T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

MÛNİS VE ÂGEHÎ FİRDEVSÜ'L-İKBÂL

(vr. 1b-156b)

(GİRİŞ, İNCELEME, METİN, DİZİN)

DOKTORA TEZİ

HAYRULLAH KAHYA

İSTANBUL 2010

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

MÛNİS VE ÂGEHÎ FİRDEVSÜ'L-İKBÂL

(vr. 1b-156b)

(GİRİŞ, İNCELEME, METİN, DİZİN)

DOKTORA TEZİ

HAYRULLAH KAHYA

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. MESUT ŞEN

İSTANBUL 2010

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Doktora öğrencisi Hayrullah Kahya'nın "Mûnis ve Agehî Firdevsü'l-İkbâl (vr. 1b-156b) (Giriş, İnceleme, Metin, Dizin)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı doktora tezi olarak oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

		İmza
Tez Danışmanı	Doç.Dr. Mesut Şen	.....
Üniversitesi	Marmara	
Üye	: Prof.Dr. Cemil Öztürk	.....
Üniversitesi	Marmara	
Üye	: Prof.Dr. Gülden Sağol Yüksekkaya	.....
Üniversitesi	Marmara	
Üye	: Yrd.Doç.Dr. Nesrin Altun	.....
Üniversitesi	Kocaeli	
Üye	: Doç.Dr. Zuhal Kültüral	.....
Üniversitesi	Marmara	

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu' nun ..22../..02../ 2010 tarih ve ..2010/64.. sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof.Dr. Emel KEFELİ
Müdür

İçindekiler

İçindekiler I

Ön söz IV

Özet VII

Abstract VIII

Kısaltmalar ve işaretler IX

Çeviriyazı alfabesi XII

1. GİRİŞ XIII

1.1. **ÇAĞATAY EDEBİYATI** XIII

1.1.1. Sosyal ve siyasî durum XIII

1.1.2. Çağatayca XVI

1.1.2.1. Çağataycanın devirleri ve belli başlı şahsiyetleri XXI

1.1.2.1.1. Klâsik öncesi devir XXI

1.1.2.1.2. Klâsik devir XXIX

1.1.2.1.3. Klâsik sonrası devir XXXV

2. İNCELEME 1

2.1. **HİVE HANLARI TARİHİ (1b/156b)** 1

2.2. **İMLÂ ÖZELLİKLERİ** 21

2.2.1. Ünlülerin imlâsı 21

2.2.2. Ünsüzlerin imlâsı 24

2.2.3. Diğer imlâ özellikleri 26

2.2.4. Kısaltma 31

2.2.5. İkili imlâya sahip kelimeler 32

2.2.6. Yanlış yazılımlar 32

2.2.7. Bitişik yazılımlar 33

2.3. **DİL ÖZELLİKLERİ** 34

2.3.1. Ses bilgisi 34

2.3.1.1. Ünlüler 34

2.3.1.1.1. é - i meselesi 34

2.3.1.1.2. Ünlü değişmeleri 35

2.3.1.1.3. İncelme 36

2.3.1.1.4. Ünlü uyumu 36

2.3.1.1.4.1. Kalınlık-incelik uyumu 36

2.3.1.1.4.2. Düzlük-yuvarlaklık uyumu 38
2.3.1.1.5. Ünlü düşmesi 44
2.3.1.1.6. Ünlü birleşmesi 44
2.3.1.2. Ünsüzler 44
2.3.1.2.1. Ünsüz değişmeleri 44
2.3.1.2.2. Sadalılaşma 47
2.3.1.2.3. Sadasızlaşma 48
2.3.1.2.4. Ünsüz uyumu 49
2.3.1.2.5. Ünsüz ikizleşmesi 52
2.3.1.2.6. Ünsüz türemesi 53
2.3.1.2.7. Ünsüz düşmesi 53
2.3.1.2.8. Göçüşme 54
2.3.1.2.9. Zamir *n*'si 54
2.3.1.2.10. Hece düşmesi 55
2.3.2. Şekil Bilgisi 56
2.3.2.1. Yapım ekleri 56
2.3.2.1.1. İsimden isim yapım ekleri 56
2.3.2.1.2. Fiilden isim yapım ekleri 58
2.3.2.1.3. İsimden fiil yapım ekleri 60
2.3.2.1.4. Fiilden fiil yapım ekleri 62
2.3.2.2. İsimler 65
2.3.2.2.1. Çokluk ekleri 65
2.3.2.2.2. İyelik ekleri 65
2.3.2.2.3. Aitlik eki 66
2.3.2.2.4. Hâl ekleri 66
2.3.2.2.5. Soru eki 68
2.3.2.3. Sıfatlar 68
2.3.2.3.1. Niteleme sıfatları 69
2.3.2.3.2. Belirtme sıfatları 69
2.3.2.4. Zarflar 71
2.3.2.5. Zamirler 73
2.3.2.6. Fiiller 75
2.3.2.6.1. Şahıs ekleri 75

2.3.2.6.1.1. Zamir kökenli şahıs ekleri 75
2.3.2.6.1.2. İyelik kökenli şahıs ekleri 76
2.3.2.6.1.3. Şahıs eki görevinde kullanılan iyelik ekleri 77
2.3.2.6.1.4. Emir şahıs ekleri 77
2.3.2.6.2. Şekil ve zaman ekleri 78
2.3.2.6.2.1. Bildirme kipleri 78
2.3.2.6.2.2. Tasarlama kipleri 81
2.3.2.6.3. Asıl yardımcı fiiller 82
2.3.2.6.3.1. é(r)- 82
2.3.2.6.3.2. durur/turur 84
2.3.2.6.3.3. bol- 84
2.3.2.6.4. Fiillerin birleşik çekimleri 85
2.3.2.6.4.1. Hikâye 85
2.3.2.6.4.2. Rivayet 86
2.3.2.6.4.3. Şart 87
2.3.2.6.5. Yeterlik fiili 87
2.3.2.6.6. Soru eki 87
2.3.2.6.7. Fiilimsiler 87
2.3.2.6.7.1. İsim-fiiller 88
2.3.2.6.7.2. Sıfat-fiiller 88
2.3.2.6.7.3. Zarf-fiiller 89
2.3.2.7. Edatlar 91
2.3.2.7.1. Ünlem edatları 92
2.3.2.7.2. Bağlama edatları 92
2.3.2.7.3. Çekim edatları 95
2.3.2.7.3.1. Son çekim edatları 95
2.3.2.7.3.1.1. Asıl son çekim edatları 95
2.3.2.7.3.1.2. Son çekim edatı gibi kullanılan isimler 99
2.3.2.7.3.2. Ön çekim edatları 101
3. METİN 102
4. **DİZİN** 372
5. **KAYNAKLAR** 1261

Ön söz

Orta Asya Türk tarihinin son döneminin en önemli yerli kaynaklarından birisi *Firdevsü'l-ikbâl* adlı Çağatayca tarih kitabıdır. Bu kitap Çağataycanın son dönem önemli şair ve yazarlarından Mûnis Harezmî (1778-1829) tarafından dönemin hanı El Tüzer Han'ın (1804-1806) emri üzerine telif edilmeye başlanmıştır. Mûnis, eserini 1805 yılının ortalarında yazmaya başlamış, 1806'da El Tüzer'in ölümünden sonra eserin telifine bir süre ara vermek zorunda kalmıştır. Ancak El Tüzer'den sonra tahta geçen El Tüzer Han'ın kardeşi Muhammed Rahim Bahadur Han'ın (1806-1825) emriyle çalışmalarına devam etmiştir. Muhammed Rahim Bahadur Han Mûnis'i *Ravzatu's-safa* adlı Farsça tarih kitabını Çağataycaya çevirmekle görevlendirince Mûnis, *Firdevsü'l-ikbâl*'in telifine bir kez daha ara vermek zorunda kalmıştır.

Mûnis, *Firdevsü'l-ikbâl*'i mukaddemeden sonra beş bölüme ayırmıştır. İlk insan Hz. Âdem ile başladığı eserine Hz. Nuh'un oğlu ve Türklerin babası sayılan Yafes'in soyunu anlatmakla devam etmiştir. Böylece Konrat hanedanı ve Hive hanları tarihine kadar gelmiştir. Arap Han'ın oğlu Ebülgazi Bahadır Han dönemine kadarki olaylar daha önceki kaynaklarda mevcut iken bu dönemden sonraki bilgiler ilk olarak Mûnis'in kendi araştırma ve gözlemleri sonucunda elde edilen orijinal bilgilerdir. Mûnis, El Tüzer Han'ın ve saltanatının yedinci yılına kadar Muhammed Rahim Bahadur Han'ın dönemini anlattıktan sonra yukarıda belirtilen sebepten dolayı eserine ara verince 1813-1825 yıllarını kapsayan bölümler Muhammed Rahim Bahadur Han'dan sonra han olan Allah Kulu'nun (1825-1843) emriyle Mûnis'in hem yeğeni hem de talebesi olan Âgehî (1809-1874) tarafından tamamlanmıştır. Orta Asya Türk tarihinin Rus işgalinden önceki son dönemi hakkında tarihî kaynakların yetersizliği düşünüldüğünde *Firdevsü'l-ikbâl*'in yerli bir kaynak olarak dönemin aydınlatılması konusundaki önemi anlaşılır.

Elinizdeki çalışma 524 varaktan oluşan bu hacimli eserin beşinci bâbına kadar olan bölümü olan 1b-156b varakları arasını kapsamaktadır. Eserin bundan sonraki bölümleri bu tezin de danışmanı olan Doç. Dr. Mesut ŞEN danışmanlığında iki arkadaşımız tarafından doktora tezi olarak hazırlanmaktadır. Bu arkadaşlarımız Mûnis ve Âgehî'nin hayatları, edebi kişilikleri ve eserleri hakkında ayrıntılı bilgi verdikten sonra Özbekçe ve Yeni Uygurcanın oluşma safhaları dahil Çağatay Türkçesinin klâsik öncesi, klâsik ve klâsik sonrası dönemlerine de değineceklerdir. Bu tezlerin tamamlanması ile eserin bütünü ilim dünyasının hizmetine sunulmuş olacaktır. Çalışma, eserin İstanbul

Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T 82 numarada kayıtlı olan nüshası üzerinde yapılmıştır.

Çalışma giriş, inceleme, metin ve dizin bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Çağatay edebiyatı (klâsik öncesi, klâsik ve klâsik sonrası) ve belli başlı şahsiyetleri (Mûnis ve Âgehî genel anlamda dâhil) hakkında bilgi verilmiştir.

İnceleme bölümünde eserin belirtilen bölümleri arasındaki Hive hanları tarihi hakkında bilgi verildikten sonra eserin imlâ ve gramer özellikleri üzerinde durulmuştur. Burada öncelikle eserde görülen imlâ özelliklerine değinilmiş, daha sonra da ses bilgisi (fonetik) ve şekil bilgisi (morfoloji) hakkında bilgiler verilmiştir. Böylece eserin konu, dil ve imlâ bakımından durumu ortaya konmaya çalışılmıştır.

Metin bölümü, eserin belirtilen bölümleri arasındaki yerlerin transkripsiyonlu metnini içermektedir. Burada daha önce Yuri Bregel tarafından metnin iki Leningrad nüshasının Arap harfleri ile yazılmış olan Çağatayca metninden de yararlanılmıştır. Eserin transkripsiyonlu metni oluşturulurken metnin bölüm, paragraf ve noktalama işaretleri ile yorumlanmasına çalışılmıştır. Bu bölümde orijinal metnin varak ve satır numaraları da belirtilmiştir.

Dizin bölümü ise metindeki tüm kelimelerin alfabetik dizinini içermektedir. Burada tüm kelimelerin yanında birleşik yapılara da yer verilmiştir. Arapça dua, ibare ve tabirlerin bütün olarak ele alındığı dizin bölümü sayesinde metnin kelime hazinesi ortaya konmuş olmaktadır. Kelimelerin almış olduğu ekler ve kullanım şekilleri hakkında da bu dizin sayesinde bilgilere ulaşılabilmektedir. Kelimelere metindeki anlamlarına bağlı kalınarak verilen anlamlar, metnin anlaşılmasını daha da kolaylaştırmış olmaktadır. Kelimelerin farklı anlamları sıra numaralarıyla belirtilmiştir. Kelimenin almış olduğu ek veya birlikte kullanıldığı kelimelerle farklı anlamlar oluşturduğu durumlarda bunların anlamlandırılması da yapılmıştır. Alıntı kelimelerin hangi dilden oldukları ve asıl şekilleri de belirtilmiştir. Özel kişi, yer ve kavim adları hakkında da metne bağlı kalınarak kısa bilgiler verilmiştir.

Başta bilimsel düşünceleri, üstün bilgi ve deneyimleriyle bu uzun ve yorucu çalışmamın her safhasında yardımınlarını gördüğüm danışmanım Doç. Dr. Mesut ŞEN'e, tez izleme komitesindeki hocalarım Prof. Dr. Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA ve Prof. Dr. Cemil ÖZTÜRK'e, odasını çalışmamız için bize açan hocam Prof. Dr. Emine GÜRSOY-NASKALİ'ye, elinde bulunan kaynakları kullanmamıza müsaade eden Doç. Dr. Zuhal KÜLTÜRAL'a, yazmış olduğu dizin programı sayesinde

çalışmanın dizin bölümünün oluşmasını sağlayan hocam Prof. Dr. Ceval KAYA'ya ve Arapça dua ve tabirlerin okunuş ve anlamları konusunda yardım eden Dr. Abdullah TRABZON'a çok teşekkür ederim. Ders ve tez aşamasında anlayış ve yardımlarını gördüğüm adlarını burada sayamayacağım aileme, hocalarıma ve arkadaşlarıma da minnetlerimi sunarım.

Özet

Çağatayca, Türk dilinin Orta Asya'da 15.-20. yüzyılları arasındaki dönemine verilen addır. Bu tarihî Türk lehçesinin ilk dönemi ve Nevaî ile gelişen klâsik dönemi hakkında epeyce araştırma ve çalışma yapılmıştır. Ancak son devri hakkında yapılan çalışmalar azdır.

Bu çalışmada Çağataycanın son devirlerine ait *Firdevsü'l-ikbâl* adlı bir tarih kitabı incelenmiştir. Bu kitap Mûnis Harezmî ve onun hem yeğeni hem de talebesi olan Âgehî tarafından 19. yüzyılın ilk yarısında yazılmıştır. Rusların Orta Asya'yı işgalinin hemen öncesine kadar Orta Asya, özellikle Hive Hanlığı tarihini anlatan yerli bir kaynak olarak *Firdevsü'l-ikbâl*, hem dili hem de konusu bakımından önemlidir.

Elinizdeki çalışma, *Firdevsü'l-ikbâl*'in 1b-156b varakları arasındaki bölümü üzerinde yapılmıştır. Çalışmada Çağatay edebiyatı ve belli başlı temsilcileri ile eserin içeriği hakkında bilgi verildikten sonra metnin imlâ ve dil özellikleri üzerinde durulmuştur. Metnin transkripsiyonu yapılmış, en sonunda da dizinine yer verilmiştir.

Bu çalışma sayesinde Orta Asya Türk tarihinin 18.-19. yüzyılları hakkındaki bilgilerimiz artmış, son dönem Çağataycasının dili ve kelime hazinesi hakkındaki araştırmalara da katkıda bulunulmuş olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çağatayca, Firdevsü'l-ikbâl, Türk dili, Orta Asya Türk tarihi, Mûnis ve Âgehî

Abstract

Chagatay language is the name of the age between 15th-20th centuries in which Turkish language was used in Central Asia. Many researches and studies have been done about the first period of this Turkish dialect and classic period which was developed by Nevai. However, studies about the last period of Cagatay language have decreased recently.

In this study, a history book called *Firdevsü'l-ikbâl* which belongs to last periods of Chagatay language was examined. This book was written at the beginning of the 19th century by Mûnis Harezmî and both his nephew and his student Âgehî.

Firdevsü'l-ikbâl which is a local book that narrates the history of Khive Khanete and Central Asia before Russian occupation is important because of both its language and theme.

This study has been done on the part of 1b-156b sheets of the book. At first, some information is given about Chagatay literature and its main characters and then the content of the book. Characteristics of spelling and language are mentioned in the research part.

Transcription of the text was done and there is an index at the end.

Thanks to this study, we have more information about Central Asia Turkish History in 18th-19th century and also a contribution has been done to the last period of Chagatay language and its vocabulary.

Key words : Chagatay language, Firdevsü'l-ikbâl, Turkish language, History of Turks in Middle Asia, Mûnis and Âgehî

Kısaltmalar ve işaretler

a Her bir varağın ön yüzü

Ar. Arapça

AÜDTCF Ankara Üniversitesi Dil-Tarih Coğrafya Fakültesi

b Her bir varağın arka yüzü

bk. Bakınız

c. Cilt

C.C. Codex Comanicus

Çağ. Çağatayca

Çev. Çeviren

Far. Farsça

FI. Firdevsü'l-ikbâl

Hak. Hakaniye (Karahanlı) Türkçesi

Har. Harezmce

hzl. Hazırlayan

Hz. Hazret-i

İA İslam Ansiklopedisi

İÜ İstanbul Üniversitesi

İÜEF İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

k.a. Kişi Adı

KB Kutadgu Bilig

krş. Karşılaştırınız

kv.a. Kavim adı

mec. Mecaz, mecazen

Moğ. Moğolca

öl. Ölümü

Özb. Özbekçe

S. Sayı

s. sayfa

Soğd. Soğutça

T. Türkçe

TTAS Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü

TDED Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi

TDK Türk Dil Kurumu Yayınları

TDVİA Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

TM Türkiyat Mecmuası

TTK Türk Tarih Kurumu Yayınları

vb. Ve başkası, ve başkaları, ve benzeri

vd. Ve devamı

vs. Ve saire

Yun. Yunanca

y.a. Yer Adı

yay. Yayınları

< Kelimenin kaynağını gösterir.

[ ] Eksik yazılmış kısımlardaki onarımı gösterir.

< > Eksik yazılmış unsurları gösterir.

{ } Tekrarları gösterir.

+ İsim tabanına gelen ek

- Fiil tabanı, fiil tabanına gelen ek

~ Değişik iki şekli gösterir.

/ Eklerdeki şekilleri gösterir. Dizinde varak numaraları ile satır numaralarını ayırmak için kullanılmıştır.

… Metinde okunamayan kelimeler için kullanılmıştır.

? Şüpheli durumu belirtir.

Çeviriyazı alfabesi

ا	a, ā, e		
آ	a, ā	غ	ġ
ء	ʾ	ف	f
ی, ای	é, ı, i, ī	ق	ḳ
ب	b, p	ك	k, g
پ	p	نك	ñ
ت	t	ل	l
ث	s̱	م	m
ج	c, ç	ن	n
چ	ç	و, او	o, ö, u, ü, ū
ح	ḥ	و	v
خ	ḫ	ی	y
د	d	ه	a, e, h
ذ	ẕ		
ر	r		
ز	z		
ژ	j		
س	s		
ش	ṣ		
ص	ṣ		
ض	ż		
ط	ṭ		
ظ	ẓ		
ع	ʿ		

1. GİRİŞ

1.1. ÇAĞATAY EDEBİYATI

1.1.1. Sosyal ve siyasî durum

Moğol İmparatorluğu'nun kurucusu ve ilk hükümarı Cengiz Han (1206-1227), çocuklarının iyi birer hükümdar olabilmeleri için onlara yeteneklerine göre görevler dağıtmıştı. Cüci'yi avcıbaşı, Ögedey'i vergilerin düzenleyicisi, Tuluy'u askerî işlerin takipçisi, Çağatay'ı yasaların düzenleyicisi ve uygulayıcısı olarak tayin etmişti. Cengiz Han, çocuklarının bu görevlerinin yanı sıra başka görevler de vermekteydi. Örneğin Çağatay'a Celaleddin Hârizmşah'ı (1220-1231) yakalama görevi verilmişti. Cengiz Han Çin seferine çıktığında da Moğolistan'daki kuvvetlerin başına Çağatay'ı komutan olarak bırakmıştı.

Cengiz Han ölmeden önce 1227'de oğlu Ögedey'i veliaht tayin etti. Moğol devlet teşkilatı geleneğine uyarak da ülkeyi çocukları arasında paylaştırdı. En büyük oğlu Cüci, Cengiz Han'dan önce öldüğünden mirası olan Deşt-i Kıpçak bölgesi Cüci'nin oğlu Batu'ya düştü. İkinci oğlu Çağatay'a Isık Göl bölgesi, Balkaş Gölü'nün güneydoğusundaki İli Irmağı havzası ile Çu ve Talas bölgesi düşmüştü (Canpolat 2002: 769). Başka bir deyişle Çağatay, doğuda Uygur ülkesinden batıda Semerkant ve Buhara'ya kadar (Yuvalı 1993: 177) Batı Türkistan'ın hâkimi oldu.Üçüncü oğlu Ögedey ise Cengiz Han'ın vasiyeti üzerine büyük han olarak seçildi. En küçük oğlu Tuluy'a da imparatorluğun merkezi olan Moğolistan bölgesi verildi (Kafalı 1993: 369).

Çağatay, kendisinden küçük olmasına rağmen Ögedey'e biat etti. Ancak yasanın uygulanması; et, süt vergileri, malzeme ve pirinç depoları ile yaylak ve kışlakların korunması, su kuyularının bakımı ve kazılması, posta teşkilatındaki işlerin yürütülmesi gibi konularda en yetkili kişi Çağatay idi (Yuvalı 1993: 176). Bu açıdan bakıldığında Çağatay'ın kanundan anladığı ve onları koruduğu için tüm devlette büyük kağan olan Ögedey'den bile daha büyük bir nüfuza sahip olduğu anlaşılmaktadır (Barthold 1998: 266). Nitekim Çağatay, hayatı boyunca Cengiz Yasaları olarak bilinen kurallara samimi bir şekilde sahip çıkmış ve onların uygulayıcısı olmuştur. Bu yasalara karşı gelenleri acımasızca cezalandırdığı için de özellikle Müslümanların nefretini kazanmıştır. Çünkü

Çağatay döneminde Müslümanlar bu yasalar yüzünden gusül abdesti almak ve hayvan kesme usullerini uygulamakta sıkıntı çekmişlerdi.

13. yüzyılın ortalarına gelindiğinde devlet tek bir merkezden idare edilemeyecek kadar büyümüştü. Başlangıçta gelenekten kaynaklanan taksimat, hanedan içerisindeki anlaşmazlıkların da artmasıyla Moğolların birbiri ile ilişkileri zayıflamış devletlere ayrılmasına sebep oldu. Bu durum imparatorluğun Büyük Moğol hanlığı, İlhanlılar, Altınordu hanlığı ve Çağatay hanlığı gibi birbiriyle ilişkileri az yönetimlere ayrılmaları şeklinde tezahür etti.

Çağatay hanlığına adını veren Çağatay, 1241'de ölen kardeşi Ögedey'den kısa bir süre sonra yaklaşık olarak 1242 senesinde (Barthold 1998: 267), başka bir rivayete göre ise Ögedey'den birkaç ay önce, 1241 mayısında öldü (Yuvalı 1993: 177). Batı Türkistan'a hükmeden Çağatay'ın ölümünden sonra yerine torunu Kara Hülegü (1242-1246) geçti. Kara Hülegü'den sonra da Çağatay'ın küçük oğlu Yesü-Mengü (1246-1251) tahta oturdu. Yesü-Mengü Ögedey'in halefi büyük kağan Mengü tarafından azledilerek yerine tekrar Kara Hülegü getirildi. Kara Hülegü tahta oturamadan yolda öldü. Onun yerine karısı Ergene (1252-1261), saltanatı devraldı. Ergene'den sonra tahtı Çağatay'ın başka bir torunu olan Algu (1260-1266) ele geçirdi[1] (Grousset 1993: 313 vd.). Algu Han'ın ölümünden sonra devlet yönetimi Ergene Hatun'un oğlu Mübarek Şah'a (1266) geçti. Mübarek Şah İslamiyet'i kabul ederek Çağataylılar arasından ilk Müslüman han oldu. Mübarek Şah'ı tahttan indirerek yerine geçen Barak Han (1266-1271) da bir süre sonra Müslümanlığı kabul etti ve Gıyaseddin adını aldı.

Bu dönemde Ögedey'in topraklarındaki hâkimiyet Kaydu'ya geçmişti. Kaydu, Çağatay hanlığı üzerinde de hâkimiyet kurdu. Barak Han'dan sonra Çağatay hanı olan Nikibey (1271-1274) ve Buka Timur (1274-1277) Kaydu'nun emri altındaydılar. Ancak Kaydu'nun ölümünden (1303) sonra tahta oturan Barak Han'ın oğlu Duva[2] (1247-1306) zamanında Çağatay hanlığı bağımsızlığını tekrar kazandı.

[1] Cengiz Han'ın oğulları arasında sadece Çağatay'ın adı devlet adı olarak kullanıldı. Fakat bu topraklar üzerinde merkezî bir devlet kurulması Çağatay'dan yirmi otuz yıl sonra Çağatay'ın torunu Algu tarafından gerçekleştirilmiştir (Yuvalı 1993: 176).

[2] Onun zamanında devlet yeni baştan teşkilatlandırıldığı için Çağatay devletinin asıl kurucusu Duva sayılabilir (Barthold 1998: 267-268).

Müslüman olmamasına rağmen Duva Han'ın oğlu Kebek (1320-1326) zamanında İslamiyet iyice yaygınlaştı. Kebek'ten sonra kardeşi Tarmaşirin (1326-1334) tahta oturdu. Tarmaşirin İslamiyet'i kabul etti ve Alaaddin adını aldı. Bunun üzerine ayaklanan Moğol beyleri onu öldürdüler. Ancak devletin Türkleşmesi ve Müslümanlaşması devam etti.

Tarmaşirin'in öldürülmesi üzerine devlet yaklaşık otuz yıl boyunca karışıklık içine düştü. Hanlık yerleşik Müslüman halkın çoğunlukta olduğu Maveraünnehir ve göçebe Moğolların yoğunlukta olduğu Moğolistan kolu olmak üzere ikiye ayrıldı. Bir süre sonra Maveraünnehir kolunun başına Çağatay soyundan olmadığı halde Türkmen beylerinden Emir Kazgan (1346-1358) geçti. Çağatay Devleti, bu dönemde tamamen bir Müslüman-Türk devleti görünümüne büründü (Yuvalı 1993: 178; Ölmez 2007: 174). Fakat Emir Kazgan'ın ölümünden sonra devlet tekrar karışıklık içine düştü. Bu karışıklıktan yararlanan Doğu Çağatay Hanı Tuğluk Timur da Maveraünnehir'i ele geçirdi. Birkaç yıl sona Emir Kazgan'ın torunu Emir Hüseyin, Timur'un da yardımıyla Maveraünnehir'i Tuğluk Timur'dan geri aldı. Çağataylıların yanında bir bey olan Timur daha sonra Emir Hüseyin'i de saf dışı bıraktı ve Maveraünnehir'e fiilen hâkim oldu. (1370-1380). Bundan sonra Çağatay hanları 15. yüzyıla kadar varlıklarını Timurluların yanında sembolik olarak devam ettirdiler. Timurluların 1448'te Maveraünnehir'i işgal etmelerinden sonra bunların adı artık anılmaz oldu. Çağatay hanlığının Moğolistan'daki kolu ise 16. yüzyılda Özbek boyundan olan Şıbanlılar'ın ve bölgedeki dini liderlerin eline geçerek ortadan kalkmış oldu (Yuvalı 1993: 178).[3]

Timur döneminde Çağatay adı korundu. Timur'un ordusuna *Çağatay çerigi* adı verilmekteydi. Ankara Savaşı ile Yıldırım Bayezid'i yenmiş, Bizans'ı haraca bağlamış ve Anadolu beyliklerini hâkimiyeti altına aldıktan sonra Çin'i fethetmek için geri dönmüştü. Timur yaklaşık otuz beş yıl saltanat sürdü. Öldüğü zaman fethettiği topraklarda başıbozukluk ve karışıklık meydana gelmiştir. Timur'un veliahdı Pir Mehmet'e karşı isyan çıkınca onun yerine torunu Halil Sultan getirilmesine rağmen iç karışıklıklar son bulmadı ve devlet hızla zayıflamaya başladı.

[3] Çağatay hanlığı hakkında daha fazla ve ayrıntılı bilgi için bk. René Grousset, Bozkır İmparatorluğu, Çev. M. Reşat Üzmen, Ötüken yay., İstanbul 1993.

Batı Türkistan toprakları üzerinde elli yıl içinde Timur'un torunlarının şehir devletleri görülmeye başladı. Bunlar arasında Timur'un oğlu Şahruh Herat'ta ve onun oğlu bilgin hükümdar Uluğ Bey Semerkant'ta, diğer torunu Hüseyin Baykara ise Horasan ve çevresinde kuvvetli birer devlet kurarak Timurluların bir süre daha yaşamasını sağladılar. Özbek hükümdarı Şıban Han 16. yüzyılın başında Timurluların sahip oldukları toprakları ele geçirerek bu devlete son verdi. Ancak Timur soyundan gelen Babur, Hindistan'da kurmuş olduğu devlet ile Timurluların birkaç yüzyıl daha yaşamasını sağlamış oldu. [4]

1.1.2. Çağatayca

Çağatayca terimindeki *Çağatay* ifadesi Cengiz Han'ın ikinci oğlu Çağatay'dan gelmektedir. Ancak bu terim Doğulu ve Batılı araştırmacı ve sanatçılar tarafından farklı farklı algılanmış ve bu dönemi ifade etmek için değişik tabirler kullanılmıştır (Caferoğlu 2002: 783 vd.). Herkesin birleştiği nokta ise Ali Şir Nevaî ve onun eserlerindekine benzeyen edebî dile ve bu dil ile yazılmış dil yadigârlarına *Çağatayca* adının verilmesidir (Köprülü 1988: 270).

Çağatay adı, ilk olarak Duva Han zamanında devlet adı olarak kullanılmıştır. Aynı zamanda Çağatay hanlarının askerî kuvvetini oluşturan Maveraünnehir'in Türk ya da Türkleşmiş göçebelerine de Çağatay deniyordu. Timur döneminde de bu ad genelleşerek imparatorluğun tüm tebaasına Çağatay denmiştir (Eckmann 2003: 12). 16. yüzyılda Özbekler tarafından kovulduktan sonra Hindistan'a göçen Timurlular da Çağatay olarak anılmışlardır (Barthold 1998: 269).

Köprülü'ye göre genel olarak *Çağatay* kavramı ile şu mefhumlar anlaşılmıştır:

1. Çağatay devletinin idaresi altındaki Türk ve Moğol kabileleri, Çağatay ulusu

2. Bu ulustaki Türk ya da Türkleşmiş olanların konuştuğu dil

3. Çağatay devletinin ve daha sonra Timurluların devletindeki halkların konuştukları Türk dili (1998: 271).

[4] Timurlular devri hakkında daha fazla ve ayrıntılı bilgi için bk. İsmail Aka, Timur ve Devleti, Ankara 1991; Jean-Paul Roux, Orta Asya Tarih ve Uygarlık, Çev. Lale Arslan, İstanbul 2001.

15. yüzyıldaki sanatçılar Timur İmparatorluğu'ndaki Türkler için *Çağatay halkı* tabirini kullanmışlardır. Ancak 15. ve 16. yüzyıldaki sanatçıların çoğu bu dönemde kullanılan Türkçe için çoğunlukla *Türk tili, Türk elfâzı, Türkî tili, Türkî lafzı, Türkçe til, Türkî, Türkçe* terimlerini tercih ettiler (Eckmann 2003: 13-14). İslamiyetten önceki Uygur eserlerinde ve İslamiyet döneminde yazılan *Divanü Lugati't-Türk*'te *Türkçe* denildiği zaman o dönemin Türkçesi kastedilmektedir. Hatta ilk Osmanlı eserlerini yazan sanatçılar da kendi dillerini Oğuzca olarak değil de *Türkçe* olarak nitelemişlerdir (Köprülü 1988: 271-272). Çağatay sanatçılarının kendi dilleri için kullandıkları yukarıda geçen ifadelerini de bu şekilde anlamak gerekir.

Çağatay halkının, Ali Şir Nevaî'nin eserlerinde adları geçen *Özbek, Kalmık, Kıpçak, Akar, Kıyat, Belügüt, Arlat, Barlas, Tarhan, Sulduz, Kongrat, Celayır, Kuçin* gibi boy ve kabile adlarına bakılacak olursa devlet sınırları içinde yerleşen karma birçok unsurdan oluştukları anlaşılmaktadır. Bu duruma göre devlet sınırları içinde çok değişik şivelerin varlığı düşünülebilir. Nitekim Babur, Endican ahalisinin edebi bir dile sahip olduğunu, bu yüzden de Ali Şir Nevaî'nin bu dil ile yazdığını söylemektedir.[5] Ancak bunların dilleri hakkında kesin bilgilere sahip olmak mümkün değildir (Caferoğlu 2002: 783-784).

Ali Şir Nevaî *Muhâkemetü'l-lugateyn* adlı eserinde bu dil için *Çağatay lafzı* tabirini kullanmıştır. Meşhur *Şecere-i Türk*'ün yazarı Ebülgazi Bahadır Han da kitabında bu dil için *Çağatay Türkîsi* ifadesini kullanır (Eckmann 2003: 13-14). Ebülgazi bu tabir ile şüphesiz Nevaî dönemindeki Arapça ve Farsça'nın yoğun etkisinde kalmış olan dili kastediyordu. Eski Osmanlı sanatçıları da Çağatayca kelimesini Ebülgazi Bahadır Han'ın kullandığı manada kullanmışlardır (Köprülü 1988: 272).[6] Özellikle Nevaî'nin eserlerini anlamak için

[5] Ancak hayatını Herat'ta geçiren Ali Şir Nevai'nin bu yörede hiçbir zaman bulunmamış olduğu, olsa olsa Endicanlılarla tesadüfen karşılaşmış olabileceği bilinmektedir. Babur'un bu ifadesini Endican'ın edebi dile yakın olduğunu anlatma yolu olarak değerlendirmek gerekir (Borovkov 1954: 68).

[6] Çağatay Türkçesi sadece Orta Asya Türkleri tarafından kullanılmamıştır. Yaklaşık beş yüzyıl boyunca büyük bir dil ve edebiyat oluşturulan bu dil Türkmenler ve Osmanlılar tarafından kullanılmıştır. Cağatayca, Türkmen sahasında 18. yüzyıla kadar Türkmenceyi etkilemekle kalmamış, onu hakimiyeti altına almıştır (Canpolat 2002: 769). Bu konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Osman F. Sertkaya, Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri I, TDED, c. 18, s. 133-138, İstanbul 1970; II, TDED c. 19, s. 171-184, İstanbul 1971; III, TDED, c. 20, s. 157-184, İstanbul 1972; Kemal Eraslan, Seydî Ali Reis'in Çağatayca Gazelleri, TDED, c. 16, s. 41-54, İstanbul1968; Mehmet Kara, Mahtumkulu'nun Şiirlerinde Çağatayca ve Oğuzca Unsurlar, Bilig, S. 7, s. 131-135, 1998.

yazılan Çağatayca sözlüklerde de *Çağatay lafzı* ile birlikte *lugat-ı Nevaîyye* tabirlerine rastlanır (Ölmez 2007: 177).[7]

Çağatay terimi 1867'de Vambéry'nin yayımlamış olduğu kitaptan sonra ilim âleminde yaygınlaşmıştır. Ancak gerek Vambéry gerekse ondan sonra gelenlerin bu terim ile ifade etmek istedikleri anlam birbirinin aynı değildir. Örneğin Bérézin Çağataycayı en eski Türk lehçesi olarak kabul ederken Vambéry, bu terim ile sadece belli dönemleri içine alan sınırlı ve tarihî bir yazı dili olarak görmemiş, Batı ve Doğu Türkistan'daki eski ve yeni yazı dillerini ve Özbekçeyi de içine alan bir yazı dili olarak değerlendirmiştir (Canpolat 2002: 770). Vambéry'den sonra gelen ve onu takip eden Jozef Thúry, Martin Hartmann gibi birtakım Macar ve Alman filologları Çağatayca ile 14. yüzyıldan başlayarak kendi zamanlarına gelinceye kadar olan bütün Orta Asya edebî lehçelerini ifade etmek istiyorlardı. Böylece bunlar 17.-19. yüzyıl Türk ve Fars dilcilerinin ifade ettikleri tabiri kabul etmiş oluyorlardı (Köprülü 1988: 272). Aynı görüşü, sözlüğünün adı ve giriş bölümünden, ayrıca sözlüğüne almış olduğu Özbekçe kelimelerden anlaşıldığı kadarıyla Türk sözlükçüsü Şeyh Süleyman Efendi de savunmaktaydı (Canpolat 2002: 770; Ölmez 2007: 177). Osmanlı sahasında Tanzimat döneminin Ahmed Vefik Paşa, Ali Suavi, Namık Kemal ve Ahmed Midhat gibi Avrupa'ya yabancı kalmayan aydınları[8] da Vambéry'yi körü körüne takip ettiler. Çünkü bunların Çağatay Türkçesi ile ilgili bilgileri yok denecek kadar azdı (Köprülü 1988: 272).

Fransız Türkologlarından E. Marc Quatrmére, A. Pavet Courteille ve Alman araştırmacı J. Theodor Zenker, Çağatayca terimi yerine *Doğu Türkçesi* (türk-oriental, osttürkisch) terimini kullandılar (Eckmann 2003: 14; Canpolat 2002: 770).

19. yüzyılın sonları 20. yüzyılın başlarında Rus Türkologlarından Radloff, Korş ve Melioranskiy gibi bilim adamları *Doğu Türkçesi* ve *Çağatayca* terimlerini birbirinden ayırmışlardır. Onlar Çağataycayı Eski Uygurcanın bir devamı olarak görmüş, *Doğu Türkçesi* ile o zamanki yaşayan Türk lehçelerinin ifadesi edilmesi gerektiğini ileri

[7] Bu sözlükler hakkında daha ayrıntılı bilgi için bk. Hasan Eren, Çağatay Lügatleri Hakkında Notlar, AÜDTCF Dergisi, c. 8, s. 145-163, Ankara 1950; Zuhal Kargı Ölmez, Çağatayca Sözlükler, Kebikeç, S. 6, s. 137-155, 1998.

[8] Bu dönem aydınları Çağataycayı Türk dilinin aslı saymışlardır. Hatta bazıları daha da ileri giderek Osmanlı Türkçesini Çağatay Türkçesinden bozulma galat bir dil olarak kabul etmişlerdir. Bu dönem aydınlarının özellikle Şemseddin Sami'nin Çağatayca hakkındaki görüşlerinin ne olduğu hakkında bk. Mesut Şen, Tanzimat Aydınlarının "Çağatay Türkçesi"ne Bakışı ve Şemseddin Sâmî'nin Tesiri, Türklük Araştırmaları Dergisi, S. 17, s. 195-227,İstanbul 2005.

sürmüşlerdir. Hatta Radloff bununla da yetinmeyerek Çağataycanın canlı dille hiç ilgisi olmayan yapay bir dil olduğunu iddia etmiş, fakat bu görüşünde ısrar etmemiştir (Borovkov 1954: 69). Korş ise *Doğu Türkçesi* terimini bir taraftan Orhun Türkçesi, Uygur Türkçesi, Çağatayca ve Kuman şivelerinen oluşan bir lehçe anlamında, diğer taraftan da *Karagas, Koybal, Sagay ve Salar* ağızlarını ifade etmek için kullandı (Eckmann 2003: 15). Ancak onların bu görüşleri ileri sürdükleri dönem, Orhun Yazıtları ile birçok Uygur metinlerinin işlenmesi, birtakım Çağatayca eserlerin neşredilmesi ve hatta *Divanü Lugati'-Türk* gibi eserlerin bilinmediği bir dönemdi (Köprülü 1988: 273). Bu yüzden daha sonraları onların bu görüşlerine karşı çıkan Türkologlar oldu. Örneğin Borovkov bu görüşe karşı çıkan Türkologlardandı. O, Timurlular devrinde yeni kültürel merkezlerin oluştuğunu, yeni edebî geleneklerin meydana geldiğini söyler. Ona göre zaten Uygur yazı geleneği klâsik İran şiiriyle boy ölçüşemez. Böylece Çağataycanın Eski Uygur dilinin devamı olamayacağını belirtmiştir. Borovkov'a göre klâsik Çağataycanın temeli Orta Asya edebî dilidir. Bu dönemin en önemli şairi olan Nevaî'nin canlı dile dayandığını, Özbekçeden yararlandığını, bu yüzden de Nevaî'nin Özbek yazı dilinin de kurucusu sayılması gerektiğini belirtir (1954: 67 vd.). Ahmet Caferoğlu da Borovkov ile aynı düşüncededir. O da Çağataycayı Eski Türkçe ile İslamiyet'ten sonraki Orta Asya edebi dil kaynaşmış yeni bir dil olarak kabul etmektedir. Nevaî ile klâsik şeklini almış bu yazı dili Uygur yazı dilinin mirasına sahip olmakla beraber bu yazı dilinin aynen devam ettirmemiştir (1964: 205-235; 2002: 782).

Çağatayca hakkında kullanılan bir diğer terim de II. Dünya Savaşı'ndan sonra bazı Rus Türkologları tarafından ortaya atılan *Eski Özbekçe'*dir. Rus politikalarının de tesiriyle ortaya atılmış olan bu bu terim ile 10.-18. yüzyıllar arasındaki dönem ifade edilmek istenmiştir. Bu görüşün en önemli temsilcisi M. A. Şçerbak'tır. (1953). O, *Eski Özbekçe* olarak nitelediği bu dönemi üçe ayırmıştır:

1. dönem: 10.-13. yüzyıllar arası

2. dönem: 14.-17. yüzyıllar arası

3. dönem: 17.-18. yüzyıllar arası (Eckmann 2003: 16; Canpolat 2002: 770; Ölmez 2007: 178; Eraslan 1986: 567).

Şçerbak'ın görüşünü Borovkov da tekrarlamıştır (1954: 96). Başka bir Rus Türkolog V. V. Reşetov (1959) bu dönemle ilgili olarak *Kadim Özbekçe* ve *Eski Özbekçe* diye iki terim kullanır. *Kadim Özbekçe*'den ne anladığını söylemez ama *Eski Özbekçe'*nin 14.-15. yüzyılları kapsadığını belirtir. A. N. Baskakov (1960) ise *Eski Özbekçe* terimini Şçerbak ile aynı manada kullanmakla birlikte *Çağatayca* terimi ile sadece 14.-15. yüzyıllardaki edebî dili kastetmektedir.

Eski Özbekçe terimi yerine başka terimleri kullanan Sovyet Türkologları da vardır. Bu terimlerden bazıları şunlardır: *Timurlular devrinin Orta Asya edebi Türk dili, Çağatay dili, Çağatayca* (Eckmann 2003: 16).

A. Krımskiy, 13.-18. yüzyıllar arasındaki dönemin Çağatayca kabul edilmesi gerektiğini savunur (Eckmann 2003: 15). Abdülkadir İnan da Çağatay edebiyatı terimini dar ve geniş anlamına göre ikiye ayırır. Ona göre bu edebiyat geniş anlamıyla Moğol istilasından sonra meydana gelen Orta Asya Türk edebiyatını, dar manasıyla da Timurlular dönemindeki Türk edebiyatını ifade etmektedir. Altın-Ordu ve Harezm sahalarındaki edebiyata dayanan bu yeni edebiyat Horasan ve Maveraünnehir'de gelişme ve olgunlaşmasını sürdürmüştür (1992: 80-83).

Çağatay Türkçesi ve dönemleri hakkında bunlardan başka Samoyloviç, Köprülü, Eckmann'ın önemli görüşleri vardır. Bunlardan A. Samoyloviç 11.-20. yüzyıl arasındaki edebi dili üç bölüme ayırmıştır:

1. Merkezi Kâşgar olan Karahanlılar devri (11.-12. yüzyıllar)

2. Merkezi Hârezm olan Oğuz-Kıpçak devri (13.-14. yüzyıllar)

3. Çağatay devri (15.-20. yüzyıllar)

Bu üç bölümün dördüncü devrini *Özbekçe* (20. yüzyıl) oluşturur (Eckmann 2003: 15; Eraslan 1993: 169).

Bu görüşe karşı çıkan Köprülü, Samoyloviç'in bu tasnifi yaparkan Moğol işgalinin tesirini göz ününde bulundurmadığını ayrıca onun sınırlı sayıdaki dil ve edebiyat eserlerine baktığı için yanlış neticelere ulaştığını söyler (1988: 274). Köprülü, sadece edebî gelişmeyi göz önüne alarak bu dönemin anlamını genişletir (Eckmann 2003: 15). Ona göre

Çağatayca, Moğol istilasından sonra Cengiz hanedanı tarafından kurulan Çağatay, İlhanlı, Altın-Ordu devletlerinin kültürel merkezlerinde 13.-14. yüzyıllarda ortaya çıkıp 15. yüzyılda Timurlular döneminde klâsikleşen Orta Asya edebi dilidir. Bu edebi dil, şu devirlere ayrılabilir:

1. İlk Çağatay devri (13.-14. yüzyıllar)

2. Klâsik Çağatay devrinin başlangıcı (15. yüzyılın ilk yarısı)

3. Klâsik Çağatay devri (15. yüzyılın ikinci yarısı)

4. Klâsik devrin devamı (16. yüzyıl)

5. Gerileme ve çökme devri (17.-19. yüzyıllar) (1988: 270).[9]

Eckmann, Samoyloviç ve Köprülü'nün düşüncelerini özetledikten sonra kendi görüşlerini açıklar. O, İslamiyet'ten sonraki Orta Asya edebi dilini şu dönemlere ayırır:

1. Karahanlıca veya Hakaniye Türkçesi (11.-13. yüzyıllar)

2. Harezm Türkçesi (14. yüzyıl)

3. Çağatayca (15. yüzyıl ile 20. yüzyılın başlangıcı)

Çağataycayı da kendi arasında şu devirlere ayırarak inceler:

1. Klâsik öncesi devir (15. yüzyılın başlarından Nevaî'nin 1465'te ilk divanını tertip etmesine kadar)

2. Klâsik devir (1465-1600)

3. Klâsik sonrası devir (1600-1921)

Eckmann'ın bu tasnifi birçok araştırmacı tarafından kabul görmüştür. Bu çalışmada da Eckmann'ın sınıflandırması esas alınmıştır.

1.1.2.1. Çağataycanın devirleri ve belli başlı şahsiyetleri

1.1.2.1.1. Klâsik öncesi devir

[9] Köprülü'nün düşüncelerini Kemal Eraslan da paylaşmaktadır (1986: 567). O, da bu dönemi incelerken Köprülü'nün yapmış olduğu tasnifi kabul etmiştir. Eraslan *Çağatay Şiiri* adlı yazısında Çağataycanın Orta Asya yazı dili ile Moğol istilasından sonra yerel şivelerin etkileri altında oluşmaya başladığını, bunun yanında bu edebiyata İslam kültürü ile Fars edebiyatının önemli katkılarının olduğunu söyler. Nitekim o dönem Orta Asya Türk devletlerinde Farsça resmi dil olarak kullanılmıştır. Eraslan ayrıca Çağataycanın diğer lehçelerden de etkilendiğini belirtmektedir (1986: 566).

Timur zamanında fethedilen Herat ve sonrasında Semerkand hızla önemli birer kültürel merkez haline geldi. Buralarda mühim mimari eserler ile medreseler ve camiler inşa edildi. Daha sonra meşhur şair padişah Hüseyin Baykara saltanatı zamanında aynı zamanda siyasi anlamda önemli bir muhit haline geldi. Bu durum bu coğrafyanın birçok açıdan gelişip büyümesini hızlandırdı.

Timur'un kurduğu imparatorluk, onun ölümünden hemen sonra başlayan taht kavgaları sebebiyle hızla zayıflamaya ve güçsüzleşmeye başladı (1405). Birçok toprak kaybı yaşandı. Birçok kültür merkezi eski önemini yitirmeye başladı. Ancak Herat ve Semerkand gibi kültür merkezlerinde huzur ve asayiş devam ettiği için buralarda ilim ve kültür ile birlikte edebiyat da gelişmeye devam etti. Fakat bu edebiyat Fars dili ve edebiyatının etkisinde geliştiğinden halk arasında değil de Farsçayı çok iyi bilen aydınlar zümresi arasında yaygınlaştı. Bununla beraber az da olsa bu dönemde halk şiiri ve hikmet tarzı geleneğini yaşatan şairler ve sanatçılar da yok değildi.

Bu dönemdeki şiirler klâsik divan şiirinin ilk örnekleri sayılmalıdırlar. O yüzden bu dönemde meydana getirilen eserlerin ibtidai oldukları görülmektedir. Divanlarda yer alan şiirler münacat, nat, kaside, gazel, muhammes, tuyuğ ve müfredlerdir. Bunlarda genellikle aruzun remel, hezec ve rezec bahirlerinin ölçüleri kullanılmıştır. Bu dönemde yazılmış olan mesneviler varsa da bunlar küçük hacimli eserlerden ibarettir (Eraslan 1986: 568).

15. yüzyılın ilk yarısından Nevaî'nin ilk divanını tertip ettiği 1465 yılına kadar olan dönemi kapsayan klâsik öncesi devir, daha önce (14. yüzyıl) Harezm ve Altın-Orda sahalarındaki kültür merkezlerinden ve bu merkezlerde üretilen edebi eserlerden olumlu şekilde etkilenmiştir. Klâsik öncesi devirde oluşturulan edebiyat mahsulleri de klâsik dönem Çağataycasının oluşmasında önemli katkılar sağlamıştır (Ölmez 2007: 180).[10]

Klâsik öncesi devir olarak adlandırılan bu devir Nevaî ile kemalini bulan klâsik dönem Çağataycası arasında bir köprü görevi görmüştür. Bu dönem eserlerinde Harezm ve

[10] Bu görüşler aslında Samoyloviç ile Barthold'a aittir. Köprülü onların bu görüşlerini tenkit eder. Ona göre Moğol dönemindeki edebi gelişmenin ilk olarak Harezm ve Altın-Ordu'da meydana geldiği yanlıştır. Orta Asya yazı dili 13.-14. yüzyıllarda yalnız Harezm ve Altın-Ordu'da değil, onlardan daha önce İlhanlılar ve Çağataylılar memleketlerindeki kültür merkezlerinde büyük bir gelişme göstermiştir. O, Çağatay İmparatoluğu'ndaki Kaşgar, Balasagun, Hoten, Almalıg, Taşkend, Hocend ve Semerkand gibi merkezlerde edebi faaliyetlerin devam ettiğini, en azından herhangi bir kesintiden sonra tekrar başladığını düşünmektedir (1988: 278-280).

Altın-Ordu Türkçesinin özelliklerinin görülmesi bu durumu kanıtlamaktadır (Eckmann 2003: 17; Canpolat 2002: 771).

Bu dönemin belli başlı temsilcileri şunlardır: *Sekkâkî, Lutfî, Yusuf Emirî, Ataî, Haydar Tilbe, Seydî Ahmed Mirza, Gedaî, Yakinî.*

1.1.2.1.1.1. Sekkâkî

Bu dönemde yaşamış en önemli Çağatay şairlerinin ilkidir. Birçok kasidesini Halil Sultan, Uluğ Bey ve Emir-i Kebir Arslan Hoca Tarhan'a ithaf etmiştir. Böylece onun 14. yüzyılın sonu ile 15. yüzyılın başlarında yaşamış bir şair olduğu anlaşılmaktadır. Bu kasideler onun kaside türünün gelişmesine katkı sağlamış olduğunu da gösterir.

Tek bir divanından başka bilinen bir eseri yoktur.[11] Bu yüzden hayatı hakkında bilinenler oldukça sınırlıdır. Sadece Ali Şir Nevâî'nin *Mecalisü'n-nefâis* adlı şairler tezkiresi, Türkçe bir divanının önsözü ile *Muhakemetü'l-lugateyn* adlı eserinde biraz bilgi vardır. Bu bilgilere göre Sekkâkî, aslen Maveraünnehirlidir ancak Semerkand'da büyük bir şöhret kazanmıştır. Orada Timur devletinin saray şairliği görevinde bulunmuştur. Lutfî ile birlikte Türkçenin önde gelen ediplerinden sayılabilir. Nevaî'ye göre Lutfî, Sekkâkî'den daha yetenekli bir şairdir.

İlk şiirlerini Timur zamanında yazdığı düşünülen Sekkâkî'nin divanına[12] bakılarak onun Fars edebiyatını çok iyi bilen, Çağataycayı da zamanına göre oldukça güzel kullanabilen bir aydındır. 822 yılında Medine'de ölen meşhur mutasavvıf Hoca Muhammed Parsa'ya bir kaside yazmıştır. Ancak sadece bu şiire bakarak onun mutasavvıf bir şair olduğuna hükmedilemez. Çünkü divanındaki şiirlerin çoğu din dışı konulardadır. Bu, onun dönemin modasına uyarak meşhur bir şeyhe intisap ettiğini göstermekten başka bir anlam ifade etmez.

Yazmış olduğu kaside ve gazelleri Çağataycanın ilk mahsullerinden olması hasebiyle ayrı bir öneme sahiptir. Bu şiirlerinde Çağatay dilini büyük bir ustalıkla

[11] Bu divanın biri British Museum'da, diğeri de Özbekistan Fenler Akademisi'nde olmak üzere iki nüshası bulunmaktadır. Bu nüshaların ikisi de eksiktir. Onun Ayasofya Kütüphanesi'ndeki bir mecmuada hem Uygur hem Arap harfleriyle yazılmış üç gazeline de rastlanmıştır (Ölmez 2007: 181).

[12] Bilinen bu tek nüsha divanında bir münacat, bir nat, on bir kaside ve altmış sekiz gazel bulunmaktadır. Bunlardan nat ile üç gazeli Lutfi'nin divanında da vardır. Ancak ortak olan bu şiirlerin aslında kime ait olduğu tam olarak bilinmemektedir (Eraslan 1986: 569).

kullanmış, gazellerine ayrı bir incelik ve coşkunluk katmasını bilmiştir. Şiirlerinde zaman zaman arkaik ögelere de rastlanmaktadır. Tüm bu özellikler onu Çağatay edebiyatının ilk dönem şairlerinden saymak gerektirdiğini göstermektedir.

Sekkâkî'nin divanı 1958 yılında Kril harfleriyle *Tanlangan Asarlar* adıyla Taşkent'te, 1999 yılında da Latin harfleriyle Türkiye'de[13] neşredilmiştir. Divanından seçmeler ise 1963 yılında Türkiye'de[14] yayımlanmıştır (Köprülü 1988: 290; Eraslan 1986: 569; Ölmez 2007: 181; Caferoğlu 2002: 789).

1.1.2.1.1.2. Lutfî

Mavlânâ Lutfî olarak da bilinir. Doğum ve ölüm yılları kesin olarak belli değildir. Ancak yüz yıla yakın bir ömür sürdüğü bilinmektedir. Hayatı hakkındaki bilgiler daha çok Nevaî'nin *Mecalisü'n-nefâis* ve *Nesayimü'l-mahabba min şemayimi'l-fütüvve* adlı eseri ile Devletşah tarafından telif edilmiş olan *Tezkiretü'ş-şuara* adlı eserlerden elde edilmektedir.

Ali Şir Nevaî, onun hakkında övücü birçok söz söylemiştir. Ona *melikü'l-kelam* lakabı vermiş, onun bazı şiirlerini tahmis etmiştir. Nevaî onun kendisine dualarda ve nasihatlerde bulunarak teveccüh gösterdiğini iftiharla söyler.

Zamanının meşhur ediplerinden Seyyid Hasan Erdeşir de onun şiirlerini çok beğenmekteydi. Devletşah da onun Türkçe şiirler yazmakta çok kudretli bir şair olduğunu kaydetmektedir.

Gençliğinden ölünceye kadar Şeyh Şihabüddin Hıyabanî'ye bağlı bir mutasavvıf olarak yaşamıştır. Hayatı boyunca Şahruh'tan Hüseyin Baykara'ya kadar birçok padişahın iltifatına mazhar olmuştur. Bu durum onun yaşadığı dönemlerde de şöhretli olduğunu göstermektedir. Şöhreti ve Türkçe şiirleri Irak'a kadar yayılmıştı.

Bazı kaynaklarda ölüm tarihi olarak belirtilen 1482 ya da 1492 tarihleri kesin değildir. Mezarı Herat yakınlarındaki Dih-i Kenar köyündedir.

Lutfî'nin bir divanı ve bir de *Gül ü Nevruz* adlı mesnevisi vardır. Bu iki eserinin de birçok yerde muhtelif nüshalarının bulunması hakikaten onun sevilerek okunmuş, meşhur

[13] Kemal Eraslan, Mevlana Sekkaki Divanı, TDK , Ankara 1999.
[14] Janos Eckmann, Çağatay Dili Örnekleri III, Sekkaki Divanından Parçalar, TDED, c. 12, s. 157-174, İstanbul 1963.

bir sanatkâr olduğunu göstermektedir. Bu iki eserin yanında meşhur tarihçi Ali Yazdî'nin Farsça *Zafername* adlı kitabını Türkçeye tercüme ettiği söyleniyorsa da bu eser henüz ele geçmiş değildir. Onun Farsça şiirleri de vardır.

Divanında kaside, gazel ve tuyuğ gibi nazım şekillerinin hepsini ustalıkla kullanmıştır. Kimi araştırmacılara göre onun asıl kudreti gazellerinde, kimilerine göre ise Türkçe yazmış olduğu tuyuğlarda ortaya çıkmaktadır. Temiz bir dil, ince hayaller ve usta bir üslupla yazmış olduğu aşk şiirlerinin yanında tasavvufi şiirlerine de tesadüf olunmaktadır.

Gül ü Nevruz adlı mesnevisini ise Fars ve Isfahan hükümdarı Ömer Şeyh Mirza adına yazmıştır. Bu mesnevi ilk olarak Celaleddin Tabib tarafından Farsça manzum bir eser olarak telif edilmişti. Lutfî bu eseri aruzun hezec bahriyle Türkçeye kazandırmıştır. Bu tercüme iğreti bir tercüme olmamış, Lutfî'nin dili ustalıkla kullanışı, sanat kudretinin yüceliği sayesinde telif hüviyeti kazanmıştır.

Lutfî divanı 1983 yılında doktora tezi olarak hazırlanmış, 1997 yılında da yayımlanmıştır.[15] *Gül ü Nevruz* mesnevisi ve gramer indeksinin ele alındığı yayımlanmamış bir yüksek lisans tezi[16] de vardır (Köprülü 1998: 291-292; Eraslan 1986: 585-586; Ölmez 2007: 181-182: İnan 1992: 84; Caferoğlu 2002: 789).

1.1.2.1.1.3. Yusuf Emirî

14. yüzyılın ikinci yarısı ile 15. yüzyılın birinci yarısı arasında yaşamış olduğu bilinmektedir. Şahruh'un oğlu Baysungur'un nedimlerindendir. Ali Şir Nevaî onun hakkında bazı bilgiler vermektedir. *Mecalisü'n-nefâis* adlı eserinde onun güzel şiir yazdığı ancak çok meşhur olamadığını söyler. Özellikle son dönemlerde şöhretini kaybetmiştir.

İçinde Türkçe ve Farsça şiirlerinin bulunduğu bir divanı, *Deh-name* adlı bir mesnevisi ve *Beng ü Çağır* adında bir münazarası vardır. Divanındaki Farsça şiirlerin daha çok sevilmesine bakarak onun Farsça şiirlerinin Türkçe şiirlerine göre daha iyi olduğu anlaşılmaktadır. Bu yüzden Devletşah onun Türkçe şiirlerinden hiç bahsetmez. Farsça

[15] Günay Karaağaç, Lutfî Divanı (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım), TDK , Ankara 1997.
[16] Bayram Orak, Lutfi'nin Gül ü Nevruz'u Gramer İndeksi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi, İzmir 1995.

şiirlerinde devrin önde gelen mutasavvıf şairlerinden Şeyh Kemal Hocendî'yi taklit ettiği söylenebilir. Bu etki ister istemez onun Türkçe şiirlerine de yansımıştır.

Emirî, Farsçayı daha kudretli bir şekilde kullanmasına rağmen Türkçe eser vermeye özel bir gayret göstermiştir.

Deh-name adlı Türkçe mesnevisini Baysungur Mirza adına devrin modasına uyarak yazmıştır. On mektuptan oluşan eserinin başında münacat, nat, devrin padişahlarına övgü ve sebeb-i telif bölümleri yer alır. On mektubun sonunda maşukanın aşıka verdiği cevabı konu alan bir gazel bulunmaktadır. Bu mesnevi Fars edebiyatındaki örnekleri gibi *mefailün mefaîlun faûlun* vezninde yazılmıştır.

Beng ü Çağır münazarası nazım ve nesir karışık bir eserdir ve oldukça meşhurdur. Eserini kime sunduğunu açıkça belirtmemişse de eserdeki ifadelerinden Baysungur Mirza'ya sunduğu anlaşılmaktadır. Bu eserde beng "afyon" ile çağır "şarap" karşılaştırılmıştır. Yani sembolik bir eserdir. Yusuf Emirî bu eserini içki yüzünden ölen Baysungur Mirza'ya sunduğu için eserde afyon ile şarap eşitmiş gibi gösterilir. Yani eserin sonunda iki ögeden birinin üstünlüğü söz konusu değildir. Bu eserindeki nesir bölümlerinden onun nesirde de iyi bir sanatçı olduğu anlaşılmaktadır. Bu yönüyle münazara türünün önemli bir yazarı olduğu anlaşılmaktadır.

Şiirlerinde Emir veya Emirî mahlasını kullanan şair klâsik öncesi Çağatay şiirinde Lutfî ve Haydar Tilbe'den sonra en önemli şair sayılabilir. Ölüm tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Nevaî, mezarının Erheng Saray'da olduğunu belirtir (Köprülü 1988: 292-293; Eraslan 1986: 599-600; Ölmez 2007: 183; Alpay 1972; 103-108; İnan 1992: 83).

1.1.2.1.1.4. Ataî

Hayatı hakkında çok az bilgi vardır. Belh Türklerinden İsmail Ata'nın torunlarından olduğunu belirtmek için Ataî mahlasını kullanmıştır. Nevaî, *Mecalisü'n-nefâis* adlı tezkiresinde onun Belh civarında bir köyde bulunduğunu belirtmekle yetinmiştir. Verimli çağında daha çok Semerkand, Herat ve Belh'te bulunmuştur.

O, derviş yaratılışlı ve açık sözlü bir şairdi. Yesevi dervişlerine alakasını bildirmek için almış olduğu Ataî mahlasına rağmen şiirlerinde dünya zevklerini ifade etmiş, aşk ve

bade ile ilgili temalara değinmiştir. Dili zamanına göre çok sade olduğu için Türkçe şiirlerinin Türkler arasında çok yayıldığı ve sevildiği bilinmektedir.

Divanı ölümünden sonra yazılmıştır. Bazı şiirleri A. N. Samoyloviç (1927) ve Fitret (1928) tarafından yayımlanmıştır (Köprülü 1988: 294; Eraslan 1986: 623; İnan 1992: 84).

1.1.2.1.1.5. Haydar Tilbe

Timur'un torunlarından olup Fars ve Isfahan hâkimi Ömer Şeyh Mirza'nın şairi idi. Hayatı hakkında bilgiler sınırlıdır. Lakabı *Türkî-gûy'*dur. Bazı kaynaklarda adı -Harezmli olduğu için-[17] Haydar Harizmî olarak zikredilmişse de asıl adı Mir Haydar veya eserindeki şekliyle Haydar Tilbe olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte bir süre Şiraz'da oturduğu için Şirazî olarak da anılmıştır. Bazı araştırmacılar *Mecalisü'n-nefâis*'te geçen Mir Haydar Meczub ve Mir Haydar Sabuhî ile Haydar Tilbe'yi birbirine karıştırmışlardır.

Haydar Tilbe, Nizamî'nin *Mahzenü'l-esrar* adlı mesnevine yazmış olduğu Türkçe naziresiyle meşhur olmuştur. Bu esere bakılarak onun gerçekten kudretli bir şair olduğu anlaşılmaktadır. Akıcı bir dile, ahengli bir ifade gücüne sahiptir. Fars edebiyatını çok iyi bildiği anlaşılmaktadır.

Tercüme ve taklit yoluyla yazmış olduğu *Mahzenü'l-esrar* on bölümden oluşmaktadır. Her bölümün sonunda konuyla ilgili bir hikayeye yer verilmiştir. Bu eser aruzun recez bahriyle yazılmıştır.

Türkiye ve dünya kütüphanelerinde eserinin birçok nüshasının bulunması onun zamanında çok sevilen ve okunan bir şair olduğunu göstermektedir (Köprülü 1998: 290; Eraslan 1986: 581; İnan 1992: 83; Ölmez 2007: 182-183).

1.1.2.1.1.6. Seydî Ahmed Mirza[18]

15. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan Seydî Ahmed Mirza, Timur'un torunlarındandır. Asıl adı Ahmed Mirza, mahlası Seydî'dir. Babası Miranşah'tır. Hayatı hakkında bilgiler azdır. Nevaî, onun Türkçe ve Farsa gazel ve mesnevilerinin herkes tarafından bilindiğini söyler.

[17] Nevaî, *Muhakemetü'l-lugateyn* adlı eserinde onun Harezmli olduğunu belirtir (Özönder 1996: 188).
[18] Köprülü bu şairin adını *Sayyid Ahmed Mīrzā* şeklinde göstermektedir (1988: 293). Bu şairin adını *Sîdî Ahmed Mirza* şeklinde yazan araştırmacılar da olmuştur (Ölmez 2007: dipnot 61).

Elde *Taaşşuk-name* adında tek bir eseri vardır. Bu eseri 1435'te Şahruh'a sunmuştur. Bu esere göre gayet kudretli bir şair olduğu anlaşılmaktadır. Eserini Hocendi'nin *Letafet-name*si tarzında yazmıştır. Eser, münacat, na't, devrin padişahlarına övgü ve sebeb-i telif bölümlerinden sonra on aşk mektubundan meydana gelmiştir. Her mektubun sonunda bir gazel ile "Sözün Hulasası" başlıklı bir bölüm yer alır. 320 beyit olan eser aruzun hezec bahriyle yazılmıştır. Tek nüshası vardır. Bu eserin az bir bölümü Samoyloviç tarafından neşredilmiştir.

Seydî'nin *Taaşşuk-name* adlı eserinden başka bir divanı, bir de *Letafet-name* adlı mesnevisi olduğu söyleniyorsa da bu eserler hakkında herhangi bir bilgi bugüne kadar bulunamamıştır (Köprülü 1998: 293; Eraslan 1986: 661; İnan 1992: 85; Ölmez 2007: 185).

1.1.2.1.1.7. Gedaî

15. yüzyıl şairlerindendir. Babur'un saray şairlerinden olan Gedaî hakkında bilgiler sınırlıdır. Ali Şir Nevaî, *Mecalisü'n-nefâis* adlı eserinde onun dönemin meşhur sanatçılarından olduğunu ve doksan yıldan uzun bir ömür yaşadığını söyler.

Bir divanı vardır. Bu divandaki eserlerine göre onun sade bir dile sahip olduğu, aruzu çok iyi bilen usta bir şair olduğu anlaşılmaktadır. Divanında ümitsiz aşk, sevgilinin güzelliği gibi konuları işlediği şiirlerinin yanında tasavvufî duygu ve düşünceleri ifade eden şiirleri de bulunmaktadır. Bazı araştırmacılara göre şiirleri üslup ve söyleyiş bakımından Nevaî'ye yakındır.

Divanın tek nüshası Paris'tedir. Eckmann bu divandan bazı parçaları 1960 yılında,[19] tamamının işlenmiş şeklini de 1971'de yayımlamıştır[20] (Köprülü 1998: 293; Eraslan 1986: 616; İnan 1992: 85; Ölmez 2007: 186).

1.1.2.1.1.8. Yakinî

Hayatı hakkında çok az bilgi vardır. Kişilik olarak önceleri kötü huylu ve sert tabiatlı iken daha sonra tövbe etmiş olduğu Nevaî'nin *Mecalisü'n-nefâis* adlı eserinde belirtilmektedir. Başka tezkireler onun Heratlı olduğunu kaydederler.

[19] Janos Eckmann, Çağatay Dili Örnekleri II, Gedaî Divanından Parçalar, TDED, c. 10, s. 65-110, İstanbul 1960.
[20] Janos Eckmann, The Dîvân of Gedâî, Bloomington 1971.

Bir Türk emiri olan Yakinî Türkçe şiirlerinin yanında Farsça şiirler de yazmıştır. Ancak elimizdeki tek eseri sadece tek nüshası bulunun *Ok ve Yaynıñ Munazarası* adlı bir eserdir. Bu eser münazara türünde bir eserdir. Şair bu eseri yazış sebebini daha önce böyle bir eser yazılmamış olmasına bağlıyor. Yazarın bu eseri yazması onun dönemindeki okçuluk sanatına ilgi duyduğunu da göstermektedir.

Hüseyin Baykara'nın onun bir gazeline nazire yazmış olması Yakinî'nin hem kudretli hem de şöhretli bir sanatçı olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Mensur bir eser olan *Ok ve Yaynıñ Munazarası*, 1962'de Türkiye'de Arap harfli metin ve İngilizce tercümesi şeklinde Fahir İz tarafından yayımlanmıştır[21] (Köprülü 1998: 293; İnan 1992: 85).

1.1.2.1.2. Klâsik devir

Bu devir 15. yüzyılın ikinci yarısı ile 16. yüzyılın birinci yarısını içine alan yaklaşık yüz yıllık bir dönemdir. Nevaî'nin ilk divanının tertip edilmesiyle başlar.

1447 yılında hükümdar Şahruh'un ölümüyle ülke içerisinde taht mücadeleleri başlar. Uzun süren bu mücadeleler esasen Şahruh'un son döneminden itibaren zayıflamaya başlayan ülkenin iyice zayıflamasına sebep oldu. Bu dönemde şehzadeler, *Barlaslar, Arlatlar, Tarhanlar ve Argunlar*'ın başlarındaki emirlerin etkileri altında idiler. Bir süre sonra Babur Horasan'da, Ebu Said ise Maveraünnehir'de birer merkezi idare kurmaya muvaffak oldular. Ancak bu durum Babur'un ölümü nedeniyle uzun sürmedi. Ebu Said, Babur'un ölümünden sonra Horasan, İran ve Irak'ın bir bölümünü ele geçirerek Kaşgar'dan Azerbaycan'a kadar uzanan bir imparatorluk kurdu. Ancak Akkoyunlular ile yapmış olduğu savaşta yenildi ve öldürüldü. Böylece yeni kurulan bu imparatorluk da yıkılmış oldu. Bu süre içerisinde gerek taht kavgaları, gerekse diğer savaşlar yüzünden halk iyice bunalmıştı.

Nihayet Hüseyin Baykara Horasan, Sicistan ve Astarabad gibi bölgeleri ele geçirerek Herat'ın başkent olduğu bir devlet kurdu. Kırk yıl kadar süren bu hâkimiyet bölgeye geçici de olsa bir rahat ve huzur getirdi. Bu dönemde sanat, mimarî, edebiyat, bilim ve felsefe gibi alanlarda oldukça parlak bir dönem yaşandı. O yüzden bazı araştırmacıların bu dönemi Türk edebiyatının altın devri olarak niteledikleri görülmektedir.

[21] Fahir İz, Yakini's Contest of the Arrow and the Bow, Nemeth Armağanı, s. 267-287, Ankara 1962.

Gerçekten de bu dönem Çağatay edebiyatının en yüksek seviyeye ulaştığı bir dönemdir. Devrin en önemli iki şahsiyeti olan Baykara ve Nevaî'nin de etkileriyle Türkçe, Farsça karşısında kıymet kazandı. O kadar ki bu çağda eli kalem tutan herkes *Türkî* dilinden söz etmeye başlamıştır. Ali Şir Nevaî de *Muhakemetü'l-lugateyn* adlı eserini bu sıralarda yazmıştır.

Türk medeniyet tarihinde Herat devri olarak nitelenebilecek bu döneme edebiyat ve dilin gelişmesine sağlamış oldukları katkılardan dolayı Nevaî devri yahut Baykara-Nevaî dönemi de denmektedir.

Devletin başkenti olan Herat, İran ve Türkistan'ın güzide sanatçı ve aydınlarına mekân olmuş; şehir saray, konak, cami ve medrese gibi imaretlerin yapılması ile oldukça bayındır bir hale gelmiştir. Buradaki eğitim yuvalarının sayesinde edebiyata ve güzel sanatlara ilgi duyan bir zümre yetişmiş, bu etki İran, Irak, Tebriz ve İstanbul gibi kültür merkezlerine kadar gitmiştir.

Dönemin en önemli temsilcileri *Hüseyin Baykara, Ali Şir Nevaî, Hamidî, Şıbanî* ve *Babur*'dur (Köprülü 1998: 296-297; Eraslan 1993: 172; Ölmez 2007: 186-187; İnan 1992: 87).

1.1.2.1.2.1. Hüseyin Baykara

1438'de Herat'ta doğmuştur. Şahruh'un ölümü üzerine ülkesinin sınırlarını genişletmiş ve Herat merkezli bir devlet kurmuştur. Baba ve ana tarafından Timur'un soyundan gelmektedir. Tam adı Hüseyin Mirza bin Mansur bin Baykara'dır. Hem hükümdar hem asker hem de şairdi. Ancak en önemli özelliği sanatçı ve bilim adamlarına çok değer vermesi, çevresine aydın kişileri toplamasını bilmesidir. Bu aydınlardan en önemlisi Nevaî ve Camî'dir.

Ali Şir Nevaî ile çocukluk arkadaşıdır. Hükümdar olunca da onu himayesine aldı. Hüseyin Baykara'nın mahlası Hüseynî idi. Türkçe bir divanı ile küçük bir risalesi vardır. Babur ve Nevaî eserlerinde ondan övgü ile söz etmişlerdir.

Zamanında aydınlar tarafından Türkçenin küçük görülmesi ve Farsçanın üstün görülmesini engellemek için Türkçeye ayrı bir önem verdi. Tüm şiirlerini aynı aruz vezni

ile yazmıştır. Bu durum onun şairlik kudretinin çok iyi olmadığını gösterir. Ancak araştırmacıların birleştiği ortak nokta onun Nevaî'den sonra klâsik Çağatay devrinin en önemli şairi olduğudur.

Özbeklere karşı 1507 yılında yaptığı bir seferde ölmüş ve Herat'a defnedilmiştir. Devleti de kısa bir süre sonra Şıban Han tarafından ortadan kaldırılmıştır. Böylece Çağatay İmparatorluğu resmen sona ermiştir.

Divanındaki şiirlere göre o kendinden önceki Lutfî ile Yakinî, çağdaşlarından Nevaî ve Camî'den etkilenmiştir. Şiirleri güzel tasvirler ve çekici ifadelerle doludur. Lirik şiirleri ile meşhur olmuştur. Divanının birçok nüshası vardır. Divanının çeviri yazımı, inceleme ve dizinini içeren bir doktora tezi yapılmıştır.[22]

Bilinen iki nüshası bulunan *Risale*si otobiyografik tarzda yazılmıştır. Bu risalede kendinden, adaletinden, ilim ve sanat adamlarına gösterdiği ilgiden vs. söz etmektedir. Eserini yedi bölüme ayırmıştır. Bu eserin iki nüshasının tenkitli neşri yapılmıştır[23] (Köprülü 1998: 303-304; Eraslan 1986: 634-635; Ölmez 2007: 187-188; İnan 1992: 88; Caferoğlu 2002: 789-790).

1.1.2.1.2.2. Ali Şir Nevaî

Devrin ve hatta Çağatay edebiyatının en önemli temsilcisidir. Genel Türk dili tarihinde de çok önemli bir yeri vardır. Herat'ta doğmuştur. Babası Babur'un hizmetinde çalışmaktaydı. O da daha sonra uzun yıllar hizmetinde bulunacağı şair padişah Hüseyin Baykara ile böylece tanışmış oldu. Hüseyin Baykara ile dostlukları bir ömür boyu sürmüştür.

Çok velud bir sanatçıdır. Otuza yakın eseri, çeşitli konu ve türlerdedir. İlk şiirlerini Farsça yazmaya başlamış olsa da[24] Türkçenin, özellikle Çağataycanın klâsik bir hüviyet kazanması onun sayesinde olmuştur. Fars şairlerinden Nizamî ve Attar'dan ziyade Camî ve Dehlevî'nin etkisinde kalmıştır. Kendi çağında olduğu kadar kendinden sonraki dönemlerde de birçok şair ve sanatçıyı etkilemiştir. Etkisi Anadolu ve Azeri sahasına kadar

[22] Talip Yıldırım, Hüseyin Baykara Divanı (Metin-İnceleme-Dizin), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 2003.
[23] Bilal Yücel, Hüseyn-i Baykara Risalesinin Uzak İki Nushası, Türklük Bilimi Araştırmaları, c. 2, s. 69-70, 1996.
[24] Bu yüzden *zü'l-lisaneyn* olarak da tanınmıştır (Ölmez 2007: 188).

uzanmıştır.[25] Eserlerinin birçok nüshasının dünyanın birçok yerlerinde bulunması onun uzun yıllar sevilerek okunduğunu, birçok sanatçı tarafından üstad kabul edildiğini gösterir.

Nevaî'yi taklitçi bir sanatkâr olan gören E. Blochet ve W. Barthold'un görüşleri Bertels tarafından çürütülmüştür. M. Belin, N. İ. İlminskiy, H. Vambery, A. K. Borovkov gibi araştırmacılar da ondan takdirkâr ifadelerle söz etmişlerdir. Hayatının sonlarına doğru yazmış olduğu *Muhâkemetü'l-lugateyn*[26] adlı eseri onun Türk diline verdiği değeri göstermesi açısından özel bir öneme sahiptir.

Eserleri sekiz başlık altında toplanabilir: divanları, hamsesi, tezkireleri, dil ve edebiyat eserleri, dini-ahlaki eserleri, tarihi eserleri, biyografik eserleri ve belgeler.

1441 yılında doğmuş olan Nevaî 1501 tarihinde ölmüştür. Mezarı kendisinin yaptırmış olduğu Kudsiyye Camii'inin yanındadır.

Ali Şir Nevaî ve eserleri üzerinde birçok çalışma yapılmıştır[27] (Köprülü 1998: 301-302; Eraslan 1986: 642-645; Ölmez 2007: 188-189; İnan 1992: 88-93; Caferoğlu 2002: 791-793).

1.1.2.1.2.3. Hamidî

Adı, mahlası ve hayatı hakkındaki bilgiler oldukça az ve çelişkilidir. Ancak elde bulunan *Yusuf u Züleyha* mesnevisi sayesinde edebi yönü ve hayatı hakkında biraz bilgi edinilebilmektedir. 2726 beyitten oluşan bu mesneviyi aruzun seri' bahriyle yazmıştır. Tercüme ettiği eserin künyesi bilinmemektedir. Eserini Hüseyin Baykara döneminde Belh kuşatması sırasında yazıp Hüseyin Baykara'ya ithaf ettiği anlaşılmaktadır. Eserin birçok nüshası vardır. Mahlası bu nüshaların bazılarında Ahmedî, bazılarında ise Hamidî şeklinde geçmektedir. Köprülü onun tezkirelerde adı geçmeyen bir şair olmasına rağmen eserine bakılarak çok değerli bir sanatçı olduğunun anlaşıldığını kaydetmektedir. Eser hakkında

[25] Ali Şir Nevaî'nin Osmanlı şiirine etkisi konusunda bk. Yusuf Çetindağ, Ali Şîr Nevâî'nin Osmanlı Şiirine Etkisi, Kültür Bakanlığı yay., Ankara 2006; Mustafa İsen, Anadolu Türk Edebî Dili Üzerine Nevâî Etkisi, Uluğ Bey Sempozyumu, Çorum, 1994.
[26] F. Sema Barutçu Özönder, Ali Şîr Nevâyî, Muhâkemetü'l-lugateyn (İki Dilin Muhakemesi), TDK , Ankara 1996.
[27] Burada Nevai hakkında kısa bilgi vermekle yetinilmiştir. Nevai ve eserleri hakkında daha geniş ve ayrıntılı bilgi için bk. Agah Sırrı Levend, Ali Şir Nevai I-IV, Ankara 1965-1968; A. Zeki Velidi Togan, Ali Şir, İA, c. 1, s. 349-357; Günay Kut, Ali Şir Nevai, TDVİA, c. 2, s. 449-453, İstanbul 1989; Ali Nihad Tarlan, Ali Şir Nevai, Türkler, s. 796-800, Ankara 2002.

Türkiye'de bir yüksek lisans tezi yapılmıştır[28] (Köprülü 1998: 294; Eraslan 1986: 675-676; Ölmez 2007: 196-197).

1.1.2.1.2.4. Şıbanî

Cengiz'in soyundan gelmektedir. Küçükken babasının öldürülmesi üzerine yetim kalmıştır. Ancak uzun mücadelelerden sonra 1501 yılında elli yaşında iken Maveraünnehir'i ele geçirerek hükümdar oldu. Asıl adı Muhammed'dir. Mahlas olarak bazen Şah Baht Han adını kullanmıştır.[29]

Babur'u yenerek topraklarını genişletti. Bu olay üzerine Babur Hindistan'a gitmek zorunda kaldı. Böylece Baykara'nın ölümünden daha 20-25 yıl geçmeden Herat eski önemini yitirdi. Bundan sonra ilim ve sanat merkezi olarak Horasan değil, Buhara ve Semerkand gelişmeye başladı.

Koyu bir Sünnî olan Şıban Han, Şii hükümdarı Şah İsmail ile de savaştı. Bu savaşta yenildi ve 1510'da öldü.

Şıban Han'ın Farsça şiirler yazacak derecede Fars edebiyatını bilen, İslami ilimlerden, tasavvuftan az çok haberdar, musiki ve hat gibi güzel sanatlardan anlayan biri olduğu bilinmektedir. Alim ve sanatkârları korur, medrese ve cami gibi imaretlerin yapılmasına önem verirdi.

Divanında klâsik tarzda yazılmış şiirlerin yanında Yesevi geleneğine uygun olarak sade Türkçe ile yazmış olduğu manzumeleri de vardır. Aslında o, Yesevi tarikatına bağlı biriydi. O yüzden hikmet tarzında hece ölçüsü ile yazılmış dörtlüklere de sahiptir. Klâsik tarzda yazmış olduğu şiirlerinin bir kısmı Nevaî'ye naziredir.

Bir divanı, *Bahrü'l-huda* adlı bir manzumesi ve fıkıhla ilgili mensur bir risalesi vardır. Divanı doktora tezi olarak hazırlanmış ve yayımlanmıştır.[30] *Bahrü'l-huda* adlı dini-ahlaki manzumesinin tek nüshası vardır. Ancak fıkha dair risalesi hakkında şu an için bir

[28] Dilek Elçin, Çağatayca Yūsuf ve Züleyhā Mesnevisi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1984.
[29] Şıban Han'ın adı değişik yayınlarda Şeybân, Şeybânî, Şıban, Şıbânî, Şaybak, Şeybek, Şahi Beg gibi farklı şekillerde yer almaktadır. Bu konuda daha fazla bilgi ve tartışmalar için bk. Yakup Karasoy, Şıban Han Divanı (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım), TDK, s. 13-14, Ankara 1998.
[30] Yakup Karasoy, Şıban Han Divanı (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım), TDK, Ankara 1998.

bilgiye ulaşılamamıştır (Köprülü 1998: 310-311; Eraslan 1986: 681-682; Ölmez 2007: 198-199; İnan 2002: 95-98).

1.1.2.1.2.5. Babur

1483 yılında Fergana'da dünyaya geldi. Babası Timur'un, annesi Cengiz'in soyundan gelmektedir. Küçük yaşta tahta oturdu. Ancak taht mücadeleri onu yıprattı. Bir de Özbek hükümdarı Şıban Han'la yapmış olduğu savaşta yenilince iyice zor duruma düştü. Etrafındaki az sayıdaki askeriyle Afganistan'a gitti. Kabil'i kolayca ele geçirdi. Kendini halka sevdirdi ve Kabil'in etrafındaki topraklara da zaman içinde hâkim oldu. Ancak o hâlâ Özbeklerin elindeki Semerkand'ı ele geçirmek istiyordu. Şıban Han'ın İran Safevi hükümdarı Şah İsmail'e yenilmesini fırsat bilerek Şah İsmail'in de yardımıyla Semerkand'ı ele geçirdi. Bir süre sonra Şah İsmail'in Çaldıran Savaşı'nda Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim'e yenilmesi üzerine Özbekler, Babur'a karşı ayaklandılar. Babur bir müddet bunlara dayandı ise de sonunda tekrar Kabil'e dönmek zorunda kaldı ve burada büyük bir imparatorluğun temellerini attı. Delhi, Agra ve Luknov bölgesini ele geçirerek topraklarını genişletti. Zaten bu bölgeler daha önce dedesi Timur tarafından fethedilmişti. O da bu durumu öne sürerek bu topraklarda hak iddia etmekteydi. Bunun için Hindistan'a birçok sefer düzenledi.

Asıl adı Gazi Zahirüddin Muhammed Babur bin Ömer Şeyh Mirza olan Babur 1530'da Agra'da öldü. Vasiyeti üzerine cenazesi daha sonra Kabil'e taşındı ve buradaki ailesinin yanına defnedildi.

Babur hem kişiliği, hem hükümdarlığı, hem de sanatçılığı yönüyle Türk medeniyet tarihinde önemli bir yere sahiptir. O, insanları yönetmesini çok iyi bilen, tebaasına karşı merhametli, ileri görüşlü ve dirayetli bir insandı. Daima halkının refahı için çalışmış, onlara adaletle hükmetmiştir.

En önemli eseri *Babur-name* olarak bilinen *Vekayi* adlı mensur eseridir. Bu kitap devrin aydınlatılması için çok önemli bir kaynak olmasının yanında Babur'un kişiliğini ve

sanatçı yönünü yansıtması açısından da ayrı bir değere sahiptir. Bu eser üzerinde bazı çalışmalar yapılmıştır.[31]

Babur'un diğer eserleri *Divanı*[32], *Aruz Risalesi*[33], *Mübeyyen*[34] adlı fıkıh kitabı ve *Risale-i Validiyye*[35] adındaki manzum tasavvufî eseridir.

Babur'un kendi adıyla bilinen bir hat çeşidi[36] icat ettiği de bilinmektedir. Bunun yanında henüz ele geçmeyen biri musikî, biri de savaş sanatı ile ilgili iki eseri daha olduğu söylenmektedir[37] (Köprülü 1986: 180-187; Eraslan 1986: 698-699; Ölmez 2007: 201-204; Konukçu 1991: 395-396; İnan 2002: 93-94).

1.1.2.1.3. Klâsik sonrası devir

Özbeklerden Şıban Han'ın kurduğu devlet 16. yüzyılın sonlarına doğru Abdullah Han (1551-1597) ve oğlu Abdülmümin'in ölümlerinden sonra taht kavgalarına sahne olmuştur. Bu kavgalar devleti iyice zayıflatmış, nihayet devletin üç hanlığa bölünmesine neden olmuştur: Buhara, Hive ve Hokand hanlıkları. Devletin birkısmı da Kuzey Türkistan bozkırlarındaki Kazak hanlarının hâkimiyeti altına girmiştir.

Esasında devlet idarecilerinin iktisadi zorluklara karşı birtakım tedbirler almaya çalıştıkları bilinmektedir. Mesela ziraatin en iyi şekilde yapılabilmesi için sulama kanalları yapılmış, ticaretin gelişmesi için kervan yollarının güvenliğine önem verilmiş, siyasî bir birlik sağlamak için çaba gösterilmiştir. Ancak bu çabalar dünyanın genel olarak değişim göstermesinin de etkisiyle yeterli olmamıştır. Bunun yanında Ceyhun ve Seyhun ırmaklarının yataklarının değişmesi gibi doğal olaylar da bu karışıklık ve anarşi ortamının artmasına neden olmuştur.

---

[31] Önemli bir çalışma için bk. Reşit Rahmeti Arat, Gazi Zahirüddin Muhammed Babür Vekayi, Babür'ün Hatıratı, c. I-II, TTK, Ankara 1987 ve Mesut Şen, Zahîrüddin Muhammed Bâbur, Bâburname: Giriş, Metin (Kâbil ve Hindistan Bölümleri), Açıklamalı Dizin, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1993.

[32] Bk. Bilal Yücel, Babür Divanı, Ankara Kültür Merkezi yay., Ankara 1995.

[33] Bk. Ömer Faruk Akün, Babür (Sanatkâr ve Fikir Adamı Yönü), TDVİA, c. 4, s. 399, İstanbul 1991.

[34] Bk. Tanju Oral Seyhan, Zahîrü'd-din Muhammed Bâbur, Mübeyyen Der Fıkh, (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım), Çağrı yay., İstanbul 2004.

[35] Fuad Köprülü, Risale-i Validiyye Tercümesi, Milli Tebebbular Mecmuası, S. 1, s. 113-124, İstanbul 1331/1915.

[36] Bk. Ali Alparslan, Babur'un İcad Ettiği Baburî Yazısı ve Onunla Yazılmış Kur'an, TM, c. 18, s. 161-168, İstanbul 1976; Ali Alparslan, Babur'un İcad Ettiği Baburî Yazı II, TM, c. 19, s. 207-209, İstanbul 1980.

[37] Babur'un hayatı ve eserleri üzerinde birçok araştırma yapılmıştır. Örneğin bk. Fuad Köprülü, Babur, İA, c. 2, s. 180-187, İstanbul 1991.

Buhara hanlığı 18. yüzyılın sonlarına doğru Mangıt sülalesine geçtikten sonra yönetimi ellerine geçiren emirler ülkenin gelişmesi için bazı girişimlerde bulundular. Tarım alanlarından daha fazla verim alabilmek için sulama sistemlerini düzenlediler, ülkenin asayişe kavuşması için adalete önem verdiler. Fakat bu çabalar yetersiz kaldı. Hanlık, içeride ve dışarıda birçok sorunla karşı karşıya kaldı ve nihayet 1868'de Rus Çarlığı'na tabi olmak zorunda kaldı.

Hive (Harezm) hanlığına 17. yüzyılda meşhur tarihçi hükümdar Ebülgazi Bahadır Han hükmetmeye başladı. Bu dönem, hanlığın parlak bir dönem yaşamasını sağladı. Ondan sonra gelen oğlu Anuşah Han da memleketin gelişmesi için bazı imar faaliyetlerine girişti. Şir Gazi Han'ın öldürülmesi sonucu ülke karışıklık içinde kaldı. Yönetimi ele alan Kongratlardan Muhammed Rahim Han'ın zamanında idarî ve malî işler düzeltilmiş, hanlık bayındır hale gelmeye başlamışsa da Hive hanlığı da 1873'te Rus egemenliğini tanımak zorunda kaldı.[38]

Ömer Han ve oğlu Muhammed Ali Han zamanında (1821-1842) parlak bir dönem yaşayan Hokand hanlığı, daha sonraları zor durumlara düştü. Birçok imar faaliyetlerinin yapıldığı hanlık, bazen istiklalini kaybetti ve birçok kez Buhara hanlığı ile savaşmak zorunda kaldı. Nihayet diğer iki hanlık gibi Hokand hanlığı da bu iki hanlıktan kısa bir süre sonra Ruslar tarafından ele geçirildi (1876).

Bu gelişmeler, Orta Asya Türklerinin sadece siyasî ve iktisadî bakımdan değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel alanlarda da bir gerileme ve çöküş dönemine girmelerine sebep olmuştur.

Bu dönemde Çağatayca İran'dan Çin sınırına kadar olan geniş coğrafyada yazı ve resmî dil olarak kullanılmakta idi. 17. ve 18. yüzyıllarda bu dil ile yazan hiçbir büyük şair ve edip önemli bir varlık gösterememiştir. Bu dönemdeki eserler genel olarak eski dönem eserlerinin kötü bir taklidi olmaktan öte bir değer taşımazlar.

Başlangıçta Hokand hanlığındaki edebî, siyasî ve kültürel gerilemeye karşı Hive ve Buhara hanlıklarında kısmî bir yükseliş göze çarpmakta ise de bu hanlıklardaki şair ve

[38] Hive hanlığı hakkında daha ayrıntılı bilgi için bk. Mehmet Saray, Hive Hanlığı, TDVİA, c. 18, s. 167-170; Abdülkerim Özaydın, Hârizm, TDVİA, c. 16, s. 217-220.

yazarların da çok önemli eserler ortaya koyamadıkları görülmektedir. Aslında bu coğrafyalarda görülen istikrarsızlık, gerileme ve çöküş Batı medeniyetinin etkisi ile tüm doğu edebiyat ve kültür merkezlerinde yaşanan bir gelişmedir. Yani aynı dönemlerde Osmanlı, Azeri ve hatta İran edebiyatlarında da Batı medeniyetine ayak uyduramama nedeniyle genel bir gerilemenin söz konusu olduğu görülmektedir. Çağatay edebiyatı 20. yüzyılın başlarından itibaren yerini Özbek edebiyatına bırakmıştır. Böylece Çağatay edebiyatı sona ermiştir.

Bu dönem hakkında bilinenler az olduğu gibi dönem sanatçıları hakkındaki bilgiler de oldukça azdır. Hatta bu dönemin sanatçılarının tam bir listesi de henüz çıkarılamamıştır. Bu döneme ait bilgi ve belgelerin daha çok Rus hâkimiyetinde olan bölgelerde kalması bu durumun sebeplerinden en önemlisidir. Bununla birlikte dönem hakkındaki bilgiler yapılan yeni araştırma ve yayınlarla artmaktadır (Köprülü 1988: 316-317; Eckmann 1963: 121-123; Eraslan 1993: 175; Ölmez 2007: 204; İnan 2002: 101-102).

Dönemin en önemli temsilcileri *Ebülgazi Bahadır Han, Mûnis, Âgehî, Ömer Han* ve *Furkat*'tır.

1.1.2.1.3.1. Ebülgazi Bahadır Han

Şecere-i Türk ve *Şecere-i Terakime* gibi iki önemli eserin müellifi olan Ebülgazi (1643-1663) Özbek hükümdarı idi. 1603 yılında Ürgenç'te doğmuştur. Babası, Hacı Muhammed Han'ın oğlu Arap Muhammed Han'dır (1603-1623). Arap Muhammed Han, Hive'yi başkent yapınca hanlık Hive hanlığı olarak tanınmaya başlar. Hanlığın Arap Muhammed Han tarafından kurulmasından dolayı, hanlığa Arapşahlar da denmiştir. Arap Muhammed Han'ın ölümünden sonra oğulları Ebülgazi Bahadır, İsfendiyar, Habeş, İlbars, Şerif Muhammed, Hârizm Şah ve Avgan arasında taht kavgaları başladı. Türkmenler'in desteğini arkasına alan İsfendiyar sonunda duruma hâkim oldu. İsfendiyar'ın en büyük rakibi Ebülgazi idi. Şehzadeliğinde Amu Derya'nın doğusunda bulunan Kat'ta vali olan Ebülgazi de Özbekler'in yardımıyla Ürgenç'te han ilan edildi (1642). Üç yıl sonra da Harezm'i ele geçirerek Hive hanı oldu. Kardeşi İsfendiyar'a destek veren Türkmenler'i cezalandırdı. Onun bu tavrı, Türkmenler tarafından hiçbir zaman sevilmemesine neden oldu.

1663 yılına kadar kesintisiz olarak Hive hanı olan Ebülgazi, hanlığı dönemin en önemli devletlerinden biri haline getirmeyi başardı. Kendisinden sonra yerine geçen oğlu Anuşah Han (1663-1687) zamanında da devletin bu istikrarı devam etti.

Edebiyat ve sanatla uğraşmasına rağmen kendisini ilk önce bir asker ve komutan sayan Ebülgazi'nin -yukarıda da belirtildiği üzere- *Şecere-i Türk* ve *Şecere-i Terâkime* adlı iki önemli eseri vardır. Bunlar hem içerik hem de dil bakımından Türk medeniyet tarihi için çok önemlidirler.

1663'te ölmesi üzerine yarım kalan *Şecere-i Türk* adlı eseri Anuşah Han tarafından tamamlanmıştır. Bu eserde 15. yüzyılın ikinci döneminden itibaren Harezm'de hüküm süren Yadigaroğulları olarak da bilinen Özbek soyu hakkında bilgi verilmektedir. Bu bir bakıma Ebülgazi'nin atalarının şeceresidir. 1717 yılında bir müsteşrik tarafından bulunduktan sonra eser üzerinde birçok araştırma yapılmıştır.[39]

Ebülgazi Bahadır Han'ın ikinci mensur eseri olan *Şecere-i Terakime* (1659-1660) ise Türkmenler'in soyağacını konu edinmektedir. Ebülgazi eserini meydana getirirken Türkmenlerin aralarında dolaşan rivayetlerden, ileri gelen hoca ve şeyh gibi kimselerin ellerindeki şecerelerden faydalanmıştır. Bunların yanında Reşidüddin'in *Camiü't-tevarih*'indeki *Oğuzname*'den de yararlanmıştır. Çok meşhur olan bu eser üzerinde de birçok araştırma yapılmıştır[40] (Özaydın 1997: 219; Saray 1998: 167; Ölmez 2007: 205-206).

1.1.2.1.3.2. Mûnis

Çağatay edebiyatının son dönem meşhur tarihçi ve şairlerinden olan Mûnis hakkında bilgiler daha çok kendi eserlerinden elde edilmektedir. Asıl adı Şir Muhammed, mahlası Mûnis'tir. Harezm yakınlarındaki Kıyat köyünde dünyaya geldiği için (19 Mart 1778) Mûnis Harezmî olarak da bilinir. Özbekler'in Yüz adlı bir kabilesinden gelmektedir. Eserinde kendi hakkında vermiş olduğu bilgiye bakılarak ailesinin aristokrat bir aile olduğu anlaşılmaktadır. Ataları devlet hizmetinde bulunan üst düzey memurlardandır.

[39] Bu eser üzerinde yapılan çalışmalar ve bilgi için bk. Zuhal Ölmez, Şecere-i Türk'e Göre Moğol Boyları, Kebikeç, İstanbul 2003.

[40] Eser hakkında daha önce yapılan çalışmalar ve bilgi için bk. Zuhal Kargı Ölmez, Ebulgazi Bahadır Han, Şecere-i Terakime (Türkmenlerin Soykütüğü), Simurg yay., Ankara 1996.

Çocukluğunda özel eğitim almış ve daha sonra kendisini geliştirmiştir. Hocaları ve eğitimi hakkında kesin bilgiler yoksa da yazdıklarından Arapça ve Farsça yanında iyi derecede medrese ilimlerini bildiği anlaşılmaktadır. Şiir ve tarihe meraklıdır.

Hive'de mir-ab[41] iken ölen (1800) babası Şir Muhammed bin Emir Avaz Beg'in yerine kardeşi Muhammed Niyaz getirilmiştir. Ancak Muhammed Niyaz'ın dönemin hanı El Tüzer Han'la savaşması ve yenilmesinden sonra El Tüzer Han, Mûnis'i mir-ab tayin eder.

Mu'nisü'l-uşşak (1815) adlı bir divanı vardır. Divanında gazeller, muhammesler, müstezadlar ve rübailer bulunmaktadır. Nevaî'den övgü ile söz eder, onu üstad olarak kabul eder. Mûnis şiirlerinde divan edebiyatının ortak konularını işlemenin yanında sosyal konulara da yer vermiştir. Kimi şiirlerinde bilgisizlikten, ilme değer verilmediğinden, sosyal hayatın bozulduğunda vb. bahseder.

1805 yılının sonlarına doğru Hive hanı El Tüzer Han ona hanedanının tarihini yazmasını emretti. *Firdevsü'l-ikbal* adını verdiği bu tarih kitabını henüz bitirmeden El Tüzer öldü. Bu yüzden Mûnis esere ara vermek zorunda kaldı. El Tüzer'in yerine geçen Muhammed Rahim Han önce ona eseri yazmaya devam etmesini emretti ise de daha sonra onu Farsça *Ravzatu's-safa* adlı tarih kitabını tercüme etmekle görevlendirdi. Ancak Mûnis 1829'da ölünce iki eseri de yarım kaldı.

Mûnis, döneminin en önemli tarihçi ve şairlerinden biridir. En önemli eseri olan *Firdevsü'l-ikbal* hem içerik hem de dil bakımından çok önemlidir. Bu eseri Yuri Bregel, Arap harfli Çağatayca olarak 1988 yılında[42], bu yayının İngilizce tercümesini de 1999 yılında yayımlamıştır.[43] (Eckmann 1963: 123-125; Bregel 1988: 1-60; İnan 1933: 17-20; Köprülü 1988: 321).

1.1.2.1.3.3. Âgehî

Son dönem Çağatay edebiyatının önemli şair, tarihçi ve mütercimlerindendir. Hive hanlığında yaşamıştır. Mûnis Harezmî'nin yeğenidir. Hive yakınlarındaki Kıyat köyünde

[41] Mir-ablık ülkenin tarım ve su işlerinden sorumlu üst düzey bir memuriyettir.
[42] Bk. Yuri Bregel, Şir Muhammed Mirab al-mutahallas bi'l-Mûnis ve Muhammed Rıza Mirab al-mutahallas bi'l-Âgehî, Firdevsü'l-ikbâl, H(v)ârezm Tarihi, E. J. Brill, Leiden, 1988.
[43] Bk. Yuri Bregel, Shir Muhammad Mirab Munis and Muhammad Rıza Mirab Agahi, Fırdaws Al-ıqbāl (History of Khorezm), Brill, Leiden-Boston-Köln, 1999.

1809 yılında doğmuştur. Asıl adı Muhammed Rıza'dır. Küçük yaşta babasını kaybettiği için amcası Mûnis tarafından büyütülmüştür. Çok iyi bir medrese eğitimi almış, doğu edebiyatını iyi derecede öğrenmiştir. Şiir ve edebiyat yanında Mûnis gibi önemli bir tarihçi yönü de vardır.

Hayatı hakkındaki bilgilerin çoğu eserlerinden öğrenilmektedir.[44] Mûnis'in 1829'da ölümünden sonra zamanın Hive hanı Allah Kulu Han tarafından mir-ablık vazifesine getirilmiştir. O da Mûnis gibi hanın seferlerine iştirak etti. Onun adına kitaplar telif ve tercüme etti. Mesela Mûnis'in ölümüyle yarım kalmış olan *Firdevsü'l-ikbal* ve *Ravzatu's-safa* adlı eserleri tamamladı.

Amcası ve hocası olan Mûnis'e göre daha yetenekli ve daha üretken bir yazardır. *Ta'vizü'l-aşıkîn* adlı bir divanı vardır. Divanında Nevaî'nin etkisinde kaldığını ifade etmektedir. Şiirlerinde aşk ve tasavvuf temalarının yanında zenginlerin fakirlere yardım etmesi gerektiği gibi sosyal konuları da işlemektedir. Bu eser üzerinde bir doktora tezi çalışması yapılmıştır.[45]

Divanın önsözünde verdiği bilgiye göre on dokuz tane çeviri kitabı vardır. Bunların bazıları şunlardır: Şeyh Sadî'nin *Gülistan'ı*, Camî'nin *Yusuf u Züleyha*, *Salaman u Absal* ve *Baharistan*'ı, Hilalî'nin *Şah u Geda*'sı, Nizamî'nin *Heft Peyker*'i, Muhammed Varis'in *Zübdetü'l-hikayat*'ı, Hüseyin Kaşifî'nin *Kabusname* ve *Ahlak-ı Muhsinî*'si, Mahmud Gizduvanî'nin *Miftahu't-talibin*'i, Emir Hüsrev'in *Heşt Behişt*'i, Vasifî'nin *Bedaü'l-vekayi*'si.

Âgehî aynı zamanda önemli bir tarihçidir. *Riyazü'd-devle*, *Zübdetü't-tevarih*, *Camiü'l-vukuāti's-sultaniye*, *Gülşen-i devlet*, *Şahidü'l-ikbal* adlı tarih kitapları 19. yüzyıl Orta Asya, özellikle Hive hanlığının tarihi için en önemli kaynaklardır.

Âgehî, gerek çeviri gerek telif mensur eserlerini sık sık manzum parçalarla süslemiştir. Bu manzumelerde güzel ve itinalı bir üsluba sahiptir. Aşk ve şarap temalı

[44] Hayatı hakkında daha ayrıntılı bilgi için bk. Yuri Bregel, Shir Muhammad Mirab Munis and Muhammad Rıza Mirab Agahi, Fırdaws Al-ıqbāl (History of Khorezm), s. 1-60, Brill, Leiden-Boston-Köln, 1999.

[45] Feridun Tekin, Agehî Divanı (Ta'vizü'l-aşıkîn)'nın Dil Özellikleri -Ses ve Şekil Bilgisi-, Atatürk Ünivesitesi, yayınlanmamış doktora tezi, Erzurum 2001.

şiirlerinin yanında savaş sahnelerini tasvir eden şiirlerinde de amcası Mûnis'ten daha başarılı sayılabilir (Eckmann 1963: 126-127; Bregel 1988: 1-60; Köprülü 1988: 321).

1.1.2.1.3.4. Ömer Han

Hokand hanlarındandır. Kardeşi Âlim Han'ın öldürülmesinden sonra tahta geçmiştir (1810). On iki yıl boyunca tahtta bulunan Ömer Han'ın şair ve sanatçıları koruduğu, dindar ve adaletli bir padişah olduğu bilinmektedir.

Emirî mahlasıyla Nevaî tarzında şiirleri vardır. Bir divanı vardır. Divanında Çağatayca yanında Farsça şiirlerinin de bulunması, onun klâsik edebiyatı çok iyi bildiğini göstermektedir. Şiirlerinin başlıca konuları aşk ve şaraptır. Divanının başındaki önsöz sayesinde hayatı hakkında birtakım bilgilere ulaşılabilmektedir. Divanında gazeller, muhammesler, müseddesler, müsemmenler ve tuyuğlar vardır.[46]

Ömer Han'ın şairleri etrafında toplayıp onları himaye etmesi çok meşhurdur. Sarayında çok sayıda şair bulunmaktaydı. Bu yönüyle onu Hüseyin Baykara'ya benzetenler olmuştur. Onun şairlere karşı böyle alaka göstermesi, onları meclisine kabul edip şakalarda ve sohbetlerde bulunması sarayında birçok şairin toplanmasını sağlamıştır. Bu durumun oluşmasında her ikisi de şair olan oğlu Muhammed Ali (Madali) ve eşi Nadire'nin de etkilerinin olduğu muhakkaktır.

Etrafındaki şairlerin onun şiirlerine söylemiş oldukları nazireler Ömer Han'ın emriyle *Mecmuatu'ş-şuara* adıyla bir kitap haline getirilmiştir. Bu kitap 1900 yılında Taşkend'de neşredilmiştir. Divanının da İstanbul'da Çağatay sözlükçüsü Özbek tekkesi şeyhi Süleyman Efendi tarafından yayımlandığı bilinmektedir (Köprülü 1988: 322; Eckmann 1963:130-131; İnan 2002: 102).

1.1.2.1.3.5. Furkat

Çağatay edebiyatının son dönemlerinde ortaya çıkan Cedidcilik (Yenileşme) akımının temsilcilerinden sayılır. Asıl adı Zakircan, mahlası Furkat ya da Furkatî'dir. 1858 veya başka bir kaynağa göre 1859 yılında Hokand'da dünyaya gelmiştir. Babasının da edebiyata ilgi duyan bir insan olması dolayısıyla küçük yaştan itibaren şiire ve edebiyata

[46] Ömer Han'ın divanından örnekler için bk. Janos Eckmann, Çağatay Edebiyatının Son Devri (1800-1920), TDAY Belleten, s. 130-131, TDK, Ankara 1963.

ilgi duymuştur. Henüz sekiz yaşlarında iken Attar'ın *Mankıtu't-tayr*'ını okumuş, Nevaî ve Fuzulî gibi büyük şairlerin şiirlerinden haberdar olmuştur. İyi bir eğitim almıştır. Arapça ve Farsça ile medrese ilimlerini tahsil etmiştir. Genç yaşta ticarete atılmak zorunda kalmıştır. Rus işgali gibi sosyal ve siyasi olaylar sonucunda amcasıyla birlikte 1878 yılında Avrupaî tarzda yeni kurulmuş olan Yangı Margılan'a (bugünkü Fergana) geldi. Orada Avrupa kültür ve medeniyetiyle tanıştı. Gimnaziya (lise), tiyatro, basımevi gibi Avrupa medeniyetinin ögelerini yakından gördü.

1880 yılında memleketine dönmüş, burada birçok eser meydana getirmiştir. Ancak bu dönemde yazmış olduğu metinlerin bazılarına ulaşılamamıştır. 1882 yılında şair Mukimî ile tanışmış, onun sayesinde Fergana kültür ve sanat çevresine girmiştir. Şiirlerinin buralarda tanınmasıyla dönemin önemli şairleri arasında yerini almıştır. 1891 yılında Rus politikalarını ve özellikle Grandük Nikolay'ı hicveden bir şiiri nedeniyle Türkistan'ı terk etmek zorunda kalmıştır. Vatan hasreti çekmesine rağmen bir daha kadar memleketine dönememiştir. İstanbul, Mısır, Arabistan, İran, Afganistan ve Hindistan gibi yerleri gezmiş, sonunda Keşmir yoluyla Yarkend'e gelmiş ve 1909'da da burada ölmüştür.

O, gurbette iken memleketiyle ilişkisini hiçbir zaman kesmemiş, memleketinde yayımlanan *Türkistan Vilayetiniñ Gazeti*'sine ve şair arkadaşı Mukimî'ye manzum mektuplar[47] ve şiirler yazmıştır.

Lirik şiirleri bulunan Furkat'ın şiirleri divan şeklinde toplanamamıştır. Ancak çeşitli kaynaklarda gazel, muhammes ve müseddesleri bulunmuştur. Şiirlerinin temel konusu aşktır. Klâsik tarzda yazmış olduğu bu şiirlerinin anlatımlarında ve konularında zaman zaman yenilikçi bir akıma kaydığı görülür. Bazı şiirlerinde Ruslar yoluyla tanıdığı Avrupa kültürüne olan hayranlığını da ifade etmektedir. O, Rus dili ve edebiyatına da çok uzak değildir.

Furkat, son dönem Çağatay şairlerinin önemli simalarının olması yanında sanat kudreti ve hayatının geçirmiş olduğu merhalelerin de etkisiyle kendinden sonraki edebiyatı da etkilemiştir. Daha çok ayrılık ve vatan hasretiyle yazmış olduğu şiirler Sovyet dönemi

[47] Örnek olarak bk. Hanifi Vural, Son Dönem Çağatay Şairlerinden Zakircan Furkat'ın Manzum Mektupları, TDAY Belleten, c. 2, s. 147-180, TDK, Ankara 2002.

ile Özbek Türk şiirinde etkiler bırakmıştır (Tolkun 2001: 44-48; Eckmann 1963: 145-151; Vural 2002: 147-180).

2. İNCELEME

2.1. HİVE HANLARI TARİHİ (1b/156b)

1500 yılında Özbekleri tek bir siyasî birlik altına toplamayı başaran Şıbanlılar sayesinde uzun süredir tek bir siyasî birlik altında yaşayan Orta Asya Türkleri, son Şıban Hanı Abdülmümin'in öldürülmesi (1597) ile Şıbanlıların zayıflaması ve daha sonra yıkılmasıyla Buhara, Hive ve Hokand hanlıkları olmak üzere üç devlete ayrılmışlardır[1] (Eckmann 1996: 208; Hatunoğlu 2008: 49).

1512-1920 yılları arasında Hârizm'de hüküm süren Müslüman Türk devletine Hârizm'de kurulduğu için Hârizm hanlığı; Şıban Han'ın torunlarından Arabşah b. Pûlâd'ın soyundan gelen Yadigâr Han'ın oğulları İlbars ve Balbars tarafından kurulduğu için de Arapşâhlar (Arapşâhî) ya da Yadigârîler (Yadigâroğulları) denmiştir. 17. yüzyılda hanlığın başkenti Hive'ye[2] taşındığı için adı, 18. yüzyıldaki Rus ve Batı Avrupa kaynaklarında Hive hanlığı olarak yer almıştır (Saray 1998: 167). Bununla beraber ülkenin adı hem yazı hem de konuşma dilinde her zaman Hârezm idi (Bregel 1988: dipnot 1). 1511'de Yadigâr Han'ın oğlu İlbars Han, bu bölgeyi emri altındaki Batı Sibirya Özbekleriyle ele geçirmiş, böylece Hârezm'in 1740'a kadar bu hânedanın idaresi altında kalmasını sağlamıştır (Özaydın 1997: 219). Bu nedenle bu aile, Semerkant-Amuderya bölgesinde bulunan Şıbanlıların (Özbekler) ayrı bir kolu olarak da değerlendirilmişlerdir (Saray 1998: 167).

Hanlık, kurucuları İlbars ve Balbars'ın ölümünden sonra sürekli bir kargaşanın içine düştü. Hanlığın yönetimi 1763'te boy beylerinden biri olan Muhammed Emin Inak tarafından ele geçirildi. Böylece ülkede Arapşahlar hâkimiyeti sona ermiş, idare Konrat hanedanından Muhammed Emin Inak'ın soyundan gelenlere kalmıştır (Özaydın 1997: 219).

---

[1] Hanlıklar hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Mehmet Saray, Rus İşgali Devrinde Osmanlı Devleti ile Türkistan Hanlıkları Arasındaki Siyasi Münasebetler (1775-1875), TTK, Ankara 1994; Mehmet Saray, Özbek Türkleri Tarihi, Nesil yay., İstanbul 1993.

[2] Hanlığın 16. yüzyıldaki başkenti Ürgenç idi. Hive 1557-1558 yıllarında kısa bir süre başkent oldu. Başkent Ürgenç'in Amuderya'nın Hazar Denizi yerine Aral gölüne dökülmeye başlamasıyla kuraklaşmasından dolayı Arap Muhammed Han zamanında Hive'ye taşınması ile Hive, yeni başkent olarak kabul edilmiştir. Hive, gerçi daha önce Moğol ve Timur İmparatorluklarına da başkentlik yapmıştı. (Saray 1998: 167). Yani başkent olmak için hem tarihi hem de coğrafi özelliklere sahipti. Hive ve Ürgenç'ten başka Vezir şehri de Arapşahlara başkentlik yapmıştır (Bregel 1988: dipnot1).

19. yüzyılda bölgede gittikçe güçlenen ve gözlerini hanlıkların topraklarına diken Ruslar, 1856'dan itibaren Hokand ve Buhara hanlıklarının topraklarını istila etmeye başladılar. Bu olaylar esnasında iç işlerinin karışık olmasından dolayı hanlıklar birbirlerine yardım edemediler. Ruslar, nihayet 1873'te Hive'yi işgal ettiler. Böylece Hive hanlığı Rus egemenliğini tanımak zorunda kaldı. 1917 Bolşevik İhtilali'nden sonra son Hive hanı Abdullah, Moskova'ya götürüldü. 1920 yılında hanlığa son verilerek Hârizm Halk Cumhuriyeti ilan edildi. 1924'te de hanlığın toprakları Özbekistan, Türkmenistan ve Kara Kalpakistan arasında paylaştırıldı (Saray 1998: 170; Özaydın 1997:219). Böylece hanlık resmen sona ermiş oldu.

Yaklaşık beş yüzyıl Hârezm bölgesinde hâkimiyet süren Hive hanlığının tarihini yazan bazı yerli tarih kitapları bulunmaktadır. Bunlardan ilki Çağatay Türkçesi ile kaleme alınmış olan *Tarih-i Dost Sultan*'dır. Yazarı Ötemiş Hacı adlı biridir.[3] Ancak bu eser Hârezm'in çağdaş tarihine değinmemekteydi. Bundan yaklaşık yüzyıl sonra Hive hanlarından Ebülgazi Bahadır Han'ın yazmış olduğu *Şecere-i Türk*[4] ile ilk tam Hive tarihi yazılmış olur (Bregel 1998: 1). Bu eserden sonraki en önemli yerli tarih kitabı ise *Firdevsü'l-ikbal*'dir[5] (Togan 1950: 242).

18. yüzyılın ikinci yarısından sonra -yukarıda değinildiği gibi- Arapşahlar hânedânının yerini Konrat hânedânından bir boy beyi olan Muhammed Emin Inak aldı. Ondan sonra oğlu Avaz Inak, ondan sonra da onun oğlu Eltüzer Han (1804-1806) Hive tahtına oturdu. Eltüzer Han tahta geçtikten bir süre sonra hanlığın tarihini yazdırmak istedi. Bunun için Mûnis'e görev ve yetki verdi. Böylece Mûnis, hanlığın tarihini yazmak için işe koyuldu. Yazmaya başladığı kitaba *Firdevsü'l-ikbâl* adını verdi.

Mûnis, kitabını yazmaya başlarken onu bir mukaddeme, beş bâb ve bir hâtimeye ayırarak yazmayı planlamıştı. Ancak her şey planladığı gibi olmadı. El Tüzer'in 1806'da öldürülmesi üzerine eserin yazımına bir süre ara vermek zorunda kaldı. El Tüzer'den sonra

[3] Bu kitap, 1550'li yıllarda yazılmış bir kitaptır. Bu eserle ilgili olarak bk. Zeki Velidi Togan, Tarihte Usul, İÜEF Yay., s. 241, İstanbul, 1950; Mustafa Kafalı, Altın Orda hanlığının Kuruluş ve Yükseliş Devirleri, İstanbul, 1976.
[4] Bu kitap için bk. Rıza Nur, Türk Şeceresi, İstanbul, 1925; Zuhal Ölmez, Şecere-i Türk'e Göre Moğol Boyları, Kebikeç, İstanbul, 2003; Zeki Velidi Togan, Tarihte Usul, İÜEF Yay., s. 241, İstanbul, 1950.
[5] Bu kitaptan önce Mavlana Seyyid Muhammed Ahund tarafından yazılmış olan Gülşen-i İkbal adlı bir tarih kitabından da bahsedilmektedir (Köprülü 1988: 321). Ancak Mûnis, Firdevsü'l-ikbâl'de bu kitabın daha çoğaltılmadan Buhara aydınları tarafından imha edilmiş olduğunu söyler (FI. 70b/4).

tahta geçen Muhammed Rahim Han'ın (1806-1825) emriyle eserin telifine tekrar başladı. Ancak eseri henüz bitirmeden Muhammed Rahim Han onu Farsça *Ravzatu's-safa* adlı tarih kitabını Çağataycaya çevirmekle görevlendirdi. Bundan sonra *Firdevsü'l-ikbal*'e tekrar dönemedi. *Ravzatu's-safa*'nın çevirisini de bitiremeden öldü. Eserin kalan kısmını yeğeni ve talebesi tarihçi Âgehî tamamladı. Âgehî hâtime bölümünü hiç yazmadı. Beşinci bâb'ı da ikiye bölerek birinci bölümünü El Tüzer Han'a, ikinci bölümünü ise Muhammed Rahim Han'a ayırdı.

Bu çalışmada Hive hanlığının son dönem tarihi bakımından hem dil hem de içerik itibariyle en önemli yerli kaynak olan *Firdevsü'l-ikbal*'in İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T 82 numarada kayıtlı nüshasının 1b-156b varakları arasındaki olaylar anlatılacaktır. Sözü edilen varaklar, eserin beşinci bâb'ına kadar olan bölümlerini ihtiva etmektedir.

Eserde, her klâsik yerli tarih gibi Allah'a övgü ve şükürlerin yer aldığı Münacat, Hz. Peygamber'in mucizelerinin, güzel ahlakının vb. belirtildiği Na't[6] ve daha sonra eserin yazılış hikâyesini kısaca anlatan "Ammâ ba'd" bölümleri yer almaktadır. Yazar Mukaddeme'de eserin yazılma emrini veren Eltüzer Muhammed Bahadır Han'a övgüler düzer.

Birinci Bâb'ta Hz. Âdem'den Hz. Nûh dönemine kadar olan olaylara yer verilmiştir.

Allah, önce Hz. Âdem'i yarattı. Meleklerden ona secde etmelerini istedi. Tüm melekler bu emre itaat ettiler. Ancak İblis denilen Şeytan bu emre karşı geldiği için huzurdan kovuldu. Bunun üzerine Şeytan, Âdem'e ve Âdemoğullarına düşman oldu. Bu amaçla Hz. Âdem'in eşi Hz. Havva'yı kandırarak yasak meyveyi yemelerine sebep oldu. Bu olay üzerine Allah da onları yeryüzüne gönderdi. Âdem'e Ka'be'yi inşa etmesini ve orasını her yıl ziyaret etmesini emretti. Âdem ile Havva'nın iki oğlu ve iki kızı oldu. Kızlar yüzünden Habil'i çekemeyen Kabil, onu öldürdü. Böylece ilk cinayet işlenmiş ve ilk insan kanı dökülmüş oldu. Hz. Âdem de Kabil'i yanından kovdu.

[6] Burada *Mankabat* başlıkları altında dört halifenin (Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali) övgülerinden, üstün özelliklerinden saygıyla söz eden bir bölüm de vardır.

Hz. Âdem'in çocukları zamanla çoğaldı. Kendisi de vefat etti. Yerine oğlu Şit geçti. Şit aynı zamanda peygamberlik vazifesini de omuzlarına almıştı. Bu dönemde Kabil'in çocukları fitne fesat çıkarmaya başladılar. Şit de onlar üzerine sefer düzenledi ve onları ağır bir yenilgiye uğrattı. Şit'ten sonra bu görev babadan oğula geçmeye başladı. Sırasıyla Anoş, Kaynan, Mıhlâyıl, Yezd, İdris, Mutavvaşlıh ve Nuh geldi. Nûh Tûfânı'ndan sonra yeni bir nesil ortaya çıktı.[7]

Nuh Peygamber'in Ham, Sam ve Yafes adlarında üç oğlu vardı. Nuh Yafes'e Turan'ı, Sam'a İran'ı, Ham'a da Hindistan'ı verdi. Her topluluk kendi coğrafyalarında yaşamaya başladılar.

İkinci Bâb'ta Yafes'ten Konratlara kadarki dönem içerisinde geçen olaylar ve kişiler anlatılmıştır.

Turan'ın kendisine verilmesinden sonra burada yaşamaya başlayan Yafes'in yerine sırasıyla Türk[8], Tün, Almanca Han, Dib Bakuy Han, Güyük Han ve Alanca Han geçti. Alanca Han'dan sonra Yafes soyu doğru yoldan sapmaya başladı.

Alanca Han'ın Moğol ve Tatar adlı iki oğlu vardı. Alanca Han, ölmeden önce ülkeyi bu iki oğlu arasında paylaştırdı. Ancak bu iki akraba kavim, sürekli birbirleriyle mücadele ettiler.

Tatar Han ölünce yerine sırasıyla Buka, Yalabca, Atlı, Atsız, Ordu, Baydu ve Söyünç Han geçti.

Moğol Han ölünce yerine Kara Han geçti. Kara Han'ın Oğuz adlı bir oğlu oldu. Oğuz doğuştan Müslümandı. Ancak gençlik çağlarında bunu gizledi. Bir süre sonra Kara Han, oğlu Oğuz'un Müslüman olduğunu öğrendi. Oğuz'un üzerine yürüdü. Oğuz da çevresindeki boylara haber göndererek kendisine katılmalarını istedi. Babasıyla savaştı ve onu yendi. Oğuz Han'ın Müslüman olmayan Moğollarla savaşı uzun süre devam etti. Nihayet ülkenin büyük bölümünü ele geçirdi. Oğuz Han, daha sonra Maveraünnehir,

[7] Metne göre Hz. Adem ile Hz. Nuh arasında 2500 yıl, Hz. Nuh ile Hz. İbrahim arasında 1500 yıl, Hz. İbrahim ile Hz. Musa arasında 460 yıl, Hz. Musa ile Hz. İsa arasında 1930 yıl, Hz. İsa ile Hz. Muhammed arasında da 180 yıl zaman farkı vardır (21b/13 vd.)

[8] Yafes'in oğlu olduğu kabul edilen Türk'ten dolayı Yafes'e Türklerin babası (Ebu't-Türk) da denir.

Hindistan, Irak ve İran'a seferler düzenledi. Türkistan, Gur, Gürcistan, Belh; Irak, Mısır, Şam ve Rum'u fethetti.

Oğuz Han'ın altı oğlu oldu. Bunların üçüne Bozok, diğer üçüne de Üçok dendi. Oğuz, ölmeden önce ülkeyi oğulları arasında paylaştırdı. Oğuz'dan sonra yerine sırasıyla Kün Han, Ay Han, Yulduz Han, Menli Han, Teniz Han ve El Han geçti.

El Han, Tatar'ın torunlarından Söyünç Han'ın ani bir baskınına maruz kaldı ve ağır bir yenilgiye uğradı. Bu baskından sadece El Han'ın oğulları Kıyan ve Nöküz kurtuldu. Bunlar da Tatarlar tarafından öldürülmemek için yurtlarını terk edip Ergenekon adını verdikleri bir dere kenarına yerleştiler. Burada dört yüzyıldan fazla bir süre yaşadılar. Git gide çoğaldılar ve buraya sığmaz oldular. Bunun üzerine yollarını kapatan demir dağı eritip eski yurtlarına doğru hareket ettiler. O zaman başlarında Börte Çene vardı. Börte Çene Ergenekon'dan çıktıktan sonra etraftaki kabilelere haber göndererek kendisine tabi olmalarını istedi. Karşı gelenlerle savaştı ve onları itaat altına aldı.[9]

Üç kısma ayrılan üçüncü bâbın birinci kısmında Börte Çene'den Cengiz Han'a kadar olan dönem, ikinci kısım'da Cengiz Han'dan Berdi Beg Han'a kadar olan dönem, üçüncü kısımda ise Cüci'nin soyundan gelen Şıbanlıların dönemi anlatılmıştır.

Börte Çene'den sonra onun yerini Dutumenen Han, Kaydu Han, Tümene Han, Kabul Han, Kubla Kaan, Bartan Bahadır ve Yesügey Bahadır almıştır.

Yesügey Bahadır'dan sonra yerine oğlu Cengiz Han geçti. Cengiz Han küçük yaşta annesini kaybetti. Elli yaşında iken hükümdar oldu. Asıl adı Temuçin idi. Han olduktan üç yıl sonra Cengiz adını aldı. Hıtay, Hoten, Deşt-i Kıpçak, Maveraünnehir ve daha birçok yeri ele geçirdi. Ele geçirdiği yerlerde katliamlar yaptı. Sultan Celaleddin Hârezmşah onunla birkaç kez savaştı ise de çoğunda yenildi. Cengiz'in hâkimiyetinin ilk yıllarında Muhammed Rahim Bahadır Han'ın cedlerinden olan Terk Amal Han ona çok yardım etti. Terk Amal Han'ın babası, Cengiz'in babası Yesügey'e muasırdı. Terk Amal Han, yakınlarından Tuğaçar Han'ı Cengiz'in emrine verdi. Tuğaçar'ın Cengiz'e çok büyük

[9] Adı bilinmeyen bir Kıyat Han'ın Çurlık Mergen, Kabay Şire ve Tosboday adlı üç oğlu vardı. Konrat, Kürlevüt ve Burkut boyları Çurlık Mergen'in, Angras ve Alkonutlar Kabay Şire'nin, Karanut ve Korlas urukları ise Tosboday'ın soyundan gelmişlerdir. Muhammed Bahadur Han Çurlık Mergen'in; Börte Çene, Témür Küregen ve Cengiz Han ise Tosboday'ın soyundan gelmişlerdir.

yardımları oldu. Tuğaçar'ın Herat'ta Harzemşahlılar tarafından öldürülmesi Cengiz'i çok kızdırdı. O yüzden Herat'ı ele geçirip yerle bir etti. Tuğaçar'ın yerine de Terk Amal Han'ın büyük oğlu Tenim Kürgen'i getirdi. Ona kızını verdi. Noyan makamına getirdi. Tenim Kürgen bir savaşta Celaleddin'i yaraladı ve Celaleddin Harzemşah'ın bu yara ile ölümüne sebebiyet verdi. Böylece Tenim Kürgen'in Cengiz'in yanındaki değeri daha da arttı. Ancak Tenim Kürgen son zamanlarında İslamiyet'i kabul etmişti.

Cengiz Han, yetmiş üç yaşında iken öldü. Cüci, Çağatay, Ögetey ve Tüli adlarında dört oğlu vardı. Ölmeden önce ülkeyi oğulları arasında paylaştırdı.[10]

Cengiz'den sonra onun yerine Ögetey geçti. Tenim Kürgen'in oğlu Musa Kürgen Ögetey ve Batu'nun hizmetlerinde bulundu. Ögetey de yeğenleri Batu önderliğinde Güyük, Mengü ve Baydar'ı Macar, Rus, Başkır gibi bölgeleri fethetmeleri için gönderdi. Batu, fetihlerden sonra kendi memleketi olan Kök Ordu'ya geldi ve burada vefat etti. Ondan sonra yerine kardeşi Börke Han geçti.

Börke Han, Cengiz neslinden Müslüman olan ilk kişi idi. İslamiyet'i yaymak için Abaka Han ile savaştı. Bu savaşta yanında Musa Kürgen'in oğlu Nokay Noyan da vardı. Börke, savaştan sonra kulunç hastalığına yakalanarak öldü. Börke'den sonra yerine Batu'nun torunu Mengü Temür geçti. Nokay Noyan, Mengü Temür'ün padişah olmasını desteklediği için Mengü Temür ona çok ihsanlarda bulundu. Mengü Temür Bulgar ülkesini aldıktan sonra Kök Ordu'ya geri döndü. Ondan sonra Abaka'nın üzerine yani İran'a yürüdü. Abaka'nın isteği üzerine barış yapıldı. Abaka'nın ölümünden sonra yerine Argun Han geçti. Mengü Temür de seksen bin kişilik bir orduyu İran'a gönderdi. Bu savaşta Mengü Temür'ün askerleri yenildi. Bu yenilginin üzüntüsünden Mengü Temür öldü. Onun yerine Batu'nun oğlu Tuda Mengü geçti.

Tuda Mengü atalarının aksine zalim bir padişahtı. Bu yüzden Mengü Temür'ün oğlu Toktagu ona başkaldırdı ve onu öldürdü. Bu isyanın başarılı olmasında Nokay Noyan'ın

[10] Çağatay'a Maveraünnehr'in tamamı, Uygur ülkesi, Hârezm'in bir kısmı, Kaşgar, Bedahşan, Belh ve Sind nehrine kadar Gaznin çevresi verilmişti.Yazar diğer çocukların nereyi idareleri altına aldıklarını açıkça belirtmiyor. Hârizm topraklarını en büyük oğlu Cüci'ye verdiği bilinmektedir. Ancak Cüci'nin daha önce ölmüş olmasından dolayı ülke oğlu Batu Han'ın idaresinde kaldı. Daha sonra ise Kuzey ve Batı Hârizm Cücilere, Kâs ve Hive ise Çağataylılara bırakılmıştır (Özaydın 1997: 218). Yazar, bundan önce Tüli'den çok kısa bahsettikten sonra Cüci'nin Harezm, Deşt-i Kıpçak, Bulgar, Alan, As ve Rus kavimlerini idare ederken Cengiz'den altı ay önce vefat ettiğini söyler. Cüci'nin ölümü üzerine Cengiz Han, Cüci'nin oğulları Ötçigin Noyan ile Batu Han'ın ülkeyi yönetmeleri için ferman gönderir. Bu sırada Cengiz'in de ölüm haberi ulaşır. Bunun üzerine Batu, küçük kardeşi Tokay Temür'i yerine bırakarak imparatorluğun başkentine gider.

önemli rolü oldu. Toktagu Han'ın Tuda Mengü ve şehzadelerini gafil bir durumda iken baskına uğratmalarını sağladı. Böylece Tuda Mengü'nün yerine padişah oldu. Toktagu Han da ona ihsanlarda bulundu. Ancak bir süre sonra bir kız meselesi yüzünden Toktagu Han ile Nokay Noyan'ın araları açıldı. Yapılan savaşta Nokay Noyan esir edildi. Yolda oğlu Agaday Bahadır'un öldüğünü duyunca o da üzüntüden öldü. Bir süre sonra Toktagu Han da öldü. Onun yerine o sıralarda on üç yaşında olan Mengü Temür'ün torunu Özbek Han geçti.

Özbek Han, Ahmed Seyyid Ata'nın vesilesiyle Müslümanlığı kabul etti. Kendine tabi olanları İslamiyet'e davet etti. Böylece Cüci soyu İslamiyet'le tanışmış oldu. Bu tarihten sonra Müslüman olan Cücilere "Özbekler" dendi.

Agaday Bahadır'un oğlu Nagday Bey, babası öldürülünce Özbek Han'a sığınmıştı. Özbek Han da ona "noyan" lakabını verdi. Ancak İslamiyet'i kabul ettikten sonra noyan lakabı "bey" olarak değiştirildi. Nagday Bey, Seyyid Ata'nın müridi oldu. Onunla birlikte Hârezm'e gitti. Makamını Harun Mirza'ya bıraktı. Harun Mirza, daha sonra Canı Beg Han'ın da hizmetinde de bulundu. Berdi Beg Han tarafından öldürüldü.

Özbek Han, iki kere İran padişahı Ebu Said Han'ın üzerine yürüdü. Bir süre sonra öldü. Onun yerine oğlu Canı Beg Han geçti.

Canı Beg Han Azerbaycan ve Irak'ta hüküm süren Melik Eşref üzerine yürüdü ve onu öldürdü. Buraları ele geçirdikten sonra geri döndü. Yerini oğlu Berdi Beg Han'a bıraktı.

Berdi Beg Han saltanat hırsından tüm kardeşlerini öldürdü. Böylece Batu nesli son buldu. Bundan sonra Cüci'nin soyundan gelenler padişahlık yapmaya başladılar. Harun Mirza'yı öldürdüğü için Harun Mirza'nın oğlu Temür Bey, Berdi Beg Han'ın topraklarında yağma ve akınlara girişti. Hiçbir padişaha tabi olmadı.

Temür Bey'din sonra yerine Kutluk Bey geçti. Kutluk Bey, dedesi Agaday Bahadır'ı kalleşçe öldüren Sonkur Mirza'nın torunlarından Mankıt valisi Şirin Mirza'yı öldürdü. Kendisi de 823/1421 yılında otuz üç yaşında iken öldü. Yerine oğlu Menliş Bahadır geçti. Çok cesur olan Menliş Bahadır, kırk yaşında iken felç olunca yerini oğlu Musa Bey'e bıraktı. Kendisi de 856/1443 yılında kırk dört yaşında iken öldü.

Cüci'nin oğlu Şıban Han'ın torunlarından Temür Şeyh, Cüci'nin soyundan gelip Hârezm'de hüküm sürmeye başlayacak olan Elbars ve Balbars'ın dedesi idi. Temür Şeyh, yurdunu yağmalayan Kalmaklarla giriştiği bir mücadele sırasında öldürüldü. Kardeşi ya da oğlu olmadığı için halkın çoğunluğu yurdu terk edip dağıldı. Ancak Temür Şeyh'in bir hanımından altı ay sonra bir oğul dünyaya geldi. Yurdu terk etmemiş olan Uygur ve Nayman boyları bu çocuğa Yadigâr adını verdiler ve onu kendilerine han seçtiler. Yadigâr'ın han seçilmesinden sonra dağılan boylar geri döndü. Yadigâr 862/1458 yılında Özbeklerin çoğunu hâkimiyeti altına almayı başardı.

Yadigâr Han döneminde Menliş Bahadır'un oğlu Musa Bey, Konratların hâkimi idi. Musa Bey'in dedesi Kutluk Bey'in öldürmüş olduğu Şirin Mirza'nın torunu Koçaş Mirza o sıralarda dedesinin yerine Mankıt'ın hâkimi idi. Koçaş Mirza, dedesinin intikamını almak için aniden Konrat ülkesine saldırdı. Yapılan savaşta Musa Bey yenildi. Bunun üzerine Yadigâr Han'ın oğlu Börke'den yardım istedi. Börke de ona babasının hizmetine girmesi şartıyla yardım etti. Birlikte Koçaş Mirza'yı öldürüp Mankıt'ı yağmaladılar. Yadigâr Han da Musa Bey'i kendisine büyük bey yaptı. Musa Bey, Yadigâr'ın oğlu Ebulek Han zamanında öldü. Kızını Börke Sultan'ın oğlu Elbars Han ile evlendirdi. Bu evlilikten iki çocuk dünyaya geldi: Sultan Gazi Sultan ve Muhammed Gazi Sultan.

Yadigâr'dan sonra yerine oğlu Ebulek Han, ondan sonra diğer oğlu Emenek Han geçti. Emenek'ten sonra Emenek Han'ın kardeşi Börke Sultan'ın oğlu Elbars Han padişah oldu.[11]

Elbars Han döneminde Yadigâroğulları hânedânı parlak bir dönem yaşadılar. Bu dönemde Börke'yi öldüren Şıbanî Han da Şah İsmail tarafından öldürmüştü. Şah İsmail, ele geçirmiş olduğu Ürgenç, Vezir, Hive ve Hezaresp'e birer vali göndermişti. Vezir'in kadısı Kadı Ömer, halkı bu valilere karşı ayaklandırmak istedi. Bunun için Elbars Han'dan yardım istedi. Elbars Han, halkın da yardımıyla Vezir'i Şah İsmail'in elinden kurtardı.

[11] Yazar burada Şah İsmail'in Şıban Han'ı şehit ettikten sonra ele geçirmiş olduğu Ürgenç, Vezir ve Hive ile Hezaresp'e birer vali gönderdiğini söyler. Vezir'in kadısı Kadı Ömer, ahaliye Şiilerin dalalette oldukları ve onlara biat etmemek gerektiği konusunda gizli propaganda yapar. Daha sonra şehrin ileri gelenlerini bunlardan kurtulmaları gerektiği konusunda ikna eder. Bunun üzerine iki yıl boyunca bu validen kurtulmak için uğraşırlar ama başaramazlar. En sonunda Elbars Han'dan yardım istemeye karar verirler. Elbars Han da halkın yardımıyla şehri ele geçirir.

Elbars Han ülkesinin topraklarını genişletti. Vezir, Yeni Şehir ve Tersek'i ele geçirdi. Buraları kardeşi Balbars[12] ve bir kölesine verdi. Ürgenç, Hive ve Hezaresp ve Hârezm bölgesi dahil olmak üzere birçok yeri fethetti.[13]

Elbars Han'ın en yakın yardımcısı Musa Bey'in oğlu Akman Bahadır idi. Elbars ona atalık makamı verdi. Akman Bahadır Ürgenç ve Tersek'in fethi sırasında yararlılıklar gösterdi. Sufyan ve Buçuga Han dönemlerinde ülkenin en muteber devlet adamı o idi. 933/1527 yılında Avanış Han'ın saltanatının ilk yıllarında öldü.

Elbars'ın ölümünden sonra yerine kardeşi Belikeç Sultan'ın oğlu Sultan Hacı Han geçti. Ancak idare Elbars Han'ın büyük oğlu Sultan Gazi Sultan'da idi. Sultan Hacı Han bir yıl sonra öldü. Yerine Ebulek Han'ın oğlu Hasan Kulı Han geçti. Hasan Kulı Han zamanında Ürgenç başkent yapıldı. Ancak bir süre sonra diğer şehzadeler Hasan Kulı Han'a düşman olup onu öldürdüler. Yerine de Sufyan Han geçti. Ondan sonra da Buçuga Han padişah oldu. İran padişahı Şah Tahmasb, Hârezm Özbeklerinin akınlarından bunaldığı için Buçuga Han ile barış yaptı. Buçuga Han, 932/1526 yılında ölünce yerine Avanış Han geçti.

Avanış Han, Sultan Gazi Sultanla yaptığı istişare sonucunda Ömer Gazi Sultan'ı Sultan Gazi Sultan'ın oğlu ile Astarabad'a gönderdi ve orayı ele geçirip Muhammed Salih Bitikçi'ye verdi. Avanış'ın oğullarından Din Muhammed Sultan dönüşte Muhammed Gazi Sultan'ın vergi memurlarından birinin sarı bir keçisini gasbetti. Bunun üzerine Muhammed Gazi Sultan onu Ebiverd'de yakalayıp babasının yanına gönderdi. Yolda Din Muhammed Sultan kurtulup Ürgenç'e geldi. Orada Muhammed Gazi Sultan'ın kız kardeşinin -bu kadın Din Muhammed'in üvey annesi idi- dilinden Muhammed Gazi Han'a çok hasta olduğuna dair bir mektup yazdı. Bunun üzerine Muhammed Gazi Han çok az asker ile hızla Ürgenç'e geldi. Burada pusu kurmuş olan Din Muhammed Han onu öldürdü. Bunu öğrenen Sultan Gazi Sultan Vezir'de onun damadını yakalayıp öldürdüler. Bunun üzerine Din Muhammed Han'ın babası Avanış Han, Vezir'e asker göndererek Sultan Gazi Sultan'ı öldürttü. Sultan Gazi'nin oğlu Ömer Gazi Sultan, Taşkent hâkimi Barak'ın aracılığıyla Ubeydullah Han'dan

[12] Balbars'ın diğer adı Belikeç Sultandır. Felçli olduğu için bu adla anılmakta idi.
[13] Hive hanlığının kuruluşu bu fetihlerle başlatılmaktadır.

yardım istedi. Ubeydullah Han, Avanış Han'ı yakalayıp Ömer Gazi'ye verdi. Ömer Gazi de onu katletti. Ubeydullah Han, Kal Han ile Akatay Han'ın canlarını bağışladı. Bu olay 945/1539 ya da 946/1540 yıllarında olmuştu. Ubeydullah Han, ele geçirmiş olduğu Hârezm'i oğlu Abdulaziz Han'a verip geri döndü. Bunun üzerine Din Muhammed Han Abdulaziz'in üzerine yürüdü. Abdulaziz de Buhara'ya kaçtı. Bu olaydan sonra Ubeydullah Han askerlerini hazırlayıp Din Muhammed Han üstüne sefere çıktı. Ancak Ubeydullah Han'ın öncü kuvvetleri Din Muhammed Han'ın askerleri karşısında ağır bir yenilgiye uğradı. Ubeydullah Han da ele geçirmiş olduğu yerleri Din Muhammed Han'a bıraktı.

Akman Bahadır'ın oğlu Hak Nazar Sırtlan, babasının ölümünden sonra onun yerine Avanış Han'ın hizmetine girdi. Avanış Han Hak Nazar Sırtlan'ı kendine ınak yaptı. Hak Nazar da onunla birlikte Ubeydullah Han'a karşı savaştı. Ubeydullah'ın Avanış'ı öldürtmesinden sonra Din Muhammed Han zamanında da savaşlara katılmaya devam etti. Akatay Han zamanında ölünceye kadar devlet hizmetlerinde çalıştı.

Din Muhammed Han'dan sonra yerine Kal Han hükümdar oldu. Kal Han zamanında Hârezm bölgesi gelişmeye başladı. Kal Han'dan sonra Emenek'in oğlu Akatay Han padişah oldu. Akatay kendi döneminde ınak olan Akatay Han'ın ölümünden sonra onun makamını oğlu Alak Bahadır'a verdi. Alak Bahadır Kızılbaşlarla birçok kez savaştı ve Akatay Han'ın en büyük yardımcısı oldu.

Akatay Han Ürgenç hâkimi Yunus Han ile girmiş olduğu bir savaşta yenildi ve Kasım Han tarafından öldürüldü. Bunun üzerine Akatay'ın çocukları Yunus Han'a savaş açtılar ve onu yendiler. Yunus Han da İran padişahı Şah Tahmasb'a sığınmak zorunda kaldı. Bu olaylar 964/1557 yılında olmuştu.

Akatay Han'dan sonra yerine oğlu Hacım Han geçti. Hacım Han 967/1560 yılında otuz yaşında iken Ürgenç'te tahta oturdu. Babasını öldüren Yunus Han'ın oğlu Kasım Han'ı yakalayıp öldürdü.[14]

Bu dönemde Hive'de hükümet süren Buçuga Han'ın oğlu Dost Sultan[15], Ürgenç'te bulunan Hacım Han'ın üzerine yürüdü. Hile ile Ürgenç'i ele geçirdi. Bunun üzerine Hacım

[14] Burada yazar Buçuga Han'ın oğlu Dost Han, Akatay'ın oğlu Hacım Han'ın -Hacım Han daha çok Kızılbaşlar üzerine yaptığı savaşlarla anılıyor- hayatından bahsediyor. Hacım Han, Abdullah Han'la çatışmalara girişmiş, zaman zaman İran şahı Şah Abbas'a sığınmak zorunda kalmıştır. Önce Abdullah Han, sonra da Hacım Han vefat eder.

Han, Nesây'daki Ali Sultan ve Merv'deki Din Muhammed Sultan'ın oğlu Ebülmuhammed Han'dan yardım istedi. Onlar da Dost Sultan ve kardeşi Eş Sultan'ı ortadan kaldırdılar. Böylece Buçuga Han'ın nesli son bulmuş oldu. Ürgenç, Hezaresp, Kât, Nesây ve Ebiverd vilayetleri Hacım Han'ın idaresi altında idi.

Kızılbaşlar üzerine yapılan akınlardan çok bunalan Şah Tahmasb, 965/1558'de Ali Sultan üzerine bir ordu gönderdi. Ali Sultan, bu orduyu ağır bir yenilgiye uğrattı, birçok ganimet ele geçirdi. Bu savaştan on altı yıl sonra baharda Irak'a sefer düzenlemek niyetiyle Horasan'a geldi. Ancak burada hastalanarak 976/1569 veya 973/1566'da öldü. Bu tarih Hacım Han'ın cülusundan altı yıl sonraya tekabül etmekte idi. Ali Sultan, öldüğünde kırk yaşında idi.

Akatay Han zamanından beri devlet hizmetinde bulunan Alak Bahadır, Ali Sultan'ın Kızılbaşlar üzerine yapmış olduğu savaşların çoğunda onunla birlikteydi. Ali Sultan'ın ölümünden beş yıl sonra, 981/1574'te Tahran üzerine yapılan bir savaşta Kızılbaşlar tarafından öldürüldü. Hacım Han, Alak Bahadır'un oğlu Bündeş Mirza'ya babasının makamını verdi. Ancak derviş tabiatlı birisi olan Bündeş Mirza, bir süre sonra bu makamı terk etti. Hacım Han ne kadar ısrar ettiyse de Bündeş Mirza tekrar devlet hizmetine girmedi. Bündeş Mirza Arap Han zamanında 1022/1614'te öldü.

Ali Sultan'ın ölümünden sonra yerine geçen oğlu Sancar Sultan, Nesay'da yirmi beş yıl padişahlık yaptıktan sonra öldü. Bu olaydan sonra Hacım Han, Horasan'a sefere çıktı. Hârezm'i boş gören Ubeydullah Han da Hezaresp üstünden Kulançı'ya geldi. Burada büyük bir bina yaptırdı. Abdullah Han, Hacım Han'a bağlı olan Merv ve Ebiverd gibi bazı yerleri ele geçirdi. Hârezm'i de ele geçirip birçok şehzadeyi katletti. Bu olay 1002/1594 yılında oldu. Bunun üzerine Hacım Han, kalan şehzadelerle İran'a Şah Abbas Mazî'nın yanına gitti. Şah, onlara çok iyi davrandı. 1005/1597 yılında Şah ile birlikte Abdullah Han ve oğlu Abdülmümin üzerine sefere çıktı ise de başarılı olamadı. 1006/1598'de Abdullah Han'ın ve bir süre sonra da oğlu Abdülmümin'in ölmesi üzerine Hacım Han, Şah'tan izin isteyip kendi memleketi olan Ürgenç'e geldi ve idareyi tekrar eline aldı. 1011/1603'te seksen üç yaşında iken öldü.

---

[15] Hive'de oturan ilk padişah budur.

Hacım Han'dan sonra yerine oğlu Arap Muhammed Han geçti. Hive'yi başkent yaptı. Ürgenç'e saldıran Rusları ağır bir yenilgiye uğrattı. Daha sonra Kalmakları yendi. Kendi oğulları Habeş Sultan ile Elbars Sultan ona karşı çıktılar. Bunun üzerine Arap Muhammed Han, onlar üzerine bir sefer düzenledi. Yapılan savaşta yenildi ve oğullarının eline esir düştü. Habeş Sultan da babasının gözünü oydurdu. Bu olay 1030/1621'de olmuştu. Bundan altı ay sonra İsfendiyar Han da onları öldürdü.

İsfendiyar Han kardeşlerini öldürdükten sonra Türkmenlere sahip çıkıp onları ülkesine kabul etti. Bu yüzden Özbekler ondan ayrılıp Maveraünnehir, Mankıt ve Kazak tarafına gittiler. Bunun üzerine Özbekler tarafını tutan küçük kardeşi Ebülgazi Han'la savaştı ve onu yendi. İsfendiyar 1032/1623'te padişah olmuştu. On yedi ya da on dokuz yıl padişahlık yaptıktan sonra öldü.

İsfendiyar'ın ölümünden sonra yerine Ebülgazi Han geçti. Ebülgazi 1014/1606 yılında doğmuştu. Babasının, kardeşleri Habeş Sultan ve Elbars Sultan ile yapmış olduğu savaşa katıldı. Babasının yenilip esir düştüğü bu savaştan kaçmasını Bündeş Mirza'nın oğlu Umbay Inak sağladı.

Ebülgazi Han 1054/1645'te padişah oldu. Ancak padişah olmadan önce birçok kişinin himayesinde bulundu. Bir ara kardeşi, -yukarıda belirtildiği üzere- Türkmenleri tutan İsfendiyar ile Özbekleri tuttuğu için savaştı ve yenildi. Sonunda İsfendiyar ile barıştı. Ancak bir süre sonra onun Özbeklere yakın durmasından hoşlanmayan İsfendiyar, onu Irak'a gönderdi. İsfendiyar'ın ölümünden sonra tek başına tahta oturdu. Tahta oturduktan sonra babasının gözünün oyulmasına sebep olan savaştan kaçmasına yardım eden Umbay'ı kendine ınak yaptı.

Hive Türkmenleri ayaklanınca Ebülgazi Han onlar üzerine yürüdü ve en sonunda Hive'yi Özbeklerin yardımıyla ele geçirdi. Daha sonra çeşitli Türkmen kabileleriyle birçok kez savaştı. Bu savaşlarda Umbay Inak Ebülgazi ile beraberdi.

Ebülgazi Han yirmi yıllık saltanatından sonra yerini oğlu Anuşah Han'a bıraktı, 1074/1664'te vefat etti. Meşhur *Şecere-i Türk* adlı kitabın yazarıdır.

Anuşah Han, çok iyi bir padişahtı. Umbay Inak'a geniş yetkiler verdi. Onun ölümü üzerine aynı vazife oğlu Emir Seyyid Inak'a verildi. Anuşah Han Meşhed'i ele geçirdi ve

Meşhed tahtına oturdu. Bu yüzden ona "şah" lakabı verildi. Bu sırada Elbars Han ve oğlu Abdulaziz Han'ın askerlerinin Hârezm üzerine yürüdüklerini öğrendi. Çok hiddetlendi. Buhara'yı iyice yağmalattı. Buhara'ya bir vali tayin edip Abdulaziz Han üstüne de asker gönderdi. Gönderdiği askerler yenilgiye uğrayınca Buhara'daki valisi korkup kaçtı. O sıralarda kendine bağlı olan Kat'ın suyu kurumuş ve halkı dağılmıştı. Bunun üzerine Yeni Ürgenç, Yeni Kat ve Şahabad gibi birçok yeni kale yaptırdı. Yine bu dönemlerde Vezir ahalisi ikiye bölündü. Bir kısmı Gürlen'in yakınlarına, diğer kısmı da Şahabad yakınlarına bir kale yapıp buralara yerleştiler. İkinci kısımdakilere *Çağatay* dendi.

Ebülgazi Han Emir Seyyid Inak'ı oğlu gibi severdi. O yüzden Anuşah ile birlikte büyümesine izin verdi.Anuşah Han, padişah olduğunda birlikte birçok savaşa katıldılar. Anuşah Han da, Emir Seyyid Inak'ı çok sevdiği için Emir'in oğlu Adine Muhammed Beg'in Aral Özbekleri üzerinde bağımsız bir padişah olmasını sağladı.

Anuşah Han yaşlanınca yerine oğlu Huday-dad ve Emir Seyyid Inak'ı bırakıp hacca gitti. Dönüşünde Emir Seyyid Inak öldü. Yerine oğlu Begi Can Inak geçti. Bir süre sonra Anuşah Han da öldü.[16]

Anuşah Han'dan sonra oğlu Huday-dad Han padişah oldu. Huday-dad Han zamanında Begi Can Inak ölünce yerine Huday Kulı Inak geçti. Ancak padişahlığının ikinci yılında kardeşi Ereng[17] Huday Kulı Inak'ın da yardımıyla Huday-dad Han'ı öldürüp yerine geçti. Huday-dad Han bu sırada on yedi yaşında idi.

Aynı dönemde Emir Seyyid Inak'ın oğlu Adine Muhammed Bey Aral Özbeklerinin padişahı idi. Ereng ile araları bozuldu. Bunun üzerine Adine Muhammed Bey, Hive çevresini yağmaladı. Han da onun gönlünü almak için ona "atalık" makamını verdi. Böylece Hârezm'in en yetkili kişisi oldu.

---

[16] Bu konu ilgili metinde iki farklı anlatım var. Anuşah Han'ın hayatını anlatırken böyle diyor. Ama Seyyid Inak'ı anlatırken (95a) Anuşah'ın bazı beyleri tarafından gözüne mil çekildiğini, Emir Seyyid Inak'ın da bu beyleri cezalandırıp Anuşah yerine onun oğlu Hudaydad'ı getirdiğini ifade etmektedir. Burada Emir'in Hudaydad Han zamanında Anuşah'tan sonra öldüğünü söylüyor. Burada (62a) ayrıca Begi Can'ın Hudaydad Han zamaından öldüğü, onun yerine Huday Kulı'nın ınak yapıldığını yazıyor. Huday Kulı Inak da Ereng'in tahtı ele geçirmesine yardım etmiştir. Burada (95a) ise Adina Muhammed Atalık'ın Begi Can'ın ınak yapılmasından dolayı Erengle aralarının bozulduğunu, bu yüzden Ereng'in mecburen Adine Muhammed Atalık'ı kendine atalık yaptığını yazıyor.

[17] Metne göre Hz. Mavlana Vefa onun zamanında yaşmakta idi.Yazar burada bu ikisi arasında geçen bir iki hikayeyi naklediyor. Bk. 62a vd.

Ereng Han Hive'ye bir fersahlık yerde Ak Saray denen yerde bir saray yaptırdı. Devlet işlerini buradan yürütüyordu. Ama her gece güzel kızlar ile Hive'ye gidiyor, orada eğleniyor ve sabah olmadan geri dönüyordu. Bir gece yolda attan düşüp öldü. Annesi Tohta Hanım, o gece Dargan'daki ağabeyinin Ereng'e benzeyen oğlunu getirip Ak Saray'a yerleştirdi. Sahte Ereng yanında bin atlı Türkmen olduğu halde Hive üstüne yürüyüşe geçti. Kimse bu durumdan bir şey anlayamamıştı. Bu sırada Adine Muhammed Bey şehir dışında avda idi. Türkmenler onun yokluğunu fırsat bilip Hârezm'i ele geçirdiler. O da yanındaki kırk kişi ile kaçmak zorunda kaldı. Munis'in atası Ciyen Bey Mir-ab Isfahan'dan gelip onlarla birleşti ve Adine Muhammed Bey'in peşindeki Türkmenleri yok edip Aral'a gittiler. Burada Hacım Han torunlarından Cüci'yi han yapıp Hârezm üstüne yürüdüler. Orada sahte Ereng'i ve annesini öldürdüler. Bu olaylar 1106/1695 yılında vuku bulmuştu.

Ereng Han döneminde yönetimde ağırlığı iyice artan Adine Muhammed Atalık'ın bu olaydan sonra gücü iyice fazlalaştı. Padişahların yönetimde pek fazla etkileri kalmadı. Cüci'den sonra Veli Han, Şah Niyaz Han, Şah Baht Han, Seyyid Ali Han ve Musa Han padişah oldular. Musa Han'dan sonra padişah olan Yadigâr Han zamanında Adine Muhammed Atalık öldü.

Yadigâr Han'ın ölümünden sonra yerine Şir Gazi Han geçti. Babası Sultan Gazi Sultan'dı. Buhara'da doğdu. 1126/1714 yılında Hive'de tahta oturdu. Bu durumdan korkan Eşim Han ve Kara Kalpaklar Aral'ı terk edip kaçtılar.[18] Eşim Han'ın Aral'ı terk etmesinden sonra orada kalan Muhammed Baki Bey başkanlığındaki Özbekler, Şir Gazi Han'a itaat ettiler. Muhammed Baki Bey öldükten sonra yerine kardeşi Avaz Baki Bey geçti. Şir Gazi Han birçok Kızılbaş ve Terakime'nin kendine bağlılıklarını bildirmelerinden sonra Kara Kalpak üstüne sefere çıktı. Çok sert bir kış mevsimi olmasına rağmen Kara Kalpaklar evlerini ve mallarını bırakarak kaçtılar. Han'ın askerleri kaçanların peşinden yetişip çoğunu öldürdü ve bir kısmını esir etti. Bu olaydan sonra başıboş Kazakların birçoğu Şir Gazi Han'a tabi oldular.

[18] Burada yazar Harezm'in karışıklık içine düştüğünü ve El Tüzer Muhammed Bahadur Han'ın üzücü vakasının vuku bulduğunu, bu yüzden bu kitabın yazımının uzun süre ertelendiğini hatta terk edildiğini -çünkü bu kitabın yazımının adı geçen hanın emri üzerine başlanmıştı- söylüyor. Fakat Muhammed Rahim Bahadur Han'ın tahta geçtikten sonra kendisinin dönemini de ekleyerek bu kitabın tamamlanmasını istemesi üzerine telif işine yeniden başladığını ifade ediyor (66a vd.).

Şir Gazi Han Meşhed'de Müslümanlara eziyet eden Rafızîlerden Rüstem Ali Han üzerine yürüdü ve Meşhed'i ele geçirdi. İdareyi Meşhedli Müslümanlardan Şerif Han'a verdi. Buradan Nişabur üstüne yürüdü. Dönüşte o sırada henüz bir prens olan Nadir Şah, ordunun arkasından saldırdı. Bu savaşta Adine Muhammed Atalık'ın oğlu Eş Muhammed Bey ve Muhammed Baki Bey'in oğlu Şir Dalı birçok Şia'yı öldürdü. Ancak bu mücadelede Şir Dalı da yaralanmıştı. Bunun üzerine Şir Gazi Han, onu Hive'ye gönderdi.

Bu sırada Rus prenslerinden Devlet Geray ve Andrev Gübürnat Hârezm üzerine sefere çıktılar. Şir Gazi Han, Kul Muhammed Atalık ve Emir Avaz Inak'ı onların üzerine gönderdi. Yapılan savaşta Ruslar büyük bir yenilgiye uğradı. Ancak savaş sonrasında orduda susuzluk baş gösterdi ve birçok asker telef oldu.

Şir Gazi Han, Meşhed'i terk ettikten sonra Rüstem Ali Han Meşhed'i tekrar ele geçirmişti. Bunun üzerine Han, yeniden Meşhed üzerine sefere çıktı ve birçok ganimetlerle geri döndü.

Muhammed Baki Bey'in oğlu Şir Dalı, Şir Gazi Han'dan mütevehhim olup düşmanlık etmeye başladı. Aral'a gitti. Burada Musa Han'ın oğlu Şah Temür'ü Buhara'dan getirip han yaptı. Bunlar Kul Muhammed Atalık ile Vezir yakınlarında yaptıkları savaşı kazandılar. Hive askerlerini bozguna uğrattılar. Böylece Şir Dalı ve Şah Temür'ün gücü artmış oldu. Vezir, Gürlen, Şahabad, Bağlan, Uygur, Ürgenç, Hankah ve Hezaresp'i hâkimiyetleri altına aldılar. Şir Gazi'nin etrafındaki emirler de onu terk edip Aral askerlerine katıldılar. Han'ın yanında Mûnis'in büyük dedesi Emir Eşim Bey ve birkaç kişiden başka kimse kalmadı. Ancak bir süre sonra giden emirler pişman olup geri döndüler.

Şir Gazi Han'ın yanında Adine Muhammed Atalık'ın ölümünden sonra onun yerine geçmiş olan Emir Eş Muhammed Bey vardı. Eş Muhammed, Şir Gazi Han tarafından ınaklık makamından beylik makamına çıkarılmıştı. Şir Gazi Han geri dönen beylere Emir Eş Muhammed Bey'in iltiması ile eski makamlarını bağışladı.

Emir Eş Muhammed Bey, Aral Konrat'ından yardım istedi. Bu sayede bazı yerleri tekrar ele geçirdiler. Bunun üzerine Şir Dalı ile Şah Temür Han birleşip Konrat'ta katliam yaptılar. Şir Gazi Han da katliamdan kurtulanlara Yeni Arık'ı verdi. Buradakilere "Uşak

Uruk" dediler. Şir Dalı, Yeni Arık üzerine sefere çıktı. Emir Eş Muhammed de onlara yardım için Gayıp Pervançı'yı gönderdi. Aralarında birçok kez savaşlar oldu. Şir Gazi ile Emir Eş Muhammed, Seyyid Baltu Hoca'yı Aral'a, Şir Dalı'nın üstüne gönderdi. Savaş sırasında Seyyid Baltu korkup kaçtı. Askerler telef oldu. Bir süre sonra Şir Gazi Han öldü. Saltanatı on üç yıl sürmüştü.

Şir Gazi Han'ın ölümünden sonra Emir Eş Muhammed Bey'in yönetimdeki gücü arttı. Emir Eş Muhammed Bey'in Şir Gazi'den sonra gelen Sarıg Aygır, Bahadır Han ve Elbars Han dönemlerinde ülkedeki yetkisi oldukça fazla idi.

Şah Niyaz Han'ın oğlu olan Elbars Han'ın tahta geçişinde de (1140/1728) Eş Muhammed Bey'in etkisi oldu. Sultanın çocuklarından Allah Nazar Inak ve Ciyen Pervançı bu durumdan rahatsız oldular. Şir Gazi'nin büyük oğlu Er Gazi Han'ı Şahabad'da han seçtiler (1148/1736). Eş Muhammed Bey bunların üzerine yürüdü. Fırsatı ganimet bilen Şir Dalı ile Şah Temür de Hive üstüne yürüdüler. Yapılan savaşlarda önce Şah Temür, sonra da Şir Dalı öldürüldü. Er Gazi Sultan da kaçtı. Böylece Aral ve Kara Kalpak, Elbars Han'ın idaresi altına girmiş oldu.

1150/1738 yılında Rıza Kulı Mirza ve Nadir Şah, Maveraünnehir'e sefer düzenledi. Bunun üzerine Buhara hâkimi Ebülfeyz Han Elbars Han'dan yardım istedi. Elbars Han yolda Kızılbaşların geri püskürtüldüğünü öğrenince Buhara'ya gitmekten vaz geçti. Horasan'a gitmeye karar verdi. Yolda Rıza Kulı Mirza'nın öncü kuvvetleriyle karşılaştı ve yolunu değiştirdi.

Nadir Şah Buhara'yı alıp Hârezm üstüne yürümeye başladı (1152/1740). Elbars Han ve Eş Muhammed Bey de savunma için Hezaresp'e geldiler. Burada yenilince Hankah'a çekildiler. Burada da işler kötüye gidince barış yapmak zorunda kaldılar ama Nadir Şah, Elbars Han ve Eş Muhammed Bey'i öldürdü. Hive ve Hârezm'i de ele geçirip birçok esir aldı. Nadir Şah, dönerken Tahir'i han olarak tayin etti. Tahir Han da Şia mezhebinin yayılması için çalıştı ancak hâkimiyeti kısa sürdü.

Şir Dalı'nın oğulları Artuk Inak, Seyyid Ali Bey ve Horaz Beg, Ebülhayr Han'ın oğlu olan Nur Ali Han'ı Kat'da han ilan ettiler. Artuk Inak, İran'a gidip Nadir Şah'a iyi dileklerde bulundu. Artuk Inak, İran'dan geldikten sonra Nur Ali Han'ı azledip yerine

Elbars Han'ın oğlu II. Ebülgazi'yi padişah yaptı (1155/1742). Bunun üzerine bazı beyler Ebülgazi'ye isyan ettiler. Ebülgazi ile Artuk Inak da Yarım Divan'ın çocuklarından Muhammed Emin Mehter'i Nadir Şah'tan yardım istemek için İran'a gönderdiler. Şah, gönderdiği askerlerle isyanı bastırdı ve Hârezm yönetimini Horaz Beg'e bıraktı. Horaz Beg, Nadir Şah'ın yanına gittiğinde Ebülgazi, Artuk Inak ve anasını öldürdü. Bunun üzerine Horaz Beg, Nadir Şah'ın da yardımıyla Gayıb Han ile birlikte Hârezm'e geldi ve Ebülgazi'yi işkence ile öldürdü.

Horaz Beg'in bu güçlü döneminde Emir Eş Muhammed Bey'in oğlu Muhammed Emin Inak, Horaz Beg'in kendisini öldürebileceğini düşünerek uzun süre saklanmak zorunda kaldı.

Horaz Beg, Ebülgazi yerine Gayıb'ı han ilan etti. Ancak tüm yetkiler kendisinde idi. Bir kadın meselesinden dolayı Horaz Beg öldürülünce Gayıb Han, idareyi tam anlamıyla eline aldı.[19] Gayıb Han'dan sonra Buhara'daki Rahim Han'ın da etkisiyle Temür Gazi Han padişah ilan edildi. Muhammed Emin Mehter de veziri oldu. Muhammed Emin Mehter'in sayesinde Muhammed Emin Inak devlet yönetiminde önemli görevlere getirilmişti. Ancak Muhammed Emin Mehter bir süre sonra Temür Gazi'yi öldürttü ve yerine Tevke Han'ı, ardından da Şah Gazi Han'ı padişah yaptı. Şah Gazi Han, saltanatının başlangıcında Muhammed Emin Mehter'i öldürttü. Şah Gazi Han da 1181/1768'de azledildi. Bu sırada Muhammed Emin Inak vezir idi ve tüm yetki elindeydi. Böylece Muhammed Emin Inak, Şah Gazi Han'dan sonra III. Ebülgazi'yi, ardından da Nur Ali'yi han ilan etti.

Nur Ali Han döneminde Yomutlarla birçok kez savaş yapıldı. Yomutlar sonunda Hive'yi ele geçirdiler ve Nur Ali'yi azlettiler. Muhammed Emin Inak da Buhara'ya gitti. Yomutlar Nur Ali Han yerine Gayıb Han'ın oğlu Cihangir'i han ilan ettiler. Bu dönemde birçok karışıklık ve kıtlık oldu. Muhammed Emin Inak da bundan faydalanarak Hive'yi ele geçirdi. Böylece Muhammed Emin Inak'ın yönetimdeki gücü tekrar sağlanmış oldu. Muhammed Emin Inak, önce Bölekey'i, ardından Akım Han'ı, onun ardından da Gayıb Han'ın oğullarından Abdulaziz'i han ilan etti.

[19] Burada Kara Kalpak hanı Kara Bay Han'dan kısaca bahsedilmektedir (76a vd.).

Bu dönemlerde Muhammed Emin Inak'ın en yakınlarından Niyaz Pervançı, Hocam Berdi Kuş Begi ile birlikte Kat'ı ele geçirerek Muhammed Emin Inak'a muhalefet etmeye başladılar. Hocam Berdi barış yaptıysa da bu barışı kısa bir süre sonra bozdu. Niyaz Pervançı ile Muhammed Emin Inak'ın birçok dostunu öldürdü. Bunun üzerine Muhammed Emin Inak, Akım Han zamanında Niyaz Pervançı'yı öldürttü. Böylece yönetimde tek söz sahibi kişi haline gelmişti.

Muhammed Emin Inak, Abdulaziz'den sonra Temür Gazi Han'ın kardeşlerinden Artuk Gazi Han'ı padişah yapınca Küçük Inak ve Niyaz Pervançı'nın oğlu Baba Beg onlara karşı isyan ettiler. Kalpak prenslerinden Abdullah'ı Gürlen'de han ilan ettiler. Bunun üzerine Muhammed Emin Inak ile birçok kez savaştılar. Sonunda aralarında barış yapıldı. Muhammed Emin Inak, Abdullah Han'ı Hive'de han yaptı ve Artuk Gazi'yi geldiği yer olan Buhara'ya gönderdi.

Abdullah Hive'de han olmasına rağmen Gürlen'de isyanlar dinmedi. Muhammed Emin Inak bu isyanları bastırdı. Böylece gücünü artırmış oldu. Daha sonra da Abdullah Han'ı azledip yerine tekrar Akım Han'ı getirdi. Akım Han'a karşı Baba Beg isyanı başladı. Muhammed Emin Inak bu isyanı da bastırdı ama Akım Han'ı da azletti.

Muhammed Emin Inak, Akım Han'dan sonra Yadigâr'ı han ilan etti. Yadigâr Han, Ata Can Hoca ve Kıpçak Allaş Atalık ile savaştı ve Buhara'ya çekilmek zorunda kaldı. Bir sebepten dolayı Muhammed Emin Inak onu azletti. Bir iki kere daha padişah oldu ise de hâkimiyeti uzun sürmedi. Son azli 1204/1790'da idi. Avaz Inak zamanında Kara Kalpaklar tarafından öldürüldü.

Yadigâr'ın ilk azlinden sonra yerine Ebülfeyz Han geçti. O, iyi bir padişahtı.[20] Ebülfeyz Han çiçek hastalığından ölünce Yadigâr tekrar han oldu. Yadigâr'ın ikinci azlinden sonra yerine Fulad Gazi Sultan geçti. Muhammed Emin Inak'la sürekli savaşan Baba Beg'in öldürülmesinden sonra Fulad Gazi Sultan azledildi. Yerine tekrar Yadigâr Han getirildi. Yadigâr'ın azlinden sonra IV. Ebülgazi, han ilan edildi.

[20] Yazar bu sırada 1190/1776 Beçin yılı Ebülgazi Muhammed Rahim Bahadır Han dünyaya geldiğini (81b/13) ve aynı dönemde İt yılında kendisinin ve Muhammed Nazar Beg'in doğduğunu bildirmektedir (82a/12 vd.).

1205/1791 yılında Muhammed Emin Inak öldü ve yerini oğlu Avaz Bey Inak aldı. Avaz Bey Inak isyan eden Yomut ve Çavdurları yendi. Avaz Bey Inak tarafından vezirlik makamına yükseltilen Abdurrahman Mehter gurura kapıldı. Kendi başına hareket etmeye ve halka baskı yapmaya başladı. Bunun üzerine Avaz Bey Inak tarafından öldürüldü.

Avaz Bey Inak zamanında Hoca Murad ve Töre Murad Sufi, Konrat'ta sufilik perdesi altında halkı kendilerine bağladılar ve kendi başlarına hareket etmeye başladılar. Avaz Inak, Hassa Kuş Begi'yi bunların üzerine gönderince ikiyüzlülüklerinden sahte bir barış imzaladılar. Hassa Kuş Begi gidince de kalelerini güçlendirmek için çalışmalara başladılar. Avaz Inak bu durum üzerine tekrar bir ordu gönderdi. Bunlar yine ikiyüzlülük yaptılar ve savaş istemediklerini belirttiler. Ancak Töre Murad Sufi bir süre sonra bir baskınla Hoca Eli'ni ele geçirdi. Hassa Kuş Begi ile yapılan savaşta Töre Murad Sufi kaçıp kaleye sığınmak zorunda kaldı. Bu savaşlar yedi yıl sürdü.

Bu dönemde Horasan ve Hindistan ülkesinin padişahı Temür Şah'ın oğlu Şehzade Mahmud ile kardeşi Şah Zaman arasında taht kavgası yüzünden savaşlar oluyordu. Mahmud, kardeşine yenilince Merv'e, Emir Nasuriddin Töre'nin yanına gitti. Mahmud, Emir Nasuriddin'den atası Şah Murad'ın kendine yardım etmesini rica etti. Emir Nasuriddin de Mahmud'u Buhara'ya, Şah Murad'ın yanına gönderdi. Şehzade Mahmud, Şah Murad'dan beklediği ilgiyi göremeyince hacca gitme bahanesiyle Hârezm'e, Avaz Inak'ın yanına geldi. Avaz Inak onu çok iyi karşıladı. Bu arada Şah Zaman, Şah Murad'a kardeşini öldürmesi için haber gönderdi. Bunun üzerine Şah Murad, Avaz Inak'tan Mahmud'u istetti ama Avaz Inak bu isteği sert bir şekilde reddetti. Mahmud, İran padişahı Baba Han'dan yardım istemek için Avaz Inak'dan izin aldı. Şehzade Mahmud, Baba Han'ın yardımıyla kardeşi Şah Zaman'ı yendi ve tahta oturdu. Bir süre sonra Mahmud'un kardeşi Şah Şucaülmülk tahtı ele geçirdiyse de bu uzun sürmedi. Mahmud tekrar tahta oturmayı başardı.

Mankıt hâkimi ile ters düşen Oraz Ali, Töre Murad Sufi'yi Mankıt'a çağırdı. Bunun üzerine Avaz Inak, Şah Niyaz Atalık ve Beg Pulad Atalık'ı onların üzerine gönderdi. Şah Niyaz Atalık'ın hatası yüzünden Avaz Inak'ın askerleri yenildi ve barış yapmak zorunda kaldılar. Bu olaydan bir süre sonra Töre Murad Sufi, Aral askerleri ile gelip Mankıt'a yerleşti. Avaz Inak'ın askerleri de onu muhasaraya aldılar. Bu muhasarada iyice sıkışan

Töre Murad, kardeşi Hoca Murad'a denizden gemiler göndermesini, aksi takdirde burada öleceklerini söyledi. Bu sırada Hocam Berdi Kuş Begi'nin oğlu Baba Beg fitnecilikte devam etmekte idi. Baba Beg, Konrat'a gelip Töre Murad Sufi ile dost olmuştu. Töre Murad, Mankıt'a giderken onu da gizlice Kat'a gönderdi. O da Kat'ta Şah Niyaz Beg gibi akrabaları ile anlaşıp Kat'ı ele geçirdi. Bunun üzerine Avaz Inak, El Tüzer Muhammed Bahadır Han'ı Kat üstüne gönderdi ama daha El Tüzer gelmeden Kat düşmandan kurtulmuştu. Avaz Inak, bunun üzerine El Tüzer'i Mankıt üstüne gönderdi. Töre Murad Sufi zaten zor durumda idi. Korkudan kendisinin affedilmesini rica etti. El Tüzer, Mankıt'a girdi. Töre Murad, gemilerle Aral'a, Oraz Ali de sürgüne gönderildi

IV. Ebülgazi Han'dan sonra yerine V. Ebülgazi Han geçti (1217/1803). Bu dönemde Avaz Bey Inak öldü. Yerine oğlu El Tüzer Inak geçti (1218/1804). El Tüzer Inak, bir süre sonra V. Ebülgazi'yi azletti ve yerine kendisi geçti (1219/1805). Ancak kısa bir süre sonra kendisi de öldürüldü (1221/1806). Böylece V. Ebülgazi tekrar padişah oldu. Ancak tekrar azledildi. Yerine Avaz Bey Inak'ın oğlu Muhammed Rahim Bahadır Han geçti. Böylece Cengiz soyu Hârezm hâkimiyetini kaybetmiş oldu.[21]

[21] Yazar, daha önceki tarih kitaplarında Cengiz soyundan Hârezm'de padişahlık süren hanların Arab Han'ın oğlu Ebülgazi Han'a kadar olan döneminin anlatıldığını, bu dönemden yazarın yaşadığı çağa kadar olan dönemi ise ilk defa kendisinin kaleme aldığını ifade etmektedir. Çok araştırmasına rağmen birçok olayın tarihini tam olarak belirtemediğini de söylüyor. Bu yüzden bu kitabın yazımında gecikmelerin yaşandığını ekliyor. Böylece dördüncü bab bitip beşinci baba geçiliyor (156a/11).

2.2. İMLÂ ÖZELLİKLERİ

Elimizdeki metin oldukça okunaklı bir ta'liktir. Çoğunlukla hareke kullanılmamıştır. Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında genellikle orijinal imlâya uyulmuştur. Metnin imlâsında en çok göze çarpan şey, noktalı harflerin noktalarının zaman zaman unutulması veya yanlışlıkla fazla nokta konmasıdır. Kimi zaman noktaların yerlerinin değiştiği de görülmektedir.

2.2.1. Ünlülerin imlâsı

2.2.1.1. *a* ünlüsünün imlâsı

2.2.1.1.1. Ön seste

Ön seste çoğunlukla (آ), nadiren (ا) ile gösterilir.

aḳa 90b/2	آقا	alar 1b/8	آلار	aldı 60a/11	آلدى
altı 122a/8	آلتى	altun 30a/9	آلتون	aña 1b/10	آنكا
andın 153b/15	آندين	ara 33b/7	ارا	asru 12a/2	اسرو
ata 90a/14	آتا	atlanıp 60a/5	آتلانيب	ayaġın 60a/6	آياغين

2.2.1.1.2. İç seste

İç seste her zaman (ا) ile gösterilir:

alar 2a/17	آلار	başḳarur 2a/2	باشقارور	bardur 4a/17	باردور
çapıp 60a/4	چاپيب	ḳabap 60a/5	قاباب	tañ 149a/13	تانك
tapar 1b/3	تاپار	tartar 2b/3	تارتار	taş 2a/2	تاش
tofraḳ 2a/2	توفراق	toḳsan 30a/12	توقسان	yıġnalıp 45a/2	ييغناليب

2.2.1.1.3. Son seste

Son seste bazen (ا) ile, bazen de (ه) ile yazılır:

ara 50b/7	ارا	barça 53a/17	بارچه	başķa 51b/10	باشقه
ķara 2a/2	قرا	soñra 8b/4	سونكرا	tolġap 122b/15	تولغاب

2.2.1.2. *e* ünlüsünün imlâsı

2.2.1.2.1. Ön seste

Ön seste her zaman (ا) ile yazılmaktadır:

Erkene Ķun 33a/5	اركنه قون	eyle 88b/7	ايلا	eyledi 2a/4	ايلادى

2.2.1.2.2. İç seste

İç seste her zaman (ا) ile yazılmaktadır:

bölek 122b/16	بولاك	köterdiler 123a/13	كوتاردى لار	tiledi 91b/9	تيلادى
tilemek 2b/5	تيلاماك	ötkerdi 2b/1	اوتكاردى	yiberip 60b/17	ييباريب

2.2.1.2.3. Son seste

Son seste bazen (ا) ile, bazen de (ه) ile yazılır:

bile 2a/8	بيله	içre 2a/6	ايچرا	ile 2a/6	ايلا
kéme 148b/16	كيمه	kimse 60a/13	كيمسه	ne 2b/2	نه
özge 94b/17	اوزكا	üzre 2a/3	اوزرا	yigirme 60a/13	ييكرمه

2.2.1.3. *é - ı - i* ünlülerinin imlâsı

2.2.1.3.1. Ön seste

Ön seste her zaman (ای) ile yazılmaktadır:

étip 2a/3	ايتيب	érür 2b/8	ايرور	élgide 3b/5	ايلكيدا
ikki 1b/4	ايكّى	içre 2a/6	ايچرا	ile 2a/6	ايلا

işler 60b/2	ایشلار	ini 92b/8	اینی	it 149a/14	ایت

2.2.1.3.2. İç seste

İç seste her zaman (ى) ile yazılır:

ağır 148a/4	آغیر	bir 1b/4	بیر	çıḳardı 2b/2	چیقاردی
çerik 148a/4	چریك	kéldi 4a/11	کیلدی	ḳıldı 2a/10	قیلدی
kiçik 149a/1	کیچیك	kirgüzüp 30a/8	کیرکوزوب	néçük 4a/16	نیچوك
téñri 3b/15	تینکری	tilime 2b/13	تیلیما	yıl 60a/13	ییل

2.2.1.3.3. Son seste

Son seste her zaman (ى) ile yazılır:

altı 60a/6	آلتی	dağı 148b/11	داغی	ini 90b/2	اینی
ḳaysı 122a/7	قایسی	kişige 2b/2	کیشیکا	né 16a/8	نی
ténri 2b/2	تینکری	yaḫşı 90b/1	یخشی	yañıdın 148a/11	یانکیدین
yılḳı 30a/12	ییلقی				

2.2.1.4. *o - ö - u - ü* ünlülerinin imlâsı

Metinde bu dört ünlü de aynı işaretlerle gösterilmektedir. Bu ünlülerin birbirlerinden farklarını belirten herhangi bir işaret kullanılmamıştır.

2.2.1.4.1. Ön seste

Ön seste her zaman (او) ile gösterilir:

oġlı 60b/3	اوغلی	ol 30a/1	اول	olturup 149b/13	اولتوروب
ot 148b/17	اوت	öltürdi 30a/12	اولتوردی	özi 2b/6	اوزی
uluġ 30a/9	اولوغ	ulusın 90b/6	اولوسین	uruġın 90b/13	اوروغین

üçün 60b/12	اوچون	üsti 60b/8	اوستی	üy 30a/11	اوی

2.2.1.4.2. İç seste

İç seste her zaman (و) ile yazılır:

buyurdı 148a/4	بویوردی	buzuġlıġ 30a/3	بوزوغلیغ	boyun 122b/15	بویون
burun 97b/2	بورون	köñlüm 2b/8	کونکلوم	kör- 2a/2	کور
ḳuşçılıġ 90b/7	قوشچی لیغ	sözi 2b/14	سوزی	tofraḳ 2a/2	توفراق
tuġdurup 2a/4	توغدوروب	tüşmey 30a/2	توشمای	yol 148b/16	یول

2.2.1.4.3. Son seste

Son seste her zaman (و) ile yazılır:

bu 2b/16	بو	su 114b/6	سو	utru 108b/16	اوترو
oḳup 110b/4	اوقوب	yürüp 108b/14	یوروب		

2.2.2. Ünsüzlerin imlâsı

2.2.2.1. *ç* ünsüzünün imlâsı

Metinde *ç* ünsüzü çoğunlukla (چ) harfiyle yazılmıştır. Nadir birkaç örnekte (ج)'li yazılışlara rastlanmaktadır. Bu tür yazılışlardan asılları *ç*'li olanlar metinde *ç*'li olarak yazılmıştır:

barça 29a/15	بارچه	çapavul 34b/2	چپاوول	çapġunıdın 37a/2	چاپغونیدین
çaptı 38b/8	چاپتی	çarlap 59b/1	چارلاب	çıḳıp 57b/13	چیقیب
çéçek 82b/6	چیچك	Ḳaraça 64b/14	قراجه	ḳaytġaç 4a/11	قایتغاج
ḳılıçın 81a/7	قیلیچین	köçürüp 59a/11	کوچوروب	tüşgeç 37b/17	توشکاج
uçurda 58a/10	اوچوردا	üç 28a/13	اوچ	yaġaç 29b/5	یغاج

2.2.2.2. *p* ünsüzünün imlâsı

Metinde *p* ünsüzü her zaman (پ) harfiyle yazılmıştır. Ancak *-p* ve *-bAn* zarf-fiil eklerindeki *b* ünsüzleri her zaman (ب) harfiyle yazılmıştır:

çapavul 34b/2	چپاوول	çapıp 48a/7	چاپیب	ḳapumġa 103b/15	قاپوم غه
kopdı 102a/17	قوپدی	köp 34a/1	کوپ	köprügi 102b/6	کوپروکی
tapşurup 39b/3	تاپشوروب	téprenip 42a/13	تیپرانیب	sıpḳaray 150a/11	سیپقارای
eyleben 108b/15	ایلابان				

2.2.2.3. *s* ünsüzünün imlâsı

Türkçe kelimelerdeki *s* ünsüzü her zaman (س) harfi ile yazılmıştır:

ḳaysı 122a/7	قایسی	saña 108a/11	سنکا	sıpḳaray 150a/11	سیپقارای
soñra 39a/12	سونکرا	sözi 2b/14	سوزی	su 114b/6	سو
sürüp 2b/11	سوروب	ulus 18a/15	اولوس	üsti 60b/8	اوستی
yosun 90b/1	یوسون				

2.2.2.4. *t* ünsüzünün imlâsı

Türkçe kelimelerdeki *t* ünsüzü her zaman (ت) harfi ile yazılmıştır:

altun 30a/9	آلتون	til 19b/12	تیل	toldurup 2a/6	تولدوروب
tofraḳ 2a/2	توفراق	toḳuz 30a/12	توقوز	tört 19b/13	تورت
tuġdurup 2a/4	توغدوروب	utru 108b/16	اوترو	yurtıġa 30a/6	یورتیغه

2.2.2.5. *ñ* ünsüzünün imlâsı

Metinde *ñ* ünsüzü Çağatay Türkçesinin bir karakteristiği olarak daima (نك) ile yazılmıştır:

aña 1b/10	آنکا	añlatmay 109a/2	آنکلاتمای	ḳarañġu 31b/16	قرانکغو
kéñeş 110b/6	کینکاش	köñlüm 2b/8	کونکلوم	miñ 39b/2	مینك
saña 108a/11	سنکا	soñ 77b/14	سونك	soñra 39a/12	سونکرا
tañ 110a/1	تانك	téñri 2b/2	تینکری	toñuz 40a/7	تونکوز

2.2.3. Diğer imlâ özellikleri

2.2.3.1. Hareke kullanılması

Metin harekesiz bir metindir. Ancak zaman zaman gerek Türkçe gerek alıntı kelimeler üzerinde harekeleme yapıldığı görülmektedir. Metinde en çok üstün, ötre ve şedde, nadiren de esre ve tenvin kullanılmaktadır.

Metindeki harekelerin kullanılma sebeplerinin başlıcaları şunlardır:

2.2.3.1.1. Genel kullanım

Bazı kelimelerin başka kelimelerle karışma ihtimali olmadığı halde bu kelimeler üzerinde zaman zaman harekeleme yapıldığı görülmektedir. Bu harekelemenin doğru okunuşu teyit etmek maksadıyla yapıldığı anlaşılmaktadır:

ammā 146b/10	امّا	ʿaṭıyya 146b/7	عطیَّه	ḫuṣūṣan 150a/17	خصوصاً
ḫuṣūl 18a/11	حُصول	kübarā 51a/6	کُبرا	Muḥammad 108b/3	مُحمّد
mullām 62a/17	مُلّام	muḳarrar 31b/4	مقرّر	muṣālaḥa 151b/1	مُصالحه
mübārek 17a/8	مُبارك	Sulaymān 153b/17	سُلیمان	şükr 146b/8	شُکر

2.2.3.1.2. Telaffuzu yansıtmak amacıyla kullanım

Bazı kelimelerde telaffuzu yansıtmak amacıyla harekeleme yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu durum hem Türkçe hem de alıntı kelimelerde görülebilmektedir.

Aşağıdaki örneklerde asıl şekilleri farklı olan kelimelerin asıl şekillerinden sonra < işareti kullanılmıştır:

munbar <	Ar. minbar 3b/5	مُنبر
ẕekkī-tabʿ <	Ar. ẕekī-tabʿ 9b/17	ذکّی طبع
ottaġa <	Moğ. otaġa 7b/16	اوتّاغه
Ḥovvā 17a/7 <	Ar. Ḥavā	حُوّا
küniyyet 17a/13 ve 73b/16 <	Ar. kunyat	کُنیّت
sadād 19b/10 <	Ar. sudād	سُداد
subāʿ 20b/17 <	Ar. sibāʿ	سُباع
Börke 42a/15 <	Berke	بُرکه
Cette 39b/2 <	Moğ. Cebe	جبّه
ʿubbād 43b/5 ve 152b/3 <	Ar. ʿibād	عُبّاد
yüber- 100b/4 <	yiber-	یُبار
Tübet 28a/15 <	Tibet	تُبت
ʿayāl 47b/10 <	Ar. ʿiyāl	عَیَال
dıyyat 47b/14 <	Ar. diyat	دیّت
usārat 66b/13 <	Ar. asārat	اُسارت
burda 68a/8 <	berde	بُرده
ḳulāʿ 69b/7 <	Ar. ḳilāʿ	قُلاع
heneggām 69b/17 <	Far. hengām	هنگام

mużżafāt 83b/14 <	Ar. mużāfāt	
şubbāb 93a/6 <	Ar. şabāb	شُباب
ḳulāda 102a/13 <	Ar. ḳilāda	قُلاده
ġallā 105a/15 <	ġalā	غلّا
sufla 107a/1 <	Ar. sifla	سُفله
bavvār 120b/16 <	Ar. bavār	بوّار
ʿurbada 138b/15 <	Ar. ʿarbada	عُربده
mubarrāt 139b/7 <	Ar. mabarrāt	مُبرّات
ḫucla 148b/7 <	Ar. ḫacla	حُجله
Ḳubays 17a/9		قُبيس
Turbat 52a/15		تُربت
Ḫoraz Bég 73b/6		خُراز بيك
gelle 99b/9		كلّه
öyle 114a/9 < eyle < E.T. ayla		ايلا
Allaş 124b/14		الّاش
abban ʿan-cad 125a/7		ابّاً عنجد
Muzdıhḳān 143b/17		مُزدهقان
ikki 147a/12		ايكّى
kefere 43b/3		كَفَره
ʿArab 92b/2		عَرَب
żabuʿ 92b/2		ضَبع
yarağın 144a/6		يَرَاغين

2.2.3.1.3. Yazılmayan ünlüleri göstermek amacıyla kullanım

Metinde sadece bir yerde iyelik ekini göstermek için esre kullanılmıştır:

vuṣūlı 113a/7 وصول

2.2.3.1.4. Bağlaç olan vav'ı göstermek amacıyla kullanım

İki veya daha fazla kelimeyi birbirine bağlanan vav yerine çok sık olarak ötre kullanılmıştır. Bu kullanım manzumelerde mensur metinlere göre daha fazladır. Burada sadece birkaç örnek verilmiştir:

ancum u mıhr u māh 154b/9 انجمُ مهرُ ماه

faẕl u dıḳḳat 8b/15 فضلُ دقت

ḥall u ʿaḳd 70b/17 حلُّ عقد

ḫavāṣṣ u ʿavām 46b/6 خواصُ عوام

2.2.3.2. Alıntı kelimelerin imlâsı

Metinde Arapça veya Farsça kelimelerin orijinal imlâsı çoğunlukla muhafaza edilmiştir. Arapça ya da Farsça olan kişi yahut yer isimlerinin yazımında da bu kurala uyulmuştur. Ancak birkaç kelimede farklı yazılışlar olduğu da görülmektedir. Aşağıda farklı yazılmış bazı kelimelere örnekler verilmiştir[1]:

	Metindeki Şekli	Asıl Şekil
arāzıl 119b/17	ارازل	اراذل
arzāl 140a/17	ارزال	ارذال
ḫanda 78a/9	خندا	خنده
ıṭmīnān 116b/6	اطمينان	اطمأنان
ızdıhām 130b/6	ازدهام	ازدحام
şırẕıma 100b/13	شرذمه	شرزمه

[1] Harekelemeden kaynaklanan farklı şekiller için bk. *Telaffuzu yansıtmak amacıyla kullanım* bölümü.

Fulad 132a/9 فولاد پولاد

2.2.3.3. Farsça izafet hemzesinin imlâsı

2.2.3.3.1. Fazla yazılması

Sonu (ه) ile biten bazı kelimelerin sonunda tamlama olmadığı halde izafet kesresi bulunmaktadır:

ʿaṭıyya 146b/6 عطیّه bī-çāra 107a/6 بیچاره Daruġa 127a/1 داروغه

gelle 99b/9 کلّه Ḫ(v)āca 31b/5 خواجه hadıyya 146b/7 هدیه

ḳatra 40b/16 قطره manṣūba 117b/2 منصوبه tuḥfa 147b/8 تحفه

uḳda 116a/5 عُقده

2.2.3.3.2. Eksik yazılması

Bazı Farsça tamlamalarda izafet hemzesinin yazılmadığı görülmektedir:

loḳma-ı nān 86a/4 لقمه نان māya-ı ʿınād 129a/9 مایه عناد

fıtna-ı bısyār 98a/12 فتنه بسیار sıpāhī-yı sengīn 106b/10 سپاهی سنکین

2.2.3.3.3. Harf ile gösterilmesi

Bazı Farsça tamlamalarda izafet kesresi (ی) ile gösterilmiştir. Bunların sayısı çok azdır:

caşn-ı ʿaẓīm 137b/4 جشنی عظیم dıl-ı ʿuşşāḳ 101a/4 دلی عشاق

ḥarb-ı ʿaẓīm 145a/3 حربی عظیم sūr-ı faḫīm 137b/4 سوری فخیم

toy-ı ʿaẓīm 152b/12 تویی عظیم vuḥuş-ı daşt 101a/5 وحوشی دشت

2.2.3.3.4. Hareke ile gösterilmesi

Metinde bir örnekte tamlama kesresi esre ile gösterilmiştir:

kānūn-ı sīne 148b/17 كانون سينه

2.2.4. Kısaltma

Metinde Uygur imlâ geleneğinin Çağatay Türkçesine bir yansıması olarak tüm ünlüler genellikle gösterilmiştir. Ancak çok kullanılan kelimelerde bu kuralın dışına çıkılabilmektedir. Bilhassa özel isimlerde bu hususiyeti daha belirgin olarak görmek mümkündür.

2.2.4.1. Özel adlarda kısaltma

Çok bilinen Türkçe özel adlarda ünlüler çoğunlukla imlâda gösterilmeyerek bir tür kısaltma yapıldığı görülmektedir. Bunların bazılarında hareke kullanıldığı da görülmektedir:

Ādīna Ḳulı 94b/9	آدینه قلی	Allāh Berdi 102b/7	الله بردی	Çaḳan 141a/1	جقان
Çavdur 98a/12	چاوذُر	Çene 34a/17	جَنَه	Ḫan Keldi 100a/7	خان کلدی
Ḫoraz 74b/3	خُراز	Ḫudāy Berdi 104a/16	خدای بردی	Imām Ḳulı Biy 104a/9	امامقلی بی
Ḳaraça 64b/14	قراجه	Küskün Ḫan 84b/16	ڭسكونخان	Matan 76b/9	مَتَّان
Söyünç 32b/8	سیونج	Yomut 74a/5	يُمُوت		

2.2.4.2. Yaygın olarak kullanılan bazı kelimelerde kısaltma

Metinde yaygın olarak kullanılan bazı kelimelerde ünlülerin yazılmayıp kısaltma yapıldığı da görülmektedir. Bazılarının ünlüleri ise hareke ile gösterilmiştir:

biy 90b/14	بی	çerik 148a/4	چريك	ḳabal 148b/10	قبال
kanatı 148b/14	قناتی	ḳara 2a/2	قرا	ḳımız 30a/13	قميز

ḳırḳ 90b/3	قرق	neçe 94b/17	نچه	savaş 120a/16	سواش
seksen 122a/8	سكسان	yaġaçları 30a/9	يغاچلارى	yaḫşı 90b/1	يخشى
yaraġın 144a/6	يَرَاغين	yer 105b/3	ير	yigirme 148a/3	ييكرمه

2.2.5. İkili imlâya sahip kelimeler

Bazı kelimelerin birbirinden farklı şekillerde yazıldıkları görülmektedir: ʿAşūr 122a/6 ~ ʿĀşūr 122b/7, bısyār 23a/4 ~ busyār 153a/1, Börke 87a/9 ~ Berke 87a/14, Çekçik 110a/14 ~ Çekçek 117b/15, çülge 52b/17 ~ cülge 71b/1, Darġa 113a/11 ~ Daruġa 126b/17, Daruġan 63b/1 ~ Darġan 63b/3, Dosum 68b/7 ~ Dosım 118b/14, eyle 88b/7 ~ öyle 154a/17, Inaḳ 80a/9 ~ ʿInaḳ 58b/17, Inanç 94a/1 ~ Inanc 93b/2, ile 153b/4 ~ bile 87b/9, men 102b/11 ~ mén 87b/7, ne 103b/13 ~ né 65b/11, ol- 142a/6 ~ bol- 142a/11, savuḳ 72a/4 ~ sovıḫ 66b/6, Sufyān 47b/4 ~ Ṣufyān 45b/10, Yesüge 38b/11 ~ Yesügey 85b/12, yiber- 98b/9 ~ yüber- 100b/4, yürü- 84a/9 ~ yür- 73b/7.

2.2.6. Yanlış yazılımlar

Metinde bir imlâ özelliği olarak görmediğimiz yanlış yazılmış bazı kelimelere rastlanmaktadır. Bunlardan bazılarının sentaksa uymadığından dolayı müellif ya da müstensih tarafından dalgınlıkla yazılmış olmaları mümkündür. Yanlış yazılımların bir kısmı ise nokta, harf veya kelime eksikliğinden ya da fazlalığından kaynaklanmıştır. Metinde eksik yazılan unsurlar [ ] işareti içine alınarak tamir edilmiştir. Bu tür yanlışlar metinde dipnot olarak belirtilmiştir. Yanlış yazılımlara şu örnekler verilebilir:

Metindeki Şekil	Düzeltilmiş Şekil	Metindeki Şekil	Düzeltilmiş Şekil
taşlap	başlap 49a/12	Yabat	Bayat 49a/13
bolup	ḳılıp 70a/3	Éş Ḳılı	Éş Ḳulı 90b/13
alarġa	alarnı 110b/12	yaban	yaman 153a/16
Tayḫut	Taycut 37a/10	ḳarār	fırār 113a/16

Berd ʿAlī	Berd[i] ʿAlī 71b/10	ör	öz 100b/13
birbirige	her birige 155a/2	umū	umū[r] 129a/5
mur	muz 66b/7		

2.2.7. Bitişik yazılımlar

Ayrı kelimeler oldukları halde bitişik olarak yazılan bazı yazılımlara da rastlanmaktadır. Bunlardan bazıları özel ad olarak kullanılan kelimelerdir: ʿArab Muḥammad 55a/17, Éş Muḥammad 70b/14, Éş Nıyāz 103a/7, Ḥaḳ Subḥānahu 19b/15, Imām Ḳulı 104a/9, Kişi kim 19a/16, neyüçün 105a/13, ol vılāyatlarġa 29a/15, ol vaḳtda 58b/10, ol vāḳıʿanı 89b/15, roşan-żamīr 141a/8, Téñri Taʿālā 144b/10.

2.3. DİL ÖZELLİKLERİ

2.3.1. Ses bilgisi

2.3.1.1. Ünlüler

Metinde *a, e, é, ı, i, o, ö, u, ü* olmak üzere dokuz tane ünlü vardır.

2.3.1.1.1. *é - i* meselesi

Karahanlıcada kök hecede bulunan *e* sesi 14. yüzyıldan sonra *i*'li şekillerde yazılmaya başlanmıştır. Ancak *Nehcü'l-ferâdis* gibi bazı harekeli metinlerde *i*'li şekillerin üzerine üstün işareti konarak yazıldığı görülmüştür. Bu durum bu sesin *e* ile *i* arasında bir sese dönüştüğünü (Eckmann 1996: 7) akla getirmektedir. Çağatay metinlerinde bu ses *i*'li şekilde yazılmaktadır. Bu imlâdan dolayı Çağatay metinlerinde bu sesin kapalı *é*'ye dönüştüğünü kabul edilmektedir. Özbek, Kazak Türkçeleri gibi çağdaş Türk lehçelerindeki *é* sesinin varlığı bu görüşü teyit etmektedir.

Bununla birlikte metnimizde bazı kelimelerin hem *é* hem de *e* ile yazıldığı görülmektedir. Bu yazılışların kısaltma ihtiyacından mı, yoksa her iki sesin varlığından mı kaynaklandığı meselesinde genel kanaat, Eski Türkçe kök hece *e*'sinin Çağatay Türkçesi metinlerinde tamamen *é* şekline dönüştüğü yönündedir. Ancak biz bu sesin imlâda hangi yönde yoğunlaştığını göstermek bakımından metinde bu sesin iki şekline de yer vermeyi uygun bulduk. Aşağıda bu tür ikili yazılmış bazı kelimeler ve sayıları verilmiştir:

e'li yazılışlar		*é*'li yazılışlar		*é*'li yazılışlar		*e*'li yazılışlar	
keçe	11	*kéçe*	40	*men*	26	*mén*	15
kerek	3	*kérek*	6	*neççe*	25	*néççe*	27
ne	60	*né*	39	*neçe*	21	*néçe*	8
sen	28	*sén*	11	*yetkür-*	48	*yétkür-*	67
yer	75	*yér*	4	*yet-*	98	*yét-*	67

e'li yazılışlar toplamı	395	*ė*'li yazılışlar toplamı	284

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere *e*'li yazılışlar *ė*'li yazılışlara göre daha fazladır. Ancak bu fazlalık -çalışmanın imlâ özellikleri bölümünde de belirtildiği gibi- çok bilinen kelimelerin ünlülerini kısaltma temayülünden dolayı olmalıdır.

2.3.1.1.2. Ünlü değişmeleri

2.3.1.1.2.1. *ı* > *a* değişmesi

yaġaç (< Çağ. yıġaç < E.T. ıġaç) "ağaç" 89b/15.

Bu değişime alıntı kelimelerde de rastlanmıştır: *ʿayāl* (< Ar. ʿıyāl) "çoluk çocuk" 143a/7, *ḳuraltay* (< Moğ. ḳuriltay) "kurultay" 118b/2.

2.3.1.1.2.2. *ü* > *e* değişmesi

bölek (< E.T. bölüg) "bölük" 147b/15, *köter-* (< E.T. kötür-) "kaldırmak" 154a/13, *süñek* (< E.T. süñük) "kemik" 106a/1, *töpe* (< E.T. töpü) "grup" 59a/4.

2.3.1.1.2.3. *o* > *a* değişmesi

Şu kelimelerin ilk hecesindeki yuvarlak ünlü düzleşmiştir: *kav-* (< Har. ḳaw- ~ ḳav- < E.T. koġ-) "kovmak" 28a/9, *savuḳ*[1] (< Har. sawuḳ < KB soġıḳ < E.T. soġıḳ) "soğuk" 103b/15.

2.3.1.1.2.4. *ü* > *i* ve *u* > *ı* değişmesi

dégil (< E.T. tegül) "değil" 94a/4, *kiyev*[2] (< Hak. Har. küẕegü < E.T. küdegü) "güveyi, damat" 48a/10.

Eski Türkçedeki *-ġaru*/*-gerü* eklerinin ünlüleri metinde daima düzdür: *içkeri* (< içgerü) "içeri" 51a/1, *ilgeri* (< ilgerü) "ileri" 142b/14, *taşḳarı* (< taşġaru) "dışarı" 33a/8, *yoḳarı* (< yoḳġaru) "yukarı" 21a/7.

2.3.1.1.2.5. *e* > *ü* değişmesi

[1] Metinde bir yerde *sovıḫ* (66b/6), üç yerde *savuḳ* (29a/5, 29a/7, 72a/4) geçmektedir.
[2] Metinde iki yerde *kiyev* (48a/10, 50b/14) , dört yerde *küyev* (86b/10, 88a/9, 88a/10, 88a/13) geçmektedir.

Eski Türkçe bazı kelimelerdeki *e* sesleri benzeşme yoluyla metinde yuvarlaklaşarak *ü*'ye dönüşmüştür: *büyük* (< Çağ. béyik < Hak. Har. beẕük < E.T. bedük) "büyük" 7b/13, *üy* (< Çağ. öy ~ üy; Gedaî'de év; C.C. öv < Hak. Har. ew < E.T. eb) "ev" 28b/6.

2.3.1.1.2.6. *ı* > *u* değişmesi

Eski Türkçe bazı kelimelerdeki *ı* sesleri metinde yuvarlaklaşarak *u*'ya dönüşmüştür: *çaḳur-*[3] (< çarḳır-) "çağırmak" 26b/13, *ḳapu* (< ḳapıġ) "kapı, eşik" 103b/15, *oḳu-* (< oḳı-) "okumak" 23a/7, *savuḳ* (< Har. sawuḳ < KB soġıḳ < E.T. soġıḳ) "soğuk" 103b/15, *tavuşḳan* (< tabışġan) "tavşan" 57b/9.

2.3.1.1.2.7. *e* > *ö* değişmesi[4]

eyle (< E.T. ayla) > öyle "öyle" 8b/17.

2.3.1.1.2.8. *a* > *o* değişmesi[5]

Bu değişime alıntı kelimelerde rastlanmıştır: *Ḥovvā* < Ḥavvā "Hz. Hava" 14b/15, *Żoḥḥāk* < Żaḥḥāk "Dahhak" 11a/5.

2.3.1.1.3. İncelme

Eski Türkçede kalın sırada olan bazı kelimeler metinde tamamen ince sıraya geçmiştir:

eyle[6] 126b/15 ~ *öyle* 129b/16 (< ayla) "öyle", *yürü-* (< yorı-) "yürümek" 144a/1.

2.3.1.1.4. Ünlü uyumu

İki çeşit ünlü uyumu vardır:

2.3.1.1.4.1. Kalınlık-incelik uyumu

Metinde kalınlık-incelik uyumu genel itibariyle sağlamdır. Yani kalın ünlülü kelimeler kalın ünlülü, ince ünlülü kelimeler de ince ünlülü ekler alırlar: *artuḳraḳ* "daha fazla" 29b/17, *ayaḳıġa* "ayağına" 8a/9, *Bégge* "Beye" 118a/3,*burunġı* "önceki" 137a/14,

[3] Metinde iki yerde *çaḳır-* (118b/13, 135b/7), dört yerde *çaḳur-* (26b/13, 68b/8, 120a/3, 147b/14) geçmektedir.
[4] Klâsik Çağataycada sık olarak görülen *çöküş, örük, ösrük, öçkü, töşük* kelimelerine metnimizde rastlanmamaktadır.
[5] Klâsik Çağataycada sık olarak görülen *ocun, osru, oşuk-* kelimelerine metnimizde rastlanmamaktadır.
[6] Metinde dört yerde *eyle* (8b/17, 88b/7, 101b/7, 126b/15), yedi yerde *öyle* (5b/11, 13b/1, 13b/3, 114a/9, 129b/16, 135a/10, 154a/7) geçmektedir.

démeklikdür "demekliktir" 6a/8, *ḳılduḳ* "kıldık, yaptık" 8b/17, *ḳılġıl* "yap, et, kıl" 108a/10, *kéyinrek* "daha sonra" 145a/7, *ḳulluḳ* "kulluk" 8a/3, *ölgü dék* "ölecek gibi, ölmüş gibi" 48b/14, *üylük* "evlik" 105b/6, *yoḳluġıdın* "yokluğundan" 28b/6.

Metinde alıntı kelimelerin çoğuna kalın ünlülü ek getirilmesi genel bir temayüldür: *dılīrlıḳ* "cesaret" 17b/10, *ġāfilraḳ* "daha gafil" 150b/5, *ḥukmıġa* "hükmüne" 5b/4, *ʿızzatġa* "izzete" 66a/10.

Ancak içinde *g, k* sesi bulunan alıntı kelimelere genellikle ince ünlülü ekler getirilmektedir: *cahan-gīrlik* "cihangirlik" 24a/16, *memālikge* "memleketlere" 38a/10, *mesākīnge* "miskinlere" 137b/1.

Bununla birlikte hem Türkçe hem de alıntı kelimelerde bu temayüle uymayan örneklere de rastlanmaktadır.[7] Yani kalın ünlülü ek alması gerekirken ince ünlülü, ince ünlülü ek alması gerekirken kalın ünlülü ek alan kelimeler de bulunmaktadır.[8] Bunların sayısı çok az değildir. Zaten Çağataycanın son dönemlerinde bu tür kelimelerin[9] arttığı bilinmekte ve bu durum Özbekçenin etkisine bağlanmaktadır (Eckmann 1996: 113). Bu tür durumlar üçüncü şahıs iyelik eki almış kelimelerden sonra gelen eklerde daha fazla olmaktadır:

2.3.1.1.4.1.1. Üçüncü şahıs iyelik eki almış kelimelerden sonra gelen eklerde

Üçüncü şahıs iyelik eki getirilmiş kelimelerden sonra gelen ekler genellikle kalın ünlülü olmaktadırlar. Bu örneklerin bir kısmında *ñ*'nin etkisi de söz konusu olmalıdır: *béglarıġa* "beylerine" 31a/2, *birbirıġa* "birbirine" 33a/12, *gülşenıġa* "gülşenine" 43b/2, *élıġa* "iline, yurduna" 45a/12, *ikevıġa* "her ikisine" 15b/13, *éşigıġa* "eşiğine, kapısına" 26b/10, *ileyıġa* "huzuruna" 56b/1, *içıġa* "içine" 58a/9, *ikkisıġa* "ikisine" 58b/15, *inilarıġa* "küçük

[7] Bu çalışmada içinde g/k bulunmayan kelimeler genellikle kalın okunmuştur. Ancak içinde g/k olduğu halde kalın sıradan ek alan kelimeler de vardır. Bu gibi durumlarda genellikle kökün okunuşu değiştirilmemiştir. Ancak bu durumun istisnaları da vardır. Bu tür durumlarda söz konusu kelimelerin Özbekçedeki şekilleri göz önüne alınmıştır.

[8] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bk. Kemal Eraslan, Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair, TDED, c. 17, s. 113-121, İstanbul, 1970.

[9] Tarihî şivelerde bu tür olayları uyumsuzluk olarak nitelemek doğru değildir. Çünkü kelime köklerine getirilen ekler köke tabi olduklarına göre bu ekler getirildikleri kelimelerin en azından son hecesindeki ünlüye kalınlık-incelik yönüyle benzemek durumundadır. Bu da o kelimelerin telaffuzları konusunda bize bir ipucu vermektedir. Ancak Çağdaş Özbekçenin de etkisiyle Çağataycanın son dönemlerinde bu tür olayların artması bu dönem için bir ek uyumsuzluğunun varlığı olarak görülebilir. Bu konu ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için bk. Mesut Şen, Tarihî Şivelerde Ek Uyumsuzluğu Var mı?, 4. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II, (24-29 Eylül 200), s. 1695-1733, TDK, Ankara, 2007.

kardeşlerine” 42a/3, *köñlıġa* “gönlüne” 13a/17, *Köprügıġaça* “Köprüsüne kadar” 52a/15, *leşkerıġa* “askerine” 51a/15, *mamlakatıġa* “memleketine” 54b/5, *Türkmanıġa* “Türkmen’ine” 52b/5, *özıġa* “kendisine” 54b/7, *siñlisıġa* “kız kardeşine” 15b/12, *üstıġa* “üstüne” 42b/3, *taẕkārıġa* “zikrine” 35a/12, *üyıġa* “evine” 51a/10, *yüzıġa* “yüzüne” 20b/10, *tilıġa* “diline” 26a/17, *ẕavkıġa* “zevkine” 43a/5.

2.3.1.4.1.2. Diğer kelimelerde

Atrākġa “Türklere’ 34b/3,*béşġa* “beşe” 19a/11, *Bitıkçiġa* “Bitikçi’ye” 48b/5, *dégenġa* “denilene” 50b/14, *élġa* “ele, yurda” 55a/15, *Erkene Kunġa* “Ergenekon’a” 34a/6, *gunāhkārlarġa* “günahkârlara” 40b/15, *göşeġa* “köşeye” 26b/13, *ikkiġa* “ikiye” 19b/1, *ıkkiġaça* “ikiye kadar” 38b/16, *işlarıñġa* “(senin) işlerine” 40a/16, *kāfırlıḳ* “kâfirlik” 50a/1, *kemālġa* “olgunluğa” 57a/15, *kémeġa* “gemiye” 21b/1, *keyvānġaça* “Satürn’e kadar” 53b/2, *kiçikraḳ* “daha küçük” 19b/13, *kiyāsatġa* “uyanıklığa” 35b/8, *köñüllarġa* “gönüllere” 19a/12, *közgüġa* “aynaya” 40b/10, *kürganlıḳ* “güveyilik” 48a/10, *Ḳulançıġa* “Kulançı’ya” 53a/12, *mesākīnġa* “miskinlere” 24a/1, *mekkāralıġ* “hilekarlık” 31b/3, *Mekkeġa* “Mekke’ye” 64a/1, *mülkımızġa* “mülkümüze” 34a/9, *nā-merdlik* “namertlik” 146a/12, *sözġa* “söze” 26a/15, *Téñriġa* “Tanrı’ya” 55a/1, *téñizġaça* “denize kadar” 59a/9, *Türkġa* “Türk’e” 23a/15, *Türkmanġa* “Türkmen’e” 58a/3, *sulūkġa* “yola girmeye” 57a/14, *şikestıñızġa* “kırılmanıza 40a/14, mağlup olmanıza”, *üylarġa* “evlere” 44a/7, *Ürgençġa* “Ürgenç’e” 55a/8, *valī-ʿahdlik* “veliahdlik” 22a/12, *yerġa* “yere” 34a/10, *yettiġa* “yediye” 52a/8, *yüzġa* “yüze (sayı)” 21b/5.

2.3.1.1.4.2. Düzlük-yuvarlaklık uyumu

Düzlük-yuvarlaklık uyumuna göre *o, ö, u, ü* yuvarlak ünlülerinden birini bünyelerinde barındıran kelimeler *ı, i, u, ü* ünlülü eklerden sadece *u, ü*’lü olanlarını alırlar.

İncelen metinde bazı ekler kendilerinden önceki kelimenin son ünlüsüne göre düz veya yuvarlak olarak gelebilmektedir. Kimi ekler sadece düz ünlülü, kimileri yalnızca yuvarlak ünlülü, bazıları ise hem düz hem yuvarlak ünlülü olabilmektedir.

2.3.1.1.4.2.1. Kendilerinden önceki kelimenin son ünlüsüne göre ünlü alanlar

2.3.1.1.4.2.1.1. *-(ı)ncı/(i)nçi/(u)ncı/-(ü)nçi* eki

Sayı isimlerine gelerek onların sıra bildirmelerini sağlayan bu ekin yardımcı ünlüsü eklendiği kelimenin son ünlüsüne göre değişir: *üçünçi* "üçüncü" 114b/9, *törtünçi* "dördüncü" 9b/12, *sékkizinçi* "sekizinci" 32b/6.

2.3.1.1.4.2.1.2. *-lıġ/-lig/-luġ/-lüg* eki

Türkiye Türkçesindeki *-lı/-li/-lu/-lü* ekinin karşılığı olarak isimden isim yapan bu ek genellikle sıfat özelliği taşıyan kelimeler türetir: *başlıġ* "başlı, liderli" 29a/14, *éşiklig* "kapılı" 21b/9, *küçlüg* "güçlü" 8a/7.

2.3.1.1.4.2.1.3. *-(ı)l-/-(i)l-/-(u)l-/-(ü)l-* eki

buzul- "bozulmak" 98b/16, *éşitil-* "işitilmek" 83a/15, *ḳılıl-* "yapılmak, kılınmak" 115b/10, *ḳoşul-* "katılmak, eklenmek" 86b/4, *sançıl-* "saplanmak, batmak" 80b/8.

2.3.1.1.4.2.1.4. *-(ı)n/-(i)n/-(u)n/-(ü)n* eki

tütün "duman" 27b/3, *yaġın* "yağmur" 21b/3.

2.3.1.1.4.2.1.5. *-(ı)n-/-(i)n-/-(u)n-/-(ü)n-* eki

körün- "görünmek" 33b/2, *sürün-* "sürçmek, tökezlemek" 63a/16, *tépren-* "kımıldamak, hareket etmek" 12b/10, *tüken-* "tükenmek" 13b/10.

2.3.1.1.4.2.1.6. *-(ı)nç/-(i)nç/-(u)nç/-(ü)nç* eki

Metinde fazla örneği yoktur: *ḳorḳunç* "korku" 27b/17.

2.3.1.1.4.2.1.7. *-(ı)ḳ-/-(i)k-/-(u)ḳ-/-(ü)k-* eki

tarıḳ- "sıkılmak, darılmak" 88a/12, *yoluḳ-* "rastlamak" 64a/10.

2.3.1.1.4.2.1.8. İkinci çokluk şahıs emir eki: *-(ı)ñ(lar)/-(i)ñ(ler)/-(u)ñ(lar)/-(ü)ñ(ler)*

boluñ "olun" 110a/11, *éşitiñler* "işitiniz" 104a/12, *kéliñ* "gelin" 89b/14, *ḳılıñ* "kılın, yapın" 88a/2, *tutuñ* "tutun" 125b/6.

2.3.1.1.4.2.2. Yalnız düz ünlülü olanlar

2.3.1.1.4.2.2.1. İlgi eki: *-nıñ/-niñ*

Anoşnıñ “Anoş’un” 18b/5, *ḳurtnıñ* “kurdun” 12b/6, *ḳuşnıñ* 19a/15 “kuşun”, *munıñ*[10] “bunun” 20b/7, *mülkniñ* “mülkün” 131a/10.

2.3.1.1.4.2.2.2. Yükleme hâli: *-nı/-ni; -(ı)n/-(i)n*

aġzın “ağzını” 2a/6, *hikmetin* “hikmetini” 2b/3, *ḥusnnı* “hüsnü, güzelliği” 2b/5, *ḳoynı* “koyunu” 15b/15, *mülkni* “mülkü” 50a/16, *ölükni* “ölüyü” 16a/7, *özümni* “kendimi” 7b/7, *yolnı* “yolu” 20a/17.

2.3.1.1.4.2.2.3. Ayrılma hâli: *-dın/-din*

ḳarġadın “kargadan” 16a/8, *ḳayġudın* “kaygıdan” 42b/14, *naẓardın* “nazardan” 16b/5, *sendin* “senden” 8b/16, *sudın* “sudan” 50b/16, *zıyāratdın* “ziyaretten” 16b/9.

2.3.1.1.4.2.2.4. Aitlik eki: *-ġı/-gi*

avvalġı “birinci” 35b/13, *burunġı* “önceki” 27a/3, *soñġı* “son” 148a/2.

2.3.1.1.4.2.2.5. Birinci çokluk şahıs iyelik eki: *-(ı)mız/-(i)miz*

dīnımız “dinimiz” 27a/10, *élimiz* “ulusumuz, halkımız” 91b/10, *humāyūnımız* “padişahlığımız” 8b/9, *yurtımız* “yurdumuz” 34a/8.

2.3.1.1.4.2.2.6. Üçüncü şahıs iyelik eki: *-(s)ı/-(s)i*

ḥusnı “hüsnü, güzelliği” 15b/12, *közgüsi* “aynası” 53b/3, *mülki* “mülkü” 99b/6, *sözi* “sözü” 142a/1, *tonı* “elbisesi” 31b/16, *urugı* “boyu, kabilesi” 28a/11, *üyi* “evi” 33a/8, *yüki* “yükü” 43b/17.

2.3.1.1.4.2.2.7. *-sız/-siz* eki

susız “susuz” 47b/11, *orunsız* “yersiz, makamsız” 59a/2, *anasız* “anasız” 17a/14, *atasız* “babasız” 17a/14, *çeriksiz* “askersiz, ordusuz” 136b/3, *ḫabarsız* “habersiz” 33a/10.

2.3.1.1.4.2.2.8. *-(ı)nçı/-(i)nçi/-(u)nçı/-(ü)nçi* eki

[10] Metinde beş yerde *munuñ* (11a/3, 11a/6, 21b/7, 39b/8, 90a/3), dört yerde *munıñ* (8a/15, 20b/10, 20b/7, 138b/3) geçmektedir.

Sayı isimlerine gelerek onların sıra bildirmelerini sağlan bu ekin son ünlüsü, metinde dâima düz dar ünlülüdür: *ikinçi* "ikinci" 99b/10, *sékkizinçi* "sekizinci" 32b/6, *üçünçi* "üçüncü" 114b/9, *törtünçi* "dördüncü" 9b/12.

2.3.1.1.4.2.2.9. *-sı/-si* eki

Metinde tek örneği vardır: *artuḳsı* "fazla, fazlaca" 13b/7.

2.3.1.1.4.2.2.10. *-çı/-çi* eki

ayaḳçı 156b/1 "saki", *çapavulçı* "yağmacı" 144b/2, *oḳçı* "okçu" 80b/4, *téveçi* "deveci" 48a/2.

2.3.1.1.4.2.2.11. *-ġına/-gine* eki

Klâsik Çağataycada genel olarak ünsüz uyumuna uyan bu ek metnimizde sadece bir kelimede *-ġına* şekli ile karşımıza çıkmaktadır*: yaẖşıġına* "yakışıklıca, güzel" 132a/6 ve 143a/14.

2.3.1.1.4.2.2.12. Görülen geçmiş zaman üçüncü şahıs eki: *-dı(lar)/-di(ler)* ~ *-tı(lar)/-ti(ler)*

uruştı "savaştı" 28a/13, *tuttı* "tuttu" 31b/17, *tüzdi* "düzenledi, tesis etti" 6a/8, *sürdiler* "(bir şeyi) devam ettirdiler, sürdüler" 56a/1, *artdurdılar* "artırdılar" 36b/6.

2.3.1.1.4.2.2.13. I. tip öğrenilen geçmiş zaman eki: *-mış/-miş*

bolmış "olmuş" 5b/14, *olturmış* "oturmuş" 107b/13, *sormış* "sormuş" 44b/13, *tutmış* "tutmuş" 26a/12.

2.3.1.1.4.2.2.14. İkinci teklik şahıs emir eki: *-ġıl/-gil*

bolġıl "ol" 107b/16, *ḳılġıl* "kıl, yap" 12a/10, *kiyürgil* "girdir, sok" 46b/3, *turġıl* "ayakta dur" 108a/10.

Metinde kafiye zorunluluğundan dolayı yalnızca bir yerde ekin ünlüsü yuvarlaklaşmıştır: *töngül* "dön" 96a/3.

2.3.1.1.4.2.3. Yalnız yuvarlak ünlülü olanlar

2.3.1.1.4.2.3.1. Bildirme eki: *-dur/-dür*

azdur “azdır” 50b/6, *kérekdür* “gerektir” 8b/8, *nédür* “nedir” 13b/11, *ẓafardur* “zaferdir” 12b/12.

2.3.1.1.4.2.3.2. Soru eki: *-mu/-mü*

bar mu “var mı” 44b/13, *émes mü* “değil mi” 90a/1, *ḳaldı mu* “kaldı mı” 153b/15, *tapar mu* “bulur mu” 7a/11.

2.3.1.1.4.2.3.3. *-ġu/-gü* eki

başḳarġu dék “idare edecek gibi” 91a/10, *ḳılġu dék* “kılacak gibi” 8a/3, *ölgü dék* “ölecek gibi” 48b/14.

2.3.1.1.4.2.3.4. *-ġu(n)ça/-gü(n)çe* eki

bolġunça “olunca” 87b/13, *ölgünçe* “ölünceye kadar” 52a/12, *ölgüçe* “ölünceye kadar” 40b/5.

2.3.1.1.4.2.3.5. *-ġun/-gün* eki

çapġun “çapul” 37a/2, *uçġun* “kıvılcım” 33a/3.

2.3.1.1.4.2.3.6. *-uḳ/-ük* eki

açuḳ “açık” 139b/3, *artuḳ* “fazla” 139b/5, *çürük* “çürük” 28b/6, *saçuḳ* “saçılmış, saçık” 139b/4, *sınuḳ* “kırılmış, kırık” 8a/2.

2.3.1.1.4.2.3.7. Ettirgenlik ekleri: *-dur-/-dür-* ~ *-tur-/-tür-*; *-ur-/-ür-; -ġuz-/-güz-*

artdur- “artırmak” 36b/6, *aylantur-* “döndermek, çevirmek, ihata etmek” 16a/11, *içür-* “içirmek” 59b/2, *körgüz-* “göstermek” 86a/6, *kirgüz-* “girdirmek” 102a/3, *tıktür-* “diktirmek” 30a/9, *üleştür-* “paylaştırmak” 31b/6, *olturġuz-* “oturtmak” 82b/7, *turġuz-* “koymak, yerleştirmek” 76b/8.

2.3.1.1.4.2.3.8. Görülen geçmiş zaman birinci çokluk şahıs eki: *-duk/-dük*

étdük “ettik” 106a/2, *ḳılduk* “kıldık, yaptık” 105b/17, *ḳılmaduḳ* “kılmadık, yapmadık” 27a/6, *kördük* “gördük” 105b/15.

2.3.1.1.4.2.3.9. Üçüncü şahıs emir eki: *-sun(lar)/-sün(ler)*

atasunlar “adlandırsınlar, ad koysunlar” 43a/13, *bérsün* “versin” 48b/11, *yaşasun* “yaşasın” 19b/2, *yétüşsün* “yetişsin” 27a/14.

2.3.1.1.4.2.4. Bazen düz bazen yuvarlak ünlülü olanlar

Bazı eklerin ünlüleri bir kurala bağlı olmadan kimi zaman düz kimi zaman da yuvarlak olarak gelebilmektedir.

2.3.1.1.4.2.4.1. İkinci şahıs iyelik ekinden önceki yardımcı ünlülerde: *-(ı)ñ/-(i)ñ/-(u)ñ/-(ü)ñ*; *-(ı)ñız/-(i)ñiz/-(u)ñız/-(ü)ñiz*

başıñ “başın” 94b/15, *ḳoluñız* “eliniz, kolunuz” 31b/1, *ʿumrıñ* “ömrün” 90b/3, *oġlıñız* “oğlunuz” 27a/6, *vucūduñ* “vücudun” 62b/8.

2.3.1.1.4.2.4.2. *-lıḳ/-lik/-luḳ/-lük* eki

Bu ekin sonundaki ünsüz, metinde zaman zaman sadalılaşabilmektedir: *dostlıġ* “dostluk” 106b/6, *ḳulluḳ* “kulluk” 5b/7, *ḳullıḳ* “kulluk” 1b/3, *uluġlıḳ* “ululuk” 138b/14, *üylük* “evlik” 79b/5.

2.3.1.1.4.2.4.3. Görülen geçmiş zaman birinci teklik şahıs eki: *-dım/-dim/-dum/-düm*

bérdim “verdim” 153a/2, *bildim* “bildim” 8a/6, *eyledüm* “eyledim” 54a/3, *ḳıldum* “kıldım, yaptım” 66a/13, *ḳıldım* “kıldım, yaptım” 77b/5.

2.3.1.1.4.2.4.4. Görülen geçmiş zaman ikinci teklik şahıs eki: *-dıñ/-diñ/-duñ/-düñ*

batduñ “battın” 153b/3, *bérdiñ* “verdin” 153b/1, *ḳıldıñ* “kıldın, yaptın” 153b/2, *kördiñ* “gördün” 153a/17.

2.3.1.1.4.2.4.5. Geniş zaman eki: *-ur/-ür/-ar/-er/-r*

Metinde bu ekin ünlüsü genellikle yuvarlak dar şeklindedir. Ancak bazen düz geniş şeklinde de gelebilmektedir: *buzarmız* “bozarız” 124a/8, *körünür* “görünür” 10a/8, *ḳılur mén* “kılırım, yaparım” 12a/7, *ölermiz* “ölürüz” 111b/1, *yétüşür* “yetişir” 12b/13.

2.3.1.1.4.2.4.6. *-p* zarf-fiil ekinden önce gelen yardımcı ünlülerde

adaşıp “yolu kaybedip, şaşırıp” 59b/17, *başlatup* “başlatıp” 20a/8, *bütüp* “(ağaç) bitip” 53b/8, *uzatup* “uzatıp” 14a/5, *yaraşıp* “yaklaşıp” 54a/6.

2.3.1.1.5. Ünlü düşmesi

Türkçenin her döneminde olduğu gibi vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesi olayına metnimizde de rastlanmaktadır. Ünlü düşmesi genellikle organ adlarında, zaman belirten kelimelerde ve zarflarda meydana gelmektedir: *aġzını* (< ağızını) “ağzını” 150a/15, *ayrıl-* (< ayırıl-) “ayrılmak” 99a/11, *boynın* (< boyunın) “boynunu” 34b/15, *buyruḳ* (< buyuruḳ) “buyruk, emir, ferman” 14a/13, *élgi* (< éligi) “eli” 77a/14, *köñlüm* (< köñülüm) “gönlüm” 2b/8, *köñli* (< köñüli) “gönlü” 14b/13, *keyni* (< keyini) “arkası” 11b/12, *ulġay-* (< uluġay-) “büyümek” 55b/8, *ḳayna-* (< ḳayına-) “kaynamak” 20b/17, *oġlı* (< oġulı) “oğlu” 21a/16, *oġlan* (< oğulan) “oğlan” 21a/16, *burnı* (< burunı) “burnu” 40b/15, *ornı* (< orunı) “yeri, makamı” 41b/9, *siñlisi* (< siñilisi) “kız kardeşi” 48b/13, *yıġna-* (< yıġına-) “toplamak, yığmak” 27a/9.

Kelimelerin birleşmeleri sırasında da ünlü düşmesi görülebilir: *birbiriniñ* (< biri biriniñ) “birbirinin” 24b/5.

2.3.1.1.6. Ünlü birleşmesi

Ünlü ile biten bir kelime ünlü ile başlayan başka bir kelime ile birleştiğinde bu iki ünlü birleşmektedir. Bu tür durumlarda ortaya çıkan yeni ünlü ya önceki ünlüye ya da sonraki ünlüye benzer. Bu olay sonucunda bir darlaşma, bir büzüşme veya bir kısılma olayı meydana gelmektedir. Bu birleşmeler sonucunda genellikle kalıcı nitelikte kelimeler ortaya çıkmaktadır: *néçük* (< néçe ök) “nasıl” 7a/10, şöyle (< uş eyle) “şöyle” 82a/4, *v'ey* (< ve ey) “ve ey” 3b/5.

2.3.1.2. Ünsüzler

2.3.1.2.1. Ünsüz değişmeleri

2.3.1.2.1.1. *b* > *m* değişmesi

Geniz sesinden önce *b* > *m* değişmesi Eski Türkçe döneminde ortaya çıkmış bir gelişme olup incelenen metinde de varlığını devam ettirmektedir: *men* (< ben) “ben” 26b/14, *miñ* (< biñ) “bin (sayı)” 28b/14, *min-* (< bin-) “binmek” 130b/14, *munça* (< bunça)

“bu kadar” 109b/11, *mundaḳ* (< bundaḳ) “bunun gibi” 114a/16, *munda* (< bunda) “bunda, burada” 146b/12.

Ancak bu değişme Doğu Türkçesinde Genel Türkçenin aksine içinde geniz sesinin geçmediği kelimelere de yansımıştır: *molçar* (< Moğ. bolça- “tayin etmek”) “buluşma yeri”, *möçek* (< böcek) “böcek”, (Eckmann 2003: 36). Bu özellik metnimizde de görülmektedir: *muz* (< buz) “buz” 66b/11.

2.3.1.2.1.2. *b* > *w* > *v* değişmesi

Eski Türkçedeki kelime ortasındaki veya sonundaki *b*’ler Karahanlıca ve Harezmcede *w*’ye Çağataycada ise *v*’ye dönüşmüştür: *av* (< Har. aw < E.T. ab) “av” 23b/10, *évür-* (< Har. ewür-) “çevirmek, döndermek” 106b/2, *téve* (< Har. tewe < E.T. tebe) “deve” 130b/14, *Savçı*[11] (< Hak. sawçı < E.T. sabçı) “peygamber” 36a/5, *tavuşḳan* (< E.T. tabışġan) “tavşan” 57b/9.

2.3.1.2.1.3. *b* > *w* > *y* değişmesi

Eski Türkçedeki kelime ortasındaki veya sonundaki *b*’ler Karahanlıca ve Harezmcede *w*’ye Çağataycada ise *y*’ye dönüşmüştür: *üy* (< Çağ. öy ~ üy; Gedaî’de év; C.C. öv < Hak. Har. ew < E.T. eb) “ev” 28b/6, *Söyünç*[12] (< Hak. Har. sew- < E.T. seb-) “sevinç” 32b/6.

2.3.1.2.1.4. *p* > *f* değişimi

Hem Türkçe hem de alıntı kelimelerde görülebilir: *Fulad*[13] (< Far. pūlād) “polat, çelik” 66b/8, *Köfrük*[14] (< köprük) “köprü” 58a/4, *tofraḳ* (< topraḳ) “toprak” 61a/6.

2.3.1.2.1.5. *b* > *f* değişimi

Farsça bir kelimede görülmektedir: *çofan* (< Far. çūbān) “çoban” 99b/9.

2.3.1.2.1.6. *d* > *z̲* > *y* değişimi

[11] Metinde özel ad olarak geçmektedir.
[12] Metinde özel ad olarak geçmektedir.
[13] Metinde genellikle özel ad şeklinde hem *fulad* hem *pūlād* kelimeleri karışık olarak geçmektedir.
[14] Metinde altı yerde *köprük* (63a/16, 110b/1, 112b/7, 102b/6, 120a/3, 138a/5), bir yerde özel ad olarak *Köfrük* (58a/4) geçmektedir.

Eski Türkçe kelime ortası veya sonundaki *d* sesleri Karahanlıca ve Harezmcede *z̲*'ye dönmüştür. Bu ses Çağataycada tamamen *y*'leşmiştir. Metnimizde de bu durum geçerlidir: *ayaḳ* (< Hak. Har. az̲aḳ < E.T. adak) "ayak" 7b/1, *ayır-* (< Hak. Har. az̲ır- < E.T. adır-) "ayırmak" 19a/2, *büyük* (< Çağ. béyik < Hak. Har. bez̲ük < E.T. bedük) "büyük" 7b/13, *boy* (< Hak. Har. boz̲ < E.T. bod) "kenar, kıyı" 59b/15, *ḳayġu* (< Hak. Har. ḳaz̲ġu < E.T. ḳadġu) "kaygı, endişe" 153b/2, *kéy-* (< Hak. Har. kez̲- < E.T. ked-) "giymek" 143a/13, *kéyin* (< Hak. Har. kiz̲in ~ kédin < E.T. kidin) "geri, arka" 148a/12, *küyev* (< Hak. Har. küz̲egü < E.T. küdegü) "güveyi" 86b/10, *toy-* (< Hak. Har. toz̲- < E.T. tod-) "doymak" 40b/5.

Ancak bazı kelimelerde bu değişim olmamıştır: *ḳuduḳ* (< Har. ḳuduġ) "kuyu" 73b/9.

Bazı kelimelerde ise bu *y*'nin *g*'ye dönüştüğü görülmektedir: *ége* (< Hak. iz̲i < E.T. idi) "sahip, hakim" 108a/16.

2.3.1.2.1.7. *ḳ* > *h̲* değişmesi

Toh̲ta[15] (< toḳta-) "dur-" 63b/1, *yah̲şı* (< yaḳşı) "güzel, iyi" 72b/14.

2.3.1.2.1.8. *ḳ/ġ* > *w* > *v* değişmesi

Eski Türkçe ve Karahanlıcada kelime ortası ve sonundaki *ḳ*/*g*'lar Harezmcede *w*'ye dönüşür. Bu ses Çağataycada *v* şeklindedir: *ḳav-* (< Har. ḳaw- < E.T. ḳoġ-) "kovmak" 99a/8, *savuḳ* 103b/15 ~ *sovıh̲* 66b/6 (< Har. sawuḳ < KB soġıḳ < E.T. soġıḳ) "soğuk", *tavuḳ* (< Har. tawuḳ < E.T. taḳıġu) "tavuk" 54b/14, *yavuḳ* (< Har. yawuḳ < E.T. yaġuḳ) "yakın" 87b/13.

Aynı şekilde *-aġu*/*-egü* ses grubundaki *ġ*/*g*'ler bu değişimin etkisiyle Çağataycada *v*'ye dönüşürler: *birev* (< Har. biregü) "her biri" 36a/11, *küyev* (< Har. küz̲egü < E.T. küdegü) "güveyi, damat" 86b/10, *üçev* (< Har. üçegü) "her üçü" 35b/9, *yasav* (< yasaġu) "sıra, saf" 101a/7.

2.3.1.2.1.9. *g* > *v* > *y* değişmesi

kiyür- (< Çağ. kivür- < E.T. kirgür-) "girdirmek, sokmak" 79b/10.

[15] *Toh̲ta* kelimesi metinde özel ad olarak kullanılmaktadır.

2.3.1.2.1.10. *ñ* > *ġ* değişmesi

yalġuz (< E.T. yalıñuz) "yalnız" 105b/12.

2.3.1.2.1.11. *b* > *p* değişmesi

Metinde alıntı bir kelimede görülmektedir: *Çopan*[16] (< Far. çūbān) "çoban" 43b/7.

2.3.1.2.1.12. *hemze* > *y/v* değişmesi

Alıntı kelimelerde hece sonundaki *hemze*lerin yerini çoğunlukla *y* almıştır: *cāyız* (< Ar. cāʾiz) "uygun" 32a/17, *fażāyıl* (< Ar. fażāʾil) "faziletler" 10a/13, *ġanāyım* (< Ar. ġanāʾim) "ganimetler" 28a/11, *ġāyıbāna* (< Ar. ġāʾibāna) "görmeden, gizlice" 46a/16, *ḫalāyıḳ* (< Ar. ḫalāʾiḳ) "yaratılanlar" 18a/12, *ḫazāyın* (< Ar. ḫazāʾin) "hazineler" 31a/16, *ḳabāyıl* (< Ar. ḳabāʾil) "kabileler" 4a/9, *melāyike*[17] (Ar. melāʾike) "melekler" 14b/4, *nāyıb* (Ar. nāʾib) "vekil, kadı" 24a/10, *ṭāyıfa* (< Ar. ṭāʾifa) "kavim, tayfa" 24b/7, *sāyır* (< Ar. sāʾir) "diğer" 22a/13, *ṣāyıb* (< Ar. ṣāʾib) "isabetli" 28a/10, *vaẓāyıf* (< Ar. vaẓāʾif) "vazifeler" 24a/16.

Bir kelimede ise *hemze*nin *v*'ye dönüştüğü görülmektedir: *suvāl* (< Ar. suʾāl) "soru, sual" 16b/17.

2.3.1.2.2. Sadalılaşma

Metinde sadalılaşma hadisesine uğramış kelimeler bulunmaktadır. Ancak *t* > *d*, *ḳ* > *ġ*, *k* > *g*, *ç* > *c* ve *p* > *b* değişmeleri yoluyla ortaya çıkan sadalılaşma olayı en çok *t* > *d* ve *ḳ* > *ġ* değişmelerinde görülmektedir. *ç* > *c* ve *p* > *b* sadalılaşmaları konusunda imlânın elverişsizliği yüzünden bir sonuca varmak zordur. *k* > *g* değişmesi ise *ḳ* > *ġ* değişmesinden kıyas yoluyla anlaşılabilmektedir.

andaġ (< Hak. antaġ < E.T. anı teg) "o kadar" 113b/10, *daġı* (< E.T. taḳı) "dahi" 38a/11, *dé-* (< E.T. ti-) "demek" 6a/8, *dégil* (< E.T. tegül) "değil" 94a/4, *dék* (< E.T. teg) "gibi" 48b/14, *durur*[18] (< E.T. turur) "asıl yardımcı fiil" 28a/5, *ként* (< Soğd. kend) "köy" 28a/5.

[16] *Çopan* kelimesi metinde özel ad olarak kullanılmaktadır.
[17] Metinde bir yerde bu kelimenin asıl şekline de rastlanmıştır: *melāʾike* 14b/7.
[18] Metinde yedi yerde *turur* geçmektedir.

İki ünlü arasındaki sadasız ünsüzün sadalılaşması, metinde daha çok kelimelerin ekli durumlarında ortaya çıkmaktadır:[19] *çerigi* "askeri" 69b/4, *ḳıraġı* "kenarı, kıyısı" 34a/15, *ḳulaġın* "kulağın" 20b/3, *maḥramlıġıġa* "mahremliliğe" 22a/13, *urıġı* "boyu, akrabası"28a/11, *yoḳluġıdın* "yokluğundan" 28b/6, *yüregidin* "yüreğinden" 11a/13.

Ancak metinde Klâsik Çağataycanın aksine sadalılaşma düzenli değildir. Sadalılaşmış örneklerin yanında sadalılaşmamış örneklere de sıkça rastlanmaktadır: *ayaḳıġa* "ayağına" 13a/5, *kanatı* "kanadı" 148b/14, *ḳulaḳıda* "kulağında" 34b/16, *ḳullıḳıġa* "kulluğuna" 5b/7, *uruḳınıñ* "akrabasının, boyunun" 22b/11, *yazuḳın* "günahını" 12b/17, *yurtımız* "yurdumuz" 34a/8.

2.3.1.2.3. Sadasızlaşma

Çağatay Türkçesinin en önemli özelliklerinden birisi sadasızlaşmadır: *ḳuduḳ* (< E.T. ḳuduġ) "kuyu" 73b/9, *tavuşḳan* (< E.T. tabışġan) "tavşan" 69a/13, *yaġdu* (< E.T. yaḳtu) "parlak, aydınlık" 109a/5.

Eski Türkçede *-maz/-mez* olan ve Karahanlıcadan itibaren yer yer *-mas/-mes* şeklinde sadasızlaşan geniş zaman üçüncü şahıs olumsuzluk eki, Klâsik Çağataycada tamamen sadasız şekildedir. Bu durum metnimizde de aynen devam etmektedir: *almas* "almaz" 87a/7, *bérmes* "vermez" 92b/11, *çıḳmas* "çıkmaz" 87b/17, *étmes* "etmez" 93b/15, *kélmes* "gelmez" 110a/6.

Aslı sadalı olan bazı kelime ya da eklerin metinde hem sadalı hem de sadasız şekillerine rastlanmaktadır:[20] *andaḳ* (100 kere) ~ *andaġ* (8 kere) (< E.T. anı teg) "o şekilde, onun gibi", *arıḳ* (3 kere) ~ *arıġ* (13 kere) (< E.T. arıġ) "ark, su kanalı", *çaġlıḳ* (1 kere) ~ *çaġlıġ* (3 kere) "kadar, civarında", *ḳulluḳ* (3 kere) ~ *ḳullug* (1 kere) "kulluk", *pād-şāhlıḳ* (36 kere) ~ *pād-şāhlıġ* (11 kere) "padişahlık", *tuttı* (13 kere) ~ *tutdı* (10 kere) "tuttu".

Bazı kelimelerin sadasızlaşmayıp metinde her zaman asıl şekillerini korudukları da görülmektedir: *ısıġ* "sıcak" 51a/7, *sarıġ* "sarı" 48b/9, *uluġ* "ulu" 7a/2.

[19] Bu çalışmada iki ünlü arasında bulunan *k/g* sesleri genellikle sadalı olarak okunmuştur.
[20] Buradaki kelimelerin geçtiği yerleri görmek için bk. *Dizin* bölümü.

Metinde *ġ* > *ķ* sadasızlaşmasından kıyas yoluyla *g* > *k* sadasızlaşmasının olduğu da düşünülmektedir. Metindeki okuyuşlar genel olarak bu anlayışa göre yapılmıştır: *büyükligi* "büyüklüğü" 21a/6, *çeriginiñ* "askerinin, ordusunun" 7a/3, *élik* (< elig) "el, kol" 77b/3, *éllik* (< ellig) "elli (sayı)" 90a/16, *ölük* (< ölüg) "ölü" 86a/4, *tirik* (< tirig) "diri" 33a/1.

2.3.1.2.4. Ünsüz Uyumu

Metinde ünsüz uyumunun tam olmadığı görülmektedir. Metinde bazı eklerin uyum dışı kullanılışına rastlanılmaktadır. Ünsüz uyumu bakımından eklerin durumu şöyledir:

2.3.1.2.4.1. İsim kök veya gövdelerine gelen eklerde uyum

2.3.1.2.4.1.1. Yönelme hâli ekinde

Klâsik Çağataycada genel olarak ünsüz uyumuna uyan bu ek metnimizde dâima *-ġa/-ge* şeklinde olduğundan uyum dışında kalmaktadır: *késmekge* "kesmeye" 110b/17, *marḥamatġa* "merhamete" 10a/4, *memleketge* "memlekete" 143b/2, *tofraķġa* "toprağa" 16a/12, *tökülmekge* "dökülmeye" 133a/5, *otġa* "ateşe" 16a/16, *uruşġa* "savaşa" 27a/13, *yurtġa* "yurda" 33a/17.

2.3.1.2.4.1.2. Bulunma hâli ekinde

Klâsik Çağataycada genel olarak ünsüz uyumuna uyan bu ek metnimizde dâima *-da/-de* şeklinde olduğundan uyum dışında kalmaktadır: *cannatda* "cennette" 6a/6, *ḥabsda* "hapiste" 84b/12, *ṭarafda* "tarafta" 126b/14, *törtde* "dörtte" 40a/7, *uruşda* "savaşta" 128b/13, *üçde* "üçte" 58a/1, *vaķtda* "vakitte" 149b/13.

2.3.1.2.4.1.3. Ayrılma hâli ekinde

Klâsik Çağataycada genel olarak ünsüz uyumuna uyan bu ek metnimizde dâima *-dın/-din* şeklinde olduğundan uyum dışında kalmaktadır: *çābüklikdin* "çabukluktan" 127b/9, *bahıştdın* "cennetten" 15a/10, *bolmasdın* "olmazdan" 143a/8, *ḫalāyıķdın* "yaratıklardan" 84a/11, *raʿfatdın* "yükseklikten" 5b/1, *susızlıķdın* "susuzluktan" 47b/12, *Ürgençdin* "Ürgenç'ten" 52b/16.

2.3.1.2.4.1.4. Yön ekinde

Kalıplaşmış az sayıdaki kelimede bulunan yön eki ünsüz uyumuna uymaktadır: *içkeri* "içeri" 142b/7, *taşḳarı* "dışarı" 100b/17.

2.3.1.2.4.1.5. Bildirme ekinde

Bildirme eki metnimizde genellikle *-dur/-dür* şeklinde olduğundan uyum dışında kalmaktadır: *artuḳdur* "fazladır" 141a/4, kérekdür 8b/8, *ḳıyāmatdur* "kıyamettir" 9b/1, *saʿādatdur* "saadettir" 5b/8, *yoḳdur* "yoktur" 153b/7.

Metinde bir örnekte *-tür* şekline de rastlanmıştır: *köptür* "çoktur" 95b/9.

2.3.1.2.4.1.6. *-ġaça/-geçe* ekinde

Yönelme hâli eki ile eşitlik ekinin birleşmesinden oluşan bu ek, metnimizde her zaman *-ġaça/-geçe* şeklinde olduğundan uyum dışındadır: *çaḳġaça* "çağa kadar, zamana kadar" 24b/2, *ḳıyāmatġaça* "kıyamete kadar" 15a/12, *küngeçe* "güne kadar" 113a/8.

2.3.1.2.4.2. Fiil kök veya gövdelerine gelen eklerde uyum

2.3.1.2.4.2.1. *-dur/-dür* ~ *-tur/-tür* ettirgenlik ekinde

Fiilden fiil ettirgenlik eki görevinde kullanılan bu ek, genellikle ünsüz uyumua uymaktadır: *ḳaḳtur-* "(para) bastırmak" 65a/7, *tiktür-* "diktirmek" 30a/9, *üleştür-* "paylaştırmak" 31b/6.

Bununla birlikte uyum dışına çıktığı da görülmektedir: *artdur-* "artırmak" 36b/6, *çékdür-* "çektirmek" 147a/10.

2.3.1.2.4.2.2. Görülen geçmiş zaman ekinde

Görülen geçmiş zaman ekinin ünsüz uyumu bakımından durumu karışıktır. Uyumlu şekilleri görülmektedir: *çéktiler* "çektiler" 32b/9, *taptı* "buldu" 36a/9, *tuttı* "tuttu" 154a/11, *uruştı* "savaştı" 34b/14.

Ancak uyuma zıt şekillerine de rastlanmaktadır: *çekdiler* "çektiler" 48a/4, *étdi* "etti" 15a/14, *tutdum* "tuttum" 9a/17, *yarutdı* "aydınlattı, parlattı" 3b/11.

2.3.1.2.4.2.3. Mutlak gelecek zaman ekinde

-ġu/-gü sıfat-fiil eki ile iyelik eklerinin birleşmesinden oluşan bu ekin başındaki *ġ/g*, metinde her zaman sadalı olduğundan uyum dışındadır: *aytġusı dururlar* "söyleyeceklerdir" 43a/14, *çıḳġusı* "çıkacaktır" 123b/19, *tapġusı durur* "bulacaktır" 9b/16, *tutġum durur érdüm* "tutacaktım" 26b/14.

2.3.1.2.4.2.4. Gelecek zaman ekinde

Klâsik Çağataycada genel olarak ünsüz uyumuna uyan bu ek metnimizde dâima *-ġay/-gey* şeklinde olduğundan uyum dışındadır: *çıḳġay men* "çıkayım, çıkacağım", *örgetgey* "öğrete" 22b/14, *tapġay* "bulacak, bula, bulur" 131b/12, *yétüşgey* "yetişe" 28b/4.

2.3.1.2.4.2.5. İkinci şahıs emir ekinde

Klâsik Çağataycada genel olarak ünsüz uyumuna uyan bu ek metnimizde dâima *-ġıl/-gil* şeklinde olduğundan uyum dışındadır: *bolġıl* "ol" 20b/6, *çékgil* "çek" 13b/12, *eylegil* "eyle" 151a/6, *ḳılġıl* "kıl, yap" 136a/15, *kiyürgil* "girdir, sok" 46b/4.

Ancak metinde yalnızca bir yerde kafiye zorunluluğundan dolayı *-gül* şekline de rastlanmaktadır: *töngül* "dön" 96a/3.

2.3.1.2.4.2.6. Sıfat-fiil eklerinde uyum

2.3.1.2.4.2.6.1. *-ġan/-gen* ekinde

Klâsik Çağataycada genel olarak ünsüz uyumuna uyan bu ek metnimizde dâima *-ġan/-gen* şeklinde olduğundan uyum dışındadır: *éşitgen* "işiten" 26a/7, *ḳaçġan* "kaçan" 59b/6, *yaratġan* "yaratan" 26a/2, *yibergen* "gönderen" 48a/11.

2.3.1.2.4.2.6.2. *-ġu/-gü* ekinde

Klâsik Çağataycada genel olarak ünsüz uyumuna uyan bu ek metnimizde dâima *-ġu/-gü* şeklinde olduğundan uyum dışındadır: *bolmaġu dék* "olmayacak gibi" 116a/3, *ölgü dék* "ölecek gibi" 48b/14, *témegü dék* "demeyecek gibi" 130b/17, *yapuşġu dék* "yapışacak gibi" 54a/2.

2.3.1.2.4.2.6.3. *-ġuçı/-güçi* ekinde

Klâsik Çağataycada genel olarak ünsüz uyumuna uyan bu ek metnimizde her zaman *-ġuçı/-güçi* şekline olduğundan uyum dışındadır: *ḳoyġuçı* "koyucu, koyacak olan" 10a/10, *yaḳġuçı* "yakıcı, yakacak olan, yakan" 10a/10.

2.3.1.2.4.2.6.4. *-ġuluḳ/-gülük* ekinde

Metinde her zaman *-ġuluḳ/-gülük* şeklinde görülen bu ekin tek örneği vardır: *bolġuluḳ durur* "olacaktır" 148b/1.

2.3.1.2.4.2.7. Zarf-fiil eklerinde uyum

2.3.1.2.4.2.7.1. *-ġalı/-geli* ekinde

Klâsik Çağataycada genel olarak ünsüz uyumuna uyan bu ek metnimizde her zaman *-ġalı/-geli* şeklinde olduğundan uyum dışındadır: *çıḳġalı* "çıkmak için" 148b/13, *étgeli* "etmek için, etmek amacıyla" 154b/6, *ötgeli* "geçmek için, aşmak için" 33b/4, *sorġalı* "sormak için" 62b/4.

2.3.1.2.4.2.7.2. *-ġu(n)ça/-gü(n)çe* ekinde

Klâsik Çağataycada genel olarak ünsüz uyumuna uyan bu ek metnimizde her zaman *-ġu(n)ça/-gü(n)çe* şeklinde olduğundan uyum dışındadır: *barġunça* "varınca, gidince" 112b/1, *öçmegüçe* "yanmayınca" 33a/3, *ölgünçe* "ölünceye kadar" 52a/12, *yétgünçe* "yetince, ulaşınca".

2.3.1.2.4.2.7.3. *-ġaç/-geç* ekinde

Klâsik Çağataycada genel olarak ünsüz uyumuna uyan bu ek metnimizde *-ġaç/-geç* şeklinde olduğundan bu ek uyum dışındadır: *ḳaytġaç* "geri dönünce" 14a/11, *tapġaç* "bulunca, bulduğunda" 28b/4, *yétgeç* "yetişince, ulaşınca" 45b/5.

2.3.1.2.4.2.7.4. *-ġanda/-gende* ekinde

-ġan/-gen sıfat-fiil eki ile *-da/-de* hâl ekinin birleşmesinden oluşan bu ek, metinde her zaman *-ġanda/-gende* şeklinde olduğundan uyum dışındadır: *çıḳġanda* "çıktığında, çıktığı zaman" 27a/2, *tapġanda* "bulduğunda, bulduğu zaman" 96b/6, *uruşġanda* "savaştığında, savaştığı sırada" 86a/7, *yétüşgende* "yetiştiğinde, yetiştiği zaman" 20a/15.

2.3.1.2.5. Ünsüz ikizleşmesi

Metinde hem Türkçe hem alıntı bazı kelimelerde ünsüz ikizleşmesine rastlanmaktadır.

2.3.1.2.5.1. Alıntı kelimelerde

āvvāra (< Far. āvāre) "aylak, ayrı" 124b/1, *ġarraż* (Ar. ġaraż) "maksat, amaç" 2b/4, *ʿıbbād* 4b/4 ~ *ʿubbād* 43b/5 (< Ar. ʿıbād) "kullar", *heneggām* (Far. hengām) "vakit, zaman" 17a/2.

2.3.1.2.5.2. Türkçe kelimelerde

allıda (< alıda) "önünde, huzurunda" 139b/3, *néççe* "nice, ne kadar" 23a/15, *ottaġa* (< Moğ. otaġa) "sorguç" 7b/16, *toḳḳuz* "dokuz" 17a/4, *ottuz* "otuz" 17a/4, *sékkiz* "sekiz" 23a/4, *sékkizinçi* "sekizinci" 32b/6, *yetti* "yedi (sayı)" 44a/13.

2.3.1.2.6. Ünsüz türemesi

Metnimizde görülen ünsüz türemeleri Eski Türkçeden sonra Doğu Türkçesinde ortaya çıkmış bir özelliktir: *yaġaç* (< Çağ. yıġaç < E.T. ıġaç) "ağaç" 18b/11.

Bunun yanında başka yerlerde rastlamadığımız bir ünsüz türemesi örneği de metnimizde bulunmaktadır: *neyüçün* "niçin" 105a/13.

Metinde Kıpçak etkisinden dolayı bir kelimede bugünkü Tatar, Başkurt, ve Kazakçada olduğu gibi ön sesteki *ayın* sesinin yerine *ġ* sesinin getirildiği görülmektedir: *ġār* (< Ar. ʿār) "ar, utanma duygusu" 126b/12.

2.3.1.2.7. Ünsüz düşmesi

Hem eklerde hem köklerde görülebilir.

2.3.1.2.7.1. *l* düşmesi

kétür-[21] (< Hak. keltür-) "getirmek" 13b/15, *otur-*[22] (< E.T. oltur-) "oturmak" 3b/17.

2.3.1.2.7.2. *r* düşmesi

bile (< birle) "ile" 14a/5, *çaḳur-* (< çarkır-) "çağırmak" 26b/13, *é-* (< ir-) "imek" 6b/16, *ḳutul-* (< ḳurtul-) "kurtulmak" 33a/2, *ḳutar-* (< ḳurtḳar-) "kurtarmak" 93a/15.

[21] Metinde sadece üç kere (13b/15, 150a/10, 156b/1) geçmektedir.
[22] Metinde bir kere geçmektedir.

2.3.1.2.7.3. *b* düşmesi

ol- (< bol-) “olmak” 93b/14, *su* (< Har. suw < E.T. sub) “su” 101a/5.

2.3.1.2.7.4. *g/ġ* düşmesi

Kelime başında, ortasında ya da sonunda bazı kelimelerdeki *g/ġ*’lar düşmüştür. Bu hadise bazı kelimelerde Çağatay Türkçesinden önceki devirlerde oluşmuştur: *él*[23] (< E.T. elig) “el, organ adı” 155a/13, *ḳapu* (< E.T. ḳapıġ) “kapı” 103b/15, *kérek* (< E.T. kergek) “gerek” 19a/6, *ḳulaḳ* (< E.T. ḳulġaḳ) “kulak” 20b/3, *yoḳarı* (< E.T. yoḳġaru) “yukarı” 21a/7.

Bu ünsüz düşmesi Türkmencenin etkisiyle yönelme hâli ekinde de zaman zaman görülebilmektedir: *başıma* (< başımġa) “başıma” 7a/15, *közüme* (< közümge) “gözüme” 16b/5, *tilime* (< tilimge) “dilime” 2b/13.

Aynı etkiden dolayı bir örnekte sıfat yapma görevinde kullanılan *-lıġ/-lig/-luġ/-lüg* ekinin sonundaki ünsüz de düşürülmüştür: *üyli* (< üylig) “evli” 87a/16; 87a/17. Bu örneği Türkmenceden alınmış bir kelime olarak düşünmek gerekir. Çünkü bu kelime Türkmencede *öy* şeklindedir. Nitekim metinde bu özelliği taşıyan Türkmenceye ait birçok yer ve kabile adına rastlanmaktadır.

2.3.1.2.8. Göçüşme

oġurla- (< oġrı) “çalmak” 79b/4, *örget-* (< ögret-) “öğretmek” 22b/14, *yamġur* (< yaġmur) “yağmur” 155b/12.

2.3.1.2.9. Zamir *n*’si

İyelik eki ile hâl ekleri arasında bulunan zamir *n*’si metinde kullanılmamaktadır. Bu durum Çağatay Türkçesinin en belirgin özelliklerinden biridir: *aralarıda* “aralarında” 22b/7, *avlādıdın* “evladından” 35a/16, *ıltıfātıdın* “iltifatından” 6a/4, *surmasıdın* “sürmesinden” 3a/4, *taġıdın* “dağından” 35b/15, *tüşide* “düşünde, rüyasında” 26a/1, *yolıda* “yolunda” 11b/8, *ẕikride* “zikrinde” 9b/8.

[23] Metinde bir kere geçmektedir.

Bununla beraber metinde zamir *n*'si almış bir örneğe de rastlanmıştır: *içindaġı* "içindeki" 67a/10.

2.3.1.2.10. Hece düşmesi

Metnin bir özelliği de *dur-* (< tur-) yardımcı fiilinin üçüncü şahıs çekiminin *durur* şeklinde olmasıdır. Ancak az sayıdaki örneklerde bu fiilin son hecesinin düşürüldüğü görülmektedir: *barıpdurlar* "varmışlardır, gitmişlerdir" 16b/10, *bāzūsıdındur* "pazusundandır" 5b/13, *ġamdur* "gamdır" 19a/13, *işidür* "(onun) işidir" 110a/4, *nédür* "nedir" 13b/11, *ẓafardur* "zaferdir" 12b/12.

2.3.2. Şekil Bilgisi

2.3.2.1. Yapım ekleri

2.3.2.1.1. İsimden isim yapım ekleri

2.3.2.1.1.1. *+aç/+eç*

Klâsik Çağataycada küçültme bildiren bir ektir. Metnimizde yalnızca bir örneğe rastlanmıştır. Bu örnekte eklendiği kelimenin anlamında herhangi bir değişiklik yapmamıştır: *yalañġaç* "çıplak, açık" 143a/13.

2.3.2.1.1.2. *+aḳ/+ek*

Küçültme bildirir. Fazla yaygın değildir: *ḳıraḳ* "kenar, kıyı, ağız, sınır" 143b/10.

2.3.2.1.1.3. *+cılay*

"… gibi görmek" anlamı verir. Fazla yaygın değildir. Metnimizde bir örneğine rastlanmıştır: *oġulcılay* "oğul gibi kabul etmek" 94b/2.

2.3.2.1.1.4. *+çı/+çi*

Genellikle meslek isim ve sıfatları ile bu mesleklerle uğraşan kişileri bildirir. Yuvarlak ünlülü şekli yoktur: *ayaḳçı* "sâki" 137b/8, *çapavulçı* "yağmacı" 144b/2, *élçi* "elçi" 145b/7, *oḳçı* "okçu" 80b/4, *téveçi* "deveci" 48a/2.

Bazen kendinden sonra *+lıḳ/+lik/+luḳ/+lük* eklerini de alabilir: *kaḫt-çı-lıḳ* "kıtlık" 79b/14, *ḳuş-çı-lıḳ* "kuşçuluk" 93a/7, *parvān-çı-lıḳ* "pervancılık (rütbe adı)" 128a/6.

2.3.2.1.1.5. *+daş/+deş; +taş/+teş*

Eklendiği kelimeye eşlik anlamı katar. Aynı kelimede hem sadalı hem sadasız şekline rastlanmıştır: *ḳardaş* 84b/16 ~ *ḳarındaş* 69a/5 ~ *ḳarıntaş* 133b/4 "kardeş".

2.3.2.1.1.6. *+ġı/+gi*

Aitlik ifade eden sıfatlar yapar. Klâsik Çağataycada sadasız şekli de varken metnimizde her zaman sadalı şekildedir: *avvalġı* "evvelki" 76a/2, *burunġı* "önceki" 101a/9, *soñraġı* "sonraki" 77a/12.

Bulunma hâli ekinden sonra geldiğinde çekim eki karakteri göstermektedir: *aṭrāfdaġı* “etraftaki” 85a/6, *içindaġı* “içindeki” 67a/10, *sarāydaġı* “saraydaki” 87b/14.

2.3.2.1.1.7. *+ġına/+gine*

Klâsik Çağataycada sadasız şekli de bulunan bu ek isimlere gelerek onlara küçültme ve sevimlilik anlamı katar. Metnimizde bir örneğine rastlanmıştır: *yaḫşıġına* “güzelce, yakışıklıca” 132a/16.

2.3.2.1.1.8. *+ı/+i*

Klâsik Çağataycada da az kullanılan bu ekin metnimizde bir örneğine rastlanmıştır: *karı* (< E.T. kar “kol”) “endaze, arşın” 20b/15.

2.3.2.1.1.9. *+laḳ/+lek*

Eklendiği kelimeye yer bildirme anlamı katar. Metnimizde ince ünlülü şekline rastlanmamıştır: *ḳışlaḳ* “kışlama yeri” 53a/1, *tuzlaḳ* “tuz bulunan yer, tuzla” 72b/7, *yaylaḳ* “yayla, yazlama yeri” 88a/8.

2.3.2.1.1.10. *+lıġ/+lig/+luġ/+lüg*

Türkiye Türkçesindeki *+lı/+li/+lu/+lü* ekinin karşılığıdır. Sıfat görevinde kelimeler türetir: *atlıġ* “adlı, isimli” 89a/5, *bağlıġ* “bağlı” 123b/17, *edeblig* “edepli” 23a/10, *éşiklig* “eşikli, kapılı” 21b/9, *ḳarılıġ* “yaşlı, yaşlanmış” 87b/9, *küçlüg* “güçlü” 8a/7.

2.3.2.1.1.11. *+lıḳ/+lik/+luḳ/+lük*

Sık kullanılan bir ektir. İsimlerden yer, meslek, topluluk isimleriyle soyut isimler yapar: *atalıḳ* “atalık, babalık” 63a/1, *ḳulluḳ* “kulluk” 5b/7, *ḳuşçılıḳ* “kuşçuluk” 93a/7, *künlik* “günlük” 130b/12, *uluġlıḳ* “ululuk” 138b/14, *üylük* “evlik” 79b/5, *yaġılıḳ* “düşmanlık” 133a/16.

Zaman zaman ekin sadalı şekillerine de rastlanmaktadır: *açlıġ* “açlık” 29b/4, *ḳarılıġ* “yaşlılık” 32b/1, *ḳarıntaşlıġ* “kardeşlik” 69a/5, *ḳulluġ* “kulluk” 5b/8, *mastlıġ* “mestlik” 75a/5, *yamanlıġ* “kötülük, düşmanlık” 48a/3.

2.3.2.1.1.12. *+sı/+si*

Eski Türkçede *+sıġ/+sig* şeklinde olan bu ek, metnimizde *+sı/+si* şeklinde nadiren geçmektedir: *artuḳsı* "fazla, çok" 13b/7.

2.3.2.1.1.13. *+sız/+siz*

Yaygın bir ektir. Eklendiği kelimeye olumsuzluk, yokluk anlamı katar. Anlam bakımından *+lıġ/+lig/+luġ/+lüg* ekinin zıddıdır. Her zaman düz dar ünlülüdür: *atasız* "atasız, babasız" 36b/9, *ʿadadsız* "adetsiz, sayısız" 30b/3, *ḥareketsiz* "hareketsiz, felç" 46b/12, *madadsız* "mededsiz, yardımsız" 86a/11, *maşvaratsız* "meşveretsiz" 96a/6, *orunsız* "yersiz, makamsız" 59a/2, *susız* "susuz" 93b/8.

2.3.2.1.2. Fiilden isim yapım ekleri

2.3.2.1.2.1. *-a/-e*

Genelllikle kalıplaşmış kelimelerde görülür: *tola* "dolu" 135a/16, *köre* "göre" 101b/3, *yaraşa* "uygun" 136a/14.

2.3.2.1.2.2. *-av/-ev/-v*

Bu ek Eski Türkçedeki *+aġu/+egü* ekinden gelmektedir. Eklendiği kelimelere değişik anlamlar katar: *yasav* "dizi, sıra, düzen" 101a/7.

2.3.2.1.2.3. *-avul/-vul*

Moğolca bir ektir. Türkçe kelimelere de getirilir. Kalıplaşmış bazı kelimelerde kullanılır: *çapavul* "yağma, çapul" 110b/9, *ḳaravul* "bekçi, nöbetçi asker" 119a/11, *yasavul* "düzen, nizam" 119a/11.

2.3.2.1.2.4. *-ı/-i/-u/-ü*

Genelllikle kalıplaşmış kelimelerde görülür: *ayru* "ayrı" 86a/10, *ḳarşı* 56b/16 ~ *ḳarşu* 51a/5 "karşı".

2.3.2.1.2.5. *-çaḳ/-çek*

Nesne ve âlet isimleri yapar. Bir örnekte rastlanmıştır: *émçek* "meme" 26a/4.

2.3.2.1.2.6. *-du/-dü*

Bir örnekte görülmektedir: *yaġdu* "ışık, parıltı" 109a/5.

2.3.2.1.2.7. *-ġu/-gü/-ḳu/-kü*

Genellikle fiil ismi yapar. Dar yuvarlak ünlülüdür: *közgü* "ayna" 2b/8, *uyḳu* "uyku" 77b/1, *yarġu* "yargı" 89b/15.

Bir örnekte ekin düz ünlülü şekli de görülmektedir: *basġı* "baskın" 28b/6.

2.3.2.1.2.8. *-ġuçı/-güçi*

-ġu/-gü sıfat-fiil ekinden türemiş bir ektir. Metnimizde yalnızca iki örneğine rastlanmaktadır: *ḳoyġuçı* "koyucu", *yaḳġuçı* "yakıcı" 10a/10.

2.3.2.1.2.9. *-ġun/-gün*

Genellikle fiilin bildirdiği faaliyeti ifade eder. Klâsik Çağataycada ekin sadasız şekilleri de varken metnimizde sadece sadalı şekillerine rastlanmıştır. Nadir kullanılmıştır: *çapġun* "çapul" 37a/2, *uçġun* "kıvılcım" 33a/3.

2.3.2.1.2.10. *-ḳ/-k*

Sıfatlar, iş ve hareket bildiren isimler yapar. Yaygın bir kullanıma sahiptir. Ünsüzle biten fiil köklerine geldiğine araya genellikle yuvarlak bir yardımcı ünlü alır: *açuḳ* "açık" 139b/3, *artuḳ* "fazla" 139b/5, *buzuḳ* "bozuk" 155b/1, *buyruḳ* "emir, buyruk" 14a/13, *boyaḳ* "renkli kumaş" 58b/1, *çürük* "çürük" 28b/6, *émgek* "zahmet, emek" 33b/8, *ölük* "ölü" 46b/3, *saçuḳ* "saçık" 139b/4, *sınuḳ* "kırık" 8a/2, *tirik* "diri" 33a/1, *yavuk* "yakın" 87b/13.

Metnimizde ekin Eski Türkçeden kalma sadalı şekline de rastlanmaktadır: *buzuġ* "bozuk" 30a/3, *tolġaġ* "sancı" 28b/6, *yaraġ* "uygun, yaraşır" 144a/6.

Eski Türkçedeki *bölüg* kelimesi ise metnimizde ses değişimine uğrayarak Çağatay Türkçesinde *bölek* "bölük, grup" 147b/15 şekline dönüşmüştür.

2.3.2.1.2.11. *-l*

Moğolca ile Türkçede müşterek kullanılan bir ektir: *ḳabal* "kuşatma" 148b/10, *soyurġal* "hediye" 22b/13, *yasal* "dizi, düzen, sıra" 120a/12.

2.3.2.1.2.12. *-m*

Fiilin bildirdiği bir hareketi veya hareketin sonucunu bildirir. Az kullanılmıştır: *içim* "içim" 93b/4, *ölüm* "ölüm" 46a/11, *yarım* "yarım" 56a/3.

2.3.2.1.2.13. *-mur*

Bir örnekte göçüşme olayına uğramış bir şekilde geçmektedir: *yamġur* (< yaġmur) "yağmur" 155b/12.

2.3.2.1.2.14. *-n*

Soyut ya da somut fiil isimleri yapma görevinde kullanılır. Hem klâsik Çağataycada hem de metnimizde sık bir kullanıma sahiptir: *ḳalın* "sayısız, çok" 7b/11, *kélin* "gelin" 27a/2, *oyun* "oyun" 26a/8, *talan* "yağma, çapul" 42a/16, *tütün* "duman" 27b/3, *yaġın* "yağmur" 21b/3, *yalın* "alev" 27b/2, *yıġın* "öbek, kalabalık" 69b/6.

2.3.2.1.2.15. *-nç*

Soyut isimler yapar. Metnimizde bir örneğine rastlanmıştır: *ḳorḳunç* "korkunç" 26a/4.

2.3.2.1.2.16. *-t*

Soyut veya somut isimler yapar. Bir örnekte rastlanmıştır: *uyat* "utanç" 107a/2.

2.3.2.1.2.17. *+z*

Çok az kullanılmış bir ektir: *boġuz* "boğaz" 123a/15.

2.3.2.1.3. İsimden fiil yapım ekleri

2.3.2.1.3.1. *+a-/+e-*

Geçişli ya da geçişsiz fiiller yapar: *ata-* "ad koymak" 140a/16, *kan-a-t-* "kanatmak" 40b/15, *oyna-* "oynamak" 80a/13, *örte-* "yakmak" 154b/16, *tile-* "dilemek" 155b/8, *tüz-e-t-* "düzenlemek, tesis etmek" 23a/16, *yaşa-* "yaşamak" 19b/2, *yıġna-* "yığın haline getirmek, toplamak" 27a/9.

2.3.2.1.3.2. *+al-/+el-*

Az kullanılmıştır: *azal-* "azalmak" 21a/13, *köpel-* "çoğalmak" 85a/4.

2.3.2.1.3.3. *+ar-/+er-/+r-*

Geçişsiz fiiler yapar: *bélgür-* “belirmek, ortaya çıkmak, görünmek” 7b/3, *ḳarar-* “kararmak” 22a/9, *köger-* “mavileşmek, yeşillenmek” 79b/7, *sarġar-* “sararmak” 154a/9.

2.3.2.1.3.4. *+ay-/+ey-*

Eski Türkçede *+ad-/+ed-*, Karahanlıcada *+aẕ-/+eẕ-* şeklinde olan bu ek, Çağataycada *+ay-/+ey-* şeklindedir. Geçişsiz fiiller yapar: *ulġay-* “büyümek” 20b/13.

2.3.2.1.3.5. *+ı-/+i-/+u-/+ü-*

bérk-i-t- “sağlamlaştırmak” 141a/5, *ḳarı-* “yaşlanmak” 153b/1.

2.3.2.1.3.6. *+da-/+de-/+ta-/+te-*

Geçişli fiiler yapar. Ekin ünsüzünün Klâsik Çağataycada genellikle sadalı şekli kullanılırken metnimizde sadasızlaştığı da görülmektedir: *iste-* “istemek” 15b/12, *ünde-* “seslenmek, çağırmak” 45b/17, *yan-ta-ş-* “yan yana gelmek” 7a/11.

2.3.2.1.3.7. *+ġar-/+ḳar-*

Değişik anlamlar ifade eden fiiller türetir: *başḳar-* “baş olmak, kılavuzluk etmek” 46a/13, *kutḳar-* “kurtarmak” 127a/14.

2.3.2.1.3.8. *+ḳ-/+k-*

Geçişsiz fiiller yapar: *tarıḳ-* “sıkılmak, daralmak” 88a/12, *yoluḳ-* “rastlamak” 130b/15.

2.3.2.1.3.9. *+la-/+le-*

İsimlerin bildirdiği bir iş, oluş ya da hareketi bildiren fiiller türetir. Çok yaygın kullanılmış bir ektir: *avla-* “avlamak” 25a/1, *bağışla-* “bağışlamak” 66a/11, *bağla-* “bağlamak” 66b/6, *başla-* “başlamak” 98b/9, *bıçakla-* “bıçaklamak” 117b/14, *kézle-* “(oku) gezlemek” 34b/14, *kışla-* “kışlamak” 52b/17, *pufla-* “puflamak” 131b/10, *sakla-* “saklamak” 40a/10, *taşla-* “dışarı çıkmak, terk etmek” 49a/8, *yavla-* “savaşmak, galip gelmek” 25a/2, *yolla-* “yollamak” 44b/17, *yıġla-* “ağlamak” 43.b/13, *yükle-* “yüklemek” 28a/11.

Bu ek alıntı kelimelere de getirilebilmektedir: *ḫ(v)āhla-* “istemek” 14a/5, *pıyādala-* “piyade etmek” 129b/7.

2.3.2.1.3.10. *+ra/+re*

Geçişsiz fiiler yapar. Bir örnekte göçüşme olayına uğramış bir şekilde görülmektedir: *ör-ge-t-* (< *ögret-*) “öğretmek” 22b/14.

2.3.2.1.3.11. *+sa-/+se-*

Bir örnekte rastlanmıştır: *su-sa-t-* “susatmak” 73b/9.

2.3.2.1.4. Fiilden fiil yapım ekleri

2.3.2.1.4.1. *-a-/-e-*

Fazla yaygın değildir: *ḳozġala-* “harekete gelmek” 99b/9.

Nadiren eklendiği kelimenin anlamını değiştirmediği de olur. Böylelikle bir genişleme olayının meydana geldiği anlaşılmaktadır: *sor-a-ş-* “soruşmak” 57b/15.

2.3.2.1.4.2. *-ar-/-er-/-r-*

Ettirgenlik ekidir. Çok yaygın bir kullanıma sahiptir. Ünsüzle biten fiil tabanlarına gelmeden önce araya bir yardımcı ünlü girer: *aşur-* “aşırmak” 61a/17, *bişür-* “pişirmek” 105b/16, *çaḳır-* 118b/13 ~ *çaḳur-* 120a/3 “çağırmak”, *çıḳar-* “çıkarmak” 138b/13, *içür-* “içirmek” 141a/11, *ḳaytar-* “geri çevirmek, döndürmek” 140b/16, *kiriş-* “girişmek, başlamak” 127a/6, *köçür-* “göçürmek” 128b/10, *öçür-* “söndürmek” 131b/9, *savur-* “savurmak, dağıtmak” 8b/2, *tapşur-* “buldurmak” 17a/3, *tuġur-* “doğurmak” 28b/7, *tüşür-* “düşürmek, indirmek” 37b/16, *yetür-* “yetirmek, ulaştırmak” 131b/1.

2.3.2.1.4.3. *-dur-/-dür-/-tur-/-tür-*

Ettirgenlik ekidir. Çok yaygın bir kullanıma sahiptir: *aldur-* “aldırmak” 143b/17, *artdur-* “arttırmak” 36b/6, *atdur-* “attırmak” 117a/13, *atlantur-* “ata bindirtmek” 119a/2, *azdur-* “yoldan saptırmak” 141b/17, *baḳındur-* “bakındırmak” 91b/15, *çaptur-* “yağmalatmak” 126a/15, *çékdür-* “çektirmek” 147a/10, *éndür-* “indirmek” 16b/13, *ḳaḳtur-* “(para) bastırmak” 65a/7, *kéltür-* “getirmek” 65a/11, *késtür-* “kestirmek” 73b/2, *kéydür-* “giydirmek” 91b/17, *ḳıldur-* “yaptırmak, kıldırmak” 94a/6, *ḳoydur-* “koydurmak” 61a/17, *köydür-* “yaktırmak” 129b/15, *mindür-* “bindirmek” 77b/11, *oydur-* “oydurmak” 55b/11, *öltür-* “öldürmek” 55a/10, *saldur-* “yaptırmak, bina ettirmek” 61b/1, *sındur-* “kırdırmak”

84a/7, *tıktür-* “diktirmek, dik durdurmak” 30a/9, *toldur-* “doldurmak” 2a/6, *tuġdur-* “doğurmak” 36b/8, *urdur-* “vurdurmak” 109b/5, *üleştür-* “paylaştırmak” 31b/6, *yaġdur-* “yağdırmak” 153b/4, *yardur-* “yardırmak, kazdırmak” 61a/14.

Aynı kelimeye hem sadalı hem sadasız şekilleri gelebilir: *tutdur-* 117a/16 ~ *tuttur-* 98b/10 “tutturmak, yakalatmak”, *yıḳdur-* 62b/14 ~ *yıḳtur-* 128b/10 “yıktırmak”.

2.3.2.1.4.4. *-ġar-/-ger-/-ḳar-/-ker-*

Ettirgenlik ekidir: *bütker-* “tamamlamak, ikmal etmek” 101b/13, *ötker-* “geçirmek” 59b/4, *yetker-* “yetirmek, ulaştırmak” 18b/13.

2.3.2.1.4.5. *-ġur-/-gür-/-ḳur-/-kür-*

Ettirgenlik ekidir. Metnimizde bir örneğine rastlanmıştır: *yetkür-* “yetirmek, ulaştırmak” 154a/11.

2.3.2.1.4.6. *-ġuz-/-güz-*

Ettirgenlik ekidir. Metnimizde yaygın bir kullanıma sahiptir: *kirgüz-* “girdirmek, sokmak” 130a/11, *körgüz-* “göstermek” 130a/14, *olturġuz-* “oturtmak” 36b/5, *turġuz-* “koymak, yerleştirmek” 76b/8.

2.3.2.1.4.7. *-ḳ-/-k-*

Eklendiği fiilin anlamını kuvvetlendirici bir etkiye sahiptir: *azıḳ-* “azmış olmak, yoldan sapmış olmak” 24b/1.

2.3.2.1.4.8. *-ḳula-/-küle-/-ġula-/-güle-*

-ḳu/-kü/-ġu/-gü ve *+la-/+le-* eklerinin birleşmesiyle oluşmuştur. Eklendiği fiilin bildirdiği iş veya hareketin çok sayıda olduğunu ifade eder. Metnimizde ince şekillerine örnek bulunamamıştır: *atḳula-* “pek çok ot atmak” 73a/2, *çapḳula-* “kıyasıya dövüşmek” 129b/6.

2.3.2.1.4.9. *-l-*

Edilgenlik veya meçhullük bildiren bir ektir. Çok yaygın olarak kullanılmıştır. Ünsüzle biten fiil köklerinden sonra araya yardımcı ünsüz gelir: *açıl-* “açılmak” 154b/7, *aytıl-* “söylenmek” 156a/6, *basıl-* “basılmak, baskına uğramak” 42a/12, *béril-* “verilmek”

89b/11, *bitil-* “yazılmak” 18b/12, *buzul-* “bozulmak, dağılmak” 46b/9, *égil-* “eğilmek” 34b/15, *éşitil-* “işitilmek” 83a/15, *évrül-* “çevrilmek, dönmek” 133b/5, *ḳabal-* “muhasara edilmek” 142b/4, *késil-* “kesilmek” 47b/13, *ḳılıl-* “kılınmak, yapılmak” 75b/16, *ḳırıl-* “kırılmak, yenilmek” 147b/3, *ḳoyul-* “koyulmak” 32b/14, *ḳozġal-* “harekete geçilmek” 50b/12, *ḳutul-* “kurtulmak” 52b/11, *saçıl-* “saçılmak” 154b/13, *tapıl-* “bulunmak” 29b/9, *tökül-* “dökülmek” 49a/4, *üzül-* “esnemek, kopmak” 144a/13, *yaḳıl-* “yakılmak” 103b/16, *yarıl-* “(başı) yarılmak” 63a/17, *yayıl-* “yayılmak, dağılmak” 22b/5, *yıġıl-* “toplanmak” 30b/2, *yıḳıl-* “yıkılmak, yere düşmek” 47b/13.

2.3.2.1.4.10. *-n-*

Dönüşlülük veya meçhullük bildirir. Yaygın bir kullanımı vardır. Ünsüzle biten fiil köklerinden sonra araya yardımcı ünsüz gelir: *bağlan-* “bağlanmak” 31b/10, *körün-* “görünmek” 33b/2, *örten-* “yakılmak” 6a/1, *sürün-* “(at) sürçmek” 63a/16, *tépren-* “kıpırdanmak, hareket etmek” 12b/10, *tüken-* “tükenmek, bitmek” 13b/10, *uyġan-* “uyanmak” 22a/8.

2.3.2.1.4.11. *-sa-/-se-*

İstek ifade eder. Yalnızca bir örneğe rastlanmıştır: *kör-se-t-* “göstermek” 20b/1.

2.3.2.1.4.12. *-ş-*

Eklendiği fiile genellikle ortaklaşma, birlikte veya karşılıkla yapılma anlamı verir. Ünsüzle biten fiil köklerinden sonra araya yardımcı ünsüz gelir: *alış-* “(karşılıklı) aldılar” 30b/14, *ḳarış-* “birbirine karışmak” 42b/10, *soraş-* “karşılıklı sormak” 57b/15, *talaş-* “dalaşmak, birbirine girmek” 109a/10, *uruş-* “vuruşmak, savaşmak” 43a/1, *yantaş-* “yan yana gelmek, eşitlenmek” 7a/11, *yapuş-* “yapışmak” 54a/2, *yaraş-* “barışmak” 81a/5, *yavlaş-* “düşman olmak, düşmanlaşmak” 78b/6, *yıġlaş-* “ağlaşmak” 110b/6.

Bazı fiillerde ise bu ortaklaşma ifadesi yoktur: *aralaş-* “kendini ortaya atmak, karışmak” 112b/8, *yavuş-* “yaklaşmak” 64a/4, *yetiş-* 37b/15 ~ *yetüş-* 38a/1 “yetişmek, ulaşmak”.

2.3.2.1.4.13. *-t-*

Ettirgenlik ekidir. Yaygın bir kullanıma sahiptir: *añlat-* “anlatmak” 109a/2, *ayt-* “söylemek” 129a/12, *başlat-* “başlatmak” 20a/8, *bérkit-* “sağlamlaştırmak” 141a/5, *çapḳulat-* “kıyasıya dövüştürmek” 144b/16, *érit-* “eritmek” 101a/3, *ḳanat-* “kanatmak” 40b/15, *körset-* “göstermek” 20b/1, *ḳurut-* “kurutmak” 153b/13, *olturt-* “oturtmak” 19b/1, *öltürt-* “öldürtmek” 51a/10, *örget-* “öğretmek” 22b/14, *susat-* “susatmak” 73b/9, *yürüt-* “yürütmek, çalmak” 140a/10.

2.3.2.2. İsimler

2.3.2.2.1. Çokluk ekleri: *+lar/+ler*

Türkçe çokluk ekleri *+lar/+ler*’dir: *daryālar* “deryalar, *denizler*” 154b/11, *köñüller* “gönüller” 154b/11.

Metnimizde Arapça olmayan bazı kelimelere de Arapça çokluk ekleri getirildiği görülmektedir. Fakat bu durumun örneği azdır: *bélekāt* “hediyeler” 41b/2, *soyurġalāt* “ihsanlar, hediyeler” 113b/8, *tansuḳāt* “kıymetli şeyler” 41b/2.

Ayrıca Arapça çokluk bildiren bazı kelimelere bir de Türkçe çokluk eki getirildiği görülebilmektedir: *aḥbāblar* (< Ar. aḥbāb “dostlar”) “dostlar, ahbaplar” 125b/6, *ekābırlar* (< Ar. ekābir “ileri gelenler, eşraf”) “ileri gelenler” 108a/9.

2.3.2.2.2. İyelik ekleri

2.3.2.2.2.1. Birinci teklik şahıs iyelik eki: *+m*

Ünlü ile biten kelimelere doğrudan doğruya *+m*, ünsüzle biten kelimelere ise yardımcı ünlüyle getirilmektedir: *atam* “atam, babam” 27a/14, *ḳaṣdım* “kasdım, maksadım” 27a/14, *maṭlūbım* “isteğim” 103b/11, *oğlum* “oğlum” 135b/14, *özüm* “kendim” 7b/7, *vucūdum* “vücudum” 87b/9.

2.3.2.2.2.2. İkinci teklik şahıs iyelik eki: *+ñ*

Ünlü ile biten kelimelere doğrudan doğruya *+ñ*, ünsüzle biten kelimelere ise yardımcı ünlüyle getirilmektedir: *atañ* “atan, baban” 8a/13, *başıñ* “başın” 94b/15, *dostıñ* “dostun” 98a/4, *ḥıṣṣañ* “hissen” 93b/5, *ıḫtıyārıñ* “seçme hakkın, iraden” 95a/11, *küniñ* “günün” 98a/4, *ḳoluñ* “kolun, elin” 107b/16, *ʿumrıñ* “ömrün” 98a/2, *vucūduñ* “vücudun” 62b/8.

2.3.2.2.2.3. Üçüncü teklik şahıs iyelik eki: *+ı/+i; +sı/+si*

Üçüncü teklik şahıs iyelik eki, ünsüz ile biten kelimelerden sonra *+ı/+i*, ünlüyle biten kelimelerden sonra ise *+sı/+si*'dir: *ʿaskeri* "askeri" 85b/4, *atası* "atası" 86b/11, *avlādı* "evladı, çocukları" 84b/15, *daracası* "derecesi" 90b/2, *inisi* "küçük erkek kardeşi" 92b/8, *yaşı* "yaşı" 77a/11.

Klâsik Çağataycada da olduğu gibi sadece *su* kelimesinin üçüncü teklik şahıs iyelik eki *-yı* ekini alır: *suyı* "suyu" 53b/5.

2.3.2.2.2.4. Birinci çokluk şahıs iyelik eki: *+mız/+miz*

Birinci çokluk şahıs iyelik eki, ünsüz ile biten kelimelerden sonra *+mız/+miz*, ünlüyle biten kelimelerden sonra ise *+ımız/+imiz*'dir: *abamız* "babalarımız" 8a/13, *amcādımız* "dedelerimiz, cedlerimiz" 8b/9, *élimiz* "ilimiz, yurdumuz" 91b/10, *ḥālātımız* "hâllerimiz" 8b/10, *yurtımız* "yurdumuz" 34a/8.

2.3.2.2.2.5. İkinci çokluk şahıs iyelik eki: *+ñız/+ñiz*

Ünlü ile biten kelimelere doğrudan doğruya *+ñız/+ñiz* şeklinde, ünsüzle biten kelimelere ise yardımcı ünlüyle getirilmektedir: *barçañız* "hepiniz" 40a/13, *néñiz* "neyiniz" 62a/17, *ḳoluñız* "kolunuz, eliniz" 31b/1, *oġlıñız* "oğlunuz" 89b/12, *öziñiz* "kendiniz" 155b/4.

2.3.2.2.2.6. Üçüncü çokluk şahıs iyelik eki: *+ları/+leri*

Üçüncü çokluk şahıs iyelik eki *+ları/+leri*'dir: *élçileri* "elçileri" 107a/17, *uluġları* "ulukları, ileri gelenleri" 27a/9, *oġlanları* "oğlanları" 34a/1, *özleri* "kendileri" 110b/11.

2.3.2.2.3. Aitlik eki: *+ġı/+gi*

Klâsik Çağataycada ekin sadasız şekli de varken metnimizde sadece kalın ünlülü ve sadalı şekline rastlanmaktadır: *aṭrāfdaġı* "etraftaki" 34b/1, *cavānıbdaġı* "yanlardaki, çevrelerdeki" 137b/12, *içindaġı* "içindeki" 67a/10, *sarāydaġı* "saraydaki" 87b/14.

2.3.2.2.4. Hâl ekleri

İsmin yalın, ilgi, yükleme, yönelme, bulunma, ayrılma, eşitlik, vasıta ve yön hâlleri olmak üzere dokuz hâli vardır.

2.3.2.2.4.1. İlgi hâli: *+nıñ/+niñ*

ḫannıñ “hanın” 43a/16, *her kimseniñ* “her kimsenin, herkesin” 43a/10, *ordunıñ* “konağın” 45a/2, *şaharnıñ* “şehrin” 40b/15.

Her zaman düz dar ünlülü olan bu ekin yalnız bir kelimede istisna olarak *+nuñ* şekline de rastlanmaktadır: *munuñ* “bunun” 90a/3.

2.3.2.2.4.2. Yükleme hâli: *+nı/+ni; +n*

avnı “avı” 25a/2, *ḥālātnı* “halleri” 2a/7, *kimseni* “kimseyi” 39b/12, *şah-zādanı* “şehzadeyi” 146/11.

Üçüncü şahıslardan sonra sadece *+n*’dir: *atasın* “atasını” 50a/6, *göşesin* “köşesini” 8a/8, *ḫavālīsın* “havalisini” 68b/4.

2.3.2.2.4.3. Yönelme hâli: *+ġa/+ge*

Klâsik Çağataycada *+ḳa/+ke* şekli de bulunan bu ek, metnimizde her zaman *+ġa/+ge* şeklindedir: *cahāngа* “cihana” 32a/3, *érge* “erkeğe” 36b/9, *kimge* “kime” 90b/4, *mamlakatġa* “memlekete” 36b/17, *terefge* “tarafa” 130b/15.

Ancak Türkmencenin etkisinden dolayı iyelik eki almış birkaç kelimede *+a/+e* şeklinde olduğu da görülmektedir: *başıma* “başıma” 7a/15, *cānıma* “canıma” 25a/12, *devletiñe* “devletine” 90b/4, *nuḳṣānıma* “noksanıma” 9b/2, *tilime* “dilime” 2b/13.

2.3.2.2.4.4. Bulunma hâli: *+da/+de*

Klâsik Çağataycada *+ta/+te* şekli de bulunan bu ek, metnimizde her zaman *+da/+de* şeklindedir: *çaġda* “çağda, zamanda” 27b/15, *işde* “işte” 37b/4, *ḳışda* “kışta” 25b/9, *muḫālafatda* “muhalefette” 28a/13, *üyde* “evde” 31a/16.

Bir örnekte üçüncü şahıs iyelik ekinden sonra zamir *n*’si aldığı görülür: *içindaġı* “içindeki” 67a/10.

2.3.2.2.4.5. Ayrılma hâli: *+dın/+din*

Klâsik Çağataycada *+tın/+tin* şekli de bulunan bu ek, metnimizde her zaman *+dın/+din* şeklindedir: *muddatdın* “müddetten” 83a/5, *keşretdin* “çokluktan” 35b/1, *tīġdın* “kılıçtan” 77a/15, *Ürgençdin* “Ürgenç’ten” 52b/16, *yıldın* “yıldan” 147a/11.

2.3.2.2.4.6. Eşitlik hâli: *+ça/+çe*

acnāsıça "cinsleri kadar, cinslerince" 7a/1, *barıça* "var olduğu kadar" 82b/2, *kéyniçe* "ardınca" 20a/11, *munça* "bunca, bu kadar" 109b/11, *néçe* "nice" 25a/1, *özgeçe* "başkaca" 102b/11.

Eşitlik eki bir hareketin sonunda oluşan sonuç ya da hedefi göstermek için daha çok *+ġa/+ge* yönelme hâl ekinden sonra getirilmektedir. Bu şekildeki kullanımı Klâsik Çağataycada olduğu gibi metnimizde de çok yaygındır: *ayġaça* "aya kadar" 73b/9, *ikkiġaça* "ikiye kadar" 38b/16, *küngaça* "güne kadar, gün boyunca" 67a/7, *téñizġaça* "denize kadar" 59a/9.

Örneklerden de anlaşılabileceği gibi bu ek ünlü uyumuna aykırı dahi olsa daha çok *+ġa* ekinden sonra gelmektedir. Metnimizde eşitlik hâl ekinin *+ge* ekinden sonra gelmiş sadece iki örneğine rastlanmıştır: *kéçeġaça* "geceye kadar" 145a/12., *küngeçe* "güne kadar, gün boyunca" 113a/8.

2.3.2.2.4.7. Vasıta hâli

2.3.2.2.4.7.1. *+n*

Eski Türkçede *+n* şeklinde olan vasıta hâli ekinin kullanılışı zamanla azalmış ve kalıplaşmış birkısım kelimelerle sınırlı kalmıştır: *yaşurun* "gizlice" 63b/3.

2.3.2.2.4.7.2. *+la/+le*

Klâsik Çağataycada da kalıplaşmış ve nadir birkaç kelimede bulunan *+la/+le* vasıta eki metnimizde de çok az bulunmaktadır: *tañla* "yarın, sabahleyin" 43b/16.

2.3.2.2.4.8. Yön hâli: *+ra/+re, +ḳarı/+keri/+geri*

Kalıplaşmış olarak belirli kelimelerde kullanılmaktadır: *içkeri* "içeri" 62b/3, *ilgeri* "ileri" 28a/17, *soñra* "sonra" 19a/11, *taşḳarı* "dışarı" 33a/8, *üzre* "üzerine" 26a/12, *yoḳarı* "yukarı" 58a/6.

2.3.2.2.5. Soru eki: *+mu/+mü*

Metnimizde isimlere gelen soru ekine rastlanmamıştır.

2.3.2.3. Sıfatlar

İsimleri çeşitli yönlerden niteler ve belirtirler. Niteleme ve belirtme sıfatları olarak ikiye ayrılır:

2.3.2.3.1. Niteleme sıfatları

Metnimizdeki niteleme sıfatlarının genel Türkçedekinden farkı yoktur: *ġayūr u ẓālım-tabʿ kişi* "çok gayretli ve zalim yaratılışlı kişi" 75b/4, *ḳara tofraḳ* "kara toprak" 136b/8, *yaḫşı ẓıyāfatlar* "güzel ziyafetler" 103b/6.

2.3.2.3.2. Belirtme sıfatları

2.3.2.3.2.1. İşaret sıfatları

Metnimizde geçen işaret sıfatlarına şu örnekler verilebilir: *bu rasm* "bu gelenek" 63a/15, *hem ol yıl* "o yıl" 138a/2, *ol ṣıfat* "o sıfat" 120a/13, *oşol yer* "o yer" 30a/5, *oşbu zamān* "bu zaman" 50a/1.

2.3.2.3.2.2. Sayı sıfatları

Sayı sıfatları da kendi aralarında gruplara ayrılarak incelenebilir:

2.3.2.3.2.2.1. Asıl sayı sıfatları

Metnimizde geçen asıl sayılar şunlardır: *bir* "bir" 1b/4, *iki* 18b/17 ~ *ikki* 19b/1 "iki", *üç* "üç" 20b/15, *tört* "dört" 21b/15, *béş* "beş" 22a/15, *altı* "altı" 22a/16, *yeti* 44a/12 ~ *yétti* 50b/9 "yedi", *sékiz* 70b/16 ~ *sékkiz* 71a/5 "sekiz", *toḳuz* 75b/9 ~ *toḳḳuz* 83b/6 "dokuz", *on* "on" 83b/6, *yigirme* "yirmi" 83b/8, *otuz* 86b/7 ~ *ottuz* 91a/7 "otuz", *ḳırḳ* "kırk" 91a/14, *éllik* "elli" 91a/15, *altmış* "altmış" 92b/8, *yétmiş* "yetmiş" 37a/6, *seksen* "seksen" 42b/7, *toḳsan* "doksan" 61a/16, *yüz* "yüz" 64a/10, *miñ* "bin" 64b/4, *tümen* "on bin" 111a/14.

Bu sayılar, sayı grubu halinde de kullanılabilirler: *on yeti miñ altı yüz* "on yedi bin altı yüz" 47b/17, *otuz ikki* "otuz iki" 58b/15.

miñ ve *yüz* ile başlayan sayı gruplarında bu kelimelerden sonra *daġı* veya *ve* bağlacı getirilebilir: *miñ daġı ikki yüz tört* "bin iki yüz dört" 81b/7, *yüz daġı yetmiş* "yüz yetmiş" 29b/16, *miñ daġı éllik ikki* "bin elli iki" 58b/2, *miñ ve iki yüz on altı* "bin iki yüz on altı" 150b/2.

Şu örnekler ise aşırı çokluk ifade etmekte kullanılmışlardır: *miñ tümen* 54a/17, *tümen miñ* 111a/14, *miñ miñ yetti yüz ḳırḳ yetti miñ* 39b/16, *miñ miñ altı yüz miñ* 39b/17.

Arapça kelimelerle Arapça kurallara göre de sayı grupları da kurulabilmektedir. Buna daha çok tarih belirtilirken müracaat edilmiştir: *ḫamsa ve sittīn ve miya ve alf* "bin yüz altmış beş" 75a/4, *sabʿīn ve miya ve alf* "bin yüz yetmiş" 76a/14, *samānīn ve miya ve alf* "bin yüz seksen"78a/13, *ḫamsa ve sitta-miya* "altı yüz beş" 42a/7.

Bu sayı grupları yaklaşıklık bildirmede de kullanılırlar. Böyle durumlarda iki sayı art arta gelebileceği gibi iki kelimenin arasına bağlaçlar da getirilebilir: *bir ikki kün* "bir iki gün" 146a/9, *béş on kişi* "beş on kişi" 38a/7, *on yā on bir yaş* "on on bir yaş" 80a/12.

2.3.2.3.2.2.2. Sıra sayı sıfatları

Metnimizde sıra sayıları *+nçı/+nçi* ve *+lançı/+lençi* ekleriyle teşkil edilir: *ikinçi* "ikinci" 99b/10, *üçünçi* "üçüncü" 114b/9, *törtünçi* 9b/12 ~ *törtlençi* 38b/12 "dördüncü", *béşlençi* "beşinci" 38b/12.

Metnimizde *birinci* yerine her zaman *avvalġı* "evvelki" 80b/2 veya *burunġı* "önceki" 27a/3 kelimeleri kullanılmıştır.

2.3.2.3.2.2.3. Üleştirme sayı sıfatları

Üleştirme sayıları *+ar/+er* ekleri ile teşkil edilir. Metnimizde bir örneğine rastlanmıştır: *birer* "birer" 28b/4.

Ayrıca aynı sayının tekrarı ile üleştirme yapıldığı görülmektedir: *bir bir* "birer birer" 2a/7.

2.3.2.3.2.2.4. Kesir sayı sıfatları

Kesir sayıları uzaklaşma grubu ile yapılmaktadır: *miñdin biri* "binde bir" 151a/5, *yüzdin biri* "yüzde bir" 64b/3.

Metnimizde *yarım* kelimesi de kesirlerin ifadesinde kullanılmaktadır: *bir yarım* "bir buçuk" 64b/13, *béş yarım* "beş buçuk" 74b/6.

2.3.2.3.2.2.5. Topluluk sayı sıfatları

+av/+ev (< E.T. +ağu/+egü) ekleri topluluk sayı isimlerinin oluşturulmasında kullanılır: *birev* "her biri" 87b/11, *ikev* "her ikisi" 88a/10, *üçev* "her üçü" 35b/9, *törtev* "her dördü" 56a/3.

Ayrıca alıntı kelimelerden *tavʾam* "ikiz" 82a/7 ve *tavʾaman* "ikiz olarak" 37b/1 kelimeleri de topluluk sayısı bildirmektedir.

2.3.2.3.2.3. Soru sıfatları

Metnimizde soru sıfatlarına şu örnekler verilebilir: *ḳayu şahar* "hangi şehir" 40b/14, *ḳaysı dalīl* "hangi delil" 49b/17, *né navʿ* "ne çeşit, nasıl" 9a/4, *neçe kün* "kaç gün, nice gün" 74b/9, *néçük mıḥrāb* "nasıl mihrap"14b/10.

2.3.2.3.2.4. Belirsizlik sıfatları

Metnimizde geçen belirsizlik sıfatlarına şu örnekler verilebilir: *barça él* "tüm ulus" 91b/13, *baʿżı él* "bazı yurt" 91b/8, *başḳa kişi* "başka kişi" 86b/14, *bir kün* "bir gün" 80b/4, *bir néççe muddat* "bir nice müddet" 80b/2, *her ṭaraf* "her taraf" 127b/17, *her ḳaysı bir bahāna* "herhangi bir bahane", *her ne sū* "her ne yön" 96a/3, *hīç asıġ* "hiç fayda" 141b/17, *köp Türkman* "çok Türkmen" 94a/12.

2.3.2.3.2.5. Karşılaştırma sıfatları

Metnimizde karşılaştırma sıfatları *+raḳ/+rek* ekleri ile yapılır. Bu ek eklendiği kelimeye kimi zaman kuvvetlendirme, kimi zaman da zarf anlamı katar. Metnimizde daha çok isimleşmiş şekilleri bulunmaktadır. Hem Türkçe hem alıntı kelimelere gelebilir: *artuḳraḳ* "daha fazla, çok fazla" 29b/17, *bulandraḳ* "daha yüksek, çok yüksek" 14a/15, *köprek anbıyā* "daha çok enbiya" 22a/14, *uluġraḳ* "daha büyük" 17b/15.

Nadiren kalınlık incelik uyumu dışına çıkabilir: *kiçikraḳ* "daha küçük, küçükçe" 19b/13.

Metnimizde ekin *+raġ/+reg* şekli hiç geçmemektedir.

2.3.2.4. Zarflar

Zarflar yer, zaman, hâl ve miktar bildirirler. Alıntı kelimeler de zarf görevinde kullanılabilirler. En önemli görevleri fiilleri, sıfatları ve diğer zarfları nitelemektir.

2.3.2.4.1. Yer zarfları

Metnimizde yer bildiren belli başlı zarflar şunlardır: *allıda* “önünde, huzurunda” 25b/17, *anda* “orada” 28b/1, *andın* “oradan” 29a/12, *ara* “ara, iki şeyin arası” 23b/1, *ast* “alt” 82a/3, *içkeri* “içeri” 147b/7, *ileyige* “önüne, huzuruna” 76a/10, *ilgeri* “ileri” 46b/5, *kéyin* “arka, geri” 89a/2, *munda* “burada” 146b/12, *mundın* “buradan” 111a/16, *taşḳarı* “dışarı” 33a/8, *utru* “karşı” 18b/16, *yoḳarı* “yukarı” 58a/6.

2.3.2.4.2. Zaman zarfları

Metnimizde zaman bildiren belli başlı zarflar şunlardır: *āḫır* “sonunda” 48a/4, *āḳıbat* “sonunda” 51a/15, *burnaraḳ* 108b/4 ~ *burunraḳ* 122b/10 “daha önce”, *burun* “önce” 143a/8, *bu kün* “bugün” 18a/13, *dam-ba-dam* “her an” 97a/5, *émdi* “şimdi” 135b/13, *ér tañ* “erkenden, sabahleyin” 89b/15, *ḳaçan* “ne zaman” 26a/8, *kéçe ü kündüz* “gece gündüz” 21a/3, *kün kündin* 101b/8 “gün günden, gün geçtikçe”, *künde* “her gün” 47b/1, *soñ* “sonra” 144b/1, *soñra* “sonra” 144b/15, *tañ* “sabah” 49b/15, *tañla* “sabahleyin, yarın” 130b/16, *tün kün* 118a/17 ~ *tün ü kün* 1b/8 “gece gündüz”, *yana* “yine” 9b/1.

2.3.2.4.3. Hâl zarfları

Hâl, tavır, nasıllık, nicelik ifade ettiklerinden sayıları fazladır. Metnimizde görülen belli başlı hâl zarfları şunlardır: *asru* “çok” 150b/7, *batraḳ* “daha hızlı, hemen” 11a/16, *böyle* “böyle” 9b/3, *eyle* “öyle” 88b/7, *har-āyına* “her halde, mutlaka” 93b/6, *her taḳdīr bile* “her halde, kesinlikle” 110a/6, *ıttıfāḳan* “muhtemelen, tesadüfen” 48b/16, *öyle* “öyle” 13b/1, *ravān* “hemen” 84b/1, *rāst* (yürü-) “doğru” 113a/15, *sahl* (añla-) “kolay” 33a/2, *taḥkīk* “gerçekten” 148a/17, *tamāmī* “bütün” 25b/7, *yaḫşı* “iyi, güzel” 22b/7, *yakın* (oltur-) “yakın” 88b/3, *yaḳīn* (bil-) “kesinlikle, kesin olarak” 93b/11, *yırak* (bol-) “uzak” 151b/5.

2.3.2.4.4. Miktar zarfları

Metnimizde görülen belli başlı miktar zarfları şunlardır: *andaḳ* “o kadar” 64a/3, *artuḳ* “fazla” 97b/16, *asru* “çok” 102a/16, *az* “az” 112b/16, *ba-ġāyat* “çok, fazla” 106a/3, *basī* “çok” 8b/16, *bī-ḥad* “sınırsız” 10b/17, *bī-şumār* “sayısız, sınırsız” 10b/17, *bir néme* “biraz” 106a/17, *bısyar köp* “çok fazla” 23a/4, *ġāyat* “fazlaca, çok” 127b/8, *ḫaylī* “hayli,

çok” 110a/17, *köp* “çok” 119a/9, *kerrat marrat* “birçok kez” 88a/6, *kerratan marratan* “defalarca, birçok kez” 95b/10, *mundaḳ* “bu kadar” 68b/10, *zıyād* (kıl-) “fazla” 40a/16.

2.3.2.5. Zamirler

2.3.2.5.1. Şahıs zamirleri

Metnimizde karşılaştığımız şahıs zamirleri ve almış oldukları hâl ekleri şunlardır:

2.3.2.5.1.1. Birinci teklik şahıs zamiri: *mén* “ben” 7a/8.

méniñ “benim” 102b/10, *méni* “beni” 122b/4, *maña* “bana” 7a/17, *mendin* “benden” 30b/16.

2.3.2.5.1.2. İkinci teklik şahıs zamiri: *sén*[1] “sen”

séniñ “senin” 16a/17, *séni* “seni” 121b/1, *saña* “sana” 123b/17, *sende* “sende” 136a/6, *sendin* “senden” 8b/16.

2.3.2.5.1.3. Üçüncü teklik şahıs zamiri: *ol* “o” 18b/11.

anıñ “onun” 18b/12, *anı* “onu” 18b/16, *aña* “ona” 35b/5, *anda* “onda, orada” 33b/8, *andın* “ondan” 153b/13, *ança* “onun gibi” 153b/9.

2.3.2.5.1.4. Birinci çokluk şahıs zamiri: *biz*[2] ~ *bizler* 93b/8 “biz”.

bizniñ 89b/13 ~ *biziñ* 46b/4 “bizim”, *bizni* 49b/17 ~ *bizlerni* 105b/16 “bizi”, *bizge* 46a/12 ~ *bizlerge* 144b/7 “bize”, *bizdin* 93b/12 ~ *bizlerdin* 68b/13 “bizden”.

2.3.2.5.1.5. İkinci çokluk şahıs zamiri: *siz* 31a/17 ~ *sizler*[3] “siz”

sizlerniñ “sizin” 88a/2, *sizge* 106b/15 ~ *sizlerge* 46a/8 “size”, *sizlerdin* “sizden” 68b/10.

2.3.2.5.1.6. Üçüncü çokluk şahıs zamiri: *alar* “onlar” 69a/6.

alarnıñ “onların” 71b/3, *alarnı* “onları” 69b/3, *alarġa* “onlara” 75b/8, *alardın* “onlardan” 81a/1.

Metnimizde üçüncü şahıs zamiri aynı zamanda işaret manasını da ifade etmektedir.

[1] Metnimizde *sén*'in yalın hâline rastlanmamıştır.
[2] Metnimizde *biz*'in yalın hâline rastlanmamıştır.
[3] Metnimizde *sizler*'in yalın hâline rastlanmamıştır.

2.3.2.5.2. Dönüşlülük zamiri

Dönüşlülük zamiri metnimizde her zaman *öz*'dür. Metnimizde geçen şekilleri şunlardır: *öz* "kendi" 69b/15, *özni* "kendini" 77b/4, *özdin* "kendinden" 26a/8, *özümni* "kendimi" 7b/7, *özumġa* "kendime" 136a/4, *özüñ* 7b/4 ~ *öziñ* "kendin" 153b/2, *özi* "kendisi" 42b/8, *öziniñ* "kendisinin" 41b/13, *özini* "kendisini" 127b/9, *özin* "kendisini" 81a/7, *özige* 45a/12 ~ *özıġa* 131b/13 "kendisine", *özidin* "kendisinden" 56a/4, *öziñizni* "kendinizi" 155b/4, *özleri* "kendileri" 73b/7, *özleriniñ* "kendilerinin" 120a/17, *özlerin* "kendilerini" 127a/14, *özlarıġa* "kendilerine" 33a/6, *özleridin* "kendilerinden" 142b/4, *öz öziniñ* "kendi kendinin" 111b/16, *öz özidin* "kendi kendinden" 69b/15.

2.3.2.5.3. İşaret zamirleri

Metnimizde karşılaştığımız işaret zamirleri ve almış oldukları hâl ekleri şunlardır:

2.3.2.5.3.1. *bu* "bu"

munıñ 138b/3 ~ *munuñ* 11a/3 "bunun", *muña* "buna" 15a/7, *munda* "bunda" 20b/15, *mundın* "bundan" 24b/7, *munça* "bunca, bu kadar" 109b/11, *mundaḳ* 114a/16 ~ *mundaġ* 118a/13 "bunun gibi, bunun kadar".

2.3.2.5.3.2. *bular* "bunlar"

bularnıñ "bunların" 22b/1, *bulardın* "bunlardan" 21a/17.

2.3.2.5.4. Soru zamirleri

Metnimizde geçen soru zamirlerine şunlar örnekler verilebilir: *kim* "kim?" 29b/13, *kimge* "kime?" 90b/4, *né* "ne?" 153a/15, *ḳanı* "hani, nerede?" 155a/1, *ḳaçan* "ne zaman?" 26a/8, *ḳayda* "nereye?" 63b/10, *ḳayan* "nereye?" 30b/16.

2.3.2.5.5. Belirsizlik zamirleri

Metnimizde çok sayıda belirsizlik zamiri kullanılmıştır. Metnimizde geçen belirsizlik zamirlerine şu örnekler verilebilir: *kim* "kimse" 15a/13, *kimseġa* "hiç kimseye" 154a/4, *barça* "hepsi, bütün" 111b/4, *başḳaġa* "başkasına" 117b/10, *biri* "biri" 125b/1, *birisi* "birisi" 127b/1, *biridin* "birinden" 21b/9, *baʿżı* "bazı, kimi" 22a/15, *baʿżısı* "bazısı" 95b/11, *baʿżılar* "bazıları" 32a/6, *baʿżıdın* "bazısından" 33a/15, *digerni* "başkasını, diğerini"

102b/17, *her biri* “her biri” 120a/14, *her kim* “her kim” 3b/12, *her kişi* “her kişi” 138b/8, *her ḳaysını* “her hangisini” 15b/17, *her ḳaçan* “her ne zaman” 149a/9, *her ḳayan* “her nereye” 5b/6, *her né* “her ne” 154a/6, *her némerseni* “herşeyi” 25a/17, *her néççe* “her ne kadar” 106a/4, *her neçe* “her ne kadar” 72b/11, *her néçe* “her ne kadar” 96b/4, *hīç* “hiç” 11b/1, *hīç kimde* “hiç kimsede” 12b/4, *hīç kimsede* “hiç kimsede” 44a/8, *hīç némerse* “hiçbir şey” 25a/11, *néme* “şey” 75a/1, *némerse* “şey” 33a/11.

2.3.2.5.6. Bağlama zamiri

Genel Türkçede olduğu gibi metnimizde de asıl bağlama zamiri *kim*’dir. *Avval sözi, kim mubārek tilıġa cārī boldı, lafžu’llāh érdi.* “Mübarek diline gelen ilk sözü lafzullah idi.” 26a/17.

Ancak Farsçadan Türkçeye geçmiş olan *ki* bağlama edatı da bağlama zamiri görevini görebilmektedir: *Buḳa, ki muḳaddam leşker érdi, dar-banddın ötti* “Önceleri asker olan Buka huduttan geçti.” 42a/9.

2.3.2.6. Fiiller

2.3.2.6.1. Şahıs ekleri

Şahıs ekleri çekimli fiillerde fiilin bildirdiği şahsı ifade eden eklerdir. Dört grupta incelenebilir: zamir kökenli şahıs ekleri, iyelik kökenli şahıs ekleri, şahıs eki görevinde kullanılan iyelik ekleri ve emir şahıs ekleri.

2.3.2.6.1.1. Zamir kökenli şahıs ekleri

Metnimizde rastladığımız fiil çekimlerinde kullanılan zamir kökenli şahıs ekleri şunlardır:

2.3.2.6.1.1.1. Birinci teklik şahıs: *mén*

bérür mén “veririm” 2b/12, *éşitip mén* “işitmişim” 77a/14, *ḳıladur mén* “yapıyorum, kılıyorum” 106b/10, *mayl ḳıla alġay mén* “meyl edebileyim” 9a/4, *muşāhada ḳılıp durur mén* “müşahede etmişim” 12b/13.

2.3.2.6.1.1.2. İkinci teklik şahıs: *sén*

nısbat ḳılur sén “nispet edersin” 49b/17, *yetürgey sén* “yetiştireceksin, yetiştiresin” 136b/1, *żabṭ ḳaydıġa çéker sén* “zabıt kaydına çekersin, zabtedersin” 12a/11.

2.3.2.6.1.1.3. Üçüncü teklik şahıs: *eksiz*

içe durur “içiyor” 61b/3, *ḳoymas turur érdi* “koymazdı” 62a/15, *nāzıl ḳılmış durur* “nazil kılmıştır” 19b/16, *séver durur érdi* “severdi” 16a/3, *saçılıpdur* “saçılmıştır” 154b/13, *vāḳıʿ bolġan durur* “vaki olmuştur” 26a/17, *vāḳıʿ boluptur* “vaki olmuştur” 153a/14, *vuḳūʿ tapıp durur* “vuku bulmuştur” 10a/2.

2.3.2.6.1.1.4. Birinci çokluk şahıs: *+mız/+miz*

Klâsik Çağataycada *biz* şeklindedir. Metnimizde ise ekleşerek her zaman *+mız/+miz* şeklinde görülmektedir: *éşitürmiz* “işitiriz” 75b/14, *munhazım ḳılġaymız* “mağlup edebiliriz” 111a/17, *ölermiz* “ölürüz” 111b/1, *tüşüp dururmız* “düşmüşüz” 148b/15.

Bu ek Eski Türkçe, Hakaniye ve Harezm Türkçelerinde *+mız/+miz* şeklindedir. Biz Klasik Çağataycada ekin *biz* şeklinde olmasından dolayı gerek Eski Türkçedeki gerekse Klasik Çağatay sonraki dönemlerdeki *+mız/+miz*'in zamir kökenli şahıs eki olduğunu düşünüyoruz.

2.3.2.6.1.1.5. İkinci çokluk şahıs: *siz*, nadiren *sizler*

ayrılur sizler “ayrılırsınız” 46a/10, *ḳılġa siz* “kılasınız, yapasınız” 155b/8, *munāsıb körer siz* “münasip görürsünüz” 26a/14, *tilegey siz* “dileyesiniz” 155b/8.

2.3.2.6.1.1.6. Üçüncü çokluk şahıs: *+lar/+ler*

bérip dururlar “vermişlerdir” 16a/1, *éndürürler* “indirirler” 16b/13, *uyḳuġa barıpdurlar* “uykuya varmışlardır” 16b/10.

2.3.2.6.1.2. İyelik kökenli şahıs ekleri

2.3.2.6.1.2.1. Birinci teklik şahıs: *+m*

étsem “etsem” 151a/5, *yétkürdüm* “yetiştirdim, ulaştırdım” 7b/8.

2.3.2.6.1.2.2. İkinci teklik şahıs: *+ñ*

déseñ “desen” 25a/12, *kéldiñ* “geldin” 19a/6.

2.3.2.6.1.2.3. Üçüncü teklik şahıs: *eksiz*

eyledi “eyledi” 2a/6, *éşitse* “işitse” 26b/10, *olturdu* “oturdu” 25a/5, *salsa* “salsa, gönderse” 25a/7.

2.3.2.6.1.2.4. Birinci çokluk şahıs: *+ḳ/+k*

Birinci çokluk şahıs eki Eski Türkçede *+mız/+miz* idi. Bu ek metnimizde Klâsik Çağataycada olduğu gibi *+ḳ/+k* şeklindedir: *ḳılmaduḳ* “kılmadık” 27a/6, *yetsek* “yetsek, ulaşsak” 111b/1.

2.3.2.6.1.2.5. İkinci çokluk şahıs: *+ñız/+ñiz*

bolsañız “olsanız” 31b/1, *ġamñızını yémeseñiz* “üzüntü çekmeseniz” 46a/9.

2.3.2.6.1.2.6. Üçüncü çokluk şahıs: *+lar/+ler*

çéktiler “çektiler” 32b/9, *ḳıldılar* “kıldılar” 14b/5, *ḳılsalar* “yapsalar, kılsalar” 151b/5.

2.3.2.6.1.3. Şahıs eki görevinde kullanılan iyelik ekleri

-ġu/-gü gelecek zaman sıfat-fiil eki, isim gibi algılandığından dolayı mutlak gelecek zaman eki görevinde iken isimler gibi iyelik ekleriyle çekimlenmiştir. Klâsik Çağataycada olduğu gibi metnimizde de mutlak gelecek zaman çekiminde görülen bu eklerin metinde sadece birinci teklik ile üçüncü şahıs çekimlerine rastlanmıştır.

2.3.2.6.1.3.1. Birinci teklik şahıs: *+m*

tutġum durur érdüm “tutacaktım” 26b/14.

2.3.2.6.1.3.2. Üçüncü teklik şahıs: *+sı/+si*

vuḳūʿ tapġusı durur “vuku bulacaktır” 9b/16, *ẕikr tapġusıdur* “zikredilecektir” 41a/1.

2.3.2.6.1.3.3. Üçüncü çokluk şahıs: *+sı/+si dururlar*

aytġusı dururlar “söyleyeceklerdir” 43a/14.

2.3.2.6.1.4. Emir şahıs ekleri

Genel Türkçede emir kipinin her şahıs için ayrı bir eki olduğu için söz konusu ekler aynı zamanda birer şahıs ekidir. Bu ekler emir kipi bölümünde anlatılmıştır.

2.3.2.6.2. Şekil ve zaman ekleri

Bu bölümde her şahıs çekimi için en az bir örnek verilmeye çalışılmış, ancak metnimizde yeteri kadar örnek bulunmamasından dolayı bazen bu, mümkün olmamıştır. Şekil ve zaman ekleri bildrime kipleri ve tasarlama kipleri olmak üzere ikiye ayrılır:

2.3.2.6.2.1. Bildirme kipleri

2.3.2.6.2.1.1. Geniş zaman

Fiil kök veya gövdelerine *-ar/-er, -ur/-ür* veya *-r* eklerinden sonra şahıs zamirleri getirilerek teşkil edilir: *bérür mén* "veririm" 2b/12, *ḳılur mén* "yaparım" 12a/7, *ḳorḳar men* "korkarım" 31b/2, *körer sen* "görürsün" 40a/17, *çéker sén* "çekersin" 12a/11, *ḳılur* "kılır" 12b/17, *tapar* "bulur" 38b/14, *añlar* "anlar" 2b/3, *ḳılurmız* "kılarız" 24b/7, *ayturmız* "söyleriz" 25a/14, *körer siz* "görürsünüz" 26a/14, *ayrılur sizler* "ayrılırsınız" 46a/10, *éndürürler* "indirirler" 16b/13, *dérler* "derler" 17a/11.

Geniş zamanın olumsuzu fiil kök ya da gövdelerine *-mas/-mes* eklerinden sonra şahıs zamirleri getirilerek teşkil edilir. Metnimizde olumsuz şeklin sadece üçüncü şahıs çekimine rastlanmıştır: *ḳılmas durur* "kılmaz" 39b/12, *yétmes* "yetmez, ulaşmaz" 7a/12.

Metnimizde geniş zamanın olumsuzu nadiren fiil kök veya gövdelerine *-man/-men* eklerinden sonra zamir kökenli şahıs ekleri getirilerek de yapılmaktadır. Aslında bir Azerî Türkçesi özelliği olan bu yapı Klâsik Çağataycada da görülebilmektedir. Metnimizde sadece birinci teklik şahısta görülen bu yapının iki örneğine tesadüf edilmiştir: *alman* "almam" 26a/3, *körmen durur men* "görmem" 93b/11.

2.3.2.6.2.1.2. Şimdiki zaman

Fiil kök veya gövdelerine *-a/-e dur(ur)* yapısından sonra şahıs zamirleri getirilerek teşkil edilir: *ḳıladur mén* "kılıyorum, yapıyorum" 106b/10, *ḳıla durur* "kılıyor" 89b/13, *içe durur* "içiyor" 61b/3.

Şimdiki zamanın olumsuz çekimi *-may/-mey* (-ma/-me olumsuzluk eki+y zarf fiil eki) eklerinden sonra şahıs zamirleri getirilerek teşkil edilir. Bu yapı aynı zamanda III. tip

öğrenilen geçmiş zamanın da olumsuz çekimini karşılamaktadır: *tüşmey* "düşmüyor" 30a/2, *ḳılmay dururlar* "kılmıyorlar" 46a/7.

2.3.2.6.2.1.3. Görülen geçmiş zaman

Fiil kök veya gövdelerine *-dı/-di/-du/-dü* eklerinden sonra iyelik kökenli şahıs ekleri getirilerek teşkil edilir: *yétkürdüm* "yetiştirdim, ulaştırdım" 7b/8, *kéldiñ* "geldin" 19a/6, *tapdıñ* "buldun" 21b/8, *eyledi* "eyledi" 30a/5, *ḳıldılar* "kıldılar" 30b/13, *çéktiler* "çektiler" 32b/9.

Görülen geçmiş zamanın olumsuz çekimi fiil kök ya da gövdelerine *-ma/-me* olumsuzluk eki ve *-dı/-di/-du/-dü* zaman eklerinden sonra iyelik kökenli şahıs ekleri getirilerek teşkil edilir: *émmedi* "emmedi" 25b/17, *çıḳmadı* "çıkmadı" 5b/12, *ḳılmaduḳ* "kılmadık" 27a/7.

2.3.2.6.2.1.4. I. tip öğrenilen geçmiş zaman

Klâsik Çağataycada fiil kök veya gövdelerine *-mış/-miş* eklerinden sonra şahıs zamirleri getirilerek teşkil edilmektedir. Metnimizde sadece üçüncü şahıs çekimine rastlanmıştır: *bolmış* "olmuş" 5b/14, *oturmış* "oturmuş" 7b/15, *yibermiş durur* "göndermiştir" 44b/15, *sormış dururlar* "sormuşlardır" 44b/13.

I. tip öğrenilen geçmiş zamanın olumsuz çekimi fiil kök ya da gövdelerine *-ma/-me* olumsuzluk eki ve *-mış/-miş* zaman eklerinden sonra şahıs zamirleri getirilerek teşkil edilir: *körmemiş érdi* "görmemişti" 30b/2, *éşitmemiş érdiler* "işitmemiştiler" 46a/4.

2.3.2.6.2.1.5. II. tip öğrenilen geçmiş zaman

Klâsik Çağataycada fiil kök veya gövdelerine *-ġan/-gen* sıfat-fiil eklerinden sonra şahıs zamirleri getirilerek teşkil edilir. Metnimizde sadece üçüncü şahıs çekimine rastlanmıştır: *bolġan durur* "olmuştur" 26a/17, *yétgen durur* "yetmiştir, ulaşmıştır" 26b/5.

II. tip öğrenilen geçmiş zamanın olumsuz şekli, fiil kök ya da gövdelerine *-ġan/-gen eklerinden sonra érmes* getirilerek teşkil edilir: *kélgen érmes* "gelmemiş" 11b/2, *éşitgen érmes* "işitmemiş" 26b/2.

2.3.2.6.2.1.6. III. tip öğrenilen geçmiş zaman

Fiil kök veya gövdelerine *-p dur/dür; -p tur/tür; -p durur* yapılarından sonra şahıs zamirleri getirilerek teşkil edilir. Metnimizde birinci teklik ile üçüncü şahıs çekimlerine sıkça rastlanmaktadır: *éşitip mén* "işitmişim" 77a/14, *sürüp mén* "sürmüşüm" 2b/11, *ḳılıp durur mén* "kılmışım" 12b/13, *tapıp durur* "bulmuştur" 16b/6, *yaşap durur* "yaşamıştır" 26a/14, *tolupdur* "dolmuştur" 135b/12, *öpüpdür* "öpmüştür" 62a/7, *boluptur* "olmuştur" 153a/14, *ḳılıp dururlar* "yapmışlardır" 70b/7, *barıpdurlar* "varmışlardır" 16b/10.

III. tip öğrenilen geçmiş zamanın olumsuz çekimi şimdiki zamanın olumsuz çekiminde olduğu gibi *-may/-mey eklerinden sonra şahıs zamirleri* getirilerek teşkil edilir: *yazılmay durur érdi* "yazılmamıştı" 70b/6, *yetüşmey durur érdim* "yetişmemiştim" 122b/5.

2.3.2.6.2.1.7. Gelecek zaman

Fiil kök veya gövdelerine *-ġa/-ge* veya *-ġay/-gey* eklerinden sonra şahıs zamirleri getirilerek teşkil edilir. Bu ekin cümledeki yerine göre gelecek zaman anlamı yanında emir, rica, tahmin ve istek anlamlarından birini veya birden fazlasını da karşıladığı görülmektedir: *atlanġay mén* "savaşayım, savaşacağım" 12a/9, *bolġay mén* "olayım, olabilirim, olacağım" 14a/9, *bolġa sén* "olasın" 144b/13, *yetürgey sén* "ulaştırasın, yetiştiresin" 136b/1, *tapġay* "bula, bulsun" 5b/15, *yétgey* "yetsin, ulaşsın, ulaşa, ulaşabilir" 7a/10, *ḳılġaymız* "kılabiliriz, yapabiliriz" 111a/17, *tilegey siz* "dileyiniz", *bolġaylar* "olsunlar" 30a/14.

Gelecek zaman olumsuz şekilleri, fiil kök ya da gövdelerinden önce *-ma/-me olumsuz ekleri ve -ġay/-gey zaman eklerinden sonra şahıs zamirleri* getirilerek teşkil edilir: *bolmaġay* "olmaya, olmasın, olmayacak" 31b/2, *yétmegey* "yetmesin, ulaşmasın, yetmeye" 25a/12, *barmaġaymız* "gitmeyeceğiz, gitmeyelim" 142b/14.

2.3.2.6.2.1.8. Mutlak gelecek zaman

Fiil kök veya gövdelerine *-ġu/-gü* gelecek zaman sıfat-fiil eklerinden sonra iyelik ekleri getirilerek teşkil edilir. Harezm Türkçesinde de görülen bu yapı Çağataycanın en önemli özelliklerinden biridir. Kip, fiilin planlanmış olduğunu, mutlaka yapılacağını ifade eder: *tutġum durur érdüm* "tutacaktım" 26b/14, *tapġusı durur* "bulacaktır" 9b/16, *alġusı durur* "(nikahına) alacaktır" 15b/14, *öltürgüsi durur* "öldürecektir" 46a/9, *tapġusıdur* "bulacaktır" 41a/1, *ḳalġusı* "kalacaktır" 20a/13, *bolġusı* "olacaktır" 28a/1.

2.3.2.6.2.2. Tasarlama Kipleri

2.3.2.6.2.2.1. Emir Kipi

Fiil kök veya gövdesine çeşitli kaynaklardan şahıs eklerinin getirilmesi ile teşkil edilir.

2.3.2.6.2.2.1.1. Birinci teklik şahıs eki: *-ayın/-eyin; -ay/-ey*

eyleyin "eyleyeyim, yapayım" 84a/16, *uray* "vurayım" 9a/14, *ḳılay* "kılayım, yapayım" 9a/15, *bolay* "olayım" 13b/17.

2.3.2.6.2.2.1.2. İkinci teklik şahıs eki: *eksiz* veya *-ġıl/-gil*

Klâsik Çağataycada ekin sadasız şekilleri de bulunurken metnimizde bu ek her zaman sadalı şekildedir: *kör* "gör" 36b/9, *ḳaç* "kaç" 17b/8, *ḳılġıl* "kıl" 108a/10, *bolġıl* "ol" 20b/6, *çékgil* "çek" 13b/12, *étgil* "et" 2b/17.

Bu ek sadece bir yerde kafiye zorunluluğundan dolayı *-gül* şeklindedir: *töngül* "dön" 96a/3.

2.3.2.6.2.2.1.3. Üçüncü teklik şahıs eki: *-sun/-sün*

bolsun "olsun" 35b/8, *eylesün* "eylesin" 155a/12.

2.3.2.6.2.2.1.4. Birinci çokluk şahıs eki: *-alıñ/-eliñ; -alı/-eli*

olturalıñ "oturalım" 44b/14, *aytalı* "söyleyelim" 24b/7, *ḳılalı* "yapalım, kılalım" 111a/17.

2.3.2.6.2.2.1.5. İkinci çokluk şahıs eki: *-ñız/-ñiz; -ñlar/-ñler; -ñ*

ḳılmañız "kılmayınız" 9b/2, *éşitiñler* "işitiniz" 104a/12, *ḳılıñ* "yapın" 88a/3, *körüñ* "görün" 133a/7, *boluñ* "olun" 110a/11.

2.3.2.6.2.2.1.6. Üçüncü çokluk şahıs eki: *-sunlar/-sünler*

atasunlar "at versinler, yad etsinler" 43a/13, *désünler* "desinler" 89b/11, *öltürsünler* "öldürsünler" 146b/11, *yibersünler* "göndersinler" 146b/12.

Emir kipinin olumsuz şekli fiil tabanlarına *-ma/-me eklerinden sonra şahıs ekleri* getirilerek oluşturulur: *ḳılma* "kılma" 61b/15, *ḳoymaġıl* "koyma" 136a/7, *ḳılmasun*

“kılmasın” 5b/7, *éşitmeli* “işitmeyelim” 20b/3, *ḳalmañ* “kalmayın” 112a/14, *ayrılmañ* “ayrılmayın” 102b/10, *ḳılmañız* “kılmayınız, yapmayınız” 9b/2.

2.3.2.6.2.2.2. Şart Kipi

Fiil kök veya gövdelerine *-sa/-se* ekinden sonra iyelik eklerinden türemiş şahıs ekleri getirilerek teşkil edilir: *étsem* “etsem” 151a/5, *déseñ* “desen” 25a/12, *ḳılsa* “kılsa, yapsa” 84b/13, *yetsek* “yetsek, ulaşsak” 111b/1, *bolsañız* “olsanız” 9b/3, *ḳılsalar* “yapsalar, kılsalar” 13b/8.

Şart kipinin olumsuz şekli fiil tabanlarına *-ma/-me eklerinden sonra iyelik kökenli şahıs ekleri* getirilerek oluşturulur: *cudā bolmasam érdi* “ayrı olmasaydım” 103a/9, *yıraḳ bolmasam* “uzak olmasam” 103a/10.

2.3.2.6.2.2.3. Gereklik kipi

Metnimizde gereklik kipi *-maḳ/-mek* eklerinden sonra *kérek* kelimesinin getirilmesi ile teşkil edilmiştir: *kétmek kérek* “gitmek gerek, gitmeli” 19a/6, *étmek kérek* “etmek gerek, etmeli” 19a/6.

Bir örnekte *-maḳlıḳ* ekinden sonra *kéreklik* kelimesinin getirildiği görülmektedir: *ḳılmaḳlıḳ kéreklik durur* “kılmalıdır, yapmalıdır” 135b/10.

2.3.2.6.3. Asıl yardımcı fiiller

2.3.2.6.3.1. *é(r)-*

İsimleri yüklem ve fiillerin birleşik çekimlerini yapan asıl yardımcı fiildir. Metnimizde geniş zaman, I. tip öğrenilen geçmiş zaman ve şart çekimleri bulunmaktadır. Ayrıca *-ken* eki ile birleşmiş olan *é(r)ken* şekli sıfat-fiil görevindedir. Yine *é(r)ken* şeklinin Batı Türkçesindeki gibi zarf-fiil görevinde kullanıldığını da görmekteyiz.

2.3.2.6.3.1.1. Geniş zaman

Geniş zaman çekimi sadece isimlere gelir: *güvāh érür* “şahittir” 6a/10, *bınā érür* “binadır” 8b/5, *ẕāt érür* “zattır” 2b/8.

2.3.2.6.3.1.2. Görülen geçmiş zaman

afsurda érdüm "üzgündüm" 7a/4, *bar édi* "vardı" 7a/14, *andışanāk érdi* "endişeliydi" 12a/3, *ḳız érdi* "kızdı" 17a/11, *muslımān érdiler* "müslümandılar" 24b/3, *tutarlar érdi* "tutarlardı" 20a/3,

2.3.2.6.3.1.3. I. tip öğrenilen geçmiş zaman

muḫālıf émiş "muhalifmiş" 27a/10, *musulmān érmiş* "müslümanmış" 27a/6, *yurtımız érmiş* "yurdumuzmuş" 34a/8, *bolġan érmiş* "olanmış" 34a/9, *aytur érmiş sen* "dermişsin" 49b/17.

2.3.2.6.3.1.4. Şart

yoḳ érse "yok ise, yoksa" 2b/7, *talḫ ése* "acı ise" 40b/16, *bu ése* "bu ise, buysa" 43b/15, *sākin éseñ* "yerleşiksen" 51b/2, *müẕekker éseñ* "eril isen" 61b/15, *firişte érse* "melek ise" 14b/11.

é(r)- fiilinin şart çekimi görülen geçmiş zaman ekinden sonra geldiğinde eklendiği fiile zaman anlamı katar: *ḳıldı érse* "kılınca, kıldığında" 22a/9, *kördiler érse* "görünce, gördüklerinde" 89b/16.

Metnimizde *érse* yapısı iki örnekte Batı Türkçesinde olduğu gibi tamamen kalıplaşmıştır: *yoḳsa* "yoksa" 62b/8, *kemendi dururs*a "kemendi ise" 6a/3.

2.3.2.6.3.1.5. Sıfat-fiil

Metnimizde *é(r)-* yardımcı fiilinin *-ken* sıfat-fiil eki almış şekline de rastlanmaktadır: *pād-şāh érkeni* "padişah olduğunu" 29b/13, *nebīresi érkeni* "torunu olduğunu" 32a/6.

2.3.2.6.3.1.6. Zarf-fiil

Bu yardımcı fiil, Batı Türkçesindeki gibi zarf-fiil görevinde de kullanılmıştır: *üy éken* "ev iken" 21b/8, *bişürür érken* "pişirirken" 106a/7, *barġan érken* "giderken" 63b/11.

2.3.2.6.3.1.7. Olumsuz şekil

é(r)- yardımcı fiilinin olumsuzu *é(r)mes* ile yapılır. Ancak fiil çekimlerinde olumsuzluk eki *-ma/-me* kullanıldığından bu yardımcı fiilin olumsuz şekli sadece isimlere

gelir: *hācat émes* "lüzüm yok" 6a/2, *ḥāṣıl érmes* "ortaya çıkmaz" 8a/17, *ġāfil érmes* "gafil değil" 18a/15, *maʿlūm érmes* "malum değil" 32a/6.

Ancak metnimizde sadece bir yerde olumsuz çekimin *é(r)mes* yerine Batı Türkçesindeki gibi *dégil* ile yapıldığı görülmektedir: *kerem dégil* "kerem değil" 94a/4.

2.3.2.6.3.2. *durur/turur*

İsimlerden sonra geldiğinde bildirme eki fonskiyonundadır: *oġlı durur men* "oğluyum" 96b/14, *rāżī durur mén* "razıyım" 26a/3, *avlādıdın durur* "evladındandır" 94b/17, *yigit durur* "gençtir" 96b/11, *manzılasıda durur siz* "yerindesiniz" 40a/13, *oġlanları dururlar* "çocuklarıdırlar" 95b/7, *yoḳ turur* "yoktur" 93b/15.

Bu yardımcı fiilden sonra sık sık *é(r)-* yardımcı fiilin çeşitli çekimli hâllerinin getirildiği de görülmektedir. Bu tür durumlarda bu yardımcı fiilin anlama hiçbir etkisi olmamakta, kelime *é(r)-* yardımcı fiilin bildirdiği anlamı taşımaktadır: *dostı durur érdi* "dostu idi" 44b/16, *ḥāmıla durur érken* "hamile iken" 44b/15, *ʿāzım durur érdük* "yola koyulduk" 105b/15, *ḳoyar durur érdiler* "koyardılar" 15b/16.

Fiillerden sonra geldiğinde kuvvetlendirme-ihtimal anlamındadır: *yibermiş durur* "göndermiştir" 44b/15, *körmey durur* "görmemiştir" 10b/15, *sormış dururlar* "sormuşlardır" 44b/13.

Bu yardımcı fiil ayrıca şimdiki, III. tip öğrenilen geçmiş ve mutlak gelecek zamanların teşkilinde de görev alır: *ḳıla durur* "kılıyor, yapıyor" 89b/13, *içe durur* "içiyor" 61b/3, *bérip durur* "vermiştir"133a/12, *aytġusı dururlar* "söyleyeceklerdir" 43a/14.

Bu yardımcı fiilin zaman zaman *-dur/-dür/-tur/-tür* şeklinde ekleştiği de görülmektedir: *manḳūldur* "nakledilmiştir" 130b/11, *budur* "budur" 42b/13, *kişidür* "kişidir" 107a/3, *kefendür* "kefendir" 112a/13, *köptür* "çoktur" 95b/9, *davlatdurlar* "devlettirler" 136a/15.

2.3.2.6.3.3. *bol-*

é(r)- yardımcı fiili ile aynı fonksiyondadır. Metnimizde isimlerden sonra gelen örnekleri vardır. Geniş zaman çekimi bildirme eki görevindedir. Geniş zamandan başka şart kipi çekimlerine de rastlanmaktadır.

2.3.2.6.3.3.1. Geniş zaman

maʿlūm bolur “malumdur” 3a/9, *muʿtabar bolur* “muteberdir” 5a/8, *meẕkūr bolur* “mezkurdur, zikredilir” 38b/14, *köp bolur* “çoktur” 22b/17.

2.3.2.6.3.3.2. Şart kipi

artuḳraḳ bolsa “daha fazlaysa” 112a/14, *bar-ā-bar bolsa* “beraber ise, eşitse” 112a/14, *bar bolsa* “var ise” 44b/14.

Bu yardımcı fiilden sonra nadiren *é(r)-* yardımcı fiilin görülen geçmiş zaman çekiminin getirildiği de görülmektedir. Bu tür durumlarda -durur/turur yardımcı fiilinde olduğu gibi- bu yardımcı fiilin anlama hiçbir etkisi olmamakta, kelime *é(r)-* yardımcı fiilin bildirdiği anlamı taşımaktadır: *mulāzamatıda bolur érdüm* “devamlı hizmetinde idim” 96a/15, *ḳaşıda bolur érdi* “huzurunda idi” 92a/4, *mulāzamatıda bolur érdi* “devamlı hizmetindeydi” 152a/10.

2.3.2.6.4. Fiillerin birleşik çekimleri

Fiillerin basit çekimi *é(r)-* yardımcı fiilinin *é(r)di, é(r)miş, é(r)se* çekimlerini alarak birleşik fiil çekimini oluştururlar. Bu çekimler hikâye, rivayet, şart çekimleri olarak adlandırılır.

2.3.2.6.4.1. Hikâye

Fiillerin basit çekimlerine *é(r)di* getirilerek teşkil edilir. Tüm kiplerin basit çekimlerinde şahıs ekleri *é(r)di*'den sonra getirilirken şartın hikâye birleşik çekiminde şahıs ekleri *é(r)di*'den önce getirilir. Metnimizde rastladığımız hikâye birleşik çekimlerine şu örnekleri verebiliriz:

2.3.2.6.4.1.1. Geniş zaman

ḳılur érdüm “kılırdım” 5a/2, *yétüşür érdüm* “yetişirdim” 12b/13, *öter érdi* “geçerdi” 12b/9, *kéltürür érdiler* “getirirlerdi” 15b/8, *bérürler érdi* “verirlerdi” 15b/9, *ḳoyar durur érdiler* “koyarlardı” 15b/16, *séver durur érdi* “severdi” 16a/3, *kélür érdi* “gelirdi” 25a/11, *tapmas durur érdiler* “bulmazlardı” 27a/5, *olururlar érdi* “otururlardı” 28a/4.

2.3.2.6.4.1.2. Şimdiki zaman

tuta durur érdi "tutuyordu" 56b/13, 135a/3.

2.3.2.6.4.1.3. I. tip öğrenilen geçmiş zaman

bolmış édim "olmuştum" 7a/15, *tapmış érdi* "tapmıştı" 12b/4, *çıḳarmış durur érdi* "çıkarmıştı" 18b/4, *körmemiş érdi* "görmemişti" 30b/2, *kétmiş érdiler* "gitmişlerdi" 44b/7, *éşitmemiş érdiler* "işitmemişlerdi" 46a/4.

2.3.2.6.4.1.4. II. tip öğrenilen geçmiş zaman

éltgen durur érdi "geçirmişti, iletmişti" 114a/15.

2.3.2.6.4.1.5. III. tip öğrenilen geçmiş zaman

Metnimizde üçüncü şahıs çekimi daha yaygındır: *barıp érdüm* "gitmiştim" 80a/13, *tapıp durur érdüm* "bulmuştum" 143a/1, *tapıp érdi* "bulmuştu" 150b/3, *körgüzüp durur érdi* "göstermişti" 21a/8, *bolmay durur érdi* "olmamıştı" 29b/14, *bolmaydur érdi* "olmamıştı" 102b/8, *olturup durur érdi* "oturmuştu" 59a/17, *olturup durur érdiler* "oturmuşlardı" 74b/16, *bolup érdiler* "olmuşlardı" 97a/11, *salıp durur érdiler* "inşa etmişlerdi, yapmışlardı" 56b/3.

2.3.2.6.4.1.6. Mutlak gelecek zaman

tutġum durur érdüm "tutacaktım" 26b/14.

2.3.2.6.4.1.7. Şart kipi

bolsa érdi "olsaydı" 15b/7.

6.4.1.8. Gelecek zaman

bolmaġay érdi "olmayaydı, olmayacaktı" 151b/5.

2.3.2.6.4.2. Rivayet

Fiillerin basit çekimlerine *é(r)miş* getirilerek teşkil edilir. Metnimizde rastladığımız rivayet birleşik çekimlerine şu örnekleri verebiliriz:

2.3.2.6.4.2.1. Geniş zaman

aytur érmiş sen "söylermişsin" 49b/17.

2.3.2.6.4.2.2. II. tip öğrenilen geçmiş zaman

bolġan érmiş “olmuşmuş” 34a/9.

2.3.2.6.4.3. Şart

Fiillerin basit çekimlerine *é(r)se* getirilerek teşkil edilir. Metnimizde rastladığımız şart birleşik çekimlerine şu örnekleri verebiliriz:

2.3.2.6.4.3.1. Geniş Zaman

Metnimizde üçüncü şahıs olumsuz çekimine uğramış sadece iki örneğe rastlanmaktadır: *tutmas érse* “tutmazsa” 4b/11, *étmes ése* “etmezse” 93b/15.

2.3.2.6.5. Yeterlik fiili

Yeterlik (iktidarî) fiili üç şekilde yapılabilir:

2.3.2.6.5.1. Fiil tabanlarına *-a/-e eklerinden sonra al-* fiili getirilerek yeterlilik fiili yapılabilir: *baş çıḳara almas* “baş çıkaramaz” 5a/12, *savura almas* “savuramaz, dağıtamaz” 8b/2, *kéle alġay mén* “gelebileyim, geleceğim” 9a/4, *köre almadı* “göremedi” 11a/4, kéçe almay “(vaz) geçemeyerek, geçemeyip” 26a/4.

2.3.2.6.5.2. Fiil tabanlarına *-a/-e eklerinden sonra bil-* fiili getirilerek yeterlilik fiili yapılabilir: *baş çıḳara bilmedi* “baş çıkaramadı” 74a/6, *muḥāṣara ḳıla bilmediler* “muhasara edemediler” 101a/10, *tüze bilmeyin* “düzenleyemeyerek, düzenleyemeyip” 73b/3.

2.3.2.6.5.3. Fiil tabanlarına *-p bol-* veya *-sa/-se bol-* getirilerek yeterlilik yapılabilir: *ġarḳ ḳılıp bolmas* “gark edemez, batıramaz” 8a/1, *farḳ ḳılıp bolmayın* “fark edemeden, fark edemeyerek” 88b/11, *maʿlūm ḳılsa bolur* “bilinebilir, öğrenilebilir”, *ḳıyas ḳılsa bolur* “kıyas edilebilir, karşılaştırılabilir” 74a/14.

Klâsik Çağataycada fiil tabanlarına *-a/-e eklerinden sonra bol-* getirilerek de yeterlilik fiili yapılabilir. Ancak metnimizde bu yapıya bir örnek bulunamamıştır.

2.3.2.6.6. Soru eki

Fiillere gelen soru eki her zaman *mu/mü* şeklindedir: *yantaşur mu* “yan yana gelir mi, benzer mi?” 7a/11, *ḳaldı mu* “kaldı mı?” 153b/15, *émes mü* “değil mi?” 90a/1.

2.3.2.6.7. Fiilimsiler

2.3.2.6.7.1. İsim-fiiller

Metnimizde tesadüf edilen isim-fiiller şöyle sıralanabilir:

2.3.2.6.7.1.1. *-maḳ/-mek*

Türkçenin her döneminde olduğu gibi yaygın bir kullanıma sahiptir. Fiil ismi yapar: *buzmaḳ* “bozmak, dağıtmak” 121a/2, *ḳılmaḳ* “kılmak” 122a/13, *bérmek* “vermek” 30b/4, *késmek* “kesmek” 110b/17 , *eylemek* “eylemek” 117b/1.

Hâl ve iyelik ekleri gibi çekim eklerini alabildikleri görülür: *ḳaçmaḳġa* “kaçmağa”105b/1, *ḳılmaġımdın* “kılmamdan” 4b/10, *kétmekni* “gitmeyi” 151b/10, *bilmekniñ* “bilmenin” 27a/7.

Bazen kendinden sonra *+lıḳ/+lik* eklerini almış olarak da kullanılabilir: *eyle-mek-lik* “eylemeklik” 94a/4, *ḳıl-maḳ-lıḳ* “yapmaklık” 135b/10, *sal-maḳ-lıḳ* “göndermeklik, salmaklık” 90b/8, *key-mek-lik* “giymelik” 19b/17.

2.3.2.6.7.1.2. *-ş*

Fiil isimleri yapar. Eklendiği kelimelerin çoğu kalıplaşmış bir nitelik kazanır: *barış* “gidiş” 81a/1, *kéliş* “geliş” 81a/1, *körnüş* 97a/16 ~ *körünüş* 70a/11 “görüşme, resmî görüşme”, *uruş* “savaş” 72b/11, *yürüş* “yürüyüş tarzı” 74b/13.

2.3.2.6.7.2. Sıfat-fiiller

Metnimizde tesadüf edilen sıfat-fiiller şöyle sıralanabilir:

2.3.2.6.7.2.1. *-ġan/-gen*

Klâsik Çağataycada ünsüz uyumuna uygun olarak *-ḳan/-ken* şekli de bulunan bu sıfat-fiil eki metnimizde her zaman *-ġan/-gen* şeklindedir. Sık bir kullanım alanına sahiptir: *bolġan* “olan” 33a/8, *barġan* “giden” 30a/7, *ölgen* “öldüğü” 77b/10, *kélgen* “geldiği, gelmesi” 108b/8.

2.3.2.6.7.2.2. *-ġu/-gü*

Klasik Çağataycada ünsüz uyumuna uygun olarak *-ḳu/-kü* şekli de bulunan bu sıfat-fiil eki metnimizde her zaman *-ġu/-gü* şeklindedir. Klâsik Çağataycada da yaygın olarak kullanıldığı gibi bu ek metnimizde her zaman kendinden sonra *dék* edatını alır: *bolmaġu*

dék "olmayacak gibi" 116a/3, *ölgü dék* "ölecek gibi" 48b/14, *témegü dék* "demeyecek gibi" 130b/17, *yapuşġu dék* "yapışacak gibi" 54a/2.

2.3.2.6.7.2.3. *-ġuluḳ/-gülük*

-ġu/-gü sıfat-fiil ekinden türemiş bir sıfat-fiil ekidir. Metnimizde ekin *-ḳuluḳ/-külük* şekline rastlanmaz. Zaten bu ekin metnimizde tek örneği vardır: *bolġuluḳ durur* "olacaktır" 148b/1.

2.3.2.6.7.2.4. *-mas/-mes*

Geniş zaman sıfat-fiil ekinin olumsuzudur. Metnimizde genellikle uzaklaşma hâl ekini almış şekliyle görülmektedir: *bolmasdın* "olmazdan" 63a/13, *kélmesdin* "gelmezden" 110a/6.

2.3.2.6.7.2.5. *-r*

Geniş zaman sıfat-fiil ekidir: *kélür iş* "gelecek, gelir iş" 13b/1, *oḳur muḫādīm* "okuyacak kişiler" 23a/7, *oḳur él* "okuyacak halk" 23a/9.

Bu ek metnimizde daha çok isim-fiil eki olan *-ma/-me* ekinin anlamını ifade etmektedir: *alurġa* "almaya" 38a/11, *aytur cıhatıdın* "söylemesi yönüyle" 19b/5, *ayturın* "söylemesini, konuşmasını" 26b/1, *buzulurġa* "bozulmaya, dağılmaya" 64a/14, *çıḳarġa* "çıkmaya" 107b/11, *daf^ᶜ ḳılurġa* "defetmeye" 43b/14, *örterge* "yakmaya", 101a/5, *yiberürge* "göndermeye" 50a/4.

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi ekin isim-fiil anlamını ifade etmesi yönelme hâl ekini aldığı durumlarda daha yaygındır.

2.3.2.6.7.3. Zarf-fiiller

Metnimizde karşılaştığımız zarf-fiiller şunlardır:

2.3.2.6.7.3.1. *-a/-e; -y*

Çok kullanılan bir zarf-fiil ekidir. Çeşitli anlam ve görevler taşıyabilir. İkileme şeklinde kullanılabildiği gibi birleşik fiillerin oluşumunda da görev alabilirler: *aylana kabadı* "çevirip kuşattı" 142b/3, *bara bara* "gide gide" 111a/7, *bola başladı* "olmaya

başladı” 39a/13, *eyley almas* “eyleyemez” 33b/5, *ése kirişti* “esmeye başladı” 127a/6, *kéltüre almay* “getiremeyerek” 29a/2, *öltüre öltüre* “öldüre öldüre” 112b/6.

2.3.2.6.7.3.2.*-dı/-di érse*

Harezm Türkçesinde de görülen bu şekil, zaman anlamı bildirmektedir: *éşitdi érse* “işittiğinde, işitince” 41b/7, *ḳıldı érse* “kıldığında, kılınca” 106a/6, *ḳıldılar érse* “kıldıklarında, kılınca” 46a/15, *kördiler érse* “gördüklerinde, görünce” 89b/16.

2.3.2.6.7.3.3. *-ġalı/-geli*

Klasik Çağataycada ünsüz uyumuna uygun olarak *-ḳalı/-keli* şekli de bulunan bu ekin metnimizde sadece *-ġalı/-geli* şekline rastlanmıştır. Metnimizde daha çok sebep ve amaç bildirme görevindedir: *étgeli* “etmek için” 154b/6, *ḳılġalı* “kılmak amacıyla” 107b/11, *sorġalı* “sormak için, sormak amacıyla” 62b/4, *ötgeli* “geçmek için” 33b/4.

2.3.2.6.7.3.4. *-ġaç/-geç*

Eklendiği fiile asıl fiilin hareketinden biraz önce yapılma anlamı katar. Metnimizde *-ḳaç/-keç* şekline rastlanmaz: *bolġaç* “olunca” 14b/10, *ḳaytġaç* “geri dönünce” 14a/11”, *tüşgeç* “ininceye” 37b/17, *yétgeç* “ulaşınca” 25b/6.

2.3.2.6.7.3.5. *-ġanda/-gende*

-ġan/-gen sıfat-fiil eki ile *-da/-de* hâl ekinin birleşmesinden oluşmuştur. Zaman anlamı bildirir: *çıḳġanda* “çıktığında” 27a/2, *tapġanda* “bulduğunda” 96b/6, *uruşġanda* “savaştığında, savaşma sırasında” 86a/8, *yetüşgende* “ulaşınca, ulaştığında” 107b/12.

2.3.2.6.7.3.6. *-ġuça/-güçe; -ġunça/-günçe*

Eklendiği fiile fiilin bildirdiği hareketle aynı anda ya da bu hareketten daha sonra olan bir olayı belirtme anlamı katar. “kadar, yeterince, süresince” anlamlarını da ifade eden bu ekin Klâsik Çağataycada ünsüz uyumuna uygun olarak *-ḳuça/-küçe; -ḳunça/-künçe* şekilleri de mevcutken metnimizde her zaman *-ġuça/-güçe; -ġunça/-günçe* şeklindedir: *barġunça* “varınca” 112b/1, *bolġunça* “olduğunda, olduğun zaman” 87b/13, *öçmegüçe* “yanmayınca” 33a/3, *ölgünçe* “ölünceye kadar” 52a/12.

2.3.2.6.7.3.7. *-mayın/-meyin; -may/-mey*

a/-e, -y ve *-p/-ban/-ben* zarf-fiillerinin olumsuz şekli olarak *-mayın/-meyin* ve *-may/-mey* ekleri kullanılmaktadır: *démey* "demeyip" 135a/15, *ḳaytmay* "geri dönmeyip" 112b/8, *kéye almayın* "giyemeden, giyemeyip" 143a/13, *ötmey* "geçmeyip" 112b/2, *yibermeyin* "göndermeyerek" 120a/17.

2.3.2.6.7.3.8. *-p, -ban/-ben*

Ünlü ile biten fiil tabanlarına doğrudan, ünsüzle biten fiil tabanlarına ise yardımcı ünlü ile getirilir: *çékip* "çekip" 120a/15, *eylep* "eyleyip" 120a/11, *taşlap* "dışarı çıkıp, ayrılıp" 120a/4, *urup* "vurup" 120a/14, *yürüp* "yürüyüp" 108b/14.

Bağlayıcı zarf-fiil olarak adlandırılan *-p* zarf-fiil eki, yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere tarz bildirebildiği gibi birleşik fiil oluşumunda da görev alabilir: *ḳılıp bolmas* "kılamaz" 8a/1.

-ban/-ben şekli ise daha az kullanılmaktadır: *boluban* "olup" 136b/8, *isteben* "isteyip" 131b/11, *eyleben* "eyleyip" 2a/7, *uruban* "vurup"153a/15, *ḳozġaban* "harekete geçip" 154b/5, *tüşüben* "düşüp" 154b/9.

2.3.2.6.7.3.9. *-arda*/-e*rde*

Zaman anlamı bildiren bir zarf-fiil ekidir. *-rda/-rde* ve *-urda*/*-ürde* zarf-fiili ile aynı anlam ve yapıya sahiptir: *çékerde* "çektiğinde, çektiği zaman" 11a/15.

2.3.2.6.7.3.10. *-rda*/*-rde*

Zaman anlamı bildiren bir zarf-fiil ekidir. *-urda*/*-ürde* zarf-fiili ile aynı anlam ve yapıya sahiptir: *şükr eylerde* "şükrettiğinde, şükrettiği sırada" 154a/12, *yasarda* "inşa ettiğinde, yaparken" 21a/8.

2.3.2.6.7.3.11. *-urda/-ürde*

Geniş zaman sıfat-fiil eki ile bulunma hâl ekinin birleşmesi ile oluşan bu zarf-fiil eki zaman anlamı bildirmektedir. *-arda/-erde* ve *-rda*/*-rde* zarf-fiili ile aynı anlamı karşılamaktadır: *atlanurda* "atlandığında, atlandığı zaman" 12a/2, *barurda* "gittiğinde, gittiği zaman" 20a/5, *ḳılurda* "kıldığında, kıldığı zaman" 41b/2, *kélürde* "geldiğinde, geldiği zaman" 89a/15.

2.3.2.7. Edatlar

Tek başlarına manaları olmayan fakat manalı kelimelerle kullanıldıklarında görev alan kelimelere edat denir. Edatlar ünlem edatları, bağlama edatları ve çekim edatları olmak üzere üç grupta incelenebilir:

2.3.2.7.1. Ünlem edatları

Ünlemler sevinç, üzüntü, korku, nefret, ıstırap gibi ruh durumlarını; tabiat seslerini ve seslenmelerini; kabul, ret, tahmin, heyecan gibi beyan şekillerini ifade ederler. Metnimizde geçen ünlemlerden bazıları şunlardır: *afsūs* "çok yazık, eyvahlar olsun" 154b/7, *āh* "ah" 154a/8, *ārī* "evet" 146b/6, *dırīġ* "ne yazık, vah vah" 154a/16, *ey* 40a/15 ~ *éy* 96a/3 "ey", *eyā* "ey, hey" 46a/17, *ḫayf* "yazık, vah vah" 89b/1, *ılāhī* "Ey Allahım!" 2b/8, *Mūnısā* "Ey Munis" 13b/11, *vah* "vah" 103b/13, *zīnhār* "sakın" 115b/8.

2.3.2.7.2. Bağlama edatları

Bağlama edatları kelimeleri, yardımcı cümleleri, bazen de cümleleri şekil ve anlam bakımından birbirine bağlama görevinde kullanılan kelimelerdir. Sayıları fazladır. Genellikle Arapça ve Farsçadan kökenlidir. Metnimizde geçen bağlama edatlarına şu örnekler verilebilir:

2.3.2.7.2.1. *ammā*

Genellikle cümlelerin başında kullanılır. "fakat, ancak" gibi anlamları ifade eder: *Ammā ol ıḥtıyāṭ ḫaṭā durur érdi.* "Fakat o tedbir yanlıştı." (148a/9-10).

2.3.2.7.2.2. *birle/bile/ile*

Bu edat metnimizde iki kelimeyi birbirine bağlama görevinde de kullanılmıştır.: *ata birle cad* "baba ile dede" 82a/17, *Mekke bile Ṭāyıf* "Mekke ve Taif" 14a/16, *luṭfiñ ile ḳahrıñ* "lutfun ve kahrın" 153b/4.

2.3.2.7.2.3. *çūn/çū*

Cümleye "çünkü, vaktâ ki, için, zaman" gibi anlamlar katar. Hem cümle başında hem de cümle içinde bulunabilir: *Çūn muʿānıdlar körüp durur kim bahādurlar izidin kişi*

kélmedi “Vaktâ ki düşmanlar bahadırların arkasından adam gelmediğini gördüler.” (148a/11). *Çū mundaḳ ése barça avṣāf aña* “Bütün sıfatlar ona böyle olduğu için” (13b/11).

2.3.2.7.2.4. *dağı*

Cümleye “da/de, bile, bir de” gibi anlamlar katar. Yaygın bir kullanıma sahiptir. *Anı dağı şahādat daracasıġa yétkürdi* “Onu da şehit etti.” (90b/2), *...Hazār-asb muḥāfażatıġa nām-zad ḳıldı ve dağı Nıyāz Parvānçını tutturmaḳġa kişi buyurdı...* “Hezaresp mudafaası için görevlendirdi ve bir de Niyaz Pervançı’yı yakalamak için adam görevlendirdi.” (98b/10).

Sayı gruplarında da kulllanılabilir: *sékkiz yüz dağı yigirme üç* “Sekiz yüz yirmi üç” (91a/6).

2.3.2.7.2.5. *eger/ger/er*

Cümleye “aslında, rağmen, eğer” gibi anlamlar katar: *Muʾmınġa muʾmınıdın eger yetse yarlıġ* “Eğer müminden mümine ferman ulaşsa” (21a/9), *ʿIyān ḳılsa şab-revlik er tīra tün* / *Alarġa édi tīra tün yaġdu kün* “Eğer gece yürüyüşü kara geceyi aşikâr etse / Onlara kara gün parlak bir gündüz gibi idi.” (109a/5).

2.3.2.7.2.6. egerçi/gerçi

Cümleye “… ise de, her ne kadar, … olsa da” gibi anlamlar katar: *Cannatda egerçi tutdı cāvīd mekān* “Cennette sonsuz bir mekân tuttu ise de” 20a/4, *Egerçi yaḳīn bilür men…* “Her ne kadar kesinlikle biliyorsam da…” 93b/13, *Muḥammad Amīn ʿInaḳ egerçi zīr-dast u ʿācız érmes érdi.* “Muhammed Emin Inak aşağılık ve aciz bir kimse değilse de…” 98a/16, *Egerçi élge türk-tāzlıḳ ḳıldı.* “Gerçi ülkeye akın düzenledi.” (25a/7-8), *Gerçi köpdür laṭīfa-gū şuʿarā* “Güzel sözlü şairler çok olsa da…” 8b/15, *Arāzıl içre gerçi munḥarıṭ mén* “Aşağı insanlara bulaşmış isem de…” 4b/13

2.3.2.7.2.7. *gāh(ī)…gāh(ī)*

Genellikle ikileme şeklinde kullanılır. Cümleye “arada sırada, bazen” gibi anlamlar katar: *Gāh gāh Baḳırġan barıp pīrıġa ḫızmat ḳılur érdi.* “Zaman zaman Bakırgan’a gidip şeyhine hizmet ederdi.” (90a/11), *Gāhī Hınd savādıda sākin, gāhī ʿArabnıñ dıyārıda mütemekkin érdiler.* “Bazen Hindistan’da bazen Arabistan’da otururdular.” (15b/5-6).

2.3.2.7.2.8. *hem*

Çok yaygın bir kullanıma sahiptir. “da/de, dahi, ve” bağlaçlarının anlamlarını ifade eder: *Bu muddaʿā ʿımārāt taʿmīrıdın ḥāṣıl érmes ve avlād tanāsulıġa hem şāmıl* “Bu istek imaretler tamir etmekten de ve nesil devam ettirmekten de elde edilmez.” (8a/16-17), *Her néççe kim gevher asīl durur, taş silkige hem kirmes* “Elmas nasıl ki asildir. Taş sırasına da girmez.” (9a/11), *Tükengey mıdād, varaḳ hem ḳalam* “Mürekkep de kağıt da kalem de tükenecektir.” (13b/10-11).

2.3.2.7.2.9. *kim/ki*

Çok yaygın bir kullanıma sahiptir. Tek başlarına kullanılabildikleri gibi *né kim, néçük ki, tā kim* gibi başka kelimelerle birlikte de kullanılabilir: *ikki rūd-ḫāna arasıġa tüşti kim leşkerniñ kéyin ḳalġanları yétüşgey.* “Ordunun geri kalanları yetişsin diye iki nehir arasına konakladı.” (28b/3-4), *Bir yıl maşrıḳ-zamīn, kim memleket-i aṣlīsı érdi*, *āftābvār ol sar-ḥadnı partav-ı ıltıfātı bile munavvar ḳılıp ikinçi yıl Īrānġa çerik tarttı.* “Asıl memleketi olan doğu bölgesini güneş gibi iltifat ışığıyla aydınlatıp ikinci yıl İran’a sefer düzenledi.” (29a/17 vd.), *Ṭalab içre her kim ki çālāk olur…* “Her kim ki talep içinde hareketli olur…” 51a/4, *Barı roz né kim tüşüp dıl-pasand…* “Her gün gönlün beğendiği şey…” (53b/2), *Tā kim küffār rasmıġa taġyīr bérilmiş bolġay.* “Kâfirlerin âdetleri değiştirilmiş olana kadar…” (89b/11).

2.3.2.7.2.10. *meger*

Cümleye “sadece, meğer” gibi anlamlar katar: *Meger Nūḥ ve üç oġlı ve zavcaları kim āfatdın sālım ḳaldılar* “Sadece Nuh ve üç oğlu ile karıları afetten kurtuldular.” (21a/16).

2.3.2.7.2.11. *né…né*

Cümle yapı bakımından olumlu olduğu halde bu bağlacın kullanılması ile olumsuz bir anlam kazanır. Cümleye “hiç biri, hiç bir” gibi anlamlar katar: *Né dost pandı sūd ḳılur né muḥıb sözi* “Ne dost nasihatı fayda verir ne de sevgili sözü.” (142a/1).

2.3.2.7.2.12. *ve*

Hem kelimeleri, hem de cümleleri birbirine bağlama görevini üstlenebilir. Manzumelerde ve sıralı kelime gruplarında *u/ü* şeklinde telaffuz edilirler: *Aġaday Bahādurdın özgesiniñ atı ve ḥālātı maʿlūm érmes.* "Ağaday Bahadır'dan başkasının adı ve durumu bilinmez." (89a/9), *Ba-ġāyat şucāʿ u mutahavvır kişi durur érdi ve yigirme iki yıl Bulġarda pād-şāhlıḳ sürdi ve ayyām-ı ḥukūmatıda Orus ve Çerkes üstige çérik tartıp ġazāt ḳıldı.* "Çok cesur ve öfkeli bir kişi idi ve yirmi iki yıl Bulgar ülkesinde padişahlık yaptı ve saltanat günlerinde Rus ve Çerkezler üstüne sefer düzenleyip savaştı." (89a/9-11).

Sayı gruplarında da kullanılabilir: *miñ ve iki yüz on altı* "bin iki yüz on altı" 150b/2.

2.3.2.7.2.13. *velīkin/līkin*

Cümleye "fakat, velakin" gibi anlamlar katar: *İçi érdi velīkin zahr ile germ* "Fakat içi zehir ile sıcaktı." (37b/12), *Kéldi līkin calāl ile hem-dam* "Velakin öfke ile arkadaş olarak geldi." (82a/7).

2.3.2.7.2.14. *yā*

Bulunduğu cümleye "veya, ya da" gibi anlamlar katar: *ḳoynı öltürüp yā özge meʾkūlāt cınsıdın…* "Koyunu kesip veya başka yiyecek cinsinden…" (15b/15), *bir yıl soñ yā yetti yıl soñ* "bir yıl veya yedi yıl sonra" (17a/6), *Ḫanımlarda hīç ḥaml nışānı bar mu yā yoḳ?* "Hanımlarda hiç gebelik belirtisi var mı yok mu?" (44b/13).

2.3.2.7.2.15. *yaʿnī*

Cümle başında da cümle içinde de kullanılabilir. Açıklama bildirmesinin yanında "diğer bir deyişle" gibi bir anlam da ifade eder: *Yaʿnī meẕkūr amīr-ı maġfūrnıñ vafātıdın burunġı kün…* "Diğer bir deyişle adı geçen emirin vefatından önceki gün…" (137a/13-14).

2.3.2.7.3. Çekim edatları

2.3.2.7.3.1. Son çekim edatları

Edat grubu oluşturduğu kelimeden sonra gelen ayrı kelimelerdir. Bu edatlar hâl ekleri ile benzer fonksiyonlara sahiptir, onların ifade edemedikleri anlamları ifade etmekte kullanılırlar. İsimlerin yalın, yönelme ve uzaklaşma hallerinden sonra kullanılırlar. Asıl son çekim edatları ve son çekim edatı gibi kullanılan isimler olmak üzere iki grupta incelenebilir:

2.3.2.7.3.1.2. Asıl son çekim edatları

2.3.2.7.3.1.2.1. Yalın hâl ile birleşenler

Bu gruba giren son çekim edatlarının bazıları isimlerin yalın hâllerinden sonra gelebildikleri gibi ilgi, iyelik ve bazı sıfat-fiil eklerinden sonra da gelebildikleri görülmektedir.

2.3.2.7.3.1.2.1.1. *ara*

Kendisinden sonra geldiği kelimeye "bulunma, içinde, arasında" anlamı katar: *ten ara* "tende" 2a/7, *dahr ara* "dünyada" 4a/1, *maʿna ara* "mana içinde" 4b/1.

2.3.2.7.3.1.2.1.2. *birle/bile/bilen*

Kendisinden sonra geldiği kelimeye "ile, birlikte" anlamı katar. İyelik veya ilgi ekleri almış isimlerden sonra da gelebilir: *Matan Atalıḳ bilen* "Metan Atalık ile" 97a/11, *yıġın bile* "toplulukla birlikte" 100b/6, *öz üyi bile* "kendi evi ile" 33a/8, *ḥaṣrat-ı nān birle* "ekmek hasreti ile" 106a/15.

2.3.2.7.3.1.2.1.3. *çaġlıġ/çaġlıḳ*

Kendisinden sonra gelen kelimeye "yaklaşık, kadar" anlamı katar. Metnimizde her zaman sayılardan sonra gelmiştir: *yigirme çaġlıġ* 95a/1 ~ *yigirme çaġlıḳ* 105b/14 "yaklaşık yirmi, yirmi kadar", *üç yüz çaġlıġ* "üç yüz kadar, yaklaşık üç yüz" 107b/10, *otuz çaġlıġ* "otuz kadar, yaklaşık otuz" 111a/7.

2.3.2.7.3.1.2.1.4. *dék*

Kendisinden sonra geldiği kelimeye "gibi, kadar" anlamı katar. İyelik veya ilgi ekleri almış kelimelerden sonra da gelebileceği gibi sıfat-fiil eklerini almış fiilimsilerden sonra da gelebilir: *dīv dék* "dev gibi" 120a/14, *yılan dék* "yılan gibi" 120a/15, *bolmaġu dék* "olmayacak gibi" 116a/3, *teskīn tapmas dék* "sakinleşmez gibi" 116a/3, *anıñ dék* "onun kadar, onun gibi" 118b/1, *köñüli dék* "gönlü gibi" 135a/6.

2.3.2.7.3.1.2.1.5. *içre*

Kendisinden sonra geldiği kelimeye "bulunma, iç, içinde, altında" gibi anlamlar katar. İyelik veya ilgi eklerini almış kelimelerden sonra da gelebilir: *şahar içre* "şehirde,

şehrin içinde” 150b/9, *ot küli içre* “ateş külünün içinde” 154b/9, *zumra içre* “zümrenin içinde” 3b/7.

Metnimizde sadece bir yerde *içren* şekline rastlanmıştır: *bīşası içren* “orman içinde, ormanda” 100b/8.

2.3.2.7.3.1.2.1.6. *ile*

Kendisinden sonra geldiği kelimeye “ile, birlikte” anlamı katar. İyelik eki almış isimlerden sonra da gelebilir: *merg ile* “ölümle” 19a/13, *ʿadāvat otı ile* “düşmanlık ateşiyle” 25a/12.

2.3.2.7.3.1.2.1.7. *kibi*

Kendisinden sonra geldiği kelimeye “gibi, kadar” anlamı katar: *ʿĪsā kibi* “İsa gibi” 30b/4, *uçġun kibi* “kıvılcım kadar” 33a/3.

2.3.2.7.3.1.2.1.8. *sarı*

Kendisinden sonra geldiği kelimeye “doğru, karşı” gibi anlamlar katar: *ḳuyaş sarı* “güneşe doğru, güneşe karşı” 26a/6, *ʿadam sarı* “yokluğa doğru” 38b/5, *Māvarāu’n-nahr sarı* “Maveraünnehir’e karşı, Maveraünnehir’e doğru” 39a/16.

2.3.2.7.3.1.2.1.9. *üçün*

Kendisinden sonra geldiği kelimeye “için, amacıyla” gibi anlamlar katar. İyelik veya ilgi eklerini almış kelimelerden sonra da gelebileceği gibi sıfat-fiil eklerini almış fiilimsilerden sonra da gelebilir: *fatḥ üçün* “fetih için” 11a/14, *taḫmīrı üçün* “yoğrulması için, yoğurma amacıyla” 14a/3, *ḳorḳutmaḳ üçün* “korkutmak amacıyla” 34b/17, *ḳılġan üçün* “kılması için” 54a/10.

2.3.2.7.3.1.2.1.10. *üze*

Kendisinden sonra geldiği kelimeye “üzerinde, içinde, -da/-de” gibi anlamlar katar: *ḫalāyıḳ üze* “yaratıklar içinde” 18a/12, *yér üze* “yeryüzünde” 2a/3, *memālik üze* “memleketlerde” 70b/1

2.3.2.7.3.1.2.1.11. *üzre*

Kendisinden sonra geldiği kelimeye "üzerinde, için" gibi anlamlar katar. İyelik veya ilgi eklerini almış kelimelerden sonra da gelebilir: *at üzre* "at üstünde" 27b/3, *felek taġı üzre* "felek dağı için" 27b/3, *nān üzre* "ekmek için" 106a/11.

2.3.2.7.3.1.2.1.12. *yañlıġ*

Kendisinden sonra geldiği kelimeye "gibi, kadar" anlamı katar. İyelik veya ilgi eklerini almış kelimelerden sonra da gelebilir: *ḳuyaş yañlıġ* "güneş gibi" 82a/16, *tütün yañlıġ* "duman gibi" 101a/2, *öziñ yañlıġ* "kendin gibi, kendin kadar" 153b/2, *köñli yañlıġ* "gönlü gibi" 33b/12.

2.3.2.7.3.1.2.2. Yönelme hâli ile birleşenler

2.3.2.7.3.1.2.2.1. *köre*

Kendisinden sonra geldiği kelimeye "göre, uygun, lâyık" gibi anlamlar katar: *ḳadrıġa köre* "değerine göre, değerine lâyık" 136a/14, *martabasıġa köre* "mertebesine uygun, derecesine göre" 146a/10.

2.3.2.7.3.1.2.2.2. *lāyıḳ*

Kendisinden sonra geldiği kelimeye "göre, uygun, lâyık" gibi anlamlar katar: *ḳadrıġa lāyıḳ* "değerine göre, değerine uygun" 43a/10, *pād-şahlıḳġa lāyıḳ* "padişahlığa uygun" 67a/1.

2.3.2.7.3.1.2.2.3. *utru*

Kendisinden sonra geldiği kelimeye "karşı" anlamı katar. Bu kelimenin edatlaşmış şeklinin metnimizde bir örneği vardır: *oḳıġa utru* "okuna karşı" 34b/15.

2.3.2.7.3.1.2.2.4. *yaraşa*

Kendisinden sonra geldiği kelimeye "göre, uygun, layık" gibi anlamlar katar. Metnimizde bir örneğe rastlanmıştır: *martabasıġa yaraşa* "mertebesine göre, derecesine uygun" 136a/14.

2.3.2.7.3.1.2.3. Uzaklaşma hâli ile birleşenler

2.3.2.7.3.1.2.3.1. *beri*

Türkiye Türkçesindeki ile aynı anlama sahiptir. Sıfat-fiil eklerinin uzaklaşma hâli ekini almış fiilimsilerden sonra kullanıldığı da görülür: *zamānıdın beri* "zamanından beri" 12b/2, *muddatdın beri* "müddetten beri" 100a/4, *kélgendin beri* "gelmesinden beri" 135a/6.

2.3.2.7.3.1.2.3.2. *burun/burnaraḳ*

İsim olarak da kullanılabilen bu edat uzaklaşma hâli ekinden sonra geldiğinde kendisinden önce gelen kelimeye "önce, daha önce" anlamı katar: *mundın burun* "bundan önce" 16a/7, *kirmesdin burun* "girmezden önce" 36a/14, *atasıdın burun* "atasından önce" 90b/12, *mundın burnaraḳ* "bundan daha önce" 108b/4.

2.3.2.7.3.1.2.3.3. *özge*

İsim olarak da kullanılabilen bu kelime uzaklaşma hâli ekinden sonra geldiğinde kendisinden önce gelen kelimeye "başka, ayrı" gibi anlamlar katar: *kişidin özge* "kişiden başka" 33a/1, *ölükdin özge* "ölüden başka" 33a/11, *deredin özge* "dereden başka, dere dışında" 33b/14.

2.3.2.7.3.1.2.3.4. *soñ*

Zaman zarfı olarak da kullanılabilen bu kelime uzaklaşma hâli ekinden sonra geldiğinde edat görevindedir: *atasıdın soñ* "atasından sonra" 25a/1.

2.3.2.7.3.1.2.3.5. soñra

Zaman zarfı olarak da kullanılabilen bu kelime uzaklaşma hâli ekinden sonra geldiğinde edat görevindedir: *yetüşgendin soñra* "yetişmesinden sonra" 19a/11.

2.3.2.7.3.1.2.3.6. *taşḳarı*

İsim olarak da kullanılabilen bu kelime uzaklaşma hâli ekinden sonra geldiğinde edat görevindedir. Kendinden önceki kelimeye "dışarı, ayrı, başka" anlamını katar: *maṣlaḥatıdın taşḳarı* "dirlik düzen dışında" 87a/4, *ḥaddın taşḳarı* "haddin dışında" 60a/8, *éldin taşḳarı* "yurttan dışarıda" 33a/8.

2.3.2.7.3.1.3. Son çekim edatı gibi kullanılan isimler

Asıl anlamlarının yanında bazı durumlarda son çekim edatları ile aynı fonksiyonları taşıyan bazı kelimelere de rastlanmaktadır. Bunların sayıları fazladır. Metnimizde en çok kullanılanları şunlardır:

2.3.2.7.3.1.3.1. *allıda/aldıda, aldıġa/allıġa, allıdın*

Çağdaş Kıpçak şivelerinde yan yana bulunan çift *l* ünsüzü *ld* şekline dönüşmektedir. Meselâ Kırgız Türkçesinde *Allah* > *Alda* şeklindedir. Bu hadise metnimizdeki *al* kelimesinde de görülmektedir. Kelime ek aldığında ikizleşmeye uğramaktadır. Bunlar anlam olarak kendilerinden önce gelen kelimeye aldıkları hâl eklerine göre "ön, önce, huzur, kat" anlamlarını katar: *dar-ı davlatıñ allıda* "devlet kapısının önünde" 123b/16, *Aḳ Yaf Köprüginiñ aldıda* "Ak Yaf Köprüsünün önünde" 120b/13, *Bābā Ḫannıñ aldıġa* "Baba Han'ın huzuruna, Baba Han'ın katına" 147a/1, *ḳalʿanıñ allıġa* "kalenin önüne" 145a/12, *anıñ allıdın* "onun önünden" 150b/4.

2.3.2.7.3.1.3.2. *arasıda*

Çekim eklerini alarak kullanıldıklarında "ara, iç, orta" anlamlarında sahte son çekim edatı görevlerinde bulunabilirler: *Türk arasıda* "Türk arasında, Türk içinde" 22b/17, *élniñ arasıda* "halk içinde" 25b/2.

2.3.2.7.3.1.3.3. *cānıbı*

Kendinden önce gelen kelimeye "taraf, yön" gibi anlamlar katar: *ʿadam cānıbı* "yokluk tarafı" 19a/13, *hıdāyat cānıbı* "hidayet yönü" 20a/17.

2.3.2.7.3.1.3.4. *cıhatı/cıhatdın*

Kendinden önce gelen kelimeye "sebep, yüzünden" gibi anlamlar katar: *bu cıhatdın* "bu sebepten, bu yüzden" 129a/7, *anıñ cıhatı* "onun sebebi" 22a/6.

2.3.2.7.3.1.3.5. *ileyi*

Kendinden önce gelen kelimeye "ön, huzur, kat, karşı" gibi anlamlar katar: *Şah ʿAbbās Māżī ileyıġa* "Şah Abbas Mazi huzuruna" 56b/1, *Şānek Mīrzānıñ ileyige* "Şanek Mirzanın katına" 56b/7.

2.3.2.7.3.1.3.6. *ḳaṣdıġa*

Kendinden önce gelen kelimeye "karşı, üzerine" gibi anlamlar katar. Daha çok yönelme hâl ekini almış şekliyle kullanılmıştır: *anıñ ḳaṣdıġa* "onun üzerine" 46a/5, *Béş Ḳalʿa ḳaṣdıġa* "Beş Kale'ye karşı" 68a/12, *Herāt ḳaṣdıġa* "Herat üzerine" 86b/5.

2.3.2.7.3.1.3.7. *ḳaşı*

Kendinden önce gelen kelimeye "yan, huzur, kat, ön" gibi anlamlar katar: *Çingiz Ḫannıñ ḳaşıda* "Cengiz Han'ın yanında" 86b/14, *Pārvançı ḳaşıġa* "Pervancı huzuruna, Pervancı önüne" 100a/16.

2.3.2.7.3.1.3.8. *kéyni*

Kendinden önce gelen kelimeye "arka, art" gibi anlamlar katar: *alar keynidin* "onlar arkasından" 11b/12, *anıñ kéyniçe* "onun ardınca", *muʿānıdlar kéynidin* "düşmanlar arkasından" 66b/10.

2.3.2.7.3.1.3.9. *utrusı*

Kendinden önce gelen kelimeye "karşı, üzerine" gibi anlamlar katar: *tund-bād utrusıda* "kasırga karşısında" 5b/16, *utrusıda* "(onun) karşısında" 108b/16.

2.3.2.7.3.2. Ön Çekim Edatları

Metnimizde bazı edatların anlamına etki ettikleri kelimelerden önce geldikleri görülmektedir. Bu tür edatlara ön çekim edatları adı verilir. Bunların sayıları fazla değildir.

2.3.2.7.3.2.1. *cuz*

Kendinden sonra gelen kelimeye "başka, ayrı, dışında" gibi anlamlar katar: *cuz bir dere* "dereden başka, dere dışında" 33b/8, *cuz at* "adın dışında, addan başka" 91a/17.

2.3.2.7.3.2.2. mışl

Farsça tamlama şeklinde geçen bu kelime Klasik Çağataycada olduğu gibi metnimizde de "gibi" anlamındadır. Bir örneği vardır: mışl-ı sayl "sel gibi" 10b/4.

2.3.2.7.3.2.3. *tā*

Kendinden sonra gelen kelimeye "kadar, zamana kadar" gibi anlamlar katar: *ʿArabdın tā ʿAcam* "Arap'tan Acem'e kadar" 4a/6, *tā ḳıyāmat tapmas* "kıyamet

kopmayacağı zamana kadar, kıyamet zamanına kadar” 5b/11, *başıdın tā ayaḳ* “başından ayağa kadar” 8a/1.

3. METİN

1b

(1) **Bismi’llāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm**

(2) ʿĀlī-mekān sulṭānlarnıñ dabdaba-ı ḥaşamatı ve gerdūn-tuvān ḫāḳānlarnıñ kevkebe-i davlatı ol (3) pād-şāh-ı ʿala’l-ıṭlāḳ ḳullıḳı bile ıntıẓām tapar kim ʿālam-ı nāsūt anıñ bār-gāh-ı salṭanatı allıda (4) bir ḳażā-yı muḥaḳḳar durur ve fażā-yı melekūt dar-gāh-ı ʿaẓīmatıdın bir ṣaḥn-ı muḳaṣṣar. Ḥudūş u ḳadm ikki (5) gevher-i nā-sufta durur, ırādatı ʿummānıdın; vucūd u ʿadam ikki ġonça-ı nav-şüküfte, ṣanʿatı gülistānıdın. Maʿmūra-ı (6) kevn ü mekān żābıṭa-ı ḳudratıdın mażbūṭ, ʿālam-ı arvāh u ābdān rābıṭa-ı ḥikmetidin marbūṭ.

Ḳıtʿa

Zahī (7) ṣānıʿī kim yamm-ı ṣunʿıda

Felek bir ḥubāb-ı nigūn-sār érür

Nucūm u ḳuyaş naḳşın anda çékip (8)

Tün ü kün alardın namūdār érür

Vācıbu’l-vucūdī kim vucūd-ı lā-yazālı bıdāyat u nıhāyat (9) lıbāsıdın muʿarrā durur ve ẕāt-ı bī-mıṣālı naẓīr u şirket ısnādıdın mubarrā.

Bayt (10)

Bī-mıṣālī kim bıdāyat yoḳ aña

Bī-şerīkī kim nıhāyat yoḳ aña

Ḳādırī kim (11) ḳudrat-ı kāmilesi bile ʿadam, daryā-yı bī-kerānıdın; cavāhır-ı vucūd, kim ʿıbārat-ı mavcūdātdın durur,

2a

(1) sāḥıl-ı ẓuhūrġa çıḳarur ve mavcūdāt kārvānın manāzıl-ı fıḳdānġa, kim murād-ı ʿadam ṣaḥrāsı durur, (2) başḳarur.

Ḳıtʿa

Kör kemāl-i ḳudrat-ı Ḥaḳ kim zulāl-ı ḫūş-güvār

Tīra tofraḳ ve ḳara taşdın (3) numāyān eyledi

Yér üze tofraḳ bınā-yı sustını taʿmīr étip

Ol bınā üzre felek ḳaṣrını (4) gerdān eyledi

Tuġdurup farzand-ı gerdūn mahd-ı tofraḳ baṭnıdın

Ravża-ı ḫuld-ı barīn (5) mülkide sulṭān eyledi

Ki ḳuyaşnı cilve-ger eylep sıpıhr ayvānıda

Gāh anı parda-ı ḫāk (6) içre pınhān eyledi

Toldurup şab-nam-güzīn-i eşk havā-yı ʿışḳ ile

Ġonça aġzın körgeç (7) ol ḥālatnı ḫandān eyledi

Bir bir ażdād-ı ʿanāṣırnı muvāfıḳ eyleben

Ten ara terkīb (8) bérdi mūnıs-ı cān eyledi

Ḥakīmī kim ḥikmet-i bālıġası bile felek-i būḳalamūnnıñ lācavardī (9) kevn-i ayvān-ı bī-sutūnın āftāb-ı cahān-tāb şamsası ve kevākib-i ṣavābıt u sayyār ḳubbası bile (10) muzayyan ḳıldı ve yérniñ tīra tofraḳın raşaḥāt-ı saḥāb-ı ʿınāyatıdın bahramand étip (11) gül ü rayḥān naşvʾ-numāsı bile gülşen.

Rubāʿī

Ḥikmet aṣarın ol ki huvaydā ḳıldı

Bir laḥẓada yüz naḳşnı (12) paydā ḳıldı

Her naḳş taṣavvurātıdın ʿācız étip

Insān u melek ʿaḳlını şaydā ḳıldı (13)

Irādat-ı bī-ʿıllatı من يفسد فيها [1] ḫāk-nışīnın luṭf-ı vāfır ve kerem-i mutakāṣır bile خليفةً (14) انّى جاعل فى الاض [2] masnad-ı ḫılāfatıġa mütemekkin ḳıldı ve سبحانه ملأ الا على maḳbūlın kemāl-i ıstıġnā ve ġāyat-ı (15) calālıyyat bile فاخرج منها فانك رجيم [4] ḫāk-i maẕallatıda sākin étti ve ınsān aşnāfıġa ولقد كرمنا (16) بنى آدم [5] taşrīf-ı kerāmeti bile

[1] "Düşün ki Rabbin meleklere 'Muhakkak ben, yeryüzünde bir halife tayin edeceğim.' dediği vakit 'Biz seni tesbih ve takdis edip dururken orada fesat çıkaracak ve kanlar akıtacak bir yaratık mı yaratacaksın?' dediler. 'Her halde ben sizin bilmeyeceğiniz şeyleri bilirim.' buyurdu." (Kur'an, 2/30).

[2] "Düşün ki Rabbin meleklere 'Muhakkak ben, yeryüzünde bir halife tayin edeceğim.' dediği vakit 'Biz seni tesbih ve takdis edip dururken orada fesat çıkaracak ve kanlar akıtacak bir yaratık mı yaratacaksın?' dediler. 'Her halde ben sizin bilmeyeceğiniz şeyleri bilirim.' buyurdu." (Kur'an, 2/30).

[3] Yüce nimetlerin sahibi, Allah.

[4] "Allah 'O hâlde çık oradan. Çünkü sen artık kovulmuşsundur." (Kur'an, 15/34; 38/ 77). Metinde (فاخرج فيها فانك رجيم) şeklindedir.

mumtāzlıġ bérdi. Aṭrāf u eknāf rubʿ-ı meskūn taṣarrufı bile (17) alarnıñ lıvā-yı davlatıġa sar-afrāzlıḳ yétkürdi. ʿĀdıl pād-şāhlar tārek-i davlatın cahān-küşāylıġ

2b

(1) iklīl-i muraṣṣaʿı bile ẕırva-ı ıḳbāldın ötkerdi ve pur-dıl mucāhıdlar tīġ-ı şacāʿatın bāzū-yı nuṣrat (2) ḳuvvatı bile ẓafar nıyāmıdın çıḳardı.

Ḳıtʿa

Ne ḳılsa téñri vācıbdur kişige eylemek (3) taslīm

Ki tartar küfrge ḳılmaḳ aña çūn çarā ẓāhır

Ne ınsān ḥikmetin añlar ne fahm (4) eyler melek ṣunʿın

Zahī ḫālıḳ, zahī ṣānıʿ, zahī sulṭān, zahī ḳādır

Ġarraż munça maṣnūʿāt (5) u maḥlūḳāt ıẓhārıdın camāl ẓuhūrıġa maẓāhır tilemek durur, keyfiyyet-i ʿışḳ ve māhıyyat-ı (6) ḥusnnı ẓāhır istemek.

Maṣnavī

Eger ʿışḳ eger ḥusn ẓāhır durur

Ġaraż özi aşyā (7) maẓāhır durur

Yoḳ érse bu kim ıʿtıbārāt érür

ʿAdamdur barı, bāḳī ol (8) ẕāt érür

عزّت كلمته و جلّت عظمته [6]

Munācāt

Ilāhī! Köñlüm közgüsi, kim ışġālāt-ı (9) bī-hūda ġubārıdın tīra u muẓlım durur, fuyūẓāt-ı ılāhī ṣayḳalı bile muṣaffā ḳıl ve nāṭıḳam ṭūṭīsı, (10) kim maḳālāt-ı ḥaşv-ālūda hucūmıdın elken ü ebkem durur, futūḥāt-ı nā-mutanāhī şükri bile (11) gūyā ḳıl. Bu daʿvā-yı muḥālġa, kim ḳalam sürüp mén, sar-māya-ı ḥuṣūlın ḳabẓa-ı imkānġa kiyür ve bu ṣaḥrā-yı bī-kerānġa, kim ḳadam (12) urup mén, mesālik-i ıbtıdāsın manāzıl-ı pāyānġa yétkür. Her maʿnā şāhıdıġa, kim lıbās-ı alfāẓ u ʿıbārāt bile zıynat (13) bérür mén, marġūb-ı ḫavāṣṣ u ʿavām ét ve nuḳūṣ-ı muḥabbatın ṣafāyıḥ-ı żamāyır ve ṣaḥāyıf-ı ḳulūbda.

---

[5] "Hepsine, onlara da onlara da Rabbinin ihsanından vereririz. Rabbinin verişi yasak değildir." (Kur'an, 17/20).
[6] Onun sözünü aziz kıldı, yüceliğini de celil kıldı.

Bayt, rubāʿī

Yā Rab tilime (14) kelām-ı ḫūş cārī ḳıl

Maʿnā güherini kilkim īṣārī ḳıl

Her söz ki ṣaḥīfa üzre taḥrīr étsem (15)

Körgen kişi köñlini giriftārī ḳıl

Ḫuṣūṣan Ḥażrat-ı pād-şāh-ı ḫuld-ı milke ravża[-ı] tazyīn-ı maclısġa, (16) kim ṣıfāt-ı farḫunda-āyātı bile bu muḥtaṣar maşḥūn durur, maymūn ḳıl ve sulṭān-ı Cam-cāh dāma davlata-hu (17) fırdavs-āyīn ancumanıġa, kim avṣāf-ı ḫucasta-sımātı bile bu rısāla şīrīn mażmūn durur, humāyūn étgil.

3a

(1) Bayt

Mubārek ḳıl şah-an-şāh-ı cahānġa

Humāyūn-ı Ḥażrat-ı ṣāhıb-ḳırānġa

Bi-ḥurmati'n-nabiyyi (2) ve ālihi'l-amcād.

Na't

Durūd-ı nā-maʿdūd ol maḥbūb-ı ʿāḳıbat-ı Maḥmūdġa, kim (3) وما ارسلناك الا رحمة للعالمين [7] āyatı durur anıñ şānıda nāzıl, لولاك لما خلقت الافلاك [8] (4) madḥatı durur anıñ tavṣīfıġa şāmıl, közi ما زاغ البصر [9] surmasıdın roşan, yüzi (5) والشّمس والضحى [10] ġāzasıdın muzayyan, لی مع الله [11] bār-gāhınıñ sulṭānı, او ادنی (6) قاب قوسين maydānınıñ şūḫ cavalānı.

Maṣnavī

Ḥaḳ asrārıġa maḥram-ı ḫāṣ érür

Muḥīṭ-ı rısālatġa (7) ġavvāṣ érür

Rusul ḫaylı ve anbıyā içre şāh

[7] "Seni sadece bütün kâinata rahmet olarak göndermişizdir." (Kur'an, 21/107).
[8] Ben felekleri ancak senin için yarattım.
[9] "Göz ne şaştı ne (de sınırı) aştı." (Kur'an, 53/17).
[10] "Andolsun güneşe ve parıltısına." (Kur'an, 91/1).
[11] Benim için Allah'la beraber.
[12] "Aradaki mesafe iki yay boyu oldu, hatta daha yakın." (Kur'an, 53/9).

Ḳayu şāh şāh-ı melāyik-sıpāh

Mubārek nigīnide (8) farḫunda nām

Yazılġan Muḥammad ʿalayhi’s-salām

Ol Ḥażratnıñ nūr-ı kāmilü’s-sarvarı maḫlūḳāt (9) fıṭratınıñ mabdaʾı durur kim اوّل ما خلق الله نورى [13] fahvāsıdın roşan u maʿlūm bolur ve sılsıla-ı rısālat (10) şarāyıʿ daʿvatınıñ ẓuhūrıġa muntahī durur kim ولكن رسول الله و خاتم النبيين [14] muḳtaẓāsıdın mafhūm ḳılılur. Ẕāt-ı (11) ḫucasta-ṣıfātı mükevvenāt gülistānınıñ sar-sabzlıġıġa bāʿış durur, vucūd-ı ẕı’l-cūdı raḥmat mazraʿasınıñ (12) maḥṣūlātıġa ḥārış.

Ḳıtʿa

Bu ne ṣāḥıb-ı manzılatdur kim ṭafīl ẕātıdur

Bu’l-başar kim allıda boldı melāyik (13) secde-ger

Ahl-ı ʿālam sarı bir raḥmat durur ḳılġan nuzūl

Ol ṣıfat kim zında-dıllar şaʾnıġa (14) fayż-ı saḥar

Sınān-ı cānıstānı vahmıdın küffār-ı nā-farcām mubārızlarınıñ şacāʿat-aṣar cigerleri (15) zaḫmgīn ve tīġ-ı ḫūn-faşānı bīmıdın ʿabda-ı aşnām bahādurlarınıñ tahavvur-parvar baġırları ḫūnīn, (16) cahān ḫārıstānı bahār-ı hıdāyatınıñ rūḥ-afzā nasīmı ġonça-küşāylıḳıdın gülşen ve zamān şabıstānı (17) çırāġ-ı şarīʿatınıñ ʿālam-afrūz şuʿlası partav-ārāylıġıdın roşan.

Maṣnavī

Bolup ḳahrıdın

3b

(1) küfr éli ḫavfnāk

Anıñ dék ki ḫayl-ı şayāṭīn helāk

Bolup muhrıdın ahl-ı dīn sar-buland (2)

Néçük kim gürūh-ı melek arcmand

[13] Allah önce benim nurumu yarattı.

[14] “Muhammed sizin adamlarınızdan hiçbirinin babası değildir. Fakat Allah’ın elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah herşeyi hakkıyla bilendir.” (Kur’an, 33/40).

انا افصح [5] gevheri bile fuṣaḥā afsarıġa zīvar érkeni maʿlūm ve ḳuyaşlıġıġa (3) burhān, اصحابی کالنّجوم [16] sayrı lā-makānġa payvast, köşişi baḫşışġa hem-dast, sunbulāsā zulfıdın (4) لیلة القدر [17] bir tār-ı müşkīn, engüşt-numā muʿcızātıdın شق القمر [18] bir dalīl-ı ḥayrat-āfarīn.

Ḳıtʿa

Ey ʿarş (5) burcı ḫānḳahıñ içre munbarı

V'ey lavḥ lavḥı ḥikmetiñ élgide daftarı

Hem rūḥ şamʿ-ı rūyıña parvāna (6) érür

Hem Cabrāʾīldur ḥaramıñġa kebūteri

Él içse ol damī ki şarāb-ı şafāʿatıñ (7)

Ol zumra içre ḳıl maña hem luṭf sāġarı

اللهم صل علی محمّد عبدك و رسولك النّبی الامّی العربی سیّد الصادق
و علی آل محمّد و بارك و سلّم علیهم بعدد کلّ ذرّة الف الف مرّة [19]

Manāḳıb-ı mutaʿāḳıb ol Tört Imāmġa kim (9) ḫılāfat durcınıñ raḫşanda gevheri dururlar ve ımāmat burcınıñ duruḫşanda aḫtarı. (10) Her ṣāḥıb-davlatī kim alar muḥabbatın durratu't-tāc ḳıldı, nadāmat tofraḳın başıġa saçmaḳ (11) ıbtılāsıdın ayrıldı ve her ẕī-baṣāratī kim alar dostlıġı bile köñül közin yarutdı, ḥasrat (12) ġubārıdın ḫıyra-çaşm ve tīra-dıl bolmaḳ balāsıdın Rabbu'l-arbāb amān tuttı.

Bayt

Her kim ki bu (13) tört bīrīġa münkirdür

Īmānıġa küfr pardası sātırdur

Manḳabat

Nıyābat maʿrekesiniñ (14) şūḫ cavalānı, rıyāsat maḥkemesiniñ nāfıẕ farmānı, aṣḥāb-ı yaḳīn afżalı, arbāb-ı dīn ekmeli, ثانی اتنین (15) اذ هما فی الغار [20] āyatınıñ sabab-ı

[15] "Kardeşim Harun ise lisanca benden daha açık konuşur. Beni tasdik eden bir yardımcı olarak maiyetimde ona da peygamberlik ver. Doğrusu ben beni yalanlamalarından korkuyorum.' dedi." (Kur'an, 28/34).
[16] "Benim ashabım yıldızlar gibidir."
[17] "Doğrusu biz onu (Kur'an'ı) kadir gecesinde indirdik." (Kur'an, 97/1).
[18] "Yaklaştı kıyamet, ay yarıldı!" (Kur'an 54/1).
[19] Allahım, sadıkların efendisi, Arap ve ümmi olan resulün ve nebin Muhammed'e ve onun ailesine bütün zerreler sayısınca ve binlerce salat ve selam et.
[20] "Eğer siz ona yardım etmezseniz, biliyorsunuz ya, o küfredenler onu çıkardıkları sırada mağarada bulunan ikinin biri iken Allah ona yardım etmişti ki, o arkadaşına 'Üzülme. Çünkü Allah bizimle beraberdir.' diyordu. Bunun

nuzūlı, Téñri ve rasūlınıñ muḳarrab u maḳbūlı, aʿnī evreng-i zīb-i dāru'l-ḫılāfa, (16) amīru'l-muʾmınīn Abū Bekr ibn Abī Ḳaḥḥāfa rażıya'llāhu ʿanh.

Ḳıtʿa

Ḫudā-bandī ki mıllatġa bérip zayn

Érür ḥukmıdın (17) anıñ dīn nıẓāmı

Oturġan dék ḳamar kevn manzılıda

Rısālat şāhınıñ ḳāyım-maḳāmı

Kemāl-i

4a

(1) ṣıdḳdın ṣıddīḳ-ı ekber

Nigīn dahr ara farḫunda nāmı

Manḳabat

Küfr-i bī-hūda razm (2) u savaşlarıġa sıyāsat maydānınıñ maʿreke-ārāyı, dīn-ı ḫucasta bazmlarıġa (3) ʿınāyat baẕlınıñ ḫazīna-küşāyı, şarīʿat ayvānınıñ ḫāvandı, ʿadālat dīvānınıñ (4) ḫudāvandı, ʿArab mülūkınıñ sabab-ı tafāḫurı, ʿAcam ḥükkāmınıñ mūcıb-ı tekessüri, (5) aʿnī Ḥażrat-ı ḫılāfat-maʾāb amīru'l-muʾmınīn ʿUmar ibnu'l-ḫaṭṭāb rażıya'llāhu ʿanh.

Ḳıtʿa

Şahī kim tartıban (6) tīġ-ı şacāʿat

ʿArabdın tā ʿAcam ḳıldı musaḫḫar

Imāmat baḥrınıñ durr-ı yatīmı

Tapıp andın (7) ʿadālat tācı zīvar

Ḳılıp köp farḳ amr u nahy içre

Érür fārūḳ-ı aʿẓamlıḳda aşhar (8)

Manḳabat

üzerine Allah ona manevi güç ve huzur verdi. Onu görmediğiniz ordularla destekledi ve küfredenlerin kelimesini en alçak etti. Allah'ın kelimesi ise en üstün olandır. Allah güçlüdür, hikmet sahibidir." (Kur'an, 9/40).

Ḥılm cavāhırınıñ kānı, ḥayā gülbüniniñ gülistānı, kelām-ı muʿcız-nıẓāmnıñ (9) cāmıʿı, küfr ü nıfāḳ rusūmınıñ mānıʿı, Ḳurayş ḳabāyılınıñ ʿızzat-maʾābı, (10) banī-Umayya ṭavāyıfınıñ farḫunda alḳābı aʿnī ḥabību'r-Raḥmān amīru'l-muʾmınīn (11) ʿUṯmān ibn ʿAffān razıya'llāhu ʿanh.

Ḳıtʿa

Şah-an-şāhī ki kéldi ẕātı anıñ (12)

Asās-ı salṭanatġa rükn-i ṣālıṯ

Muşarraf boldı ẕı'n-nūraynlıḳġa

Bolup Aḥmad ikki (13) durrıġa vārıṯ

Manḳabat

ʿIlm daryāsınıñ ġavvāsı, tavḥīḍ ḥaramınıñ maḥram-ı (14) ḫāṣı, şacāʿat bīşasınıñ ġurranda şīrı, calādat maʿrekesiniñ şahsuvār-ı dılīrı, (15) faḳr mülkiniñ sāhıb-ı nigīni, hımmat taḫtınıñ murabbaʿ-nışīnı, aʿnī asadu'llāhu'l-ġālıb (16) amīru'l-muʾmınīn ʿAlī ibn Abī Ṭālıb kerrema'llāhu vachah

Ḳıtʿa

Payam-bar birle anıñ ıttıḥādı

Néçük kim cān u (17) tenniñ ıttışālı

Tañ érmes Murtażāġa bolsa maşhūr

Ki bardur ırtıżā içre kemāli

4b

(1) rıżvānu'llāhı ʿalayhim acmaʿīn.

Ammā baʿd

Bu ʿıbārāt-ı maʿnā ara ḥurūfınıñ rāḳımı ve bu cavāhır-ı kerān- (2) bahā ʿuḳūdınıñ nāẓımı, ḫılāfat mulāzımlarınıñ duʿā-gūyı, salṭanat (3) davlatınıñ baḳā-cūyı, malāmat ġam-ḫānasınıñ ṣadr-ı nışīnı nadāmat kāşānasınıñ (4) ʿuzlat-güzīni, aḫḳaru'l-ʿıbbād, mülkü'l-vahhāb, Şīr Muḥammadu'l-mulaḳḳab Bi'l-Mūnıs ibn Amīr (5) ʿAvaẕ Biy Mīr-āb, ġafara'llāhu taʿālā sayyiāti aʿmāli-hi ve tacāvaza ʿani'ṣ-ṣādirāti afʿālih (6) mundaḳ ʿarż ḳılur kim kiçiklik āvānı ve yigitlik ʿunfuvānı kim (7) ḥayāt ʿālamınıñ nav-bahārı ve ʿumr nav-bahārınıñ ayyām-ı ḫucasta-āṯārı (8) durur. Ol faṣl havāsı ve bu

mavsım taḳāżāsı bile bī-parvālıġ bādıyasıda (9) cunūn-tāz érdüm ve cahālat maʿrekeside. ʿArbada-bāz başımda ʿışrat havāsı (10) vāfır durur érdi ve köñlümde naşāṭ savdāsı mutakāṣır.

Bayt

Ṭarab ārzū ḳılmaġımdın (11) ne sūd

Ki çūn ārzū tutmas érse vucūd

Gāh arāzıl muḫālaṭıdın ḫāṭırım ġam-parvar (12) érdi ve avbāş muvālafatıdın żamīrım mükedder, gāh ʿulamā ḫıdmatıdın sar-bulanddur érdim (13) ve fużalā ṣuḥbatıdın bahramand.

Maṣnavī

Arāzıl içre gerçi munḥarıṭ mén

Cahālat ahlı birle (14) muḫtalıṭ mén

Velī ʿılm ahlıġa başım durur yol

Afāżıl dāmanıdın çékmeyin (15) ḳol

Eger felek-i ġaddārnıñ gūn-ā-gūn ḥādıṣātı hucūm ḳılsa şıʿr muşāhadası (16) bile, kim maḥzūnlar anīsı ve maġmūnlar calīsıdur, rafʿ-ı malālat ḳılur érdüm ve eger (17) zamān-ı nā-pāy-dārnıñ reng-ā-reng āfātı ġuluv étse tavārīḫ muṭālaʿası bile, kim avżāʿ-ı

5a

(1) ahl-ı ʿālam vuḳūfıġa sabab u keyfiyyet, sulūk-i banī-ādam ıṭlāʿıġa mūcıb u bāʿıṣ durur, (2) dafʿ-ı külfet ḳılur érdüm. Tā kim ʿālam dıyārı ıdbār nuzūlınıñ küdüretidin (3) mubarrā ve cahān ḥışārı ıḳbāl vuṣūlınıñ masarratıdın ʿışrat-afzā bolup kişvar- (4) ıstānlıġ taḫtı bir pād-şāh-ı gerdūn-dar-gāh ḳudūm-ı hımmatı bile buland-pāya boldı (5) kim saʿādat gevheri anıñ tācıġa zīvar bolmaḳ bile kerān-pāya durur ve cahānbānlıġ (6) tācı bir şah-an-şāh-ı ancum-sıpāh tārek-i davlatı bile zıynat taptı kim ıḳbāl aṭlası taḫtıġa davāc (7) bolmaḳ bile ṣāḥıb-ı ḳıymat durur.

Ḫılāfat ḫuṭbası bir şahr-yār-ı ẕu'l-ıḳtıdār ẕātıġa (8) muḳarrar boldı kim darāhım-ı davlat sikke-i madḥatı bile muʿtabar bolur ve salṭanat ḫātamı bir (9) nām-dār-ı ʿadālat-şıʿār atı bile nāmı boldı kim rıḳʿa-ı ḥukūmat-alḳābı calālatı bile kirāmı (10) bolur.

Ḳahramānī kim tīġ-i sıyāsatı vahmıdın ʿadāvat dıyārınıñ sar-keşleri sıpar-ı ıḫtıfādın (11) baş çıḳara almas ve şaḥna-ı ʿuḳūbatı bīmıdın żalālat ḥışārınıñ

muşavvaşları (12) mamarr-ı ıẕhārġa yol başḳara almas durur ve ṣāḥıb-ḳırānī kim lıvā-yı ẓafar-peykeriniñ (13) duruḫşān mahcası انا فتحنا لك فتحاً مُبيناً [21] ṣayḳalı bile mucallā durur ve ḫancar-ı nuṣrat- (14) cavharınıñ muraṣṣaʿ ḳabżası نصر من الله و فتح قريب [22] taẕhībı bile muṭallā.

ʿĀdılī kim (15) mıʿmār-ı ʿadālatınıñ ṣanʿatkārlıġı bile ḫarābalar ābādān bolup ẓulm türk-tāzınıñ (16) ġāratıdın raʿāyā fārıġ-bāl boldı.

Bāẕılī kim saḥāb-ı saḫāvatınıñ maṭar-bārlıġı bile hāmūnlar (17) gülistān bolup faḳr tund-bādınıñ mażarratıdın fuḳarā āsūda-ḥāl boldı.

Ḳaṣīda

5b

(1) Āsmān taḫtı ki kāḫ-ı ʿadl añadur taḥt-gāh
Başıda ḫūrşīd-ı raʾfatdın érür zarrīn- (2) külāh
Sāyabān ḳadrıdın gerdūn nışānıdur ḥaḳīr
Anda altun ḳubbalar naḳşı érür (3) ḥūrşīd u māh
Ḳadrı allıda muʿallā çarḫ érür adnā sarīr
Hımmatı allıda ʿālamdur muḥaḳḳar bār-gāh (4)
Ḥukmıġa ʿālam muṭīʿ ẕātıġa taslīm étip
Davlat-ı ḫ(v)ārazm-şāhī manṣabın luṭf-ı ılāh (5)
Līk Çingizīler ıstīṣāl tapıp ḳahrıdın
Eyle kim Çingiz tīġı vahmıdın Ḫ(v)ārazm-şāh (6)
Her ṭaraf yétkürse at yüz fīlni eyler zabūn
Her ḳayan kéltürse raḫ miñ şāhnı (7) eyler tabāh
Ḳılmasun neyüçün salāṭīn ḳulluḳıġa mayl kim
Kimge ḳıldı ḳulluġın (8) boldı Sikender dast-gāh
Bu ne āṣār-ı saʿādatdur ki yétgeç muḳaddamı
Kīmiyā yañlıġ zar-ı ḫālış (9) bolur ḫāk-i sıyāh

[21] "Doğrusu biz sana apaçık bir fetih açtık." (Kur'an, 48/1).
[22] "Seveceğiniz bir diğer (nimet) daha var: Allah'tan yardım ve yakın bir zafer! Müjdele müminleri!" (Kur'an, 61/13).

Lamʿa-ı tīġıġa aʿdā tāb kéltürmek muḥāl

Şuʿla-ı barḳ allıda andaḳ ki (10) ḫarvār giyāh

ʿAdlı mülk avrāḳın andaḳ sāda ḳıldı ẓulmdın

Kim tapılmaḳ mümkin (11) érmes anda naḳş-ı dād-ḫ(v)āh

Bāda-ı ḳahrıdın aʿdā öyle bī-hūş oldı kim

Tā ḳıyāmat (12) tapmas öz ḥālıġa rāh-ı ıntıbāh

Tīġ tā çékti muʿānıdlar vucūdı dafʿ ıġa

Çıḳmadı (13) maḥzūn köñüller terkeşidin tīr-ı āh

Ḳuvvat-ı bāzūsıdındur ḥarb-ı germ olġan (14) çaġı

Bu ṣıfat kim tīġlarınıñ ḳāmatı bolmış dū-tāh

Tīġ-ı ḳahrıdın ʿadū tapmas (15) amān tapġay amān

Özige ol dam ki ister göşe-i ʿafvın panāh

Ḥamla-ı şarṣarvaşıġa (16) hīç kim bolmas ḥarīf

Tund-bād utrusıda né navʿ turġay berg-gāh

Ḳadr-ı ıḳbālın (17) körüñ kim boldı rozī Téñridin

Dostıġa üç masnad dūşmanıġa ḳaʿr-ı cāh

6a

(1) Ḳahrı zındānıda mufsıdlar ʿuḳūbat otıġa

Örtenür ol navʿ kim dūẕaḫ ara ahl-ı günāh (2)

Ḥalḳa-ı amrıġa ıḳbālı cahānnı kirgüzür

Ḥarb zancīrını tépretmek émes ḥācat sıpāh (3)

Çarḫ hem sar-keşlik étse ḳaydıġa bolġay esīr

Kim kemendi dururs a ol navʿ kim madd-ı nigāh (4)

Āftāb ıltıfātıdın tapar yer ḳadar-ı çarḫ

Kehkeşānlıġ daʿvā eyler muḳaddamıdın gerd-i rāh (5)

Luṭfıdın Keyvān-sarīr oldı faẓīlatmandlar

Baẕlıdın ahl-ı hunar bolġan kibi ḫūrşīd-cāh (6)

Panca-ı ıḥsānı andaḳ sīm u zar rīzış ḳılıp

Eyle kim Cannatda ṭūbā şāḫı her sarı (7) mıyāh

Saʿyı birle ahl-ı dīn taptı ravāc ol navʿ kim

Küfr élige ḳalmadı ḳuvvat cuz āh (8) ʿumr-gāh

Davrıda tüzdi böri ḳoy birle andaḳ dostlıġ

Kim burun duşman démeklikdür (9) maḥall-ı ıştıbāh

ʿAdlī daʿvāsını fāş étsem muḥıḳ mén kim érür

Él duʿāsı birle (10) mülk āsāyışı ikki güvāh

Hem ḳılıp tekrār vaṣf-ı cūdın ahl-ı madrasa

Hem duʿā-yı davlatın (11) vırd eylep ahl-ı ḫānḳāh

Yā Rab eylep bu şah-an-şah fatḥ ʿālam kişvarın

Kām-rānlıġ birle bolġay (12) yétti ıḳlīm üzre şāh

Bazmı mahvaşlarġa bolġay ʿışrat-afzā ḳulūb

Āsıtānı (13) şāhlarġa sacda-ārā-yı cıbāh

Mūr dék bad-ḫ(v)āhlar tofraḳ ara eylep vaṭan

Davlatıdın (14) tapġay ıḳbāl-ı Sulaymān nīk-ḫ(v)āh

Ḥażrat-ı aʿlā-ḫāḳānī, muḳarrab-ı dar-gāh-ı subḥānī, muravvıc-ı ḳavāʿıd-ı (15) salṭanat-ı Muḥammad, asās-ı manzılat, evreng-i zīb-ı ḫılāfat, masnad-ārā-yı calālat, Keyvān-ı panāh-ı (16) ḫūrşīd, külāh-ı ʿadālat, manḳabat-ı muʿallā-manzılat.

Naẓm

Felek-cāy-gāh u muʿallā-çaşm

Ḳuyaş dék (17) sar-afrāz zarrīn-ʿalam

Tutup yer yüzin ıḳtıdārı anıñ

Fuzūn taġlardın

6b

(1) vaḳārı anıñ

Aʿẓam-ı salāṭīn-ı ʿālam, afżal-ı ḫavāḳīn-ı muʿaẓẓam, şamsu feleki'l-ʿaẓamati (2) ve'l-calāl, ḳuṭbu's-samāʾi'l-ḥaşamati ve'l-iḳbāl, rāfıʿ-ı maḳām-ı şarīʿat, seyyidu'l-mursalīn, bāsiṭu bisāṭi'l-ʿadli (3) ve'r-raʾfati ʿala'l-ʿālamīn, ḳāmıʿ-ı bunyād-ı küfr ü ṭuġyān, nāşıb-ı lıvā-yı amn u amān, ḫalīfatu'z-zamāni (4) fi'l-āfāḳ, māliku sarīri ḫilāfati bi'l-irşi ve'l-istiḥḳāḳi'l-muʾayyad min-ʿindi'llāhi'l-Meliki'l-Mannān, (5) al-manṣūru ʿala'l-aʿdāi bi-tavfīḳi's-subḥān, aʿnī pād-şāh-ı şāḥıb-ḳırān, abu'l-fatḥ (6) Él Tüzer Muḥammad Bahādur Ḫan madda'llāhu taʿālā ẓilālu calāli-hi ʿalā-mufāriḳi'l-anām ilā-yavmi'l-ḳiyām.

(7) Çūn bu davlat-ı maymūn roz-afzūn ḳuyaşınıñ şaʿşaʿası ʿālamnı yarutdı (8) ve bu navbat-ı humāyūn kösiniñ ṭanṭanası felekdin ötti. Her ḫarāb u ābād bir vāsıṭa bile (9) saḥāb-ı ʿınāyatınıñ raşaḥātıdın bahramand ve her adanī ve aḳāṣī bir vasīla bile āftāb-ı (10) marḥamatınıñ partav-afganlıġıdın arcmand boldı, ḫārıstānlar gülistān-reng (11) būyın āşkār étti, gülistānlar ravża-ı rıżvān ṭarāvatıġa yétti.

Bayt

Raʿāyā bolup ʿadlıdın (12) bahramand
Sıpāh ahlı ınʿāmıdın arcmand
Mesākīn tapıp baẕlıdın şādlıġ (13)
Anıñ dék ki vīrānlar ābādlıġ
Ġanīlarġa camʿıyyat afzūn bolup
Tazāyudġa amvālı (14) maḳrūn bolup
ʿAdūlar körüp luṭfıdın marḥamat
Aña dostlar dék bolup yek-cihet (15)
Canābıda her banda-ı ḫāk-būs
Tapıp ḳadr-ı İskender-i Faylaḳūs
Hunar ahlı ol navʿ mumtāz (16) olup
Ki cāh avcı üzre sar-afrāz olup
Alar kim édi ʿılmdın bahramand (17)
Bolup yétti kögdin maḳāmı buland
Suḫanvarlar allıda ḳurbat tapıp

Söz

7a

(1) acnāsıça ḳadr ḳıymat tapıp

Körüp ahl-ı naẓm özgeçe ıltıfāt

Tapıp (2) baẕlıdın her dam artuḳ ḥayāt

Anıñ luṭfı birle ḫavāṣṣ u ʿavām

Uluġ tā kiçik (3) boldılar şād-kām

Ammā faḳīr kim ḥavādıṯ çeriginiñ leked-köbidin āzarda ve navāyıb-ı (4) sıpāhī ġalabasıdın afsurda érdüm ve ol dar-gāh-ı gerdūn-ışṭıbāh ʿataba-būslıġı (5) köñlümge ārzū ve ol āsıtāna-ı fırdavs-nışāna tofraḳınıñ tūtıyāsın istemek (6) közümge āb-rū érdi. Velīkin kemāl-i ʿacz ve ġāyat-ı inkisārdın bu tamannā ıẓhārıġa curʾat (7) ḳılmaḳ muḥāl köründi ve bu taḳāżā ıfṣāsıġa mayl körgüzmek mumtanıʿ u vabāl.

Rubāʿī (8)

Mén kim mén ol şāh vıṣālın tilemek

ʿIşrat-kede-i ravża-mıṣālın tilemek

Sar-keşte-i (9) mużṭarıblıḳ étti ḥāṣıl

Ẕarrātġa ḫūrşīd camālın tilemek

Ve ṣūrat-ı ḥālım bu (10) maʿnā-ı ġam-fazāġa muvāfıḳ érdi kim

Maṯnavī

Néçük şah bazmıġa yétgey gedāyī

Ki andaḳ (11) yoḳ ḥaḳīr u bī-navāyī

Tapar mu yol ḳuyaş vaşlıġa ḫuffāş

Guharġa yantaşur mu (12) her ḳara taş

Ġubār uçmaḳ bile yétmes felekge

Parī hem-rāz ola almas melekge (13)

Bu navʿ yaʾs ıstīlāsı bile ḫāṭırım üyi baytu'l-aḥzān érdi ve mundaḳ nav-mīdlik (14) yaġmāsı bile köñlüm mülki vīrān.

Naẓm

Ḫāṭır ara mıḥnat [u] ġam bar édi

Ranc ʿanā (15) cān ara bısyār édi

Ġālıb olup başıma savdā-yı yaʾs

Bolmış édim (16) sākin-i ṣaḥra-yı yaʾs

Bir tün étip mén sarı davlat rucūʿ

Aḫtar-ı ṭālıʿ (17) maña ḳıldı ṭulūʿ

Yaʿnī başım üzre yétip ḳāṣıdı

Manzıl-ı maḳṣūd sarı

7b

(1) ḳāyıdı

Başdın ayaḳ ġurḳa-ı baḥr-ı ḫabar

Ḳaysı ḫabar barça başārat aṣar

Her (2) ḳadamıdın ki bolup gerd fāş

Surma ḳılıp közige ay u ḳuyaş

Her sözi ʿĪsā (3) nafasın bélgürüp

Ḫastalar acsāmıġa cān yétkürüp

Dédi ki yürmek (4) işini cazm ḳıl

Şāh canābıġa turup ʿazm ḳıl

Yétkür özüñ (5) dār-ı ḫılāfat sarı

Başıñ alıp barur davlat sarı

Çūn bu başārat-ı (6) davlat-ışārat nasīmı sāmıʿım dımāġın muʿaṭṭar ḳıldı ve ḫāṭırım gülistānın tāza u tar. (7) ʿAzīmat havāsıġa bāl-ı surʿat urdum. Ḫūrşīd-ı calālat Ḥażratıġa özümni ẕarravār (8) yétkürdüm.

Naẓm

Naẓarġa bār-gāhı boldı paydā

Émes hem-sar aña çarḫ-ı (9) muʿallā

Ḳılıp dīvārı Çīn naḳşın muʿayyan

Kevākib ṣūratı saḳfıda roşan

Ḳanādīl (10) anda altundın sar-ā-sar

Bolup her şamʿı bir ḫūrşīḍ-ı anvar

Çırāġānlıḳ anıñ dék (11) maclıs-afrūz

Ki érdi goyıyā kim şām-ı nav-roz

Töşelgen her ṭaraf ḳalın zar-keş (12)

Saçaḳ aṭrāfıda barı güher-keş

Macāmır içre türlüg ṣandal u ʿūd

Çıḳarıp ʿıṭr kesrlik (13) bile dūd

Ḳurulġan ṣadrıda taḫtı zabarcad

Büyüklikde maḳāmı farḳ-ı farḳad (14)

Anıñ üstide masnad-ı reng-ber-reng

Ki gerdūn aṭlasıdın eyleben neng (15)

Oturmış masnad üzre şahr-yārī

Muʿaẓẓam taḫt-gīrī, tāc-dārī

Mubārek (16) başıda iklīl-ı zarrīn

Cavāhır birle tapıp zīb u tazyīn

Ottaġa afsarı (17) üzre kélip zar

Şuʿāʿ mıhr yañlıġ cilve-güster

Cabīnıda ḫılāfat nūrı paydā

8a

(1) Yüzide salṭanat rengi huvaydā

Başıdın tā ayaḳ altun ara ġarḳ

Ḳılıp bolmas anı (2) ḫūrşīddın farḳ

Şükūhıdın sınuḳ gerdūn şüḳūhı

Ṣabātıdın (3) sebk-i Alburz köhi

Ḳaşıda ḳılġu dék Bahrām ḳulluḳ

Dağı darbānlıġıda Sām (4) ḳulluḳ

Saḫāvatda aña her néçe açmaḳ

Kélip bazm ahlıġa yüz genc saçmaḳ (5)

Çūn mundaḳ ṣuḥbat-ı fırdavs-ı nuzhatġa dāḫıl boldum. Özümni ẕarra-ı kemān ḳıldum (6) kim ḳuyaş ḥużūrıda sar-keşte-i havā-yı ıżṭırāb bolġay ve ḳaṭra-ı yaḳīn bildim kim (7) muḥīṭ canbı ʿadam u nā-yāb körüngey mastlar dék kim küçlüg bāda ḥıddatıdın (8) bī-ḫod bolġay ʿubūdıyyat tofraḳıġa yıḳıldum ve bendelik zelūçasınıñ göşesin (9) būsa ḳıldum. Çūn adab ayaḳıġa turdum. Taʿẓīm rasmın ẓuhūrġa yétkürdüm. Nasāyım-ı (10) ılṭıfāt-ı sulṭānī, ravāyıḥ-ı aşfāḳ-ı ṣāḥıb-ḳırānī ḥarakatġa kirip banda-nuvāzlıġ yüzidin (11) taşrīf-ı ʿınāyatı bile mumtāz ve ıḥsān-ı bī-ġāyatı bile sar-afrāz ḳılıp gevher-afşān (12) tekellüm boldı kim:

Naẓm

“Ey ḳadīmu’l-ḫıẓmat-ı dar-gāhımız

Ṣıdḳ maydānıda ḫāk-i rāhımız

Eylegen (13) yetti atañ çékmey élik

Yetti ābāmız ḳaşıda bendelik

Cahān mülki bī-dıllar (14) köñüli dék ḫarāb-ābād ve ḥayāt bınāsı raʿnālar ʿahdı dék bī-bunyād durur. Bas (15) munıñ dék mülkde ıḳāmat ḳılmaḳ ve bu navʿ bınāda manzıl tutmaḳdın ġaraż (16) ol durur kim kişidin ẕikr-i camīl yād-gār ḳalsa ve yaḫşı at pāy-dār. Bu muddaʿā ʿımārāt (17) taʿmīrıdın ḥāṣıl érmes ve avlād tanāsulıġa hem şāmıl. Meger söz dībāçasıda bāḳī

8b

(1) ḳalġay kim ol dībāçanıñ şīrāza-ı baḳāsıġa ḥavādıṯ-ı davrān mıḳrāż-ı ınḳırāż (2) bile żarar yétküre almas ve avrāḳ camʿıyyatın taṣārīf-ı zamān tund-bād-ı tafrıḳa bile savura (3) almas.

Maṯnavī

ʿImārāt ile ḫātırıñ ḳılma şād

Tanāsul baḳāsıġa hem ıʿtımād (4)

Bārī ʿāḳıbat munʿadımdur barı

Eger soñra bolsun ve ger ilgeri

Érür söz anıñ (5) dék muşayyad bınā

Ki yıḳmas asāsını sayl-ı fanā

Bahār-ı ḫ(v)āhışımız bu maʿnāġa çaman-pardāz (6) bolur kim salāṭīn-ı māżī sunanı ve şuʿarā-yı salaf daʾbıġa muvāfıḳ bir kitāb-ı muzayyan bolsa kim (7) ḫıyābān suṭūrıda gül-dasta-ı naẓm u sunbul naṣr-ı nezāket āb-rengidin reşk-i gülzār-ı ʿıllıyyīn (8) bolġay, laṭāfat-ı ʿıbārat ve nükhet-i maʿnā bile ġayrat-ı bahışt-barīn.

Émdi kérekdür kim (9) bizniñ nasab-ı humāyūnımızını söz dīvānıda kürsī-nışīn ve acdād-ı amcādımız asāmīsın (10) taʾrīḫ ḫātamıda naḳş-ı nigīn ḳılsañ ve öz ḥālātımız ve baʿżı futūḥātımız bile, kim zıynat-ı (11) afsāna ve nāsıḫ-ı Şah-nāma durur, naẓm rıştasıġa durr-ı meknūn térseñ ve naṣr basāṭıġa gūn-ā-gūn (12) zıynat bérseñ. Tā bolġay kim davrān ṣaḥāyıfı fanā tund-bādı bile parīşān bolup ʿālam (13) kāşānası ʿadam saylı bile vīrān bolġunça avṣāf-ı ḥamīdamız zamān avrāḳıda bāḳī (14) ḳalġay ve ẕikr-i pasandīdamız cahān macālısıda salāṭīn bazmıġa şorış salġay. (15)

Naẓm

Gerçi köpdür laṭīfa-gū şuʿarā

Nükte sanç ahl-ı faẓl u dıḳḳat ara

Naẓm tīġı bile cahān açġan (16)

Naṣr bazmı ara güher saçġan

Līk sendin körüp basī ıḫlāṣ

Seni bu ḫıẕmat içre (17) ḳılduḳ ḫāṣ

Nükte üzre ḳalam dék eyle şıtāb

Tā yétüşgey nıhāyatıġa

9a

(1) kitāb”

Çūn mundaḳ marḥamat āftābı partav-ı ıltıfāt bile bu ḫāksār tīra rozgārnıñ (2) ḫāṭırın munavvar ḳıldı. Bī-ḳarārlıġ havāsıda ẕarravār bāl-afşān boldum kim né ḥāṭırım (3) daftarıġa cıld-ı ḳudrat bar ve né köñlüm dīvānıġa şīrāza-ı camʿıyyat. Bas bu parīşānlıġlar bile iş (4) şurūʿıġa néçük mayl ḳıla alġay mén ve ḫıẕmat ʿuhdasıdın né navʿ kéle alġay mén. (5) Bu aṣnāda maḥramlardın birev, kim muḳarrab-ı ḥażrat-ı sulṭānī, maḳbūl-ı dar-gāh-ı ṣāḥıb-ḳırānī érdi, (6) bu keyfiyyet vuḳūʿın fırāsat yüzidin añlap saroş-ı ġaybı ve mulham-ı lā-raybı dék Mīrzā Nāẓım Haravī (7) dīvānıdın bu mıṣraʿ tarannumı bile dıl-dārlıġ körgüzdi kim

Mıṣraʿ

کیمیای دولت است (التفات یادشاهان

Ārī, salāṭīn marḥamatıda keyfiyyetī durur kim gedānı daraca-ı salṭanatġa (9) yétkürür ve ṣūratnı maḥall-ı ḥareketge kéltürür ve mülūk tarbıyatıda naşāʾdur kim (10) ḳuzġunnı ṭūṭī dék gūyā ḳılur ve ṭūṭīnı Masīḥāsā ve her kişi kim mundın bahramand érmes. (11) Her néççe kim gevher, aṣīl durur, taş silkige hem kirmes. Çūn bu navā-yı ṭarab-afzā (12) ıstımāʿıġa muşarraf boldum ve özümni المأمور معذورٌ [23] ʿuẕrıġa mükellef tapdum, hımmat (13) keyfiyyeti lāl tilimni bī-ıḫtıyār mundaḳ şīrīn maḳāl ḳıldı kim

Maṣnavī

Eger pād-şāh (14) eylese ıltıfāt

Bolup mén balāġat-fazā-yı nikāt

Uray dast u pā ḳuvvatım barıça

Ḳılay (15) cust-cū ḳudratım barıça

Né kim kélse tildin dırīġ étmeyin

Élik çekmeyin tā bu iş (16) bitmeyin

Çūn ruḫṣat-ı ınṣırāf ḥāṣıl boldı. Bir göşe ıḫtıyār ḳıldum ve ol göşede (17) ḳarār tutdum.

Ḳıtʿa

Tutup mén göşelik él hucūmıdın hem ol göşe

Mén-i āşuftaġa andaḳ ki

[23] Memur mazurdur. Yani elçiye zeval olmaz.

9b

(1) ṣaḥrā-yı ḳıyāmatdur

Yana ṭabʿımġa dahr aşġālıdın żaʿfı érür ṭārī

Balī savdāyī (2) olġanġa ne imkān salāmatdur

Malāmat ḳılmañız nuḳṣānıma ger bolsañız (3) vāḳıf

Kişi kim böyle ḥālı bolsa né cā-yı malāmatdur

Her taḳdīr bile muḫtaṣar (4) şurūʿıġa ḫāma-ı ıbtıdā sürüldi. Çūn bahār, ıḳbāl ṣāḥıb-ḳırānı bile zıynat (5) tapıp érdi. Bınāan ʿalayh Fırdavsu'l-Iḳbālġa mavsūm boldı. Bir muḳaddama, béş bāb, (6) bir ḫātımaġa taḳsīm taptı. Ḥażrat-ı Īzıd-kām baḫşdın umīd ol kim ʿunvān-ı (7) ıftıtāḥın tatımma-ı ıḫtıtāmġa mavṣūl ve muḳaddama-ı āġāzın ḫātıma-ı ancāmġa maşmūl (8) ḳılġay. وما توفیقی الا بالله [24]

Muḳaddama baʿżı maḫṣūṣāt-ı aʿlā-ḫāḳānī ẕikride, kim āṯār-ı (9) ıḳbāl-ı ṣāḥıb-ḳırānī érdi, avvalġı bāb Ḥażrat-ı Ādam ʿalayhi's-salām īcādıdın Nūḥ ʿalayhi's-salām (10) avlādıġaça meẕkūr bolur. İkinçi bāb Yāfaṯ ʿalayhi's-salāmdın Ḳoñrat şuʿbasıġaça Moġul pād-şāhlarınıñ (11) ẕikride, üçünçi bāb Ḳorlas avlādıdın pād-şāhlıḳ marātıbıġa yétgenler (12) ẕikride kim soñġı Abu'l-ġāzī Ḫan ibn Yād-gār Ḫan durur, törtünçi bāb (13) Ḥażrat-ı pād-şāh-ı ṣāḥıb-ḳırānnıñ acdād-ı kirām ve ābā-yı ẕu'l-ıḫtırāmınıñ ẕikride, (14) béşlençi bāb Ḥażrat-ı pād-şāh-ı ṣāḥıb-ḳırānnıñ vılādat-ı humāyūnıdın (15) bu rısāla-ı saʿādat-maḳāla ıtmāmıġaça her vaḳāyıʿı -kim āṯār-ı ṣāḥıb-ḳırānīdın vuḳūʿ (16) tapmış ve vuḳūʿ tapġusı durur- ẕikr ḳılılur. Ḫātıma avlıyā-yı ʿıẕām ve ʿulamā-yı kirām (17) ve ʿumarā-yı ẕu'l-ıḫtırām ve ṣāḥıb-davlat bégler ve ẕekkī-ṭabʿ şāʿırlar ve dānışmand

10a

(1) fāżıllar ve Falāṭūn-fıṭrat hunarmandlar ve baʿżı umūr-ı ġarība -kim Ḥażrat-ı pād-şāhnıñ (2) ayyām-ı maymanat ancāmıda vuḳūʿ tapıp durur- alar ḥıkāyātıġa maḫṣūṣ durur.

[24] Tevfik Allah'tandır.

(3) *Baʿżı maḫṣūṣāt-ı aʿlā-ḫāḳānī ẕikride kim āṣār-ı ıḳbāl-ı ṣāḥıb-ḳırānī érdi*

(4) Her saʿādatmandī kim azal dīvānıda و الله يختص برحمته من يشا [25] ḫılʿat-ı marḥamatġa (5) maḫṣūṣ bolup kelime-i تخلقوا باخلاق الله [26] manṣūr-ı davlatı bile sar-afrāz bolsa her (6) tadbīrī kim ḫātır-ı ḫaṭīrıdın baş çéker, taʾyīdāt-ı rabbānī bile muvāfıḳ-ı taḳdīr bolur (7) ve her amrī kim żamīr-ı munīrıdın ẓuhūr ḳılur, tavfīḳāt-ı subḥānī bile ḫavāṣṣ u (8) ʿavāmġa maḳbūl u mustaḥsan körünür. Andaḳ kim

Maṣnavī

Ṣāh-ı ḳavī ṭālıʿ-ı fīrūz-baḫt (9)

Ḫusrav-ı laʿl-afsar u fīrūza-taḫt

Sākin-i evreng felek-cāhlıġ

Fārs (10) maydān-ı cahān-şāhlıġ

Nāṣıya-ı küfrge ḳoyġuçı dāġ

Yaḳġuçı dīn ancumanıġa çırāġ (11)

Ḥażrat-ı ḫākān-ı aʿẓam ve sulṭānu ʿālami'l-muḫtaṣ bi-ʿināyāti'l-Meliki'l-Mustaʿān abu'l-fatḥ (12) Él Tüzer Muḥammad Bahādur Ḫan ḫallada'llāhu mülke-hu ve sulṭāna-hu ve afāża ʿala'l-ʿālamīna birra-hu [ve] iḥsānahnıñ (13) ẕāt-ı ḫucasta-ṣıfātı ʿınāyāt-ı ılāhī bile ārāsta ve fażāyıl-ı nā-mutanāhī (14) bile pīrāsta bolup salāṭīn-ı ʿālī-maḳām u ḫāvāḳīn-ı gerdūn-ıḫtışāmıdın (15) mumtāz durur. Her raʾyī kim lavh-ı ḫāṭırıda naḳş tutsa nusḫa-ı taḳdīrġa muvāfıḳ ve her iş (16) kim ẓuhūrġa yétkürse maḳbūl-ı ḫalāyıḳ durur.

Maṣnavī

Bolup luṭf-ı ḥaḳ (17) şāmılu'l-ḥāl aña

Naṣīb eylemiş ʿızz u ıḳbāl aña

Ne iş ḫāṭırıġa ḫuṭūr eylese

10b

[25] "Ne kitap ehlinden ne de müşriklerden olan kâfirler size Rabbinizden bir hayır indirmesini ister. Allah ise rahmetini dileğine bahşeder ve Allah çok büyük lütuf sahibidir." (Kur'an, 2/105).
[26] Allah'ın ahlakıyla ahlaklanınız.

(1) Żamīrıġa raʾyı ʿubūr eylese

Bolur zıynat-afzā-yı bazm ḥuṣūl

Tapar ıʿtıbār-ı (2) ḥużūr ḳabūl

Her işkāl kim él hırāsān bolur

Anıñ allıda barça āsān (3) bolur

Ḳayan çékse leşker maṣāf étmeyin

Bolur fatḥ aña ıḫtılāf étmeyin (4)

Gürūhī ki ḳılsa ḫılāfıġa mayl

Maġāk içre manzıl tutar mışl-ı sayl

Körüp yā felekdin (5) sıtamkārlıġ

Tapar daşt-ı ġurbatda āvvāralıġ

Her kişvarġa, kim ʿasākir-i (6) ẓafar-maʾāṣırı ḥareket ḳıldı, āvāza-ı vuṣūlıdın abvāb-ı fatḥ çahra-ı davlatıġa (7) açıldı ve her dıyārġa, kim mevākib-i gīhān-pūyı ḳozġaldı, ḫabar nuzūlıdın (8) basāṭ-ı ẓafar ṣaḥn-ı calālatıġa töşeldi. Her ḫaylī, kim sar-keşlik kürenıġa (9) mutaḥaṣṣın bolup ızhār-ı ʿadāvat ḳıldı, tīġ-ı sıyāsatıdın ʿadam ṣaḥrāsıda āvvāra-ı (10) ġurbat boldı ve her ḳavmī, kim ḳadam-ı taẕarruʿ bile pīşvāz çıḳıp ʿubūdıyyat başın dar-gāh-ı (11) ıṭāʿatġa urdı, şaraf-ı ʿınāyatı bile farḳ maẕallatın avc-ı ʿızzatġa yétkürdi. (12) Ol cumladın durur, Ḳara Ḳalpaḳ ḳabīlasınıñ Taracī ve Yomutıyya gürūhınıñ (13) ıḫrācı ve Ḫ(v)āca Éli Ḥışārınıñ taḫrībı ve Ḳoñrat dıyārınıñ tasḫīrı ve umūr-ı (14) ġarāyıb ve kār-zār-ı ʿacāyıb kim ol Ḥażratnıñ umarā u erkān ve leşker-i bī-kerānıdın (15) ʿarṣa-ı ẓuhūrġa çıḳmış, ʿayn-ı āftāb maydān-ı aʿvāmda mışālın körmey durur ve dīda-ı (16) ḳamar ʿarṣa-ı şuhūrda naẕīrın muşāhada ḳılmay durur.

Maṣnavī

Felek köz (17) açıp bī-ḥadd u bī-şumār

Damī davr-ı ʿālamda tutmay ḳarār

Kélip dahrġa şāh u şah-zādalar

11a

(1) Ötüp allıdın ḫayl-ı āzādalar

Alıp taḫt-ı Camşīd gerdūn-sarīr

Sikender (2) bolup ḫusrav-ı mülk-gīr

Musallaṭ bolup élġa Çingiz Ḫan

Tutup yétti kişvar Témür Kürgen (3)

Bérip kögde ün kös ʿabdu'llāhī

Alıp yerni ıḳbāl nādır şahī

Munuñ dék (4) şah-an-şāh-ı ṣāḥıb-ḳırān

Köre almadı bérmedi bal nışān

Bu yañlıġ ḳıla almadı (5) kār u zār

Farīdūn, Żoḥḥāk, Isfandyār

Cahān ʿarṣası içre bolmadı ʿıyān (6)

Maṣāffı munuñ dék ẓafar-ı ıḳtırān

Anıñ vaṣfıdın til érür tīġ-ı dam

Yazar çaġda davr-ı ḫāma (7) cavhar-ı raḳam

Çamanzār afsānasıdın kitāb

Tapıp reng-i gül her varaḳ bāb bāb (8)

Eger vaṣfıdın bolsa fīrūzmand

Ḳılur nükte tasḫīr past u buland

Şaʿşaʿa-ı tīġı bir āftāb durur kim (9) her muḫālıfnıñ samtu'r-raʾsıġa ırtıfāʿ tapsa aḫtar-ı ʿumrınıñ zavālı muḥaḳḳaḳ bolur. Yā bir ot (10) durur kim her ḫaşmnıñ ātaş-gāh maṣāffıda zabāna çékse ḫarman-ı vucūdın ḳoruḳ u ḫāşāk (11) dék köydürür. Ḫancar-ı burrānı duşman ḥayātınıñ ınḳıṭāʿıġa burhānī durur. Ḳāṭıʿ ve ḫadeng şuʿla (12) paykānı ʿadū yaḳasınıñ ḫarmanıġa barḳī durur lāmıʿ.

Maṣnavī

Sınānī oḳ (13) yılanıdın nışāna

Ötüp aʿdā yüregidin ravāna

Kélip ol navʿ zancīr kemendi (14)

Bolup anıñ muḫālıf-ı pāy-bandı

Ẓafar dıl-dārıġa yayı kélip ḳaş

Çékerde fatḥ üçün (15) īmā ḳılıp fāş

Racā[-yı] vāṣıḳ durur kim macmūʿ-ı rubʿ-ı meskūn ʿavn-ı ılāhī bile ḳabża-ı taṣarrufıġa (16) tīzrek kirgey ve camīʿ aḳālīm-ı sabʿa taʾyīd-ı rabbānī bile taḥt-ı farmānıġa batraḳ (17) dāḫıl bolġay. Ammā Ḥażrat-ı Vāhıbu'l-ʿAṭāyā ol Ḥażratnıñ żamīr-ı aḳdas ve ḫāṭır-ı aşrafın aḫlāḳ-ı ḥamīda

11b

(1) cavāhırı bile mutaḥallī ve afʿāl-ı pasandīda zavāhırı bile mutacallī ḳılıp durur kim hīç aṣar-ı (2) umūr-ı nā-şāyast ḥarakāt u sekenātıdın sahvan u ḫaṭāʾan vucūdġa kélgen (3) érmes.

Maṣnavī

Vucūdı ʿayb lavṣıdın mubarrā

Néçük kim tīrelikdin cırm-ı (4) bayẓā

Ṣafā-parvarda mırʾāt-ı żamīrı

Émes her gerdniñ ẓulmat-paẕīrı (5)

Eger yüz yıl şayāṭīn ḳılsa ḥīla

Yüz urmas andın afʿāl-ı raẕīla (6)

Tevekküli ol mıḳdār durur kim eger daryā daryā leşker aña muḳābıl bolsa ومن يتوكّل (7) على الله فهو حسبه [27] ḥışārıġa arḳa bérip ḳatra-ı ḫavāṭır humāyūn ḫāṭırıġa (8) sırāyat ḳılmas ve eger maydān maydān āfat yolıda vuḳūʿ tapsa muhaymın-ı kārsāz (9) luṭfıġa süyenüp ḳadam-ı curʾatın rikāb-ı ʿazīmatġa ḳoyar. Andaġ kim çūn ṭavāyıf-ı (10) Yomutıyya ol Ḥażratnıñ ṣavlatıdın hırāsān bolup muḳābıl bola almadı, fırār ṭarīḳın (11) ıḫtıyār ḳıldı. Bā-vucūdı kim alar on béş miñdin köprek érdi. (12) Ol Ḥażrat sékkiz yüz kişi bile Ernek daştıda alar keynidin yétti ve alar keṣretidin (13) daġdaġa ḳılmay uruşup maġlūb u menkūb ḳıldı. Ḥaşamatı ol ḳānūnda durur kim (14) gerdūn Zālı anıñ dar-gāhıda ḫam-ı ḳāmatın lıbās-ı tavāżuʿ bile muzayyan ḳılıp Rustamāna (15) ḫıẕmatlar ẓuhūrġa yétkürür. Felek Bahrāmı anıñ mevkibi allıda mulāzamatı bile mafāḫır bolup

[27] "Onu hatır ve hayaline gelmez bir taraftan rızıklandırır. Her kim Allah'a tevekkül ederse o ona yeter. Kesinlikle Allah emrini yerine getirir. Allah her şey için bir ölçü tayin etmiştir." (Kur'an, 65/3).

(16) cān-bāzlıḳ maydānıda bahādurāna işler ẓāhır ḳılur. ʿUluvv-ı ḥımmatı ol martabada durur kim eger (17) cahān cahān mülk taṣarrufıġa kirse aṣar-ı faḫr nāṣıya-ı calālatıda ẓāhır bolmas.

Bayt

Bolup

12a

(1) tāc-ı hımmat bile sar-farāz

Barı mā-sıvādın érür bī-nıyāz

Bu bābda tamṣīlī ḫāṭırġa (2) yetüşdi. Anıñ īrādı ba-ġāyat mustaḥsan tüşti kim İskender ʿālam tasḫīrıġa atlanurda asru (3) andīşanāk érdi. Arisṭū ve Arisṭaṭālīs ḥakīm, kim vazīrı érdiler, nāṣıya-ı davlatıda (4) aṣar-ı fikret tafarrus ḳılıp dédiler kim: “Ey şāh-ı ʿālam-panāh! Al-ḥamduli’llāh ki (5) asbāb-ı davlat u ḥaşamat, muhayyā ve ḫadam u ḥaşam bendelik mavḳıfıda ṣābıt-ḳadam; ḫızāna, (6) maʿmūr-ı memleket, mavfūr-ı camāl baḫt-ı ıstıdāmat ṣıfatı bile ārāsta; nıhāl-ı ıḳbāl ıstıḳāmat (7) şarafı bile pīrāsta. Bas mūcıb-ı tefekkür né durur?”

İskender dédi: “Taʾammul ḳılur mén (8) kim ʿarṣa-ı cahān ba-ġāyat muḥaḳḳardur. Şarm ḳılur mén kim bu navʿ memleket-i muḫtaṣar (9) üçün atlanġay mén.”

Arisṭū dédi kim: “Şek yoḳ turur kim bu cahān ḥukūmatı (10) hımmat-ı bulandıñġa lāyıḳ érmes durur. Mülk-i abadī salṭanatın aña żam ḳılġıl. Andaḳ kim żarb-ı (11) tīġ bile fānī ʿālamnı żabṭ ḳaydıġa çéker sén. Bereket-i ʿadl bile bāḳī cahānnı dağı ḳabża-ı (12) taṣarrufıñġa kirgüz.”

İskender tasallī tapıp ḥakīmnı sar-afrāz ḳıldı.

Ḳıtʿa

Şah-an-şāh-ı (13) ṣāḥıb-ḳırān kim anıñ

Sikenderdin artuḳ durur hımmatı

Néteñ ḳılsa mülk-i Sulaymānnı żabṭ (14)

Sikenderdin afzūn bolup davlatı

Saḫāvatı ol ġāyatda (15) durur kim sāyılī mavcūd érmes durur kim dar-gāh-ı ıḥsānıdın maḥrūm ḳaytġay (16) ve faḳīrī yoḳ durur kim ḫıyāṭ-ı ḫāna-ı ınʿāmıdın ḫılʿat-ı davlatġa muşarraf bolmaġay. (17)

Maṣnavī

Keff-i cūdı andaḳ saçıp sīm u zar

Ki ol navʿ yérge

12b

(1) saçılmay maṭar

Çékip Ḥātım allıda şermendelik

Tenin tofraḳ étmiş sar-efgendelik (2)

ʿAdlı ol maṣābada durur kim Abu'l-ġāzī Ḫan ibn ʿArab Ḫan zamānıdın (3) beri umarā vaẓāyıfı fuḳarā amvālıdın muʿayyan bolup köp bıdʿat-ı maẕmūma él arasıda (4) şuyūʿ tapmış érdi. Bu rasmlarnı bar-ham urup hīç kimde zuhra u yārā yoḳ (5) durur kim raʿıyyatdın bir dāna zıyādalıḳ bile alġay.

Maṣnavī

Él (6) ḳılıp ṣıdḳ birle ṣubḥ u masā

Şah baḳāsı davlatını duʿā

Ḳuzı u ḳurtnıñ muḫālaṭı (7)

Eyle kim aḳrabā muvālafatı

Aṣar eylep bahār āsāyış

Ravża dék taptı mülk-i ārāyış (8)

Ve ṣabātı ol navʿ durur kim Ḳoñrat üstide ḥarb-ı germ bolġanda, kim (9) duşman oḳı mubārek başınıñ üstidin ve aṭrāfıdın öter érdi, andaḳ (10) vaḥşatlıġ mavżıʿda yéridin téprenmedi. Ol furṣatġaça kim leşker-i nuṣrat-aṣar (11) sıpāh-ı muḫālıfġa ġālıb boldı.

Bayt

Şahī kim ṣabāt olġay (12) aṭvār aña

Ẓafardur hamīşa madadkār aña

Temḳīni andaġ durur kim ol Ḥażratnıñ béglik (13) çaġıda, kim faḳīr ekṣer avḳāt ḫıẕmatıġa yétüşür érdüm, muşāhada ḳılıp durur mén (14) kim baʿżı keçe ʿışādın bāmdādġaça yükünüp olturup ḥālıġa hīç taġayyur ẓāhır bolmas érdi. (15)

Maṣnavī

Zaḥī ḳuvvat zahī temkīn-i vāfır

Ki bolmay ḥālıġa taġayyur ẓāhır

Temekkün böyle tapmaḳ (16) cāvıdāna

Érür ṣāḥıb-ḳırānlıġdın nışāna

ʿAfv u ʿınāyatı anıñ dék durur kim (17) eger mucrımī köh-i günāhı bile canābıġa yüz ḳoysa curmı bir kāh dék naẓarıġa kirmey yazuḳın baḫş

13a

(1) kılur ve ḫılʿat-ı marḥamat bile sar-afrāz éter. Andaḳ durur kim Ḫ(v)āca Éli umarāsıdın (2) Dosum Biy ve Öte Ḳul Atalıḳ, kim öz andāzasıdın taşḳarı ḳadam (3) ḳoyup bu dūdmān-ı ʿālıyyaġa sar-keşlik ḳılur érdi ve günāh-ı bī-andāza ḳılmaḳdın (4) mūcıb-ı ḳatl bolup érdiler, çūn fuḳarā, hucūmıdın nā-ʿılāc bolup ḳalʿadın çıḳıp ol Ḥażrat (5) atınıñ ayaḳıġa yüz ḳoydı. ʿAfv u ʿınāyatıġa sazāvār boldı.

Bayt

Bu ne ʿafv u ʿınāyat (6) érdi kim

Curm köhi aña körünmes kāh

Çūn ḳoyar baş canābıġa mucrım (7)

Ḳılur alṭāf birle ʿafv-ı günāh

Avṣāfı farāvān ve sıtāyışı bī-pāyān durur. Tamāmat-ı (8) aḫlāḳ u afʿālın, macmūʿ-ı kemālāt ve afżālın, kim ẕāt-ı aḳdasıda huvaydā durur, taḥrīr silkige (9) çékmek ve taḳrīr ḥaddıġa yétkürmek amr-ı muḥāl, maḥż-ı ḫayāl durur.

Bayt

Çékip Ḥaḳ azal ṣubḥı (10) kilk-i ḳażā

Bitip barça aḫlāḳ-ı nīkū aña

Fażāyıl kélip ẕātıda cilve-ger

Sükūn birle (11) sayrı sar-ā-sar hunar

Né kim yaḫşılıḳ amrı tapmış vucūd

Anıñ ẕātıġa barça ḳılmış vurūd (12)

Vurūdını ḳılma gümān ġaraż

Érür cavhar-ı bī-nışān ʿaraż

Ḥulūl eyleben cavharāsā aña (13)

Cıbıllī durur belki aczā aña

Vucūdıġa cavhar, ḥayā cavharı

Żamīrıda mużmar, vafā gevheri (14)

Tapıp farḳıdın zīb tāc-ı adab

Érür nısbatıdın ravāc-ı adab

Tapıp ḥılm ıḳlīmı (15) andın nıẓām

Meger érdi ʿUşmānġa ḳāyım-maḳām

Şacāʿatda Rustam tabahkār aña

Maṣāf içre (16) cubn ahlı dék zār aña

Sıyāsātıdın bar-ṭaraf rāh-zan

Bolup yollar ayman néçük kim (17) vaṭan

Ṣafā ṭabʿıġa bérmiş andaḳ żıyā

Ki ḫūrşīḍ mırʾātıda ıncılā

Ḫırad köñlıġa

13b

(1) öyle ṣayḳal bérür

Ki miñ yıl kélür işdin āgāh érür

Taʾannī bile her işi kim (2) ḳılur

Yaman yaḫşısın él muʿayyan bilür

Keff-i şafḳatıdın saçıp (3) öyle sīm

Bolup şād atasızlığıdın yatīm

Ḳılur çaġda ıẓhār-ı ḥusn-ı kelām

Duʿā (4) eylep ʿĪsā ʿalayhi’s-salām

Eger ḳılsa dıḳḳat ara ḳīl u ḳāl

Falāṭūn dam urmay bolur güng u (5) lāl

Kelāmige her neççe bī-cān érür

Anıñ derki allıda āsān érür

Çū şāʿırlar içre (6) salıp luṭfı şayn

Taḥayyur ḳılıp şāh-ı sulṭān Ḥusayn

Néteñ mén bolup mādıḥ-ı pād-şāh (7)

Yétüşse Navāyīdın artuḳsı cāh

Eger bolsa daryā suyıdın mıdād

Daġı ḫāma cıns kiyedin (8) zıyād

Varaḳ ḳılsalar yétti eflākni

Yana yétti ḳat ʿarṣa-ı ḫākni

Cahān ahlı tapsa Ḫıżr dék (9) ḥayāt

Barı bolsalar kātib-i bi’ṣ-ṣabāt

Şurūʿ étse vaṣfıġa köp rozgār

Şıtāb (10) içre ẓāhır ḳılıp ıżṭırār

Miñidin biri daġı bolmay raḳam

Tükengey mıdād, (11) varaḳ hem ḳalam

Çū mundaḳ ése barça avṣāf añа

Nédür Mūnısā eylemek mā-carā (12)

Ḳalam çékgil ve ḳıl duʿāsıġa mayl

Duʿā içre ʿumr u baḳāsıġa mayl

Ilāhī cahān mülki tā bardur (13)

Cahān ahlı tā anda sayyārdur

Baḳā mülkide Ḥażrat-ı pād-şāh

Ṭarab taḫtını eylesün (14) cilve-gāh

Muyassar bolup fatḥ-ı ʿālam aña

Cahān-şāhlıġ olsun musallam aña

Bolup (15) saʿyıdın şevket-i dīn fuzūn

Barı küfr rāyātı bolsun nigūn

Kétür sāḳī ol (16) cām-ı laʿlı muẕāb

Ki söz yüzidin fayżı alur nıḳāb

Bolup naşāʾsı birle (17) mast suḫan

Bolay söz tavārīḫıġa ḫāma-zan

AVVALĠI BĀB

Ḥażrat-ı Ādam ʿalayhi's-salām

14a

(1) *Īcādıdın Nūḥ ʿalayhi's-salām Avlādıġaça Meẕkūr Bolur*

Çūn ırāda-ı ḫālıḳ-ı bī-çūn (2) Adam ʿalayhi's-salāmnıñ mubārek ḫılḳatı ve ẓuhūr-ı davlatıġa muḳtażī boldı, Cabrāʾīl-ı Amīnġa amr (3) bolup durur kim bir ḳabża tofraḳ ādam ṭıynatınıñ taḫmīrı üçün yer yüzidin (4) alıp sāḥat-ı ḳudrat ve sar-panca-ı ıḳtıdārġa yétkürsün. Cabrāʾīl ʿalayhi's-salām (5) dast-ı taṣarruf uzatup ḫ(v)āhladı kim farmān muḳtażāsı bile ʿamal ḳılġay. Bu ḥādıṣa (6) haybatıdın yer aczāsıġa zalzala tüşüp aña ḥāl tili bile dép durur kim: "Aʿūẕu (7) bi'llāhi min-ke". Tofraḳ almaġıl kim bolmaġay kim bu maḫlūḳ, nā-farmānlıġ şīvasıġa (8) ıḳdām körgüzüp amr-ı nā-şāyast vucūdġa kéltürgey kim ol sababdın (9) Bārī taʿālānıñ mén mūcıb-ı ḫıṭāb u ʿıtābı bolġay mén." Cabrāʾīl ʿalayhi's-salām ḳaytıp dar-gāh-ı (10) ʿızzatda ṣūrat-ı vāḳıʿanı ʿarż ḳıldı érse Mīkāʾīl ʿalayhi's-salāmġa farmān u ḥukm boldı. (11) Ol dağı yerdin hem ol navʿ ant éşitip ḳaytġaç Isrāfīl ʿalayhi's-salāmġa farmān boldı. (12) Ol hem ol ikevniñ dastūrı bile yanġandın soñra ʿAzrāʾīl ʿalayhi's-salāmġa farmān (13) u buyruḳ bolup durur kim tofraḳ kéltürgey. Yer aña dağı alarġa ḳılġan (14) muʿāmala bile ant bérdi. ʿAzrāʾīl ʿalayhi's-salām dédi kim: "Iṭāʿat-ı amr-ı Rabbu'l-arbāb (15) séniñ antıñdın bulandraḳ durur." Ve bir avuç muḫtalıfu'l-alvān tofraḳnı (16) yer yüzidin alıp kiyürdi ve ṣāḥıb-ı Ravżatu'ṣ-ṣafā ḳavlı kim Mekke bile Ṭāyıf arasıġa tökti. (17)

Her taḳdīr bile andın soñra Ādam ʿalayhi's-salām tofraḳıġa ḳırḳ kün ʿınāyat saḥābıdın raḥmat

14b

(1) yamġurı yağıp ḳudrat éligi bile taḫmīr taptı kim خمرت طينت آدم بيدى اربعين صباحاً [28] (2) andın ḫabar bérür. Çūn Ādam ʿalayhi's-salāmġa ınsān kisvetin kiyürdiler. Ḥaḳ Subḥāna-hu ve taʿālā anı (3) asmā-ı ḥusnā taʿlīmıġa maḫṣūṣ ḳıldı kim و علّم آدم الاسماء كلّها [29] aña dāl durur. Camīʿ(4) melāyike anıñ ʿılm u faẕlıġa muʿtarıf bolup سبحانك لا علم لنا [30] ʿuẕr-ḫ(v)āhlıḳıġa til açtılar (5) ve Téñri taʿālānıñ ḥukmı bile aña sacda ḳıldılar. فسجد الملاءكة كلّهم اجمعون الا ابليس

[28] Adem'in mayası kırk sabah elimle mayalandı.
[29] "Ve Adem'e bütün isimleri öğretti. Sonra o isimlerin delalet ettiği şeyleri meleklere gösterip 'Haydi davanızda doğru iseniz bana şunları isimleriyle haber verin!' buyurdu." (Kur'an, 2/31).

Meger Iblīs, kim ol cın ṭāyıfasıdın érdi, köp ṭāʿat ḳılġandın (7) soñra melāike martabasın tapıp érdi. Çūn sacda ḳılmaḳdın abā ḳılıp amrdın boyun (8) tolġadı. Şaḳāvat-ı cāvīd u laʿnat-ı abadī ṭavḳı boynıġa tüşdi kim و ان عليك (9) لعنتى الى يوم الدّين [32] nafratıdın maʿlūm bolur.

Ḳıtʿa

Ne sulṭān sén ki taḫt-ı mekremet (10) manzıl-gahınıñ bolġaç

Sucūd étmek saña ḫayl-ı melāyikdin ʿıyān boldı

Néçük mıḥrāb (11) érür ḳaşıñ ki aña ḳılmaġan sacda

Firişte érse hem-pişk laʿīn-ı (12) cāvıdān boldı

Ol Ḥażratġa bahışt taḫt-gāhı ārām-gāh bolup çūn (13) abnā-yı cınsıdın mavcūd yoḳ durur érdi. Şarīf köñli öz cınsıdın anīs-ı lāyıḳ u calīs-ı (14) muvāfıḳ ıstıdʿāsıġa mayl körgüzdi. Ol cıhatdın Ḥażrat-ı Vāhıbu'l-ʿAtāyā (15) uyḳu ıstīlāsı bile anıñ çap yanıdın Ḥovvānı yaratıp anıñ bile munākaḥat ʿaḳdın (16) tüzdi ve kerīme-i

يا آدم اسكن انت و زوجك الجنّته [33] faḥvāsı bile Ādam u Ḥovvā ʿalayhima's-salām fırdavs-ı (17) aʿlā fażāsıda ḳarār tutup macmūʿ naʿmā-yı bahıştī şacara[-ı] manhıyya ṣamarasıdın

15a

(1) özge kim baʿżılar anı buġday dép dururlar, alarġa mubāḥ boldı. (2) Andaḳ kim ḳāla'llāhu taʿālā و لا تقربا هذه الشّجرة [34] Ve şayṭān, kim Ādam (3) cıhatıdın malʿūn-ı abadī ve mardūd-ı dar-gāh-ı ṣamadī bolup érdi, bu ḫuṣūmatdın (4) nāyıra-ı ḥasad-ı nā-pāk bāṭınıda şuʿla urup ṭāvūsdın kim ḫāzın-ı Cannat (5) érdi, ıġvā ḳıldı kim behiştge yol bérgey. Ol ımtınāʿ ḳılıp yılan (6) ıḫtılāṭıġa dalālat ḳıldı ve āḫır yılan vāsıṭası bile behiştge kirip Ādam (7) u Ḥovvāġa buġday yémek vasvasasın ḳıldı. Çūn ırādatu'llāh muña taʿalluḳ (8) tapıp érdi kim yer yüzidin Ādam avlādı tutup Ḥażrat-ı seyyidu'l-mursalīn ve ḫātamu'n-nabıyyīn (9) Muḥammad Rasūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿalayhi ve sallam şarīf vucūdı bile ʿālam zıynat (10) tapġay. Ādam u Ḥovvā ʿalayhimā's-salām ve

[30] "Melekler 'Seni bütün eksikliklerden tenzih ederiz ya Rab! Bizim için senin bize bildirdiğinden başka bilgi mümkün değildir. O her şeyi bilen hüküm sahibi sadece sensin, sen!' dediler." (Kur'an, 2/32).
[31] "Bunun üzerine bütün melekler hep birden secde ettiler. Ancak iblis secde edenlerle beraber olmaktan kaçındı." (Kur'an,15/30-31).
[32] "Ve elbette lanetim ceza gününe kadar senin üzerindedir.' buyurdu." (Kur'an, 38/78).
[33] "Ve dedik ki 'Ey Adem, sen ve eşin cennete yerleşin. İkiniz de orada dilediğiniz yerde bol bol yiyin. Ancak şu ağaca yaklaşmayın ki haddini aşan zalimlerden olmayasınız." (Kur'an, 2/35).
[34] "Ve dedik ki 'Ey Adem, sen ve eşin cennete yerleşin. İkiniz de orada dilediğiniz yerde bol bol yiyin. Ancak şu ağaca yaklaşmayın ki haddini aşan zalimlerden olmayasınız." (Kur'an, 2/35).

Iblīs ve ṭāvūs ve yılannı bahıştdın çıḳardılar. (11) Dép dururlar kim Ādam Sarandībġa, Ḥovvā Cıddaġa, Iblīs Samanānġa, ṭāvūs Kābulġa, yılan Işfahānġa (12) tüşüp ḳıyāmatġaça banī-ādam bile şayṭān arasıda ʿadāvat bāḳī ḳaldı. (13)

Maṣnavī

Kim ki duşman sözıġa ḳıldı ʿamal

Yoḳ ʿacab davlatıġa yetse ḫalal (14)

Ādam Iblīs sözini étdi ḳabūl

Boldı fırdavs mülkidin maʿzūl

Bolma ġāfil keyūd-ı duşmandın (15)

Ki ḫabarsız émes durur sendin

Ḫāṣṣa kim duşman-ı ḳadīm olġay

Cānġa (16) andın hamīşa bīm olġay

Ādam ʿalayhi's-salām yıllar dunyānıñ maşaḳḳatı ve Ḥovvā fırḳatıġa mubtalā bolup (17) tavba u taẓarruʿlar körgüzür érdi ve tavbası ıcābatġa maḳrūn bolup Mekkeġa kélip ʿArafāt

15b

(1) yanıda Ḥovvāġa mulāḳāt ḳıldı. Ol vachdın ol mavżıʿ ʿArafātġa mavsūm bolup durur. (2)

Bayt

Ne ḫūş sāʿat ki ikki yār-ı mahcūr

Şarāb-ı vaṣl birle bolsa surūr

Ādam (3) Ṣafıyyu'llāh Kaʿbanıñ üyin yasadı. Dağı Hındūstānġa ʿazīmat ḳıldılar ve Cabrāʿīl taʿlīmı (4) bile Ādam ʿalayhi's-salām dıhḳānlıġġa maşġūl bolup muddat-ı madīd farāġat iktisābıġa (5) ve ṭāʿat ıştıġālıġa avḳāt ṣarf ḳıldılar. Gāhī Hınd savādıda sākin, (6) gāhī ʿArabnıñ dıyārıda mütemekkin érdiler. Tā kim Ḥażrat-ı Kerīm-i Mutaʿāl ol ikevge kirāmī (7) farzandlar ve raşīd nıtāclar kerāmet ḳıldı ve her ḳaçan kim Ḥovvā ḥāmıla bolsa érdi (8) ikki farzand kéltürür érdiler. Bir ḳarındın tuġġan oġulġa yana bir ḳarındın kélgen (9) ḳızını bérürler érdi kim ırāda farḳı bolġay.

Ḳābıl u Hābıl Ḥıkāyatı: Avval farzandı, kim (10) Ḥovvādın mutavallıd boldı, Ḳābıl érdi, Aḳlīmā bile ve ṣānıyan Hābıl érdi, Layūdā bile ve Ādam Ṣafıyyu'llāh (11) Téñri taʿālānıñ farmānı bile Layūdānı Ḳābılġa, Aḳlīmānı Hābılġa bérmekni (12) istedi ve Ḳābıl öz siñlisıġa ḥusnı cıhatıdın rāġıb u māyıl durur érdi, rıżā bérmedi (13) ve ata naṣīḥatıġa kirmedi. Lā-caram Ādam ʿalayhi's-salām ikevıġa ḳurbān buyurup durur kim her (14) kimniñ ḳurbānı ḳabūl daracasıġa yetüşse Aḳlīmānı ol alġusı durur. Ol furṣatda (15) ḳurbān ḳılmaḳ bu rasm durur érdi kim ḳoynı öltürüp yā özge meʾkūlāt cınsıdın (16) taġnıñ üstide ḳoyar durur érdiler. Āsmāndın ḳuşnıñ ṣūratıda ot (17) tüşüp her ḳaysını ot köydürse ḳabūllıḳ nışānası ol durur érdi. Çūn ḳurbān ḳıldılar.

16a

(1) Hābılnıñ ḳurbānı maḳbūl tüşüp Aḳlımānı aña bérip dururlar. Ḳābıl bu ḫuṣūmatdın (2) Hābıl yañlıġ ḳarıntaşın, kim camāl-ı ṣūrī ve kemāl-i maʿnavī bile ārāsta durur érdi (3) ve Ādam ʿalayhi's-salām anı ba-ġāyat séver durur érdi, furṣat tapıp şayṭān taʿlīmı bile anı (4) urup öltürüp durur ve atası anıñ dāġ-ı fırāḳıġa mubtalā ḳıldı.

Ḳıṭʿa (5)

Ḳatl rasmı kim banī-ādam aradur pāy-dār

Ḳaldı Ḳābıl bıdʿat maẓmūmasıdın (6) yād-gār

Avval kişi kim nā-ḥaḳ ḳan töküp durur, Ḳābıl durur érdi. Çūn mundın (7) burun hīç kim burun ölükni körmey durur érdiler. Ḳābıl mutaḥayyır bolup Hābıl casadın (8) köterüp yürür érdiler kim né ḳılġay? Ḥażrat-ı Rabbu'l-arbāb ikki ġurābnı kim ʿıbārat-ı (9) ḳarġadın durur, anıñ ḳaşıġa yiberip durur kim ikevi uruşup biri yana (10) birin öltürüp durur. Ḳātıl ḳarġa tofraġnı çangāl u mınḳārı bile ḳazıp maḳtūl (11) ḳarġanı madfūn aylanturdı. Ḳābıl bu vāḳıʿanı muşāhada étip Hābılnıñ casadın (12) tofraḳġa pınhān ḳıldı kim Téñri taʿālā anıñ tilidin bu kerīmeni adā ḳılur (13) kim

يا ويلنا اعجزت ان اكون مثل هذا الغراب

ve Ādam ʿalayhi's-salām bu ḥādıṣa vuḳūʿıdın (14) maḥzūn u maġmūn bolup Ḳābılġa laʿnat ḳıldı ve ol ḫalḳdın mutavaḥḥış bolup taġ (15) u ṣaḥrālarda sar-gerdān kézer érdi. Iblīs furṣat tapıp aña ıġvā ḳıldı kim "Hābıl (16) otġa yaşurun parastış ḳılur érdi. Ol vachdın anıñ ḳurbānın ḳabūl étip (17) séniñ ḳurbānıñnı otġa köydürmedi. Ḥālā hem otġa sacda ḳılsañ sendin

[35] "Derken Allah, kardeşinin cesedini nasıl gömeceğini göstermesi için yeri deşen bir karga gönderdi. O 'Eyvah, şu karga kadar olup da kardeşimin cesedini gömemedim ha!' dedi ve artık pişmanlığa düşenlerden olmuştu." (Kur'an, 5/31).

16b

(1) ḫūşnūd bolġusı durur.” Ḳābıl otġa sacda ḳılıp ātaş-perestlik rasmı (2) bunyād boldı ve çūn Ādam ʿalayhi’s-salām Hābıl farzandınıñ fırāḳıdın köp mużṭarıb (3) u bī-ḳarār durur érdi. Ḥażrat-ı Vāhıbu’l-Aṭāyā Şīt nabīnı aña kerāmet ḳıldı (4) ve ol Ḥażratnıñ andūhı masrūrġa mubaddal bolup Aḳlīmānı Şītge bérdi.(5)

Bayt

Gerçi ol yaptı naẓardın mah-ı ruḫ-sārasını

Şükr kim bu közüme nūr yétürdi (6) āḫır

Andın érdi yaşurun ḫātır ara dard u alam

Mundın oldı faraḥ u ʿayş (7) köñülde ẓāhır

Istıḫrāc-ı ẕurrıyyāt-ı Ādam ʿalayhi’s-salām: Tavārīḫda meẕkūr durur kim (8) Ḥażrat-ı Ādam ʿalayhi’s-salām her yıl Kaʿba ṭavāfı üçün Mekke-i Muʿażżamaġa barıp manāsik-i ḥacnı (9) ba-cāy kéltürür érdi. Tā bir yıl marāsım-ı zıyāratdın farāġat tapıp (10) ʿArafāt arḳasıda, kim ol mavżıʿnı Vādı’n-nuʿmān dérler, uyḳuġa barıpdurlar, (11) Ḳādır-ı ẕu’l-calāl anıñ ẕurrıyyatın ilā-ḳiyāmi’s-sāʿati ṣulbıdın çıkarıp oñ ve sol (12) ṭarafıda ḳarār bérdi. Ādam ʿalayhi’s-salām munācātıdın tayaḳḳuẓ u ıntıbāh maḳāmıġa kélip oñ (13) yanıġa naẓar ḳılıp gürūhī körüp durur kim nūr éndürürler. Cabrāʾīldın, (14) kim ol yerde hāżır durur érdi, alarnıñ ḥālātın sordı. Cabrāʾīl ʿalayhi’s-salām dédi kim: (15) “Bu ṭāyıfa, aṣhāb-ı yumn ve muḳarrab-ı ḥażrat-ı ʿIzzat dururlar séniñ avlādıñdın.” (16) Ve sol ṭarafıġa baḳıp ḳavmī muşāhada ḳıldı kim ẓulmānī dururlar. Cabrāʾīldın alarnıñ keyfiyyetin (17) suvāl étti. Cabrāʾīl aytdı kim: “Bu ṭabaḳa aṣhāb-ı şımāl ve maḥrūm-ı raḥmat dururlar séniñ naslıñdın.”

17a

(1) Bu vāḳıʿa vāḳıʿāt köp durur. Bu muḫtaṣarda īcāz cıhatıdın munça bile ıḫtışār taptı ve Ādam ʿalayhi’s-salām (2) bu ḥālātnıñ mulāhaẓasıdın soñra öz avlādıġa mabʿūṣ boldı. Çūn aña rıhlat heneggāmı (3) yétti, Şīt ʿalayhi’s-salāmnı valī-ʿahd ḳılıp ḥayāt vadīʿatın ḳābıżu’l-arvāḥġa tapşurdı (4) ve ʿumrın baʿżı miñ ve baʿżı toḳḳuz yüz ottuz yıl dép dururlar ve maşhūr (5) durur kim Ādam ʿalayhi’s-salāmnı Şīt ʿalayhi’s-salām ġusl bérip namāz ḳıldı (6) ve Hındūstānda dafn étti ve Ādam ʿalayhi’s-salāmdın bir yıl soñ yā yetti yıl soñ, (7) Ḥażrat-ı Ḥovvā rıḥlat ḳılıp Ādam Ṣafıyyu’llāhnıñ yanıda madfūn bolup durur.

Ammā Nūḥ (8) ʿalayhi’s-salām Ṭūfānda alarnıñ mubārek casadların kémede asrap ṭūfāndın (9) soñra Abū Ḳubays Tağıda, baʿżı dép dururlar kim Baytu’l-muḳaddasda, dafn ḳıldı (10) ve Ādam ʿalayhi’s-salām avlād u aḫfādıdın ḳırk miñ kişi kördi ve ṣulbı farzandları (11) yigirme bir oġul ve yigirme ḳız érdi ve dérler kim aña ḳırk ṣaḥīfa nāzıl boldı (12) ve muʿcızātı köp durur. Handasa ve ṭıb ve mūsīḳī ʿılmı andın yād-gār ḳaldı. Laḳabı “Ṣafiyyu’llāh” (13) durur ve küniyyeti “Abu’l-Muḥammad” ve “Abu’l-Başar” durur ve anıñ sözi kim “Her kim ḫātūn sözıġa (14) fırīfta boldı, murād naḫlıdın bar yémes.”

Rubāʿī

Ādam ki ata u anasız taptı vucūd

Cannatda mekān (15) tutup melek ḳıldı sucūd

Avlādı bile āḳıbat eylep padrūd

Tofraḳ ara ḫāk-i tenni boldı (16) nā-būd

Şīt ʿalayhi’s-salām: Ḥusn-ı ṣūrat ve ṣafā-yı sīratda Ādam ʿalayhi’s-salāmġa muşābıh (17) érdi. Atası ornıġa olturup anıñ avlādıġa muḥāfaẓat ḳıla başladı.

17b

(1) Ve nubuvvat tācı bile sar-afrāz bolup ıns u cān tavāyıfıġa ḥukm-rānlıġ kıldı (2) ve aña éllik ṣaḥīfa nāzıl bolup ṣarīʿatı Ādam mıllatıġa muvāfık érdi. Ekṣer banī-Ādam kim (3) Ḥażrat-ı Ādamdın bahışt-barīnnıñ nıʿmat-ı farāvān u rāḥat-ı cāvıdānī-ṣıfātın (4) éşitip ṣuḥuf-ı samāvī mażmūnıġa āgāh u muṭṭalıʿ bolup érdiler, Şīt ʿalayhi’s-salām zamānıda (5) tacarrud u ınḳıṭāʿ ṭarīḳasın ıḫtıyār kılıp ṣaḥārī u maġārātda mutafarrıḳ (6) boldılar. Laẕẕāt-ı dunyavī terkin tutup rıyāżāt-ı şāḳa bile ṭāʿāt u ʿıbādātġa (7) maşġūllıġ ḳıldılar.

Maṣnavī

Künc-i ʿuzlat bahışt érür Mūnıs

Kéç cahāndın dağı (8) ulusdın ḳaç

Ve Ḳābıl avlādı kim ḳalın bolup camʿıyyat tapıp érdiler. Fasād u (9) ʿınād muḳtażāsı bile banī-Ādamġa żararlar yétkürür érdiler. Çūn Şīt (10) ʿalayhi’s-salām şucāʿat u dılīrlıḳda öz aḳrānıdın mumtāz u sar-afrāz érdi. (11)

Rubāʿī

Şahī kim şucāʿatġa mavṣūf érür

Şahāmat ṭarīḳıda maʿrūf érür

Ne (12) imkān durur duşman-ı zorger

Anıñ mülk ḫaylıġa tapġay ẓafar

Leşker tartıp (13) muʿānıdlarnı maḳhūr u parīşān ḳıldı ve Bābılda Sūs şaharı anıñ mıʿmār rāyı bile bınā taptı. (14) Ḥażrat-ı nıẓāmu'l-millati ve'd-dīn Amīr ʿAlī Şīr Tavārīḫ-ı Anbıyāʾsıda kéltürüp durur kim ol (15) Ḥażratnıñ yetti oġlı bar durur érdi. Uluġraḳı Anoş durur érdi. Çūn yaşı (16) toḳḳuz yüz on ikki yılġa yetti. Anoşġa banī-Ādam ayālatın tapşurup cahān-ı fānīdın (17) bahışt-ı cāvıdānġa rıḥlat ḳıldı ve ḳırḳ béş yıl nubuvvat taḫtıda ḥukm sürdi.

18a

Ve Şīt Suryānī tilide "haybatu'llāh" démek durur.

Maṣnavī

Şīt érdi (2) bīm-bar-ı Ḥaḳ dağı şucāʿ

Kāfırlar ile eyledi köp ḥarb u nızāʿ

Yalġuz kélip érdi (3) çūn cahān manzılıġa

Yalġuz dağı eyledi cahān birle vadāʿ

Ve anıñ muʿcız-bayān (4) sözleridin durur kim "Eger pād-şāh bir kün sıpāh u raʿıyyat, dost (5) u duşman ḥālıdın ġāfıl bolsa andaḳ ḫalal vāḳıʿ bolġay kim bir ayda anıñ tedārükin (6) ḳılıp bolmas durur."

Maṣnavī

Dédi Şīt kim nısbat-ı pād-şāh

Raʿāyāġa (7) ol navʿ bolġay panāh

Ki bir laḥẓa dıl-cūylıḳ işidin

Tafaḳḳud bile marḥamat (8) kişidin

Alar şaʾnıda bolmaġay ġaflatı

Néçük kim badanġa nafs nısbatı (9)

Ki tā ḫalḳ ḳılġay ıṭāʿat añа

Ḳılıp amr tutmaḳda ṭāʿat aña

Yana dédi (10) kim şāh-ı vālā-güher

Né kim mülkide ahl-ı faż̧l u hunar

Barı köñlin alġay navāzış bile (11)

Güher-i ġurrat-gāh baḫşış bile

Ki tā özgeler eyleben ıżṭırāb

Faż̧āyıl ḥuṣūlıġa (12) ḳılġay şıtāb

Bi-ḥamduli'llāh ıḳbāl sar-māyası

Ḫalāyıḳ üze Téñriniñ sāyası (13)

Amīr Él Tüzer Ḫan-ı ḥaşamat-panāh

Cahān kişvarıġa cahān pād-şāh

Bu kün taḫt üze (14) ʿadl u dād eyleben

Tafaḳḳud basāṭın küşād eyleben

Anıñ dék bolup durur raʿıyyat-nuvāz (15)

Ki ʿālam élidür aña ʿışḳ-bāz

Damī ġāfıl érmes ulus ḥālıdın

Késip oġrı (16) éligini él mālıdın

Tapıp luṭfıdın ahl-ı faż̧l u ıḥtırām

Bolup baẕlıdın ṣāḥıb-ı (17) ıḥtışām

Ḳılurlar zamān ahlı andaḳ ki sayl

Hunar birle faż̧l iktisābıġa mayl

18b

(1) Ilāhī anıñ davlatın tā cahān

Cahān ahlı başıġa ḳıl sāyabān

Ne (2) maḳṣūdı bolsa yetür kāmıġa

Ḳoyup ʿayş ṣahbāsını cāmıġa

Anoş bin (3) **Şīt:** Anı Ānas hem dérler. Tavārīḫ ahlıda ıḫtılāf bar durur kim (4) anıñ anası parī ṭāyıfasıdındur érdi yā ıns ṭabaḳasıdın. Ammā ʿArāyıs (5) kitābıda rıvāyat durur kim Anoşnıñ anası ḥūr érdi kim (6) Ḥażrat-ı ḫālıḳ-ı bī-çūn ve ḳādır-ı ʿalā'l-ıṭlāḳ anı ata ve anasız yaratıp Şīt ʿalayhi's-salāmġa (7) bérdi ve Anoş muvaḥḥıd u valī érdi ve ʿādıl u suḫan érdi. Ol cıhatdın rafāhıyyat (8) köp bolup hīç kim māl u mavāşīnıñ ḥısābın bilmes durur érdi (9) kim

Maṣnavī

Şahī kim bolup maʿdalat bīşası

Saḫā u ʿıṭāb bolsa andīşası (10)

Yaḳīndur ki ḫaylıġa rāḥat yeter

Bolup davlat afzūn farāġat yeter (11)

Zekevāt u ṣadaḳa rasmın ol paydā ḳıldı ve avval kişi kim ḫurmā yaġaçın ékti, ol (12) érdi. Taʾrīḫ-ı Caʿfarīda bitilip durur kim Anıñ zamānıda bir ajdarhā paydā bolup ḫalāyıḳġa (13) köp żararlar yetker[ür] érdi. Anoş barıp ol ʿaṣā bile urup öltürdi kim Ḥażrat-ı Ādam ʿalayhi's-salām (14) bahıştdın çıḳarmış durur érdi ve dép dururlar kim Mūsā ʿalayhi's-salāmġa yétgen hem ol (15) ʿaṣā durur. Anıñ on ikki oġlı bar durur érdi. Arşad avlādı kim Ḳaynān (16) érdi. Anı valī-ʿahd ḳılıp ʿālamġa vadāʿ étdi. ʿUmrıda ıḫtılāf bar durur. Nıẓāmu't-tavārīḫda (17) yaşı üç yüz yıl durur ve Ṭabarīda toḳuz yüz on iki yıl dép dururlar.

Bayt

Köñül dahr-ı

19a

(1) dūndın néçük bahr alur

Ki kélgen kişi yoḳ ki barmay ḳalur

Ḳaynānī: (2) Çūn ata vaşıyyatı bile rıyāsat amrı aña taʿalluḳ taptı. Banī-ādamnı gürūh gürūh ayrıp (3) kent u ḥışār ʿımāratıġa maʾmūr ḳıldı ve yüz yılġa ḳarīb salṭanat-ı muhım ḫaṭīrıġa ıştıġāl (4) körgüzüp atası ṭarīḳıdın ınḥırāf cāyız tutmay anıñ barġan yolıġa bardı. (5) Ḥāfiẓ-ı Abrū Taʾrīḫıda mazbūr u masṭūr durur kim anıñ muddat-ı ʿumrı sékiz yüz (6) ḳırḳ yıl durur.

Şıʿr

Çū kéldiñ cahān içre kétmek kérek

ʿAzīmat ʿadam (7) sarı étmek kérek

Mıhlāyıl: Atasınıñ masnadıġa olturup anıñ ayyām-ı (8) davlatıda banī-ādam keṣreti ol martabaġa yetüşdi kim vaṭan tengligidin zaḥmatda érdiler. (9) Lā-caram. Alarnı ʿālam aṭrāfıda parāgende étip özi Şīt ʿalayhi's-salām (10) avlādı bile Rūm dāru'l-memleketide sākin boldı ve baʿżı dép dururlar kim Hābılġa bardı. (11) ʿUmrı sékkiz yüz altmış béşġa yetüşgendin soñra oġlı Yazdnı ḳāyım-maḳām ḳılıp (12) ḥayāt mülki terkin tutdı.

Ḳıṭʿa

Cahān-ı bā-vucūd kemāl-i nazāhat

Köñüllarġa ol vachdın (13) cā-yı ġamdur

Ki kélgen henüz étmeyin anda ārām

ʿAdam cānıbı merg ile hem-ḳadamdur (14)

Yazd bin Mıhlāyıl: Zībā-manẓar u pākīze-gevher kişi durur érdi. Anıñ zamānıda (15) but-perestlik şārıʿ boldı. Balıḳ göştin ve ḳuşnıñ étin yemek ol ıḥtırāʿ (16) ḳıldı. Avval kişi kim arıġlar ḳazdurup su çıḳardı, ol érdi. Ḥażrat-ı (17) Vāhıbu'l-ʿAṭāyā aña ḳırḳ oġul ʿaṭā ḳıldı. Kiçikregi Aḫnūḫ érdi kim Orıs ol durur.

19b

(1) ʿUmrı toḳuz yüz altmış ikkiġa yétgende Idrīsnı ornıda olturtup āḫırat mülkige (2) ıntıḳāl ḳıldı.

Bayt

Ger yüz yaşasun kişi ve ger miñ

Yoḳ çārası ʿaḳıbat (3) kéterniñ

Idrīs ʿalayhi's-salām ʿIbrānī lafẓıda anı Aḫnūḫ dérler ve Yūnān ahlınıñ (4) ʿaḳīdasıda Harmas Ḥakīm ol durur ve anı Muṣallaṣu'n-naʿma dép dururlar kim üçünçi payġam-bar ve üçünçi (5) ḥakīm ve üçünçi pād-şāh érdi, köp dars aytur cıhatıdın Idrīsge mavsūm boldı. (6)

Manḳūl durur kim çūn ekṣer ḫalḳ Ḳābılnıñ avlādı bile but-parastlıġġa maşġūl (7) bolup küfr ü şirk bādıyasıda sar-gerdān boldılar ve muḥarramāt irtikābıġa

curʾat étip (8) ortalarıda anvāʿ-ı fısḳ u fucūr şuyūʿ taptı. Bārī taʿālā Ḥażrat-ı Idrīsnı rısālat taşrīfıġa (9) muşarraf étip vaḥy kéldi kim şirk ü but-parastlıġnı dafʿ ḳılġay. Çerik çékip (10) ġazāt rasmın ortaġa kiyürdi. Baʿżı fasād u ʿınād ṭarīḳıdın şalāḥ u sudād (11) sar-manzılıġa yétip barḥī żalālat maydānıda ḳul u esīr bolup dururlar ve ḥukamānıñ (12) tavārīḫıda mazbūr u masṭūr durur kim ḫalāyıḳnı yetmiş ikki türlüg til bile daʿvat ḳılur érdi (13) ve yüz şahar bınā étip durur kim kiçikraḳı şahar-ı Rahā durur ve anıñ ḥukmı bile tört (14) kişi rıyāsatġa yétişdi kim biri Īlāus, ikinçi anıñ oġlı Lāus, üçünçi Asīfūs durur, (15) törtünçi Amūn atlıġ. Anıñ ṭarafıdın aḳṭār-ı ʿālamda pād-şāhlıġ sürdiler. Ḥaḳ Subḥāna-hu (16) ve taʿālā anıñ üçün otuz ṣaḥīfa nāzıl ḳılmış durur ve ḫaṭṭ u nucūm ʿılmın ol ẓuhūrġa yétkürdi. (17) Tikmek ve keymeklik rasmı andın yād-gār ḳaldı. Altmış béş yaşıda Mutavvaşlıḫ mutavallıd boldı.

20a

(1) Maşhūr rıvāyat durur kim melāyike anı üç yüz altmış béşġa yétgende āsmānġa (2) rafʿ ḳılıp fırdavs-ı aʿlāda mekān tuttı. و رفعناهُ مكاناً عليّا [36] andın ḫabar bérür. Bu ḳıṣṣanı (3) mabsūṭraḳ kitābdın maʿlūm ḳılsa bolur.

Rubāʿī

Idrīs ki ḥikmetde kemālī taptı

Dars aytur (4) işide ḳīl u ḳālī taptı

Cannatda egerçi tutdı cāvīd mekān

Bārī bu cahān- (5) dın ıntıḳālī taptı

Mutavvaşlıḫ bin Idrīs: Atası barurda anı ornıġa valī-ʿahd (6) ḳılıp durur érdi. Hımmatlıġ u dānā kişi durur érdi. Avlādı ḳalın (7) bolup yaḫşı atlar anıñ davrıda köp boldı. Oġlanlarıġa leşker (8) başlatup Ḳābıl[37]nıñ avlādınıñ üstige yiberip maġlūb u mustaʾṣıl ḳılur (9) érdi. Tā Melikni kim oġlı érdi, öz ornıġa valī-ʿahd ḳıldı. Melik anı (10) Melkān ve Lemek hem dép dururlar, yaşı yüz altmış sar-manzılıġa yétgendin (11) soñra atasınıñ zamānıda vafāt taptı. Anıñ kéyniçe atası Mutavvaşlıḫ hem öz oġlı (12) barġan yolġa ʿazīmat ḳıldı. Yaşı toḳuz yüz seksen érdi ve baʿżı miñdin (13) artuḳ hem dérler.

Bayt

[36] "Ve biz onu yüce bir yere yücelttik." (Kur'an, 19/57).
[37] Metinde *Ḳābīl* şeklindedir.

Né ata né oġul cahān içre

Ḳalġusı ʿumr-ı cāvıdān içre (14)

Nūḥ bin Melik ʿAlayhi's-salām: Paygam-bar-ı mursal durur ve Nacıyyu'llāh anıñ laḳabı durur ve avvalġı (15) ūlu'l-ʿazm ol durur. İkki yüz éllik yaşıġa yétüşgende ḳāmat-ı ḳābılıyyatı (16) taşrīf-ı rısālatġa muşarraf bolup ʿālam ḫalḳı kim küfr ü ʿışyān yolıġa tüşüp (17) tamarrud u ṭuġyān bādıyasıda sar-gerdān durur érdi. Alarnı hıdāyat cānıbıġa yolnı

20b

(1) körsetüp Islām manzılıġa toḳḳuz yüz éllik yıl dalālat ḳıldı. Seksendin artuḳ (2) ḳabūl ḳılmadılar ve küffār īẕā u tamasḫurlar ḳılurlar érdi ve ol vaʿẓ u naṣīḥat étse (3) éşitmeli dép ḳulaġın tutarlar érdi ve anı nā-şāyast amrlarġa mansūb ḳılıp (4) farzandlarıġa anıñ ʿadāvatın vaṣıyyat ḳılur érdiler.

Dép dururlar kim bir kün (5) Ḳuṣay atlıġ kāfır oġlı birle, kim Cārūdġa mavsūm durur érdi, ol Ḥażratnıñ aldıġa (6) kélip vaṣıyyat başladı kim "Ey farzand! Ḥāżır bolġıl kim bu kişi sāḥır u keẕẕāb durur. Zīnhār (7) munıñ farībanda sözlerıġa ıltıfāt ḳılma, ābā u [a]cdādıñ kişidin taḫalluf (8) cāyız tutma, tā imkānı bar īẕā u ḥaḳāratıġa saʿy ḳıl kim bizniñ vaṣıyyatımız budur." Bu haẕayān (9) sözler aṣnāsıda Cārūd-ı mardūd bir avuç tofraḳ alıp Nūḥ ʿalayhi's-salāmnıñ mubārek (10) yüzıġa urdı. Nūḥ ʿalayhi's-salām munıñ dék vāḳıʿalardın mutaʾaṣṣır bolup duʿā ḳıldı (11) kim

رب لا تذر على الارض من الكافرين دياراً tīr-ı duʿāsı hadaf-ı ıcābatġa (12) maḳrūn bolup Cabrāʾīl ʿalayhi's-salām ışāratı bile sāc yaġaçın ékti. Yigirme yılda (13) yā ḳırḳ yılda ʿalā-iḫtilāfi'r-rivāyatīn yaġaç ulġayıp kéme yasamaḳġa maʾmūr boldı. (14) ʿAbdu'llāh ibn ʿAbbās razıya'llāhu ʿanhdın rıvāyat durur kim ol kémeniñ ṭūlı üç (15) yüz altmış ḳarı ve ʿarżı üç yüz ve ırtıfāʿı otuz üç durur érdi ve munda (16) ıḫtılāf köp durur. Ammā üç ṭabaḳa yasaldı kim avvalġı ḳuşlar nışīmanı bolġay, ikinçi (17) başar maʾmanı, üçünçi subāʿ u bahāyımnıñ meskeni. Çūn su yerdin ḳaynap çıḳıp āsmāndın

21a

(1) yamġur yaġıp ṭūfān ẓāhır boldı. Ḥażrat-ı Nūḥ her cıns maḫlūḳdın bir cuft alıp īmān (2) kéltürgen seksen kişi bile kémege kirip ṭūfānnıñ balāsıdın amān ḳılıp dururlar. (3)

Mışraʿ

[38] "Nuh demişti ki 'Ey Rabbim, yeryüzünde (yurt sahibi) hiçbir kimse bırakma!" (Kur'an, 71/26).

Balā ṭūfānıdın yoḳ bāk eger Nūḥ olsa keştībān

Al-ḳıṣṣa ḳırḳ kéçe ü kündüz ṭūfān (4) tazāyud u taraḳḳī tapıp ol martabaġa yétti kim taġlardın ḳırḳ ḳarı ötdi. Belkim bu mıṣraʿ maẕmūnıġa (5) muvāfiḳ boldı kim

Maṣnavī

Felek fülki érür bu baḥr gird-ābıda sar-gerdān

Cumhūr-ı muvarrıḫīndın (6) meẕkūr durur kim sunıñ munça ġalaba ve büyükligi bile ʿAvc bin ʿUnuḳnıñ tizidin (7) yoḳarı ötmedi ve baʿżı dép dururlar kim anıñ nacātınıñ sababı bā-vucūd-ı şirket ol érdi (8) kim Nūḥ ʿalayhi's-salāmġa kéme yasarda muʿāvanat körgüzüp durur érdi.

Ḳıṭʿa

Kāfır ki boldı (9) Nūḥġa keştī yasarda yār

Ṭūfān talāṭumıdın aña yétmedi żarar

Muʾmınġa muʾmınıdın eger yetse yarlıġ (10)

Mümkin ki dūẕaḫ otı aña ḳılmaġay aṣar

Dép dururlar kim kéme Kūfedin ḥareket ḳıldı (11) ve Mekke-i Muʿaẓẓamaġa yétip Ḥaram aṭrāfını yétti ḳatla aylanıp béş ayġaça ʿālamnıñ āfāḳ u aḳṭārın (12) sayr ḳılıp çūn kéme ahlıdın özge hīç maḫlūḳī ḳalmadı, fanā gird-ābıda ġarḳ boldılar. Ṭūfān (13) teskīn tapıp su azalıp Mavṣılda Cūdī taġıda ḳarār tutdı. Nūḥ ʿalayhi's-salām muḥarram ayınıñ (14) onıda kémedin çıḳıp hem ol yerde sākin bolup ol seksen kişi bile bir kentni bınā (15) ḳıldılar az vaḳtda. Vabā ʿıllatı arada paydā bolup dāru'l-baḳā ʿazīmatın tutdılar. (16) Meger Nūḥ ve üç oġlı ve zavcaları kim āfatdın sālım ḳaldılar. Oġlanları- (17) nıñ atları Yāfaṣ ve Hām ve Sām. Bulardın başḳa Kenʿān dégen bir oġlı bar

21b

(1) durur érdi kim līkin kāfır durur érdi. Ṭūfānda kémeġa kirmey helāk boldı (2) kim

انه ليس من اهلك [39] anıñ şaʾnıda nāzıl bolup durur kim

Ḳıṭʿa

Kemāl-i (3) ḥasab bolmasa sūd émes

[39] "Allah 'Ey Nuh, o asla senin ailenden değildir. O doğru olmayan bir iştir. O halde bilmediğin bir şeyi benden isteme. Ben seni cahillerden olmaktan men ederim.' buyurdu." (Kur'an, 11/46).

Ulus içre bolmaḳ humāyūn-nasab

Kötermes yaġınnı (4) nasab ḫākdin

Çıḳarur felekge ḳuyaşnı ḥasab

Nūḥ ʿalayhi’s-salāmnıñ ʿumrı (5) miñ altı yüz bolġandın soñra ve baʿżı dép dururlar kim miñ üç yüzġa yétgen- (6) din soñra acalnıñ daryāsıġa kéme sürdi ve dép dururlar kim Cabrāʾīl ve ʿAzrāʾīl ʿalayhima’s-salām (7) ol Ḥażratdın āḫır ḥayātıda suvāl ḳıldılar kim: “Yā aṭvalu’l-anbıyā! Munuñ dék uzun (8) ʿumr bile bu cahān zındagānlıġın néçük tapdıñ?”

Cavāb bérdi kim:

Fard

Cahān bir üy éken (9) ikki éşiklig

Biridin kirdüm ve çıḳdum biridin

Oġlanları anıñ ḳālıb-ı (10) mubārekin Baytu’l-muḳaddasda madfūn ḳıldılar.

Rubāʿī

Yıllar ḳavmıġa körgüzüp Nūḥ (11) ṭarīḳ

Hem ḳāvmı rısālatıġa ḳılmay taṣdīḳ

Ṭūfānda bolup barça duʿāsıdın (12) helāk

Āḫır anı hem ḳıldı fanā baḥrı ġarīḳ

Rıvāyat durur kim Ādam Ṣafıyyu’llāh- (13) nıñ zamānıdın Nūḥ Nacıyyu’llāh zamānıġaça ikki miñ béş yüz yıl durur ve Nūḥ davrıdın (14) Ibrāhīm Ḫalīlu’llāh davrıġaça miñ béş yüz yıl durur ve Ibrāhīm ʿalayhi’s-salām ʿahdıdın Mūsā ʿalayhi’s-salām (15) ʿahdıġaça tört yüz altmış yıl, Mūsā Kelīmu’llāh vaḳtıdın ʿĪsā ʿalayhi’s-salām vaḳtıġaça miñ toḳḳuz yüz (16) otuz yıl, ʿĪsā Rūḥu’llāh ayyāmıdın Ḥażrat-ı rısālat-panāh ṣalla’llāhu ʿalayhi ve sallamnıñ farḫunda (17) ayyāmıġaça yüz seksen yıl vāḳıʿ durur ve ʿālam ahlı Nūḥnıñ naslıdın durur. Bu cıhatdın

22a

(1) anı ikinçi Ādam dép dururlar ve ol Ḥażrat-ı Ādam ṭūfān āfatıdın ve vabā ʿıllatıdın (2) soñra ʿālamnı üç ḳısmġa munḳasım ḳılıp Tūrān-zamīnnı tavābıʿātı bile Yāfaṯġa bérdi. (3) Bu cıhatdın anı Abu’t-Türk dérler ve Īrān, kim maʿmūra-ı ʿālam durur,

mużāfātı bile Sāmġa (4) tafvīż ḳıldı. Bu sababdın anı Abu'l-ʿAcam dép dururlar ve Hındūstānnı (5) lavāḥıḳātı bile Ḥāmġa ınʿām étdi. Bu vachdın anı Abu'l-Hınd dép dururlar ve Ḥāmnıñ (6) rengi ḳara érdi. Camīʿ avlādı sıyah curda boldılar ve anıñ cıhatı bu durur érdi kim Nūḥ (7) ʿalayhi's-salām bir kün uyup ʿavrat ʿużvı açılıp érdi. Ḥām anı körüp küldi ve Yāfaş (8) ve Sām anı manʿ étip yaptılar. Nūḥ ʿalayhi's-salām uyġanup, maʿlūm ḳılıp Ḥāmnı yaman duʿā ḳıldı (9) érse rengi ḳararıp payġam-berlik anıñ naslıdın munḳaṭıʿ boldı.

Sām ibn Nūḥ alayhımā's-salām: (10) Muḳaddasī öz taʾrīḫıda kéltürüp durur kim Sām payġam-bar-ı mursal durur. Ḥażrat-ı Nūḥ anı kim kemāl-i (11) ḫırad u keşret-i dānış, şalāḥıyyat-ı nafs u nacābat-ı ẕāt bile özge farzandlarıdın mustaşnā u mumtāz tapıp (12) érdi. Ḫılāfat ve valī-ʿahdlik martabasın aña tafvīż ḳılıp ve asrār-ı nubuvvat u ġavāmıż-ı rısālat (13) maḥramlıġıġa yétkürüp sāyır avlādıġa anıñ mutābaʿatın vaşıyyat ḳıldı ve Īrān-zamīnnı, kim yoḳarıda (14) meẕkūr bolup durur érdi, aña maḫṣūṣ étti ve köprek anbıyā ve Īrān mülūkı ve macmūʿ-ı ʿArab u ʿAcam anıñ (15) naslı dururlar ve Sām béş yüz yıl ʿumr taptı ve baʿżı dép dururlar kim Yaʿḳūb ʿalayhi's-salām (16) zamānıġaça bar durur érdi. Ammā ḳavl-ı avval aṣaḥ durur ve anıñ altı oġlı bar durur érdi, baʿżı (17) toḳḳuz hem dép dururlar ve Keyūmarş ve Arfaḫşadnı anıñ avlādıdın tutup dururlar ve özgesi

22b

(1) bu tartīb bile kim ʿĀlam, Asvad, Būrc, Āva, Marv, Iram. Bularnıñ her ḳaysı vılāyat-
(2) nıñ bir ṭarafıġa barıp ʿımārat u zırāʿatġa ıştıġāllıḳ körgüzdiler ve avlād u aḥfādları
(3) köp bolup on toḳḳuz luġatda söz dédiler. Keyūmarş barçasıġa pād-şāh bolup salṭanat
(4) rusūmın araġa kéltürüp durur.

Ḥām: Anı hem baʿżı payġam-bar-ı mursal dép dururlar. Ol Hınd (5) dıyārıġa atasınıñ ruḫṣatı bile barıp avlādı ol vasīʿ mamlakatġa yayıldı. Anıñ toḳuz oġlı bar durur (6) érdi: Hınd, Sınd, Nūba, Kenʿān, Gūş, Ḳıbṭ, Barbar, Zabḥ, Ḥabaş. Bu toḳuz kişiniñ avlādı (7) köp bolup aralarıda on sékkiz luġat paydā boldı kim biri yana biriniñ luġatın yaḫşı añlamas (8) érdiler. Bu cıhatdın her luġat ahlı bir mülkge mutafarrıḳ boldılar.

Dép dururlar kim ḫaṭṭ-ı ıstıvādın (9) ol yan on tört daracaġaça buḳʿalar bar durur kim Ḥām avlādı ol mavżıʿda mutavaṭṭındurlar. (10) Baʿżı, Buḫtu'n-naṣar ve Namrūdnı dérler kim Ḥāmnıñ Gūş atlıġ oġlı naslıdın dururlar. (11)

İKİNÇİ BĀB

Yāfaṯdın Ḳoñrat Uruḳınıñ Ẕikriġaça

Yāfaṯ ʿAlayhi's-salām: Baʿżı anı (12) payġam-bar-ı mursal dép dururlar ve Ḥażrat-ı Nūḥnıñ uluġ oġlı durur. Çūn atası anı Cūdī taġıdın (13) şımāl u şarḳ memālikige, kim aña soyurġal ḳılıp durur érdi, yibermekge mutavaccıh boldı ve Ḥażrat-ı (14) Yāfaṯ atasıdın ıltımās ḳıldı kim aña duʿāyī örgetgey kim her ḳaçan (15) yamġur yaġmaḳ tilese yaġġay. Ḥażrat-ı Nūḥ ʿalayhi's-salām īcāban li'l-multasimih bu maʿnāda Ḥażrat-ı Ḳāżı'l-ḥācātġa (16) munācāt ḳıldı. Duʿāsı mustacāb bolup Cabrāʾīl taʿlīmı bile bir taşġa ısm-ı aʿẓam bitip Yāfaṯ ʿalayhi's-salāmġa (17) ḫabar bérdi. Ol taşnı "yada" ve "ḥacaru'l-maṭar" dérler. Türk arasıda ḥālā hem köp bolur ve Yāfaṯ atası bile

23a

(1) padrūd ḳılıp öziniñ mülkige kélip şaḥrā-nışīnlar ṭarīḳası bile zındagānlıḳ ḳıldı. (2) Yaḫşı rasmlar araġa kiyürüp ol yerlerde Çīn şaharın bınā ḳıldı. İkki yüz éllik yıl ol vılāyatda (3) ʿumr ötkerip acal daryāsıġa ġarḳ boldı. Ammā yaşınıñ muddatı maʿlūm érmes. Anıñ (4) sékkiz oġlı bar durur érdi. Avlādı bısyār köp bolup her ḳaysı öz avlādı bile (5) Tūrān-zamīnnıñ bir ṭarafıġa barıp şaharlar bınā ḳıldılar. Atları bu tartīb bile kim (6) Türk, Ḫazar, Saḳlap[40], Çīn, Kemārī, Mīnsek, Rus, Tāzıḫ, Mīrḫāvand. Ravżatu's-ṣafāda (7) Ġuz, Ḫalluḫ, Sadsānnı anıñ oġlanlarıdın sanap on bir dép durur. Bu taʾrīḫnı oḳur muḫādīmġa (8) ʿarż bu durur kim tavārīḫı kim bu yerde bitilip durur, muḫtalıf aḳvāl köp durur. Bu sababdın (9) oḳur élge mūcıb-ı taraddud bolmasun dép munça bile ıḫtışār ḳıldum.

Türk: Anı Yāfaṯ oġlanı (10) hem dérler. Ba-ġāyat edeblig ve ʿāḳıl kişi durur érdi ve Keyūmarṯġa muʿāṣır érdi. Türkistān (11) ḫanlarınıñ avvalı durur. Atasıdın soñra sayr ḳılıp bir yerge yétti kim anı Silük ve Isıġ (12) Köl hem dérler.

Naẓm

ʿAcab yer édi sar-ba-sar murġzār
Aḳıp her ṭaraf çaşma-ı ḫūş-güvār
Ravān (13) érdi daryāça-ı muḫtaṣar
Ki ḥayvān suyıġa édi ṭaʿneger

[40] Metinde (سقّلاب) şeklindedir.

Açıp gülleri Cannat içre çaman

Rıyāḥīnı birle (14) muʿaṭṭar-ı Ḫutan

Havāsı Masīḥā damıdın nışān

Bérip ölgen éllerge rūḥ-ı ravān (15)

Türkġa ol mavżıʿ muvāfıḳ-ṭabʿ tüşüp avlād u atbāʿı birle anda muḳīm boldı ve bir néççe muddatdın (16) soñra ḫayma ve ḫar-gāh tüzetmekni ıḫtırāʿ ḳıldı. Ḳoy ve sāyır ḥayvānāt térisidin ḳabā ve ṭāḳıya (17) tikmek ıbdāʿ ve Atrāk içide, kim yaḫşı rasm bar durur, andın yād-gār ḳaldı ve dép dururlar kim

23b

(1) Ġuz bile anıñ arasıda yada taşı üçün muḥārabāt u muḳātalāt vāḳıʿ boldı ve ol (2) pād-şāhī érdi ʿādıl u fāżıl. Raʿāyā u fuḳarānı sāya-ı ḥımāyatıda muraffatu'l-ḥāl u fārıġu'l-bāl (3) tuttı ve tört oġlı bar durur érdi: Tüñ, Çigil, Barscar, İmlaḳ. Yaşı ikki yüz (4) ḳırḳġa yétgende uluġ oġlı pād-şāhlıġın umarā u erkān-ı davlatġa vaşıyyat ḳılıp (5) كل شيٍ يرجع الى اصله muḳtażāsı bile ʿadam cānıbı murācaʿat ḳıldı.

Ḳıṭʿa

Çūn Türk (6) cahānda sürdi ḫanlıġ

ʿAdl bile dahr boldı maʿmūr

Āḫır tutuban acal sıpāhı (7)

Ḳıldı vaṭanını maḥbas-ı gör

Tüñ: Anı Födek hem dérler. ʿĀḳıl u davlatlıġ pād-şāh (8) durur érdi. Çūn atası ornıġa olturdı. Yaḫşı rasmlarnı araġa kiyürüp ʿadālat (9) ḳāʿıdasın bar-pā ḳıldı. ʿAcam pād-şāhlarınıñ avvalı Keyūmarṣ bile muʿāṣır érdi. (10) Bir kün avġa çıḳıp bir ṣaḥrāda kéyik kebābın tanāvul buyurup olturup durur érdi. (11) Bir loḳma ét ḳolıdın yerge tüşti kim hem ol yer tuznıñ kānı érdi. (12) Çūn anı alıp yédi. Aġzıġa avvalġıdın laẕīẕraḳ tégdi. Andın soñra ṭaʿāmġa (13) tuz ḳoşup tanāvul körgüzdi. Bu nemekin rasm ol kündin muʿtād-ı ṭabāyıʿ boldı. (14)

Naẓm

Ṭaʿāmī kim érür her néççe marġūb

[41] Herşey aslına döner.

Aña tuz bolmasa munżam émes ḫūb (15)

Neçe kim kün dék olsa ḥusn-ı tābān

Malāḥatsız köñül almaḳġa né imkān (16)

Anıñ ʿumrı ikki yüz ḳırḳġa yétgendin soñra oġlı Almancanı ḫan ḳılıp āḫırat (17) mülkin musaḫḫar étgeli kétdi.

Almanca Ḫan: Ḫusravī érdi, maʿdalat-şıʿār u ḫanī

24a

(1) érdi. Farḫunda-āṣār mesākīnġa baẕl u baḫşış bile ẕikr-i camīl ıbḳāsıġa saʿy u köşiş (2) ḳılıp atalarınıñ rusūm u ḳavāʿıdın tutup anıñ ayyām-ı davlatıda raʿıyyat u leşkeri (3) amn mıhādıda muraffah u āsūda-ḫāṭır érdiler ve çūn şayḫūḫıyyat żaʿfı anıñ mızācıġa (4) ıstīlā taptı ve ḥukūmat manṣabın oġlıġa tapşurup ʿuzlat u ınzıvā zāvıyasıda (5) yer tutdı.

Dib Baḳuy Ḫan: Dibniñ maʿnāsı taḫt yeri durur ve Baḳuydın (6) murād, uluġ démek bolur ve ol ḫanī durur érdi. Keṣīru'l-ıḳtıdār u şahr-yārī (7) durur érdi kim ḫucasta-aṭvār.

Naẕm

Édi tāc baḫş u memāliksitān

Ṣadaf dék (8) keff-i cūdı gevher-faşān

Ol dağı köp yıllar salṭanat rusūmıġa ārāyış bérip ve maʿdalat (9) ḳavāʿıdıġa numāyış yétkürüp yaḫşı āyînlar ẓuhūrġa kéltürdi. Çūn vucūdġa acal türk-tāzı (10) yetüşdi. Oġlı Güyük Ḫannı ornıda nāyıb manāb ḳılıp "Bār-ı Sa Kélmes" dégen ḥışn-ı ḥaṣīnġa (11) kirip ḥışārī boldı.

Güyük Ḫan: Ḫāḳān-ı nāmvar u sulṭān-ı mahābat-aṣar durur érdi. (12)

Bayt

Çū andın cahān boldı fīrūzmand

Ṭarab ḳıldı dahr ahlını nūş-ı ḫand (13)

Ol hem ābā u acdādınıñ sulūkıdın tacāvuz ḳılmay muddat-ı madīd ʿadl taḫtıda olturup (14) nazʿ ḥālatıda oġlı Alanca Ḫannı valī-ʿahd ḳılıp acalnıñ nā-güvār şarbatın içti.

Alanca Ḫan: Pād-şāh-ı (15) maʿdalat-āṣār u şahr-yār-ı şucāʿat-şıʿār érdi. Çūn atasınıñ ornıda olturdı. (16) Cahān-gīrlik marāsımı ve kişvar-küşāylıḳ vaẓāyıfıġa ḳıyām körgüzdi ve anıñ zamān-ı ḥukūmatıda (17) Atrāknıñ nıʿmat u ṣarvatı artıp

انّ الانسان لیطغی ان راه استغنی [42] muḳtażāsı bile

24b

(1) fasād ṭarīḳıġa mayl ḳıldılar ve Islām toġrı yolıdın azıḳıp küfr ü şirk bādıyasıda (2) sar-gerdān boldılar ve dérler kim Nūḥ ʿalayhi's-salām zamānıdın tā bu çaḳġaça Yāfaṯ avlādı (3) Muslımān érdiler ve Alanca Ḫannıñ iki oġlı bar durur érdi, ikiz tuġġan Tatar ve Moġul (4) atlıġ.

Çūn Alanca Ḫan ḳarıp oġlanları yigit yétti. Yurt ve élni ikki taḳsīm ḳılıp yarımın (5) Tatarġa ve yarımın Moġulġa bérdi. Ol ikevi atası favtıdın soñra birbiriniñ ıttıfāḳı (6) bile her kim öz memleketide dārālıḳ sürüp ʿumr ötkerdiler.

Avval Tatar ṭabaḳasın (7) aytalı ınşāʾ-allāhu taʿālā. Mundın soñra Moġul ṭāyıfasınıñ ẕikrige şurūʿ ḳılurmız. (8)

Tatar Ṭabaḳasınıñ Ẕikri

Bu ṭabaḳa sékkiz kişi durur kim ḥukūmat amrıġa ḳıyām (9) körgüzdiler.

Tatar Ḫan: Şāhī érdi. Davlat-yār u ḫusravī érdi, kāmkār. (10) Muddatī ḥukūmat amrıġa ıştıġāl körgüzüp ʿālam tengnāyıdın āḫırat (11) sarāyıġa ıntıḳāl ḳıldı.

Buḳa Ḫan: Atasıdın soñra él u ulus pād-şāhlıġıġa (12) maşġūllıġ ḳılıp muddatīdın soñ ayyām-ı salṭanatı munḳażī bolup oġlı Yalabca Ḫan, ḫanlıḳ (13) amrıġa mutaṣaddī boldı.

Yalabca Ḫan: Şevket u ʿaẓamatda zamān salāṭīnıdın mumtāz (14) u sar-afrāz érdi. Bir néççe furṣat cahānbānlıġ mesnedige müttekī bolup ʿāḳıbat atası keynidin (15) bardı.

Atlı Ḫan: Ata vaṣıyyatı bile muhımmāt mülkige daḫl ḳılıp ulus ıstımālatıġa maşġūl (16) durur érdi. Çūn Ḥaḳ Subḥāna-hu ve taʿālā farmānı ḳabż-ı rūḥıġa nāfiẕ boldı. Oġlıġa mülkni (17) tapşurup ḳābıż-ı arvāḥġa cān taslīm ḳıldı.

Atsız Ḫan: Melik-i maʿdalat-şıʿār ve vālī[-ı]

[42] "Sakın okumazlık etme! Çünkü insan muhakkak azıtır. Kendisini artık ihtiyacı yokmuş görmekle." (Kur'an, 96/6-7).

25a

(1) saṭvat-āṣār érdi. Atasıdın soñ mutaṣaddī salṭanat bolup néçe yıllar yavnı (2) yavlap avnı avlap āḫıru'l-amr ḥayāt taḫtıdın taḫta-ı tābūtġa naḳl ḳıldı. (3)

Ordu Ḫan: Ḥākim-i dādger u ḫusrav-ı raʿıyyat-parvar durur érdi. Atası favtıdın soñra (4) muddat-ı madīd ve ʿahd-ı baʿīd dostlarġa muruvvat, duşmanlarġa sıyāsat ḳılıp ataları (5) barġan yolġa ʿāzım boldı.

Baydu Ḫan: Ata vaṣıyyatı bile ḥukm-rānlıḳ sarīrıda olturdu. (6) Moġul avlādı bile yav bolup birbiriniñ éllerin ve mālların çapa başladılar. (7)

Şıʿr

Şahī kim érür tund-ḫū né ʿacab

Memālik ara salsa şūr u şaʿb

Egerçi élge (8) türk-tāzlıḳ ḳıldı

Barı acal türk-tāzıdın amān ḳalmadı

Oġlı **Söyünç Ḫan**: (9) Aña ḳayım-maḳām boldı ve ol Tatar ḫanlarınıñ āḫırı durur érdi. Anıñ zamānıda (10) Tatar bile Moġul éliniñ arasıda ʿadāvat otı andaḳ ışdıʿāl u ıltıhāb taptı (11) kim hīç némerse bile teskīn tapmas érdi. Hamīşa Moġul ġālıb kélür érdi.

Naẓm

ʿAdāvat (12) otıdın köñül ḳıl ḫaẕar

Déseñ cānıma yétmegey tā żarar

ʿAdāvat otı ile sūzān durur (13)

Ki kül ḳılmay öçmek ne imkān durur

Inşāʾ-allāhu taʾālā Moġul ḫanlarınıñ (14) soñı Él Ḫan zamānıda Söyünç Ḫannıñ işlerin tafṣīlan ayturmız.

Moġul Ṭāyıfasınıñ (15) Ẕikri

Bu ṭāyıfa toḳuz nafar durur kim cahānbānlıġ taḫtıda ḥukm sürdiler. Avvalı Moġul Ḫan durur (16) ve āḫırı Él Ḫan. Canāb-ı faẓāyıl-maʾāb Mavlānā Şarafu'd-dīn ʿAlī Yazdī, Ẓafar-nāma muḳaddamasıda (17) bitip durur kim Etrāk arasıda her némerseni toḳuz ḳılmaḳ rasmı bu toḳuz ḫan ʿadadıdın ıstıḫrāc

25b

(1) ḳılılıp durur.

Moġul Ḫan: ʿĀlī-hımmat u ṣāḥıb-davlat pād-şāh durur érdi. (2) Çūn şahr-yārlıḳ tācı bile sar-afrāz boldı. Élniñ arasıda yaḫşı rasmlar ve pasandīda (3) ḳāʿıdalar ẓuhūrġa yétkürdi ve anıñ tört oġlı bar durur érdi: Ḳara Ḫan, (4) Öz Ḫan, Küz Ḫan, Gür Ḫan.

Acal mavʿıdı yétgendin soñra uluġ oġlı Ḳara Ḫannı (5) vaṣī ve valī-ʿahd ḳılıp ʿadam cānıbıġa safar merkebin sürdi.

Şıʿr

Moġul Ḫan ki yıllar şah-an-şāh édi (6)

ʿAdālat rumūzıdın āgāh édi

Acal tīġı yétgeç aña ḫūn-faşān

Ne ḳaldı (7) özi né sözidin nışān

Ḳara Ḫan: Atasıdın soñra tamāmī ulusġa ḫan boldı (8) ve Ḳara Ḳurum ḥudūdıda Ar Taġı ve Ker Taġı navāḥīsıda, kim ḥālā “Uluġ Taġ” ve “Kiçik Taġ” dérler, yaylaḳ (9) ḳılıp ḳışda Sır Suyınıñ yaḳasıda ḳışlar érdi ve anıñ ʿahdıda Moġul ḳavmı (10) kāfırlıḳda andaḳ rāsıḫ-dam u ṯābıt-ḳadam érdiler kim eger atası Islāmın éşitse oġlı (11) öltürür érdi ve oġlı īmānın añlasa atası öltürür érdi.

Maṯnavī

ʿAcab vaḳt kim (12) küfr tapıp ravāc

Yoḳ Iblīs tazvīrıġa ıḥtıyāc

Ulus içre dīn şevketi ḳalmadı (13)

Ata u oġul şafḳatı ḳalmadı

Eger tapsa birin ata u oġul

Ki dīn dıl-rubāsıġa bérmiş (14) köñül

Sıtam ḫancarı birle eylep helāk

Ḳılur barça aʿżāsını çāk çāk

Oġuz (15) **Ḫannıñ ʿAdam Şabıstānıdın Vucūd Gülistānıġa Nahżat Ḳılġanı**

Ḳara Ḫannıñ (16) uluġ ḫātūnıdın bir oġul mutavallıd boldı kim

Bayt

Yüzi nūrı andaḳ duruḫşān édi (17)

Ki ḫūrşīd allıda ḥayrān édi

Üç kéçe ü kündüz anasınıñ sütin émmedi. Her aḳşam

26a

(1) ol ḳurratu'l-ʿayn anasınıñ tüşide dér érdi kim "Ey ana! Tā Musulmānlıġ yolıġa (2) ḳadam urmasañ ve Ḥaḳ Calla ve ʿAlā, kim seni ve meni yaratġan ol durur, anıñ vaḥdatıġa (3) īmān kéltürmeseñ ölmekge rāżī durur mén. Émçegiñni aġzımġa alman." (4)

Anası oġlıdın kéçe almay ḳorḳunçdın pınhānī Musulmān bolup oġlıġa süt bérip (5) parvarış ḳıldı. Çūn ḳurratu'l-ʿayn bir yaşıġa yetti. Malāḥat u ḫūblıḳda (6) muşār ilayh boldı.

Naẓm

Camālıġa köz salsa her dīdavar

Bégenmey ḳuyaş sarı (7) ḳılmas naẓar

Tili kim yañı nüktege mayl étip

Éşitgen havāsıda (8) özdin kétip

Oyunġa ḳaçan kim ḳılur ıẓṭırāb

Bérür Çīn ġazālıġa yüz (9) gūş-tāb

Ol uçurda Moġul rasmı bu durur érdi kim tā farzand bir yaşġa (10) kirmegünçe hīç atġa mavsūm ḳılmas érdiler.

Şıʿr

Ḥaram sarı bir kün Ḳara Ḫan (11) kirip

Oġul yatġan üy içre pınhān kirip

Béşik içre oġlını kördi (12) ki ay

Humā ne ki tutmış felek üzre cāy

Bu ṣūratdın ba-ġāyat mubtahıc u masrūr bolup (13) uluġ toy ve ʿaẕīm sūr tartīb bérdi ve aʿyān-ı Ḥażrat u erkān-ı davlatıġa maşvarat ḳıldı (14) kim “Bu farzand-ı arcmand bir yaşap durur. Ḳaysı atġa munāsıb körer siz.” Bu aṣnāda (15) ol oġlan kemāl-i faṣāḥat bile sözġa kéldi kim “Méniñ atım Oġuz durur.” Ḥużżār-ı maclıs (16) taʿaccub ḳılıp hem ol at bile atadılar ve dép dururlar kim Oġuz Ḫan mādar-zād-ı valī durur érdi. Ḫavārıḳ-ı ʿādāt (17) andın köp vāḳıʿ bolġan durur. Ol cumladın biri bu durur kim avval sözi, kim anıñ mubārek tilıġa cārī

26b

(1) boldı, lafẓu’llāh érdi. Ḫalḳ fahm ḳılmay yañı til çıḳarġanıġa ḥaml ḳılur érdiler kim söz ayturın (2) bilmey durur. Anıñ üçün kim lafẓu’llāh ʿArabī durur. Ḫalḳı ʿArab tilin éşitgen (3) érmes. Çūn Oġuz Ḫan bulūġ ḥaddıġa yétüşdi. Ḳara Ḫan kiçik inisi Gür Ḫannıñ (4) ḳızın, kim ḥūrī érdi, ḥusn bahıştıda maşşāṭa-ı ḳudrat bile, ārāyış tapġan ve āftābī (5) durur érdi, malāḥat āsmānıda kemāl-i ırtıfāʿġa yétgen durur, anıñ ʿakd-ı nıkāḥıġa kiyürdi. (6) Oġuz Ḫan anı Islāmġa dalālat ḳılıp ol mutaḳabbıl bolmaġan cıhatdın anıñ bile bir bıstarda (7) yatmay ʿāṭıfatı naẓarıdın yıraḳ saldı. Atası bu sır inkişāfın ḳılġandın soñra (8) yana bir inisi Küz Ḫānnıñ ḳızın anıñ silk-i ızdıvācıġa çékti. Aña hem dīn inisidin (9) abā u ımtınāʿ ḳılġan bāʿış u sababdın muvāsā u mudārā étmey başḳa yatar érdi. Tā kim bir kün (10) Oġuz Ḫan şikārdın yanıp kélür érdi. ʿAmmı Öz Ḫannıñ éşigıġa güẓārı tüşti. (11) Kördi kim

Bayt

Néçe sarv-ḳadd u saman-būylar

Saçı sunbul-ālūda gül-rūylar

Lab-ı cūda manzıl tutup sar-ba-sar (12)

Barı cāma-şūlıḳ ḳılurlar meger

Alar içre Öz Ḫan ḳızı bar édi

Nucūm içre kün dék namūdār édi (13)

Anı bir göşeġa çaḳurup ant bérip dédi kim “Eger Ḫudā-yı ʿAzza ve Callaġa īmān ḳeltürüp küfr ü şirkdin (14) mubarrā bolsañ men seni alıp cān-ı şīrīndın ʿazīzraḳ tutġum durur érdüm.” Ḳız bu sözlerni éşitüp ıẓhār-ı ınḳıyād (15) ḳılıp dép durur kim

Bayt

Ne ḥukm étseñ séniñ farmān-barıñ men

Kenīzeklikde ḫızmat-parvarıñ (16) men

Oġuz Ḫan atasınıñ mulāzamatıġa yétip ol ḳızınıñ nısbatıda mayalān-ı ḫātırıdın (17) şamma-ı ızhār ḳıldı. Ḳara Ḫan anı uluġ toy ḳılıp alıp bérdi. Oġuz Ḫan anı köp séver érdi.

27a

(1) Ḫavātīn-ı sābıḳġa bā-vucūdı kim andın camīlraḳ érdiler, muṭlaḳā ıltıfāt ḳılmas érdi. (2) Oġuz Ḫan bir kün avġa çıḳġanda Ḳara Ḫan bir caşn-ı ārāsta ḳılıp ḫavātīn u kélinlerin (3) teklīf ḳıldı. Nā-gāh söz aṣnāsıda Oġuz Ḫannıñ burunġı ikki mankūḥasıġa ʿadāvat (4) ve soñġı zavcasıġa muḥabbatınıñ sababın ıstıfsār ḳıldı érse burunġı kélinleri (5) ḫod reşkdin cānlarıġa yétip sır ızhārıġa maḥal tapmas durur érdiler. Furṣatnı muġtanım bilip (6) ʿarż ḳıldılar kim “Oġlıñız Musulmān érmiş. Bizlerni öz dīnıġa daʿvat étti. Ḳabūl ḳılmaduḳ (7) ve kiçik kélin ḳılāda-ı Islāmġa mutaḳallıd bolmış. Bizlerni duşman tutup anı dost bilmekniñ (8) sababı bu durur.”

Şıʿr

Çū mundaġ ḫılāfat aramızda bar

Néçük bolġay ol yār bizlerge yār (9)

Ḳara Ḫan bu vāḳıʿa vuḳūʿıdın āşufta u mutaġayyır bolup élniñ uluġların yıġnap kéñeş (10) ḳıldı kim

Bayt

Oġuz dīnımızġa muḫālıf émiş

Ḳılurmız anıñ birle né navʿ iş

Anı (11) ṣayd-gāhda acal dāmıġa şikārīvār giriftār ḳılmaḳġa ḳarār bérdiler ve ḥāżır çerikni yıġnap (12) ṣayd-gāhġa mutavaccıh boldılar. Musulmān kélin bu ḳażıyyadın āgāh bolup musrıʿī yiberip Oġuz Ḫannı (13) ḫabar-dār ḳıldı. Oġuz Ḫan bı’ż-żarūra uruşġa mustaʿıd u āmāda bolup élge kişi yiberdi kim (14) “Atam méniñ ḳasdımġa leşker tartıp durur. Meni dégen batraḳ yétüşsün.” Ḳara Ḫannıñ inileri- (15) niñ oġlanları kim kiçikligidin Oġuz Ḫan bile bir mavżıʿda ulġayıp ulfat u muḥabbatları (16) ıstıḥkām tapıp durur érdi. Imdād üçün Oġuz Ḫanġa kélip ḳoşuldılar. Ḫan (17)

alarġa “uyġur” laḳab ḳoydı. Yaʿnī atamdın ayrılıp maña uydı. Uyġur ḫalḳı ol ṭāyıfadın durur.

27b

(1) Çūn Ḳara Ḫan aña yétüşüp yasav yasadılar.

Naẓm

İki leşker ol navʿ ḳıldı (2) naburd
Ki yaşurdı gerdūn yüzin tīra gerd
Bolup gerd ara raḫşlar barḳ-ḫīz
Yalın ol ṣıfat (3) kim tütün içre tīz
Bahādurlar at üzre tartıp nafīr
Felek taġı üzre anıñ dék ki şīr (4)
Sınānlar bolup cilve-ger her ṭaraf
Ḳılıp ajdahālar ṣaffın bar-ṭaraf
Birev baş kesip ḫancar-ı (5) tīz ile
Birev ḳan töküp tīġ-ı ḫūn-rīz ile
Ata oġlıġa tīġ-ı burrān çékip
Oġul hem ata ḳaṣdıġa (6) cān çékip
Birev yer üze ġarḳ-ı ḫūn-āb olup
Birev cān talaşurda bī-tāb olup (7)
ʿAcab ḳızdı heneggāma-ı kār u zār
Meger boldı maḥşar küni āşkār

Köp muḥāraba u muḳātaladın soñ (8) kelime-i الحق يعلوا ولا يعلى [43] muḳtażāsı bile Oġuz Ḫannıñ ruʾyat-ı żafar-āyatıġa nuṣrat yéli ésip (9) Ḳara Ḫan zaḫm-ı cānıstān bile āḫırat mülkige hazīmat ḳıldı.

Naẓm

Ḳara Ḫan ki yıllar édi (10) ḥukm-rān

[43] Hak en yücedir, onun dışında yüce yoktur.

Bolup ahl-ı Tūrāngа ḥukmı ravān

Çū ol istedi küfr tapġay ravāc

Başını (11) késip aldı dīn ahlı tāc

Oġuz Ḫannıñ Salṭanat Tācı Bile Sar-āfrāz Bolup Ġazv u Cıhād Maydānıda

(12) **Sar-āndāzlıḳ Ḳılġanı**

Oġuz Ḫan atasıdın soñra aḳa ve ininiñ ıttıfāḳı bile pād-şāhlıḳ (13) taḫtıda olturup él u ulusnı Islām dīnıġa daʿvat ḳıldı. Musulmān bolġanlarnı (14) baḫşış u navāzış bile mubtahıc u masrūr ḳılıp ımtınāʿ étgenlerni ḳatl u ġārat bile menkūb (15) u maġlūb ḳıldı. Ol çaġda Ḳara Ḫanġa mutaʿallıḳ éldin başḳa éller köp durur érdi. Her uluġ él- (16) niñ bir ḫanı bar durur érdi. Kiçik éller alarġa ḳoşulur érdi. Ḳara Ḫannıñ Islām rıbḳasıdın (17) sar-keşlik ḳılġan élleri Oġuz Ḫan sıyāsatınıñ ḳorḳunçıdın ḳaçıp özge éllerge

28a

(1) ḳoşuldılar.

Fard

Bu davr rasm-ı maʿhūd davrān ara

Ki bolġusı ahl-ı żalālat cılā

Oġuz Ḫan (2) her yıl Moġul memleketide olturġan Etrāk ve banī-aʿmāmı bile muḥāraba ḳılıp ġālıb kélür érdi. (3) Āḫıru'l-amr muḫālıflar anıñ ḳalam-ravıdın ḳaçıp Tatar Ḫanıġa ıltıcā ḳıldılar ve Tatar ḫalḳı (4) ol uçurda Çorçutġa ḳarīb oltururlar érdi.

Çorçut bir uluġ yurt durur. (5) Ḳılāʿ u kéntleri köp durur ve Ḫatāynıñ ḳuṭb-ı şımālı ṭarāfıda vāḳıʿ durur kim (6) anı Çīn dép dururlar. Tatar Ḫanı ḥaşamat-ı tamām ve leşker-i mā-lā-kelām bile kim

Naẓm

Barı (7) fīl zor érdi fīl-ten kélip razm ara ṣaf-dar u ṣaf-şiken

Oġuz Ḫannıñ (8) üstige kélip uruştılar ve maġlūb bolup fırār ıḫtıyār éttiler ve Oġuz Ḫan (9) sıpāhı bile izidin ḳavup ol vılāyatlarnı alıp Islām laşkarıġa köp ġanīmat tüşti kim (10) naḳl ḳılmaḳdın ʿācız kéldiler.

Bir ṣāyıb-ı tadbīr yigit bar érdi. Araba yasap (11) ġanāyımnı yüklep ḳayttılar. Bu vachdın ol muḫtarıʿ yigitni “Ḳanḳlı” atadılar. Ḳanḳlı uruġı (12) anıñ naslıdın durur. Ḥālā “Ḳañlı” dép dururlar.

Oġuz Ḫan yetmiş ikki yılġaça Moġul ve Tatar bile kim (13) öz aḳrabāsı durur érdi ve muḫālafatda muttafıḳ érdiler, uruştı. Yetmiş üç yılda macmūʿın ḫaṭṭ-ı (14) ınḳıyādıġa kirgüzüp Musulmān ḳıldı. Andın soñra yürüp Ḫatāy ve Çorçutnı alıp (15) Tanḳutnı hem musaḫḫar ḳıldı kim Tācīk anı “Tübet” dér. Andın soñra Ḫatāynı taḫt-ı taṣarrufıġa kiyürdi. (16) Ol hem ʿaẓīm memleket bolur ve Hındūstān bile Ḫatāy arasıda ve muḥīṭ kenārıda vāḳıʿ durur. (17) Sükkānınıñ çırayı ḳara bolur ve Ḫatāydın ilgeri téñiz sāḥılıda bérk taġlarnıñ içide köp

28b

(1) yurt ve éller bar durur érdi. İt Buraḳ Ḫan dégen anda pād-şāh durur érdi. (2) Ol nāḥıyyatġa leşker tartıp bardı. Çūn bérk yer érdi. İt Buraḳ ġālıb kélip (3) Oġuz Ḫan hazīmat taptı ve ikki rūd-ḫāna arasıġa tüşti kim leşkerniñ kéyin ḳalġanları (4) yétüşgey.

Bayt

Kerek şahġa tapġaç hazīmat sıpāh

Birer bérk yer ḳılmaḳ ārām-gāh (5)

Ki tā munhazım ḳalġan él her ṭaraf

Ḳoşulġay aña bolmayın bar-ṭaraf

Bir ḥāmıla kim érdi, (6) ol basġıda şahīd bolup érdi, anıñ tolġaġı tutup üy yoḳluġıdın bir çürük (7) mucavvaf bolġan uluġ yaġaçnıñ içıġa kirip bir oġul tuġurdı. Oġuz Ḫan (8) ol ḥāldın ḫabar tapıp şafḳat yüzidin anı farzandlıḳġa ḳabūl ḳılıp aña (9) “ḳıpçaḳ” at ḳoydı. Ol çaġda mucavvaf yaġaçnı Ḳıpçaḳ dér érdiler. Ol oġlannı (10) tarbıyat ḳılıp yigit yétgendin soñra köp çerik bérip Rus ve Alaḳ ve Maçar (11) ve Başḳır üstige yiberdi ve Ḳıpçaḳ ol éllerge mutaṣarrıf bolup Tın ve Atıl suyınıñ (12) kenārıda mutavaṭṭın boldı ve üç yüz yıl ol yerlerde dād ʿadl birle pād-şāhlıḳ sürdi.

Barça (13) **Ḳıpçaḳ Éli:** Anıñ avlādı durur. Oġuz Ḫan davrıdın Çingiz Ḫan zamānıġaça Tın ve Atıl (14) ve Yayıḳ Suyınıñ yaḳasıda Ḳıpçaḳdın başḳa él yoḳ érdi. Tört miñ yılġaça ol yerlerde (15) olturdılar. Anıñ üçün ol yurtnı Daşt-ı Ḳıpçaḳ dérler ve [O]ġuz Ḫan on yetti yıldın (16) soñra İt Buraḳġa ġālıb bolup élin Musulmān ḳılıp ḳayttı.

Oġuz Ḫannıñ Māvarāu'n-nahr (17) ve Hındūstānġa Yürüş Ḳılġanınıñ Bayānıda Durur.

Oġuz Ḫan cahān-gīrlik taḳāżāsı bile

29a

(1) camīʿ Atrāk çerigin yıġnap Talaş ve Sayram üsti bile Māvarāu'n-nahr kéldi. Ol dıyārnıñ (2) pād-şāhları tāb kéltüre almay muḥkem ḳorġanlarġa ḳabaldı. Oġuz Ḫan muḥāṣara u muḥāraba ḳılıp (3) altı ayda macmūʿ Māvarāu'n-nahr ve Türkistān dıyārın muṭīʿ ve Musulmān ḳıldı ve vılāyāt-ı (4) maftūḥalarġa daruġa taʿyīn étip Balḫ bardı. Anı hem alıp Ġūr u Ġurcıstān nāḥıyyatıġa (5) yürüdi. Ḳış érdi. Kün ba-ġāyat savuḳ bolup Ġūrnıñ taġlarıġa ḳar köp tüşüp (6) érdi. Ḫan ḥukm ḳıldı kim hīç kim ʿasākir-i ẓafar-maʾāṣırdın taḫalluf ḳılmasun. (7) Ḳar keṣreti ve savuḳ şıddatıdın baʿżı mutacannıda mevkib-i humāyūndın ḳalıp érdiler. (8) Ḫan Ġūrnı alġandın soñra, kim bahār bolup érdi, ʿarż-ı leşker ḳılıp bir néççe kişi (9) kim kéldi. Alar kélgendin soñra Ḫan hālların ıstıfsār étti. Alar ḳar (10) cıhatıdın yaramay ḳalġanların ʿarż ḳıldı érse Ḫan ol camāʿanı "Ḳarlıḳ" dédi. (11) Ḳarlıḳ ṭāyıfası alar naslıdın dururlar. Ravżatu'ṣ-ṣafāda bu vāḳıʿanı Oġuz Ḫan, Ġūr u Ġurcıstān- (12) dın öz yurtıġa murācaʿat ḳılġanda rıvāyat ḳılıp dururlar. "Vallāhu aʿlam." Oġuz Ḫan andın (13) Kābul ve Ġaznīnnı taḫt-ı farmānıġa kiyürüp Keşmīr üstige sıpāh çékti. Ol çaġda Keşmīr vālīsı (14) Yaġmā atlıġ durur érdi. Yaġmā sar-keşlik ḳılıp bir yıl uruştı. ʿAḳıbat Keşmīr musaḫḫar bolup Yaġmā başlıġ (15) barça leşkeri maḳtūl boldı. Oġuz Ḫan bir neççe muddat ol vılāyatlarġa sar-ancām bérip Badaḫşān (16) üsti bile Moġulıstānġa bardı.

Oġuz Ḫannıñ Īrān u ʿIrāḳġa, Kim Maʿmūra-ı ʿĀlam Durur, Sıpāh Tartġanınıñ (17) Bayānıda Durur.

Bir yıl maşrıḳ-zamīn, kim memleket-i aşlīsı érdi, āftābvār ol sar-ḥadnı

29b

(1) partav-ı ıltıfātı bile munavvar ḳılıp ikinçi yıl Īrānġa çerik tarttı kim

Fard

Sıpāhī ki ancum-ı dīn érdi (2) fuzūn

Töküp barı andaḳ ki Bahrām ḫūn

Çūn Talaş şaharıġa nuzūl ḳıldı. Leşker (3) soñıda kişi ḳoyup érdi kim barġan ve açġanlardın ḫabar-dār bolġay. Leşkeriyyedin (4) bir kişi kim ʿavratı ḥāmıla érdi. Oġlan tuġurup açlıġdın süti yoḳ durur érdi. Yolda (5) şaġālī kördi kim bir ḳırġavul tuttı. Anı yaġaç birle urup ḳırġavulnı aldı ve żaʿīfasıġa (6) kebāb ḳılıp bérdi. Ol ḥālda Ḫannıñ ḳoyġan kişileri yoluḳup Ḫan- (7) nıñ aldıġa alıp bardılar. Ḫan anıñ ḥālıdın āgāh bolġaç at u azuḳ bérip (8) çerik bile “Barma ḳal, aç” dédi. Ḥālā “Ḫalaç” dérler. Ḫalaç ḳabāyılı anıñ naslıdın munşaʿıb dururlar. (9) Māvarāu’n-nahrda köp bolur. Aymaḳ ḫalḳıġa ḳoşulur. Ḫurāsān ve ʿIrāḳda hem tapılur ve ilgeri çaġda (10) Hındūstānnıñ baʿżı vılāyatıda alardın pād-şāhlıḳ martabasın tapġanlar hem bar durur. (11) Oġuz Ḫan Talaşdın Buḫārā kélip Amu Suyıdın ötüp Ḫurāsān bardı ve ʿIrāḳ-ı ʿAcam ve ʿIrāk-ı (12) ʿArabnı musaḫḫar ḳıldı. Belkim Mıṣr u Şām ve Rūmnı hem taṣarrufıġa kiyürdi. Ol ʿaṣrda Īrān memālikide (13) ʿAcam mülūkıdın kim pād-şāh érkeni maʿlūm érmes. Ammā Abu’l-ġāzī Ḫan ibn ʿArab Muḥammad Ḫan, navvara (14) marḳadah, Şacara-ı Türkde kéltürüp durur kim Keyūmarṯ ölüp Hūşeng henūz pād-şāh (15) bolmay durur érdi.

Oġuz Ḫan Īrānnı aldı ve bu hem ol rıvāyatġa taḳvıyya ḳılur kim (16) Fārs ahlınıñ zuʿmı ol durur kim Keyūmarṯ favtıdın soñ Hūşeng ẓuhūrıġaça yüz dağı (17) yetmiş yıldın artuḳraḳ Īrān dāru’s-salṭanası pād-şāh-ı nāfıẕ-farmān vucūdıdın ḫālī érdi.

30a

(1) Bolġay kim ol āvānda Oġuz Ḫan ʿAcam mamlakatıġa mustavlī bolmış bolġay. Līkin faḳīrġa (2) bu sözler mustaḥsan tüşmey. Gümān ḳılur kim bu vāḳıʿa Camşīdnıñ ulūhıyyat daʿvā ḳılġan (3) zamānıda vuḳūʿ tapmış bolġay kim köp buzuġlıġ bar érdi. Bas taʾrīḫ ahlıġa bu söz taḥḳīḳı (4) lāzım durur.

Naẓm

Oġuz Ḫanġa çūn yetti taʾyīd-ı Ḥaḳ

Sıpāhıġa ol navʿ bérdi nasḳ (5)

Ki her sarı kim leşkeri çékti tīġ

Oşol yerni fatḥ eyledi bī-dırīġ

Oġuz Ḫan bir néççe (6) muddat tavaḳḳuf ḳılıp vılāyatlarda ḥākimler ḳoyup öz yurtıġa şevket-i tamām u ġanāyım-ı mā-lā-kelām bile (7) kayttı.

Oġuz Ḫannıñ Moġulıstānġa Kélip Toy Ḳılġanı ve Ḫaḳ Raḥmetige Barġanı (8)

Çūn Oġuz Ḫan aḳālīm-ı sabʿanı taḫt-ı taṣarrufıġa kirgüzüp mavrūṯī vılāyatıġa kéldi. Uluġ (9) toy ve ʿaẕīm caşn tartīb bérip bir ḫar-gāh tiktürdi kim yaġaçları altundın érdi. (10) Cavāhır-ı kerān-māya bile tarṣīʿ ḳılılġan bu bayt anıñ vaṣfıda durur kim

Bayt

Bir üy (11) tikti altundın ol şahr-yār

Kim ol üy felek üyidin ḳıldı ʿār

Ve ol (12) toyda toḳuz yüz yılḳı ve toḳuz miñ ḳoy öltürdi. Baʿżı toḳsan miñ ḳoy (13) dép dururlar. Ḳımız ve şarāb ve ġayr-ı ẕālik muhayyā u āmāda durur érdi. Ḥukm ḳıldı, tā aʿyān (14) u aşrāf anıñ ḫ(v)ān-ı baẕlıġa camʿ bolġaylar.

Maṯnavī

Anıñ dék bazm-ı ʿālī (15) bérdi tartīb

Ki Cannat dék sar-ā-pā bar édi zīb

Töşelgen barça ḳalın (16) mulammaʿ

Cavāhır birle sar-tā-sar muraṣṣaʿ

Muhayyā şīşalarda cān şarābı

Néçük kim şīralarda (17) baṭ kebābı

Zumurrud ṭaştlar üzre favākih

Felek ṭaştıda Parvīnġa muşābıh

Ṭaʿām

30b

(1) āmāda yüz miñ reng-ber-reng

Ṭabaḳlar ṣaḥn-ı maclısnı ḳılıp teng

Felek tā kim érür (2) davr-ı zamāna

Biridin körmemiş érdi nışāna

Yıġılmay bir nafs ḫ(v)ān-ı zar-andūd (3)

ʿAdadsız anda bıryān-ı nemek-sūd

Ġulām-ı māh-rūlar çust u çālāk

Turup ḫıẕmat maḳāmıda (4) ṭarabnāk

Ġınā ahlı tarannum eyleben sāz

Ḳılıp ʿĪsā kibi cān bérmek āġāz

Eger (5) vaṣfıda Mūnıs açsa yüz til

Ne mümkin yetmek ancāmıġa miñ yıl

Ol ḳuraltayda (6) altı oġlıġa, kim Kün, Ay, Yulduz, Kög, Taġ, Téñizġa mavsūm durur érdiler, köp (7) memleketler soyurġal ḳıldı ve üç uluġ oġlı kim "Bozuḳ"ġa mulaḳḳab bolup érdiler, (8) sıpāhnıñ buranġarın alarġa tafvīż ḳıldı ve üç kiçik oġlı kim "Üç Oḳ"ġa mavsūm (9) bolup durur érdiler. Çerik cuvanġarın alarġa tapşurup durur. Bu laḳablarnıñ (10) sababı ol durur kim Oġuz Ḫan Şām dıyārın alġanda şah-zādalar şikārġa (11) barıp érdiler. Şām navāḥīsıdın üç uluġ şah-zāda bir altun yay ve üç kiçik şah-zāda (12) üç zarrīn oḳ tapıp Oġuz Ḫan aldıġa kéltürdiler. Ḫan yaynı yay tapġanlarġa, (13) oḳlarnı oḳ tapġanlarġa bérdi. Üç uluġ şah-zāda yaynı buzup taḳsīm ḳıldılar. Ḫan (14) alarġa "Bozuḳ" laḳab ḳoydı. Üç kiçik şah-zāda üç oḳnı alışdılar. Ḫan alarnı (15) "Üç Oḳ" dédi. Yana vaṣıyyat ḳıldı kim "Yay pād-şāh manzılasıda durur ve oḳ élçi muḳābalasıda (16) durur. Anıñ üçün kim yay, oḳnı ḳayan yiberse barur. Émdi kérek kim mendin (17) soñra masnadımda Bozuḳ, Bozuḳ uluġı Kün Ḫan olturġay. Andın soñra

31a

(1) Bozuḳ naslıdın her kimniñ ḳābılıyyatı bolsa ol pād-şāh bolġay." Ve bu vaṣāyādın soñ umarā (2) ve béglarıġa her kimniñ öz ḳadrıġa köre vılāyatlar ınʿām ḳıldı ve naṣāyıḥ (3) cavāhırın andaġ saçtı kim bahramand bolmaġan kişi ḳalmadı.

Şıʿr

Oġuz Ḫan (4) ḳılıp élni silemişi

Vılāyatlar étti soyurġamışı

Yāfaṯ avlādıda (5) Oġuz dék uluġ pād-şāh yoḳ durur érdi ve ekṯer Moġul ve Özbek ve Türkman aḳvāmı (6) anıñ naslıdın dururlar ve ol yüz on altı yıl, yetti ıḳlīmda ḫanlıġ sürüp (7) āḫırat mülkige rıḥlat kösi urdı.

Naẓm

Oġuz Ḫan çū aldı cahān kişvarın

Ḳoyup (8) tāreki üzre dīn afsarın

Fıġān kim ḳılıp çarḫ ẓulm-ı āşkār

Aña taḫtını ḳıldı (9) lavḥ-ı mazār

Kün Ḫan ibn Oġuz Ḫan: Atasınıñ mücıb-ı vaṣıyyatı ve aʿyān-ı memleketiniñ saʿy (10) u ıttıfāḳı bile salṭanat avcıġa murtafıʿ boldı ve ol pād-şāhī érdi. Ṣāḥıb-dıl ve farruḫ- (11) nıjād u şah-an-şāhī érdi, Roşan-rāy u maʿdalat-nıhād. ʿAdālat bahārı bile mülk bostānın (12) sar-sabz u rayyān ḳıldı ve sıyāsat ıẓhārı bile żalālat şaharıstānın ḫarāb u vīrān (13) ve Uyġur camāʿatıdın Irḳıl Ḫ(v)āca kim atasınıñ vazīrı ve ʿāḳıl u dānışmand kişi durur érdi, (14) anıñ ıstışvābı bile salṭanat muhımmātıġa fayṣal bérür érdi. Bir kün ol vazīr-ı şāyıb-ı tadbīr (15) Kün Ḫannı ḫalvatda tapıp ayttı kim "Atañ ʿumrlar yaz bolsa sāya-ı rāḥatın körmey, ḳış bolsa (16) érdi üyde turmay cahān kişvarın żabṭ ḳıldı ve leşker-i farāvān yıġnap ḫazāyın-ı (17) bī-kerān siz altı oġulġa ḳoyup kétti. Ḫālā her biriñizdin tört şah-zāda bar. Macmūʿı

31b

(1) yigirme tört bolur. Barçañız muttafıḳ bolsañız köp yıllar davlat zımāmı ḳoluñızdın barmas. (2) Ḳorḳar men kim mülk ü māl cıhatıdın ortalarıñızda munāzaʿat u muḫālafat paydā bolmaġay." (3)

Bayt

Dunyā érür ʿarūsı mekkāralıġda maşhūr

Bir şīva birle salur yüz muttafıḳ ara şūr

Avlā (4) ol durur kim her kimge rasmı lāyıḳ ve manṣabı munāsıb muḳarrar bolsa ve amvāl u külahlar taḳsīm tapıp alarġa (5) bérilse."

Kün Ḫan, Irḳıl Ḫ(v)ācanıñ raʾyın ḳabūl ḳılıp uluġ ḳuraltay tüzdi. Irḳıl Ḫ(v)āca, (6) Oġuz Ḫandın ḳalġan vılāyāt ve ḫazāyın u amvālnı şah-zādalarġa üleştürdi. Her (7) ḳaysıġa bir türlüg laḳab ve tamġa ve nışān muḳarrar ḳıldı ve her biriniñ manṣab u martabasın (8) muʿayyan étti. Andaḳ kim macālıs u maḥāfılda her kim öz yeride olturup aḳa ve inilik, (9) uluġ ve kiçiklik ādābın raʿāya ḳılurlar érdi. Ol vazīr-ı bī-naẓīrnıñ ḥusn-ı tadbīrı (10) bile alar arasıda muḥabbat bunyādı muşayyad bolup

muḫālafat abvābı bağlandı. Bu cıhatdın (11) köp ḳarnlar salṭanat davlatı ol ḫānadānda bāḳī ḳaldı. Kün Ḫannıñ muddat-ı ḫılāfatı (12) yetmiş yıl durur érdi.

Naẓm

Çū Kün Ḫan ʿıyān ḳıldı āyīn-ı dād

Cahān ahlı (13) davrıda taptı murād

Aña dağı çarḫ muḫālıf-ı maẕāḳ

Vafā ḳılmayın ẓāhır étti nıfāk (14)

Ay Ḫan ibn Oğuz Ḫan: ʿAdālat-şıʿār u ḫucasta-aṭvār pād-şāh durur érdi. Aḳası (15) Kün Ḫannıñ āftāb-ı ḥayātı maġrıb-ı mamātġa ġurūb ḳılġandın soñra salṭanat burcıġa (16) ırtıfāʿ tapıp muṣībat-zadalar ḳarañğu tonın partav-ı ıltıfātı bile munavvar ḳıldı.

Bayt

Çū Kün tuttı maġrıb (17) ḥışārıda cāy

Ṭulūʿ eyledi ḥadd-ı maşrıḳdın Ay

Ata ve aḳasınıñ yosun u yasaḳ

32a

(1) āyīn u nasḳıdın tacāvuz ḳılmay köp muddat ḥukm-rānlıġ masnadıda mütemekkin érdi. ʿĀḳıbat (2) rıḥlat kösi urup laḥd-ı manzıl-gāhıġa nahžat ḳıldı.

Naẓm

Ḫılāfatda Ay Ḫan tapıp (3) ırtıfāʿ

Cahānġa salur érdi kün dék şuʿāʿ

Felek fāş étip gerdiş-i muḫtalıf (4)

Mah-ı ʿumrını eyledi munḫasıf

Yulduz Ḫan: Cahāndār-ı farḫunda-aḫtar ve şahr-yār-ı pākīze-gevher érdi. (5) Ammā Yazır ibn Ay Ḫannıñ oğlı durur ve Ay Ḫannıñ inisi Yulduz érmes (6) ve baʿżılar dép dururlar kim Ay Ḫannıñ inisi yā nebīresi érkeni maʿlūm érmes (7) ve ol bir neçe yıl ḫanlıḳ sürüp oğlı Meñli Ḫannı ḳāyım-maḳām ḳılıp vafāt taptı. (8)

Naẓm

Tutup Yulduz avc-ı saʿādatda cā

Édi aḫtar-ı saʿd davrān ara

Anı hem sıpıhr-ı (9) nuḥūsat-aṣar

ʿAdam burcıda eyledi cilve-ger

Meñli Ḫan: ʿĀḳıl u ʿādıl kişi durur érdi. (10) Ayyām-ı davlatıda ʿadl u raʾfat basāṭın andaḳ yaydı kim kāffe-i barāyā ve ʿāmma-ı raʿāyā farāġat (11) cāmı bile rafāhıyyat bādasıdın sar-ḫūş bolup ʿışrat dādın bérürler érdi. (12) Çūn acal ḳāṣıdı والله لا يستأخرون الاجل [44] payġāmın yétkürdi. Oġlı Téñiz Ḫanġa (13) mülk ayālatın tapşurup cahān-ı fānīġa vadāʿ ḳıldı.

Maṣnavī

Ḳılıp Meñli Ḫan ʿadl (14) taḫtın maḳām

Bérür érdi ʿālam işige nıẓām

Çū yetti aña davrdın ınḳılāb

Édi gerçi (15) ābād boldı ḫarāb

Téñiz Ḫan: Atasınıñ taḫtıda olturdı ve salṭanat ṭanṭanasın Ṣurayyā avcıġa (16) yétkürdi.

Bayt

Şah-ı baḫşanda-ı daryā-dıl érdi

Hunarmand u kerīm u fāżıl érdi (17)

Ābā u acdādınıñ yolıdın tacāvuz cāyız tutmay muddat-ı madīd ḫanlıḳ mahāmmıġa ḳıyām körgüzdi.

32b

(1) Ve köp ʿumr tapıp çūn ḳarılıġ żaʿfı anıñ mızācıġa ıstīlā taptı. Oġlı Él Ḫannı öz ornıda naṣb (2) ḳılıp ınzıvā göşeside baḳıyya-ı ʿumrın ṭāʿat ıştıġālıġa ṣarf ḳıldı. Muddat-ı salṭanatı yüz on (3) yıl érdi.

Ḳıṭʿa

Téñiz Ḫan cūy-bār-ı ʿadl birle

[44] "Her milletin bir sonu vardır ve o son gelince bir an geri de kalmazlar öne de geçemezler." (Kur'an, 7/34, 10/49, 15/5, 16/61, 23/43.)

Memālik gülşenin sīr-āb ḳıldı

Yétip āḫır acalnıñ (4) tund-bādı

Ḥayātın ġurḳa-ı gird-āb ḳıldı

Él Ḫan: Ḥalīm u kerīm pād-şāh durur érdi. (5) Anıñ ayyām-ı salṭanatıda Māvarāu'n-nahr ve Türkistān ḥukūmatı Tūr ibn Farīdūnġa mutaʿallıḳ (6) bolup durur érdi. Tatarnıñ sékkizinçi ḫanı, Söyünç Ḫan kim yoḳarıda ẕikr tapıp (7) durur érdi, Tūrnı Él Ḫan muḫālafatıda özıġa muttafıḳ ḳıldı ve ol çaġda köp él Moġul (8) ḫalḳıġa ḥasad éltip nıfāḳ ḳılur érdiler. Macmūʿı Söyünç Ḫan bile Tūrġa yār bolup birbiriniñ (9) muʿāvanatı bile Moġul üstige leşker çéktiler. Talāḳī-ı farīḳayn dast bérgendin soñra (10) Moġul ḳavmı, kim Él Ḫandın ḫūşnūd érdiler, uruş maʿrekeside ṣābıt-ḳadam bolup (11) andaḳ mardāna köşişler ḳıldılar kim Tatar ve Türkistān leşkeri maġlūb bolup (12) köp kişi ḳatl u esīr boldı. Āḫıru'l-amr Tūr ve Söyünç Ḫan ḫīla ṭarīḳası bile aġır yükni ve yaman (13) mālnı taşlap ḳaytıp Moġuldın iki farsaḫlıḳ yıraḳ tüştiler. Ol manzılda bir kéçe tavaḳḳuf ḳılıp (14) ḳuyaş ṭulūʿıdın avval hayʾāt-ı ıctımāʿ bile balā-yı nā-gahān dék Moġul üstige ḳoyuldılar. (15)

Naẓm

Ne ḫūş ol şahī kim cahān-gīr érür

Ki manẓūrı āyīn-ı tadbīr érür

Nédin (16) kim ḳılıç bolsa her neççe tīz

Ḳılıp bolmas ahl-ı ḥaylġa satīz

Ve ġāfıl tapıp andaġ ḳılıç (17) urdılar kim Él Ḫannıñ oġlı Ḳıyan ve Ḫālīnıñ oġlı Nöküz ve iki żaʿīfa, kim alarnıñ

33a

(1) menkūḥası durur erdi, bu tört kişidin özge mutanaffısı ol maʿrekedin tirik (2) ḳutulmadı.

Rubāʿī

Duşman neççe bolsa munhazım yā ʿācız

Sahl añlama tutma ġāfıl olmaḳ cāyız

Ot (3) her neçe uçġun kibi afsurda érür

Tā öçmegüçe otlığı kétmes hergiz

Dép dururlar kim (4) Oġuz Ḫan vafātıdın bu manṣūba vuḳūʿıġaça miñ yıldın artuḳraḳ ötüp durur érdi. (5)

Ḳıyan ve Nöküzniñ Duşman Dast-Burdıdın Sālım Ḳutulup Erkene Ḳunnı Cavhar-ı Vucūdlarıġa (6) **Maʿdan Ḳılġanları, Yaʿnī Özlarıġa Maʾman Ḳılıp Alarnıñ Avlādı** (7) **Mavr u Malḫ Dék Ḫurūc Ḳılġanı**

Ol uçurda Moġul rasmı bu durur erdi kim yañı (8) ked-ḫudā bolġan yigit éldin taşḳarı bir farsaḫlıġ yerde öz üyi bile bir yılġaça (9) olturur érdi. Ḳıyan ve Nöküz hem yañı üylenip bu rasm bile bir kenārada olturup (10) érdiler. Bu ḫādıṣanıñ soñġı küni ḫabarsız atalarıġa salām bérgeli kélip kördiler kim (11) ölükdin özge némerse yoḳ turur.

Naẓm

Badanlar yatıp başlardın cudā

Bolup cānları (12) birbirıġa fadā

Açıp lāla ṣaḥrā yüzi ḳan bile

Velī taġ olup cānsız abdān bile (13)

Ne ẓāhır érür ḫaymalardın nışān

Ne amvāldın hem nışānı ʿıyān

Felek-i ġaddārdın (14) ne manṣūba ḫādıṣ bolġanın bildiler ve aʿdā ġāratıdın sālım ḳalġan māl u ḫayvānātnı (15) sürüp żaʿīfaları bile bir kenāraġa çıḳtılar ve baʿżıdın manḳūl durur kim ol ikki (16) şah-zāda zavcaları bile bir kişiniñ ḳolıġa tüşüp érdiler. On kündin (17) soñra bir kéçede ḳaçıp yurtġa kéldiler ve ḳalġan māllarnı alıp bir ṭerefge

33b

(1) çıḳtılar. Her taḳdīr bile muḥkem u ayman yer aḫtarıp bir taġġa yetüşdiler.

Maṣnavī (2)

Köründi ʿacab taġ kim kehkeşān

Aña rıfʿat içre kemerdin nışān

Çékip ḳullası (3) çarḫ başıġa tīġ

Ḳamar cırmını şaḳḳ ḳılıp bī-dırīġ

Yasap āşyān ḳullasıda melek

Kemerde (4) ḳılıp sayr şīr-ı felek

Açıp nasr-ı ṭāyır basī par u bāl

Uçup ötgeli tapmay (5) āḫır macāl

Ḳaya taşları ol ṣıfat tund u tīz

Ki ʿaḳl eyley almas çıḳarġa (6) satīz

Velīkin mudavvar tüşüp ḥalḳavār

Felek ḥalḳasın eyleben şarmsār (7)

Hem ol ḥalḳa içre [cahanī] nıhān

Nıhān Ḳāf ara ol ṣıfat kim cahān

Tapılmay (8) mamar anda cuz bir dere

Basī teng ü tar érdi ü nā-sara

Yüz émgek bile ol deredin (9) ötüp murġzārī muşāhada ḳıldılar kim

جنّات عدن تجرى من تحتها الانهار [45] (10) faḥvāsı bile salsabīlvaş çaşmasārlar ġāyat salāsat u ʿuẕūbatda her yandın cārī وفاكهة كثيرة (11) لا مقطوعة ولا ممنوعة [46] muḳtażāsı bile ṭūbā-ṣıfat aşcārlardın her ṭarafda gün-ā-gün ṣamarāt-ı laẕīẕ (12) ḫarvārı ve şūḫlar közi dék cérenler bile maşḥūn ve ʿāşıḳ-ı bī-dıllar köñli yañlıġ ḳuşlar bile (13) mamlū ve aṭrāfın pargārvār aylanup kördiler kim ʿālamī durur. Kerīmler ḫalḳı dék vasīʿ ve kélgen (14) deredin özge ḥudūdı baḫīllar éşigi dék masdūd ve ol mavżıʿġa "Erkene Ḳun" (15) at ḳoydılar. Yaʿnī kemer-i tund démek bolur.

Rıvāyat durur kim Ḳıyan bile Nöküzniñ (16) sālım ḳutulup taġġa kirgenlerin Tūr ve Söyünç Ḫan maʿlūm ḳılıp kélip ol (17) dereni masdūd ḳıldılar ve muddat-ı madīd ol ikki şah-zāda bu yerde zındagānlıġ

34a

(1) ḳılıp oġlanları köp bolup durur. Ḳıyan avlādıġa "Ḳıyat" dédiler ve Nöküz naslıġa (2) "Nöküz" ve "Dürlikin" laḳab ḳoydılar ve köp davrlardın soñ alar naslıdın ḫalḳı keṣīr u

[45] "Günahlarını bağışlar ve sizi altından ırmaklar akan cennetlere, Adn cennetlerinde hoş hoş meskenlere koyar. İşte büyük kurtuluş odur." (Kur'an, 61/12).
[46] "Birçok meyve (ki) bunlar ne eksilir ne de yasaklanır." (Kur'an, 56/32-33).

nā-maʿdūd (3) paydā bolup amvāl u mavāşīları ol martabaġa yétüp durur kim muḥāsıb-ı ʿaḳl taʿdādıdın (4) ʿācız kéldi ve gürūh gürūh munşaʿıb bolup her gürūh bir[47] ḳabīlaġa ataldı ve ḳavm ḳavm (5) ayrılıp her ḳavm bir uruḳ atın köterdi. Tört yüz yıldın köprek ötgendin (6) soñra keşret cıhatıdın Erkene Ḳunġa sıġmay çıḳmaḳ maşlaḥatın ḳıldılar. Anıñ (7) üçün kim uluġlardın éşitür érdiler kim Erkene Ḳundın taşḳarı köp yerler (8) ve yaḫşı yerler ve vılāyatlar bolur érmiş, ol yerler bizniñ ḳadīmī yurtımız érmiş, Tatar (9) başlıġ özge él bizniñ uruḳnı ḳatl-ı ʿām ḳılıp mülkımızġa mutaṣarrıf bolġan érmiş. (10)

Ammā taġnıñ bir ṭarafıda témür maʿdanı bar durur érdi. Ittıfāḳ bile ol yerġa otun (11) ve kömür yıġnap ḳulan térisidin toḳuz yüz körük tartīb bérip dam bérdiler.

Naẓm

Dam (12) urdılar ol otġa andaḳ ki dūd

Ḳara ḳıldı ḫar-gāh-ı çarḫ-ı kebūd

Şafaḳ kim felek her (13) tün eyler ʿıyān

Ḳalıpdur ol ot şuʿlasıdın nışān

Ḳādır-ı bī-çūnnıñ (14) ḳudrat-ı kāmilesi bile témür su dék ayrıp bī-külfet taraddud yol açıldı. Aḥsan-ı avḳāt ve asʿad-ı (15) sāʿātda Erkene Ḳun taġıdın hāmūn ḳıraġıġa çıḳtılar ve rıvāyat durur kim Moġul (16) ol künni mubārek tutup ʿīd ḳılurlar.

Ol çaġda Ḳıyan naslı Ḳorlas uruḳıdın (17) “Börte Çene” dégen ḫanları bar durur érdi kim Çingiz Ḫan ve Amīr Témür Kürgen anıñ naslıdındurlar.

34b

(1) Ol aṭrāfdaġı éllerge élçi yiberip baʿżıları ıṭāʿat ḳıldılar ve barḫī Tatarġa muttafıḳ (2) bolup ızhār-ı muḫālafat éttiler. Moġul çapavul urup ḳıtāl u cıdāl bile Tatarnı ol (3) dıyārdın āvvāra ḳıldılar ve ḳadīmī manāzıllarıda ḳarār tutup barça Atrākġa (4) ḥukūmat sürüp olturdılar.

Naẓm

Barıp érdi ıḳbāl kéldi yana (5)

Gül-i bāġ-ı davlat açıldı yana

[47] Metinde *her* şeklindedir.

Ḳılıp ahl-ı bāṭıl firār ıġtıyār

Yana tuttı ḥaḳ öz (6) yeride ḳarār

Ḳoñrat Ṭabaḳasınıñ Ḳıyan Ḫan Naslıdın Munşaʿıb Bolġanı (7) **ve Baʿżı Ḳabāyıl, Kim Ḳoñrat Aḳrānı dururlar, Alarnıñ Ẕikri durur** (8)

Çingiziyye dūdmānınıñ sulṭānı, Özbekiyye ḫānadānınıñ ḫanı, ḫāḳān-ı aʿẓam, dārā-yı mükerrem (9) ḫan ibn ḫan abu'l-muẓaffar ve'l-manṣūr abu'l-ġāzī Muḥammad Bahādur Ḫan, navvara marḳadah, ve baʿżı muvarrıḫīnlar (10) rıvāyat ḳılurlar kim Ḳıyan Ḫannıñ naslıdın bir kişi bar durur érdi. Atı maʿlūm érmes (11) durur. Ammā Ḳıyat ve Nöküz ulusınıñ ulūġı ol durur érdi ve baʿżılar anı Ḳıyannıñ nebīresı (12) dép dururlar ve anıñ üç oġlı bar durur érdi: Çurlıḳ Mergen, Ḳabay Şire, Tosboday. (13)

Ammā Çurlıḳ Mergen oḳ atmaḳ fannıda andaḳ māhır durur érdi kim bir kün inisi (14) Ḳabay Şire bile uruştı. İkevi hem atlıġ durur érdi. Yayın ḳırbāndın çıḳarıp oḳın kézledi. (15) Ḳabay Şire égilip atınıñ boynın panāh ḳıldı.

Mıṣraʿ

ʿAcab sıpar ki balā oḳıġa tutar utru (16)

Çurlıḳ Mergen atmay biraz furṣatdın soñra inisi başın köterdi. Anıñ ḳulaḳıda (17) bir kümüş ḥalḳa bar durur érdi. Aḳası ḳorḳutmak üçün ol ḥalḳanı ḳaṣd ḳılıp atdı kim

35a

(1) oḳ anıñ içidin ötüp kétti. Mundın hem taʿaccubraḳ işler andın köp vāḳıʿ (2) bolġan durur. Anıñ bir oġlı bar durur érdi, Ḳonḳrat atlıġ. Dānışmand, ṣāyıb-ı (3) tadbīr u dānā-yı bī-naẓīr érdi. Macmūʿ Ḳonḳrat dūdmānı anıñ naslıdın durur. Ḫālā (4) ikinçi ḳāfnı kāf-ı ʿAcamī bitip Ḳongrat dérler. Kürlevüt ve Burḳut uruḳı hem (5) bu ṭabaḳa-ı ʿālıyyadın ayrılur ve maḳṣūd-ı aṣlı bu ṭabaḳa durur. Anıñ üçün kim ḫılāfat (6) burcınıñ mıhr-ı duruḫşandası ve salṭanat durcınıñ gevher-i raḫşandası, cahāndārlıġ (7) taḫtınıñ masnad-nışīnı ve ʿālam-gīrlıġ tācınıñ durr-ı ṣamīnı

Naẓm

Sikender-şükūh u Farīdūn-ḥaşm (8)

Zarīn-rā-yı Dārā-yı zarrīn-ʿalam

ʿAdālat sarīrıda Noşīrvān (9)

raʾsu salāṭīni'l-ʿālam, tācu ḫavāḳīni'l-aʿẓam, aʿlā (10) ḥaẕrat-ı ʿālī-martabat, aʿnī pād-şāh-ı şāḥıb-ḳırān abu'l-muẓaffar ve'l-manṣūr abu'l-fatḥ Él Tüzer Muḥammad Bahādur Ḫan (11) ḫallada'llāhu mülke-hu ve sulṭānah ve afāẕa ʿala'l-ʿālamīna birra-hu ve ıḫsānahnıñ nasab-ı maymūnı bu dūdmān-ı (12) humāyūnġa yetüşür ınşāʾ-allāhu taʿālā. ʿUmr furṣat bérse taẕkārıġa şurūʿ ḳılurmız.

Ammā (13) Ḳabay Şireniñ ikki farzand-ı arcmandı bar durur érdi, Angras ve Alḳonut atlıġ. Angras (14) ve Alḳonut uruḳı alarġa mansūb dururlar. Türkistān ve Moġulıstānda köp bolur.

Ammā Tosboday- (15) nıñ hem ikki oġlı bar durur érdi. Uluġının atı Ḳaranut. Barça Ḳaranut ṭāyıfası (16) anıñ avlādıdın durur. İkinçi oġlınıñ atı Ḳonḳlut. Andın bir oġul vucūdġa kéldi (17) Mişer atlıġ. Anıñ ikki farzandı bar durur érdi. Uluġınıñ atı Ḳorlas. Barça Ḳorlas ṭabaḳası

35b

(1) anıñ naslıdın durur. Bu ṭabaḳa ġāyat keṣretdin özge ṭavāyıfġa ġālıb kéldi. (2) Ḳoñrat vafātıdın soñra oġlanları kim ṭıfl durur érdi, Ḳorlas, élniñ ʿınān-ı ıḫtıyārın (3) ḳabża-ı ıḳtıdārıġa alıp durur érdi. Ġalaba cıhatıdın anıñ avlādı "baṭnan baʿda baṭnın" ḥukūmat (4) sürdi. Hīç kim ıntızaʿ ḳıla almadı. Moġul Erkene Ḳundın ḫurūc ḳılġanda Börte Çene dégen (5) ol nasldın pād-şāh durur érdi. Çingiz Ḫan ve Amīr Témür Kürgen nasabı aña yetüşür. Andaḳ (6) durur kim sābıḳan ışārat ḳılılıp érdi ve kiçiginiñ atı Élçigen. Barça Élçigen ve Uymavut (7) ve Tonḳamar ve Arulat ve Kelekit ve Baday ve Ḳışlıḳ ḳabāyılı anıñ naslıdın munşaʿıb dururlar. (8) Ammā żamāyır-ı ẕī-başāyır arbāb-ı kiyāsatġa maʿlūm bolsun kim Moġul ve Özbek arasıda Çurlıḳ Mergen ve (9) Ḳabay Şire ve Tosboday üçeviniñ avlādıġa mansūb uruḳ özge Moġuldın (10) muʿtabar durur.

ÜÇÜNCİ BĀB

Ḳorlas avlādıdın pād-şāhlıḳ mertebesige yetgenler (11) ẕikride kim soñġı Abu'l-ġāzī Ḫan ibn Yād-gār Ḫan durur kim anı Ḥażrat-ı ṣāḥıb-ḳırānī maʿzūl (12) ḳılıp salṭanat taḫtıġa öz culūs-ı maymanat-ı maʾnūsı bile zıynat bérdi.

Bu bāb üç ḳısmġa munḳasım durur. (13)

Avvalġı Ḳısm

Börte Çenedin Çingiz Ḫanġaça ẕikr ḳılılur

Aḫbār rāvīları ve āṯār ḥāvīları kāfūrī (14) ṣaḥīfaġa ḫāma-ı müşkīn-şamāmanı mundaḳ sürüp dururlar kim Moġul ṭavāyıfı Erkene Ḳun taġıdın (15) ḫurūc ḳılġanda Börte Çene dégen Ḳorlas naslıdın pād-şāh durur érdi. Tatar başlıġ ekṯer Atrāknı, (16) kim ḳadīmī duşman érdi, taʾyīdāt-ı ılāhī bile maġlūb u mustaʾṣıl ḳılıp köp muddatlar ötgendin soñra (17) ʿālamġa vadāʿ ḳıldı. Andın soñra oġlı Ḳoy Maralnı ḫan köterdiler. Ol vafāt tapġandın

36a

(1) soñra anıñ oġlı Bécen Ḳayan pād-şāh boldı. Ol ıntıḳāl ḳılġandın soñra anıñ oġlı (2) Tīmāc ata taḫtıda olturdı ve ol ölgendin soñra anıñ oġlı Ḳıçı Mergen salṭanat amrıġa (3) ḳıyām körgüzdi ve ol favt bolġandın soñra anıñ oġlı Ḳuçum Bural valī-ʿahd boldı. Ol (4) ʿālamdın ötgendin soñra anıñ oġlı Büke Bindün ayālat masnadıġa tekye ḳıldı ve ol (5) cahānġa vadāʿ ḳılġandın soñra anıñ oġlı Sam Savçı ḳāyım-maḳām boldı. Ol safar ḳılġan- (6) dın soñra anıñ oġlı Ḳalımacu mülk ıḫtıyārın aldı. Ol āḫıratġa barġandın soñra (7) anıñ oġlı Témür Taş, ḫanlıġ tācı bile sar-afrāz boldı. Ol aradın çıḳġandın (8) soñ anıñ oġlı Meñli Ḫ(v)āca pād-şāh bolup durur. Ol ʿadam mamlakatıġa ʿazīmat ḳılġandın (9) soñra anıñ oġlı Yulduz Ḫan salṭanat avcıġa ırtıfāʿ taptı. Anıñ iki oġlı bar (10) durur érdi. Öziniñ ḥayāt zamānı vaḳtıda ikeviniñ hem aḫtar-ı ḥayātı (11) uyaḳtı. Birevdin Dobun Bayan atlıġ oġul, yana birevidin Alanḳava atlıġ ḳız ḳaldı. (12) Ol ḳızını oġulġa bérdiler. Bir neççe muddatlardın soñ Yulduz Ḫannıñ (13) kevkeb-i vucūdı ʿadam ufḳıda ġurūb ḳılıp nebīresı Dobun Bayan Ḫannıñ āftāb-ı (14) ıḳbālı salṭanat burcıdın ṭulūʿ ḳıldı. ʿUmrı henüz ottuzġa kirmesdin burun (15) vafāt şarbatın lā-curʿa dam tarttı. Andın ikki yaş farzand ḳaldı: Belkeday, Begceday atlıġ. (16)

Alanḳava, Dobun Bayan rıḥlatıdın soñra Moġul éliniñ serverligige ḳıyām körgüzür (17) érdi. Bu aḥvāl aṯnāsıda bir kéçe ḫar-gāh tüñlügidin nūrī kirip anıñ fırāşıġa

36b

(1) bardı. Gāhā bu vāḳıʿa vuḳūʿ tapar érdi. Aña bu cıhatdın ḥaml aṣarı ẓāhır boldı. (2) Çūn atbāʿ u aḳrabāsıġa bu ḥādıṣa maʿlūm u roşan boldı. Aña malāmat yüzidin (3) ḳatl u racm ḳılmaḳġa tahdīd körgüzdiler ve ol ṣūrat-ı ḥālın taḳrīr étip ıbrā-yı (4) ẕammat u rafʿ-ı maẓanna ḳıldı. Aşrāf-ı ḳavmdın baʿżını, kim ṣādıḳu'l-ḳavl érdiler, (5) ḥavālī-ı ḫar-gāhda mekmen-i ımtıḥānda olturġuzdı ve alar bir kéçe ol nūrnı, andaḳ kim (6) meẕkūr bolup durur érdi, bi-raʾyı'l-ʿayn kördiler ve terk-i īẕā ḳılıp taʿẓīmın artdurdılar. (7) Toḳuz ay ınḳıżāsıdın soñra canāb-ı ʿıffat-maʾābı üç farzand-ı nūrmānand tuġurdı. (8)

Maṣnavī

Cahānnı ol ki yoḳdın eyledi bar

Néteñ farzand tuġdursa atasız

Alanḳav[a] (9) kör ki érge cuft bolmay

Tuġurdı üç oġul rayb u rıyāsız

Biri, Tuḳun Ḳataġan (10) ataldı. Ḳataġan uruġı andın munşaʿıb[48] dururlar ve biri Busḳun Salcıġa mavsūm boldı. (11) Çalcut camāʿatı anıñ naslı dururlar ve biri Buzancar Munḳaḳ laḳab taptı. Bu üçevniñ (12) avlādıġa "Nirun" dédiler ve dép dururlar kim bu vāḳıʿa Abū Muslım Marvazınıñ ayyām-ı ḫurūcıda durur. (13)

Buzancar Ḫan farṭ-ı kiyāsat u kemāl-i fırāsat bile aḳrānıdın mumtāz durur érdi ve Türk ḳabāyılı- (14) nıñ sarvarları, kim mülūk-ı ṭavāyıf ṭarīkasıda sulūk ḳılurlar érdi, anıñ (15) ḫıẕmatıda kemer-i ıṭāʿatnı baġladılar. Çūn Buzancar Ḫan cahānġa vadāʿ ḳıldı. Andın Buḳa ve Toḳtav (16) atlıġ iki oġul ḳalıp durur.

Buḳa Ḫan maʿdalat-şıʿār u pasandīda-āṣār pād-şāh érdi. (17) Muddatlar umūr-ı salṭanat ve nıẓām-ı mamlakatġa ıntıẓām bérip oġlını ḳāyım-maḳām ḳılıp ʿālam-ı fānīdın ötdi.

37a

(1) **Dutumenen Ḫan**: Ata taḫtıġa olturup dād ʿadlġa maşġūl boldı. Anıñ toḳḳuz (2) oġlı bar durur érdi. Sékizini Calayır ḫalḳı, kim Ḫatāy çapġunıdın ḳaçıp Moġul (3) dıyārıġa tüşüp érdiler, arada nızāʿ tüşüp öltürdiler. Ḳaydu amān ḳaldı. (4)

[48] Metinde (منشب) şeklindedir.

Bayt

Çū Dutumenen yerge boldı nıhān

Ata ornıda tuttı Ḳaydu cahān (5)

Ḳaydu Ḫan: Çūn ḫanlıḳ masnadı anıñ vucūdı bile zıynat taptı, (6) yétmiş ḫāna-vār Calayır kim ḳanlıġ bolup érdiler, Calayır mutaʿayyınları alarnı tutup (7) Ḫan ḫıẕmatıġa yiberdiler ve Ḫan alarnı ḳatıġ ʿuḳūbat bile öltürüp farzandların banda ḳıldı. (8)

Bayt

Muvāfıḳ érse ınsān yā munāfıḳ

Mükāfātın körer fıʿlıġa (9) lāyıḳ

Ḥażrat-ı Bārī taʿālā aña üç farzand ʿaṭā ḳıldı. Avval Baysonḳur, (10) ikilençi Curḳa Lanḳum, Taycut[49] éli aña mansūb durur, üçünçi Cavçın, Cicüt ḳavmı anıñ naslı (11) durur.

Ḳaydu Ḫan rıḥlat ḳılġandın soñra Baysonḳur pād-şāh bolup köp élni (12) taḫt-ı ınḳıyādıġa kirgüzüp dād ʿadlġa maşġūl boldı. Çūn rıḥlat çaġı yetüşdi. (13) Oġlın valī-ʿahd ḳılıp ataları barġan yolġa bardı.

Tümene Ḫan: Ẕū-şevket u ʿālī-hımmat (14) ḫan érdi. Anıñ zamānıda ulus āsūda-ḥāl u fārıġ-bāl boldı. Anıñ toḳḳuz (15) oġlı bar durur érdi: Yarım Şir Buḳa, Samḳaçun, Bat Kelki, Odur Bayan, Bulcar Vaġlan, (16) Çıntay, Bularnıñ atası bir durur, Çaḳsu; Manḳıt uruḳı, Çaḳsunıñ naslıdın (17) durur. Vaġlan ḫalḳı Bulcar Vaġlan avladıdın durur. Ammā Ḳabul Ḫan ve Ḳaçulı Bahādur kim

37b

(1) Amīr Témürniñ naslı aña yetüşür, bir anadın tavʾamān vucūdġa kéldiler.

Ḳabul Ḫan: (2) Çūn atası ʿadam dıyārıġa ʿazīmat ḳıldı. Taḫt-ı ayālatġa mütemekkin boldı ve ol şahr-yārī (3) érdi, kām-rān u cahān-dārī érdi, gerdūn-tuvān.

Fard

Her işi kim aña boldı dar kārlıḳ (4)

Ol işde felek eyledi yarlıḳ

[49] Metinde *Tayḫut* şeklindedir.

Ve ol Çingiz Ḫannıñ üçlençi caddı durur. (5) Moġul anı Elencik Ḫan dép dururlar. Yaʿnī raʿıyyat-parvar mā-cadd-ı ṣālıṣ démek bolur. (6) Anıñ āvāza-ı ʿadl ve ṣīt-ı şucāʿatı Ḫatāy pād-şāhı Altan Ḫanġa yétip ruʿb u hırās aña mustavlī (7) bolup tadbīr u tazvīr yüzidin dostlıġ ṭarīḳıda élçi bile mavāhıb-ı bī-kerān ve ʿaṭāyā-yı bī-pāyān yiberip (8) anıñ ıḥżārın istedi. Ḳabul Ḫannıñ inisi Ḳaçulı Bahādurnı ornıda (9) ḳoyup Altan Ḫannıñ dīda-ı maḳṣadın camāl-ı ḥużūrı bile roşan ḳıldı ve ol ıʿzāz u ikrām (10) ḳılmaḳdın daḳīḳa-ı nā-marʿī ḳoymadı. Ammā farīb yüzidin durur érdi.

Maṣnavī

Yüzide dostlıġ (11) érdi numāyān

ʿAdāvat köñlide līk érdi pınhān

Yılan cısmı dék érdi ẓāhırı (12) narm

İçi érdi velīkin zahr ile germ

Ḳabul Ḫan, Altan Ḫan mekrin fırāsat bile tapıp öz mamlakatıġa (13) mutavaccıh boldı. Altan umarā sözi bile izidin élçi yiberdi kim ḳaytġay ve ol ḥīla bile (14) élçilerni ḳaytarıp surʿat-ı tamām ve ıstıʿcāl-ı mā-lā-kelām bile yürüdi ve Altan Ḫan yana izidin (15) kişi yiberip yetişgeç alarnı farīb-āmīz söz bile Salcunay Üyge, kim ḳadīmī dostı érdi ve manzılı (16) yol üstide érdi, tüşürüp dostınıñ atıġa kim barḳdın sarīʿu's-sayrraḳ durur érdi, (17) minip yolıġa kirdi. Az furṣatda öz mülkige kélip tüşgeç alar, kim yana izidin ḳavup

38a

(1) kélür érdiler, yetüşdi. Ḳabul Ḫan alarnı aʿyān-ı ulus kéñeşi bile tīġdın ötkerip (2) ḫāṭır-camʿ boldı ve bir néççe muddatdın soñra rancūr bolup ıntıḳāl ḳıldı. Andın altı oġul yād-gār (3) ḳaldı. Anaları Ḳoñratdın durur érdi. Barçası ʿāḳıl u dılīr érdiler. Atları (4) Ökin Yarḳaḳ, Ḳubla Ḳaʾan, Bartan Bahādur, Ḳotu Mengü, Ḳadan Bahādur, Budan Ḳıyan érdi. (5) Barça Ḳıyat ḳabāyılı bularnıñ avlādı durur.

Avvalġı Ḳıyat atı yoḳ bolup érdi ve (6) dép dururlar kim Ökin Yarḳaḳ ḫūş-ṣūrat u şīrīn-şamāyıl durur érdi. Bir kün (7) ṣaḥrāda sayr ḳılur érdi. Tatar camāʿasıdın béş on kişi yoluḳup anı tutup Altan Ḫan (8) ileyige alıp bardılar ve ol élçiler ḳanı üçün, kim atası öltürüp érdi, (9) anı ḳatl ḳıldı.

Ḳubla Ḳaʾan: ʿĀlī-hımmat u ṣāḥıb-ġayrat pād-şāh durur érdi. Ata taḫtıda (10) olturġandın soñra aṭrāf-ı memālikge Bahrām-ṣavlat tavaçılar yiberip leşker-i

carrārın yıġnap (11) Yarḳaḳ ḳanın alurġa Ḫatāy cānıbıġa mutavaccıh boldı. Altan Ḫan dağı Tatar aḳvāmı ve özge ḳabāyıl- (12) dın nıhāyatsız çerik murattıb ḳılıp dāru'l-mülkidin ḥareket ḳıldı ve ikki leşker birbirıġa (13) muḳābıl bolup Moġul ḳavmı andaḳ dılīrāna köşiş ḳıldı kim Ḫatāy sıpāhı maġlūb (14) u rūy gerdān bolup duşman maʿārıfıdın köp kişi ḳatl u usār silkige kirip ġanāyım-ı (15) farāvān Ḳubla Ḳaʾan ve Moġul çerigige tüşti kim naḳl ḳılmaḳdın ʿācız kéldiler. (16)

Naẓm

Birev kim aña bérse baḫtı madad

Né ġam duşmanı bolsa bī-ḥadd u ʿad

Ḳayan ḳoysa kāmın bolur şāh-rāh (17)

Ḳılur manzıl-ı maḳṣadın cilve-gāh

Ḫurram u şādān öz manāzılıġa murācaʿat ḳıldılar.

38b

(1) Ḳubla Ḳaʾan bir néççe yıldın soñra ābā u acdādı barġan yolıġa bardı.

Bartan Bahādur: Aḳası- (2) dın soñ salṭanat amrı aña taʿalluḳ taptı ve ol asru şucāʿ u mutahavvır durur érdi. Lā-caram (3) ḫanlıḳ laḳabı, bahādurlıḳ lafẓıġa mubaddal boldı. Anıñ tört farzandı bar durur érdi. (4) Ammā Yesügey Bahādur şucāʿat u kiyāsatda alardın munfarıd u mumtāz durur érdi.

Bayt

Çū (5) Bartan ʿadam sarı boldı ravān

Yesügey ata mülkide boldı ḫan

Yesügey Bahādur: Anıñ (6) ayyām-ı ḥukūmatıda Érümçi Barlas valad-ı Ḳaçulı Bahādur vafāt tapdı. Anıñ manṣabın Yasuġu (7) Çaçanġa, kim asann u arşad avlādı durur érdi, muḳarrar ḳıldı. Yesügey Bahādur, sıpāh-ı (8) bī-kerān yıġnap Tatarnı, kim duşman-ı ḳadīm durur érdi, çaptı ve alarnıñ mesākin (9) u avṭānın nahb u ġārat otıġa yaḳıp ol dıyārda dayyārı ḳoymay Temüçin ve Ḳara Luḳa (10) atlıġ ikki sar-gerdesin dast-gīr ḳılıp şevket-i tamām u ıstıẓhār-ı mā-lā-kelām bile öz manzılıġa (11) nuzūl ḳıldılar. Yesüge Bahādurnıñ béş oġlı bar durur érdi. Avval Temüçin, kim (12) Çingiz Ḫan ol durur, ikinçi Cüci Ḳasar, üçünçi Ḳaçun, törtlençi Temüge, béşlençi (13) Belgütey Ötçigin. Bularnıñ avlādın Moġul Borçaġın "Ḳıyat" dér.

İkinçi Ḳısm

Çingiz Ḫan- (14) dın Berdi Bég Ḫanġaça Maẕḳūr Bolur ve Cüci Éliniñ Özbek Laḳab Tapġanı Şarḥ (15) Tapar.

Bu ṭabaḳa on nafar durur. Muddat-ı salṭanatları sana béş yüz toḳsan toḳḳuzdın (16) yetti yüz altmış ikkiġaça yüz dağı bir yıl durur.

Çingiz Ḫan ibn Yesügey Bahādur: Anıñ vılādatı (17) "Yelün Yolduḳ" dégen mavẓıʿda sana béş yüz ḳırḳ toḳuzda muvāfiḳ-ı Toñuz yılı ẕı'l-ḳaʿda

39a

(1) ayınıñ yigirmelençi küni vāḳıʿ boldı ve ṭālıʿı Mīzān érdi kim burc-ı Bādī durur (2) ve sabʿa-ı sayyāra hem ol burcda érdiler. Lā-caram bu ıctımāʿnıñ aṣarātıdın anıñ ayyām-ı tasalluṭıda (3) bī-nıyāzlıġ yéli ésip ekṣer ẕī-nafsnıñ ḫarman-ı ıʿmārı suyūf-ı ābdār bile fanā (4) yélige bardı. Andaġ kim ʿan-ḳarīb baʿżı ol cumladın bu avrāḳda samt-ı güẕereş tapar (5) ınşāʾ-allāhu taʿālā.

Anası ölgende ol on üç yaşıda érdi. Bu cıhatdın ekṣer banī-aʿmāmı (6) Taycut uruḳı başlıġ aña sar-keşlik ḳıldı ve ol köp zaḥmatlar ve asru mıḥnatlar (7) çékip işi basī mehālik ü ḫaṭarātġa tüşti. Tā yaşı éllikge yetkünçe, kim sana béş yüz (8) toḳsan toḳḳuz érdi, ramażān ayıda salṭanat davlatıġa yetüşüp cahāndārlıḳ ıḳbālıġa (9) muşarraf boldı. Burun atı Temüçin durur érdi. Çūn pād-şāhlıġıdın üç yıl ötdi, (10) anı Çingiz Ḫan dédiler.

Naẓm

Hem ol dam ki taḫt üzre ḳıldı mekān

Laḳab ḳoydılar (11) aña Çingiz Ḫan

Ki Çingiz maʿnāsı bī-ışṭıbāh

Moġul lafẓıda kéldi şahlarġa şāh (12)

Çūn farruḫ-fāl u ṣāhıb-ı ıḳbāl durur érdi. Culūsıdın soñra davlatı kün kündin ve yıl (13) yıldın mazīd u mużāʿaf bola başladı ve martaba-ı cāh u şevketi buland u rafīʿ boldı ve tamāmat-ı (14) Etrāk u ṣaḥrā-nışīnlar ve bılād-ı Ḫıṭā u Ḫutan ve vılāyāt-ı Çīn u Māçīn ve Daşt-ı Ḳıpçak u Saḳsın (15) ve Bulġarnı ḥīṭa-ı żabṭıġa kirgüzdi. Sana altı yüz on béşde Sulṭān Ḳuṭbu'd-dīn (16) Muḥammad Ḫ(v)ārazm-şāh ḳaṣdıġa Māvarāu'n-nahr

sarı ḥareket ḳıldı ve Sulṭānġa ruʿb u hırās (17) mustavlī bolup Māvarāu'n-nahrdın Ḫurāsānġa bardı ve Çingiz Ḫan Māvarāu'n-nahrġa kélip ġārat

39b

(1) u ḳatl-ı ʿām buyurdı ve sana altı yüz on yettide Cayḥūndın ʿubūr ḳılıp Balḫnı ḫarāb étti (2) ve ottuz miñ kişini mutahavvırlardın Cette Noyan ve Ṭaġaçar Noyan, kim Ḥażrat-ı pād-şāh-ı (3) ẓıll-ı ılāhīnıñ acdādıdın durur, ve Sübedey Bahādurġa tapşurup Sulṭān Muḥammad ṭalabıġa Īrānġa (4) yiberdi. Sulṭān Muḥammad alardın ḳaçıp Cazīra-ı Ābiskūnġa bardı. Ḥaramları ve avlādı (5) ve ḫazāyını Moġul ḳolıġa tüşgen ḫabarın éşitip ʿālamdın köz yumup durur ve dép dururlar kim (6) memleketiniñ vusʿatı ol ġāyatda durur érdi kim Türkistān ḥaddıdın ʿIraḳ-ı ʿArab (7) bılādıġaça Hındūstān aḳṣāsıdın Cazīra-ı Ābiskūn dıyārıġaça tört yarım ıḳlīm (8) anıñ taḫt-ı farmānıda érdi. Munuñ dék pād-şāh-ı ʿālī-cāhnı kefen tapılmay tonı (9) bile dafn ḳıldılar. فهذا عبرتاً للّناظرين [50] ve Moġul leşkeri, kim her yerġa kim yettiler, ġārat (10) u ḳatl-ı ʿām ḳıldılar ve ol vaḳt maʿārıflarınıñ biridin manḳūl durur kim (11) dép durur: "Eger miñ yıl ʿadālat u amnıyyat bolsa Moġul ḳatl-ı ʿāmıġa talāfī ve alar vīrānkārlıġıġa (12) tedārük ḳılmas durur." Andaġ kim ol cumladın Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazmda her Moġul yigirme tört kimseni (13) öltürdi ve Moġullar yüz miñdin artuḳraḳ durur érdi ve Şayḫ Nacmu'd-dīn Kübarā raḥmatu'llāhi ʿalayh (14) hem ol vāhıya-ı ʿaẓīmda şahīd boldı ve ṣāḥıb-ı Mırṣādu'l-ʿıbāddın naḳl durur kim Ray şaharıda (15) yetti yüz miñ kimseni ḳatl ḳıldılar ve Ẓafar-nāma muḳaddamasıda meẕkūr durur kim Nışābūr maḳtūlların (16) on ikki kün sanadılar. ʿAvrāt u aṭfāldın özge miñ miñ yetti yüz ḳırḳ (17) yetti miñ ḳalamġa kéldi ve Herātdın miñ miñ altı yüz miñ kişini daraca-ı şahādatġa

40a

(1) yétkürdiler. Mavlānā Şarafu'd-dīn ʿAlī Ḫaṭīb ve on béş kişidin özge mutanaffısı ḳalmadı. -ʿAlā-hāẕa'l-ḳiyās- (2) ve Moġul leşkeri bir yıldın soñra Dar-band ve Daşt-ı Ḳıpçaḳdın ötüp Māvarāu'n-nehrge murācaʿat (3) ḳılıp Çingiz Ḫanġa ḳoşuldılar. Çūn Īrān u Tūrān, Çingiz Ḫannıñ ḳabża-ı ıḳtıdārıġa (4) kirdi ve Sulṭān Calālu'd-dīn Mengeburnı valad-ı amcad Sulṭān Muḥammad Ḫ(v)ārazm-şāh Sınd kenārıda (5) Çingiz Ḫan bile dılīrāna maṣāf ḳılıp, çūn davlatı ḳaytıp érdi, hazīmat taptı ve Sınd (6) suyıdın ötüp Hındūstānġa bardı ve Çingiz Ḫan sana altı yüz yigirme birde (7) Ḳara Ḳurumġa muʿāvadat ḳıldı ve sana altı yüz yigirme törtde, kim Toñuz yılı érdi, (8) ramażānu'l-

[50] Bu bakanlar için bir ibrettir.

mubārekde dunyādın naḳl ḳıldı. Muddat-ı ʿumrı yetmiş üç yıl durur érdi ve yigirme (9) béş yıl pād-şāhlıḳ ḳıldı ve anıñ sözleridin durur kim “Her kim öz üyini (10) yaḫşı saḳlasa memleketni hem saḳlar.” ve ḥālat-ı nazʿda şah-zādalarnı aldıġa kéltürüp (11) bir oḳnı tilep alıp sındurdı ve ikki oḳnı tilep alıp bir tutup sındurdı (12) ve üç oḳnı sındura almadı ve oġlanlarıġa baḳıp dédi kim “Sizler hem oḳ manzılasıda (13) durur siz. Eger her biriñiz bir başḳa bolsañız oḳ dék sındururlar ve eger barçañız muttafiḳ (14) u muvāfiḳ bolsañız hīç kim sizlerniñ şikestiñizġa ḳuvvat u ḳudrat tapa almas.”

Maṣnavī (15)

Ne ḫūş dédi dānā-yı ṣāḥıb-ı tamayyuz

Ki ey ʿaḳl mülkide bolġan ʿazīz

Ḳılur ḳuvvatiñnı (16) zıyād ıttıfāḳ

Bérür işlarıñġa küşād ıttıfāḳ

Eger bolmasa ıttıfāḳıñ séniñ (17)

Fuzūn bolsa her dam nıfāḳıñ séniñ

Körer sen zamāndın basī goş-māl

Yéter

40b

(1) davlatıñ mülkige ıntıḳāl

Sürer ḥukm-ı şahlıḳ saña her gedā

Urar her ḳavlı tīmā-gān puşt-pā (2)

Arbāb-ı ʿaḳl ve ahl-ı tamayyuznıñ żamāyır-ı ẕī-baṣāyırıġa maʿlūm durur kim āṣār-ı ḳahr-ı ılāhī Çingiz Ḫan- (3) nıñ cabhasıda ẓāhır durur ve ġażab-ı nā-mutanāhī bāhır. Andaḳ kim ḳılġan işleri meẕkūr boldı. (4)

Fard

Alıp ḳahr ile ol cahān kişverin

Ḳılıp ḳatl ahl-ı zamān ekṣerin

Cahān içre belkim kişi (5) ḳoymadı

Ulus ḳanıdın ölgüçe toymadı

Vāẓıḥ u lāyıḥ bolsun kim Ḥażrat-ı pād-şāh-ı ṣāḥıb-ḳırān (6) abu'l-muẓaffar ve'l-manṣūr Él Tüzer Muḥammad Bahādur Ḫan ḫullada meleke-hu ve sulṭānahnıñ nāṣıya-ı mubārekide anvār-ı luṭf-ı yazdānī paydā durur (7) ve kerem-i subḥānī huvaydā durur. Belkim cahān ahlı şaʾnıda رحمةً للعالمين [51] mażmūnı anıñ ʿadlıġa şāmıl durur ve zamān (8) ḫalḳı bābıda العفو عند الاقتدار من علو الاقدار [52] maʿnāsı anıñ kerem-i bī-ġāyatıġa dāḫıl. Andaḳ kim (9) her ġubār-ı ẓulm u gerd-i bıdʿatī kim rozgār közgüsin tīra u mükedder ḳılmış durur érdi, ṣayḳal-ı ʿadālatı bile rafʿ ḳılıp (10) ol közgüġa cılā yétkürdi ve her carāḥatī, kim zamān ahlıġa tīġ-ı cafā ve ḫancar-ı sıtam bile yétmiş érdi, (11) marham-ı ıltıfātı bile ol carāḫatġa şıfā yétkürdi ve her duşmanī, kim anıñ dar-gāh-ı gerdūn-ışţıbāhıġa (12) yüz kéltürdi, ʿafv u ʿınāyatı bile anı dostlıġ maḳāmıġa yétkürdi ve her dıyārī, kim (13) musaḫḫar ḳıldı, luṭf u marḥamatı bile ol dıyār ahlın felekge hem-sar ḳıldı.

Maṣnavī

Tutup bu (14) cahān mülkin alṭāf ile
Kerem birle ü ʿadl u ınṣāf ile
Ḳayu şaharını alsa bu dahrnıñ (15)
Ḳanatmay iti burnın ol şaharnıñ
Günahkārlarġa ʿaṭā eyleben
Ḫarācını almay saḫā eyleben (16)
Navāzış bile duşmanın yār éter
Giriftār ḳılmay giriftār éter
Balī ḳaṭra kim ése asru talḫ
Ḳoşulġanda (17) daryāġa bolġay mu talḫ

Çingiz Ḫannıñ tört oġlı bar durur érdi. Avval Cüci Ḫan,

41a

(1) anıñ şarḥ-ı aḥvālı ʿan-ḳarīb ẕikr tapġusıdur. İkinçi Çaġatay Ḫan, macmūʿ-ı Māvarāu'n-nahr ve Bılād-ı (2) Uyġur ve baʿżı Ḫ(v)ārazmdın ve Kāşġar ve Badaḫşan ve Balḫ ve Ġaznīn tā Sınd suyıġaça (3) aña tafvīż ḳılıp érdi. Muña Mavlānā Sekkākī nadīm

[51] "Seni sadece bütün kâinata rahmet olarak göndermişizdir." (Kur'an, 21/107).
[52] Yüceliğinden güçlü olduğu zaman bile affeder.

durur érdi. Anı vazīrınıñ (4) sıʿāyatı bile zındānġa salıpdur érdi. Zındān içide vafāt taptı ve Çaġatay Ḫan- (5) nıñ favtı Ẓafar-nāmanıñ rıvāyatı bile sana altı yüz otuz sékkiz yılda (6) vāḳıʿ durur ve başḳa ḳavl bile altı yüz ḳırḳda dunyādın ötdi.

Üçlençi (7) Ögetey Ḳaʾan, valāyat ʿahdnı aña bérip özige ḳāyım-maḳām ḳıldı ve (8) özge avlādıġa muḳaddam étti ve ol basī cavvād ve asru ʿāḳıl durur érdi. Sana altı (9) yüz ottuz toḳḳuzda dāruʾl-fanādın dāruʾl-baḳāġa rıḥlat ḳıldı. Anıñ taʾrīḫ-ı (10) vafātıda dép durur kim

Naẓm

در خلط خلط فزون کرد زهر سال قران

داد زمستی خبر از بیخبران (11) روز و شب

اندر ابطال مزاجش مددی کرد تمام

باد بر آن (12) مُشتری باد بر آنُ مدد

Ve باد بر آن ɔir manzıl durur, manāzıl-ı ḳamardın.

Törtünçi Tüli Ḫan, aña (13) amvāl u ḫazāyın ʿaṭā ḳıldı ve anı nöker dédi ve ol ekṣer avḳāt atası mulāzamatıda (14) érdi. Tüli Moġul tilide āyīna démek bolur. Īrān pād-şāhları anıñ (15) naslıdın durur. Vafātı sana altı yüz yigirme sékkizde durur érdi.

Cüci Ḫan, pād-şāh-ı (16) ʿāḳıl u sulṭān-ı ʿādıl durur érdi. Ḫ(v)ārazm ve Daşt-ı Ḳıpçaḳ ve Bulġar ve Alan ve As (17) ve Rusnıñ pād-şāhlıġı aña taʿalluḳ taptı ve ol atasıdın ayrılıp köp muddatlar

41b

(1) özige taʿalluḳ tapġan memālikde cahān-gīrlik ve cahāndārlıḳġa maşġūl boldı (2) ve Çingiz Ḫan şikār ḳılurda öz dıyārınıñ tansuḳāt u bélekātıdın pīş-keş-i (3) bısyār ve tuḥaf-ı bī-şumār bile atasınıñ dast-būslıġıġa muşarraf boldı. Ol (4) uçurda kéltürgen davāb cınsıdın yüz miñ at érdi. Alarnıñ her yigirme miñi (5) bir rengde érdi. Ḫan hem köp navāzışlar ḳılıp öz mülkige ḳaytardı ve ol (6) atasınıñ favtıdın altı ay burun ölüp durur.

Batu Ḫan ibn Cüci Ḫan: Çūn (7) Cüci Ḫannıñ vafātı ḫabarını Çingiz Ḫan éşitdi érse taʿzīt tutup (8) Ötçigin Noyan bile Batu Ḫan ibn Cüci Ḫanġa, kim laḳabı Ṣayın Ḫan durur, yarlıḳ (9) yiberip durur kim atasınıñ ornıda olturup mamlakatdārlıḳġa

ışṭıġāl körgüzsün. (10) Bu aṣnāda Çingiz Ḫannıñ ölgeniniñ ḫabarı yetüşüp Batu Ḫan kiçik inisi Toḳay (11) Témürni nāyıb ḳılıp Çingiz Ḫan ordusıġa ḥareket ḳıldı ve Ögetey Ḳaʾannı barça (12) şah-zādalar ıttıfāḳ bile ata taḫtıġa olturġuzdılar ve Ögetey Ḳaʾan ʿazā u toy- (13) dın fārıġ bolġandın soñra Batu Ḫannı öziniñ oġlı Güyük Ḫan, Tüli Ḫannıñ (14) oġlı Mengü Ḳaʾan ve Çaġatay Ḫannıñ oġlı Baydar bile Maçar ve Başḳır ve Rus ve Çerkes (15) ve Kürel ve Nemeş memālikin fatḥ ḳılġalı yiberip durur ve bu vılāyātnı alıp öz taḫt-gāhıġa (16) kim "Kög Orda" dér érdiler, nuzūl ḳıldı ve sana altı yüz éllikde Atıl kenārıda (17) ʿālam gülistānı sayrıdın köz yumdı. Muddat-ı ʿumrı ḳırḳ sékkiz yıl ve salṭanatı yigirme béş yıl.

42a

(1) *Bayt*

Şah-ı āsmān taḫt-ı Batu ḳanı

Felek ʿāḳıbat yerge saldı anı

Börke Ḫan ibn (2) **Cüci Ḫan:** Aḳasıdın soñra cahānbānlıġ masnadıda olturup uluġ toylar tartīb (3) bérdi ve aḳa inilarıġa ınʿāmlar bérip vılāyatlar soyurġal ḳıldı. Avval kişi kim (4) Çingiz Ḫannıñ naslıdın Musulmān bolup durur, ol durur érdi ve ekṣer küffār u fucura (5) anıñ saʿy u köşişi bile dīn-ı Islāmġa hıdāyat taptılar ve her yerde küfr ahlı bolsa anıñ ḳaṣdıġa (6) yürüdi. Andaḳ durur kim sana sittīn ve sitta-miyada Şīrvānnıñ ḥudūdıda Hülegü bile maṣāf (7) ḳıldı ve sana ḫamsa ve sitta-miyada Abaḳa Ḫan ibn Hülegü Ḫan ibn Tüli Ḫannıñ küfr ü ʿınād ve (8) fısḳ u fasādı Īrānda ıstīlā tapġanı aña masmūʿ bolup anıñ ḳalʿ u ḳamʿı üçün cunūd-ı nā-maʿdūd bile (9) ḳudūm ṣavlatın ʿazīmat rikābıġa ḳoydı ve Buḳa, ki muḳaddam leşker érdi, dar-banddın ötti (10) ve Abaḳa Ḫan, inisi Yuşumutnı mudāfaʿaġa yiberdi. Aḳ Su kenārıda Şīrvānda muḥāraba (11) u mucādala vāḳıʿ boldı. Avval Abaḳa Ḫan umarāsıdın Ḳabu Buḳa ḳatlġa yétip ḫaşm cānıbıġa hazīmat (12) vāḳıʿ bolup soñra Buḳa közige oḳ tégip basıldı ve Börke Ḫan üç yüz miñ leşker-i (13) ḫūn-ḫ(v)ār bile téprenip Gerd kenārıġaça taḫt u tāz ḳıldı. Bu aṣnāda anıñ şarīf (14) mızācıġa ḳūlınc marażı ıstīlā tapıp favt boldı ve bu ḥādıṣa sana altı yüz altmış törtde (15) érdi. Muddat-ı salṭanatı yigirme béş yıl durur érdi.

Maṣnavī

Börke Ḫan kim tapıp édi (16) Islām

Salṭanat taḫtıda ötüp ārām

Çūn acal éltdi aña talan

Salṭanat (17) ḳalmadı meger īmān

Mengü Témür Ḫan ibn Toḳay ibn Batu Ḫan: Börke Ḫandın soñra

42b

(1) ḫanlıġ sarīrıda mütemekkin bolup él u ulus żabṭıġa ḳıyām körgüzdi ve aḳa inilarıġa (2) Batu Ḫan dastūrı bile ʿamal étip köp ınʿām u soyurġallar ḳıldı ve şevket-i tamām (3) ve leşker-i mā-lā-kelām bile Bulġar üstıġa atlandı. İkki yılda ol dıyārnı alıp fatḥ (4) u nuṣrat bile Kög Orduġa nahżat étti. Andın soñra Abaḳa Ḫan ḳaṣdıġa Īrān barıp (5) ṣulḥ bile muʿāvadat ḳıldı. Hamīşa birbirige pīş-keşler bile ʿızzat ḳılur érdiler (6) ve Īrānnıñ mülki Arġun Ḫan ibn Abaḳa Ḫanġa ḳarār tapġandın soñra Toḳay (7) Noyan ve Terktay Bahādurnı seksen miñ kişi bile Īrān üstıġa yiberdi. (8) Arġun Ḫan hem éşitip Amīr Ṭaġaçar ibn Ḳabu Buḳanı mudāfaʿaġa yiberip izidin özi atlandı (9) ve Ḳara Bāġ üstide talāḳī-ı farīḳayn vāḳıʿ boldı.

Naẓm

İki leşker-i baḥrvaş her ṭaraf (10)

Uruşmaḳ üçün mavc dék ḳurdı ṣaf

Ḳarıştı iki ṣaf leşker-şiken (11)

İki mavc dék kim bolur laṭma-zan

Āḫıru'l-amr Mengü Témür Ḫannıñ ʿasākiri hazīmat (12) taptı ve bu ḫabar-ı vaḥşat-aṯarnıñ ıstımāʿıdın Mengü Témür Ḫan ġuṣṣa merg olup öldi. (13)

Maṯnavī

Budur rasm-ı davrān-ı nā-pāy-dār

Ki birni ʿazīz eyler ve birni ḫ(v)ār

Birevge bérür (14) ʿayş üçün sāz u berg

Birevni ḳılur ḳayġudın ġuṣṣa merg

Tuda Mengü ibn Batu: (15) Bırādar-zādasıdın soñra pād-şāh boldı. Ata ve aḳalarınıñ ḳāʿıda ve rasmların bar-bād ḳılıp (16) ẓulm u bī-dād ṭarīḳasın bunyād ḳıldı. Bu cıhatdın Toḳtaġu ibn Mengü Témür (17) Ḫan andın ḳaçıp mutavārī boldı. Bir néççe muddatdın soñ köp leşker yıġnap ḫurūc étti.

43a

(1) Ve Tuda Mengü Ḫan bile uruşup tutup öltürdiler ve sıpāhın maġlūb u maḳhūr ḳıldı. (2) Bu vāḳıʿa sana altı yüz seksen altıda durur érdi.

Maṣnavī

Şahī kim ḳılur ẓulm işin ıḫtıyār (3)

Néteñ ḳalmasa mülk aña pāy-dār

Toḳtaġu Ḫan: Salṭanat tācı bile sar-buland bolup dād ʿadl- (4) nıñ dādın bérdi ve ata ve aḳasınıñ dastūrıda sulūk ḳıldı.

Fard

ʿAdālat bile (5) aldı él köñlini

Ṭarab ẓavḳıġa saldı él köñlini

Altı yıl pād-şāhlıḳ sürüp (6) dāru'l-fanādın dāru'l-baḳāġa rıḥlat ḳıldı ve baʿżı dép dururlar kim yigirme üç yıl salṭanat sürüp (7) sana yetti yüz yigirme béşde vafāt tapdı ve ḳabrı Sarāycıḳnıñ şaharıda durur. (8)

Özbek Ḫan ibn Ṭoġrul Ḫan ibn Mengü Temür Ḫan: ʿUmkıdın soñra on üç (9) yaşıda ayālat masnadıda mütemekkin bolup ābā u acdādınıñ dastūrıda mülkni (10) żabṭ ḳıldı ve her kimniñ martabasıġa köre ḥurmat ḳıldı ve her kimseniñ ḳadrıġa (11) lāyıḳ ınʿām bérdi ve tamāmat-ı él u ulusını dīn-ı[53] Islāmġa teklīf ḳılıp barça (12) ol ṣaḥıb-davlatnıñ şarāfatıdın şaraf-ı Islāmġa muşarraf ḳıldılar ve ḥukm (13) ḳıldı kim macmūʿ-ı ḳalam-ravımdaġı Musulmān bolġan élni méniñ atım bile atasunlar. (14) Mundın soñ Cüci élini Özbek éli dédiler tā ḳıyāmatġaça hem aytġusı dururlar. (15)

Bayt

Her kişi kim ḳalsa andın bu ṣıfat ẓikr-i camīl

Yetse tañ yoḳ Téñridin her dam (16) aña acr-ı cazīl

Ve ikki ḳatla Īrān pād-şāhı Sulṭān Abū Saʿīd Ḫannıñ ḳaṣdıġa (17) leşker çékti ve bir néççe yıldın soñra اذا جآء اجلهم لا يستأخرون ساعة ولا يستقدمون [54]

43b

[53] Metinde (دين و) şeklindedir.
[54] "Her ümmetin bir eceli vardır. Ecelleri gelince artık bir an geri de kalamazlar, ileri de gidemezler." (Kur'an, 10/49).

(1) ıḳtıżāsı bile كل نفس ذاءقة الموت [55] şarbat-ı nā-güzīrin içip جنّات عدن تجرى من (2) تحتها الانهار [56] gülşenıġa rıḥlat ḳadamın ḳoydı.

Naẓm

Çūn cahān mülkin aldı Özbek Ḫan (3)

Kefere keydi ḫılʿat-ı īmān

ʿAḳıbat anı dağı çarḥ-ı nigūn

Özgeler dék ecelge ḳıldı (4) zabūn

Cānı Bég Ḫan ibn Özbek Ḫan: Musulmān u ʿādıl ve kār-dān u ʿāḳıl kişi (5) durur érdi. ʿUlamā u fużalā, zuhhād u ʿubbādnı ba-ġāyat mükerrem u muʿaẓẓam tutar érdi ve şarīʿat-ı (6) ġarrānı pās tutup mustaḥsan işler ve pasandīda amrlar ẓuhūrġa yetkürür érdi. (7) Anıñ zamānıda Melik Aşraf ibn Amīr Témür Taş ibn Amīr Çopan Sulduz memālik-i (8) Āẕarbāycān ve ʿIrāk-ı ʿAcam ve Ārānda pād-şāh durur érdi. Ġarīb ẓālım ve ʿacīb fāsıḳ (9) durur érdi. Ba-ġāyat dunyā-dost u ḥarīṣ durur érdi. Bu cıhatdın ol memālikniñ (10) ekṣer ahālī u mavālīsı her terefge mutafarrıḳ boldılar.

Ol cumladın Ḳāżī Muḥyi'd-dīn Bardaʿī Daşt-ı (11) Ḳıpçaḳġa barıp Sarāy şaharıda manzıl tutdı ve Cānı Bég Ḫan anıñ maclıs-ı vaʿẓıġa (12) ḥāżır bolur érdi. Ḳāżī bir kün aṣnā-yı vaʿẓda Melik Aşrafnıñ ẓulm u taʿaddīsın (13) navʿī taḳrīr ḳıldı kim Ḫan ve ahl-ı maclıs zār zār yıġladılar. Ḫan anıñ şarrın (14) dafʿ ḳılurġa mutaʿahhıd boldı ve ikki ay leşker yıġnap dar-band-ı Şırvāndın ötüp Āẕarbāycānġa (15) mutavaccıh boldı ve Melik Aşrafnı Ḫoy ḥudūdıda tutup cahannamġa yiberdi.

Bayt

Cahānda bu ése (16) ẓālım maʾālı

Kéçer tañla anıñ né navʿ ḥālı

Ve dép dururlar kim tört yüz ḳaṭar ḫıcīr ve miñ ḳaṭar (17) téve yüki zar u cavāhır ve akmışa-ı nafīs, ẓulm bile yıġnap durur érdi. Barça kemāl-i suhūlat bile

44a

[55] "Herkes ölümü tadacaktır. Mükâfatlarınız ancak kıyamet günü tamamlanacaktır. Her kim o vakit aşteşten uzaklaştırılır da cennete konulursa işte o murada erdi. Yoksa dünya hayatı aldatıcı bir eşyadan başka bir şey değildir." (Kur'an, 3/185). Metinde (كلّ نفس ذايقة الموت) şeklinde.

[56] "Günahlarınızı bağışlar ve sizi altından ırmaklar akan cennetlere, Adn cennetlerinde hoş hoş meskenlere koyar. İşte büyük kurtuluş odur." (Kur'an, 61/12).

(1) Cānı Bég Ḫannıñ taṣarrufıġa kirdi ve Ḫan alarnı leşkerge ḳasamat ḳılıp bérdi. Bu (2) vāḳıʿada aytıp dururlar kim

Bayt

دیدی که کرد اشرف خر

او مظلمه بُرد جانی بیك زر

(3) Bu ṣūrat sana-ı tisʿa ve ḫamsīn ve sabʿa-miya avāyılıda érdi ve rıvāyat durur kim (4) Ḫannıñ ʿadl u sıyāsatı, żabṭ u mahābatı ol muşābıhda érdi kim (5) anıñ ʿasākir-i ẓafar-maʾāṣırı ol yıl ikki navbat zırāʿāt arasıdın ʿubūr ḳıldı. (6) Hīç kimniñ ḥaddı yoḳ durur érdi kim bir ḫūṣa sındurġay ve Ḫan Tabrīz (7) barġanda pād-şāhlıḳ üylarġa tüşdi, umarā u ʿasākir yollarġa (8) ve rūd-ḫānalarnıñ arasıġa tüşüp hīç kimsede zuhra u yārā yoḳ érdi kim (9) Musulmānīnıñ manzılıġa nuzūl ḳılġay.

Maṣnavī

Çıḳar ʿadl ile at ki ahl-ı cahān (10)

Henüz eyler avṣāf-ı Noşīrvān

Çū ékgenni ormak (11) érür nā-güzīr

Bolur yaḫşılıġ eylemek dıl-paẕīr

Ve Ḫan, oġlı Berdi Bég Ḫannı éllik miñ (12) kişi bile Tabrīzda ḳoyup Sarāyġa murācaʿat ḳıldı ve tāʾrīḫ yeti yüz éllik sékkizde Berdi (13) Bég Ḫannıñ valīʿahdlıġın vaṣıyyat ḳılıp Ḥaḳ raḥmatıġa kétti. Muddat-ı ḥukūmatı on (14) yetti yıl durur érdi ve Sarāycıḳda madfūn boldı.

Berdi Bég Ḫan: Atasıdın (15) soñ "Aḫıçuḳ" dégen amīrını Tabrīzda nāyıb ḳılıp Sarāyġa kéldi. Umarā (16) u şah-zādalarnıñ ıttıfāḳı bile ḫanlıġ sarīrıda olturdı ve ol ẓālım-ṭıynat (17) u fāsıḳ-fıṭrat kişi durur érdi. Salṭanat ḥırsıdın aḳa ve ini ve ḳarıntaşlarını

44b

(1) nā-ḥaḳ ḳatl ḳıldı. Bilmedi kim dunyā mülki maʿraż-ı zavāl durur. Pād-şāhlıġı uzaḳġa (2) tartmay sana yetti yüz altmış ikkide ʿumrı āḫır boldı ve dérler kim Batu Ḫan naslı (3) Berdi Bégde munḳaṭıʿ bolup andın soñ Cüci Ḫannıñ özge oġlanlarınıñ avlādı (4) pād-şāhlıḳ ḳıldı.

Naẓm

Ḳılıp Berdi Bég ẓulm rasmın padīd

Ḳarıntaşların (5) eylep érdi şahīd

Yétip merg bir dam tura almay

Démey davlatı naslı hem ḳalmadı (6)

Üçünçi Ḳısm

Cüci ibn Çingiz Ḫannıñ Béşlençi Oġlı Şıban Ḫannıñ (7) Naslıdın Ḫ(v)ārazm Memālikide Salṭanat Ḳılġanlar Ẕikride Durur.

Yād-gār Ḫan: (8) Anıñ atası Témür Şayḫ ibn Ḥācī Tüli ibn ʿArab Şāh ibn Fulad ibn Mengü Témür ibn Badaḳul (9) ibn Cüci Buḳa ibn Bahādur Ḫan ibn Şıban Ḫan ibn Cüci Ḫan ibn Çingiz Ḫan durur. (10) Anıñ zamānıda Ḳalmaḳdın ikki miñ kişi kélip aña tābıʿ élni çapavul urup ḳayttı. Témür Şayḫ (11) az kişi bile keynidin barıp uruşup hazīmat tapıp şahādat daracasıġa yétti ve anıñ (12) oġlı ve inisi yoḳ durur érdi. Bu cıhatdın éli özge törelerge bardı ve Uyġur uluġları (13) orduġa kişi yiberip sormış dururlar kim ḫanımlarda hīç ḥaml nışānı bar mu yā yoḳ. (14) Eger bar bolsa élge sar-ancām bérip olturalıñ. Bolġay kim oġul bolġay. Ḫannıñ (15) uluġ ḥaramı ḥāmıla durur érken aytıp yibermiş durur kim üç aylıḳ ḥamlım bar durur. (16) Bu vachdın Uyġur ordudın ayrılmay Nayman ḫalḳıġa, kim alarnıñ dostı durur érdi (17) ve kétmiş érdiler, ḫabarlar yollap alıp kéldiler ve ḫanımdın altı aydın soñra bir oġul mutavallıd boldı.

45a

(1) Atın “Yād-gār” ḳoyup dururlar ve bu vāḳıʿanı éşitip kétgen éller hem köçüp (2) ordunıñ aṭrāfıġa yıġnalıp dururlar. Ol ṭıflnı atasınıñ ornıda olturtup (3) Uyġur ve Nayman béglerige ʿızzat ḳılıp sol ṭarafda orun bérdiler ve Moġullarnıñ (4) rasmıda oñ ṭarafdın sol ṭaraf afżal durur. Anıñ üçün durur kim (5) yürek, badan mülkiniñ pād-şāhı durur, çap cānıbda bolur.

Bayt

Köñül kim badan (6) mülkiniñ şāhıdur

Anıñ çap ṭarafda vaṭan-gāhıdur

Ve Yād-gār Ḫan yigit (7) yétgendin soñ tört oġlı boldı: Börke Sulṭān, Abulek Ḫan, Amenek Ḫan, (8) Abak Sulṭān.

Börke Sulṭān hımmatlıġ u şucāʿatlıġ şah-zāda érdi ve ol çaġda Daşt-ı Ḳıpçaḳ (9) pād-şāhı Abu'l-ẖayr Ḫan érdi. Amīr Témür avlādıdın ʿAbdu'l-laṭīf Mīrzānıñ oġlı Muḥammad Cuki Mīrzā, kim (10) anıñ yanıġa Sulṭān Abū Saʿīd Mīrzādın ḳaçıp kélip durur érdi, Abu'l-ẖayr Ḫan amrı bile (11) Börke Sulṭān aġır leşker tartıp aña ekṣer Māvarāu'n-nahrnı alıp bérdi. Çūn ṭālıʿı yoḳ érdi. (12) Börke Sulṭānnı özige mükedder ḳıldı ve Sulṭān, Çaġatay élıġa çapavul urup dıyārıġa (13) yandı ve ol Abū Saʿīd Mīrzānıñ ḥabsige tüşti ve Yād-gār Ḫan, sana sékkiz yüz altmış ikki (14) üzre érdi, Börke Sulṭān ve Mūsā Biyniñ saʿyı bile ekṣer Özbekge pād-şāh boldı ve köp muddatlar (15) kām-rānlıḳ bile ḥukm sürüp dunyādın ötdi.

Maṣnavī

Ulus üzre tā Yād-gār érdi (16) şāh

Édi dar-gahı ḳıbla-ı dād-ẖ(v)āh

Çū aylandı kec-i çarẖ-ı nā-pāy-dār

Cahān mülkide ḳalmadı yād-gār (17)

Ve Börke Sulṭānnı bu vāḳıʿadın az vaḳt soñra Abu'l-ẖayr Ḫannıñ nebīresi Şıbanī Ḫan öltürdi.

45b

(1) Andın Élbars ve Balbars dégen iki oġul ḳaldı. Inşāʾ-allāhu taʿālā bularnıñ (2) ẕikri öz maḥallıda kélür.

Abulek Ḫan: Ata ve aḳasıdın soñra on altı yıl pād-şāhlıḳ (3) ḳıldı. Ba-ġāyat ḥalīm u kem-āzār kişi durur érdi. Bu cıhatdın Özbek arasıda manṣūbalar (4) paydā bolup harc u marc vāḳıʿ boldı. Anıñ bir oġlı bar durur érdi, "Ḥasan Ḳulı" atlıġ. Çūn (5) acal yetgeç inisin valī-ʿahd ḳılıp Téñri ḥukmın bütkerdi.

Fard

Kişi néççe kim salṭanatġa (6) yéter

Çū yetti acal salṭanat terk éter

Amenek Ḫan ibn Yād-gār Ḫan: Aḳasıdın soñ (7) dād ʿadlıġa maşġūl boldı. Şıbanī Ḫan, kim Māvarāu'n-nahrnı alıp érdi, Amenek Ḫan davrıda (8) anıñ éli Māvarāu'n-nahrġa köçüp Sır kenārıda Yād-gār Ḫannıñ tavābıʿıdın başḳa él (9) ḳalmadı.

Ḫan ḫāṭır-camʿlik bile salṭanat sürüp olturdı ve ʿāḳıbat cānın cān- (10) āfarīnġa tapşurup altı oġul yād-gār ḳoydı: Ṣufyān, Buçuġa, Avānış, Ḳal, Aḳaṭay, (11) Aġanay.

Élbars Ḫan ibn Börke Sulṭān: Muvaḥḥıd u mutadayyın pād-şāh durur érdi. (12) Amenek Ḫandın soñ ḫanlıḳ sarīrı anıñ vucūdı bile zıynat taptı ve sana toḳḳuz yüz (13) on birde Ḫ(v)ārazmnı musaḫḫar ḳılıp Ḫ(v)ārazm-şāhlıḳ tācın farḳıġa ḳoydı. Bu ıcmāl tafṣīlı (14) ol durur kim Ürgenç, Sulṭān Ḥusayn Mīrzādın soñ Şıbanī Ḫanġa taʿalluḳ tapıp érdi. (15) Ḳızılbaş vālīsı Şāh Ismāʿīl, Şıbanī Ḫan bile Marvda uruşup şahīd ḳıldı. (16) Bu vāḳıʿa-ı hāyıladın soñra Şāh Ismāʿīl Ḫ(v)ārazmġa üç daruġa yiberdi. Biri Ḫīvaḳ bile (17) Hazār-asbġa, biri Ürgenç, biri Vazīrge. Vazīr kélgen daruġa, Vazīr ahālī u mavālīsın ündep

46a

(1) zar u ḫılʿat bérdi. Ol uçurda ḳāżīsı, Ḳāżī ʿUmar atlıġ ʿāḳıl u dānışmand kişi durur érdi. (2) Daruġanı barıp körmedi. Tilegende hem bīmārlıġ bahānası bile barmadı. Bir kéçe Vazīrnıñ (3) ekābırın pınhānī tiletip dédi kim “Mubārek bolsun, yañı dīn ve yañı pād-şāh ve yañı ḫılʿatıñız.” (4) Ol camāʿat Şāh Ismāʿīlnıñ mubtadıʿ bolup Şīʿa maẕhabıġa ravāc bérgenin éşitmemiş (5) érdiler. Taʿaccub yüzidin dédiler kim “Yañı dīn démekniñ vachı né durur?” ve Ḳāżī ol (6) maẕhabnıñ ḥādıṯ bolġanın ve anıñ bāṭıllıḳın taḳrīr ḳılıp dédi kim “Ḥālā munda kélgen (7) ḥākimlerniñ kişisi az durur. Vahmdın maẕhabın ẓāhır ḳılmay dururlar. Iḫtıyārıñızını (8) alġandın soñra sizlerge sabb-ı ṣaḥāba rıżvānu’llāhı ʿalayhimnı teklīf ḳılıp kāfır bolġannı (9) ḳoyup ḳabūl ḳılmaġannı öltürgüsi durur. Batraḳ ġamñızını yémeseñiz Islāmdın (10) ayrılur sizler.”

Maṣnavī

Éşitgeç bu sözlerni ahl-ı Vazīr

Dédiler çékip dīn ġamıda (11) nafīr

Ki dīn üzre bolsun fadā cānımız

Ölüm yaḫşı yoḳ bolmay īmānımız

Ravāfıż vucūdını (12) ḳılmay tamām

Fırāġ istemek bizge bolsun ḥarām

Al-ḳıṣṣa taraddudlar ḳılıp ikki yılġaça (13) iş başḳara almadılar. Āḫıru’l-amr sulṭānu’l-ārıfīn, ḳuṭbu’s-sālikīn, zubdatu’l-avlıyā Seyyid Aḥmad (14) Seyyid Ata

ʿalayhi’r-raḥmanıñ naslıdın Seyyid Ḥusāmu’d-dīn Ḳattālnı pād-şāh köterip Ravāfiżnı aradın (15) çıḳarurġa ıttıfāḳ ḳıldılar érse ol ımtınāʿ ḳılıp Élbars Ḫannıñ (16) avṣāf-ı ḥamīda ve aḫlāḳ-ı pasandīdasın maʿa-aṣlıh bayān étti érse Vazīr ḫalḳı aña ġāyıbāna bīʿat (17) ḳılıp kişi yiberdiler kim

ʿArīża-dāşt

Ayā şahr-yār-ı felek-cāy-gāh

Musulmānlar

46b

(1) üstige ẓıll-ı ılāh

Camālıñnı körmey saña bandamız

Canābıñġa yetmey (2) sar-efgendemiz

Érür sensiz Ürgenç cānsız badan

Lıbāsı raʿāyāsınıñdur kefen (3)

Bu yan sür samand eyleben ıltıfāt

Ölük cısmlarġa kiyürgil ḥayāt

Eger kélmeseñ (4) ḥaşr tapġaç ḳıyām

Biziñ ḳol seniñ dāmanıñ ve’s-salām

Élbars Ḫan atlanıp (5) barġan élçilerni surʿat bile ilgeri yiberdi ve özi mavʿıd vaḳtıda vaʿda-gāhıġa (6) kélip tavaḳḳuf ḳıldı ve Vazīr ekābırı ḫavāṣṣ u ʿavām bile darvāzalarġa kişi taʿyīn (7) ḳılıp Ḳızılbaş ʿalayhimu’l-laʿnanı ḳatl-ı ʿām ḳılıp ér tañ bile Ḫannı kéltürüp taḫtda (8) olturġuzdılar ve bu vāḳıʿa sana toḳḳuz yüz on birde Ḳoy yılı durur érdi. (9) Ol çaġda Vazīr mużāfātıdın Yañı Şahar bile Tersek buzulmay ḳalıpdur érdi. (10) Alarnı inisi Balbars Sulṭān bile bir nökerıġa bérdi. Ammā Balbars “Belikeç (11) Sulṭān”ġa maşhūr érdi. Ol cıhatdın kim ol maflūc érdi, (12) yaʿnī ayaḳları ḳuvvat u ḥareketsiz. Ba-ġāyat dıl-āvar [u] bahādur yigit érdi. Araba minip üç (13) tört tavsan atġa südretip érevül bile yürüp çapavul (14) ḳılur érdi ve Élbars Ḫan üç aydın soñ Ürgençni alıp küffārnı maḳhūr (15) u menkūb ḳıldı. Andın soñ Abulek Ḫan oġlanların ḳalġan Özbek bile (16) kéltürdi ve Ḫīvaḳ bile Hazār-asb Ḳızılbaşın aradın köterdi (17) ve barça Ḫ(v)ārazm memāliki alarġa ṣāffī bolup Ḫurāsānġa ġazāt üçün atlandı ve türk-tāz ḳılıp

47a

(1) köp ġanāyım alıp kéldi. Ol çaġda Şāh Ismāʿīl favt boldı. Andın soñ yana (2) Ḫurāsānġa leşker yiberdi ve Ḫurāsān taġınıñ şımālī sar-ḥadların (3) Mehnedin Durūnġaça taşarrufıġa kiyürdi. Andın soñra Balḳan bile Manḳışlaḳġa, (4) kim Türkmanıyya ṭavāyıfınıñ manzıl u maʾmanı durur érdi, leşker yiberip mucādala (5) u muḥārabadın soñra musaḫḫar boldı ve her memleketni bir şah-zāda ve her dıyārnı bir amīrġa (6) tafvīż ḳıldı. Bir néççe furṣat farāġat bile salṭanat sürüp ḥayāt vadīʿatın (7) ḳābıżu'l-arvāḥġa tapşurdı.

Naẓm

Çū Ḫ(v)ārazmnı aldı Élbars Ḫan (8)

Ḳızılbaşnı ḳıldı bī-ḫānmān

Felek ʿāḳıbat eyleben kīn aña

Acal (9) ḳoymadı cān-ı şīrīn aña

Sulṭān Ḥācī Ḫan ibn Belikeç Sulṭān: (10) Yañı Şahardın kélip aḳa ini ıttıfāḳı bile Vazīrda salṭanat taḫtıġa olturup durur. (11) Ammā atı ḫan érdi. Mülk ıḫtıyārı Élbars Ḫannıñ uluġ oġlı Sulṭān (12) Ġāzī Sulṭānnıñ ḳolıda durur érdi ve Sulṭān Ḥācī Ḫan bir yıl pād-şāhlıġda (13) olturup vafāt taptı.

Ḥasan Ḳulı Ḫan ibn Abulek Ḫan: Yād-gār Ḫan avlādı- (14) nıñ uluġı ol durur érdi. Anı ḫan köterip Ürgençni aña pāy-taḫt étip (15) bérdiler ve az furṣatdın soñra barça şah-zādalar aña ḫuṣumat paydā ḳılıp (16) Ürgenç üstige kélip uruştılar. Ol uruşda Amenek Ḫannıñ (17) kiçik oġlı Aġanay Sulṭānnı Ürgenç pıyādası urup öltürdiler. Bu cıhatdın

47b

(1) töreler muşaddad u ġażabnāk bolup künde maşāf étip ikki ayġaça ḳabadılar. Ḳalʿa içide ḳaḥṭ (2) paydā boldı ve fukarā buzulup çıḳa başladı. Yana ikki ay muḥāṣara ḳılıp Ürgençni aldılar ve Ḥasan Ḳulı (3) Ḫannı uluġ oġlı Bılāl bile öltürüp ḳalġan oġlanların anası bile Buḫārāġa köçürdiler. (4)

Sufyān Ḫan ibn Amenek Ḫan: Bırādar-zādasıdın soñra Ürgençde şah-zādalar saʿyı bile pād-şāhlıḳ (5) masnadıda olturdı ve ol hımmat u ġayratda amṣāl u aḳrānıdın mumtāz u sar-afrāz érdi. (6) Türkmanıyya ḳabāyılı, kim Élbars Ḫandın beri raʿıyyat

bolup érdiler, Ṣufyān Ḫannıñ zamānıda (7) Balḳan ve Manḳışlaḳ Terākimesi, kim Érsarı ve Ḫurāsān Saluru érdiler ve Teke, Sarıḳ ve Yomut (8) érdiler, sar-keşlik āġāz ḳılıp Ḫannıñ barāt-dārlarıdın ḳırḳ kişini öltürüp (9) zakāt bérmediler. Bu cıhatdın Ḫan, şah-zādalarġa kişi yiberip leşker-i bī-kerān bile (10) Terākimeniñ ḳaṣdıġa ḥareket ḳıldı ve tāḫt u tāz ḳılıp köp kişini ʿayāl u avlādı (11) bile ḳatl u esīr ḳıldı ve ḳutulġanları ḳaçıp Çotaḳ Ḳırıġa, kim bérk ammā susız yer durur, ḳabaldılar (12) ve Ḫan hem alar keynidin barıp ol yerni ḳabap tüşti. Terākime susızlıḳdın (13) be-teng késilip Aḳaṭay Sulṭān dar-gāhıġa yıḳıldı ve Sulṭān aḳasıdın (14) alar günāhın tilep her kişiniñ dıyyatıġa miñ ḳoydın ḳırḳ miñ ḳoy muḳarrar ḳılıp (15) muʿāvadat éttiler.

Vāżıḥ u maʿlūm bolsun kim Isfandyār Ḫan zamānıġaça yılda ḳırḳ miñ ḳoy (16) bérür érdiler ve başḳa Türkmanlardın hem barāt ḳoyı aldılar. Andaḳ kim İçki Salurdın (17) on yeti miñ altı yüz ḳoy ve Ḥasan Éli kim Égder ve Çavdur durur, alardın on bir miñ

48a

(1) altı yüz ḳoy ve Arabçıdın tört miñ tört yüz ḳoy ve Göklendin on üç miñ ikki yüz, (2) Adaḳlıdın on üç miñ ikki yüz ḳoy aldılar. Ḫıżr Éli ve ʿAlī Éli ve Téveçi, kim dıhḳān érdiler, (3) alardın ġalla aldılar.

Bayt

Alar kim yamanlıġ édi pīşası

Fasād u ʿınād érdi andīşası (4)

Kör āḫır mükāfātını çéktiler

Raʿıyyatlıġ āfātını çekdiler

Ṣufyān Ḫan sana toḳḳuz yüz yigirme sékkizde (5) favt boldı. Muddat-ı salṭanatı altı yıl érdi. Andın béş oġul ḳaldı: Yūsuf ve Yūnus, ʿAlī ve Aġışı (6) ve Pahlavān Ḳulı.

Buçuġa Ḫan ibn Amenek Ḫan: Anı Ürgençġa kéltürüp ḫan köterdiler. (7) Anıñ ʿaṣrıda Ḫ(v)ārazm Özbegi Ḳuçand ve Isfarāyınġaça çapıp ġārat ḳılur érdi. Bu sababdın (8) Īrān pād-şāhı Ṭahmāsb Şāh ʿācız kélip ṣulḥ üçün élçi bile bī-nıhāyat pīş-keş u tansuḳāt (9) yiberip ıltımās ḳıldı kim “Farzandlikge ḳabūl ḳılġaylar. Tā kim ṣulḥ ıstıḥkāmı (10) duşmanlarımġa maʿlūm bolup Çingiz avlādıġa kürganlıḳ yaʿnī kiyevlik bile nısbat (11) tapmaḳ bile muftaḫır bolġay men.”

Dép dururlar kim yibergen pīş-keşleri acnās-ı aḳmışa- (12) dın başḳa toḳḳuz ʿArabī at, toḳḳuz altun ḫışt, toḳḳuz kümüş ḫışt ve Ḳuçand vılāyatı érdi. (13) Ḳuçandnı Aġışı Sulṭānġa bérdiler. Ḫan, aḳası Ṣufyān Ḫannıñ ʿĀyışa Bégi (14) dégen ḳızın pād-şāhāna asbāb bile uzatdı ve taʾrīḫ toḳḳuz yüz ottuz ikkide Ḫaḳ raḥmatıġa (15) ʿazīmat ḳıldı. Tört yıl pād-şāhlıḳ sürdi. Anıñ üç farzandı bar durur érdi: (16) Dost Sulṭān, Éş Sulṭān, Nūrum Sulṭān.

Avānış Ḫan ibn Amenek Ḫan: Çūn mülk (17) égesi ol boldı. Buçuġa Ḫannıñ avlādın Kātġa nām-zad ḳıldı. Anıñ ayyāmıda

48b

(1) Muḥammad Ṣālıḥ Bitikçi bin Ḫ(v)āca Muẓaffar Bitikçi, kim Astar-ābādda érdi, Şāh Ṭahmāsbġa muḫālafat ḳılıp (2) baʿżı ḳaṣabāt-ı Astar-ābādġa mutaṣarrıf bolup tuḥaf-ı farāvān bile Ḫ(v)ārazmġa élçi yiberip (3) ıstımdād ḳıldı. Avānış Ḫan, Sulṭān Ġāzī Sulṭānnıñ kéñeşi (4) bile ʿUmar Ġāzī Sulṭān, valad-ı Sulṭān Ġāzī Sulṭānnı sıpāh-ı vāfır bile ırsāl ḳıldı. (5) ʿUmar Ġāzī Sulṭān Astar-ābādnı Ṣadru'd-dīn Ḫan Ustaclu ḳolıdın alıp Muḥammad Ṣālıḥ Bitikçiġa tapşurup (6) ġanāyım-ı bısyār bile murācaʿat ḳıldı ve Ḫannıñ üç farzandı bar durur érdi: Dīn Muḥammad (7) Sulṭān, Maḥmūd Sulṭān, ʿAlī Sulṭān ve Dīn Muḥammad Sulṭān, kim Astar-ābād çapmaḳġa barurda Muḥammad Ġāzī (8) Sulṭān ibn Élbars Ḫan, kim Nesāy ve Abıvard ve Durūn ḥākimi durur érdi, anıñ barāt-dārlarıġa, (9) kim Ḫurāsān Türkmanıdın barāt ḳoyı alıp kélür érdi, yoluḳup taḥakkumāt bile bir sarıġ (10) éçküsin alıp durur érdi. Muḥammad Ġāzī Sulṭān anı Abıvardda afrādı bile tutturup (11) taʿẕīb ḳıldı ve bir muʿtamad nökerıġa tapşurup atası aldıġa muḳayyad yiberdi kim oġlıġa tanbīh bérsün (12) ve Sulṭān yolda ḫalāṣ bolup ol nökerni öltürüp Ürgenç kéldi ve nıhānī ögey anası (13) tilidin, kim Muḥammad Ġāzī Sulṭānnıñ siñlisi durur érdi, bitip yiberdi kim (14) "Men ölgü dék marīż durur men. Dīdār ḳıyāmatġa ḳalmasun." ve Muḥammad Ġāzī Sulṭān bu muvaḥḥış (15) ḫabar ıstımāʿıdın bī-ṭāḳat bolup az kişi bile atlandı. Çūn Ürgençġa kéldi. Ittıfāḳan (16) Ḫan ol kün şikārġa çıḳıp orduda kişi yoḳ érdi. Bī-ḫabar ḥaram-ḫānaġa kirip (17) siñlisin sālım taptı ve bildi kim ne ḥādıṣa bar durur. Ol ḥālatda Dīn Muḥammad Sulṭān

49a

(1) nökerleri bile yétüşüp anı şahādat daracasıġa yétkürdi. Bu ḫabar-ı vaḥşat-aṣardın Vazīrda Sulṭān (2) Ġāzī Sulṭān, ʿAlī Sulṭān ibn Ṣufyān Ḫan, kim öz dāmādı durur érdi, tīġ-ı bī-dırīġ bile (3) anıñ rışta-ı ḥayātın munḳaṭıʿ ḳıldı.

Bayt

Küllü fıtna kim rengi şorış érür (4)

Aña ḳan tökülmek numāyış bérür

Bu cıhatdın Avānış Ḫan, Vazīrġa sıpāh tartıp Sulṭān (5) Ġāzī Sulṭānnı Élbars Ḫannıñ avlādıdın on altı kişi bile öltürdiler ve Sulṭān Ġāzī (6) Sulṭānnıñ ʿUmar Ġāzī ve Şīr Ġāzī atlıġ ikki kiçik oġlını Aḳaṭay Ḫannıñ saʿyı bile (7) Buḫārāġa uzatdılar. Bu ḥādıṣa vuḳūʿıdın soñra Élbars Sulṭānnıñ oġlanları hem Yañı Şaharnı (8) taşlap Buḫārāġa bardı ve ʿUmar Ġāzī Sulṭān, kim ʿālī-hımmat yigit durur érdi ve ḫ(v)āhar-zāda-ı Baraḳ Ḫan, (9) ḥākim-i Taşkend durur érdi, Baraḳ Ḫandın ıstımdād ḳılıp ʿUbaydu'llāh Ḫan ḫıẕmatıġa (10) kélip Ḫ(v)ārazm fatḥıġa taḥrīṣ u tarġīb ḳıldı. Bınāan ʿalayh ʿUbaydu'llāh Ḫan, cunūd-ı nā-maʿdūd yıġnap (11) Avānış Ḫan ḳaṣdıġa ḥareket ḳıldı. Çūn Avānış Ḫannıñ Māvarāu'n-nahr sıpāhıġa (12) tāb-ı muḳāvamatı yoḳ durur érdi. Ekṣer aḳa ve inileri bile Ürgençni taşlap[57] fırār ıḫtıyār ḳıldı. (13) Vazīrnıñ şımāl cānıbıda Bayat[58] dégen ḳırda Buḫārā çerigi izidin yetip dast-gīr ḳıldılar. (14) ʿUbaydu'llāh Ḫan, Avānış Ḫannı ʿUmar Ġāzī Sulṭānġa bérip ḳatl ḳıldurdı. Ḳal (15) Ḫan ve Aḳaṭay Ḫannı tirik saḳladı ve Ḫ(v)ārazmnı oġlı ʿAbdu'l-ʿazīz Ḫanġa bérip barça (16) Özbekni köçürüp muʿāvadat ḳıldı. Bu vāḳıʿa sana toḳḳuz yüz ḳırḳ altıda érdi ve Ḥasan Ḫan (17) Rūmlu Taʾrīḫ-ı ʿĀlam-ārā-yı ʿAbbāsīde toḳḳuz yüz ḳırḳ béşde dép durur. Maḥmūd Sulṭān, ʿAlī Sulṭān,

49b

(1) Yūsuf Sulṭān, Yūnus Sulṭān, Ḥācım Ḫan, kim ḳutulup Durūnda Dīn (2) Muḥammad Ḫanġa ḳoşulup érdiler, Dīn Muḥammad Ḫan alarnıñ ıttıfāḳları bile Kürdüş (3) kélip Ḫıżr Élidin miñ atlıġ kişi alıp macmūʿ üç miñ kişi bolup Ḫīvaḳ (4) dāru's-salṭanasıġa dāḫıl bolup dururlar. Bu cıhatdın ʿAbdu'l-ʿazīz Ḫan (5) ḳaçıp Buḫārāġa bardı. ʿUbaydu'llāh Ḫan ḳırḳ miñ leşker bile Dīn Muḥammad Ḫan ḳaṣdıġa (6) téprendi. Özi Téve Boyunda tavaḳḳuf ḳılıp Pīrım Oġlan ve Ḫāfıż Ḳoñratnı ekṣer umarā (7) ve leşkeri bile Ürgençge yiberdi. Alar Hazār-asb kélgende Dīn Muḥammad Ḫan, Ḫīvaḳdın (8) atlanıp kéçe Kerden Ḫ(v)āstġa tüşüp olturdı. Buḫārā çerigi, kim kéçe köçüp kélür érdiler, saḥarda (9) alarġa uçrap muḳātala u muḥāraba ḳılıp Pīrım Oġlan ve Laṭīf Mīrek ve Şayḫ Naẓar Biy ve Tācī Bahādur Teveçi (10) Başı ve Ḳaraça Bahādur Vekīl ve Ḥāfıẓ

[57] Metinde *başlap* şeklindedir.
[58] Metinde (بيات) şeklindedir.

Ḳoñratnı ekṣer umarā bile ḳaydġa çékip anıñ dék aġır (11) leşkerni maġlūb u mustaʾṣıl ḳıldı. Darvīş Biy ve Kepek Sulṭān maşaḳḳat-ı tamām bile ḳaçıp (12) ḳutuldılar.

Maṣnavī

Kişi kim tapsa taʾyīd-ı ılāhī

Cahān ḫaylıdur allıda tabāhī

Sıpah çékse (13) aña İskender ü Key

Hazīmatlar tapar andın pay-ā-pay

Muḳābıl bolsa ḳayṣar birle faġfūr

Ḳaçar andın bolup maġlūb [u] (14) maḳhūr

Ḥaḳ Naẓar Sırtlannıñ inisi Kün Tuġar Bahādur ol kéçe altmış kişini sançıp yıḳtı (15) ve tañ atġandın soñra Dīn Muḥammad Sulṭān esīr bolġan umarānı ḥużūrıġa kéltürdi. Mina'l (16) -laṭāyif, Dīn Muḥammad Sulṭān, Ḥāfıẓ Ḳoñratġa baḳıp dédi kim: "Ey Ḥāfıẓ! Hamīşa ʿUbaydu'llāh Ḫan allıda (17) aytur érmiş sen kim Ürgenç ahlı Musulmān érmes, kāfır durur. Ḳaysı dalīl bile bizni kufrġa nısbat

50a

(1) ḳılur sén." Anda Ḥāfıẓ Ḳoñrat yükünüp dédi kim: "Oşbu zamān kāfırlıḳ bile Musulmānlıḳ (2) maʿlūm bolur." Dīn Muḥammad Sulṭān bu ẓarāfat cıhatıdın alarnıñ günāhın ʿafv ḳıldı ve anıñ (3) bu sözi Özbekniñ arasıda maṣal bolup durur ve alar Ḳal Ḫan ve Aḳaṭay Sulṭān (4) başlıġ Māvarāu'n-nahr barġan élni bir ignesin ḳoymay, yiberürge mütekeffil bolup aymānnı īmān bile (5) müʾekked ḳıldılar ve Ḥācım Sulṭān umarānı alıp barıp ʿUbaydu'llāh Ḫannı Buḫārāda kördi. (6) Ḫan dağı aña ʿızzat-ı tamām ve ḥurmat-ı mā-lā-kelām bile ʿamm u atasın macmūʿ éli bile bérdi.

Maṣnavī (7)

Çū Ḥācım Ḫan şah-ı farruḫ-şamāyıl

Buḫārā kişvarıġa boldı nāzıl

ʿUbaydu'llāh Ḫan şāh-ı Buḫārā (8)

Bolup anıñ yüzıġa maclıs ara

Zar andaḳ muḳaddamıġa ḳıldı īṣār

Ki andın maclıs ahlı boldı (9) zarvār

Yana her kimse kim kéltürmiş érdi

Öziniñ kişvarıġa sürmiş érdi (10)

Barın ıʿzāz ile ḳıldı soyurġal

Maʿa'l-avlād ve'l-aġnām ve'l-māl

Barçası camʿıyyat-ı bısyār ve davlat-ı (11) bī-şumār bile öz manāzılıġa nuzūl ḳılıp Ḳal Ḫannı pād-şāh köterdiler.

Ḳal Ḫan ibn Amenek Ḫan: (12) Anıñ zamānıda bılād-ı Ḫ(v)ārazm ābādān ve él davlatı farāvān ve barça nıʿmat ba-ġāyat arzān boldı (13) ve ayyām-ı salṭanatıda Ḫurāsān cānıbı rukūb ḳılıp Derrīgezni musaḫḫar ḳıldı ve Enekde Derrīgez dar-bandınıñ allıda (14) bir ḳalʿa bınā ḳıldurdı ve öz atıġa mansūb ḳıldı kim ḥālā anı baʿżı Ḳal Ḫan Ḳalʿası ve baʿżı Ḳaḫlan (15) dérler ve anıñ ikki farzandı bar durur érdi, Şayḫ Muḥammad ve Şāh Naẓar atlıġ.

Ḳıtʿa

Ḳal bolup (16) ʿarṣa-ı ʿālamda şāh

Mülkni ʿadlı ḳılıp érdi bahışt

Taptı acal ḫānasıda mātlıġ

Çūn aña farzın (17) ḳażā bérdi kişt

Muddat-ı salṭanatı toḳuz yıl durur érdi.

Aḳaṭay Ḫan ibn Amenek Ḫan:

50b

(1) Vazīr dāru's-salṭanasıda ḫılāfat tācı bile sar-afrāz bolup Ḳal Ḫannıñ ikki oġlıġa (2) Kātnı soyurġal ḳıldı ve dād ʿadlġa ıştıġāl körgüzdi ve anıñ davrıda kim (3) Sufyān Ḫannıñ oġlanları Yūnus Sulṭān ve Pahlavān Ḳulı Sulṭān Ürgençniñ ḥākimi (4) érdiler. Alardın nā-pasandīda aṭvār ẓuhūrġa kélip bu cıhatdın alarnı Buḫārāġa ḳavladılar (5) ve Ḳal Ḫannıñ oġlanların dağı alar keynidin yiberdiler.

Maṣnavī

Ol ki ḳarıntaşı (6) anıñ azdur

Gerdiş-i davrān aña nā-sāzdur

Memleketidin ḳılıp ıḫrāc anı (7)

Ġurbat ara étküsi muḥtāc anı

Ve Aḳaṭay Ḫan, Yūnus Ḫan Ürgençni alġanda anıñ bile (8) uruşup dast-gīr boldı ve Ḳāsım Sulṭānnıñ amrı bile şahādat daracasıġa yétti. (9) Anıñ naʿşın Vazīrge kéltürüp dafn ḳıldılar. Pād-şāhlıġınıñ muddatı sékkiz yıl ve yétti ay (10) érdi ve ʿumrı yétmiş üç yıl durur ve anıñ altı oġlı bar durur érdi: Ḥācım Sulṭān, (11) Maḥmūd Sulṭān, Fulad Sulṭān, Témür Sulṭān, Allāh Ḳulı Sulṭān, Sulaymān Sulṭān.

Naẓm

Aḳaṭay (12) Ḫan çū taḫtnı aldı

Mülk ara şarr u şūr ḳozġaldı

Tüzetey dédi yurt işide yasa (13)

Bolmayın tüz aña yetüşti ḳażā

Yūnus Ḫan ibn Sufyān Ḫan: Ba-ġāyat şucāʿ u dılīr durur érdi (14) ve Manḳıt ḥākimi Ismāʿīl Biy dégenġa kiyev durur érdi. Ḳırḳ yigit birle Manḳıt barur men dép (15) Buḫarādın çıḳtı ve Kātnıñ şımāl cānıbıdın ötüp Tökge tüşti. Ḳuyaş ġurūb maylı (16) ḳılġandın soñra

Maṣnavī

Amu Suyı kim bu baḥr-ı aḫżar

Bir ḳaṭradur allıda muḥaḳḳar

Ol sudın (17) ötüp bolup şınāvar

Sāḥılġa çıḳıp minip tek-āvar

Ürgenç sarı ʿazīmat étti

Vaḳt-ı saḥar

51a

(1) ol bald[a]ġa yetti

ḳalʿa dīvārıġa yaġaç bile çıḳıp içkeri kirdi ve Maḥmūd Sulṭān ibn Avānış (2) Ḫan, kim inisi ʿAlī Sulṭānnıñ cānıbıdın Ürgenç vālīsı durur érdi, anı ordusıdın (3) tutup Vazīrġa Aḳaṭay Ḫannıñ ḳaşıġa yiberdi ve salṭanatġa olturdı.

Bayt (4)

Ṭalab içre her kim ki çālāk olur

Yetip maḳṣadıġa ṭarabnāk olur

Maḥmūd Sulṭān barġan- (5) dın soñ Aḳaṭay Ḫan umarā taḥrīṣı bile Ürgençġa sıpāh tarttı. Yūnus Ḫan ḳarşu çıḳıp (6) Şayḫ Nacmu'd-dīn Kübarā ʿalayhi'r-raḥmanıñ maġrıb cānıbıda muḥāraba vāḳıʿ boldı. Ürgenç sıpāhı ġālıb bolup (7) Vazīr çerigi şikest taptı. Havā ba-ġāyat ısıġ durur érdi. Aḳaṭay Ḫannıñ atı (8) yaramay barur érdi. Yūnus Ḫannıñ oġlı Ḳāsım Sulṭān, Ḫannıñ keynidin yetüşüp ʿınānı- (9) dın tutup alıp kéldi. Ürgençniñ ked-ḫudāsı, kim Salmān Arbāb durur érdi, anıñ (10) üyıġa tüşürdi ve on béş kündin soñ yaşurun kirge çolġap öltürtti. Andaḳ (11) kim sābıḳan meẕkūr bolup durur érdi. Ol çaġda Ḥācım Sulṭān bile Témür Sulṭān Ḫurāsān ve Bāġ-ābād (12) ḥukūmatıġa maşġūl durur érdiler. Atası ḫabarın éşitip ḳalın çerik bile Yūnus Ḫan (13) ḳaşdıġa ʿāzım boldılar. Vazīrdaġı şah-zādalar hem, kim Maḥmūd Sulṭān ve Fulad Sulṭān (14) ve Allāh Ḳulı Sulṭān durur érdiler, atlandılar. Bu ḫabar ıstımāʿıdın Yūnus Ḫan çerik yıġnap (15) arada muḳātala vāḳıʿ boldı. ʿAḳıbat Yūnus Ḫannıñ leşkerıġa ruʿb u hırās mustavlī bolup inisi (16) Pahlavān Ḳulı Sulṭān bile Buḫārāġa ḳaçıp anda tura almay racab ayınıñ on biride Ḳazvında (17) Şāh Ṭahmāsb mulāzamatıġa bardı. Bu vāḳıʿa sana toḳḳuz yüz altmış törtde rabīʿu'ş-şānīda érdi.

51b

(1) Muddat-ı ḫanlıġı béş ay durur érdi. Ḳāsım Sulṭānnı yoldın tutup kéltürüp (2) öltürdiler. Bu bābda dép dururlar:

Rubāʿī

Ger sākin éseñ ve ger cahānda sāyır

Ẓulm eylemegil (3) élge nıhān u ẓāhır

Ḳāsım ki töküp érdi Aḳaṭay ḳanın

Ḥācım tutup anı tökdi (4) ḳanın āḫır

Dost Ḫan ibn Buçuġa Ḫan: Barça şah-zādalarnıñ ıttıfāḳı bile (5) ḫan boldı. Avval kişi, kim Ḫīvaḳ dāru's-salṭanasıda taḫtġa olturdı, ol érdi. (6) Faḳīr-maşrab u darvīş-nıhād pād-şāh durur érdi. İnisi Éş Sulṭān bahādur ve macnūnvaş (7) kişi durur érdi. Aḳasınıñ davlatıġa ḳanāʿat ḳılmay Ürgenç ṭalabıġa (8) atlanıp Ḳum Ḳalʿa

navāḥīsıda Ḥācım Sulṭān bile maṣāf ḳılıp çūn hīç iş (9) başḳara almadı. Āḫıru'l-amr ṣulḥ bile muʿāvadat ḳıldı ve ol uruşda Uyġur ve Nayman- (10) dın başḳa Özbekni öltürmes durur érdi. Yana bir néçe furṣatdın soñra Ḫīvaḳ (11) ve Hazār-asb ve Kāt leşkerin yıġnap Ürgençniñ ḳaṣdıġa yürüş ḳıldı ve Ḥācım Sulṭān (12) inileri bile mudāfaʿaġa çıḳıp Tök ḳalʿası bile Ürgenç arasıda uruş vāḳıʿ (13) bolup durur ve Éş Sulṭān bir hafta arabadın küren tartıp muḳātala ḳılur érdi. (14) Āḫıru'l-amr bir kéçe ḫīla bile yaşurun Ürgençġa kirip Uyġur, Nayman amvālın talatıp avlād (15) u ʿayālın şahardın ıḫrāc ḳıldı ve Ḥācım Sulṭān Vezīrge barıp Nesāyda ʿAlī (16) Sulṭānġa ve Marvda Dīn Muḥammad Sulṭānnıñ oġlı Abu'l-Muḥammad Ḫanġa kişi yiberip ıstımdād ḳıldı. (17) Alar öz nökerleri bile kélip Ḥācım Ḫanġa ḳoşulup Ürgençni ḳabap tört aydın soñra

52a

(1) bir saḥar ḳalʿaġa yügürdiler ve Éş Sulṭānnı ol vāḳıʿada öz nökerleridin Tin ʿAlī Durman dégen, (2) oḳ bile urup öltürüp durur ve Dost Ḫannı dağı Ḫīvaḳġa kişi yiberip şahīd (3) ḳıldurdılar. Buçuġa Ḫannıñ naslı munḳaṭıʿ boldı.

Naẓm

Ol ki mülkige (4) ḳanāʿat ḳılmadı

Şorış afzūn ḳıldı rāḥat ḳılmadı

Ḳaldı çékgen (5) rancı żāyıʿ ʿāḳıbat

Boldı bir guzīrġa ḳānıʿ ʿāḳıbat

Ḥācım Ḫan ibn Aḳaṭay Ḫan: (6) Ba-ġāyat ʿāḳıl u kār-dān, ʿādıl u Musulmān pād-şāh durur érdi. Şucāʿat u şahāmatda (7) öz aḳrānıdın mumtāz, muruvvat u futuvvatda öz acnāsıdın sar-afrāz durur érdi. (8) ʿUmrı ottuz yettiġa yétgende sana toḳḳuz yüz altmış yettide Ürgençde ḫanlıġ (9) masnadıġa mütemekkin boldı. Anıñ culūsıdın toḳuz yıl soñ ʿAlī Sulṭān vafāt (10) taptı ve ol ḫūş-ḫūy u şīrīn-kelām, cavān-mard u ṣāḥıb-ı sar-ancām, şucāʿ u saḫāvatlıġ, (11) ʿādıl u sıyāsatlıġ şah-zāda durur érdi.

Bayt

Ḫuṣūsan ḥayā cavharı ẕātıda (12)

Édi nūr dék mıhr mırʾātıda

Andaḳ kim ölgünçe aʿżāsıdın bir ʿużvını ıḫtıyārı bile (13) kişige körgüzmedi ve ḫalvat yerde ṭahārat ḳılur érdi. Ürgenç, Hazār-asb, Kāt, (14) Nesāy, Abıvard vılāyātı aña maḫṣūṣ durur érdi. Her yıl Ḥūtda Ḫurāsānnı Turşīz (15) ve Turbat ve Cām ve Ḫargirddin Yél Köprügıġaça tāḫt u tāz ḳılur érdi. Curcān ve Cācarmnı (16) alıp Kebūd-cāmanı pāy-taḫt ḳılıp érdi. Anıñ leşkeri ḳırḳ miñge (17) yetti. Barçasıġa ʿulūfa bérür érdi. Ayaḳ nökeriniñ vaẓīfası on altı ḳoy

52b

(1) érdi. Ḳızılbaşnı köp türk ü tāz ḳılġan cıhatdın Şāh Ṭahmāsb sana toḳuz yüz (2) altmış béşde Badr Ḫan Ustaclunı Şāh Ḳulı Ḫalīfa-ı Muhr-dār ve Yād-gār Bég Türkman (3) ve Ḥasan Bég Fatḥ Oġlı ve Rustam Ḫan ve Aḥmad Bég Ḳubād Oġlı ve Ḳāsım Bég durur, Ġūt (4) Oġlı bile on iki miñ laşkarġa baş ḳılıp ʿAlī Sulṭānnıñ ḳaṣdıġa (5) nām-zad étti. Ittıfāḳan Sulṭān, Ḫurāsān Türkmanıġa tüşüp her nökeri bir ṭarafġa (6) barāt üçün barıp érdi. Sulṭān béş yüz kişi bile, kim iki yüzi (7) Abay Bég Göklen başlıġ Göklendin érdi, Kürgen kenārıda uruşup şikest (8) bérdi. Ibrāhīm Ḫan ẕi'l-ʿizzi ve'l-ḳadr ḥākim-i Astar-ābād ve Rustam Ḫan ve Ḳāsım Bég (9) miñdin zıyāda Ḳızılbaş bile ḳatlġa yétdi. Badr Ḫan ve Yād-gār Muḥammad Bég (10) Türkman camʿ-ı keṯīr bile dast-gīr bolup Ḥasan Bég Fatḥ Oġlı ve Aḥmad Bég Ḳubād Oġlı az kişi (11) bile ḳutulup kétdiler ve Şāh Ḳulı Ḫalīfa yolda ḳūlıncdın favt bolup érdi. (12)

Maṯnavī

Zahī ḫūrşīd-tāc u āsmān-taḫt

Zahī hımmat, zahī ġayrat, zahī (13) baḫt

Ki andın ḫayl-ı bī-ḥad Ḳızılbaş

Ḳaçar paygūlaġa andaḳ ki ḫuffāş

Sulṭān- (14) nıñ mīr-āḫūrıdın naḳl durur kim ol uruşda Sulṭānġa tüşgen (15) ġanāyım atınıñ toḳuzdın birin alur érdüm. Maña yetti yüz at tégdi. Özge amvālnı (16) mundın ḳıyās bile ḳılsa bolur. Mundın on altı yıl soñ Sulṭān, Ürgençdin Ḫurāsānġa (17) kélip Ḳuçand çülgeside ḳışladı. Bu nıyyat bile kim bahār ʿIrāḳġa çapavul urup ġazāt

53a

(1) ḳılġay. Bu ḳışlaḳda anıñ iki şānasınıñ arasıġa köydürgü çıḳıp ḥayāt vadīʿatın (2) melekü'l-mavtġa tapşurdı. Bu manşūba taʾrīḫ-ı hıcrī toḳḳuz yüz yétmiş altıda érdi ve Ḥasan Rūmlu (3) taʾrīḫıda yetmiş üç yıl dép durur. يك كم از قاتل قيزيلباش است taʾrīḫ

bolur. Bu (4) taḳdīr bile Ḥācım Ḫan culūsıdın altı yıl soñ vafāt taptı ve yaşı da (5) ḳırḳda durur érdi. Anıñ taʾrīḫıda bir şāʿır aytıp durur:

Taʾrīḫ

سلطان (6) سرور خسروان علی

آن که درد هر نام او فاش است

از دم آفتاب شمشیرش (7)

شاه طهماسب همچو خفّاش است

رفت آن شه ز عالم و اکنون

ز اوباش است (8) هر طرف فتنهء

سال تأریخ فوتشان کفتم

هی کم از قاتل قیزیلباش است (9)

Anıñ oġlı Sancar Sulṭān, Nayman Ḳul Muḥammad Biyniñ saʿyı bile Nesāyda yigirme béş yıl (10) pād-şāh bolup öldi. Andın nasl ḳalmadı. ʿAlī Sulṭān favtıdın bir néççe muddat soñ (11) Ḥācım Ḫan Ḫurāsānġa ġazāt nıyyatı bile barıp durur érdi. ʿUbaydu'llāh Ḫan Ḫ(v)ārazmnı (12) ḫālī tapıp cunūd-ı nā-maʿdūd bile Hazār-asb üstidin Ḳulançıġa kélip tüşti. Ḥālā ol mavżıʿda (13) Ḥażrat-ı pād-şāh-ı ʿālī-cāh ve sulṭān-ı gerdūn-dar-gāh, kim bu muḫtaṣarnıñ ḫuṭbası anıñ mubārek atı (14) bile ḫucasta mażmūn ve baṭnı ḥamīda avṣāfı bile maşḥūn durur, ʿımārāt-ı ʿālıyya bar-pā ḳıldurup (15) durur kim ḳavāyım-ı erkānı كانّهم بنيان مرصوص [59] āyatı bile manṣūṣ durur ve sāḥat-ı gerdūn-masāḥatı (16) ومن دخله كان آمنا [60] ṣıfatıġa maḫṣūṣ.

Maṣnavī

Muʿallā bınāsı felekdin rafīʿ

Musaṭṭaḥ u (17) fażāsı cahāndın vasīʿ

Kélip barça dīvārı dīvār-ı ḫuld

Bolup zīb birle namūdār-ı ḫuld

53b

[59] "İyi bilin ki Allah kendi yolunda kurşunlu bir bina gibi saf bağlayarak çarpışanları sever." (Kur'an, 61/4).
[60] "Onda açık alâmetler ve İbrahim'in makamı vardır. Oraya giren güvenlik içinde olur. Oraya gitmeye gücü yeten herkesin o ibade evini ziyaret etmesi de Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim bu hakkı tanımazsa Allah'ın kesinlikle ihtiyacı yoktur. O bütün âlemlerden müstağnidir." (Kur'an, 3/97).

(1) Muṣaffā köñül ḳaṣrıdın her üyi

Ḳılıp reşk aña çarḫ-ı aḫżar üyi

Çékip kenger ayvānı (2) Keyvānġaça

Yetip manẓarı çarḫ-ı gerdānġaça

Barı roz né kim tüşüp dıl-pasand

Ḳuyaş (3) közgüsidin bolup şīşa-band

Ve bāġī bınā ḳılıp durur kim anıñ fażā-yı vusʿat (4)-afzāsı

عرضها كعرض السّموات و الارض [61] tavsīfiġa ṣādıḳ durur ve ṣaḥn-ı zıynat-ārāsı (5)

ارم ذات العماد الّتى لم يخلق مثلها فى البلاد [62] taʿrīfiġa muvāfıḳ, suyı وكأساً دهاقا [63] daryāsıdın (6) ravān, madḫalı ادخلوا الجنّته [64] īmāsıdın ʿıyān, mazārıʿı كمثل الحرث [65] ḥuṣūlıdın maşḥūn, (7) aşcārı اصلها ثابت و فرعها فى السّماء ṣıfatı bile mavzūn.

Maṣnavī (8)

Şacarlar bütüp ṭūbā-ı sıdravār

Kélip barça ṭūbā kibi mīve-dār çamanlar (9)

Cınān gülşanıdın zıyād

Güli reng-ber-reng tapıp küşād

Rıyāḥīn tutup anda ḥaddın (10) fuzūn

Sih-berge havā-ḫ(v)āh sunbul-ı nigūn

Aḳıp her ṭaraf cū-yı Kevṣer-mıṣāl

Suyı barça (11) ḥayvān suyıdın zulāl

Velī suda mavc-ı girih-gīrler

Salıp sarv ayaḳıġa zancīrlar (12)

---

[61] "Siz Rabbinizden bir bağışlanmaya ve eni yerle göğün eni gibi bir cennete yarışın ki bu, Allah'a ve peygamberine inananlar için hazırlanmıştır. O Allah'ın lütfudur. Onu dilediği kimselere verir ve Alalh çok büyük lütuf sahibidir." (Kur'an, 57/21).

[62] "Sütunların sahibi İrem'e ki o ülkeler içinde bir benzeri yaratılmamıştı." (Kur'an, 89/7-8).

[63] "Dopdolu bir kadeh var." (Kur'an, 78/34).

[64] "Allah'ın kendilerini rahmetine erdirmeyeceğine dair yemin ettikleriniz şunlar mıydı?' dedikten sonra beridekilere dönüp 'Girin cennete! Size korku yok. Artık asla üzülmeyeceksiniz, de.' demektedirler." (Kur'an, 7/49).

[65] Ekin gibi.

[66] "Gördün ya Allah hoş bir sözü kökü sabit, dalı gökte güzel bir ağaca benzeterek nasıl temsil yaptı?" (Kur'an, 14/24). Metinde (اصلها ثابت فى الارض و فرعها فى السّماء) şeklindedir.

Çékip baş felek üzre sarv-ı sahī

Ki bolmay ayaḳ bandınıñ āgahı (13)

Körüp sarvnı bu ṣıfat-ı sar-farāz

Salıp ḳamarı boynıġa ṭavḳ-ı nıyāz

Bütüp alma sīb-i (14) zanaḫdān kibi

Alaẕ şīrası şīra-ı cān kibi

Üzüm ḫūşası eyleben (15) tāk ara

Ḫacal-ı Sunbula ʿıḳdın eflāk ara

Nıhāyatsız ālūy u zard-ālūsı

Mulaẕẕaẕ (16) anıñ dék ki şaft-ālū[67]sı

Anārı kélip laʿl-ı nā-yāb dék

Bolup dāna yāḳūt-ı sīr-āb (17) dék

Bolup sabz her sarı ancīr aña

Kélip şīra şeker bile şīr aña

Helāk eyleben

54a

(1) élni şāḫ üzre nāk

Bihī rengi andın bolup gerdnāk

Barı mīve vaṣfıda sürsem raḳam (2)

Varaḳġa yapuşġu dék oldı ḳalam

Żarūrī bu mavżıʿdın eylep güẕer

Sabab bu édi (3) eyledüm muḫtaṣar

Ḳulançı, Ḫīvaḳ bile Hazār-asb arasıda vāḳıʿ durur. Henüz uruş (4) tüşmey ʿUbaydu'llāh Ḫanġa Ḥācım Ḫannıñ Ürgenç kélgen ḫabarı yetüşüp Fulad (5) Sulṭān bile Témür Sulṭānġa, kim Hazār-asbdın Ḳuba Taġıġaça olturġan Özbekni (6) yıġnap Ḫīvaḳda asbāb-ı muḥāraba tahıyyasıġa maşġūl érdiler, élçi yiberip yaraşıp Buḫārāġa (7)

[67] Metinde (شفتالو) şeklindedir.

ʿavd ḳıldı. Bir néççe muddatdın soñra Nūr Muḥammad Ḫan ibn Abu'l-Muḥammad Ḫan ibn Dīn Muḥammad Ḫan, (8) kim Marv ve Abıvard ve Nesāy ve Bāġ-ābād ḥākimi érdi, Ḥācım Ḫan mutābaʿatıdın çıḳıp vılāyāt-ı (9) meẕkūranı ʿUbaydu'llāh Ḫanġa tapşurdı ve ʿUbaydu'llāh Ḫan özidin ḥākim ḳoyup anı manṣabdın (10) bī-gāna ḳıldı ve ol bu cıhatdın ḳaçıp Ḥācım Ḫan dar-gāhıġa kélip taḥrīṣ ḳılġan (11) üçün Ḥācım Ḫan vılāyāt-ı meẕkūranıñ ṭalabıġa atlandı. Bu ḫabarnı éşitip ʿUbaydu'llāh Ḫan (12) yana Ḫ(v)ārazm kélip şah-zādalarnı hīla bile tutup Ḫ(v)ārazmnıñ tamāmī bılādın musaḫḫar ḳılıp özidin (13) ḥākim ḳoyup barça Özbekni köçürüp Buḫārāġa ḳayttı ve Saġanc dıyārıda, Aḳ Su kenārıda (14) yigirme ikki şah-zādanı daraca-ı şahādatġa yétkürdi. Bu ḥādıṣa sana miñ dağı ikkide (15) érdi ve Ḥācım Ḫan bu muvaḥḥış ḫabarnı éşitgendin soñra ḳaçıp barġan şah-zādalar (16) ve nökerler bile ʿIrāḳda Şāh ʿAbbās Māżī aldıġa bardı. Şāh, taʿẓīm u tabcīl bile anı öz taḫtıġa (17) olturtup gün-ā-gün żıyāfatlar ḳıldı ve vaẓīfasıġa her kün miñ tümen

54b

(1) zar muḳarrar étdi ve ʿUbaydu'llāh Ḫannıñ oġlı ʿAbdu'l-muʾmın Ḫan, kim Ḫurāsānnıñ ekṣer (2) vılāyātın alıp sana miñ béşde Asfarāyınnı muḥāṣara ḳılıp érdi, Şāh ʿAbbās bu (3) cıhatdın anıñ mudāfaʿasıġa atlanıp Bısṭām kéldi ve Ḥācım Ḫan şah-zādalarnıñ (4) ḥareketi bile Şāhdın ayrılıp Türkmanıyyadın leşker alıp Ürgenç kélip ʿUbaydu'llāh (5) Ḫannıñ ḳoyġan ḥākimlerin ḳatl ḳılıp öz mamlakatıġa ége boldı. Ol çaġda (6) ʿUbaydu'llāh Ḫan oġlıġa madad bérmek üçün Īrān üstıġa atlanıp Ḫ(v)ācam Ḳulı Ḳuş Bégi (7) dégen amīrın özıġa taʿalluḳ sıpāh bile érevül ḳılıp ilgeri yiberip durur érdi (8) ve ol Çahār-cūy kélgende Hazār-asbdın kişi ḳaçıp bardı. Ḫ(v)ācam Ḳulı Biy, Ḫanġa (9) kişi yiberip özi surʿat bile atlanıp az furṣatda Hazār-asb kélip Bābā Sulṭān ibn (10) Fulad Sulṭān ibn Aḳaṭay Ḫannı ḳabadı. Andın ötüp Ḫānḳāhnı alıp Ḥamza (11) Sulṭān ibn Fulad Sulṭānnı ġāfil tapıp öltürdi. Ḥācım Ḫan bu ḫabarnı éşitip (12) Ürgençni taşlap Ḳazvında Şāh ʿAbbās ḳaşıġa bardı. Mundın soñra ʿUbaydu'llāh (13) Ḫan dağı kélip Hazār-asbnı tört ay ḳabap aldı ve Bābā Sulṭānnı öltürdi. (14) Bu vāḳıʿadın soñra bir yıldın soñra sana miñ altıda Tavuḳ yılı ʿUbaydu'llāh Ḫan (15) vafāt taptı. Andın soñra ʿAbdu'l-muʾmın Ḫannı kéçe köçüp barurda Żāman ḳalʿasınıñ (16) allıda atasınıñ umarāsı öltürdi. Bu ḫabar yetişgeç Ḥācım Ḫan Şāhdın ruḫṣat (17) alıp Ḫ(v)ārazm kéldi ve öz taḫtıġa minip néççe muddatdın soñ taʾrīḫ miñ on birde

55a

(1) ve Bars yılınıñ āḫırında seksen üç yaşında cānın Téñriġa taslīm ḳıldı. (2) Muddat-ı salṭanatı ḳırḳ ikki yıl durur érdi.

Maṣnavī

Édi Ḥācım ol ḫusrav-ı Cam-ı canāb (3)

Ki ʿaḳl u ḫıraddın édi kām-yāb

Çū baḫt anı mülk üzre ḫan eyledi (4)

Buḫār[ā] ahlı birle ḳırān eyledi

Yétip ʿāḳıbat dast-burd-ı ḳażā

Laḥd-ı tengnāyıġa (5) ḳıldı rıżā

ʿArab Muḥammad Ḫan: Atasıdın soñra Ḫīvaḳ dāru's-salṭanasıda pād-şāh (6) boldı. Ba-ġāyat mutadayyın u mutaşarrıʿ ve kem-āzār kimse durur érdi ve valāyatdın naṣībı bar durur (7) érdi. Anıñ ayyām-ı culūsıdın altı ay ötgendin soñra Orusdın leşker (8) kélip ḳuyaş, Saraṭān burcıġa taḥvīl ḳılġan küni Ürgençġa kirdi ve raʿāyādın (9) miñ kişini şahīd ḳılıp yetti kün tārāc étip aġır mālnı otġa (10) yaḳıp ḳayttı. ʿArab Muḥammad Ḫan, Ḫīvaḳdın atlanıp kélip Orus, Ürgençdin çıḳġan (11) yerde iki kün uruştı. Üçünçi kün zor ḳılıp ötti. Yana Islām leşkeri aldıġa (12) çıḳıp yetti kün ḳabap alıp ḳatl-ı ʿām ḳıldılar. Yüz kişi ḳutulup daryā kenārıda (13) yaġaçdın ḳalʿa salıp ḳabalıp érdi, alarnı hem dūzāḫġa yiberdiler. Mundın daġı (14) altı ay soñ Ḳalmaḳ leşkeri kélip Ḫ(v)āca Kölidin Tök ḳalʿasıġaça su kenārıda (15) olturġan élġa çapavul urup Burlıdın çıḳıp kétti. ʿArab Ḫan keynidin barıp (16) tüşgen esīr u mālnı alıp ḳaldı. Maʿlūm u roşan bolsun kim Özbek Ḫannıñ (17) zamānıdın tā ʿArab Muḥammad Ḫan davrānıġaça Ḫ(v)ārazm, Ḳalmaḳ türk-tāzıdın amān durur érdi.

55b

(1) ʿArab Ḫannıñ zamānıda Nayman Amīr Ṣūfī Mīrzā dégen Ḫusrav Şāh dégenni Élbars Ḫan (2) naslıdın Ḫīvaḳġa kéltürüp durur érdi. ʿArab Ḫan, Amīrnı Ḫusrav Şāh bile (3) öltürdi. Mundın soñra Uyġur Bayaş Mīrzā dégen Ḥasan Ḳulı Ḫannıñ avlādıdın (4) Ṣālıḥ Sulṭānnı Ürgençġa kéltürüp ḫan köterürde ʿArab Ḫan Ḫīvaḳdın barıp (5) Sulṭānnı ḳatlġa yétkürdi ve ʿArab Ḫannıñ yetti oġlı bar durur érdi: (6) Isfandyār Ḫan, Ḥabaş Sulṭān, Élbars Sulṭān, Abu'l-ġāzī Ḫan, Şarīf Muḥammad (7) Sulṭān, Ḫ(v)ārazm-şāh Sulṭān, Uġan Sulṭān.

Ammā Ḫabaş Sulṭān ve Élbars Sulṭān (8) bir anadın durur érdiler ve Ḫīvaḳda ulġaydılar. Ba-ġāyat bī-bāk u seffāk durur érdiler. (9) Avbāş-ı bī-baş sıʿāyatı bile ve aşrār şarāratı bile atasıġa ʿāḳ bolup sar-keşlik (10) ḳıldılar. Bu cıhatdın Ḫan, alarnıñ ḳaşdıġa iki ḳatla leşker çékip uruşdı. Soñġı (11) barġanlarıda alarnıñ élgige tüşüp durur. Ḫabaş Sulṭān anıñ dék atasınıñ közin (12) oydurdı ve bu vāḳıʿalar miñ otuzda durur érdi.

Ḳıṭʿa

ʿArab Ḫan kim ḳılıp ʿadl-ı (13) āşkārā

Anıñ davrıda rasm-ı ẓulm ḳaldı

Felek bu vachdın eylep aña ẓulm

Közi nūrın köziniñ (14) nūrı aldı

Ḫīvaḳda madrasa-ı ʿArab Muḥammad Ḫannı ol bınā ḳılıp durur érdi. Isfandyār Ḫan, (15) Şarīf Muḥammad Sulṭān ve Ḫ(v)ārazm-şāh Sulṭān bile Hazār-asbda ḳabalıp ḳırḳ kündin soñra (16) Isfandyār Sulṭān ʿIrāḳġa barıp durur ve Abu'l-ġāzī Sulṭān Buḫārāġa barıp durur érdi. (17) Şarīf Muḥammad Sulṭān dağı barıp aña ḳoşuldı.

Ḫabaş Sulṭān ve Élbars Ḫan: Atasın kör

56a

(1) ḳılġandın soñra ikevi muşāreket bile pād-şāhlıḳ sürdiler. Bir yıldın soñ (2) Ḫīvaḳda atası ve Ḫ(v)ārazm-şāh Sulṭān ve Isfandyār Sulṭānnıñ ikki ṭıfl farzandı, (3) kim biri bir yaşar, biri bir yarım yaşar durur érdi, törtevin öltürtdiler ve Uġan (4) Sulṭānnı Orusġa yiberdiler. ʿĀrıyyat pād-şāhlıḳ üçün ikki ʿālamda laʿnat-ı abadīġa (5) sazāvār bolup dururlar.

Rāy-ı cahān-numā-yı arbāb-ı başāratġa roşan u mubarhan bolsun kim ekāsıra ḫānadānıdın (6) Şīrvıyya, umarā ıġvāsı bile atası Ḫusrav Parvīznı ḳatlġa yétkürüp durur. Altı aydın (7) soñra ṭāʿūnnıñ marażı bile raḫt-ı ıḳāmatın ʿālamdın köterdi. Andaḳ kim Şayḫ Nıẓāmī (8) ʿalayhi'r-raḥma bu bābda dép durur.

Bayt

پدرکش پادشاهی را نشاید

اکر شاید بجز شش مه (9)

Ḫulafā-yı ʿAbbāsıyya dūdmānıdın Mustanṣır Ḫalīfa dağı atası Mütevekkil ibn Muʿtaṣım ibn Hārūnnı (10) öltürdi. Altı aydın ötmedi ve Kürgeniyye salāṭīnıdın ʿAbdu'l-laṭīf Mīrzā hem atası (11) Sulṭān Uluġ Bég Mīrzā ibn Şāh-ruḫ Mīrzānı şahādat daracasıġa yetkürdi. (12) Altı ayda Bābā Ḥusayn anı öltürdi.

Ḥabaş Ḫan ve Élbars Sulṭān dağı alar dék atası- (13) nıñ şahādatıdın altı aydın soñ Isfandyār Ḫan ḳolıda maḳtūl boldılar. Muddat-ı salṭanatları (14) bir yılda altı ay durur érdi.

Ḳıṭʿa

Bu iki bad-sirişt u bī-saʿādat

Çū öltürdiler eylep ẓulm (15) atasın

Felek ahl-ı cahānġa ʿıbrat eylep

Yeti ay yétmeyin bérdi cazāsın

Isfandyār Ḫan: (16) Şahr-yār-ı ʿāḳıl ve pād-şāh-ı ʿādıl durur érdi. Atası ʿArab Muḥammad Ḫan farzandlarınıñ ḳolıġa (17) giriftār bolġandın ḳırḳ kün soñ Hazār-asbdın çıḳıp vaḳt muḳtażāsı bile

56b

(1) Īrānġa Şāh ʿAbbās Māżī ileyıġa barıp érdi. Anıñ madadı bile Durūn ve Balḳan (2) taġınıñ Terākimesidin nöker alıp Ürgençge mutavaccıh bolup durur. Ol çaġda Ürgenç susızlıġ- (3) dın buzulup Tökniñ rū-ba-rūyıda daryā labıda ḳalʿa salıp durur érdiler. (4) Isfandyār Ḫan ol ḳalʿaġa kirip Ḥabaş Sulṭān ḫabar-dār bolup Ḫīvaḳġa ḳaçtı ve Élbars (5) Sulṭān bile Ḫīvaḳ leşkerin alıp Ürgençġa yürüdi ve Isfandyār Ḫan şikest (6) tapıp Manḳışlaḳġa barıp durur ve yana sıpāh yıġnap Ürgençġa kélip sulṭānlar bile uruşup mustavlī (7) boldı ve Élbars Sulṭānnı tutup öltürdi. Ḥabaş Sulṭān ḳaçıp Manḳıtda Şānek Mīrzā- (8) nıñ ileyige, kim öz nemek-parvardası cumlasıdın durur érdi, barıp durur. Ol ḥalāl nemek anı (9) tutup Isfandyār Ḫannıñ ḫıẕmatıġa yiberdi. Ḫan anı dağı Élbars Ḫanġa mulḥaḳ étti (10) ve Uyġur Nayman, kim ʿArab Muḥammad Ḫan ḳatlıġa sāʿī bolup érdiler, alarġa ḳatl-ı ʿām buyurup durur (11) ve Türkmannı dost tutup yurtġa kéltürdi. Bu cıhatdın özge Özbek muḫālafat étip (12) buzulup Māvarāu'n-nehrge ve Manḳıt ve Ḳazaḳġa kétdiler ve Abu'l-ġāzī Ḫanġa, kim Özbek ṭarafın (13) tuta durur érdi, anıñ bile köp muḥāraba ḳıldı ve āḫır aña dast tapıp ʿIrāḳġa (14) yiberdi. Taʾrīḫ miñ ottuz ikkide pād-şāh bolup durur érdi. On yeti yıl salṭanat (15) sürüp ıntıḳāl ḳıldı. Andın

Nūşān Sulṭān ve Aşraf Sulṭān atlıġ ikki (16) farzand ḳalıp durur. Alarnı Nadr Muḥammad Ḫan Buḫārāġa éltip ḳarşıda yer bérdi ve Ḫan- (17) nıñ vafātı taʾrīḫıda dép dururlar:

Taʾrīḫ

آن که مردم را چو چشم چشم را چون

57a بود درّ ُ شاهوار و ساخته جابر کنار

عقل و دانش را در اوصافش سر رشته کم است (1)

دریغا حالیا او غرق بحر قلزم است (2) ای

آفتاب کبریا چون انجم است (3) در شعاع

ذات او باقی است لیکن در نظر فانی نما

هفت شاه از اولیا هستند مشهور جهان

این شاه است زان تأریخ شاه هشتم است (4) هشتم

Bu taʾrīḫ yüzidin maʿlūm bolur kim (5) ayyām-ı milki on toḳḳuz yıl durur. Sulṭānu'l-atḳıyā ve ḳuṭbu'l-avlıyā Ḥasan Ḳulı ʿAzīzān ve Ḳāżī (6) Muḥammad ʿAzīzān ve Cān Muḥammad ʿAzīzānnıñ cıvārlarıda Meyvestānda madfūn boldı. Maʿlūm (7) bolsun kim Ḥażrat-ı Cān Muḥammad ʿAzīzān Ḫ(v)ārazmī, murīd-ı Ḳāżī Muḥammad ʿAzīzān Ḫ(v)ārazmī ve alar murīd-ı Ḥasan Ḳulı ʿAzīzān (8) Ḫ(v)ārazmī ve alar murīd-ı Muṣṭafā Ḳulı ʿAzīzān Türkman Ḫ(v)ārazmī ve alar murīd-ı Amīr ʿAlī ʿAzīzān Samarḳandī (9) Muzāḫīnī ve alar murīd-ı Ḥāfıẓ Başīr Muḥammadu'l-vāʿıẓı'l-ḫuzārī ve alar murīd-ı Ḥażrat-ı Mavlānā ʿAlī Bāvardī (10) ve alar murīd-ı Mavlānā ʿAlāu'd-dīn Mektebdār Ābīzī ve alar murīd-ı Saʿdu'd-dīn Kāşġarī ve alar (11) murīd-ı Mavlānā Nıẓāmu'd-dīn Ḫāmūş Ferketī ve alar murīd-ı Ḫ(v)āca ʿAlāu'd-dīn ʿAṭṭār ve alar murīd-ı (12) Ḥażrat-ı Ḫ(v)āca Bahāu'l-ḥaḳḳı ve'd-dīn durur érdiler. Ḥażrat-ı pād-şāh-ı meẓkūr-ı marḥūm Ḥażrat-ı (13) Cān Muḥammad ʿAzīzān muşār ilayhnıñ ḥalḳa-ı ırādatıġa dāḫıl bolup néççe yıllar (14) sulūkġa maşġūl boldı ve ḥaddın zıyāda futūḥāt u kerāmāt ve ḫavārıḳ-ı ʿādāt (15) ḥāṣıl ḳıldı. Bā-vucūdı kim daracāt-ı aʿlā ve marātıb-ı aḳsā tapıp sulūkı kemālġa (16) yétip durur érdi. Ḥażrat-ı Şayḫ ʿAzīzān ʿalayhi'r-raḥma rıḥlat ḳılurda alarnıñ tarbıyat (17) u ruḫṣatın ḳudvatu'l-ʿārıfīn ve zubdatu'l-vāṣılīn, şayḫu'ş-şuyūḫ Ḳāżī ʿAzīzān ʿalayhi'r-raḥmaġa, kim

57b

(1) alarnıñ ġalīfası durur érdiler, ḥavāla ḳıldı ve alarnıñ şuḥbatıdın dağı vaṣfdın (2) artuḳ maḳāmāt tapıp ruḫṣat-ı ırşād ḥāṣıl ḳıldı. Bā-vucūdı kim şaġl-ı avāmır-ı salṭanat, (3) ʿıbādāt u rıyāżātın kemālġa yétkürdi ve ḫalḳ ırşādıġa maşġūl bolup köp sālikni (4) manāzıl-ı maḳṣūdġa muşarraf ḳıldı.

Maṣnavī

Zahī farruḫ-ıḳbāl u ʿālī-ṣıfat

Bolup camʿ (5) aña faḳr ile salṭanat

Gehī ʿadl işidin natāyıc tapıp

Rıyāżātdın ki ḥavāyıc (6) tapıp

Gehī tīġ ile dafʿ-ı bī-dād étip

Gehī zuhd ile élge ırşād étip

İki ʿālam içre (7) tapıp şāhlıġ

Fanā sırrıdın taptı āgāhlıġ

Al-yavm maḳbara-ı müteberrikesi maḳṣad-ı ekābır-ı anām (8) ve marcıʿ-ı ḫavāṣṣ u ʿavām durur.

Abu'l-ġāzī Ḫan: Sulṭān-ı dānā ve ḫāḳān-ı tuvānā durur érdi. (9) Vılādatı sana miñ on törtde Tavuşḳan yılı āftāb Asad burcıda rabīʿu'l-avvalnıñ (10) on béşide, kim dū-şanba küni durur érdi, vāḳıʿ bolup durur. On altı yaşġa (11) yétgende Ürgençniñ ḥukūmatı Ḥabaş Sulṭān bile aña taʿalluḳ tutdı. Bir yıldın soñra (12) Kāt ayālatıġa yetti. Altı aydın soñ atası bile Ḥabaş ve Élbars maṣāffiġa atlandı (13) ve atası şikest tapıp dast-gīr bolġanda bir yigit bile yavdın çıḳıp ḳaçtı ve yolda atı yıḳılıp pıyāda (14) boldı. Ḳaşıdağı yigit aña atın bérip özi ḳaldı. Ol yigit ḫod Umbay érdi. (15) Ḫan anı tanımay, çūn soraşġu dék furṣat yoḳ érdi, ötüp yolġa tüşti. Inşāʾ-allāh (16) anıñ ẕikri öz maḥallıda aytılur. Ḫan andın Kātġa kélip anda tura almay Māvarāu'n-nahrġa mutavaccıh boldı (17) ve Samarḳandda Imām Ḳulı Ḫannıñ ḥıẕmatıġa yetti ve altı aydın soñra Şarīf Muḥammad Sulṭān

58a

(1) izidin barıp durur ve iki yıldın soñra, kim taʾrīḫ-ı hıcrī miñ iki yüz otuz üçde (2) érdi, aḳası Isfandyār Ḫannıñ ileyige kéldi ve Ürgenç vılāyatı aña (3) taʿalluḳ tuttı. Soñġı yıl aḳası bile Türkmanġa ravāc bérgen cıhatdın Ḫīvanīk kenārıda (4) Taş Köfrük

mavżıʿıda uruşup muʿāvadat ḳıldı ve Ḫ(v)āca Kölide, Amunıñ (5) kenārıda dağı uruşup Özbekdin yigirme, Türkmandın yétmiş kişi öldi. Bu vāḳıʿa- (6) dın soñra Özbek zor boldı. Andaḳ kim yoḳarıda ẕikr tapdı ve Abu'l-ġāzī Ḫan (7) Ḳazaḳda Éşim Ḫan yanıġa bardı. Andın soñra Türkistānda Tursun Ḫan ḳaşıda (8) boldı. Éşim Ḫan, Tursun Ḫannı öltürgendin soñ Imām Ḳulı Ḫan ḥıẕmatıġa (9) kéldi. Andın soñra Ḫīvaḳġa Türkman içıġa kélip Isfandyār Ḫan bile iki ḳatla muḥāraba (10) ḳıldı. Āḫır muṣālaḥa ḳılıp aḳası yanıda boldı. Ol uçurda buzulġan Özbek, (11) Aral mavżıʿıda téñiz kenārıda her ṭarafdın kélip yıġnalıp olturup érdiler. Isfandyār (12) Ḫan inisidin bad-gümān bolup tutup ʿIrāḳ yiberdi. Ol yıl Ṣāh ʿAbbās ölüp (13) anıñ nebīresi Ṣāh Ṣafī pād-ṣāh bolup Hamadānda durur érdi. Ṣāh Ṣafī anı Iṣfahānġa (14) yiberdi. On bir yıldın soñra ḳaçıp Bısṭām üsti bile Mahīnda olturġan Türkmanġa (15) kélip bir ḳış tavaḳḳuf ḳıldı. Andın Balḳanġa barıp Tekkede ikki yıl turdı. (16) Andın Manḳışlaḳġa bardı. Ol çaġda Manḳışlaḳ, Ḳalmaḳġa tābıʿ bolup érdi. (17) Ḳalmaḳ ḫanı anı öziniñ yanıġa alıp barıp köp taʿẓīm u tekrīm ḳıldı.

58b

(1) Bir yıldın soñra Aral Özbegi, Ḳalmaḳ ḫanıġa ḳırḳ boyaḳ pīş-keş éltip Abu'l-ġāzī (2) Ḫannı alıp murācaʿat ḳıldılar. Bu vāḳıʿa sana miñ dağı éllik ikkide durur érdi. Mundın (3) altı aydın soñ Isfandyār Ḫan vafāt tapıp taʾrīḫ miñ dağı éllik törtde ḳoy (4) yılınıñ avvalıda Aral vılāyatıda ḳırḳ yaşıda Abu'l-ġāzī Ḫan salṭanat (5) taḫtıġa culūs ḳıldı. Ḫīvaḳ Türkmanı aña nā-tābıʿ bolup Nadr Muḥammad Ḫannıñ atıġa (6) ḫuṭba oḳudı. Abu'l-ġāzī Ḫan Ḫīvaḳnı ikki martaba çaptı. Nadr Muḥammad Ḫan Türkmanġa kömek (7) yiberdi. Alar birle dağı köp uruştı. Bu cıhatdın Nadr Muḥammad Ḫan, Ḳāsım Sulṭān dégen nebīresin (8) köp sıpāh bile yiberdi. Ol kélgendin soñra Ḫan dağı (9) atlanıp Gendüm-kānġa kélip çapavul yiberip durur. Yanıda ikki yüz kişi ḳalıp durur érdi. (10) Ol vaḳtda Ḫīvaḳ sıpāhı kélip Ḫīvanīk Arıġınıñ canūbī ṭarafıda uruşup ikki yüz (11) kişidin şikest taptı.

Bayt

Ḫaylıñ köp ü azıdın bolma ġurūr u maʾyūs

Fīrūzmand bolmaḳ (12) Téñri ʿınāyatıdur

Ḫan dağı ḳaytıp çapavulġa barġan leşkerin daryā labıda (13) tapıp Aral bardı ve ʿAbdu'l-azīz Ḫan Buḫārā taḫtıda olturġandın soñra (14) Abu'l-ġāzī Ḫan yana çerik tartıp Ḫīvaḳġa kirip Türkmannı maġlūb u maḳhūr ḳıldı ve (15) Özbekdin üç yüz altmış

kişige ʿamal bérdi. Alarnıñ otuz ikkisıġa öz yanıdın (16) orun bérdi. Andaḳ durur kim ikki şayḫu'l-ıslām, iki ḳāżī, bir raʾīs, Seyyid Ata avlādıdın (17) bir mutavallī, bir naḳīb, tört atalıḳ, tört ʿınaḳ, tört mīr-āb, tört biy, bir parvānçı,

59a

(1) ikki aḳa, ikki arbāb, tört Çaġatay ʿınaḳı ve bir vazīr, kim ḥālā mehter dérler ve bir ḳuş bégi. (2) Bu ikevi orunsız Ḫannıñ ḥużūr-ı bāhıru'n-nūrıda ayaḳ üstide turdılar (3) ve Özbekni tört gürūh ḳılıp Tört Töpe atadı. Andaḳ kim Uyġur Nayman (4) bir töpe bolup Durman ve Yüz ve Miñ camāʿası Uyġurġa ḳoşuldı ve payġam-bar avlādı (5) Şayḫ ve Burlaḳ bile Naymanġa ḳoşuldı ve Ḳoñrat, Ḳıyat bir töpe bolup Calayır ve ʿAlī (6) Éli Ḳıyatġa ḳoşuldı ve Nöküz, Manḳıt bir töpe bolup Geniges Nökünġa ḳoşulup ve Ḫ(v)āca (7) Éli, kim ınşāʾ-allāh anıñ ẕikrin aytur men, Manḳıtġa ḳoşulup durur ve Ḳañlı, (8) Ḳıpçaḳ bir töpe bolup alarġa on tört uruġ at köterdi ve Ḫan barça Özbekge (9) Darġandın téñizġaça Amu Suyınıñ ikki ṭarafın ve her nahrları kim Amu Suyıdın (10) munşaʿıb bolup durur, alarnıñ aṭrāfın taḳsīm ḳılıp bérdi ve Ürgençniñ (11) ḫalḳın köçürüp Ḫānḳāhnıñ maġrıb cānıbıda ḳalʿa salıp köp yer bérdi. Ḥālā Ürgenç (12) ol mavżıʿ durur. Ba-ġāyat maʿmūr u ābādān ve Ḫ(v)ārazmnıñ uluġ savdā-ḫānası durur. (13) Bu vaḳʿa taʾrīḫ miñ dağı éllik altıda Tavuḳ yılı érdi. Andın soñra (14) memālikge sar-ancām bérip Terākime, kim kadīmī duşman durur érdi, alar ıstīṣālınıñ (15) fikride boldı. Ol uçurda Ġulām Bahādur, Dīn Muḥammad On Bégi, Orus On (16) Bégi dégen üç sar-dār üç tört miñ Türkman bile Hazār-asb canūbıda (17) Ḳum içide ḫayma ḳurup olturup durur érdiler. Ḫan, Hazār-asb barıp alarnı ḥīla bile

59b

(1) çarlap şılan tartar bahānası bile ikki miñ Türkmanġa tīġ suyı bile acal şarbatın (2) içürdi ve atlanıp ḥaşamın tārāc ve ahl [u] ʿayālın esīr ḳılıp ḳayttı. Mundın soñ Tecende (3) baʿżı Türkman, kim Ḫīvaḳdın ḳaçıp barıp olturup érdiler, alarnıñ ḳaṣdıġa (4) mutavaccıh bolup baʿżını ḳılıç damıdın ötkerip ve baʿżını ḳayd-ı balāġa tartıp (5) murācaʿat ḳıldı. Sana miñ dağı éllik toḳḳuzda Ḫurāsānnıñ Bamı Börme dégen (6) mavżıʿıda, kim ḳaçġan ḳalġan Türkman yıġılıp olturup durur érdi, alar ḳaṣdıġa (7) leşker çékip alar bile kār-zār ḳıldı. وان جندنا لهم الغالبون [68] āyatınıñ (8) muḳtażāsı bile ḥaḳ bāṭılġa ġālıb kélip Umbay ʿInaḳ özıġa mutaʿallıḳ yigitler bile Rustamāna (9) işler ḳılıp Ḳāhır Ḫ(v)āca, kim Türkmannıñ sar-dārı durur érdi, anı ḳatlġa yétkürdi. (10) Bu

[68] "Ve elbette bizim askerlerimiz mutlaka onlar galip geleceklerdir." (Kur'an, 37/173).

cıhatdın Türkman ḫaylı şikest tapıp Özbek bahādurlarınıñ tīġıdın ötti. Ḫan, (11) ġanāyım-ı farāvān ve usār-ı bī-pāyān bile Ḫīvaḳġa kélip tüşti ve soñġı yıl, kim Sıġır yılı (12) durur érdi, Ḳalmaḳnıñ Ḳoşut urıġıdın Dorcı Ṭayşı dégen Kāt mamlakatıġa (13) çapavul urup ḳayttı. Ḫan on béş künde Yügrük Baş mavżıʿıda izidin yetip uruş (14) saldı ve Ḳalmaḳnı maġlūb u maḳhūr ḳılıp ʿavd étdi. Andın soñ Tavuşḳan yılı Atrek (15) ve Kürgen boyıda Türkmanıyyanıñ "Bayraç" dégen ḳabīlası, kim bāġī bolup durur érdi, (16) Ḫan alarnıñ mudāfaʿasıġa on miñ çerik bile yürüş ḳıldı. Bu safarda (17) adaşıp ekşer ulus cūʿ u ʿaṭş ġalabasıdın mutafarrıḳ bolup ḳaldı. Ḫan tört yüz

60a

(1) kişi bile Bayraç ḳabīlasın tapıp ḳatl-ı ʿām ḳılıp ġanāyım-ı tamām ve usār-ı mā-lā-kelām bile kélip Ḫīvaḳġa nuzūl ḳıldı. (2)

Al-ḳıṣṣa barça Türkman ḳabāyılın köp tāḫt u tāz bile ıṭāʿatıġa kirgüzdi ve Lū yılı, kim (3) Ḳalmaḳnıñ "Torġavut" élidin "Mergen Ṭayşı, Oḳça Töbe, Toġul" dégen üç töre köp Ḳalmaḳ (4) bile Hazār-asbdın Darġanġaça çapıp durur érdi ve Ḫan on béş kündin soñra (5) izidin atlanıp "Sengīn Rıbāṭ" dégen mavżıʿda tapıp ḳabap uruştı. Ḳalmaḳ tāb kéltüre (6) almay kélip Ḫannıñ ayaġın būsa ḳılıp él boldılar. Mundın soñra Ḫan, Buḫārāġa altı (7) martaba leşker tarttı. Ḳara Kölni ikki ḳatla aldı. Kermineni bir kerret aldı. Buḫārānı bir ḳatla aldı. (8) Ḥaddın taşḳarı amvāl u ġanāyım bile ḳayttı. Ammā ʿAbdu'l-ʿazīz Ḫan bile ikki martaba rū-ba-rūy (9) bolup soñġı martabada muḥāraba u muḳātala ḳılıp şikest bérdi ve Ol uruşda Anūşah Ḫan (10) Rustamāna kār-zār ḳılıp āb-rūlar aldı ve Ḫan, āḫır ʿumrıda oġlı Anūşah Ḫannı pād-şāh étip (11) ʿuzlat ıḫtıyār ḳıldı ve taʾrīḫ miñ yétmiş törtde ارجعى الى ربك راضية مرضية [69] (12) muḳtażası bile fanā marḥalasıġa rıḥlat ḳadamın ḳoydı. كلّ نفس ذاءقة الموت [70] faḥvāsı bile acal şarbat-ı (13) nā-güvārın lā-curʿa çékti. Muddat-ı salṭanatı yigirme yıl durur érdi. Ba-ġāyat aşʿār-fahm u taʾrīḫ-dān kimse érdi. (14) Andaḳ kim öz sılsılasıda bir taʾrīḫ bitip Şacara-ı Türkġa mavsūm ḳılıp durur.

Ḳıṭʿa

Ḫan-ı ʿālam-panāh Abu'l-ġāzī (15)

Her ṭaraf bī-şumār çékti sıpāh

[69] "Dön Rabbine, sen ondan o senden hoşnut olarak." (Kur'an, 89/28).
[70] "Herkes ölümü tadacaktır. Mükâfatlarınız ancak kıyamet günü tamamlanacaktır. Her kim o vakit ateşten uzaklaştırılır da cennete konulursa işte o, murada erdi. Yoksa dünya hayatı, aldatıcı bir eşydan başka bir şey değildir." (Kur'an, 3/185).

Āḫır anı acal sıpāhı tutup

Eyledi manzılını ḫāk-i sıyāh (16)

Anūşah Ḫan: Ḫan-ı ṣāḥıb-davlat ve şāh-ı camşīd-ı ṣavlat durur érdi. Anıñ zamānıda (17) sıyāsatı bīmıdın ḳabāyıl-ı Türkmanıyya ṭuġyān ḳıla almadı ve Ḫan memleketniñ zımām-ı ıḫtıyārın

60b

(1) amīr-ı kebīr Umbay ʿInaḳnıñ ḳabża-ı ıḳtıdārıġa tapşurdı ve Amīr-ı bī-naẓīr ʿaḳl-ı matīnnıñ (2) dast-yārlıġı bile umūr-ı memleketge nıẓām bérip pīrāna işler ẓuhūrġa yétkürdi ve ol vafāt tapıp (3) anıñ manṣabı oġlı Amīr Seyyid ʿInaḳġa mufavvaż boldı ve Ḥān ikki ḳatla Maşhadnı çapıp ġanāyım-ı (4) bısyār bile ḳayttı ve üçlençi barġanda Maşhadnı alıp Ḥażrat-ı Imām ʿAlıyyu'r-rıżā maḳbara-ı müteberrikesin (5) zıyārat ḳılıp Maşhad-ı Muḳaddas taḫtıġa olturup durur. Ol cıhatdın "şāh" laḳabıġa mulaḳḳab boldı. (6) Henüz ol vılāyatġa sar-ancām bérmey durur érdi. Buḫārā-yı Şarīfdın ḫabar bardı kim Māvarāu'n-nahrdın (7) Élbars Ḫan, avlādı ʿAbdu'l-ʿazīz Ḫan amrı bile biraz leşker alıp Ḫ(v)ārazm ḳaṣdıġa (8) atlanıp durur. Bu ḫabarnıñ ıstımāʿıdın ḳahr u ġażabnāk bolup Maşhadnı taşlap Çār-cūy üsti (9) bile Amu Suyıdın ʿubūr ḳılıp Seyyid ʿInaḳnı biraz leşker bile Ḫīvaḳġa uzatdı ve özi (10) Buḫārā üstıġa ḥareket ḳıldı ve Bāġ-ı dıl-küşāda, kim ʿAbdu'l-ʿazīz Ḫannıñ muḥaddaṣātıdın (11) durur érdi, anda bār-gāh-ı ıḳbālnı bar-pā ḳılıp nuzūl-ı ıclāl buyurdı. Ol çaġda ʿAbdu'l-ʿazīz Ḫan (12) Ḫaṭāy ve Ḳıpçaḳ ḳavmınıñ dafʿı üçün Kermine barıp durur érdi. Soñġı küni Ḫ(v)ārazm bahādurları (13) ḳalʿaġa raḫna salıp kirdiler. Çāştgāhdın namāz-ı ʿaṣrġaça ġārat ḳıldılar. Mullā Seyyidā-yı Buḫārī (14) kim ol zamānnıñ şuʿarāsıdın durur, bu vāḳıʿanı şikāyatan naẓmġa kiyürüp dép durur kim (15)

Maṣnavī

ز کاشانهٔ خواجه ها تا کدا

پلاسی نمانده بجز بوریا

(16) زنُ مرد یکسان در ان ترکتاز

فقیر و غنی را نماند امتیاز

کشید این ستم تا نماز دکر

(17) مکس دیر کردد جدا از شکر

Çūn vaḳt-ı ʿaṣr boldı, Ḫan-ı gerdūn-tuvān ḳalʿaġa élçi yiberip ıstımālat vaʿdası bile ḳılıp

61a

(1) māl-ı amān ṭalab ḳıldı. Andaḳ kim şāʿır-ı meẕkūr aytıpdur.

Naẓm

شهر (؛ انوشه یکی قاصدی سوی

فرستاد پروردهء لطف قهر

بکفتاره جانب خواجه بار

سرا (؛ پس آنکه بکو بر سکندر

بهم متفق کشته خورد و کلان

رسانند خودرا برین آستان

بزرك زما کوی دیکر

که ما هم شبا نیم و هم کهنه

Amīr İskender Sarāy Atalıġ başlıġ (5) Buḫārānıñ maşāhīr u maʿārıfı tuḥaf-ı bısyār u pīş-keş-i bī-şumār bile (6) ḳalʿadın çıḳıp Ḫannıñ Ḥażratıda ʿubūdıyyat tofraḳın öptiler. Ḫan daġı alarġa (7) navāzış u ıstımālat ḳılıp Buḫārā taḫtıġa olturdı ve manābır üstide (8) ḫaṭīblar alḳāb-ı humāyūnġa til açtılar. Andaḳ kim ol ḥālda aytıp dururlar:

Bayt (9)

بنامش خطیبان کشادند لب

شد آن روز هنکامهءِ بو العجب

Andın soñ (10) ʿAbdu’l-ʿazīz Ḫannıñ izidin leşker yiberdi ve Buḫārāda özidin ḥākim ḳoyup ḳayttı (11) ve ʿAbdu’l-ʿazīz Ḫannıñ keynidin barġan leşker uruşup şikest taptı. (12) Bu cıhatdın Buḫārādaġı ḥākim tavahhum ḳılıp ḳalʿanı taşlap ḳaçtı ve Anūşah (13) Ḫannıñ ayyām-ı davlatıda Kātnıñ suyı ḳurup éli buzuldı. Ḫan alarġa (14) yeti günbeẕniñ şımālıda ḳalʿa-ı muʿaẓẓam taʿmīr ḳılıp bérdi ve bir arıḳ yardurup Aḳ Kölġa (15) yétkürdi ve aña “Yarmış” laḳab bérip dururlar ve Ḫan-ı gerdūn-tuvān taʾrīḫ-ı (16) hıcrī miñ daġı toḳsan ikkide Ḫānḳāhnıñ şımālıyya ṭarafıdın Yañı Ürgenç ve Yañı (17) Kātnıñ canūbıdın bir uluġ arıġ ḳazdurup Anbār Manāḳdın aşurup ḳoydurdı

61b

(1) ve Anbārnıñ maşrıḳ ṭarafıda bir ḳalʿa-ı ʿālī saldurup aña Şāh-ābād at ḳoyup durur ve ol (2) arıġġa pur-fayż hem ısm ve hem taʾrīḫ boldı. Al-yavm Şāh-ābād Arıġıġa maşhūr durur. (3) Anıñ fayżıdın köp yerler ābādān bolup béş on ḳalʿa andın su içe durur (4) ve ol ʿaṣrda Vazīrnıñ ḫalḳı iki gürūh bolup köçüp durur ve bir gürūhı Gürlenniñ (5) şımāl cānıbıda ḳalʿa tartīb bérip vaṭan tutup durur ve bir gürūhı Anbār bile Şāh-ābād (6) arasıġa ḳalʿa salıp olturdı. Ḫālā Çaġatayġa ıştıhār tapıp durur. Anıñ (7) üçün kim ol camāʿanıñ aṣlı Çaġatay élidin durur. Amīr Témür, Ḫ(v)ārazmnı alġanda (8) alarnı ḳoyup kétip durur érdi ve Anūşah Ḫannıñ ayyāmıda Amīr Seyyid ʿInaḳ- (9) nıñ saʿyı bile faḳīrnıñ acdādıdın Ciyen Biyniñ atası Ādīna Muḥammad Mīr-āb (10) ibn Davlat Biyniñ manṣabıġa yetüşti ve Ḫan ayyām-ı kühūletde oġlı Ḫudāy-dād (11) Ḫan bile Amīr Seyyid ʿInaḳnı mülkde nāyıb ḳoyup miñ atlıġ güzīde yigit bile (12) Ḫaramın bardı ve manāsik-i ḥacnı şarāyıṭ ve erkān u aḥkāmları bile ba-cāy kéltürüp (13) murācaʿat ḳıldı. Ḫan kélip masnadıda ḳarār tutġandın soñra Amīr Seyyid ʿInaḳ (14) favt bolup oġlı Bégi Cān ʿInaḳ ata manṣabıġa olturup durur ve Ḫan bir néççe (15) muddatdın soñra ʿālamġa vadāʿ ḳıldı.

Ḳıṭʿa

Eger müẕekker éseñ ḳılma mayl dunyāġa

Ki (16) ol ḥaḳīḳat aradur muʾannaṯ-ı adnā

Hamīşa ʿādatıdur kim birevge cuft olsa

Yana fırāḳıda eyler (17) esīr dām-ı ʿanā

Ḫudāy-dād Ḫan: Ata vaṣıyyatı bile masnad ayālatıġa olturup mülk ıntıẓāmıġa

62a

(1) maşġūl boldı. Anıñ zamānıda Bégi Cān ʿInaḳ ölüp Ḫudāy Ḳulı ʿInaḳ manṣabġa (2) olturup durur ve Ḫudāy-dād Ḫan zıyāda sıyāsatlıġ ve ʿadālatlıġ pād-şāh durur érdi. (3) Ammā mülki ʿumrı dék ve ʿumrı mülki dék bī-vafālıġ ḳılıp inisi Āreng Ḫan anı şahīd étdi (4) ve muddat-ı ʿumrı on yetti ve salṭanatı ikki yıl durur érdi.

Āreng Ḫan: Aḳası favtıdın soñ (5) Ḫudāy Ḳulı ʿInaḳnıñ saʿyı bile salṭanatġa olturdı ve ol ba-ġāyat zībā-manẓar u ṣabīḥu'l-vach (6) érdi.

Maṯnavī

Édi Yūsuf taḫt-ı Mıṣr camāl

Bolup barça allıda ḥayrān u lāl (7)

Yüzidin tapıp mıhr şermendelik

Öpüpdür ki eyler édi bendelik

Ḫırāmān (8) ḳaddıdın bolup munfaʿıl

Ḳalur érdi sarv-ı ravān pā-yı gil

Tekellüm-i tabassum ḳılur ḥālatı (9)

Labıdın aḳar érdi cān şarbatı

Eger atlanıp çıḳsa maydān ara

Salur érdi yüz (10) şūr davrān ara

Ve ger tīr-ı mujgānıġa bérse şast

Bérür érdi cānlar ṣaffıġa şikest (11)

Köp şūḫ-ṭabʿ u ʿışrat-dost durur érdi. Ḥażrat-ı Mavlānā Vafā kim uʿcūba-ı ayyām ve şāʿır-ı şīrīn- (12) kelām durur érdi. Aña taʿalluḳ-ı ḫāṭır paydā ḳılıp mulāzamatıda bolur érdi. Maşhūr durur kim (13) anıñ bile Ḫan arasıda köp ḥıkāyāt-ı ʿacība ve muṭāyabāt-ı ġarība vāḳıʿ bolup durur. Ol cumladın (14) durur kim

Ḥıkāyat

Mavlānā Vafā dunyāġa mayl ḳılmas durur érdi ve ḥucrasıda bir pārça namad veyā bir (15) būrıyādın özge basāṭ ḳoymas turur érdi ve madrasa-ı ʿArab Ḫānda mütemekkin durur érdi. Ḫan (16) bir kéçe bir maḥram bile ıltıfāt ḳılıp anıñ sar-vaḳtıġa yetti ve ḥucra éşigide mutavaḳḳıf bolup (17) ḫıṭāb ḳıldı kim “Mullām! Néñiz bar durur?” Mavlānā çūn bu vāḳıʿaġa muṭṭalıʿ boldı, bī-ıḫtıyār turup

62b

(1) taʿẓīm u tekrīm rasmın ḳıyāmġa yetkürüp durur ve bu badīha zamzamasıġa tarannum sürüp durur kim

Bayt (2)

Némiz bar ve némiz bar bir namad bir būrıyāmız bar

Séniñ dék pād-şāhlarġa duʿā-yı bī-rıyāmız bar

Ḫan (3) kemāl-i ınbısāṭ u ġāyat-ı naşāṭ bile içkeri kirip olturup durur.

Bayt

Ne davlatdur gedāsın (4) sorġalı şāh

Nuzūl étmek kélip maʾvāsı içre

Ve muddat-ı madīd anıñ ḳarañġu ḥucrasın şamʿ-ı camālı bile (5) çırāġān ve buzuḳ köñlin mıʿmār-ı ıltıfātı bile ābādān ḳılıp ve bir avuç zar bérip orduġa ḳayttı. (6) Mavlānā dağı ol zarnı madrasa sükkānıġa üleştürüp Ḫannıñ ḥaḳḳıda duʿā-yı davlat aldı. (7)

Yana ol kim bir kün Ḫan ġāyat şūḫlıġ yoḳ yoḳ belkim kemāl-i muḥabbatdın Mavlānā Vafānıñ boġzıġa (8) ḫancarın yétkürüp dédi kim "Bir ġazal-ı badīha ayt, yoḳsa naḳş-ı vucūduñnı bu ḫancar suyı bile (9) zamān avrāḳıdın maḥv ḳılur men." Mavlānā fi'l-badīhıyya bu ġazalnı ıtmāmġa yétkürdi kim (10) anıñ maṭlaʿ u maḳṭaʿı bular durur:

Maṭlaʿ

Dılī ki ḫancar āhı bile dū nīm bolur

Dū şāḫa dasta (11) gül, gülşen-i Naʿīm bolur

Maḳṭaʿ

Fırāḳ tīġı bile her zamān eger miñ yol

Cahannam olsa Vafāyīge ġam-ı yatīm (12) bolur

Ve Ḫan, Ḫīvaḳ ergide körnüş-ḫāna ʿımārat ḳıldı. Mavlānā Vafā ol ʿımāratnıñ (13) bannā u naḳḳāşı durur érdi. Köp dıl-keş ve ba-ġāyat munaḳḳaş bınā boldı. amīr-ı kebīr ʿAvaż Biy ʿInaḳ (14) marḥūmı zamānıda Ḫāṣṣa Ḳuş Bégi anı yıḳdurdı.

Burhānu's-sālikīn ve sulṭānu'l-ʿārıfīn, (15) aşrafu's-sādāt, mutaʿālī-daracāt, Ḥażrat-ı Seyyid Muḥammad Panāh Ḫ(v)āca ʿalayhi'r-raḥmanıñ oġlı Seyyid ʿUṣāmu'd-dīn (16) Ḫ(v)ācadın éşitip men kim Ādīna Muḥammad Biy ibn Bégi Cān ʿInaḳ, kim Aral Özbegıġa (17) ḥākim-i bi'l-ıstıḳlāl durur érdi, Ḫandın bir vach bile āzarda-ḫāṭır bile bolup Ḫīvaḳ

63a

(1) tavābıʿātın köp çaptı. Bu cıhatdın Ḫan anı kéltürüp özige atalıḳ ḳıldı ve ʿınāyāt-ı (2) bī-nıhāya ve ınʿāmāt-ı bılā-ġāya bile ḫāṭırın ṣayd étti ve anıñ zamānıda Ḳıyat (3)

dūdmānıdın Muḥammad Rıżā Bég, Aḳ Mascıdnıñ muḳābalasıda éşigin ḳıblaġa ḳaratıp (4) bir madrasa bınā ḳıldurdı. Anıñ taʾrīḫıda dép dururlar kim:

Taʾrīḫ (5)

بدوران سيّد شه آرنك خان

دُر تاج چنكيز نيلى خيم

مدرسه بنايافت اين پر ضيا

بدست جوانى زاهل كرم

خود ابن آتاليق خواجمبردى بى

قيات 7) دودمان مُعلّا حشم

پئ سال تأريخ نام خوشش

محمد رضا بيك كويد قلم

وليكن نبزد خرد در شمار

ز خاك رهش فرق كيوانست كم

Āreng Ḫan, Aḳ Sarāy (9) mavżıʿıda kim Ḫīvaḳġa bir farsaḫlıġ yer durur, ḳalʿa uʿımārāt bar-pā ḳılıp ekşer avḳāt (10) erkān-ı davlat ve aʿyān-ı Ḥażratı bile anda naşāṭ-ı basāṭın yayıp bazm-ı ʿışratġa (11) maşġūl durur érdi ve rıvāyat durur kim Ḫan, bī-bāk-maşrab yigit érdi. (12) Aḳ Sarāydın her kéçe ʿışā namāzıdın soñra ikki maḥram bile bād-pāy-ı ṣarṣar-ḫırāmġa minip (13) Ḫīvaḳġa kélip gül-çahra ḳızlar bile muʿāşarat u mubāşarat ḳılıp henüz ṣubḥ bolmasdın (14) burun Aḳ Sarāyġa barur érdi.

Bayt

Çū her kéçe ṣanam-ı şab-ravım ki sayr ḳılıp

Ne (15) barġanın kişi añlap ne kélgenini bilip

Bu rasm bile bir kéçe atlanıp kélür érdi.

Badarhān (16) Arıġınıñ köprügıġa kélgende at sürünüp Ḫan atdın cudā bolup başı (17) yarılıp āḫırat ʿazmın tuttı. Maḥramlarnıñ birisi anıñ ḳaşıda turup birisi

63b

(1) anası Toḫta Ḫanımġa kim Daruġan Türkmanıdın durur érdi, barıp ḫabar bérdi. Ol (2) şīr-ı zan ıżṭırār ḳılmay, tört at alıp oġlınıñ üstige kéldi (3) ve anı yaşurun dafn ḳılıp

Darġan yolıġa tüşdi ve az furṣatda manzıl-ı maḳṣadġa (4) yetüşüp atasınıñ üyıġa nuzūl-ı ıclāl körgüzdi ve anıñ aḳasınıñ bir oġlı bar durur (5) érdi. Āreng Ḫan bile hem-sınn u hem-ḳad. Şekl ü şamāyılı Ḫanġa muşābıh. Kiçiklikdin (6) Ḫan bile bir yerde ulġayıp durur érdi.

Maṣnavī

Anıñ dék muşābıh tüşüp (7) ol ikev

Ki aḥvalġa ikki körüngey birev

Alar bolsa bir yerde ger cilve-ger

Ne imkān ki (8) farḳ étgey ahl-ı naẓar

Anı Āreng Ḫan dép miñ atlıġ Türkman bile Ḫīvaḳ dāru's-salṭanasıġa (9) yürüş ḳıldı. Āreng Ḫannıñ umarāsı kim Ḫannıñ ne vāḳıʿa bolġanını (10) ve ḳayda barġanın bilmey mutaḥayyır érdiler. Ol aṣnāda Āreng Ḫan bābāsın körgeli (11) Darġan barġan érken İñ Miñ atlıġ ḳarıntaşı Türkman bile kéldi (12) dép ḫabar yetti érse barça ıstıḳbāl ḳılıp kéltürüp ordu-yı humāyūnġa tüşürdiler. (13) Bir aydın soñ faḳīrnıñ acdādıdın Ciyen Biy Yüz, kim Āreng Ḫannıñ ıltıfātı (14) ve Ādīna Muḥammad Atalıḳ ve Ḫudāy Ḳulı ʿInaḳnıñ saʿyı bile öz aḳrānıdın mumtāz u sar-afrāz (15) özge umarādın bolup durur érdi, anı Işfahānda Sulṭān Ḥusayn Ṣāhġa élçi étip (16) yiberdi. Bu vāḳıʿadın ikki aydın soñra Ādīna Muḥammad Atalıḳ, kim memleketniñ rükn-i aʿẓamı durur (17) érdi, şikārġa çıḳtı. Çūn ol Türkman-zāda şaharnı ol Ḥażratnıñ vucūdıdın ḫālī

64a

(1) tapdı. Naẓar ʿInaḳ Nayman başlıġ umarā-yı ʿıẓāmdın yeti kimseni tutdurup baʿżını Mekkeġa (2) ve baʿżını Buḫārāġa ve baʿżını Aralġa yiberdi ve Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm dāru's-salṭana memālikin Türkmanıyya (3) aldı ve Özbek camāʿasın ḫ(v)ār u zār tutdı. Az furṣatdın soñra bī-dād u ẓulmı andaḳ (4) ıstīlā taptı kim fuḳarālar buzulurġa yavuştı. Bu ḥādışanıñ vuḳūʿın Ādīna Muḥammad Atalıḳ (5) şikārda éşitip Aralġa yüz ḳoydı kim ol nāḥıyyatdın sıpāh alıp Türkmannı (6) aradın kötergey. Çūn Tök ḳalʿasıġa yetüşdi. Éşitdi kim anıñ ḳaşdı (7) üçün yolġa béş atlıġ tüşüp kişi ötkermey durur. Atalıḳnıñ ḳaşıda (8) ḳırḳ mīr-ı şikārdın özge kişi yoḳ durur érdi. Bu cıhatdın ḳaytıp Buḫārāġa barmaḳnı (9) avlā u ansab körüp muʿāvadat ṭarafıġa ʿınān-ı ʿazīmatın maʿṭūf ḳıldı. (10) Ḫ(v)āca Kölıġa kélgende Ciyen Biy-i meẓkūr üç yüz ḫāna-vār Özbek bile yoluḳdı. Bu vāḳıʿa (11) andaḳ durur kim Ciyen Biy Mīr-āb Işfahāndın kélip çūn Ḫ(v)ārazm

savādıġa (12) dāḫıl boldı. Bu manṣūba ḫabarı yetüşdi. Bu sababdın Ḳum içi bile Hazār-asb barıp (13) yaşurun kişi yiberip üyin köçürüp Amudın ötdi ve az vaḳtda Özbekniñ (14) maẕlūmları Türkmannıñ taʿaddīsıdın ḳaçıp aña ḳoşuldılar ve ıttıfāḳ (15) bile Aralnıñ yolıġa yüz ḳoyup érdiler. Atalıḳ-ı meẕkūrġa yoluḳġandın soñra (16) Aral barmaḳnı maşvarat u maṣlaḥat körüp yolġa tüşgen Türkmannı zīr u zabar étip Aralġa (17) nuzūl ḳıldılar ve Ḥācım Ḫan avlādıdın Cüci Sulṭānnı ḫan köterip

64b

(1) Ḳoñrat ve Manḳıt ve Ḳañlı ve Ḳıpçaḳ ve Ḥ(v)āca Éliniñ leşkerin yıġıp Ḥ(v)ārazm dāru's-salṭanası üstige (2) yürüdiler. Çūn fuḳarāġa alarnıñ āvāza-ı vuṣūlı yetti, hucūm ḳılıp Ḫannı öltürüp köp Türkmannı (3) ḳatlġa yetkürdiler. Ḳalġanları ḳaçıp ṣaḥrā u bayābānlarda sar-keşte u sar-gerdān bolup yüzdin (4) biri ḳutuldılar ve Toḫta Ḫanımnı at bile südretip öltürdiler. Bu vāḳıʿa sana miñ yüz altıda (5) durur érdi.

Ḳıṭʿa

Balī bu davr-ı taḳāżā-yı zamān kim

Yéter āḫır yamanlarġa yamanlıġ (6)

Cazāsın ʿāḳıbat kördi felekdin

Tilep ol merdek-i nā-cıns ḫanlıġ

Cüci Ḫan: (7) ʿĀdıl u raʿıyyat-parvar durur érdi ve anıñ zamānıda él, āsāyış u rāḥatlar tapıp durur (8) ve ol üç yıl ḥukūmat-ı salṭanat sürüp ʿālam-ı fānī gülistānı sayrı tamāşāsıdın közin yumup durur. (9)

Valī Ḫan: Ol dağı Ḥācım Ḫannıñ naslıdın durur. Sana miñ dağı yüz sékkizde (10) taḫtġa olturup durur érdi ve anıñ zamānıda Ḫudāy Ḳulı ʿInaḳ ʿālamdın ıntıḳāl (11) ḳıldı. Valī Ḫan macnūnvaş u nā-dān kişi durur érdi ve yurtġa nıẓām bére almadı. Bu (12) cıhatdın Ādīna Muḥammad Atalıḳ anı ʿazl ḳılıp Daşt-ı Ḳıpçaḳġa Ḳazaḳnıñ içige yiberdi (13) ve anıñ muddat-ı ḫanlıġı bir yarım yıl érdi.

Şāh Nıyāz Ḫan: Cüci Ḫannıñ oġlı durur ve baʿżı (14) Ḳaraça Özbekdin dép dururlar. Ammā avvalġı rıvāyat aṣaḥ durur ve taʾrīḫ-ı hıcrī miñ yüz onda (15) pād-şāhlıḳ martabasıġa yetti. Ba-ġāyat şucāʿ u mutahavvır durur érdi ve Ḳızılbaş ḳaşdıġa atlanıp (16) köp ġanāyım u amvālnı ḳolġa tüşürüp ḳayttı ve Türkman sar-keşleri ḳadam-ı tażarruʿ bile kélip ḫarāc ḳabūl étdiler (17) ve Şāh Nıyāz Ḫan öz ʿaṣrıda Buḫārā bile yaraşıp raʿāyā fārıġ-bāl u muraffatu'l-aḥvāl boldı. Bir neçe yıldın

65a

(1) soñ Ḥaḳnıñ raḥmatıġa ʿāzım boldı ve anıñ muddat-ı salṭanatı maʿlūm érmes durur.

Şāh (2) **Baḫt Ḫan:** Şāh Nıyāz Ḫannıñ oġlı durur. Atasınıñ ornıda olturup bir yıldın (3) soñra ʿuzlat-güzīnlik ıḫtıyār ḳıldı.

Seyyid ʿAlī Ḫan: Ol dağı bu camāʿadın (4) durur. Sana miñ dağı yüz on béşde yā on altıda pād-şāhlıḳġa yétip durur. Bir (5) neççe ayyāmdın soñ maʿzūl bolup durur.

Mūsā Ḫan: Şāh Nıyāz Ḫannıñ inisi durur. Çūn (6) salṭanat tācı bile sar-afrāz bolup durur. Bār-ı ʿām bérip fuḳarā u raʿāyāġa navāzışlar (7) ve ıstımālat vaʿdasın ḳıldı. Öz atıġa ʿalā-ḥıda tenke ḳaḳturup durur. Anıñ çağıda (8) Marvdın Astar-ābādġaça tağ étegıdağı ḳılāʿ u bılād ahlı, cızya u ḫarāc bérürler érdiler. ʿAẓamat (9) u şevketi özge ḫanlardın ötüp durur. Bir neççe muddatdın soñra anı Ḫīvaḳnıñ umarāsı (10) öltürmeklikge ıttıfaḳ ḳıldılar. Bu cıhatdın ḳaçıp Marvġa barıp durur. ʿAvaż Mehter, Marvda öltürüp (11) başın Ḫīvaḳ daru's-salṭanasıġa kéltürdi.

Yād-gār Ḫan: Ol dağı Ḥācım Ḫan naslıdın (12) durur. Ba-ġāyat ʿādıl ve ʿāḳıl u dānā pād-şāh durur érdi. Anıñ avāyıl-ı salṭanatıda Ādīna Muḥammad (13) Atalıḳ ʿālam-ı fānīdın cahān-ı bāḳīġa rıḥlat ḳıldı.

Naẓm

Dırīġā ki davrān-ı nā-pāy-dār

Yana ḳıldı (14) rasm-ı cafā āşkār

Rubāb-ı ṭarab boldı bī-zīr u bam

Buland oldı āvā-yı ḳānūn-ı ġam (15)

Cahān külbesi boldı mātam-sarā

Ulus ḳaldı andūh u mātam ara

Felek naġma ahlın ḳılıp navḥager (16)

Palās oldı él égnide cāma-zar

Ve Yād-gār Ḫan vılāyatnı baʿżı muʿtamad kişilarıġa (17) tapşurup gürūh-ı anbūh bile Ḥaramın bardı ve manāsik-i ḥacnı bar-cāy kéltürüp ravża-ı

65b

(1) müteberrike-i rısālat-panāh ṣalla'llāhu ʿalayhi ve sallam zıyāratıġa muşarraf bolup murācaʿat ḳıldı ve Şām- (2) nıñ navāḥīsıda Aʿrābdın köp camāʿa yıġnalıp alarġa muḳābala bolup muḳātala ḳıldılar. (3) Āḫıru'l-amr hazīmat tapıp ḳaçtılar ve alarnıñ izidin barıp ḳabīlaların tārāc étip kemāl-i (4) surʿat bile yürüp dururlar. Yolda Baġdādnıñ ḥākimi şāhāna żıyāfatlar ḳılıp (5) uzattı. Astar-ābād üstidin ötüp ḳubbatu'l-Islām Ḫ(v)ārazmnı ḳadam-ı şarīfi bile ġayrat-ı (6) bahışt ḳıldı. Ḫan ḥac barġanda Aral Özbegi sar-keşlik ḳılıp Ḳara Ḳalpaḳ- (7) nıñ töreleridin Éşim Sulṭānnı kéltürüp bīʿat ḳılıp érdiler. (8) Yād-gār Ḫan anıñ ḳaṣdıġa ikki martaba atlandı ve üç martaba leşker yiberdi. Her ḳaysıda (9) ḳatıġ uruş bolup durur. Ḫan bu vaḳayıʿdın soñra taʾrīḫ-ı hıcrī miñ dağı yüz (10) yigirme béşde yılnıñ āḫırıda ıntıḳāl ḳıldı.

Şıʿr

Cahāndın vafā-dārlıġ isteme (11)

Felek Zālıdın yarlıġ isteme

Ki ḳılġaç alar ınḳılāb āşkār

Né bāḳī ḳalur ḫalḳ u né Yād-gār (12)

Şīr Ġāzī Ḫan: Ol Sulṭān Ġāzī Sulṭānnıñ avlādıdın durur. Muvallıd u manşaʾsı (13) Buḫārā-yı Şarīf durur. Avāyıl-ı ḥālıda madrasa-nışīn bolup ʿılm ṭalabıda köp saʿylar körgüzüp durur (14) ve fażāyıl u kemālāt ḥāṣıl ḳıldı. Sana miñ yüz yigirme altıda Ḥaml muntaṣafıda Buḫārādın (15) kéltürüp Ḫīvaḳ dāru's-salṭanasıda taḫtġa olturġuzdılar. Afżalu'l-ʿulamā ve zubdatu'l-fużalā (16) mavlānā-yı aʿẓam ve dānā-yı mükerrem Seyyid Muḥammad Āḫūnd bu bābda dép durur kim

Taʾrīḫ

آن شهء خورشید فرهنك (17 چو بنش است

بمسند چون بروی شاهدان رنك

بجستم سال تأریخ

66a

(1) جلوسش

خرد فرمود ماه چرخ اورنك

Ve ol bu ḫānadānnıñ ṣaḥıb-ḳırānı (2) durur érdi. Anıñ āvāza-ı culūsıdın Éşim Ḫan ve Ḳara Ḳalpaḳ ḫaylı tavahhum étip (3) Aralnı taşlap ḳaçtı.

Çūn ḳalam bu yerge yetüşti. Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazmnıñ dıyārıda fıtna (4) u fasād cāẕıb bolup sulṭān-ı maġfırat-nışān Él Tüzer Muḥammad Bahādur Ḫan taġammada'llāhu (5) bi-ġufrānihniñ vāḳıʿa-ı hāyılası vuḳūʿ taptı. Ol cıhatdın bu kitāb taʾlīfı, kim ol Ḥażrat-ı (6) maġfūrınıñ farmānıġa mutaʿallıḳ durur érdi, muddat-ı madīd taʾḫīr taptı. Belkim metrūk boldı. (7) Çūn Ḥażrat-ı aʿlā-ḫāḳān-ı gerdūn-tuvān, afżal-ı salāṭīn-ı ʿālam, aʿdal-ı ḫavāḳīn-ı muʿaẓẓam, (8) muʿizzu'd-davlati ve's-salṭanati ve'd-dīn abu'l-muẓaffar ve'l-manṣūr Muḥammad Raḥīm Bahādur Ḫan aḳva'llāhu davlata-hu (9) bi'l-iḳbāl ve ḥafaẓa salṭanata-hu ʿani'l-iḫtilāl salṭanat sarīrıġa culūs ḳıldı. ʿAvāṭıf-ı bī-kerāna (10) ve marāḥım-ı ḫusravāna bile faḳīru'l-ḥaḳīr Şīr Muḥammadu'l-mulaḳḳab bi'l-Mūnısġa ḥażīż-ı maẓallatdın avc-ı ʿızzatġa (11) taraḳḳī bağışlap farmān-ı vācıbu'l-ıẕʿān ṣādır bolup durur kim "Bu kitāb taʾlīfın ıtmāmġa (12) yétkür ve bizniñ vāḳıʿamızını dağı taḥrīr silkige kiyür." Bınāan ʿalayh yana taʾlīf işige (13) şurūʿ ḳıldum. Vaffaḳa'llāhu lī bi-itmāmih.

Çūn Éşim Ḫan Araldın çıḳġandın soñra (14) Manḳıt Muḥammad Bāḳī Biy ibn Muḥammad Ḥāfıẓ Biy başlıġ camīʿ Aral Özbeginiñ şanādīd u maʿārıfı (15) rıbḳa-ı ıṭāʿat boyunlarıġa salıp kélip ʿataba-būslıḳġa muşarraf bolup dururlar ve Muḥammad Bāḳī (16) Biy kiçik oġlı Şīr Dalını Ḫannıñ mulāzamatıda ḳoyup durur ve Aralġa barġandın (17) soñra vafāt tapıp inisi ʿAvaż Bāḳī Biy Aral ḥukūmatıġa nām-zad boldı. Hem ol yıl

66b

(1) Marv, Şāh Cahāndın Astar-ābād ve Balḳanġaça taġ étegide ve Atrek ve Kürgen kenārıda (2) olturġan Ḳızılbaş ve Terākime ḫarāc u tansuḳātı bile kélip éllig ıẕhārı ḳılıp (3) navāzış-ı ḫusravānaġa maḫṣūṣ boldılar ve āftāb, Cadī burcıġa taḥvīl ḳılġanda leşker-i (4) ḳıyāmat-aṣar bile Ḳara Ḳalpaḳ ıstīṣālıġa yürüş ḳıldı. Ḳara Ḳalpaḳ tāb-ı muḳāvamat (5) kéltüre almayın māl u mavāşī ve üylerin taşlap ḳaçıp téñiz üstidin, kim (6) ġāyat burūdatdın sovıḫ bağlap durur érdi,

Naẓm

Īsārdın burūdat bile (7) zamharīr

Bolup érdi su muz[71]dın āhīn-nıẓr

Téñizler bolup taġ dék seng-i (8) bast

[71] Metinde (مور) şeklindedir.

Ḳatıġlıḳda fulad olup zīr-dast

Yañı Su ve Sır daryāsınıñ ṭarafıġa ḳaçtı ve Şīr (9) Ġāzī Ḫan mevkib-i gīhān-pūy bile téñizniñ kenārıda tavaḳḳuf ḳılıp Nayman (10) Amīr ʿAvaż ʿInaḳ, valad-ı Naẕar Ḥācī ʿInaḳnı béş miñ sıpāh-ı carrār bile muʿānıdlar kéynidin (11) yiberdi ve Amīr-ı muşār ilayh cahd-ı tamām ve saʿy-ı mā-lā-kelām bile ılġap aʿdā-yı davlatnı muz üstide (12) tapıp aṭfāl u ʿayāllarıdın özgesin ḳatlġa yétkürüp ḳanlarıdın téñiz yüzin şafaḳ-gūn ḳıldı (13) ve ḳalġanlarnı ḳayd-ı usāratġa tartıp Ḫannıñ mulāzamatıġa yétkürdi ve Ḫan, (14) Amīr-ı meẕkūr ve bahādurlarnı ınʿāmāt-ı vāfır bile sar-afrāz étip dāru's-salṭana-ı Ḫīvaḳġa murācaʿat (15) ḳıldı ve bu ḫabar aḳṭār-ı ʿālamġa ıntışār tapıp aṭrāf-ı memālikdin sar-keşler ḳadam-ı ıʿtıẕār bile (16) ınḳıyād ṭarīḳıdın dar-gāh-ı ʿālam-panāhġa mutavaccıh boldılar. Ol cumladın Ḳazaḳıyya ṭavāyıfı- (17) dın Fulad Töre ve Ḳaban Biy ve Baraḳ Biy ve Manḳışlaḳ ve Adaḳ Terākimesidin Ḫāl Naẕar Bahādur

67a

(1) ve Amān Durdı Bég pād-şāhlıḳġa lāyıḳ u munāsıb pīş-keşler bile āsıtān-būslıġ (2) şarafıġa muşarraf boldılar ve sana-ı hıcrī miñ dağı yüz yigirme yetide Béçin yılı (3) Maşhadda, kim Rāfiżī-ı bī-īmān Rustam ʿAlī Ḫan Şāmlu Musulmānlar bile muʾmınlarġa (4) īẕā u ḥaḳārat yetkürürler érdi, anıñ ḳaşdıġa و جاهد فی سبیل الله [72] āyatı- (5) nıñ muḳtażāsı bile sıpāh-ı bī-kerān çékti ve Ṭajan rūd-ḫānasınıñ kenārıda (6) çerge égirip şikār-andāzlıḳ ḳıldı ve Türkman ḳabāyılıdın leşker alıp Maşhadnı (7) ikki künġaça muḥāṣara ḳılıp fatḥ étdi ve ġāzīlar ġanāyım-ı bısyār ve usār-ı bī-şumār aldılar kim (8) naḳl ḳılmaḳdın ʿācız kéldiler. Rustam ʿAlī Ḫan yüz maşaḳḳat bile ḳaçıp ḳutuldı (9) ve ıṭāʿat étgen kefere cızya ḳabūl étip esīrlikdin amān ḳalıp durur. Maşhadnı (10) içindaġı Musulmānlardın Şarīf Ḫanġa tafvīż ḳılıp Nīşābūr türk-tāzı (11) üçün ḳadam-ı ırādatın ʿazīmat rikābıġa ḳoydı ve baʿżı dép dururlar kim Nīşābūr yürüşi Maşhad-ı (12) Muḳaddasnıñ türk-tāzıdın soñra Tavuḳ yılı vuḳūʿ tapmış durur. Ammā faḳīr bir nusḫada (13) körüp durur men kim Béçin yılı Maşhad-ı Muḳaddas ġazātıdın soñra bī-vāsıṭa Nīşābūr (14) uruşıġa atlandı. Her taḳdīr bile burun çapavullar yiberip izidin aġır (15) leşker bile kélip Nīşābūr ḳalʿasınıñ taḳābulıda yasav yasap tüşti ve aṭrāfġa (16) ġāzīlarnı gürūh gürūh ayrıp çapavulġa yiberip dururlar ve sıpāh-ı ẓafar-panāh ḳolıġa ġanāyım-ı mavfūr (17) tüşdi ve Nīşābūrnıñ ḥākimi Ḫasan Ḫannıñ uluġ oġlı Caʿfar

[72] "Yoksa siz hacılara su temin etmeyi ve Mescid-i Haram'dan umreciliği Allah'a ve ahiret gününe inanıp da Allah yolunda cihad edenin işi gibi mi tuttunuz? Bunlar Allah katında eşit olmazlar. Allah zalimler güruhunu doğru yola iletmez." (Kur'an, 9/19). Metinde (و جاهدوا فی سبیل الله) şeklindedir.

67b

(1) ʿAlī Ḫan, kim şucāʿatda engüşt-numā durur érdi, ġāzīlarnıñ ḳolıda ḳatlġa yetti. Şīr Ġāzī Ḫan (2) tört kün muḥāṣara ḳılıp muʿāvadat étti ve Nādır Şāh kim ol uçurda henüz pād-şāhlıḳ- (3) nıñ sarīrıġa culūs ḳılmay durur érdi ve Nīşābūr ḥavālīsıda aḳvāmı bile sākin (4) durur érdi, leşker-i Islām murācaʿatıdın ḫabar tapıp mutaʿāḳıb kélip leşker izidin yetüşüp (5) uruş saldı ve Manḳıt Ésen Muḥammad Üydeçini şahādat daracasıġa yetkürdi ve Éş Muḥammad Biy ibn (6) Ādīna Muḥammad Atalıḳ, kim ol ayyāmda ʿınaḳlıḳ manṣabı anıñ vucūd-ı ẕī-cūdı bile muzayyan (7) durur érdi, Şīr Dalı bile calādat tīġın cılvaġa kirgüzüp Şīʿadın köp kāfırnı öltürüp (8) Ḳızılbaşġa şikest bérdi ve Şīr Dalı zaḫm-dār boldı. Ḫan bu cıhatdın anıñ ırtıḳā-yı (9) marātıb ve ızdıyād-ı vaẓāyıfıġa köşiş ḳıldı ve davlat u nuṣrat bile Ḫīvaḳġa nuzūl étdi. (10)

Tavuḳ yılı Orus töreleridin Davlat Gerāy ve Andrey Guburnat otuz miñ (11) Orus bile Şayḫ Calīl Taġı, kim altun ve kümüş maʿdanı durur, anıñ (12) ārzūsı belkim Ḫ(v)ārazm fatḥınıñ tamannāsı bile Aral ḥudūdıġa nuzūl ḳıldı. Ḫan, Ḳoñrat (13) Ḳul Muḥammad Atalıḳ ve Nayman Amīr ʿAvaż ʿInaḳnı cunūd-ı nā-maʿdūd bile mudāfaʿaġa nām-zad étti. Alar Davlat (14) Gerāy bile gürg-āştī ḳılıp żıyāfat bahānası bile aʿdā-yı mıllat-ı bayżānı mıhmān-ḫāna-ı asfalu's-sāfılīnġa (15) yétkürdiler.

Maṣnavī

Eger işıñġa fayṣal bérse tadbīr

Ne ḥācat tartmaḳ ol işde (16) şamşīr

Basī mülk açtı İskender ḥayldın

Ki açılmas édi razm u cadaldın

Balī tadbīr érür (17) davlat nışānı

Ḳolıdın bérmes ahl-ı davlat anı

Sana miñ yüz yigirme sekizde

68a

(1) İt yılı Çınaran ḥudūdıġa Bardar yolı bile sıpāh tarttı ve susızlıḳ cıhatıdın mutavahhım (2) bolup bī-gevher maḳṣūd-ı murācaʿat ḳıldılar ve bu yolda ekṣer leşker talaf boldı ve Ḫan Nīşābūrdın (3) ḳaytġandın soñra Rustam ʿAlī Ḫan yana Maşhadnı alıp Şarīf Ḫannı dast-gīr étip (4) kös-i ıstıḳlāl urar érdi. Bu cıhatdın Şīr Ġāzī Ḫan Toñuz

yılı leşker tartīb (5) bérip Maşhadnıñ üstige yürüş ḳıldı ve çapavul saylı bile ekṣer ʿımārātnı (6) ḫarāb étip ġanāyım-ı bısyār ve usār-ı bī-şumār bile yandı. Faḳīrnıñ kiçikligimde uluġ caddım (7) Éşim Biydin ḳalġan Meşhedlik bir fartūt derek bar durur érdi. Ol dér (8) érdi kim "Maşhadnı Şīr Ġāzī Ḫan çapġanda ér ve ḫātūn béş miñdin artuḳ burda (9) ḥısābġa kirdi. Men ol cumladın durur érdüm."

Sıçḳan yılı Şīr Dalı ġaraż (10) köyler sıʿāyatı bile Ḫandın mutavahhım bolup Aralġa bardı ve yaġı-gerlik āġāz étip (11) soñġı yılı Mūsā Ḫannıñ oġlı Şāh Témürni Buḫārādın kéltürüp …[73] (12) Aral Özbeginiñ ıttıfāḳı bile ḫan köterip Béş Ḳalʿa ḳaṣdıġa béş martaba sıpāh (13) tartıp hazīmat taptı ve ekṣer Yomut ḫalḳı, élgide ve Amuya girdābıda talaf boldı. Ol cumladın (14) durur kim soñġı kélgende Ḳul Muḥammad Atalıḳ, kim Ādīna Muḥammad Atalıḳnıñ ʿam-zādası hem (15) ḳāyım-maḳāmı durur, mudāfaʿaġa aġır ḳoşun bile çıḳıp Vazīr tavābıʿıdın Ḳara Tal mavżıʿıda talāḳī-ı (16) farīḳayn vuḳūʿ tapıp uruş tüşti. Ol uruşda Atalıḳ-ı meẕkūr şahādat tapıp Yomut (17) Ḳara Atalıḳ dast-gīr-ı balā ve esīr-i mıḥan bolup Ḫīvaḳ leşkeri parāgende boldı. Bu vāḳıʿa ẓuhūrıdın

68b

(1) Şāh Témür Ḫan ve Şīr Dalı Biyniñ āftāb-ı ıḳbālı ırtıfāʿ tapıp Vazīr ve Gürlen (2) ve Şāh-ābād ve Baġlan ve Uyġur ve Ürgenç ve Ḫānḳāh ve Hazār-asbnı maʿa'l-mużāfāt musaḫḫar étip (3) Hazār-asbda Şāh Témür Ḫan salṭanat taḫtıda olturup Şīr Dalı Biy cunūd-ı nā-maʿdūd (4) bile Béş Arıḳ bılādın ḳayd-ı ınḳıyādġa çékip Şaṭ ḥavālīsın leşker-gāh étti (5) ve Ḫīvaḳ umarāsı daġı Ḫandın rūy gerdān bolup Aral sıpāhıġa ḳoşulup Ḫan- (6) nıñ mulāzamatıda Amīr Éş Muḥammad Biy ve faḳīrnıñ uluġ caddı Amīr Éşim Biy ve ṣāḥıb-aʿẓam (7) ve dastūr-ı mükerrem Yārım Dīvān ve Dosum Arbābdın özge kişi ḳalmadı. Bir kéçe Ḫanġa (8) ḫavf ıstīlā tapıp umarā-yı muşār ilayhimnı ḫalvatġa çaḳurup dédi kim "Aʿdā-yı davlat, (9) muʿaẓẓamāt-ı memleketni alıp Ḫīvaḳ ve Kāt ve Ḳahramāndın özge vılāyat ḳalmadı (10) ve sizlerdin başḳa umarā daġı mundaḳ bī-vafālıġ ḳıldılar. Émdi bu yurtda ıḳāmat (11) ḳılmaḳ ʿaḳldın uzaḳ u yıraḳ körünür. Ne kéñeş bérür siz?" Çūn Ḫan- (12) dın bu nükte-i vaḥşat-āmīznı éşitdiler. Éş Muḥammad Biy, kelām-ı faraḥ-afzādın mundaḳ gevher-afşānlıġ (13) ḳıldı kim "Ḥażrat-ı Ḫannıñ ḫāṭır-ı ʿāṭırlarıġa daġdaġa yétmesün kim bizlerdin bī-vafālıġ (14) ẓāhır bolġay. Tā cānımız bar durur, Ḥażrat mulāzamatıda cān-bāzlıġ ḳılurmız ve umarā-yı ʿāṣī (15) daġı paşīmān bolup yana dar-gāh-ı ʿālīġa ḫacālat bile yüz ḳoyup Ḥażrat-ı

[73] Metinde (كولام) şeklindedir.

fātıḥu'l-abvāb nuṣratı bile (16) aʿdā-yı davlat bar-ṭaraf bolġay." ve Ḫannıñ ḫıẕmatıdın çıḳıp ḳalʿa-dārlıḳ umūrıġa (17) ıştıġāl körgüzdiler. Az furṣatda umarā-yı ʿāṣī ḳılġan işleridin paşīmān

69a

(1) bolup inkisār-ı tamām bile ḳaçıp kéldiler ve Éş Muḥammad Biyniñ şafāʿatı bile Ḫan alarnıñ (2) carāyımıdın ötüp burunġı manāṣıb u marātıbın marḥamat ḳıldı ve Aral Ḳoñratınıñ (3) iki ḥākimi bar durur érdi: Ādam Biy ve Bég Murād Biy atlıġ. Şāh Témür Ḫan davlatınıñ (4) rükn-i aʿẓamı durur érdiler. amīr-ı kebīr Éş Muḥammad Biy alarġa bitip yiberdi kim (5) "Ḳarındaşmız. Eger Aral ʿaskerin buzsalar ḳarıntaşlıġ kemālġa yetküsi durur." (6) Alar mażmūnnı añlaġaç Ḳoñrat sıpāhı ile buzup çıḳıp Ḫīvaḳġa Ḫan- (7) nıñ ileyiġa kéldiler. Şīr Dalı, Aral ḫaylı bile buzulup Amuyadın ötüp (8) Aḳ Yaḳışdaġı Ḳara Ḳalpaḳ içıġa bardı. Şāh Témür Ḫan Hazār-asbda tura almayın Ḳara (9) Ḳalpaḳ Buḳan Biy bile Cayḥūndın ʿubūr étip Şīr Dalınıñ yanıġa bardı ve camīʿ Béş (10) Ḳalʿa, Ḫanġa mustaḫlıṣ boldı. Meger Şāh-ābād ḫalḳı kim mādda-ı fıtna durur érdiler, Éş Muḥammad Biy, (11) Ḫannıñ farmānı bile ol balda üstıġa leşker tartıp bir ay muḥāṣara (12) ḳılıp ʿāḳıbat suġa ġarḳ étip aldı ve Manḳıt Muḥammadī Bég başlıġ Şāh-ābād sar- keşlerin (13) ḳatlġa yetkürdi. Anıñ zamānıda sana miñ yüz ottuz üçde Tavuşḳan yılı Şīr Dalı (14) Biy ve Şāh Témür Ḫan ṣulḥ bahānası bile ṣanādīd-ı Ḳoñratdın Ötemiş Atalıḳ başlıġ (15) yigirme béş kişini éliklep şarbat-ı şahādatdın sar-şār ḳıldı. Soñġı (16) yıl, kim Lū yılı érdi, Ḳoñratnı musaḫḫar étip andaḳ ḳatl-ı ʿām ḳıldı kim (17) żuʿafā u aṭfāldın özge kişi ḳalmadı ve ol navʿ tārāc étti kim mātam-zada bīvalar

69b

(1) ḳuvvatı üçün bir tişi ḳalmadı. Ḳaçıp ḳutulġanlarġa Ḫan, Éş Muḥammad Biyniñ (2) saʿyı bile Yañı Arıḳnı marḥamat étip mavāʿīd-ı ḫusravāna bile dıl-cūylıḳ körgüzüp durur. Bu vāḳıʿa- (3) dın soñra on tört uruġ ḳabāyılı, kim alarnı "Uşaḳ Uruġ" hem dérler, Manḳıtġa (4) yav boldılar. Éş Muḥammad Biy alar ımdādı üçün Ġāyıb Parvānçını Béş Ḳalʿa çerigi (5) bile yiberip durur. Parvānçı yetüşmesdin burun Şīr Dalı Biy bile Ḳara Ḳalpaḳnıñ vālīsı (6) Ér Naẓar Biyni yıġınnı bile kéltürüp Uşaḳ Uruġ ḳaṣdıġa ḥareket ḳıldı ve Turġaḳ (7) Tama ve Ḳulan ḳulāʿın alıp tār u mār ḳıldı. Āḫır Uşaḳ Uruġ, Aḳ Ḳalʿaġa camʿ bolup (8) uruşġa āmāda u mustaʿıd boldılar. Ġāyıb Parvānçı dağı Aḳ Ḳalʿaġa kélip altı ay yatıp (9) Şīr Dalı bile yigirme martaba muḳātala

u muḥāraba ḳıldı. Yılan yılı bahār durur érdi. Uşaḳ (10) Uruḳnı köçürüp ḳayttı. Andın soñra Manḳıtda ḳaḥṭī paydā bolup durur kim

Maṣnavī (11)

Çapaḳ ḳılçıḳı cāndın artuḳ bolup

Toñuz ḳanı īmāndın artuḳ bolup (12)

Baḫsdın barıp anda murdārlıġ

Bolup belki fāş ādamī ḫ(v)ārlıġ

Şīr Ġāzī Ḫan (13) ve Éş Muḥammad Biy bu vāḳıʿanı éşitip Seyyid Baltu Ḫ(v)āca Naḳībnı on ikki miñ sıpāh bile (14) Aralġa yiberdi. Naḳīb-ı meẕkūr barġandın soñġı küni Şīr Dalı Biy ile muḳātala ḳılıp bed-dillik (15) yaʿnī cubn ġarīzīsı müteḥarrik bolup öz özidin bī-sabab ẓāhırī ḫavāṭır tartıp (16) Manḳıt Téñri Ḳulı ʿInaḳ bile, kim anıñ hem ḳuvvat-ı vāhıması ġālıb durur érdi, uruş ḳāyım (17) bolġan heneggāmda leşkerni buzup ḳaçtı. Ekṣer mutacannıda bu vāḳıʿa-ı hāyılada talaf boldı.

70a

(1) Bu mā-carā Ḫ(v)ārazm dıyārıda iẓhāru mina'ş-şamsi ve abyan mina'l-ams durur. Andaḳ durur kim (2) él arasıda maṣal bolup durur ve Şīr Ġāzī Ḫannı Ḳoy yılı āftāb, Cadī- (3) nıñ burcıda durur érdi, ḳulları şahīd ḳılıp[74] durur. Taʾrīḫ-ı vafātı داد

(4) از غلامان durur. Ba-ġāyat ʿādıl u fāżıl şahr-yār durur érdi. Ekṣer avḳāt (5) ʿulamā u fużalā ve şuʿarālardın ṣuḥbatı ḫālī érmes durur érdi. ʿIlm u şıʿr anıñ (6) zamānıda ravnaḳ u ravāc tapdı. Andaḳ durur kim Mavlānā Seyyid Muḥammad Āḫūnd anıñ (7) manāḳıbıda bir ḳaṣīda aytıp durur. Bu abyāt-ı ṣalāṣa ol ḳaṣīdadın (8) durur. Tayammunan

Abyāt

شهیکه عالم بدورش بود رواج پذیر

چه منطقُ چه حکم وف او (9) کند تقریر

ز فیض بخشئ ابر بهار مرحمتش

شده است باغ سخن آنچنان (10) کیر

که دست رد برخ نکهت بهشت زند

[74] Metinde *bolup* şeklindedir.

(11) کُل معانیٔ رنکین بکلستان ضمیر

Her haftada ikki martaba körünüş bérür érdi ve Ḫurāsānnıñ ekṣer bılādıdın cızya alur érdi (12) ve Manḳıtdın özge taşvīşı yoḳ durur érdi ve Şayḫ Arıġınıñ şarḳıda Bāġ-ı Murād ve Ḫīvaḳ (13) içide, Ḥażrat-ı ḳuṭbu'l-ʿālam ve ġavṣu'l-aʿẓam Pahlavān Maḥmūd ibn Pīr Yār Valī ḳuddisa (14) sirru-humā ravża-ı müteberrikeleriniñ canūbıdaġı madrasa anıñ āṣārıdın durur kim ba-ġāyat ʿālī (15) ʿımārat durur. Taʾrīḫın mesken-i fāżılān tapıp dururlar. Ayyām-ı salṭanatı on üç yıl durur. (16)

Andın soñra Ḳazaḳ pād-şāhı Abu'l-ḫayr Ḫannıñ inileridin "Sarıġ Aygır" dégenni (17) kéltürüp ḫan köterdiler. Ol kün cumʿa durur érdi. Namāz-ı cumʿaġa barurda atı şūḫlıġ

70b

(1) ḳılıp atdın yıḳılıp öldi.

Naẓm

Eger Şīr Ġāzī şah-ı mülk-gīr

Memālik üze (2) boldı ṣāḥıb-ı sarīr

Çū yétti acal tutdı rāh-ı fanā

Sarıġ Aygır anıñ izidin yana (3)

Anıñ zamānıda fużalādın Mavlānā Seyyid Muḥammad Āḫūnd, kim anıñ acdādı ve ansābı (4) ve aḥvālātı ve futūḥātıda "Gülşen-i Iḳbāl" atlıġ bir taʾrīḫ bitip durur, musaccıʿāt (5) u tarṣīʿāt ve ıstıʿārāt u buḫārāt ve ṣanāyıʿ u badāyıʿ bile ārāsta durur. Ammā henüz (6) mutaʿaddıd yazılmay durur érdi. Buḫārā fużalāsınıñ ḳolıġa tüşüp ḥasaddın (7) her dāstānıdın cuz u cuz ve varaḳ varaḳ maḳṭūʿ étip żāyıʿ ḳılıp dururlar. اَللّٰهُمَّ (8) اقطع ذرّيات لمن قطع هذا [75] ve Mavlānā Yaḥyā kim ol daġı nādıra-ı ʿaṣr durur, "Masnad" taḫalluṣ (9) ḳılıp érdi. Ol hem anıñ atıġa bir maṣnavī bitip durur kim ba-ġāyat pākīze-ʿıbārat (10) ve ḫūş-maźmūn durur.

Bahādur Ḫan: Ol daġı Abu'l-ḫāyr ḫan-ı meẕkūrnıñ inileridin (11) durur. Sarıġ Aygırdın soñra Éş Muḥammad Biy anı kéltürüp ḫanlıḳ taḫtıda olturġuzdı (12) ve ol altı aydın soñra bir kéçe Aḳ Şayḫ ʿImāratınıñ kéynidin tüşüp ḳaçtı ve salṭanat (13) amr-ı ḫaṭīrıdın ḳutuldı.

[75] Ey Allahım! Bunu kim kestiyse sen de onun neslini kes.

Élbars Ḫan: Şāh Nıyāz Ḫannıñ oġlı durur. Baʿżı anı Ḳazaḳ (14) sulṭānlarıdın tutup dururlar. Éş Muḥammad Biy ve Cumʿa Ḳulı Atalıḳnıñ saʿyı bile Béçin (15) yılı sana miñ dağı yüz ḳırḳda salṭanat sarīrıġa culūs ḳıldı. Anıñ zamānıda (16) sékkiz yıl yurt, āsāyış u farāġatda érdi. Bu sékiz yılda faḳīrnıñ caddı Éşim Biy (17) ve vazīr-ı şāyıb-ı tadbīr Yārım Dīvān vafāt tapdılar. Bu aralıḳda memleketniñ ḥall u ʿaḳdı

71a

(1) Amīr Éş Muḥammad Biyniñ raʾy-ı ʿālam-ārā-yı ʿuḳda-küşāyıġa mufavvaż durur érdi ve özge umārā- (2) nıñ mudāḫalatı yoḳ durur érdi. Bu cıhatdın Sulṭān avlādıdın Allāh Naẓar ʿInaḳ ve Ciyen Parvānçı (3) Éş Muḥammad Biydin bir bahāna bile rancīda bolup Şīr Ġāẓī Ḫannıñ valad-ı arşadı Ér Ġāzī (4) Sulṭānnı kéltürüp Şāh-ābādġa ḳabalıp yaġı-gerlik āġāz ḳıldı. Bu (5) ḥādıṯa Lū yılı sana miñ yüz ḳırḳ sékkizde Ṣafar ayınıñ on yetiside érdi. (6) Éş Muḥammad Biy ve umarā-yı ẕu'l-ıḥtışām ʿasākir-i ẓafar-maʾāṯır bile béş ay Şāh-ābādnı (7) muḥāṣara ḳıldı. Şāh Témür Ḫan ve Şīr Dalı Biy bu vāḳıʿanı éşitüp ḳuvvat-ı ṭāmıʿaları (8) müteḥarrik bolup Aral ʿaskeri ve Ḳara Ḳalpaḳ sıpāhı bile Béş Ḳalʿa ḳaṣdıġa yürüş (9) ḳıldı. Éş Muḥammad Biy Şāh-ābād üstidin turup Béş Ḳalʿa ʿaskeri bile mudāfaʿaġa (10) çıḳıp Ḳara Talda köp muḥāraba u muḳātaladın soñra Cumʿa Ḳulı Atalıḳ şahīd bolup şikest (11) tapıp kélip Ḫīvaḳda mutaḥaṣṣın boldılar. Şāh Témür Ḫan Hazār-asbġa kirip Şīr Dalı Biy (12) kevkebe-i tamām ve dabdaba-ı mā-lā-kelām bile Ḫīvaḳ üstıġa kélip Meyvestānnı muʿasker-i (13) ʿasākir-i nuḥūsat-maʾāṯır ḳıldı ve Éş Muḥammad Biyniñ tarġīb u taḥrīṣı bile Manḳıt Ḥasan Murād Bég (14) Hazār-asbda Şāh Témür Ḫannı öltürdi. Bu ḫabar-ı vaḥşat-aṯar ıstımāʿıdın Şīr Dalı Biy- (15) niñ şevketi mutazalzıl bolup tura almayın şikest tapıp ḳaçtı ve Manḳıt ve Ḳara Ḳalpaḳdın (16) üç miñ kişini dast-gīr ḳılıp Ḳoñrat ḳanı üçün ḳatlġa yétkürdiler. Bu (17) vāḳıʿadın soñra hem ol yıl Élbars Ḫan, Ciyen Vekīl Yomutnı üç miñ nafar-ı Türkman bile

71b

(1) Ḫurāsān ḥudūdınıñ çapavulıġa yiberdi. Alar ikki fırḳa bolup bir gürūhı Māned cülgesıġa (2) bir bölegi Ala Dağ ve Balḳan samtıġa, kim Ekrād-ı Çamişgezekniñ meskeni durur érdi, barıp ḥīn-ı (3) türk-tāzlıḳda durur érdiler. Ol navāḥīnıñ ḥukkāmı Ḳızılbaşıyya sıpāhı bile alarnıñ (4) sar-vaḳtıġa yetüşüp muḥāraba-ı ʿaẓīm vāḳıʿ bolup durur ve ikki ṭarafdın köp kişi ḳatlġa yétip āḫıru'l-amr (5) Ḳızılbaşıyya şikest tapıp ġāzīlar ġanāyım-ı bısyār bile murācaʿat ḳılıp ʿataba-būslıḳġa (6) yétüşdiler. Ol çaġda

Nādır Şāh Şamāḫīnı fatḥ ḳılıp Gence üstide érdi. Mundın soñra (7) Allāh Naẓar ʿInaḳ yaraşıp Ér Ġāzī Sulṭān ḳaçıp Oḳ Boyrıġa Türkmannıñ (8) içıġa bardı ve Yılan yılı Üç Üzek kenārıda Ḳoyçı Ḳayrıda Ḥasan Murād Bégniñ (9) saʿyı bile Açamaylı Ḳoñratdın ikki yigit Şīr Dalını öltürdi.

Ammā maʿlūm bolsun (10) kim Muḥammad ʿAlī ve Berd[i] ʿAlī ve Şīr Dalı üç aḳa ini durur érdiler. Muḥammad ʿAlīdın nasl ḳalmadı. Berdalı Bég- (11) niñ avlādı köp durur érdi. Ammā Ṭubulġa Biy ve ʿAbdu'llāh Bégdin özgesiniñ atları (12) maʿlūm érmes durur ve Şīr Dalınıñ üç oġlı bar durur érdi: Artuḳ ʿInaḳ (13) ve Seyyid ʿAlī Biy ve Ḫoraz Bég. Bularnıñ aḥvālātı émdi kélür.

Çūn camīʿ Aral ve Ḳara Ḳalpaḳ, (14) Élbars Ḫannıñ taḫt-ı farmānıġa kirdi. Ḥasan Murād Bégni kéltürüp ʿınaḳlıḳ (15) manṣabın marḥamat étip camīʿ Manḳıt camāʿasıġa ṣaḥıb-ı ıḫtıyār ḳıldı ve sana (16) miñ yüz éllikde Yılḳı yılı Şah-zāda Rıẓā Ḳulı Mīrzā, valad-ı Nādır Şāh, Balḫnı alıp rabīʿu'ş-şānīde (17) Māvarāu'n-nahrġa yürüş ḳıldı. Bu cıhatdın Buḫārā ḥākimi Abu'l-fayż Ḫan ve Ḥakīm Atalıḳ, Élbars Ḫan

72a

(1) ve Éş Muḥammad Biydin ıstımdād ḳıldılar. Alar aña miñ kişi kömek yiberip Élbars Ḫannıñ (2) özi izidin aġır leşker bile yürüş ḳıldı. Ḫan henüz Buḫārāġa yetüşmey (3) Ḳızılbaşıyya leşkeri ḳarşıda Abu'l-fayż Ḫan bile yaraşup murācaʿat ḳılġan ḫabarı (4) yétüşüp ḳayttı. Ol safarda savuḳ ışdıdād tapıp daryānıñ muzı Çār-cūy- (5) dın yoḳarıġa ötdi ve taʾrīḫ-ı hıcrī miñ dağı yüz éllik birde Ḳoy yılınıñ (6) avāḫırıda ẕu'l-ḳaʿda ayıda Ḫan, Éş Muḥammad Biyni şaharda nāyıb ḳoyup özi Özbek (7) ve Türkman ʿaskeri bile Ḫurāsān ḳaṣdıġa atlanıp Ṭajanġa vārıd boldı. Ol çaġda (8) Rıżā Ḳulı Mīrzā Hındūstāndın atasınıñ mulāzamatıdın ḳaytıp kélip Herātda (9) sākin durur érdi. Bu ḫabarnı éşitip kemāl-i ıstıʿcāl bile mudāfaʿaġa ʿazm ḳılıp Saraḫsġa (10) tüşdi. Ol aṣnāda Élbars Ḫan dağı Ṭajandın béş farsaḫlıġ ilgeri (11) ötüp érdi. İkki ḳaravul birbiriġa yoluḳup ġāzīlar aʿdā leşkeridin üç Ḳızılbaşnı (12) tutup kéldiler. Alardın Şah-zādanıñ ḫabarın éşitip muḳābıl bolmaḳnı (13) ḥazmdın uzaḳ u yıraḳ körüp Amvad cānıbıġa ʿınān-ı ʿazīmatın maʿṭūf ḳılıp Ḳaḫlan (14) ḳalʿası, kim Nesāy ve Abıvard mābaynıda vāḳıʿ durur, maḥṣūr ḳılıp yaḳın durur érdi kim (15) fatḫ ḳılġaylar. Anıñ ḥākimi, kim ol ḥālda Abıvardda durur érdi, bu ḫabarnı éşitüp (16) ḫabar-gīrlikge Abıvarddın çerik alıp kéldi. Ḫan anı Şah-zāda sıpāhı (17) taṣavvur ḳılıp muḥāṣaradın ḳol çékip aṭrāfnı ġārat étip murācaʿat ḳıldı.

72b

(1) Béçin yılı sana miñ yüz éllik ikkide Nādır Şāh Buḫārā fatḥıdın soñra racabu'l-muraccab (2) ayınıñ on altısıda yek-şanba küni ẕāhır Buḫārādın köçüp panc-şanba küni meẕkūr ay- (3) nıñ yigirme biride Çār-cūy üstidin ötüp Ḫ(v)ārazm tasḫīrıġa āheng ḳıldı. (4) Dū-şanba küni şaʿbānu'l-muʿaẓẓam ayınıñ on üçide Téve Boyunġa vārıd boldı. Muḥammad ʿAlī (5) Uşaḳ, kim Özbek Ḫan ve Türkman çerigi bile kélip durur érdi, muḳābıl bolup (6) şikest bérdi ve meẕkūr aynıñ yigirmeside Élbars Ḫan ve Éş Muḥammad Biy, (7) camīʿ umarā-yı Ḫ(v)ārazm cunūd-ı nā-maʿdūd bile mudāfaʿa üçün Hazār-asbġa barıp Tuzlaḳda (8) -kim anı Sulṭān Sarāy dérler, ba-ġāyat pākīze ve muṣaffā tuzı bolur ve cahānda anıñ dék (9) tuznı kem nışān bérürler- Élbars Ḫannıñ ḳaravulı Ḳızılbaş ḳaravulıġa (10) yoluḳup béş on baş késip kéltürdiler ve Fitnek ḥudūdıda muḳābıl (11) bolup uruş saldılar ve her neççe kim cahd-ı tamām bile kefereni ḳatlġa yetkürdiler. Yana bir ṭarafıġa ḫabar (12) yétmeyin yürmek avżāʿıġa tafāvut bolmadı. Āḫır Musulmānlar şikest tapıp Hazār-asbda (13) tura almay Hānḳāh baldasıġa ḳabaldılar. Nādır Şāh mutaʿāḳıb kélip balda-ı meẕkūranı (14) muḥāṣara ḳıldı ve sıpāh-ı Islām yaḫşı muḥāraba ḳılıp şikest taptı ve yeti kündin soñra kim Musulmānlar (15) ʿācız bolup ṣulḥ bile ḳalʿadın çıḳtılar ve yek-şanba küni Ḫan, umarā bile çıḳtı. Māh-ı mazbūr- (16) nıñ yigirme törtide sa-şanba küni Nādır Şāh, Élbars Ḫan ve Éş Muḥammad Biy başlıġ (17) umarā-yı Ḫ(v)arazmdın yigirme kişini şahādat daracasıġa yetkürüp durur ve ramażān ayınıñ

73a

(1) avāyılıda Ḫānḳāhdın köçüp Ḫīvaḳnı muḥāṣaradın ıḫtıyāṭlap sar-köb köterip atḳuladı. (2) Tüfeng ve top ve zanbūrek oḳınıñ żarbasıdın ekṣer ʿımārāt ḫarāb boldı ve üç kündin (3) soñra Dost Muḥammad Arbāb ḳalʿanı Şāhġa taslīm ḳıldı. Şāh yana üç kün tavaḳḳuf étip (4) Ḫīvaḳ ve Béş Ḳalʿadın usarāyı, kim şarʿ-ı şarīf bile Ḫ(v)ārazm dıyārıda ḳayd-ı raḳıyyatda érdi, (5) ẕukūran u ınāṣan barçanı alıp her birin ḫ(v)īş u aḳrabāsıġa tapşurdı. Bu yosunda (6) baʿżı Ḳalmaḳıyya ve Rusıyya bandalarnı dağı aldı. Ol cumladın Ḫurāsān usarāsınıñ ʿadadı (7) on ikki miñdin mutacāvız durur érdi ve tört miñ nafar dāru's-salṭana-ı Ḫīvaḳdın (8) érdi. Alarnı Ḫurāsānġa ravāna ḳılıp Abıvardnıñ tört farsaḫlıġıda bir ḥışār bar-pā ḳıldurup (9) "Ḫīva-ābād"ġa mavsūm ḳılıp ol esīrlerni anda olturġuzdı. Ḫīvaḳ ve Béş Ḳalʿadın Ér Nıyāz (10) Ḫan ibn Raḥīm Atalıḳ ibn Ḫudāy Ḳulı ʿInaḳ ibn Seyyid ʿInaḳ ibn Umbay ʿInaḳ başlıġ (11) tört miñ kişi nöker, miñ ḫarvār ġalla, her ḫarvārı Ḫīvaḳ taşıġa béş miñ batman (12) ve her kimde Ḳızılbaş burdası bolsa

aldı. Ol cumladın faḳīrnıñ caddı Şīr Muḥammad (13) Mīr-āb ibn Éşim Biydin miñ batman ġalla ve ér u ḫātūn, éllik burda aldı ve inisi (14) Seyyid Ḳulı Bégni nöker aldı. Özgeni mundın ḳıyās ḳılsa bolur.

Ṭāhır Ḫan: Ol Valī (15) Muḥammad Ḫannıñ oġlı durur kim Māvarāu'n-nahr ḫanlarınıñ banī-aʿmāmıdın durur, Nādır (16) Şāh murācaʿat ḳılurda anı ḫanlıḳ taḫtıda olturġuzup özıġa taʿalluḳ sıpāhını (17) mulāzamatıda ḳoyup ramażānnıñ on yetiside ẓāhır Ḫīvaḳdın köçüp Ḫurāsānġa kélgen

73b

(1) yolıdın murācaʿat körgüzdi ve Ṭāhır Ḫan altı ay ḥukūmat sürdi ve günahkārnıñ (2) ḳulaḳ burnını késtürür érdi ve Şīʿanıñ rusūmıġa ravāc bérür érdi. Bu taʿaddīġa (3) Muḥammad Mīr-āb ibn ʿĪd Mīr-āb Nöküz tüze bilmeyin Kātġa kirip muḫālafat ṭarīḳıġa ıḳdām körgüzdi (4) ve mubārazat ʿalamın cilvege kirgüzdi ve Aralġa kişi yiberip Artuḳ ve Seyyid ʿAlīnı, kim ol (5) uçurda ol navāḫīnıñ ḥukūmatıda mustaḳıl bolup érdiler, ıstıdʿā ḳılıp kéltürdi. (6)

Nūr ʿAlī Ḫan: Abu'l-ḫayr Ḫannıñ oġlı durur. Artuḳ ʿInaḳ ve Seyyid ʿAlī Biy ve Ḫoraz Bég anı (7) özleri bile kéltürüp Kātda ḫan köterip Ḫīvaḳnıñ üstıġa yürdiler (8) ve Ḳahramān ḫalḳınıñ saʿyı bile şaharġa kirip Ḳızılbaşlar bile Ṭāhır Ḫan argġa (9) kabalıp üç aygaça uruştılar. Āḫır naḳb bile ḳuduḳnı kömüp susatıp aldılar. (10) Ṭāhır Ḫan ve Uygur Ḳutlı Ḫannı Ḳızılbaşlar bile dar-köh-i Cahannamġa yiberdiler (11) ve ergge kirip Nūr ʿAlī Ḫan pād-şāhlıḳ taḫtıġa olturdı. Artuḳ ʿInaḳ hem ol (12) yıl Īrān barıp Marvda Şāh-zāda Naṣru'llāh Mīrzānı körüp Ṭāhır Ḫannıñ tehettük u taʿaddīsın (13) ba-nahcī taḳrīr ḳılıp ʿarżġa yetkürdi kim Şāh-zāda, Ṭāhır Ḫan ḳatlıdın ḫursand boldı ve atası (14) Nādır Şāhnıñ ızını bile aña ʿavāṭıf-ı bī-kerāna ve marāḥım-ı ḫusravāna körgüzüp (15) Abu'l-ġāzī Sulṭān ibn Élbars Ḫannı ḫan ḳılıp bérip yiberdi.

Abu'l-ġāzī (16) **Ḫan-ı Şānī:** Anıñ atı Abu'l-muḥammad Sulṭān durur. Nādır Şāh anı ḫan ḳılıp Abu'l-ġāzī küniyyetıġa (17) meknī érdi. Çūn Artuḳ ʿInaḳ İt yılı Īrāndın kélip Nūr ʿAlī Ḫannı ʿazl étip anı

74a

(1) ḫanlıḳġa naṣb ḳıldı ve Özbek maşāhīr u maʿārıfıdın altmış kişini inisi Ḫoraz Bég bile (2) Şāhġa nöker yiberdi ve fī-şuhūr sana ḫamsa ve ḫamsīn ve miya ve alf Ḫamlnıñ béşlençi küni, kim sa-şanba (3) durur érdi, Abu'l-ġāzī Ḫan, Ḳoñrat Küçek ʿInaḳnı Ḳoñrat Raḥman Ḳulı Atalıḳ ve ʿĀşūr Biyniñ (4) ḫareketi bile öltürüp durur ve sana miñ

yüz dağı éllik altıda Sıçḳan yılı ʿAlī Bay (5) ve Oraż Bay Çavdur muḫālafat körgüzüp Yomutnı özlarıġa muttafiḳ ḳılıp Béş Ḳalʿaġa andaḳ (6) dast-burd-ı ʿaẕīm körgüzdi kim hīç kim ḳorġanıdın baş çıḳara bilmedi. Balā-yı ḳaḥṭ (7) ortada şāyıʿ boldı. Abu'l-ġāzī Ḫan ve Artuḳ ʿInaḳnıñ maṣlaḥatı bile Yārım Dīvān- (8) nıñ avlādıdın Muḥammad Amīn Mehter Īrānġa barıp bu ḥādıṯānı Şāh mulāzamatıda ʿarż (9) ḳıldı. Nādır Şāh Terākime ṭāġīlarınıñ dafʿı üçün sıpah-sālār-ı aʿẓam Fatḥ ʿAlī Ḫan (10) ibn Ibrāhīm Ḫannı, kim öz bırādar-zādası durur érdi, ḳırḳ miñ sıpāh-ı (11) carrār bile ḳubbatu'l-ıslām Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm dāru's-salṭana ṣūbıġa yiberip Ḫoraz Bégge (12) ol memleket ıḫtıyārın tapşurup aña hem-rāh ḳıldı. Bu vāḳıʿa Sıġır yılı (13) Cavzā avāyılıda durur érdi. Sıpah-sālār Terākimeni mustaʾṣıl ḳılıp Senger mavżıʿıda, (14) kim Ḫīvaḳnıñ şımālıda ve Gendüm-kānnıñ ġarbıda vāḳıʿ durur, leşker-gāh étti. (15) Soñġı yılı Ḳazaḳ ulusınıñ vālīsı Abu'l-ḫayr Ḫan, Ḫ(v)āca Köliniñ şımālıdın (16) kélip Çılpuḳ ḥavālīsıġa çapavul urup Ḳıpçaḳ camāʿasıdın ʿAlī Ḳıpçaḳnıñ (17) üyin talap kétdi ve sana miñ yüz éllik toḳḳuzda Tavuşḳan yılı

74b

(1) Ḫoraz Bég Nādır Şāhnıñ mulāzamatıġa, ʿIrāḳġa barıp durur. Anıñ ġaybatıda hem ol yıl Abu'l-ġāzī Ḫan, (2) Artuḳ Ḫan ve Seyyid ʿAlī Biyni anası bile ḳatlġa yétkürdi. Ḫoraz Bég bu ḥādıṯanı ʿIrāḳda éşitip Ġāyıb Sulṭānnı (3) Şāhdın tilep Şāh taḳvıyyatı bile Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm dāru's-salṭanasın musaḫḫar ḳıldı ve Ḫoraz Bég kélür ḫabarın (4) éşitip Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm dāru's-salṭana umarāsı Abu'l-ġāzī Ḫannı tutup ʿArab Ḫan madrasasıda (5) maḥbūs ḳılıp durur érdi. Ḫoraz Bégni madrasadın çıḳarıp aḳaları ve anası kanı üçün taʿẕīb-ı (6) tamām ve ʿuḳūbat-ı mā-lā-kelām bile öltürdi ve ayyām-ı salṭanatı béş yarım yıl durur. Ba-ġāyat dānışmānd u dānā (7) ve ʿāḳıl pād-şāh durur érdi ve Ṭabʿ-ı şıʿrı hem bar durur érdi. Şıʿrda "Bayżā" taḫalluṣ ḳılur (8) érdi. Fużalā u şuʿarā bile ıḫtılāṭı köp durur érdi. Anıñ zamānıda Ḫoraz Bég atalıḳ arnası- (9) nıñ şımāl ṭarafıda Çiçi Ḳorġanın ʿımārat ḳıldı. Ḥālā āṯār u aṭlālı bar durur.

Ḳıtʿa

Neçe (10) kün ṭālıʿ-ı musāʿıddın

Gerçi taḫt aldı şāh Abu'l-ġāzī

Līk şaş-derge nard-ı ʿumrı tüşüp (11)

Çarḫ narrādıdın yedi bāzī

Ġāyıb Ḫan: Ol Bahādur Ḫannıñ oġlı durur. Avāyıl-ı ḥālıda (12) Ḳazaḳdın Buḫārāġa barıp Nādır Şāh, Māvarau'n-nāhrnı alġanda Şāhnıñ mulāzamatıġa yetüşüp durur érdi. (13) Ekṣer ḥurūb u yürüşde Şāhnıñ mevkibide durur érdi. Ḫoraz Bég bile kélip sana-ı meẕkūrada, (14) āftāb Asad burcıda durur érdi, Ḫ(v)ārazm-şāhlıḳ tācı bile sar-afrāz boldı. Ḫoraz Bég anıñ (15) culūsıdın iki kündin soñra on sékkiz altun cılavnı, kim Artuḳ ʿInaḳ ve Seyyid ʿAlī Biy, kim ḳatlıda (16) Abu'l-ġāzī Ḫanġa hem-dāstān bolup durur érdiler, öltürdi. Anıñ zamānıda fuḳarā āsāyışda (17) durur érdi ve mülkniñ ḥall u ʿaḳdı Ḫoraz Bégniñ ḳabża-ı ıḫtıyārıda durur érdi.

75a

(1) Ġāyıb Ḫanda maḥż atdın başḳa néme yoḳ durur érdi. Bu cıhatdın Ḫan, (2) ba-ġāyat sar-gerdān durur érdi.

Ḥıkāyat

Ṣıḳātu ṣādıḳı'n-nikātdın manḳūl durur (3) kim Ḫoraz Bégniñ ḳatlıġa bāʿıṯ u sabab bu durur érdi kim Taḫaḳu yılı (4) fī-şuhūr sana ḫamsa ve sittīn ve miya ve alf Küçek Bég ibn Muḥammad ʿInaḳ Nayman, żuʿafādın (5) bir bīva-zenge Gürlende mastlıġ ḥālatıda ẓulm u taʿaddī körgüzdi. Ol furṣatda Ḫan, (6) Şayḫ Calīl tağınıñ navāḫīsıda şikār-andāzlıḳġa maşġūl durur érdi. Ol (7) bīva-zen barıp taẓallum körgüzdi. Ḫan, Muḥammad ʿInaḳġa ʿıtāb-āmīz ḥarflar bile tahdīd ḳılıp (8) şeherge muʿāvadat körgüzgende Küçek Bégni nudamāsı bile tutdurup maḥbūs ḳıldı (9) ve Ḫoraz Bég Gürlen canūbıdın ġayr-ı maʿmūr u avrā yerlerni, kim Manḳıt camāʿasınıñ ḫālıs (10) mülki érdi, ābād ḳılmaḳġa arıḳ ḳazdurur érdi. Bu vāḳıʿa ḥudūṣıdın rancīda bolup Ḫīvaḳġa (11) kélip Ḫandın bī-ıẕn Küçek Bégni ḥabsdın ḫalāṣ ḳılıp Ḫanġa nā-şāyast sözler (12) ayttı. Bu cıhatdın Ḫannıñ ātaş-ı kīnesi ıltıhāb tapıp anıñ ḳatlıġa cāzım boldı (13) ve soñġı kün körünüşge barġanda multūḳ bile atıp öltürdi ve Şākir Bégni anıñ ʿaḳabıdın (14) yiberdiler ve Ḫoraz Bégniñ aḳrabāsıdın on kişi ve Manḳıt maʿārıfıdın altmış (15) kişini tīġdın ötkerdiler. Ol camāʿadın Artuḳ ʿInaḳ altı yıl ve Ḫoraz (16) Bég béş yarım yıl ıstıḳlāl bile camīʿ Ḫ(v)ārazmġa ḥukūmat sürdiler. Alarnıñ (17) ayyāmıda marāsım-ı ẓulm u ʿınād, ḳavānīn-ı fısḳ u fasād ışтıhār taptı. Ammā kerem u ʿaṭā bābatıda

75b

(1) Ḥātım-nışān durur érdiler ve Bég-ābād, Ḫoraz Bégniñ mustaḥdaṣātıdın durur.

Andın soñra (2) Ġāyıb Ḫan pād-şāhlıḳda mustaḳıl boldı ve baʿżı umarānıñ şafāʿatı bile Küçek Bégniñ (3) carāyımıdın ötdi ve hem ol yıl Ḳoñrat Ḫ(v)āca Ḳulı Bégge tarbıyyat ḳılıp ʿınaḳlıḳnıñ (4) manṣabın muruvvat körgüzdi ve Ḫan ġayūr u ẓālım-tabʿ kişi durur érdi ve avāḫır-ı salṭanatıda (5) ẓulm u taʿaddīsı ḥadd-ı ıʿtıdāldın ötüp Béş Ḳalʿanıñ raʿāyāsıġa ḳırḳ miñ ṭalā (6) salıġ saldı, fuḳarā u ʿacazanıñ dādıġa yetmedi. Bu cıhatdın Gürlende Ḳıpçaḳ (7) Matan Atalıḳ ve Nayman Ibrahīm ʿInaḳ ve Nöküz Éş Nıyāz Nāyıb, kim anı Şanḳay (8) hem dérler, yaġı-gerlik āġāz ḳılıp Ürgençde Bābā Cān Aḳsaḳ dağı alarġa muvāfaḳat (9) körgüzdi. Bu cıhatdın Ḫan mutavahhım bolup sana miñ dağı yüz altmış toḳuzda (10) Sıġır yılı kiçik inisi Ḳara Baynı ḳāyım-maḳām ḳılıp atası Bahādur Ḫan bile, (11) kim oġlın körmekge köp Ḳazaḳ bile kélip Bāġ-ı Murādda yatıp durur érdi, (12) ḳoşulup Daşt-ı Ḳıpçaḳġa Ḳazaḳ arasıġa barıp köp yıl ḫanlıġ sürüp ʿAvaż (13) ʿInaḳnıñ zamānıda vafāt taptı. Ḫ(v)ārazm memālikide ayyām-ı salṭanatı on bir yıl érdi (14) ve éşitürmiz kim anıñ otuz oġlı bar durur. ʿAbdu'l-ʿazīz Ḫan (15) ve Şāh Ġāzī Ḫan ve Cahān-gīr Ḫan ol cumladın durur. Inşāʾ-allāh bular émdi (16) ẕikr ḳılulur.

Ḳıṭʿa

Çū Ġāyıb Ḫan ḳuyaş dék boldı ṭālıʿ

Mah-ı ıʿmār ḫaşmın ḳıldı (17) ġārıb

Boluñ ḥāżır ki ol dağı cahāndın

Atı dék āḫıru'l-amr oldı ġāyıb

76a

(1) **Ḳara Bay Ḫan**: Anı ʿAbdu'llāh Ḫan ısmıġa mavsūm ḳıldılar ve baʿżı anıñ atın Bay Böri (2) Ḫan dép dururlar. Ammā avvalġı aṣaḥ durur. Bay Böri ortançı aḳasınıñ atı durur. Ol (3) Ḳara Ḳalpaḳnıñ arasıda ḫan durur érdi. Anı Ḳara Ḳalpaḳ tutup Gürlen Özbegige (4) kéltürüp bérdi ve Gürlen umarāsı anı öltürdi. Bu vāḳıʿadın soñra Ḳara Bay (5) Ḫannı ʿazl étip atası ve aḳası yanıġa Ḳazaḳġa yiberdiler. Muddat-ı ḫanlıġı tört ay érdi. (6)

Témür Ġāzī Ḫan ibn Muḥammad Raḥīm Sulṭān: Ol Şīr Ġāzī Ḫannıñ aḳrabāsıdın durur. (7) Baʿżı anı Māvarāu'n-nahr ḫanlarınıñ avladıdın tutup dururlar ve Ġāyıb Ḫandın (8) beri camīʿ Aral ve Gürlen ve Ürgenç umarāsı durur ve daryā sāḥılıdağı Özbek ekābırı (9) Ḫ(v)āca Ḳulı ʿInaḳ başlıġ Ḫīvaḳ umarāsıġa muḫālafatda

şābıt-ḳadam ve rāsıḫ-dam érdiler (10) ve ikki ṭarafdın dağı ıstımdād üçün Buḫārāġa Raḥīm Ḫan ibn Ḥakīm Atalıḳ ileyige (11) kişi yiberdiler. Raḥīm Ḫan barġanlarġa muṣālaḥa ḳıldurup Témür Ġāzī Ḫannı ortada (12) ḫan étip yiberdi. Barça ıttıfāḳ bile anı Ḫīvaḳda ḫan köterdiler ve Muḥammad Amīn Mehter ibn (13) Küçek Bay ibn Davlat Baynıñ ḳāmat-ı ḳabılıyyatın ḫılʿatu calīlı'l-ḳadrı vazārat bile (14) bézediler. Bu vāḳıʿa fī-şuhūr sana sabʿīn ve miya ve alf Bars yılı Cavzāda érdi ve umarā-yı (15) muḫālıf yana muḫālafat baydaḳın bar-pāy ḳılıp cunūd-ı nā-maʿdūd bile Dāvūd Ḳaryasın (16) muʿasker ḳılıp Pīr Ḫ(v)āca Ḳulı ʿInaḳnıñ leşkeri bile bir ay muḥāraba u muḳātala étip (17) Manḳıt Bég Muḥammad ʿInaḳ, kim sıpāh-ı muḫālıfnıñ bir rükni érdi, ol Ḫ(v)āca Ḳulı

76b

(1) ʿInaḳ bile muttafıḳ bolup Aral ʿaskerin buzup Ḫīvaḳ yıġınnıġa ḳoşuldı. Bu cıhatdın (2) muḫālıflar hazīmat taptı. Yana Aral ve Béş Ḳalʿa sıpāhın yıġıp Fulad Sulṭān ḥaẓīrası- (3) nıñ ḥavālīsıda uġruḳların ḳoyup şaharnı muḥāṣara ḳıldılar. Ḫīvaḳ umarāsı Ḫ(v)āca Ḳulı (4) ʿInaḳ ve Ḳıyat Yār Muḥammad ʿInaḳ ve Manḳıt Ġāyıb ʿInaḳ ve ġayru-hum Ḫīvaḳ leşkeri bile muḫālıflar- (5) nıñ maymana-ı nā-maymūnın, kim Nān Yémesde durur érdi, uruşup bastılar ve Yomutnıñ (6) umarāsı Be-genc ʿAlī Ṣūfī ve Meñli Keldi Saḳav ve Él Keldi Sar-dār ve Ḳāhır Ḳulı Yomut sıpāhı bile yavnıñ (7) maysara-ı nā-maysūrın Rustamāna naburd ḳılıp şikest bérdiler ve Bābā Cān Aḳsaḳ ve Seyyid Biyni, kim (8) köp yıldın beri yurtnıñ bir ṭarafıdın fıtna turġuzur érdiler, tutup öltürdiler. (9) Matan Atalıḳ ve Ibrāhīm ʿInaḳ ve Éş Nıyāz Nāyıb Gürlenge barıp tura almayın Buḫārāġa (10) fırārī boldılar. Vays Bay dağı Uyġurnı taşlap alarnıñ ʿaḳabıdın bardı ve camīʿ Béş Ḳalʿa (11) memāliki Témür Ġāzī Ḫan ve Ḫ(v)āca Ḳulı ʿInaḳġa ṣāffī boldı. Bu vāḳıʿa sana miñ yüz (12) yétmiş birde Tavuşḳan yılı cumāda'l-āḫīranıñ on biride durur érdi. (13) Bir yıldın soñra Buḫārādın kélip yana Uyġur ve Gürlenni alıp bir yıl mucādala u muḳātalada (14) durur érdiler. ʿĀḳıbatu'l-amr Muḥammad ʿInaḳnıñ manṣabın Ibrāhīm ʿInaḳġa bérip āştī ḳıldılar. (15) Ḳoy yılı fī-ġurra şavvāl, sana ḫamsa ve sabʿīn ve miya ve alf Cumʿa küni ʿīd-ı Fıṭr namāzıdın soñra Témür (16) Ġāzī Ḫannıñ amrı ve Muḥammad Amīn Mehterniñ saʿyı bile Ḫ(v)āca Ḳulı ʿInaḳnı Muḥammad Amīn Bég ibn Éş Muḥammad Biy (17) ve Ibrāhīm ʿInaḳnı Muḥammad ʿInaḳ ibn Mīr Atalıḳ körnüş-ḫānada öltürdiler. Hem ol kün Témür

77a

(1) Ġāzī Ḫan, Muḥammad Amīn Mehterniñ taḳvıyyatı bile Muḥammad Amīn Bég bile Muḥammad ʿInaḳġa ol iki amīr-ı maḳtūl- (2) nıñ manṣabların muruvvat u mekremet ḳıldı ve amīr-ı kebīr Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ ıbtıdā-yı (3) davlatı ol kündin durur ve Béçin yılı Muḥammad Amīn Mehter bile Ḫannıñ ortasıda (4) baʿżı umūr-ı mülkī cıhatıdın vaḥşat tüşti. Bu sababdın anıñ buyruḳı bile Safar Dastūr-ḫ(v)ānçı (5) ve ʿAbdu'ş-sattār Bay, Ḫannı öltürdiler. Anıñ favtıġa Mavlānā Pahlavān Ḳulı Ravnaḳ taʾrīḫ (6) aytıp durur kim

Taʾrīḫ

Şāh Témür Ġāzī cahāndın barġaç

Boldı taʾrīḫ aña ḫūrşīd-ı canāb (7)

Ḥusn u ṣabāḥatda dıl-paẕīr, luṭf u malāḥatda bī-naẕīr durur érdi ve ikki müşkīn (8) kāküli bar durur érdi kim payvasta ruḫ-sār-ı gül-gūnınıñ üstıġa parīşān ḳoyar (9) érdi ve Ḫ(v)ārazm ẓurafāsı anı "şāh-ı ḫūbān" dér érdiler ve ekṣer avḳāt umarā bile bazm u sayr (10) ḳılıp gül-çahra sāḳīlar ḳolıdın altun ayaḳlar bile şarāb-ı laʿlī-muẕāb içer érdi (11) ve yaşı on törtde durur érdi, sarīr-ı salṭanatġa culūs ḳıldı ve yigirme biride (12) şahādat taptı. Muddat-ı salṭanatı yeti yıl durur érdi. Andın soñraġı ḫanlar ṣāḥıb-ı ıḫtıyār (13) bola almadılar ve ḫanlıġ ısmıġa ḳānıʿ érdiler ve mülk ıḫtıyārı ve alarnıñ ʿazl u naṣbı (14) umarā élgide boldı.

Ḥıkāyat

Ol zamān fużalāsınıñ birevidin éşitip mén kim (15) "Témür Ġāzī Ḫan maḳtūl bolġan küni erg darvāzasınıñ pīş-gāhıdın (16) güẕerim tüşüp durur érdi. Kördüm kim Témür Ġāzī Ḫannıñ casadı rah-güẕārda (17) yatıp durur.

Şıʿr

Çahra-ı dıl-ārāsı gerd u ḳanġa andūda

Kākül-i muṭarrāsı ḫār u ḫasġa ālūda

77b

(1) Laʿl-ı şeker-āmīzı nüktedin bolup ḫāmūş

Çaşm-ı fıtna-engīzi ġamza birle uyḳuda (2)

Rūh ʿarş parvāzı ḳālıbıdın eylep ram

Cısm-ı nāzük-andāmı tofraḳ üzre farsūda

(3) Salṭanat bile cāndın yup élik ki bar érmiş

Salṭanat bile cānġa ıʿtımād bī-hūda (4)

Ġayrdın yumup közni yārġa bolup vāṣıl

Dard-ı hecr ḫavfıdın özni ḳılmış āsūda

Çūn anı bu (5) ḥālatda muşāhada ḳıldım. Bu iki baytġa mutarannım bolup rıḳḳat-ı tamām bile yıġlap ötdim. (6)

Ṣıʿr

Vah ki olʿārıż-ı gül-gūn ki köñüller édi zārı

Ḳılmış afsurda anı gerd sıyah reng u (7) ḳızıl ḳan

Vah ki ol kākül-i müşkīn ki cahān érdi esīri

Tofraḳ üzre anı ḳılmış (8) ḫas u ḫāşāk parīşān”

Ve maḳbarası Ḥażrat-ı Pahlavān Maḥmūd ḳuddisa sirruh cıvār-ı fāyıżu’l- (9) anvārıdadur.

Tevke Ḫan: Laḳabı Ḫudāy-dād durur ve ol Ḳazaḳ ḫanlarıdın durur ve tıcārat rasmı (10) bile kélip kārvān-sarāyda ıḳāmat ḳılıp érdi. Témür Ġāzī Ḫan ölgen küni (11) anı kārvān-sarāydın çıḳarıp taḫtġa mindürdiler ve ol basī ḫayr-dost ve munṣıf (12) u muttaḳī ve faḳīrvaş u darvīş-nıhād[76] kişi érdi. Anıñ zamānıda Ḫ(v)ārazm (13) dıyārıdın fıtna u āşūb aṣarı bi’l-külli munḳaṭıʿ boldı ve bir yarım yıl salṭanat sürgendin (14) soñ fī-şuhūr sana ṣamān ve sabʿīn ve miya ve alf İt yılınıñ avāyılıda öz taḳāżāsı (15) bile ḫanlıġdın ḫalʿ éttiler.

Şāh Ġāzī Ḫan: Ġāyıb Ḫannıñ oġlı durur. (16) Baʿżı anı Abu’l-ġāzī Ḫannıñ valadı dép dururlar. Ammā aṣaḥ bu durur kim ol Abu’l-ġāzī Ḫannıñ (17) oġlı durur. Anıñ anasın Ġāyıb Ḫan alıp érdi. Anıñ avāyıl-ı salṭanatıda ʿAbdu Raḥīm Arbāb

78a

(1) ibn Yārım Dīvān, Muḥammad Amīn Mehterni żıyāfatġa éltip öltürdi. Ol ölgen kéçesi (2) Şīr Bābā Ḳuş Bégi, Bég Muḥammad ʿInaḳnı Ḫan ve Muḥammad Amīn ʿInaḳdın ruḫṣat ḥāṣıl ḳılıp ḳatlġa (3) yetkürdi. Ol kün ʿAbdu’r-raḥīm Arbābġa vazārat manṣabın, Muḥammad Rıżā Bégge ʿınaḳıyyat (4) rutbasın arzānī tüştiler ve Şāh Ġāzī

[76] Metinde (فقيروش دوروريش نهاد) şeklindedir.

Ḫannıñ avāḫır-ı davlatıda Yomut ve Çavdur (5) camāʿası ġalaba ḳılıp yurt üzre musallaṭ boldı ve Miskīn Raʾīs Kātī muḫālafat ṭarīḳıġa (6) mubādarat körgüzüp aḳa ve inileri bile Çavdurġa çıḳtı. Bu cıhatdın sana miñ dağı (7) yüz seksen birde Şāh Ġāzī Ḫannı ʿazl ḳıldılar. Ol dağı ḥusn dīvānınıñ (8) masnad-nışīnı ve laṭāfat maydānınıñ sabḳat-güzīni érdi.

Naẓm

Ṣabīḥu'l-ḫad érdi ü (9) bayżā-camāl

Raşīḳu'l-ḳad érdi ü sarv-ı ıʿtıdāl

Şeker ḫandasıdın cahān talḫ-kām (10)

Şahīd nigāhı ḫavāṣṣ u ʿavām

On sékiz yaşıda maʿzūl boldı. Muddat-ı pād-şāhlıġı (11) iki yarım yıl durur.

Abu'l-ġāzī Ḫan-ı Ṣālış: Muḥammad Raḥīm Sulṭānnıñ oġlı (12) ve Temür Ġāzī Ḫannıñ inisi durur. Buḫārādın kéltürüp fī-şuhūr sana (13) ṣamānīn ve miya ve alf ḫan köterdiler. Çūn anıñ afʿāl u aṭvārı muḫtalıf érdi. Yarım yıl ḥukūmat (14) sürgendin soñ Muḥammad Amīn ʿInaḳ anı aradın çıḳardı ve muddat-ı salṭanatın baʿżı (15) bir ay dép dururlar.

Nūr ʿAlī Ḫan ibn Baraḳ Sulṭān: Ol Ḳazaḳ sulṭānlarıdın (16) durur. Sana iḥdā ve ṣamānīn ve miya ve alf érdi, Sıġır yılı. Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ (17) saʿyı bile pād-şāhlıḳġa yetüşti. Hem ol yıl baʿżı umarā Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ ʿadāvatıġa

78b

(1) ḳıyām körgüzüp ḳaṣdıġa bél bağladı. Bu cıhatdın ʿInaḳ, Yomutġa çıḳıp on sékiz (2) kündin soñra ʿAbdu's-sattār Bay anı Yomutdın kéltürdi ve umarā-yı muḫālıf (3) ḳadam-ı ıʿtıẕār bile dar-gāhıġa yüz ḳoyup carāyımıdın tavba ḳıldılar. Ol uçurda Yomut- (4) nıñ tasalluṭ u taġallubı ḥadd-ı ıʿtıdāldın ötüp ẓulm u taʿaddīsı fuḳarā cānıġa (5) yetti. Bu cıhatdın Muḥammad Amīn ʿInaḳ ve ʿAbdu'r-raḥīm Maḥtar ve ʿAbdu's-sattār Bay Yomut bile (6) yavlaşıp ʿArab-ḫānada uruşup hazīmat tapıp dururlar ve Yomutlar mutaʿāḳıb kélip (7) Ḳara Töpeġa tüşüp muḥāṣara asbābıġa ıştıġāl körgüzdiler ve baʿżılar ṣulḥ sözin (8) ortaġa salıp umarā çıḳıp Yomutnıñ ekābırıġa Yomut bile uruşur heneggāmıda (9) Yomut umarānı tutdı ve şahar ḫalḳı Teke ve Salurnı ḳavup Yomut şeherge (10) mutaṣarrıf boldı. ʿAbdu'r-raḥīm Mehter ve ʿAbdu's-sattār Baynı béş aḳa inisi bile (11) ve Uyġurnıñ ḥākimi ʿAbbās Atalıḳ ve Ürgençniñ vālīsı Nıyāz Ḳulı Baynı

şahādat (12) daracasıġa yétkürüp Miskīn Raʾīsnı vazāratnıñ manṣabıda naṣb ḳıldılar (13) ve Muḥammad Amīn ʿInaḳnı band-ı ḳadar zancīrıdın ḫalāṣlıḳ bérip atalıḳ ḳılıp Aral- (14) nıñ ḥākimi Ḫan Kéldi Biyni anıñ ornıġa ʿınaḳ ettiler ve Yomut bile Aral Ḳoñratı (15) ıstīlā tapıp mülk ıḫtıyārı Yomutnıñ ḳolıda boldı ve Miskīn Mehterni Ḫan Kéldi (16) ʿInaḳ, Éş Murād Ḳoñratnıñ oġlı Davlat-yārġa buyurup öltürtdi ve ʿAbdu'r-raḥman Mehterġa (17) vazāratnı mufavvaż ḳıldı. Ol yıl Aḥmad Şāh ımdādıġa kétgen tört miñ

79a

(1) kişi kéldi. Sana-ı meẕkūrda Mīzān muntaṣafıda Nıyāz Parvānçı, kim Miskīn Mehter- (2) niñ ḳatlıdın soñra Yomutdın mutavahhım bolup Hazār-asbġa kirip érdi, (3) anıñ ḥareketi bilen Muḥammad Amīn ʿInaḳ Yomut bile yav bolup inisi (4) ʿĀdıl Bégni Ér ʿAlī Ḫan ibn Abu'l-ḫayr Ḫanġa, kim ol uçurda Daşt-ı Ḳıpçaḳ ḥudūdıda (5) andaḳ ẕū-şevket u şāhıb-ı ḳudrat pād-şāh yoḳ durur érdi, ıstımdād (6) üçün yiberip durur ve Ḫan Kéldi ʿInaḳ ḳaçıp Ḳoñratġa barıp (7) Muḥammad Naẕar Biy bile muddat-ı madīd muḥārabāt ḳılıp anıñ ḳolıda öldi ve Nıyāz (8) Parvānçı Hazār-asb bile Ürgenç arasınıñ leşkerin alıp Şaṭda yatdı ve Muḥammad Amīn (9) ʿInaḳ, Ér ʿAlī Ḫan kélgendin soñra Şāh-ābādda Çavdur ve Yomut bile köp (10) muḥāraba ḳılıp Çavdurnı yurtdın çıḳarıp Şaṭda Nıyāz Parvānçıġa ḳoşuldı. (11) Andın Nav Ḫ(v)āstġa, Nav Ḫ(v)āstdın Ḳahramānġa kéldi. Bu arada Yomut bile andaḳ (12) muḥarabāt u muḳātalāt körgüzüp durur kim Rustam u Isfandyārdın ṣādır bolmadı (13) ve Ürgenç ḫalḳı ḳalʿasın Yomutġa bérdi. Bu cıhatdın Muḥammad Amīn ʿInaḳ ve Nıyāz Parvānçınıñ (14) çerigi buzulup Muḥammad Amīn ʿInaḳ Buḫārāġa kétdi. Yomut, Ḫīvaḳnı alġandın soñra (15) Nūr ʿAlī Ḫannı maʿzūl ḳıldı.

Cahān-gīr Ḫan ibn Ġāyıb Ḫan: Muḥammad Amīn ʿInaḳ (16) Buḫārāġa kétgendin soñra Yomut, Béş Ḳalʿaġa mustavlī bolup anı kéltürüp (17) Ḫīvaḳda ḫan ḳıldı. Anıñ zamānıda Béş Ḳalʿada ḳaḥṭ paydā bolup it

79b

(1) ü pişik göştin tanāvul ḳılmaḳġa ıştıġāl körgüzüp dururlar ve farzandların (2) Ḳazaḳġa satıp ḳūt éttiler ve anıñ üstige Ḫīvaḳda vabānıñ ʿıllatı (3) paydā bolup durur. Bu cıhatdın ekşer Özbek ve Sart buzulup Aral ve Buḫārāġa kéttiler (4) ve Yomut dağı oġurlap Ḳazaḳġa sattı. Ḫīvaḳ başlıġ Béş Ḳalʿa bılādı ḫarāb (5) boldı. Ḫ(v)arazm-ı Iram-bazmda ḳırḳ üylük fuḳarādın özge kişi yoḳ durur érdi. (6) Ekşer namāz-ı cumʿada üç

kimse yā tört kişi namāznı oḳurlar érdi ve şaharnıñ içide (7) yılġun ve süksük kögerip vīrāna üylerde vaḥşī cānvarlar manzıl tutdılar (8) ve camīʿ mazraʿalar ve kéntler ve kölāt yerler ḳalın nayıstān ve ġalaba bīşa boldı (9) ve Muḥammad Amīn ʿInaḳ Buḫārādın kélip Yomutnı mustaʾṣıl ḳılıp memālik-i Ḫ(v)ārazmnı (10) taḫt-ı farmānıġa kiyürgendin soñra Cahān-gīr Ḫannı maḫlūʿ étip atasınıñ ḳaşıġa (11) yiberdi. Anıñ ayyām-ı salṭanatı bir yıl durur. Andın soñ Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ davlatı (12) taraḳḳī tapıp ḥaşamatı kün kündin mutazāyıd bolmış durur.

Bölekey Ḫan ibn Nūr ʿAlī Ḫan (13) ibn Abu'l-ḫayr Ḫan: Ol Cahān-gīr Ḫandın soñra pād-şāhlıḳ masnadıġa culūs ḳıldı. (14) Anıñ zamānıda ḳaḥṭçılıḳ murtafiʿ bolup arzānçılıġ ızdıyād taptı. Bir aydın soñra Muḥammad (15) Amīn ʿInaḳ anı baʿżı nammāmlar sözleri bile ḫanlıġ taḫtıdın tüşürüp ata yurtıġa yiberdi. (16) Ol, muddat-ı madīd Sır boyundaġı Ḳazaḳda ve Yañı Daryā savāḥılıdaġı Ḳara Ḳalpaḳġa pād-şāh bolup (17) Muḥammad Raḥīm Ḫan zamānıda sana miñ ikki yüz dağı yigirme üçde cahāndın ıntıḳāl taptı.

80a

(1) Anıñ gevher-i durc-ı ʿışmatın yaʿnī ciger-göşe-i Bılḳīs-nısbatın maġfırat-nışān Sulṭān Él Tüzer Muḥammad Bahādur Ḫan (2) anāra'llāhu burhānah silk-i ızdıvācıġa çékip durur érdi. Ḥālā Ḥażrat-ı şāḥıb-ḳırānnıñ ḥaramlarıġa (3) dāḫıl durur.

Aḳım Ḫan: Ol Abu'l-ḫayr Ḫannıñ nebīresi ve ʿĀdıl Sulṭānnıñ oġlı (4) durur. Bölekey Ḫandın soñra sana miñ yüz seksen törtde ḫanlıḳ tācı (5) bile sar-afrāz boldı ve ol ʿAbdu'llāh Ḫanġa mulaḳḳab durur érdi. Hem ol yıl avāḫırıda (6) Nıyāz Parvānçı, Muḥammad ʿInaḳ ve Éş Nıyāz Mehter ve ʿAbdu'r-raḥmān Baynı öltürdi. Bu cıhatdın Nıyāz (7) Parvānçını ḳatlġa yetkürüp Muḥammad Amīn ʿInaḳ ḥukūmatda mustaḳıl boldı ve Aḳım Ḫan ḫūş- (8) muḥāvara ve şaḥıb-ı fırāsat ve ḳuş salmaḳġa maşʿūf kişi durur érdi. Andaḳ kim Amīr ʿAvaż (9) Inaḳ marḥūmı zamānıda Aḳım Ḫan sayr u rısālat rasmı bile Ḥīvaḳġa kélip Seyyid (10) ʿAlāu'd-dīn Ḫ(v)āca ḳuddisa sirruhu'l-ʿazīznıñ avlādıdın ḳayın inisi Seyyid İşen Ḫ(v)āca- (11) nıñ manzılıġa, kim faḳīrġa hem ustād hem hem-sāya durur, nuzūl ḳılıp érdi. (12) Ol uçurda men on yā on bir yaşımda durur érdüm ve ḫ(v)āca-ı muşār ilayhnıñ üyıġa (13) oynap barıp érdüm. Meni körgeç hamān tafarrus ḳılıp sordı kim "ʿAvaż Mīr-ābnıñ oġlı mu (14) sén kim aña muşābıh körünür sen ve atañ bile köp ḳuşlar salġanmız?" Men (15) cavāb bérgendin soñra aḥvālımızdın ıstıfsār étip navāzış-ı pād-şāhāna körgüzdi ve ol (16) fī-şuhūr sana ḫamsa ve ṣamānīn ve

miya ve alf maʿzūl bolup durur ve ʿAbdu’llāh Ḫandın soñra Bābā Bég (17) ve Küçek ʿInaḳnıñ ayyām-ı muḫālafatıda yana kélip Gürlende tört béş ay ve Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazmda

80b

(1) bir yıl pād-şāh bolup maḫlūʿ boldı ve amīr-ı kebīr ʿAvaż ʿInaḳ marḥūmı zamānıda vafāt taptı. (2)

ʿAbdu’l-azīz Ḫan ibn Ġāyıb Ḫan: Aḳım Ḫannıñ avvalġı ʿazlıdın soñra bir néççe muddat (3) pād-şāh bolup maʿzūl bolup durur. Ol ḫūş-ṣūrat u pākīze-sīrat yigit érdi. (4) Ba-ġāyat oḳçı durur érdi. Naḳl ḳılurlar kim bir kün Ḫan, Muḥammad Amīn ʿInaḳ (5) başlıġ Ḫīvaḳ dāru’s-salṭanasınıñ umarā u ekābır ve bég-zādaları bile Ḳavruḳ (6) Tām ve Āsıtāna ḥavālīsıġa avġa çıḳıp durur érdi. Şikār aṣnāsıda Ḫan- (7) nıñ taḳābulıdın nayıstānnıñ arasıdın bir toñuz çıḳa kéldi. Ḫan anıñ (8) mañlayıdın bir oḳ şist bérdi kim oḳ ḳuyruḳıdın çıḳıp yerge sançıldı. (9)

Artuḳ Ġāzī Ḫan: Ol Témür Ġāzī Ḫannıñ ḳarıntaşlarıdın durur. (10) Anı ʿAbdu’l-azīz Ḫandın soñra Buḫārādın kéltürüp ḫan köterdiler. (11) Anıñ zamānıda Bābā Bég ibn Nıyāz Parvānçı Buḫārādın kélip Ḳañlı béglerinıñ saʿyı bile (12) Hazār-asbnı aldı ve Küçek ʿInaḳ ibn Muḥammad ʿInaḳ dağı muḫālafatda anıñ bile muttafıḳ (13) bolup Ḳalpaḳ töreleridin ʿAbdu’llāh Sulṭānnı kéltürüp Gürlende ḫan köterdiler. (14) Köp muḥāraba u muḳātaladın soñra Ḳuş Köprük ḥudūdıda Muḥammad Amīn ʿInaḳ bile ṣulḥ (15) étip Muḥammad Amīn ʿInaḳ ʿAbdu’llāh Ḫannı Ḫīvaḳġa éltip ḫan ḳılıp Artuḳ Ġāzī Ḫannı (16) Buḫārāġa uzatdı.

ʿAbdu’llāh Ḫan: Ol Ḫīvaḳ taḫtıġa culūs ḳılġandın soñra umarā-yı (17) muḫālıf yana Gürlende ʿışyān u tamarrud otın muştaʿıl ḳılıp ve Aḳım Ḫannı kéltürüp béş ayġaça

81a

(1) oḳ ve ḳılınçnıñ āmad u raftıdın özge alardın barış ve kéliş vāḳıʿ bolmadı (2) ve bu aṣnāda Vazīr ḫukkāmı ʿInaḳġa ıṭāʿat ḳılıp Fāżıl Bég ve Ḳıpçaḳ Raḥīm Berdi Atalıḳnı (3) bir bölek yıġın bile éltip Vazīrnı tapşurdılar. Mundın soñra muḫālıflar mutazalzıl (4) bolup Muḥammad Amīn ʿInaḳ cunūd-ı nā-maʿdūd bile barıp Gürlenni muḥāṣara ḳıldı. Āḫıru’l-amr (5) maḥṣūrlar nā-ʿılāc bolup yaraşıp ʿInaḳ bile kélip Ḫīvaḳda Aḳım Ḫannı taḫtġa (6) mindürdiler ve Bābā Bég Gürlende ḳalıp durur érdi. Vays Ḳulı Dīvān (7) özin ʿınaḳ yasap anıñ bile muttafıḳ bolup yana ʿınād u fasād ḳılıçın tīz (8) ḳılıp Hazār-asbdın Salur çerigin kéltürüp Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ (9) leşkeri bile muḥāraba-ı bısyār ve

muḳātala-ı bī-şumār ḳıldılar. Bu aṣnāda Hazār-asb (10) bégleri ʿInaḳġa muṭīʿ bolup ʿInaḳnıñ farmānı bile Fāẕıl Bég ve Bég Fulad (11) Atalıḳ ve Hazār-asb bégleri Nıyāz Parvānçınıñ inisi Sulṭān Bég başlıḳ Gürlen muḥāṣarası (12) üçün Kāt baldasıġa bardılar. Bir néççe kündin soñra Hazār-asb bégleri ve Gürlenniñ (13) umarāsı Bābā Bég ve Vays Ḳulı Dīvānġa pınhānī murāsalāt yiberdiler. Bu cıhatdın Gürlen ekābırı (14) bile Hazār-asb béglerin tutup maḥbūs ḳıldılar. Ol cumladın Ḫ(v)āca Ḳulı ʿInaḳnıñ (15) inisi Él Tüzer Mīr-āb ve Nöküz ʿĀṣūr Nāyıb Gürlenī ve Sulṭān Bég Hazār-asbīnı Hazār-asb (16) bégleri bile öltürdiler ve Aḳım Ḫannı salṭanatnıñ taḫtıdın tüşürüp Ḳazaḳġa yiberip dururlar. (17)

Yād-gār Ḫan: Ol Ḳalpaḳ töreleridin durur. Anı kéltürüp pād-şāhlıḳ-

81b

(1) nıñ tācı bile sar-afrāz ḳıldılar ve bu vāḳıʿadın soñ Bābā Bég Gürlendin ḳaçıp (2) Fitnekge kirip mutaḥaṣṣın boldı. Ata Cān Ḫ(v)āca Şayḫu'l-Islām ve Ḳıpçaḳ Allaş (3) Atalıḳ bile muḥārabāt u muḳātalāt vāḳıʿ bolup ʿāḳıbatu'l-amr ʿācız bolup Buḫārāġa bardı (4) ve bu vāḳıʿa sana miñ yüz seksen altıda Yılan yılınıñ avāḫırıda durur (5) érdi. Amīr-zāda-ı marḥūmī Ḥasan Murād Bég bu yıl vılādat taptı Ḳoy yılı. Muḥammad Amīn ʿInaḳ, (6) Ḫandın bir sabab bile rancīda bolup maʿzūl ḳıldı. Mundın soñra yana ikki (7) martaba ḫanlıḳġa yetip maʿzūl bolup durur ve soñġı ʿazlı miñ daġı ikki yüz törtde (8) İt yılı durur érdi. Mundın soñra pād-şāhlıḳġa yetmedi ve ʿAvaż ʿInaḳ zamānıda (9) Ḳara Ḳalpaḳ şahādat daracasıġa yétkürüp durur ve kebūter-bāzlıḳġa şuġlı köp durur érdi. (10)

Abu'l-fayż Ḫan: Ol hem Ġāyıb Ḫannıñ oġlı durur. Yād-gār Ḫannıñ avvalġı ʿazlıdın (11) soñra Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ ıhtımāmı bile pād-şāhlıḳġa yétdi. Anıñ zamānıda fıtna u fasād (12) munḳaṭıʿ bolup mülk bustānı, āsūdalıḳ gülistānı bile reşk-i gülzār-ı Iram boldı ve sana miñ (13) yüz toḳsanda Béçin yılı Ḥażrat-ı sulṭān-ı ṣāḥıb-ḳırān, ḫalīfatu'd-davarān, zubdatu's-salāṭīn, (14) ʿālamu ḳudvati'l-ḫavāḳīn, muʿaẓẓamu'l-manṣūr, bi-nuṣrati'l-Meliki'l-Mustaʿān abu'l-ġāzī Muḥammad Raḥīm Bahādur Ḫan (15) ḫallada'llāhu mülke-hu ve sulṭānah ve afāża ʿala'l-ālamīna birra-hu ve iḥsānahnıñ vılādat-ı humāyūnı bile ʿālam (16) şabıstānı roşan ve cahān ḫārıstānı gülşen boldı.

Naẓm

Sāʿatī kim cahān édi (17) masʿūd

Saʿd édi anda ṭālıʿ-ı mavlūd

Tavba eylep felek nuḥūsatıdın

Yanıp érdi zamān

82a

(1) şükūsatıdın

Ay bile Muştarī ḳırān eylep

Tīr ile Zuhra ıḳtırān eylep (2)

Āftāb-ı munīr olup sāyır

Édi haylāc cānıbı nāẓır

Tīġ-ı Bahrām tapıp érdi şikest

Naḥs-ı ekber (3) bolup yer astıda past

Ṭālıʿ érdi kevākib-i masʿūd

Naḥs yulduzlar olmış érdi (4) furūd

Böyle çaġda durr-ı kerān-māya

Şāhlar afsarıġa pīrāya

Boluban ḫārıc-ı muḥīṭ-ı ʿadam (5)

Ḳoydı şaṭṭ-ı vucūd üzre ḳadam

Kişvarı ketmdin ḫurūc étti

Barlıḳ avcıġa ʿurūc étti (6)

Boldı ḫurram, vılādatıdın dahr

Aldı ʿālam, saʿādatıdın bahr

Tuġdı līkin kemāl ile (7) tavʾam

Kéldi līkin calāl ile hem-dam

Boldı ʿışrat cahānġa māl-ā-māl

Davrdın (8) bardı ranc pāl-ā-pāl

Boldı andūh rafʿ u yetdi surūr

Yaʾs ḳıldı vadāʿ u kéldi (9) sūr

Tahnıyyat-gū yetüşdi davlat u cāh

Kéldi caldūġa baḫtkār āgāh (10)

Parvarış ḳıldı dāya-ı davlat

Yétkürüp aña vāya-ı davlat

Yā Rab ol şāh tā cahān (11) bardur

Tā cahān içre ıns u cān bardur

Baḫt-ı davlat üzre mudām olsun

ʿUmrı ve (12) cāhı mustadām olsun

Ve İt yılı āftāb-ı ʿālam-tāb Ḥaml burcıġa taḥvīl ḳılġanda (13) nav-roz küni panc-şanba ṣubḥıda faḳīrnıñ vılādatı vuḳūʿ tapıp durur ve hem ol yıl (14) amīr-zāda-ı aʿẓam ve aşrafu banī-ādam, mucaddit[77]u'd-davlati ve'd-dīn Muḥammad Naẓar Bég mutavallıd boldı. (15)

Naẓm

Zahī zāda-ı nīk u farruḫ-nıjād

Humāyūn-nasab dūda-ı pāk-zād

ʿAdamdın vucūd içre (16) eylep rucūʿ

Şaraf avcıdın ḳıldı kün dék ṭulūʿ

Ḳuyaş yañlıġ étdi (17) duruḫşandalıġ

Güher dék ʿıyān ḳıldı raḫşandalıġ

Yüzidin bolup şād ata birle cad

82b

(1) Ne cadd u ata kim barı nīk u bad

Ẓuhūrı bile eyledi élni şād

Ulus yüzıġa açdı (2) bāb-ı murād

Ilāhī cahān barıça şād bol

Bınā-yı calālat dék ābād bol

[77] Metinde *mucad* şeklindedir.

Taraḳḳīda bolsun (3) kemāliñ séniñ

Tazāyudda cāh u calālıñ séniñ

Ve küz çaġı Bābā Bég Buḫārādın (4) kélip Fitnekge kirdi ve ʿasākir-i ẓafar-maʾāṣır bile maṣāf ḳılıp hazīmat taptılar ve (5) maḳhūr u menkūb bolup yana Buḫārāġa fırārī boldı ve sana-ı meẕkūrnıñ avāḫırıda (6) Abu'l-fayż Ḫan çéçek zaḥmatı bile raḥmat cıvārıġa ıntıḳāl ḳıldı ve amīr-ı kebīr Muḥammad Amīn ʿInaḳ (7) yana Yād-gār Ḫannı kéltürüp salṭanat sarīrıġa olturġuzdılar.

Fulad Ġāzī Ḫan: (8) Ol Buḫārā sulṭānlarıdın Ṣafar Sulṭān ibn Élbars Ḫannıñ oġlı durur (9) ve Témür Ġāzī Ḫanġa ḳarābatı bar durur ve Yād-gār Ḫan-ı muṣār ilayhnıñ zamānıda (10) Toñuz yılı Ḥamlda Cān Murād ʿInaḳ Aralda Manḳıt arasıġa kirip fıtnalar ḳozġap (11) ve Bābā Bég, Fulad Ġāzī Ḫannı Buḫārādın kéltürüp Hazār-asbnı alıp köp (12) bulġaḳlar memālikde vāḳıʿ bolup yurt muẕabẕab boldı. Ol aṣnāda Amīr Dānıyālnıñ (13) vazīrı Badal Dīvān Bégi cunūd-ı nā-maʿdūd bile kélip Bābā Bég ve Cān Murād ʿInaḳ ḳuvvat (14) tapıp Bāġāt ve Gürlende şorışlar bar-pā bolup Muḥammad Amīn ʿInaḳ bile muḳātalāt-ı (15) bısyār ve muḥārabāt-ı bī-şumār ḳılıp ʿāḳıbatu'l-amr Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ āftāb-ı davlatı (16) ırtıfāʿ tapıp aʿdā-yı davlat ʿācız u teng bolup Gürlendin Cān Murād Inaḳ ṣulḥ bahānası (17) bile çıḳıp Aralġa bardı ve Bābā Bég żarūratdın yaraşıp Badal Dīvān Béginiñ

83a

(1) saʿyı bile Yād-gār Ḫannı maʿzūl étip Fulad Ġāzī Ḫannı Ḫīvaḳġa kéltürüp ḫan (2) köterdiler. Bu vāḳıʿalar Sıġır yılıda durur érdi. Hem ol yılda Amīr-zāda-ı şahīd (3) ʿAbdu Kerīm Bég marḥūmınıñ vılādat-ı şarīfı vāḳıʿ bolup durur ve Fulad Ġāzī (4) Ḫannı Tavuşḳan yılı, Bābā Bégniñ ḳatlıdın soñra ḫalʿ étip yana Yād-gār Ḫan-ı (5) maʿzūlnı pād-şāhlıḳġa naṣb ḳıldılar. Andaḳ kim yoḳarıda ẕikr taptı.

Bir néççe muddatdın (6) soñra yana maʿzūl ḳılıp Ḳara Ḳalpaḳ arasıġa yiberip dururlar.

Abu'l-ġāzī Ḫan-ı (7) **Rābıʿ:** Ol ʿAbdu'llāh Ḫannıñ oġlı durur ve Yād-gār Ḫanġa ḳarābatı bar durur. (8) İt yılı Yād-gār Ḫannıñ ʿazlıdın soñra pād-şāhlıḳġa yetti. Anıñ zamānıda (9) sana miñ ikki yüz béşde Toñuz yılı Muḥammad Amīn ʿInaḳ marḥūmı vafāt tapıp (10) anıñ ḫalaf-ı arşadı camālu'd-davlati ve'd-dīn, amīr-ı kebīr ʿAvaż Biy Inaḳ ata manṣabıġa (11) manṣūb boldı. Inşāʾ-allāhu taʿālā anıñ vaḳayıʿı öz mavrıdıda meẕkūr bolġusı durur (12) ve Abu'l-ġāzī Ḫan öz taḳāżāsı bile İt yılı sana miñ

ikki yüz on yettide (13) dū-şanba küni cumāda'l-avval ayınıñ yigirme ikkilençiside çāştgāhda maʿzūl (14) bolup Ḳara Ḳalpaḳnıñ arasıġa bardı ve ḫan-ı Cannat-mekān Él Tüzer Muḥammad (15) Bahādur Ḫannıñ zamānıda anıñ vafāt tapġan ḫabarı éşitildi. Köse (16) ve sıyāh curda kişi durur érdi.

Abu'l-ġāzī Ḫan-ı Ḫāmıs: Ol Yād-gār Ḫan- (17) nıñ oġlı durur ve sana-ı meẕkūrada cumāda'l-avvalnıñ yigirme sékkizide

83b

(1) yek-şanba küni Ḫānḳāhdın ṭaġasınıñ üyidin kéltürüp pād-şāh köterdiler. (2) Ol yıl on sékkiz yaşıda durur érdi. Anıñ zamānıda taʾrīḫ miñ dağı ikki (3) yüz on sékkizde ẕu'l-ḳaʿdanıñ yigirme altısıda panc-şanba küni Él Tüzer Bég (4) ʿınaḳlıḳ manṣabıġa naṣb boldı ve ġurra[-ı] ẕu'l-ḥıccada amīr-ı kebīr camālu'd-davlati ve'd-dīn ʿAvaż Biy (5) ʿInaḳ ʿālam-ı fānīdın bāḳī cahānġa rıḥlat ḳıldı. Inşāʾ-allāhu taʿālā bu vaḳāyıʿ öz mavrıdıda (6) tafṣīlan bayān ḳılılur ve sana miñ ikki yüz on toḳḳuzda şaʿbānu'l-muʿaẓẓamnıñ (7) on ikkinçiside sa-şanba küni Él Tüzer ʿInaḳ, Abu'l-ġāzī Ḫannı ḫalʿ étip dū-şanba (8) küni özi pād-şāhlıġ taḫtıġa culūs ḳıldı ve Abu'l-ġāzī Ḫan sana miñ (9) ikki yüz yigirme birde ḫan-ı fırdavs-mekān Él Tüzer Muḥammad Bahādur Ḫannıñ vāḳıʿa-ı (10) hāyılasıdın soñra cumāda'l-avvalnıñ on ikkiside yek-şanba küni Ḥażrat-ı (11) sulṭān-ı ṣāḥıb-ḳırān ve ḫāḳān-ı gerdūn-tuvānnıñ marāḥım-ı ḫusravānası bile (12) yana pād-şāhlıḳ sarīrıġa culūs ḳıldı ve sana-ı meẕkūrada şavvālu'l-mükerremniñ (13) yettiside panc-şanba küni maʿzūl bolup Çingiziyye dūdmānınıñ davlatı, Ḫ(v)ārazmnıñ (14) mużżafātıdın munḳaṭıʿ boldı. Al-ḥamduli'llāhi ve'l-minna ki sılsıla-ı salṭanat u kāmkārlıġ, navbat-ı (15) ḫılāfat u cahān-dārlıġ Ḥażrat-ı aʿlā-ḫāḳān-ı gerdūn-tuvānnıñ dar-gāh-ı felek-ıştıbāhı (16) mulāzımlarıġa ıḫtıṣāṣ taptı kim ḫuṭba-ı

انی جاعل فی الارض خلیفة [78] ısm-ı humāyūnı bile muvaşşaḥ (17) ve sikke-i

انّ الله یأمر بالعدل و الاحسان [79] alḳāb-ı maymūnı bile muṭarraḥ durur. Ḳavāyım-ı erkān

84a

(1) calālatı maḫṣūṣ-ı كانهم بنيان مرصوص [80] durur. Ḥavālī-ı ayvān ʿadālatı ومن دخله كان (2) آمنا

[78] "Düşün ki Rabbin meleklere 'Muhakkak ben yeryüzünde bir halife tayin edeceğim.' dediği vakit 'Biz seni tesbih ve takdis edip dururken orada fesat çıkaracak ve kanlar akıtacak bir yaratık mı yaratacaksın?' dediler. 'Her halde ben sizin bilmeyeceğiniz şeyleri bilirim!' buyurdu." (Kur'an, 2/30).
[79] "Haberiniz olsun ki Allah size adaleti, iyi davranmayı ve yakınlara yardımda bulunmayı emrediyor. Hayasızlığı, fenalığı ve azgınlığı yasaklıyor. Dinleyip anlayıp tutasınız diye size öğüt veriyor." (Kur'an, 16/90).
[80] "İyi bilin ki Allah kendi yolunda kurşunlu bir bina gibi saf bağlayarak çarpışanları sever." (Kur'an, 61/4).

[81] ġa maḫṣūṣ ve lıvā-yı davlatı انا فتحنا لك فتحاً [82] taẕhībı bile muṭallā durur ve tīġ-ı calādatı (3) و ينصركم الله نصرا عزيزا şayḳalı bile mucallā.

Naẓm

Şahī kim şah-an-şāhlar şāhı- (4) dur

Cahān şahları ḫāk-i dar-gāhıdur

Sikender-naẓīr u Sulaymān-mıṣāl

Anoşīrvān- (5) ʿadl u Dārā-calāl

Ḫıdīv-ı Cam-ıḳbāl u Key-ıḳtıdār

Cahānbān u daryā-dıl u baḫt-yār (6)

Cahān-gīrlik burcıda āftāb

Cahān-dārlıġ durcıda durr-ı nāb

Muʾayyad-ı ba-taʾyīd-ı Ḥayy u Ḳadīm (7)

Ḫudāvand-ı davrān Muḥammad Raḥīm

Şükūhı felek şevketin sındurup

Cahān köñlini (8) raʾfatı tındurup

Çéḳip her sarı kim çū zarrīn-ʿalam

Ḳılıp fatḥ ol mülkni yek-ḳalam (9)

Canābıda kög kös-i navbat urup

Rikābıda ıḳbāl u davlat yürüp

Tapıp (10) saʿyıdın zor bāzū-yı ʿadl

Umūr içre tüzdi tarāzū-yı ʿadl

Şarīʿat tapıp cahdıdın (11) ırtıfāʿ

Manāhī ḫalāyıḳdın étti vadāʿ

Zamānıda tapıp ʿadālat şuhūd

[81] "Onda açık alâmetler ve İbrahim'in makamı vardır. Oraya giren güvenlik içinde olur. Oraya girmeye gücü yeten herkesin o ibadet evini ziyaret etmesi de Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim bu hakkı tanımazsa Allah'ın kesinlikle ihtiyacı yoktur. O, bütün âlemlerden müstağnidir." (Kur'an, 3/97).
[82] "Doğrusu biz sana apaçık bir fetih açtık." (Kur'an, 48/1).
[83] "Ve Allah eşsiz bir şanlı zafer ile sana yardım et." (Kur'an, 48/3).

Sıtam rasmı dék boldı (12) bıdʿat nabūd

Kélip keff-i ıḥsānı daryā-navāl

Tapıp andın abr-ı bahār ınfıʿāl

Vucūdı bolup (13) maẓhar-ı fayż-ı cūd

Alıp cūdıdın bahra ahl-ı vucūd

Ilāhī ḳılıp kögni tā taḫt-gāh

Sıpāh-ı (14) nucūm üzredür mıhr-ı şāh

Ḳılıp şāh-ı ʿālam cahānnı muṭīʿ

Calālı dék olsun maḳāmı rafīʿ (15)

Tapıp şāhdın davlatı birle kām

Çū Çingiziyye ẕikrin étdi tamām

Ḳılıp ıltıcā baḫt (16) ımdādıġa

Şurūʿ eyleyin şāh acdādıġa

Bayān eylep alḳāb ile atını

Ḳılay (17) şarḥ taẕkār-ı ḥālātını

Ayaḳçı kerem ḳıl şarāb-ı nacāt

Ki ḳılmış mükedder méni ḥādıṯāt

84b

(1) Bolup naşāʾdın sar-ḫūş u kām-rān

Çékey ḫāma maḳṣūd sarı ravān

TÖRTÜNÇİ BĀB

Ḥażrat-ı (2) Pād-şāh-ı Ṣāḥıb-Ḳırānnıñ Ābā-yı Kirām u Acdād-ı Ẕavı'l-ıḫtırāmınıñ Ẕikride Kim Her Ḳaysı Bir (3) Aḫtar-ı Tābān Durur Amārat Burcıda ve Her Biri Bir Gevher-i Raḫşān Durur Aṣālat Durcıda (4)

Arbāb-ı tavarīḫ ve aṣḥāb-ı savānīḫ ḳalam-ı müşkīn-raḳamnıñ samand-ı barḳ-raftārın varaḳ maydānıda mundaḳ kerem-i (5) cavalān ḳılıp dururlar kim Dobun Bayan

Ḫan, kim Alanḳavanıñ caddı durur, anıñ ʿaṣrıda Moġul aḳvāmıdın (6) Ḳoñrat ḳabāyılınıñ mavāṭın u mesākinleri “Ḳula” dégen nahrnıñ kenārıda vāḳıʿ durur érdi. Ol çaġda (7) Balġalı uruḳıdın Ḳalcıday Ḫan dégen barça Ḳoñratġa pād-şāh durur érdi. Ba-ġāyat ʿādıl u fāżıl (8) kişi durur érdi. Anıñ zamānıda Ḳoñrat ḳabāyılınıñ davlat u ṣarvatı artdı. Ḳoy ve sāyır bahāyımnıñ (9) ḥısābıdın aḳl ʿācız kéldi. Anıñ bir inisi bar durur érdi Salcıday atlıġ ve bir oġlı bar durur érdi (10) Ḳadan atlıġ. Ḳalcıday Ḫan vafāt ḳılurda él u amvālın iki taḳsīm ḳılıp ol ikevġa bérip āḫırat- (11) nıñ yolın tutdı. Ḳadan Ḫan çūn pād-şāhlıḳ masnadıġa olturdı, Salcıday Ḫan şayṭān ıġvāsı bile (12) ḫurūc ḳıldı ve köp muḥāraba u muḳātaladın soñra Ḳadan Ḫannı tutup maḥbūs ḳıldı ve ol ḥabsda helāk boldı. (13)

Şıʿr

Felek ḳılsa her kimsege yarlıġ

Tapar duşmanıdın madadkārlıġ

Çū ıḳbāl olur rūy gerdān aña

Bolur (14) ḳardaşı duşman-ı cān aña

Salcıday Ḫan: Ḳadannı ḥabs ḳılġandın soñra barça Ḳoñratġa ḥākim boldı. (15) Andın soñra béş puştġaça anıñ avlādı pād-şāhlıḳ sürdi. Soñġı pād-şāhnıñ atı Ḳaravul Ḫan (16) ibn Tīmāc Ḫan ibn Küskün Ḫan ibn Urancı Ḫan ibn Burḳay Ḫan ibn Salcıday Ḫan. Barça Burḳut (17) camāʿası Burḳaynıñ naslıdın durur.

Cayılġan Ḫan: Ba-ġāyat ʿāḳıl u dānışmand kişi durur érdi.

85a

(1) Ve ol Ḳadan Ḫan ibn Ḳalcıday Ḫannıñ naslıdın durur. Andaḳ kim Cayılġan Ḫan (2) ibn Aġanay Ḫan ibn Suntay Témür ibn Ḳavçın ibn Ḳadan Ḫan. Ḳavçın-ı meẕkūrnıñ (3) yana bir oġlı bar durur érdi: Kürley atlıġ. Barça Kürlevüt uruḳı aña mansūb durur. (4) Cayılġan Ḫan, Tümene Ḫanġa muʿāṣır érdi. Ol uçurda anıñ él u aḥşāmı köpelip (5) érdi. Ḫurūc ḳılıp Ḳaravul Ḫannı öltürdi ve caddınıñ masnadıġa olturup (6) barça Ḳoñratġa pād-şāh bolup durur ve aṭrāfdaġı başḳa éllerni żabṭıġa kiyürdi ve Moġul (7) ḫanları ve özge Etrāk ḥükkāmı anıñ raʾyıdın tacāvuz ḳıla almas durur érdiler. (8) Anıñ Mönge atlıġ bir oġlı ve Aruca Ḫātūn dégen bir ḳızı bar durur érdi ve ol (9) ḳızını Çingiz Ḫannıñ üçlençi caddı Ḳabul Ḫan ibn Tümene Ḫanġa bérdi. Andın altı (10) farzand boldı.

Barçasını Ḳıyat atadılar. Bir néççe muddatdın soñra oġlı Möngeni (11) valī-ʿahd ḳılıp ʿālamdın ötti.

Maṣnavī

Olturup taḫt üze Cayılġan Ḫan (12)

Mülkni eylep érdi ābādān

Çūn felek ʿarż-ı ınḳılāb étti

ʿUmrınıñ mülkini (13) ḫarāb étti

Mönge Ḫan: Ṣaḥıb-ı şevket u ʿālī-hımmat pād-şāh durur érdi. (14) Anıñ yeti farzandı bar durur érdi: Paşan, Sengi, Camuḳa, Baysun, Arslan, (15) Ḳubday, Söyünç.

Ḳoñratnıñ ekṣer ḳabāyılı bularnıñ naslıdın durur. Mönge Ḫan, (16) Arslandın uluġ tört oġlını yigirme miñ ḫāna-vār Ḳoñrat bile Ḳara Müren suyınıñ (17) kenārıġa yiberdi. Alar ol mavżıʿnı taḫt-ı taṣarrufıġa kiyürüp olturdılar.

Mönge Ḫan

85b

(1) ölgendin soñra Arslan Ḫan salṭanat tācı bile sar-afrāz bolup durur (2) ve ʿadālat taḫtı bile mumtāz ve dép dururlar kim Yarḳaḳ ibn Ḳabul Ḫan, kim Aruca Ḫātūnnıñ (3) oġlı durur érdi ve anı Ḫaṭāy pād-şāhı Altan Ḥān öltürüp érdi. Bu cıhatdın Arslan (4) Ḫan ʿaskeri bile barıp Ḫaṭāynıñ "Ḫan Balıġ" dégen vılāyatın tārāc ḳılıp Toḳu Çingsang (5) atlıġ Altan Ḫannıñ amīrın öltürüp ḳayttı. Moġulıstān ḫanlarınıñ arasıda muʿazzaz (6) u muʿtabar boldı ve anıñ on farzandı bar durur érdi. Uluġnıñ atı Dey Noyan érdi. (7) Aña élniñ ayālatın tapşurup ataları barġan yolıġa bardı.

Ḳıṭʿa

Bu baḳāyī ki érür mavhūmī (8)

Sābıḳ u lāyıḳ aña kéldi fanā

Çūn érür iki fanā ortasıda

Zīnhār anı baḳā déme yana

Dey Noyan (9) **Ḫan:** Darıtay aṣl atı durur, Dey Noyan laḳabı. Ol pād-şāh-ı ʿadālat-şıʿār ve şahr-yār-ı (10) şucāʿat-āṣār durur érdi. Çūn atanıñ taḫtıġa olturdı. Saḫā u kerem éşigin fuḳarālar (11) ve ġurabālar ve miskīnler yüzıġa açtı. ʿAdl u raʾfat taḥtın

sıpāhī u raʿıyyat ṣaydıġa saçtı (12) ve ol Yesügey Bahādurġa muʿāṣır érdi. Anıñ Ḳaya Ḫan ve Terk Amal Ḫan ve Ṭuġaçar Noyan dégen (13) üç oġlı ve Börte Ḳavçın Ḫātūn dégen bir ḳızı bar durur érdi. Anı Yesügey Bahādur Çingiz Ḫanġa (14) alıp bérdi. Ol ḳızdın Cüci Ḫan ve Çaġatay Ḫan ve Ögetey Ḫan ve Tüli Ḫan (15) vucūdġa kéldi. Andaḳ kim sābıḳan ẕikr tapıp durur érdi. Dey Noyan Ḫan, Ḳaya Ḫannı Ḳara (16) Mürendaġı Ḳoñratġa pād-ṣāh ḳılıp Terk Amal Ḫannı öz ornıġa valī-ʿahd ḳıldı ve Ṭuġaçar (17) Noyannı aña leşker-keş ḳıldı. Ḳaya Ḫan, Güyük Ḫan ibn Ögetey Ḳaʾan zamānıda öldi.

86a

(1) Çaġatay Ḫan anıñ ikki ḳızın alıp durur érdi. Çūn Dey Noyan Ḫan (2) vafāt taptı. Terk Amal Ḫan pād-ṣāhlıḳ masnadıġa mütemekkin boldı. Dép dururlar kim burun (3) köñli ẓulm u taʿaddīġa māyıl durur érdi ve ṭabʿı fasādġa muḳtażī. Bu cıhatdın anıñ ḳalam-ravıda (4) ḳaḥṭ u ġallā[84] vāḳıʿ bolup durur.

Bayt

Kişi kim damī loḳma-ı nān tapıp

Ölük cısmıġa goyıyā (5) cān tapıp

Bu ḥādıṯa vuḳūʿıdın soñra ẓulmdın tavba ḳılıp ʿadl ṭarīḳıġa ṣıdk ḳadamın (6) ḳoydı ve fuḳarāġa ıstımālat körgüzdi. Ḫudāy tebārek u taʿālā fażlı bile ḳaḥṭ bar-ṭaraf (7) bolup bir ḳoynı bir aḳçaġa almadılar ve Çingiz Ḫan Kereyit Oñ Ḫan bile uruşġanda (8) Ḳula nahrınıñ kenārıġa köçüp kélip Terk Amal Ḫandın madad tilep anıñ madad (9) u muʿāvanatı bile aʿdāsıġa mustavlī boldı.

Maṯnavī

Balī nīzadın artuḳ işler ʿaṣā (10)

Madad bérse nīrū-yı bāzū aña

Ḳılıç neçedin ayru tüşgen zamān

Érür ol (11) hamān naḳş-ı dībā hamān

Madadlıġ gedā él üze boldı şāh

Madadsız şah aʿdāsıġa (12) ḫāk-ı rāh

[84] Metinde *ġalla* şeklindedir.

Çingiz Ḫan pād-şāhlıḳ taḫtıġa culūs ḳılġandın soñra (13) Ṭuġaçar Bahādurnı Terk Amal Ḫandın tilep özıġa amīr-ı leşker ḳıldı. Uluġ vılāyatlarġa (14) ağır çerik bile anı yiberür érdi. Taʾrīḫ-ı hıcrī altı yüz on béşde Merkit Ḫanı Toḳta (15) Béginiñ inisi Ḳudu, kim oġlanları bile Nayman yurtıda olturup fıtna u fasād (16) ẓāhır ḳılur érdiler, Ṭuġaçar Bahādur, Sübedey Bahādur bile barıp Cém Müren suyınıñ (17) kenārıda tapıp olca u esīr ḳılıp Çingiz Ḫan aldıġa kéltürüp ʿınāyatlar bile mustaẓhar boldı.

86b

(1) Benākitī ve Ravżatu'ṣ-ṣafānıñ taʾrīḫıda kéltürüp durur kim sana altı yüz on yettide Çingiz Ḫan (2) anıñ bile Cette Noyan ve Sübedey Bahādurnı Sulṭān Muḥammad Ḫ(v)ārazm-şāhnıñ ʿaḳabıdın Īrānġa (3) yiberip durur érdi. Herātnıñ üstıġa kélgende aña oḳ tégip āḫırat (4) safarı ḳıldı ve çerigi Cette Noyan ve Sübedey Bahādurġa ḳoşuldı. Çingiz Ḫannıñ bu cıhatdın (5) ḳahrı kélip Él Cigitey Noyannı seksen miñ kişi bile Herāt ḳaşdıġa nām-zad ḳıldı (6) ve ol barıp Herātnı alıp ḳatl-ı ʿām ḳılıp ḳalʿa u ʿımārātını ḫarāb étti ve Terk Amal Ḫan (7) otuz béş yıl salṭanat sürüp taʾrīḫ altı yüz on sékkizde ḥayāt vadīʿatın ḳābıżu'l-arvāḥġa (8) tapşurdı. Anıñ tört oġlı bar durur érdi. Uluġnıñ atı Tenim Kürgen. Çingiz Ḫan (9) anı ba-ġāyat séver érdi. Tumayun atlıġ ḳızın aña bérdi. Andaḳ kim Benākitīde maʿlūm (10) u roşan bolur. Bu cıhatdın anı "kürgen" dédiler. Moġul tilide küyevni kürgen dérler (11) ve kiçikleriniñ atı Élçi Noyan ve Açay ve Tüken.

Tenim Kürgen: Çingiz Ḫan anı atasınıñ ornıġa (12) naṣb ḳıldı ve barça Ḳoñratnı anıñ ḥuḳmıġa mufavvaż étti ve "noyan" laḳab bérip durur. Noyan (13) Moġul luġatıda "amīru'l-umarā" démek bolur. Çingiz Ḫan Ḫaṭāynı alġandın soñra ḫanlıḳ laḳabı (14) başḳa kişide ḳalmadı ve Tenim Kürgen ekṣer muḥārabada Çingiz Ḫannıñ ḳaşıda bolur érdi. (15) Ḫan Sulṭān Calālu'd-dīn Ḫ(v)ārazm-şāh bile Sınd kenārıda uruşġanda Tenim Kürgen (16) mubārazat ḳılıp Sulṭānnıñ tuġçısın öltürdi ve Sulṭānġa zaḫm urdı. Sulṭān (17) şikest tapıp özin daryāġa salıp ötti. Ḫan köp ınʿām u ıḥsān ḳılıp özge umarādın martabasın

87a

(1) buland ḳıldı ve Çingiz Ḫan Īrāndın muʿāvadat körgüzgende kim Cüci Ḫan atasınıñ (2) ḫıẓmatıġa şikār-gāhda kélip durur érdi. Ḫan anı öz mülkige ḳaytarurda Tenim Kürgenni (3) él u ulusı bile aña vekīl u noyan ḳılıp yiberdi ve Cüci Ḫan dağı anı ba-ġāyat muʿazzaz u mükerrem (4) tutup maşlaḥatıdın taşḳarı hīç işġa ḳadam ḳoymadı ve

ol āḫır ʿumrıda Musulmān boldı ve anıñ (5) Mūsā Kürgen atlıġ bir oġlı bar durur érdi, sana altı yüz otuz birde ve baʿżı altı yüz otuz üçde (6) hem dép dururlar.

Mūsā Kürgen: Atasıġa ḳāyım-maḳām bolup Batu Ḫan ibn Cüci Ḫan aña tarbıyat (7) ḳılıp Hülegü Ḫan ibn Tüli Ḫannıñ Ṭaraḳay Ḫātūn dégen ḳızın anıñ ʿaḳdıġa kiyürdi. (8) Andın Noḳay Noyan ve Tüdekü Ḫātūn vucūdġa kéldi. Ol ḳızını Sulṭān Aḥmad Neküder ibn Hülegü (9) Ḫan silk-i ıẕdıvācıġa çékti. Mūsā Kürgen sana altı yüz altmış üçde Börke Ḫan ʿaṣrıda (10) vafāt taptı.

Noḳay Noyan: Navīn-ı aʿẓam u sālār-ı mükerrem érdi ve vılādatı Batu Ḫan zamānıda érdi. (11) Börke Ḫan Īrān pād-şāhı Abaḳa Ḫan ḳaṣdıġa sıpāh çékgende anı manḳlay ḳılıp érdi. (12) Ol Şīrvān ḥudūdıda Abaḳa Ḫan leşkeri bile uruşup şikest bérdi. (13) Yana ḳażīya bar ʿaks tüşüp anıñ közıġa oḳ tégip leşkeri hazīmat tapıp durur. (14) Böke Ḫan favtıdın soñra Mengü Témür Ḫannı anıñ saʿyı bile ḫan köterdiler. Mengü (15) Témür Ḫan anıñ ḥareketi bile çerik tartıp Bulġar dıyārın musaḫḫar ḳıldı ve Ḫan ol (16) dıyārnı aña soyurġal ḳılıp uluġ oġlı Aġaday Bahādurnı otuz miñ üyli (17) Ḳoñrat ve yüz miñ üyli özge Etrāk bile ol vılāyatıda ḥākim ḳılıp öz yurtıġa

87b

(1) ʿazīmat ḳıldı. Bu cıhatdın ol kişvarnıñ élin Noḳay Éli dédiler. Taʾrīḫ-ı hıcrī (2) altı yüz seksen altıda, kim ramażānu'l-mubārek érdi, Mengü Témür Ḫandın Amīr (3) Terktay Bahādur bile seksen miñ kişi alıp Arġun Ḫan ḳaṣdı üçün (4) Īrānġa yürüş ḳıldı ve Īrān umarāsı bile uruşup ḳayttı ve dép dururlar (5) kim Toḳtaġu Ḫan ibn Mengü Témür Ḫan, Tuda Mengü Ḫandın mutavahhım bolup (6) ḳaçıp éldin mutavārī bolup durur érdi. Amīr Noḳay Noyanġa bitip yiberip durur kim (7) "Aḳa ve ini ve ʿam-zādalarım méniñ ḳaṣdımġa muttafiḳ bolup dururlar. Men saña ıltıcā (8) ḳılur men." Bu cıhatdın ġayrat ḳılıp sarāyġa ʿāzım boldı. Yolda her kişi yoluḳsa dér érdi kim (9) "Ḳarılıġ, vucūdum mülkin tārāc ḳılıp durur. Cadal u fıtna terkin tutup men. Hīç kim bile (10) mucādala u muḥāraba ḫayālım yoḳ turur. Līkin Ṣayın Ḫandın yarlıġım bar durur kim anıñ (11) avlād ve uruḳ u ulusıdın eger birev fasād u bī-rāhlıḳ ḳılsa āştī bérip köñüllerin (12) birbirige muvāfiḳ ḳılġay men." Barça Cüci éli bu farīb-āmīz sözlerni éşitüp muṭīʿ u munḳād (13) boldılar. Çūn sarāyġa yavuḳ yetti. Toḳtaġu Ḫanġa kişi yiberdi kim "Mustaʿıd bol ve muyassar (14) bolġunça leşker alıp kélgil." Sarāydaġı şah-zādalar Amīr Noḳay Noyannıñ naṣīḥat üçün (15) kélürin éşitip ıstıḳbāl ḳıldılar ve şeherge tüşürüp adab bile (16) hıẕmatıda turdılar ve ol naṣīḥat ṭarīḳası bile dédi kim "Ey

farzandlar! Men atalarıñız- (17) nıñ davlat-ḫ(v)āhı durur érdüm. Meniñ sözümdin çıḳmas durur érdiler.”

88a

(1) *Naẓm*

Ḫıradmandī eger bérse saña pand

Éşit pandı né bar érseñ ḫıradmand (2)

“Ve Méniñ bī-ġaraż sözümni ḳabūl ḳılıñ kim sizlerniñ ṣalāḥıñız ṣulḥda (3) durur ve ḳuraltay ḳılıñ kim tā sizlerge āştī bérgey men.” Ve bu sözde érdiler. Nā-gāh Toḳtaġu (4) Ḫan leşker-i carrār bile yetüşüp Tuda Mengü Ḫan bile şah-zādalarnı bi’l-favr (5) ḳatlġa yetkürdi kim ve Noḳay Noyannı ʿızzat-ı tamām bile öz yurtıġa uzatdı ve pād-şāhlıḳda (6) temkīn tapġandın soñra Noḳay Noyannı kerrāt marrāt tiletip özıġa atalıḳ ḳıldı (7) ve manḳūl durur kim Uyġur ṭavāyıfıdın Salcıday Kürgen, kim Toḳtaġu Ḫanġa cadd-ı mādarī (8) érdi, anıñ oġlı Yaylaḳġa Noḳay Noyan, Ḳadaḳ dégen ḳızın bérip durur érdi (9) ve küyev kāfır boldı. Bu cıhatdın ḳızını ḫ(v)ār tutup ḳız hem aña boyun ḳoymay arada munāzaʿat (10) paydā boldı.

Maṣnavī

Ḳız érdi Musulmān kāfır küyev

Muvāfıḳ bola almayın ol ikev (11)

Ḫılāf ortaġa saldı andaḳ nızāʿ

Ki tüşti vafāt amrıġa ınḳıṭāʿ

Ḳız ol kāfırnıñ (12) taʿaddīsıdın tarıḳıp atasıġa ıʿlām ḳıldı. Noḳay Noyan ġażabnāk bolup taşaddud bile (13) küyevdin ḳızını aldı ve Toḳtaġu Ḫan, Salcıday ve Yaylaḳ ṭarafın ḳarābat cıhatıdın (14) tutup Noḳay Noyan bile anıñ ortasıda muḫāṣamat vāḳıʿ boldı. Andaḳ kim Toḳtaġu (15) Ḫan sıpāh-ı bī-kerān bile anıñ ḳaṣdıġa ḥareket ḳıldı ve Noḳay Noyan (16) dağı él u ulusın yıġnap uluġ oġlı Aġaday Bahādurġa, kim Bulġar ve Çerkes ve Ḳazan memālikide (17) atasınıñ ornıda ḥākim durur érdi, kişi yiberdi. Ol dağı barça Noḳay Élidin

88b

(1) ʿasker yıġnap atasıġa ḳoşuldı ve Manḳıt Sonḳur Mīrzā, kim Atıl kenārıda Ḳoñrat ulusıġa (2) ḳarīb olturup durur érdi, ol hem Noyannıñ vahmıdın żarūratan öz çerigi bile

(3) kélip Noyanġa mulāzım boldı ve yaḳın olturġan başḳa Etrākdın hem sıpāh aldılar. (4)

Naẓm

Bolup camʿ andaḳ sıpāh-ı kerān

Ki sıġmay cahānġa kerān-tā-kerān (5)

Eger bilse ancum şumārın ḫırad

Valī bilmegey ol sıpahġa ʿadad

Eger ḳılsa cunbış bayābān ara (6)

Ḳılur gerdi roşan-ı cahānnı ḳara

Ve mundaḳ cunūd-ı nā-maʿdūd bile Toḳtaġu Ḫanġa ıstıḳbāl (7) ḳılıp ṣaf çékti.

Naẓm

Hem ol iki leşker çékip eyle ṣaf

Ki andaḳ ki mujgān (8) ṣaffı her ṭaraf

Valī her ṣaf andāzası tā kerān

Bolup keṣret-i nīzadın nayıstān (9)

Hem ol nayıstānlar ara her dılīr

Kélip goyıyā bir ḫurūşanda şīr

Barı ṣaf-zan (10) u ṣaf-dar u ṣaf-şiken

Barı köh-andāz u gerdūn-fiken

Bolup sar-ba-sar kög témür içre ġarḳ (11)

Ḳılıp bolmayın kögdin ol yerni farḳ

Al-ḳıṣṣa bahādurlar süren salıp maṣāf vāḳıʿ (12) boldı. Ol uruşda Aġaday Bahādur, Salcıday Kürgen başlıġ on béş muʿtabar (13) bahādurnı pahlavānlıḳ bile öltürüp durur ve köp kimseni zaḫm-dār ḳıldı. Bu cıhatdın (14) Ḫan ḳahrnāk bolup sıpāhnı uruşġa tarġīb ḳıldı. Noyan dağı bā-vucūd ḳarılıġ (15) tuġı bile Ḫan ḳaṣdıġa at saldı. Ḫan tāb kéltüre almay hazīmat taptı. (16) Ammā Aġaday Bahādur atasınıñ buranġar çerigi bile Ḫannıñ cuvanġarıġa urup (17) uruşur érdi ve Manḳıt Sonḳur Mīrzā aña hem-rāh durur érdi ve Toḳtaġu Ḫanġa

89a

(1) munāsabatı köprek durur érdi. Bu sababdın Aġaday Bahādur uruşġa ḳızġanda ġāfıl (2) tapıp kéyindin bir żarb urup helāk ḳıldı ve başın alıp öz sıpāhı bile (3) Ḫanġa ḳoşuldı. Duşmanlar bu vāḳıʿadın ḳuvvat tapıp ḳaytıp Noyanġa muḳābıl boldılar ve Noyan- (4) nıñ ḳaşıdağı çerik olca almaḳġa mutafarrıḳ bolup az kişi ḳalıp durur érdi. Ṭāḳat (5) kéltüre almay şikest taptı. Noyannı Orus atlıġ Moġul tutup Ḫanġa kéltürür érdi. Yolda oġlınıñ (6) ölgenin éşitip bir āh-ı sard ciger-i pur-dardıdın tartıp Ḥaḳġa cān taslīm (7) ḳıldı. ʿUmrı toḳsan ikkide durur érdi. Baʿżı seksen bir dép dururlar. Bu ḥādıṣa (8) sana yetti yüz on üçde durur érdi. Anıñ yeti oġlı bar durur érdi. (9) Aġaday Bahādurdın özgesiniñ atı ve ḥālātı maʿlūm érmes.

Aġaday Bahādur: Ba-ġāyat (10) şucāʿ u mutahavvır kişi durur érdi ve yigirme iki yıl Bulġarda pād-şāhlıḳ sürdi ve ayyām-ı (11) ḥukūmatıda Orus ve Çerkes üstige çérik tartıp ġazāt ḳıldı. Ol vılāyatlarnı (12) taḫt-ı farmānıġa kiyürüp özidin ḥākimler ḳoydı ve Ḥācī Tarḫan Ḳalʿası, kim Cüci (13) Ḫan zamānıdın beri ḫarāb durur érdi, ābād ḳıldurdı ve ekṣer küffārdın cızya (14) alur érdi. Saḫā u keremi ḥaddın zıyāda érdi. Andaḳ kim Faḫru'd-dīn Muḥammad Ḫ(v)ārazmī dégen (15) tācır Bulġarġa savdā ḳıla barıp érdi. Bir kün Aġaday Bahādur şikārdın kélürde (16) Ḫ(v)ārazm almasıdın bir cuft ve Samarḳand anārıdın ikki cuft tarttı. Bahādur ışārat ḳıldı (17) érse gencveri aña üç yüz bālış zar bérdi. Yana mundaḳ ınʿāmāt u ıḥsānātı köp érdi.

89b

(1) *Naẓm*

Anıñ dék ḳılur érdi īṣār-ı māl

Gedā érdi maḥrūm yanmaḳ muḥāl

Ammā ḥayf kim (2) ḳarılıġġa yetmedi. Sana yetti yüz dağı üçde atasınıñ vāḳıʿasıda Manḳıt Sonḳur Mīrzā (3) öltürdi. Andaḳ kim yoḳarıda ẕikr taptı. Yaşı otuz béşde érdi.

Naġday atlıġ bir oġlı bar durur (4) érdi. Çerkesge vālī durur érdi. Ata ve bābāsınıñ mūḥış ḫabarın éşitgendin soñra (5) Ḳıpçaḳ Ésen Buġa Çeçen dégen atasınıñ dostı bar durur érdi. Anıñ bile Çerkesdin (6) ḳaçıp Atıl ayaḳıda Özbek Ḫan anı tarbıyatlar ḳıldı ve aña "noyan" laḳab bérdi ve Toḳtaġu (7) Ḫan favtıdın soñra Özbek Ḫan barça Cüciniñ élıġa pād-şāh bolup amīru'l-umarālıḳ (8) manṣabın aña muḳarrar

ḳıldı. Çūn sulṭānu'l-ʿārıfīn ve zubdatu's-sālikīn, ḳuṭbu'l-ʿālam ve ġavṯu'l-aʿẓam, (9) sanadu'l-avlıyā Ḫażrat-ı Seyyid Aḥmad Seyyid Ata navvara marḳadah sarāyġa barġanda kim Özbek Ḫan Musulmān bolup (10) barça Cüci élini Musulmān étip Özbek laḳab bérdi, Naġday Biyge biylik laḳabın taḫṣīṣ tuttı kim noyannı (11) mundın soñra "biy" désünler. Tā kim küffār rasmıġa taġyīr bérilmiş bolġay.

Manḳūl durur kim Naġday Biyniñ ʿadālatı (12) ol ġāyatda durur érdi kim bir kün fuḳarā ızhār-ı taẓallum körgüzdiler kim "Kiçik oġlıñız Barın Mīrzā her kün şikārġa (13) barurda bizniñ arıġnıñ saḳḳāsıdın ötüp at ayaḳı bile vīrān ḳıla durur. Biy, alarġa (14) ʿuẕrlar aytıp dép durur kim "Tañ bile kéliñ, dādıñızını béreli." ve Barın Mīrzā şikārdın murācaʿat ḳılıp üyıġa (15) tüşgendin soñra allıġa tiletüp yarġu ḳılıp yaġaçdın asıp öltürüp durur. Fuḳarā ér tañ kélip ol vāḳıʿanı (16) kördiler érse fıġān u faryād tartıp biyniñ ayaḳıġa tüşdiler kim "Bizniñ cānımız fadā bolsun kim né üçün mundaḳ (17) ḳıldıñ?" Naġday Biy dép durur kim "Eger ẓālımnı ḳudratım yetip dafʿ ḳılmasam téñri tutġusı durur."

Maṯnavī

90a

(1) Ḳıl ınṣāf kim bu bérür çaġda dād

Anoşīrvāndın émes mü zıyād

Ger ol oġrını (2) ḳırdı şıddat bile

Bu öltürdi oġlın ʿadālat bile

Ol érdi Macūsī u ahl-ı żalāl

Bu līkin édi (3) muvaḫḫıd u ahl-ı ḥāl

Munuñ dék ʿadālat ki ḳıldı hunar

Dése bolġay anı naẓīr-ı ʿUmar

Ammā kāmil-i mükemmel ve ʿārıf-ı (4) ṣāḥıb-dıl durur érdi ve Ḫażrat-ı Seyyid Ata ḳuddisa sirruh sılsılasıġa dāḫıl bolup kemālāt ḥāṣıl (5) ḳılıp durur érdi. Ḥıkāyatda kéltürüp dururlar kim Naġday Biy, tekbīr-i taḥrīmaġa şurūʿ ḳılmas (6) durur érdi, tā Kaʿba-ı müteberrike naẓar-ı ẕī-baṣarıġa cilve-ger bolmay.

Bayt

Ne davlat durur kim ḳılurda namāz (7)

Naẓar-gahda bolmaḳ Ḥaram cilve-sāz

Ḥażrat-ı Seyyid Ata ʿalayhi'r-raḥma Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm dāru's-salṭanasıġa kélürde (8) uluġ oġlı Hārūn Mīrzānı Özbek Ḫannıñ ḳaşıda özıġa ḳāyım-maḳām ḳılıp ve özi (9) manṣabın terk tutup Ḥażrat-ı Seyyid Ata bile Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm dāru's-salṭanasıġa kéldi ve Kühne Kāt, kim (10) ol vaḳtda ābādān durur érdi, Ḥażrat-ı Seyyidniñ amrı bile anda manzıl u maḳām tuttı. Gāh (11) gāh Baḳırġan barıp pīrıġa ḫıżmat ḳılur érdi. Ve bir néççe muddatdın soñra Kātda vafāt tapıp (12) Ḥaẓrat-ı Şayḫ ʿAbbās ḳuddisa sirruhu'l-ʿazīznıñ cıvār-ı fayż-āṣārıda özıniñ saldurġan ʿımāratıda (13) madfūn bolup durur ve ḥālā hem ol ʿımāratlarnıñ aṣarı bar durur. Ammā ʿumrı ve vafātınıñ taʾrīḫı maʿlūm (14) u roşan érmes durur.

Hārūn Mīrzā: Atası Ḥażrat-ı Seyyid Ata bile Ḫ(v)ārazmġa barġandın soñra Özbek Ḫan- (15) nıñ ḳaşıda amīru'l-umarā bolup fuḳarānıñ ḥall u ʿaḳdıġa ıştıġāl körgüzür érdi ve Cānı (16) Bég Ḫannıñ zamānıda martabası buland u arcmand boldı ve sana yetti yüz éllik sékkizde Cānı Bég Ḫan (17) kim Melik Aşraf ḳaṣdıġa Īrān barurda anı öz ornıda ṣāḥıb-ı ıḫtıyār étip bardı. Ba-ġāyat sıpāhī

90b

(1) kişi durur érdi. Sıpāhī-gerlikniñ yasaḳ u yosunıñ yaḫşı bilür érdi. Cānı Bég Ḫannıñ (2) favtıdın soñra Berdi Bég Ḫan, kim öz aḳa ve inisin özi öltürüp érdi, anı daġı şahādat daracasıġa (3) yétkürdi ve muddat-ı ʿumrı ḳırḳ béş yıl durur érdi.

Şıʿr

Ḳılma bu fānī ara ey hūşyār

ʿUmrıñ ile (4) devletiñe ıʿtıbār

Kimge felek bérgenini almadı

Ẓulm bile tofraḳ ara salmadı

Témür Biy: Atası- (5) nıñ ḫabarın éşitgendin soñra élige sar-ancām bérip yaġı-gerlik āġāz ḳıldı ve Berdi Bég Ḫan- (6) nıñ ekṣer memālikin ġārat ḳılıp él u ulusın köçürüp Sır kenārıda manzıl tuttı ve hīç (7) pād-şāhġa tābıʿ bolmadı ve hergiz salāṭīnnıñ dar-gāhıġa barmadı. Rıvāyat durur kim ḳuşçılıġ (8) fannıda ba-ġāyat māhır durur érdi. Ekṣer avḳāt ḳuş salmaḳlıḳ işige maşġūl durur (9) érdi ve miñ mīr-ı şikārġa vaẓīfa bérür érdi ve balāġatġa yétgendin (10) soñra ıḫtıyārı bile bir namāzını ḳażā ḳılmadı ve bir saḥarnı ġaflat bile ötkermedi. Yaşı (11) éllik béşde érdi kim Ḥaḳnıñ cıvārıġa bardı ve

avlādı béş érdi. Bu tartīb bile kim (12) Idrīs Bég ve Ḳutluḳ Biy ve Ḳalman Bahādur, Ṭaġay Bég, Börke.

Ammā Idrīs Bég atasıdın burun (13) vafāt tapmış durur ve andın bir oġul ḳalmış durur, Éş Ḳulı[85] atlıġ ve baʿżı Éş Ḳulı uruġın anıñ (14) naslıdın tutup dururlar ve baʿżı başḳa Ḳoñratdın dép dururlar.

Naẓm

Témür Biy néçe kün (15) tutup dahrnı

ʿAdālat bile yarutup dahrnı

Çū tuttı acal cām-ı pur-zahr aña

Ne davlat madad ḳıldı (16) né dahr aña

Ḳutluḳ Biy: Şucāʿat u şahāmatlıḳ kişi durur érdi. Atasıdın soñra él u ulus- (17) nıñ żabṭıġa ḳıyām körgüzüp ʿadl u dād rusūmıġa ıḳdām yétkürdi. Ol ʿaṣrda uluġ

91a

(1) caddı Aġaday Bahādurnı öltürgen Manḳıt Sonḳur Mīrzānıñ aḥfādıdın Şīrīn Mīrzā (2) dégen Manḳıtnıñ vālīsı durur érdi. Ḳutluḳ Biy anıñ dafʿıġa ḫulāṣa ikki miñ şucāʿ u mutahavvır (3) yigit bile ılġap bir kéçe anıñ manzılıġa ḳoyulup Şīrīn Mīrzānı tutup ḳatlġa yétkürdiler (4) ve ḥaşamın talap köp kimseni olca u esīr ḳılıp muʿāvadat körgüzüp durur.

Bayt (5)

Ol ki fiʿl-ı ẕamīma fāş étti

Fıʿlī érdi ki başıġa yétti

Bir néççe furṣat ʿayş u ʿışrat dādın (6) bérip taʾrīḫ-ı hıcrī sékkiz yüz dağı yigirme üçde ارجعی الی ربّك [86] nıdāsıġa lebbeyk-i ıcābat (7) zamzamasın sürdi. Yaşı ottuz üçde durur érdi ve andın üç oġul yād-gār ḳalmış durur: (8) Meñliş Bahādur ve Talış Bég ve Bérdiş Bég.

Bayt

ʿUmrnı bilmek né durur cāvıdān (9)

[85] Metinde *Éş Ḳılı* şeklindedir.
[86] "Dön Rabbine, sen ondan o senden hoşnut olarak." (Kur'an, 89/28).

Dédi rasūl عرب العمر فان

Meñliş Bahādur: Atası valī-ʿahd ḳılıp durur érdi. Ammā kiçiklik cıhatı- (10) dın él başḳarġu dék érmes durur érdi. Ḳolman Bahādur anıñ ṭarafıdın élniñ żabṭıġa (11) ışṭıġāl körgüzür érdi. Meñliş Bahādur on sékkiz yaşıġa yétgendin soñra atası manṣabın (12) aña tapşurup özi ʿuzlat ıḫtıyār ḳıldı. Meñliş Biy ba-ġāyat şucāʿ érdi. Bu cıhatdın (13) "bahādur" laḳabı atıġa ızāfa ḳılıldı. Dép dururlar kim üç miñ yigitge marsūm bérip Ḳalmaḳ çapar érdi. (14) Yaşı ḳırḳġa yétgende maflūc boldı. Atlanmaḳ ve tüşmekge ḳādır érmes durur érdi. (15) On béş oġlı bar durur érdi. Uluġ oġlı Mūsā Biyni valī-ʿahd ḳılıp sana sékkiz yüz éllik altıda ʿālamġa (16) vadāʿ ḳıldı. Yaşı ḳırḳ törtde durur érdi.

Naẓm

Meñliş Biy eger ġazāt ḳıldı (17)

ʿĀlam ara yaḫşı at ḳıldı

Aylandı ḫılāfiġa zamāna

Cuz at aña ḳalmadı nışāna

91b

(1) **Mūsā Biy:** Yād-gār Ḫanġa muʿāṣır durur érdi. Ol uçurda Şīrīn Mīrzānıñ nebīresi (2) Ḳoçaş Mīrzā dégen Manḳıtnıñ ḥākimi durur érdi. ʿAsker yıġnap Mūsā Biy- (3) niñ ḳaṣdıġa atlanıp Ḳoñrat élıġa iki menzillik kélgende ḫabar yetüşdi (4) ve Ḳoñratnıñ ekṣer ʿaskeri Ḳalmaḳ cıhādıġa barıp érdi. Mūsā Biy élġa (5) sürdevül yiberip ikki yüz kişi yıġnaldı. Ol ikki yüz kişi bile ıstıḳbāl étip (6) uruş saldı ve asru cıdd u cahd ḳılıp Manḳıt ahlıdın köp kişini ḳatlġa yetkürdi. (7) ʿĀḳıbat, ālāmzārlıḳ bāʾısıdın şikest tapıp munhazım boldı ve Ḳoçaş Mīrzā Ḳoñrat- (8) nıñ baʿżı élin talap u esīr ḳılıp murācaʿat körgüzüp durur ve Mūsā Biy, Yād-gār Ḫannıñ (9) oġlı Börke Sulṭānnıñ ordusıġa kélip madad tiledi érse Börke Sulṭān (10) ʿızzat u ḥurmat bile ḳabūl ḳılıp dép durur kim "Al-ḥamduli'llāh ki bizniñ élimiz köp bolup hīç (11) Ḫannıñ tavābıʿıdın kem érmes durur. Émdi ıttıfāḳ bile atamnı ḫan kötereli, (12) sen uluġ biy bol. Andın soñra duşmanıñnıñ ḳaṣdıġa yürüş ḳılalı."

Al-ḳıṣṣa ıttıfāḳ (13) bile barça élni ündep uluġ sūr tartīb bérip Yād-gār Ḫannı taḫtġa olturġuzdılar. (14) Börke Sulṭān, Mūsā Biy bile sıpāh yıġnap Ḳoçaş Mīrzānıñ dafʿıġa yürüş ḳıldılar (15) ve Ḳoçaş Mīrzānı ġāfil tapıp öltürdiler ve Manḳıtnı çapıp

[87] Arap'ın ömrü geçicidir.

baḳındurdılar (16) ve ḳış ol nāḥıyyatda ḳışlap bahār, élni köçürüp Yād-gār Ḫannıñ ḫıẕmatıġa yetüştiler. (17) Hān alarġa kemer-i zarrīn ve ḫılᶜat-ı kerān-māya kéydürüp Mūsā Biyni barça ḳalam-ravıġa ṣāḥıb-ı ıḫtıyār ḳıldı.

92a

(1) Ve Mūsā Biy muddat-ı madīd memleketniñ umūrıġa ıştıġāl körgüzüp Şıbanī Ḫan, Börke (2) Sulṭānnı şahīd ḳılġandın soñra Abulek Ḫannıñ zamānıda Ḥaḳ raḥmatıġa (3) bardı. Tört oġlı ve bir ḳızı bar durur érdi: Aḳman Bahādur, Muḥammad Bég, ᶜAlī Bég, Ḫudāy-dād (4) Bég.

Muḥammad Bég, Börke Sulṭānnıñ ḳaşıda bolur érdi. Börke Sulṭānnıñ (5) ġavġāsıda Şıbanī Ḫannıñ Gerāy dégen nökeri öltürdi. Ammā ᶜAlī Bég (6) ve Ḫudāy-dād Bégniñ ḥālātı maᶜlūm érmes durur ve ḳızını Élbars Ḫan alıp (7) érdi. Sulṭān Ġāzī Sulṭān ve Muḥammad Ġāzī Sulṭān ol ḳızdın tavallud étdi. (8)

Aḳman Bahādur: Atasınıñ favtıdın soñra Élbars Ḫannıñ ḳaşıda atalıḳ boldı. (9) Élbars Ḫan Ürgençni alġanda hem-rāh durur érdi ve Tersek ḳalᶜasınıñ ḥukūmatı aña taᶜalluḳ (10) tutdı. Andaḳ durur kim Élbars Ḫannıñ ḥıkāyatıda bayān kilkiniñ raḳam-zadası (11) bolup durur érdi. Sufyān Ḫan ve Buçuġa Ḫannıñ zamānıda ba-ġāyat muᶜtabar boldı. Taʾrīḫ (12) toḳuz yüz ottuz üçde Avānış Ḫannıñ avāyıl-ı salṭanatıda Rabbu'l-arbābnıñ raḥmatı cıvārıġa (13) bardı. ᶜUmrı yetmiş toḳuzda érdi. Ḥaḳ Naẓar ve Kün Tuġar atlıġ ikki farzand yād-gār ḳalıp durur. (14)

Naẓm

Cahān mātam sarāyıdur ġam-engīz

Kişi yoḳdur ki érmes mātam-āmīz

Bu mātam-ḫānada bolmaḳ (15) nédür şād

Éşitip her nafas āvāz-ı faryād

Ḥaḳ Naẓar Sırtlan: Atası ölgende éllik üçde (16) durur érdi. Atasınıñ manṣabıda olturup élniñ ᶜadl u dādıġa maşġūl bolup durur. (17) Ol "sırtlan" laḳabıġa maşhūr érdi. Ol cıhatdın kim şabāb çaġıda bir kün şikārda

92b

(1) érdi. Bir uluġ sırtlan -kim anı bu çaġlarda "dölte böri" dérler, ba-ġāyat muẓır maḫlūḳ durur, (2) ᶜArab żabuᶜ ve ᶜarfā dér ve Fārsī keftār dér- aña yoluḳup ḥamla ḳıldı ve ol

ḥamlasıġa (3) rad bérip bir żarbasıda işin tamām ḳıldı. Ve mundın soñra sırtlan dép dururlar (4) ve ol Avānış Ḫannıñ ʿınaḳı durur érdi. ʿUbaydu'llāh Ḫan Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazmnı (5) alıp Avānış Ḫannı şahīd ḳılġanda Durūnda Dīn Muḥammad Ḫan ibn Avānış Ḫan- (6) nıñ ḳaşıda érdi kim Türkmanıyyadın zakāt taḥṣīlıġa ve Ḳızılbaş ġazātıġa barıp (7) durur érdi. Dīn Muḥammad Ḫan Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazmġa kélip ʿUbaydu'llāh Ḫannıñ sıpāhı bile (8) uruşġanda hem-rāh durur érdi. Ol uruşda anıñ inisi Kün Tuġar Bahādur altmış (9) kişini sançıp yıḳtı. Ḥaḳ Naẓar Sırtlan, Aḳaṭay Ḫan zamānıda ʿālamdın ötdi.

Maṣnavī (10)

Kişi néçe kim sırtlan öltürür

Démey sırtlan, arslan öltürür

Çū yetdi acal sırtlanı (11) aña

Amān bérmes aṣlā zamānı aña

Alaḳ Bahādur: Aḳaṭay Ḫan aña tarbıyat ḳılıp (12) atasınıñ manṣabın soyurġal étti. Ba-ġāyat bahādur ve şucāʿ u mutahavvır kişi durur érdi. (13) Ekṣer avḳāt ʿAlī Sulṭān bile Ḳızılbaşnıñ ġazātıġa barıp dıl-āvarlıḳ dādın bérdi. (14) Hīç maʿrekede aña muḳābıl bolġan amān ḳutulmadı. Ḥācım Ḫannıñ zamānıda ʿAlī Sulṭān favtıdın (15) béş yıl soñra sana toḳḳuz yüz seksen birde Ṭahrān ġazātıda Ḥasan ʿAlī Ḫan dégen kāfır- (16) nıñ tīġıdın şahādat daracasıġa yetüşdi. Anıñ oġlı yalġuzdur érdi. (17)

Bundaş Mīrzā: Faḳīr-maşrab u darvīş-nıhād kimse durur érdi. Ekṣer avḳāt ʿulamā bile ṣuḥbat tutup

93a

(1) fużalāġa hem-nışīn durur érdi. Fuḳarā u mesākīn anıñ ḫ(v)ān-ı baẕlıdın bahramand érdi. Ḥācım Ḫan (2) anı teklīf bile öz atasınıñ ornıġa naṣb ḳılıp érdi. Bir néççe muddatdın soñra ʿamalnı terk tutup (3) göşe-nişīnlik ıḫtıyār ḳıldı. Ḫan andın soñra her çand ʿamalġa teklīf ḳıldı, ḳabūl ḳılmadı. (4) ʿArab Ḫannıñ zamānıda miñ yigirme ikkide vafāt tapıp فی مقعد صدق عند ملیك مقتدر [88] cıvārıda (5) manzıl tutdı. Anıñ üç oġlı bar durur érdi: Umbay ve Sulṭān ve kiçiginiñ atı (6) maʿlūm érmes durur.

Umbay ʿInaḳ: Ṣubbāb ayyāmıda salāṭīnġa kem ıḫtılāṭ ḳılur érdiler. (7) Hımmatı ḳoymas durur érdi kim kişige ḫıẕmat ḳılġay. Ḳuşçılıḳ ve dıhḳānlıḳ amrıġa (8)

[88] "Kudretine nihayet olmayan padişahlar padişahının yüce huzurunda doğrulara has mecliste!" (Kur'an, 54/55).

ışṭıġāl körgüzür érdi. Çūn Ḥabaş Sulṭān ve Élbars Sulṭān atası ʿArab Muḥammad (9) Ḫanġa ʿāṣī bolup Ḥān dağı alar taʾdībı üçün sıpāh tartıp dast-gīr bolup sıpāhı şikest (10) taptı. Bu dağı ol sıpāhda ḥāżır durur érdi. Yavdın çıḳıp Abu'l-ġāzī Ḫan bile bir ṭarafġa (11) ḳaçtılar. Yolda Abu'l-ġāzī Ḫannıñ atı yıḳılıp pıyāda boldı. Umbay anı öz atıġa mindürüp (12) özi pıyāda ḳaldı. Ḫan anı tanımas érdi. Soraşur furṣat bolmay yolġa kirdi. Andaḳdur kim (13) sābıḳan ẕikr tapıp durur érdi.

Ḳıṭʿa

Kör ne hımmat érür ol kim salıban özni balāġa

Yana āfāt u (14) balā varṭasıdın élni çıḳarmaḳ

Ḫāṣṣa yétgende birev başıġa şamşīr-ı helāket

Ḳılıp öz başını (15) ḳalḳan aña ve anı ḳutarmaḳ

Tamṣīl

Ḥıkāyat ḳılıp dururlar kim çūn Amīr Témür umarāsı (16) Sulṭān Aḥmad Calayırnı kim Kerbalā daştıda munhazım u āvvāra ḳılıp murācaʿat éttiler. Havā baġāyat ısıġ (17) ve su nā-yāb durur érdi. Ḥarārat badanlarġa mustavlī bolup teşnelik ġalabasıdın bī-tāb boldılar.

93b

(1) *Bayt*

Afsurda ḳıldı ḫalḳnı ol navʿ teşnelik

Kim lablarıdın ötmedi avāzu'l-ʿaṭş

Bı'ż-żarūra (2) her kim su cust-cūyıġa bir ṭarafġa bardılar. Inanç Oġlan ve Amīr Calāl Ḥamīd, kim biri Cüci avlādınıñ (3) aʿāẓımıdın ve biri umarā-yı ʿālī-mıḳdār maʿārıfıdın érdi, alar dağı su tacassusıġa kişi yiberip cıdd u cahd bile (4) iki içim su tapıp kéltürdiler. Inanç Oġlan öz ḥıṣṣasın içip teşneligi teskīn tapmay Amīr (5) Calāl Ḥamīdġa dép durur kim "Ḥasbatan li'llāh teşnelikdin ölgü dék durur men. Eger öz ḥıṣṣañnı (6) maña tafaḳḳud ḳılsañ har-āyına atıñ arbāb-ı ṭūbā lahum ve ḥusnu maʾāb carīdasıda marḳūm bolur." Amīr Calāl (7) Ḥamīd dép durur kim "Ṣāḥıb-ḳırān-ı kām-yābdın bu bābda ḥıkāyat éşitip durur men kim bir navbat bir ʿArabġa (8) bir ʿAcam yoldaş bolup bir bādıyada bizler dék susız ve taşna-lab ḳalıp dururlar. Ittıfāḳan (9) ʿArabda ḳadarī su ḳalıp durur érdi. ʿAcam aña dédi kim ʿArabnıñ mekremet u cavān-

mardlıġıda şuhrat-ı (10) tamām bār durur. Ne bolur, eger bir şarbat su bile maña bu varṭa-ı mamātdın nacāt bérseñ!’

ʿArab köp taʾammuldın (11) soñra dédi: “Egerçi yaḳīn bilür men kim bu kerem, vucūdum ınʿıdāmıġa mustalzım durur. Ammā ravā körmen (12) durur men kim bu fażīlat mavrūṣı bizdin sāḳıṭ bolġay.” Bas ẕātınıñ ıfnāsın ṣıfāt ıbḳāsıġa (13) ıḫtıyār ḳılıp sunı aña bérdi ve helāket varṭasıġa köñül ḳoydı.

Maṣnavī

Kişi ki ḳoydı (14) muḥabbat ṭarīḳıġa ḳadamın

Rafīḳ üçün başıdın kéçmek oldı vācıb aña

Rafīḳıġa eger étmes ése (15) fadā cānın

Rafīḳlıḳ ṣıfatı yoḳ turur munāsıb aña

Ġaraż ki men daġı ol cavān-mard dék ʿamal (16) ḳılıp Cüci ḫānadānıġa ve Çingiz dūdmānıġa ḥaḳ ṣābıt ḳılur men. Ol şarṭ bile kim çūn Ḥażrat-ı ṣāḥıb-ḳırān (17) maclısıġa yetüşseñ meniñ cān-bāzlıġımdın yād ḳılġay sen. Bu ḥıkāyatnı taʾrīḫ ṣaḥīfasıġa bitigey

94a

(1) sen.” Inanç Oġlan ḳabūl ḳılıp ve Amīr Calāl halākatġa ten ḳoyup sunı aña bérdi (2) ve anı, kim helāket sar-ḥaddıġa yetip durur érdi, ḫalāṣ ḳıldı. Özi daġı bu mekremet yumnı bile (3) ol lucca-ı mamātdın sāḥıl-ı nacātġa çıḳdı.

Bayt

Kerem érse ger élge bérmek direm (4)

Dégil cān fadā eylemeklik kerem

Al-ḳıṣṣa duşman yetip Umbaynıñ hımmat u cān-bāzlıġıġa (5) ınṣāf bérip daḫl ḳılmadı. Belkim madḥ u sıtāyışlarıġa til açtılar ve Abu’l-ġāzī Ḫan (6) Isfandyār Ḫandın soñra kim salṭanat taḫtıġa mütemekkin boldı. Mükerreren munādī ḳıldurup (7) surāġ saldı kim “Maña ol yaḫşılıḳ ḳılġan yigit mavcūd bar érse ẓāhır bolsun kim anıñ (8) yaḫşılıġınıñ ʿuhdasıdın çıḳġay men.” Umbay éşitip kemāl-i hımmatdın ẓāhır bolmadı (9) kim ol iş muzdvarlıḳ ıẓhārı durur. Ittıfāḳan şikārda yoluḳup tanıdı (10) ve kéltürüp Ḫusravāna żıyāfat adāsıdın soñra ʿınaḳlıḳ manṣabıda naṣb ḳılıp memleket umūrı- (11) nıñ küllī ü cuzʾī ıḫtıyārın anıñ ḳabża-ı ıḳtıdārıġa tapşurdı. Ḫan, Türkmannı memleketdin

āvvāra (12) ḳılġanda Bamı Börmege Ḳāhır Ḫ(v)āca başlıġ köp Türkman yıġnalıp durur érdi. Ḫan ol (13) camāʿa ḳaṣdıġa çerik çékip Umbay ʿInaḳ ḫ(v)āca-ı meẕkūrnı ḳatlġa yetkürüp muʿānıdlarnı mustaʾṣıl (14) ḳıldı ve Anūṣah Ḫannıñ zamānıda Ḥaḳ cıvārıġa bardı. Ḫūş-ḫūy u ḫūş-gūy kişi (15) durur érdi. Anıñ tört oġlı bar durur érdi: Yaʿḳūb Bég, Yūsuf Bég, Seyyid ʿInaḳ, (16) Bégi Cān ʿInaḳ. Ammā Yaʿḳūb Bég bile Yūsuf Bégdin nasl ḳalmadı. Ḥālā Ṣāh Nıyāz Atalıḳ, kim (17) Ḥażrat-ı pād-ṣāh-ı ṣāḥıb-ḳırānnıñ atalıḳı durur, Bégi Cān ʿInaḳnıñ naslıdın durur. Bu ṭarīḳada kim

94b

(1) Ṣāh Nıyāz Atalıḳ ibn İskender Biy ibn Dosum Çura Aġası ibn Rustam ʿInaḳ ibn Bégi Cān (2) ʿInaḳ.

Amīr Seyyid ʿInaḳ: Atanıñ manṣabıġa manṣūb boldı. Anı Abu'l-ġāzī Ḫan oġulcılay (3) parvarış ḳılıp Anūṣah Ḫan bile bir yerde ulġayıp durur érdi. Ol cıhatdın anı Seyyid Bég (4) Sulṭān dérler érdi. Atasıdın soñra Anūṣah Ḫannıñ zamānıda rātıḳ-ı umūr-ı memleket ve fātıḳ-ı (5) mahāmm-ı salṭanat boldı. Ḫan daġı anı ba-ġāyat dost tutup andın bī-maṣvarat hīç işge (6) ıḳdām körgüzmes durur érdi ve anıñ uluġ oġlı Ādīna Muḥammad Bégni Aral Özbegige (7) ḥākim-i bi'l-ıstıḳlāl ḳılıp yiberdi ve Seyyid ʿInaḳ ekṣer yürüşde Anūṣah Ḫanġa hem-rāh (8) durur érdi. Meger Buḫārā safarıda kim Maşhad fatḥıdın soñra anı Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm hırāsatı üçün (9) ḳaytarıp durur érdi, anıñ ġaybatıda Buḫārādın kélürde Manḳıt Ādīna Ḳulı Atalıḳ (10) başlıġ baʿżı umarā yolda Ḫannıñ közıġa mīl tartdılar. ʿInaḳ bu ḫabarnı éşitüp (11) Ḥānnıñ uluġ oġlı Ḫudāydād Sulṭānnı taḫtġa mindürüp atalıḳġa hem-dāstānlıġ (12) ḳılıp Ḫan köziniñ baṭālatıġa sāʿī bolġanlardın ıntıḳām çékti ve Atalıḳ, Buḫārāġa (13) ḳaçıp ḳutuldı ve ʿInaḳ, Ḫudāydād Ḫan zamānıda Anūṣah Ḫan favtıdın soñra rıḥlat ḳıldı (14) ve ol fırāsat u kiyāsatda mustaṣnā, şucāʿat u calādatda engüşt-numā érdi.

Bayt (15)

Başıñ üzre kélse tartıp ḳılıçın sıpıhr callād

Ne kiyāsat eyler asıġ ne şucāʿat eyler (16) ımdād

Anıñ yeti oġlı bar durur érdi. Ādīna Muḥammad Atalıḳ ve Ḫudāy Ḳulı Inaḳdın (17) özgesiniñ asāmīsın her neçe cust-cū ḳılıp tapa almadum ve Ḫudāy Ḳulı ʿInaḳnıñ avlādıdın

95a

(1) durur Ér Nıyāz Ḫan ve İşal Nāyıb. Bu ayyāmda ol camāʿadın yigirme çaġlıġ ṣadaġlıġ (2) yigit tapılur.

Ādīna Muḥammad Atalıḳ: Anı atasınıñ zamānıda Aral ayālatıġa nām-zad ḳılıp érdiler. (3) Atasıdın soñra ʿınaḳlıḳ manṣabın Bégi Cāngа tafvīż ḳıldılar. Ol bu cıhatdın rancīda (4) bolup Aral şucaʿāsı bile Béş Ḳalʿanı köp çaptı. Andaḳ kim yoḳarıda ẕikr taptı. Āḫır Āreng Ḫan anı (5) kéltürüp özıġa atalıḳ ḳılıp memleketniñ ıḫtıyārın anıñ ḳabża-ı ıḳtıdārıġa saldı (6) ve Āreng Ḫan ḥādiṯasıdın soñra faḳīrnıñ acdādıdın Ciyen Biy Yüz bile Aral barıp ve ol (7) memleketniñ sıpāhın kéltürüp Türkmannı yurtdın mustaʾṣıl ḳılıp camīʿ bılād-ı Ḫ(v)ārazmda (8) cumlatu'l-melik ve farmān-ravā boldı ve ḫ(v)ānīn u umarānıñ ʿazl u naṣbı anıñ ḳolıda érdi (9) ve Yād-gār Ḫannıñ ayyāmıda fanā gülistānıdın baḳā bostānıġa ıntıḳāl ve fırāk ancumanı- (10) dın vıṣāl şabıstānıġa ırtıḥāl ḳıldı.

Bayt

Ger cahān ṣāḥıb-ı ıḫtıyārı bol (11)

Yeti ıḳlīmnıñ madārı bol

ʿAḳıbat merg ıḫtıyārıñ alur

Mülk ü cāhıñ yana birevge ḳalur (12)

Kerem u saḫāvatda Ḥātım-ı Ṭāyī banda-ı ḥalḳa ba-goşı durur érdi ve Maʿn-ı Zāyıda ġulām-ı ġāşıya bar-dūşı (13) ve üç farzand-ı arcmandı bar durur érdi kim her ḳaysı

Bayt

Gevher-i raḫşandadur (14) durc u aṣālat ara

Mıhr-ı duruḫşandadur burc-ı ayālat ara

Biri Amīr Éş Muḥammad Biy, biri (15) Nıyāz Bég ve biri Dostān Ḳuş Bégi kim ol Şīr Ġāzī Ḫan zamānıda ḳuş bégilik (16) manṣabı bile sar-afrāz boldı ve Élbars Ḫan ve Éş Muḥammad Biy bile Ḳızılbaş ḳolıda şahādat (17) daracasın taptı. Anıñ üç oġlı bar durur érdi. ʿAbdu'r-raḥīm Bég ve ʿAbdu'l-cabbār Bég ve ʿAbdu's-sattār

95b

(1) Bég kim atası bile şahīd boldı. Ammā ʿAbdu'r-raḥīm Bégdin ikki oġul ḳaldı. Seyyid Naẓar Bég (2) ve ʿAbdu'l-kerīm Bég.

Seyyid Naẓar Bég, Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ zamānıda vafāt taptı. Muḥammad Panāh Bég atlıġ (3) bir oġlı bar durur érdi. ʿAvaż Inaḳnıñ zamānıda sana miñ ikki yüz on törtde (4) favt boldı. ʿAbdu'r-raḥīm Bégniñ naslı ınḳıṭāʿ taptı ve ʿAbdu Kerīm Bég-i meẕkūr Bābā Bég ve Küçek (5) ʿInaḳ Ḫīvaḳ üstıġa leşker kéltürgende zaḫm-dār bolup şahādat taptı ve ʿAbdu'l-cabbār (6) Bég hem Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ zamānıda vafāt taptı. Ḳāżī Vays Bég ve ʿAbdu's-sattār Bég ve Muḥammad Rıżā Bég (7) anıñ oġlanları dururlar.

Amīr Éş Muḥammad Biy: Şīr Ġāzī Ḫan davrānıda bir neçe (8) muddat ʿınaḳ érdi ve Sulṭān avlādıdın Allāh Naẓar Bégge ol manṣabnı tafvīż ḳılıp özi (9) biylik yaʿnī amīru'l-umarālıḳ martabasıġa muşarraf boldı. Anıñ ḥālāt u vāḳıʿātı köptür. Ol (10) cumladın durur kim Manḳıt Şīr Dalı Biy dék duşman-ı ḳavīsı bile kerratan marratan muḥārabāt (11) u muḳātalāt ḳılıp yetti martaba yurtdın çıḳardı. Bu vāḳāyıʿnıñ baʿżısı Şīr Ġāzī Ḫan ve Élbars Ḫan (12) ḥālātıda tafṣīlan ẕikr tapıp durur ve Ḳoñrat ḳanı üçün Manḳıt dūdmānıdın köp kişini ḳatlġa (13) yetkürdi ve Şīr Dalı Biyni daġı anıñ saʿyı bile Béçin yılı sana miñ ikki yüz éllik (14) ikide öltürdiler. Ḳancıġalı Ḳoñratdın Dost Muḥammad Atalıḳ ibn Davlat Berdi Atalıḳ ve Bögeceli (15) Ḳoñratdın Seyyid Naẓar Bég ibn Ér Naẓar Nāyıb bile Ḫānḳāhda Nādır Şāh ḥukmı bile daraca-ı şahādatġa (16) fāyız boldı. ʿUmrı altmış üçde érdi. Muddat-ı ḥukūmatı yigirme béş yıl érdi.

Şıʿr (17)

Çarḫ birevni ki buland eyledi

Ṣaḥıb-ı eksūn u parand eyledi

Ḳılmas eger yetse gezendi anıñ

96a

(1) Fāyıda eksūn u parand anıñ

Ḳaṣdıġa callād-ı acal çūn yéter

Cān bile yaḫşı yamanın (2) terk éter

Kimge felek bérgenini almadı

Kimseni tofraḳġa cahān salmadı (3)

Bolma cahān mülkige şād éy köñül

Her ne sū Allāh érür andın töngül

Barça şuyūnātdın (4) ol munḳaṭıʿ

Rutba-ı vaḥdat üze bol murtafıʿ

Tā ki baḳā-yı abadī tapġa sen

Davlat-ı sarmad (5) sanadı tapġa sen

Ve ol roşan-żamīr u ṣāyıb-ı tadbīr kimse durur érdi. Salāṭīn (6) u umarā aña maşvaratsız iş başḳara almas durur érdi ve béş farzand-ı nām-dārı (7) bar durur érdi. Andaḳ kim ʿAbdu Kerīm Bég ve ʿAvaż Bég, bular atası bile şahādat tapdı (8) ve amīr-ı kebīr Muḥammad Amīn ʿInaḳ ve Amīr Fāżıl Biy ve ʿĀdıl Bég, kim şabāb ayyāmıda favt boldı, (9) ḥālā Muḥammad Panāh Bég ve Muḥammad Kerīm Bég anıñ oġlı dururlar. Ammā ol iki amīr-ı meẕkūrnıñ (10) ẕikr-i camīlı émdi kélür ınşāʾ-allāh. Ammā ʿAvaż Bég-i meẕkūrnıñ şahādatı ẓannī durur, yaḳīnī (11) érmes ve Nādır Şāh umarā-yı Ḫ(v)ārazmnı tutdurġanda mutavārī bolup mafḳūdu'l-aṯar boldı. (12) Bu söz aña muḳavvī bolur. Andaḳ kim faḳīr ekṯer avḳāt Ḥażrat-ı aʿlā-ḫāḳān, ḥalīfatu'z-zamān, sulṭānu (13) ṣāḥıb-ḳırānı'l-muʾayyad, bi-ʿināyati'l-Meliki'l-Mannān, abu'l-muẓaffar ve'l-manṣūr Muḥammad Raḥīm Bahādur Ḫan madda'llāhu taʿālā (14) ẓilālu ʿadli-hi ve raʾfatih ʿalā-mufāriḳi'l-anām ve seyyidü erkāni mülki-hi ve davlati-hi ilā-yavmi'l-ḳiyāmnıñ béglik (15) āvānıda mulāzamatıda bolur érdüm. Ol çaġlarda ol Ḥażratnıñ mubārek tilidin éşitdim kim (16) ʿAvaż Bég bābām Nādır Şāhnıñ ġavġāsıda mutavārī bolup atası şahādatdın soñra yurtdın (17) ḥac-ravlar ṭarīḳası bile çıḳıp Ḥaramayn zādahuma'llāhu tekrīmen ve taşrīfan[89] ṭavāfıġa muşarraf bolup muddat-ı madīd

96b

(1) taṣārīf-ı ayyām ve tabādīl-ı aʿvām muḳtażāsı bile cahān-gerdlik ḳılıp āḫıru'l-amr Ḥıcāznıñ nāḥıyyatıda (2) muḳīm bolup ol kişvarda amārat tapıp durur ve bābām Muḥammad Amīn Inaḳġa Zamzamnıñ suyı bile tuḥaf (3) u hadāyāsı kéldi."

Maṯnavī

Kim ki taptı saʿādat-ı azalī

Aña yetmes sıpıhrdın ḫalalī (4)

Her néçe yürse raġmıġa gerdūn

Körgüzüp ınḳılāb-ı gūn-ā-gūn

[89] Metinde *taşrīman* şeklindedir.

Éltip āḫır saʿādatı anıñ

Artar (5) ıḳbāl u davlatı anıñ

Amīr-ı Kebīr Abu'n-naṣr Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ Teẕkire-i Ḥālātı ve Taḥkiyye-i Futūḥātı

Atası Amīr (6) Éş Muḥammad Biy şahādat tapġanda on bir yaşıda durur érdi. Dost Muḥammad Arbāb anı (7) inileri bile yaşurun mıhād-ı ḥımāyatıda asrap tarbıyyatıġa ḳıyām körgüzdi. Arbāb-ı meẕkūrnıñ (8) favtıdın soñra ʿusrat-ı tamām bile avḳāt ötkerür érdiler.

Ḳıṭʿa

Né ʿacab çarḫ-ı sıfla-parvardın (9)

Körgüzüp ẓulm āşkār u nıhān

Ḳılsa altunnı ḫāk-i tīraġa téñ

Durnı seng-i sıyāh ile yek-sān (10)

Tā kim Ġāyıb Ḫannıñ zamānıda bir kün atlıġ bir ṭarafġa barur érdi. Ḫoraz Bég dabdaba-ı tamām bile (11) dūçār bolup kördi kim bir şīr-i terkīb ve şāḥıb-ı şalābat yigit durur kim āṣār-ı ıḳbāl (12) u davlat, nāṣıya-ı farḫundasıdın ḫūrşīd lamʿası dék paydā bolur ve anvār-ı calāl u ʿaẓamat, (13) çahra-ı ḫucastasıdın maşʿal partavı dék huvaydā. Tavaḳḳuf ḳılıp sordı kim: "Kimniñ oġlı sen?" Dedi kim: (14) "Éş Muḥammad Biyniñ oġlı durur men. Atım Muḥammad Amīn Bég durur." ve Ḫoraz Bég manzılıġa tüşgen- (15) din soñra anıñ kemālin öz davlatıġa sabab-ı zavāl bilip ʿadāvat-ı mavrūṣı müteḥarrik (16) bolup anı tutdurmaḳġa kişi buyurup durur. Muḥammad Amīn Bég bu ḥādıṣanı éşitip inileri (17) bile mutavārī boldı. Tā kim Ġāyıb Ḫan Ḫoraz Bégni aḳrabāsı bile ḳatlġa yetkürdi. Andın soñra

97a

(1) çıḳıp atasıdın ḳalġan mülkiyye yerlerde zırāʿatġa maşġūl boldılar ve Témür Ġāzī Ḫannıñ davrıda Muḥammad Amīn (2) Mehter anıñ tarbıyatıġa cahd-ı tamām ve saʿy-ı mā-lā-kelām bile ḳıyām körgüzüp Ḫān mulāzamatıġa yetkürdi. Afʿāl-ı ḥamīda (3) ve ḫıẕamāt-ı pasandīda bile Ḫānġa manẓūr-ı naẓar-ı ʿāṭıfat bolup kün kündin taraḳḳī taptı. Muḥabbat u mavaddatı (4) ḫavāṣṣ u ʿavāmġa dıl-nışīn tüşüp ay aydın ravāc-paẕīr boldı.

Maṣnavī

Nīk baḫtī kim saʿādat bolsa dam-sāzı (5) anıñ

Marcıʿ-ı ıḳbāl u mākbūl-ı banī-ādam bolur

Dam-ba-dam artıp furūġ-ı davlatı ḫūrşīd dék (6)

Partav-andāz ṣudūr-ı maclıs-ı ʿālam bolur

Tutsa tofraḳ altun u ḫārā bolur yāḳūt-ı nāb

İçse may-ı āb-ı ḥayāt (7) kāsa cām-ı Cam bolur

Ḫ(v)āca Ḳulı ʿInaḳnıñ Ḫayāl-ı Fāsıd u Tamannā-yı Bāṭıl Ṣaʾāmatıdın Ḳatlġa Yetgeni ve Muḥammad Amīn (8) **ʿInaḳnıñ Taʾyīdāt-ı Rabbānī ve Tavfīḳāt-ı Subḥānī Bile Ayālat Ḫātamın Ḳolıġa Salıp Amārat** (9) **Masnadıġa Tekye Étgeni**

Arbāb-ı kiyāsat u aṣḥāb-ı faṭānatnıñ żamāyır-ı ẕī-baṣāyırıġa vāżıḥ u lāyıḥ (10) bolsun kim Ḫoraz Bég ve Ġāyıb Ḫandın soñra Ḳoñrat Ḫ(v)āca Ḳulı ʿInaḳ bile Ḳıyat (11) Yār Muḥammad ʿInaḳ ṣāḥıb-ı ıḫtıyār bolup érdiler. Ibrāhīm ʿInaḳ ve Matan Atalıḳ bilen (12) yaraşġandın soñra Yār Muḥammad ʿInaḳ vafāt tapıp Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm memālikiniñ küllī (13) u cuzʾī ıḫtıyārı anıñ ḳabża-ı ıḳtıdārıda boldı ve dımāġıġa ġurūr yol tapıp Ḫan (14) ve Muḥammad Amīn ʿInaḳ Mehterni naẓar-ı ıʿtıbārġa ılmadı. Bu cıhatdın aralarıda vaḥşat tüşüp Ḫ(v)āca Ḳulı (15) ʿInaḳ, Ḫan ve Mehter ve Muḥammad Amīn Bégniñ ḳatlıġa cāzım bolup Ibrāhīm ʿInaḳnı ol muhımda özıġa (16) hem-dast ḳıldı. Bu vāḳıʿadın ḫabar tapıp Ḫānnıñ amrı bile Muḥammad Amīn Bég, Ḫ(v)āca Ḳulı ʿInaḳnı ḫan körnüşide (17) tutup öltürdi ve Ibrāhīm ʿInaḳnı Muḥammad ʿInaḳ ḳatlġa yetkürüp durur. Bu vāḳıʿa Ḳoy yılıda sana miñ

97b

(1) yüz yetmiş béşde Şavvālu'l-mükerrem ġurrası kim cumʿa küni érdi ve Ḫaml avāḫırıda ʿīd-ı fıṭr namāzıdın soñ (2) vuḳūʿ taptı. Hem ol kün cumʿa namāzıdın burun Muḥammad Amīn Bégni ʿınaḳıyyat manṣabıda naṣb ḳılıp taşrīf-ı (3) kerān-māya-ı amārat bile ḳāmat-ı ḳābılıyyatın ārāsta ḳıldılar ve Muḥammad ʿInaḳnı dağı Ibrāhīm ʿInaḳġa ḳāyım (4) -maḳām étdiler. Muḥammad Amīn ʿInaḳ ol furṣatda otuz iki yaşıda durur érdi, āġāz-ı davlat (5) u ıbtıdā-yı amāratı ol kündin durur.

Ḳıṭʿa

Çūn amārat navbatını atıġa çaldı felek (6)

Ḫukmı dék āvāzası ʿālam ara boldı ravān

Tahnıyyat-gūyān yetüşti der-geh-i ʿālīsıġa

Davlat-ı cāvīd u ıḳbāl (7) ḳavī-baḫt cavān

Mujda-ı ıḳbālıdın zıynat tapıp bazm-ı ṭarab

Şādlıġ tüşti cahānnı ḳīrvān-(8) tā-ḳīrvān

Çarḫ étip dībā-yı davlatnı sarīrıġa ravāc

Aṭlas-ı gerdūnnı ḳıldı atıġa bar-güstüvān (9)

Vazīr-ı aʿẓam Muḥammad Amīn Mehter kim ṣāḥıb-ı dīvān u nıẓāmu'l-mülk érdi. Anıñ taḳvıyyatıġa (10) ke-mā yanbaġī ḳıyām körgüzüp amārat mujdagānı üçün sūr-ı pur-surūrī tartīb bérdi kim sıpıhr, vālā (11) dast-gāh, bā-vucūd aẓamat u calāl ol toy ḫıẕmatı üçün mınṭıḳatu'l-burūcnıñ kemer-i muraṣṣaʿı (12) bile bélin rast ḳıldı ve āftāb-ı zarrīn-külāh bā-vucūd, şevket u kemāl şuʿāʿınıñ cārūb-ı mulammaʿı (13) bile farāşlıḳġa kéldi ve Zuhra-ı ʿışrat-goş, çeng-i nāzük āhengıġa zulf-ı müşk-bārıdın (14) avtār baġlap navā-sāzlıḳ āġāz ḳıldı ve ʿUṭārıd tīz-hūş ḳalam-ı müşkīn-raḳamın alıp (15) toy-nāma ḫayālıda ṣaḥīfa-ṭarāzlıḳ körgüzdi.

Bayt

Her neçe ḳılsañ gümān ol toynıñ āsbābını (16)

Vahmdın artuḳ durur dağı ḫayālıñdın zıyād

Ḫan u umarā ve ʿulamā u fużalā ol sūrġa ḥāżır bolup taşrīfāt-ı (17) kerān-bahā bile sar-buland ve talaẕẕuẕāt-ı bī-muntahā bile bahramand boldılar. Fuḳarā u mesākīn

98a

(1) dağı ġarḳ-ı daryā-yı nıʿmat ve sarşār-ı cām-ı ʿışrat bolup duʿā-yı davāmat, davlat u ıḳbāl u ıstıdāmat, (2) ʿaẓamat u calāl bile raṭbu'l-lısān boldılar.

Maṣnavī

ʿUmrıñ ayyāmı mustadām olsun (3)

Bāda-ı davlatıñ mudām olsun

Manzılıñ masnad-ı amāratda

Bolsun ıḳbāl ile davāmatda (4)

Her küniñ ʿīd yañlıġ olsun sūr

Élge andın yétip naşāṭ surūr

Dostıñ (5) şafḳatıñdın olsun şād

Duşmanıñ nekbet içre bī-bunyād

Yomutnıñ Avvalġı Martaba (6) **Yurtnı Alıp Vazārat-Panāh ʿAbdu'r-raḥīm Mehter ve Anıñ İnisi ʿAbdu's-sattār Baynı Aḳa İnileri** (7) **Bile Şahādatġa Yétkürgeni ve Muḥammad Amīn ʿInaḳ, Atalıḳ Bolup Ḫan Keldi Biy** (8) **Anıñ Ornıġa Manşūb Bolġanı**

Ḫāma-ı müşkīn-şamāma mundaḳ ṣaḥīfa-ṭarāzlıḳ ḳılur kim (9) sana miñ yüz yetmiş sékkizde Muḥammad Amīn Mehternı ʿAbdu'r-raḥīm Arbāb ibn Yārım (10) Dīvān kim Mehter-i muşār ileyhige ḳayın atalıḳ nısbatı bar érdi, bir kéçe mıhmān-ḫānasıġa (11) żıyāfat bahānası bile éltip maḳtūl ḳılıp vazārat martabası bile ırtıfāʿ taptı ve memleket (12) nıẓāmın ḳabża-ı ıhtımāmıġa alıp Yomut ve Çavdur camāʿası kim Muḥammad Amīn Mehterge davlat-ḫ(v)āh durur érdi. Alarnıñ ıḫrācıġa ıḳdām körgüzdi. Bu cıhatdın fıtna-ı (13) bısyār ḳāyım bolup Yomut ıstīlā tapıp Miskīn Raʾīs fırḳa-ı meẕkūraġa muvāfaḳat (14) körgüzüp aḳa inisi bile çıḳtı. Andaḳ kim sābıḳan ẕikr taptı. Bu vāḳıʿ aṣnāsıda (15) umarā muḫālafatıdın Muḥammad Amīn ʿInaḳ endek mutazalzıl bolup baʿżı anıñ ḳaṣdıġa mutaraṣṣıd boldı. (16) Muḥammad Amīn ʿInaḳ egerçi zīr-dast u ʿācız érmes érdi ammā ḥazm u ıḥtıyāṭ cānıbın marʿī tutup (17) Yomutġa çıḳıp Meñli Keldiniñ üyıġa nuzūl ḳıldı ve on sékiz kündin

98b

(1) soñ ʿAbdu's-sattār Bay ibn Dost Muḥammad Arbāb ibn Yārım Dīvān, kim aña davlat-ḫ(v)āh-ı ḳadīmī ve dost-dār-ı (2) ṣamīmī érdi, ʿaḳabıdın barıp anı Yomutdın kéltürdi ve az furṣatdın soñ Yomut tasalluṭınıñ (3) dafʿı üçün ıttıfāḳ bile Teke ve Salur çerigin kéltürdiler. Ol uçurda ekṣer Yomut (4) Yañı Arıḳ ve Āsıtāna ḥudūdıda mütemekkin érdiler. Muḥammad Amīn ʿInaḳ ve ʿAbdu'r-raḥīm Mehter ve ʿAbdu's-sattār Bay, Béş (5) Ḳalʿa ve Teke ve Salur leşkeri bile Yomut üstıġa ḥareket ḳılıp ʿArab-ḫāna şūrıstānın (6) kim "mīzān" hem dérler, muʿasker ḳılıp tüşti ve iki ayġaça yatıp muʿānıdlar bile muḥārabāt (7) u muḳātalāt ḳıldılar ve Aral ḥākimleri Ḫan Kéldi Biy ve Muḥammad Naẓar Biy, Aral sıpāhı bile kélip (8) Yomutġa ḳoşuldı ve Hazār-asb vālīsı Nıyāz Parvānçı dağı yaşurun muḫālafat ẓāhır ḳılıp Yomutġa (9) muvāfaḳat-nāma yibere başladı. ʿAbdu'r-raḥīm Mehter bu rāz-ı maḫfīdın āgāh bolup Ḳıpçaḳ Raḥīm Berdi (10) Atalıḳnı Hazār-asb muḥāfażatıġa nām-zad ḳıldı ve dağı Nıyāz Parvānçını tutturmaḳġa kişi buyurdı ve Miskīn (11) Raʾīs kim aña dostlıġda yek-cihet érdi, bu

vāḳıʿadın ḫabar yetkürdi. Parvānçı Hazār-asb çerigi (12) bile muʿaskerdin çıḳıp Yomutġa ḳoşuldı ve Yomutdın kömek alıp surʿat-ı tamām (13) bile ḳaṭʿ-ı masāfat ḳılıp Raḥīm Berdi Atalıḳdın burun Hazār-asbġa kirip Atalıḳ (14) bī-ḥuṣūl-ı murād, ḫāyıf u hırāsān bolup ḳayttı ve Parvānçı, inisi Sulṭān Bég başlıġ muʿtamad kişilerin (15) ḳalʿa muḥāfaẓatıġa taʿyīn ḳılıp Yomut leşkerige kéldi. Bu cıhatdın umarā arasıda ıḫtılāf (16) vāḳıʿ bolup Ḫīvaḳ sıpāhı buzulup carrār bile mutaʿāḳıb kélip Ḳara Töpe mavżıʿıġa nuzūl ḳılıp (17) Ḫīvaḳ aṭrāfıġa çapavul yiberdiler ve Muḥammad Amīn ʿInaḳ ve ʿAbdu'r-raḥīm Mehter Teke ve Salur ve Ḫīvaḳ çerigi bile béş

99a

(1) künġaça mudāfāʿaġa ve muḳātalaġa çıḳıp muḥāraba u mucādala körgüzdiler kim ṭāġīlar hazīmat tapmaḳġa (2) yaḳın yettiler. Bu cıhatdın ṭāġīlar rasūllar yiberip ṣulḥ sözin araġa (3) salıp Muḥammad Amīn ʿInaḳ ve ʿAbdu'r-raḥīm Mehter baʿżı umarānıñ tarġīb u taḥrīṣı bile ṣulḥġa (4) rāżī bolup ʿAbdu's-sattār Baynı ḳalʿada ḳoyup çıḳıp Éş Naẓar Ṣūfīnıñ (5) mascıdıġa, kim Engerik bile Ḳara Töpe arasıda arıġ kenārıda yolnıñ (6) üstide vāḳıʿ durur, nahżat ḳıldılar ve Yomut ekābırı ol ṭarafdın kélip (7) muṣāfaḥa u muʿānaḳa ḳılmaḳ bahānası bile umarā-yı ʿıẓāmnı tutup maġlūl u muḳayyad ḳıldılar. (8) Soñġı kün şahar ʿavāmı hucūm étip Teke ve Salur çerigin ḳalʿadın ḳavup çıḳardılar ve Yomut- (9) nıñ sıpāhı Orta Ḳuduḳġaça taʿāḳub ḳılıp andaḳ köşiş ü küşiş éttiler kim Teke ve Salur- (10) nıñ ekṣeri ḳatlġa yetüşdiler ve ʿAbdu's-sattār Bay dağı ḳalġan aḳa inilerin alıp Teke (11) ve Salur bile çıḳıp Buḫārā ırādası bile ol camāʿadın ayrılıp Ḳara Māżīda Söyünç Baynıñ üyıġa (12) nuzūl ḳılıp durur érdiler. Yomut éşitip kişi yiberip anı oġlı ʿAbdu'l-ḳādır Bay bile tutup kéltürüp (13) ʿAbdu'r-raḥīm Mehter başlıġ béş aḳa ve inisi bile şahādatġa yetkürüp dururlar. ʿAbbās Atalıḳ (14) ve Vays Baynı, kim yıġın buzulġan kün leşker-gāhdın çıḳıp Uyġurġa barıp ḳalʿa-dārlıḳġa (15) maşġūl durur érdiler, Yomut Kāhır Ḳulı Sar-dār, ikki yüz kéme bile Uyġurġa barıp Aynaḳ (16) camāʿası alarnı tutup Ḳāhır Ḳulıġa tapşurup durur ve Ḳāhır Ḳulı alarnı Ḫīvaḳġa kéltürüp (17) şahādat daracasıġa yetkürdi ve Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ ḳatlıġa dağı ıttıfāḳ ḳılıp érdiler.

99b

(1) Ḫan Kéldi Biy ve Muḥammad Naẓar Biy ve Meñli Kéldi Saḳav ḳabūl ḳılmayın muḫallış bérdiler (2) ve özge umarānı hem baʿżı ekābırnıñ şafāʿatı bile ḥabsdın çıḳardılar ve Muḥammad Naẓar Atalıḳnı maʿzūl (3) ḳılıp Muḥammad Amīn

ʿInaḳnı anıñ ornıġa atalıḳ ḳılıp Ḫan Kéldi Biyni ʿınaḳlıḳ manṣabı bile sar-afrāz (4) ḳıldılar ve Muḥammad Naẓar Biyġa Aral ḥukūmatın tafvīż étip Aral sıpāhı bile öz dıyārıġa ḳaytardılar. (5) Mundın soñra yurt ıḫtıyārı Ḫan Kéldi ʿInaḳ bile Yomutnıñ ḳolıda bolup durur ve vazāratnıñ (6) manṣabın Miskīn Raʾīsġa arzānī tutup umūrnıñ mülki ve ġayr-ı mülkini anıñ ḳabża-ı ıḳtıdārıġa saldılar (7) ve tınç köñül bile fuḳarā u raʿāyā amvālınıñ ġāratıġa maşġūl boldılar.

Şıʿr

Ṭurfa ayyām bu'l-ʿacab boldı (8)

Ẓalama birle memleket toldı

Fāş olup ḫalḳ mālını talamaḳ

Āşkār oldı élni ḳozġalamaḳ (9)

Ḳurt eger bolsa gelle çofanı

Bolmas anda salāmat imkānı

Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ Yomut Bile Yavlaşıp (10) **Ér ʿAlī Ḫannı Kéltürgeni ve Yomut İkinçi Martaba Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm Memleketin Alıp ʿInaḳnıñ Buḫārāġa Barġanı** (11) **ve Vāḳıʿātı Kim Bu Aṣnāda Vuḳūʿ Tapıp Durur, Alarnıñ Ẕikri**

Bu ḥadīḳa-ı taʿaccub-numānıñ gülşen-pardāzı (12) ve bu namīḳa-ı nādıra-ınşānıñ ṣaḥīfa-ṭarāzı yaʿnī ḳalam-ı müşkīn-raḳam mundaḳ taḥrīr ḳılur kim Terākime aḳvāmı kim alarnıñ (13) çahra-ı aḥvāl-ı kesāfat-amṣāllarıda āṣār-ı و هم من الظالمين [90] maʿlūm ve nāṣıya-ı afʿāl-ı şarārat-maʾāllarıda (14) ḫuṭūṭ-ı يفسك الدّماء [91] manḳūş u marḳūm durur. Ḫuṣūṣan ol ṭavāyıf arasıda ṭabaḳa-ı Yomut ve ḳabīla-ı Çavdur, (15) kim sar-ḥalḳa-ı arbāb-ı ṭuġyān u fasād ve sar-daftar-ı aṣḥāb-ı ʿışyān u ʿınād dururlar, Ḫan Kéldi ʿInaḳnı, kim ol camāʿaġa (16) nīk-ḫ(v)āh u yek-cihet durur érdi, avāmır u navāhīda ṣāḥıb-ı ıḫtıyār étip özge umarānı Muḥammad Amīn ʿInaḳ başlıġ naẓar-ı ıʿtıbārġa (17) ılmadılar. Belki taḥakkumāt bile ḥaḳārat bérür érdiler ve yana fuḳarā u raʿāyānıñ amvāl u ʿayālıġa cabbār-ṣıfatlıġ bile

100a

[90] "Biz onlara zulmetmemişizdir. Fakat kendileri zalim idiler." (Kur'an, 43/76).
[91] "Düşün ki Rabbin meleklere 'Muhakkak ben yeryüzünde bir halife tayin edeceğim." dediği vakit 'Biz seni tesbih ve takdis edip dururken orada fesat çıkaracak ve kanlar akıtacak bir yaratık mı yaratacaksın?" dediler. 'Her halde ben sizin bilmeyeceğiniz şeyleri bilirim.' buyurdu." (Kur'an, 2/30).

(1) bāzū-yı tehettük ve dast-ı taṭāvul uzata başladılar ve sana miñ yüz seksen ikkide Sıçḳan yılı Mīzān (2) avāyılıda ʿAbdu'r-raḥīm Mehterniñ ḳatlıdın béş ay soñ Miskīn Mehterni Davlat-yār ibn Éş Murād Ḳoñrat ve Cincel (3) Uşaḳġa buyurup öltürtdiler. Bu cıhatdın ekşer umarā mutavahhım bolup ol cumladın Nıyāz Parvānçı Hazār-asbġa (4) kirip muḫālafat baydaḳın bar-pāy ḳıldı ve Muḥammad Amīn ʿInaḳ, kim köp muddatdın beri Yomutnıñ taḥakkumāt (5) u tasalluṭātıġa و الله يحبّ الصّابرين [92] faḥvāsı bile ṣabr u taḥammul ḳılıp و انتظروا الى الوقت فى الامور [93] (6) muḳtażāsı bile furṣat ıntıhāzıġa muntaẓır durur érdi, vaḳtnı ġanīmat bilip ekşer umarā bile Yomut muḫālafatıda (7) muttafiḳ bolup ḳalʿa-dārlıḳ umūrıġa ıştıġāl körgüzdi ve Ḫan Keldi ʿInaḳ maşaḳḳat-ı tamām bile (8) ḳalʿadın çıḳıp Aralġa barıp Ḳoñratġa kirdi ve Muḥammad Naẓar Biy Ḳoñratdın ḳaçıp Manḳıtġa kirip (9) ikki yarım yılġaça arada muḥārabāt u muḳātalāt vāḳıʿ bolup ʿāḳıbatu'l-amr Muḥammad Naẓar Biy ẓafar tapıp Ḫan Keldini (10) tutup öltürüp camīʿ Aral memālikıġa ḥākim-i bi'l-ıstıḳlāl bolup durur ve Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ farmān-ı (11) lāzımu'l-ıẕʿānı bile Nıyāz Parvānçı Hazār-asb ve Béş Arıḳ ve Ḫānḳāh ve Ürgenç leşkerin yıġnap Şaṭnı muʿasker (12) ḳılıp tüşti ve Muḥammad Amīn ʿInaḳ ḳoşulġunça bir yılda éllik üç martaba Yomut sıpāhı bile muḥāraba (13) u mucādala ḳıldılar. Bu uruşlarda ikki ṭarafdın köp kişi żāyıʿ boldı. Ol cumladın (14) Parvānçı ṭarafıdın Muḥammad Żıyā Bay Ürgençī şahādat daracasıġa yetti. Ammā Muḥammad Amīn ʿInaḳ Teke ve Salurġa kişi (15) yiberip ve Ḳazaḳ pād-şāhı Ér ʿAlī Ḫan ibn Abu'l-ḫayr Ḫanġa ʿĀdıl Bégni yiberdi. Teke ve Salurdın (16) miñ kişi kéldi. ʿInaḳ, alarnı Parvānçı ḳaşıġa yiberdi ve Ḥamlda Ér ʿAlī Ḫan ve Ay Çuvaḳ Töre (17) ve Barmaḳ Biy Ḳazaḳdın miñ béş yüz şucāʿ u bahādur yigit bile kélip Şāh-ābādda Kencek ḥudūdıda

100b

(1) nuzūl ḳıldı. Ol cıhatdın kim Çavdur manāzılı Anbār ve Manāḳda érdi ve Muz Gömgende (2) hem Yomut bar érdi ve Çaġatay ḳorġanın alıp érdiler ve Ér ʿAlī Ḫan kélgendin soñ (3) Muḥammad Amīn ʿInaḳ Ḫīvaḳ çerigi bile Şāh-ābādġa barıp Ḥānġa ḳoşulup Gürlen ve Vazīr ve Baġlan (4) yıġının kişi yüberip kéltürdi ve Ḳara Ḳalpaḳdın Ḫatāy Ḳurbān Tay Biy ve Geniges Amān Ḳulı Biy (5) ve Ḳoñrat Ésen Keldi Maḥram ve

[92] "Nice peygamberler vardır ki birçok Allah erleri onların maiyyetinde savaştı ve Allah yolunda başlarına gelenlerden dolayı gevşemediler, zaaf göstermediler ve baş eğmediler. Allah da sabredenleri sever." (Kur'an, 3/146). Metinde (انّ الله يحبّ الصّابرين) şeklindedir.
[93] İşlerinizde vaktini bekleyiniz.

Ġāyıb Bahādur béş yüz kişi bile ve Araldın Ḳoñrat Muḥammad Naẓar Biy- (6) niñ inisi Seyyid Naẓar Bég ve Murtażā Ḫ(v)āca köp yıġın bile kélip ʿInaḳġa ḳoşuldılar. (7)

Naẓm

Sıpāh ahlı ol yerni ḳıldı sutūh

Yetip her ṭarafdın gürūh-ā-gürūh (8)

Barı pāy-tā-farḳ pūlād-pūş

Barı raʿd yañlıġ ḳılurda ḫurūş

Vaġā bīşası içren ġurrān (9) peleng

Hıcā ḳulzumıda dıl-āvar neheng

Ve Muḥammad Amīn Inaḳ, Çavdur ve Yomut sıpāhı bile muḥārabāt (10) u muḳātalāt ḳılıp ekşer ḥurūbda muẓaffar u manṣūr boldı. Meger iki ḳatla kim şikest tapıp munhazım (11) boldı. Bir aydın soñ Aral çerigi muʿānıdlar bile ḫabarlaşıp Sengerni buzup çıḳıp (12) Aralġa muʿāvadat ḳıldı. Bu cıhatdın Barmaḳ Biy ekşer Ḳazaḳ bile Ḳara Ḳalpaḳ leşkeri ve Béş (13) Ḳalʿa sıpāhı mutavahhım bolup öz[94] manāzılıġa kéttiler. Ḫīvaḳ çerigi ve Ér ʿAlī Ḫan Ḳazaḳ ḫaylıdın şırzıma-ı ḳalīlı bile (14) ḳaldı ve Ḳalandar Ḳuş Bégi ḥarāmīlıḳ ḳılıp ḳalġan yıġınnı buzup Yomutġa çıḳmaḳçı bolup érdi, (15) tutup dast-gīr ḳılıp maḥbūs éttiler ve Kencekdin köçüp Şāh-ābād darvāzasınıñ aldıda (16) senger éttiler. Bu aşnāda Muḥammad Amīn Inaḳ keselmend bolup aʿdā-yı davlat ḳuvvat tapıp Ḫīvaḳ (17) sıpāhı ḫandaḳdın taşḳarı çıḳa almadı tā kim Saraṭān avāḫırıda kim

101a

(1) *Maşnavī*

Ḥarāratdın havā tartıp zabāna

Ḳılıp kétti né dūzāḫdın nışāna

Ḳuyaş (2) ʿaksı yalın dék ḥırḳat-engīz

Bolup sāya tütün yañlıġ taf-āmīz

Ésip köhsār (3) sarı çūn samūmī

Értip ḫāranı andaḳ ki mūmī

[94] Metinde (اور) şeklindedir.

Isıġdın yer bolup ḳızġan témür dék (4)

Yaġaçlar otġa örtengen kömür dék

Dıl-ı ʿuşşāḳ yañlıġ daşt-ı cān-sūz

Tannūr-ı hecr dék şıʿr-ı ātaş (5) -andūz

Vuḥūş-ı daşt suġa özni taşlap

Havā ḳuşlar parın örterge başlap

Bolup su (6) tābıdın ḫar-çeng bıryān

Ḥarāratdın bulaḳ taġ içre giryān

Bir kün bahādur[lar] pıyāda bolup ġayrat (7) étegin kemeri hımmatlarıġa baġlap muʿānıdlar yasavıġa Şāh-ābād Arıġıdın ötüp yügürdiler. Muʿānıdlar (8) sıpāhı hazīmat tapıp Meñli Kéldi Saḳavnı, kim atdın tüşüp ahl-ı ʿınādnı ḥarbġa taḥrīṣ (9) ḳılur érdi, maşaḳḳat-ı tamām bile alıp çıḳdılar. Bu vāḳıʿadın soñ muʿānıdlar burunġı dék (10) dılīrāna kélip muḥāṣara ḳıla bilmediler. Ol çaġlarda Şāh Nıyāz Bég ve Ḳara Bahādur Bég, kim ḥālā (11) amārat manṣabıda mütemekkin dururlar, ʿAnnā Berdi Salur ve At Ḳıran Salur başlıġ (12) ḳırḳ bahādur yigit bile, kim her biri şucāʿat maydānıda Rustam u Isfandyār dék kem érmestür érdiler, (13) Yomut ve Çavdurġa ʿaẕīm dast-burdlar körgüzüp maḳhūr u menkūb ḳıldılar ve amvāl u çār-pāların (14) ġārat ḳılıp sengerġa kéltürür érdiler ve aṭrāfġa sayr ḳılıp Béş Ḳalʿanıñ ḳaṣabāt u mużāfātıdın ḫabar-gīrlik (15) ḳılıp aṣnā-yı sayrda Yomut ve Çavdurnıñ sarıyyalarıġa uçrap maḳtūl u maʾsūr éter (16) érdiler tā kim Asad avāḫırıda Çaġatay ḳorġanın musaḫḫar ḳılıp aʿdā-yı davlatġa mustavlī boldılar. (17) Bu ḥīnda amīr-zāda-ı ʿālī-canāb Ḳutluḳ Murād Inaḳnıñ ḫabar-ı vılādatı yetüşüp Muḥammad Amīn ʿInaḳ

101b

(1) ve amīr-zāda-ı aʿẓam ʿAvaż Bég bu mujda şarāb-ı ḫūş-güvārıdın sar-şār-ı naşāʾ-ı faraḥ u surūr bolup (2) ḫabar kéltürgenni caldū üçün ınʿāmāt-ı vāfır ve ıḥsānāt-ı mütekāṣir bile bahramand-ı davlat ve kām-yāb-ı (3) ṣarvat ḳıldı. Umarā-yı ʿıẓām ve ruʾasā-yı kirām dağı muvāfaḳat körgüzüp her kim öz ḫurd ḥālıġa (4) köre caldūlar bérdi ve anıñ vılādat-ı ḫucasta-saʿādatın mubārek bilip ısm-ı meẕkūrġa mavsūm (5) ḳıldılar.

Ḳıṭʿa

Zahī farzand-ı maḳbūl u saʿādatmand u farruḫ-zād

Ki ʿĪsā dék humāyūn çuhra-ı maymūn ḳadam tuġġay (6)

Camālıdın ab u cad közlerin ḳılmaḳ üçün roşan

Ḳuyaş dék ʿālam-ārā ve ḳamar dék muḥtaram tuġġay (7)

Bolup paydā cabīnıdın calāl u davlat āṯārı

Zamāna mādarıdın eyle bir farzand kim tuġġay

Al-ḳıṣṣa Muḥammad Amīn (8) ʿInaḳ kün kündin mutaraḳḳī bolup aʿdā-yı davlat dam-ba-dam tanazzul tapa başladı ve Mīzān avāsıṭıda (9) Çavdur camāʿasınıñ kiffe-i davlatı sebk kélip tażarruʿ-senclik bile ʿacz cavāhırıġa ṣulḥ matāʿın alıp (10) muhācarat buḫtīsıġa ʿazīmat yükin bağlap Manḳışlaḳ ṭarafıġa rāhī boldılar. Mundın soñra (11) Muḥammad Amīn Inaḳ aṭrāf [u] cavānıbnıñ sıpāhın alıp Ṣaṭge barıp Nıyāz Parvānçı bile aʿdā-yı (12) davlatġa dast-burdlar körgüzdi. Uyġur Éş Pūlād Atalıḳ, Nayman Muḥammad ʿInaḳ Parvānçıdın (13) rancış çékip pūl bütkermek bahānası bile Uyġur ve Gürlenġa barıp ḳaytıp kélmedi- (14) ler. Ammā Muḥammad Inaḳ Gürlende tura almay Buḫārāġa bardı. Bir néççe muddatdın soñ Muḥammad ʿInaḳ Parvānçı bile (15) köçüp Nav Ḫ(v)āstġa nuzūl étti. Bu mavżıʿda amīr-zāda-ı aʿẓam ʿAvaż Bég ve ʿĀdıl Bégge kesel ʿārıż (16) bolup köp kün bıstar-ı marażda yatıp ʿAvaż Bég ṣıḥḥat taptı ve ʿĀdıl Bég teñri raḥmatıġa (17) vāṣıl boldı ve Yomut, Yañı Arıḳ ve Āsıtānadın köçüp Ṣafça ḥudūdıda Ḫīvanīk kenārıġa raḫt-ı ıkāmat

102a

(1) çékti. Bu cıhatdın Muḥammad Amīn ʿInaḳ ve Nıyāz Parvānçı Nav Ḫ(v)āstdın ḥareket ḳılıp Ḳahramānġa nahżat (2) éttiler. Bu arada muʿānıdlar bile andaḳ muhārabāt u muḳātalāt ḳıldılar kim Rustam u Isfandyārdın (3) ṣādır bolmadı. Ol cumladın Nav Ḫ(v)āst ḥudūdıda talāḳī-ı farīḳayn vāḳıʿ bolup avval muʿānıdlar ġalaba ḳılıp (4) Ḳazaḳnıñ çerigin ortaġa alıp ḳatl u küşiş ḳılur érdiler ve baʿżı bahādurlar bu vāḳıʿalarnı (5) muşāhada étip calādat ḳılıçın nıyām-ı ıntıḳāmdın çékip ḥamalāt-ı mutaʿāḳıb bile leşker-i muḫālıfnı (6) zīr u zabar ḳılıp aʿdā-yı davlatdın köp kişini ḳatlġa yétkürdiler ve sıpāh-ı nuṣrat-panāh (7) kün kündin ġālıb u muẓaffar bolup muʿānıdlar yaḳın durur érdi kim ıstīṣāl tapġaylar (8) ve ol aṣnāda Muḥammad Saʿīd Bay, kim Ürgenç ayālatı anıñ ḳabża-ı dırāyatıda durur érdi ve Yomutġa (9) köp dast-burdlar yétkürüp durur érdi, Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ ışāratı bile Buḫārāġa (10) bardı ve ʿAbdu’r-raḥmān Bay Ürgençī, kim anıñ inisi durur, ʿInaḳġa ẓafar-kirdār-ı (11) mulāzım durur érdi. Bu cıhatdın sar-daftar-ı arbāb-ı şaḳāvat ve sar-ḥalḳa-ı aṣḥāb-ı şamātat ʿAbdu’r-raḥīm Arbāb

Ürgençī ve Seyyid Ḳulı Bay (12) Ürgençni ḫālī tapıp maydān-ı ḳabāḥatġa yegren-i vaḳāḥat sürüp Ṣavr kirgen kéçesi Yomutnı (13) Ürgenç ḳalʿasıġa kirgüzdi ve ıṭāʿat ḳulādasıdın gerden-keşlik ḳılıp tamarrud tīġı bile (14) muvāfaḳat rıştasın üzdi ve dahşatan ʿalā-dahşatan muḳtażāsı bile bu manṣūba-ı vaḥşat- (15) engīz ve bu ḥādışā-ı fasād-āmīz üstıġa bu ḫabar ıntışār tapıp her ṭarafdın fıtna (16) u rastaḫīzlar ḳozġaldı.

Maṣnavī

Fıtnalar ḳāyım oldı davrāndın

Asru (17) āşūb ḳopdı her yandın

Körgüzüp ınḳılāb çarḫ-ı nigūn

Dostlarnı ʿadūġa ḳıldı zabūn

102b

(1) Dūnlıġ eylep zamāna-ı nā-sāz

Ẓulm éter rasmın eyledi āġāz

Rāḥat āyīnası bolup bar-ham (2)

Ṣūrat-ārālıġ étti zengī-i ġam

Yelge barıp küll-i rafāhıyyat

Bütti ḫār u ḫas-ı kerāhıyyat (3)

Bu vāḳıʿa Ṣarvnıñ avvalġı kéçesi ve ẕu'l-ḥıcca avāsıṭıda érdi. Muḥammad Saʿīd Bay ve ʿAbdu'r-raḥmān Baynıñ ekṣer (4) aḳrabāsı ḳaçıp kéldiler. Muḥammad Amīn ʿInaḳ, Ér ʿAlī Ḫan ve Nıyāz Parvānçı bu ḥādışanı éşitip tañ (5) bile atlanıp Ürgenç üstıġa yürdiler ve Şāh-ābād Arıġınıñ kenārıda Çandur Ḳıyatınıñ (6) köprüginiñ üstıġa kélip tavaḳḳuf ḳıldılar. Ürgenç ḳorġanınıñ canūbī darvāzasınıñ (7) allıda béş altı atlıġ Yomut bar érdi. Nayman Allāh Berdi Bég başlıġ bir bölek yigit (8) alarnıñ üstıġa ḥamla ḳıldılar. Henüz alar mutaḳābıl bolup ḥarb vāḳıʿ bolmaydur érdi. Teke (9) ve Salur ve Ḳazaḳ ve Ḳara Ḳalpaḳ çerigi buzulur ṣadadıda boldılar. ʿInaḳ bu vāḳıʿanı tafarrus ḳılıp (10) uruşġa barġan yigitlerni ḳaytarıp dédi kim "Méniñ ḳaşımdın ayrılmañ (11) kim ḫalḳnıñ aṭvārın özgeçe muşāhada ḳılur men." Ol çaġda Teke ve Salur leşkeri (12) ʿaskerni buzup çıḳıp Ismāʿīl Atanıñ üstidin ötüp öz mavāṭınlarıġa (13) rāhī boldılar ve Ér ʿAlī Ḫan başlıġ Ḳazaḳ ve Ḳara Ḳalpaḳ ḫalḳı ve aṭrāfnıñ çerigi buzulup öz (14) vılāyatlarıġa tarḳadı.

Naẓm

Tarḳap ol navʿ leşker-i carrār

Eyle kim tañda şābıt (15) [u] sayyār

Her kim öz yurtıġa bolup ʿāzım

Kétmek amrnı tuttılar lāzım

Ḫīvaḳ ve Hazār-asb (16) ve Ḫānḳāh leşkeridin özge dayyārı ḳalmadı.

Şıʿr

Alar kim kélip érdi aṭrāfdın (17)

Yana kétti aṭrāfġa sar-ba-sar

ʿIyān boldı bu nükte mażmūnı kim

Cigerni ciger bil digerni diger

103a

(1) Çūn ʿInaḳ ve Parvānçı bu ḥādıṣanı muşāhada ḳıldılar. ʿInān-ı ʿāṭıfatın Ḫānḳāh baldası (2) sarı maʿṭūf étip Seyyid Ata ʿalayhi'r-raḥmanıñ ḳadam-gāhıġa nuzūl ḳıldılar. (3) و شاورهم فی الامر [95] muḳtażāsı bile taḳdīm-ı muşāvaratdın soñra Muḥammad Amīn ʿInaḳ öz nafs-ı nafīsı bile (4) Buḫārāġa barıp Amīr Dānıyāl Atalıḳdın ıstımdād ḳılmaḳ muḳarrar boldı ve Muḥammad Amīn (5) ʿInaḳ balda-ı meẕkūranı Éş Nıyāz Bay Ḫānḳāhīġa sıpārış ḳılıp muḥāfażatı bābıda (6) mubālaġalar körgüzdi ve pīşīn namāzın oḳup Hazār-asb ṭarāfıġa ḥareket éttiler. (7) Éş Nıyāz Baynıñ inisi Éş Ḳābıl Bay bile Abdāl Ḫ(v)āca[-ı] Mutavallīnı mulāzamatġa taʿyīn (8) ḳılıp ıʿzāz-ı tamām ve ikrām-ı mā-lā-kelām bile uzatıp taʾassuf u taḥassur bile vadāʿ étti.

Naẓm

Kāş (9) bir dam bolmasam érdi vıṣālıñdın cudā

Ẕarra-ı sar-keşte dék mıhr camālıñdın cudā (10)

ʿAzm éterde bolmasam hergīz rikābıñdın yıraḳ

Bazm éterde dağı dar-gāh-ı calālıñdın cudā (11)

[95] "Sen yalnızca Allah'ın rahmeti sayesinde onlara yumuşak davrandın. Eğer katı yürekli bir nobran olsaydın kesinlikle etrafından dağılıp gitmişlerdi. O hâlde onları bağışla, bağışlanmalarını dile ve yapılacak işlerde onların görüşlerini al. Sonra bir kere karar verdin mi artık Allah'a dayan. Çünkü Allah kendisine güvenenleri sever." (Kur'an, 3/159). Metinde (و شاورهم فی الامور) şeklindedir.

ʿIşā çaġı Hazār-asb ḳorġanıġa nahżat ḳıldı. Nıyāz Parvānçı żıyāfat-ı şāhāna murattıb étip (12) pasandīda ḫıẕmatlar ẓuhūrġa yétkürdi ve safar asbābınıñ tahıyyasıġa ışтıġāl körgüzdi (13) ve Muḥammad Amīn ʿInaḳ, Fāżıl Bég ve Amīr-zāda ʿAvaż Bég ve Ciyen Ḳuş Bégini Nıyāz Parvānçı bile (14) Hazār-asbda ḳoyup atlanıp Fitnekge bardı. ʿAbdu'l-ġaffār Nāyıb bile ʿUṯmān Ġāza yaḫşı (15) ḫıẕmatlar ḳılıp kéçe kéme bile daryādın ötüp tüşüp dururlar. Andın atlanup üç künde (16) Élcikde Muḥammad Baynıñ manzılıġa nuzūl ḳıldılar. Bu safarda altmış kişi hem-rāhlıġ étip (17) mulāzamatda érdiler. Umarā-yı ʿıẕāmdın Ḫāṣṣa Ḳuş Bégi kim ol uçurda mīr-āblıġ

103b

(1) manṣabı bile mumtāz u sar-afrāz durur érdi. Anıñ bile faḳīrnıñ atası ʿAvaż Mīr-ābdın özge kişi (2) yoḳ durur érdi ve béglerdin Şāh Fulad Bég ve ʿAbdu'l-kerīm Bég ve Şāh Nıyāz Bég, kim ḥālā uluġ (3) atalıḳ durur, ve Muḥammad Rıżā Bég ibn ʿĀṣūr Biy ve Bay Naẓar Biy, kim soñra biy ve atalıḳ bolup durur érdi, ve Bābā Bég (4) ibn Nıyāz Parvānçı ve Nayman Raḥīm Berdi Bég ve Allāh Berdi Üydeçi, valadān-ı Ḫudāy Berdi Dar[u]ġa ibn ʿAvaż (5) ʿInaḳ, baylardın ʿAbdu'r-raḥmān Bay Ürgençī ve Éş Ḳābıl Bay Ḫānḳāhī ve Nıyāz Muḥammad Bay Ḳahramānī (6) mulāzım érdiler ve Muḥammadī Bay kéçe ü kündüz mıhmān-dārlıḳ ḳılıp yaḫşı żıyāfatlar tartīb bérdi ve (7) Bég Fulad Bég ibn Vays Bay kim atasın Yomut, şahīd ḳılġanda Buḫārāġa barıp Köl-i (8) Kelānda manzıl u mekān tutup durur érdi. Inaḳnıñ Muḥammadī Bayġa mıhmān (9) bolġanın éşitip kélip anda mulāzamatġa yetti. Yolda Üsti ḳaryasınıñ ḥākimi Bég Muḥammad Dād-ḫ(v)āh, (10) kim Ḫażar Éli ḫalḳıdın durur érdi, Inaḳġa ıstıḳbāl ḳılıp mubālaġalar bile manzılıġa tüşürdi. (11) Pād-şāhāna żıyāfatlarġa ḳıyām körgüzüp bu maʿnāġa mutarannım bolup durur kim

Ġazal

Ol ki maṭlūbım érür bu kéçe (12) mıhmāndur maña
Cān ara manzıl tutup ol cısm u bu cāndur maña
Cavhar-ı cānımnı ger īṯār (13) ḳılsam tañ émes
Kim ʿAzīz-ı Mışr-ı Kelīm içre mıhmāndur maña
Vah ne ḫūş sāʿāt ki mıhmānım ḳudūmı (14) yumnıdın
Baytu'l-aḥzān ġayrat-ı fırdavs-ı rıżvāndur maña
Bu ne ıḳbāl érdi kim davlat (15) ḳapumġa yüz ḳoyup

Āsıtānım ḫāki rıfʿat-baḫş Keyvāndur mañа

Maşʿal-ı ıḳbāl birle şamʿ-ı davlat (16) yaḳılıp

Sar-ba-sar muẓlım şabıstānlar çırāġāndur mañа

Mīzbānī bar muʿālam içre men dék kim (17) vaṭan

Böyle mıhmān ʿızzıdın taḫt-ı Sulaymāndur mañа

Mıhmānım vaṣlıdın Mūnıs dék olmay nege şād

104a

(1) Kim bu davlat fayżıdın müşkiller āsāndur mañа

Żıyāfatlar adāsıdın soñra Dād-ḫ(v)āhnıñ manzılı- (2) dın atlanup Köl-i Kelānda Bég Fulad Bégniñ żıyāfat-ḫānasıġa taşrīf kéltürdi. Ol (3) daġı mıhmān-dārlıġda şāyasta ḫıẓmatlar taḳdīmġa yetkürüp żıyāfat umūrıda daḳīḳa-ı nā-marʿī (4) ḳalmadı. Andın rekūb ḳılıp Buḫārānıñ şaharıġa mutavaccıh boldı. Yolda Nayman Muḥammad ʿInaḳ (5) ve Ḳoñrat Ḫ(v)ācam Berdi Ḳuş Bégi ve Muḥammad Saʿīd Bay Ürgençī, kim alar Yomutnıñ taʿaddīsıdın (6) mutavahhım bolup burunraḳ Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazmdın hıcrat ḳılıp Buḫārāda manzıl tutup érdiler, (7) ıstıḳbāl ḳılıp dast-būslıḳġa muşarraf bolup dururlar. Amīr Dānıyāldın (8) Nādır Yasavul Başı pīşvāz çıḳıp tamhīd-ı ḳavāʿıd-ı pursış u tafaḳḳuddın soñra Amīr Dānıyālnıñ salāmın (9) yétkürüp yol başlap élçi-ḫānaġa tüşürüp durur ve Imām Ḳulı Biy bile baʿżı umarā-yı ʿıẓām Amīr (10) Dānıyāl ṭarafıdın kélip dıl-nuvāzlıḳ ḳılıp mīzbānlıġ umūrıġa ḳıyām körgüzdiler ve Muḥammad Saʿīd Bay kim (11) payvasta mulāzamat amrıġa maşġūl bolup kemāl-i ḫıẓmatkārlıġ ve ġāyat-ı cān-sıpārlıġ marāsımı bile ḫarācāt (12) mā-yaḥtācıġa mütekeffil bolup durur.

Émdi Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm memālikiniñ vaḳāyıʿıdın éşitiñler. (13) Muḥammad Amīn ʿInaḳ Şaṭġa barġanda ekşer umarā ve béglerni Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm dāru's-salṭanasınıñ muḥāfaẓatıġa taʿyīn étip (14) érdi. Alar muḥāfaẓat u hırāsat amrıda "ke-mā yanbaġī" ıhtımām u ıctıhād körgüzüp aʿdā-yı davlat dāḫıl u (15) muzāḥım bola almas durur érdi ve Muḥammad Amīn ʿInaḳ Buḫārāġa barġandın soñra Çaġatay ḫalḳıdın (16) Ḫudāy Berdi Bay ve Muḥammad Amīn Aḳa baʿżı cuhhāl u ʿavāmu'n-nās bile muḫālafatda muttafiḳ bolup (17) sana miñ yüz seksen törtde, kim Bars yılı durur érdi, muḥarramnıñ avvalıda

104b

(1) Yomutġa dāru’s-salṭana-ı Ḫīvaḳnı bérdi. Ol kün Yomut, Naẓar Atalıḳ ve ʿAbdu’l-cabbār Bég ve Allāh Berdi (2) Bég ibn Murād Ḳuş Bégini dast-gīr ḳılıp şahādat daracasıġa yetkürdi (3) ve Ḳıyat Tācī Biy, kim Ürgençni Yomut alġan kéçesi Ürgençdin ḳaçıp muʿasker-i ʿālīġa kélip Muḥammad (4) Amīn ʿInaḳnıñ farmānı bile Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazmġa kélip ḳalıp durur érdi, ol (5) ve Ḳutluḳ Muḥammad ʿInaḳ ve Mavlām Berdi Üydeçi Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazmdın ḳaçıp çıḳıp Hazār-asb (6) bardılar ve Tācī Biy ötüp Buḫārāda ʿInaḳnıñ mulāzamatıġa yetüşdi ve Nöküz Éş Naẓar (7) Mīr-āb ḳaçıp Gürlenġa barmış durur ve ʿAbdu’r-raḥmān Mehter ibn Pahlavān Ḳulı Bay (8) Toḳsavul mutavārī bolup Ḫāl Nıyāz On Béginiñ üyıġa taşlap ḳutulup durur. (9) İskender Biy ve Ḳoçḳar Bégge artuḳ baḫşī ḥımāyat ḳılıp asradı ve ekşer ahālī u mavālī ḳaçıp Ḫānḳāh (10) ve Hazār-asb ve Buḫarā ve Aralġa muntaşır bolup dururlar ve Yomut ḫalḳı Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazmnı taḫt-ı (11) farmānıġa kiyürüp Bölekey Ḫannı maʿzūl étip Ġāyıb Ḫannıñ oġlı Cahān-gīr Sulṭānnı (12) kéltürüp ḫanlıḳ masnadıda olturġuzdılar ve özıġa muttafiḳ davlat-ḫ(v)āhlıġ étgen (13) Özbekniñ uluġların umarā yasadı. Ol cumladın Ḳoñratdın Ḫ(v)āca Ḳulı (14) Inaḳnıñ inisi Allāh Ḳulını ınaḳ ve Ḳara Ḳalandarnı ḳuş bégi éttiler. (15) Uyġurdın Éş Pūlād Atalıḳ kim tābıʿlıġ étip durur érdi, burunġı manṣabıda ḳarār tuttı (16) ve Naymandın Taş Pūlād Şayṭān, ınaḳlıḳ manṣabıġa yetti ve Maḳṣūd Atalıḳ dağı (17) öz ʿamalıġa muḳarrar bolup durur ve ʿAbdu’r-raḥīm Arbābġa vazīrlik martabasın

105a

(1) arzānī tutup Seyyid Ḳulı Baynı Ürgenç memālikiniñ ayālatıġa nām-zad ḳıldılar ve ʿalā- (2) hāẕa’l-ḳiyās.

Ḳıtʿa

Sulaymān barıp memleketdin yıraḳ

Alıp taḫtnı bir neçe ahraman (3)

Mülk manzılıdın ḳılıp ırtıḥāl

Bolup anda batyāralarġa vaṭan

Vadāʿ āşyānıdın (4) eylep Humāy

Nışīman ḳılıp anı zāġ u zaġan

Urup bāl Sīmurġ maʾvāsıdın

Anıñ ornıda (5) çaġz olup bāl-zan

Barıp bīşasıdın peleng-i dılīr

Bolup anda rūbāhlarġa dımn

Bu navʿ (6) olsa mülki ara ıḫtılāl

Hem ol mülk ḥālı ne bolġay éken

Bir neççe kündin soñra (7) Éş Naẓar Mīr-āb başlıġ Gürlen ekābırı

الضرورات تبيح المحزورات [96] muḳtażāsı bile żarūrat- (8) dın aʿdā-yı davlatġa mudārā ḳılıp mutābaʿat körgüzdiler ve Küçek Bég ibn (9) Muḥammad Inaḳ ahl u ʿayālı bile köçüp Buḫārāġa barıp mulāzamatġa yetti. Andın soñ muʿānıdlar Hazār-asb (10) ve Ḫānḳāh ve Araldın özge camīʿ memālik-i Ḫ(v)ārazmġa ıstīlā tapıp fuḳarā u raʿāyānıñ (11) anfus u amvālıda ıḫtıyār ḳalmadı. Yomutnıñ ẓulm u taʿaddīsı ḥaddın ötüp (12) ḳalʿa ḳalʿaġa raft u āmad ḳıla almadılar.

Ḳıṭʿa

Fırāġ u amn néçük bolġay ol dıyārda (13) kim

Ḫafāça, şaḥna durur anda rāh-zan, dāvar

Barış kéliş él ara neyüçün olmasun (14) mafḳūd

Ki yol maḫūf durur māl u cānġa daġı ḫaṭar

Bu cıhatdın Ḫ(v)ārazm dıyārıda (15) ḳaḥṭ u ġallā şāyıʿ boldı, ṭāʿūn u vabā vāḳıʿ. Ekṣer maʿārıf u maşāhīr belki fuḳarā u raʿāyā (16) maḥalla maḥalla ve ḳabīla ḳabīla calā ıḫtıyār ḳılıp فرّار مما لا يطاق من سنن المرسلين [97] faḥvāsı bile (17) aṭrāf u aḳtār-ı ʿālamġa muntaşır boldılar. Ḫuṣūṣān Buḫārā cānıbıġa musāfarat körgüzüp cūʿ

105b

(1) balāsıdın ḫalāṣlıḳ taptılar ve ḳaçmaḳġa ḳudrat u ḳuvvatı yetmegen ḫalḳ, avlādın Ḳazaḳ (2) ve Ḳalpaḳġa satıp nafaḳa ḳıldılar ve Yomut dağı oġurlap sata başladılar ve ekṣer ḳılāʿ (3) u bılād ḫarāb bolup kéntler ve mazraʿalar bīşa ve çangalıstān ve kölāt yerler nayıstān (4) boldı ve Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm dāru's-salṭanasınıñ ʿālī ʿımāratları munhadım bolup ornıġa süksük (5) ve yılġun kögerdi ve vaḥşī cānvarlar ādamī-zādġa ḳāyım-maḳām bolup durur ve anıñ dék (6) ābād şaharda ḳırḳ üylük raʿıyyat ḳaldı ve

[96] Zorluklar yasakları mübah kılar.
[97] Güç yetirilemeyenden kaçınmak peygamberlerin sünnetlerindendir.

baʿżıdın éşitdüm kim on béş üylükdin (7) köp érmes durur érdi. Ekşer namāz-ı cumʿada üç kişi, tört kişi tapılur érdi ve muʿānıdlar (8) şaharnıñ aṭrāfıda mütemekkin durur érdiler ve ḳaḥṭ ol ġāyatda ıstīlā taptı kim (9) فمن اضطر فى مخمصة [98] muḳtażāsı bile maḫmaṣa u masġaba ġalabasıdın it ve éşek göşti ʿāmma-ı ḫalāyıḳġa (10) ḥalāl boldı ve baʿżı yerde ādamnı hem yép dururlar.

Ve rıvāyat durur kim Cānik Şayḫnıñ (11) ḳaryasıda béş żaʿīfa ıttıfāḳ bile bir vīrānada manzıl tutup ḫalḳnıñ aṭfālın oġurlap (12) yer durur érkenler belkim uluġ kimselerni hem yalġuz tapsalar basıp salḫ ḳılıp tanāvul ḳılurġa (13) ıştıġāl körgüzür érdiler. Bu vāḳıʿanı éşitip ol żuʿafānı öltürüp dururlar. (14)

Yana birevdin naḳl durur kim "Yigirme çaġlıḳ kişi bile Yomutnıñ taʿaddīsıdın (15) ḳaçıp muvāfaḳat ḳılıp Buḫārā cānıbıġa ʿāzım durur érdük. Bāzargānda tört kimse kördük kim (16) ot yaḳıp kebāb étip bişürüp yép olturup dururlar. Bizlerni körgeç ḳaçıp bīşaġa (17) kirdiler. Çūn ıḥtıyāṭ ḳılduḳ. Maʿlūm boldı kim bir kişini öltürüp göştini kebāb ḳılur

106a

(1) érkenler. Ol bī-çāranıñ ḳalġan göştlerin ve süñeklerin camʿ (2) ḳılıp canāza oḳup dafn étdük."

Yana manḳūldur kim Gülbān Bāġ ḳaryasıdın (3) Naẓar Muḥammad Ṣūfī dégen bir ṭıfl oġlı bar érdi, ba-ġāyat pākīze-ṣūrat. Bir kün (4) mafḳūd boldı. Anası her néççe taraddud u tacassus ḳıldı, tapılmadı. Aña hem-sāya bir (5) ḫātūn bar érdi. Maʾyūs bolup ol ḫātūnnıñ üyige kirdi, kördi kim (6) şorbā bişürür. Maṭna tartıp tafaḥḥuş ḳıldı érse maʿlūm boldı kim anıñ (7) oġlın salḫ ḳılıp bişürür érken ol ḫātūnnı sengsār urup (8) öltürdiler.

Ve Mullā Éş Nıyāz kim ba-ġāyat ẓarīf u ḫūş-ṭabʿ kişi érdi ve sana (9) miñ iki yüz on altıda vafāt taptı. Ol ekşer avḳāt éşek soyup (10) sanbūse ḳılıp Yomutġa satar érdi. Lā-caram "éşek soyġan" laḳabıġa (11) mulaḳḳab boldı.

Maşnavī

[98] "Size şunlar haram kılındı: Ölü kan, domuz eti, Allah'tan başkası adına kesilen, boğulmuş, vurulmuş, yuvarlanmış, süsülmüş, yırtıcı hayvanlar tarafından yenmiş olup da henüz canlı iken kesmedikleriniz, dikili taşlar üzerinde boğazlananlar ve zarlarla kısmet paylaşmanız. Bunlar birer yoldan çıkıştır. Bugün kâfirler dininizi söndürebilmekten ümitlerini kestiler. Onlardan korkmayın, yalnız benden korkun! İşte bugün dininizi kemale erdirdim. Üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size din olarak Müslümanlığa razı oldum. Her kim aşırı açlık durumunda çaresiz kalır da günaha eğilim maksadı olmaksızın onlardan yemek zorunda olursa elbette Allah bağışlayandır, merhamet sahibidir." (Kur'an, 5/3).

Ḳaḥṭ bolup él ara ol navʿ fāş

Nān üzre cān (12) bérgeli érdi tālāş

Ol ki birevge bir élig nān bérip

Ḳıymat (13) üçün bu aña yüz cān bérip

Maḫmaṣa ḥālıġa yetip ḫāṣ u ʿām

Élge ḥalāl (14) oldı ṭaʿām-ı ḥarām

Boldı éşek kellesi yüz miñ dıram

Ol dağı tapġan kişige (15) muġtanım

Ahl-ı macāʿat boluban dar-ba-dar

Ḥasrat-ı nān birle olup sar-ba-sar (16)

Nazʿda başıġa birev kélmeyin

Dafn ḳılurġa kişi tapılmayın

"Naʿūẕu bi'llāhi min- (17) ẕālik" bu ḥādıṣa-ı kübrā ve bu vāhıya-ı ʿuẓmā buġday dıravıdın soñ bir néme taḫfīf taptı.

106b

(1) **Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ Amīr Dānıyāldın Muddaʿāsı Ḥuṣūl Tapmay Tevekkül Ḳadamın Rikāb-ı ʿAzīmatġa** (2) **Ḳoyup Muʿāvadat Cānıbı Yüz Évürgeni, Taʾyīdāt-ı Ilāhī ve Tavfīḳāt-ı Nā-mutanāhī** (3) **Bile Aʿdā-yı Davlatnı Maḳhūr u Mustaʾṣıl Ḳılıp Ḫ(v)arāzm Memālikin Taḫt-ı Farmānıġa** (4) **Kiyürgeni**

Āṣā[r] ḥāvīları ve aḫbār rāvīları mundaḳ taḳrīr ḳılurlar kim Amīr Dānıyāl Manḳıt, ḫubṣ- (5) ṭabīʿat cıhatıdın Muḥammad Amīn Inaḳnıñ ḳadr u martabasıġa köre taʿẓīm u takrīmıġa ḳıyām körgüzmedi. (6) Belki taḥḳīr u taḳṣīrıġa köşiş ḳıldı.

Ḳıṭʿa

Ḫabīṣdın tileme dostlıġ nışānın (7)

Żamīrı maẓhar-ı āṣār-ı şarr u ʿudvāndur

Żaʿīfadın kişi né merdlik umīd étkey

Ki (8) ʿaḳl u dīnıda anıñ kemāl nuḳṣāndur

Avval ımdād vaʿdası soñra ol vaʿda vafāsıġa ḳıyām körgüzmedi. (9) Andaḳ kim bir kün Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ ḫıẕmatıġa kişi yüberdi kim ḳırḳ miñ dīnār zar (10) tapıp bérsün kim madad üçün sıpāhī-yı sengīn tartīb ḳıladur mén. Alarnıñ tahıyya-ı (11) asbābıġa ḥācat durur. Muḥammad Amīn ʿInaḳ zar-ı meẕkūrnıñ taḥṣīlıdın (12) ʿācız érdi. Muḥammad Saʿīd Bay ol işge mutaṣaddī bolup Mullā Ér Naẕar Buḫārīdın, kim anıñ (13) ṭaġası érdi, duyūnat rasmı bile ḥāṣıl ḳılıp tört altun laʿlīġa salıp kéltürdi. (14) Imām Ḳulı Biy Inaḳġa dostlıġ ıfrāṭıdın ıttıḥād maḳāmıġa yetip érdi. Inaḳġa ol zarlarnı (15) Amīr Dānıyāl[99]ġa bérmekdin mumānaʿat körgüzdi kim ol sufla-ı nā-cavān-mard yaḳīn durur kim sizge kömek (16) bérmes, bu zarnı alıp ḫazīnasıġa salur. Bu cıhatdın ol zar bérilmedi.

Naẕm (17)

Sufladın isteme vafā hergiz

Zahrdın tutma köz davā hergiz

Ol cafā amrıda érür kāmıl

107a

(1) Bu sümürgen kişigedür ḳātıl

Sufladur kec-nıhād [u] rūy-ı sıyāh

Bī-vafālıġdadur (2) néçük kim dāh

Sözide ẕarra-ı ṣabāt olmas

Yüzide ḳaṭra-ı uyat olmas (3)

Ṣādıḳu'l-vaʿd bolmaḳ ér işidür

Ḫālıfu'l-ḳavl né déme kişidür

Bī-vafādın ḥayā (4) ʿıyān bolmas

Bī-ḥayādın vafā ʿıyān bolmas

Ḫılʿat-ı kerān-māya-ı اوفوا بعهد ی [100] érenler (5) lıbāsı durur ve zāvıya-ı nafrat-ı

[99] Metinde (دانیاق) şeklindedir.

[100] "Ey İsrailoğulları! Size lutfettiğim nimetimi hatırlayın. Bana verdiğiniz sözü yerine getirin ki ben de size olan ahdimi yerine getireyim ve artık benden korkun benden." (Kur'an, 2/40). Metinde (اوفوا بعهدكم) şeklindedir.

اولءهم الكاذبون [101] nā-mardlarnıñ maʾvāsı durur. (6) Her bī-çāra, kim Yomut taʿaddīsı bile ḳaḥṭ u cūʿ balıyyasıdın ḳaçıp Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm dıyārı- (7) dın calāʾ ıḫtıyār étip ʿayāl u aṭfālı bile ġurbat u musāfaratnıñ mıḥnatın (8) cānıġa tutup Buḫārā memālikige dāḫıl boldı. Ḫ(v)āh ér, ḫ(v)āh ḫātūn, ḫ(v)āh fartūt, ḫ(v)āh (9) ṭıfl kişi başıġa bāc dép bir aşrafī salıġ saldı ve ḳudratı yetmegendin (10) taʿẕīb u ʿuḳūbat bile aldı.

Fard

Bī-çāralar ki amn tilep bardı ol sarı (11)

Ġārat-garıġa uçraban ayrıldı mālıdın

Bir neççe muddatdın soñra Yomut<dın> Meñli Kéldi (12) Saḳav ve Dönmes Sar-dār ve Nıyāz Ḳılıç Bég ve Özbekdin Ḳoñrat Él Tüzer, Uyġurdın (13) Élçi Inaḳ ve Nayman Bég Fulad Ṣūfī ve ġayru-hum aʿdā-yı davlatdın rısālat ṭarīḳası bile (14) Buḫārāġa bardı. Ammā Meñli Keldi yolda favt bolup casadın alıp bardılar. Amīr (15) Dānıyāl, Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ raġmıġa alarnıñ ḳudūm-ı kesāfat luzūmıdın başāşat (16) körgüzüp taʿẓīm u tabcīlıġa maşġūl boldı ve Çizmandı mavżıʿda bār-gāh u sarā-parda bar-pā (17) ḳıldurup Muḥammad Amīn ʿInaḳġa aʿdā-yı davlat élçilerin muḳābıl olturġuzup munāẓara

107b

(1) u mubāḥaṣaġa salıp özi hem alarnıñ ṭarafın tutup durur. Imām Ḳulı Biy ve Bég Pūlād Bég, (2) Inaḳnıñ ṭarafını tutup dalāyıl-ı ḳāṭıʿa ve ḥucc-ı sāṭıʿa ıstışhādı bile tarcīḥ u taḳvıyyatın ẓāhır (3) ḳıldılar. Çūn Amīr Dānıyāldın ḥuṣūl-ı maṭlab yaʾsı tekrār tapıp āṣār-ı ʿadāvat u żıddıyyat (4) ẓuhūrġa yetdi. Sunbula avāḫırıda Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazmdın barġan Özbekniñ yarar (5) kişisin yıġnap çeng-i ıʿtışāmın ʿurvatu'l-vuṣḳā

ومن يتوكل على الله فهو حسبه [102] ġa (6) urup ırādat ḳadamın ʿazīmat rikābıġa ḳoydı.

Naẓm

Tevekkül rıştasın bérme élikdin (7)

Tevekkül yaḫşıdur yüzlik çerikdin

Tevekküldin ḳavīdur puşt-ı davlat

Tevekküldin (8) ʿıyāndır ʿızz u şevket

[101] "Yalanı ancak Allah'ın ayetlerine inanmayanlar uydurur. İftira ederler. İşte onlar yalancıların ta kendileridir." (Kur'an, 16/105). Metinde (أولءكهم المكذبون) şeklinde.

[102] "Onu hatır ve hayaline gelmez bir taraftan rızıklandırır. Her kim Allah'a tevekkül ederse o ona yeter. Kesinlikle Allah emrini yerine getirir. Allah her şey için bir ölçü tayin etmiştir." (Kur'an, 65/3).

Kişi kim tapsa ıḳbāl-ı tevekkül

Tapar kün kündin āṣār-ı tacammul (9)

Birev kirse tevekkül coşanıġa

Néteñ mustavlī olsa duşmanıġa

Yıġnalġan çerikniñ (10) macmūʿı üç yüz çaġlıġ kişi bar durur érdi. “mina’l-ittifāḳāt”. Çūn Muḥammad Amīn ʿInaḳ (11) Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm ṣūbıġa muʿāvadat ḳılġalı atlanıp Buḫārā şaharıdın çıḳarġa yüz ḳoydı. (12) Sarāy taş pīş-gāhıġa yetüşgende Dönmes Sar-dār kim bir neççe Yomut bile sarāy-ı meẕkūr éşigide (13) olturmış durur érken tavbīḫ u sarzanış ṭarīḳası bile dép durur kim “Ey ʿInaḳ! Bu sıpāh (14) bile öz yurtıñġa barsañ Yomutġa ne yara kim saña muḳābıl bola alġay. Barġaç (15) hamān memleketni musaḫḫar ḳılıp Yomutnı yurtdın çıḳarur sen ve meniñ ahl u ʿayālım (16) ḳoluñġa tüşse aḥvālıdın ḫabar-dār bolġıl.” Muḥammad Amīn ʿInaḳ ḫulūṣ-ı nıyyat ve ṣafā-yı ṭavıyyat bile (17) dép durur kim “Inşāʾ-allāh ḫabar-dārlıḳ ḳılurmız.” Ḳudrat-ı ılāhī bile aytġan sözi vuḳūʿ

108a

(1) tapıp anıñ ahl u ʿayālı dast-gīr bolup durur. Muḥammad Amīn ʿInaḳ ol nıyyatnı pās tutup (2) alarnı ʿaṭāyāsıdın bahravar ḳılıp Dönmes Sar-dār Buḫārādın ḳaytıp Kürgende (3) öz aḳvāmıġa ḳoşulġandın soñra izidin yiberdi. “Min-natāyici’r-ruʾyā”. Muḥammad Amīn ʿInaḳ henüz (4) ırāda-ı murācaʿat ve ḳaṣd-ı muʿāvadat ḳılmay durur érdi. Bir keçe ḥavādıṯ-ı davrān (5) ve cafā-yı ahl-ı ṭuġyāndın ve Dānıyāl Atalıḳnıñ şamātat u bī-muruvvatlıġıdın (6) malūl u āşufta-ḫāṭır durur érdi. Nā-gāh uyḳu éltip tüş körüp durur kim aşraf-ı (7) seyyid-i sādāt-ı Rıżavī ve afżal-ı avlād-ı Murtażavī zubdatu’l-avlıyā, ḳudvatu’l-atḳıyā, ḳuṭbu’l-ʿālam, (8) ġavṯu’l-aʿẓam, Ḥażrat-ı İşen Seyyid Muḥammad Panāh Ḫ(v)āca navvara’llāhu marḳadah, kim Ḫ(v)āca Éli ḫ(v)ācaları- (9) nıñ ekābırlarıdın durur érdi, ol uçurda Ḫ(v)āca Éliniñ ḳorġanıda ṭālıblar ırşādıġa (10) maşġūl durur érdi. Bir neççe ahl-ı taṣavvuf bile ḥāżır bolup dép durur kim “Turġıl ve muʿāvadat (11) ḳılġıl kim mülkni saña tapşurup dururlar.” ve duşmanıñnı mankūb u maḳhūr éttiler. (12) Bu vāḳıʿalardın faraḫnāk bolup murācaʿat ḳılmaḳ asbābınıñ tahıyyasıġa maşġūl boldı. (13) “Min-āṣāri’l-ḫavāriḳ”. Hem ol taʾrīḫda Ḫīvaḳnıñ mascıd-ı cāmıʿıda ṣaḥıb-dıllardın birev, kim Nıyāz (14) Şayḫġa mavsūm durur, namāz-ı cumʿa adāsıdın soñra āvāz-ı buland bile dédi kim “Ayyuha’n-nās! Mujda durur kim (15) balıyyāt-ı arāżī ve ḥādıṯāt-ı samāvī barāyā başıdın murtafıʿ bolup durur kim mülkni (16)

égesige tapşurup ẓalamanı menkūb u mustaʾṣıl ḳıldılar.” Bu vāḳıʿadın (17) soñra az furṣatda Muḥammad Amīn ʿInaḳ Buḫārādın kélip Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazmnı fatḥ ḳılıp mülk, ābād

108b

(1) ve fuḳarā, āsūda-ḥāl bolup dururlar.

Naẓm

Tā madad ḳılmay avlıyāu’llāh

Taḫt almaḳ ne mümkin ahl-ı külāh

Bolmayın (2) téñridin kerem ẓāhır

Bola almas ʿadūsıġa ḳāhır

Al-ġaraż Muḥammad Amīn ʿInaḳ Bars yılı (3) cumāda’l-avvalnıñ avāḫırıda Mīzānnıñ törtlençi küni Hazār-asbġa nuzūl körgüzüp durur (4) ve mundın burnaraḳ Nöküz Éş Naẓar Mīr-āb öz uruġıdın Ḳılıç Nāyıbnı, kim Yomutġa havā-ḫ(v)āh (5) durur érdi, Gürlenniñ ekābırı bile muttafıḳ bolup olturup Yomutnıñ dast-ı taʿaddīsın (6) Gürlendin kötāh ḳılıp durur érdi. Nıyāz Parvānçı bu mujdadın mustaẓhar bolup Ḳutluḳ Murād Ḫācī Biy (7) şırzıma-ı ḳalīl bile Ürgençniñ tasḫīrı üçün Ḫānḳāhġa yiberip durur érdiler. (8) Muḥammad Amīn ʿInaḳ Hazār-asbġa kélgen keçesi Éş Nıyāz Bay ve Nıyāz Ḫ(v)āca ve Ḳaraġay Ḳalmaḳnı (9) ḳırḳ yigiti bile Ḳutluḳ Murād Ḫācını hem-rāhlıġıġa ḳoşup Şāh-ābād Arıġınıñ içidin ikki kéme bile (10) Ürgenç üstıġa yiberdi.

Maʿlūm bolsun kim Nıyāz Ḫ(v)āca, Seyyid Ata avlādıdın (11) Abdāl Ḫ(v)āca-ı Mutavallīnıñ inisi durur. Ba-ġāyat şucāʿ u bahādur kişi durur érdi. (12) Andaḳ durur kim Muḥammad Amīn ʿInaḳ Buḫārāġa kétgendin soñra Ḫīvaḳ ve Ḫānḳāhnıñ (13) dılīr yigitleridin ḳırḳ kişi bile keçeler Yomutġa şab-ḫūn urup kündüzler dast-burd yetkürüp (14) aʿdā-yı davlatnı sar-āsīma ve mużṭarıbu’l-ḥāl ḳılıp durur érdi.

Naẓm

Tün ü kün yürüp (15) ḳırḳ mergen bile

Naburd eyleben ḫayl-ı duşman bile

Şab-ḫūn[103]ıdın érdi aʿdā be-teng

[103] Metinde *şab-ā-ḫūn* şeklindedir.

Ḳıla almayın (16) utrusıda direng

Édi kār-zārıdın aʿdā sutūh

Ḳaçıp ḥamlasıdın gürūh-ā-gürūh (17)

Yana Palaḳ ve Éş Nıyāz Gülbān Bāġī, kim aḳa ini érdiler, Ḫīvaḳnıñ ʿayyār-pīşalarıdın érdiler,

109a

(1) ba-ġāyat cald u çālāk

Maṣnavī

Édi çābük andaḳ ki peyk-i ḫayāl

Yetüşmey ġubārıġa bād-ı şımāl (2)

Urar çaġda dam mekr u talbīsdın

Alıp börkin añlatmay ıblīsdın

Atıp laʿb ile (3) şarḳ sarı kemend

Ḳılur érdi ġarb ahlı boynıġa band

Çū ʿayyārlıḳ fannıġa ḳozġalıp (4)

Alar ʿAmr-ı ʿayyārdın bāc alıp

Ḫıyal içre körgüzseler band u bast[104]

Édi bād-ı yaldā basī zīr- (5) dast

ʿIyān ḳılsa şab-revlik er tīra tün

Alarġa édi tīra tün yaġdu kün (6)

Ḫīvaḳnı Yomut alġandın soñ alar Ḫānḳāhġa kélip öz hem-pīşalarıdın ḳırḳ kişini (7) özlarıġa muttafıḳ ḳılıp kéçeler şab-revlik ṭarīḳası bile davlıḳġa çıḳıp Yomutlarnı (8) ahl u ʿayālı bile baş kesip ḥaşamın tārāc u ġārat ḳılur érdiler. Andaḳ kim bir kéçe (9) Ṭāġī Sulṭān, kim Yomutnıñ ekābırıdın ba-ġāyat pahlavān kişi érdi, avlı (10) kenārıġa naḳż-ı vużū üçün çıḳıp érdi. Palaḳ aña yapuşup talaşurda Palaḳnıñ ayaḳı sürünüp (11) yıḳıldı. Ṭāġī Sulṭān anıñ üstıġa tüşüp Palaḳ ḳıçḳurdı kim “Madad bériñ!” (12) ʿAbdu’l-ḳayyūm Şāʿır Cānik Şayḫ dédi kim “Astıda mu sen yā üstide?” Dédi kim

[104] Metinde *past* şeklindedir.

(13) “Astıda men.” ʿAbdu’l-ḳayyūm Şāʿır bir żarbat urup Ṭāġī Sulṭānnı öltürdi (14) ve ḥaşamın talap murācaʿat ḳıldılar. Alarnıñ ḳılġan işi köp durur. Eger tafṣīlān (15) bayān silkige çéksem bu muḥtaṣarġa güncāyış ḳılmas. Kentlerde olturġan (16) Yomut alar ḫavfıdın köçüp Ḫīvaḳ aṭrāfıġa barıp Pur-nav-ḫ(v)āstdın yoḳarı aʿdā-yı (17) davlatdın kişi yoḳ érdi.

Bayt

Alar ġāratıdın bolup ḫavfnāk

ʿAdū érdi uyḳu

109b

(1) ġamıdın helāk

Alarnı dağı Nıyāz Ḫ(v)ācaġa ḳoştı. Nıyāz Ḫ(v)āca ol kéçe kéme bile Ürgenç ileyidin çıḳıp (2) Ḳaravul ve Buldımsar camāʿasıġa, kim Muḥammad Saʿīd Baynıñ uruḳı érdi, Palaḳ bile (3) Éş Nıyāznı yiberip ḫabarlaşıp ol élniñ ımdādı bile ḳıbla darvāzadın (4) ḳorġanġa kirip Seyyid Ḳulı Baynı tavābıʿı bile dast-gīr ḳıldılar. Ér tañ Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ Hazār-asbġa (5) kélgen ḫabarı yetüşüp Ürgençde ṭabl-ı şādyāna urdurup Ḳutluḳ Murād Ḫācī Ürgenç muḥāfaẓatıġa (6) taʿyīn bolup Nıyāz Ḫ(v)āca, Ḫānḳāh ve Ürgenç sıpāhı bile Uyġur ṣūbıġa mutavaccıh bolup barġaç hamān (7) musaḫḫar ḳıldı. Bu vāḳıʿa uluġ çāşṭgāhda érdi ve Uyġur leşkerin alıp (8) tüş bile pīşīn[105] arasıda Durman ve Ḳara Töpe ḳorġanların alıp Buryaçı (9) üstıġa yürüş ḳıldı. ʿArab Ḫ(v)āca başlıġ Buryaçı ḫ(v)ācaları sar-keşlik ḳılıp (10) ḥarb vāḳıʿ boldı ve Nıyāz Ḫ(v)ācanıñ taḥrīṣı bile bahādurlar ġayrat ḳılıp yügürüp ḳorġannı (11) alıp tārāc ḳıldılar. Bu vāḳıʿa namāz-ı ʿaṣr vaḳtıda érdi. Nıyāz Ḫ(v)āca bir künde munça işler (12) ḳılıp fatḥ [u] nuṣrat bile kélip keçe Ürgençge tüştiler. Ol uçurda Ḳahramān ve Bég-ābād (13) ḫalḳı muḫālafat ḳılıp Ḳahramān ḥışārıġa kirip olturup érdiler ve Ḳahramān ayaḳıda bir bölek (14) Yomut mütemekkin bolup ol élge taḥakkumāt körgüzür érdi. Bég-ābād ḥākimi Manḳıt Yav Böri Nāyıb, (15) kim şucāʿatda yav börisi érdi, Ürgençge barıp Nıyāz Ḫ(v)āca ve Ḳutluḳ Murād Ḫācīdın Yomut (16) dafʿı üçün çerik tiledi. Alar Uyġur aşrāfıdın Kerīm Berdi Inaḳnı, kim ḥālā uluġ atalıḳlardın durur, (17) éllik güzīde yigit bile yiberdi. Kerīm Berdi Inaḳ, Yav Böri Nāyıb bile keçe

110a

[105] Metinde *pişīn* şeklindedir.

(1) Ḳahramān ḥışārıġa kirip tañ bile Ḳahramān ve Bég-ābād çerigin alıp Yomutnı çapıp maḳhūr (2) u mustaʾṣıl ḳılıp ġanāyım-ı keṣīre bile murācaʿat ḳıldılar. Nıyāz Ḫ(v)āca ve Ḳutluḳ Murād Ḥācī, (3) Muḥammad Amīn ʿInaḳġa ġanāyım ḫumsı bile fatḥ-nāma yiberdiler.

Maṣnavī

Ḳılsa kerem teñri tebārek (4) saña

Dehr işidür barça mubārek saña

Köñlüñ olup nuṣrat ile (5) bahra-yāb

Vāḳıʿ olur urmay élik fatḥ-ı bāb

Baʿżıdın rıvāyat durur kim bu vaḳāyıʿ (6) Muḥammad Amīn ʿInaḳ Hazār-asbġa kélmesdin burun érdi. Her taḳdīr bile Muḥammad Amīn ʿInaḳ (7) ve Nıyāz Parvānçı Hazār-asb çerigin alıp Ḫānḳāhġa kéldiler. Éş Nıyāz Bay, Ḫānḳāh ekābırı bile (8) dast-būslıġġa muşarraf bolup dururlar. Muḥammad Amīn ʿInaḳ bir kün anda mutavaḳḳıf bolup Ürgenç- (9) niñ ḳorġanın nuzūl-ı masarrat-vuṣūlı bile fırdavs-ı rıżvān ḳıldı. Yetti kün (10) tavaḳḳuf ḳılıp aṭrāf-ı memālikdin leşker camʿ ḳıldılar. Ol aṣnāda Ḳāżī (11) Ḫ(v)āca Naẓar ve Bābā Ḫ(v)āca Raʾīsdın kişi barıp durur kim "Tīz mutavaccıh boluñ kim Ḫīvaḳnı tapşururmız." (12) Muḥammad Amīn ʿInaḳ anı ḳaytarıp yürüş asbābınıñ tahıyyasıġa maşġūllıḳ (13) körgüzdiler. Muḥammad Inaḳ bile ʿAbdu'r-raḥmān Baynı Ürgenç ḳorġanınıñ muḥāfaẓatıġa taʿyīn (14) ḳıldı ve Nıyāz Çekçik Altun Cılavnı, tört yüz mergen bile Abdāl Bābā ʿalayhi'r-raḥma- (15) nıñ fayż-āṣār cıvārın mavʿıd ḳılıp yiberip özi umarā bile yıġnalġan çerikni (16) alıp ḫuftan çaġı Ürgençdin çıḳıp yürüş ḳıldılar. Bu leşkerniñ macmūʿı altı yüz (17) kişi durur érdi. Yolda Megecik Kölide adaşıp ḫaylī sar-gerdān bolup ṣubḥ vaḳtıda

110b

(1) Köçe köprügıġa yetüşdiler. Sar-gardānlıġda çerikniñ yarımı parāgende (2) ve mutafarrıḳ bolup ḳalıp durur érdi. Muḥammad Amīn ʿInaḳ umarā bile bu vaḳāyıʿ-ı vaḥşat-engīzdın (3) maḥzūn u şikeste-ḫāṭır bolup Ḫīvanikniñ kenārıġa tüşüp tacdīd-ı ṭahārat (4) ḳıldılar ve bāmdād namāzın oḳup ḫużuʿ-ı tamām ve ḫuşūʿ-ı mā-lā-kelām bile dar-gāh-ı Ḳāżı'l-ḥācātġa (5) mutavaccıh bolup andaḳ zār u tażarruʿ ḳıldılar kim camīʿ leşkeriyye ahlı mutaʾaṣṣır bolup (6) yıġlaşdılar. ʿAḳıbatu'l-amr kéñeş ḳılıp Altun Cılav Dastūr-ḫ(v)ānçını (7) éllik kişi bile mergenlerni ḳaytarmaḳġa yiberip dururlar ve

Dastūr-ẖ(v)ānçı (8) mergenlarġa Gülbān Bāġda yetüşüp ḳaytarıp özi yanıdaġı leşker bile Pur-nav-ẖ(v)āst (9) ve Pīşkānikde olturġan Yomutıyya ṭavāyıfıġa çapavullar urup murācaʿat körgüzüp durur. (10) Ammā Dastūr-ẖ(v)ānçını mergenler izidin yibergendin soñra Muḥammad Amīn ʿInaḳ ve Nıyāz Parvānçı (11) özleri hem barmaḳnı avlā u ansab körüp Dastūr-ẖ(v)ānçınıñ izidin ḥareket ḳıldılar. (12) Çāştgāhda Tofraḳ Ḳalʿada mergenlarġa yoluḳup alarnı[106] Ürgençġa uzatıp (13) özleri Dastūr-ẖ(v)ānçınıñ cıhatıdın nigerān u mutaḥayyır bolup turup durur érdiler. (14) Ol aṣnāda Dastūr-ẖ(v)ānçı çerigidin ikki kişi bir Yomutnı esīr ḳılıp kéltürüp durur. (15) Ol kiẕb u fısūs yüzidin ẖabar bérip durur kim Yomut sıpāhı kéçe Hazār-asbnıñ (16) çapavulıġa kétip durur. Bu ẖabarnıñ ıstımāʿıdın Nıyāz Parvānçı parīşān-ẖāṭır bolup anıñ saʿyı (17) bile iz késmekge Hazār-asb yolıġa tüşüp yürüdiler. Sıpāhnıñ muḳaddaması Yañı Arıḳ

111a

(1) ve Pıstalıġa yétip érdiler kim Yomut çerigi Ḫīvaḳda çapavul ẖabarın éşitip tuşluḳ (2) tuşdın atlanıp ʿArab-ẖāna ve Mīzān sengeride sāḳa-ı leşkerge yetüşüp (3) uruş saldılar. Muḥammad Amīn Inaḳ ve Nıyāz Parvānçı Yañı Arıġdın ḳaytıp (4) muḳābıl bolup ṣaf çékti. Muḥammad Amīn Inaḳnıñ ḳaşıda yüz kişi yoḳ (5) érdi. Köpregi Pistelige yetip érdiler. Aʿdā-yı davlat bile uruşup turġan Şāh (6) Nıyāz Bég ibn İskender Biy ve Muḥammad Amīn Sarıġ ve Calayır Éş Naẕar Bahādur ve Ḳataġan Yaẖşı (7) Muḥammad başlıġ otuz çaġlıġ kişi érdi. Ammā Yomutnıñ çerigi bara bara köpelip (8) béş altı miñ boldı.

Maṣnavī

ʿAdū leşkeri dam-ba-dam artıban (9)

Yetip her ṭarafdın sınān tartıban

Hucūm eylep andaḳ ki mavr u malẖ

Tüşüp (10) ġulġulıdın sıpıhr üzre raẖ

Ḳılıp līk ṭāḳatların ẖavf ṭāḳ (11)

Ḳoya almayın ilgerirek ayaḳ

Żamāyırlarıġa salıp ẕu'l-calāl

Hırās urġalı (12) kām ḳalmay maḥāl

[106] Metinde *alarġa* şeklindedir.

Bolup ruʿbdın her büte ḫār u ḫas

Alar közlarıġa (13) sıpāhī u bas

Ġubārī ki her sarı ḳozġap ḳoyun

Körünüp alarġa (14) tümen miñ ḳoşun

Bu vāḳıʿadın Pisteli barġan çerik ḫabar tapıp kélip Inaḳġa (15) ḳoşuldı. Ol çaġda Nöküz Éş Naẓar Mīr-āb leşkerge tarġīb u taḥrīṣ cıhatıdın (16) dédi kim "Mundın ḳaçıp nacāt tapmaḳ muḥāl körünür. Teñri taʿālā taʾyīdıġa (17) tevekkül ḳılıp bi'l-cumla bir ḥamla ḳılalı. Umīd kim duşmannı munhazım ḳılġaymız. Eger

111b

(1) ḳatlġa yetsek bārī nāmūs üstide ölermiz."

Naẓm

Ér oldur ki (2) ḳatl étse u tökse ḳan

Veyā özi ḳatl olsa u bérse cān

Érür merdlik daʿvā étgenge (3) ʿār

ʿAdū kār-zārıdın étmek fırār

Ḳatīl olmaḳ avlā durur razm ara

Ḳaçıp eylemekdin (4) yüziñni ḳara

Bu sözdin barça ḳuvvat tapıp Muḥammad Amīn Inaḳ atdın tüşüp yerdin bir avuç (5) tofraḳ alıp caybıġa salıp dédi kim "Parvardgārā, cavhar-ı cānımnı saña tapşurdum ve ḫākī (6) tenimni tofraḳġa." Bu vāḳıʿanı körüp sıpāh ahlıdın andaḳ ġırīv ḳoptı. Yer ü kög ṣadāġa kirdi. Andın (7) soñ Ḫudāy taʿālānıñ dar-gāhıġa nıyāzmandlıġ bile nālış ḳılıp tevekkül "ʿurvatu'l-vuṯḳā"sıġa (8) çeng-i ıʿtışām urup aʿdā-yı davlatġa ḥamla ḳıldılar. Bular henüz yetmey durur (9) érdi. Ḳañlı Muḥammad Amīn Sarıġ ve Éş Naẓar Calayır Gürlenī, Ḳāhır Ḳulı Uşaḳnı, kim Yomut camāʿasınıñ (10) sarvarı érdi, sınān-ı cānıstān bile sançıp öltürdiler. Bu manṣūba-ı (11) hāyılanı muʿānıdlar muşāhada ḳılıp hazīmat tapıp fırārī boldılar. Ke-ḳavlu-hu taʿālā (2 قل جاء الحق و زهق الباطل ان الباطل كان زهوقا [107]

Naẓm

[107] "Ve de ki 'Hak geldi, batıl yok oldu. Gerçekten batıl pek zavallıdır." (Kur'an, 17/81).

Bolup ḥaḳ sarı fāş manṣūrlıḳ (13)

Yetip ḫayl-ı bāṭılġa maḳhūrlıḳ

Tapıp dostlar fatḥ [u] nuṣratġa dast

Yetip ḫaṣmġa (14) ınhızām u şikest

Tamşīl

Sana toḳuz yüz ḳırḳ altıda kim ʿUbaydu'llāh Ḫan, ʿUmar Ġāzī (15) Sulṭān ibn Sulṭān Ġāzī Sulṭānnıñ tarġīb u taḥrīṣı bile Ḫ(v)ārazmġa (16) sıpāh tartıp ol memleketni alıp Avānış Ḫannı öltürüp Ḫ(v)ārazmnı öz (17) öziniñ oġlı ʿAbdu'l-ʿazīz Ḫanġa tafvīż ḳılıp ḳayttı. Ol āvānda Avānış Ḫannıñ uluġ

112a

(1) oġlı Dīn Muḥammad Ḫan Ḫurāsān ḫudūdıda Nesāy ve Bāvardda pād-şāh érdi. Bu vāḳıʿanı (2) éşitip üç miñ çerik bile kélip Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazmnı musaḫḫar ḳılıp Ḫīvaḳnı (3) pāy-taḫt etti ve ʿAbdu'l-ʿazīz Ḫan ḳaçıp atası ḳaşıġa bardı. Bu cıhatdın ʿUbaydu'llāh (4) Ḫan ḳırḳ miñ çerik bile Dīn Muḥammad Ḫannıñ ḳaşdıġa ḥareket ḳıldı ve özi (5) Téve Boyunda mutavaḳḳıf bolup Pīrım Oġlan ve Ḥāfıẓ Ḳoñrat dégen iki amīrın sıpah-sālār (6) ḳılıp ekşer umarā bile otuz miñ sıpāhnı tapşurup Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazmġa (7) yiberdi. Alar Hazār-asbġa kélgende Dīn Muḥammad Ḫan mudāfaʿa üçün Ḫīvaḳdın atlandı (8) ve Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm umarāsı Buḫārā leşkerıġa üç miñ kişi bile muḳābıl bolmaḳnı maṣlaḥat (9) körmey, Ḫurāsānġa barmaḳnı munāsıb körüp ʿarż ḳıldılar. Ḫan ḳabūl ḳılmay yürüdi. (10) Umarā yana ilgeriraḳ barıp atdın tüşüp yol üstide yükünüp ʿarż ḳıldılar, (11) tüşmedi. Üçlençi ʿarż ḳılġanda Dīn Muḥammad Ḫan atdın tüşüp bir avuç tofraḳ alıp (12) dédi kim "Parvardgārım, cānımnı saña tapşurdım, tenimni toprakġa." Ol toprakını yaḳasıġa (13) ḳoyup dédi kim "Bu tofraḳ ḳabrım tofraḳı ve lıbāsım kefendür." Andın soñ umarāġa baḳıp dédi kim "Sizlerniñ (14) cānıñız mendin artuḳraḳ bolsa uruşġa barmañ ve eger bar-ā-bar bolsa ḳalmañ." Bu söz alarġa (15) muʾaşşır bolup barça muttafıḳu'l-kelime bolup dédi kim "Cānımız saña fadā bolsun." Ḫan (16) bu sözdin ḫāṭır-camʿ bolup Béş Arıġ ḥudūdıda Kerden Ḫ(v)āst Kölide, kim (17) ḥālā Nöküz Köliġa maşhūr durur, anıñ dék uluġ çerik bile uruşup şikest berdi.

112b

(1) Hazār-asbġa barġunça taʿāḳub ḳılıp ḳatl-ı ʿām étti ve Ḥāfıẓ Ḳoñrat ve Pīrım Oġlannı (2) ekṣer umarā bile esīr ḳıldı.

Şıʿr

Cāndın ötmey bahra tapmaḳ ʿumrdın āsān (3) émes

Kéçmeyin başdın otaġa sançmaḳ ımkān émes (4)

Can-faşānlıġ ḳılmasa her kimse bu maydān ara

Tīġı anıñ ḫaşm ḳanı (5) birle ḫūn-afşān émes

Çūn Yomut sıpāhı hazīmat taptı. Muḥammad Amīn ʿInaḳ (6) ve Nıyāz Parvānçı bahādurlar bile taʿāḳub ḳılıp muʿānıdlarnı öltüre öltüre Pur-nav-ḫ(v)āst (7) Arıġınıñ köprügige yetüşdiler. Yomut ʿaskeri aylanıp ḫamla ḳıldı. (8) Bahādurlar ḳaytmay aralaşıp Meñli Keldi Saḳavnıñ oġlı Muḥammad ʿAvaż ve Muḥammad Panāh Aḳa-yı Rāfanikīni (9) ḳatl éttiler ve Ḳoçuḳ uruġıdın Keke Bay dégen Yomutnı ḳatl ḳılmay, esīr (10) ḳıldılar. Mundın soñ Yomut sıpāhı hīç yerde tavaḳḳuf ḳıla almadılar. (11) Belkim ekṣeri mutafarrıḳ bolup ahl u ʿayālın alıp ḳaçmaḳġa ıştıġāl körgüzdiler. (12) Nayman Allāh Berdi Üydeçi ve Ḳurbān Ḳulı Ḳāżī otuz şucāʿ yigit bile ḳavup Abdāl Bābā (13) navvara'llāhu marḳadah cıvārıġaça ikki üç yerde Yomutnıñ izidin yetip köp kimseni maḳtūl (14) u maʾsūr ḳıldılar. Ammā Nıyāz Ḫ(v)āca ve Seyyid Muḥammad Bay ibn Dost Muḥammad Arbāb az kişi (15) bile Ḳum Yasḳa yolıġa tüşüp taʿāḳub étip mufsıdlarnı ḳatlġa yetkürür érdiler. (16) Ḳum Yasḳaġa yetgende muʿānıdlar alarnı az körüp hucūm ḳılıp ol iki bī-çāranı şahādatġa (17) yetkürdiler.

Naẓm

Sıpıhr-ı ẓulm-güster élgidin dād

Ki rasmıdur anıñ payvasta

113a

(1) bī-dād

Birev kim tartıban ranc u ʿınānı

Tapar çaġda ḥuṣūl muddaʿānı

Cafālar yetkürüpdür zamāndın (2)

Ḳılur maḥrūm andın belki cāndın

Andın soñ Yomut mutafarrıḳ bolup baʿżısı Ḫīvaḳġa (3) kirip tura almayın ata darvāzasıdın çıḳıp ḳolıġa kirgen ʿayāl u aṭfālın (4) alıp Kürgenge fırār ḳıldılar. Muḥammad Amīn ʿInaḳ fatḥ [u] nuṣrat bile şeherge kirip (5) Fāżıl Bégni muḥāfaẓatġa taʿyīn ḳılıp özi sıpāh-ı panāh bile bir farsaḫġaça (6) taʿāḳub ḳılıp aʿdā-yı davlatnı ḳatl-ı ʿām étip ġanāyım-ı mavfūr ve usār-ı nā-maḳdūr bile murācaʿat (7) ḳılıp dāru's-salṭana-ı Ḫīvaḳnı nuzūl-ı masarrat-vuṣūlı bile fırdavs-nışān ḳıldı (8) ve bahādurlar iki küngeçe izidin ḳavup köp kişini maḳtūl u maʾsūr ḳılıp ḳayttılar (9) ve bad-ḫ(v)āhlar aṭrāf-ı ʿālamġa āvāra boldılar ve ʿAbdu'r-raḥīm Mehter Ürgenç, kim sar-daftar-ı ahl-ı fasād érdi, (10) Yomut ʿArab-ḫānada şikest tapġanda Gülbān Bāġ köliġa kirip su içide yaşunup ḳalıp érdi. (11) Nayman Dost Nıyāz Bahādur ibn Nafs Darġa anı köldin tutup kéltürdi. ʿInaḳ anı (12) öltürüp başın Ürgenç yiberdi ve Éş Nıyāz Bay Ḫānḳāhīnı vazārat ḫılʿatı (13) bile sar-afrāz ḳılıp umūr-ı salṭanat ve mahāmm-ı memleketni anıñ ḳabża-ı (14) ıḳtıdārıġa tafvīż ḳıldı ve rıyāsat taşrīfi bile ʿAbdu'r-raḥmān Baynı muftaḫır (15) ḳıldı.

Naẓm

Rāst yürüp dāyıra-ı dahr-band

Ḳıldı saʿādat (16) élini arcmand

Ḥaḳ bolup öz merkezide bar-ḳarār

Eyledi aḳṭārġa bāṭıl fırār[108] (17)

Fatḥ olup arbāb-ı ʿadālat sarı

Yetti şikest ahl-ı baṭālat sarı

Dafʿ

113b

(1) bolup dahrdın ahl-ı ḫılāf

Murtafiʿ oldı aṣar-ı ıḫtılāf

Çarḫ şaraf ahlın étip sar-afrāz (2)

Boldı cahānġa şaraf-ı ʿızz u nāz

Rafʿ bolup ḫalḳ başıdın balā

[108] Metinde (قرار) şeklindedir.

Boldı fasād ahlı sar-ā-sar (3) calāʾ

Al-ḳıṣṣa aʿdā-yı davlatnıñ ẓulm bile yıġnalġan amvāl u mavāşīsı (4) bile raʿāyā u fuḳarā dunyādın mustaġnī boldılar ve camīʿ memālik-i Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ (5) taḫt-ı farmānıġa kirip fuḳarā fārıġ-bāl u āsūda-ḥāl boldılar ve Seyyid Ḳulı Baydın (6) miñ aşrafī muṭālaba ḳılıp Muḥammad Saʿīd Baynıñ şafāʿatı bile günāhın ʿafv étip (7) Ürgenç ḥukūmatıda Bay-ı meẕkūrnıñ ḫıẕmatıġa muḳarrar ḳıldılar. Her kişi, kim dostlıġda (8) cān-bāzlıġ ḳılıp érdi, manṣab u soyurġalāt bile sar-afrāz ḳıldı ve iki ay- (9) dın soñ Cahān-gīr Ḫannı ḫalʿ ḳılıp Aḳım Ḫan ibn ʿĀdıl Sulṭānnı daşt-ı Ḳıpçaḳdın (10) kéltürüp pād-şāh ḳıldı ve az çaġda ḳaḥṭ balāsı murtafıʿ bolup andaġ arzānlıġ boldı, kim iki (11) yarmaḳġa bir uluġ ḳoy, bir dīnārġa Ḫīvaḳ taşı bile ḳırḳ batman buġday ve altmış batman (12) cüveri bérdiler. Ol uçurda Ḫīvaḳ batmanı Tabrīzġa üç yarım batman érdi. Calāʾ u musāfarat (13) ıḫtıyār ḳılġanlar mavāṭın u mesākīnlarıġa murācaʿat ḳılıp her kim öz mülkige barıp (14) zırāʿat u ʿımāratġa maşġūl bolup yurt, avvalġıdın yaḫşıraḳ maʿmūr u ābādān (15) boldı ve barça vaẓīʿ u şarīf ʿışrat asbābın muhayyā ḳılıp ḳavānīn-ı naşāṭ āhengıġa (16) ḳıyām körgüzdiler.

Naẓm

Bılād u muẓāfāt ābād olup

Ṭabāyıʿ-ı maʿīşatġa muʿtād olup (17)

Bolup mülk-i Ḫ(v)ārazm Cannat-mıṣāl

Barāyā bahıştī dék āsūda-ḥāl

Basā nāz u

114a

(1) nıʿmat farāvān bolup

Bahā içre tofraḳdın arzān bolup

Uluġ tā kiçik (2) bazm-ı ʿışrat tüzüp

Tün ü kün naşāṭ u ṭarab körgüzüp

Sürüp kāmın öz (3) muddaʿāsı bile

İçip cām ınaḳnıñ duʿāsı bile

Manḳūl durur kim ol ayyām-ı (4) maymanat-ancāmda āyīn-ı şafḳat ve ḳavānīn-ı muruvvat ol maṣābada ıstıʿlā taptı, kim (5) maṣalan muḥtācī bir kimsege ıẓhār-ı ḥācat ḳılsa eger anıñ ol ḥācatı cān hem bolsa (6) bu mużāyaḳa ḳılmayın

الشّفقت على خلق الله [109] muḳtażāsı bile ḥācat-ravālıġ umūrıda (7) cān-bāzlıḳ ḳılur érdi ve eger sīmdın dam ursa bu öz nafsın satıp (8) يؤثرون على انفسهم [110] faḥvāsı bile zar-pāşlıġ körgüzüp ʿuẕrın ḳolur érdi.

Naẓm (9)

Rusūm-ı muruvvat bolup öyle fāş

Ḳılurlar édi baẕl éter talāş

Eger tapsalar (10) érdi muḥtāc-ı nān

Ḳılurlar édi aña īṣār-ı cān

Gedālarġa ol navʿ hımmat édi (11)

Ki Ḥātımdın artuḳ muruvvat édi

Ḥıkāyat ḳılurlar kim ol uçurda dervīşī (12) bar durur érdi, ḫarman-ı camʿıyyatın faḳr tund-bādı bar-bād ḳılġan ve külbe-i aḥzānı fāḳanıñ sayl-ābıdın (13) yıḳılġan. Bir kün muḥtāclıġ şıddatıdın bir dostıġa kişi yiberip durur, kim dast-gīrlik (14) vaḳtı ve muruvvat çağı durur, dostı dağı dervīşlikniñ maydānıdın ḳaṣb-ı (15) sabḳat éltgen durur érdi.

Bayt

Talḫ édi fāḳa bile kāmı anıñ

Yoḳ édi (16) bir loḳma ṭaʿāmı anıñ

Ol bā-vucūd mundaḳ ʿusrat ḳāṣıdnı maḥrūm ḳaytarmaḳnı muruvvatdın (17) munāsıb körmey birevġa bir ay muzdvarlıḳ ḳılmaḳ vaʿdası bile bir aşrafī alıp

114b

(1) dostıġa yiberip durur kim "Maʿẕūr tut, ḥālā tapġanım bu durur." dép durur. (2)

Ḳıṭʿa

[109] Allah'ın yarattıklarına merhamet ediniz.

[110] "Ve şunlar ki onlardan önce yurdu hazırlayıp imana sahip oldular. Kendilerine hicret edenlere sevgi beslerler. Onlara verilenlerden nefislerinde bir kaygı duymazlar. Kendilerinin ihtiyacı olsa bile onları kendilerine tercih ederler. Her kim de nefsinin hırsından (cimriliğinden) korunursa işte onlardır o kurtuluş bulanlar!" (Kur'an, 59/9). Metinde (تؤثرون على انفسهم) şeklindedir.

Ne ḫūş ḥucasta-ṣıfāt érdi kim kerem çağı

Özin esīr ḳılur ḫalḳnıñ küşādı (3) üçün

Anāʾ muruvvat, anāʾ şafḳat u anāʾ hımmat

Ki özni banda ḳılur ḫalḳnıñ murādı (4) üçün

Tamṣīl

Ṣaḥābalarnıñ biridin manḳūl durur kim çūn Uḥudnıñ ḥarbıda (5) ahl-ı Islām ve aṣḥāb-ı kirāmdın köp kişi şahīd bolup dururlar. Men bir kūze (6) su köterdüm ve şahīdlar arasıġa bardum kim her kimde ramaḳī bāḳī bolsa su bérgey men. (7) Üç ṣaḥābanı tapdum kim macrūh ve teşnelikniñ şıddatıdın nāla u afġān ḳılur érdiler. (8) Çūn sunı birıġa ʿarż ḳıldum. Ol dép durur kim "Aña bér kim ol mendin (9) taşnaraḳ durur." İkinçiniñ ḳaşıġa éltdüm. Ol üçünçige ışārat ḳıldı (10) ve üçünçi avvalġıġa ışārat ḳıldı. Çūn avvalġınıñ allıġa bardum. Ḥayāt (11) vadīʿatın ḳābıżu'l-arvāḥġa tapşurup durur. Bu ṭarīḳada ikinçi ve üçünçiniñ yanıġa (12) bardum. Favt bolup dururlar.

Maṣnavī

Maʿāş-ı ahl-ı muruvvat bu ġāyat içre (13) durur

Ki muġtanım biliben cānların nıṣār ḳılur

Muvāfaḳat bile birbiriniñ ḥayātı (14) üçün

Helāket özleri cānıġa ıḫtıyār ḳılur

Nıyāz Parvānçınıñ Muḫālafat Amrıġa (15) **Ḳıyām Körgüzüp Ḫ(v)ācam Berdi Ḳuş Bégini Buḫārādın Öz Muvāfaḳatıġa Istıdʿā Ḳılġanı** (16) **ve Bu Anıñ Muʿāżadatı Bile Kātġa Kirip Muʿānadat Baydaḳın Bar-Pā Ḳılġanı, Ḥażrat-ı** (17) **Pād-şāh-ı Marḥūmī Él Tüzer Muḥammad Bahādur Ḫannıñ Ḫabar-ı Vılādatı ve Baʿżı Umarā-yı ʿĀlī-Şānnıñ**

115a

(1) **Vāḳıʿa-ı Şahādatı, Ol İki Amīr-ı Bad-Tadbīrnıñ Maʾāl-ı Aḥvālı ve amīr-ı kebīr Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ** (2) **Ḥukūmat Sarīrıda Istıḳlālı**

Bu bahārıstānnıñ çaman-ṭarāzı bu (3) nigārıstānnıñ ancuman-pardāzı yaʿnī ḫāma-ı ʿanbar-şamāma mundaḳ taḥrīr ḳılur kim (4) sana-ı hıcrıyya miñ yüz seksen béşde Tavuşḳan yılı Nıyāz Parvānçınıñ (5) dımāġıġa bād-ı naḫvat yol tapıp Cān Murād Inaḳ ve Tācī Biyniñ sıʿāyatı bile Muḥammad Amīn ʿInaḳnı (6) manẓūr-ı naẓar-ı ıʿtıbār ḳılmay umūr-ı mülkiyye ve ġayr-ı mülkiyyeġa mudāḫalat ḳıla başladı (7) ve Ḳañlı

ʿavāmı başlıġ Hazār-asb ḥarām-zādaları fuḳarā u raʿāyāġa taʿdıyyāt u taḥakkumāt étip (8) mazrūʿāt u meʾkūlātlarıda ıḫtıyār ḳalmadı. Nıyāz Parvānçı ol ẓulm u bī-dādġa (9) rıżā bérip maẓlūmlar dādıġa yetüşmedi. Muḥammad Amīn ʿInaḳ, Nıyāz Parvānçıġa mundaḳ umūr-ı (10) nā-şāyastalardın mumānaʿat ḳörgüzüp ẓalamanıñ dast-ı taʿaddīsın maẓlūmlardın (11) kötāh ḳıldı. Bu cıhatdın Nıyāz Parvānçı ḳahr u ġażab étip Hazār-asbġa barıp muḫālafat (12) u muʿānadat ṭarīḳıġa ıḳdām körgüzdi ve Ḫ(v)ācam Berdi Ḳuş Bégi, kim baʿżı sabab-ı nā-marʿī bile (13) Muḥammad Amīn ʿInaḳdın mükedder-ḫāṭır bolup Buḫārāda ḳalıp durur érdi, Nıyāz Parvānçı aña kişi (14) yiberip öz muvāfıḳıġa daʿvat ḳıldı ve Ḫ(v)ācam Berdi Ḳuş Bégi mutaḳabbıl bolup Hazār-asbġa (15) kélip anıñ muʿāżadat u muẓāharatı bile mustaẓhar bolup Hazār-asbdın leşker alıp (16) kélip Kātġa kirdi ve muḫālafat baydaḳın bar-ʿalānıyya bar-pā ḳılıp mużāfāt-ı ṣaḥrā-nışīnların (17) Kātnıñ ḳorġanıġa mutaḥaṣṣın ḳıldı. Muḥammad Amīn ʿInaḳ bu vāḳıʿa-ı hāyıladın āzarda-ḫāṭır bolup

115b

(1) Cān Murād Inaḳ ve Bay Naẓar Biyni, kim ol āvānda ḳuş bégi durur érdi, iki miñ (2) çerik bile Ṣāh-ābādnıñ muḥāfaẓatıġa yiberip durur ve alar Ṣāh-ābād mavẓıʿıġa barıp (3) Ḫ(v)ācam Berdi Ḳuş Béginiñ sıpāhı bile muḥāraba u muḳātala körgüzdiler ve ol (4) uruşda ahl-ı ṭuġyāndın Nıyāz Parvānçınıñ ʿam-zādası Éş Pūlād Bégni (5) Bāġī Bég Dastūr-ḫ(v)ānçı oḳ bile urup öltürdi. Bu ṭarafdın Ḫāṣṣa (6) Ḳuş Béginiñ inisi Ciyen Fulad Bég ibn Élçi Bég muʿānıdlarġa esīr bolup anı (7) Éş Pūlād Bégniñ ḳanı üçün şahādat daracasıġa yetkürdiler.

Bayt (8)

Muḫālafat işi ḳan tökmek oldı āḫır-ı kār

Muvāfaḳat ḫaṭṭıdın çıḳma taşḳarı zīnhār (9)

Cān Murād Inaḳ -kim avvaldın ḫod Nıyāz Parvānçıġa havā-ḫ(v)āh u yek-cihet bolup ol amīr-ı bad-tadbīr- (10) nıñ muḫālafat u ṭuġyānıġa muḥarrik u sāʿī érdi, andaḳ kim yoḳarıraḳ ışāratı ḳılılıp érdi- (11) yana لا يظهر من الشرير الا شر [111] mūcıbı bile tund-bād-ı şarārat ḥareketidin ġubār-ı fıtnanı (12) turġuzup öz sıpāhın buzup Ḫ(v)ācam Berdi Ḳuş Bégige ḳoşuldı. Maʿlūm (13) bolsun kim Cān Murād Inaḳnıñ avval muḫālafatı ol kündin érdi.

[111] En şerlilerin şerrinden kaçılmaz.

Ḳıṭʿa

Ol ki ḫılḳatda (14) zabūn bolsa sırıştı anıñ

Eyler andın naşyān fıʿl-ı bad u ḫaṣlat-ı zışt

Né şeker (15) ḫāṣıyyatın zahr-ı giyehdin tileme

Ki anıñ berg beri barça érür zahr-sırışt

Bu cıhatdın (16) Bay Naẕar Biyniñ ʿaskeri mutazalzıl bolup hazīmat taptı ve Kāt ʿaskeri taʿāḳub ḳılıp köp (17) kimseni esīr u dast-gīr ʿanā étdiler. Muḥammad Amīn ʿInaḳ ġażabnāk bolup muʿānıdlar goş-mālı üçün

116a

(1) atlanmaḳ ıḳtıżāsı bile و شاورهم فی الامر [112] éşigin umarā yüzıġa açtı. Alar atlanmaḳ (2) raʾyın mustaḥsan körmey ṣulḥ maṣālıḥın maṣlaḥat bildiler. Anıñ üçün kim henüz fıtna (3) ġubārı teskīn tapmas dék buland bolup gerd-i vaḥşat āyīna-ı żamāyırnı cılā-paẕīr (4) bolmaġu dék mükedder ḳılmay durur érdi.

Ḳıṭʿa

Ṣulḥ ile bütgü dék işni razmġa ḳılmaḳ (5) badal

Ahl-ı ʿaḳl allıda ʿayn-ı cāhılıyyatdın érür

ʿUḳda kim ḥal bolur tadbīr tırnaġı bile (6)

Tīġ ile açmaġlıġ anı sū-ı nıyyatdın érür

Aʿyān-ı davlat raʾyınıñ āb-āfşānlıġı bile (7) Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ şuʿla-ı ġażabı teskīn tapıp Fāżıl Bég bile Ḳoçḳar Atalıḳnı Nıyāz Parvānçıġa (8) yiberip ve baʿżı umarānı Ḫ(v)ācam Berdi Ḳuş Bégiġa nām-zad ḳıldı. Alar cahd-ı mavfūr ve saʿy-ı meşkūr (9) taḳdīmġa yetkürüp Ḫ(v)ācam Berdi Ḳuş Bégi ṣulḥ ḳılıp bandīlarnı muṭlaḳu'l-ʿınān ḳıldı (10) ve ol kün āftāb-ı ʿālam-tāb Asad burcıda durur érdi.

Naẕım

Zamān ḫūb édi ü felek (11) nīk sayr

Cahān körgüzüp dağı āṯār-ı ḫayr

[112] "Sen yalnızca Allah'ın rahmet sayesinde onlara yumuşak davrandın. Eğer katı yüreklibir nobran olsaydın kesinlikle etrafından dağılıp gitmişlerdi. O hâlde onları bağışla, bağışlanmalarını dile ve yapılacak işlerde onların görüşlerini al. Sonra bir kere karar verdin mi artık Allah'a dayan. Çünkü Allah kendisine güvenenleri sever." (Kur'an, 3/159).

Kevākib ḳırānātı masʿūd édi

Burūc ırtıfāʿātı (12) maḥmūd édi

Ḥażrat-ı pād-şāh-ı ṣāḥıb-ḳırān-ı kişvarıstān, Cannat-mekān Él Tüzer Muḥammad (13) Bahādur Ḫan anāra'llāhu burhānahnıñ vılādat-ı sar-ā-sār saʿādatı bile nāḥıyyat-ı Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm (14) ṣāniha'llāhu ʿani'l-āfāti ve'r-razm reşk-i gülzār-ı ارم ذات عماد التى لم يخلق مثلها فى البلاد [113] (15) boldı. Ḳudūm-ı maymanat luzūmı bile dāru's-salṭana-ı Ḫīvaḳ ḥafaẓahu'llāhu ʿani'l-ḥarḳi ve'l-ġarḳ zıynat-afzā-yı bostān-ı (16) جنّات عدنٍ خالدين فيها ابداً [114] boldı.

Ş̱ıʿr

Bar-ṭaraf boldı fıtna u él tüz

Dahr ḳoydı (17) rafāhıyyat sarı yüz

Munhadım boldı rasm-ı muḫtalafāt

Taptı ʿālam işi ḳarār u ş̱abāt

116b

(1) Bu cıhatdın vucūd-ı ẕī-cūdın mubārek u maymūn bilip "él tüzer" ısmı bile mavsūm ḳıldılar. (2)

[*Ḳıṭʿa*]

Çūn tuġdı vucūdı ḳuyaşı burc-ı şarafdın

Ẓulumāt-ı fıtan ʿālam üyidin ba-dar oldı

Farḫunda (3) atı "él tüzer" olsa né ʿacab kim

Ẓātı şaraf u yumn bile él tüzer oldı

Ḫ(v)ācam Berdi Ḳuş Bégi (4) ikki kündin soñra Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ dast-būslıġı bile nebīre-i farḫunda (5) ẕāt-ı sutūda-ṣıfātınıñ vılādatınıñ mubārek-bādlıġı üçün dāru'l-ammāra-ı Ḫīvaḳġa (6) umarā bile mutavaccıh bolup dururlar. Muḥammad Amīn ʿInaḳ anıñ ıṭmīnān-ı ḫāṭır ve ıstıḥkām-ı (7) muvāfaḳatı üçün baʿżı ekābırnı ıstıḳbālıġa yiberip taʿżīm-ı vāfır ve tekrīm-i mutakāş̱ır bile (8) şaharda manzıl-ı ḫūb ve maḳām-ı marġūbġa tüşürüp durur. Ol bā-vucūd mundaḳ yaḫşılıḳ (9) Nıyāz Parvānçı

[113] "Sütunların sahibi İrem'e ki o ülkeler içinde bir benzeri yaratılmamıştı." (Kur'an, 89/7-8).
[114] "Onların mükâfatı Rableri katında altından ırmaklar akan Adn cennetleridir. İçlerinde ebedi kalacaklardır. Allah onlardan hoşnut, onlar da ondan hoşnutturlar. Bu mükâfat işte Rablerine saygı duyanlara aittir." (Kur'an, 98/8).

kélgendin soñra yana aña baş ḳoşup yamanlıġ yolıda başın bar-bād bérdi (10) ve Nıyāz Parvānçı Fāżıl Bég bile atalıḳ barġandın soñ ʿahd-ı müʾekked ve paymān-ı muşayyad bile (11) munāfaḳat yüzidin muvāfaḳat körgüzüp gürg-āştī ḳıldı.

Rubāʿī

Yüzüñde (12) mavaddat aṣarı ıẓhardur

Köñlünde ʿadāvat şararı mużmardur

Maşġūl durur ẓāhır nīk ü ṣulḥġa (13) līk

Ceng işide bāṭınıñ fasād-āvardur

Andın soñra ḫadam u ḥaşamı bile atlanıp (14) ʿınān-ı ʿazīmatnı Ḫānḳāh ṣūbıġa maʿṭūf étip ol balda-ı şarīfnıñ darvāzasıġa (15) nahżat ḳıldı. Éş Nıyāz Mehter ve ʿAbdu'r-raḥmān Bay Ürgençī ve Nıyāz Muḥammad Aḳa-yı Ḳahramānī, (16) kim Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ davlat-ḫ(v)āh-ı ṣamīmī ve havā-ḫ(v)āh-ı ḳadīmīsı durur érdiler, alarnı maʾsūr u maġlūl (17) ḳılıp Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazmġa bardı. Soñġı kün ol maẓlūmlarnı şahādatġa yétkürdi.

117a

(1) Ve Nayman Muḥammad Inaḳ, kim Muḥammad Amīn Inaḳġa yek-cihet ve Parvānçıġa muḫālıf érdi, bu vāḳıʿanı (2) éşitip Gürlende turmaḳnı maṣlaḥat körmey Aral ḥākimi Muḥammad Naẓar Biyniñ ileyige barmaḳ (3) ırādası bile Aral cānıbı mutavaccıh boldı. Yolda Ḳulabıyya kenārıda Ḫatāy Ḳara Ḳalpaḳnıñ (4) ḥākimi Ḳurbān Tay Biyniñ oġlanları ol amīr-ı roşan-żamīrnı tutup saḳladı. Nıyāz Parvānçı anıñ (5) izidin Cān Murād Inaḳnı yiberip érdi. Cān Murād Inaḳ anı Ḳurbān Tay Biydin alıp muʿāvadat (6) ḳıldı. Yolda Gürlen Naymanınıñ ayaḳıda Ḳarġalar Maḥallasıġa yétgende Muḥammad Inaḳ, (7) Cān Murād Inaḳdın ıltımās ḳıldı kim "Ḫīvaḳġa barıp Parvānçı dék duşmanımnıñ (8) sıyāsat u ḥaḳāratı bile maḳtūl bolġanımdın bu mavżıʿda, kim öz uruġumġa yavuḳ (9) durur, avlā u ansab körünür." Cān Murād Inaḳ anıñ bu multamısın mabẓūl (10) tutup durur érdi ve rıżā bérdi, kim Muḥammad Inaḳ andın rıżā bolup ol maḥalla (11) mascıdıda, kim Balta Ḳarġa mascıdıġa maşhūr durur, pīşīn namāzın ötep Balta (12) Ḳarġaġa, kim ol maḥallanıñ ked-ḫudāsı ve öziniñ çākeri érdi, özin (13) atdurup ʿālam-ı fānīdın cahān-ı bāḳīġa ıntıḳāl ḳıldı. Cān Murād Inaḳ anıñ (14) māl u cıhātın ḳabża-ı taṣarrufıġa alıp Çaġatayġa nuzūl-ı ıclāl körgüzüp dururlar (15) ve Muḥammad Inaḳ ḳatl bolġan vaḳtda Nıyāz Parvānçını öltürüp ve Muḥammad Inaḳġa

(16) muḫallış bérip Cān Murād Inaḳnı tutdurmaḳġa kişi buyurup érdiler. Ammā ne asıġ kim (17) ḳażā u ḳadar öz işin ḳılıp durur érdi.

Naẓm

Ḳażā yetse nā-gāh tartıp gümān

117b

(1) Ḳutulmaḳ acal şastıdın yoḳ gümān

Asıġ eylemes ıżṭırār eylemek (2)

Cahān içre her yan fırār eylemek

Cān Murād Inaḳ ol manṣūba-ı cān-gezāy[115]nı éşitip (3) Çaġataydın ḳaçıp Amuyadın ʿubūr ḳılıp ḳır yolı Buḫārāġa bardı.

Émdi Nıyāz Parvānçınıñ (4) vāḳıʿātıdın éşitiñ. Cān Murād Inaḳnı Muḥammad Inaḳnıñ ṭalabıġa yibergendin soñ (5) Ḫudāy Naẓar Biy atlıġ Naymannı ınaḳ ḳıldı. Ḫ(v)ācam Berdi Ḳuş Bégi bile muttafıḳ bolup ḥukūmat ıḫtıyārın (6) tasalluṭ rasmı bile ḳabża-ı ıḳtıdārıġa aldı ve Muḥammad Amīn Inaḳnıñ davlat-ḫ(v)āhların cabbār- (7) şıfatlıġ bile maḳhūr u menkūb ḳılıp Muḥammad Amīn Inaḳnıñ ḳaṣdıġa (8) ıctıhād kemerin baġladı.

Naẓm

Naḳż-ı ʿahd étti öz murādı bile

Buzdı paymānın ıʿtıḳādı bile

Baġladı (9) bél Inaḳ ḳaṣdıġa rast

Amr-ı bāṭılġa ʿazmın étti durust (10)

Ol şaḳāvat özıġa eylep aṣar

Başḳaġa ḳaṣdı ḳıldı başḳa żarar

Muḥammad Amīn Inaḳ ol (11) umūr-ı nā-şayasta taḥḳīḳıġa yetip

علاج الواقعة قتل وقوعها [116] faḥvāsı bile bīş destlik (12) ḳılıp Bay Naẓar Biyniñ ıttıfāḳı bile Aḳım Ḫandın ol iki amīr-ı bī-tadbīrnıñ ruḫṣat-ı ḳatlın ḥāṣıl (13) ḳıldı ve körnüş heneggāmıda Ḫan ve ʿInaḳnıñ farmānı bile Bay Naẓar Biy, (14) Parvānçınıñ saḳḳalıdın

[115] Metinde *cān-gerāy* şeklindedir.
[116] Onun ölümü olayın ilacıdır.

tutup bıçaḳlap öltürdi ve Ḳalandar Dastūr-ẖ(v)ānçı (15) bile Nıyāz Çekçek, Ḥ(v)ācam Berdi Ḳuş Bégini ḳatlġa yetkürdiler. فاعتبروا یا اولی الابصار (16)

Bayt

Ol ki fiʿl-ı ẕamīma fāş étti

Fıʿlī érdi ki başıġa yetti

Tācī Biy Ḳıyat, kim Parvānçı- (17) nıñ havā-ẖ(v)āhı érdi, bu ḥādıṣa-ı muvaḥḥışanı añlap Ḳañlı yigitleri bile, kim ol yerde

118a

(1) ḥāżır érdi, hucūm ḳılıp körnüş-ẖānaġa yügürdiler ve altun cılavlar (2) alarnı urup ḳaytardı. Alar saʿy-ı tamām ve [cahd-ı mā-lā][118]-kelām bile ḳaçıp Hazār-asbdın Parvānçınıñ oġlı Bābā Bégni (3) alıp Buẖārāġa bardı. Amīr Dānıyāl, Bābā Bégge dıl-dārlıġ körgüzüp ımdād vaʿdası ḳıldı (4) ve Muḥammad Amīn Inaḳ bir neççe ayyāmdın soñ baʿżı aʿyān-ı Ḥażratnıñ şafāʿatı bile Tācī Biy- (5) niñ günāhın ʿafv ḳılıp Buẖārādın kéltürdi.

Bābā Bég İbn Nıyāz Parvānçı- (6) **nıñ Ḫurūc Ḳılıp Hazār-asbnı Alġanı, Fāżıl Bégniñ Sıpāh-ı** (7) **Carrār Bile Anıñ Ḳaṣdıġa Ḳozġalġanı ve Gürlen Ekābırı Muẖālafat Körgüzüp Fāżıl** (8) **Bégdin Rūy Gerdān Bolġanı ve Kāffe-ı Özbekiyye Tamarrud Āġāz Ḳılıp Bābā Bég Alarġa Kélip Ḳoşulġanı** (9) **ve Mutamarrıdlar Ḳoñrat Ḥasan Ḳābıl Şūfīnıñ Ihtımāmı Bile Ḳuş Köprük** (10) **Ḳorġanıġa Kirip Ġalaba-ı Tamām Bile Ḫīvaḳ Dāru's-Salṭanasınıñ Muḥāṣara-** (11) **sıġa Yürüş Étgeni ve Bég Pūlād Atalıḳnıñ Tadbīrı Bile Muḳātala Muṣālaḥaġa** (12) **Aylanıp Muʿānıdlarnıñ Camʿıyyatıġa Tafrıḳa Yétgeni**

Aṣḥāb-ı sayr u tavārīẖ, (13) arbāb-ı ẖabar u şamārīẖ laẖlaẖa-ı naḳl[119] u rāyıḥa rıvāyat bile sāmıʿa[120] dımāġın mundaġ muʿaṭṭar ḳılurlar (14) kim hem ol yıl Ḳavsda Muḥammad Amīn ʿInaḳ öz oġlı Nıyāz Muḥammad Bég ve ʿĀdıl Bég- (15) niñ oġlı Muḥammad Panāh Bég üçün Gendüm-kān ḥavlısıda, kim ḥālā ol mavżıʿ (16) Ḥażrat-ı sulṭān-ı ṣāḥıb-ḳırān-ı gerdūn-tuvānġa mīrāṣdın taẖṣīṣ tapıp durur, uluġ (17) toy ve ʿaẓīm sūr tartīb bérdi kim

---

[117] "Odur kitap verilenlerden inkâr edenleri ilk haşir için yurtlarından çıkaran. Siz onların çıkacaklarını sanmadınız. Onlar da kalelerinin kendilerini Allah'tan koruyacak engelleri olduğunu sandılar. Fakat Allah onları hesap etmedikleri bir yönden bastırdı ve kalplerinin içine korku düşürdü. Öyle ki evlerini bir yandan kendi elleriyle, bir yandan da mü'minlerin elleriyle harap ediyorlardı. Ey görecek gözleri olanlar, düşünün de ibret alın!" (Kur'an, 59/2). Metinde (فاعتبروا یا اولوالابصار) şeklindedir.

[118] Metinde *cahdlar* şeklindedir.

[119] Metinde (نفل) şeklindedir.

[120] Metinde (سعامعه) şeklindedir.

Rubāʿī

Sar-keşte sıpıhr tün kün eylep

118b

(1) tek ü pūy

Naẓāra ḳılıp yer yüzini kūy-ba-kūy

Yér körmedi ol henüz anıñ dék hergiz (2)

Şāhāna uluġ ḳuraltay u ʿālī toy

Anıñ dék izidin Bay Naẓar Biy Ḳuş Bégi bī-vāsıṭa (3) ol mavżıʿda toy bérdi. Andın farāg tapġandın soñ Ḥasan Murād Parvānçı Hazār-asbda (4) uluġ toy bérip Muḥammad Amīn ʿInaḳnı umarā-yı ʿıẓām ve nudamā-yı vācıbu'l-ıḥtırām bile carladı. (5) Ol kün şaʿbānu'l-muʿaẓẓamnıñ yigirme üçünçisi çahār-şanba küni érdi. Ḥasan Murād Parvānçı, (6) Muḥammad Amīn ʿInaḳnı öz manzılıġa umarā-yı ʿıẓāmnı aḳa inileriniñ manāzıl u mesākīn- (7) larıġa tüşürüp şāhāna żıyāfat ve mıhmān-dārlıġġa mubādarat körgüzdi.

Naẓm (8)

Açıp mīhmān yüzige bāb-ı ʿayş

Muhayyā ḳılıp her ne asbāb-ı ʿayş (9)

Nıhāyatdın afzūn bolup ekl ü şurb

Tapıp ıltıẕāẕ-ı nıʿam buʿd u ḳurb

İçip (10) sar-ba-sar sāġar-ı ınbısāṭ

Bolup barça mast şarāb-ı naşāṭ (11)

Keçeniñ nıṣfı ötüp érdi kim Bābā Bég kélip Hazār-asb ḳorġanıġa kirdi. (12) Maʿlūm bolsun kim Hazār-asb Ḳañlısınıñ baʿżı ḥarāmīsı Bābā Bégge kişi yiberip (13) çaḳırıp ol keçeni mīʿād ḳılıp érdiler. Baʿżı dérler kim Bābā Bég üç künde Buḫārādın (14) kélip muz üsti bile daryādın ötüp ḳalʿaġa kişi yiberdi. Dosım Inaḳ- (15) nıñ ḥaramı Ḳunduz Atalıḳdın özge kişi ḳalʿada yoḳ érdi. Bābā (16) Bég ol żaʿīfanıñ dast-yārlıḳı bile ḳalʿaġa mutaṣarrıf boldı. Muḥammad Amīn (17) ʿInaḳ bu ḥādıṣānı éşitgendin soñ anı ıḫtıyār ḳıldı kim özi Hazār-asbda tavaḳḳuf

119a

(1) ḳılıp mużāfāt çerigi bile ḳalʿanı muḥāṣara ḳılġay. Fāżıl Bég ve Bég Pūlād Atalıḳ turmaḳnı (2) maṣlaḥat bilmedi. Murācaʿat ḳılmaḳnı munāsıb-ı davlat körüp Inaḳnı atlanturdılar (3) ve Bég Pūlād Atalıḳ ve Nıyāz Muḥammad Bég ve Muḥammad Panāh Bégni, kim tob-ḫānada ḳalıp durur érdiler, (4) alıp yolda Inaḳġa yetüştiler. Inaḳ Ḫīvaḳġa kélgendin soñra (5) ekṣer umarā ḳaçıp kéldiler. Andın soñ ʿInaḳ, Fāżıl Bég ve Bég Pūlād Atalıḳ ve Raḥīm Berdi (6) Atalıḳ ve Bay Naẓar Ḳuş Bégige umarā-yı ʿıẓāmnı maṣḥūb ḳılıp on miñ çerik (7) bile Hazār-asb muḥāṣarasıġa yiberip durur. Alar Naymanda muʿasker ḳıldılar. (8) Ol cıhatdın kim Béş Arıḳnıñ ekṣer mużāfātı Bābā Bégge mutābaʿat ḳılıp durur érdi. (9) Bu mavżıʿda bir neççe kün mekṣ vāḳıʿ bolup Hazār-asbīlar bile köp uruştılar (10) ve andın köçüp Durġadük mavżıʿın muḫīm-ı ḫıyām maymanat-ancām ḳıldılar. Bābā Bég ağır çerik (11) bile Masʿūd üstidin kélip Fāżıl Bégniñ ḳaravulıġa yoluḳup uruş salıp Ḳıyat Éş (12) Ḳābıl Yasavulnı öltürüp dururlar. Umarā-yı ʿıẓām bu vāḳıʿanı éşitip mudāfaʿaġa çıḳıp (13) Durġadük ḳalʿası ḳıblasıda Ḫīvaḳnıñ nahrı bile Yañı Arıġ arasıda talāḳī-ı farīḳayn vāḳıʿ (14) bolup ḳatıġ uruş tüşti ve bahādurlar şucāʿat tīġın cılvaġa körgüzüp muʿānıdlardın Çong Ḳara (15) Salur başlıġ köp kişini ʿadam asfalu's-sāfılīnıġa yiberip dururlar.

Bayt

Çū baṭṭāllar kār u zār (16) eyledi

ʿAdū leşkerin tār u mār eyledi

Bu vāḳıʿa ınḳıżāsıdın soñra ikki kün Gürlen ekābırı (17) Küçek Bég ibn Muḥammad Inaḳ ve Ḳurbān Ḳulı Ḳāẓī ve Şīr ʿAlī Calayır ve ʿĀşūr Bég, Nöküz Bābā Bégge

119b

(1) muḫālafatda muttafıḳ bolup ve Gürlen ve Vazīr sıpāhı bile ʿasākir-i ẓafar-maʾāṣırnı buzup Gürlenge (2) kirip tamarrud u ṭuġyān baydaḳın barʿalānıyya bar-pā ḳıldılar. Bu cıhatdın umarā-yı ʿıẓām ḳaytmaḳnı, (3) turmaḳdın ansab u avlā körüp ʿınān-ı ʿazīmatnı murācaʿat ṭarafıġa maʿṭūf étip Ḫīvaḳda (4) Muḥammad Amīn Inaḳnıñ mulāzamatıġa muşarraf bolup dururlar. Bu ḥādıṣa ḥudūṣıdın kāffe-i (5) Özbekiyye avżāʿı taġayyur tapıp muʿānıdlarnıñ silkige munḥarıṭ bola başladılar ve her yerde kim şarīr (6) u mufattın ve yarım köñüllüġ kişi bolsa muḫālafat körgüzüp Gürlenniñ ḳorġanıġa yıġnaldı (7) ve Bābā Bég dağı muḫālıflar ıstıdʿāsı bile Hazār-asb ve Béş Arıḳnıñ sıpāhın alıp (8) Gürlenġa barıp durur ve barça ıttıfāḳ bile Ḳara Ḳalpaḳıyyadın ʿAbdu'llāh Sulṭānnı

kéltürüp (9) Gürlende ḫan köterdiler. Muḥammad Amīn Inaḳ, Fāżıl Bég başlıġ Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazmnıñ umarāsın (10) ḳalġan élniñ ʿaskeri bile mudāfaʿaġa yiberdi ve baʿżıdın naḳl durur kim bu safarda (11) Fāżıl Bég yoḳ durur érdi ve Bay Naẕar Ḳuş Bégi sar-gerde durur érdi. Her taḳdīr bile (12) alar Kātnı muʿasker ḳılıp iki ayġaça muʿānıdlar sıpāhı bile muḥārabāt-ı bısyār ve muḳātalāt-ı (13) bī-şumār ẓuhūrġa yetkürüp dururlar. Ol aṣnāda Uyġurnıñ ḥākimi Bég Pūlād Atalıḳ, kim Muḥammad Amīn (14) ʿInaḳġa dostlıġ ve yek-cıhatlıḳda muʿtamad ʿalayh durur érdi, yaşurun Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ ıẕnı (15) bile muḫālıflar camʿıyyatıġa tafrıḳa yetkürmek üçün ẓāhıran muḫālafat amrıġa ḳıyām körgüzüp Muḥammad Amīn (16) ʿInaḳdın rūy gerdān bolup muʿānıdlarġa ḳoşulup durur. Mundın soñra Ḳuş Köprük (17) Ḳoñratınıñ ekābırıdın, yoḳ yoḳ belkim arāzılıdın Ésen Ḳābıl Ṣūfī inisi Tilev Ḳābıl

120a

(1) Ṣūfī bile, kim “Kāfır Ṣūfī” laḳabıġa maşhūr dururlar, tamarrud u ʿışyān u ṭuġyān āġāz étip (2) Ẕu’l-ḥıccanıñ on biride çahār-şanba keçesi, kim Ḳurbān ʿĪdınıñ ikkilençi (3) keçesi durur érdi, muʿānıdlarnı çaḳurup Ḳuş Köprükniñ ḳorġanıġa kirgüzdiler. (4) Umarā-yı ʿıẕām bu muvaḥḥış ḫabarnı éşitip mutazalzıl bolup Kātnı taşlap Ḳataġannıñ (5) üstidin Ḫīvaḳġa kéldiler. Andın soñra Kāt hem muʿānıdlar taṣarrufıġa kirip durur. (6) Bir neççe kündin soñra umarā-yı muḫālıf aṭrāf u cavānıbdın sıpāh yıġnap ġalaba-ı tamām ve ızdıḥām-ı (7) mā-lā-kelām bile Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ ıstīṣālı üçün dāru’s-salṭana-ı Ḫīvaḳ muḥāṣarasıġa ḥareket (8) ḳılıp Rāfanikniñ ḥudūdıda ṣufūf-ı keṣāfat-vuḳūfnı yasap maymana-ı nā-maymūn (9) ve maysara-ı nā-maysūrnı baʿżı umarā-yı ṭāġıyya ve şucaʿā-yı bāġıyyanıñ ẕavāt-ı raẕīlā-ṣıfātı bile ārasta (10) ḳılıp Bābā Bég ve Bég Pūlād Atalıḳ ve Ḳalandar Ḳuş Bégi ve Cān Murād Inaḳ ve Küçek Inaḳ (11) ve ġayru-hum ḳalb-gāhda turup dururlar.

Şıʿr

Sıpāh-ı ʿadū andaḳ eylep hucūm

Ki tünler felek (12) ʿarṣasıda nucūm

Yasap baġī maydānı içre yasal

Mazārıʿ ḥudūdıda cengel-mışāl (13)

Tapıp kibr u naḫvat barıda ṣubūt

ʿIyān eyleben barça bād-ı burūt

Taraddud ḳılıp ol ṣıfat kim (14) malḫ

Urup ahl-ı Ḫīvaḳġa ṭaʿn u zanaḫ

Ḫurūş eyleben her biri dīv dék

Sanap özlerin (15) Ṭūs ile Gīv dék

Yılan dék bolup damları zahr-pāş

Çékip ḫūk dék naʿra-ı dıl-ḫırāş (16)

Bég Pūlād Atalıḳ, Muḥammad Amīn ʿInaḳġa pınhānī kişi yiberip durur érdi kim “Uruş u savaş maṣlaḥatı üçün şahardın (17) kişi çıḳarmasun kim özleriniñ bıh-būdı ve manfaʿatı anda durur.” ʿInaḳ bu cıhatdın mudāfaʿaġa kişi yibermeyin

120b

(1) özi yañı darvāzanıñ üstide şāmyāna tartıp olturup umarā-yı ʿıẓāmnı özge darvāzalarda (2) ve burc u bārūlarda taʿyīn ḳılıp ḳalʿa-dārlıḳġa maşġūl bolup dururlar. Ammā muʿānıdlar Ḫīvaḳnıñ (3) aṭrāfıġa çapavul urup Yañı Ḳalʿa ve Kebūter-ḫāna Maḥallātınıñ ḥācatdın taşḳarı ḳalġan (4) aşyā-yı metrūke ve aṣḳāl-ı meflūkelerin, kim macmūʿın bir yarmaḳġa almas durur érdiler, (5) yaġmā u tārāc ḳılıp murācaʿat ḳıldılar ve az furṣatdın soñra yana ġalaba ḳılıp Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm- (6) nıñ üstige mutavaccıh bolup Ḫīvanīk kenārıda ṣaf yasap turup dururlar ve Ḫīvaḳ dāru’s-salṭanası- (7) nıñ dıl-āvarları ve bahādurları ʿInaḳnıñ ruḫṣatı bile şahardın çıḳıp Ḥażrat-ı ḳuṭbu’l-avlıyā (8) ve faḫru’l-atḳıyā, afżalu’l-vāṣılīn, ekmelü’l-kāmilīn, şayḫu’ş-şuyūḫi’l-ʿālam, ġavṣu’l-aʿẓam, ʿimādu’l-millati ve’d-dīn (9) İşen Maḫẕūm Ḥācī ḳuddisa sirruhu’l-ʿazīz cıvārıda, kim ol mavżıʿ “Nān Yemes” laḳabıġa (10) ıştıhār tapıp durur, muʿānıdlar leşkeri bile kār-zār-ı ʿacīb ve gīr u dār-ı ġarīb ẓuhūrġa (11) yetkürdiler kim tamaşā-bīnlardın āvāzu’l-ḥaẕar gerdūn ḳulaḳıġa yetti. Mutamarrıdlardın Ésen Ḳābıl (12) Ṣūfī, kim şacaʿā-yı nām-dār ve abṭāl-ı rozgārdın durur érdi, Şāh Nıyāz Bég (13) valad-ı İskender Biy anıñ bile Aḳ Yaf köprüginiñ aldıda muḥāraba ḳılıp sınān-ı cānıstān (14) bile urup zaḫm-dār ḳıldı ve Ṣūfī-ı meẕkūr maşaḳḳat-ı tamām bile özin ol balıyyadın nacāt (15) tapıp durur ve bahādurlar suyūf-ı ābdār bile köp kişini aʿdā-yı davlatdın (16) vādī-ı bavvārġa yiberip dururlar. Ammā ʿAbdu’l-kerīm Bég ibn Seyyid Naẕar Bég (17) ibn Dostān Ḳuş Bégıġa muḫālıflar ṭarafıdın tüfeng oḳı tégip şahādat taptı.

121a

(1) انا لله و انّا اليه راجعون [1]

Ve ol aṣnāda Bég Pūlād Atalıḳ, Inaḳ bile ḫabarlaşıp muʿānıdlar (2) camʿıyyatın buzmaḳ vaʿdasın ḳıldı. Bu cıhatdın umarā-yı muḫālıf arasıda (3) muḫālafat vāḳıʿ bolup żamīr-ı ḫabāṣat, taḫmīr-ı şarārat-naẓīrlarıġa ruʿb u hırās (4) ıstīlā tapıp ġalaba-ı ḫavāṭır bile Ḳuş Köprükġa muʿāvadat körgüzüp dururlar. (5) Ol āvānda Çaġatay ahlı ınḳıyād maḳāmıġa kélip Muḥammad Amīn ʿInaḳ ol balda muḥāfaẓatıġa (6) Ḳutluḳ Muḥammad Inaḳnı bir bölek sıpāh-ı nuṣrat-panāh bile nām-zad ḳıldı. ʿInaḳ-ı muşār (7) ılayh balda-ı meẕkūranıñ ḥırāsatıda saʿy-ı meşkūr ve cahd-ı mavfūr taḳdīmġa (8) yetkürüp her kün Şāh-ābād üstıġa iki üç ḳatla çapavul yiberip (9) ġārat ḳıldurdı ve Cavzā avāḫırıda Bég Pūlād Atalıḳnıñ tadbīrı bile arada rusul u murāsalāt (10) ḳatnatıp Muḥammad Amīn ʿInaḳ bile muṣālaḥa vāḳıʿ bolup Bābā Bég, Hazār-asb leşkeri bile (11) Hazār-asbġa kirip avvalġı muḫālafatıġa ışrār ḳıldı ve özge umarā-yı muḫālıf ʿAbdu'llāh Ḫan (12) başlıḳ barça Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ mulāzamatıda Ḫīvaḳġa kélip her kim öz mesākin (13) u mavāṭınlarıda ḳarār u ārām tutup dururlar ve Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ ẕāt-ı (14) farḫunda-ṣıfātı, kim cavāhır-ı kerem-i cıbıllī ve zavāhır-ı şafḳat-ı ʿazīzī bile mutacallī érdi, (15) alarnıñ ıṭmīnān-ı ḫāṭırı üçün ʿAbdu'llāh Ḫannı salṭanat tācı bile sar-afrāz ḳılıp (16) alarnı marātıb-ı ʿulyā ve manāṣıb-ı kübarā bile muftaḫır u sar-buland ḳıldı. Andaḳ durur kim Cān Murād (17) Inaḳ ve Küçek Bégni ınaḳ ve Él Tüzer Bégni mīr-āb ve ʿĀṣūr Bégni kim, Nöküz érdi, nāyıb.

121b

(1) *Bayt*

Ḫūṣā ol ki ḳılġay ʿadū séni ṣayd

Kerem dānası birle bī-dām u ḳayd (2)

Ve Tilev Ḳābıl Ṣūfī, kim ba-ġāyat şarīr u mufattın kişi érdi, Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ (3) tīġ-ı sıyāsatıdın hırāsān bolup Aral dıyārıġa fırār ıḫtıyār ḳıldı (4) ve Ḳoñrat maşāhīrıdın Safardalı ve Éş Bol Atalıḳ bile muvāfaḳat u vadād, muvānasat (5) u ıttıḥād ṭarḥıġa ḳıyām körgüzüp Aral memālikiniñ vālīsı Muḥammad Naẓar Biyniñ nıhāl-ı ʿadāvatın (6) gülşen-i ḫāṭırlarıda sar-ba-sar ḳılıp bāzār sayrınıñ heneggāmıda ol amīr-ı bī-naẓīrnıñ (7) matāʿ-ı ḥayātın ġārat ḳıldılar. Bu ḥādıṣa ḫabarınıñ tund-bādıdın Muḥammad Amīn Inaḳnıñ ātaş-ı ġażabı (8) multahıb bolup Bay Naẓar Ḳuş Bégini Aral ḥuḳūmatınıñ yarlıġı ve ol şor-baḫtlar ḳatlı- (9) nıñ farmānı bile Aralġa nām-zad ḳılıp

[121] "Ki başlarına bir bela geldiğinde 'Biz Allah'a aitiz ve sonunda ona döneceğiz.' derler." (Kur'an, 2/156).

Ḫāṣṣa Bég ibn Élçi Bégni (10) ḳuş bégilik manṣabı bile mumtāz étti ve Bay Naẓar Biy ol dıyārġa barıp amīr-ı maḳtūl- (11) nıñ ḳātılların varṭa-ı halākatġa yetkürüp muddat-ı madīd ol dıyārda bi'l-ıstıḳlāl (12) ḥukūmat sürdi.

Küçek Inaḳnıñ İkinçi Martaba Gürlenniñ Ekābırı Bile Muḫālafat Silkige (13) **Iḳdām Körgüzüp Bābā Bégniñ Muvāfaḳatı Bile Muẓāharat Ra'yatın Kötergeni ve Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ Alarnıñ** (14) **Ta'dībı Üçün Leşker-i Ḳıyāmat-aṣar Yibergeni ve Vazīr Ahlınıñ Vāḳıʿa-ı** (15) **Iṭāʿatı ve Raḥīm Berdi Atalıḳnıñ Sabab-ı Şahādatı, Muḫālıflarnıñ Kemāl-i ʿAcz u Iżṭırā[r]ıdın** (16) **Muṣālaḥa Ḳılıp Iṭāʿat Dar-gāhıġa Tavaccuh Étgeni ve Bābā Bégniñ Menkūb u Maḳhūrāna Bolup** (17) **Buḫārāġa Kétgeni**

Maʿānī-ı tāza-çamanınıñ ʿandalīb-ı ḫūş-navāsı mażāmīn-ı buland-āvāza

122a

(1) ancumanınıñ muṭrıb-ı ṭarab-afzāsı yaʿnī ḳalam-ı faṣāḥat-naġam ṣarīr-ı balāġat-taʾṣīr bile (2) mundaḳ navā-sāzlıġ ḳılur kim baʿżı asrār-ı namīma-āṣār kim sıʿāyat (3) u şayṭanat ıżlālı bile mesālik-i hıdāyat hādīların sar-keşte-i (4) bavārī-ı żalālat, āvvāra-ı ṣaḥārī-ı ġavāyat ḳılur érdiler. Küçek ʿInaḳ (5) başlıġ Gürlen ekābırın ıġvā-yı mükerrerde żalālat-ı şarārat-aṣar bile muṣādaḳat (6) ṣırāṭ-ı mustaḳīmıdın munḥarıf ḳıldılar. Andaḳ kim Küçek ʿInaḳ ve ʿAşūr Nāyıb ve ġayru-hum her (7) kaysı bir bahāna birle Gürlenge barıp ḳaytıp Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ mulāzamatıġa (8) kélmediler. Bu vāḳıʿa Lū yılı sana-ı hıcrıyyanıñ miñ ikki yüz seksen altıda (9) āftāb Sunbula burcıda érdi. ʿInaḳ alarnıñ ıstıḥżārı üçün, (10) kim ʿayn-ı ʿınāyat ve maḥż-ı şafḳatdın érdi, her neççe kim Ḳara (11) Bahādur Mīr-āb ve ġayruhnı kerratan baʿda uḫrā ve marratan baʿda ūlā yiberdi. Alar nā-muvacca ʿuẕr u (12) bahānalar ḳılıp laṭāyıfu'l-ḥıyalġa mütemessik bolup Gürlen ḥudūdıdın taşḳarı ḳadam-ı (13) murāfaḳat ḳoymadı.

Ḳıṭʿa

Kişi kim azdı davlat meslekidin

Hıdāyat ḳılmaḳ (14) ol güm-rahġa yoḳ sūd

Gümān eylep zıyān-būdını bıh-būd

Bilür taḫḳīḳ bıh-būdın zıyān-būd (15)

Faḳīrnıñ atası amīr-ı ʿālī-canāb maġfırat-maʾāb ʿAvaż Biy mīr-āb ġafara'llāhu (16) ẕunūbah ve satara ʿuyūbah naḳl ḳılur érdi kim "Ol küdüret aṣnāsıda, (17) kim Mīzān avāḫırı érdi, bir kün baʿżı muhımmāt-ı żarūrıyya taḥṣīlı üçün Gürlenġa

122b

(1) barıp Küçek Inaḳnıñ manzılıġa nuzūl-ı ıclāl körgüzdüm ve ḳarābat cıhatıdın (2) “şıla-ı raḥm” muḳtażāsı bile muşfiḳāna naṣīḥat ve muḥıbbāna pandlar ḳılıp ṭuġyān u ʿınād (3) umūr-ı nā-şāyastasıdın mumānaʿat körgüzdüm. Ol mumtanıʿ bolmay bir tāzī-nıjād at (4) mindürüp méni taʿcīl-ı tamām ve surʿat-ı mā-lā-kelām bile ḳaytardı. Men henüz (5) Kātġa yetüşmey durur érdüm. ʿAḳabımdın kişi kéldi kim Gürlenniñ (6) ahlı yaġı u yav bolup durur. Andın soñra men ve ol kişi ıstıʿcāl bile ḳaṭʿ-ı masāfat (7) körgüzüp ol ḥādıṣanıñ ḫabarın Muḥammad Amīn ʿInaḳġa yetkürdük.” Küçek Inaḳ ve ʿĀṣūr Nāyıb (8) muḫālafat amrıġa ḳıyām körgüzgendin soñra Hazār-asbġa kişi yiberip Bābā Bégni (9) Hazār-asb sıpāhı bile kéltürüp durur ve ıttıfāḳ bile Aḳım Ḫannı Ḳazaḳdın (10) kéltürüp pād-şāh ḳıldılar ve Bābā Bég Salurnıñ camāʿasın, kim burunraḳ (11) aḥşāmı bile kéltürüp Hazār-asbnıñ navāḥīsın bérip mütemekkin (12) ḳılıp durur érdi, Muḥammad Amīn Sarıġnı yiberip ol camāʿa sıpāhın Gürlenġa (13) kéltürüp durur ve yolda Muḥammad Amīn Sarıġ sıpāh-ı meẕkūr bile Başḳırd ḳaṣabasıġaça (14) yügürüp Başḳırd ahlıġa esīr bolup ḳatlġa yetti. Ol uçurda Ḫ(v)āca Éliniñ ḥākimi Cān Fulad Biy (15) ıṭāʿat ḳılādasıdın boyun tolġap Gürlenġa kişi yiberip Yār Muḥammad Bahādur (16) ve Tācī Bay Çolaḳnı bir bölek ʿasker bile kéltürüp Yār Muḥammad Biy ibn ʿAvaż Berdi Biyni, kim (17) bir neççe[122] muddatdın beri anıñ bile aralarıda ayālat cıhatıdın nızāʿ bar durur érdi,

123a

(1) tutup öltürüp durur. Muḥammad Amīn ʿInaḳ alar ıstīṣālı üçün Fāżıl Bégge umarānı (2) maṣḥūb ḳılıp leşker-i carrār ve ʿasker-i nuṣrat-āṣār bile Gürlenniñ üstige (3) yiberip durur. Alar Kātnı muḫīm-ı ḫıyām maymanat-ancām ḳılıp ikki ayġaça muʿānıdlar bile muḥārabāt (4) u muḳātalāt ḳıldılar. Ol aṣnāda Vazīr ahlı saʿādat rah-numālıġı bile rıbḳa-ı ıṭāʿat (5) raḳbalarıġa salıp Fāżıl Bég ve umarā-yı ʿıẓāmġa Vazīr ḳorġanın tapşurup dururlar. (6) Fāżıl Bég, Vazīrnı muʿasker ḳılıp muddat-ı madīd Gürlen muḥāṣarasıġa (7) maşġūl durur érdi. Tā kim ẕu’l-ḥıcca sana-ı meẕkūranıñ onıda yek-şanba küni kim ekṣer leşkeriyye (8) Ḳurbān ʿĪdı cıhatıdın öz üylarıġa tarḳap durur érdi. Ol kün muʿānıdlar Gürlendin (9) ġalaba-ı tamām bile çıḳıp baʿżı mutacannıdanı Vazīrnıñ ṭarafıġa çapavulġa yiberip dururlar. (10) Ol camāʿa, Vazīrnıñ mużāfātın tāḫt u tāz étip ḳaçtılar. Fāżıl Bég ve umarā-yı (11) ʿıẓām, ḳalġan sıpāh bile alarnı taʿāḳub ḳılıp ḳavup bī-ḫabar muʿānıdlarnıñ üstidin (12) çıḳıp ḳatıġ uruş tüşüp mubārızlar mubārazat tīġın [nıyām]-ı

[122] Metinde(نُجّه) şeklindedir.

ıntıḳāmdın çıḳarıp andaḳ (13) muḳātala u muḥāraba ḳıldılar kim aʿdā-yı davlat küştesidin puştalar köterdiler. (14) Ol aṉnāda muʿānıdlar hucūm ḳılıp Fāżıl Bég, baʿżı abṭāl-ı şucāʿat-maʾāl bile mudāfaʿaġa maşġūl (15) érdi, nā-gāh boġzıġa oḳ tégip zaḫm-dār bolup durur ve Ḳıpçaḳ Raḥīm Berdi Atalıḳ dağı bir ṭaraf- (16) dın ḥamalāt-ı mutaʿāḳıb yétkürüp mardānalıġ dādın bérür érdi. Tīr-ı ḳażā yetip (17) şahādat daracasıġa yetüşdi. Bu cıhatdın sıpāh-ı nuṣrat-panāh şikest tapıp Vazīr

123b

(1) ḳorġanınıñ aldıġa yıġnalıp hayʾāt-ı ıctımāʿ bile murācaʿat ṭarafıġa nahżat ḳılıp yarım keçede (2) Çaġatay ḥışārıġa nuzūl-ı ıclāl körgüzüp dururlar ve Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ farmān-ı lāzımu'l-ıẕʿānı (3) bile andın köçüp yana Kātnı muʿasker étip Gürlenniñ muḥāṣarasıġa (4) ışṭıġāl körgüzüp dururlar ve ol ayyāmda Gürlen ḫalḳıġa Salur çeriginiñ taʿaddīsı (5) ötüp ḳorġandın ḳavup çıḳarıp dururlar. Ol camāʿa maşaḳḳat-ı tamām ve ṣuʿūbat-ı mā-lā-kelām bile (6) Hazār-asb baldasıġa barıp ol nāḥıyyatnı tāḫt u tāz étip köçüp Marv dıyārıġa (7) barıp durur. Bu vāḳıʿadın soñra Ḳañlı aşrāfıdın Ḳutluḳ Murād Inaḳ ve Ḥasan Murād Parvānçı (8) Hazār-asbdın ḳaçıp kélip ʿınāyat-ı pād-şāhāna bile sar-afrāz bolup dururlar.

Naẓm

Ol ki (9) tapar baḫt-ı saʿādatġa yol

Başḳarur ıḳbāl ile davlatġa yol

Kām tapıp ṭālıʿ-ı bī-dārı- (10) dın

Çıḳġusı güm-rāhlıġ ıdbārıdın

Andın soñra Bābā Bégniñ banī-aʿmāmıdın (11) Sulṭān Bég ve Ḳoçḳar Bég, kim Hazār-asb baldasınıñ ḫırāsatıġa muḳarrar érdiler, (12) Salur ʿĪd Muḥarram ve Ḫ(v)āca Murād Bégni, kim aḫşāmıdın ḳalıp durur érdiler, tutup (13) öltürüp ıṭāʿat ḳılādasıġa mutaḳallıd bolup aḳa ve inileri bile kélip Muḥammad Amīn ʿInaḳ- (14) nıñ ʿataba-būslıġıġa muşarraf bolup dururlar.

Naẓm

Çū ıḳbāl u davlat ḳılur yarlıġ (15)

Saʿādat bile baḫt bī-dārlıġ

Ḳoyar yüz canābıñġa ṭuġyān éli

Kélür dostlıġ (16) birle ʿudvān éli

Ḳılur ḫaṣm-ı sar-keş sar-afgandalıġ

Dar-ı davlatıñ allıda (17) bandalıġ

Muyassar bolup barça ḫ(v)āhış saña

Tapar baġlıġ işler küşāyış saña

124a

(1) Sıpāhıñ ʿadū sarı çékmey ʿalam

ʿAdūlar musaḫḫar bolup yek-ḳalam

Muḥammad Amīn Inaḳ, alarnıñ (2) taʿẓīm u tabcīlıda mubālaġa körgüzüp Hazār-asb ʿaskeri bile Kātġa Fāżıl Bégniñ (3) mulāzamatıġa nām-zad ḳıldı. Mundın soñra umarā-yı ʿıẓām ve sıpāh-ı ẓafar-ıntıẓām mustaẓhar (4) u mustavlī bolup muʿānıdlar ban-gāhıdın baş çıḳara almadılar. Ḫasārat-ı tamām ve ʿusrat-ı (5) mā-lā-kelām bile zındagānlıġ[123] ḳıldılar. Ol uçurda Sulṭān Bég ve Ḳoçḳar Bég (6) ve ġayru-hum maʿa-ahli يتبعهم الغاوون [124] ʿadāvat-ı ḳadīma ve şarārat-ı şamīma ḥareketidin sılsıla-ı (7) fasādġa muḥarrik bolup Bābā Bég ve Küçek Inaḳġa rusul u rasāyıl yiberip dururlar kim "Sıpāh-ı (8) nuṣrat-panāhnı buzarmız." Bu asrār-ı vaḥşat-āṣārdın Fāżıl Bég ve erkān-ı davlat (9) āgāhlıġ tapıp Muḥammad Amīn Inaḳnıñ ḥukmı bile maʾsūr u maġlūl ḳılıp Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm dāru's-salṭanasıġa (10) yiberdiler. Inaḳ alarnı bir neçe kün tengnāy-ı zındānda maḥbūs ḳılıp atıbbāʿı bile ḳatlġa yetkürdi (11) kim

و ان اسأتتهم فلها [125] andın ḫabar bérür ve Cān Murād Inaḳnı, kim ol dağı (12) hem ol şor-baḫtlarġa vāḳıʿa-ı meẕkūrada hem-dāstānlıġ ḳılıp durur érdi, anıñ (13) atası Bég Muḥammad Inaḳnıñ dostlıġ ve yek-cihetlik ḥuḳūḳın raʿāya ḳılıp öltürmeyin (14) vazārat-panāh ʿĀlam Bay ibn ʿAbdu'r-raḥīm Mehterniñ muṣāḥabatıda rısālat u safārat (15) ṭarīḳası bile Buḫārāġa uzatdı kim şāyad külfet-i musāfarat ve mıḥnat-ı ġurbat ıştıdād (16) u ıstīlāsıdın öz ḫaddın bilip munāfaḳat savdā-yı fāsıdıdın tavba ḳılġay. (17) Ammā ol

[123] Metinde (زندوكانليغ) şeklindedir.
[124] "Şairler(e gelince) bunların arkasına da çapkınlar, sapkınlar düşer." (Kur'an, 26/224).
[125] "Eğer güzellik yaparsanız kendinize güzellik etmiş olursunuz. Eğer kötülük yaparsanız yine kendinizedir. Artık sonraki fesadınızın vakti geldi mi yüzünüzü kötületsinler. İlk defa girdikleri gibi yine Mescid-i Aksâ'ya girsinler ve bütün ele geçirdiklerini temelinden yıksınlar diye." (Kur'an, 17/7).

الشرير لا يتخلص بابتلاء ريب المنون [126] muʾaddāsı bile mutanabbıh bolmay ġāyat-ı şarāratdın

124b

(1) ʿadāvatı mużāʿaf bolup Bābā Bég yurtdın āvvāra bolup Buḫārāġa barġandın (2) soñ aña baş ḳoşup muḥarrik-i sılsıla-ı fasād boldı. Andaḳ durur kim öz (3) mavrıdıda ẕikr ḳılılur ınşāʾ-allāhu taʿālā. Andın soñra Muḥammad Amīn Inaḳ öz nafs-ı nafīsı bile (4) nahżat ḳılıp Gürlenni muḥāṣara ḳıldı ve muʿānıdlar ġāyat-ı ʿacz ve kemāl-i inkisārdın (5) ḥadd-ı ıżṭırārġa yetip ṣulḥ rasmı bile çıḳıp Inaḳnıñ rikāb-būslıġıġa muşarraf (6) bolup dururlar. Meger Bābā Bég kim ol daryādın ʿubūr ḳılıp Amuyanıñ (7) şımāl ṭarafıdın Fitnekniñ tuşıġa barıp daryādın ötüp (8) ḳalʿa-ı meẕkūraġa kirdi ve Muḥammad Amīn ʿInaḳ ġāyat-ı kerem ve nıhāyat-ı muruvvatdın Küçek ʿInaḳ ve (9) ʿĀşūr Nāyıb ve ġayru-humġa ʿınāyat-ı ḫusravāna ve marāḥım-ı pād-şāhāna bile sar-afrāzlıḳ (10) yetkürüp Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazmda manāzıl-ı ḫūb ve mesākin-i marġūbġa tüşürüp durur (11) ve Éş Naẕar Mīr-ābġa Gürlenniñ ayālatın tapşurup ʿĀşūr Nāyıbnı mīr-āblıḳ (12) manṣab-ı arcmandı bile sar-buland ḳıldı ve alarnıñ raʿāya-ı ḫāṭırı üçün Aḳım (13) Ḫannı salṭanat taḫtıġa mindürüp durur ve andın soñra Ata Cān Ḫ(v)āca (14) Şayhu'l-ıslām ve Ḳıpçaḳ Allaş Atalıḳnı cunūd-ı nā-maʿdūd bile Fitnekniñ (15) muḥāṣarası üçün Hazār-asbġa buyurup durur. Alar Salur ġallasıġa mutaşarrıf (16) bolup laşkarıġa taḳsīm ḳılıp Fitnekni ḳabap Bābā Bég bile muḥārabāt-ı bısyār ve muḳātalāt-ı (17) bī-şumār ḳıldı kim Bābā Bég ʿāḳıbatu'l-amr ʿācız bolup Fitnekni taşlap

125a

(1) Buḫārāġa fırārī boldı. Şayḫu'l-Islām bile Atalıḳ, Fitnekni fatḥ ḳılıp Ḳañlı (2) camāʿasıdın köp kişini maʾsūr u maḳhūr ḳılıp fatḥ u nuṣrat bile (3) Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ mulāzamatıġa yetüştiler. Mundın soñ camīʿ memālik-i Ḫ(v)ārazm-ı (4) Iram-bazm Muḥammad Amīn Inaḳġa ṣāffī boldı. Illā Ḫ(v)āca Éli, kim Cān Pūlād Biy anda muḫālafat (5) ṭarīḳıda ṣābıt-ḳadam ve rāsıḫ-dam érdi, Inaḳ anıñ ınʿıdām u ıstīṣālın (6) hımmat-ı ʿālī tuhmatdın lāzım u lā-buddī bilip Yaḫşılıḳ Biy ibn Bég Turdı (7) Biyni, kim ḳadīmu'l-ayyāmdın abban ʿan-cad bu ḫānadān-ı davlat dūdmānnıñ (8) davlat-ḫ(v)āhı érdi ve rozgār nā-musāʿıdlıġıdın teng-dast u parīşān-aḥvāl (9) bolup faḳīrnıñ atası ʿAvaż Mīr-ābnıñ mulāzamatıda zındagānlıġ ḳılur érdi. (10) Tarbıyyat u taḳvıyyatıġa saʿy u köşiş ḳılıp Ḫ(v)āca Éli ayālatınıñ yarlıġını (11) şafḳat u muruvvat étip Cān Fulad Biyniñ üstige yiberip durur. (12) Cān Pūlād Biy aña tāb-ı muḳāvamat

[126] Kötüler, ölmedikçe rahat durmazlar.

kéltüre almay Buḫārāġa āvvāra boldı (13) ve Bābā Bég bile Cān Murād, Inaḳġa anīs u calīs bolup alar bile Fitnekge (14) kélip ḳatlġa yetti. Bu vāḳıʿa ınşāʾ-allāh öz mavrıdıda ẕikr bolġusı durur. (15)

Arbāb-ı faṭānat ve aṣḥāb-ı dırāyatnıñ żamāyır-ı ẕī-baṣāyırlarıġa vāżıḥ u lāyıḥ (16) bolsun kim Bābā Bég ve Küçek Inaḳnıñ bu vaḳāyıʿ-ı keşīru'l-badāyıʿlarıda köp ıḫtılāf (17) ḳılurlar. Bu cıhatdın ḳalam-ı çābük-raḳam ikki rıvāyat-ı muḫtalıfu'l-ḥıkāyatġa,

125b

(1) kim ẕıhn ıntıḳāl ḳılur érdi, curʾat körgüzüp taḥrīr silkige çékdi. Biri (2) bu vaḳāyıʿ durur, kim ṣabt taptı, yana biri üçlençi bābnıñ üçünçi ḳısmıda ḫanlar- (3) nıñ ẕikride mucmalan marḳūm bolup durur.

Naẓm

Bu mavrıd ıḫtılāfıda men-i zār (4)

Neçe kün eyledüm taṣḥīḥ-ı bısyār

Ciger ḳan u żamīrım boldı pur-ġam

Bu mavrıd (5) ıḫtılāfı bolmadı kem

Çékip bu vachdın kilk-i sebk-tāz

İki türlüg rıvāyat (6) eyledüm sāz

Meni ṭaʿn içre ḳılmañ zār-ı macbūr

Tutuñ aḥbāblar bu işde maʿẕūr (7)

Muḥammad Amīn ʿInaḳ umarā-yı muḫālıfnıñ ıṭmīnān-ı ḫāṭır ve ıstıḥkām-ı muvālafatı üçün (8) kün kündin ırtıḳā[127]-ı madārıc ve ırtıfāʿ-ı marātıbıda saʿy-ı balīġ ve cahd-ı mavfūr taḳdīmġa yetkürüp (9) dam-ba-dam nıhāl-ı āmāl ve dūḥa-ı ıḳbālların ıhtızāz-ı nasīm-ı ʿınāyat ve iştikār-ı saḥāb-ı (10) mekremetidin sar-sabz u rayyān ḳılur érdi. Bu cıhatdın alar rutba-ı davlat u ıḳbāl, (11) masnad-ı şevket u ıclālġa mutaraḳḳī bolup ol cumladın Él Tüzer Mīr-āb ibn Ḫ(v)āca Ḳulı (12) Inaḳ ve ʿĀşūr Mīr-āb Nöküz ve Ḳurbān Ḳulı Ḳāżī Nayman ve Şīr ʿAlī Calayır davlat u ṣarvat (13) şarābıdın bad-

[127] Metinde (ارتفاء) şeklindedir.

mestlik āġāz ḳılıp ان الانسان ليطغى ان راه استغنى [128] muḳtażāsı (14) bile kāfır-ı nıʿmat bolup Muḥammad Amīn Inaḳnıñ bınā-yı vucūdınıñ ınhıdāmıġa (15) ıctıhād kemerin bağladılar. Muḥammad Amīn ʿInaḳ bu ḥādıṣadın ḫabar tapıp alarnı (16) Küçek Inaḳ bile, kim anı ʿayn-ı ıftırā ve maḥż-ı tuhmatdın alarġa dāḫıl ḳılıp durur érdiler, (17) dast-gīr étip zındān-ı balā ve maḥbas-ı ʿanāda maḥbūs ḳıldı. Bir neççe muddatdın soñra alarnıñ

126a

(1) maʾāl-ı aḥvālın istıkṣāf ḳılıp tīġ-ı bī-dırīġ bile rışta-ı ḥayātların munḳaṭıʿ (2) étip Küçek Inaḳnı tengnāy-ı zındāndın ḫalāṣ ḳılıp durur ve partav-ı şumūʿ-ı mekremet (3) ve lamʿa-ı şumūs-ı marḥamat bile ẓulumāt-ı maẕallatdın fażā-yı ʿızzatġa çıḳardı (4) ve burunġı manṣabın arzānī tutup Gürlenniñ ayālatın maʿa'l-mużāfāt mufavvaż ḳıldı. (5)

Bayt

Cahān ahlı ārām taptı yana

Farāġat bile kām taptı yana

Bolup mülkdin (6) bar-ṭaraf ıḫtılāf

Rafāhıyyat-ı tām taptı yana

Bābā Bég ve Cān Murād Inaḳnıñ (7) **İkilençi Martaba Buḫārādın Kélip Fitnekniñ Ḳorġanın Musaḫḫar Étgeni** (8) **ve Ḫāṣṣa Ḳuş Bégi Bile Bég Fulad Atalıḳnıñ Kār-zārıdın Hazīmat** (9) **Tapıp Yana Buḫārāġa Kétgeni**

Ḳalam yegreni ṣaḥīfa maydānıda mundaḳ (10) şūḫ cavalānlıḳ ḳılur kim sana-ı hıcrıyyanıñ yüz toḳsan ikkide Bābā Bég (11) ve Cān Murād Inaḳ baʿżı aʿdā-yı davlat-ı ber-geşteniñ ıttıfāḳı bile Buḫārādın (12) nahżat ḳılıp Çār-cūyġa barıp Salur ve Saruḳ yığının alıp Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm (13) ṣūbıġa mutavaccıh bolup durur ve Fitnek ekābırınıñ ıhtımāmı bile Fitnek (14) ḳorġanıġa kirip ol nāḥıyyatġa mutaṣarrıf bolup dururlar ve Hazār-asb navāḥīsıġa çerik (15) yiberip çapturup dururlar. Bu vāḳıʿa Sunbula avāḫırıda durur érdi ve baʿżılar (16) dép dururlar kim Mīzān avāsıṭıda durur érdi. ʿAla-iḫtilāfi'r-rivāyatīn bu ḫabar (17) tund-bādıdın Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ nīrān-ı ġażabı multahıb u muşṭaʿıl bolup amīr-ı ṣāyıb-ı tadbīr

126b

[128] "Sakın okumazlık etme! Çünkü insan muhakkak azıtır, kendisini artık ihtiyacı yokmuş görmekle." (Kur'an, 96/6-7).

(1) Ḫāṣṣa Ḳuş Bégige baʿżı umarā ve sıpah-dārlarnı maṣḥūb étip cuyūş-ı nuṣrat-koş bile (2) anıñ ıstīṣālı üçün yiberdi. Ḫāṣṣa Ḳuş Bégi kevkebe-i tamām bile Hazār-asbġa (3) nuzūl-ı ıclāl ḳılıp ol künġaça köşiş u küşiş étip Fitnekniñ muḥāṣarasıġa (4) maşġūl boldı. Muḥammad Amīn ʿInaḳ anıñ madadı üçün Bég Pūlād Atalıḳnı ḳalġan (5) umarā bile nām-zad ḳıldı. Alar Hazār-asbda Ḳuş Bégige ḳoşulup ġalaba-ı tamām bile (6) muʿānıdlar üstıġa yürüş ḳılıp Çingiz ḳırınıñ şarḳī dāmanasıda talāḳī-ı (7) farīḳayn vāḳıʿ bolup durur.

Maṣnavī

Ḳuruldı iki yandın ikki yasav

Yasavlarda (8) baydaḳlar açıp yalav

Muḳābıl bolup ikki ṣaf ġarb u şarḳ

Velīkin barı (9) kög témür içre ġarḳ

Nıhāyatdın afzūnlıġıdın sınān

İki yanda (10) ẓāhır ḳılıp nayıstān

Çékip gürdler naʿra-ı cān kirā

Anıñ dék ki (11) şīr ol nayıstān ara

Bolup mustaʿıd barça bī-kārġa

Fırār amrıdın ḳatlanıp (12) ġārġa

Bahādurlar calādat ḳılıçın nıyām-ı ıntıḳāmdın çıḳarıp çāştgāhdın tüşġaça (13) ḳatl u küşiş ḳılıp maʿreke-i kār-zārda mubārazat dādın bérip dururlar. (14) Ammā uruş ḳāyım bolup hīç ṭarafda ġalaba veyā şikest aṣarı ẓāhır bolmadı. (15)

Naẓm

Bolup ikki ḫayl eyle farḫāş-ı ḫar

Ki né basḳu ẓāhır bolup né ẓafar

Bolup her ṭaraf asru (16) ḳatl u talāş

Valī érdi ḳāyım rusūm-ı savaş

Ve ol çaġda Bég Pūlād Atalıḳ- (17) nıñ tadbīrı bile faḳīrnıñ vālıd-ı büzürgvārı Amīr ʿAvaż Mīr-āb ve Uyġur ʿAbdu'l-laṭīf

127a

(1) Daruġa maysara-ı sıpāhıdın üç yüz kişini alıp Bābā Bég çeriginiñ şımālıġa ötüp (2) ol arıġnı, kim bayna'l-ʿaskarīnġa fāşıla durur érdi, kömdürüp ʿubūr ḳılıp muʿānıdlar (3) arḳasıdın uruş saldılar ve Bég Pūlād Atalıḳ alarnıñ ımdādı üçün cunūd-ı (4) nā-maʿdūd bile ḥareket ḳılıp kömülgen mavżıʿdın ötüp aʿdā-yı davlatnıñ (5) arḳasıġa çıḳtı ve ol aşnāda و ينصرك الله نصراً عزيزاً [129] faḥvāsı bile Atalıḳ Ḳuş Bégi- (6) niñ rāyāt-ı nuṣrat-āyātıġa ẓafar yéli ése kirişti. الحق يعلوا و لا يعلى [130] muḳtażāsı (7) bile Bābā Bég ve Cān Murād Inaḳnıñ tārek-i ıḳbālıġa ġubār-ı ıdbār yaġıp bahādurlar (8) dast-burdıġa tāb-ı muḳāvamat kéltüre almayın hazīmat tapıp ḳorġanġa (9) fırārī bolup dururlar ve sıpāh-ı nuṣrat-panāh taʿāḳub ḳılıp (10) şucāʿat tīġıdın hazīmatīlar ḳanın saçıp calādat pancasın nahb (11) u ġārat amrıġa açtılar. Bābā Bég başlıġ muʿānıdlarnıñ ekşeriniñ (12) ḳalʿasıġa kire almay Buḫārā ırādası bile Tuzlaḳ ṭarafıġa mutafarrıḳ boldılar (13) ve gürūhī, kim ḳalʿaġa kirip durur érdiler, maşaḳḳat-ı bısyār ve şuʿūbat-ı (14) bī-şumār bile özlerin varṭa-ı helāketdin ḳutḳarıp Bābā Bégniñ izidin (15) rāhī bolup dururlar ve umarā-yı ʿıẓām Fitnekni ḳahr bile musaḫḫar ḳılıp ol ḳalʿa ahlı- (16) nıñ amvāl u cıhātıġa nahb u ġārat otın urup sıpāh-ı nuṣrat-panāhnı (17) maġānım-ı keşīre bile bahramand ḳıldı ve bahādurlar, kim hazīmatīlarnı taʿāḳub ḳılıp

127b

(1) érdiler, Tuzlaḳdın ötgünçe ḳavup köp kişini maʾsūr u maḳtūl ḳılıp muẓaffar (2) u manṣūr bolup murācaʿat körgüzüp dururlar ve muʿānıdlar ḳutalāsıdın birisi (3) Cān Pūlād Biy Ḫ(v)āca Éli durur érdi, kim ol dağı Bābā Bég ve Cān Murād Inaḳ bile (4) Buḫārādın kélip durur érdiler, alar sıpāh-ı nuṣrat-panāhdın (5) şikest tapġanda ol baʿżı hazīmatīlar bile Fitnek ḳorġanıġa (6) kirip érdi. İş özge bolġanın körüp yüz maşaḳḳat bile ḳalʿadın (7) çıḳar heneggāmıda darvāza üstidin sınān-ı cānıstān bile (8) sol ḳolınıñ sāʿıdıġa zaḫm yétkürüp dururlar. Ol ġāyat (9) ḳuvvat u çābüklikdin özini ḳutḳarıp Sulṭān sarāynıñ ḳırıda (10) ınfıcāru'd-dam[131] şıddatıdın sust bolup atdın yıḳıldı ve ʿAbdu'l-laṭīf (11) Daruġa anı körüp ve bilip ve ṭanıp tīġ-ı ābdār bile rışta-ı ḥayātını (12) munḳaṭıʿ ḳılıp başın umarā-yı nuṣrat-ıntımā aldıġa kéltürüp durur. Bir (13) kündin soñra Ḳuş Bégi ve Atalıḳ, umarā-yı ʿıẓām bile Fitnekge ḥākim (14) ḳoyup Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ mulāzamatıġa murācaʿat körgüzüp ınʿāmāt-ı vāfır (15) ve ıḥsānāt-ı mutakāşır bile sar-afrāz bolup dururlar.

[129] "Ve Allah eşsiz bir şanlı zafer ile sana yardım et." (Kur'an, 48/3). Metinde (و ينصركم الله نصراً عزيزاً) şeklindedir.
[130] Hak yücedir, ondan daha yüce yoktur.
[131] Metinde *ıntıcāru'd-dam* şeklindedir.

Cān Murād Inaḳ (16) **Ve Bābā Bégniñ Üçlençi Martaba Buḫārādın Kélip Her Ḳaysı Ḫ(v)arazm-ı Iram-** (17) **Bazm Memālikiniñ Her Ṭarafıda Şorış u Ṭuġyān Turġuzup Şaṭranc Şāhıġa**

128a

(1) **Asb [u] Farzīn Küştī Yetgen Dék Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ Ḳaşdıġa Ruḫ Ḳoyġanı,** (2) **Muḥammad Amīn ʿInaḳ Mudāfaʿaġa Sıpāh Yiberip Alar Bile Mükerreren Muḥārabāt** (3) **Vāḳıʿ Bolġanı ve Badal Dīvān Bégi Buḫārādın Kélip Imdād Üçün Alarġa** (4) **Ḳoşulġanı ve Pīl-tenler Dast-Burdıdın Alar Yatlıġ Ḥaddıġa Yetip Biri Ṣulḥnıñ** (5) **Bahānası Bile Gürlendin Çıḳıp Aral Kétgeni ve Biri Muṣālaḥa Vasīlası** (6) **Bile Muṣādaḳat u Muvāfaḳat Yumnıdın Parvānçılıḳ Manṣabıġa Yétgeni** (7) **ve Alarnıñ Maʾāl-ı Aḥvālı ve Vāḳıʿā-ı Iʿdām u Istīṣālı**

Bu nigāriş-ı uʿcūba (8) ınşā ṣaḥāyıfınıñ nigārandası ve bu güẕāriş-ı ḥayrat-afzā laṭāyıfınıñ (9) güẕārandası yaʿnī ḫāma-ı ʿanbar-şamāma mundaḳ meşk-afşānlıḳ ḳılur kim meẕkūr (10) bolġan İt yılı sana miñ yüz toḳsan üçde muḥarramu'l-ḥarāmnıñ muntaṣafıda, kim (11) āftāb-ı ʿālam-tāb Cadīnıñ burcıda durur érdi, Cān Murād Inaḳ baʿżı (12) muʿānıdlar bile, kim şarārat u ḫılāfat şaḳāvatıdın al-amān[132]u'l-amān (13) bolup Māvarāu'n-nahrda āvāra-ı ġurbat ve sar-keşte-i kürbet érdiler, Buḫārādın ḳır (14) yolı bile Aḳ Yaḳış ayaḳıġa kélip Manḳıt Ḳara Ḳalpaḳdın Sarı Tay Biy, (15) Ḫaṭāy Ḳara Ḳalpaḳdın But Bahādur ve Baraḳ Bahādur başlıġ köp çerik alıp (16) Aḥmad Bég ve Bég Balṭa Atalıḳ ve Muḥammad Żıyānıñ ıhtımām u ıctıhādı bile Manḳıtġa (17) kirip ve ol élniñ zımām-ı ıḫtıyārın ḳabża-ı taṣarrufıġa kiyürdi.

128b

(1) Ve Ḳara Ḳalpaḳıyya töreleridin ʿAbdu'r-raḥmān Sulṭānnı ḫan köterdi. Ol ayyāmda Manḳıt ulusı (2) Ḳarabaylı Üzekiniñ ġarbī kenārıda ḳorġan égirip mutavaṭṭın érdiler ve Nöküz ḫalḳı Sarı (3) Bay nahrınıñ şarḳī ḳıraġıda ḳalʿa salıp oltururlar érdi. Cān Murād Inaḳ (4) Manḳıtnı fatḥ étgendin soñ leşker-i carrār kīne-güdāz bile Nöküz üstıġa ḥareket (5) ḳıldı ve ṣulḥ vasīlası bile ol ḳalʿanı alıp Nöküz ekābırıdın Cān Muḥammad Biy başlıġ (6) yüz kişini alıp Manḳıtġa murācaʿat körgüzdi ve Muḥammad Amīn Inaḳ, Fāżıl Bég (7) başlıġ ekṣer umarā-yı ẕu'l-ıḫtırāmnı on iki miñ sıpāh-ı ḫūn-ḫ(v)ār bile Manḳıt üstıġa (8) yiberip érdi. Alar yolda Nöküz vāḳıʿasın éşitip taʿcīl-ı tamām bile ḳaṭʿ-ı masāfat (9) ḳılıp ol vāḳıʿadın üç kün soñ Nöküz üstıġa barıp

[132] Metinde *m*'nin üzerine yanlışlıkla fazladan bir nokta konmuştur.

muḥāṣara ḳılıp aldılar. (10) Ḳalʿasın yıḳturup ol élni köçürüp Ḫ(v)āca Naẓar Mīr-ābnı alar üstıġa taʿyīn ḳılıp (11) Béş Ḳalʿaġa yiberdiler. Andın soñ Fāżıl Bég ol mavżıʿnı muʿasker ḳılıp Cān Murād (12) Inaḳ bile köp muḥāraba u muḳātala vāḳıʿ boldı.

Bayt

Mulāḳī bolup iki leşker basī (13)

Töküldi ara yerde ḳanlar basī

Ammā ol ḥurūbda Fāżıl Biy ġālıb érdi. Meger bir uruşda kim anda (14) sıpāh-ı nuṣrat-panāhnıñ buranġarıġa endek şikest yetip Dostān (15) Ḳuş Bégi nabāyırıdın Seyyid Naẓar Bégge ḳażā oḳı tégip şahādat cāmıdın (16) كلّ نفس ذا ءقة الموت [133] şarāb-ı ḫūş-güvārın sümürdi. Andın soñ dıl-āvarlar (17) calādat ḳılıçın nıyām-ı ıntıḳāmdın çıḳarıp ḥamalāt-ı mutaʿāḳıb bile Manḳıt

129a

(1) sıpāhıġa şikest bérip Cān Murād Inaḳnıñ ıḫvānıdın Ḳuçan Bégni (2) ḳatlġa yetkürdiler. Bir neçe muddatdın soñ ṣulḥ bile murācaʿat éttiler. Ol çaġda Terākime (3) ṭavāyıf[134]ıdın Teke ḫalḳı nökerlik ṭarīḳası bile kélip Yañı Arıḳ ve Āsıtāna ḥudūdıda (4) mütemekkin érdiler. Alar şarārat-ı ẕātī ve cahālat-ı cıbıllī ḥareketidin, kim ol ṭavāyıf (5) bad-ṭıynat maḫṣūṣı durur, baʿżı umūr-ı nā-şāyasta tamhīdıġa ıḳdām körgüzüp belki farmān-ı (6) vācıbu'l-ıẕʿāndın gāhā boyun tolġar érdiler. Andaḳ kim safar-ı meẕkūrda Fāżıl (7) Bégniñ mulāzamatıdın taḫalluf körgüzüp dururlar. Muḥammad Amīn Inaḳ bu cıhatdın (8) alarnı Fāżıl Bég kélgendin soñra yurtdın çıḳarıp durur. Bir neçe kündin (9) soñra Bābā Bég, kim mādda-ı fasād ve ḫamīr-ı māya[-ı] ʿınād durur érdi, Tekedin Zamān Bég ve Salurdın (10) At Ḳıran Bahādurnı yüz kimse bile öz inisi ʿAbdu Raḥmān Bégniñ mulāzamatıda (11) Cān Murād Inaḳġa madad u kömek üçün yiberip dururlar. Mavlānā Pahlavān Ḳulı (12) Ravnaḳ bu bābda taʿarruż yüzidin bu baytnı aytıp yiberip durur.

Bayt

Ḳorḳutma meni Sarı (13) Tay u But [u] Baraḳıñdın

Kīrımġa né ġam At Ḳıran u Añġlaḳıñdın (14)

[133] "Herkes ölümü tadacaktır. Mükâfatlarınız ancak kıyamet günü tamamlanacaktır. Her kim o vakit ateşten uzaklaştırılır da cennete konulursa işte o murada erdi. Yoksa dünya hayatı aldatıcı bir şeyadan başka bir şey değildir." (Kur'an, 3/185). Metinde (كلّ نفس ذاقة الموت) şeklindedir.
[134] Metinde (طوانفى) şeklindedir.

Maʿlūm u roşan bolsun kim Añġlaḳdın ʿıbārat Zamān Bég durur ve Ḳāżī (15) Muḥammad Nıyāz Naşāṭī, kim Cān Murād Inaḳnıñ anīs u calīsı durur érdi, bu baytnı (16) anıñ cavābıda aytıp yiberip durur.

Bayt

Ḳorḳutma meni Bay Naẓar ve Bég (17) Pūlātıñdın

Kīrımġa né ġam Türkman u Çavdur şālātıñdın

Ve Muḥammad Amīn ʿInaḳ

129b

(1) bu ḫabarlarnı éşitip ḥazm u ıḥtıyāṭ cānıbın marʿī tutup Tācī Biy Ḳıyatnı kim ikki yüz (2) kimse bile Ḫ(v)āca Éliniñ muḥāfaẓatıġa nām-zad ḳıldı. Ol āvānda Cān Murād Inaḳ, (3) Nöküz Cān Muḥammad Biyni, kim anıñ ḳatlın ḳaṣd ḳılıp durur érdi, inisi bile (4) öltürüp durur ve Mīzānda Bābā Bég Buḫārādın Çār-cūyġa barıp Teke ve Salurnıñ (5) leşkerin alıp kélip Hazār-asbġa kirip durur ve Ḳoñrat Éş Muḥammad (6) Nāyıbnı kūçede çapḳulap şahādat daracasıġa yetkürüp dururlar (7) ve Muḥammad Nıyāz Inaḳ, Bābā Daruġa bile ḳalʿadın özlerin taşḳarıġa taşlap pıyādalap (8) ḳaçıp Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm dāru’s-salṭanasıġa kéldiler. Muḥammad Amīn ʿInaḳ, Ḫāṣṣa Ḳuş Bégi (9) başlıġ ekṣer umarānı cunūd-ı nā-maʿdūd bile Hazār-asbnıñ muḥāṣarasıġa yiberdi. (10) Alar Mītan mavżıʿın muʿasker ḳılıp yigirme künniñ içide her kün Hazār-asb- (11) nıñ ḳorġanın ḳabap ikki martaba ḳudvatu’l-avlıyā, zubdatu’l-atḳıyā Ḥażrat-ı İşen (12) Bāḳī Ḫ(v)āca ʿalayhi’r-raḥma ve’l-ġufrānnıñ cıvārıda muʿānıdlar bile ḳatıġ uruş vāḳıʿ (13) bolup durur kim Rustam u Afrāsyābdın andaḳ uruş ṣādır bolmay durur érdi. (14)

Maṣnavī

Bolup germ heneggāma-ı kār-zār

Ḳılıpdur ḳıyāmat künin āşkār (15)

Bahādurlar iki ṭarafdın sürüp

Ġażab barḳıġa dahrnı köydürüp

Anıñ dék (16) süren saldılar razm ara

Ki at gerdi ḳıldı cahānnı ḳara

Bolup öyle ḫūn-rīz (17) tīr u tabar

Ki çıḳtı felek ahlıdın al-ḥaẕar

Töküp ḳannı ol navʿ tīġ u sınān

Ki

130a

(1) yerdin aşıp yetti gerdūnġa ḳan

Tüfeng aġzıdın ol ṣıfat saçtı oḳ (2)

Ki yetgenni bérmey amān, ḳıldı yoḳ

Bolup zaḫm-dār anda camʿ-ı ʿāfır

ʿAdam sarı (3) kétti gürūh-ı keṣr

Ammā Cān Murād Inaḳ hem ol Mīzānda Bābā Bégniñ Hazār-asbġa (4) kirgen ḫabarın éşitip Manḳıt ve Ḳara Ḳalpaḳ sıpāhı bile muḫālafat baydaḳın (5) bar-pā ḳılıp Ḫ(v)āca Éliniñ üstıġa yürdi ve ol élni yeti kün muḥāṣara ḳılıp (6) ḳavlap éliniñ ʿavām u cuhhālınıñ saʿyı bile musaḫḫar ḳıldı. Tācī Biy ve Yaḫşılıḳ Biy, (7) Ḫ(v)āca Éliniñ ekābırı bile ḳaçıp ḳutulup dururlar. Cān Murād Inaḳ bir neççe kün (8) anda mutavaḳḳıf bolup aṭrāfdın Ḳara Ḳalpaḳnıñ leşkerin yıġnap Yumrınıñ (9) üstige yürüş ḳıldı ve endek muḥāṣara bile ol ḳorġannı alıp Vazīr ḳaṣdıġa (10) rukūb buyurup dururlar ve Manḳıt Oraż ʿAlī Nāyıb, kim “Başmaḳ” laḳabıġa maşhūr durur (11) anda ḥākim durur érdi, Cān Murād Inaḳġa pīşvāz çıḳıp Vazīrġa kirgüzüp durur. Bu ḫabar-ı (12) vaḥşat-aṣar ıstımāʿıdın ʿasākir-i nuṣrat-maʾāṣır mutazalzıl bolup Mītandın buzulup durur. (13) Bu cıhatdın memālik muẕabẕab bolup Béş Arıġ bılādı Bābā Bégniñ taṣarrufıġa kirip durur (14) ve Taş Ḳalʿa ahlı Cān Murād Inaḳġa mutābaʿat körgüzüp dururlar.

Naẓm

Mülk ara (15) salsa şorış ahl-ı ʿınād

Ḳozġalur her ṭaraf rusūm-ı fasād

Tutup ol mülkdin fırāġ-ı kenār (16)

Fıtnalar uyḳudın bolur bī-dār

Muḥammad Amīn Inaḳ yañıdın çerik yıġnap iki (17) taḳsīm ḳılıp durur. Bir ḳısmın Ḫāṣṣa Ḳuş Bégi ve Valī Atalıḳ ve Ṣālıḥ Inaḳ ve Muḥammad Nıyāz Inaḳ ve ġayru-hum bile

130b

(1) Bābā Bégniñ mudāfaʿasıġa yiberdi. Alar Alacanı muʿasker ḳıldılar. Ol cıhatdın (2) kim Bābā Bég Bāġātnı leşker-gāh ḳılıp érdi. Yana bir bölegin Fāżıl Biy ve Bég Fulad (3) Atalıḳ ve Bay Naẕar Biy ve Ḳutluḳ Muḥammad ʿInaḳ ve Küçek Inaḳ ve ġayru-humġa tafvīż ḳılıp Taş (4) Ḳalʿa üstıġa ve Cān Murād Inaḳnıñ mudāfaʿasıġa yiberdi. Alar Baġlan (5) Ḳıyatnı muʿasker ḳılıp Taş Ḳalʿa ve Vazīr muḥāṣarasıġa ıştıġāl (6) körgüzdiler. Bu aṣnāda Cān Murād Inaḳ ızdıhām-ı tamām bile Gürlen üstıġa ḥareket (7) ḳıldı ve Gürlen leşkeri ve Ḫīvaḳ ʿaskeri ıstıḳbāl ḳılıp (8) muḥāraba-ı ʿaẕīm vāḳıʿ boldı. Cān Murād Inaḳ tāb-ı muḳāvamat kéltüre almay hazīmat tapıp (9) Aral ve Ḳara Ḳalpaḳ çerigidin iki yüz kişi ḳatlġa yetip yüz kişi asārat ḳaydıġa muḳayyad (10) boldı. Ol esīrlerniñ biri Ésen Ḳābıl ibn Cān Fulad Biy érdi. Ol ba-ġāyat (11) tīz-naẕar u dūr-bīn yigit érdi kim Özbek andaḳ kişini ḳıraġa dérler. Manḳūldur kim (12) ol bir künlik yoldın ve baʿżı dép dururlar kim iki künlik yoldın kişini körüp ton ve atı- (13) nıñ ḳaysı rengde érkenin añlar érdi ve Cān Murād Inaḳ Buḫārādın Manḳıtġa (14) kélürde ol aña mulāzım u muṣāḥıb érdi. Bir kün çāştgāhda dédi kim “Bir téve mingen (15) kişi körünür kim ʿazmı bu ṭerefge durur.” Cān Murād Inaḳ sordı kim “Aña ḳaçan yoluḳurmız.” (16) Ol dédi kim “Tañla bu çaġda.” Anıñ aytġanıġa muvāfıḳ soñġı çāştgāhda (17) aña mulāḳī boldılar.

Bayt

Zahī baṣārat-ı kāmil ki açsa madd-ı nigāh

Ḫayāl témegü dék

131a

(1) yer bolur muşāhada-gāh

Cān Murād Inaḳ Ḫ(v)āca Élini alġanda anıñ ʿammı Éş Ḳābıl Biy, (2) Çaḳannıñ aḳası Cān Murād Atalıḳnı öltürüp durur érdi. Bu cıhatdın (3) Çaḳan anı Muḥammad Amīn Inaḳdın tilep öltürüp durur. Ol uçurda (4) Muḥammad Amīn Inaḳnıñ farmān-ı lāzımu’l-ıẕʿānı bile Ḫurāsān ve Kürgen (5) Terākimesidin Yomutnıñ ʿaskeri kéldi.

Maʿlūm bolsun kim (6) Yomutlar ikki ṭāyıfa bolġusı durur. Birini Bayrām Şāhlu dérler, yana birini (7) Çonı Şaraf dérler, kim bu ṭabaḳa Ḳara Çoḳa laḳabıġa maşhūr durur ve Muḥammad (8) Amīn ʿInaḳ alarġa ıstımālat vaʿdası ḳılıp Bayrām Şāhlunı Fāżıl Bégniñ (9) ımdādıġa yiberip durur ve Ḳara Çoḳanı Ḫāṣṣa Ḳuş Béginiñ

ımdādıġa nām-zad ḳıldı. (10) Mundın soñra bu ikki sıpāh béş ayġaça mülkniñ iki ṭarafıda muʿānıdlar bile (11) muḳātala u muḥāraba ḳılur érdiler. Tā kim Ḥūt avāsıṭıda Fāżıl Bég Baġlandın köçüp (12) Taş Ḳalʿanı kabap tüşti ve ḥavāla yasatup ṭāġīlarnı ḳalʿadın baş çıḳarġalı (13) ḳoymay muḥāṣara ḳıldı. Ḥūtnıñ āḫırıda Vays Ḳulı Dīvān başlıġ (14) Aḥmad Calayır ve Nöküz Ḫudāy Berdi Nāyıb ve Gürlen ʿavāmı Cān Murād Inaḳnı Vazīrdın (15) kéltürüp Gürlenġa kirgüzüp durur. Küçek Inaḳ ve Berdiş Atalıḳ ve Allāh Ḳulı (16) Ḳāżī ve Yār Muḥammad Bahādur ve Bég Turdı Tecen ve ġayru-hum aḳa ve inileri bile ḳaçıp (17) çıḳtılar. Bu vāḳıʿa-ı hāyıladın Fāżıl Bégniñ sıpāhı Taş Ḳalʿa üstidin

131b

(1) buzulup durur ve ol ḥīnda Bābā Çal Atalıḳ, Ala Bölük ḫalḳını ḳalʿasıġa ḳabap (2) Ürgençge çapavul urup yaġı-gerlik āġāz ḳıldı. Bu vāḳıʿa tund-bādıdın (3) Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ nīrān-ı ġażabı multahıb bolup cunūd-ı nā-maʿdūd bile anıñ üstıġa (4) rukūb buyurup dururlar ve ikki kün ol élni ḳatıġ muḥāṣara ḳılıp ḳalʿasını ḳahr (5) otıġa köydürüp durur. Aṭfāl u żuʿafādın özgesıġa ḳatl-ı ʿām buyurup durur. (6) Naḳl durur kim ol ḳatl-ı ʿāmda ölgen béş yüz kişidin köp (7) durur érdi, otġa köygenleridin başḳa.

Şıʿr

Davlat-ı sarmadġa ol kim istedi (8) yétgey zavāl

Né ʿacab öz davlatıġa yetse anıñ ıḫtılāl

Şamʿ-ı ıḳbālı ki roşan (9) boldı Ḥaḳ taʾyīdıdın

Anı ıdbār ahlı puf eylep öçürmekdür muḥāl

Belki (10) roşanraḳ bolup ol şamʿ avvaldın zıyād

Puflaġanġa şuʿlasıdın ot tégip (11) köygey saḳal

Her kişi kim ḳazdı çāhı él helākin isteben

Özi avvalraḳ (12) tüşüp ol çāhġa tapġay vabāl

Bad-sigālī kim birev ḳaṣdıda şar ẓāhır (13) ḳılur

Furṣat ötmes kim ḳılur ol şar özıġa ıntıḳāl

Muḥammad Amīn ʿInaḳ ḳatl-ı (14) ʿām mahāmmıdın fırāġ tapġandın soñra yana Fāżıl Bégge umarā-yı meẕkūrnı ḳoşup aġır (15) sıpāh bile Cān Murād Inaḳnıñ üstıġa yiberip özi fatḥ u fīrūzmendlik bile (16) murācaʿat körgüzüp Ḫ(v)ārazm-ı Iram-

bazm dāru’s-salṭanasıġa nuzūl-ı ıclāl étip mülk ü sıpāhı (17) mahāmmıġa ıştıġāl körgüzüp durur.

Ammā Fāżıl Bég Kātnı leşker-gāh étip

132a

(1) bir aydın soñra köçüp Gürlenniñ şarḳīsıda Şaġāllar mavżıʿıda senger égrip Gürlen (2) ve Taş Ḳalʿa muḥāṣarasıġa ḳıyām körgüzüp dururlar ve bu aralıḳda ġarīb toḳuşlar (3) ve ḳatıġ uruşlar vuḳūʿ tapıp Bég Pūlād Atalıḳ ʿumūman ol ḥarblarda, ḥuṣūṣan Ḳatıġ Köl- (4) niñ maṣāffıda rusūm-ı şucāʿat ve funūn-ı mubārazat bile muʿānıdlarġa andaḳ dast-burdlar (5) yétkürüp durur kim Duvāz-dah Ruḫ kār-zārınıñ dāstānın ṭāḳ-ı (6) nısyānda ḳoydı ve Ḫāṣṣa Ḳuş Bégi dağı Bābā Bégni ʿācız ḳılıp ḳalʿasıdın (7) çıḳarġa ḳoymadı. Bu cıhatdın Bābā Bég, Amīr Dānıyāl Atalıḳġa kişi yiberip ıstımdād (8) u ıstıcāṣa körgüzüp durur érdi ve Amīr Dānıyāl Buḫārā umarāsıdın Badal Dīvān (9) Bégi ve Mīrzā ʿAlī Dād-ḫ(v)āhnı ikki miñ sıpāh-ı carrār bile Fulad Ġāzī Sulṭānnı (10) ḫanlıḳġa taʿyīn ḳılıp Bābā Bég ve Cān Murād Inaḳġa madad u kömek yiberdi. Alar Hazār-asbġa (11) kélip Bābā Bég bile Bāġātġa barıp leşker-gāh ḳılıp durur ve Mīrzā ʿAlī Dād-ḫ(v)āhnı (12) Gürlenġa Cān Murād Inaḳnıñ ḳaşıġa yiberdi. Muḥammad Amīn ʿInaḳ bu vaḳāyıʿnı éşitip (13) tavābıʿātdın ʿasker yıġnap Ḳuş Bégige kömek yiberdi. Ḳuş Bégi bu cıhat- (14) dın ḳavī u mustaẓhar bolup Bābā Bég ve Badal Dīvān Bégi bile andaḳ muḥārabāt (15) ḳıldı kim Badal Dīvān Bégi kélgendin paşīmān bolup leşker-gāhdın (16) çıḳa almadı. Bu uruşlarda Valī Atalıḳ ve Yomut bahādurları yaḫşıġına mubārazat (17) körgüzüp Buḫārīlardın köp kişini ḳatlġa yétkürüp durur. Bir neççe kündin soñ

132b

(1) Muḥammad Amīn Inaḳ öz nafs-ı nafīsı bile Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazmnıñ leşkerin alıp Gürlen üstige (2) nahżat ḳıldı. Bu cıhatdın Cān Murād Inaḳġa ruʿb u hırās mustavlī bolup ṣulḥ (3) vasīlası bile Gürlendin çıḳıp Aralġa fırārī bolup Manḳıt ḳorġanıġa kirip mutaḥaṣṣın bolup durur. Muḥammad (4) Amīn ʿInaḳ Vazīr ve Gürlen ve Taş Ḳalʿanı mużāfātı bile ḳabża-ı taṣarrufıġa alıp ʿasākir-i ẓafar-maʾāṣır bile Bābā Bég (5) ve Badal Dīvān Béginiñ ḳaṣdıġa ḥareket ḳıldı. Alar tāb-ı muḳāvamat kéltüre (6) almayın Muḥammad Amīn ʿInaḳġa élçi yiberip ṣadāḳat yüzidin ṣulḥ ıltımās ḳıldılar. Muḥammad Amīn (7) ʿInaḳ alarnıñ multamısın mabẕūl tutup carāyımın ʿafv ḳıldı ve Bābā Bégge atası manṣabın (8) ʿınāyat körgüzüp Fulad Ġāzī Sulṭānnı Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm

dāru'l-ḫılāfasıġa kéltürüp salṭanat (9) tācı bile sar-afrāz ḳıldı ve Badal Dīvān Bégi öz cānın muġtanım bilip Buḫārāġa muʿāvadat körgüzdi. (10) Bu vāḳıʿa Sıġır yılı sana-ı nāḳışa-ı hıcrıyya miñ dağı yüz toḳsan altıda Ḥamlda durur érdi (11) ve Tavuşḳan yılı Bābā Bég şayṭān ıġvāsı bile Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ ʿadāvatın (12) pīş-nıhād-ı ḫāṭır ḳılıp Bāġī Bég Dastūr-ḫ(v)ānçı başlıġ bir néççe kişini ol Ḥażratnıñ (13) ḳaṣdıda özıġa hem-dast étti. Ol kişilerdin baʿżı, kim Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ (14) parvarışı bile marātıb-ı ʿālīġa yétüşüp durur érdiler, ʿaḳl hıdāyatı bile ḥarām nemeklik şāmıtıdın (15) ıḫtırāz ḳılıp Muḥammad Amīn ʿInaḳnı şahādat-ı ḳāṭıʿa ve ḥuccat-ı sāṭıʿa bile ol sırdın āgāh ḳıldılar. (16) Bābā Parvānçı ol çaġda Rāfanik ḥavlısıda buġday ḫarmanın aldurur érdi. Muḥammad Amīn ʿInaḳ anıñ (17) ḳatlıġa kişi buyurup durur. جزاء بما كانوا يعملون[135] muḳtażāsı bile ḳılġan

133a

(1) aʿmālınıñ cazāsıġa sazāvār u giriftār ḳıldı ve Bāgī Bég Dastūr-ḫ(v)ānçını dağı (2) "maʿa-atbāʿi-him" muʾaddāsı bile anıñ izidin yiberip durur ve ʿAbdu'r-raḥmān Bég ḳaçıp Buḫārāġa (3) bardı. Bābā Bég ba-ġāyat fāżıl u dānışmand kişi durur érdi. Bazmı fużalā u şuʿarālar- (4) dın ḫālī érmes durur érdi. Ammā né sūd durur kim şarārat u fıtna-angīzlıġ- (5) dın bir zamān āsūda bolmay köp nā-ḥaḳ ḳanlar tökülmekge mūcıb u bāʿıṣ (6) boldı.

Ḳıṭʿa

Şaḳāvat ahlını ḳılmas hunar saʿādatmand

Ḥulā u zīvar ile dīvlar (7) parī bolmas

Körüñ ki ʿılm-ı kemālāt ile laʿīn şayṭān

Nıfāḳ u şayṭanat u (8) laʿndın barī bolmas

Néçe ki çāh ara roşan bolur mah-ı naḫşab

Yaḳīn durur ki (9) mah-ı çarḫ hem-sarı bolmas

Bāġī Bég Dastūr-ḫ(v)ānçı dağı ḫūş-ṭabʿ u ṣāḥıb-ı vuḳūf (10) durur érdi ve bir neçe ṭabʿ-ı naẓmı hem bar érdi. Andın sordılar kim "Bā-vucūd ʿadāvat (11) u ḫ(v)ūn-dārlıġ seni ne iş durur érdi kim Bābā Parvānçıġa dost u yek-cihet (12) ḳıldı?" Ol cavāb bérip durur kim "Ahlıyyat."

[135] "İşledikleri amellere mükâfat için." (Kur'an, 56/24). Metinde (ولهم جزاء بما كانوا يعملون) şeklindedir.

Ḳıṭʿa

May-ı ahlıyyat andaḳ naşāʾdur kim (13)

Ḳılur rafʿ ortadın ʿudvān ḫumārın

Vadūd āyīnasın eylep mucallā

Köterür (14) buʿż-ı ḫaşmıyyat ġubārın

Ammā Cān Murād Inaḳ: Aral barġandın soñra Manḳıtnıñ (15) ḳorġanıġa mutaḥaṣṣın bolup muddat-ı madīd Muḥammad Amīn Inaḳnıñ sıpāhı bile mükerreren muḥāraba (16) ḳılıp yaġılıḳ ṭarīḳasıda üstüvār durur érdi. ʿAḳıbatu'l-amr Manḳıt (17) ulusı anıñ şamātatıdın be-teng kélip anı aralarıdın ḫārıc ḳılıp Buḫārāġa

133b

(1) ḳavdılar ve Muḥammad Amīn Inaḳnıñ ḥīṭa-ı ıṭāʿatıġa kirip alarnıñ ḥukūmatıġa Ḥasan Murād Inaḳ- (2) nıñ avlādıdın ʿInāyatu'llāh Bég muḳarrar bolup durur ve ol āvānda Ṣālıḥ Inaḳ favt (3) bolup ʿInāyatu'llāh Biyni kéltürüp ınaḳlıḳ manṣabın aña arzānī tutup anıñ (4) ḳarıntaşlarıdın Seyyid Naẓar Biyge Manḳıtnıñ ḥukūmatın mufavvaż ḳıldılar. (5) Bir neççe ayyām u aʿvām évrülgendin soñra Gedāy Bahādur ve Bég Balta Atalıḳ, kim Manḳıt- (6) nıñ ekābırıdın durur érdiler, Seyyid Naẓar Biyni oġlı ʿArżı Beg Daruġa bile (7) şahīd ḳılıp yaġı-gerlik āġāz ḳıldılar. Muḥammad Amīn Inaḳ alarnıñ ıstīṣālı (8) üçün sıpāh yiberip durur. Alar tāb-ı muḳāvamat kéltüre almayın Cān Murād Inaḳġa (9) kişi yiberip ıstıdʿā ḳıldılar kim Buḫārādın yıġın kéltürgey. (10) Ol bī-davlat ḳabūl ḳılıp yurtdın āvāra bolġan ahl-ı fasāddın köp (11) kişini aṭrāfıġa yıġnap Buḫārādın kélip Manḳıtġa kirdi. Muḥammad Amīn Inaḳ (12) anıñ üstıġa neççe ḳatla sıpāh yiberip ḳatıġ muḥāṣara ḳıldurdı. Andaḳ (13) kim Manḳıt aṭrāfınıñ ġalla kélür yolların masdūd ḳılıp ol nāḫıyyat zırāʿātın (14) pāy-māl u nā-būd étdiler kim ol él ḳaḥṭ balāsıġa giriftār bolup Cān Murād Inaḳnı (15) ıttıbāʿı bile tutup bérmekniñ ṣadadıda bolup dururlar. Bu cıhatdın Cān Murād Inaḳ (16) nā-ʿılāc ṣulḥ étip Ḫāṣṣa Ḳuş Bégi ve Bég Pūlād Atalıḳnıñ zınhārıġa kirip alar (17) muṣāḥabatıda Muḥammad Amīn Inaḳnıñ mulāzamatıġa muşarraf boldı. Muḥammad Amīn Inaḳ

134a

(1) anıñ taʿẓīm u tavḳīrıġa köşiş ḳılıp atalıḳlıġ manṣabın şafḳat étti. Bir neççe ayyām- (2) dın soñ ol dağı Nıyāz Parvānçı ve Bābā Parvānçınıñ dımāġıġa tüşgen savdā u vasvasaġa (3) giriftār bolup İt yılı sana miñ iki yüz ikide Sunbulada atbāʿ (4) u afrādı

bile cazāsıġa yetip zubdatu's-sādāt, mutaʿālī-daracāt, ḳuṭbu'l-avlıyā, (5) faḫru'l-aṣfıyā Seyyid Ḥasan Ḫ(v)āca ve Seyyid Ḥusayn Ḫ(v)āca ʿalay-hima'r-raḥmatih ve'l-ġufrānnıñ (6) cıvār-ı fāyıżu'l-anvārıda özi ʿımārat ḳılġan maḳbarada madfūn boldı. Aḥmad Bég (7) ve Gedāy Bahādur bu ḫabar-ı vaḥşat-aṣarnı éşitip Manḳıtdın ḳaçıp Irdar yolı bile Buḫārāġa (8) bardılar. Muḥammad Amīn Inaḳ, ʿInāyatu'llāh Inaḳnı leşker-i ḳıyāmat-aṣar bile Manḳıtġa (9) yüberip ol élni köçürüp atalıḳ arnāsınıñ kenārıda ḳalʿa salıp mütemekkin (10) ḳıldurdı ve Teñri Berdi Biyni, kim ol dağı Ḥasan Murād Inaḳ- (11) nıñ avlādıdın durur, ol élniñ ayālatıġa taʿyīn étti.

Muḥammad Amīn (12) Inaḳnıñ Vafāt Tapġanınıñ Iḫbārı ve Avṣāf-ı Ḥamīda (13) ve Afʿāl-ı Pasandīdasınıñ Taẕkārı

Arbāb-ı faṭānat ve aṣḥāb-ı (14) dırāyatnıñ żamāyır-ı ẕī-baṣāyırıġa maʿlūm u huvaydā bolsun kim Muḥammad Amīn (15) Inaḳ ba-ġāyat dānışmand u kār-dān ve maʿīşat-dost u kām-rān (16) érdi. ʿAḳl u fırāsat durarı bile ārāsta, hūş u kiyāsat (17) ḥulalı bile pīrāsta érdi. ʿAdālatın sıyāsatġa ve luṭfın ḳahrġa munżam ḳılıp

134b

(1) érdi. Haybat u ṣavlatı ol ġāyatda durur érdi kim her kim anı körse aʿżāsıġa (2) larza tüşer érdi.

Fard

Haybatıdın édi cahān mużṭar

Ṣavlatıdın hem āsmān (3) mużṭar

Şucāʿat u calādatda farīd-ı zamān, saḫāvat u samāḥatda vaḥīd-ı davrān (4) durur érdi.

Naẕm

Uruş maydānıda Rustam dék érdi

Bériş ayvānıda (5) Ḥātım dék érdi

Ḳıtālıdın felek baġrı édi ḳan

Navālıdın ciger ḫūn (6) baḥr ile kān

ʿUlamā u fużalānıñ tavḳīr u taʿẓīmıda mubālaġa körgüzür érdi. Erkān-ı davlat (7) ve aʿyān-ı Ḥażratınıñ tabcīl u tekrīmide ıctıhādın kemālġa yetkürür érdi. Şarīʿat-ı (8) ġarrā ve mıllat-ı bayżā ıʿlāmınıñ ırtıfāʿıġa "ke-mā yanbaġī" cahd u köşiş étip madārıs

(9) u ġavānıḳ ahlınıñ ḥālātıdın tafaḥḥuṣ ḳılur érdi ve hamīşa umarā-yı ʿ ızẓām bile (10) körnüş-i ʿ ālīda olturup bā-vucūdı, kim ḳuvvat-ı dānış ve ṣavāb-ı tadbīrde abnā-yı (11) zamāndın mumtāz durur érdi, umūr-ı mülkiyye ve ġayr-ı mülkiyyede [36] و شا ورهم فی الامر muḳtażāsı (12) bile maşvarat éşigin alarnıñ yüzlarıġa açıp raʾy-ı ʿ ālam-ārāylarıdın (13) maṣlaḥat tiler érdi. و الشفقة علی خلق الله [137] faḥvāsı bile fuḳarā u mesākīnġa (14) şafḳat dānasın saçıp maḥzūn ḫāṭırların ṣayd ḳılur érdi. Ṭufūlıyyat (15) ayyāmıdın ḥayāt ancāmıġaça قم الیل الّا قلیلاً نصفه او انقص منه قیلاً [138] mūcıbı bile saḥar- (16) ḫīzlikni ʿ amdan terk ḳılmadı. Sādāt-ı ẕu'l-ıḥtırām ve maşāyıḫ-ı kirāmġa ba-ġāyat (17) muḫlıṣ u muʿ taḳıd durur érdi. Şikār étmek ve ḳuş salmaḳ umūrıġa ḥarīṣ u maşʿ ūf

135a

(1) érdi. Ḳadrdānlıḳ ve ḫıẕmat-şınāslıḳda salāṭīn-ı ʿ ālī-şān ve umarā-yı gerdūn- (2) tuvāndın mumtāz u sar-afrāz durur érdi. Ammā gāhī ṭabīʿ atı mızāḥ u hazlġa raġbat (3) u mayl körgüzüp ẓarāfat u baẕla-gūylıḳ bile vaḳtın ḫūş tuta durur érdi (4) ve ekṣer avḳāt ʿ ımārāt u ḫayrātġa raġbat ḳılur érdi. Andaḳ kim sana-ı hıcrıyya (5) miñ dağı ikki yüzde Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm dāru's-salṭanasınıñ ḳorġanın, kim Nādır Şāh (6) kélgendin beri ḥavādıṯ-ı ayyāmnıñ leked-köbidin ḥazīnlar köñüli dék ḫarāb-ābād (7) ve miskīnler külbesi dék bī-bunyād durur érdi, mıʿ mār-ı ıltıfātınıñ bannālıġı bile (8) mucaddadan maʿ mūr u ābād ḳıldı kim burc u bārūsı felek ḥıṣārınıñ ẕırvasıġa (9) hem-sarlıḳ körgüzüp durur ve ḳaʿ r-ı ḫandaḳı taḥta'ṣ-ṣarā nıhāyatıġa yetdi.

Naẓm

Felek ḳullasıdın (10) ötüp kengeri

Bolup pāya-ı ʿ arşnıñ hem-sarı

Muşayyad bolup öyle kim Köh-i Ḳāf (11)

Yıḳa almayın yüz yıl ahl-ı ḫılāf

Bolup rıfʿ at içre felekdin rafīʿ

Valī vusʿ at içre (12) cahāndın vasīʿ

[136] "Sen yalnızca Allah'ın rahmeti sayesinde onlara yumuşak davrandın. Eğer katı yürekli bir nobran olsaydın kesinlikle etrafından dağılıp gitmişlerdi. O hâlde onları bağışla, bağışlanmalarını dile ve yapılacak işlerde onların görüşlerini al. Sonra bir kere karar verdin mi artık Allah'adayan. Çünkü Allah kendine güvenenleri sever." (Kur'an, 3/159).

[137] Allah'ın yarattıklarına şefkat ediniz.

[138] "Gece kalk! Pek azı hariç, yarısı yahut ondan biraz eksilt (yarısından az kalk.). (Kur'an, 73/2-3).

Ve mundın başḳa dağı ʿımāratlar bınā ḳıldı kim felek bınāsıġa (13) dam-ı musāvāt urar érdi. Ol cumladın Madrasa-ı Inaḳıyya durur kim maʾman-ı ʿulamā (14) ve mesken-i fużalā durur.

Maṣnavī

Anıñ her ḥucrası Cannat üyidür (15)

Démey Cannat üyi raḥmat üyidür

Muṣaffā arıġ élniñ sīnesi dék

Şarafdın (16) tola ḥaḳ gencīnesi dék

Bolup fayż azaldın bī-mudārā

Dar u dīvārıdın ʿılm āşkārā (17)

Sana-ı hıcrıyya miñ ikki yüz üçde Ḳavs avāḫırıda kim amīr-zāda-ı ʿālī-şān

135b

(1) Fāżıl Biy uluġ toy bérip durur érdi. Muḥammad Amīn Inaḳ ol toydın farāġat tapġandın (2) soñra mızāc-ı şarīfiġa kesel ʿārıż bolup kün kündin ıştıdād tapıp żaʿf u rancı (3) mazīd u mużāʿaf bolup durur. Ol maraż ımtıdādıdın béş ay (4) munḳażī bolġandın soñra sana miñ ikki yüz törtde racabu'l-muraccabnıñ (5) yigirme toḳḳuzıda cumʿa küni Toñuz yılı Şavrnıñ avvalı durur érdi kim (6) bir néme taḫfīf tapıp ʿulamā-yı ʿıẓām ve umarā-yı kirām ve nudamā-yı ẕu'l-ıḥtırām ve avlād-ı (7) ṣāḥıb-ı ıḥtışāmın aldıġa çaḳırup naṣāyıḥ u vaṣāyā éşigin alarnıñ yüzlarıġa (8) açıp söz cavāhırın ol maclıs ehlige mundaġ saçıp durur kim "Her ẕī-nafsī, (9) kim ʿālam bustānıġa vucūd ḳadamın urup durur, āḫırat şabıstānıġa (10) ʿadam ayaḳı bile ʿazīmat ḳılmaḳlık kéreklik durur. Bu ṭarīḳada hamānā méniñ hem navbatım (11) yétip durur kim maʾāl-ı aḥvālımdın rıḥlat u ıntıḳāl aṣarın ıḥsās ḳılur men. (12)

Naẓm

Tolupdur göyā cām-ı ḥayātım

Tapıp ancām ayyām-ı ḥayātım

Fanā vīrānıdın (13) kétmek kérekdür

Baḳālıġ üyge ʿazm étmek kérekdür

Émdi kerek (14) durur kim uluġ oġlum ʿAvaż Bégni maña valīyyu'l-ʿahd bilip umūr-ı memleket ve mahāmm-ı (15) salṭanatda anıñ avāmır u navāḥīsıdın tacāvuz ḳılmañ ve ḥılāfat ṭarīḳıġa (16) ıḳdām körgüzüp rıfḳ u vıfāḳ mesālikidin ınḥırāf cāyız tutmañ. Tā kim (17) bu muvāfaḳat yumnıdın mülk ü davlat ʿarūsı bu ḫānadāndın ayrılıp bīġānalarġa

136a

(1) kétmegey." Ve andın soñra amīr-zāda-ı aʿẓam, ḳuṭbu'd-davlati ve'd-dīn ʿAvaż Biy Inaḳġa baḳıp (2) kelām-ı balāġat-nıẓāmın gevher-bār ḳıldı kim "Ey farzand-ı arcmand! Bu davlat (3) u memleketni kim anıñ ıstıḥṣālıda ʿumrlar maşaḳḳat-ı bısyār ve ṣuʿūbat-ı (4) bī-şumārnı özumġa tutup ʿarṣa-ı memleketde aʿdā-yı davlat ıstīṣālıda ḳılıçlar (5) çékip taʾyīdāt-ı rabbānī ve tavfīḳāt-ı yazdānī bile muyassar ḳılıp durur men. Eger isteseñ (6) kim sende yıllar bāḳī ḳalġay zar u ḫazīnaġa ıʿtımād ḳılmaġıl kim māl-ı dur maʿraż-ı (7) zavāl durur ve laşkarġa köñül ḳoymaġıl kim sıpāhī munḳalıbu'l-aḥvāl (8) durur. Kerem u muruvvat u mekremet, adab u tavāżuʿ umūrıġa ḳıyām körgüzüp bu ʿulāmā-yı ʿıẓāmnı, (9) kim fi'l-ḥaḳīḳat ḳıvām-ı dīn ve ʿımād-ı şarʿ-ı mubīn dururlar, marātıb-ı ʿālī ve vaẓāyıf-ı (10) mutavālī bile maḥẓūẓ u bahramand ḳılıp mıllat-ı bayżā ve şarīʿat-ı ġarrānıñ tarvīcıġa (11) "ke-mā yanbaġī" köşiş ḳıl ve bu umarā-yı ʿalī-şānnı, kim dost-dār-ı şamīmī ve davlat-ḫ(v)āh-ı ḳādīmī (12) dururlar, ırtıḳā-yı marātıb ve ırtıfāʿ-ı manāṣıbıġa mubādarat körgüzüp umūr-ı mülkiyye (13) ve mahāmm-ı ġayr-ı mülkiyyede alarnıñ muşāvaratıdın taşḳarı işge ḳıyām körgüzme (14) ve her ḳaysınıñ ḳadrıġa köre ve martabasıġa yaraşa kerem u tavāżuʿ ḳılıp muḥıbb (15) u dostlıġların öz ḥaḳḳıñda mazīd u mużāʿaf ḳılġıl kim alar erkān-ı davlatdurlar (16) ve aḳa inileriñdin ṣıla-ı raḥmnı ḳaṭʿ ḳılma ve "ẕu'l-ḳurbā" ḥuḳūḳın rıʿāyat ḳılġıl kim (17) ṣıla-ı raḥm ʿumrnı zıyāda ve rızḳnı farāḫ ḳılġusı durur ve cahd ḳılgıl tā şafḳat-ı ʿām

136b

(1) ve marḥamat-ı mā-lā-kelām bile raʿāyānı raʿıyyatlıġ martabasıdın dostlıġ daracasıġa yetürgey sén (2) kim tā köñüller saña rām bolġay."

Bayt

Pād-şahlıġ tileseñ eyle köñüllerni muṭīʿ (3)

Kim çeriksiz kişige mülk musallam bolmas

Bu vāḳıʿadın ikki kündin soñ (4) şaʿbānu'l-muʿaẓẓamnıñ avvalı durur ve yek-şanba küni durur érdi kim كلّ نفس (5) ذاءقة الموت [139] nıñ cāmıdın acalnıñ şarābın nūş ḳılıp ارجعى الى ربك راضية (6) مرضيّه [140] muḳtażāsı bile Teñri taʿālā raḥmatı cıvārıġa vāṣıl bolup durur.

Rubāʿī

Ger sāḳī-ı (7) ıḳbāl ḳolıdın iç cām

Dar-ı masnad-ı salṭanat üze tut ārām

Āḫır boluban (8) acal-ı maydın bī-ḫod

Şek yoḳ ki ḳılur sen ḳara tofraḳnı maḳām

Ve ol atası (9) Éş Muḥammad Biy şahīd bolġanda on bir yaşıda durur érdi ve otuz ikkiside (10) amārat masnadıġa culūs ḳıldı ve ʿumrı altmış birge yétgenlıġda ḥayāt- (11) nıñ vadīʿatın ḳābıżu'l-arvāḥġa tapşurup durur ve muddat-ı ḥukūmatı yigirme toḳuz yıl (12) durur érdi ve sulṭānu'l-ʿārıfīn ve burhānu's-sālikīn ʿAlāu'd-dīn Ḫ(v)āca raḥmatu'llāhi ʿalayhi ve'l-ġufrān- (13) nıñ cıvār-ı fāyıżu'l-anvārlarıda madfūn bolup durur ve avlādı köp durur érdi. (14) Kiçiklikde ve ayyām-ı ḥayātıda favt bolġanlardın başḳa sékkiz oġlı bardur (15) érdi. Andaḳ durur kim amīr-ı kebīr, camālu'd-davlati ve'd-dīn ʿAvaż Biy Inaḳ ve Nıyāz Muḥammad Bég (16) bu ikevi bir anadın durur ve Muḥammad Nıyāz Bégni özi tanhā bir anadın ve Muḥammad Ḳulı Bég (17) ol dağı yalġuz bir anadın durur érdi. Atasıdın üç yıl soñra on béş yaşıda

137a

(1) vafāt tapdı ve Muḥammad Murād Bég ve Muḥammad Rıżā Bég ve Éş Muḥammad Bég bular bir anadın dururlar. (2) Inşāʾ-allāh bularnıñ ẕikri öz mavrıdıda kélgüsi durur.

Ḳāżī (3) ve Ḳāżī Mīr ʿAvaż ve Ḳāżī Ḫ(v)āca Naẓar ve Muḥammad Zāhıd Āḫūnd, kim ʿulamā-yı mutabaḥḥırīn (4) dururlar, aña muʿāṣır durur érdi ve maşāyıḫ-ı kirāmdın nacābat-āgāh, sıyādat-dast-gāh ve (5) zubdatu'l-vāṣılīn, ḳudvatu'l-kāmilīn, ḳuṭbu'l-millati ve'd-dīn Seyyid Muḥammad Panāh Ḫ(v)āca ve faḫru'l-atḳıyā, (6) ḳuṭbu'l-aṣfıyā Sulṭān Ḫ(v)āca ve ġavṯu'l-aʿẓam, maḫẕūm-ı ʿālam Ẓāhır İşen ve sulṭānu'ṭ- (7) ṭarīḳa ve burhānu'l-ḥaḳīḳa ʿĪd Muḥammad İşen ve aşrafu's-sādātı kirām

[139] "Herkes ölümü tadacaktır. Mükâfatlarınız ancak kıyamet günü tamamlanacaktır. Her kim o vakit ateşten uzaklaştırılr da cennete konulursa işte o murada erdi. Yoksa dünya hayatı aldatıcı bir eşyadan başka bir şey değildir." (Kur'an, 3/185).
[140] "Dön Rabbine! Sen ondan o senden hoşnut olarak." (Kur'an, 89/28).

ve afżalu'l-maşāyiẖi (8) ʿiẕām Ḳul Muḥammad Ḫ(v)āca ve merkez-i dāyıra-ı vaḥdat, āftāb-ı avc-ı maʿrıfat Bāḳır Cān ʿAzīzler (9) ḳaddasa'llāhu asrāra-hum hem-ʿaṣr durur érdiler.

Amīr-ı Kebīr Camālu'l-mülki ve'l-millati ve'd-dīn (10) **ʿAvaż Biy ʿInaḳnıñ Amārat Mesnedige Temekkün Ḳılıp Ḥukūmat Iştiġālıġa Mutaṣaddī** (11) **Bolġanınıñ Ẕikri**

Balāġat ayvānınıñ masnad-ārāsı, faṣāḥat dīvānınıñ (12) ẖazīna-küşāsı aʿnī ḳalam-ı müşkīn-raḳam bu navʿ cavhar-afşānlıġ ḳılur kim çūn (13) Muḥammad Amīn ʿInaḳnıñ āftāb-ı ḥayātı maġrıb-ı mamātġa ḳarīb yetti. Yaʿnī meẕkūr amīr-ı maġfūrnıñ (14) vafātıdın burunġı kün, kim racab ayınıñ salẖı durur érdi, ʿAvaż Biy Inaḳ erkān-ı davlat (15) ve aʿyān-ı Ḥażratnıñ saʿy u ıttıfāḳıdın atasınıñ mūcıb-ı vaşıyyatı bile ayālat masnadıġa (16) aḥsan-ı avḳāt ve asʿad-ı sāʿātda culūs ḳıldı ve büzürgvār atasınıñ (17) tekfīn u tadfīnıdın fırāġ ḥāṣıl ḳılġandın soñ pād-şāhlıḳġa

137b

(1) lāyıḳ fuḳarā u mesākīnge āb u aş tarḳatıp mükerreren Ḳur'ān-ı Macīd ve Furḳān-ı Ḥamīdnı ẖatm (2) ḳıldurup ṣavāb u ṣamarasın atasınıñ rūḥ-ı pākıġa baẖş ḳıldurup durur. (3) Tamhīd-ı ḳavānīn-ı ġarrā ve muṣībat-dārlıġ ve taḳdīm-ı marāsım-ı mātam ve sögvārlıġ adāsıdın (4) soñ caşn-ı ʿaẕīm ve sūr-ı faẖīm, amārat-ı mujdagānī üçün tartīb bérdi.

Maṣnavī (5)

Anıñ déḳ ḳıldı tamhīd-ı żıyāfat[141]

Ki toldı dahr üyıġa nāz u nıʿmat (6)

Kélip her yandın anvāʿ-ı ẖalāyıḳ

Tapıp ınʿām öz ḳadrıġa lāyıḳ

Ḫuṣūṣan anda arbāb-ı (7) munāṣıb

Tapıp avvaldın artuḳraḳ marātıb

Ḫalāyıḳ nāz u nıʿmatdın alıp kām (8)

İçip mahvaş ayaḳçı élgidin cām

Kişi ḳalmay nıʿamdın bahra almay

[141] Metinde (صنافت) şeklindedir.

Navāzış (9) körmegen bir kimse ḳalmay

Żıyāfat marāsımıdın soñra ḥukūmat u dāvarlıġ dīvān-ḫānasıda (10) olturup memleket u cahāndārlıġ muhımmātıġa hımmat-ı ʿālī-nahmatın maṣrūf tutup aʿālī u asāfil (11) ṭarafıġa āftāb-ı tavaccuhın partav-afgan ḳıldı ve ata dastūrıda ʿulamā-yı ʿālī-martabat (12) ve umarā-yı ṣāḥıb-ı manzılatnı manāṣıb-ı sābıḳ ve marātıb-ı lāyıḳ bile arcmand ḳılıp aṭrāf (13) u cavānıbdaġı ʿummāl u navvābnı burunġı ʿamal u nıyābat bile sar-buland étdi. Yomut avbāşı (14) ve Çavdur arzālı, kim Muḥammad Amīn Inaḳnıñ vafātı heneggāmıda şarārat-ı cıbıllī (15) ḥareketidin müteḥarrik bolup aṭrāf-ı memālik sekenesiniñ amvāl u cıhātın tehettük (16) ü ẓulm bile ġārat ḳılıp durur érdiler, goş-māl-ı ʿaẓīm ve taʾdīb-ı balīġ bile alardın ıstırdād (17) ḳılıp sāya-ı raʾfat u ʿāṭıfatın fuḳarā u raʿāyā mufārıḳıġa mamdūd ḳıldı.

Ḳıṭʿa

Basāṭ-ı

138a

(1) ʿadlın étip ʿarṣa-ı cahānġa basīṭ

Şarāb-ı şafḳāt ile élni kām-yāb étti (2)

Taʿaddī ahlıġa tīġ-ı sıyāsatını çékip

Alar vucūdını ẓulm üyi dék ḫarāb étti

Hem ol (3) yılnıñ avāḫırıda Bay Naẓar Biyni, kim Davlat Nıyāz Atalıḳnıñ favtıdın soñ atalıḳlıġ (4) manṣabıġa muşarraf bolup érdi, Ḳalandar Ḳuş Béginiñ oġlanları atasınıñ ḳanı üçün (5) Ḳum Yasḳa köprüginiñ üstide tutup öltürdiler. ʿAvaż Inaḳ anıñ manṣabın (6) Şāh Nıyāz Bégge musallam tutup atalıḳ ḳıldı.

ʿAvaż Inaḳnıñ ʿAbdu'r-raḥmān (7) **Mehterge Memleket Intıẓāmınıñ Ḥall u ʿAḳdın Kemāl-i Marḥamatdın Tapşurup Bu Marḥamat** (8) **Ġurūrıdın Ol Bī-davlatnıñ Dımāġıġa Savdā-yı Fāsıd Tüşgeni ve Ol Savdā** (9) **Şāmıtıdın Helāket Sar-ḥaddıġa Yetüşgeni**

Vāḳāyıʿ macālısınıñ tarāna-sāzı, (10) badāyıʿ maḥāfılınıñ vāḳıʿa-pardāzı, yaʿnī ḫāma-ı ġarāmat[142]-heneggāma āvāz-ı şafīr ve şadā-yı (11) şarīr bile mundaġ fasāna-ṭarāzlıġ ḳılur kim ʿAvaż ʿInaḳ cūy-bār-ı (12) raʾfat ve şārıstān-ı naşfat bile mülk

[142] Metinde (غرایت) şeklindedir.

bustānın sar-sabz (13) u ḫurram ḳılıp mamlakatdārlıġ muhımmātın rāst ḳılġandın soñ ʿAbdu’r-raḥmān Mehterge, (14) kim ḳadīmu’l-ḫıẕmat ve nemek-parvarda-ı dīrīna érdi ve Muḥammad Amīn Inaḳnıñ (15) marāḥım-ı ḫusravāna ve ʿavāṭıf-ı bī-kerānası bile daraca-ı aʿlā ve martaba-ı aḳṣāġa mutaraḳḳī bolup (16) érdi. Ba-dastūr-ı sābıḳ vazārat manṣabın arzānī tutup kemāl-i marḥamat ve ġāyat-ı (17) şafḳatdın tartīb u taḳvıyyatıġa maḳżīyyu’l-marām köşiş ḳılıp pāya-ı ḳadr u manzılatın

138b

(1) avc-ı şurayyādın ötkerdi. Ḥukūmat umūrınıñ ratḳ u fatḳın memleket mahāmmınıñ (2) ḥall u ʿaḳdın anıñ raʾy-ı ʿuḳda-küşāyıġa salıp Ḫāṣṣa Ḳuş Bégige sahīm (3) u şerīk ḳıldı. Ol bir neçe ayyām ınḳıżāsıdın soñ munıñ dék şafḳat (4) u mıhrbānlıḳ yükıġa taḥammul ḳıla almay davlat u şevket ġurūrıdın ان الانسان ليطغى (5) ان راه استغنى [143] muḳtażāsı bile kibr u naḫvat savdā-yı fāsıdı başıġa tüşti ve ḫod- (6) şınāslıḳ ṭarīḳıdın munḥarıf bolup anānıyyat ḳadamın ʿınād yolıġa ḳoydı (7) ve ʿAvaż Biy ʿInaḳnı وجوده كالعدم [144] faḥvāsı bile manẓūr-ı naẓar-ı ıʿtıbār ḳılmay andın (8) bī-maşvarat ḥukm-rānlıġ ḳıla başladı.

Fard

Davlatnı her kişi kötere (9) almas éy köñül

Bolmas dıraḫt-ı bārvar-ı aġṣān ḫār u ḫas (10)

Ve anıñ avlādı ḥukūmat işige taġallub u tasalluṭ rasmı bile mudāḫalat körgüzdiler. (11) Andaḳ kim ʿAbdu’r-raḥmān Bay bāc u ḫarāc mıftāḥın ḳabża-ı ıḳtıdārıġa alıp (12) Mīr ʿAlī Dīvān Bégi ve Ata Nıyāz Dīvān Bégini, kim ol şaġlġa muḳarrar durur érdiler, maʿzūl (13) ḳılıp aradın çıḳarup durur ve Pahlavān Ḳulı Bay ḥaşamat-ı tamām ve dabdaba-ı mā-lā-kelām bile (14) uluġlıḳ kösin urup umarā-yı nām-dār ve kübarā-yı felek-ıḳtıdārnı ḥısābġa kiyürmedi (15) ve ʿAbdu’l-cābbār Bay dağı bir ṭarafdın mast-bāzlıġ ve ʿurbada-sāzlıġ ḳılıp öz maḫẓūm-zādalarıġa (16) ḥaḳārat u ıhānat yétkürmekdin özge andīşa ḫāṭırıġa kéltürmedi ve ʿalā-hāẕa’l-ḳiyās. (17) ʿAvaż Inaḳ kemāl-i ḥılm u burd-bārdın alarnıñ bu navʿ bī-edeblik ve güstāḫlıġların

139a

[143] “Sakın okumazlık etme! Çünkü insan azıtır, kendisini artık ihtiyacı yokmuş gibi görmekle.” (Kur’an, 96/6-7).
[144] Varlığı yokluğu bir.

(1) ıġmāż ḳılıp ḳadīmu'l-ḫıẕmatlıḳ ḥuḳūḳın marʿī tutup mutaʿarrıż bolmadı tā kim ʿAbdu'r-raḥmān (2) Mehter ol ḫaṭıyyalardın mutanabbıh bolmay bi'l-külli fasād u tamarrud āġāz étip ʿAvaż ʿInaḳnıñ (3) bınā-yı davlatınıñ ınhıdāmıġa belkim mıʿmār-ı ḥayātınıñ ınʿıdāmıġa hımmat kemerin üstüvār (4) ḳıldı. ʿAvaż Inaḳ anıñ bu ḫayāl-ı ḫām ve savdā-yı şaḳāvat-farcāmıdın āgāhlıġ (5) tapıp anı körnüş heneggāmıda buyurup Mīr ʿAlī Dīvān Bégige öltürtdi (6) ve oġlanların dast-gīr ḳılıp maḥbūs étdi. Bu vāḳıʿa Sıçḳan yılıda sana (7) miñ ikki yüz dağı altıda ramażānnıñ on ikiside panc-şanba küni (8) çāşṭgāhda durur érdi kim Pahlavān Ḳulı Bay ḳaçıp Yomutġa kirip durur. (9) Yomut ḫalḳı ʿAvaż Inaḳnıñ ḳahr u saḫṭıdın mutavahhım bolup anı kéltürüp bérdiler. (10) ʿAbdu'r-raḥīm Bay ve Pahlavān Ḳulı Bay ve ʿAbdu'l-cabbār Baynı (11) dağı muṣādara u muṭālaba ḳılıp bir haftadın soñra atasınıñ izidin yiberdiler. (12) ʿUmar Ḫ(v)āca Naḳīb ol vāḳıʿada iki taʾrīḫ tapıp durur. Biri anıñ maẕammatıda (13) andaḳ durur kim

ه biri madḥatıda durur. Andaḳ kim كلته سارت سودایی

Taʾrīḫ (14)

صاحب اعظم دریا دل و ذوالمجدُ کرم

(15 هست نامش نبکین مهتر عبد الرحمن

دردهء دویم ماه رمضان کشت قتیل

(16 رفت ازین غمکده باسه ولد عالیشان

زان جهت پر خرد واقعهء قتلش را

کفت تأریخ دهء دویم ماه رمضان

Ammā (17) bu camāʿa ba-ġāyat kerīm u saḫā-pīşa ve bī-nıhāyat cavvād u baẕl-andīşa durur érdi. ʿAṭā

139b

(1) bazmıda Maʿn-ı Zāyıda ıḥsānınıñ afsānasıġa ḫaṭṭ-ı buṭlān urup baḫşış maʿrekeside (2) āl-ı Barāmike ınʿāmınıñ ḥıkāyatın mansūḫlıḳ ḥaddıġa yetkürüp durur érdiler. Hamīşa (3) ḫ(v)ān-ı ıḥsānları ʿāmma-ı fuḳarā allıda açuḳ ve hem-vāra cavāhır-ı ınʿāmları kāffe-i barāyā başıġa (4) saçuḳ durur érdi. Ol cumladın durur. Yomut ḳaḥṭıda kim bir pārça nān, yüz (5) miñ cāndın artuḳ durur érdi. ʿAbdu'r-raḥmān Mehter bir kün Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm (6) açlarıġa bir martaba maṭbaḫ-ḫānasıdın bahra yetkürür érdi. Ḫuṣūṣan anıñ arşad (7) avlādı ʿAbdu'r-raḥīm Bay ḫayrāt u mubarrāt istikmālıġa ba-

ġāyat rāġıb u ḥarīṣ (8) durur érdi. Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm mascıd-ı cāmıʿınıñ marmattı ve Ḥażrat-ı Ism-ı Maḥmūd Ata ḳaddasa'llāhu (9) arvāḥınıñ ʿımāratı anıñ ḫayrātlarıdın durur. Ammā āḫır ʿumrlarıda ḫışāl-ı ḥamīda (10) ve afʿāl-ı pasandīdaları taġyīr tapıp öz ḥadlarıdın tacāvuz étip ʿamal cazāsıġa giriftār (11) bolup dururlar. Andaḳ durur kim ẕikr taptı.

Naẓm

Kişidin davlat (12) ıntıḳāl étse

Yā ki ʿumrı zavālġa yetse

Buzulup fiʿl u ḫaṣlatı anıñ

Tükenür ʿumr u davlatı (13) anıñ

Ḫ(v)āca Murād ve Töre Murād Ṣūfīnıñ Fasād Ḳānūnıġa Āheng Ḳılıp Mekr u Talbīs (14) **Vāsıṭası Bile Ḳoñrat ʿAvāmınıñ Iḫtıyārın Ḳabża-ı Taṣarrufıġa Alıp Muḫālafat** (15) **Āġāz Étgeni ve Yaḫşılıḳ Biy Alarġa Muvāfaḳat Körgüzüp Cazāsıġa Yetgeni ve Töre Murād Ṣūfī-** (16) **nıñ Ḫ(v)āca Éliniñ Ḥışārın Oġurlap Alġanı ve ʿInāyatu'llāh Inaḳnıñ Çerigige Rastaḫīz** (17) **Salġanı ve Ḫāṣṣa Ḳuş Bégidin Yüz Évürgeni ve Sıpāh-ı Nuṣrat-Panāhdın Şikest Körgeni**

140a

(1) **ve Imtıdād-ı Muḫālafatınıñ Ḥālātı ve Istımrār-ı Muʿānadatınıñ Maḳālātı**

Arbāb-ı dānış (2) u kiyāsat, aṣḥāb-ı bīnış u fırāsatnıñ żamīr-ı ḳamar-tanvīr ve ḫāṭır-ı bayżā-naẓīrlarıġa vāżıḥ u roşan, (3) lāyıḥ u mubarhan bolsun kim Muḥammad Naẓar Biy ibn Ḳul Murād Inaḳ ibn Bég Murādnıñ Seyyid Naẓar Biy (4) atlıġ bir inisi Ḫ(v)āca Murād ve Töre Murād ve Şāh Murād Bég atlıġ üç oġlı bar durur érdi. (5) Muḥammad Amīn Inaḳ, Bay Naẓar Biyni Ḳoñrat ḥukūmatıdın ʿazl ḳılıp ol nāḥıyyatnıñ (6) farmān-farmālıġın Seyyid Naẓar Biyge tafvīż ḳılıp Aral dıyārıġa ḥākim-i bi'l-ıstıḳlāl (7) étip durur érdi. Ḫ(v)āca Murād ve Töre Murād gāhī Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazmġa raḫt-ı ıḳāmat (8) çékip gāhī Aralda mütemekkin bolup zamāna-sāzlıġ ḳāʿıdası bile zındagānlıḳ ḳılur (9) érdiler. Tā kim Sıġır yılı sana-ı hıcrıyya miñ dağı ikki yüz yettide Yollı Bay (10) Çavdur, kim alarnıñ mālın yürütüp savdā-gerlik ḳılur érdi, bāc-gīrler (11) anıñ matāʿınıñ zakātın aldılar. Alar bu cıhatdın taʿarruż bile Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazmdın (12) barıp Ḫ(v)āca Élide ḳoyulġan bācbānlarnıñ zar u mālların ḳullarıdın taşaddud (13) u taʿaddī bile alıp Ḳoñratġa barıp dururlar. Ḥīla u talbīs yüzidin (14) murşıdu's-sālikīn

Ḫudāy Ḳulı İşenniñ ḫānḳāhıġa raft u āmad ḳılıp ahl-ı taṣavvuf (15) lıbāsıġa mulabbıs bolup dururlar ve ẓāhıran radd-ı maẓālım ḳılıp ve özlerin (16) “ṣūfī” atap ʿuzlat-güzīnler ṣūratıġa kirdiler. Tā kim ol nāḥıyyatnıñ ʿavām u cuhhālı (17) ve avbāş u arzālı alarnıñ mundaġ tazvīrıġa fırīfta bolup ıʿtıḳād

140b

(1) körgüze başladılar.

Ḳıṭʿa

Ḳılıp ʿarż rıdā u subḥa ṣūfī

Saçar eşk-i rıyāyī (2) körgüzüp şayd

Ġaraż bu dāna u dām u su birle

Ḫalāyıḳnı özıġa eylegey ṣayd (3)

Çūn kördiler kim bu tazvīr taṣvīrı bir neççe sāda lavḥlarnıñ żamīrıda naḳş tuttı (4) ve bu mekr taʾṣīrı bir pāra sust raʾylarnıñ ḫāṭırıda ıstıḥkām taptı. Āsūda-dillik (5) ve ḫāṭır-camʿlik bile ol dıyārnıñ ulusın özleriniñ bīʿatıġa daʿvat (6) ḳılıp kün kündin taraḳḳī u ıstīlā taptılar ve tamāmat-ı Ḳoñrat élin (7) muṭīʿ u muḥkem ḳılıp Seyyid Naẓar Biyde ıḫtıyār ḳoymadılar. Muḫālafat u muʿānadat (8) kösin urup ʿışyān u ṭuġyān maydānıġa curʾat ḳadamın ḳoyup dururlar. (9) Bu cıhatdın amīr-ı kebīr ʿAvaż Biy ʿInaḳ alarnıñ taʾdīb u goş-mālı üçün Ḫāṣṣa Ḳuş Bégi (10) başlıġ umarā-yı ʿālī-mıḳdār ve şacaʿā-yı nām-dārnı Tört Töpe ve Béş Ḳalʿa sıpāhı (11) bile sana miñ ikki yüz sékkizde Ḳoñrat üstige yiberdi ve sıpāh-ı nuṣrat- (12) panāh Ḳoñratnıñ sar-ḥaddıġa yétgende alar ıstıḳbāl étip tansuḳāt (13) u pīş-keşler bile umarā-yı ʿıẓāmnıñ mulāzamatıġa yetip talbīs yüzidin (14) gürg-āştī ḳıldılar. Ol şarṭ bile kim kélür yıl Aral yurtınıñ zakāt (15) u ḫarācātı bile ʿAvaż ʿInaḳnıñ mulāzamatıġa barıp ḫıẓmat ḳılġaylar. Bu bahāna bile (16) umarā-yı ʿālī-cāh ve sıpāh-ı nuṣrat-panāhnı ḳaytarıp yana öz işleriniñ taḥṣīl (17) u takmīlıġa ıştıġāl körgüzüp dururlar ve sana miñ ikki yüz toḳuzda

141a

(1) Bars yılı Cadīda Ḫ(v)āca Éliniñ Vālīsı Yaḫşılıḳ Biy, Çaḳan ve Pīrım Yār ve ġayru-humānıñ (2) sıʿāyat u vasvasası bile kim bu bayt alarnıñ ḫālātıdın ḫabar bérür.

Bayt (3)

Iḫtırāz ét mekr u talbīs ahlıdın zınhār kim

Ādamī tazvīr ara şayṭāndın (4) artuḳdur basī

Ve ʿAvaż Inaḳnıñ ıṭāʿatıdın sar-keşlik āġāz étip Ḫ(v)āca (5) Éliniñ ḳalʿasın bérkitip bāc-gīr u rah-dārlarnı ol navāḥīdın çıḳardı (6) ve Ṣūfīlarġa ġāyıbāna muvāfaḳat körgüzüp ıṭāʿat-nāmalar yiberip durur. Çūn (7) bu ḫabar-ı vaḥşat-aṣar ʿAvaż ʿInaḳnıñ samʿ-ı şarīfıġa yetti, ʿayn-ı ʿınāyat ve banda-nuvāzlıġdın (8) amīr-ı roşan-żamīr, ṣāḥıb-ı tadbīr Şāh Nıyāz Atalıḳnı nām-zad étdi kim tā ol sar-keşte-i bavārī-[i] (9) żalālat ve āvāra-ı ṣaḥārī-[ı] cahālat yaʿnī Yaḫşılıḳ Biyni maʿa'l-atbāʿi ve afrādih pand (10) u naṣāyıḥ rah-numālıġı bile ıṭāʿat u farmān-bardārlıḳ ṣırāṭu'l-mustaḳīmıġa kiyürgey, (11) rıfḳ u muvāsā bāda-paymālıġı bile ınḳıyād u ṭāʿat-dārlıġ şarāb-ı ḫūş-güvārın içürgey. (12) Ammā ol şor-baḫt baʿżı muzdvar-pīşa ve şarārat-andīşalarnıñ ıżlāl u ıġvāsı bile (13) anıñ dék davlat-ı ʿuẓmā ve saʿādat-ı kübrānı özıġa mūcıb-ı nekbet ve sabab-ı külfet gümān ḳılıp (14) Pīrim Yārnı bir pāra çerik bile ıstıḳbālġa yiberip ḳalʿasıġa kirgüzmeyin kaytardı (15) ve baʿżıdın manḳūl durur kim ol vaḳtda Yaḫşılıḳ Biy atdın yıḳılıp oñ yanı- (16) nıñ ḳaburġaları şikest tapıp bıstar-ı zaḥmatda yatıp durur érdi. Bu işni (17) andın bī-ḫabar u bī-ıẕn ḳılıp durur érdiler ve sana-ı hıcrıyya miñ iki yüz onda

141b

(1) Tavuşḳan yılı ʿAvaż ʿInaḳ ʿamm-ı büzürgvārı Fāżıl Bégni Ḫ(v)āca Murād Ṣūfī ve Töre Murād (2) Ṣūfīġa mutābaʿāt yolıġa ve muṣādaḳat silkige dalālat ḳılmaḳ üçün Ḳoñratġa (3) yiberdi. Fāżıl Bég ol dıyārġa barıp alarnıñ manāzılıġa nuzūl ḳıldı. (4) Egerçi alarnıñ żamīr-ı ḫabāṣat-taḫmīrlarıda ʿadāvat u şarārat otı muştaʿıl (5) durur érdi. Ammā ol otġa ẓāhıran muṣālaḥa suyı bile teskīn bérip Fāżıl (6) Bégniñ ḳudūm-ı saʿādat-luzūmıdın masarrat u başāşat körgüzüp mafāḫarat (7) başın felek ẕırvasıdın ötkerdiler ve şāyasta żıyāfat u mıhmān-dārlıġ adāsıdın (8) soñra özleriniñ taʿallul u tavaḳḳufıda maʿāẕīr-ı vāfır ve bahāna-ı mutakāṣırġa mütemessik bolup Seyyid Naẕar Biyni (9) ekṣer aʿyān u aşrāf bile Fāżıl Bégniñ mulāzamatıda Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm dāru's-salṭanasige (10) uzattılar kim tā muṣālaḥa umūrıġa tekmīl bérgeyler. Fāżıl Bég yolda Ḫ(v)āca (11) Élige nuzūl ḳılıp Yaḫşılıḳ Biyge muşfiḳāna pand ve muḥıbbāna naṣīḥatlar bile ʿınād (12) u fasād ḫaṭıyyātıdın taḥẕīr körgüzdi ve tamhīd-ı mutābaʿatġa tarġīb u taḥrīṣ ḳılıp öz (13) muṣāḥabatıda ʿAvaż Inaḳnıñ mulāzamatıġa éltip carāyım-ı sābıḳasın şafāʿat (14) ḳılmaḳnıñ kefālatın ḳabūl ḳıldı. Ol şor-baḫt-ı davlat-ı bar-geşte baʿżı muzdvar (15) u muvasvıslarnıñ daġdaġa u vasvasası bile hem-rāhlıġ ḳılurdın abā u ımtınāʿ (16) körgüzüp Çaḳannı Ḫ(v)āca Éliniñ ekābır u maʿārıfı bile Fāżıl Bégge maṣḥūb ḳıldı. (17)

Ḳıṭʿa

Azdursa her kişini ḫudā rāh-ı rāstdın

Ġayrı hıdāyatı aña hīç eylemes asıġ

142a

(1) Né dost pandı sūd ḳılur né muḥıb sözi

Duşmanlıġ añlar ol aña kim ḳılsa dostlıġ (2)

Naẓm

Kişi kim aña ḳılsa davlat vadāʿ

Saʿādat yolıdın ḳılur ımtınāʿ (3)

Żalālatġa ışrār étip dam-ba-dam

Ḳoyar manfaʿatdın żararġa ḳadam

Ve éşitdüm kim (4) Fāżıl Bégni uzatġandın soñra özi anıñ mulāzamatıdın taḫalluf ḳılġan cıhatdın ba-ġāyat (5) nādım u paşīmān bolup durur. Ammā işni ötkerip durur érdi. Fāyıda ḳılmadı.

Ḳıṭʿa (6)

ʿĀḳıl oldur ki ġanīmat bilip iş furṣatını

Bérmeyin vaḳtnı élgidin olur kām-ravā (7)

Kim çū sar-māya-ı furṣat ḳolıdın bardı ne sūd

Ḳılmaḳ özini paşīmānlıġ ile ġam-farsā (8)

ʿAvaż Inaḳ marāḥım-ı ḫusravāna ve ʿavāṭıf-ı bī-kerāna bile Seyyid Naẓar Biy ve Çaḳan Atalıḳnı (9) aşbāh u ikfālarıdın mumtāz u sar-afrāz ḳılıp Ḳoñrat ve Ḫ(v)āca Éliniñ ayālatın (10) alarġa tafvīż étti ve Çaḳanġa pınhānī sıpārış ḳıldı kim “Eger Yaḫşılıḳ Biy mutābaʿat (11) dāyırasıġa ıṭāʿat ḳadamın ursa aña yaḫşılıḳ körgüzüp dāḫıl u muzāḥım bolmay (12) dar-gāh-ı ʿālam-panāḥġa yiber ve eger tamarrud yolıda ṣābıt-ḳadam tursa anıñ rışta-ı ḥayātın sıyāsat (13) tīġı bile munḳaṭıʿ ḳıl.” Ve bu muhamda aña muʿāvanat üçün Ḫāṣṣa Ḳuş Béginiñ aḳrabāsıdın (14) Teñri Yār Bégni ḳoşup yiberip durur. Yaḫşılıḳ Biy bu vāḳıʿanı éşitip mutābaʿat yüzidin (15) rıżā u taslīm maḳāmıġa kélip alarnıñ ḥużūrıġa aḳa ve inilerin yiberip taʿẓīm (16) u tekrīm bile ḳalʿaġa kirgüzüp

durur ve ol élniñ ayālatın Çaḳanġa musallam tutup özi (17) göşe-i ḫumūl ve künc-i ʿuzlat ıḫtıyār ḳıldı. Ol kūr-nemek-i ḥarām-zāda, Seyyid Naẓar Biyni

142b

(1) Ḳoñratġa uzatġandın soñra rıyāsat u ḥukūmat muḥabbatıdın Yaḫşılıḳ Biyniñ (2) ḥayātın öz davlatıġa sabab-ı zavāl ve mūcıb-ı ıḫtılāl bilip Ḫ(v)āca Éliniñ ḫāṣ (3) u ʿām ve şayḫ u şābbı bile hucūm ḳılıp ḥavlısınıñ aṭrāfın aylana ḳabadı. Yaḫşılıḳ Biy (4) oġlanları ve Yolış atlıġ bir ḫıẕmatkārı bile ḳabalıp özleridin dafʿ-ı żarar (5) ḳılur érdiler. Tā kim anıñ üçünçi oġlı Muḥammad Naẓarnıñ manklayıdın multūḳ oḳı (6) tégip cān taslīm ḳıldı. Atası anı āġūşıġa alıp manklayıdın būsa ḳılıp (7) içkeri üyġa kirgüzüp durur. Andın soñra oḳ ve taşnıñ zaḫmıdın (8) be-teng kélip İskender ve Ḳalandar atlıġ ikki oġlı ve Yolış-ı meẕkūr bile törtevi ḥavlıdın (9) çıḳıp maşaḳḳat-ı tamām ve ṣuʿūbat-ı mā-lā-kelām bile ızdıḥām arasıdın ḳutulup öz maḫẕūmı (10) seyyidu'l-ʿārıfīn ve murşıdu's-sālikīn Gedāy Ḫ(v)āca İşen sallamahu'llāhunıñ üyıġa (11) özlerin taşladılar. Tā kim ol Ḥażratnıñ ḥımāyat u şafāʿatı bile ol varṭadın (12) ḫalāṣ bolġaylar. Anda daġı élniñ ġulūsıdın ve taş ve kések żarbıdın (13) ʿācız bolup kūçege çıḳtı ve oġlanların ḳılıç çékmekdin mamnūʿ ḳıldı kim ʿışyān (14) u müfsidlik bile ʿālamdın barmaġaymız ve kelime-i şahādatnı tekrār étip ilgeri ḳadam (15) ḳoyup durur. Ol ḥālda tamnıñ üstidin yaġaç ḥavāla ḳıldılar. Ol (16) yaġaç başıġa tégip yıḳıldı. Ḫalḳ hucūm ḳılıp ḳılıç ve tayaḳ bile urup öltürdiler. (17) Bu vāḳıʿalar Cavzāda durur érdi. Oġlanlarıġa baʿżılar ḥımāyat körgüzüp varṭa-ı helāketdin

143a

(1) amān çıḳardılar. Faḳīr anıñ taʾrīḫın bu navʿ tapıp durur érdüm.

Taʾrīḫ

سير يخشيليق بئ پردل (2 امير نيك

نظير بودپرستم عديل بر حاتم

بجام قضا (3 بسعى بندهء جاهش جقان

چشيد شهد شهادت ز دست اهل ستم

ازين جهت خرد نكته سنج تأريخش (4

جقان كور نمك كشت كفته كرد رقم

ʿAvaż Inaḳġa ol ḫabar yétgendin soñ faḳīr- (5) nıñ atasın anıñ amvāl u cıhātınıñ ıstıḥṣālı üçün Ḫ(v)āca Élige buyurup durur. (6) Atam ol élniñ arasıġa barıp Yaḫşılıḳ Biyniñ mālı her kimde bolsa muṣādara ḳılıp (7) alıp anıñ avlād u ʿayālların Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazmġa kéltürüp canāb-ı (8) amārat-maʾābġa yétkürüp durur ve bu vāḳıʿadın soñra ikki ay munḳażī bolmasdın burun (9) Aralda Ṣūfīler Çaḳannıñ ġaflat u kāhıllıġıdın ḫabar tapıp Töre Murād Ṣūfī (10) bir kéçede ikki yüz kimse bile kélip Ḫ(v)āca Éliniñ ḳalʿasıġa kirdi. Ol kéçe Çaḳan (11) Biy żuʿafā-yı fāḥışa bile bazm tüzüp ġaflatnıñ cāmıdın sar-mast durur érdi. (12) Muʿānıdlar ġulġulasıdın āgāh bolup sar-āsīmavār turup cān havlıdın lıbāsın (13) kéye almayın yalañġaç ḳalʿadın taşlap ḳaçtı ve anıñ uluġ oġlı ʿAydaḳ, (14) kim yaḫşıġına bahādur yigit durur érdi, muʿānıdlar bile uruşup şahādat (15) daracasıġa yétüşdi ve Öte Ḳulı Atalıḳ ve Pīrim Yār ve Raḥmān Ḳulı Atalıḳ ve Nurman ibn Çaḳan (16) aḳa ve inileri bile ḳaçıp çıḳıp dururlar.

Naẓm

Amīrī kim bolur sar-mast-ı ġaflat (17)

Ḳılur andın vadāʿ ıḳbāl u davlat

Barıp aʿdāsıġa mülk ü dıyārı

Öler

143b

(1) {öler} yāḫūd bolur her yan fırārī

Töre Murād Ṣūfī ol memleketge mutaṣarrıf bolup (2) Ḫ(v)āca Éli ekābırıdın ʿAvaż Berdi Atalıḳnı Ḳoñrat Ḳara Nav-roz bile, kim ol (3) ʿAvaż Inaḳnıñ farmānı bile baʿżı muhımmāt üçün yaḳında barıp érdi, (4) tutup şahādatġa yétkürüp durur ve Raḥīm Berdi Atalıḳ başlıḳ (5) Ḫ(v)āca Éliniñ baʿżı ekābırın Ḳoñratġa köçürüp yiberip durur ve Ḳulabnıñ (6) camāʿasın taḳvıyyatı bile mustaẓhar ḳılıp ol ḳalʿanıñ ḥukūmatın Dosım Biyġa (7) tafvīż ḳıldı. Çaḳan Biy ḳaçıp kélgendin soñra ʿAvaż Inaḳ memālikdin (8) çerik yıġnap Ḫāṣṣa Ḳuş Bégi başlıġ umarā-yı nām-dār ve şacaʿā-yı duşman-şikārnı (9) cunūd-ı mavfūr ve cuyūş-ı nā-maḳdūr bile muʿānıdlar goş-mālı üçün Ḫ(v)āca Éliniñ üstıġa (10) yiberip durur. Ḫāṣṣa Ḳuş Bégi Aḳ Ḳum mavżıʿda daryānıñ ḳırağıġa tüşüp (11) Valī Atalıḳ ve ʿInāyatu'llāh Inaḳ ve Şāh Fulad Parvānçını miñ kişi bile ilgeri (12) yiberip özi tavaḳḳuf ḳıldı kim tā sıpāh-ı nuṣrat-panāh yıġnalġay. (13) Umarā-yı meẓkūr ıstıʿcāl bile ḳaṭʿ-ı manāzıl ve ṭayy-ı marāḥıl ḳılıp Geniges ḳalʿasıda Şāh Fulad (14)

Parvānçını uġruḳ bile ḳoyup Valī Atalıḳ ve ʿInāyatu'llāh Inaḳ yetti yüz kimse bile ötüp (15) Yañı Yaf ḥaddıda tavaḳḳuf ḳılıp Ḫ(v)āca Éliniñ aṭrāfıġa çapavul yiberip dururlar. (16) Ittıfāḳan ol kün Töre Murād Ṣūfī, Ḫ(v)āca Éliniñ atlıġ ve pıyādası bile çıḳıp (17) Yañı Yaf ayaḳınıñ ve Muzdıhḳān aṭrāfınıñ buġdayın aldurur érdi. Bu vāḳıʿadın

144a

(1) ḫabar-dār bolup yanıdaġı yıġın bile Béş Tam ḳırınıñ canūbıdın yürüp Valī Atalıḳ ve ʿInāyatu'llāh (2) ʿInaḳnıñ sıpāhınıñ ʿaḳabıdın çıḳıp alar āgāh bolġunça aralaşıp ḳatl (3) u küşişġa ıştıġāl körgüzüp dururlar. Ol çaġda amīrīn-ı meẕkūrīnnıñ (4) ḳaşıda üç yüz kişidin artuḳ leşker yoḳ durur érdi.

Maṣnavī (5)

Kerekdür sıpah-budġa huşyārlıġ
Sıpah ḥālatıdın ḫabar-dārlıġ
Ḳaravul yibermek (6) cavānıbġa çust
Körünmey yav étmek yaraġın durust
Hamīşa bolup ḥāżır u (7) ḫurramkār
Mudām ıḥtıyāṭ eylemek ıḫtıyār
Ki köpdür ki duşmanlar eylep (8) kemīn
Urupdur basā ḫaylġa tīġ-ı kīn
Kemīndin basā duşman-ı zīr-dast (9)
Béripdür uluġ şāhlarġa şikest
Basā şāh-ı bī-ḫurram, bī-ıḥtıyāṭ
Tapıpdur (10) ẓafar avcıdın ınḥıṭāṭ
Basā leşker-i ıḥtıyāṭ-āşnā
Kemīn-gāh-ı duşman- (11) dın olmış rahā

Ol aṣnāda ʿInāyat ʿInaḳnıñ atı yıḳılıp pıyāda boldı. (12) Ol ba-ġāyat oḳçı durur érdi. İstedi kim tīr-andāzlıġ bile aʿdānı (13) dafʿ ḳılġay. Yayınıñ kirişi üzüldi. Muʿānıdlar anı hucūm ḳılıp asārat (14) ḳaydıġa çéktiler.

Ḳıṭʿa

Ḳażā yetüşse kişi başı üzre tartıp tīġ (15)

Özini ḳılmas asıġ eylemek taraddudkār

Ne dast u pā ura alġay ne ḥarba belki bolur (16)

Ḳolı şal u ayaḳı leng u ḥarbası bī-kār

Ve Valī Atalıḳ mubārazat ḳılıçın calādat (17) ḳolıġa alıp arbāb-ı baġī u fasādnı ḳatlġa yétkürür érdi. Anıñ dağı atı yıḳılıp

144b

(1) esīr bolup durur. Andın soñ bahādurlardın baʿżı şahādatġa yetti. Ol cumladın (2) biri Metek Geniges durur érdi ve ekṣeri maʾsūr u maġlūl bolup dururlar ve çapavulçılar (3) bu ḥādıṣadın ıṭṭılāʿ tapıp ḳaçıp Parvānçınıñ ḳaşıġa barıp dururlar ve Çaḳan (4) dağı ol ḥādıṣada atdın yıḳılıp durur érdi. Maşaḳḳat-ı tamām bile ḳutulup durur (5) ve Öte Ḳulı Atalıḳ anıñ atın tutup Ṣūfīġa ḳoşulup durur ve rıvāyat ḳılurlar (6) kim Valī Atalıḳ Ḳuş Bégige padrūd ḳılurda “Men, menlik yüzidin!”(7) dép durur érdi kim “Aral ahlınıñ ne ḳudratı bar durur kim bizlerge muḳābıl (8) bola alġay. Eger ḳalʿadın çıḳsa bir ḥamlada barçasın ḳatl-ı ʿām ḳılıp başların (9) arabalar bile saña yiberürmiz.” Hamānā ol vāḳıʿa bu sözniñ kesāfat u şomlıġı- (10) dın durur érdi kim Téñri taʿālā ḳahrınıñ otı mundaġ nafs tund-bādıdın (11) tīz bolur ve ġażabınıñ daryāsı bu navʿ ḳavl ṣarṣarıdın ṭūfān-ḫīz.

Ḳıṭʿa

Mādīndın (12) köñülni pāk eylep

Ḫūy tut ʿacz u inkisār bile

Tā ki ḳahrıdın nacāt tapıp (13)

Bolġa sén luṭf-ı Kirdigār bile

Töre Murād Ṣūfī bandīlarnı ḳalʿaġa yiberip özi (14) altı yüz kimse bile Güyük Ḳalʿanıñ üstıġa kélip Şāh Fulad Parvānçını muḥāṣara (15) ḳıldı. Kéçe Ḫ(v)āca Élige ḳaytıp ikki kündin soñra ʿInāyatu’llāh Inaḳnı ḥabsdın (16) çıḳarıp Ḳoñrat ve Manḳıt ve Ḫ(v)āca Éliġa çapḳulatıp şahīd ḳıldurdı. (17) Yetti künde Ḫāṣṣa Ḳuş Bégi ve umarā-yı ʿıẓām, sıpāh-ı carrār ve leşker-i ḫūn-ḫ(v)ār bile

145a

(1) kélip Güyük Ḳalʿanı leşker-gāh ḳıldı ve Ḫ(v)āca Éliniñ üstige aġır (2) ḳoşun bile nahżat étip Yamġurlı nahrınıñ kenārıda Ḳarabaş Kéçüyde (3) talāḳī-ı farīḳayn vāḳıʿ

bolup ḥarb-ı[145] ʿazīm rūy bérdi ve dıl-āvarlar āstīn-ı şucāʿatdın (4) bāzū-yı calādatın çıḳarıp ve mubārazat ḳılıçın nıyām-ı ıntıḳāmdın çéḳip ve tahavvur (5) yegrenin maydān-ı kār-zārġa sürüp andaḳ sar-afşānlıġ ve ḫūn-rīzlik ḳıldılar kim (6) aʿdā-yı davlat alarġa muḳāvamat u muḳābalat ḳıla almayın hazīmat ṭarīḳası bile (7) kéyinrek ḳozġaldı ve şacaʿā-yı kīne-güẕār zor ḳılıp muʿānıdlar yasavınıñ (8) allıda yatġan mergenlarġa özlerin yétkürüp atmaḳġa furṣat bérmeyin barçasın (9) ḳılıç damıdın ötkerdiler. Bu vāḳıʿadın soñra Töre Murād Ṣūfī munhazım bolup ḳalʿaġa (10) kirdi. Ol mavżıʿnı ḥālā "Mergen Ḳırılġan" dérler ve ol uruşda Ḳoñrat Ḫ(v)āca Nıyāz (11) Ḳuş Köprügī, kim nām-dār bahādurlardın durur érdi, şahādat taptı ve Ḫāṣṣa Ḳuş (12) Bégi ḳalʿanıñ allıġa barıp kéçeġaça muḥāṣara ḳılıp leşker-gāhġa ḳayttı. (13) Bu ṭarīḳada arbāb-ı fasād ve aṣḥāb-ı ʿınādnı üç ayġaça ḳatıġ ḥışārġa tutup muḥārabāt-ı (14) mutaʿaddıda ve muḳātalāt-ı mutanavvıʿa ẓuhūrġa yétkürüp durur. Bu muddatda bir neçe ayyām mutamādī (15) Ḳarabaş Kéçüyin muḫīm-ı ḫıyām-ı maymanat-ancām ḳıldılar. Ol uçurda Valī Atalıḳ (16) ve Allāh Berdi Biy Ḳıpçaḳ ve Ḳara Bég Manḳıt yetti kimse bile ḥabsdın muḫallaṣ tapıp (17) ḳaçıp kéldiler. Andın soñra bir neççe avḳāt-ı mutavālī Sallı Saḳḳāsın muʿasker-i leşker-i

145b

(1) ḳıyāmat-aṣar ḳıldılar. Bir kün Ḳuş Bégi tadbīr étip ol mavżıʿda çerikniñ (2) aġır yüklerin taşlap Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm dāru's-salṭanasıġa köçüp durur. Aral- (3) nıñ sıpāhı bu vāḳıʿadın ḫabar tapıp sıpāh-ı nuṣrat-panāhnı <taşlap> ḳaçtı. Gümān ḳılıp taʿcīl bile (4) Ḳuş Béginiñ ʿaḳabıdın yürüş ḳıldılar ve Aḳ Töpede sāḳa-ı leşkerge (5) yetip uruş salıp dururlar.

Umarā-yı ʿıẓām ḳaytıp camāʿa-ı bāġıyyadın damār çıḳardılar. (6) Töre Murād Ṣūfī ikki yüz kimse bile ḳaçıp ḳutuldı ve özgesi bahādurlarnıñ ḳolıda (7) ḳatl u esīr bolup dururlar. Andın soñra Töre Murād Ṣūfī ʿācız u mütekessir bolup élçi (8) yiberip ṣulḥ ḳıldı ve umarā-yı ʿıẓām bile murācaʿat étgendin soñra yana muḫālafat (9) u muʿānadatġa ısrār ḳılıp Ḫāṣṣa Ḳuş Bégi ve Bég Pūlād Atalıḳ umarā-yı ʿıẓām bile (10) kerratan baʿda uḫrā ve marratan baʿda ūlā Ḫ(v)āca Éliniñ ḳaṣdıġa leşker çéḳip yetti yılġaça (11) Töre Murād Ṣūfīġa goş-māl-ı balīġ ve dast-burd-ı ʿaẓīmlar yetkürüp dururlar. Eger ol (12) aralıḳdaġı vaḳāyıʿ-ı keşīru'l-badāyıʿnı tafṣīlan ẕikr ḳılılsa yümkin kim bu muḫtaṣarġa güncāyış (13) ḳılmaġay. Bu cıhatdın ḳalamnıñ çābük-ḫırām yegreni ıcmāl maydānıġa (14) surʿat u şıtāb ḳadamın ḳoydı.

[145] Metinde (حربی) şeklindedir.

Şah-zāda Maḥmūdnıñ Zamān Inḳılābıdın (15) **ve Zamān Şāh Iḫtılāfıdın Mülkidin Ayrılġanı, Istımdād u Istıcāşa Ṭarīḳı Bile Buḫārā** (16) **Ṣūbıġa ʿAzīmat Ḳılġanı ve Şāh Murād Valīʾ-ı Nıʿamınıñ Tutsaḳıġa Tüşüp Tadbīr Bile Ḳutulġanı** (17) **ve Ḫ(v)ārazm Cānıbıġa Mutavaccıh Bolġanı ve ʿAvaż Inaḳnıñ Aña Şafḳat u Iltıfātı ve Anıñ Vaḳāyıʿ-ı Ḥālātı**

146a

(1) Bu vāḳıʿa şekeristānınıñ ṭūṭī-ı şeker-bayānı ve bu dāstān bostānınıñ (2) ʿandalīb-ı ḫūş-alḥānı yaʿnī ḫāma-ı dū-zabān mundaġ afsāna-ḫ(v)ānlıġ ḳılur kim fī-şuhūr (3) sana işnā-ʿaşar ve miʾatayn ve alf Yılan yılı Hındūstān ve Ḫurāsān memālikiniñ (4) pād-şāh-ı farmān-farmāsı Témür Şāh valad-ı Aḥmad Şāh-ı Afġānīnıñ valad-ı arşadı Sulṭān-ı (5) ṣāḥıb-ı cūd Şah-zāda Maḥmūd öz ḳardaşı Şāh Zamān bile mülk cıhatıdın nızāʿ ḳılıp muḥārabāt-ı (6) bısyār ve muḳātalāt-ı bī-şumār vuḳūʿıdın soñra ınḳılāb-ı zamān ve ḥavādış-ı davrāndın (7) mükerreren şikest u hazīmat tapıp Marv nāḥıyyatıġa mutavaccıh bolup durur kim tā Amīr Nāṣıru'd-dīn Töre- (8) niñ muʿāvanat u dast-yārlıġı bile atası Şāh Murād valīʾ-ı nıʿamıdın madad alıp (9) mülkin ṭalab ḳılġay. Amīr Nāṣıru'd-dīn aña bir ikki kün mıhmān-dārlıġ ḳılıp Buḫārāda atası- (10) nıñ ḳaşıġa yiberdi ve Şāh Murād valīʾ-ı nıʿamı anıñ ḳadr u martabasıġa köre (11) ʿızzat u ıḫtırām ḳılmadı. Belkim tutsaḳ rasmı bile anıñ muḥāfaẓat u muḥāsabatıġa ḳıyām körgüzdi. (12)

Ḳıṭʿa

Ol ki anıñ ẕātıda nā-merdlik munżam durur

Ḳılma anıñ sarı mayl u ṣuḥbatını ıḫtıyār (13)

Bolmas andın yaḫşılıġ mavcūd belkim körgüzür

Cahdlar kim tā seni ḳılġay yamanlıġ (14) birle ḫ(v)ār

Şah-zāda Maḥmūd anıñ ḫayāl-ı fāsıd ve raʾy-ı nā-musāʿıdıdın muṭṭalıʿ bolup baʿżı umarā u nudamāġa (15) ruşvat bérip ḥac ırādasın bahāna étip ruḫṣat-ı ʿazīmat ḥāṣıl étti ve sana miñ ikki yüz on (16) üçde, āftāb Cavzā burcıda durur érdi, Buḫārādın şıtāb bile çıḳıp Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm ṣūbıġa (17) mutavaccıh bolup durur. Amīr ʿAvaż Inaḳ umarā-yı ʿālī-şān ve avlād-ı gerdūn-tuvānın ıstıḳbālıġa

146b

(1) yiberip taʿẓīm-ı tamām ve tekrīm-i mā-lā-kelām bile kéltürüp Ata Nıyāz Arbābnıñ davlat-ḫānasıġa, kim manzıl-ı (2) ḫūb ve maḳām-ı marġūb durur érdi, tüşürüp durur.

ʿUluvv-ı hımmat ve sumuvv-ı şafḳatdın żıyāfat u mıhmān-dārlıġġa (3) ḳıyām körgüzüp her kün vaẓīfasıġa mablaġ-ı vāfır ve vach-ı mütekāṣır muḳarrar ḳıldı. Amārat-panāh (4) ve ayālat-dast-gāh Balta Nıyāz Aḳa ve Muḥammad Amīn Aḳa ve Küçek Arbāb ve Muḥammad Arbābnı, kim Sart camāʿasınıñ (5) marcıʿ-ı ılayhı durur érdiler, anıñ ḫıẕmatıda ḳoyup özi dağı baʿżı kéçeler taşrīf éltip (6) aḥvālıdın pursış ḳılıp dıl-cūylıġ körgüzdi. Ārī mıhmān ʿaṭıyya durur Vāḥıbu'l-ʿaṭāyā mavhıbatı- (7) dın ve hadıyya durur Ḫālıḳu'l-barāyā Ḥażratıdın. Mundaġ ʿaṭıyya ḳadrın sufla ḫaylı bilmes ve bu navʿ hadıyya (8) şükrin kerem ahlı favt ḳılmas.

Ḳıṭʿa

Egerçi ulus allıda yoḳ turur

Uluġ tuḥfa (9) mīhmāndın ʿazīz

Velīkin kerem ehlige mīhmān

Muruvvat ara kéldi cāndın ʿazīz (10)

Ammā Şāh Zamān, Şah-zāda Maḥmūdnıñ Buḫārāġa kélgen ḫabarnı éşitip Şāh Murād valīʾ-ı nıʿamıġa (11) tuḥaf-ı vāfī ve hadāyā-yı kāfī bile élçi yiberip durur kim "Şah-zādanı öltürsünler yā tutup (12) munda yibersünler. Tā kim dostlıġ asāsı ve yek-cihetlik bınāsı muḥkem u muşayyad bolġay." (13)

Şāh Murād Biy bu cıhatdın Şah-zādanı tutsaḳdın çıḳarıp muṭlaḳu'l-ʿınān ḳılġanı (14) üçün ba-ġāyat paşīmān u nādım bolup muʿtamad kişileridin Mullā Balta dégenni ʿAvaż (15) Inaḳnıñ dar-gāh-ı ʿālam-panāhıġa rısālat rasmı bile ıltımās ḳılıp yiberip durur kim Şah-zādanı (16) munda ḳaytarıp yibersünler. ʿAvaż Inaḳ anıñ sīne-i ıltımāsıġa dast-ı rad urup vaḥşat- (17) āmīz cavāblar bile élçisin ḳaytardı ve āftāb Mīzān burcıġa taḥvīl ḳılġandın soñra

147a

(1) Şah-zāda ıltımās ḳıldı kim "Ruḫṣat bérseler tā kim Īrān pād-şāhı Bābā Ḫannıñ (2) aldıġa barıp yurtumnı ṭalab ḳılsam." ʿAvaż Inaḳ ol ıltımāsın mabẓūl tutup yol yaraġın (3) ve safar asbābın muhayyā u āmāda ḳıldı ve żıyāfat-ı şāhāna ve marāḥım-ı ḫusravāna bile Şah-zādanı (4) öz davlat-ḫānasıġa ündep muʿazzaz u mükerrem ḳılıp muṣāḥıb u mulāzımların ınʿāmāt-ı vāfır (5) ve ıḥsānāt-ı mütekāṣır bile ḫursand u barūmand étti ve ʿızzat-ı tamām bile uzatıp özi dağı (6) bir yaġaç yolġaça muşāyaʿat ḳılıp Yomut ekābırıdın Uşaḳ Naẓar Atalıḳnı ḳoşup (7) vadāʿ ḳıldı ve Şah-zāda Maḥmūd, Ṭahrānġa

barıp Bābā Ḫandın dağı ʿızzat u mıhrbānlıḳ körüp (8) durur. Sana-ı hıcrıyya miñ dağı ikki yüz on törtde Ḳızılbaşıyya sıpāhı- (9) nıñ ımdād u muʿāvanatı bile barıp Kābul ve Ḳandahārnı musaḫḫar ḳıldı ve Şāh Zamānnıñ (10) közıġa mīl çékdürüp Bālā Ḥıṣārda maḥbūs ḳıldı ve salṭanat taḫtıġa culūs ḳılıp (11) atası ḳalam-ravın taḫt-ı farmānıġa kiyürdi. Üç yarım yıldın soñra sana miñ dağı (12) ikki yüz on sékizde cumāda'l-avvalnıñ avāḫırıda inisi Şāh Şucāʿu'l-mülk ḫurūc (13) ḳılıp anı tutup Bālā Ḥıṣār ḳaydıġa çékti ve émdi éşitürmiz kim sana miñ ikki yüz yigirme törtde (14) Mīr Ḥāmıd Vazīrnıñ saʿyı bile Şāh Maḥmūd ıṭlāḳ tapıp Ḳandahārnı alıp durur ve Şāh Şucāʿu'l-mülkni (15) munhazım ḳılıp ḳatlġa yétkürüp durur ve ekṣer Hındūstān ve Keşmīr ve baʿżı Ḫurāsānda pād-şāh-ı ʿaẓīmu'ş-şān (16) bolup durur ve hem ol yıl ẕu'l-ḥıccada Ḥażrat-ı sulṭān-ı ṣāhıb-ḳırān, muʿallā-mekān, al-muḫtaṣ bi-ʿināyati'l-Meliki'l- (17) Mannān abu'l-muẓaffar ve'l-manṣūr Muḥammad Raḥīm Bahādur Ḫan ṣayyada'llāhu taʿālā erkāni davlatih ve ḫallada āṣāri şevketihniñ

147b

(1) mulāzımlarıġa anıñ ıḫlāṣ-nāması kéldi.

Töre Murād Ṣūfīniñ Araldın Kélip Oraẕ ʿAlī (2) **Supaḳnıñ Saʿyı Bile Manḳıtnı Alġanı ve Umarā-yı Nām-dārnıñ Leşker-i Ḳıyāmat-aṣar** (3) **Bile Anıñ Ḳaṣdıġa Ḳozġalġanı, Muḥammad Nıyāz Bég ve Davlat-yārnıñ Kātġa Kirip Ḳırılġanı ve** (4) **Sulṭān Cannat-Mekān Él Tüzer Muḥammad Bahādur Ḫannıñ Manḳıt Üstıġa Barıp Töre** (5) **Murād Ṣūfī Anıñ Bile Muṣālaḥa Ḳılġanınıñ Dāstānı Durur**

Ṣaḥīfa maydānınıñ (6) maʿreke-sāzı varaḳ baydāsınıñ yeke-tāzı aʿnī ḫāma-ı ʿanbar-şamāma bu navʿ ınşā-bendlik ḳılur kim (7) Manḳıt uruḳı Yomut ḥarāmīlarınıñ saraḳa u taʿaddīsıdın be-teng kélip fī-şuḥūrı racabu'l-muraccab (8) sana ḫamsa ve ʿaşar ve miyatayn ve alf atalıḳ arnāsınıñ ḳıraġıdın köçüp daryā kenārıda Basū ḥudūdıda, (9) kim ol mavżıʿ Yumrı bile Ḳıpçaḳnıñ arasıda vāḳıʿ durur, küren ü çap ḳılıp öltürüp durur. (10) Ol uçurda Manḳıt ulusınıñ ḥākimi Téñri Berdi Biyniñ oġlı Masav Biy durur érdi (11) ve Oraż ʿAlī Supaḳ anıñ bile manṣab-ı ḥukūmat cıhatıdın munāzaʿat körgüzüp sözi (12) Inaḳnıñ mulāzımlarıġa maḳbūl u masmūʿ tüşmey burunġı martabasıdın dağı maḥrūm boldı. (13) Bu sababdın kīne ü nıfāḳnıñ şarāratı köñlide rusūḫ tapıp ḥaḳad u ḥasad otı sīneside (14) multahıb bolup Ḫ(v)āca Murād Biy ve Töre Murād Ṣūfīġa kişi yiberip Manḳıtġa çaḳurup durur. Alar Süyün (15) Biy ve Bābā Bég ve Ḫudā-yār ibn Davlat-yārnı bir bölek çerik bile anıñ kişisıġa maṣḥūb (16) ḳılıp yiberip durur. Alar hem

ol yıl Ḥūtda ramażānu'l-mubārekniñ yigirme törtlençi kéçeside, (17) kim çahār-şanba kéçesi durur érdi, Manḳıtġa kirip Oraż ʿAlī Supaḳnıñ manzılıġa

148a

(1) nuzūl-ı ıclāl körgüzüp dururlar. Oraż ʿAlī Supaḳ, Masav Biyni tavābıʿı bile tutup maḥbūs étti. (2) Soñġı kün Masav Biyni şahādat daracasıġa yétkürüp dururlar. Başını késip Ḳoñratġa (3) yiberip dururlar. ʿAvaż Inaḳ meẕkūr māhnıñ yigirme altısıda cumʿa küni Şāh Nıyāz Atalıḳ (4) ve Bég Pūlād Atalıḳ başlıġ umarā-yı ʿıẕāmnı ağır çerik bile Manḳıt üstıġa buyurdı. (5) Alar Yumrı ḳorġanınıñ allıda leşker-gāh ḳılıp aynıñ yigirme sékkizide dū-şanba (6) küni Manḳıtnıñ üstıġa barıp uruş saldılar. Muḥammad Nıyāz Bég ibn Ḫudāy (7) Berdi ʿInaḳ bahādurlar bile ʿınād ahlıġa şikest bérip mutaʿāḳıb kürenġa kirip ḳatl u ġāratġa (8) maşġūl bolup dururlar ve ol aṣnāda Şāh Nıyāz Atalıḳ ḥazm u ıḥtıyāṭ ḳavāʿıdın (9) meslūk tutup sıpāhnı ġalaba bile kirmekdin manʿ ḳılıp durur. Ammā ol ıḥtıyāṭ (10) ḫaṭā durur érdi. Çūn muʿānıdlar körüp durur kim bahādurlar izidin kişi kélmedi. (11) Yañıdın hucūm ḳılıp bahādurlar üstige yügürüp ʿaẕīm muḥāraba körgüzüp dururlar. (12) Bahādurlar azlıḳ cıhatıdın kem kem özlerin kéyn tartıp "iḥtaẕarū mina'l-balā" faḥvāsı bile (13) kürendin çıḳtılar. Bu vāḳıʿada Ḫażar Éliniñ urugıdın Fayżu'llāh On Bégi, kim küren (14) kūçeleride ilgeri yürüp mubārazat körgüzür érdi, anı Manḳıt ʿavāmı hucūm ḳılıp (15) şahādat daracasıġa yétkürüp dururlar. Eger ol kün Şāh Nıyāz Atalıḳnıñ (16) musāhalatı bolmasa Manḳıt küreni maftūḥ bolup durur érdi. Ammā maşıyyat-ı taḳdīr-ı Rabbānī ve ıḳtıżā-yı (17) ḳażā-yı Yazdānī bu navʿ durur érdi.

Rubāʿıyya

Her iş ki cahāndadur ḳażā-yı taḳdīr

Taḥḳīḳ ki

148b

(1) bolġuluḳ durur bī-taġyīr

Tadbīr ol iş dafʿıġa ḳılmas taʾṯīr

Belkim sabab-ı vuḳūʿı (2) bolġay tadbīr

ʿĪd-ı şıyāmdın soñra Töre Murād Ṣūfī Aral sıpāhı bile kélip Manḳıtġa (3) kirip durur ve üç ḳatla kürendin dılīrāna çıḳıp umarā-yı nām-dār ve şacaʿā-yı duşman-şikār bile (4) maṣāf ḳılıp bahādurlarnıñ dast-burdıdın şikest tapıp kürenge ḳabaldılar. (5) Bu

ḥurūbda Ḳılıç Inaḳ ve Muḥammad Nıyāz Bég ibn Ḫudāy Berdi Inaḳ ve Muḥammad Cān Bég ibn (6) Ḳutluḳ Muḥammad ʿInaḳ kār-zār-ı ʿacīb ve muḥārabāt-ı ġarīb ẓuhūrġa yétkürüp durur kim ʿaskerīndin (7) ġulġula-ı taḥsīn ve ġırīv-ı āfarīn felek ḥışārınıñ ḥucla-nışīnlarıġa rastaḫīz salıp durur. (8) Muḥammad Cān Bégniñ avvalġı şucāʿatı ol durur érdi. Bu muḥāraba-ı vaḥşat-āmīz ve muḳātala-ı dehşet- (9) engīzdin soñra Töre Murād Ṣūfī sıpāh-ı nuṣrat-panāhġa muḳāvamat u muḳābalat (10) ḳılmaḳdın ʿācız kéldi ve ḳabal ımtıdā[d]ıdın ḫāyıf u hırāsān bolup kürende (11) dağı fārıġ oltura almadı.

Maṣnavī

Sıpah-dārlardın körüp goş-māl

Bolup ṣūfī (12) ol navʿ āşufta-ḥāl

Ki eylep taḥaṣṣun küren içre ol

Anıñ dék ki ḳabżıyyat içre köñül (13)

Ne yārā tapıp çıḳġalı taşḳarı

Ne āsūda-ḫāṭır bolup içkeri

Ne ḳaçmaḳġa rāh-ı nacātı (14) tapıp

Ne uçup kéterġa ḳanatı tapıp

Āḫıru'l-amr taḳdīm-ı muşāvarat u tadbīrdın (15) soñra aḳası Ḫ(v)āca Murād Biyġa kişi yiberip durur kim "Tengnāy-ı muḥāṣaraġa giriftār bolup varṭa-ı muḫāṭaraġa (16) tüşüp dururmız ve daryādın özge nacāt yolı masdūd bolup durur. Eger kéme yiberilmese dīdār ḳıyāmatġa (17) ḳalġusı durur." Ḫ(v)āca Murād Biy bu ḫabar-ı vaḥşat-aṣarnıñ ıstımāʿıdın kānūn-ı sīnesige ot tüşüp

149a

(1) yüz kéme camʿ ḳılıp her kémeġa on mergen salıp kiçik inisi Şāh Murād Bégge (2) yüz atlıġ ḳoşup kémeler bile yiberip durur. Alar daryānıñ içidin kélip Manḳıtġa kirdiler (3) ve ol aṣnāda Bābā Bég ibn Ḫ(v)ācam Berdi Ḳuş Bégi kim köp yıldın beri (4) fasād u ʿınād ṭarīḳası bile Ḳoñratġa barıp Ṣūfīlarġa muṣāḥıb bolup durur érdi (5) ve Töre Murād Ṣūfī bile Manḳıtġa kélip durur érdi. Töre Murād Ṣūfīnıñ (6) ḥīla u tadbīrı bile pınhānī Kātġa kélip inisi Cumaḳ Bég ve oġlı Şāh Nıyāz (7) Bégge ḫabarlaşup ol ikevin daġdaġa-ı żalālat-afzā ve vasvasa-ı vakāḥat-ışmā bile (8) ṣırāṭu'l-mustaḳīm ıstıḳāmatıdın azdurup alar mutaṣaddī u mutaʿahhıd bolup dururlar kim (9) "Her ḳaçan

sıpāh-ı nuṣrat-panāh kéltürseñ Kātnıñ ḳorġanın (10) tapşururmız.” Andın soñra Bābā Bég, Ṣūfīnıñ ḳaşıġa barıp başārat bérdi. (11) Ṣūfī aña Muḥammad Nıyāz Bég ibn Ḫ(v)āca Ḳulı Inaḳ ve Davlat-yārnı yüz güzīde yigit bile, kim (12) Aral çeriginiñ zubdası durur érdiler, ḳoşup yiberip dururlar (13) ve alar tañ vaḳtıda ol ikki şor-baḫtnıñ muʿāvanat u madadı bile Kātġa (14) kirdi. Bu vāḳıʿa İt yılı sana miñ dağı ikki yüz on altıda ẕu’l-ḳaʿdanıñ (15) on ikiside sa-şanba ṣubḥı ve Ḥaml avāḫırıda érdi. Ol āvānda amīr-ı kebīr (16) ʿAvaż Biy ʿInaḳ Ḫīvanīk arıḳın ḳazdurur érdi ve her kün taşrīf (17) ḥużūrı bile ḳazu ahlın muftaḫır u sar-afrāz ḳılur érdi. Dastūr-ı

149b

(1) maʿhūd bile ol sa-şanba küni ḳazu üstige atlandı. Ol kün faḳīr hem mulāzım-rikāb (2) durur érdüm. Neçege yetgende, kim ḳazunıñ bir ḥaddı ol yer durur érdi, Maḥmūd Nıyāz (3) Bég, valad-ı arşad Téñri Berdi Bég, Nayman Ibrāhīm Inaḳnıñ oġlı Muḥammad Saʿīd (4) Atalıḳ bile Kātdın ḳaçıp kéldi. ʿAvaż Inaḳ ḳazu umūrın baʿżı muʿtamad kişilarıġa (5) tafvīż ḳılıp şeherge murācaʿat körgüzüp durur. Tā kim Kāt muḥāṣarasıġa sıpāh (6) buyurġay. Ol kün Ḫīvaḳ tavābıʿātınıñ çerigini camʿ ḳılıp çahār-şanba küni ḫan-ı (7) Cannat-mekān Él Tüzer Bégni Kātnıñ üstige yiberdi. Ol Ḥażrat henüz yetmey (8) durur érdi. Ḳurbān Ḳulı Bég, Kāt ahālīsı bile muʿānıdlarnı maʾsūr u maḳtūl ḳıldı. Bu ıcmāl-ı (9) tafṣīlı ol durur kim aʿādī, ḳalʿaġa kirgende Ḳurbān Ḳulı Bég żarūrat- (10) dın ınḳıyād körgüzüp mudārā ḳılur érdi. Çahār-şanba küni ṣubḥı çaġıda (11) Kātnıñ ahālī u mavālīsın özıġa muttafiḳ ḳılıp kūçelerni masdūd étip (12) muʿānıdlarnıñ üstige yügürüp ḳatlġa ıştıġāl körgüzüp dururlar. Ol (13) vaḳtda aʿdā-yı davlat darvāzada olturup Davlat-yār, sāzandalıḳ (14) ḳılıp özıniñ aşʿār-ı rekāket-āṣārıġa mutarannım bolup ʿālamdın bī-ḫabar durur érdiler. (15) Şāh Nıyāz Bég Kāt ahlınıñ ġulġulasın éşitip kūçeġa çıḳtı. Körüp durur kim iş (16) özge durur. Curʾat ḳılıp Ḳurbān Ḳulı Bégge ḥarba yétkürdi. Ḳurbān Ḳulı Bég Kāt ahlı bile (17) hucūm ḳılıp anı ḳatlġa yetkürüp dururlar ve darvāzaġa ḳoyulup Muḥammad Nıyāz Bég başlıġ muʿānıdlarnı maʾsūr

150a

(1) u maḳtūl ḳıldılar ve Davlat-yār darvāzanıñ darīçasıdın çıḳıp ḳaçıp (2) durur érdi. Anı bir cavāzçı urup öltürüp durur.

Rubāʿī

Ol masḫara mufsıd u (3) ḥarāmī-saffāk

Ẓāhır atı ṣūfī u żamīrı nā-pāk

Tañ vaḳtı urar érdi ʿalālıġ lāfın (4)

Ravġan-gerī anı çāştgāh ḳıldı helāk

Altmış kimseni öltürüp ottuz nafarnı (5) asārat ḳaydıġa çéktiler. ʿAvaż Inaḳnıñ farmān-ı lāzımu'l-ıẕʿānı bile alar dağı (6) sıyāsat-gāhda ḳatlġa yétüşüp durur ve on bir kimse ḳaçıp varṭa-ı helāketdin (7) ḳutulup dururlar. Ḥażrat-ı ustād-ı kirāmī ve vālā-maḳāmī, zubda-ı avlād-ı ʿAlī Seyyid Muẓaffar (8) Ḫ(v)āca Mutavallī ol camāʿa taʾrīḫın tapıp durur. (9) Faḳīr bu vaḳāyıʿnı bahār taʿrīfı ve ʿAvaż Inaḳnın tavṣıfı bıle naẓm silkige (10) çékip durur érdüm. Andaḳ kim

سکّان در سال پك مرده است

Maṣnavī

Kétür sāḳıyā bāda-ı lāla-reng

Anı (11) sıpḳaray şād olup bī-direng

Ki faṣl-ı bahār oldı u vaḳt-ı gül

Zamān-ı (12) ṭarab furṣat-ı şurb-ı mul

Rıyāḥīn bile yer yüzi bostān

Çéçekler ḳılıp gülistānlar (13) ʿıyān

Kéyip sar-ba-sar sabzası kög ḳabā

Meger ḫayl-ı duşmanġa tutmış ʿazā

Bolup ġonçası (14) dost paykānıdın

Güli ḫaşmlar zaḫmınıñ ḳanıdın

Kemendin yayıp sunbul aʿdā üçün (15)

Açıp közni nergis tamāşā üçün

Açıp aġzını ġonça-ı nastaran

Bolup ahl-ı kīn ḥālıġa (16) ḫanda-zan

Bolup lālalar her ṭarafdın ʿıyān

ʿAdū dāġlıġ köñlidindür nışān (17)

Muḥıblarġa bulbul şanā-ḫ(v)ān bolup

Valī ḫaṣm sogide nālān bolup

Ḫuṣūṣan

150b

(1) Bu bir yān ki ṣubḥ-ı ẓafar

Başārat gülin açtı aytay ḫabar

Ki bu yıl ki hıcrat bile tā bu dam (2)

Miñ ve iki yüz érdi on altı hem

Tapıp érdi ẕu'l-ḳaʿdadın goyıyā

ʿAdū içre (3) on iki kün ınḳıżā

Töre Ṣūfī ol kim yamanlarġa baş

ʿAdāvat ara körgüzüp ıntıʿāş (4)

Érür ḥālıyan Manḳıt içre ḳabal

Bolup camʿ davrıda ḫayl-ı Aral

Anıñ allıdın neçe avbāşlar (5)

Ḳaraḳçılıḳ üçün ḳoşup başlar

Tapıp élni ġāfılraḳ öz baḫtıdın (6)

Ḫabarsız zamān-ı gerdiş saḫtıdın

Bınā ki sa-şanba kélip vaḳt-ı ṣubḥ

Kirip Kātġa (7) ḳıldılar asru fatḥ

Balī ger acal yetse her ṣaydġa

Kélür öz ayaḳı bile ḳaydġa (8)

Éli birle Ḳurbān Ḳulı Bég-i ʿahd

İki kün tamām ötmeyin ḳıldı cahd

Ki bu bir neçe ḫayl-ı bī-bākġa (9)

Ne bī-bāk arẕāl-ı saffākġa

Bérip yol bu şahar içre bolmaḳ muṭīʿ

Érür ġāfıl allıda (10) asru şanīᶜ

Bu sözni dében ḳıldılar rastaḫīz

Çékip her sarı nīza u tīġ-ı (11) tīz

Hucūm eylep ahl-ı ᶜadāvat sarı

Açıp ḳollarını calādat sarı

Yarıp baᶜżı (12) köksini ḫancar bile

Ézip bażı cısmını şaş-par bile

Barıp ḳanları (13) sayl déḳ her ṭaraf

Bolup cānları cısm dék bar-ṭaraf

Késip başların (14) maḥv étip nāmını

Ayaḳ astıġa taşlap acsāmını

Alardın ḳılıp baᶜżını (15) dast-gīr

ᶜUḳūbat ḳuyūdıġa eylep esīr

Barı boldı mucrā kélip şāhġa

Ḳayu (16) şāh sulṭān-ı Cam-cāḫġa

ᶜAvaż Biy ᶜInaḳ u şah-an-şahdın

Bin ḫan-ı (17) Ḫīvaḳ Muḥammad Amīn

Amārat-şıᶜār u aṣālat-panāh

Ḥukūmat-dıṣār u felek-cāy-gāh

151a

(1) Muᶜīn-ı mesākīn érür hımmatı

Ulusġa tüşüp sāya-ı raᵓfatı

Şarīᶜat durrını (2) ḳılıp zīb-ı tāc

Bérip mıllat-ı Aḥmadīġa ravāc

Şucāᶜat çaġı Rustam- (3) āyīn kélip

Saḫāda daġı Ḥātım-āyīn kélip

Sikender kibi dahr mülkin alıp (4)

Cahān kişverige ʿulāla salıp

ʿAdālat sarīrıda tutsa mekān

Ḳılur bendelik (5) yüz Anoşīrvān

Eger yüz yıl avṣāfın étsem raḳam

Miñdin birin yaza almas (6) ḳalam

Kél ey Mūnıs émdi duʿā eylegil

Adab şarṭı birle adā eylegil

Ki tā çarḫ-ı (7) gerdūnġa davr bardur

Zamān ınḳılābı padīdārdur

Salāmat şaharıda bolsun ḳuyaş (8)

Calālat sarīrıda ḳılsun maʿāş

Bu vāḳıʿadın soñra ʿAvaż Inaḳ umarā-yı (9) ʿızāmnıñ ımdād u muʿāvanatı üçün Ḥażrat-ı pād-şāh-ı maġfırat-nışān Él Tüzer Muḥammad (10) Bahādur Ḫannı Manḳıtnıñ üstige yiberip durur. Ol Ḥażrat Yumrıda muʿasker-i (11) humāyūnnı nuzūl-ı masarrat-vuṣūlı bile fırdavs-ı tazyīn ḳılıp āftāb-ı dīdār-ı fāyıżu'l- (12) anvārınıñ lamaʿātı bile umarā-yı ʿızāmnıñ ʿuyūn-ı ıntıẓārın roşan ḳıldı (13) ve saḥāb-ı ḥużūr-ı kāmilü's-sarvarınıñ raşaḥātı bile şacaʿā-yı calādat-nıẓāmnıñ ḳulūb-ı (14) ıştıyāḳın gülşen étti ve Töre Murād Ṣūfī kim avvaldın ḫod sıpāh-ı nuṣrat-panāh- (15) nıñ muḥāṣarasıdın ve vāḳıʿāt-ı meẕkūranıñ vuḳūʿıdın mużṭar u sar-āsīma durur érdi. (16) Ol Ḥażratnıñ ḥabar-rukūb u āvāza-vuṣūlınıñ ıstımāʿıdın "dahşatan ʿalā-dahşatin" (17) mūcıbı bile anıñ żamīr-ı ḫabāṣat-taḫmīrıda ḫavf üstıġa ḫavf ıstıʿlā tapıp inkisār-ı

151b

(1) tamām ve ıʿtıẓār-ı mā-lā-kelām bile taḳāżā-yı muṣālaḥa ḳılıp ol Ḥażratnıñ dar-gāh-ı ʿālam-panāhıġa (2) rasūl yiberdi ve ıltımās körgüzüp durur kim carāyım-ı ḳadīma ve avāṣım-ı cadīda ḫacālatıdın (3) yüzüm yoḳ turur kim ol Ḥażratnıñ canābıġa cabha-sāylıḳ ḳılsam. Eger özleri ẕarra-nuvāzlıḳ (4) yüzidin āftāb-ı ḥużūrınıñ partav-afganlıġı bile bu kemīneniñ dīda-ı ramd dīdasın (5) munavvar ḳılsalar muruvvatdın yıraḳ bolmaġay érdi. Ol Ḥażrat anıñ ıltımāsın mabẕūl tutup (6) muʿaskerdin rukūb étip Manḳıtġa kirip anıñ ḳoşıġa nuzūl étdi. (7) Töre Murād Ṣūfī taḳdīm-ı żıyāfat u mıhmān-dārlıġdın soñra ol

Ḥażratnıñ ḥużūrıda (8) paymān-ı müʾekked ve īmān-ı muşayyad bile şulḥ ʿuḳūdın muḥkem u üstüvār ḳılıp Manḳıtnıñ (9) ṭavāyıfıdın Oraz ʿAlī Supaḳ başlıġ bad-ẖ(v)āhlıġ ḳılġanlarnıñ uruġını özi (10) bile köçürüp kétmekni tiledi. Ol Ḥażrat ḳabūl étip muʿasker-i humāyūnġa murācaʿat (11) körgüzüp durur ve Töre Murād Ṣūfī daryāġa tüşüp Aralġa kétgendin soñra ol Ḥażrat (12) umarā-yı ʿālī-cāh ve sıpāh-ı nuṣrat-panāh bile muʿāvadat étip davlat u ıḳbāl bile Ḫ(v)ārazm-ı (13) Iram-bazm dāru's-salṭanasıġa nuzūl-ı ıclāl körgüzüp durur.

ʿAvaż Inaḳnıñ Teẕkire-i (14) Ṣıfātı ve Vāḳıʿa-ı Vafātı

Arbāb-ı faṭānatnıñ żamāyır-ı ẕī-başāyırıġa mekşūf, aşḥāb-ı kiyāsat- (15) niñ ẖavāṭır-ı ẖūrşīd-naẕāyırıġa maʿrūf bolsun kim amīr-ı kebīr camālu'd-davlati ve'd-dīn (16) ʿAvaż Biy Inaḳ taġammada'llāhu bi-ġufrānih Özbekiyye dūdmānınıñ afżalı ve Ḳoñratıyya ẖānadānınıñ (17) ekmeli durur érdi.

Naẕm

Vucūdıdın édi Özbek ara faẖr

Ḳılıp Ḳoñrat andın bārhā faẖr

152a

(1) Felek bérmey nışān andaġ amīrī

Şaraf ıḳlīmıda şāḥıb-ı sarīrī

Anoşīrvān (2) kibi ʿadl-ı ıntıbāh ol

Ulus başı üzre ẓıll-ı ılāhī ol

Şükūh andın tapıp (3) ıḳbāl u davlat

Rafīʿ andın bolup ıclāl-ı rıfʿat

Amārat bālış eylep şevketi- (4) din

Calālat nāzış eylep rutbatıdın

Adab iklīli ẕātıdın tapıp zīb (5)

Ḳılıp güstāẖlarġa bazmı taʾdīb

Tavāżuʿda édi andaḳ biliklig

Kiçikler allıda (6) eylep kiçiklik

ʿAraḳ-afşānlıġı ḥılm u ḥayāda

Bīm-bar ḥalḳını eylep ıfāda

Şaraf-ı ẕāt (7) ve maḥāsın-ı şıfāt bile ārāsta, zīvar-ı ʿaḳl ve ḥaly-ı kiyāsat bile pīrāsta durur érdi. (8) Ol daġı taʿẓīm-ı ʿulamā ve tekrīm-ı umarā ve saḥar-ḫīzlik ve ḳadr-şınāslıġda الولد سرّ ابوه [146] faḥvāsı bile (9) atasıġa ḳadam-bar-ḳadam durur érdi. Ba-ġāyat ḫūş-ḫūy u küşāda-rūy (10) durur érdi ve hem-vāra atasınıñ mulāzamatıda bolur érdi. Illā atası Buḫārāġa (11) barġanda Fāżıl Bég bile Hazār-asbda ḳalıp durur érdi ve ayyām-ı amāratıda (12) Yomut sar-keşleriniñ taʾdīb u tahdīdı üçün bir martaba rukūb ḳıldı. (13) Mundın özge vāḳıʿātda umarā-yı ʿıẓāmnı yiberür érdi ve özi hamīşa dāru'l-ammārada (14) dād u ʿadlġa maşġūl durur érdi. Anıñ şuḥbatıda fuḥş u duş-nām bolmas érdi (15) ve zamān-ı davlatıda tafayyużāt-ı bahār-ı farāġat ve taraşşuḥāt-ı saḥāb-ı rafāhıyyat bile (16) mülk bostānı sar-sabz u ḫurram bolup fuḳarā āsūda-ḥāl ve raʿāyā fārıġu'l-bāl érdi ve davrān-ı (17) ḥukūmatıda ekşer ṭavāyıf-ı banī-ādam ʿılm u fażl iktisābıġa ba-ḳadr-ı vasʿ raġbat

152b

(1) körgüzüp macālıs u maḥāfılda hunar u fażāyıl ve kitāb-ḫ(v)ānlıġ ve şıʿr-şınāslıġ ve laṭīfa- (2) gūylikdin özge söz cārī bolmas durur érdi ve ol şarīʿatnıñ ravācıġa (3) bi-aḳṣa'l-ġāyat cahd u köşiş ḳılıp ʿubbād u zuhhād camāʿasıġa ba-ġāyat muḫlış u muʿtaḳıd (4) durur érdi ve sana miñ dağı ikki yüz on sékkizde Ḳavsda iki kiçik (5) Amīr-zāda Ismāʿīl Bég ve Ibrāhīm Bég ṣāniha'llāhu taʿālā ʿani'l-āfāti ve'l-baliyyātnı (6) sınat ḳılmaḳ üçün toy asbābınıñ tahıyyasıġa ıştıġāl körgüzdi. (7) Ol āvānda mızāc-ı şarīfiġa şafrā ġalabasıdın yaraḳān rancı ʿārıż u ṭārī bolup (8) kün kündin dardı daraca-ba-daraca ıştıdād tapıp ġāyat żaʿfdın bıstar-ı marażġa (9) yıḳıldı. Bir neçe kündin soñra keseli bir néme taḫfīf tapıp toy sar-ancāmıġa (10) maşġūl bolup durur ve şaʿbānu'l-muʿaẓẓamda sūrī-ı ʿaẓīm tartīb bérdi kim anıñ (11) taʿrīfıda ḳalam tili lāl ve til ḳalamı güng maḳāl bolur.

Ḳıṭʿa

Murattıb eyledi (12) toy-ı ʿaẓīmī

Érür taʿrīfdın mustaġnī ol toy

Tükenmes vaṣfınıñ (13) miñdin biri hem

[146] Çocuk babasına çeker.

Eger yüz yıl ḳalam bolsa varaḳ-pūy

Toy işidin (14) farāġatlik tapġandın soñra yana ranc u żaʿfı ʿavd ḳılıp ḥukamā-yı ṣādıḳ (15) ve aṭıbbā-yı ḥāẕıḳnıñ muʿālaca u mudāvāsıdın nafʿ tapmadı. Tört ayġaça maraż (16) ışıtdādı ımtıdād tapıp Ḥūtnıñ aḫīrıda dū-şanba küni (17) ġurra-ı ẕu'l-ḥıccada ʿālam-ı fānīdın cahān-ı bāḳīġa rıḥlat ḳılıp فی مقعد صدق عند ملیك مقتدر

153a

(1) cıvārıġa bardı. Fużalā-yı nām-dār ve şuʿarā-yı balāġat-şıʿār ol bābda tavārīḫ-ı busyār[148] (2) ve marāṯī-ı bī-şumār naẓm silkige çéktiler. Ol cumladın faḳīr, bir taʾrīḫ ve bir marṯıyya tartīb (3) bérdim. Taʾrīḫ mundaġ tapılıp érdi kim

Taʾrīḫ

امیر کشور دینُ دول عوض بی ایناق
شده مسخر اقبال او بلا و مراد
(5 بذات او شده عالی سریر دارایی
بسر نهاده ز اقبال بخت تاج قباد
ملازمانِ رکابش بلطف او در عیش
معاندان جنابش ز قهر او برباد
اکر بمعرکهء رزم میشدی خونریز
بفلك از دلاوران فریاد (7ٔ بر آمدی
و کر بابخمن بزم میفشاندی زر
ابر غرقه می افتاد (8ٔ ز شرم او بعرق
ازین جهان شده دلتنك بر سریر بقا
بمقصد رسیدُ کشت آزاد (9) قدم نهاد و
متاع وصل آلهیٔ لم یزلی بخرید
روحُ جوهر جان داد (0 بقیمتش کهرُ
زمانش شده عالم باهل عالم تنك
دلبر بعاشق ناشاد (1 چو شام فرقت

[147] "Kudretine nihayet olmayan padişahlar padişahının yüce huzurunda doğrulara has mecliste!" (Kur'an, 54/55).
[148] Metinde (بُسیار) şeklindedir.

هر ان دلی که شنید از وفات او خبری
سپهر داغ نهاد (2 ز دود آه بروی

اکر چه قصر وجودش خراب شد بادا
آباد ، بماند کان خود اقبال دولتش

چو کردم از دل مونس سوالِ تأریخش
(ا بکفت رحمت بیحد بروح پاکش باد

Ve marṣıyya terkīb-band ṣanʿatıda bu navʿ vāḳıʿ boluptur kim

Terkīb-band

Ey felek (15) munça nédür eylemek ıẓhār-ı sıtam
Uruban her nafas él baġrıġa yüz naştar-ı ġam (16)
Yaḫşılarġa yetip anvāʿ-ı ḥuzn ḳahrıñdın
Kim yaman[149] érse alar raġmıġa ḳıldıñ (17) ḫurram
Kimni kim kördiñ içer ʿışrat ayaḳı bile şahd
Ol ayaġ içre

153b

(1) ézip bérdiñ aña zahr-ı alam
Sarv-ḳadlarġa ḳılıp ḥaml balālar bārın
Ḳarımay (2) ḳıldıñ öziñ yañlıġ alar ḳaddın ḫam
Şād bolduñ ḳara ḳayġu bile kim çékse fiġān (3)
Ġamġa batduñ kişi kim içse ḳızıl may bir dam
Rāḥatı tapsa ḥayāt içre (4) birev luṭfıñ ile
Ḳahrıñ étti anı āvāra-ı ṣaḥrā-yı ʿadam
Yaġdurup ahl-ı vafā (5) başıġa āfat taşın
Köp cafā birle vafā rasmını urduñ bar-ham
Kéçe érmes ki (6) ulus āhı otınıñ dūdı

[149] Metinde *yaban* şeklindedir.

Kündüz érmes ki ol ot şuʿlası barḳ-ālūdı (7)

Band-ı Ṣānīsı Bu Durur Kim

Dahr mekkāresi kim anda vafāyī yoḳdur (8)

Aña él şaʾnıda tanḳīṣ-ı cafāyī yoḳdur

Kim ki ʿāḳıl ése avlā durur andın ḳaçmaḳ (9)

Anıñ āmīzışıdın özge balāyī yoḳdur

Ṭurfa kim ança ḳılıp élni farībī (10) maftūn

Şāhlıḳ istemegen anda gedāyī yoḳdur

Bī-navā ḫalḳnı (11) nā-kām ḳılur kör ki aña

Ḫārıc-āhenglik ü özge navāyī yoḳdur

Yüzi bir (12) közgü érür yaḫşı naẓar ḳılsañ aña

Rengidin tīradur āṣār-ı ṣafāyī yoḳdur

Sabzalarnı (13) ḳurutur ẓulm ḫazānıdın līk

Yana andın aṣar-ı naşvʾ-numāyī yoḳdur

Kim ḥayāt ahlı ése (14) ḳıldı mamāt içre ẕalīl

Yetmegen ẓulmı bu ʿālam ara cāyī yoḳdur

Kör ki (15) şāh-an-şah-ı Ḫ(v)ārazm ʿAvaż Bég ʿInaḳ

Körmeyin ḳaldı mu andın sıtam u ẓulm u nıfāḳ (16)

Band-ı Ṣālıṣı Bu Durur Kim

Taḫt u davlat üze farmān-dıh-ı davrān érdi

Belki ıḳbāl (17) sarīrıda Sulaymān érdi

Fayżlar yaġduruban abr-ı bahār keremi

Ḫuşk ṣaḥrā-yı

154a

(1) cahān ṭurfa gülistān érdi

Rūm ile Çīnnı tutup dabdaba-ı ḥaşamat ile

Ḫudamāsı- (2) dın anıñ ḳayṣar u ḫāḳān érdi

Mülk-i Islāmnı tasḫīr ḳılıp sar-tā-sar (3)

Dīn aña badraḳa-ı leşker-i īmān érdi

Fużalā marcıʿı érdi éşigi şām u ṣabāḥ (4)

Éligi fātıḥ-ı ḳufl-ı durr-ı ıḥsān érdi

Yetmeyin kimseġa anıñ ḳavlıdın āzārī (5)

Aña bu martabada ḥılm farāvān érdi

Keff-i baẕlıdın édi baḥr cabīnı üze çīn (6)

Tīşa-ı cūdıdın āzarda Badaḫşān érdi

Her né kim yaḫşılıġ érdi ol édi (7) mürtekibi

Öyle kim érdi yamanlıġ fannınıñ muctanıbı

Band-ı Rābıʿsı Bu Durur Kim (8)

Āh kim żaʿf aña mustavlī olup boldı nızār

Ranc-ı ḫārı bile gül dék teni her sarı figār (9)

Sarġarıp rengi ḳuyaş dék valī artıp tenige

Sāya-ı ẕarra u kün partavı (10) tüşgeç āzār

Dardıġa çāra tapa almay étip ʿācızlıḳ

Boldı bısyār Masīḥā dék (11) aṭıbbā nā-çār

Sürtülüp çaşma-ı ḥayvān suyı tuttı āḫır

Nafʿ yetkürmegenidin ẓulumāt içre (12) ḳarār[150]

Munça ʿācızlıḳ ile Teñriġa şükr eylerde

Mū-ba-mū til édi ü ṣabrda hem köh-i vaḳār

ʿUmr cāmını (13) töküp içti şarāb-ı raḥmat

Cavhar-ı cānnı bérip aldı matāʿ-ı dīdār

Köterip köñlini (14) dunyā çamanı sayrıdın

[150] Metinde (قراز) şeklindedir.

Eyledi gülşen ʿaḳabı sarı mayl āḫır-ı kār

Rūḥı bolsun may-ı (15) vaṣl ṣamadıdın sar-mast

Teni marḳad ara ḥavrā ḳuçaḳıġa payvast

Band-ı Ḫāmısı Bu Durur Kim (16)

Ol ḳuyaş maġrıb-ı favt[151] içre nıhān boldı dırīġ

Żulmat-ı şām-ı ʿazā (17) élge ʿıyān boldı dırīġ

Taḫt-ı davlat édi ārām-gahı ṣubḥ u masā

Meskeni

154b

(1) ḳabrġaça taḫt-ı ravān boldı dırīġ

Tutuban ḳaṣr ile ayvān-ı muẕahhab terkin (2)

Tūda-ı ḫāk ara cısmıġa mekān boldı dırīġ

Kéliben körnüşıġa körmeyin (3) andın aṣarī

Umarā közleridin aḳġanı ḳan boldı dırīġ

Dād-ḫ(v)āh ahlı kélip (4) tapmayın ornıda anı

İşleri nāla u faryād u fıġān boldı dırīġ (5)

Ḳozġaban ahl-ı ʿazā şorışı aşup balā

Élge ṣaḥrā-yı ḳıyāmat bu cahān boldı dırīġ (6)

Sogī andūhını şarḥ étgeli sürdüm ḳalamım

Çékti ün, keydi ḳara, eşk-faşān (7) boldı dırīġ

Boldı abvāb-ı ṭarab her sarı muḥkem [afsūs]

Açılıp él yüzıġa raḫna-ı (8) mātam afsūs

Band-ı Sādısı Bu Durur Kim

Mātam içre yaḳıp kögni köñüller (9) āhı

Ot küli içre nıhān ancum u mıhr u māhı

[151] Metinde (قوت) şeklindedir.

Fırḳatıdın tüşüben ʿālam ara şorışlar (10)

Ins u cān birbiriniñ bolmadılar āgāhı

Közler eşki bile (11) daryālar aḳıp ʿālam ara

Māhdın ġurḳa ḳılıp yer küresin tā māhı

Nālalar birle köñüller (12) şarar-afşānlıġ étip

Boldı bir tīra tütün yeti felek ḫar-gāhı

Dāġlıġ lālalar (13) érmes ki baġırlar ḳanı

Saçılıpdur boluban pāraları hem-rāhı

Hem saçıp (14) sogīde başıġa ʿadūsı tofraḳ

Hem urup köksige taş hıcrıda (15) davlat-ḫ(v)āhı

Āh kim ölgeli yetti fuḳarā ḳan yıġlap

Kim körüpdür bu ṣıfat (16) ḥādıṣa-ı cān-gāhı

Örtedi ḫalḳnı Dārā-yı zamān vāvaylā

Yıḳtı ʿālamnı ḳılıp (17) terk-i cahān vāvaylā

Band-ı Sābıʿısı Bu Durur Kim

Aytıñ aḥbāb ki ol mīr-ı cahāndār

155a

(1) ḳanı

Ḳahr éter furṣatıda ṣāʿıḳa kirdār ḳanı

Yüzi ḫalḳ ülfetige muṭṭalıʿ-ı anvār (2) olġan

Köñli ḥaḳ Ḥażratıda maḫzan-ı asrār ḳanı

Umarā her birige[152] özge rıʿāyatlar (3) étip

Fuḳarā ḥālıdın āgāh u ḫabar-dār ḳanı

Kirdi tofraḳ ara u ḳıldı cahānnı (4) tīra

Vah ki ol mıhr kibi çaşma-ı anvār ḳanı

[152] Metinde *birbirige* şeklindedir.

Gerçi āṣār[ı] memālik ara ḳaldı bısyār (5)

Līk özi şaḫṣıdın ay vāy ki āṣār ḳanı

Bas ki külfet taşı yaġdı felek-i ẓālımdın (6)

Bolmaġan mātamıda sīnesi efkār ḳanı

Mümkin olġay ki ḳıyāmat küni körgeyler (7) anı

Munda mıḥnat-zadalar ḫaylıġa dīdār ḳanı

Bir barıpdur ki yana kélmegi imkān (8) érmes

Kimse andın ḫabarı tapmaḳı āsān érmes

Band-ı Ṣāmını Bu Durur Kim (9)

Eger ol ḳıldı fanā marḥalası sarı ḫırām

Tutsun avlādı baḳā masnadı üzre (10) ārām

Eger ol ḳıldı sékiz ravżada kāmın ḥāṣıl

Sékkiz oġlı yeti ıḳlīm (11) üze sürsünler kām

Her biri başıġa dıhīm-ı saʿādat keysün

Her biri eylesün (12) evreng-i calālatnı maḳām

Ḳılıp asbāb-ı maʿīşat ṭarab ayvānıda camʿ

Her biri sāḳī-ı (13) ıḳbāl élidin içsün cām

ʿIzzat u kām-ravālıġ tapıp aḥbābları

Ḫ(v)ār aʿdāların (14) étsün felek nā-farcām

Ḫaşm ḳanını sabīl isteseler tīġları

Tutmasun maṭlabıġa (15) yetmegüçe rāh-ı nıyām

Çékseler her sarı leşker ẓafar olsun hem-rāh

Tutsalar her ḳaçan ārām-ı (16) naşāṭ olsun rām

Çarḫ-ı vālādın ötüp ḳadr bile pāyaları

Kétmesün ahl-ı (17) cahān başlarıdın sāyaları

Band-ı Tāsıʿı Bu Durur Kim

Dostlar dahr mużīḳını

155b

(1) nışīman ḳılmañ

Bir buzuḳ ḥucradur ol ḥucranı mesken ḳılmañ (2)

Bel rabāṭīdur anı oġrılar étmiş manzıl

Kārvān yañlıġ ötüñ andın u maʾman ḳılmañ (3)

Cāh bir şamʿ durur andın olur tīra köñül

Közni eylep naẓar ol şamʿġa roşan ḳılmañ (4)

Dahr raʿnālarıġa şīfta bolmañ zīnhār

Öziñizni bu ṣanamlarġa Barahman ḳılmañ (5)

Bolmañız ʿumr-ı şarar furṣatıñızġa maġrūr

Cānnı payvasta cafā otıġa külḫan ḳılmañ (6)

Bolmañız her zah-sarālıḳ bile maşġūl-ı kelām

Tilni Ḥaḳ ẕikrini aytur çaġı elken ḳılmañ

Dost (7) ʿışḳı bile cān ḳaṣrını ābād eyleñ

Cuz anıñ naḳşı bile anı muzayyan ḳılmañ (8)

Ḳılġa siz tā kim nışīman-ı ḥurram vaḥdat ara

Tilegey siz dağı Mūnısnı hem ol ḫalvat ara (9)

Canāb-ı maġfırat-maʾāb ʿAvaż ʿInaḳ ḳırḳ yaşıda amārat manṣabıġa culūs ḳıldı. Muddat-ı ʿumrı (10) éllik üç yıl ve ayyām-ı ḥukūmatı on ikki yıl ve on bir ay durur érdi (11) ve anıñ vafātınıñ avvalġı küni, kim yek-şanba érdi, ol kündin yigirme béş küngaça (12) muttaṣıl Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm dıyārıda yamġur yaġıp ekṣer ʿımārāt ḫarāb bolup durur ve andın sékkiz farzand-ı (13) arcmand ve avlād-ı saʿādat-payvand yād-gār ḳalıp durur kim her biri şaraf burcınıñ āftābı (14) ve saʿādat durcınıñ durr-ı nābı durur. Andaḳ durur kim amīr-ı kebīr, calālat-ı vıfāḳ, (15) ġıyāṣu'l-mülki ve'd-dīn Ḳutluḳ Murād Inaḳ ve pād-şāh-ı maġfırat-nışān abu'l-muẓaffar ve'l-manṣūr Él Tüzer Muḥammad (16) Bahādur Ḫan amīr-zāda-ı ʿālī-nıjād Ḥasan Murād Bég ve aʿlā-ḫāḳān-ı

gerdūn-tuvān, afżal- (17) salāṭīn-ı ʿālam, aʿdalu ḫavāḳīni'l-ʿArabi ve'l-ʿAcam, bāʿiṣu'l-amni ve'l-amān al-mustanṣaru mine'n-naṣīrı'l-

156a

(1) Meliki'l-Mustaʿān, abu'l-muẓaffar ve'l-manṣūr, abu'l-fatḥ Muḥammad Raḥīm Bahādur Ḫan, midādu ẓılāli davlatih (2) ʿalā-mufārıḳi'l-anām ilā-yavmi'l-ḳiyām kim maḳṣad bu muḫtaṣar taʾlīfıdın ol Ḥażratnıñ avṣāf-ı (3) ḥamīda ve aḫlāḳ-ı pasandīdası durur ve amīr-zāda-ı farḫunda-sıyar, calālu'l (4) -millati ve'd-dīni ve'd-davla Muḥammad Naẓar Bég ve Amīr-zāda Ismāʿīl Bég ve Ibrāhīm Bég, bu ikevi (5) bir anadın durur, ınşāʾ-allāhu taʿālā her biriniñ ẕikr-i camīlı öz mavrıdıda (6) aytılur.

ʿAvaż Inaḳnıñ zamānıda sana-ı hıcrıyya miñ dağı ikki yüz on béşde kim (7) Béçin yılı durur érdi. Rabīʿu'ṣ-ṣānī ayınıñ on sékkizide yek-şanba kéçesi (8) faḳīrnıñ vālıd-ı büzürgvārı ʿAvaż Mīr-āb ibn Şīr Muḥammad Mīr-āb ibn Éşim Biy Mīr-āb ibn (9) Ḥasan Ḳulı Atalıḳ ibn Oraż Muḥammad Bekevül ibn Davlat Biy ibn Gerāy Biy ibn Muḥammad Cān (10) Ṣūfī Biy-i Yüz Ḥaḳnıñ raḥmatıġa vāṣıl bolup durur, taġammada'llāhu bi-ġufrānih. (11)

Arbāb-ı faṣāḥat ve aṣḥāb-ı balāġatnıñ żamāyır-ı ẕī-baṣāyırıġa maḫfī u muctahab ḳalmasun kim Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm (12) dāru's-salṭanasıda pād-şāhlıḳ ḳılġan Çingiziyye dūdmānınıñ vāḳıʿātı Abu'l-ġāzī Ḫan (13) ibn ʿArab Ḫandın soñra taʾrīḫ żabṭıdın ḳalıp bu bābda Éş Muḥammad Biy ve Muḥammad Amīn ʿInaḳ- (14) nıñ ḥālāt u futūḥātı dağı kitābat ḳaydıġa ve raḳam silkige kirmemiş durur érken (15) faḳīr alarnıñ ḥālāt u vāḳıʿātın ba-ḳadr-ı vasʿ cust-cūy u taraddud ḳılıp tapılġanlarnı (16) taṭbīḳ u taṣḥīḥ ḳılıp mektūb u marḳūm ḳıldum. Ammā ekṣer vaḳāyıʿnıñ taʾrīḫı (17) tapılmadı. Bu cıhatdın muddat-ı madīd ve ʿahd-ı baʿīd taʾlīf işide taʾḫīr u taʿvīḳ

156b

(1) vāḳıʿ bolup durur.

Şıʿr

Ayaḳçı kétür tola altun ayaġ

Bolay laḫẓa-ı mast rāḥ-ı fırāġ (2)

Köñülni ḳılıp camʿ her sārıdın

Sürey ḫāma maḳṣūd taẕkārıdın

4. DİZİN

A - Ā

aʿādī Ar. Düşmanlar.
a. 149b/9
[=1]

aʿālī Ar. İtibarı ve şerefi yüksek zatlar, iyiler.
a. u asāfil 137b/10
[=1]

aʿāẕım (< Ar. aʿāẓim) Büyükler, ileri gelenler.
a.+ıdın 93b/3
[=1]

ab Ar. Baba, ata.
a. u cad 101b/6
[=1]

āb Far. Su, özsuyu.
a. (may-ı āb-ı ḥayāt) 97a/6
a. u aş 137b/1
[=2]

āb-afşānlıḳ Su saçma durumu.
a.+ı bile (āb-afşānlıġı bile) 116a/6
[=1]

āb-reng Far. Su rengi.
a.+idin 8b/7
[=1]

āb-rū Far. Şeref, haysiyet.
a. ḳıl- 62b/5
[=8]
a. (laʿnat-ı abadī) 14b/8
a. (malʿūn-ı abadī) 15a/3
a. (mülk-i abadī) 12a/10
a. érdi 7a/6
a.+lar 60a/10
[=2]

ābā Ar. Babalar, dedeler.
a.-yı kirām 84b/2
a.-yı ẕu'l-ıḥtırām 9b/13
a.+mız ḳaşıda (yetti ābā) 8a/13
a. u acdād 20b/7, 24a/13, 32a/17, 38b/1, 43a/9
[=8]

ābād Far. Bayındır, mamur.
a. 105b/6, 108a/17
a. (ḫarāb u ābād) 6b/8
a. bol- 32a/15, 82b/2
a. eyle- 155b/7
a. ḳıl- 75a/10
a. ḳıldur- 89a/13
a. ḳıl- (maʿmūr u ābād) 135a/8
a. ol- 113b/16
[=10]

ābādān Far. Bayındır.
a. 50a/12
a. (maʿmūr u ābādān) 59a/12, 113b/14
a. bol- 5a/15, 61b/3
a. durur érdi 90a/10
a. eyle- 85a/12

abadī Ar. Ebedi, sonsuz.
a. (baḳā-yı abadī) 96a/4
a.+ġa (laʿnat-ı abadī) 56a/4
[=5]

ābādlıġ Bayındır halde olan.

a. 6b/13

[=1]

Abaḳa Ḫan k.a. Hülegü Han'ın oğludur. Metne göre İran'ı hâkimiyeti altına aldı. Cüci'nin oğlu Börke ile savaştı. Savaş sırasında Börke öldü. Börke Han'dan sonra onun yerine geçen Mengü Temür de Abaka ile barış imzaladı.

a. 42a/10, 42a/11, 87a/12

a.+ġa (Arġun Ḫan ibn Abaḳa Ḫan) 42b/6

a. ibn Hülegü Ḫan ibn Tüli Ḫan 42a/7

a. ḳasdıġa 42b/4, 87a/11

[=7]

Abak Sulṭān k.a. Yadigar Han'ın oğludur.

a. 45a/8

[=1]

Abay Bég Göklen k.a. Göklen kabilesinden idi. Ali Sultan'ın beylerindendir. İki yüz askeriyle Ali Sultan'ın yanında Kızılbaşlarla savaşa girdi.

a. 52b/7

[=1]

abban ʿan-cad Ar. Dededen babaya.

a. 125a/7

[=1]

ʿAbbāsıyya kv.a. Hz. Muhammed'in amcası Abbas'ın soyundan gelen Ebu Abbas'ın kurduğu devlettir. 750 yılında Emevi Hanedanı'na karşı bir ayaklanma düzenleyerek devlet yönetimini ele geçirdiler. Bağdat Kenti'ni kurarak başkenti buraya taşıdılar. Devletin askeri yönetim kadrolarında Türklere ve İranlılara yer verdiler. Karluklarla birlikte Çinlileri 751 yılında Talas Irmağı Savaşı'nda yenilgiye uğratarak, Türklerin Müslümanlaşma sürecini başlattılar. 750-1258 yılları arasında hüküm sürdüler.

a. dūdmānıdın (ḫulafā-yı ʿAbbāsıyya) 56a/9

[=1]

ʿAbbās Atalıḳ k.a. Uygurların hâkimi idi. Yomutlar tarafından Kara Töpe muhasarası sırasında Kahir Kulı tarafından Hive'ye götürülerek orada öldürüldü.

a. 78b/11, 99a/13

[=2]

ʿabda Ar. Köle, kul.

a.-ı aṣnām 3a/15

[=1]

Abdāl Bābā k.a. Mezarı Ürgenç yakınlarında bulunan bir şeyh.

a. ʿalayhi'r-raḥma 110a/14

a. navvara'llāhu marḳadah 112b/12

[=2]

Abdāl Ḫ(v)āca-ı Mutavallī k.a. Seyyid Ata'nın evlatlarındandır. Eş Niyaz Bay'a yardım etmekle görevlendirilmiştir.
a.+nı 103a/7
a.+nıñ 108b/11
[=2]

ābdān Ar. Bedenler, vücutlar.
a. (ʿālam-ı arvāḥ u ābdān) 1b/6
a. bile 33a/12
[=2]

ābdār Far. Parlak.
a. bile (suyūf-ı ābdār) 39a/3, 120b/15
a. bile (tīġ-ı ābdār) 127b/11
[=3]

ʿAbdu'l-ʿazīz Ḫan I k.a. İran padişahı Ubeydullah Han'ın oğludur. Ubeydullah Han, Avanış Han'ı esir edip Harezm'i ele geçirdikten sonra oğlu Abdulaziz Han'ı Harezm'de hakim olarak bıraktı. Burada 1540-1550 yılları arasında hüküm sürdü. Babasının ölümünden sonra hakimiyeti sona erdi.
a. 49b/4, 58b/13, 60b/11, 60b/7, 112a/3
a. bile 60a/8
a.+ġa 49a/15, 111b/17
a.+nıñ 60b/10, 61a/10
a.+nıñ keynidin 61a/11
[=11]

ʿAbdu'l-ʿazīz Ḫan II k.a. Gayıp Han'ın oğludur. Akım Han'ın azlinden sonra padişah olmuştur. Okçuluğu ile meşhurdur. Buhara'da 1645-1681 yılları arasında hüküm sürdü.
a. 75b/14
a.+dın soñra 80b/10
a. ibn Ġāyıb Ḫan 80b/2
[=3]

ʿAbdu'l-cabbār Bay k.a. Abdurrahman Mehter'in oğludur.
a. 138b/15
a.+nı 139a/10
[=2]

ʿAbdu'l-cabbār Bég k.a. Dostan Kuş Begi'nin oğludur. Konrat sülalesine mensuptu. Avaz Inak'ın beylerindendir. Halka zalimce davrandığı için Avaz Inak tarafından öldürüldü.
a. 95a/17, 95b/5, 104b/1
[=3]

ʿAbdu'l-ġaffār Nāyıb k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Fitnek'te Muhammed Emin Inak'a hizmet etmiştir.
a. bile 103a/14
[=1]

ʿAbdu'l-ḳādır Bay k.a. Abdussettar Bay'ın oğludur. Yomutlar tarafından babası ile birlikte Kara Mazi'de Söyünç Bay'ın

evinde iken yakalanıp öldürülmüştür.
a. bile 99a/12
[=1]

ʿAbdu'l-ḳayyūm Şāʿır bk. ʿAbdu'l-ḳayyūm Şāʿır Cānik Şayḫ
a. 109a/13
[=1]

ʿAbdu'l-ḳayyūm Şāʿır Cānik Şayḫ k.a. Hive'nin hilekârlarından Palak'ın arkadaşıdır. Yomutların ileri gelenlerinden Tağı Sultan ile Palak'ın kavgasında Tağı Sultan'ı öldürerek Palak'ı kurtarmıştır. . Krş. ʿAbdu'l-ḳayyūm Şāʿır
a. 109a/12
[=1]

ʿAbdu'l-kerīm Bég I k.a. Abdurrahim Beg'in oğlu, Seyyid Nazar Beg'in kardeşidir. Krş. ʿAbdu Kerīm Bég
a. 95b/2, 103b/2
[=2]

ʿAbdu'l-kerīm Bég II k.a. Seyyid Nazar Beg'in oğludur.
a. ibn Seyyid Naẓar Bég ibn Dostān Ḳuş Bégi 120b/16
[=1]

ʿAbdu'l-laṭīf Mīrzā k.a. Emir Timur'un soyundan gelen Kürgen sultanlarındandır. Sultan Uluğ Beg Mirza'nın oğludur. Tahta geçmek için babasını öldürmüştür.
a. 56a/10
a.+nıñ 45a/9
[=2]

ʿAbdu'l-mu'mın Ḫan k.a. Ubeydullah Han'ın oğludur. Babasının ölümünden sonra emirleri tarafından öldürüldü.
a. 54b/1
a.+nı 54b/15
[=2]

ʿabdu'llāhī Ar. Bir Allah'ın kulu, bir insan.
a. 11a/3
[=1]

ʿAbdu'llāh Bég k.a. Berdalı Beg'in oğludur. Bk. Berdalı Bég
a.+din 71b/11
[=1]

ʿAbdu'llāh Ḫan I k.a. Kara Bay Han'ın lakabı. Sadece dört ay hanlık yaptıktan sonra azledilmiştir.
ʿA. 76a/1
[=1]

ʿAbdu'llāh Ḫan II k.a. Akım Han'ın lakabıdır. Bk. Aḳım Ḫan
a. 80a/5, 80b/16, 121a/11
a.+dın soñra 80a/16
a.+nı 80b/15, 121a/15
a.+nıñ 83a/7
[=7]

ʿAbdu'llāh ibn ʿAbbās k.a. Hz. Muhammed'in amcasının

oğludur. Zamanın önemli bilginlerindendir.

a. razıya'llāhu ʿanh 20b/14

[=1]

ʿAbdu'llāh Sulṭān k.a. Kara Kalpak şehzadelerindendir. Baba Beg ve yandaşları tarafından Gürlen'de han ilan edildi.

a.+nı 80b/13, 119b/8

[=2]

ʿAbdu'l-laṭīf Daruġa k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Can Pulad Biy'i Hoca Eli'nin Fitnek kalesinden kaçarken öldürmüştür. Munis'in dedesiyle birlikte savaşmıştır. Uygur boyuna mensuptu. Krş. Uyġur ʿAbdu'l-laṭīf Daruġa

a. 127b/10

[=1]

ʿAbdu'r-raḥīm Arbāb k.a. Damadı Muhammed Emin Mehter'i öldürdüğü için vezirlik rütbesi kazandı. Bu olaydan sonra ülke karışıklık içine düştü. Krş. ʿAbdu Raḥīm Arbāb

a.+ġa 78a/3, 104b/17

a. ibn Yārım Dīvān 98a/9

[=3]

ʿAbdu'r-raḥīm Arbāb Ürgençī k.a. Muhammed Emin Inak'a isyan ettiği için Abdurrahman Bay Ürgençi tarafından öldürüldü.

a. 102a/11

[=1]

ʿAbdu'r-raḥīm Bay k.a. Abdurrahman Mehter'in oğludur. Ülkede karışıklıklara sebep olduğu için Avaz Inak tarafından öldürüldü. Hayırseverliği ile tanınmaktadır.

a. 139a/10, 139b/7

[=2]

ʿAbdu'r-raḥīm Bég k.a. Dostan Kuş Begi'nin oğludur. Konrat sülalesine mensuptu. Seyyid Nazar Beg ve Abdulkerim Beg adında iki oğlu vardı.

a. 95a/17

a.+din 95b/1

a.+niñ 95b/4

[=3]

ʿAbdu'r-raḥīm Mehter k.a. Muhammed Emin Inak ve kardeşi Abdussettar Bay ile birlikte Yomutlarla yapmış oldukları savaşta yenildi ve Yomutlar tarafından öldürüldü.

a. 78b/10, 78b/5, 98a/6, 98b/17, 98b/4, 98b/9, 99a/13, 99a/3

a.+niñ 100a/2

a.+niñ (ʿĀlam Bay ibn ʿAbdu'r-raḥīm Mehter) 124a/14

[=10]

ʿAbdu'r-raḥīm Mehter Ürgenç k.a. Yomutların ileri gelenlerindendi. Yomutların Muhammed Emin Inak tarafından mağlup

edilmesinden sonra yakalanınca Muhammed Emin Inak tarafından öldürtüldü.
a. 113a/9
[=1]

ʿAbdu'r-raḥmān Bay k.a. Ürgenç hakimi Muhammed Said Bay'ın kardeşidir. Muhammed Emin Inak'ın yakın adamlarındandı. Niyaz Pervançı tarafından öldürüldü. Krş. ʿAbdu'r-raḥmān Bay Ürgençī
a. 138b/11
a.+nı 80a/6, 110a/13, 113a/14
a.+nıñ 102b/3
[=5]

ʿAbdu'r-raḥmān Bay Ürgençī bk. ʿAbdu'r-raḥmān Bay
a. 102a/10, 103b/5, 116b/15
[=3]

ʿAbdu'r-raḥmān Bég k.a. Baba Beg'in yakın adamlarındandı. Muhammed Emin Inak'a karşı çıktı ve onun korkusundan Buhara'ya kaçtı. Krş. ʿAbdu Raḥmān Bég
a. 133a/2
[=1]

ʿAbdu'r-raḥmān Mehter k.a. Pehlivan Kulı Bay Toksavul'un oğludur. Yomutlar tarafından vezir yapıldı. Avaz Inak zamanında ona isyan etti.
a. 139a/1, 139b/5
a.+ge 138a/13, 138a/6
a.+ġa 78b/16
a. ibn Pahlavān Ḳulı Bay Toḳsavul 104b/7
[=6]

ʿAbdu'r-raḥmān Sulṭān k.a. Kara Kalpak şehzadelerindendir. Can Murad Inak tarafından Mankıt'ta han ilan edildi.
a.+nı 128b/1
[=1]

ʿAbdu's-sattār Bay k.a. Dost Muhammed Erbab'ın oğlu, Abdurrahim Mehter'in kardeşidir. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Sefer Desturhançı ile birlikte Temür Gazi Han'ı öldürdü.
a. 77a/5, 78b/2, 98b/4, 99a/10
a. bile 78b/5
a. ibn Dost Muḥammad Arbāb ibn Yārım Dīvān 98b/1
a.+nı 78b/10, 98a/6, 99a/4
[=9]

ʿAbdu's-sattār Bég I k.a. Dostan Kuş Begi'nin oğludur. Babasıyla birlikte şehit edildi.
a. 95a/17, 95b/6
[=2]

ʿAbdu's-sattār Bég II k.a. Abdulcebbar Beg'in oğludur.
a. 95b/6
[=1]

ʿAbdu Kerīm Bég bk. ʿAbdu'l-kerīm Bég I
a. 83a/3, 96a/7
a.-i meẕkūr 95b/4
[=3]

ʿAbdu Raḥīm Arbāb bk. ʿAbdu'r-raḥīm Arbāb
a. ibn Yārım Dīvān 77b/17
[=1]

ʿAbdu Raḥmān Bég bk. ʿAbdu'r-raḥmān Bég
a.+niñ 129a/10
[=1]

Abıvard y.a. Köpet Dağı'nın kuzey eteklerinde bir yerdir. Bavard olarak da bilinir. Krş. Bāvard
a. 48b/8, 52a/14, 54a/8, 72a/14
a.+da 48b/10
a.+da durur érdi 72a/15
a.+dın 72a/16
a.+nıñ 73a/8
[=8]

abnā (< Ar. abnāʾ) Oğullar.
a.-yı cıns 14b/13
a.-yı zamān 134b/10
[=2]

abr Far. Bulut.
a.-ı bahār 84a/12, 153b/17
[=2]

abṭāl Ar. Cesur savaşçılar, kahramanlar.
a.-ı rozgār 120b/12
a.-ı şucāʿ at-maʾāl 123a/14
[=2]

Abu'l-ʿAcam k.a. Hz. Nuh'un oğlu Sam'ın lakabı.
a. 22a/4
[=1]

Abu'l-başar k.a. Hz. Adem'in künyesi.
a. durur 17a/13
[=1]

abu'l-fatḥ Ar. Fetih babası, fatih. Metinde övgü amacıyla hanların adından önce söylenir.
a. 6b/5, 10a/11, 35a/10, 156a/1
[=4]

Abu'l-fayż Ḫan k.a. Gayıp Han'ın oğludur. Yadigar Han'ın azlinden sonra Muhammed Emin Inak tarafından Buhara'da han ilan edildi. Çiçek hastalığından öldü. 1711-1742 yılları arasında yaşadı.
a. 71b/17, 81b/10, 82b/6
a. bile 72a/3
[=4]

abu'l-ġāzī Ar. Gazi babası, gazi. Metinde övgü amacıyla hanların adından önce söylenir.
a. 34b/9, 81b/14
[=2]

Abu'l-ġāzī I bk. Abu'l-ġāzī Ḫan I
a. 60a/14
[=1]

Abu'l-ġāzī II bk. Abu'l-ġāzī Ḫan-ı Ṣānī
a. 73b/16, 74b/10
[=2]

Abu'l-ġāzī Ḫan I k.a. Arap Muhammed Han'ın oğludur. Şecere-i Türk ve Şecere-i Terakime'nin yazarı olan meşhur padişahtır. Hayatı hakkında ayrıntılı bilgi için bk. *Çağatay Edebiyatı* bölümü . Krş. Abu'l-ġāzī I, Abu'l-ġāzī Muḥammad Bahādur Ḫan, Abu'l-ġāzī Sultān I

a. 55b/6, 57b/8, 58a/6, 58b/14, 58b/4, 58b/6, 74a/3, 74a/7, 74b/1, 83a/12, 83b/8, 94a/5, 94b/2

a. bile 93a/10

a.+ġa 56b/12, 74b/16

a. ibn ʿArab Ḫan 12b/2, 156a/12

a. ibn ʿArab Muḥammad Ḫan 29b/13

a.+nı 58b/1, 74b/4, 83b/7

a.+nıñ 77b/16, 77b/16, 93a/11

[=25]

Abu'l-ġāzī Ḫan II k.a. Yadgar Han'ın oğludur. Korlas soyundan gelen en son hükümdardır.

a. ibn Yād-gār Ḫan 9b/12, 35b/11

[=2]

Abu'l-ġāzī Ḫan-ı Ḫāmıs k.a. Yadigar Han'ın oğludur. El Tüzer Inak tarafından hal edildi. Yerine El Tüzer'in kendisi geçti. El Tüzer'in ölümünden sonra yine padişah oldu ise de bir süre sonra yeniden azledildi.

a. 83a/16

[=1]

Abu'l-ġāzī Ḫan-ı Rābıʿ k.a. Abdullah Han'ın oğludur. Yadigar Han'ın akrabalarından olduğu için Yadigar Han'ın azlinden sonra han ilan edildi. Bir süre sonra azledildi.

a. 83a/6

[=1]

Abu'l-ġāzī Ḫan-ı Şālış k.a. Muhammed Rahim Han'ın oğlu, Temür Gazi Han'ın kardeşidir. Bir ay hanlık yaptıktan sonra Muhammed Emin Inak tarafından azledildi.

a. 78a/11

[=1]

Abu'l-ġāzī Ḫan-ı Ṣānī k.a. Asıl adı Ebu'l-muhammed'dir. Künyesi Ebu'l-gazi'dir. Elbars Han'ın oğludur. Artuk Inak, İran'dan geldikten sonra Nur Ali Han'ı azledip onu han ilan etti. Krş. Abu'l-ġāzī Sulṭān II

a. 73b/15

[=1]

Abu'l-gāzī Muḥammad Bahādur Ḫan bk. Abu'l-ġāzī Ḫan I

A. navvara marḳadah 34b/9

[=1]

Abu'l-ġāzī Sulṭān I bk. Abu'l-ġāzī Ḫan I

a. 55b/16

[=1]

Abu'l-ġāzī Sulṭān II bk. Abu'l-ġāzī Ḫan-ı Ṣānī

a. ibn Élbars Ḫan 73b/15

[=1]

Abu'l-ḫayr Ḫan k.a. Kazak padişahı idi (1717-1748). Deşt-i Kıpçak'ta onun kadar güçlü bir padişah yoktu. Nur Ali Han ile Er Ali Han'ın babasıdır. Şıbaniler soyundandır.

a. 45a/10, 74a/15

a. (Bölekey Ḫan ibn Nūr ʿAlī Ḫan ibn Abu'l-ḫayr Ḫan) 79b/12

a.-ı meẕkūr 70b/10

a. érdi 45a/9

a.+ġa (Ér ʿAlī Ḫan ibn Abu'l-ḫayr Ḫan) 79a/4, 100a/15

a.+nıñ 45a/17, 70a/16, 73b/6, 80a/3

[=12]

Abu'l-Hınd Hz. Nuh'un oğlu Ham'ın lakabı.

a. 22a/5

[=1]

Abu'l-Muḥammad Hz. Adem'in künyesi.

a. 17a/13

[=1]

Abu'l-Muḥammad Ḫan k.a. Din Muhammed Han'ın oğludur. Merv'in hakimi idi.

a. (Nūr Muḥammad Ḫan ibn Abu'l-Muḥammad Ḫan ibn Dīn Muḥammad Ḫan) 54a/7

a.+ġa 51b/16

[=2]

Abu'l-Muḥammad Sulṭān bk. Abu'l-ġāzī Ḫan-ı Ṣānī

a. durur 73b/16

[=1]

abu'l-muẓaffar ve'l-manṣūr Ar. "Allah'ın yardımıyla zafer kazanan, muzaffer" anlamında hanların adlarından önce övgü sözü olarak kullanılır.

a. 34b/9, 35a/10, 40b/6, 66a/8, 96a/13, 147a/17, 155b/15, 156a/1

[=8]

Abulek Ḫan k.a. Yadigar Han'ın oğludur. Babasından sonra on altı yıl padişahlık yaptı.

a. 45a/7, 45b/2, 46b/15

a. (Ḥasan Ḳulı Ḫan ibn Abulek Ḫan) 47a/13

a.+nıñ 92a/2

[=5]

abu'n-naṣr Ar. "Zafer ve yardım babası" anlamında hanların adlarından önce övgü sözü olarak kullanılır.

a. 96b/5

[=1]

Abu't-Türk Hz. Nuh'un oğlu Yafes'in lakabı.

a. 22a/3
[=1]

Abū Bekr ibn Abī Ḳaḥḥāfa k.a. Dört halifeden biri olan Hz. Ebu Bekir.
a. razıya'llāhu ʿanh 3b/16
[=1]

Abū Ḳubays Tagı y.a. Mekke'de bulunan ve Hacerü'l-esved'in de orada bulunduğu rivâyet edilen dağ.
Hz. İbrahim Ka'be`yi yeniden inşâ ettikten sonra ziyaret etsinler diye insanlığı o dağdan seslenerek davet etmiştir.
a.+da 17a/9
[=1]

Abū Muslım Marvazī k.a. Mervli meşhur bir zattır.
a.+nıñ 36b/12
[=1]

Abū Saʿīd Mīrzā bk. Sulṭān Abū Saʿīd Mīrzā
a.+nıñ 45a/13
[=1]

abvāb Ar. Kapılar.
a. (ḥażrat-ı fātıḥul-abvāb) 68b/15
a.-ı fatḥ 10b/6
a.-ı ṭarab 154b/7
a.+ı 31b/10
[=4]

abyāt Ar. Beyitler.
a. 70a/8
a.-ı ṣalāṣa 70a/7
[=2]

ʿacab Ar. Tuhaf, tuhaflık.
a. 27b/7
a. (né ʿacab) 25a/7, 96b/8, 116b/3, 131b/8
a. sıpar 34b/15
a. tag̱ 33b/2
a. vaḳt 25b/11
a. yer 23a/12
a. yoḳ 15a/13
[=10]

acal Ar. Ecel, hayatın sonu. Krş. ecel
a. 23b/6, 24a/9, 25a/8, 25b/4, 32a/12, 42a/16, 47a/8, 59b/1, 60a/12, 60a/15, 90b/15, 92b/10
a. (callād-ı acal) 96a/1
a.-ı may 136b/8
a. dāmı 27a/11
a. daryāsı 23a/3
a. ḫānası 50a/16
a.+nıñ 24a/14, 32b/3, 136b/5
a.+nıñ daryāsı 21b/6
a. şastı 117b/1
a. tīġı 25b/6
a. yét- 70b/2
a. yet- 45b/5, 45b/6, 150b/7
[=27]

ʿAcam kv.a. İranlı, Fars.
a. 4a/4, 4a/6, 23b/9, 30a/1, 93b/8, 93b/9
a. (aʿdalu ḫavāḳīni'l-ʿArabi ve'l-ʿAcam) 155b/17
a. (ʿIrāḳ-ı ʿAcam) 43b/8

a. (macmūʿ-ı ʿArab u ʿAcam) 22a/14
a. mülūkı 29b/13
[=10]

ʿAcamī Far. Farsça, Farsçaya ait.
a. (kāf-ı ʿAcamī) 35a/4
[=1]

ʿacāyıb (< Ar. ʿacāʾib) Tuhaf, acaip.
a. (kār-zār-ı ʿacāyıb) 10b/14
[=1]

ʿacaza Ar. Düşkünler, acizler.
a.+nıñ (fuḳarā u ʿacaza) 75b/6
[=1]

acdād Ar. Atalar, cedler.
a.-ı amcād 8b/9
a.-ı kirām 9b/13
a.-ı ẕavı'l-ıḥtırām 84b/2
a.+ı 70b/3
a.+ıdın 61b/9, 63b/13, 95a/6
a.+ıdın durur 39b/3
a.+ıġa 84a/16
a.+ınıñ (ābā u acdād) 24a/13, 32a/17, 43a/9
a.+ıñ (ābā u acdād) 20b/7
a.+ı (ābā u acdād) 38b/1
[=14]

ʿācız Ar. Aciz, miskin, fakir.
a. 33a/2
a. bol- 72b/15, 81b/3, 124b/17, 142b/13
a. érdi 106b/12
a. érmes érdi (zīr-dast u ʿācız) 98a/16
a. ét- 2a/12
a. kél- 28a/10, 34a/4, 38a/15, 48a/8, 67a/8, 84b/9, 148b/10
a. ḳıl- 132a/6
a. u mütekessir 145b/7
a. u teng 82b/16
[=18]

ʿācızlıḳ Ar. Acizlik, yetersizlik.
a. ét- 154a/10
a. ile 154a/12
[=2]

ʿacīb Ar. Acaip, tuhaf, ilginç.
a. 43b/8
a. (kār-zār-ı ʿacīb) 120b/10, 148b/6
[=3]

ʿacība Ar. Şaşılacak şey.
a. (ḥıkāyāt-ı ʿacība) 62a/13
[=1]

acnās Ar. Türler, cinsler.
a.-ı aḳmışa 48a/11
a.+ıça 6b/17
a.+ıdın 52a/7
[=3]

acr Ar. Ödül, ücret, ecir.
a.-ı cazīl 43a/16
[=1]

acsām Ar. Cisimler, vücutlar.
a.+ıġa 7b/3
a.+ını 150b/14
[=2]

ʿacz Ar. Acizlik, çaresizlik, bir şey yapamama.
a. 101b/9
a. (ġāyat-ı ʿacz) 124b/4

a. (kemāl-i ʿacz) 7a/6
a. (kemāl-i ʿacz u ıżṭırār) 121b/15
a. u inkisār 144b/12
[=5]

aczā (< Ar. aczāʾ) Parçalar.
a. 13a/13
a.+sıġa 14a/6
[=2]

aç Aç, tok olmayan.
a.+larıġa 139b/6
[=1]

aç- 1. Açmak.
a. 29b/8
a.-dı 82b/1
a.-ġanlardın 29b/3
a.-ıp 10b/16, 118b/8, 126b/8, 134b/12, 135b/8, 150a/15, 150a/15, 150b/11
a.-maḳ 8a/4
a.-sa 30b/5, 130b/17
a.-tı 85b/11, 116a/1
a.-tılar 14b/4, 61a/8, 94a/5, 127a/11
[=20]
2. Zaptetmek, fethetmek.
a.-ġan 8b/15
a.-maġlıġ 116a/6
a.-tı 67b/16
[=3]
3. Çiçeklenmek.
a.-ıp 23a/13, 33a/12, 33b/4
a.-tı 150b/1
[=4]
aġzını aç- 150a/15
köz aç- 10b/16
közni aç- 150a/15
til aç- 14b/4, 30b/5, 61a/8, 94a/5
[=7]

Açamaylı Ḳoñrat kv.a. Konratların dört büyük boyundan biri. bk. Ḳoñrat
a.+dın 71b/9
[=1]

Açay k.a. Terk Amal Han'ın oğlu, Tenim Kürgen'in kardeşidir. Bk. Terk Amal Ḫan
a. 86b/11
[=1]

açıl- Açılmak; açıkta kalmak; fethedilmek.
a.-dı 10b/7, 34a/14, 34b/5
a.-ıp 154b/7
a.-ıp érdi 22a/7
a.-mas édi 67b/16
[=6]

açlıġ Açlık.
a.+dın 29b/4
[=1]

açuḳ Açık.
a. 139b/3
[=1]

ʿad (< Ar. ʿadd) Sayma, sayı.
a. (bī-ḥadd u ʿad) 38a/16
[=1]

adā (< Ar. adāʾ) Ödeme, yerine getirme, yapma.
a. eyle- 151a/6
a. ḳıl- 16a/12

a.+sıdın soñ 137b/3
a.+sıdın soñra 94a/10, 104a/1, 108a/14, 141b/7
[=7]

aʿdā Ar. Düşmanlar.
a. 5b/11, 5b/9, 11a/13, 33a/14, 72a/11, 108b/15, 108b/16
a.-yı davlat 66b/11, 68b/16, 68b/8, 82b/16, 100b/16, 101a/16, 101b/11, 101b/8, 102a/6, 104a/14, 105a/8, 106b/3, 107a/13, 107a/17, 108b/14, 109a/16, 111a/5, 111b/8, 113a/6, 113b/3, 120b/15, 123a/13, 127a/4, 136a/4, 145a/6, 149b/13
a.-yı davlat-ı ber-geşte 126a/11
a.-yı mıllat-ı bayżā 67b/14
a.+ların 155a/13
a.+nı 144a/12
a.+sıġa 86a/11, 86a/9, 143a/17
a. üçün 150a/14
[=41]

adab Ar. Terbiye, utanma duygusu.
a. 152a/4
a. (tāc-ı adab) 13a/14
a. ayaḳı 8a/9
a. bile 87b/15
a. érür (ravāc-ı adab) 13a/14
a.+ın 31b/9
a. şartı 151a/6
a. u tavāżuʿ 136a/8
[=8]

ʿadad Ar. Adet, sayı.
a. 88b/5
a.+ı 73a/6
a.+ıdın 25a/17
[=3]

ʿadadsız Ar. Adetsiz, sayısız.
a. 30b/3
[=1]

Adaḳ y.a. Türkmenlerin yaşadığı bir bölge.
a. Terākimesi 66b/17
[=1]

Adaḳlı y.a. Hızır Eli kabilesinin Adak bölgesinde yaşayan boyu. Krş. Adaḳ
a.+dın 48a/2
[=1]

aʿdal Ar. En adaletli.
a.-ı ḫavāḳīn-ı muʿaẓẓam 66a/7
a.u ḫavāḳīni'l-ʿArabi ve'l-ʿAcam 155b/17
[=2]

ʿadālat Ar. Adalet.
a. 4a/3, 4a/7, 23b/8, 25b/6, 31a/11, 35a/8, 84a/11, 85b/2, 90a/3, 151a/4
a. (külāh-ı ʿadālat) 6a/16
a. bile 43a/4, 90a/2, 90b/15
a.+ı 84a/1, 89b/11
a.+ın 134a/17
a.+ınıñ (mıʿmār-ı ʿadālat) 5a/15
a.+ı bile (şayḳal-ı ʿadālat) 40b/9
a. sarı (arbāb-ı ʿadālat sarı) 113a/17
a. u amnıyyat 39b/11
[=21]

ʿadālat-şıʿār Ar. Adaletli, adaletiyle tanınmış.
a. 31b/14
a. (pād-şāh-ı ʿadālat-şıʿār) 85b/9
[=2]
ʿadālatlıġ Ar. Adaletli.
a. 62a/2
[=1]
ʿadam Ar. Yokluk, bulunmama.
a. 1b/11, 8b/13, 10b/9, 19a/13, 23b/5, 25b/15, 25b/5, 36a/13, 36a/8, 37b/2
a. (āvāra-ı şaḥrā-yıʿ adam) 153b/4
a. (ḫārıc-ı muḥīṭ-ı ʿadam) 82a/4
a. (murād-ı ʿadam) 2a/1
a. (vucūd u ʿadam) 1b/5
a. asfalu's-safilīnı 119a/15
a. ayaḳı 135b/10
a. burcı 32a/9
a.+dın 82a/15
a.+dur 2b/7
a. sarı 19a/6, 38b/5, 130a/2
a. u nā-yāb 8a/7
[=23]
Ādam Ar. 1. k.a. İlk insan, Adem peygamber.
a. 14a/3, 15a/11, 15a/14, 15a/2, 15a/8, 17a/14, 17b/2
a. (Ḥażrat-ı Ādam) 13b/17, 22a/1
a. (ikinçi Ādam) 22a/1
a. ʿalayhi's-salām 14a/17, 14a/2, 14b/2, 15a/16, 15b/13, 15b/4, 16a/13, 16a/3, 16b/12, 16b/2, 17a/1, 17a/10, 17a/16, 17a/5, 17a/6
a. ʿalayhi's-salām (Ḥażrat-ı Ādam) 9b/9, 16b/8, 18b/13
a. ʿalayhi's-salām (ıstıḫrāc-ı ẕurrıyyāt-ı Ādam) 16b/7
a.+dın (Ḥażrat-ı Ādam) 17b/3
a. Ṣafıyyu'llāh 15b/10, 15b/2, 17a/7, 21b/12
a. u Ḥovvā 14b/16, 15a/10, 15a/6
[=36]
2. Adam, insan
a.+nı 105b/10
[=2]
ādamī Far. İnsanoğlu, insanlık.
a. 69b/12, 141a/3
[=2]
ādamī-zād Far. İnsanoğlu.
a.+ġa 105b/5
[=1]
Ādam Biy k.a. Beg Murad Biy ile birlikte Aral Konratı'nın hakimidir. Şah Temür'ün soyundandır.
a. 69a/3
[=1]
adānī Ar. Bayağı ve aşağılık kimseler.
a. 6b/9
[=1]
adaş- Yolu kaybetmek, şaşırmak.
a.-ıp 59b/17, 110a/17
[=2]
ʿādat Ar. Adet, alışkanlık.
a.+ıdur 61b/16

[=1]

ʿādāt Ar. Adetler, alışkanlıklar.

a. (ḫavārıḳ-ı ʿādāt) 26a/16, 57a/14

[=2]

ʿadāvat Ar. Düşmanlık.

a. 5a/10, 15a/12, 25a/11, 27a/3, 37b/11, 116b/12

a. (āṣār-ı ʿadāvat u żıddıyyat) 107b/3

a.-ı ḳadīma 124a/6

a.-ı mavrūṯ 96b/15

a. ara 150b/3

a.+ı 124b/1

a.+ıġa 78a/17

a.+ın 20b/4, 132b/11

a.+ın (nıhāl-ı ʿadāvat) 121b/5

a. ḳıl- 10b/9

a.+otı 25a/10, 25a/12

a. sarı (ahl-ı ʿadāvat) 150b/11

a. u ḫ(v)ūn-dārlıġ 133a/10

a. u şarārat 141b/4

[=21]

ʿādıl (< Ar. ʿādil) Adil, adaletli.

a. 2a/17, 65a/12

a. (ʿāḳıl u ʿādıl) 32a/9

a. (Musulmān u ʿādıl) 43b/4

a. durur érdi (pād-şāh-ı ʿādıl) 56a/16

a. durur érdi (sulṭān-ı ʿādıl) 41a/16

a. u fāżıl 23b/2, 70a/4, 84b/7

a. u Musulmān 52a/6

a. u raʿıyyat-parvar 64b/7

a. u sıyāsatlıġ 52a/11

a. u suḫan 18b/7

[=13]

ʿādılī Ar. Bir âdil kimse.

a. 5a/14

[=1]

ʿĀdıl Bég k.a. Eş Muhammed Biy'in oğlu, Muhammed Emin Inak'ın küçük kardeşidir. Konrat sülalesine mensuptur.

a. 96a/8, 101b/16

a.+ge 101b/15

a.+ni 79a/4, 100a/15

a.+niñ 118a/14

[=6]

ʿĀdıl Sulṭān k.a. Ebülhayr Han'ın oğlu, Akım Han'ın babasıdır.

a.+nıñ 80a/3

a.+nı (Aḳım Ḫan ibn ʿĀdıl Sulṭān) 113b/9

[=2]

Ādīna Muḥammad Atalıḳ k.a. Seyyid Muhammed Inak'ın oğludur. Babasından sonra Aral'da hakim oldu. Babasından sonra atalık makamını Begi Can'a verince kızdı ve Beş Kale'ye akınlar düzenledi. Bunun üzerine Areng Han ona atalık verdi. Metinde bir yerde yanlış olarak Bégi Can Inak'ın onun babası olduğu söylenmektedir. Krş. Ādīna Muḥammad Bég, Ādīna Muḥammad Biy

a. 63b/14, 63b/16, 64a/4, 64b/12, 65a/12, 94b/16, 95a/2
a. (Éş Muḥammad Biy ibn Ādīna Muḥammad Atalıḳ) 67b/5
a.+nıñ 68a/14
[=9]

Ādīna Muḥammad Bég bk. Ādīna Muḥammad Atalıḳ
a.+ni 94b/6
[=1]

Ādīna Muḥammad Biy bk. Ādīna Muḥammad Atalıḳ
a. ibn Bégi Cān Inaḳ 62b/16
[=1]

Ādīna Muḥammad Mīr-āb k.a. Özbeklerin Yüz sülalesine mensuptur. Devlet Biy'in oğludur. Munis'in dedelerindendir. Mirablık görevinde bulunmuştur.
a. ibn Davlat Biy 61b/9
[=1]

ʿadl Ar. Adalet.
a. 24a/13, 32a/13, 57b/5, 86a/5
a. (āvāza-ı ʿadl) 37b/6
a. (bāzū-yı ʿadl) 84a/10
a. (kāḫ-ı ʿadl) 5b/1
a. (tarāzū-yı ʿadl) 84a/10
a.-ı āşkārā 55b/12
a.-ı ıntıbāh 152a/2
a. bile 23b/6
a. bile (bereket-i ʿadl) 12a/11
a. birle (cūy-bār-ı ʿadl) 32b/3
a. birle (dad ʿadl) 28b/12
a.+ġa (dād ʿadl) 37a/1, 37a/12, 45b/7, 50b/2
a.+ġa (dād u ʿadl) 152a/14
a.+ı 5b/10, 12b/2
a.+ıdın 6b/11
a.+ıġa 40b/7
a.+ın (basāṭ-ı ʿadl) 137b/17
a.+ı érdi 50a/16
a. ile 44a/9
a.+nıñ (dād ʿadl) 43a/3
a. u dād 18a/14, 90b/17, 92a/16
a. u ınṣāf 40b/14
a. u raʾfat 32a/10, 85b/11
a. u sıyāsat 44a/4
[=34]

ʿadlī Ar. Adaletle ilgili.
a. 6a/9
[=1]

adnā Ar. En aşağı, alçak.
a. 5b/3
a. (muʾannaṣ-ı adnā) 61b/16
[=2]

ʿadū Ar. Düşman.
a. 5b/14, 11a/12, 109a/17, 111a/8, 111b/3, 119a/16, 121b/1
a. (sıpāh-ı ʿadū) 120a/11
a. daġlıġ 150a/16
a.+ġa 102a/17
a. içre 150b/2
a.+lar 6b/14, 124a/1
a. sarı 124a/1
a.+sı 154b/14
a.+sıġa 108b/2
[=16]

āfāḳ Ar. Ufuklar.

a. u aḳṭār 21a/11

[=1]

afʿāl Ar. Fiiller, işler, ameller.

a. (nāşıya-ı afʿāl-ı şarārat-maʾāl) 99b/13

a.-ı ḥamīda 97a/2

a.-ı pasandīda 11b/1, 134a/13, 139b/10

a.-ı razīla 11b/5

a.+ın (tamāmat-ı aḫlāḳ u afʿāl) 13a/7

a. u aṭvār 78a/13

[=8]

āfarīn Far. Bravo, çok yaşa, aferin.

a. (ġırīv-ı āfarīn) 148b/7

[=1]

āfat Ar. Afet, bela.

a. 11b/8

a.+dın 21a/16

a.+ıdın 22a/1

a. taşı 153b/5

āfāt Ar. Afetler, belalar.

a.+ı 4b/17v

a.+ını çek- 48a/4v

a. u balā 93a/13 v

[=7]

afāża ʿala'l-ʿālamīna barra-hu ıḥsānah bk. afāża ʿala'l-ʿālamīna barra-hu ve ıḥsānah

a.+nıñ 10a/12

[=1]

afāża ʿala'l-ʿālamīna barra-hu ve ıḥsānah Ar. "Onun ihsan ve iyiliğini alemlerin üzerine fazlalaştır." anlamında dua. Krş. afāża ʿala'l-ʿālamīna barra-hu ıḥsānah

a.+nıñ 35a/11, 81b/15

[=1]

afāżıl (< Ar. afāżil) Seçkin insanlar, bilginler.

a. 4b/14

[=1]

afġān Far. Feryat etme, figan etme.

a. ḳıl- (nāla u afġān) 114b/7

[=1]

ʿāfır (< Ar. ʿāfir) Kötü niyetli.

a. (camʿ-ı ʿāfır) 130a/2

[=1]

afrād Ar. Fertler, bireyler.

a.+ı bile 48b/10

a.+ı bile (atbāʿ u afrād) 134a/3

[=2]

Afrāsyāb k.a. Turan Türkleri büyük kahraman kağanının Farsça adı. Asıl adı Alp Er Tonga'dır. Büyük İskender'den evvel yaşamıştır.

a.+dın 129b/13

[=1]

afsāna Far. Masal, efsane.

a. (zıynat-ı afsāna) 8b/10

a.+sıdın 11a/7

a.+sıġa 139b/1

[=3]

afsāna-ḫ(v)ānlıġ Far. Masal, efsane okuma işi.

a. ḳıl- 146a/2
[=1]
afsar Far. Taç.
a.+ı 7b/16
a.+ıġa 3b/2, 82a/4
a.+ın 31a/8
[=4]
afsurda Far. Üzgün, morali bozuk, donuk, duygusuz.
a. érdüm 7a/4
a. érür 33a/3
a. ḳıl- 77b/6, 93b/1
[=4]
afsūs Far. Eyvahlar olsun, çok yazık, yazık.
a. 154b/7, 154b/8
[=2]
āftāb Far. Güneş.
a. 6a/4, 57b/9, 66b/3, 70a/2, 74b/14, 84a/6, 122a/9, 146a/16, 146b/17
a. (ʿayn-ı āftāb) 10b/15
a.-ı ʿālam-tāb 82a/12, 116a/10, 128a/11
a.-ı avc-ı maʿrıfat 137a/8
a.-ı cahān-tāb 2a/9
a.-ı davlat 82b/15
a.-ı dīdār-ı fāyıżu'l-anvār 151a/11
a.-ı ḥayāt 31b/15, 137a/13
a.-ı ḥużūr 151b/4
a.-ı ıḳbāl 36a/13, 68b/1
a.-ı marḥamat 6b/9
a.-ı munīr 82a/2
a.-ı tavaccuh 137b/11
a.-ı zarrīn-külāh 97b/12
a. durur 11a/8
a.+ı 9a/1, 155b/13
[=29]
āftābī Far. Bir güneş.
a. durur érdi 26b/4
[=1]
āftābvār Far. Güneş gibi.
a. 29a/17
[=1]
ʿafv Ar. bağışlama, af.
a.-ı günāh 13a/7
a. ét- 113b/6
a.+ın (göşe-i ʿafv) 5b/15
a. ḳıl- 50a/2, 118a/5, 132b/7
a. u ʿınāyat 12b/16, 13a/5, 13a/5, 40b/12
[=10]
afżal Ar. En üstün, en iyi.
a.-ı avlād-ı Murtażavī 108a/7
a.-ı ḫavāḳīn-ı muʿaẓẓam 6b/1
a.-ı salāṭīn 155b/16
a.-ı salāṭīn-ı ʿālam 66a/7
a. durur 45a/4
a.+ı 3b/14, 151b/16
a.+ın (macmūʿ-ı kemālāt u afżal) 13a/8
a.+u'l-maşāyıḫ-ı ʿıẓām 137a/7
a.+u'l-ʿulamā 65b/15
a.+u'l-vāṣılīn 120b/8
[=11]
afżalu arbāb-ı dīn-ı ekmeli
a. 3b/14

[=1]

afzūn Far. Fazla.

a. bol- 6b/13, 12a/14, 18b/10, 118b/9

a. ḳıl- 52a/4

[=5]

afzūnlıḳ Fazlalık.

a.+ıdın (afzūnlıġıdın) 126b/9

[=1]

āgah Far. Bilgi. Krş. āgāh

a.+ı bol- 53b/12

[=1]

āgāh Far. Bilgili. Krş. āgah

a. 82a/9

a. bol- 27a/12, 29b/7, 98b/9, 143a/12, 144a/2

a. édi 25b/6

a. érür 13b/1

a.+ı 154b/10

a. ḳıl- 132b/15

a. u ḫabar-dār 155a/3

a. u muṭṭalı‘ 17b/4

[=12]

āgāhlıġ Haberdarlık.

a. tap- 57b/7, 124a/9, 139a/4

[=3]

Aġaday Bahādur k.a. Nokay Noyan’ın büyük oğludur. Yirmi iki yıl Bulgar’da padişahlık sürdü. Ruslar ve Çerkezlerle savaştı. Çok cömert ve adil olmasıyla meşhurdur. Mankıt Sonkur Mirza tarafından öldürüldü.

a. 88b/12, 88b/16, 89a/1, 89a/15, 89a/9

a.+dın 89a/9

a.+ġa 88a/16

a.+nı 87a/16, 91a/1

[=9]

Aġanay bk. Aġanay Sulṭān

a. 45b/11

[=1]

Aġanay Ḫan k.a. Suntay Temür’ün oğlu, Cayılgan Han’ın babasıdır.

a. (Cayılġan Ḫan ibn Aġanay Ḫan ibn Suntay Témür ibn Ḳavçın ibn Ḳadan Ḫan) 85a/2

[=1]

Aġanay Sulṭān k.a. Amenek Han’ın küçük oğludur. Ürgenç piyadeleri tarafından öldürüldü. . Krş. Aġanay

a.+nı 47a/17

[=1]

āġāz Far. Başlama, başlangıç.

a.-ı davlat 97b/4

a. ét- 68a/10, 120a/1, 139a/2, 139b/15, 141a/4

a. eyle- 102b/1

a.+ın (muḳaddama-ı āġāz) 9b/7

a. ḳıl- 30b/4, 47b/8, 71a/4, 75b/8, 90b/5, 97b/14, 118a/8, 125b/13, 131b/2, 133b/7

[=18]

aġır Gösterişli, kıymetli, fazla, ağır.

a. 45a/11, 49b/10, 55a/9, 67a/14, 68a/15, 72a/2, 86a/14, 119a/10, 131b/14, 145a/1, 145b/2, 148a/4
a. yük 32b/12
[=13]

Aġışı bk. Aġışı Sulṭān
a. 48a/5
[=1]

Aġışı Sulṭān k.a. Süfyan Han'ın oğludur. Kuçand vilayetinin hakimi idi. Krş. Aġışı
a.+ġa 48a/13
[=1]

aġız 1. Ağız.
a.+ıġa (aġzıġa) 23b/12
a.+ımġa (aġzımġa) 26a/3
a.+ını aç- (aġzını aç-) 150a/15
a.+ın (ġonça aġzın) 2a/6
2. İçi boş şeylerin açık tarafı.
a.+ıdın (tüfeng aġzıdın) 130a/1
[=5]

aġşān Ar. Dallar.
a. (dıraḫt-ı bārvar-ı aġşān) 138b/9
[=1]

āġūş Ar. Kucak.
a.+ıġa 142b/6
[=1]

āh Far. Feryat etme, ilenme.
a. 6a/7, 154a/8, 154b/15
a. (tīr-ı āh) 5b/13
a.-ı sard 89a/6
a.+ı 154b/9
a.+ı bile 62b/10
a.+ı otı 153b/6
[=8]

ahālī Ar. Halk, insan topluluğu, ahali.
a.+sı bile 149b/8
a. u mavālī 43b/10, 45b/17, 104b/9, 149b/11
[=5]

aḥbāb Ar. Dostlar, dost.
a. 154b/17
a.+lar 125b/6
a.+ları 155a/13
[=3]

aḫbār Ar. Haberler.
a. rāvīları 35b/13, 106b/4
[=2]

ʿahd Ar. 1. Yemin, söz verme; çağ, devir.
a.-ı baʿīd 25a/4, 156a/17
a.-ı müʾekked 116b/10
a. ét- (naḳż-ı ʿahd) 117b/8
a.+ıda 25b/9
a.+ıdın 21b/14
a.+ıġaça 21b/15
a.+ı dék 8a/14
[=8]
2. Hâkim; bir devlet makamı.
a. (Ḳurbān Ḳulı Bég-i ʿAhd) 150b/8
a.+nı (valāyat-ı ʿahd) 41a/7
[=2]

āheng Far. Uyum, düzgün gidiş; eğlence.
a.+ıġa 97b/13, 113b/15
a. ḳıl- 72b/3, 139b/13

[=4]

aḥfād Ar. Torunlar.

a.+ıdın 91a/1

a.+ıdın (avlād u aḥfād) 17a/10

a.+ları (avlād u aḥfād) 22b/2

[=3]

Aḫıçuḳ k.a. Berdi Beg Han'ın emirlerindendir. Berdi Beg Han onu, Tebriz'de naip olarak görevlendirdi.

a. 44a/15

[=1]

āḫır Ar. Son, en son.

a. 15a/6, 16b/6, 21b/12, 21b/7, 23b/6, 32b/3, 33b/5, 48a/4, 51b/4, 56b/13, 58a/10, 60a/10, 60a/15, 64b/5, 69b/7, 72b/12, 73b/9, 87a/4, 95a/4, 96b/4, 136b/7, 139b/9, 154a/11

a.-ı kār "Sonuç, sonunda" 115b/8, 154a/14

a. bol- 44b/2

a.+ı 25a/16

a.+ıda 55a/1, 65b/10, 131a/13

a.+ı durur érdi 25a/9

a.+u'l-amr "Sonunda, işin sonunda" 25a/2, 28a/3, 32b/12, 42b/11, 46a/13, 51b/14, 51b/9, 65b/3, 71b/4, 75b/17, 81a/4, 96b/1, 148b/14

[=44]

āḫırat (< Ar. āḫirat) Öbür dünya.

a. 19b/1, 23b/16, 24b/10, 27b/9, 31a/7, 63a/17, 86b/3, 135b/9

a.+ġa 36a/6

a.+nıñ 84b/10

[=10]

āhīn-nıẓır Far. Demir gibi.

a. 66b/7

[=1]

aḫīr Ar. Son, en son.

a.+ıda 152b/16

[=1]

aḥkām Ar. Hükümler.

a.+ları bile 61b/12

[=1]

aḥḳar Ar. En alçak, en hakir.

a.+u'l-ʿıbbād 4b/4

[=1]

ahl Ar. Bir topluluğun halkından olanlar, oraya mensup olanlar. Krş. ehl

a. (avżāʿ-ı ahl-ı ʿālam) 4b/17

a. (cafā-yı ahl-ı ṭuġyān) 108a/5

a. (maʿāş-ı ahl-ı muruvvat) 114b/12

a. (sar-daftar-ı ahl-ı fasād) 113a/9

a.-ı ʿadāvat 150b/11

a.-ı ʿaḳl 116a/5

a.-ı ʿālam 3a/13

a.-ı ʿazā 154b/5

a.-ı baṭālat 113a/17

a.-ı bāṭıl 34b/5

a.-ı cahān 44a/9, 56a/15, 155a/16

a.-ı davlat 67b/17

a.-ı dīn 3b/1, 6a/7

a.-ı fasād 133b/10

a.-ı fażl u dıḳḳat ara 8b/15

a.-ı fażl u hunar 18a/10
a.-ı fażl u ıḫtırām 18a/16
a.-ı günāh 6a/1
a.-ı ḥāl 90a/3
a.-ı ḫānḳāh 6a/11
a.-ı ḫılāf 113b/1, 135a/11
a.-ı ḥıyāl 32b/16
a.-ı Ḫīvaḳ 120a/14
a.-ı hunar 6a/5
a.-ı ʿınād 101a/8, 130a/15
a.-ı Islām 114b/5
a.-ı kīn 150a/15
a.-ı külāh 108b/1
a.-ı macāʿat 106a/15
a.-ı maclıs 43b/13
a.-ı madrasa 6a/10
a.-ı naẓar "Düşünenler" 63b/8
a.-ı naẓm 7a/1
a.-ı tamayyuz 40b/2
a.-ı taṣavvuf 108a/10, 140a/14
a.-ı ṭuġyān 115b/4
a.-ı Tūrān 27b/10
a.-ı vafā 153b/4
a.-ı Vazīr 46a/10
a.-ı vucūd 84a/13
a.-ı żalāl 90a/2
a.-ı żalālat 28a/1
a.-ı zamān 40b/4
a.+ı 6b/12, 49b/17, 65a/8, 100b/7, 109a/3, 110b/5, 122b/6, 123a/4, 130a/14, 131b/9, 154b/3
a.+ıda (tavārīḫ ahlı) 18b/3
a.+ıdın 21a/12, 91b/6, 111b/6, 141a/3
a.+ıdın (felek ahlı) 129b/17
a.+ıġa 122b/14, 138a/2, 148a/7
a.+ıġa (bazm ahlı) 8a/4
a.+ıġa (ʿılm ahlı) 4b/14
a.+ıġa (taʾrīḫ ahlı) 30a/3
a.+ıġa (zamān ahlı) 40b/10
a.+ın 40b/13, 65a/15, 113b/1, 149a/17
a.+ını 133a/6
a.+ınıñ 121b/14, 127a/15, 134b/9, 144b/7, 149b/15
a.+ınıñ (Fars ahlı) 29b/16
a.+ınıñ (Yūnān ahlı) 19b/3
a.+ını (dahr ahlı) 24a/12
a.+ı (ʿālam ahlı) 21b/17
a.+ı (cahān ahlı) 13b/13, 13b/8, 18b/1, 31b/12, 40b/7, 126a/5
a.+ı (Çaġatay ahlı) 121a/5
a.+ı (dīn ahlı) 27b/11
a.+ı (fasād ahlı) 113b/2
a.+ı (ġınā ahlı) 30b/4
a.+ı (hunar ahlı) 6b/15
a.+ı (kerem ahlı) 146b/8
a.+ı (küfr ahlı) 42a/5
a.+ı (luġat ahlı) 22b/8
a.+ı (maclıs ahlı) 50a/8
a.+ı (zamān ahlı) 18a/17
a.+ı bile 149b/16
a.+ı birle 55a/4
a.+ı birle (cahālat ahlı) 4b/13
a.+ı dék (cubn ahlı) 13a/16
a.+ı ése 153b/13

a. u ʿayāl 59b/2, 105a/9, 107b/15, 108a/1, 109a/8, 112b/11
[=114]

aḫlāḳ Ar. Huy, ahlâk.
a. (tamāmat-ı aḫlāḳ u afʿāl) 13a/7
a.-ı ḥamīda 11a/17
a.-ı nīkū 13a/10
a.-ı pasandīda 46a/16, 156a/3
[=5]

ahlıyyat (< Ar. ahliyyat) Beceri sahipliliği, yeterlilik, layık olma.
a. 133a/12
a. (may-ı ahlıyyat) 133a/12
[=2]

Aḥmad bk. Muḥammad Rasūlu'llāh
a. 4a/12
[=1]

Aḥmadī Hz. Muhammed ile ilgili, ona bağlı.
a.+ġa (mıllat-ı Aḥmadī) 151a/2
[=1]

Aḥmad Bég k.a. Can Murad Inak'ın adamlarındandır. Can Murad Inak'ın öldürülmesinden sonra Mankıt'tan Buhara'ya kaçtı.
a. 128a/16, 134a/6
[=2]

Aḥmad Bég Ḳubād Oġlı k.a. Şah Tahmasb'ın emirlerinden Bedr Han Ustaclu'nun adamlarından idi. Yapılan savaşta Bedr Han yenildi, Ahmed Beg Kubad Oğlu canını zor kurtardı.
a. 52b/10, 52b/3
[=2]

Aḥmad Calayır k.a. Can Murad Inak'ın adamlarındandır.
a. 131a/14
[=1]

Aḥmad Şāh bk. Ahmad Şāh-ı Afġānī
a. 78b/17
[=1]

Aḥmad Şāh-ı Afġānī k.a. Afganlı bir padişah'tır. İran bölgesinde hüküm sürmüştür. Krş. Aḥmad Şāh
a.+nıñ (valad-ı Aḥmad Şāh-ı Afġānī) 146a/4
[=1]

Aḫnūḫ k.a. İdris peygamberin İbranice'deki adıdır. Diğer adı Orıs'tır.
a. 19b/3
a. érdi 19a/17
[=2]

Ahraman Far. Şeytan, iblis.
a. 105a/2
[=1]

aḥsan Ar. En güzel.
a.-ı avḳāt 34a/14, 137a/16
[=2]

aḥşām Ar. Maiyet, teb'a, halk.
a.+ıdın 123b/12
a.+ı (él u aḥşām) 85a/4
a.+ı bile 122b/11
[=3]

aḫtar Far. Yıldız.

a.-ı ḥayāt 36a/10
a.-ı saʿd 32a/8
a.-ı tābān 84b/3
a.-ı ṭālıʿ 7a/16
a.-ı ʿumr 11a/9
a.+ı 3b/9
[=6]

aḫtar- Arayıp taramak.
a.-ıp 33b/1
[=1]
yer aḫtar- 33b/1
[=1]

aḥvāl Ar. Hâller, durumlar.
a. 36a/17
a. (çahra-ı aḥvāl-ı kesāfat-amṣāl) 99b/13
a. bol- (fārıġ-bāl u muraffatu'l-aḥvāl) 64b/17
a. durur (munḳalıbu'l-aḥvāl) 136a/7
a.+ġa 63b/7
a.+ıdın 107b/16, 146b/6
a.+ımdın (maʾāl-ı aḥvāl) 135b/11
a.+ımızdın 80a/15
a.+ın (maʾāl-ı aḥvāl) 126a/1
a.+ı (maʾāl-ı aḥvāl) 115a/1, 128a/7
a.+ı (şarḥ-ı aḥvāl) 41a/1
[=13]

aḥvālāt Ar. Haller, olaylar, durumlar.
a.+ı 70b/4, 71b/13
[=2]

aḥzān Ar. Hüzünler.
a. (baytu'l-aḥzān) 103b/14
a. érdi (baytu'l-aḥzān) 7a/13
a.+ı (külbe-i aḥzān) 114a/12
[=3]

aḫżar Ar. Yeşil.
a. (baḥr-ı aḫżar) 50b/16
a. (çarḫ-ı aḫżar) 53b/1
[=2]

ajdahā bk. ajdarhā
a.+lar 27b/4
[=1]

ajdarhā Far. Ejderha. Krş. ajdahā
a. 18b/12
[=1]

ʿāḳ Ar. Söz dinlemez, isyankar.
a. bol- 55b/9
[=1]

aḳ- Akmak.
a.-ar érdi 62a/9
a.-ġanı 154b/3
a.-ıp 23a/12, 53b/10, 154b/11
[=5]

aḳa Moğ. Büyük kardeş, ağabey; bir devlet makamı.
a. (ikki aḳa) 59a/1
a.+ları 74b/5
a.+larınıñ 42b/15
a.+sı 31b/14, 34b/17, 48a/13, 58a/10, 58a/2, 62a/4, 76a/5, 131a/2, 148b/15
a.+sıdın 47b/13
a.+sıdın soñ 38b/1, 45b/6
a.+sıdın soñra 42a/2, 45b/2
a.+sınıñ 31b/17, 43a/4, 51b/7, 63b/4, 76a/2

a.+sı bile 58a/3
[=23]
ʿaḳab Ar. Art, arka.
a.+ıdın 75a/13, 76b/10, 86b/2, 98b/2, 144a/2, 145b/4
a.+ımdın 122b/5
a.+ı sarı 154a/14
[=8]
aḳālīm Ar. Ülkeler, büyük toprak parçaları.
a.-ı sabʿa "Yedi iklim, yedi kıta" 11a/16, 30a/8
[=2]
aḳāṣī Ar. İleri gelenler, öndekiler.
a. 6b/9
[=1]
Aḳaṭay bk. Aḳaṭay Ḫan
a. 45b/10, 51b/3
[=2]
Aḳaṭay Ḫan k.a. Amenek Han'ın oğludur. Vezir'de dokuz yıla yakın hükümdarlık etti. Yunus Han'ın Ürgenç'i aldığı savaşta esir oldu ve Kasım Han'ın emri ile öldürüldü. Krş. Aḳaṭay, Aḳaṭay Sulṭān
a. 50b/11, 50b/7, 51a/5, 92b/11, 92b/9
a. (Ḥācım Ḫan ibn Aḳaṭay Ḫan) 52a/5
a. ibn Amenek Ḫan 50a/17
a.+nı 49a/15
a.+nıñ 49a/6, 51a/7
a.+nıñ ḳaşıġa 51a/3
a.+nı (Bābā Sulṭān ibn Fulad Sulṭān ibn Aḳaṭay Ḫan) 54b/9
[=12]
Aḳaṭay Sulṭān bk. Aḳaṭay Ḫan
a. 47b/13, 50a/3
[=2]
aḳa ini Erkek kardeşler. Krş. aḳa ve ini
a. 47a/10
a. durur érdiler 71b/10
a. érdiler 108b/17
a.+larıġa 42a/3, 42b/1
a.+lerin 99a/10
a.+leriniñ 118b/6
a.+leriñdin 136a/16
a.+leri bile 98a/6
a.+si bile 78b/10, 98a/14
[=11]
aḳa ve ini bk. aḳa ini
a. 44a/17, 87b/7
a.+lerin 142a/15
a.+leri bile 49a/12, 78a/6, 123b/13, 131a/16, 143a/16
a.+niñ 27b/12
a.+sin 90b/2
a.+si bile 99a/13
[=11]
aḳa ve inilik Erkek kardeşlik.
a. 31b/8
[=1]
aḳça Gümüş para, nakit.
a.+ġa (bir aḳça) 86a/7
[=1]
ʿaḳd Ar. Kararlaştırma; nikah; bağlama; kurma

a.-ı nıkāḥ 26b/5
a.+ıġa 87a/7
a.+ıġa (ḥall u ʿaḳd "iş bitirme"**)** 90a/15
a.+ın 14b/15
a.+ın (ḥall u ʿaḳd "iş bitirme"**)** 138a/7, 138b/2
a.+ı (ḥall u ʿaḳd "iş bitirme"**)** 70b/17, 74b/17
[=8]

aḳdas Ar. En kutsal.
a. (żamīr-ı aḳdas) 11a/17
a.+ıda (ẕāt-ı aḳdas) 13a/8
[=2]

ʿāḳıbat (< Ar. ʿāḳibat) Son.
a. 8b/4, 17a/15, 19b/2, 24b/14, 29a/14, 32a/1, 42a/1, 43b/3, 45b/9, 47a/8, 51a/15, 52a/5, 52a/5, 55a/4, 64b/6, 69a/12, 91b/7, 95a/11
a. (maḥbūb-ı ʿaḳıbat-ı Maḥmūd) 3a/2
a.+u'l-amr "Sonunda" 76b/14, 81b/3, 82b/15, 100a/9, 110b/6, 124b/17, 133a/16
[=26]

ʿāḳıl (< Ar. ʿāḳil) Akıllı.
a. 23a/10, 74b/7, 142a/6
a. (kār-dān u ʿāḳıl) 43b/4
a. (pād-şāh-ı ʿāḳıl) 41a/15
a. (şahr-yār-ı ʿāḳıl) 56a/16
a. durur érdi 41a/8
a.+ése 153b/8
a. u ʿādıl 32a/9
a. u dānā 65a/12
a. u dānışmand 31a/13, 46a/1, 84b/17
a. u davlatlıġ 23b/7
a. u dılīr 38a/3
a. u kār-dān 52a/6
[=16]

Aḳım Ḫan k.a. Adil Sultan'ın oğludur. Bölekey Han'dan sonra padişah oldu. Ona Abdullah Han da demişlerdir. Kuşçuluğa meraklı biri idi. Munis, on on bir yaşlarında iken onunla karşılaşmıştır.
a. 80a/3, 80a/7, 80a/9
a.+dın 117b/12
a. ibn ʿĀdıl Sulṭān 113b/9
a.+nı 80b/17, 81a/16, 81a/5, 122b/9, 124b/12
a.+nıñ 80b/2
[=11]

ʿaḳīda Ar. İnanç.
a.+sıda 19b/4
[=1]

ʿaḳl Ar. Akıl.
a. 40a/15, 84b/9, 132b/14
a. (arbāb-ı ʿaḳl) 40b/2
a. (maḥāsıb-ı ʿaḳl) 34a/3
a. (zīvar-ı ʿaḳl) 152a/7
a.-ı matīn 60b/1
a. allıda (ahl-ı ʿaḳl) 116a/5
a.+dın 68b/11
a. eyle- 33b/5
a.+ını 2a/12

a. u dīn 106b/8
a. u fırāsat 134a/16
a. u ḫırad 55a/3
[=14]

Aḳlīmā k.a. Hz. Adem'in kızı, Kabil'in kız kardeşi.
a. bile 15b/10
a.+nı 15b/11, 15b/14, 16a/1, 16b/4
[=5]

Aḳman Bahādur k.a. Musa Biy'in oğludur. Babasının ölümünden sonra Elbars Han'ın atalığı oldu. Avanış Han döneminde öldü.
a. 92a/3, 92a/8
[=2]

aḳmışa (< Ar. aḳmişa) Kumaşlar.
a.-ı nafīs 43b/17
a.+dın (acnās-ı aḳmışa) 48a/11
[=2]

aḳrabā (< Ar. aḳraba') Akraba, yakınlar.
a. 12b/7
a.+sı 102b/4
a.+sıdın 75a/14, 142a/13
a.+sıdın durur 76a/6
a.+sıġa (atbāʿ u aḳrabā) 36b/2
a.+sıġa (ḫ(v)īş u aḳrabā) 73a/5
a.+sı bile 96b/17
a.+sı durur érdi 28a/13
[=9]

aḳrān Ar. Yaşıtlar, akran.
a.+ıdın 17b/10, 36b/13, 52a/7, 63b/14
a.+ıdın (amṣāl u aḳrān) 47b/5
a.+ı dururlar 34b/7
[=6]

ʿaks Ar. Aks, yansıma.
a.+ı 101a/2
[=1]

aḳṣā Ar. Uzak, en son.
a. (marātıb-ı aḳṣā) 57a/15
a.+ġa (martaba-ı aḳṣā) 138a/15
a.+sıdın (Hındūstān aḳṣāsı) 39b/7
[=3]

aḳşam Akşam.
a. 25b/17
[=1]

aḳṭār Ar. Taraflar, yönler.
a. (aṭrāf u aḳṭār-ı ʿālam) 105a/17
a.-ı ʿālam 19b/15, 66b/15
a.+ġa 113a/16
a.+ın (āfāḳ u aḳṭār) 21a/11
[=5]

aḳvāl Ar. Sözler.
a. 23a/8
[=1]

aḳva'llāhu davlata-hu bi'l-iḳbāl Ar. "Allah, devletini ikbal ile güçlendirsin." anlamında bir dua.
a. 66a/8
[=1]

aḳvām Ar. Kavimler.
a.+ı 31a/5, 38a/11, 99b/12
a.+ıdın 84b/5
a.+ıġa 108a/3
a.+ı bile 67b/3

[=6]

Aḳ Ḳal'a y.a. Akça Kale olarak da bilinir. Üst Yurt bölgesinin güneydoğu taraflarında Sarıkamış gölünün batı sahilinin yakınlarında bir yer adı. Bölge 16. yüz yılda Yeni Şehir adıyla anılmaktaydı.

a.+ġa 69b/7, 69b/8

[=2]

Aḳ Köl y.a. Kat'ın 4 km. doğusundaki bir göl adı.

a.+ġa 61a/14

[=1]

Aḳ Ḳum y.a. Amu Derya kenarında, Vezir şehrinin 3.5 km. kuzeyinde bir yer.

a. 143b/10

[=1]

Aḳ Mascıd y.a. Hive'de 1838-1842 yılları arasında Anuşa Han tarafından yapıldığı sanılan bir cami.

a.+nıñ 63a/3

[=1]

Aḳ Sarāy y.a. Hive'nin yaklaşık olarak 18 km. kuzeybatısındaki ve Ak Yap'ın yakınlarında bir yer adı. Yomutların ana yerleşim yerlerinden biri idi.

a. 63a/8

a.+dın 63a/12

a.+ġa 63a/14

[=3]

Aḳ Su y.a. Sağanc ve Şirvan yakınlarında bir yer.

a. kenārı 42a/10, 54a/13

[=2]

Aḳ Şayḫ 'Imāratı y.a. Hive kalesinin içinde uzun bir binadır.

a. 70b/12

[=1]

Aḳ Töpe y.a. Hive taraflarında önemli bir yer.

a.+de 145b/4

[=1]

Aḳ Yaf y.a. Şah Niyaz Beg ile İskender Biy'in oğlunun savaştığı bir bölge.

a. köprüginiñ aldıda 120b/13

[=1]

Aḳ Yaḳış y.a. Amu Derya deltasının doğusundaki bir bölge, Amu Derya'nın bir kolu olan Kök Üzek'e yakın bir yer.

a. ayaḳı 128a/14

a.+daġı 69a/8

[=2]

al- 1. Almak, kabul etmek.

a. 48b/11

a.-dı 27b/11, 29b/5, 43a/5, 60a/10, 62b/6, 73a/12, 73a/13, 82a/6, 88a/13, 154a/13

a.-dılar 47b/16, 48a/2, 48a/3, 88b/3, 140a/11

a.-ġay 12b/5, 18a/10

a.-ıp 7b/5, 11a/1, 14a/16, 14a/4, 20b/9, 23b/12, 40a/11, 40a/11,

47a/1, 48b/9, 54b/16, 54b/4, 60b/7, 64a/5, 67a/6, 72a/16, 84a/13, 87b/14, 89a/2, 97b/14, 98b/12, 101a/9, 101b/11, 101b/9, 102a/4, 106b/16, 109a/2, 109a/4, 109b/7, 110a/1, 110a/16, 110a/7, 111b/5, 112a/11, 114a/17, 115a/15, 119b/7, 126a/12, 128a/15, 129b/5, 132b/1, 137b/7, 142b/6, 143a/7, 144a/17, 146a/8

a.-maġıl 14a/7

a.-maḳġa 23b/15, 89a/4

a.-man 26a/3

a.-may 40b/15, 137b/8

a.-ur 13b/16, 19a/1

a.-urġa 38a/11

a.-ur érdi 70a/11, 89a/13

[=75]

2. Sağlamak, elde etmek.

a.-ıp 51a/9, 58b/2, 117a/5

[=3]

3. Birlikte bulunmak.

a.-ıp 21a/1, 29b/7, 33a/17, 38a/8, 44b/17, 49b/3, 50a/5, 56b/5, 58a/17, 63b/2, 79a/8, 87b/3, 99a/10, 107a/14, 112b/11, 113a/4, 118a/3, 119a/4, 127a/1, 128b/6

[=20]

4. Gaspetmek.

a.-dı 107a/10

a.-ıp 140a/13

a.-ıp durur érdi 48b/10

[=3]

5. Hakimiyetine geçirmek.

a.-dı 36a/6, 117b/6

a.-ıp 98a/12, 117a/14, 132b/4, 138b/11, 139b/14

a.-ıp durur érdi 35b/3

[=8]

6. Evlenmek.

a.-ġusı durur 15b/14

a.-ıp 26b/14, 26b/17, 85b/14

a.-ıp durur érdi 86a/1

a.-ıp érdi 77b/17, 92a/6

[=7]

7. Fethetmek, zaptetmek.

a.-dı 29b/15, 31a/7, 43b/2, 47a/7, 54b/13, 60a/7, 60a/7, 60a/7, 64a/3, 69a/12, 80b/12

a.-dılar 47b/2, 73b/9, 128b/9

a.-ġan 104b/3

a.-ġanda 30b/10, 50b/7, 61b/7, 74b/12, 92a/9, 131a/1

a.-ġandın soñ 109a/6

a.-ġandın soñra 29a/8, 79a/14, 86b/13

a.-ġanı 118a/6, 139b/16, 147b/2

a.-ıp 11a/3, 28a/14, 28a/9, 29a/4, 40b/4, 41b/15, 42b/3, 45a/11, 46b/14, 48b/5, 52a/16, 54b/10, 54b/2, 55a/12, 60b/4, 68a/3, 68b/9, 69b/7, 71b/16, 76b/13, 82b/11, 86b/6, 92b/5, 98a/6, 99b/10, 109b/11, 109b/8, 111b/16, 128b/5, 130a/9, 151a/3

a.-ıp durur 147a/14

a.-ıp érdi 45b/7
a.-ıp érdiler 100b/2
a.-sa 40b/14
[=63]
8. Ganimet olarak almak.
a.-dı 73a/6
a.-dılar 67a/7
a.-ıp 55a/16, 73a/5
a.-ur érdüm 52b/15
[=5]
9. İzale etmek.
a.-dı 55b/14
a.-ġandın soñra 46a/8
a.-madı 90b/4, 96a/2
a.-ur 95a/11
[=5]
10. Hak kazanmak.
a.-dı 50b/12, 74b/10
a.-ıp 105a/2
a.-maḳ 108b/1
[=4]
11. Çalıştırmak, hizmete başlatmak.
a.-dı 73a/14
a.-ıp 56b/2
[=2]
12. Satın almak.
a.-madılar 86a/7
a.-mas durur érdiler 120b/4
[=2]
13. Muktedir olmak (yeterlik yardımcı fiili olarak).
a.-ġay 107b/14, 144a/15, 144b/8
a.-ġay mén 9a/4, 9a/4
a.-madı 11a/4, 11a/4, 11b/10, 35b/4, 40a/12, 51b/9, 60a/17, 64b/11, 100b/17, 132a/16, 148b/11
a.-madılar 46a/13, 77a/13, 105a/12, 112b/10, 124a/4
a.-madum 94b/17
a.-mas 5a/11, 7a/12, 8b/2, 8b/2, 40a/14, 108b/2, 138b/9, 151a/5
a.-mas durur 5a/12
a.-mas durur érdi 96a/6, 104a/15
a.-mas durur érdiler 85a/7
a.-may 26a/4, 29a/2, 44b/5, 51a/16, 57b/16, 60a/6, 72b/13, 88b/15, 89a/5, 101b/14, 125a/12, 127a/12, 130b/8, 138b/4, 154a/10
a.-mayın 66b/5, 69a/8, 71a/15, 76b/9, 88a/10, 108b/15, 111a/11, 113a/3, 127a/8, 132b/6, 133b/8, 135a/11, 143a/13, 145a/6
[=63]
bāc al- 109a/4
bahr al- 19a/1, 82a/6
bahra al- 84a/13, 137b/8
başın al- 89a/2
başıñ al- 7b/5
başḳara al- 5a/12, 46a/13, 51b/9, 96a/6
bére al- 64b/11
bola al- 11b/10, 77a/13, 88a/10, 104a/15, 107b/14, 108b/2, 144b/8
cızya al- 70a/11, 89a/13

çerik al- 72a/16, 128a/15
çıḳa al- 100b/17, 132a/16
çıḳara al- 5a/11, 124a/4
ḫarācını al- 40b/15
kām al- 137b/7
kéçe al- 26a/4
kéle al- 9a/4
kéltüre al- 29a/2, 60a/6, 66b/5, 88b/15, 89a/5, 125a/12, 127a/8, 130b/8, 132b/6, 133b/8
kéye al- 143a/13
ḳıla al- 9a/4, 11a/4, 35b/4, 60a/17, 85a/7, 105a/12, 108b/15, 112b/10, 138b/4, 145a/6
kire al- 127a/12
ḳoya al- 111a/11
kömek al- 98b/12
köñül al- 23b/15
köñülin al al- 18a/10
köre al- 11a/4
kötere al- 138b/9
leşker al- 54b/4, 60b/7, 67a/6, 87b/14, 115a/15
madad al- 146a/8
nıḳāb al- 13b/16
ola al- 7a/12
olca al- 89a/4
oltura al- 148b/11
ruḫṣat al- 54b/16
savura al- 8b/2
sındura al- 40a/12
sıpāh al- 64a/5, 88b/3
tapa al- 40a/14, 94b/17, 154a/10
tura al- 44b/5, 51a/16, 57b/16, 69a/8, 71a/15, 72b/13, 76b/9, 101b/14, 113a/3
ura al- 144a/15
yaza al- 151a/5
yétküre al- 8b/2
yıḳa al- 135a/11
zakātın al- 140a/11
[=91]

al Ön, önde.
a.+ıda (aldıda) 100b/15, 120b/13
a.+ıda (allıda) 1b/3, 3a/12, 5b/3, 5b/3, 5b/9, 6b/17, 10b/2, 11b/15, 12b/1, 13b/5, 25b/17, 49b/12, 49b/16, 50a/13, 50b/16, 54b/15, 62a/6, 102b/6, 116a/5, 123b/16, 139b/3, 145a/7, 146b/8, 148a/5, 150b/9, 152a/5
a.+ıdın (allıdın) 11a/1, 150b/4
a.+ıġa (aldıġa) 20b/5, 29b/6, 30b/12, 40a/10, 48b/11, 54a/16, 55a/11, 86a/17, 123a/17, 127b/12, 135b/7, 147a/1
a.+ıġa (allıġa) 89b/15, 114b/10, 145a/12
[=45]

āl Ar. Aile; sülale, evlat.
a.-ı Barāmike 139b/2
[=1]

al-amānu'l-amān Ar. "meded, aman, imdad" manasında yardım ve şikayet edatı olarak kullanılır.
a. bol- 128a/12
[=1]

al-ġaraż bk. ġaraż

a. 108b/2

[=1]

al-ḥamduli'llāh Ar. Şükür, hamd, memnuniyet ifade eden bir deyimdir. Krş. al-ḥamduli'llāh ve'l-minna

a. 12a/4, 91b/10

[=2]

al-ḥamduli'llāh ve'l-minna Ar. Şükür, hamd, memnuniyet ifade eden bir deyimdir. Krş. al-ḥamduli'llāh

a. 83b/14

[=1]

al-ḥaẕar Ar. Sakınma, uyarma ünlemi.

a. 129b/17

[=1]

al-ḳıṣṣa Ar. Kısacası, sonuç olarak.

a. 21a/3, 46a/12, 60a/2, 88b/11, 91b/12, 94a/4, 101b/7, 113b/3

[=8]

al-manṣūru ʿala'l-aʿdāi bi-tavfīḳi's-subḥān Ar. "Allah'ın yardımı ile düşmanların üzerinde galip" anlamında övgü ifadesi olarak kullanılır.

a. 6b/5

[=1]

al-muḫtaş Ar. "Bir şeye veya bir kimseye ait olan" manasında hanların adından önce övgü ifadesi olarak kullanılır.

a. 147a/16

[=1]

al-mustanṣaru mine'n-naṣīri'l-Meliki'l-Mustaʿān Ar. "Allah'ın yardımı ile düşmanların karşısında muzaffer olan" anlamında övgü ifadesi olarak kullanılır.

a. 155b/17

[=1]

al-yavm Ar. Bugün.

a. 57b/7, 61b/2

[=2]

aʿlā Ar. Yüce, en yüce.

a. 35a/9

a. (daraca-ı aʿlā) 138a/15

a. (daracāt-ı aʿlā) 57a/15

a. (fırdavs-ı aʿlā) 14b/16

a.+da (fırdavs-ı aʿlā) 20a/2

[=5]

aʿlā-ḫāḳān Far. En yüce hakan, yüce hükümdar.

a. (Ḥażrat-ı aʿlā-ḫāḳān) 96a/12

a. (Ḥażrat-ı aʿlā-ḫāḳān-ı gerdūn-tuvān) 66a/7, 83b/15

a.-ı gerdūn-tuvān 155b/16

[=4]

aʿlā-ḫāḳānī Far. Yüce hükümdarla ilgili, yüce hükümdarlık.

a. (Ḥażrat-ı aʿlā-ḫāḳānī) 6a/14

a. (mahsusat-ı aʿlā-ḫāḳānī) 9b/8, 10a/3

[=3]

ʿalā-hāẕa'l-ḳiyāş Ar. Bunun gibi, bu kıyas üzere.

a. 40a/1, 105a/1, 138b/16

[=3]

ʿalā-ḥıda (< Ar. ʿalā-ḥida) Tek başına, başlı başına.

a. 65a/7

[=1]

ʿalā-iḫtilāfi'r-rivāyatīn Ar. Söylentilerin uyuşmazlığı üzerine, rivayetlerin farklılığı üzerine.

a. 20b/13, 126a/16

[=2]

Alaca y.a. Hive'nin yaklaşık 10 km. kuzeydoğusunda ve Hankah'ın 6 km. güneyinde tütün yetiştiriciliği ile meşhur bir yer.

a.+nı 130b/1

[=1]

Alak kv.a. Rus, Macar ve Başkırt gibi bir kavim adım.

a. 28b/10

[=1]

Alaḳ Bahādur k.a. Akatay Han'ın adamlarındandır. Çok cesur biri idi. Kızılbaşlar ile savaştı. Tahran savaşında Kızılbaşlar tarafından öldürüldü.

a. 92b/11

[=1]

ʿala'l-ıṭlāḳ Ar. Genel, genellikle, umumi.

a. (kadır-ı ʿala'l-ıṭlāḳ) 18b/6

a. (pād-şāh-ı ʿala'l-ıṭlāḳ) 1b/3

[=2]

ʿalālıġ Ar. Üzerinde olma, yücelik.

a. 150a/3

[=1]

alam Ar. Acı, üzüntü, elem.

a. (dard u alam) 16b/6

a. (zahr-ı alam) 153b/1

[=2]

ʿalam Ar. Sancak, alem, nişan.

a. çék- 124a/1

[=1]

ʿālam Ar. Dünya, evren.

a. 5a/2, 5b/4, 6a/11, 8b/12, 12a/2, 15a/9, 18a/15, 19a/9, 20a/16, 22b/1, 32a/14, 41b/17, 81b/15, 82a/6, 116a/17, 116b/2, 135b/9

a. (afżal-ı salāṭīn-ı ʿālam) 66a/7

a. (avżāʿ-ı ahl-ı ʿālam) 4b/17

a. (aʿżam-ı salāṭīn-ı ʿālam) 6b/1

a. (fatḥ-ı ʿālam) 13b/14

a. (Ḥażrat-ı ḳuṭbu'l-ʿālam) 70a/13

a. (ḳuṭbu'l-ʿālam) 89b/8, 108a/7

a. (maḫẕūm-ı ʿālam) 137a/6

a. (ra'ś-ı salāṭīnu'l-ʿālam) 35a/9

a. (ṣudūr-ı maclıs-ı ʿālam) 97a/6

a. (şāh-ı ʿālam) 84a/14

a. (şayḫu'ş-şuyūḫı'l-ʿālam) 120b/8

a.-ı arvāḥ u ābdān 1b/6

a.-ı fānī 36b/17, 64b/8, 65a/13, 83b/5, 117a/13, 152b/17

a.-ı ḳudvatu'l-ḫavāḳīn 81b/14

a.-ı nāsūt 1b/3

a. ahlı 21b/17

a. ara 91a/17, 97b/6, 153b/14, 154b/11, 154b/9

a.+da 56a/4

a.+da (aḳṭār-ı ʿālam) 19b/15

a.+da (ʿarṣa-ı ʿālam) 50a/16

a.+da (davr-ı ʿālam) 10b/17

a.+dın 36a/4, 39b/5, 56a/7, 64b/10, 85a/11, 92b/9, 142b/14, 149b/14

a.+dur 5b/3

a. durur (maʿmūra-ı ʿālam) 22a/3, 29a/16

a.+ġa 18b/16, 35b/17, 61b/15, 91a/15

a.+ġa (aḳṭār-ı ʿālam) 66b/15

a.+ġa (aṭrāf-ı ʿālam) 113a/9

a.+ġa (aṭrāf u aḳṭār-ı ʿālam) 105a/17

a.+ın 73b/4

a.+ınıñ 4b/7

a. içre 57b/6, 103b/16

a.+nı 6b/7, 22a/2, 154b/16

a.+nıñ 21a/11

a.+nı (fānī ʿālam) 12a/11

a. sarı (ahl-ı ʿālam) 3a/13

[=77]

ʿālam-afrūz Far. Âlemi aydınlatan.

a. 3a/17

[=1]

ʿālam-ārā Far. Dünyayı süsleyen.

a. 101b/6

a. (raʾy-ı ʿālam-ārā-yı ʿuḳda-küşāy) 71a/1

[=2]

ʿĀlam-ārā-yı ʿAbbāsī İskender Münşi tarafından Farsça olarak yazılmış meşhur bir tarih kitabıdır. Safevi tarihidir. Bu kitap Safevilerin başlangıcından başlasa da özellikle ünlü Safevi padişahı Abbas'ın (1587-1628) tarihi ile ilgilidir. Metnimizin kaynaklarındandır.

a.+de (Taʾrīḫ-ı ʿĀlam-ārā-yı ʿAbbāsī) 49a/17

[=1]

ʿālam-ārāy Far. Dünyayı süsleyen.

a.+larıdın (raʾy-ı ʿālam-ārāy) 134b/12

[=1]

ʿālam-gīrlıġ Ar. Dünyayı fethetme durumu.

a. 35a/7

[=1]

ʿālam-panāh Far. Âlemin sığınağı, padişah.

a. (ḫān-ı ʿālam-panāh) 60a/14

a. (şāh-ı ʿālam-panāh) 12a/4

a.+ġa (dar-gāh-ı ʿālam-panāh) 66b/16, 142a/12

a.+ıġa (dar-gāh-ı ʿālam-panāh) 146b/15, 151b/1

[=6]

ʿālam-tāb Far. Dünyayı aydınlatan.

a. (āftāb-ı ʿālam-tāb) 82a/12, 116a/10, 128a/11

[=3]

ʿālamī Far. Bir âlem, bir dünya.

a. durur 33b/13

[=1]

ʿĀlam Bay k.a. Abdurrahim Mehter'in oğludur. Muhammed Emin Inak'ın vezirlerindendir.

a. ibn ʿAbdu'r-raḥīm Mehter 124a/14

[=1]

ālāmzārlıḳ Elemler çekme durumu.

a. 91b/7

[=1]

Alan ve As kv.a. Osetler.

a. 41a/16

[=1]

Alanca Ḫan k.a. Güyük Han'ın oğludur. Zamanında Türkler çok zenginleşti. Moğul ve Tatar adlı iki oğlu vardır.

a. 24a/14, 24b/4

a.+nı 24a/14

a.+nıñ 24b/3

[=4]

Alanḳava k.a. Moğol hanlarından Menli Hoca'nın oğlu Yulduz Han'ın torunudur. Amcasının oğlu Dobun Bayan ile evlendi. Dobun Bayan genç yaşta ölünce onun yerine han oldu. Nirunların soyu ona dayanmaktadır. Bazı kaynaklarda Alanḳoa şeklindedir.

a. 36a/11, 36a/16, 36b/8

a.+nıñ 84b/5

[=4]

ʿAlāu'd-dīn Ḫ(v)āca k.a. Harezm'de Yesevi geleneğine bağlı bir sufi.

a. raḥmatu'llāhi ʿalayh ve'l-ġufrān 136b/12

[=1]

Ala Bölük kv.a. Ürgenç'in 7 km. kuzeydoğusunda yaşayan halk.

a. ḫalḳı 131b/1

[=1]

Ala Dağ y.a. İran'daki Bocnurd vilayetinin güneyindeki bir dağın adı.

a. 71b/2

[=1]

ʿalay-hima'r-raḥmatih ve'l-ġufrān Ar. "Rahmet ve bağışlama ikisinin üzerine olsun." anlamında din büyüklerinin adından sonra dua niyetiyle söylenir.

a.+nıñ 134a/5

[=1]

ʿalayhima's-salām Ar. "Selam ikisinin üzerine olsun." anlamında peygamberlerin adından sonra söylenir.

a. 14b/16, 15a/10, 21b/6, 22a/9

[=4]

ʿalayhimu'l-laʿna Ar. "Lanet onların üzerine olsun." anlamında beddua sözü.

a.+nı 46b/7

[=1]

ʿalayhi'r-raḥma Ar. "Rahmet üzerine olsun." anlamında din ve devlet büyüklerinin adından sonra dua niyetiyle söylenir.

a. 56a/8, 57a/16, 90a/7

a.+ġa 57a/17

a.+nıñ 46a/14, 51a/6, 62b/15, 103a/2, 110a/14

[=9]

ʿalayhi'r-raḥma ve'l-ġufrān Ar. "Rahmet ve bağışlama üzerine olsun." anlamında din ve devlet büyüklerinin adından sonra dua niyetiyle söylenir.

a.+nıñ 129b/12

[=1]

ʿalayhi's-salām Ar. "Selam onun üzerine olsun." anlamında peygamberlerin adından sonra söylenir.

a. 3a/8, 9b/9, 9b/9, 13b/17, 13b/4, 14a/1, 14a/14, 14a/17, 14a/4, 14a/9, 15a/16, 15b/13, 15b/4, 16a/13, 16a/3, 16b/12, 16b/14, 16b/2, 16b/7, 16b/7, 16b/8, 17a/1, 17a/10, 17a/16, 17a/5, 17a/7, 17b/4, 17b/9, 18b/13, 19a/9, 19b/3, 20a/14, 20b/10, 20b/12, 21a/13, 21b/14, 21b/14, 21b/15, 22a/15, 22a/6, 22a/8, 22b/11, 22b/15, 24b/2

a.+dın 9b/10, 17a/6

a.+ġa 14a/10, 14a/11, 14a/12, 14b/2, 17a/16, 18b/14, 18b/6, 21a/8, 22b/16

a.+nı 17a/3, 17a/5

a.+nıñ 14a/2, 20b/9, 21b/4

[=60]

alaẕ Ar. En tatlı, en leziz.

a. 53b/14

[=1]

Alburz y.a. Kafkas sıradağlarının en yükseği. Efsanevi Kaf Dağı'nın bu dağ olduğu söylenir.

a. (sebk-i Alburz) 8a/3

[=1]

aldur- (Bir şeyi) Aldırmak, toplatmak.

a.-ur érdi 132b/16, 143b/17

[=2]

alf Ar. Bin (sayı).

a. (ḫamsa ve ʿaşar ve miyatayn ve alf) 147b/8

a. (ḫamsa ve ḫamsīn ve miya ve alf) 74a/2

a. (ḫamsa ve sabʿīn ve miya ve alf) 76b/15

a. (ḫamsa ve şamānīn ve miya ve alf) 80a/16

a. (ḫamsa ve sittīn ve miya ve alf) 75a/4

a. (işnā ʿaşar ve miʾatayn ve alf) 146a/3

a. (sabʿīn ve miya ve alf) 76a/14

a. (şamānīn ve miya ve alf) 78a/13

a. (ṣamān ve sabʿīn ve miya ve alf) 77b/14

a. érdi (iḥdā ve ṣamānīn ve miya ve alf) 78a/16

[=10]

alfāẓ Ar. Sözler, lafızlar.

a. (lıbās-ı alfāẓ u ʿıbārāt) 2b/12

[=1]

alış- Karşılıklı almak.

a.-dılar 30b/14

[=1]

ʿālıyya (< Ar. ʿāliyya) Yüce, yüksek, değerli.

a. (ʿımarāt-ı ʿālıyya) 53a/14

a.+dın (tabaḳa-ı ʿālıyya) 35a/5

a.+ġa (dūdmān-ı ʿālıyya) 13a/3

[=3]

ʿālī Ar. Yüce, yüksek.

a. 70a/14, 105b/4, 118b/2

a. (bazm-ı ʿʿālī) 30a/14

a. (hımmat-ı ʿālī) 125a/6

a. (ḳalʿa-ı ʿālī) 61b/1

a. (marātıb-ı ʿālī) 136a/9

a.+da (körnüş-i ʿālī) 134b/10

a.+ġa (dar-gāh-ı ʿālī) 68b/15

a.+ġa (marātıb-ı ʿālī) 132b/14

a.+ġa (muʿasker-i ʿālī) 104b/3

a.+sıġa (der-geh-i ʿālī) 97b/6

[=13]

ʿAlī I k.a. Sufyan Han'ın oğludur.

ʿA. 48a/5

[=1]

ʿAlī II bk. ʿAlī ibn Abī Ṭālıb

ʿA. (zubda-ı avlād-ı ʿAlī) 150a/7

[=1]

ʿālī-cāh Far. Yüksek dereceli.

a. (Ḥażrat-ı pād-şāh-ı ʿālī-cāh) 53a/13

a. (umarā-yı ʿālī-cāh) 140b/16, 151b/12

a.+nı (pād-şāh-ı ʿālī-cāh) 39b/8

[=4]

ʿālī-canāb Far. Cömert, haysiyetli.

a. (amīr-ı ʿālī-canāb) 122a/15

a. (amīr-zāda-ı ʿālī-canāb) 101a/17

[=2]

ʿālī-hımmat Far. Yüce himmetli.

a. 49a/8, 85a/13

a. (ẕū-şevket u ʿālī-hımmat) 37a/13

a. u ṣāḥıb-davlat 25b/1

a. u ṣāḥıb-ġayrat 38a/9

[=5]

ʿālī-maḳām Far. Yüksek makamlı.

a. (salāṭīn-ı ʿālī-maḳām) 10a/14

[=1]

ʿālī-martabat Far. Yüksek mertebeli, yüce makamlı.

a. (Ḥażrat-ı ʿālī-martabat) 35a/10

a. (ʿulamā-yı ʿālī-martabat) 137b/11

[=2]

ʿālī-mekān Far. Mekânı yüce olan.

a. 1b/2

[=1]

ʿālī-mıḳdār Far. Yüksek değerli, kıymeti yüce olan.

a. (umarā-yı ʿālī-mıḳdār) 93b/3, 140b/10
[=2]

ʿālī-nahmat Far. Yüksek hedefli.
a.+ın (hımmat-ı ʿālī-nahmat) 137b/10
[=1]

ʿālī-nıjād Far. Yüce soylu, soyu yüce olan.
a. (amīr-zāda-ı ʿālī-nıjād) 155b/16
[=1]

ʿālī-şān Far. Şanı yüce.
a. (amīr-zāda-ı ʿālī-şān) 135a/17
a. (salāṭīn-ı ʿālī-şān) 135a/1
a. (umarā-yı ʿālī-şān) 146a/17
a.+nıñ (umarā-yı ʿālī-şān) 114b/17
a.+nı (umarā-yı ʿālī-şān) 136a/11
[=5]

ʿAlī Bay k.a. Ebülgazi Han zamanında yaşamıştır. Yomutlarla birlikte Ebülgazi'nin topraklarından olan Beş Kale'yi yağmalamış ve kıtlığın oluşmasına sebep olmuştur.
a. 74a/4
[=1]

ʿAlī Bég k.a. Musa Biy'in oğludur.
a. 92a/3, 92a/5
[=2]

ʿAlī Éli kv.a. Konratların Kıyat boyuna mensup bir kabiledir.
a. 48a/2, 59a/5
[=2]

ʿAlī ibn Abī Ṭālıb k.a. Dört halifeden biri, Hz. Ali. Krş. ʿAlī II
a. kerrema'llāhu vachah 4a/16
[=1]

ʿAlī Ḳıpçaḳ k.a. Kıpçak boyundandır. Ebülhayr tarafından evi yağmalanmıştır.
a.+nıñ 74a/16
[=1]

ʿAlī Sulṭān I k.a. Sufyan Han'ın oğludur.
a. ibn Ṣufyān Ḫan 49a/2
[=1]

ʿAlī Sulṭān II k.a. Avanış Han'ın oğludur. Hacım Han'ın culusundan dokuz sene sonra öldü.
a. 48b/7, 49a/17, 52a/9, 53a/10, 92b/14
a. bile 92b/13
a.+ġa 51b/15
a.+nıñ 51a/2
a.+nıñ ḳasdıġa 52b/4
[=9]

alḳāb Ar. Lakaplar, namlar.
a.-ı humāyūn 61a/8
a.-ı maymūn 83b/17
a.+ı 4a/10
a. ile 84a/16
[=4]

Alḳonut k.a. Kabay Şire'nin oğludur. Bu soydan gelenlere de Alkonut denmiştir.

a. 35a/13

a. uruḳı 35a/14

[=2]

Allāh Ar. Allah, tanrı.

a. érür 96a/3

[=1]

Allāh Berdi Bég k.a. Murad Kuş Begi'nin oğludur. Hive'yi ele geçiren Yomutlar tarafından öldürüldü.

a. ibn Murād Ḳuş Bégi 104b/1

[=1]

Allāh Berdi Biy Ḳıpçaḳ k.a. Kıpçak boyuna mensup bir beydir.

a. 145a/16

[=1]

Allāh Berdi Üydeçi k.a. Huday Berdi Daruğa'nın oğludur. Muhammed Emin Inak'ın sadık adamlarındandır.

a. 103b/4

[=1]

Allāh Ḳulı k.a. Hace Kulı Inak'ın kardeşidir. Gayıp Han'ın oğlu Cihangir Sultan zamanında ınaklık görevi verildi.

a.+nı 104b/14

[=1]

Allāh Ḳulı Ḳāżī k.a. Can Murad Inak'ın Gürlen'de tahta oturduğu sıradan oradan kaçtı.

a. 131a/15

[=1]

Allāh Ḳulı Sulṭān k.a. Akatay Han'ın oğludur.

a. 50b/11

a. durur érdiler 51a/14

[=2]

Allāh Naẓar Bég bk. Allāh Naẓar ʿInaḳ

a.+ge 95b/8

[=1]

Allāh Naẓar ʿInaḳ k.a. Ciyen Pervançı'nın kardeşidir. Emir Eş Muhammed Biy'in zamanında yaşamıştır. Ancak bir süre sonra Eş Muhammed Biy ile araları açıldı. Krş. Allāh Naẓar Bég

a. 71a/2, 71b/7

[=2]

alma Elma.

a. 53b/13

a.+sıdın (Ḫ(v)ārazm alması) 89a/16

[=2]

Almanca bk. Almanca Ḫan

a.+nı 23b/16

[=1]

Almanca Ḫan k.a. Tün'ün oğludur. Babasından sonra padişah oldu. İyi bir hükümdardı. Yaşlanınca yerini oğluna bırakarak inzivaya çekildi. Krş. Almanca

a. 23b/17

[=1]

alṭāf Ar. İyilikler, lütuflar.

a. birle 13a/7

a. ile 40b/14

[=2]

Altan bk. Altan Ḫan

a. 37b/13

[=1]

Altan Ḫan k.a. Hatay padişahı idi. Moğol hükümdarı Kubla Kaan ile yapmış olduğu savaşta yenildi. Krş. Altan

a. 37b/12, 37b/14, 38a/11, 85b/3

a.+ġa 37b/6

a. ileyige 38a/7

a.+nıñ 37b/9, 85b/5

[=8]

altı Altı (sayı).

a. 22a/16, 30b/6, 31a/17, 38a/2, 43a/5, 45b/10, 48a/5, 50b/10, 53a/4, 60a/6, 75a/15, 85a/9

a. (béş altı) 102b/7

a. (béş altı miñ) 111a/8

a. (miñ altı yüz) 21b/5

a. (miñ miñ altı yüz miñ) 39b/17

a. (on altı) 45b/2, 49a/5, 52a/17, 52b/16, 57b/10

a. (on bir miñ altı yüz) 47b/17

a. (on yeti miñ altı yüz) 47b/17

a. (yüz on altı) 31a/6

a. ay 29a/3, 44b/17, 55a/14, 55a/7, 56a/10, 56a/12, 56a/13, 56a/14, 56a/6, 57b/12, 57b/17, 58b/3, 69b/8, 70b/12, 73b/1

a. ay burun 41b/6

a.+da (altı yüz seksen altı) 87b/2

a.+da (miñ altı) 54b/14

a.+da (miñ dağı éllik altı) 59a/13

a.+da (miñ dağı ikki yüz on altı) 149a/14

a.+da (miñ dağı yüz toḳsan altı) 132b/10

a.+da (miñ iki yüz on altı) 106a/9

a.+da (miñ ikki yüz dağı altı) 139a/7

a.+da (miñ ikki yüz seksen altı) 122a/8

a.+da (miñ yüz dağı éllik altı) 74a/4

a.+da (miñ yüz seksen altı) 81b/4

a.+da (miñ yüz yigirme altı) 65b/14

a.+da (on altı) 65a/4

a.+da (sékkiz yüz éllik altı) 91a/15

a.+da (toḳuz yüz kırk altı) 111b/14

a.+da durur érdi (altı yüz seksen altı) 43a/2

a.+da durur érdi (miñ yüz altı) 64b/4

a.+da érdi (toḳḳuz yüz kırk altı) 49a/16

a.+da érdi (toḳḳuz yüz yétmiş altı) 53a/2

a. érdi (miñ ve iki yüz on altı) 150b/2

a.+sıda (on altı) 72b/2

a.+sıda (yigirme altı) 83b/3, 148a/3

a. yüz 110a/16, 144b/14

a. yüz altmış tört 42a/14

a. yüz altmış üç 87a/9
a. yüz éllik 41b/16
a. yüz ḳırḳ 41a/6
a. yüz on béş 39a/15, 86a/14
a. yüz on sékkiz 86b/7
a. yüz on yetti 39b/1, 86b/1
a. yüz ottuz toḳḳuz 41a/9
a. yüz otuz bir 87a/5
a. yüz otuz sékkiz 41a/5
a. yüz otuz üç 87a/5
a. yüz seksen altı 43a/2, 87b/2
a. yüz yigirme bir 40a/6
a. yüz yigirme sékkiz 41a/15
a. yüz yigirme tört 40a/7
[=82]

altmış Altmış.
a. 49b/14, 74a/1, 75a/14, 92b/8, 103a/16, 113b/11, 150a/4
a. (altı yüz altmış tört) 42a/14
a. (altı yüz altmış üç) 87a/9
a. (miñ dağı yüz altmış toḳuz) 75b/9
a. (sékkiz yüz altmış béş) 19a/11
a. (sékkiz yüz altmış ikki) 45a/13
a. (toḳḳuz yüz altmış tört) 51a/17
a. (toḳḳuz yüz altmış yetti) 52a/8
a. (toḳuz yüz altmış béş) 52b/1
a. (toḳuz yüz altmış ikki) 19b/1
a. (tört yüz altmış) 21b/15
a. (üç yüz altmış) 20b/14, 58b/15
a. (üç yüz altmış béş) 20a/1
a. (yetti yüz altmış ikki) 38b/16, 44b/2
a. (yüz altmış) 20a/10
a. béş 19b/17
a. bir 136b/10
a. üç 95b/16
[=26]

altun Altın.
a. 67b/11, 97a/6
a. ara 8a/1
a. ayaġ 156b/1
a. ayaḳ 77a/10
a.+dın 7b/10, 30a/11
a.+dın érdi 30a/9
a. ḫışt 48a/12
a. ḳubba 5b/2
a. la‘lī 106b/13
a.+nı 96b/9
a. yay 30b/11
[=13]

altun cılav “altın gem” anlamına gelen bu terim, Hive hanlarına hizmet eden köleler için kullanılmıştır.
a.+lar 118a/1
a.+nı 74b/15
[=2]

Altun Cılav Dastūr-ḫ(v)ānçı bk. Dastūr-ḫ(v)ānçı
a.+nı 110b/6
[=1]

ālūda Far. Bulanmış, bulaşmış.
a. 77a/17
[=1]

ālūy Far. Erik.
a. u zard-ālū 53b/15
[=1]

alvān Ar. Renkler.

a. (muḫtalıfu'l-alvān) 14a/15
[=1]

ʿam (< Ar. ʿamm) Amca.
a.-ı büzürgvār (ʿamm-ı büzürgvār) 141b/1
a.+ı (ʿammı) 26b/10, 131a/1
a. u ata (ʿamm u ata) 50a/6
[=4]

ʿām Ar. Genel, herkes.
a. (ḫaṣ u ʿām) 106a/13, 142b/2
a. (şafḳat-ı ʿām) 136a/17
a. bér- (bār-ı ʿām) 65a/6
[=4]

ʿam-zāda Far. Amcaoğlu.
a.+larım 87b/7
a.+sı 68a/14, 115b/4
[=3]

āmad Far. Gelme, geliş.
a. ḳıl- (raft u āmad) 105a/12, 140a/14
a. u raft 81a/1
[=3]

āmāda Far. Hazır.
a. 30b/1
a. bol- (mustaʿıd u āmāda) 27a/13
a. durur érdi (muhayyā u āmāda) 30a/13
a. ḳıl- (muhayyā u āmāda) 147a/3
a. u mustaʿıd 69b/8
[=5]

ʿamal Ar. İş, görev, amel.
a. 139b/10
a. bér- 58b/15
a. ét- 42b/2
a.+ġa 93a/3
a.+ıġa 104b/17
a. ḳıl- 14a/5, 15a/13, 93b/15
a.+nı 93a/2
a. u nıyābat 137b/13
[=10]

aʿmāl Ar. Ameller, işler.
a.+ınıñ 133a/1
[=1]

āmāl Ar. Emeller.
a. (nıhāl-ı āmāl) 125b/9
[=1]

amān Ar. Aman, aman dileme.
a. 92b/14
a. (māl-ı amān) 61a/1
a. (nāṣıb-ı lıvā-yı amn u amān) 6b/3
a. bér- 92b/11, 130a/2
a. çıḳar- 143a/1
a. durur érdi 55a/17
a. ḳal- 25a/8, 37a/3, 67a/9
a. ḳıl- 21a/2
a. tap- 5b/15, 5b/15
a. tut- 3b/12
[=14]

Amān Durdı Bég k.a. Adak Türkmenlerindendir. Şir Gazi Han'a biat etmiştir.
a. 67a/1
[=1]

amārat Ar. Beylik, emirlik.

a. 97a/8, 97b/10, 97b/5, 101a/11, 136b/10, 137a/10, 152a/3, 155b/9
a.-ı mujdagānī 137b/4
a. bile (taşrīf-ı kerān-māya-ı amārat) 97b/2
a. burcı 84b/3
a.+da (masnad-ı amārat) 98a/3
a.+ıda (ayyām-ı amārat) 152a/11
a.+ı (ıbtıdā-yı amārat) 97b/5
a. tap- 96b/2
[=15]

amārat-ma'āb Far. Beylik sığınağı, bey.
a.+ġa (canāb-ı amārat-ma'āb) 143a/7
[=1]

amārat-panāh Far. Beylik sığınağı, bey.
a. 146b/3
[=1]

amārat-şı'ār Far. Beylik nişanı olan, bey.
a. 150b/17
[=1]

amcad Ar. Çok onurlu, çok şerefli.
a. (valad-ı amcad) 40a/4

amcād Ar. Çok şerefliler.
a.+ımız (acdād-ı amcād) 8b/9
[=2]

'amdan Ar. Kasıtlı olarak, bilerek.
a. 134b/16
[=1]

Amenek Ḫan k.a. Yadigar Han'ın oğlu, Abulek Han'ın kardeşidir. Kardeşinden sonra tahta geçti. Şıban Han zamanında yaşamıştır.
a. 45a/7, 45b/7
a. (Aḳaṭay Ḫan ibn Amenek Ḫan) 50a/17
a. (Avānış Ḫan ibn Amenek Ḫan) 48a/16
a. (Buçuġa Ḫan ibn Amenek Ḫan) 48a/6
a. (Ḳal Ḫan ibn Amenek Ḫan) 50a/11
a. (Sufyan Ḫan ibn Amenek Ḫan) 47b/4
a.+dın soñ 45b/12
a. ibn Yād-gār Ḫan 45b/6
a.+nıñ 47a/16
[=10]

Amīn Ar. "güvenilir" anlamında Cebrail adlı meleğin şıfatı olarak kullanılmıştır.
a.+ġa (Cabrāīl-ı Amīn) 14a/2
[=1]

amīr Ar. Bey, emir. Metinde özel adların yerine de kullanılmıştır.
a.-ı 'ālī-canāb 122a/15
a.-ı bad-tadbīr 115a/1, 115b/9
a.-ı bī-naẓīr 60b/1, 121b/6
a.-ı bī-tadbīr 117b/12
a.-ı leşker 86a/13
a.-ı maġfūr 137a/13
a.-ı maḳtūl 77a/1, 121b/10
a.-ı meẓkūr 66b/14, 96a/9
a.-ı muşār ılayh 66b/11
a.-ı roşan-żamīr 117a/4, 141a/8

a.-ı sāyıb-ı tadbīr 126a/17
a.+ġa 47a/5
a.+ın 54b/7, 85b/5, 112a/5
a.+ını 44a/15
a.+nı 55b/2
a.+u'l-mu'mınīn "Halife" 3b/16, 4a/10, 4a/16, 4a/5
[=26]

amīr-ı kebīr Far. "Büyük emir, başkomutan" anlamında han adlarından önce söylenir.
a. 60b/1, 62b/13, 69a/4, 77a/2, 80b/1, 82b/6, 83a/10, 83b/4, 96a/8, 96b/5, 115a/1, 136b/15, 137a/9, 140b/9, 149a/15, 155b/14
a. camālu'd-davlati ve'd-dīn 151b/15
[=17]

amīr-zāda Far. Bey oğlu, beyzade.
a.-ı ʿālī-canāb 101a/17
a.-ı ʿālī-nıjād 155b/16
a.-ı ʿālī-şān 135a/17
a.-ı aʿẓam 82a/14, 101b/1, 101b/15, 136a/1
a.-ı farḫunda-sıyar 156a/3
a.-ı marḥūmī 81b/5
a.-ı şahīd 83a/2
[=10]

Amīr-zāda Ismāʿīl Bég k.a. Avaz Biy Inak'ın oğludur. İbrahim Beg'in kardeşidir.
a. 156a/4, 152b/5
[=2]

Amīr-zāda ʿAvaż Bég k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Muhammed Emin Fitnek'e giderken onu bazı başka adamlarıyla Hezaresp'te bıraktı.
a. 103a/13
[=1]

amīrī Far. Bir bey, bir emir.
a. 143a/16, 152a/1
[=2]

amīrīn Ar. Emirler, beyler.
a.-ı meẕkūrīn 144a/3
[=1]

amīru'l-umarā Ar. Emirlerin emiri, baş emir.
a. 86b/13, 90a/15
[=2]

amīru'l-umarālıḳ Ar. Baş emirlik, beyler beyilik.
a. 89b/7, 95b/9
[=2]

Amīr ʿAlī ʿAzīzān Samarḳandī Muzāḫīnī k.a. Harezmde büyük ihtimalle Yesevi geleneğine mensup bir sufi.
a. (murīd-ı Amīr ʿAlī ʿAzīzān Samarḳandī Muzāḫīnī) 57a/8
[=1]

Amīr ʿAlī Şīr k.a. Klâsik Çağatay Edebiyatı'nın kurucusu Ali Şir Nevai. Hayatı hakkında ayrıntılı bilgi için bk. *Çağtay Edebiyatı* bölümü.
a. 17b/14

[=1]

Amīr ʿAvaż Biy Mīr-āb k.a. Munis'in babasıdır. Mirablık yapmıştır. Krş. ʿAvaż Biy Mīr-āb, ʿAvaż Mīr-āb

a. (Şīr Muḥammadu'l-mulaḳḳab bi'l-Mūnıs ibn Amīr ʿAvaż Biy Mīr-āb) 4b/4

[=1]

Amīr ʿAvaż Inaḳ bk. ʿAvaż Inaḳ

a. 80a/8, 146a/17

[=2]

Amīr ʿAvaż Mīr-āb bk. ʿAvaẓ Biy Mīr-āb

a. 126b/17

[=1]

Amīr Calāl bk. Amīr Calāl Ḥamīd

a. 94a/1

[=1]

Amīr Calāl Ḥamīd k.a. Sultan Ahmed Celayir'in emirlerindendir. Krş. Amīr Calāl

a. 93b/2, 93b/6

a.+ġa 93b/4

[=3]

Amīr Çopan Sulduz k.a. Azerbaycan ve Irak hakimi Melik Eşref'in dedesidir.

a. (Melik Aşraf ibn Amīr Témür Taş ibn Amīr Çopan Sulduz) 43b/7

[=1]

Amīr Dānıyāl k.a. Buhara'da 1758-1785 yılları arasında hüküm süren Mankıt hükümdarıdır. Muhammed Emin Inak'ın muhaliflerindendi. Krş. Amīr Dānıyāl Atalıḳ, Amīr Dānıyāl Manḳıt, Dānıyāl Atalıḳ

a. 104a/9, 107a/14, 118a/3, 132a/8

a.+dın 104a/7, 106b/1, 107b/3

a.+ġa 106b/15

a.+nıñ 82b/12, 104a/8

[=10]

Amīr Dānıyāl Atalıḳ bk. Amīr Dānıyāl

a.+dın 103a/4

a.+ġa 132a/7

[=2]

Amīr Dānıyāl Manḳıt bk. Amīr Dānıyāl

a. 106b/4

[=1]

Amīr Él Tüzer Ḫan bk. Él Tüzer Muḥammad Bahādur Ḫan

a.-ı ḥaşamat-panāh 18a/13

[=1]

Amīr Éşim Biy bk. Éşim Biy

a. 68b/6

[=1]

Amīr Éş Muḥammad Biy bk. Éş Muḥammad Biy

a. 68b/6, 95a/14, 95b/7, 96b/5

a.+niñ 71a/1

[=5]

Amīr Fāżıl Biy bk. Fāżıl Bég

a. 96a/8

[=1]

Amīr İskender Sarāy Atalıġ k.a. Buhara'nın önde gelenlerinden biridir.

a. 61a/4

[=1]

Amīr Nāṣıru'd-dīn bk. Amīr Nāṣıru'd-dīn Töre

a. 146a/9

[=1]

Amīr Nāṣıru'd-dīn Töre k.a. Merv hakimi idi. Şah Murad'a yardım etti. Krş. Amīr Nāṣıru'd-dīn

a.+niñ 146a/7

[=1]

Amīr Noḳay Noyan bk. Noḳay Noyan

a.+ġa 87b/6

a.+nıñ 87b/14

[=2]

Amīr Seyyid ʿInaḳ bk. Seyyid ʿInaḳ

a. 61b/13, 94b/2

a.+ġa 60b/3

a.+nı 61b/11

a.+nıñ 61b/8

[=5]

Amīr Taġaçar k.a. Kabu Buka'nın oğludur. İran padişahı Argun Han'ın emirlerindendir.

a. ibn Ḳabu Buḳa 42b/8

[=1]

Amīr Témür k.a. Meşhur Emir Timur (1336-1405). Krş. Amīr Témür Kürgen

a. 45a/9, 61b/7, 93a/15

a.+niñ 37b/1

[=4]

Amīr Témür Kürgen bk. Amīr Témür

a. 34a/17, 35b/5

[=2]

Amīr Témür Taş k.a. Azerbaycan ve Irak padişahı Melik Eşref'in babasıdır.

a. (Melik Aşraf ibn Amīr Témür Taş ibn Amīr Çopan Sulduz) 43b/7

[=1]

Amīr Terktay Bahādur bk. Terktay Bahādur

a. bile 87b/2

[=1]

āmīzış Far. İmtizaç, uyuşma.

a.+ıdın 153b/9

[=1]

ammā Ar. Ama.

a. 7a/3, 11a/17, 17a/7, 18b/4, 20b/16, 22a/16, 23a/3, 29b/13, 32a/5, 34a/10, 34b/11, 34b/13, 35a/12, 35a/14, 35b/8, 37a/17, 37b/10, 38b/4, 39a/16, 46b/10, 47a/11, 47b/11, 55b/7, 60a/8, 62a/3, 64b/14, 67a/12, 70b/5, 71b/11, 71b/9, 75a/17, 76a/2, 77b/16, 88b/16, 89b/1, 90a/13, 90a/3, 90b/12, 91a/9, 92a/5, 93b/11, 94a/16, 95b/1, 96a/10, 96a/9, 98a/16, 100a/14, 101b/14, 107a/14, 110b/10, 111a/7, 112b/14, 117a/16, 120b/16, 120b/2, 124a/17, 126b/14,

128b/13, 130a/3, 131b/17, 133a/14, 133a/4, 135a/2, 139b/9, 141a/12, 141b/5, 142a/5, 146b/10, 148a/16, 148a/9, 156a/16
[=71]

ʿāmma Ar. Amme, kamu, herkes.
a.-ı fuḳarā 139b/3
a.-ı ġalāyıḳ 105b/9
a.-ı raʿāyā 32a/10
[=3]

ammāra Ar. Emredici.
a.-ı Ḫīvaḳ (dāru'l-ammāra) 116b/5
a.+da (dāru'l-ammāra) 152a/13
[=2]

ammā baʿd Ar. Maksada gelince.
a. 4b/1
[=1]

ʿammuk Ar. Senin amcan
u.+ıdın soñra 43a/8
[=1]

amn Ar. Emniyet, güvenlik.
a. 24a/3
a. (firāġ u amn) 105a/12
a. (nāṣıb-ı lıvā-yı amn u amān) 6b/3
a. tile- 107a/10
[=4]

amnıyyat (< Ar. amniyyat) Emniyet, güven.
a. (ʿadālat u amnıyyat) 39b/11
[=1]

amr Ar. 1. Buyruk, emir.
a. (ıṭāʿat-ı amr-ı Rabbu'l-arbāb) 14a/14
a. bol- 14a/2
a.+dın 14b/7
a.+ı 76b/16
a.+ıġa (ḫalḳa-ı amr) 6a/2
a.+ı bile 45a/10, 50b/8, 60b/7, 90a/10, 97a/16
a. ḳıl- 18a/9
a. u nahy 4a/7
[=12]

2. İş.
a. (āḫıru'l-amr) 25a/2, 28a/3, 32b/12, 42b/11, 46a/13, 51b/14, 51b/9, 65b/3, 71b/4, 75b/17, 81a/4, 96b/1, 148b/14
a. (ʿāḳıbatu'l-amr) 76b/14, 81b/3, 82b/15, 100a/9, 110b/6, 124b/17, 133a/16
a.-ı ʿayyār 109a/4
a.-ı bāṭıl 117b/9
a.-ı ġatīr 70b/13
a.-ı muḫāl 13a/9
a.-ı nā-şāyast 14a/8
a.+ı 13a/11, 19a/2, 38b/2
a.+ıda 104a/14, 106b/17
a.+ıdın 126b/11
a.+ıġa 24b/10, 24b/12, 24b/8, 36a/2, 88a/11, 93a/7, 104a/11, 114b/14, 119b/15, 122b/8, 127a/11
a.+lar 43b/6
a.+larġa 20b/3
a.+nı 102b/15

[=45]

amrī Far. Bir iş.

a. 10a/7

[=1]

amṣāl Ar. Benzerler, akran.

a. u aḳrān 47b/5

[=1]

Amu bk. Amu Suyı

a.+dın 64a/13

a.+nıñ kenārı 58a/4

[=2]

Amūn k.a. İdris peygamberin oğludur.

a. 19b/15

[=1]

Amu Suyı y.a. Orta Asya'nın en uzun nehirlerinden biridi. Bugünkü Afganistan, Tacikistan, Özbekistan ve Türkmenistan sınırlarından geçmektedir. Amu Derya olarak bilinen bu nehire Araplar ve Farslar Cayhun demişlerdir. Krş. Amu, Amuya, Cayḫūn

a. 50b/16

a.+dın 29b/11, 59a/9, 60b/9

a.+nıñ 59a/9

[=5]

Amuya bk. Amu Suyı

a.+dın 69a/7, 117b/3

a. gird-ābı 68a/13

a.+nıñ 124b/6

[=4]

Amvad y.a. Nesay ve Abıvard arasında, Kahlan kalesine yakın bir yer.

a. 72a/13

[=1]

amvāl Ar. Mallar.

a.+dın 33a/13

a.+ı 6b/13

a.+ıda (anfus u amvāl) 105a/11

a.+ıdın (fuḳarā amvālı) 12b/3

a.+ın 51b/14

a.+ınıñ 99b/7

a.+ın (él u amvāl) 84b/10

a.+nı 31b/6, 52b/15

a.+nı (ġanāyım u amvāl) 64b/16

a. u ʿayāl 99b/17

a. u cıhāt 127a/16, 137b/15, 143a/5

a. u çār-pā 101a/13

a. u ġanāyım 60a/8

a. u ḫazāyın 41a/13

a. u külāh 31b/4

a. u mavāşī 34a/3, 113b/3

[=20]

ʿan-ḳarīb Ar. Yakında, yakından, çok geçmeden.

a. 39a/4, 41a/1

[=2]

ʿanā Ar. Acı, üzüntü.

a. (dām-ı ʿanā) 61b/17

a. (ranc ʿanā) 7a/14

a.+da (maḥbas-ı ʿanā) 125b/17

a. ét- 115b/17

[=4]

ana Anne, valide.

a. (ey ana) 26a/1

a.+dın 37b/1, 136b/16

a.+dın durur 136b/16, 156a/5
a.+dın dururlar 137a/1
a.+dın durur érdi 136b/17
a.+dın durur érdiler 55b/8
a.+ları 38a/3
a.+sı 18b/4, 18b/5, 26a/4, 39a/5, 63b/1, 74b/5, 106a/4
a.+sın 77b/17
a.+sınıñ 25b/17, 26a/1
a.+sı (ögey anası) 48b/12
a.+sı bile 47b/3, 74b/2
[=22]

anām Ar. İnsanlar.
a. (maḳṣad-ı ekābır-ı anām) 57b/7
[=1]

anānıyyat (< Ar. anāniyyat) Benlik, ego.
a. 138b/6
[=1]

anār Far. Nar.
a.+ı 53b/16
a.+ıdın (Samarḳand anārı) 89a/16
[=2]

anāra'llāhu burhānah Ar. "Allah onun delillerini nurlandırsın." anlamında hanlar için söyleyen bir övgü sözü.
a. 80a/2
a.+nıñ 116a/13
[=2]

Anas k.a. Şit peygamberin oğlu, Anoş'un diğer adı.
a. 18b/3
[=1]

ʿanāṣır (< Ar. ʿanāṣir) Unsurlar, parçalar.
a.+nı (aždād-ı ʿanāṣır) 2a/7
[=1]

anasız Anasız, annesiz.
a. 18b/6
a. (ata u anasız) 17a/14
[=2]

Anbār bk. Anbār Manāk
a. bile 61b/5
a.+nıñ 61b/1
[=2]

ʿanbar-şamāma Far. Amber kokulu.
a. (ḫāma-ı ʿanbar-şamāma) 115a/3, 128a/9, 147b/6
[=3]

Anbār Manāḳ y.a. Birbirine yakın iki köy adı. Anbar, Şahabad'ın 15 km., Manak ise 16 km. kuzeybatısındadır. Metinde birlikte anılmaktadır. Krş. Anbār, Anbār ve Manāḳ
a.+dın 61a/17
[=1]

Anbār ve Manāḳ bk. Anbār Manāḳ
a.+da érdi 100b/1
[=1]

anbıyā (< Ar. anbiyāʾ) Peygamberler.
a. 22a/14
a. (aṭvalu'l-anbıyā) 21b/7
a. içre 3a/7
[=3]

anbūh Far. Kalabalık.
a. bile (gürūh-ı anbūh) 65a/17

[=1]

ancām Far. Son.

a.+ġa (ḫātıma-ı ancām) 9b/7

a.+ıġa 30b/5

a.+ıġaça 134b/15

a. tap- 135b/12

[=5]

ancīr Far. İncir.

a. 53b/17

[=1]

ancum Ar. Yıldızlar.

a. 88b/5, 154b/9

a.-ı dīn 29b/1

[=3]

ancum-sıpāh Far. Yıldızların sığındığı yer anlamında padişahlar için övgü sıfatı olarak kullanılır.

a. (şah-an-şāh-ı ancum-sıpāh) 5a/6

[=1]

ancuman Far. Topluluk, heyet, dernek.

a.+ıdın 95a/9

a.+ıġa 2b/17, 10a/10

a.+ınıñ 122a/1

[=4]

ancuman-pardāz Far. Toplayıcı, toplayan.

a.+ı 115a/3

[=1]

ʿandalīb Ar. Bülbül.

a.-ı ḫūş-alḥān 146a/2

a.-ı ḥūş-navā 121b/17

[=2]

andāza Far. 60 cm.'lik uzunluk ölçüsü.

a.+sı 88b/8

a.+sıdın taşḳarı 13a/2

[=2]

andīşa Far. Düşünce, kaygı.

a. 138b/16

a.+sı 18b/9

a.+sı érdi 48a/3

[=3]

andīşanāk Far. Düşünceli, kaygılı.

a. érdi 12a/3

[=1]

Andrey Guburnat k.a. Devlet Geray ile birlikte Şir Gazi Han zamanında Harezm üzerine sefere çıkan Rus kumandan.

a. 67b/10

[=1]

andūda Far. Kaplanmış, sıvanmış.

a. 77a/17

[=1]

andūh Far. Keder.

a. 82a/8

a.+ı 16b/4

a.+ını (sogi andūhı) 154b/6

a. u mātam 65a/15

[=4]

anfus Ar. Nefisler, ruhlar.

a. u amvāl 105a/11

[=1]

Angras k.a. Kabay Şire'nin oğludur. Bu soydan gelenlere de Angras denmiştir. Bk. Ḳabay Şire

a. 35a/13, 35a/13

[=2]

aʿnī Ar. “Bununla şunu kastediyorum ki…” anlamında Arapça bir edat.

a. 3b/15, 4a/10, 4a/15, 4a/5, 6b/5, 35a/10, 114b/3, 114b/3, 114b/3, 137a/12, 147b/6

[=11]

anīs Ar. Dost, sevgili.

a.-ı lāyıḳ 14b/13

a.+ı 4b/16

a. u calīs 125a/13, 129a/15

[=4]

ʿAnnā Berdi Salur k.a. Salur boyuna mensup olan bir komutan.

a. 101a/11

[=1]

Añġlaḳ bk. Zamān Bég

a.+dın 129a/14

a.+ıñdın 129a/13

[=2]

añla- 1. Anlamak, idrak etmek.

a.-ma 33a/2

a.-r 2b/3

[=2]

2. Sezmek, fark etmek.

a.-ġaç 69a/6

a.-p 9a/6, 63a/15, 117b/17

a.-r érdi 130b/13

[=5]

3. Öğrenmek, bilmek.

a.-mas érdiler 22b/7

a.-sa 25b/11

[=2]

4. Kabul etmek, addetmek.

a.-r 142a/1

[=1]

sahl añla- 33a/2

[=1]

añlat- Sezmek, fark etmek.

a.-may 109a/2

[=1]

Anoş k.a. Şit peygamberin oğludur. bk. Şīt

a. 18b/13, 18b/7

a. bin Şīt 18b/2

a. durur érdi 17b/15

a.+ġa 17b/16

a.+nıñ 18b/5

[=6]

Anoşīrvān bk. Noşīrvān

a. 151a/5

a.+dın 90a/1

a. kibi 152a/1

[=3]

Anoşīrvān-ʿadl k.a. Nuşiveran gibi adaletli kimse.

a. 84a/4

[=1]

ansāb Ar. Nesepler, soylar.

a.+ı 70b/3

[=1]

ansab Ar. En layık, tam yerinde.

a. körün- (avlā u ansab) 117a/9

a. kör- (avlā u ansab) 64a/9, 110b/11

a. u avlā 119b/3

[=4]

ant Söz, yemin, kasem.

a. 14a/11
a. bér- 14a/14, 26b/13
a.+ıñdın 14a/15
[=4]

Anūşah Ḫan k.a. Ebülgazi Han'ın oğludur. Babasından sonra han oldu. Meşhed'i ele geçirdiği için "şah" lakabıyla da anılır.
a. 60a/16, 60a/9, 94b/13
a. bile 94b/3
a.+ġa 94b/7
a.+nı 60a/10
a.+nıñ 61a/12, 61b/8, 94a/14, 94b/4
[=10]

anvāʿ Ar. Çeşitler, neviler.
a.-ı fısḳ u fucūr 19b/8
a.-ı ḫalāyıḳ 137b/6
a.-ı ḫuzn 153a/16
[=3]

anvar Ar. Çok parlak.
a. (ḫūrşīd-ı anvar) 7b/10
[=1]

anvār Ar. Işıklar, nurlar.
a. (çaşma-ı anvār) 155a/4
a. (muṭṭalıʿ-ı anvār) 155a/1
a.-ı calāl u ʿaẓamat 96b/12
a.-ı luṭf-ı yazdānī 40b/6
a.+ıdadur (cıvār-ı fāyıẓu'l-anvār) 77b/8
a.+ıda (cıvār-ı fāyıẓu'l-anvār) 134a/6
a.+ınıñ (āftāb-ı dīdār-ı fāyıẓu'l-anvār) 151a/11
a.+larıda (cıvār-ı fāyıẓu'l-anvār) 136b/13
[=8]

ʿār Ar. Utanma, ar.
a. érür 111b/3
a. ḳıl- 30a/11
[=2]

ara 1. İçinde, +da/+de.
a. 2a/7, 4a/1, 6a/1, 6a/13, 7a/14, 7a/15, 8a/1, 8b/15, 8b/16, 13b/4, 16b/6, 17a/15, 25a/7, 27b/2, 28a/1, 28a/7, 31b/3, 32a/8, 33b/7, 50a/8, 50b/12, 50b/7, 53b/15, 53b/15, 62a/10, 62a/9, 65a/15, 88b/5, 88b/9, 90b/3, 90b/4, 91a/17, 95a/14, 95a/14, 97b/6, 103b/12, 105a/13, 105a/6, 106a/11, 111b/3, 112b/4, 126b/11, 129b/16, 130a/14, 133a/8, 141a/3, 146b/9, 150b/3, 151b/17, 153b/14, 154a/15, 154b/11, 154b/2, 154b/9, 155a/3, 155a/4, 155b/8, 155b/8
[=58]

2. İki şeyin arası, ara.
a.+da 37a/3, 51a/15, 88a/9, 100a/9, 121a/9
a.+dın çık- "Ölmek" 36a/7
a.+dın çıkar- "Öldürmek" 46a/14, 78a/14, 138b/13
a.+dın köter- 46b/16, 64a/6
a.+ġa sal- 99a/2
a.+ġa kiyür- 23b/8
a.+larıda 97a/14, 122b/17

a.+mızda 27a/8
a.+sıda 15a/12, 23b/1, 25a/10, 28a/16, 35b/8, 51b/12, 54a/3, 62a/13, 99a/5, 109b/8, 119a/13, 147b/9
a.+sıġa 14a/16, 28b/3, 53a/1, 61b/5
a.+sınıñ 79a/8
a. yer 128b/13
[=34]
3. İç, dahil.
a.+da 21a/15
a.+dur 16a/5, 61b/16
a.+ġa kéltür- 22b/4
a.+ġa kiyür- 23a/2
a.+larıda 22b/7
a.+larıdın 133a/17
a.+sıda 12b/3, 22b/17, 25a/17, 25b/2, 31b/10, 45b/3, 50a/3, 70a/2, 76a/3, 85b/5, 98b/15, 99b/14, 121a/2
a.+sıdın 44a/5, 80b/7, 142b/9
a.+sıġa 44a/8, 75b/12, 82b/10, 83a/14, 83a/6, 114b/6, 143a/6
[=30]
4. Zaman.
a.+da (bu ara) 79a/11, 102a/2
[=1]
ʿArab Ar. Arap.
a. 92b/2, 93b/10
a. (aʿdalu ḫavāḳīni'l-ʿArabi ve'l-ʿAcam) 155b/17
a. (ʿIraḳ-ı ʿArab) 39b/6
a.+da 4b/9, 93b/9
a.+dın 4a/6, 65b/2
a.+ġa 93b/7
a. mülūkı 4a/4
a.+nıñ 15b/6, 93b/9
a.+nı (ʿIraḳ-ı ʿArab) 29b/11
a. tili 26b/2
a. u ʿAcam (macmūʿ-ı ʿArab) 22a/14
[=15]
ʿArab-ḫāna y.a. Büyük ihtimalle Kat'ın batısı ile Şahabad'ın kuzeyi arasında bir yer.
a. 98b/5, 111a/2
a.+da 78b/6, 113a/10
[=4]
araba Araba, vasıta, araç.
a.+dın 51b/13
a.+lar bile 144b/9
a. min- 46b/12
a. yasa- 28a/10
[=4]
ʿArabçı kv.a. Bir Türkmen boyu.
a.+dın 48a/1
[=1]
ʿArabī Ar. Arapça; Arap soylu.
a.+at 48a/12
a. durur 26b/2
[=2]
ʿArab Ḫan bk. ʿArab Muḥammad Ḫan
a. 55b/12, 55b/2, 55b/4
a. (Abu'l-ġāzī Ḫan ibn ʿArab Ḫan) 12b/2
a.+da (Madrasa-ı ʿArab Ḫan) 62a/15

a.+dın soñra (Abu'l-ġāzī Ḫan ibn ʿArab Ḫan) 156a/13
a.+keynidin 55a/15
a.+nıñ 55b/1, 55b/5, 93a/4
[=10]

ʿArab Ḫan Madrasası y.a. Hive'de Arap Muhammed Han tarafından yaptırılmış olan medrese.
a.+da 74b/4
[=1]

ʿArab Ḫ(v)āca k.a. Buryaçı boyunun önde hocalarından biri.
a. 109b/9
[=1]

ʿArab Muḥammad Ḫan k.a. Hacım Han'ın oğlu, Ebülgazi Bahadır Han'ın babasıdır. Hacım Han'dan sonra Hive'de padişah oldu. Oğulları Habeş Sultan ve Elbars Sultan tarafından gözleri oyuldu. Krş. ʿArab Ḫan
a. 55a/10, 55a/17, 55a/5, 56a/16, 56b/10
a.+ġa 93a/8
a. navvara marḳadah (Abu'l-ġāzī Ḫan ibn ʿArab Muḥammad Ḫan) 29b/13
a.+nı (Madrasa-ı ʿArab Muḥammad Ḫan) 55b/14
[=8]

ʿArab Şāh k.a. Cengiz Han'ın oğlu Cüci'nin soyundandır.
a. (Témür Şayḫ ibn Ḥācī Tüli ibn ʿArab Şāh ibn Fulad ibn Mengü Témür ibn Badaḳul ibn Cüci Buḳa ibn Bahādur Ḫan ibn Şıban Ḫan ibn Cüci Ḫan ibn Çingiz Ḫan) 44b/8
[=1]

ʿArafāt y.a. Mekke'nin doğusundaki meşhur tepe.
a. 16b/10
a.+ġa 15b/1
a. yanı 15a/17
[=3]

ʿaraḳ-afşānlıḳ Damla saçma durumu.
a.+ı (ʿarak-afşānlığı) 152a/6
[=1]

Aral y.a. Bugünkü Kazakistan ve Özbekistan arasında büyük ve geniş bir göl.
a. 58a/11, 58b/13, 58b/4, 64a/16, 66a/17, 67b/12, 68b/5, 69a/5, 69a/7, 71a/8, 71b/13, 76a/8, 76b/1, 76b/2, 79b/3, 95a/2, 95a/4, 95a/6, 98b/7, 98b/7, 99b/4, 99b/4, 100a/10, 100b/11, 117a/2, 117a/3, 121b/3, 121b/5, 121b/8, 128a/5, 130b/9, 133a/14, 140a/6, 140b/14, 144b/7, 148b/2, 149a/12
a. (ḫayl-ı Aral) 150b/4
a.+da 82b/10, 140a/8, 143a/9
a.+dın 66a/13, 100b/5, 105a/10, 147b/1
a.+ġa 64a/16, 64a/2, 64a/5, 66a/16, 68a/10, 69b/14, 73b/4, 82b/17, 100a/8, 100b/12,

104b/10, 121b/9, 132b/3, 151b/11

a. Ḳoñratı 69a/2, 78b/14

a.+nı 66a/3

a.+nıñ 64a/15, 78b/13, 145b/2

a. Özbegi 58b/1, 62b/16, 65b/6, 66a/14, 68a/12, 94b/6

[=71]

aralaş- Karışmak; girişmek; kendisini ortaya atmak; seyrekleşmek.

a.-ıp 112b/8, 144a/2

[=2]

aralıḳ Sınırları belli bir zaman dilimi.

a.+da (bu aralıḳ) 70b/17, 132a/2

a.+dağı (ol aralıḳ) 145b/12

[=3]

ārām Far. Dinlenme; yerleşme.

a. 42a/16

a.-ı naşāṭ 155a/15

a. ét- "Yerleşmek" 19a/13

a. tap- 126a/5

a. tut- 136b/7, 155a/10

a. tut- (ḳarār u ārām) 121a/13

[=7]

ārām-gāh Far. Dinlenme yeri.

a. bol- 14b/12

a.+ı 154a/17

a. ḳıl- 28b/4

[=3]

Ārān y.a. Azerbaycan ve Irak yakınlarında bir bölgedir. Arran olarak da bilinir. Aras nehri Azerbaycan ile sınırını oluşturmaktadır. Gence bu bölgede kalmaktaydı.

a.+da 43b/8

[=1]

ārāsta Far. Süslenmiş, süslü.

a. 10a/13, 12a/6, 134a/16, 152a/7

a. (caşn-ı ārāsta) 27a/2

a. durur 70b/5

a. durur érdi 16a/2

a. ḳıl- 97b/3, 120a/9

[=9]

ʿArāyıs Kitābı Salebi adlı biri tarafından yazılmış meşhur bir kısas-ı enbiya kitabıdır.

a. 18b/4

[=1]

ārāyış Far. Süs, süslenme.

a. (mülk-i ārāyış) 12b/7

a. bér- 24a/8

a. tap- 26b/4

[=3]

ʿaraż Ar. Zatî olmayan hâl.

a. érür 13a/12

[=1]

arāzıl (< Ar. arāẕil) Reziller, aşağılıklar.

a. 4b/11

a.+ıdın 119b/17

a. içre 4b/13

[=3]

arāżī Ar. Yerler, arazi; yerle ilgili.

a. (balıyyāt-ı arāżī) 108a/15

[=1]

arbāb Ar. Sahipler, usta; bir makam adı.
a. (ikki arbāb) 59a/1
a. (raʾy-ı cahān-numā-yı arbāb-ı başārat) 56a/5
a. (sar-daftar-ı arbāb-ı şaḳāvat) 102a/11
a. (sar-ḫalḳa-ı arbāb-ı ṭuġyān u fasād) 99b/15
a.-ı ʿadālat 113a/17
a.-ı ʿaḳl 40b/2
a.-ı bāġī u fasād 144a/17
a.-ı dīn 3b/14
a.-ı dānış u kiyāsat 140a/1
a.-ı fasād 145a/13
a.-ı faṣāḥat 156a/11
a.-ı fatānat 125a/15, 134a/13, 151b/14
a.-ı ḫabar u şamārīḫ 118a/13
a.-ı kiyāsat 35b/8, 97a/9
a.-ı meẕkūr 96b/7
a.-ı munāṣıb 137b/6
a.-ı tavārīḫ 84b/4
a.-ı ṭūbā lahum 93b/6
[=21]

ʿarbada-bāz Far. Kavgacı, gürültücü.
ʿa. 4b/9
[=1]

arcmand Far. Değerli, saygın.
a. 3b/2, 6b/12
a. (farzand-ı arcmand) 136a/2, 155b/12
a. bol- 6b/10
a. bol- (buland u arcmand) 90a/16
a.+ı (farzand-ı arcmand) 35a/13, 95a/13
a.+ı bile (manṣab-ı arcmand) 124b/12
a. ḳıl- 113a/16, 137b/12
[=11]

Āreng Ḫan k.a. Ağabeyi Hudaydad Han'ı öldürdü ve yerine geçti. Mevlana Vefa onun zamanında yaşamıştır.
a. 62a/3, 62a/4, 63a/8, 63b/10, 63b/8, 95a/4, 95a/6
a. bile 63b/5
a.+nıñ 63b/13, 63b/9
[=10]

ʿarfā Ar. Sırtlan.
a. 92b/2
[=1]

Arfaḫşad k.a. Sam'ın oğlu olduğu rivayet edilmektedir. Bk. Sām
a.+nı 22a/17
[=1]

arg bk. erg
a.+ġa 73b/8
[=1]

Arġun Ḫan k.a. Abaka Han'ın oğludur. Babasından sonra İran'da hüküm sürdü.
a. 42b/8, 87b/3
a. ibn Abaḳa Ḫan 42b/6
[=3]

ʿārıf (< Ar. ʿārif) İrfan sahibi, bilgin.

a.-ı ṣāḥıb-dıl 90a/3

[=1]

ʿārıfīn (< Ar. ʿārifīn) Arifler, bilginler.

a. (ḳudvatu'l-ʿārıfīn) 57a/17

a. (seyyidu'l-ʿārıfīn) 142b/10

a. (sulṭānu'l-ʿārıfīn) 46a/13, 62b/14, 89b/8, 136b/12

[=6]

arıġ bk. arıḳ

a. 61a/17, 135a/15

a.+ġa 61b/2

a.+lar 19a/16

a.+nı 127a/2

a.+nıñ 89b/13

[=6]

arıḳ Su kanalı. Krş. arıġ

a. 61a/14, 75a/10

a.+ıdın (Şāh-ābād Arıġı) 101a/7

a.+ıġa (Şāh-ābād Arıġı) 61b/2

a.+ın 149a/16

a.+ınıñ (Ḫīvanīk Arıġınıñ) 58b/10

a.+ınıñ (Pur-nav-ḫ(v)āst Arıġı) 112b/6

a.+ınıñ (Şāh-ābād Arıġı) 102b/5, 108b/9

a. kenārı (arıġ kenārı) 99a/5

[=10]

ʿāryyat (< Ar. ʿāriyyat) Ödünç, geçici, emanet.

a. 56a/4

[=1]

ʿārıż (< Ar. ʿāriż) 1. Yanak.

a.-ı gül-gūn 77b/6

2. Gelen.

a. bol- 101b/15, 135b/2

a. u tārī 152b/7

[=4]

ārī Far. Evet, gerçekten.

a. 9a/8, 146b/6

[=2]

Arisṭaṭālīs bk. Arisṭū

a. ḥakīm 12a/3

[=1]

Arisṭū k.a. Meşhur eski Yunan filozofu Aristo. Metinde yanlış olarak Arisṭatālīs ve Arisṭū iki farklı şahıs gibi sunulmuştur.

a. 12a/3, 12a/9

[=2]

ʿarīża-dāşt Far. Yüksek yerden gelen hatırlatma.

a. 46a/17

[=1]

arḳa Arka, geri.

a. bér- 11b/7

a.+sıda 16b/10

a.+sıdın 127a/3

a.+sıġa 127a/5

[=4]

arna Nehirden ayrılan su kolu.

a.+sınıñ 74b/8, 147b/8

a.+sınıñ kenārı 134a/9

[=3]

ʿarṣa Ar. Yer, meydan.

a.-ı ʿālam 50a/16

a.-ı cahān 12a/8, 138a/1

a.-ı ḫāk 13b/8

a.-ı memleket 136a/4
a.-ı şuhūr 10b/16
a.-ı ẓuhūr 10b/15
a.+sıda (felek ʿarşası) 120a/12
a.+sı içre 11a/5
[=9]

arslan Aslan.
a. 92b/10
[=1]

Arslan bk. Arslan Ḫan
a. 85a/14
a.+dın 85a/16
[=2]

Arslan Ḫan k.a. Mönge Han'ın oğludur. Babasından sonra Moğolistan'da han oldu. Han Balık'ı yağmaladı. Krş. Arslan
a. 85b/1, 85b/3
[=2]

ʿarş Ar. Gök; taht.
a. 77b/2
a. burcı 3b/4
a.+nıñ (pāya-ı arş) 135a/10
[=3]

arşad Ar. Her hali daha iyi olan, doğru yola daha yakın olan.
a. 18b/15, 139b/6
a. (asann u arşad) 38b/7
a. (valad-ı arşad) 149b/3
a.+ı (ḫalaf-ı arşad) 83a/10
a.+ı (valad-ı arşad) 71a/3, 146a/4
[=7]

art- Artmak.
a.-ar 96b/4
a.-dı 84b/8
a.-ıban 111a/8
a.-ıp 24a/17, 97a/5, 154a/9
[=6]

artdur- Artırmak.
a.-dılar 36b/6
[=1]

artuḳ Fazla.
a. 7a/2, 20a/13, 20b/1, 57b/2, 68a/8, 73b/4, 86a/9, 104b/9, 114a/11, 144a/4
a. bol- 69b/11, 69b/11
a.+dur 141a/4
a. durur 12a/13, 97b/16
a. durur érdi 139b/5
[=16]

artuḳraḳ Daha fazla, daha çok.
a. 29b/17, 33a/4, 112a/14, 137b/7
a. durur érdi 39b/13
[=5]

artuḳsı Fazla, çok.
a. 13b/7
[=1]

Artuḳ Ġāzī Ḫan k.a. Temür Gazi Sultan'ın kardeşlerindendir. Abdülaziz Han'dan sonra han oldu. Gürlen sultan'ı Abdullah Sultan ile birçok kez savaştı. Sonunda Muhammed Emin Inak Abdullah Sultan ile barış imzaladı ve Artuk Gazi yerine onu han ilan etti.
a. 80b/9

a.+nı 80b/15

[=2]

Artuḳ Ḫan bk. Artuḳ ʿInaḳ

a. 74b/2

[=1]

Artuḳ ʿInaḳ k.a. Şir Dal'nın oğlu, Horaz Beg'in kardeşidir. Ebülgazi Han tarafından öldürüldü. Krş. Artuḳ Ḫan

a. 71b/12, 73b/11, 73b/17, 73b/6, 74b/15, 75a/15

a.+nıñ 74a/7

[=7]

Aruca Ḫātūn k.a. Cayılgan Han'ın kızıdır. Cengiz Han'ın dedelerinden Kabul Han ile evlenmiştir.

a. 85a/8

a.+nıñ 85b/2

[=2]

Arulat kv.a. Elçigen'in soyundan gelen bir Moğol kabilesi.

a. 35b/7

[=1]

ʿarūs Ar. Gelin.

a.+ı 135b/17

a.+ı (dunyā ʿarūsı) 31b/3

[=2]

arvāḥ Ar. Ruhlar.

a. (ʿālam-ı arvāḥ u ābdān) 1b/6

a.+ġa (ḳābıż-ı arvāḥ) 24b/17

a.+ġa (ḳābızu'l-arvāḥ) 17a/3, 47a/7, 86b/7, 114b/11, 136b/11

[=7]

Ar Tağı y.a. Kara Kurum sınırında bir dağdır. Diğer adı Uluġ Tağ'dır. Krş. Uluġ Tağ

a. 25b/8

[=1]

ʿarż Ar. Sunma, arzetme.

a. 23a/8

a.-ı ınḳılāb 85a/12

a.-ı leşker 29a/8

a.+ġa 73b/13

a. ḳıl- 4b/6, 14a/10, 27a/6, 29a/10, 74a/8, 112a/10, 112a/11, 112a/9, 114b/8, 140b/1

[=14]

ʿ arż Ar. Genişlik, en.

a.+ı 20b/15

[=1]

arẕāl Ar. Reziller, aşağılık kimseler.

a.-ı saffāk 150b/9

a.+ı 137b/14

a.+ı (avbāş u arẕāl) 140a/17

[=3]

arzān Far. Ucuz, uygun, layık.

a. 50a/12

a. bol- 114a/1

[=2]

arzānçılıġ Ucuzculuk, bolluk.

a. 79b/14

[=1]

arzānī Far. Ucuzluk, liyakat.

a. tut- 99b/6, 105a/1, 126a/4, 133b/3, 138a/16

a. tüş- 78a/4

[=6]

arzānlıġ Ucuzluk.

a. bol- 113b/10

[=1]

ʿArżı Beg Daruġa k.a. Seyyid Nazar Biy'in oğludur. Geday Bahadur ve Beg Balta Atalık tarafından babası ile birlikte öldürüldü.

a. bile 133b/6

[=1]

ārzū Far. İstek, heves.

a. 7a/5

a. ḳıl- 4b/10

a.+sı 67b/12

a. tut- 4b/11

[=4]

as- Asmak.

a.-ıp 89b/15

[=1]

ʿaṣā Ar. Değnek, sopa.

a. 86a/9

a. bile 18b/13

a. durur 18b/15

[=3]

Asad Ar. Aslan burcu.

a. 101a/16

a. burcı 57b/9, 74b/14, 116a/10

[=4]

asʿad Ar. En saadetli, en mutlu.

a.-ı sāʿāt 34a/14, 137a/16

[=2]

asadu'llāhu'l-ġālıb Ar. "Allah'ın muzaffer aslanı" anlamında Hz. Ali'nin bir lakabı

a. 4a/15

[=1]

asāfil Ar. En sefiller, en alçaklar.

a. (aʿalī u asāfil) 137b/10

[=1]

asaḥ (< Ar. asaḥḥ) En doğru, en güvenilir.

a. 77b/16

a. durur 22a/16, 64b/14, 76a/2

[=4]

ʿasākir Ar. Askerler.

a. (muʿasker-i ʿasākir-i nuḥusat-ma'āṣır) 71a/12

a. (umarā u ʿasākir) 44a/7

a.-i nuṣrat-ma'āṣır 130a/12

a.-i ẓafar-ma'āṣır 10b/5, 29a/6, 44a/5, 71a/6, 82b/4, 119b/1, 132b/4

a.+i 42b/11

[=11]

aṣālat Ar. Asillik, soyluluk.

a. 84b/3

a. ara (durc u aṣālat) 95a/14

[=2]

aṣālat-panāh Far. Asaletin sığınağı, asaletli.

a. 150b/17

[=1]

asāmī Ar. İsimler.

a.+sın 8b/9, 94b/17

[=2]

asan (< Ar. asann) Yaşça en büyük, daha yaşlı.

a. u arşad (asann u arşad) 38b/7

[=1]

āsān Far. Kolay.
a. bolur 10b/2
a.+dur 104a/1
a. émes 112b/2
a. érmes 155a/8
a. érür 13b/5
[=5]
aṣar Ar. İz, eser.
a. 7b/1
a.-ı faḫr 11b/17
a.-ı fikret 12a/4
a.-ı ıḫtılāf 113b/1
a.-ı naṣv-numāyī 153b/13
a.-ı umūr-ı nā-şāyast 11b/1
a. eyle- 117b/10
a.+ı 36b/1, 77b/13, 90a/13, 116b/12, 126b/14
a.+ın 2a/11, 135b/11
a. ḳıl- 21a/10
[=15]
āṣār Ar. Eserler, işaretler.
a. 12b/7, 155a/5
a. (maẓhar-ı āsār-ı şarr u ʿudvān) 106b/7
a.-ı ʿadāvat u żıddıyyat 107b/3
a.-ı ayet 99b/13
a.-ı ḫayr 116a/11
a.-ı ıḳbāl-ı ṣāḥıb-ḳırānī 9b/8, 10a/3
a.-ı ıḳbāl u davlat 96b/11
a.-ı ḳahr-ı ılāhī 40b/2
a.-ı saʿādat 5b/8
a.-ı şafāyī 153b/12
a.-ı ṣāḥıb-ḳırānī 9b/15
a.-ı tacammul 107b/8
a. bol- (mafḳūdu'l-āsār) 96a/11
a. ḥāvīları 35b/13, 106b/4
a.+ı 101b/7, 155a/4
a.+ıdın durur 70a/14
a. u aṭlāl 74b/9
[=21]
asārat Ar. Esaret, tutsaklık.
a. 130b/9, 144a/13, 150a/5
a.+ıdın 39a/2
[=4]
aṣarī Far. Bir eser, bir işaret.
a. kör- 154b/3
[=1]
asās Ar. Asıl, kök, temel.
a.-ı manzılat 6a/15
a.-ı salṭanat 4a/12
a.+ı 146b/12
a.+ını 8b/5
[=4]
asāyış Far. Huzur, güvenlik.
a. 12b/7
a.+da durur érdi 74b/16
a.+ı 6a/10
a. u farāġat 70b/16
a. u rāḥat 64b/7
[=5]
asb Far. At.
a. u farzīn 128a/1
[=1]
asbāb Ar. Sebepler.
a.-ı ʿayş 118b/8
a.-ı davlat u ḥaşamat 12a/5
a.-ı maʿīşat 155a/12

a.-ı muḥāraba 54a/6
a. bile 48a/14
a.+ıġa 78b/7
a.+ıġa (tahıyya-ı asbāb) 106b/10
a.+ın 113b/15, 147a/3
a.+ını 97b/15
a.+ınıñ 103a/12, 108a/12, 110a/12, 152b/6
[=14]

asfalu's-sāfilīn Ar. Sefillerin en sefili.
a.+ġa (mıhmān-ḫāna-ı asfalu's-sāfilīn) 67b/14
a.+ıġa (ʿadam asfalu's-sāfilīnı) 119a/15
[=2]

Asfarāyın y.a. Horasan yakınlarında bir yer.
a.+nı 54b/2
[=1]

aşfıyā (< Ar. aṣfiyā) Safiyet ve takva sahibi kimseler.
a. (faḫru'l-aşfıyā) 134a/5
a. (ḳuṭbu'l-aşfıyā) 137a/6
[=2]

aṣḥāb Ar. 1. Sahip olanlar; halk, topluluk.
a. (sar-daftar-ı aṣḥāb-ı ʿışyān u ınad) 99b/15
a. (sar-halka-ı aṣḥāb-ı şamātat) 102a/11
a.-ı balāġat 156a/11
a.-ı bīnış u fırāsat 140a/2
a.-ı dırāyat 125a/15, 134a/13
a.-ı faṭānat 97a/9
a.-ı ʿınād 145a/13
a.-ı kiyāsat 151b/14
a.-ı savānīḫ 84b/4
a.-ı sayr u tavārīḫ 118a/12
a.-ı şımāl 16b/17
a.-ı yaḳīn 3b/14
a.-ı yumn 16b/15
2. Hz. Muhammed'i görmüş ve ona inanmış kimseler, Hz. Muhammed'in yakın arkadaşları
a.-ı kirām 114b/5
[=15]

asıġ Fayda, yarar.
a. 94b/15
a. (ne asıġ) 117a/16
a. eyle- 117b/1, 141b/17
a. ḳıl- 144a/15
[=5]

āsıtān Far. Eşik.
a.+ı 6a/12
a.+ım 103b/15
[=2]

āsıtān-būslıġ Far. Eşik öpücülük.
a. 67a/1
[=1]

āsıtāna Far. Padişahın sarayı.
a.-ı fırdavs-nışāna 7a/5
[=1]

Āsıtāna y.a. Hive'nin 16 km. doğusunda ve Yeni Arık'ın 4 km. güneybatısındaki yer.
a. 80b/6, 98b/4, 129a/3
a.+dın 101b/17
[=4]

ʿāṣī Ar. İsyancı.

a. (umarā-yı ʿāṣī) 68b/14, 68b/17

a. bol- 93a/9

[=3]

Asīfūs k.a. İdris peygamberin üçüncü oğlunun adı.

a. durur 19b/14

[=1]

aṣīl Ar. Soylu.

a. durur 9a/11

[=1]

aṣḳāl Ar. Ağır yükler, ağır şeyler.

a.-ı meflūke 120b/4

[=1]

ʿasker Ar. Asker, er.

a. 88b/1, 91b/2, 132a/13

a.-i nuṣrat-āṣār 123a/2

a. bile 122b/16

a.+i 71a/8, 91b/4, 112b/7, 115b/16, 115b/16, 130b/7, 131a/5

a.+in 69a/5, 76b/1

a.+i bile 71a/9, 72a/7, 85b/4, 119b/10, 124a/2

a.+ni 102b/12

[=20]

ʿaskerīn Ar. Askerler.

a.+din 148b/6

[=1]

aṣl Ar. Asıl, kök, gerçek.

a. 85b/9

a.+ı 61b/7

a.+ı (maḳṣūd-ı aṣl) 35a/5

[=3]

aṣlā Ar. Hiçbir zaman.

a. 92b/11

[=1]

aṣlī Far. Asla ait, asılla ilgili, asıl.

a.+sı érdi (memleket-i aṣlī) 29a/17

[=1]

asmā-ı ḥusnā Far. Güzel isimler, Allah'ın güzel isimleri.

a. 14b/3

[=1]

āsmān Far. Gök, gökyüzü.

a. 5b/1, 134b/2

a. (şāh-ı āsmān) 42a/1

a.+dın 15b/16, 20b/17

a.+ıda 26b/5

a.+ġa 20a/1

[=7]

āsmān-taḫt Far. Gökyüzü gibi yüce taht sahibi.

a. 52b/12

[=1]

aṣnā (< Ar. aṣnāʾ) Bir işin olduğu ya da yapıldığı an, sıra.

a.-yı sayr 101a/15

a.-yı vaʿẓ 43b/12

a.+da 9a/5, 26a/14, 41b/10, 42a/13, 63b/10, 72a/10, 81a/2, 81a/9, 82b/12, 99b/11, 100b/16, 102a/8, 110a/10, 110b/14, 119b/13, 121a/1, 123a/14, 123a/4, 127a/5, 130b/6, 144a/11, 148a/8, 149a/3

a.+sıda 20b/9, 36a/17, 80b/6, 98a/14, 122a/16
a.+sıda (söz aşnāsıda) 27a/3
[=31]

aşnāf Ar. Sınıflar, esnaf.
a.+ıġa (ınsān aşnāfı) 2a/15
[=1]

aşnām Ar. Putlar.
a. (ʿabda-ı aşnām) 3a/15
[=1]

ʿaşr Ar. 1. Yüzyıl; çağ, dönem.
a.+da 29b/12, 61b/4, 90b/17
a. durur (nādıra-ı ʿaşr) 70b/8
a.+ıda 48a/7, 64b/17, 84b/5, 87a/9
2. İkindi vakti.
a. (namāz-ı ʿaşr) 109b/11
a. bol- (vaḳt-ı ʿaşr) 60b/17
a.+ġaça (namāz-ı ʿaşr) 60b/13
[=11]

asra- Beslemek, korumak, hıfz ve sıyanet altına almak.
a.-dı 104b/9
a.-p 17a/8, 96b/7
[=3]

asrār Ar. Sırlar, gizler.
a. (maḫzan-ı asrār) 155a/2
a.-ı namīma-āṣār 122a/2
a.-ı nubuvvat 22a/12
a.-ı vaḫşat-āṣār 124a/8
a.+ıġa 3a/6
[=5]

asru Çok, fazla.
a. 12a/2, 38b/2, 39a/6, 40b/16, 41a/8, 91b/6, 102a/16, 126b/15, 150b/10, 150b/7
[=10]

ast Alt, alt taraf.
a.+ıda (yer astı) 82a/3
a.+ıda men 109a/13
a.+ıda mu sen 109a/12
a.+ıġa 150b/14
[=4]

Astar-ābād y.a. Hazar Denizi'nin kıyısında, Mazenderan bölgesinde bir şehir.
a. 48b/7, 66b/1
a. (ḥākim-i Astar-ābād) 52b/8
a.+da érdi 48b/1
a.+ġaça 65a/8
a.+ġa (ḳaṣabāt-ı Astar-ābād) 48b/2
a.+nı 48b/5
a. üsti 65b/5
[=8]

āstīn Far. Giysi kolu, yen.
a.-ı şucāʿat 145a/3
[=1]

āsūda Far. Rahat, huzurlu.
a. bol- 133a/5
a. ḳıl- 77b/4
[=2]

āsūda-dillik Gönlün rahat ve huzurlu olması durumu.
a. 140b/4
[=1]

āsūda-ḥāl Far. Rahat, huzurlu durum.

a. 113b/17, 152a/16
a. bol- 5a/17, 108b/1
a. bol- (fārıġ-bāl u āsūda-ḥāl) 113b/5
a. u fārıġ-bāl 37a/14
[=6]

āsūda-ḫāṭır Far. Gönlü rahat, huzurlu.
a. bol- 148b/13
a. érdiler (muraffaḥ u āsūda-ḫāṭır) 24a/3
[=2]

āsūdalıḳ Rahatlık.
a. 81b/12
[=1]

Asvad k.a. Sam'ın oğlu. bk. Sām
a. 22b/1
[=1]

aş Yiyecek, yemek.
a. (āb u aş) 137b/1
[=1]

aş- Aşmak, geçmek.
a.-ıp 130a/1
a.-up 154b/5
[=2]

aş'ār Ar. Şiirler.
a.-ı rekāket-āṣār 149b/14
[=1]

'aşar Ar. On (sayı).
a. (ḫamsa ve 'aşar ve miyatayn ve alf) 147b/8
[=1]

aş'ār-fahm Far. Şiirden anlayan kimse.
a. 60a/13
[=1]

aşbāh Ar. Benzerler.
a. u ikfā 142a/9
[=1]

aşcār Ar. Ağaçlar.
a.+ı 53b/7
a.+lardın (ṭūbā-ṣıfat aşcār) 33b/11
[=2]

aşfāḳ Ar. Çok şefkatli.
a. (ravāyıḥ-ı aşfāḳ-ı ṣāḥıb-ḳırānī) 8a/10
[=1]

aşġāl Ar. İşler, meşguliyetler.
a.+ıdın 9b/1
[=1]

aşhar Ar. Çok tanınmış, meşhur.
a. érür 4a/7
[=1]

'āşıḳ Ar. Aşık.
a.-ı bī-dıl 33b/12
[=1]

āşkār Far. Açık, belli, aşikar. Krş. āşkārā
a. 65b/11
a. bol- 27b/7
a. ét- 6b/11
a. ḳıl- 65a/14, 129b/14
a. ḳıl- (ẓulm-ı āşkār) 31a/8
a. ol- 99b/8
a. u nıhān 96b/9
[=8]

āşkārā Far. Açık, belli, aşikar. Krş. āşkār
a. 135a/16

a. ḳıl- (ʿadl-ı āşkārā) 55b/12
[=2]

aşraf Ar. En şerefli.
a.-ı banī-Ādam 82a/14
a.-ı seyyid-i sādāt-ı Rıżavī 108a/6
a.+ın (ḫāṭır-ı aşraf) 11a/17
a.+u'ş-sādāt 62b/15
a.+u'ş-sādāt-ı kirām 137a/7
[=5]

aşrāf Ar. Seçkinler, ileri gelenler.
a. (aʿyān u aşrāf) 30a/13
a.-ı kavm 36b/4
a. bile (aʿyān u aşrāf) 141b/9
a.+ıdın 109b/16, 123b/7
[=5]

aşrafī Far. Bir para birimi.
a. 107a/9, 113b/6, 114a/17
[=3]

Aşraf Sulṭān k.a. İsfendiyar Han'ın oğludur.
a. 56b/15
[=1]

aşrār Ar. Şerler, kötülükler.
a. 55b/9
[=1]

āştī Far. Barış, uyum, uzlaşma.
a. bér- 87b/11, 88a/3
a. ḳıl- 76b/14
[=3]

āşūb Far. Kargaşa, karışıklık.
a. (fitna u āşūb) 77b/13
a.+kop- 102a/17
[=2]

āşufta Far. Perişan.
a.+ġa (mén-i āşufta) 9a/17
a. u mutaġayyır 27a/9
[=2]

āşufta-ḥāl Far. Hali perişan olan.
a. 148b/12
[=1]

āşufta-ḫāṭır Far. Gönlü perişan olan, perişan gönüllü.
a. durur érdi (malūl u āşufta-ḫāṭır) 108a/6
[=1]

aşur- Aşırmak
a.-up ḳoydur- 61a/17
[=1]

ʿĀşūr Bég bk. ʿĀşūr Nāyıb
a. 119a/17
a.+ni 121a/17
[=2]

ʿĀşūr Biy k.a. Ebülgazi'nin yakın adamlarındandır.
a. (Muḥammad Rıża Bég ibn ʿĀşūr Biy) 103b/3
a.+niñ 74a/3
[=2]

ʿĀşūr Mīr-āb Nöküz bk. ʿĀşūr Nāyıb
a. 125b/12
[=1]

ʿĀşūr Nāyıb k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Nöküz boyuna mensuptu. Muhammed Emin tarafından Abdullah Han zamanında naip ilan edildi. Daha sonra da mirablık verildi. Krş.

ʿĀşūr Bég, ʿĀşūr Mīr-āb Nöküz, Nöküz ʿĀşūr Nāyıb
a. 122a/6, 122b/7, 124b/9
a.+nı 124b/11
[=4]

aşyā (< Ar. aşyāʾ) Yiyecek ve içecek dışında insan için gerekli olan her türlü şey, nesneler.
a. 2b/6
a.-yı metrūke 120b/4
[=2]

āşyān Far. Yuva, ev.
a.+ıdın 105a/3
a. yasa- 33b/3
[=2]

at I Ad, isim.
a. 8a/16
a. (cuz at) 91a/17
a. bile 26a/16
a. çıḳar- 44a/9
a.+dın 75a/1
a.+ġa 26a/10, 26a/14
a.+ı 34b/10, 35a/15, 35a/16, 35a/17, 35b/6, 38a/5, 39a/9, 47a/11, 73b/16, 84b/15, 85b/6, 86b/11, 86b/8, 89a/9, 93a/5, 116b/3, 150a/3
a.+ıġa 50a/14, 58b/5, 65a/7, 70b/9, 91a/13, 97b/5, 97b/8
a.+ım 26a/15, 96b/14
a.+ım bile 43a/13
a.+ın 45a/1, 76a/1
a.+ını 84a/16
a.+ıñ 93b/6
a.+ın köter- 34a/5
a.+ı bile 5a/9, 53a/13
a.+ı dék 75b/17
a.+ı durur 76a/2, 85b/9
a. ḳıl- 91a/17
a. ḳoy- 28b/9, 33b/15, 61b/1
a. köter- 59a/8
a.+ları 21a/17, 23a/5, 38a/3, 71b/11
[=53]

at II Binme, yük çekme ve taşıma hizmetlerinde kullanılan Orta Asya menşeli, tek tırnaklı, memeli hayvan.
a. 5b/6, 52b/15, 63a/16, 63b/2, 129b/16
a. (ʿArabī at) 48a/12
a. ayaḳı 89b/13
a. bile 64b/4
a.+dın cudā bol- 63a/16
a.+dın tüş- 101a/8, 111b/4, 112a/10, 112a/11
a.+dın yıḳıl- 70b/1, 127b/10, 141a/15, 144b/4
a. érdi 41b/4
a.+ġa (tavsan at) 46b/13
a.+ı 51a/7, 70a/17
a.+ıġa min- 37b/16
a.+ıġa mindür- 93a/11
a.+ın 57b/14, 144b/5
a.+ınıñ 34b/15, 130b/12
a.+ınıñ (ġanāyım atı) 52b/15
a.+ınıñ ayaḳı 13a/5

a.+ı yıḳıl- 57b/13, 93a/11, 144a/11, 144a/17
a.+lar 20a/7
a. mindür- 122b/3
a. sal- 88b/15
a. üzre 27b/3
a. u azuḳ 29b/7
[=38]

at- Atmak.
a.-dı 34b/17
a.-ġandın soñra 49b/15
a.-ıp 75a/13, 109a/3
a.-maḳ 34b/13
a.-maḳġa 145a/8
a.-may 34b/16
[=7]
kemend at- 109a/3
oḳ at- 34b/13
tañ at- 49b/15
[=3]

ata Baba, ata.
a. 15b/13, 18b/6, 19a/2, 20a/13, 24b/15, 25a/5, 25b/13, 25b/13, 27b/5, 31b/17, 36a/2, 37a/1, 37a/4, 38a/9, 38b/5, 41b/12, 42b/15, 43a/4, 45b/2, 61b/14, 61b/17, 83a/10, 89b/4, 113a/3, 137b/11
a. (cadd u ata) 82b/1
a. birle cad 82a/17
a. ḳasdıġa 27b/5
a.+ları 25a/4, 37a/13, 85b/7
a.+larıġa 33a/10
a.+larınıñ 24a/2
a.+larıñızınıñ 87b/16
a.+m 27a/14, 143a/6
a.+mdın 27a/17
a.+mnı 91b/11
a.+nıñ 85b/10, 94b/2
a.+ñ 31a/15
a.+ñ (yetti ata) 8a/13
a.+ñ bile 80a/14
a.+sı 16a/4, 17a/17, 19a/4, 20a/11, 20a/5, 22b/12, 23b/8, 24b/14, 24b/5, 25a/3, 25b/10, 25b/11, 26b/7, 37a/16, 37b/2, 38a/8, 41a/13, 44b/8, 51a/12, 56a/10, 56a/16, 56a/2, 56a/6, 56a/9, 57b/13, 61b/9, 73b/13, 75b/10, 76a/5, 90a/14, 91a/11, 91a/9, 92a/15, 93a/8, 96a/16, 96b/5, 103b/1, 122a/15, 124a/13, 125a/9, 132b/7, 136b/8, 142b/6, 146a/8, 147a/11, 152a/10
a.+sıdın 22b/14, 41a/17, 97a/1, 136b/17
a.+sıdın burun 90b/12
a.+sıdın soñ 25a/1, 44a/14
a.+sıdın soñra 23a/11, 24b/11, 25b/7, 27b/12, 55a/5, 90b/16, 94b/4, 95a/3
a.+sıġa 55b/9, 87a/6, 88a/12, 88b/1, 152a/9
a.+sın 55b/17, 56a/15, 103b/7, 143a/5
a.+sınıñ 19a/7, 20a/11, 22b/5, 24a/15, 26b/16, 31a/13, 31a/9, 32a/15, 41b/3, 41b/6, 41b/9,

45a/2, 54b/16, 55b/11, 56a/12, 63b/4, 65a/2, 72a/8, 86b/11, 87a/1, 88a/17, 88b/16, 89b/2, 89b/5, 90b/4, 92a/16, 92a/8, 92b/12, 93a/2, 95a/2, 137a/15, 137a/16, 137b/2, 138a/4, 139a/11, 152a/10

a.+sınıñ ḳaşıġa 79b/10, 146a/9

a.+sın (ʿamm u ata) 50a/6

a.+sı aldıġa 48b/11

a.+sı bile 22b/17, 57b/12, 95b/1, 96a/7

a.+sı ḳaşıġa 112a/3

a. u anasız 17a/14

a. yurtı 79b/15

[=160]

ʿaṭā (< Ar. ʿaṭāʾ) Bağış, ihsan, bahşiş.

a. (kerem u ʿaṭā) 75a/17

a. (saḫā u ʿaṭā) 18b/9

a. bazmı 139a/17

a. eyle- 40b/15

a. ḳıl- 19a/17, 37a/9, 41a/13

[=7]

ata- Ad vermek, adlandırmak.

a.-dı 59a/3

a.-dılar 26a/16, 28a/11, 85a/10

a.-p 140a/16

a.-sunlar 43a/13

[=6]

ʿataba-būslıḳ Eşik öpücülük.

a.+ġa 66a/15, 71b/5

a.+ıġa (ʿataba-būslıġıġa) 123b/14

a.+ı (ʿataba-būslıġı) 7a/4

[=4]

atal- Adlandırılmak.

a.-dı 34a/4, 36b/10

[=2]

atalıḳ Padişahın tuttuğu ve pederi gibi itimat ettiği adam, Türkistan'da bir rütbedir. Metinde özel ad yerine de kullanılmıştır.

a. 74b/8, 94b/12, 98b/13, 103b/3, 116b/10, 125a/1, 127a/5, 127b/13, 134a/9, 147b/8

a. (tört atalıḳ) 58b/17

a.-ı meẕkūr 64a/15, 68a/16

a. bol- 92a/8, 98a/7

a. durur 103b/3

a.+ġa 94b/11

a.+ı durur 94a/17

a. ḳıl- 63a/1, 78b/13, 88a/6, 95a/5, 99b/3, 138a/6

a.+lardın durur 109b/16

a.+nıñ ḳaşıda 64a/7

[=26]

atalıḳlıġ Atalık makamına gelme durumu, atalıklık.

a.+manṣabı 134a/1, 138a/3

[=2]

atasız Babasız.

a. 36b/8

[=1]

atasızlıḳ Babasızlık.

a.+ıdın (atasızlıġıdın) 13b/3

[=1]

ātaş Far. Ateş.

a.-ı ġażab 121b/7

a.-ı kīne 75a/12
[=2]

ātaş-andūz Far. Ateş toplayan.
a. (şı'r-ı ātaş-andūz) 101a/4
[=1]

ātaş-gāh Far. Ateşperest tapınağı.
a. 11a/10
[=1]

ātaş-perestlik Ateşperestlik, mecusilik.
a. 16b/1
[=1]

Ata Cān Ḫ(v)āca Şayḫu'l-Islām k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Muhammed Emin Inak onu Kıpçak Allaş Atalık ile birlikte Akım Han zamanında Fitnek'in muhasarası için Hezaresp'e gönderdi.
a. 81b/2, 124b/13
[=2]

Ata Nıyāz Arbāb k.a. Harezm'de Emir Avaz Inak zamanında yaşamıştır.
a.+nıñ 146b/1
[=1]

Ata Nıyāz Dīvān Bégi k.a. Avaz Inak'ın zamanında devletin vergi ve haraçlarının toplanması ile görevli bir devlet adamı idi. Abdurrahman Bay tarafından görevinden alındı.
a.+ni 138b/12
[=1]

'aṭāyā Ar. Bağışlar, ihsanlar, bahşişler.
a. (Ḥażrat-ı Vāhıbu'l-'aṭāyā) 11a/17, 14b/14, 16b/3, 19a/17
a. (Vāhıbu'l-'aṭāyā) 146b/6
a.-yı bī-pāyān 37b/7
a.+sıdın 108a/2
[=7]

atbā' Ar. Tabi olanlar, maiyet.
a.+ı birle (avlād u atbā'ı) 23a/15
a. u afrād 134a/3
a. u aḳrabā 36b/2
[=3]

atdur- Attırmak.
a.-up 117a/13
[=1]

aṭfāl Ar. Çocuklar.
a.+dın ('avrāt u aṭfāl) 39b/16
a.+dın (żu'afā u aṭfāl) 69a/17
a.+ın 105b/11
a.+ın ('ayāl u aṭfāl) 113a/3
a.+ı bile ('ayāl u aṭfāl) 107a/7
a. u 'ayāl 66b/12
a. u żu'afā 131b/5
[=7]

aṭıbbā (< Ar. aṭıbbā') Doktorlar.
a. 154a/11
a.-yı ḫāẕıḳ 152b/15
a.+ı bile 124a/10
[=3]

'āṭıfat (< Ar. 'āṭifat) Şefkat gösterme.
a. (manẓūr-ı naẓar-ı 'āṭıfat) 97a/3
a.+ı 26b/7
a.+ın ('ınān-ı 'āṭıfat) 103a/1
a.+ın (sāya-ı ra'fat u 'āṭıfat) 137b/17

[=4]

Atıl y.a. Rusya'nın batısında Hazar Denizi'ne dökülen Avrupa'nın en uzun nehri, Volga veya İdil nehri olarak da bilinir.

a. suyı 28b/11, 28b/13

a. ayaḳı 89b/6

a. kenārı 41b/16, 88b/1

[=4]

ʿāṭır (< Ar. ʿāṭir) Güzel koku, güzel kokuyu seven.

a.+larıġa (ḫāṭır-ı ʿāṭır) 68b/13

[=1]

ʿaṭıyya (< Ar. ʿaṭiyya) Hediye, bağış.

a. 146b/7

a. durur 146b/6

[=2]

atḳıyā (< Ar. atḳiyāʾ) Çok takva sahibi olan kimseler.

a. (faḫru'l-atḳıyā) 120b/8, 137a/5

a. (ḳudvatu'l-atḳıyā) 108a/7

a. (sulṭānu'l-atḳıyā) 57a/5

a. (zubdatu'l-atḳıyā) 129b/11

[=5]

atḳula- Pek çok ot atmak.

a.-dı 73a/1

[=1]

aṭlāl Ar. Bir evin yıkıntıları.

a.+ı (āṯār u aṭlāl) 74b/9

[=1]

atlan- Savaşmak için ata binmek, savaşa hazırlanmak.

a.-dı 42b/3, 42b/8, 46b/17, 48b/15, 54a/11, 57b/12, 65b/8, 67a/14, 112a/7, 149b/1

a.-dılar 51a/14

a.-ġay mén 12a/9

a.-ıp 46b/4, 49b/8, 51b/8, 54b/3, 54b/6, 54b/9, 55a/10, 58b/9, 59b/2, 60a/5, 62a/9, 63a/15, 64b/15, 72a/7, 91b/3, 102b/5, 103a/14, 107b/11, 111a/2, 116b/13

a.-ıp durur 60b/8

a.-maḳ 91a/14, 116a/1, 116a/1

a.-up 103a/15, 104a/2

a.-urda 12a/2

[=39]

atlantur- Ata bindirmek.

a.-dılar 119a/2

[=1]

aṭlas Ar. İpekten yapılmış kumaş.

a.-ı gerdūn 97b/8

a.+ı 5a/6

a.+ıdın 7b/14

[=3]

atlıġ I Adlı, adında.

a. 19b/15, 20b/5, 22b/10, 24b/4, 35a/13, 35a/17, 35a/2, 36a/11, 36a/11, 36a/15, 36b/16, 38b/10, 45b/4, 46a/1, 49a/6, 50a/15, 56b/15, 63b/11, 69a/3, 70b/4, 84b/10, 84b/9, 85a/3, 85a/8, 85b/5, 86b/9, 87a/5, 89a/5, 89b/3, 90b/13, 92a/13, 95b/2,

117b/5, 140a/4, 140a/4, 142b/4, 142b/8
a. durur érdi 29a/14
[=38]

atlıġ II Atlı, ata binmiş kimse, süvari.
a. 64a/7, 96b/10, 102b/7, 143b/16
a. (miñ atlıġ) 49b/3, 61b/11, 63b/8
a. (yüz atlıġ) 149a/2
a. durur érdi 34b/14
[=9]

Atlı Ḫan k.a. Tatar Han'ın torunlarından Yalabca Han'ın oğludur. Babasından sonra padişah oldu.
a. 24b/15
[=1]

aṭrāf Ar. Yöre, çevre.
a.-ı ʿālam 113a/9
a.-ı memālik 38a/10, 66b/15, 110a/10, 137b/15
a.+daġı 34b/1, 85a/6
a.+dın 102b/16, 130a/8
a.+ġa 67a/15, 101a/14, 102b/17
a.+ıda 7b/12, 19a/9, 105b/8
a.+ıdın 12b/9
a.+ıġa 45a/2, 98b/17, 109a/16, 120b/3, 133b/11, 143b/15
a.+ın 33b/13, 59a/10, 142b/3
a.+ını 21a/11
a.+ınıñ 133b/13, 143b/17
a.+nı 72a/17
a.+nıñ 102b/13
a. u aḳṭār-ı ʿālam 105a/17
a. u cavānıb 101b/11, 120a/6, 137b/12
a. u eknāf 2a/16
[=35]

Atrak kv.a. Türkler.
a. 23a/17, 29a/1
a.+ġa 34b/3
a.+nı 35b/15
a.+nıñ 24a/17
[=5]

Atrek y.a. Kürgen yakınlarında Kızılbaş ve Terakimelerin yaşadıkları bir yer.
a. 59b/14, 66b/1
[=2]

Atsız Ḫan k.a. Tatar Han'ın soyundan Atlı Han'ın oğludur.
a. 24b/17
[=1]

ʿaṭş Ar. Susuzluk.
a. (avāzu'l-ʿaṭş) 93b/1
a. (cū u ʿaṭş) 59b/17
[=2]

aṭval Ar. En uzun.
a.+u'l-anbıyā (yā aṭvalu'l-anbıyā) 21b/7
[=1]

aṭvār Ar. Tavırlar, hareketler.
a. 12b/12, 50b/4
a.+ın 102b/11
a.+ı (afʿāl u aṭvār) 78a/13
[=4]

At Ḳıran bk. At Ḳıran Bahādur
a. 129a/13

[=1]

At Ḳıran Bahādur k.a. Baba Beg'in adamlarındandır. Salur boyuna mensuptu. Baba Beg onu Can Murad Inak'ın yardımına gönderdi. Krş. At Ḳıran, At Ḳıran Salur

a.+nı 129a/10

[=1]

At Ḳıran Salur bk. At Ḳıran Bahādur

a. 101a/11

[=1]

aʿūẕu bi'llāhi min-ke Ar. "Senden Allah'a sığınırım." anlamında Arapça bir ibare.

a. 14a/6

[=1]

av Av.

a.+ġa çık- 23b/10, 27a/2, 80b/6

a.+nı avla- 25a/2

[=4]

Āva k.a. Sam'ın oğludur. Bk. Sām

a. 22b/1

[=1]

āvā (< Ar. āvāʾ) Şiddet.

a.-yı ḳānūn-ı ġam 65a/14

[=1]

avāḫır (< Ar. avāḫir) Sonlar, son günler.

a.-ı davlat 78a/4

a.-ı salṭanat 75b/4

a.+ıda 72a/6, 80a/5, 82b/5, 97b/1, 100b/17, 101a/16, 107b/4, 108b/3, 121a/9, 135a/17, 138a/3, 147a/12

a.+ıda durur érdi 81b/4, 126a/15

a.+ıda érdi 149a/15

a.+ı érdi 122a/17

[=18]

aʿvām Ar. Yıllar, zamanlar.

a. (ayyām u aʿvām) 133b/5

a. (tabādīl-ı aʿvām) 96b/1

a.+da (maydān-ı aʿvām) 10b/15

[=3]

ʿavām Ar. Halk tabası, sıradan insanlar.

a. (cuhhāl u ʿavāmu'n-nās) 104a/16

a. (ḫavāṣṣ u avam) 7a/2, 78a/10

a. (marġūb-ı ḫavāṣṣ u ʿavām) 2b/13

a. bile (ḫavāṣṣ u ʿavām) 46b/6

a. durur (marcıʿ-ı ḫavāṣṣ u ʿavām) 57b/8

a.+ġa (ḫavāṣṣ u ʿavām) 10a/7, 97a/4

a.+ı 99a/8, 115a/7, 131a/14, 148a/14

a.+ınıñ 139b/14

a. u cuhhāl 130a/6, 140a/16

[=15]

avamīr Ar. Emirler, buyruklar; işler.

a. (şaġl-ı avamīr-ı salṭanat) 57b/2

a. u navāhī 99b/16, 135b/15

[=3]

āvān Ar. Zaman.

a.+da 30a/1, 111b/17, 115b/1, 121a/5, 129b/2, 133b/2, 149a/15, 152b/7
a.+ı 4b/6
a.+ıda 96a/14
[=10]

Avānış bk. Avānış Ḫan
a. 45b/10
[=1]

Avānış Ḫan k.a. Amenek Han'ın oğludur. Kardeşi Buçuğa Han'dan sonra padişah oldu. İran padişahı Ubeydullah Han Harezm'i ele geçirip onu öldürdü. Krş. Avānış
a. 48b/3, 49a/4
a. (Maḥmūd Sulṭān ibn Avānış Ḫan) 51a/1
a. ibn Amenek Ḫan 48a/16
a. ḳasdıġa 49a/11
a.+nı 49a/14, 92b/5, 111b/16
a.+nıñ 49a/11, 92a/12, 92b/4, 111b/17
a.+nıñ ḳaşıda (Dīn Muḥammad Ḫan ibn Avānış Ḫan) 92b/5
[=13]

āvāra Far. Avare, aylak. Krş. āvvāra
a.-ı ġurbat 128a/13
a.-ı şaḥārī-i cahālat 141a/9
a.-ı şaḥrā-yı ʿadam 153b/4
a. bol- 113a/9, 133b/10
[=5]

avāşım (< Ar. avāṣim) Günahlar
a.-ı cadīda 151b/2
[=1]

avāsıṭ (< Ar. avāsiṭ) Ortalar, ortadakiler.
a.+ıda 101b/8, 131a/11
a.+ıda durur érdi 126a/16
a.+ıda érdi 102b/3
[=4]

ʿavāṭıf (< Ar. ʿavāṭif) Hediyeler, bahşişler, ihsanlar.
a.-ı bī-kerāna 66a/9, 73b/14, 138a/15, 142a/8
[=4]

avāyıl (< Ar. avāʾil) İlkler, ilk günler.
a.-ı ḥāl 65b/13, 74b/11
a.-ı salṭanat 65a/12, 77b/17, 92a/12
a.+ıda 73a/1, 77b/14, 100a/1
a.+ıda durur érdi 74a/13
a.+ıda érdi 44a/3
[=10]

avāz Ar. Birlikte, ile.
a.+u'l-ʿaṭş 93b/1
[=1]

āvāz Far. Yüksek.
a.-ı buland 108a/14
a.-ı faryād 92a/15
a.-ı şafīr 138a/10
[=3]

āvāza Far. Bağırma, ün.
a.-ı ʿadl 37b/6
a.-ı culūs 66a/2
a.-ı vuṣūl 10b/6, 64b/2
a.+sı 97b/6
[=5]

āvāza-vuṣūl Far. Kavuşma sesi.

a.+ınıñ (ḫabar-rukūb u āvāza-vuṣūl) 151a/16

[=1]

āvāzu'l-ḥaẕar Far. Zarar verebilecek şeylerden çekinme sesi.

a. 120b/11

[=1]

ʿAvaż Bāḳī Biy k.a. Muhammed Baki Biy'in kardeşi, Şir Dalı Han'ın amcasıdır. Muhammed Baki Biy'in ölümünden sonra Aral hakimi oldu.

a. 66a/17

[=1]

ʿAvaż Bég bk. ʿAvaż ʿInaḳ

a. 96a/16, 96a/7, 101b/1, 101b/15, 101b/16

a.-i meẕkūr 96a/10

a.+ni 135b/14

[=7]

ʿAvaż Bég Inaḳ bk. ʿAvaż ʿInaḳ

a. 153b/15

[=1]

ʿAvaż Berdi Atalıḳ k.a. Hoca Eli'nin ileri gelenlerinden olup Avaz Inak'ın yakın adamlarındandır. Töre Murad Sufi tarafından öldürüldü.

a.+nı 143b/2

[=1]

ʿAvaż Berdi Biy k.a. Yar Muhammed Biy'in babasıdır.

a.+ni (Yār Muḥammad Biy ibn ʿAvaż Berdi Biy) 122b/16

[=1]

ʿAvaż Biy ʿInaḳ bk. ʿAvaż ʿInaḳ

a. 62b/13, 83b/4, 136b/15, 137a/14, 140b/9, 149a/16, 150b/16

[=7]

ʿAvaż Biy Inaḳ bk. ʿAvaż ʿInaḳ

a. 83a/10

a.+ġa 136a/1

a.+nı 138b/7

a.+nıñ 137a/10

a.+taġammada'llāhu bī-ġufranıh 151b/16

[=5]

ʿAvaż Biy Mīr-āb bk. Amīr ʿAvaż Biy Mīr-āb

a. ġafara'llāhu ẕunūbah ve satara ʿuyūbah 122a/15

[=1]

ʿAvaż ʿInaḳ k.a. Muhammed Emin Inak'ın oğludur. Babasından sonra ınaklık yapmıştır. Muhammed Rahim Bahadur Han'ın babasıdır. Krş. Amīr ʿAvaż naḳ, ʿAvaż Biy naḳ, ʿAvaż Biy ʿInaḳ, ʿAvaż Bég

a. 80b/1, 81b/8, 138a/11, 138a/5, 138b/17, 139a/4, 141b/1, 142a/8, 143b/7, 146b/16, 147a/2, 148a/3, 149b/4, 151a/8, 155b/9

a. (valadān-ı Ḫuday Berdi Daruġa ibn ʿAvaż ʿInaḳ) 103b/4

a.+ġa 143a/4
a.+nıñ 75b/12, 95b/3, 138a/6, 139a/2, 139a/9, 140b/15, 141a/4, 141a/7, 141b/13, 143b/3, 145b/17, 146b/14, 150a/5, 150a/9, 151b/13, 156a/6
[=33]

ʿAvaż Mehter k.a. Hive'nin emirlerindendir. Musa Han'ı Merv'de öldürüp başını Hive'ye getirdi.
a. 65a/10
[=1]

ʿAvaż Mīr-āb bk. Amīr ʿAvaż Biy Mīr-āb
a. ibn Şīr Muḥammad Mīr-āb ibn Éşim Biy Mīr-āb ibn Ḥasan Ḳulı Atalıḳ ibn Oraż Muḥammad Bekevül ibn Davlat Biy ibn Gerāy Biy ibn Muḥammad Cān Ṣūfī Biy-i Yüz 156a/8
a.+dın 103b/1
a.+nıñ 80a/13, 125a/9
[=4]

avbāş Ar. Ayak takımı, külhanbeyler.
a. 4b/12
a.-ı bī-baş 55b/9
a.+ı 137b/13
a.+lar 150b/4
a. u arzāl 140a/17
[=5]

avc Ar. Doruk, zirve.
a. (āftāb-ı avc-ı maʿrıfat) 137a/8
a.-ı ʿızzat 10b/11, 66a/10
a.-ı saʿādat 32a/8
a.-ı şurayyā 138b/1
a.+ıdın 82a/16, 144a/10
a.+ıġa 82a/5
a.+ıġa (salṭanat avcı) 31a/10, 36a/9
a.+ıġa (şurayyā avcı) 32a/15
a.+ı üzre 6b/16
[=12]

ʿAvc bin ʿUnuḳ k.a. Nuh peygamber zamanında iman etmediği hâlde gemi yapımında ona yardım ettiği söylenen kişidir. Metinde tufanın suyunun onun dizinden yukarı çıkmadığı, böylece kurtulduğu ifade edilmektedir.
a.+nıñ 21a/6
[=1]

ʿavd Ar. Geri dönüş.
a. ét- "Dönmek" 59b/14
a. ḳıl- "Dönmek" 54a/7, 152b/14
[=3]

avḳāt Ar. Vakitler.
a. 12b/13, 15b/5, 41a/13, 63a/9, 70a/4, 77a/9, 90b/8, 92b/13, 92b/17, 96a/12, 96b/8, 106a/9, 135a/4
a. (aḥsan-ı avḳāt) 34a/14, 137a/16
a.-ı mutavālī 145a/17
[=16]

avlā Ar. En iyi, en uygun.
a. 31b/3
a. durur 111b/3, 153b/8

a. kör- (ansab u avlā) 119b/3
a. u ansab 64a/9, 110b/11, 117a/9
[=7]

avla- Avlamak.
a.-p 25a/2
[=1]
avnı avla- 25a/2
[=1]

avlād Ar. Çocuklar; soy.
a. 8a/17, 87b/11
a. (afżal-ı avlād-ı Murtażavī) 108a/7
a. (zubda-ı avlād-ı ʿAlī) 150a/7
a.-ı gerdūn-tuvān 146a/17
a.-ı saʿādat-payvand 155b/13
a.-ı ṣāḥıb-ı ıḥtışām 135b/6
a.+ı 15a/8, 17b/8, 18b/15, 20a/6, 22a/6, 22b/5, 22b/6, 22b/9, 23a/4, 24b/2, 33a/6, 35b/3, 39b/4, 44b/3, 59a/4, 60b/7, 71b/11, 84b/15, 90b/11, 136b/13, 138b/10, 139b/7, 155a/9
a.+ıda 31a/4
a.+ıdın 9b/11, 35b/10, 45a/9, 49a/5, 55b/3, 58b/16, 64a/17, 71a/2, 74a/8, 76a/7, 80a/10, 95b/8, 108b/10, 133b/2
a.+ıdın durur 35a/16, 37a/17, 65b/12, 94b/17, 134a/11
a.+ıdın tut- 22a/17
a.+ıġa 17a/17, 17a/2, 22a/13, 34a/1, 35b/9, 36b/12, 41a/8, 48a/10
a.+ıġaça 9b/10, 14a/1
a.+ın 38b/13, 48a/17, 105b/1
a.+ınıñ 20a/8, 47a/13, 93b/2
a.+ıñdın 16b/15
a.+ı bile 17a/15, 19a/10, 19b/6, 23a/4, 25a/6
a.+ı bile (ʿayāl u avlād) 47b/10
a.+ı durur 28b/13, 38a/5
a.+ı durur érdi 38b/7
a. u aḥfād 17a/10, 22b/2
a. u atbāʿ 23a/15
a. u ʿayāl 51b/14, 143a/7
[=82]

avlı (< Yun. Avli) Bir binanın ortasında, yanında veya çevresinde bulunan üstü açık, etrafı duvar, çit vb. ile çevrili yer.
a. kenārı 109a/9
[=1]

avlıyā (< Ar. avliyāʾ) Veliler, önderler.
a. (Ḥażrat-ı ḳuṭbu'l-avlıyā) 120b/7
a. (ḳudvatu'l-avlıyā) 129b/11
a. (ḳuṭbu'l-avlıyā) 57a/5, 134a/4
a. (sanadu'l-avlıyā) 89b/9
a. (zubdatu'l-avlıyā) 46a/13, 108a/7
a.-yı ʿıẓām 9b/16
[=8]

avlıyāu'llāh (< Ar. avliyāu'llāh) Allah'ın velileri.

a. 108b/1

[=1]

ʿavn Ar. Yardım.

a.-ı ılāhī 11a/15

[=1]

avrā Far. İstihkam, hisar.

a. 75a/9

[=1]

avrāḳ Ar. Kâğıtlar, belgeler, arşiv.

a. 8b/2

a.+da 39a/4

a.+ıda 8b/13

a.+ıdın 62b/9

a.+ın 5b/10

[=5]

ʿavrāt Ar. Kadınlar.

a.+ı 29b/4

a. ʿuẓvı "Vücudun mahrem yerleri" 22a/7

a. u aṭfāl 39b/16

[=3]

avṣāf Ar. Vasıflar, özellikler.

a. 13b/11

a.-ı ḥamīda 8b/13, 46a/16, 134a/12, 156a/2

a.-ı ḫucasta-sımāt 2b/17

a.-ı Noşīrvān 44a/10

a.+ı 13a/7

a.+ın 151a/5

a.+ı bile 53a/14

[=10]

avṭān Ar. Vatanlar.

a.+ın (mesākin u avṭān) 38b/8

[=1]

avtār Ar. Teller, ipler.

a. bağla- 97b/14

[=1]

avuç Elin iç kısmı, avuç. Metinde çok az anlamında ölçü bildirmek amacıyla kullanılmıştır.

a. (bir avuç) 14a/15, 20b/9, 62b/5, 111b/4, 112a/11

[=5]

avval Ar. İlk, başlangıç, önce, evvel.

a. 15b/9, 24b/6, 26a/17, 32b/14, 37a/9, 38b/11, 40b/17, 42a/11, 102a/3, 106b/8, 115b/13

a. (ḳavl-ı avval) 22a/16

a.+dın 115b/9, 131b/10, 137b/7, 151a/14

a.+ı 23b/9, 25a/15

a.+ıda 58b/4, 104a/17

a.+ı durur 23a/11, 136b/4

a.+ı durur érdi 135b/5

a. kişi 42a/3

a. kişi kim 16a/6, 18b/11, 19a/16, 51b/5

[=28]

avvalġı Birinci, ilk.

a. 20a/14, 20b/16, 38a/5, 64b/14, 76a/2, 80b/2, 81b/10, 98a/5, 102b/3, 121a/11, 148b/8, 155b/11

a.+bāb 9b/9, 13b/17

a.+dın 23b/12, 113b/14

a.+ġa 114b/10

a.+ḳısm 35b/13
a.+nıñ 114b/10
[=19]
avvalraḳ Daha önce, önceden.
a. 131b/11
[=1]
āvvāra bk. āvāra
a.-ı ġurbat 10b/9
a.-ı ṣaḥārī-ı ġavāyat 122a/4
a. bol- 124b/1, 125a/12
a. ḳıl- 34b/3, 94a/11
a. ḳıl- (munhazım u āvvāra) 93a/16
[=7]
āvvarālıġ Başıbozukluk, aylaklık.
a. tap- 10b/5
[=1]
avżāʿ Ar. Haller, durumlar.
a.-ı ahl-ı ʿālam 4b/17
a.+ı 119b/5
a.+ıġa 72b/12
[=3]
ay II Dünyamızın tek uydusu olan gök cismi.
a. 26a/12
a. bile 82a/1
a. u ḳuyaş 7b/2
[=3]
ay I yaklaşık olarak 30 günlük zaman dilimi.
a. 43b/14, 47b/2, 54b/13, 56a/15, 69a/11, 71a/6, 76a/16, 78a/15, 80a/17, 114a/17, 135b/3, 143a/8
a. (altı ay) 41b/6, 55a/7, 69b/8, 73b/1
a. (toḳuz ay) 36b/7
a. ay 97a/4
a.+da 18a/5
a.+da (altı ay) 29a/3, 56a/12
a.+dın (altı ay) 56a/10
a.+dın (ay ay) 97a/4
a.+dın soñ 63b/13, 100b/11, 113b/8
a.+dın soñra 51b/17, 63b/16, 79b/14, 132a/1
a.+dın soñra (altı ay) 44b/17, 56a/6, 57b/17, 70b/12
a.+dın soñ (altı ay) 56a/13, 57b/12, 58b/3
a.+dın soñ (üç ay) 46b/14
a. durur érdi 51b/1, 155b/10
a. durur érdi (altı ay) 56a/14
a. érdi 50b/9, 76a/5
a.+ġaça 21a/11, 47b/1, 73b/9, 80b/17, 98b/6, 119b/12, 123a/3, 131a/10, 145a/13, 152b/15
a.+ıda (ramażān ayı) 39a/8
a.+ıda (Ẕu'l-kaʿda ayı) 72a/6
a.+ınıñ (Cumāda'l-avval ayı) 83a/13
a.+ınıñ (Muḥarram ayı) 21a/13
a.+ınıñ (Rābiu'ṣ-ṣānī ayı) 156a/7
a.+ınıñ (racabu'l-muraccab ayı) 72b/1
a.+ınıñ (racab ayı) 51a/16, 137a/14
a.+ınıñ (ramażān ayı) 72b/17

a.+ınıñ (Ṣafar ayı) 71a/5
a.+ınıñ (ṣaʿbānu'l-muʿaẕẓam ayı) 72b/4
a.+ınıñ (ẕı'l-kaʿda ayı) 38b/17
a.+nıñ 72b/2, 72b/6, 148a/5
a. soñ 100a/2
a. soñ (altı ay) 55a/14
[=70]

ay III hayret, şaşkınlık bildiren bir ünlem.
a. vāy ki 155a/5
[=1]

Ay bk. Ay Ḫan
a. 30b/6, 31b/17
[=2]

ayā Far. "Hey, ey" gibi nida belirten bir ünlem edatı.
a. 46a/17
[=1]

ayaġ bk. ayaḳ II
a. (altun ayaġ) 156b/1
[=1]

ayaḳ I 1. Ayak.
a. (başdın ayaḳ) 7b/1
a. (başıdın tā ayaḳ) 8a/1
a. astı 150b/14
a. bandı 53b/12
a.+ı 109a/10, 144a/16
a.+ıġa 53b/11
a.+ıġa (adab ayaḳı) 8a/9
a.+ıġa (atınıñ ayaḳı) 13a/5
a.+ıġa tüş 89b/16
a.+ın (ayaġın būsa ḳıl-) 60a/6
a.+ı bile 150b/7
a.+ı bile (ʿadam ayaḳı) 135b/10
a.+ı bile (at ayaḳı) 89b/13
a. ḳoy- 111a/11
a.+ları 46b/12
a. nökeri 52a/17
a. üsti 59a/2
[=18]
2. Bir ırmağa veya göle karışan küçük akarsu.
a.+ıda (Atıl ayaḳı) 89b/6
[=1]
3. Etraf.
a.+ıda 117a/6
a.+ıda (Ḳahramān ayaḳı) 109b/13
a.+ıġa (Aḳ Yaḳış ayaḳı) 128a/14
a.+ınıñ (Yañı Yaf ayaḳı) 143b/17
[=4]

ayaḳ II Kadeh. Krş. ayaġ
a.+ı bile (ʿışrat ayaḳı) 153a/17
a. içre 153a/17
a.+lar bile (altun ayaḳlar) 77a/10
[=3]

ayaḳçı Hizmetçi, saki.
a. 84a/17, 156b/1
a. éligi 137b/8
[=3]

ʿayāl (< Ar. ʿiyāl) Bir kimsenin geçimini sağlamak zorunda olduğu kimseler, eş, hanım.
a.+ıġa (amvāl u ʿayāl) 99b/17
a.+ım (ahl u ʿayāl) 107b/15
a.+ın (ahl u ʿayāl) 59b/2, 112b/11

a.+ın (avlād u ʿayāl) 51b/14

a.+ı (ahl u ʿayāl) 108a/1

a.+ı bile (ahl u ʿayālı) 105a/9, 109a/8

a.+larıdın (aṭfāl u ʿayāl) 66b/12

a.+ların (avlād u ʿayāl) 143a/7

a. u aṭfāl 107a/7, 113a/3

a. u avlād 47b/10

[=13]

ayālat Ar. Memleket, toprak.

a. 36a/4, 43a/9, 97a/8, 122b/17, 137a/15

a. ara (burc-ı ayālat) 95a/14

a.+ġa (taḫt-ı ayālat) 37b/2

a.+ı 102a/8

a.+ıġa 57b/12, 61b/17, 95a/2, 105a/1, 134a/11

a.+ın 17b/16, 32a/13, 85b/7, 124b/11, 126a/4, 142a/16, 142a/9

a.+ınıñ 125a/10

[=21]

ayālat-dast-gāh Far. Memleket hakimi, hakim.

a. 146b/4

[=1]

aʿyān Ar. Bir yerin ileri gelenleri; meclis üyeleri.

a.-ı davlat 116a/6

a.-ı ḥażrat 26a/13, 63a/10, 118a/4, 134b/7, 137a/15

a.-ı memleket 31a/9

a.-ı ulus 38a/1

a. u aşrāf 30a/13, 141b/9

[=10]

āyat Ar. Kur'an'ın en küçük parçası, ayet

a.+ı 3a/3

a.+ınıñ 3b/15, 59b/7, 67a/4

a.+ı bile 53a/15

[=6]

ʿayb Ar. Ayıp, kusur.

a. 11b/3

[=1]

Aydaḳ k.a. Avaz Inak'ın adamlarından Hoca Eli'nin hakimi Çakan Biy'in oğludur. Töre Murad Sufi'nin Hoca Eli'ni bastığı sırada öldürülmüştür.

a. 143a/13

[=1]

ayır- Ayırmak.

a.-ıp (ayrıp) 19a/2, 34a/14, 67a/16

[=3]

ʿĀyışa Bégi k.a. Sufyan Han'ın kızıdır.

a. 48a/13

[=1]

āyīn Far. Tören, düzen, kural.

a.-ı dād 31b/12

a.-ı şafḳat 114a/4

a.-ı tadbīr 32b/15

a.+lar 24a/9

a. u nasḳ 32a/1

[=5]

āyīna Far. Ayna.

a. 41a/14

a.-ı żamāyır 116a/3

a.+sı 102b/1
a.+sın 133a/13
[=4]

aylan- Dönmek, dolaşmak.
a.-a 142b/3
a.-dı 45a/16, 91a/17
a.-ıp 21a/11, 112b/7, 118a/12
a.-up 33b/13
[=7]

aylantur- Döndermek, dolaştırmak, sarmak.
a.-dı 16a/11
[=1]

aylıḳ Aylık.
a. (üç aylıḳ) 44b/15
[=1]

Aymaḳ kv.a. Maveraünnehir'de yaşamış bir halktır. Halaç kabilesi bu boya mensuptur.
a. 29b/9
[=1]

ayman Ar. Uğurlu, güvenli, sağlam.
a. (muḥkem u ayman) 33b/1
a. bol- 13a/16
a.+nı 50a/4
[=3]

ʿayn Ar. Aynı.
a.-ı āftāb 10b/15
a.-ı cāhılıyyat 116a/5
a.-ı ıftırā 125b/16
a.-ı ʿınāyat 122a/10, 141a/7
[=5]

Aynaḳ kv.a. Uygur bölgesinde yaşayan bir halktır.
a. 99a/15
[=1]

ayrıl- Uzaklaşmak, geride bırakmak, ayrılmak.
a.-dı 3b/11, 107a/11
a.-ġanı 145b/15
a.-ıp 27a/17, 34a/5, 41a/17, 54b/4, 99a/11, 135b/17
a.-mañ 102b/10
a.-may 44b/16
a.-ur 35a/5
a.-ur sizler 46a/10
[=13]

ayru Ayrı.
a. tüş- 86a/10
[=1]

ʿayş Ar. Yaşama, gününü gün etme, eğlenme.
a. 18b/2
a. (asbāb-ı ʿayş) 118b/8
a. (bāb-ı ʿayş) 118b/8
a. (faraḥ u ʿayş) 16b/6
a. üçün 42b/14
a. u ʿışrat 91a/5
[=6]

ayt- Demek, söylemek.
a. 62b/8
a.-alı 24b/7
a.-ay 150b/1
a.-dı 16b/17
a.-ġan 107b/17
a.-ġanıġa 130b/16
a.-ġusı dururlar 43a/14
a.-ıñ 154b/17

a.-ıp 44b/15, 89b/14, 129a/12, 129a/16
a.-ıpdur 61a/1
a.-ıp durur 53a/5, 70a/7, 77a/6
a.-ıp dururlar 44a/2, 61a/8
a.-tı 31a/15, 75a/12
a.-ur 19b/5, 20a/3, 155b/6
a.-urın 26b/1
a.-urmız 25a/14
a.-ur érmiş sen 49b/17
a.-ur men 59a/7
[=27]
ġazal-ı badīha ayt- 62b/8
dars ayt- 19b/5, 20a/3
ḫabar ayt- 150b/1
ḳaṣīda ayt- 70a/7
söz ayt- 26b/1
sözler ayt- 75a/12
taʾrīḫ ayt- 77a/6
ʿuẕrlar ayt- 89b/14
ẕikrin ayt- 59a/7
[=10]

aytıl- Söylenmek, zikredilmek.
a.-ur 57b/16, 156a/6
[=2]

ayvān Far. Eyvan, saray.
a. (ḥavalī-ı ayvān) 84a/1
a. (kevn-i ayvān-ı bī-sutūn) 2a/9
a.-ı muẕahhab 154b/1
a.+ı 53b/1
a.+ıda 134b/4, 155a/12
a.+ıda (sıpıhr ayvānı) 2a/5
a.+ınıñ 4a/3, 137a/11
[=9]

Ay Çuvaḳ Töre k.a. Kazak ileri gelenlerinden bir beydir.
a. 100a/16
[=1]

Ay Ḫan k.a. Oğuz Han'ın altı oğlundan biri.
a. 32a/2
a. ibn Oġuz Ḫan 31b/14
a.+nıñ 32a/5, 32a/6
a.+nıñ (Yazır ibn Ay Ḫan) 32a/5
[=5]

ayyām Ar. Günler.
a. 99b/7, 138b/3, 145a/14
a. (taṣārīf-ı ayyām) 96b/1
a. (uʿcūba-ı ayyām) 62a/11
a.-ı amārat 152a/11
a.-ı culūs 55a/7
a.-ı davlat 19a/7, 24a/2, 32a/10, 61a/13
a.-ı ḥayāt 135b/12, 136b/14
a.-ı ḫucasta-āṣār 4b/7
a.-ı ḥukūmat 38b/6, 89a/10, 155b/10
a.-ı ḫurūc 36b/12
a.-ı kühūlet 61b/10
a.-ı maymanat 10a/2
a.-ı maymanat-ancām 114a/3
a.-ı milk 57a/5
a.-ı muḫālafat 80a/17
a.-ı salṭanat 24b/12, 32b/5, 50a/13, 70a/15, 74b/6, 75b/13, 79b/11
a.-ı tasalluṭ 39a/2

a.+da 67b/6, 95a/1, 123b/4, 128b/1
a.+dın (ḳadīmu'l-ayyām) 125a/7
a.+dın soñ 65a/5, 118a/4, 134a/1
a.+ı 98a/2
a.+ıda 48a/17, 61b/8, 75a/17, 93a/6, 95a/9, 96a/8
a.+ıdın 21b/16, 134b/15
a.+ıġaça 21b/17
a.+nıñ (ḥavādıṯ-ı ayyām) 135a/6
a. u aʿvām 133b/5
[=51]

ʿayyār Ar. Hileci, düzenbaz.
a.+dın (amr-ı ʿayyār) 109a/4
[=1]

ʿayyār-pīşa Far. Hilekârlığı huy edinmiş olan.
a.+larıdın érdiler 108b/17
[=1]

ʿayyārlıḳ Hilecilik, düzenbazlık.
a. 109a/3
[=1]

ayyuha'n-nās Ar. Ey insanlar!
a. 108a/14
[=1]

az Az, çok olmayan.
a. 21a/15, 37b/17, 44b/11, 45a/17, 48b/15, 52b/10, 54b/9, 63b/3, 64a/13, 68b/17, 89a/4, 98b/2, 108a/17, 112b/14, 112b/16, 113b/10
a.+dur 50b/6
a. durur 46a/7
a.+furṣat 47a/15, 64a/3, 120b/5
a.+ıdın (köp ü az) 58b/11
[=22]

az- Doğru yoldan sapmak.
a.-dı 122a/13
[=1]

ʿazā (< Ar. ʿazāʾ) Üzüntü duymak, matem.
a. (ahl-ı ʿazā) 154b/5
a. (ẓulmat-ı şām-ı ʿazā) 154a/16
a. tut- 150a/13
a. u toy 41b/12
[=4]

aʿżā (< Ar. aʿżāʾ) Uzuv, organ.
a.+sıdın 52a/12
a.+sıġa 134b/1
a.+sını 25b/14
[=3]

āzāda Far. Özgür, serbest.
a.+lar (ḫayl-ı āzāda) 11a/1
[=1]

azal Ar. Ezel, öncesizlik, geçmişe doğru sonsuzluk.
a. 10a/4
a.+dın 135a/16
a. subḥı 13a/9
[=3]

azal- Azalmak.
a.-ıp 21a/13
[=1]

azalī Far. Ezelle ilgili.
a. (saʿādat-ı azalī) 96b/3
[=1]

aʿẓam Ar. En büyük.

a. (amīr-zāda-ı aʿẓam) 82a/14, 101b/1, 101b/15, 136a/1
a. (ġavsu'l-aʿẓam) 70a/13, 89b/8, 108a/8, 120b/8, 137a/6
a. (ḫāḳān-ı aʿẓam) 34b/8
a. (Ḥażrat-ı ḫāḳān-ı aʿẓam) 10a/11
a. (ısm-ı aʿẓam) 22b/16
a. (mavlānā-yı aʿẓam) 65b/16
a. (navīn-ı aʿẓam) 87a/10
a. (sıpah-sālār-ı aʿẓam) 74a/9
a. (tāc-ı ḫavāḳīnu'l-aʿẓam) 35a/9
a. (vazīr-ı aʿẓam) 97b/9
a.-ı salāṭīn-ı ʿālam 6b/1
a.+ı durur érdiler (rükn-i aʿẓam) 69a/4
a.+ı durur érdi (rükn-i aʿẓam) 63b/16
[=20]

ʿaẓamat Ar. Büyüklük, ululuk.
a. (anvār-ı calāl u ʿaẓamat) 96b/12
a.+da (şevket u ʿaẓamat) 24b/13
a. u calāl 97b/11, 98a/2
a. u şevket 65a/8
[=5]

āzār Far. İncinme.
a. 154a/10
[=1]

Āẕarbāycān y.a. Güneydoğu Avrupa ve Kafkasya'ya toprakları bulunan bir bölge.
a. (memālik-i Āẕarbāycān) 43b/7
a.+ġa 43b/14
[=2]

āzarda Far. İncinmiş, gücenmiş.
a. 7a/3, 154a/6
[=2]

āzarda-ḫāṭır Far. İncinmiş gönül.
a. bile 62b/17
a. bol- 115a/17
[=2]

āzārī Far. Bir azar, bir incinme, bir kırgınlık.
a. 154a/4
[=1]

aẓdād Ar. Karşıtlar, zıtlar.
a.-ı ʿanāṣır 2a/7
[=1]

azdur- Doğru yoldan saptırmak, yanlış yola düşürmek.
a.-sa 141b/17
a.-up 149a/8
[=2]

azıḳ- Doğru yoldan ayrılmak.
a.-ıp 24b/1
[=1]

ʿazım (Ar. ʿāzim) Yola koyulmak.
a. bol- 25a/5, 51a/13, 65a/1, 87b/8, 102b/15
a. durur érdük 105b/15
[=6]

ʿaẓīm Ar. Büyük.
a. 28a/16, 101a/13, 118a/17, 148a/11
a. (caşn-ı ʿaẓīm) 137b/4
a. (dast-burd-ı ʿaẓīm) 74a/6
a. (goş-māl-ı ʿaẓīm) 137b/16

a. (ḥarb-ı ʿaẓīm) 145a/3
a. (muḥāraba-ı ʿaẓīm) 71b/4, 130b/8
a. (sūrī-ı ʿaẓīm) 152b/10
a. caşn 30a/9
a.+da (vāhıya-ı ʿaẓīm) 39b/14
a.+lar (dast-burd-ı ʿaẓīm) 145b/11
a. sūr 26a/13
[=15]

ʿazīmat Ar. Gitme, yola çıkma.
a. 7b/7, 42a/9, 67a/11, 101b/10, 107b/6
a. (ruḫṣat-ı ʿazīmat) 146a/15
a. ét- 19a/6, 50b/17
a.+ġa (rikāb-ı ʿazīmat) 11b/9, 106b/1
a.+ıdın (dar-gāh-ı ʿazīmat) 1b/4
a.+ın (ʿınān-ı ʿazīmat) 64a/9, 72a/13
a.+ın tut- 21a/15
a. ḳıl- 15b/3, 20a/12, 36a/8, 37b/2, 48a/15, 87b/1, 135b/10, 145b/16
a.+nı (ʿınān-ı ʿazīmat) 116b/14, 119b/3
[=24]

ʿaẓīmī Far. Bir büyük.
a. (toy-ı ʿaẓīmī) 152b/12
[=1]

ʿaẓīmu'ş-şān Ar. Şanı yüce olan.
a. bol- (pād-şāh-ı ʿaẓīmu'ş-şān) 147a/15
[=1]

ʿazīz Ar. Değerli, saygın.
a. 146b/9, 146b/9
a.-ı Mışr-ı Kelīm 103b/13
a. bol- 40a/15
a. eyle- 42b/13
[=5]

ʿazīzī Ar. Bir değerli, bir aziz.
a. bile (ẓavāhır-ı şafḳat-ı ʿazīzī) 121a/14
[=1]

azīzraḳ Daha değerli, daha kıymetli.
a. 26b/14
[=1]

ʿazl Ar. Görevden alma.
a. ét- 73b/17, 76a/5
a.+ı 81b/7
a.+ıdın soñra 80b/2, 81b/10, 83a/8
a. ḳıl- 64b/12, 78a/7, 140a/5
a. u naṣb 77a/13, 95a/8
[=11]

azlıḳ Azlık.
a. 148a/12
[=1]

ʿazm Ar. Azim, niyet.
a. ét- 103a/10, 135b/13
a.+ı 130b/15
a.+ın 63a/17
a.+ın ét 117b/9
a. ḳıl- 7b/4, 72a/9
[=7]

ʿAzrā'īl Ar. Dört büyük melekten biri, Azrail.

a. alayhıma's-salām (Cabrā'īl ve Azrā'īl) 21b/6
a. ʿalayhi's-salām 14a/12, 14a/14
[=3]
azuḳ Azık.
a. (at u azuḳ) 29b/7
[=1]
ʿAzza ve Calla Ar. Allah'ın adından sonra övgü sözü olarak kullanılır.
a.+ġa (Ḫudā-yı ʿAzza ve Calla) 26b/13
[=1]

B

ba-cāy Far. Yerine.
b. kéltür- 16b/9, 61b/12
[=2]
ba-dar Far. Dışarıda, evden dışarıda.
b. 116b/2
[=1]
ba-dastūr Far. Model ile, kural ile.
b.-ı sābıḳ 138a/16
[=1]
ba-ġāyat Far. Çok, son derece.
b. 12a/2, 12a/8, 16a/3, 23a/10, 26a/12, 29a/5, 43b/5, 43b/9, 45b/3, 46b/12, 50a/12, 50b/13, 51a/7, 52a/6, 55a/6, 55b/8, 59a/12, 60a/13, 62a/5, 62b/13, 64b/15, 65a/12, 70a/14, 70a/4, 70b/9, 72b/8, 74b/6, 75a/2, 80b/4, 84b/17, 84b/7, 86b/9, 87a/3, 89a/9, 90a/17, 90b/8, 91a/12, 92a/11, 92b/1, 92b/12, 93a/16, 94b/5, 106a/3, 106a/8, 108b/11, 109a/1, 109a/9, 121b/2, 130b/10, 133a/3, 134a/15, 134b/16, 139a/17, 139b/7, 142a/4, 144a/12, 146b/14, 152a/9, 152b/3
[=59]
ba-ḳadr-ı vasʿ Far. Kapasitesine, yeteneğine göre.
b. 152a/17, 156a/15
[=2]
ba-nahcī Far. Bu şekilde, bu tarzda.
b. 73b/13
[=1]
ba-ta'yīd Far. Yardımı ve desteği ile.
b. (mu'ayyad-ı ba-ta'yīd-ı Ḥayy u Ḳadīm) 84a/6
[=1]
bā-vucūd Far. Bununla beraber, böyle.
b. 88b/14, 97b/11, 97b/12, 114a/16, 116b/8, 133a/10
b. (cahān-ı bā-vucūd) 19a/12
b.-ı şirket 21a/7
b.+ı 11b/11, 27a/1, 57a/15, 57b/2, 134b/10
[=13]
bāb Ar. 1. Kapı.
b. (fatḥ-ı bāb) 110a/5
b.-ı ʿayş 118b/8
b.-ı murād 82b/2
[=3]
2. Bir kitabın her bir bölümü, bölüm.
b. 9b/5, 35b/12

b. (avvalġı bāb) 9b/9, 13b/17
b. (bāb bāb) 11a/7
b. (béşlençi bāb) 9b/14
b. (ikinçi bāb) 9b/10, 22b/11
b. (törtünçi bāb) 9b/12, 84b/1
b. (üçünçi bāb) 9b/11, 35b/10
b. bāb 11a/7
b.+da 156a/13
b.+nıñ (üçlençi bāb) 125b/2
[=15]
3. Konu.
b.+da 12a/1, 51b/2, 56a/8, 65b/16, 93b/7, 129a/12, 153a/1
b.+ıda 103a/5
[=8]
4. Hak, bahis.
b.+ıda "Hakkında" 40b/8
[=1]

bābā Far. Baba, ata.
b.+m 96a/16, 96b/2
b.+sın 63b/10
b.+sınıñ 89b/4
[=4]

bābat Ar. Bir âdet, alışkanlık.
b.+ıda 75a/17
[=1]

Bābā Bég I k.a. Niyaz Pervançı'nın oğludur. Muhammed Emin Inak ile birçok kez savaşmıştır. Krş. Bābā Parvānçı, Nöküz Bābā Bég
b. 80a/16, 81a/13, 81a/6, 81b/1, 82b/11, 82b/13, 82b/17, 82b/3, 95b/4, 118a/8, 118b/11, 118b/13, 118b/15, 119a/10, 119b/7, 120a/10, 121a/10, 122b/10, 124a/7, 124b/1, 124b/17, 124b/6, 125a/16, 126a/10, 126a/6, 127a/1, 127a/11, 127a/7, 127b/3, 129a/9, 129b/4, 130b/2, 132a/10, 132a/14, 132a/7, 132b/11, 132b/4, 133a/3, 147b/15, 149a/10
b. bile 124b/16, 125a/13, 132a/11
b.+ge 118a/3, 118b/12, 119a/8, 132b/7
b. ibn Nıyāz Parvānçı 80b/11, 103b/3, 118a/5
b.+ni 118a/2, 122b/8, 132a/6
b.+niñ 83a/4, 121b/13, 121b/16, 123b/10, 127a/14, 127b/16, 130a/13, 130a/3, 130b/1
[=62]

Bābā Bég II k.a. Hacem Berdi Kuş Begi'nin oğludur. Töre Murad Sufi ile yakın ilişkiler içinde idi. Avaz Biy Inak'a isyan etmiştir.
b. ibn Ḫ(v)ācam Berdi Ḳuş Bégi 149a/3
[=1]

Bābā Cān Aḳsaḳ k.a. Gayıp Han'ın zalimliğinden dolayı ona isyan etmiştir. Yomutlar tarafından öldürüldü.
b. 75b/8, 76b/7
[=2]

Bābā Çal Atalıḳ k.a. Muhammed Emin Inak zamanında Ürgenç'i yağmaladı. Muhammed Emin Inak da onun üzerine sefere çıktı.

b. 131b/1

[=1]

Bābā Daruġa k.a. Hezaresplidir. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Hezaresp'in kaybedilmesinden sonra Muhammed Nıyaz Inak ile birlikte kaçıp Harezm'e geldi.

b. bile 129b/7

[=1]

Bābā Ḫan k.a. İran padişahıdır. Feth Ali Şah olarak da bilinir. 1797 yılında Tahran'da tahta oturdu.

b.+dın 147a/7

b.+nıñ aldıġa 147a/1

[=2]

Bābā Ḥusayn k.a. Babası Uluğ Bey'i öldüren Abdüllatif Mirza'yı öldüren kişidir.

b. 56a/12

[=1]

Bābā Ḫ(v)āca Ra'īs k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır.

b.+dın 110a/11

[=1]

Bābā Parvānçı bk. Bābā Bég

b. 132b/16

b.+ġa 133a/11

b.+nıñ 134a/2

[=3]

Bābā Sulṭān k.a. Fulad Sultan'ın oğludur. Hezaresp hakimi idi. Önce Hacem Kulı Biy tarafından muhasara edildi. Daha sonra da Ubeydullah Han tarafından kuşatıldı ve Ubeydullah Han kuşatmanın sonucunda Baba Sultan'ı öldürdü.

b. ibn Fulad Sulṭān ibn Aḳaṭay Ḫan 54b/9

b.+nı 54b/13

[=2]

Bābıl y.a. Asurlular devrinde Irak'ta Bağdat'ın aşağı taraflarında kurulan bir şehir.

b.+da 17b/13

[=1]

bāc Far. Vergi, haraç.

b. 107a/9

b. al- 109a/4

b. u ḫarāc 138b/11

[=3]

bāc-gīr Far. Vergi memuru.

b.+ler 140a/10

b. u rahdār 141a/5

[=2]

bācbān Far. Vergi memuru.

b.+larnıñ 140a/12

[=1]

bad Far. Kötü.

b. (fi 'l-ı bad) 115b/14

b. (nīk u bad) 82b/1

[=2]

bād Far. Rüzgâr, yel.

b.-ı burūt "Gösteriş, gurur" 120a/13

b.-ı naḫvat 115a/5

b.-ı şımāl 109a/1

b.-ı yaldā 109a/4

[=4]

bad-gümān Ar. Şüpheci.

b. bol- 58a/12

[=1]

bad-ḫ(v)āh Far. Birinin kötülüğünü isteyen, kötü niyetli.

b.+lar 6a/13, 113a/9

[=2]

bad-ḫ(v)āhlıġ Kötü niyetlillik.

b. ḳıl- 151b/9

[=1]

bad-mestlik İçip içip dağıtma.

b. 125b/13

[=1]

bād-pāy Far. Ayağı çabuk olan (at vs.).

b.-ı şarṣar-ḫırām 63a/12

[=1]

bad-sigālī Far. Kötü niyetli.

b. 131b/12

[=1]

bad-sirişt Far. Kötü yaratılışlı, mayası bozuk.

b. u bī-saʿādat 56a/14

[=1]

bad-tadbīr Far. Tedbirini yanlış yapan.

b.+nıñ (amīr-ı bad-tadbīr) 115a/1, 115b/9

[=2]

bad-ṭıynat Far. Kötü yaratılışlı, mizacı kötü olan.

b. 129a/5

[=1]

bāda Far. Şarap, içki.

b. 8a/7

b.-ı davlat 98a/3

b.-ı ḳahr 5b/11

b.-ı lālā-reng 150a/10

b.+sıdın 32a/11

[=5]

bāda-paymālıḳ Şarap ölçme durumu.

b.+ı bile (bāda-paymālıġı bile) 141a/11

[=1]

Badaḫşān y.a. Hindistan ve Horasan arasında büyük koyunlarıyla meşhur bir şehir.

B. 29a/15, 41a/2

b. érdi 154a/6

[=3]

Badaḳul k.a. Cengiz Han'ın soyundan Şıban Han'ın torunudur.

b. (Témür Şayḫ ibn Ḥācī Tüli ibn ʿArab Şāh ibn Fulad ibn Mengü Témür ibn Badaḳul ibn Cüci Buḳa ibn Bahādur Ḫan ibn Şıban Ḫan ibn Cüci Ḫan ibn Çingiz Ḫan) 44b/8

[=1]

badal Ar. Bedel, yerine.

b. ḳıl- 116a/5

[=1]

Badal Dīvān Bégi k.a. Buhara hakimi Emir Daniyal'ın veziri olup Buhara'nın önde gelenlerindendir. Baba Beg ile birlik olup birçok savaşa katılmış, en sonunda tekrar Buhara'ya dönmek zorunda kalmıştır.

b. 82b/13, 128a/3, 132a/15, 132a/8, 132b/9

b. bile 132a/14

b.+niñ 82b/17

b.+niñ ḳasdıġa 132b/5

[=8]

badan Ar. Vücut.

b. 45a/5, 45a/5

b. érür 46b/2

b.+ġa 18a/8

b.+lar 33a/11

b.+larġa 93a/17

[=6]

Badarhān Arıġı y.a. Hive'nin 2 km. batısındaki bir köyde bulunan kanalın adı.

b.+nıñ 63a/15

[=1]

Baday kv.a. Elçigen'in soyundan gelen bir Moğol kabilesi.

b. 35b/7

[=1]

badāyıʿ (< Ar. badāyiʿ) Yeni ve güzel şeyler, görülmedik şeyler.

b. 138a/10

b. bile (ṣanāyıʿ u badāyıʿ) 70b/5

b.+larında (vaḳāyıʿ-ı keşīru'l-badāyıʿ) 125a/16

b.+nı (vaḳāyıʿ-ı keşīru'l-badāyıʿ) 145b/12

[=4]

bādıya (< Ar. bādiya) Çöl.

b.+da 93b/8

b.+sıda 4b/8, 19b/7, 20a/17, 24b/1

[=5]

bādī Ar. Yaratıcı, Allah.

b. durur (burc-ı bādī) 39a/1

[=1]

badīha Ar. Düşünmeden, irticalî.

b. 62b/1

b. ayt- (ġazal-ı badīha) 62b/8

[=2]

badraḳa Far. Kılavuz.

b.-ı leşker-i īmān 154a/3

[=1]

Badr Ḫan bk. Badr Ḫan Ustaclu

b. 52b/9

[=1]

Badr Ḫan Ustaclu k.a. Şah Tahmasb'ın adamlarındandır. Krş. Badr Ḫan

b.+nı 52b/2

[=1]

bāġ Far. Bağ, bahçe, bostan.

b. (gül-i bāġ-ı davlat) 34b/5

[=1]

Bāġ-ābād y.a. Şimdiki Aşkabat'ın 10 km. güneydoğusundaki bir bölge.

b. 51a/11, 54a/8

[=2]

Bāġ-ı Dıl-küşāda y.a. Buhara yolu üzerinde bir yer.

b. 60b/10

[=1]

Bāġ-ı Murād y.a. Şeyh Arığı'nın doğusunda Hive yakınlarında bir yer.

b. 70a/12

b.+da 75b/11

[=2]

Bāġāt y.a. Yeni Arık'ın 16 km. doğusunda bir yer.

b. 82b/14

b.+ġa 132a/11

b.+nı 130b/2

[=3]

Baġdād y.a. Irak'ta bulunan en önemli şehirlerden biri.

b.+nıñ 65b/4

[=1]

bağır Göğüs, bağır.

b.+ıġa (bağrıġa) 153a/15

b.+ı (bağrı) 134b/5

b.+ları 3a/15

b.+lar ḳanı 154b/13

[=4]

bağışla- Bağışlamak, affetmek.

b.-p 66a/11

[=1]

bāğıyya (< Ar. bāġiyya) Zalimlik.

b.+dın (camā'a-ı bāğıyya) 145b/5

b.+nıñ (şucā'a-yı bāğıyya) 120a/9

[=2]

bağī Ar. İsyan, şiddet.

b. 120a/12

b. (arbāb-ı bağī u fasād) 144a/17

[=2]

bāğī I Ar. İsyan etmiş, asi.

b. bol- 59b/15

[=1]

bāġī II Far. Bir bağ, bir bahçe.

b. 53b/3

[=1]

Bāġī Bég Dastur-ẖ(v)ānçı k.a. Baba Beg ile Muhammed Emin Inak'a isyan etti. Niyaz Pervançının amcasının oğlu olan Eş Pulad Beg'i öldürdü. Şair yaratılışlı biri idi.

b. 115b/5, 132b/12, 133a/9

b.+nı 133a/1

[=4]

bağla- Bağlamak.

b.-dı 78b/1, 117b/8, 117b/9

b.-dılar 36b/15, 125b/15

b.-p 97b/14, 101a/7, 101b/10

b.-p durur érdi 66b/6

[=9]

avtār bağla- 97b/14

bél bağla- 78b/1, 117b/9

kemerin bağla- 125b/15

sovıẖ bağla- 66b/6

[=5]

Bağlan y.a. Taş Kale ve Vezir yakınlarında bir yer.
b. 68b/2, 100b/3, 130b/4
b.+dın 131a/11
[=4]
bağlan- Bağlanmak, kapanmak.
b.-dı 31b/10
[=1]
bağlıġ Bağlı, problemli.
b. 123b/17
[=1]
bahā Far. Değer, kıymet.
b. içre 114a/1
[=1]
bahādur Far. Yiğit, bahadır.
b. 51b/6, 74b/11, 89a/16, 91a/13, 92b/12, 101a/12, 111a/6, 143a/14
b. (dıl-āvar u bahādur) 46b/12
b. (şucāʿ u bahādur) 100a/17, 108b/11
b.+lar 27b/3, 88b/11, 101a/6, 102a/4, 109b/10, 112b/8, 113a/8, 119a/14, 120b/15, 126b/12, 127a/17, 127a/7, 129b/15, 148a/10, 148a/11, 148a/12
b.+lardın 144b/1
b.+lardın durur érdi 145a/11
b.+ları 60b/12, 120b/7, 132a/16
b.+larınıñ 3a/15, 59b/10
b.+larnı 66b/14
b.+larnıñ 145b/6, 148b/4
b.+lar bile 112b/6, 148a/7
b.+nı 88b/13
[=40]
bahādurāna Far. Yiğitçesine, bahadır gibi.
b. 11b/16
[=1]
bahādurlıḳ Yiğitlik, bahadırlık.
b. 38b/3
[=1]
Bahādur Ḫan k.a. Ebu'l-ḫayr'ın kardeşi.
b. 70b/10
b. bile 75b/10
b. (Témür Şayḫ ibn Ḥācī Tüli ibn ʿArab Şāh ibn Fulad ibn Mengü Témür ibn Badaḳul ibn Cüci Buḳa ibn Bahādur Ḫan ibn Şıban Ḫan ibn Cüci Ḫan ibn Çingiz Ḫan) 44b/8
[=3]
bahāna Far. Bahane, sebep.
b.-ı mutakāşır 141b/8
b. bile 71a/3, 140b/15
b. birle 122a/7
b. ét- 146a/15
b.+lar ḳıl- (ʿuẕr u bahāna) 122a/11
b.+sı bile 46a/2, 59b/1, 67b/14, 69a/14, 82b/16, 98a/11, 99a/7, 101b/13, 128a/5
[=15]
bahār Far. Bahar, ilkbahar.
b. 9b/4, 12b/7, 29a/8, 52b/17, 91b/16, 150a/9
b. (abr-ı bahār) 84a/12, 153b/17
b. (faṣl-ı bahār) 150a/11

b. (tafayyuẓāt-ı bahār-ı farāġat) 152a/15
b.-ı hıdāyat 3a/16
b.-ı ḫ(v)āhış 8b/5
b. durur érdi 69b/9
b.+ı bile 31a/11
[=14]

bahārıstān Far. Bahar mevsimin hüküm sürdüğü zaman.
b.+nıñ 115a/2
[=1]

bahāyım (< Ar. bahā'im) Hayvanlar.
b.+nıñ 84b/8
b.+nıñ meskeni (subāʿ u bahāyım) 20b/17
[=2]

bāhır (< Ar. bāhir) Aşikar, belli.
b. 40b/3
b. (ḥużūr-ı bāhıru'n-nūr) 59a/2
[=2]

bahışt Far. Cennet. Krş. behişt
b. 14b/12
b.+dın 15a/10, 18b/14
b. érür 17b/7
b.+ıda 26b/4
b.-ı cāvıdān 17b/17
b. ḳıl- 50a/16
b. ḳıl- (ġayrat-ı bahışt) 65b/5
[=7]

bahışt-barīn Far. Yüce cennet.
b. (ġayrat-ı bahışt-barīn) 8b/8
b.+nıñ 17b/3
[=2]

bahıştī Far. Cennetle ilgili.
b. (naʿmā-yı bahışti) 14b/17
b. dék 113b/17
[=2]

baḫīl Ar. Cimri.
b.+lar 33b/14
[=1]

baḥr Ar. Deniz.
b. 21a/5, 154a/5
b. (ġurḳa-ı baḥr-ı ḫabar) 7b/1
b.-ı aḫżar 50b/16
b.+ı 21b/12
b.+ınıñ 4a/6
b. ile 134b/6
[=7]

bahr Far. Nasip, saadet. Krş. bahra
b. al- 19a/1, 82a/6
[=2]

bahra Far. Nasip, saadet. Krş. bahr
b. 139b/6
b. al- 84a/13, 137b/8
b. tap- 112b/2
[=4]

bahra-yāb Far. Nasipli, saadetli, mutlu.
b. ol- 110a/5
[=1]

Bahrām k.a. İran mitoloji kahramanlarından bir padişah adı.
b. 8a/3, 29b/2
b. (tīġ-ı Bahrām) 82a/2
b.-ı çarḫ-āşyān 35a/9
b.+ı (felek Bahrāmı) 11b/15
[=5]

Bahrām-ṣavlat Behram gibi akın, saldırı.

b. 38a/10
[=1]

bahramand Far. Hisse sahibi, faydalanan.
b. 4b/13, 6b/9
b.-ı davlat 101b/2
b. bol- 6b/12, 31a/3, 97b/17
b. édi 6b/16
b. érdi 93a/1
b. érmes 9a/10
b. ét- 2a/10
b. ḳıl- 127a/17
b. ḳıl- (maḥżūż u bahramand) 136a/10
[=12]

bahravar Far. Hisseli, nasipli.
b. ḳıl- 108a/2
[=1]

baḥrvaş Far. Deniz gibi.
b. (leşker-i baḥrvaş) 42b/9
[=1]

baḫs Ar. Noksanlık, azlık.
b.+dın 69b/12
[=1]

baḫş Far. Bağış, ihsan.
b.+dın 9b/6
b. ḳıl- 12b/17
b. ḳıldur- 137b/2
b. édi 24a/7
[=4]

baḫşanda Far. Bağışlayan, affeden.
b. (şah-ı baḫşanda-ı daryā-dıl) 32a/16
[=1]

baḫşış Far. Bağış, bahşiş.
b. 139b/1
b. bile 18a/11
b. bile (baẕl u baḫşış) 24a/1
b.+ġa 3b/3
b. u navāzış 27b/14
[=5]

baḫşī Far. Lütuf olarak.
b. 104b/9
[=1]

baḫt Far. Baht, talih.
b. 52b/13, 55a/3, 84a/15, 123b/15
b.-ı davlat 82a/11
b.-ı ıstıdāmat 12a/6
b.-ı saʿādat 123b/9
b.+ı 38a/16
b.+ıdın 150b/5
[=9]

baḫtkār Far. Bahtlı, şanslı.
b. 82a/9
[=1]

baḫt-yār Far. Bahtiyar, talihli.
b. 84a/5
[=1]

baḫtī Far. Bir talih, bir şans.
b. 97a/4
[=1]

bāʿıṣ (< Ar. bāʿiṣ) Yol açan, sebep olan.
b. bol- (mūcıb u bāʿıṣ) 133a/5
b. durur 3a/11
b. durur (mūcıb u bāʿıṣ) 5a/1
b.+ıdın 91b/7

b. u sabab 26b/9, 75a/3

[=6]

bāʿiṣu'l-amni ve'l-amān Ar. Emniyet ve güvene sebep olan.

b. 155b/17

[=1]

baʿīd Ar. Uzak.

b. (ʿahd-ı baʿīd) 25a/4, 156a/17

[=2]

bāk Far. Korku.

b. yoḳ 21a/3

[=1]

baḳ- Bakmak.

b.-ıp 16b/16, 40a/12, 49b/16, 112a/13, 136a/1

[=5]

baḳā (< Ar. bakāʾ) Kalıcılık, sonsuzluk.

b. 85b/8, 95a/9, 155a/9

b. (dāru'l-baḳā) 21a/15

b.-yı abadī 96a/4

b.+ġa (dāru'l-baḳā) 41a/9, 43a/6

b.+mülki 13b/13

b.+sı 12b/6

b.+sıġa 8b/3

b.+sıġa (şīrāza-ı baḳā) 8b/1

b.+sıġa (ʿumr u baḳā) 13b/12

[=12]

baḳā-cūy Far. Beka arayan, sonsuzluk arayan.

b.+ı 4b/3

[=1]

baḳālıġ Baki olan.

b. 135b/13

[=1]

baḳāyī Far. Sonsuzluk, kalıcılık.

b. 85b/7

[=1]

baḳındur- Tabi etmek, ilhak etmek.

b.-dılar 91b/15

[=1]

Baḳırġan y.a. Konrat'ın 22 km. kuzeyinde bir yerdir. Hakim Ata ve Seyyid Ata'nın türbeleri buradadır.

b. 90a/11

[=1]

Bāḳır Cān ʿAzīzler k.a. Muhammed Zahid Ahund ile aynı dönemde yaşamış Orta Asya'da meşhur bir sufi.

b. ḳaddasa'llāhu asrāra-hum 137a/8

[=1]

baḳıyya (< Ar. baḳiyya) Geriye kalan, kalan.

b.-ıʿumr 32b/2

[=1]

bāḳī Ar. Baki, sonsuz, ebedi.

b. 2b/7

b. bol- 114b/6

b. cahān "Öbür dünya, ahiret" 12a/11, 83b/5

b.+ġa (cahān-ı bāḳī) 65a/13, 117a/13, 152b/17

b. ḳal- 8a/17, 8b/13, 15a/12, 31b/11, 65b/11, 136a/6

[=13]

baḳuy Moğ. Büyük, ulu.
b.+dın 24a/5
[=1]
bāl Far. Kanat.
b. 11a/4
b. (par u bāl) 33b/4
b.-ı surʿat 7b/7
b. ur- 105a/4
[=4]
bāl-afşān Far. Kanatları yayılmış.
b. bol- 9a/2
[=1]
bāl-zan Far. Kanat vuran.
b. ol- 105a/5
[=1]
balā (< Ar. balāʾ) Felaket, musibet.
b. 21a/3, 34b/15, 113b/2, 154b/5
b. (āfāt u balā) 93a/13
b. (dast-gīr-ı balā) 68a/17
b. (zındān-ı balā) 125b/17
b.-yı ḳaḥṭ 74a/6
b.-yı nā-gahān 32b/14
b.+ġa sal- 93a/13
b.+ġa tart- (ḳayd-ı balā) 59b/4
b.+lar 153b/1
b.+sıdın 3b/12, 21a/2, 105b/1
b.+sıġa 133b/14
b.+sı (ḳaḥṭ balāsı) 113b/10
[=17]
balāġat Ar. Kusursuz söz söyleme.
b. 137a/11
b.+ġa 90b/9
b.+nıñ (aṣḥāb-ı balāġat) 156a/11
[=3]
balāġat-fazā Far. Belagati artıran.
b.-yı nikāt 9a/14
[=1]
balāġat-nıẓām Far. Belagat düzenli.
b.+ın (kelām-ı balāġat-nıẓām) 136a/2
[=1]
balāġat-şıʿār Far. Belagatli, belagatiyle iz bırakan.
b. (şuʿarā-yı balāġat-şıʿār) 153a/1
[=1]
balāġat-taʾşīr Far. Belagat etkisinde olan.
b. bile (sarīr-ı balāġat-taʾşīr) 122a/1
[=1]
Bālā Ḥıṣār y.a. Kabil kalesi.
b. 147a/13
b.+da 147a/10
[=2]
balāyī Far. Bir bela.
b. 153b/9
[=1]
Balbars k.a. Börke Sultan'ın oğludur. Ayakları felçli olduğundan Belikeç Sultan olarak da bilinir. . Krş.Balbars Sulṭān, Belikeç Sultan
b. 45b/1, 46b/10
[=2]
Balbars Sulṭān bk. Balbars
b. bile 46b/10
[=1]

balda Ar. Memleket, kent, diyar.

b. 121a/5

b.-ı meẕkūra 72b/13, 103a/5, 121a/7

b.-ı şarīf 116b/14

b.+ġa 51a/1

b.+sıġa 72b/13, 81a/12, 123b/6

b.+sınıñ 123b/11

b.+sı sarı 103a/1

b. üsti 69a/11

[=12]

Balġalı kv.a. Konratların dört büyük boyundan biri. bk. Ḳoñrat

b. uruḳı 84b/7

[=1]

Balḫ y.a. Belh şehri.

b. 29a/4, 41a/2

b.+nı 39b/1, 71b/16

[=4]

bālıġa (< Ar. bāliġa) Olgun çağına gelmiş, yetişmiş.

b.+sı bile (hikmet-i bālıġası) 2a/8

[=1]

balıḳ Balık.

a. göşti 19a/15

[=1]

bālış Far. Artırma, gelişme, büyüme.

b. 89a/17

b. eyle- 152a/3

[=2]

balıyya (< Ar. baliyya) Bela, musibet.

b.+dın 120b/14

b.+sıdın 107a/6

[=2]

balıyyāt (< Ar. baliyyāt) Musibetler, belalar.

b.-ı arāżī 108a/15

[=1]

balī Ar. Evet.

b. 9b/1, 40b/16, 64b/5, 67b/16, 86a/9, 150b/7

[=6]

balīġ Ar. Fasih konuşan, fasih.

b. (goş-māl-ı balīġ) 145b/11

b. (saʿy-ı balīġ) 125b/8

b. bile (taʾdīb-ı balīġ) 137b/16

[=3]

Balḳan y.a. Büyük ihtimalle Maned'in güneyindeki bir bölgenin adıdır. Bu bölgenin asıl adı Semelkan olmalıdır.

b. 47b/7, 71b/2

b. bile 47a/3

b.+ġa 58a/15

b.+ġaça 66b/1

[=5]

Balḳan Tağı y.a. Ürgenç civarında bir dağ.

b.+nıñ 56b/1

[=1]

Balta Ḳarġa y.a. Gürlen yakınlarında Kargalar Mahallesinin olduğu bölgedir. Adını o mahallenin kethüdası olan Balta Karga'dan almıştır.

b.+ġa 117a/11

[=1]

Balta Ḳarġa Mascıdı y.a. Balta Karga mahallesindeki mahalle mescidinin adı.

b.+ġa 117a/11

[=1]

Balta Nıyāz Aḳa y.a. Sart boyunun ileri gelenlerinden olup Avaz Inak'ın adamlarındandır.

b. 146b/4

[=1]

bam Ar. Bir harp, ut ya da harpın ipi.

b. bol- (bī-zir u bam) 65a/14

[=1]

bāmdād Far. Sabah, sabahleyin.

b.+ġaça 12b/14

b. namāzı 110b/4

[=2]

Bamı Börme y.a. Türkmenistan'ın güneyinde yer alan iki farklı yerleşim yeri idi. Börme Aşkabat'ın 50 km. kuzeybatısında, Bamı ise Börme'nin 12 km. kuzeybatısında idi.

b. 59b/5

b.+ge 94a/12

[=2]

ban-gāh Far. Keçeden yapılmış Türkmen evi, amirlere ve büyük rütbeli şahıslara ait çadır.

b.+ıdın 124a/4

[=1]

band Far. 1. Bağ, zincir, düğüm.

b.-ı ḳadar 78b/13

b.+ınıñ (ayaḳ bandı) 53b/12

b. ḳıl- 109a/3

b. u bast 109a/4

[=4]

2. Şiirin her bir bölümü, bend.

b.-ı ḫāmıs 154a/15

b.-ı rābıʿ 154a/7

b.-ı sābıʿ 154b/17

b.-ı sādıs 154b/8

b.-ı ṣālıṣ 153b/16

b.-ı ṣāmın 155a/8

b.-ı ṣānī 153b/7

b.-ı tāsıʿ 155a/17

[=8]

banda Far. Kul, köle.

b.-ı ḫāk-būs 6b/15

b.-ı ḥalḳa ba-goş 95a/12

b. ḳıl- 37a/7, 114b/3

b.+larnı 73a/6

b.+mız 46b/1

[=6]

banda-nuvāzlıġ bk. banda-nuvāzlıḳ

b. yüzi 8a/10

[=1]

banda-nuvāzlıḳ Kul okşayıcılık, gönül alıcılık. Krş. banda-nuvāzlıġ

b.+dın (banda-nuvāzlıġıdın) 141a/7

[=1]

bandalıġ Kulluk, kölelik.

b. 123b/17

[=1]

bandī Far. Esir, köle.

b.+larnı 116a/9, 144b/13

[=2]

banī-Ādam Far. Ademoğulları, insanlar.

b. 16a/5, 17b/16, 17b/2, 19a/8

b. (aşraf-ı banī-Ādam) 82a/14

b. (sulūk-ı banī-Ādam) 5a/1

b. (ṭavāyıf-ı banī-Ādam) 152a/17

b. bile 15a/12

b. bolur (maḳbūl-ı banī-Ādam) 97a/5

b.+ġa 17b/9

b.+nı 19a/2

[=11]

banī-aʿmām Far. Amcaoğulları.

b.+ı 39a/5

b.+ıdın 123b/10

b.+ıdın durur 73a/15

b.+ı bile 28a/2

[=4]

banī-ʿUmayya Far. Ümeyye oğulları (Hz. Osman'ın soyu).

b. 4a/10

[=1]

bannā (< Ar. bannāʾ) Yapı ustası.

b. u naḳḳāş 62b/13

[=1]

bannālıḳ Yapı ustalığı.

b.+ı bile (bannālığı bile) 135a/7

[=1]

bar Var.

b. 9a/3, 20b/8, 27a/8, 31a/17, 62b/2, 62b/2, 62b/2, 62b/2

b. bolsa 44b/14

b.+dur 4a/17, 13b/12, 82a/11, 82a/11, 151a/7

b. durur 18b/16, 18b/3, 22b/9, 23a/17, 29b/10, 44b/15, 48b/17, 62a/17, 68b/14, 74b/9, 75b/14, 82b/9, 83a/7, 87b/10, 90a/13, 93b/10, 144b/7

b. durur érdi 17b/15, 18b/15, 21a/17, 22a/16, 22a/16, 22b/5, 23a/4, 23b/3, 24b/3, 25b/3, 27b/16, 28b/1, 34a/10, 34a/17, 34b/10, 34b/12, 34b/17, 35a/13, 35a/15, 35a/17, 35a/2, 36a/9, 37a/15, 37a/2, 38b/11, 38b/3, 40b/17, 45b/4, 48a/15, 48b/6, 50a/15, 50b/10, 55a/6, 55b/5, 63b/4, 68a/7, 69a/3, 71b/12, 74b/7, 77a/8, 84b/9, 84b/9, 85a/14, 85a/3, 85a/8, 85b/13, 85b/6, 86b/8, 87a/5, 89a/8, 89b/3, 89b/5, 91a/15, 92a/3, 93a/5, 94a/15, 94b/16, 95a/13, 95a/17, 95b/3, 96a/7, 107b/10, 114a/12, 122b/17, 140a/4

b.+dur érdi 136b/14

b. édi 7a/14, 26b/12, 30a/15

b. érdi 28a/10, 30a/3, 98a/10, 100b/2, 102b/7, 106a/3, 106a/5, 133a/10

b. érmiş 77b/3

b. érse 94a/7

b. érseñ 88a/1

b. eyle- (yoḳdın bar eyle-) 36b/8

b.+ıça 9a/14, 9a/15, 82b/2

b. mu 44b/13, 103b/16

[=117]

bār Far. Meyve.
b.-ı ʿām 65a/6
b. yé- 17a/14
[=2]
bar- 1. Varmak, gitmek.
b.-a (bara bara) 111a/7
b.-a bara 111a/7
b.-dı 19a/10, 28b/2, 29a/16, 29a/4, 29b/11, 36b/1, 39a/17, 39a/4, 39b/4, 40a/6, 44b/12, 49a/8, 49b/5, 51a/17, 54a/16, 54b/12, 54b/8, 58a/16, 58a/7, 58b/13, 60b/6, 61b/12, 65a/17, 68a/10, 69a/8, 69a/9, 71b/8, 76b/10, 81b/3, 82b/17, 83a/14, 85b/7, 90a/17, 90b/11, 92a/3, 101b/14, 102a/10, 103a/14, 107a/10, 107a/14, 112a/3, 116b/17, 117b/3, 118a/3, 133a/3, 142a/7
b.-dılar 29b/7, 38a/8, 81a/12, 93b/2, 104b/6, 107a/14, 134a/8
b.-dum 114b/10, 114b/12, 114b/6
b.-ġaç 77a/6, 107b/14, 109b/6
b.-ġan 29b/3, 46b/5, 50a/4, 54a/15, 58b/12, 61a/11, 85b/7, 102b/10, 107b/4, 111a/14
b.-ġanda 44a/7, 60b/4, 65b/6, 75a/13, 89b/9, 104a/13, 152a/11
b.-ġandın 69b/14
b.-ġandın soñ 51a/4, 116b/10, 124b/1
b.-ġandın soñra 66a/16, 90a/14, 104a/15, 133a/14
b.-ġanı 30a/7, 99b/10
b.-ġanın 63a/15, 63b/10
b.-ġanlarġa 76a/11
b.-ġanlarıda 55b/11
b.-ġan érken 63b/11
b.-ġunça 112b/1
b.-ıp 16b/8, 18b/13, 22b/2, 22b/5, 23a/5, 42b/4, 43b/11, 44b/11, 46a/2, 47b/12, 50a/5, 51b/15, 55a/15, 55b/17, 55b/4, 58a/15, 58a/17, 59a/17, 59b/3, 63b/1, 64a/12, 65b/3, 69b/12, 71b/2, 72b/7, 73b/12, 74a/8, 74b/12, 75a/7, 75b/12, 76b/9, 79a/6, 81a/4, 85b/4, 86a/16, 86b/6, 90a/11, 92b/13, 95a/6, 98b/2, 99a/14, 99a/15, 100a/8, 100b/3, 101b/11, 101b/13, 102b/2, 103a/4, 103b/7, 105a/2, 105a/5, 105a/9, 109a/16, 109b/15, 112a/10, 113b/13, 115a/11, 115b/2, 117a/7, 121b/10, 122a/7, 122b/1, 123b/6, 124b/7, 126a/12, 128b/9, 129b/4, 132a/11, 140a/12, 140b/15, 141b/3, 143a/17, 143a/6, 145a/12, 147a/2, 147a/7, 147a/9, 147b/4, 148a/6, 149a/10, 149a/4, 150b/12
b.-ıpdur 155a/7
b.-ıpdurlar 16b/10

b.-ıp durur 55b/16, 56b/6, 56b/8, 58a/1, 65a/10, 74b/1, 110a/11, 119b/8, 123b/7
b.-ıp dururlar 140a/13, 144b/3
b.-ıp durur érdi 53a/11, 55b/16, 60b/12, 92b/6
b.-ıp érdi 34b/4, 52b/6, 56b/1, 89a/15, 91b/4, 143b/3
b.-ıp érdiler 30b/11
b.-ıp érdüm 80a/13
b.-ma 29b/8
b.-madı 46a/2, 90b/7
b.-maḳ 117a/2
b.-maḳnı 64a/16, 64a/8, 110b/11, 112a/9
b.-mañ 112a/14
b.-mas 31b/1
b.-mış durur 104b/7
b.-sañ 107b/14
b.-ur 7b/5, 30b/16
b.-urda 48b/7, 54b/15, 70a/17, 89b/13, 90a/17
b.-ur érdi 51a/8, 63a/14, 96b/10
b.-ur men 50b/14
[=224]

2. ölmek.
b.-dı 19a/4, 24b/15, 37a/13, 38b/1, 82a/8, 92a/13, 94a/14, 153a/1
b.-ġan 19a/4, 20a/12, 25a/5, 37a/13, 38b/1
b.-ġandın soñra 36a/6
b.-maġaymız 142b/14
b.-may 19a/1
b.-urda 20a/5
[=17]
ḫabar bar- 60b/6
ḳolıdın bar- 142a/7
ḳoluñızdın bar- 31b/1
uyḳuġa bar- 16b/10
yelge bar- 102b/2
[=5]

bar-ā-bar Far. Beraber, birlikte.
b. 112a/14
[=1]

bar-ʿalānıyya Far. Açıkça.
b. 115a/16, 119b/2
[=2]

bar-bād Far. Mahvolmuş, berbat, pis.
b. bér- 116b/9
b. ḳıl- 42b/15, 114a/12
[=3]

bar-cāy Far. Yerinde, uygun.
b. kéltür- 65a/17
[=1]

bār-gāh Far. Padişahın huzuru, otağ.
b. 5b/3
b.-ı ıḳbāl 60b/11
b.-ı salṭanat 1b/3
b.+ı 7b/8
b.+ınıñ 3a/5
b. u sarā-parda 107a/16
[=6]

bar-geşte Far. Ters dönmüş.
b. (şor-baḫt-ı davlat-ı bar-geşte) 141b/14
[=1]

bar-güstüvān Far. At zırhı üzerine.

b. ḳıl- 97b/8

[=1]

bar-ham Far. Birlikte; karışık.

b. bol- 102b/1

b. ur- "Alt üst etmek" 12b/4, 153b/5

[=3]

Bār-ı Sa Kélmes y.a. Güyük Han'ın yaşlanınca inzivaya çekildiği korunaklı kale.

b. 24a/10

[=1]

bar-ḳarār Far. Yerinde duran, karar eden.

b. bol- 113a/16

[=1]

bar-pā Far. Ayakta. Krş. bar-pāy

b. bol- 82b/14

b. ḳıl- 23b/9, 60b/11, 63a/9, 114b/16, 115a/16, 119b/2, 130a/5

b. ḳıldur- 53a/14, 73a/8, 107a/16

[=11]

bar-pāy bk. bar-pā

b. ḳıl- 76a/15, 100a/4

[=2]

bar-ṭaraf Far. Giderilmiş.

b. 13a/16

b. bol- 28b/5, 68b/16, 86a/6, 116a/16, 126a/6, 150b/13

b. ḳıl- 27b/4

[=8]

Barahman k.a. Hint tanrısıdır. Onların inanışına göre Brahman yüce ruh ve güçtür.

b. ḳıl- 155b/4

[=1]

Baraḳ bk. Baraḳ Bahādur

b.+ıñdın 129a/13

[=1]

Baraḳ Bahādur k.a. Karakalpak soyuna mensuptur. Can Murad Inak'ın adamlarındandır. Krş. Baraḳ

b. 128a/15

[=1]

Baraḳ Biy k.a. Kazak boyuna mensuptur. Şir Gazi Han'a itaat etmiştir.

b. 66b/17

[=1]

Baraḳ Ḫan k.a. Ubeydullah Han zamanında Taşkent hakimi idi.

b. (ḫ(v)āhar-zāda-ı Baraḳ Ḫan) 49a/8

b.+dın 49a/9

[=2]

Baraḳ Sulṭān k.a. Kazak sultanlarından Nur Ali Han'ın babasıdır.

b. (Nūr ʿAlī Ḫan ibn Baraḳ Sulṭān) 78a/15

[=1]

Barāmike kv.a. Abbasiler devletinde vezirlik yapmış olan ve cömertlikleriyle meşhur olan Barmaklar soyu.

b. (āl-ı Barāmike) 139b/2

[=1]

barāt Ar. Nişan, rütbe; imtiyaz için verilen resmi belge .

b. ḳoyı "Han'a özel koyun" 47b/16, 48b/9

b. üçün 52b/6

[=3]

barat-dār Far. Zekat veya yardım toplamakla görevli devlet memuru.

b.+larıdın 47b/8

b.+larıġa 48b/8

[=2]

barāyā Ar. Halk, avam; yaratılanlar.

b. 108a/15, 113b/17

b. (Ḫālıḳu'l-barāyā) 146b/7

b. (kāffe-i barāyā) 32a/10, 139b/3

[=5]

Barbar k.a. Ham'ın oğludur. Bk. Ḥām

b. 22b/6

[=1]

barça Bütün, hep, tamamen; her bir, her biri.

b. 7b/1, 10b/2, 13a/10, 13a/11, 13b/11, 21b/11, 25b/14, 28b/12, 29a/15, 30a/15, 34b/3, 35a/15, 35a/17, 35b/6, 38a/5, 41b/11, 43a/11, 43b/17, 46b/17, 47a/15, 49a/15, 50a/12, 51b/4, 53a/17, 53b/10, 53b/8, 54a/13, 59a/8, 60a/2, 62a/6, 63b/12, 76a/12, 84b/14, 84b/16, 84b/7, 85a/3, 85a/6, 86b/12, 87b/12, 88a/17, 89b/10, 89b/7, 91b/13, 91b/17, 96a/3, 110a/4, 111b/4, 112a/15, 113b/15, 115b/15, 118b/10, 119b/8, 120a/13, 121a/12, 123b/17, 126b/11

b.+nı 73a/5

b.+ñız 31b/1, 40a/13

b.+sı 38a/3, 50a/10

b.+sıġa 22b/3, 52a/17

b.+sın 144b/8, 145a/8

b.+sını 85a/10

[=66]

Bardar y.a. Aşkabat'ın 30 km. güneyindeki bir köyün adı.

b. 68a/1

[=1]

bārhā Çoğunlukla, birçok defa.

b. 151b/17

[=1]

barḫī Far. Bir kısmı.

b. 19b/11, 34b/1

[=2]

barı Bütün, hep, tamamen.

b. 2b/7, 7b/12, 8b/4, 12a/1, 13b/15, 13b/9, 18a/10, 25a/8, 26b/12, 28a/6, 29b/2, 53b/2, 54a/1, 82b/1, 88b/10, 88b/9, 100b/8, 100b/8, 126b/8, 150b/15

b.+da 120a/13

b.+n 50a/10, 153b/1

[=23]

Barın Mīrzā k.a. Nağday Biy'in oğludur. Halka haksızlık yaptığı için babası tarafından öldürülmüştür.

b. 89b/12, 89b/14

[=2]

barış ve kéliş bk. barış kéliş

b. 81a/1

[=1]

barış kéliş Gidiş ve geliş, gitme gelme; hareketlilik. Krş. barış ve kéliş

b. 105a/13

[=1]

bārī Far. Hiç olmazsa, en azından, öyleyse, bari.

b. 8b/4, 20a/4, 111b/1

[=3]

barī Ar. Temiz, kayıt ve hüküm altında olmayan.

b. bol- 133a/8

[=1]

Bārī (< Ar. bārīʾ) Allah'ın isimlerinden biri, tertipli ve güzel yaratan Allah.

b. taʿālā 14a/9, 19b/8

b. taʿālā (Ḥażrat-ı Bārī taʿālā) 37a/9

[=3]

barīn Far. Yüksek, yüce.

b. (ravża-ı ǧuld-ı barīn) 2a/4

[=1]

barḳ Ar. Şimşek, yıldırım.

b. allıda (şuʿla-ı barḳ) 5b/9

b.+dın 37b/16

b.+ıġa 129b/15

[=3]

barḳ-ālūd Far. Yıldırımlı.

b.+ı 153b/6

[=1]

barḳ-ḫīz Far. Yıldırım hızlı.

b. bol- 27b/2

[=1]

barḳ-raftār Far. Yıldırım yürüyüşlü.

b.+ın (samand-ı barḳ-raftār) 84b/4

[=1]

barḳī Far. Bir şimşek.

b. durur 11a/12

[=1]

barlıḳ Varlık, mevcudiyet.

b. 82a/5

[=1]

Barmak Biy k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Kazak boyuna mensuptur.

b. 100a/17, 100b/12

[=2]

Barscar k.a. Türk'ün oğludur. Bk. Türk

b. 23b/3

[=1]

Bars yılı 12 Hayvanlı Türk takviminde bir yıl adı, Pars yılı.

b. 76a/14, 108b/2, 141a/1

b. durur érdi 104a/17

b.+nıñ 55a/1

[=5]

Bartan bk. Bartan Bahādur

b. 38b/5

[=1]

Bartan Bahādur k.a. Kabul Han'ın oğludur. Ağabeyi Kubla Kaan'dan sonra padişah oldu.

Cengiz Han'ın dedesidir. Krş. Bartan

b. 38a/4, 38b/1

[=2]

bārū Far. Burç, hisar burcu.

b.+larda (burc u bārū) 120b/2

b.+sı (burc u bārū) 135a/8

[=2]

bārūmand Far. Faydalı, nasipli, hisseli.

b. ét- (ḫursand u bārūmand) 147a/5

[=1]

bārvar Far. Verimli; meyveli.

b. (dıraḫt-ı bārvar-ı aġṣān) 138b/9

[=1]

bar ʿaks Far. Tersine dönmek.

b. tüş- 87a/13

[=1]

bas Far. "Yeter, yetişir" anlamındaki bu kelime metinde daha çok bağlama edatı olarak kullanılmıştır.

b. 8a/14, 9a/3, 12a/7, 30a/3, 93b/12, 111a/13

b. ki 155a/5

[=7]

bas- Ansızın saldırmak, bir yere baskın yapmak.

b.-ıp 105b/12

b.-tılar 76b/5

[=2]

basā Far. Çok, pek çok.

b. 113b/17, 144a/10, 144a/8, 144a/8, 144a/9

[=5]

başārat Ar. Göz açıklığı, dikkatle bakış.

b.-ı kāmil 130b/17

b.+ġa (rāy-ı cahān-numā-yı arbāb-ı başārat) 56a/5

[=2]

basāṭ Ar. Yaygı, kilim; düz, döşenmiş.

b. 62a/15

b.-ı ʿadl 137b/17

b.-ı ẓafar 10b/8

b.+ıġa 8b/11

b.+ın 18a/14, 32a/10

b.+ın (naşāṭ-ı basāṭ) 63a/10

[=7]

basġı Baskın, akın. Krş. basḳu

b.+da 28b/6

[=1]

basıl- Bastırılmak, içine geçmek.

b.-dı 42a/12

[=1]

bāsiṭu bisāṭi'l-ʿadli ve'r-raʿfati ʿala'l-ʿālamīn Ar. "Alemler üzerinde şefkati ve adaletinin genişliği yayılan" anlamında övgü ifadesi olarak kullanılmıştır.

b. 6b/2

[=1]

basī Far. Birçok.

b. 8b/16, 33b/4, 33b/8, 39a/7, 40a/17, 41a/8, 67b/16, 77b/11, 109a/4, 128b/12, 128b/13, 141a/4

[=12]

basīṭ Ar. Geniş, yaygın olan.

b. ét- "yaymak" 138a/1

[=1]

basḳu bk. basġı

b. 126b/15

[=1]

bast Far. Düğüm.

b. (seng-i bast) 66b/7

b. (band u bast) 109a/4

[=2]

Basu y.a. Mankıt'ın 14 km. doğusunda ve Amu Derya yakınlarında bir yerdir. Metinde Yumrı ile Kıpçak arasında bir yer olduğu belirtilmiştir.

b. 147b/8

[=1]

baş Baş, kafa; lider.

b. 150b/3

b. çék- 10a/6, 53b/12

b. çıḳar- 5a/11, 74a/6, 124a/4, 131a/12

b.+dın ayaḳ 7b/1

b.+dın kéç- 112b/3

b.+ı 63a/16

b.+ıda 5b/1, 7b/16

b.+ıdın 108a/15, 113b/2

b.+ıdın kéç- 93b/14

b.+ıdın ta ayaḳ 8a/1

b.+ıġa 18b/1, 33b/3, 93a/14, 106a/16, 117b/16, 139b/3, 142b/16, 153b/5, 155a/11

b.+ıġa (kişi başı) 107a/9

b.+ıġa saç- (tofraḳın başıġa saç-) 3b/10

b.+ıġa tofraḳ saç- 154b/14

b.+ıġa tüş- 138b/5

b.+ıġa yét- 91a/5

b.+ım 4b/14

b.+ıma 7a/15

b.+ımda 4b/9

b.+ım üzre 7a/17

b.+ın 34b/16, 65a/11, 113a/12, 116b/9, 127b/12, 141b/7

b.+ını 93a/14

b.+ınıñ 12b/9

b.+ını kés- 27b/10, 148a/2

b.+ıñ al- 7b/5

b.+ıñ üzre 94b/15

b.+ın al- 89a/2

b.+ın ur- 10b/10

b.+ı üzre 144a/14

b.+ı üzre (ulus başı) 152a/2

b. kés- 72b/10

b. kes- 27b/4, 109a/8

b. ḳıl- 52b/4

b. ḳoş- 116b/9, 124b/2

b. ḳoy- 13a/6

b.+lardın 33a/11

b.+larıdın 155a/17

b.+ların 144b/8

b.+ların kés- 150b/13

b.+lar koş- 150b/5

[=62]

başar Ar. İnsan, insanlık.

b. ma'manı 20b/17

[=1]

başārat Ar. Müjde.
b. 7b/1, 150b/1
b.-ı davlat-ışārat 7b/5
b. bér- 149a/10
[=4]
başāşat Ar. Güleryüzlülük.
b. 107a/15
b. körgüz- (masarrat u başāşat) 141b/6
[=2]
başḳa Bilinenden gayrı, diğer, sair.
b. 21a/17, 26b/9, 27b/15, 28b/14, 41a/6, 45b/8, 47b/16, 48a/12, 51b/10, 68b/10, 75a/1, 85a/6, 86b/14, 88b/3, 90b/14, 117b/10, 131b/7, 135a/12, 136b/14
b. (bir başḳa) 40a/13
b.+ġa 117b/10
[=21]
başḳar- Yol göstermek.
b.-a al- 5a/12, 46a/13, 51b/9, 96a/6
b.-ġu dék 91a/10
b.-ur 2a/2, 123b/9
[=7]
Başḳır kv.a. Rus ve Macarlar'ın bulundukları bölgelere yakın bir yerde yaşayan kavim.
b. 41b/14
b. üsti 28b/11
[=2]
Başḳırd y.a. Gürlen yakınlarında bir yer.
b. 122b/14
b. ḳaṣabası 122b/13
[=2]
başla- 1. Başlamak.
b.-dı 20b/6
b.-dılar 119b/5
b.-p 101a/5, 104a/9
[=4]
ola başla- 39a/13, 119b/5
çapa başla- 25a/6
çıḳa başla- 47b/2
ḳıla başla- 17a/17, 115a/6, 138b/8
körgüze başla- 140b/1
sata başla- 105b/2
tapa başla- 101b/8
uzata başla- 100a/1
vaṣıyyat başla- 20b/6
yibere başla- 98b/9
[=13]
2. Muktedir olmak (Yeterlik yardımcı fiili olarak).
b.-dı 17a/17, 39a/13, 47b/2, 98b/9, 101b/8, 115a/6, 138b/8
b.-dılar 25a/6, 100a/1, 105b/2, 140b/1
[=11]
başlat- Başlatmak.
b.-up 20a/8
[=1]
başlıġ Liderli, başkanlığında, önderliğinde. Krş. başlıḳ
b. 29a/14, 34a/9, 35b/15, 39a/6, 50a/4, 52b/7, 61a/4, 64a/1, 66a/14, 69a/12, 69a/14, 72b/16, 73a/10, 76a/9, 79b/4, 80b/5,

88b/12, 94a/12, 94b/10, 98b/14, 99a/13, 99b/16, 101a/11, 102b/13, 102b/7, 105a/7, 109b/9, 111a/7, 115a/7, 119a/15, 119b/9, 122a/5, 127a/11, 128a/15, 128b/5, 128b/7, 129b/9, 131a/13, 132b/12, 140b/10, 143b/8, 148a/4, 149b/17, 151b/9
[=43]

başlıḳ bk. başlıġ
b. 81a/11, 121a/12, 143b/4
[=3]

Başmaḳ bk. Manḳıt Oraż ʿ Alī Nāyıb
b. 130a/10
[=1]

baṭ Far. Ördek.
b. kebābı 30a/17
[=1]

bat- Batmak.
b.-duñ 153b/3
[=1]
ġamġa bat- 153b/3
[=1]

baṭālat Ar. Avarelik, işsizlik, yanlış yolda olma.
b.+ıġa 94b/12
b. sarı (ahl-ı baṭālat) 113a/17
[=2]

bāṭıl (< Ar. bāṭil) Hükümsüz, boş.
b. 113a/16
b. (ahl-ı bāṭıl) 34b/5
b. (tamannā-yı bāṭıl) 97a/7
b.+ġa 59b/8
b.+ġa (amr-ı bāṭıl) 117b/9
b.+ġa (ḫayl-ı bāṭıl) 111b/13
[=6]

bāṭıllıḳ Hükümsüzlük, boşluk.
b.+ın 46a/6
[=1]

bāṭın (< Ar. bāṭin) İç, dahil.
b.+ıda 15a/4
b.+ıñ 116b/13
[=2]

batman Ar. Eski bir ağırlık ölçüsü, batman.
b. 73a/11, 73a/13, 113b/11, 113b/11
b. érdi 113b/12
b.+ı (Ḫīvaḳ batmanı) 113b/12
[=6]

baṭn Ar. İç, insanın içi, karın.
b.+ı 53a/14
b.+ıdın 2a/4
[=2]

baṭnan baʿda baṭnın Soydan soya, nesilden nesile, karından karına.
b. 35b/3
[=1]

batraḳ Daha hızlı, hemen.
b. 11a/16, 27a/14, 46a/9
[=3]

baṭṭāl Ar. Çok cesur.
b.+lar 119a/15
[=1]

Batu bk. Batu Ḫan
b. (taḫt-ı Batu) 42a/1

b. (Tuda Mengü ibn Batu) 42b/14
[=2]

Batu Ḫan k.a. Cüci Han'ın oğludur. Cüci Han ölünce Cengiz Han babasının yerine onu geçirdi. Ancak kısa bir süre sonra Cengiz Han da öldü. O da Cengiz Han'ın bulunduğu yere gitti. Orada ittifakla Ögetey Kaan'ı han seçtiler. Batu Han'ın lakabı Sayın Han'dır. Krş. Batu, Ṣayın Ḫan
b. 41b/10, 42b/2, 44b/2, 87a/10
b. (Mengü témür Ḫan ibn Toḳay ibn Batu Ḫan) 42a/17
b. ibn Cüci Ḫan 41b/6, 41b/8, 87a/6
b.+nı 41b/13
[=9]

Bat Kelki k.a. Tümene Han'ın oğludur. Bk. Tümene Ḫan
b. 37a/15
[=1]

batyāra Far. İğrenç, nefret edilecek çirkin şey.
b.+larġa 105a/3
[=1]

Bāvard bk. Abıvard
b.+da 112a/1
[=1]

bavārī Ar. Yok etme, mahvolma.
b. (sar-keşte-i bavārī-ı żalālat) 122a/3
b. (sar-keşte-i bavārī-i żalālat) 141a/8
[=2]

bavvār (< Ar. bavār) Yok etme, yıkma, mahvolma.
b.+ġa (vādī-ı bavvār) 120b/16
[=1]

bay Bir devlet makamı.
b.-ı meẕkūr 113b/7
b.+lardın 103b/5
[=2]

bayāban Far. Çöl.
b. ara 88b/5
b.+larda (ṣaḥrā u bayāban) 64b/3
[=2]

bayān Açıklama, ifade etme, dile getirme.
b. 92a/10, 109a/15
b. ét- 46a/16
b. eyle- 84a/16
b.+ıda durur 28b/17, 29a/17
b. ḳılıl- 83b/6
[=7]

Bayat y.a. Vezir'in kuzeyinde bir vadi.
b. 49a/13
[=1]

baydā Ar. Boş yer, terkedilmiş bölge.
b.+sınıñ 147b/6
[=1]

baydaḳ Bayrak, sancak.
b.+ın 76a/15, 100a/4, 114b/16, 115a/16, 119b/2, 130a/4
b.+lar 126b/8
[=7]

Baydar k.a. Çağatay Han'ın oğludur. Bk. Çaġatay Ḫan

b. bile 41b/14

[=1]

Baydu Ḫan k.a. Ordu Han'ın oğlu, Söyünç Han'ın babasıdır. Moğollarla birçok kez savaştı.

b. 25a/5

[=1]

bayna'l-'askarīn Ar. Askerlerin arası.

b.+ġa 127a/2

[=1]

Bayraç kv.a. Sarık Türkmenlerinden bir boy adı.

b. 59b/15, 60a/1

[=2]

Bayrām Şāhlu kv.a. Yomutların en önemli iki boyundan biri.

b. 131a/6

b.+nı 131a/8

[=2]

Baysonḳur k.a. Kaydu Han'ın en büyük oğludur. Babasından sonra tahta geçti.

b. 37a/11, 37a/9

[=2]

Baysun k.a. Mönge Han'ın oğludur. Bk. Mönge Ḫan

b. 85a/14

[=1]

bayt Ar. 1. İki mısradan ibaret nazım parçası. Metinde genellikle manzume başlığı olarak geçmektedir.

b. 1b/9, 2b/13, 3a/1, 3b/12, 4b/10, 6b/11, 11b/17, 12b/11, 13a/5, 13a/9, 15b/2, 16b/5, 18b/17, 19b/2, 20a/13, 24a/12, 25b/16, 26b/11, 26b/15, 27a/10, 28b/4, 30a/10, 30a/10, 31b/16, 31b/3, 32a/16, 37a/4, 37a/8, 38b/4, 42a/1, 43a/15, 43b/15, 44a/2, 45a/5, 48a/3, 49a/3, 51a/3, 52a/11, 56a/8, 58b/11, 61a/8, 62b/1, 62b/3, 63a/14, 86a/4, 90a/6, 91a/4, 91a/8, 93b/1, 94a/3, 94b/14, 95a/10, 95a/13, 97b/15, 109a/17, 114a/15, 115b/7, 117b/16, 119a/15, 121b/1, 126a/5, 128b/12, 129a/12, 129a/16, 130b/17, 136b/2, 141a/2, 141a/2

b.+ġa 77b/5

b.+nı 129a/12, 129a/15

[=71]

2. Ev, hane

b.+u'l-aḥzān "Hüzünler evi" 7a/13, 103b/14

[=2]

Baytu'l-muḳaddas y.a. Beytü'l-maḳdis de denir. Kudüs'teki Mescid-i Aksa'nın adıdır.

b.+da 17a/9, 21b/10

[=2]

Bay Böri bk. Bay Böri Ḫan

b. 76a/2

[=1]

Bay Böri Ḫan k.a. Karabay Han'ın ortancı kardeşidir. Metinde bazı kaynakların yanlış olarak Kara Bay Han'ın lakabının da Bay Böri olduğunu söylediği ifade edilmektedir. Krş. Bay Böri

b. 76a/1

[=1]

Bay Naẓar bk. Bay Naẓar Biy

b. 129a/16

[=1]

Bay Naẓar Biy k.a. Muhammed Emin Inak'ın en yakın adamlarındandır. Biy, atalık ve kuş begi makamlarında görevler yaptı. Akım Han zamanında Muhammed Emin Inak'ın da desteği ile Niyaz Pervançı'yı öldürdü. Krş. Bay Naẓar, Bay Naẓar Biy Ḳuş Bégi, Bay Naẓar Ḳuş Bégi

b. 103b/3, 117b/13, 121b/10, 130b/3

b.+ni 115b/1, 138a/3, 140a/5

b.+niñ 115b/16, 117b/12

[=9]

Bay Naẓar Biy Ḳuş Bégi bk. Bay Naẓar Biy

b. 118b/2

[=1]

Bay Naẓar Ḳuş Bégi bk. Bay Naẓar Biy

b. 119b/11

b.+ge 119a/6

b.+ni 121b/8

[=3]

bayżā Ar. Bembeyaz, çok beyaz.

b. 74b/7

b. (cırm-ı bayżā) 11b/3

b. (mıllat-ı bayżā) 134b/8, 136a/10

b.+nı (aʿdā-yı mıllat-ı bayżā) 67b/14

[=5]

bayżā-camāl Far. Beyaz yüzlü.

b. 78a/9

[=1]

bayżā-naẓīr Far. Beyaza benzer.

b.+larıġa (ḫāṭır-ı bayżā-naẓīr) 140a/2

[=1]

bāzār Far. Çarşı, Pazar.

b. 121b/6

[=1]

Bāzargān y.a. Amu Derya'nın sağ kenarında, Fitnek'in kuzeydoğusunda bir yer.

b.+da 105b/15

[=1]

baʿżı Ar. Bazı, kimi.

b. 8b/10, 9b/8, 10a/1, 10a/3, 12b/14, 17a/4, 17a/4, 17a/9, 19a/10, 19b/10, 20a/12, 21a/7, 21b/5, 22a/15, 22a/16, 22b/10, 22b/11, 22b/4, 29a/7, 29b/10, 30a/12, 34b/7, 34b/9, 39a/4, 41a/2, 43a/6, 48b/2, 50a/14, 50a/14, 59b/3, 64b/13, 65a/16, 67a/11, 70b/13, 73a/6, 75b/2,

76a/1, 76a/7, 77a/4, 77b/16, 78a/14, 78a/17, 79b/15, 87a/5, 89a/7, 90b/13, 90b/14, 91b/8, 94b/10, 98a/15, 99a/3, 99b/2, 102a/4, 104a/16, 104a/9, 105b/10, 114b/17, 115a/12, 116a/8, 116b/7, 118a/4, 118b/12, 118b/13, 120a/9, 122a/17, 122a/2, 123a/14, 123a/9, 126a/11, 126b/1, 127b/5, 128a/11, 129a/5, 130b/12, 132b/13, 141a/12, 141b/14, 143b/3, 143b/5, 144b/1, 146a/14, 146b/5, 147a/15, 149b/4, 150b/11, 150b/12

b.+dın 33a/15, 105b/6, 110a/5, 119b/10, 141a/15

b.+lar 15a/1, 32a/6, 34b/11, 78b/7, 126a/15, 142b/17

b.+ları 34b/1

b.+nı 36b/4, 59b/4, 59b/4, 64a/1, 64a/2, 64a/2, 150b/14

b.+sı 95b/11, 113a/2

[=107]

bāẕılī Far. Cömertlik.

b. 5a/16

[=1]

bāzī Far. Bir oyun.

b. ye- "Oyunda yenilmek" 74b/11

[=1]

baẕl Ar. Bol, bol bol vermek.

b. ét- 114a/9

b.+ıdın 6a/5, 6b/12, 7a/2, 18a/16

b.+ıdın (ḫ(v)ān-ı baẕl) 93a/1

b.+ıdın édi (keff-i baẕl) 154a/5

b.+ıġa (ḫ(v)ān-ı baẕl) 30a/14

b.+ınıñ 4a/3

b. u baḫşış 24a/1

[=10]

baẕl-andīşa Far. Çok düşünen.

b. durur érdi (cavvād u baẕl-andīşa) 139a/17

[=1]

baẕla-gūylıḳ Far. Şakacılık, latifecilik.

b. bile (ẓarāfat u baẕla-gūylıḳ) 135a/3

[=1]

bazm Far. Meclis; eğlence, içki meclisi.

b. 103a/10

b. (zıynat-afzā-yı bazm) 10b/1

b.-ı ʿālī 30a/14

b.-ı ʿışrat 63a/10, 114a/2

b.-ı ṭarab 97b/7

b. ahlı 8a/4

b.+ı 6a/12, 133a/3, 152a/5

b.+ıda (ʿaṭā bazmı) 139a/17

b.+ıġa 7a/10, 8b/14

b.+ı ara 8b/16

b.+larıġa 4a/2

b. tüz- 143a/11

b. u sayr 77a/9

[=17]

bāzū Far. Kol; güç.

b. (nīrū-yı bāzū) 86a/10

b.-yı ʿadl 84a/10

b.-yı calādat 145a/4

b.-yı nuṣrat 2b/1
b.-yı tehettük 100a/1
b.+sıdındur (ḳuvvat-ı bāzū) 5b/13
[=6]

Be-genc ʿAlī Ṣūfī k.a. Yomutların ileri gelenlerindendir.
b. 76b/6
[=1]

be-teng Far. Darlanıp usandırma, sıkıştırma, bunalmak.
b. érdi 108b/15
b. kél- 133a/17, 142b/8, 147b/7
b. késil- 47b/13
[=5]

bed-dillik Ödleklik, korkaklık.
b. 69b/14
[=1]

Bécen Ḳayan k.a. Koy Maral'ın oğludur. Babasından sonra padişah oldu. Bk. Ḳoy Maral
a. 36a/1
[=1]

Béçin yılı 12 Hayvanlı Türk takvimindeki bir yıl adı, Maymun yılı.
b. 67a/13, 67a/2, 70b/14, 72b/1, 77a/3, 81b/13, 95b/13
b. durur érdi 156a/7
[=8]

bég Devletin ileri gelenlerine verilen bir unvan, bey. Krş. biy
b.+larıġa 31a/2
b.+ler 9b/17
b.+lerdin 103b/2
b.+leri 81a/10, 81a/11, 81a/12
b.+lerige 45a/3
b.+lerin 81a/14
b.+leriniñ 80b/11
b.+leri bile 81a/15
b.+lerni 104a/13
[=11]

Bég-ābād y.a. Ürgenç'in yaklaşık 7 km. güneybatısındaki bir yer.
b. 75b/1, 109b/12, 109b/14, 110a/1
[=4]

bég-zāda Far. Bey oğlu, beyzade.
b.+ları bile 80b/5
[=1]

bégen- Beğenmek.
b.-mey 26a/6
[=1]

Bégi Cān bk. Bégi Cān ʿInaḳ
b.+ġa 95a/3
[=1]

Bégi Cān ʿInaḳ k.a. Emir Seyyid Inak'ın oğludur. Babasından sonra onun yerine geçti. Hudaydad Han zamanında öldü. Krş. Bégi Cān
B. 61b/14, 62a/1, 94a/16
B. (Ādīna Muḥammad Biy ibn Bégi Cān ʿInaḳ) 62b/16
B. (Şāh Nıyāz Atalıḳ ibn İskender Biy ibn Dosum Çura Aġası ibn Rustam ʿInaḳ ibn Bégi Cān ʿInaḳ) 94b/1
B.+nıñ 94a/17

[=6]

béglik Beylik. Krş. biylik

b. 12b/12, 96a/14

[=2]

Bég Balta Atalıḳ k.a. Can Murad Inak'ın adamlarındandır. Mankıtların ileri gelenlerinden biri idi.

b. 128a/16, 133b/5

[=2]

Bég Fulad Atalıḳ bk. Bég Pūlād Atalıḳ

b. 81a/10, 130b/2

b.+nıñ 126a/8

[=3]

Bég Fulad Bég bk. Bég Pūlād Atalıḳ

b. ibn Vays Bay 103b/7

b.+niñ 104a/2

[=2]

Bég Muḥammad Dād-ḫ(v)āh k.a. Üsti karyesinin hakimi idi. Muhammed Emin Inak'ı ağırlamıştır.

b. 103b/9

[=1]

Bég Muḥammad Inaḳ k.a. Can Murad Inak'ın babasıdır. Muhammed Emin Inak'ın onayıyla Şir Baba Kuş Begi tarafından öldürülmüştür.

b.+nıñ 124a/13

[=1]

Bég Muḥammad ʿInaḳ bk. Bég Muḥammad Inaḳ

b.+nı 78a/2

[=1]

Bég Murād bk. Bég Murād Biy

b.+nıñ (Muḥammad Naẓar Biy ibn Ḳul Murād Inaḳ ibn Bég Murād) 140a/3

[=1]

Bég Murād Biy k.a. Aral Konratlarının iki hakiminden birisiydi. Krş. Bég Murād

b. 69a/3

[=1]

Bég Pūlād Atalıḳ k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Beylik ve atalık görevlerinde bulunmuştur. Veys Bay'ın oğludur. Uygur boyuna mensuptur. Krş. Bég Fulad Atalıḳ, Bég Fulad Bég, Bég Pūlād Bég, Bég Pūlāt

b. 119a/1, 119a/3, 119a/5, 119b/13, 120a/10, 120a/16, 121a/1, 127a/3, 132a/3, 145b/9, 148a/4

b.+nı 126b/4

b.+nıñ 118a/11, 121a/9, 126b/16, 133b/16

[=16]

Bég Pūlād Bég bk. Bég Pūlād Atalıḳ

b. 107b/1

[=1]

Bég Pūlāt bk. Bég Pūlād Atalıḳ

b.+ıñdın 129a/16

[=1]

Bég Turdı Biy k.a. Yahşılık Biy'in babasıdır. Hoca Eli'ne mensuptur.

b.+ni (Yaḫşılıḳ Biy ibn Bég Turdı Biy) 125a/6

[=1]

Bég Turdı Tecen k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır.

b. 131a/16

[=1]

Begceday k.a. Dobun Bayan Han'ın oğludur. Bk. Dobun Bayan Ḫan

b. 36a/15

[=1]

behişt bk. bahışt

b.+ge 15a/5, 15a/6

[=2]

bel Ar. Aksine, fakat.

b. 155b/2

[=1]

bél Bel.

b. bağla- 78b/1, 117b/9

b.+in 97b/12

[=3]

bélekāt Ar. Hediyeler.

b.+ıdın (tansuḳāt u bélekāt) 41b/2

[=1]

Belgütey Ötçigin k.a. Yesügey Bahadır'ın oğlu, Cengiz Han'ın kardeşidir.

b. 38b/13

[=1]

Belikeç Sulṭān bk. Balbars Sulṭān

b. (Sulṭān Ḥācī Ḫan ibn Belikeç Sulṭān) 47a/9

b.+ġa 46b/10

[=2]

Belkeday k.a. Dobun Bayan'ın oğludur. Bk. Dobun Bayan Ḫan

b. 36a/15

[=1]

belki bk. belkim

b. 13a/13, 69b/12, 99b/17, 105a/15, 106b/6, 113a/2, 129a/5, 131b/9, 144a/15, 153b/16

[=10]

belkim Ar. Umulur, ihtimal, belki. Krş. belki

b. 21a/4, 29b/12, 40b/4, 40b/7, 62b/7, 66a/6, 67b/12, 94a/5, 105b/12, 112b/11, 119b/17, 139a/3, 146a/11, 146a/13, 148b/1

[=15]

bélgür- İfade etmek, bildirmek.

b.-üp 7b/3

[=1]

Benākitī Tam adı *Ravzatu uli'l-elbâb fī tevarihi'l-ekābir ve'l-ensâb* olan meşhur Farsça tarih kitabının yazarıdır (1329-1330). Yazarın asıl adı Fahrüddin Ebu Süleyman Davud bin Muhammedü'l-Benakiti'dir.

Eserinde Reşideddin tarihinin iki cildini tek cilt halinde özetlemiştir. Benakiti Gazan

Han döneminin en önemli şairiydi. Şahruhiye kasabasından doğduğu bilinmektedir. Kitabı metnimizin kaynaklarındandır.

b. 86b/1

b.+de 86b/9

[=2]

bendelik Kulluk, kölelik.

b. 8a/13, 8a/8, 12a/5

b. eyle- 62a/7

b. ḳıl- 151a/4

[=5]

ber Far. Meyve.

b.+i 115b/15

[=1]

ber- bk. bér-

b.-di 112a/17

[=1]

şikest ber- 112a/17

[=1]

bér- Bir şeyi bir kimseye iletmek, vermek. Krş. ber-

b. 114b/8

b.-di 2a/16, 2a/7, 14a/14, 16b/12, 21b/8, 22b/17, 26a/13, 29b/6, 30a/15, 30a/4, 30b/13, 35b/12, 42a/2, 43a/11, 43a/4, 44a/1, 46a/1, 50a/17, 52b/7, 56a/15, 56b/16, 58b/15, 58b/16, 59a/11, 60a/9, 63b/1, 67b/8, 72b/6, 80b/8, 87a/12, 89a/17, 89b/10, 89b/6, 92b/13, 97b/10, 103b/6, 116b/9, 117a/10, 118a/17, 118b/3, 137b/4, 145a/3, 149a/10, 152b/10

b.-diler 27a/11, 34a/11, 45a/3, 76b/7, 99b/1

b.-dim 153a/2

b.-diñ 153b/1

b.-eli 89b/14

b.-e al- 64b/11

b.-geli 33a/10

b.-geli érdi 106a/11

b.-gen 58a/3

b.-gendin soñra 32b/9, 80a/15

b.-genin 46a/4

b.-genini 90b/4, 96a/2

b.-gey 15a/5

b.-geyler 141b/10

b.-gey men 88a/3, 114b/6

b.-iñ 109a/11

b.-ip 3b/16, 11a/3, 11b/7, 17a/5, 23a/14, 24a/8, 26a/4, 26b/13, 28b/10, 29a/15, 29b/7, 30a/9, 34a/11, 36b/17, 42a/3, 44b/14, 57b/14, 59a/14, 60b/2, 61b/5, 62b/5, 65a/6, 68a/4, 73b/15, 78b/13, 87b/11, 90b/5, 91a/13, 91a/5, 91b/13, 92b/3, 94a/5, 106a/12, 106a/13, 115a/9, 117a/16, 118b/4, 129a/1, 141b/5, 146a/15, 148a/7, 150b/9, 151a/2, 154a/13

b.-ipdür 144a/9

b.-ip durur 86b/12, 110b/15, 133a/12

b.-ip dururlar 61a/15, 126b/13

b.-ip durur érdi 88a/8, 135b/1
b.-me 107b/6
b.-medi 11a/4, 15b/12
b.-mediler 47b/9
b.-mek 30b/4, 94a/3
b.-mekdin 106b/15
b.-mek üçün 54b/6
b.-mes 67b/17, 92b/11, 106b/15
b.-mey 130a/2, 152a/1
b.-meyin 142a/6, 145a/8
b.-mey durur érdi 60b/6
b.-miş 13a/17, 25b/14
b.-se 35a/12, 38a/16, 62a/10, 67b/15, 86a/10, 88a/1, 111b/2
b.-seler 147a/1
b.-señ 8b/12, 93b/10
b.-sün 48b/11, 106b/10
b.-ür 13b/1, 14b/2, 20a/2, 26a/9, 40a/16, 42b/14, 49a/4, 90a/1, 124a/11, 141a/2
b.-ürler 72b/9
b.-ürler érdi 32a/11
b.-ürler érdiler 65a/8
b.-ür érdi 31a/14, 32a/14, 52a/17, 62a/10, 70a/11, 73b/2, 90b/9, 123a/16
b.-ür érdiler 47b/16, 99b/17
b.-ür mén 2b/12
b.-ür siz 68b/11
[=173]
2. Kız vermek, evlendirmek
b.-di 16b/4, 26b/17, 85a/9, 85b/14, 86b/9, 104b/1
b.-diler 36a/12
b.-ip dururlar 16a/1
b.-mekni 15b/11
b.-ürler érdi 15b/9
[=10]
3. İade etmek, teslim etmek, hakim kılmak
b.-di 45a/11, 50a/6, 76a/4, 79a/13
b.-diler 47a/15, 48a/13, 139a/9
b.-ip 49a/14, 49a/15, 122b/11
b.-mekniñ 133b/15
[=11]
4. Teslim etmek
b.-di 18b/7, 22a/2, 24b/5, 46b/10, 59a/10, 61a/14, 93b/13, 94a/1, 101b/4
b.-ip 41a/7, 76b/14, 84b/10
[=12]
5. Satmak
b.-diler 113b/12
[=1]
ʿamal bér- 58b/15
amān bér- 92b/11, 130a/2
ant bér- 14a/14, 26b/13
ārāyış bér- 24a/8
arḳa bér- 11b/7
āştī bér- 87b/11, 88a/3
bar-bād bér- 116b/9
bār-ı ʿām bér- 65a/6
başārat bér- 149a/10
cān bér- 30b/4, 106a/11, 106a/13, 111b/2
cānnı bér- 154a/13

cavāb bér- 21b/8, 80a/15, 133a/12
cazāsın bér- 56a/15
çerik bér- 28b/10
dād bér- 90a/1
dādın bér- 32a/11, 43a/4, 91a/5, 92b/13, 123a/16, 126b/13
dādıñızı bér- 89b/14
dam bér- 34a/11
dast bér- 32b/9
direm bér- 94a/3
élikdin bér- 107b/6
fayṣal bér- 31a/14, 67b/15
furṣat bér- 35a/12, 145a/8
ġusl bér- 17a/5
gūş-tāb bér- 26a/9
ḫabar bér- 14b/2, 20a/2, 22b/17, 63b/1, 110b/15, 124a/11, 141a/2
ḥaḳārat bér- 99b/17
ḫalāṣlıḳ bér- 78b/13
ḫarāc bér- 65a/8
ın'ām bér- 43a/11
ın'āmlar bér- 42a/3
ınṣāf bér- 94a/5
ıntıẓām bér- 36b/17
ḳarār bér- 16b/12, 27a/11
ḳażā bér- 50a/17
kéñeş bér- 68b/11
ḳızın bér- 88a/8
ḳolıdın bér- 67b/17
kömek bér- 106b/15
köñül bér- 25b/14
körünüş bér- 70a/11
küşād bér- 40a/16
laḳab bér- 61a/15, 86b/12, 89b/10, 89b/6
madad bér- 38a/16, 54b/6, 86a/10, 109a/11
marsūm bér- 91a/13
muḫallış bér- 99b/1, 117a/16
mumtāzlıġ bér- 2a/16
nacāt bér- 93b/10
nān bér- 106a/12
nışān bér- 11a/4, 23a/14, 72b/9, 152a/1
nıẓām bér- 32a/14, 60b/2, 64b/11
numāyış bér- 49a/4
orun bér- 45a/3, 58b/16
pand bér- 88a/1
rad bér- 92b/3
ravāc bér- 46a/4, 58a/3, 73b/2, 151a/2
rıżā bér- 15b/12, 115a/9, 117a/10
ruḫṣat bér- 147a/1
ruşvat bér- 146a/15
rūy bér- 145a/3
salām bér- 33a/10
sar-ancām bér- 29a/15, 44b/14, 59a/14, 60b/6, 90b/5
ṣayḳal bér- 13b/1
süt bér- 26a/4
şest bér- 62a/10
şikest bér- 52b/7, 60a/9, 62a/10, 67b/8, 72b/6, 76b/7, 87a/12, 129a/1, 144a/9, 148a/7
şist bér- 80b/8
tanbīh bér- 48b/11

tartīb bér- 26a/13, 30a/15, 30a/9, 34a/11, 42a/2, 61b/5, 68a/4, 91b/13, 97b/10, 103b/6, 118a/17, 137b/4, 152b/10, 153a/2

tekmīl bér- 141b/10

terkīb bér- 2a/7

teskīn bér- 141b/5

toy bér- 118b/3, 118b/4, 135b/1

ulūfa bér- 52a/17

ün bér- 11a/3

vaẓīfa bér- 90b/9

yer bér- 56b/16, 59a/11

yol bér- 15a/5, 150b/9

zakāt bér- 47b/9

zar bér- 62b/5, 89a/17

zayn bér- 3b/16

żıyā bér- 13a/17

zıynat bér- 2b/12, 8b/12, 35b/12

[=155]

ber-geşte Far. Yüz çevirmiş, tersine dönmüş.

b.+niñ (aʿdā-yı davlat-ı ber-geşte) 126a/11

[=1]

Berdalı Bég k.a. Şir Dalı Biy'in kardeşidir. Krş. Berdi ʿAlī

b.+niñ 71b/10

[=1]

Berdiş Atalıḳ k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır.

b. 131a/15

[=1]

Berdi ʿAlī bk. Berdalı Bég

b. 71b/10

[=1]

Berdi Bég bk. Berdi Bég Ḫan

b. 44b/4

b.+de 44b/3

[=2]

Berdi Bég Ḫan k.a. Canı Beg Han'ın oğludur. Babasından sonra Saray'da tahta oturdu. Tüm erkek akrabalarını öldürttü. Böylece Batu Han nesli sona ermiş oldu. Krş. Berdi Bég

b. 44a/14, 90b/2

b.+ġaça 38b/14

b.+nı 44a/11

b.+nıñ 44a/12, 90b/5

[=6]

Bérdiş Bég k.a. Kutluk Biy'in oğludur. Bk. Ḳutluḳ Biy

b. 91a/8

[=1]

bereket Ar. Bereket, bolluk, uğur.

b.-i ʿadl 12a/11

[=1]

berg Far. 1. Yaprak.

b. beri 115b/15

2. Güç, kuvvet; azm, kasd.

b. (sāz u berg) 42b/14

[=2]

berg-gāh Far. Yaprakların olduğu yer.

b. 5b/16

[=1]

beri Belli bir yerden ve zamandan bu yana.

b. (-dın beri) 12b/2, 47b/6, 76a/8, 76b/8, 89a/13, 100a/4, 122b/17, 149a/3
b. (-din beri) 135a/6
[=9]
béril- Verilmek.
b.-medi 106b/16
b.-miş 89b/11
b.-se 31b/5
[=3]
taġyīr béril- 89b/11
[=1]
bériş Verme, veriş.
b. ayvānı 134b/4
[=1]
bérk Sağlam, dayanıklı, sıkı.
b. 47b/11
b. taġ 28a/17
b. yer 28b/2, 28b/4
[=4]
bérkit- Sağlamlaştırmak, güçlendirmek.
b.-ip 141a/5
[=1]
béş Beş (sayı).
b. 9b/5, 21a/11, 38b/11, 48a/5, 51b/1, 64a/7, 68a/12, 71a/6, 72a/10, 78b/10, 80b/17, 84b/15, 92b/15, 96a/6, 98b/17, 99a/13, 100a/2, 105b/11, 117b/11, 131a/10, 135b/3
b. (altmış béş) 19b/17
b. (ikki miñ béş yüz) 21b/13
b. (ḳırḳ béş) 17b/17, 90b/3
b. (miñ béş yüz) 21b/14, 100a/17
b. (on béş) 40a/1, 51a/10, 59b/13, 60a/4, 88b/12, 91a/15, 105b/6, 136b/17
b. (on béş miñ) 11b/11
b. (otuz béş) 86b/7
b. (tört béş) 80a/17
b. (yigirme béş) 40a/8, 41b/17, 42a/15, 53a/9, 69a/15, 95b/16, 155b/11
b. altı 102b/7
b. altı miñ 111a/8
b.+de (altı yüz on béş) 39a/15, 86a/14
b.+de (miñ béş) 54b/2
b.+de (miñ dağı ikki yüz on béş) 156a/6
b.+de (miñ dağı yüz on béş) 65a/4
b.+de (miñ dağı yüz yigirme béş) 65b/9
b.+de (miñ ikki yüz béş) 83a/9
b.+de (miñ yüz seksen béş) 115a/4
b.+de (miñ yüz yetmiş béş) 97a/17
b.+de (toḳḳuz yüz ḳırḳ béş) 49a/17
b.+de (toḳuz yüz altmış béş) 52b/1
b.+de (yetti yüz yigirme béş) 43a/7
b.+de érdi (éllik béş) 90b/11
b.+de érdi (otuz béş) 89b/3
b. érdi 90b/11

b.+ġa (sékkiz yüz altmış béş) 19a/11
b.+ġa (üç yüz altmış béş) 20a/1
b.+ide (on béş) 57b/10
b. miñ 66b/10, 68a/8, 73a/11
b. on 61b/3, 72b/10
b. on kişi 38a/7
b. yarım 74b/6, 75a/16
b. yüz 22a/15, 52b/6, 100b/5, 131b/6
b. yüz ḳırḳ toḳuz 38b/17
b. yüz toḳsan toḳḳuz 38b/15, 39a/7
[=80]

béşik Beşik.
b. içre 26a/11
[=1]

béşlençi Beşinci.
b. 38b/12, 44b/6, 74a/2
b. bāb 9b/14
[=4]

Béş Arıġ bk. Béş Arıḳ
b. 112a/16, 130a/13
[=2]

Béş Arıḳ y.a. Hezaresp'in batısındaki bir bölgenin adı. Krş. Béş Arıġ
b. 68b/4, 100a/11
b.+nıñ 119a/8, 119b/7
[=4]

Béş Ḳalʿa y.a. Hezaresp, Hankah, Ürgenç, Kat ve Şahabad'e ek olarak Hive ve Gürlen'in ortak ismi (Başka bir kaynağa göre bu beş şehir Hive, Ürgenç, Şahabad, Kat ve Gürlen'den oluşmaktadır.)
b. 69a/9, 69b/4, 71a/9, 76b/10, 76b/2, 79b/4, 98b/4, 100b/12, 140b/10
b.+da 79a/17
b.+dın 73a/4, 73a/9
b.+ġa 74a/5, 79a/16, 128b/11
b. ḳasdıġa 68a/12, 71a/8
b.+nı 95a/4
b.+nıñ 75b/5, 101a/14
[=20]

Béş Tam y.a. Yeni Yaf yakınlarında bir vadi.
b. ḳırı 144a/1
[=1]

béze- Süslemek.
b.-diler 76a/14
[=1]

bıçaḳla- Bıçaklamak, bıçak saplamak.
b.-p 117b/14
[=1]

bıdʿat (< Ar. bidʿat) Sonradan çıkarılan alışkanlıklar, kurallar. (Olumsuz anlamda kullanılır.)
b. 16a/5, 84a/12
b.-ı maẕmūma 12b/3
[=3]

bıdʿatī Far. Bir bid'at.
b. (gerd-i bıdʿatī) 40b/9
[=1]

bıdāyat (< Ar. bidāyat) Başlangıç.
b. 1b/10
b. u nıhāyat 1b/8

[=2]

bıh-būd Far. Sağlık, sağlam.

b. 122a/14

b.+ı 120a/17

b.+ın 122a/14

[=3]

bi'l-cumla Ar. Tümüyle.

b. 111a/17

[=1]

bi'l-favr Ar. Hemen, derhal, beklemeksizin.

b. 88a/4

[=1]

bi'l-ıstıḳlāl (< Ar. bi'l-istiḳlāl) Hür olarak, tek başına, bağımsız bir şekilde.

b. 121b/11

b. bol- (ḥākim-i bi'l-ıstıḳlāl) 100a/10

b. durur érdi (ḥākim-i bi'l-ıstıḳlāl) 62b/17

b. ét- (ḥākim-i bi'l-ıstıḳlāl) 140a/6

b. ḳıl- (ḥākim-i bi'l-ıstıḳlāl) 94b/7

[=5]

bılā-ġāya (< Ar. bilā-ġāya) Gayesiz; sayısız, çok fazla.

b. bile (ın'āmāt-ı bılā-ġāya) 63a/2

[=1]

bılād (< Ar. bilād) Beldeler, memleketler.

b. (ḳılā' u bılād) 105b/2

b.-ı Ḫıṭā 39a/14

b.-ı Ḫ(v)ārazm 50a/12, 95a/7

b.-ı Uyġur 41a/1

b. ahlı (ḳılā' u bılād) 65a/8

b.+ı 79b/4, 130a/13

b.+ıdın 70a/11

b.+ıġaça 39b/7

b.+ın 54a/12, 68b/4

b. u mużāfāt 113b/16

[=13]

Bılāl k.a. Ürgenç padişahı Hasan Kulı Han'ın büyük oğludur. Han'a baş kaldıran diğer şehzaler Ürgenç'i ele geçirince babasıyla beraber onu öldürdüler.

b. bile 47b/3

[=1]

Bılḳīs-nısbat Far. Saba Melikesi, güzelliğiyle meşhur Belkis gibi, Belkis'e benzer.

b.+ın (ciger-göşe-i Bılḳīs-nısbat) 80a/1

[=1]

bınā (< Ar. binā') Bina, yapı.

b. 150b/6

b.-yı calālat 82b/2

b.-yı davlat 139a/3

b.-yı sust 2a/3

b.-yı vucūd 125b/14

b. bol- 62b/13

b.+da 8a/15

b. érür 8b/5

b. ét- 19b/13

b. ḳıl- 21a/14, 23a/2, 23a/5, 53b/3, 55b/14, 135a/12
b. ḳıldur- 50a/14, 63a/4
b.+sı 8a/14, 53a/16, 146b/12
b.+sıġa (felek bınāsı) 135a/12
b. tap- 17b/13
b. üzre 2a/3
[=23]

bınāan ʿalayh (< Ar. bināʾan ʿalayhi) Bu yüzden, bundan dolayı.
b. 9b/5, 49a/10, 66a/12
[=3]

bırādar-zāda Far. Yeğen, erkek kardeşin oğlu.
b.+sıdın soñra 42b/15, 47b/4
b.+sı durur érdi 74a/10
[=3]

bıryān Far. Kızartılmış.
b.-ı nemek-sūd 30b/3
b. bol- "kızarmak" 101a/6
[=2]

bi'ş-şabāt Ar. Kararlı, sebatlı, dayanıklı.
b. (kātib-i bi'ş-şabāt) 13b/9
[=1]

Bısṭām y.a. İran'da Esferayin yakınlarında bir yer.
b. 54b/3
b. üsti 58a/14
[=2]

bıstar Far. Yatak.
b.-ı maraż 101b/16, 152b/8
b.-ı zaḥmat 141a/16
b.+da 26b/6
[=4]

bısyār Far. Fazla, çok. Krş. busyār
b. 23a/4, 154a/10, 155a/4
b. (camʿıyyat-ı bısyār) 50a/10
b. (fitna-ı bısyār) 98a/12
b. (ġanāyım-ı bısyār) 67a/7, 68a/6
b. (maşaḳḳat-ı bısyār) 127a/13, 136a/3
b. (muḥāraba-ı bısyār) 81a/9
b. (muḥārabāt-ı bısyār) 119b/12, 124b/16, 146a/5
b. (muḳātalāt-ı bısyār) 82b/14
b. (pīş-keş-i bısyār) 41b/2
b. (tuḥaf-ı bısyār) 61a/5
b. bile (ġanāyım-ı bısyār) 48b/6, 60b/3, 71b/5
b. édi 7a/15
b. eyle- (taṣḥīḥ-ı bısyār) 125b/4
[=21]

bi-aḳṣa'l-ġāyat Ar. Gayenin en ileri, en büyüğü ile.
b. 152b/3
[=1]

bi-ḥamduli'llāh Ar. Allah'ın hamdi ile.
b. 18a/12
[=1]

bi-ḥurmati'n-nabiyyi ve ālihi'l-amcād Ar. Peygamberin ve onun şerefli soyunun hürmeti ile.
b. 3a/1
[=1]

bi-ʿināyati'l-Meliki'l-Mannān Ar. Melik ve Mennan olan Allah'ın yardımıyla.

b. 96a/13, 147a/16

[=2]

bi-ʿināyāti'l-Meliki'l-Mustaʿān Ar. Melik ve Müstean olan Allah'ın yardımıyla.

b. 10a/11

[=1]

bi-nuṣrati'l-Meliki'l-Mustaʿān Ar. Melik ve Mennan olan Allah'ın yardımıyla.

b. 81b/14

[=1]

bi'ż-żarūra Ar. Zorunlu olarak.

b. 27a/13, 93b/1

[=2]

bī-andaza Faz. Ölçüsüz, çok fazla.

b. (günāh-ı bī-andāza) 13a/3

[=1]

bī-bāk Far. Korkusuz.

b. (ne bī-bāk) 150b/9

b.+ġa (ḫayl-ı bī-bāk) 150b/8

b. u seffāk 55b/8

[=3]

bī-bāk-maşrab Far. Korkusuz yaratılışlı.

b. 63a/11

[=1]

bī-baş Far. Başsız, lidersiz.

b. (avbāş-ı bī-baş) 55b/9

[=1]

bī-bunyād Far. Köksüz, temelsiz.

b. 98a/5

b. durur 8a/14

b. durur érdi 135a/7

[=3]

bī-cān Far. Cansız.

b. érür 13b/5

[=1]

bī-çāra Far. Çaresiz, zavallı.

b. 107a/6

b.+lar 107a/10

b.+nı 112b/16

b.+nıñ 106a/1

[=4]

bī-çūn Far. Sebepsiz, zamansız.

b. (Ḥażrat-ı ḫālıḳ-ı bī-çun) 18b/6

b. (ırāda-ı ḫālıḳ-ı bī-çun) 14a/1

b.+nıñ (kādır-ı bī-çun) 34a/13

[=3]

bī-dād Far. Zulüm.

b. 113a/1

b. (ẓulm u bī-dād) 42b/16

b. ét- (dafʿ-ı bī-dād) 57b/6

b.+ġa (ẓulm u bī-dād) 115a/8

b. u ẓulm 64a/3

[=5]

bī-dām Far. Tuzaksız, kapansız.

b. u ḳayd 121b/1

[=1]

bī-dār Far. Uyanık.

b. bol- 130a/16

b.+ıdın (ṭālıʿ-ı bī-dār) 123b/9

[=2]

bī-dārlıġ Uyanıklık.

b. 123b/15

[=1]

bī-davlat Far. Mutsuz, devletsiz, saadetsiz.

b. 133b/10

b.+nıñ 138a/8
[=2]
bī-dıl Far. Aşık.
b.+lar 8a/13
b.+lar (ʿāşıḳ-ı bī-dıl) 33b/12
[=2]
bī-dırīġ Far. Esirgeme.
b. 30a/5, 33b/3
b. bile (tīġ-ı bī-dırīġ) 49a/2, 126a/1
[=4]
bī-direng Far. Durmayan, oyalanmayan, çabuk.
b. 150a/11
[=1]
bī-edeblik Edepsizlik, terbiyesizlik.
b. 138b/17
[=1]
bī-gevher Far. Cevhersiz.
b. 68a/2
[=1]
bī-ġaraż Far. Tarafsız, garazsız.
b. 88a/2
[=1]
bī-ġāyat Far. Sonsuz.
b.+ıġa (kerem-i bī-ġāyat) 40b/8
b.+ı bile (ıḥsān-ı bī-ġāyatı) 8a/11
[=2]
bī-ḫabar Far. Habersiz.
b. 48b/16, 123a/11
b. durur érdiler 149b/14
b. u bī-ızn 141a/17
[=4]
bī-ḥad (< Far. bī-ḥadd) Sınırsız, hadsiz.
b. (ḫayl-ı bī-ḥad) 52b/13
b. (bī-ḥadd u ʿad) 38a/16
b. (bī-ḥadd u bī-şumār) 10b/17
[=3]
bī-ḫānmān Far. Evsiz barksız, yurtsuz.
b. ḳıl- 47a/8
[=1]
bī-ḥayā Far. Utanmaz, hayasız.
b.+dın 107a/4
[=1]
bī-ḫod Far. Baygın, kendinden geçme, kendinde olmama.
b. bol- 8a/8, 136b/8
[=2]
bī-hūda Far. Boşuna, beyhude.
b. 77b/3
b. (ışġālāt-ı bī-hūda) 2b/8
b. (küfr-i bī-hūda) 4a/1
[=3]
bī-ḫurram Far. Üzgün, mutsuz.
b. (şāh-ı bī-ḫurram) 144a/9
[=1]
bī-ḥuṣūl Far. Meydana gelmeme, ortaya çıkmama.
b.-ı murād 98b/14
[=1]
bī-hūş Far. Kendinden geçme, sarhoş olma.
b. ol- 5b/11
[=1]
bī-ıḫtıyār Far. Farkında olmadan, ister istemez.
b. 9a/13, 62a/17
[=2]

bī-ıḥtıyāṭ Far. Tedbirsiz.
b. 144a/9
[=1]
bī-ʿıllat Far. Sebepsiz.
b.+ı (ırādat-ı bī-ʿıllat) 2a/13
[=1]
bī-ıştıbāh Far. Şüphesiz, kesinlikle.
b. 39a/11
[=1]
bī-ıẕn Far. İzinsiz, habersiz.
b. 75a/11
b. ḳıl- (bī-ḫabar u bī-ıẕn) 141a/17
[=2]
bī-īmān Far. İmansız.
b. (Rāfiżī-ı bī-īmān) 67a/3
[=1]
bī-kār Far. İşsiz, boş, serseri.
b. 144a/16
b.+ġa 126b/11
[=2]
bī-ḳarār Far. Kararsız, şaşkın.
b. durur érdi (mużṭarıb u bī-ḳarār) 16b/2
[=1]
bī-ḳarārlıġ Kararsızlık, şaşkınlık.
b. 9a/2
[=1]
bī-kerān Far. Sınırsız, sayısız. Krş. bī-kerāna
b. (ḫazāyın-ı bī-kerān) 31a/16
b. (mavāhıb-ı bī-kerān) 37b/7
b. (sıpāh-ı bī-kerān) 38b/7
b. bile (leşker-i bī-kerān) 47b/9
b. bile (sıpāh-ı bī-kerān) 88a/15
b. çék- (sıpāh-ı bī-kerān) 67a/5
b.+ġa (ṣaḥrā-yı bī-kerān) 2b/11
b.+ıdın (daryā-yı bī-kerān) 1b/11
b.+ıdın (leşker-i bī-kerān) 10b/14
[=9]
bī-kerāna Far. Sınırsız, sayısız. Krş. bī-kerān
b. (avāṭıf-ı bī-kerāna) 66a/9, 73b/14
b. bile (ʿavāṭıf-ı bī-kerāna) 142a/8
b.+sı bile (ʿavāṭıf-ı bī-kerānası) 138a/15
[=4]
bī-külfet Far. Zahmetsiz.
b. 34a/14
[=1]
bī-maşvarat Far. Danışmaksızın.
b. 94b/5, 138b/8
[=2]
bī-mıṣāl Far. Benzersiz, örneksiz.
b.+ı (ẕāt-ı bī-mıṣāl) 1b/9
[=1]
bī-mıṣālī Far. Bir benzersiz.
b. 1b/10
[=1]
bī-mudārā Far. İkiyüzlü olmama, dürüst olma.
b. bol- 135a/16
[=1]
bī-muntahā Far. Sonsuz.
b. bile (talaẕẕuẕāt-ı bī-muntahā) 97b/17
[=1]

bī-muruvvatlıḳ Far. İyilik yapmama durumu, kötü düşünceli olma hâli.

b.+ıdın (şamātat u bī-muruvvatlıġ) 108a/5

[=1]

bī-navā Far. Zavallı, çaresiz, muhtaç.

b. 153b/10

[=1]

bī-navāyī Far. Zavallılık, çaresizlik.

b. (ḥaḳīr u bī-navāyī) 7a/11

[=1]

bī-naẓīr Far. Benzersiz, eşsiz.

b. (amīr-ı bī-naẓīr) 60b/1

b. durur érdi 77a/7

b. érdi (dānā-yı bī-naẓīr) 35a/3

b.+nıñ (amīr-ı bī-naẓīr) 121b/6

b.+nıñ (vazīr-ı bī-naẓīr) 31b/9

[=5]

bī-nıhāya Far. Sonsuz. Krş. bī-nıhāyat

b. (ʿınāyāt-ı bī-nıhāya) 63a/1

[=1]

bī-nıhāyat Far. Sonsuz, çok fazla. Krş. bī-nıhāya

b. 48a/8, 139a/17

[=2]

bī-nışān Far. Nişansız, izsiz.

b. (cavhar-ı bī-nışān) 13a/12

[=1]

bī-nıyāz Far. Duasız, yalvarmayan.

b. érür 12a/1

[=1]

bī-nıyāzlıġ Duasız olma durumu, yalvarmazlık.

b. 39a/3

[=1]

bī-parvālıġ Korkusuzluk, çekinmeme.

b. 4b/8

[=1]

bī-pāyān Far. Sonsuz.

b. (ʿaṭāyā-yı bī-pāyān) 37b/7

b. bile (usār-ı bī-pāyān) 59b/11

b. durur 13a/7

[=3]

bī-rāhlıḳ Azgınlık, yoldan sapmaklık, fesat.

b. ḳıl- (fasād u bī-rāhlıḳ) 87b/11

[=1]

bi-ra'yu'l-ʿayn Ar. Kendi gözüyle görerek.

b. 36b/6

[=1]

bī-rıyā Far. Gösterişsiz, samimi.

b.+mız (duʿā-yı bī-rıyā) 62b/2

[=1]

bī-saʿādat Far. Huzursuz, mutsuz.

b. (bad-sirişt u bī-saʿādat) 56a/14

[=1]

bī-sabab Far. Sebepsiz, nedensiz.

b. 69b/15

[=1]

bī-sutūn Far. Sütunsüz, direksiz.

b.+ın (kevn-i ayvān-ı bī-sutūn) 2a/9

[=1]

bī-şerīkī Far. Bir ortaksız.

b. 1b/10

[=1]

bī-şumār Far. Sayısız.

b. 60a/15

b. (bī-ḥadd u bī-şumār) 10b/17

b. (marāṣī-ı bī-şumār) 153a/2

b. (muḳātalāt-ı bī-şumār) 119b/12, 146a/6

b. (usār-ı bī-şumār) 67a/7

b. bile (davlat-ı bī-şumār) 50a/10

b. bile (pīş-keş-i bī-şumār) 61a/5

b. bile (şuʿūbat-ı bī-şumār) 127a/13

b. bile (tuḥaf-ı bī-şumār) 41b/3

b. bile (usār-ı bī-şumār) 68a/6

b. ḳıl- (muḥārabāt-ı bī-şumār) 82b/15

b. ḳıl- (muḳātala-ı bī-şumār) 81a/9

b. ḳıl- (muḳātalāt-ı bī-şumār) 124b/16

b.+nı (şuʿūbat-ı bī-şumār) 136a/3

[=15]

bī-tāb Far. Yorgun, takatsiz.

b. bol- 93a/17

b. ol- 27b/6

[=2]

bī-tadbīr Far. Tedbirsiz, ihtiyatsız.

b.+nıñ (amīr-ı bī-tadbīr) 117b/12

[=1]

bī-taġyīr Far. Değişmeksizin.

b. bol- 148b/1

[=1]

bī-ṭāḳat Far. Takatsiz, yorgun, tükenmiş.

b. bol- 48b/15

[=1]

bī-vafā Far. Vefasız.

b.+dın 107a/3

[=1]

bī-vafālıġ Vefasızlık.

b. 68b/13

b.+dadur 107a/1

b. ḳıl- 62a/3, 68b/10

[=4]

bī-vāsıṭa Far. Sebepsiz.

b. 67a/13, 118b/2

[=2]

bī-zīr Far. (Enstrümanlarda kullanılan) İnce kirişsiz.

b. u bam 65a/14

[=1]

bīʿat Ar. Birisinin hükümdarlığını kabul etmek.

b.+ıġa 140b/5

b. ḳıl- 46a/16, 65b/7

[=3]

biġāna Far. Yabancı, uzak.

b.+larġa 135b/17

b. ḳıl- 54a/10

[=2]

bihī Far. Ayva.

b. 54a/1

[=1]

bil- 1. Bilmek.

b.-diler 116a/2

b.-dim 8a/6

b.-iben 114b/13

b.-ip 27a/5, 100a/6, 101b/4, 116b/1, 124a/16, 132b/9, 142a/6

b.-medi 119a/2

b.-megey 88b/5
b.-mekniñ 27a/7
b.-mes durur érdi 18b/8
b.-mey 63b/10
b.-mey durur 26b/2
b.-se 88b/5
b.-ür 13b/2, 122a/14
b.-ür men 93b/11
[=20]
2. Anlamak, sezmek, idrak etmek.
b.-di 48b/17
b.-diler 33a/14
b.-ip 63a/15
b.-medi 44b/1
b.-mek 91a/8
[=5]
3. Bir işin ehli olmak.
b.-ür érdi 90b/1
[=1]
4. Sanmak, kabul etmek, saymak.
b. 102b/17
b.-ip 96b/15, 125a/6, 135b/14, 142b/2
[=5]
5. Tanımak.
b.-ip 127b/11
[=1]
6. Takdir etmek.
b.-mes 146b/7
[=1]
7. Muktedir olmak (Yeterlik yardımcı fiili olarak).
b.-medi 74a/6
b.-mediler 101a/10
b.-meyin 73b/3
[=3]
çıḳara bil- 74a/6
dost bil- 27a/7
furṣatnı muġtanım bil- 27a/5
ġanīmat bil- 100a/6, 142a/6
ḥaddın bil- 124a/16
ḥısābın bil- 18b/8
ḳıla bil- 101a/10
maṣlaḥat bil- 116a/2, 119a/2
mubārek bil- 101b/4
muġtanım bil- 114b/13, 132b/9
tüze bil- 73b/3
yaḳīn bil- 93b/11
[=15]

bi'l-külli Tamamen, büsbütün.
b. 77b/13
b. 139a/2
[=2]

bile İle. Krş. ile, birle, bilen.
Yalın sözlerle
b. 2a/13, 2a/14, 2a/16, 2b/10, 5a/6, 5a/5, 7a/12, 9b/3, 14a/17, 18a/10, 22b/17, 24b/5, 28b/17, 29a/15, 30a/6, 33a/12, 33b/1, 37b/13, 39b/8, 42a/12, 43a/4, 48a/10, 48b/3, 50a/10, 50a/4, 53a/13, 60b/3, 66b/6, 67a/14, 69b/13, 69b/4, 75b/10, 77b/14, 78b/5, 80a/4, 81a/15, 87b/15, 87b/3, 88a/12, 91b/12, 97b/12, 97b/2, 98a/6, 99b/17, 100a/10,

101b/14, 102b/4, 103a/17, 109b/17, 110a/6, 110b/16, 117b/14, 117b/6, 119a/10, 119a/6, 119b/11, 119b/17, 123b/2, 125b/13, 127a/13, 128a/5, 130a/17, 132b/8, 133b/6, 140b/10, 142a/12, 144b/17, 145b/3, 149a/17, 151b/9, 6b/8, 6b/9, 7b/12, 9a/1, 9a/3, 10a/13, 10a/6, 10a/7, 10b/10, 11a/15, 11a/16, 11b/12, 11b/14, 12a/1, 12a/11, 12b/5, 13a/1, 13b/1, 14a/14, 15b/10, 15b/10, 16a/2, 17a/1, 17b/6, 18a/11, 18a/7, 18b/13, 19b/12, 21a/14, 21a/2, 21b/8, 22a/11, 22b/1, 23a/5, 23a/9, 23b/6, 23b/9, 25a/11, 26a/15, 26a/16, 27a/15, 27b/14, 28a/12, 29b/8, 32b/14, 33a/12, 33a/9, 33b/12, 33b/12, 33b/8, 34a/10, 34b/14, 35b/16, 37a/7, 37b/12, 37b/15, 37b/7, 40a/5, 40b/16, 41a/6, 41b/12, 42a/6, 42a/8, 42b/5, 42b/5, 42b/7, 43a/1, 43b/17, 44a/12, 44b/11, 45a/15, 45b/15, 45b/9, 46b/13, 46b/15, 46b/5, 46b/7, 47a/6, 47b/3, 47b/9, 48a/10, 48a/14, 48a/8, 48b/15, 48b/2, 48b/4, 48b/6, 48b/9, 49a/2, 49a/5, 49b/10, 49b/11, 49b/17, 49b/5, 50a/6, 51a/1, 51a/12, 51b/14, 51b/8, 51b/9, 52a/2, 52b/10, 52b/10, 52b/16, 52b/17, 52b/6, 52b/9, 53a/12, 53a/4, 54a/12, 54a/16, 54a/16, 54b/7, 54b/9, 55b/15, 55b/2, 56a/1, 56b/6, 57b/13, 58a/9, 58b/8, 59a/16, 59a/17, 59b/11, 59b/16, 59b/7, 59b/8, 60a/1, 60a/2, 60a/3, 60a/8, 60a/8, 60b/9, 61a/5, 61b/11, 61b/11, 62a/16, 62b/17, 62b/17, 62b/3, 63a/12, 63a/13, 63a/15, 63a/2, 63b/11, 63b/8, 64a/10, 64a/14, 64b/16, 64b/17, 65a/17, 66a/10, 66b/10, 66b/11, 66b/14, 66b/15, 66b/9, 67a/1, 67a/15, 67a/3, 67a/8, 67b/11, 67b/13, 67b/7, 67b/9, 68a/1, 68a/15, 68a/6, 68b/15, 68b/3, 69a/1, 69a/9, 69b/16, 69b/2, 69b/9, 70b/5, 71a/12, 71a/17, 71a/3, 71a/6, 71b/5, 72a/2, 72a/3, 72a/9, 72b/11, 72b/15, 72b/15, 72b/7, 73a/4, 73b/10, 73b/8, 73b/9, 74a/1, 74b/13, 74b/6, 74b/8, 75a/13, 75a/16, 75a/7, 75b/11, 76a/12, 76a/13, 76a/15, 76b/1, 76b/4, 77a/1, 77a/10, 77a/3, 77a/9, 77b/3, 77b/3, 77b/5, 78b/3, 78b/8, 79a/11, 79a/3, 79a/7, 79a/9, 80b/14, 81a/3, 81a/4, 81a/5, 81b/3, 81b/6, 82b/13, 82b/14, 82b/4, 85a/16, 86a/14, 86a/16, 86a/17, 86a/7, 86b/15, 86b/5, 87a/17, 87b/9, 88a/15, 88a/4, 88a/5, 88b/13, 88b/6, 89b/14,

90a/2, 90a/9, 90b/10, 90b/11, 90b/15, 90b/4, 91a/3, 91b/11, 91b/14, 92b/13, 92b/17, 93a/10, 93a/2, 93b/10, 93b/16, 93b/3, 94b/3, 95a/16, 95a/6, 95b/15, 96a/1, 96b/10, 96b/8, 97a/10, 97a/2, 97a/3, 97a/8, 97b/11, 97b/17, 98a/2, 98b/12, 98b/16, 98b/3, 98b/6, 99a/11, 99a/15, 99b/17, 99b/5, 99b/7, 99b/9, 100a/17, 100a/6, 100a/7, 100b/11, 100b/5, 100b/6, 101a/12, 101a/9, 101b/11, 101b/2, 101b/9, 102a/2, 102a/5, 103a/13, 103a/15, 103a/8, 103a/8, 103b/10, 104a/16, 104a/9, 105b/11, 105b/14, 106b/2, 107a/10, 107b/12, 107b/13, 107b/16, 107b/17, 108a/10, 108a/14, 108b/13, 108b/15, 108b/15, 108b/7, 108b/9, 109b/1, 109b/12, 109b/17, 110a/1, 110a/14, 110a/15, 110a/2, 110b/2, 110b/4, 110b/7, 110b/8, 111a/5, 111b/10, 111b/7, 112a/17, 112a/2, 112a/4, 112a/8, 112b/12, 112b/14, 112b/2, 112b/6, 113a/4, 113a/5, 113a/6, 113b/3, 113b/3, 113b/8, 114a/15, 114b/13, 115a/12, 115a/15, 115b/2, 115b/5, 116b/10, 116b/3, 116b/6, 116b/7, 118a/10, 118a/13, 118a/2, 118b/4, 119a/9, 119b/8, 120a/6, 120b/13, 120b/14, 120b/15, 121a/1, 121a/10, 121a/14, 121a/16, 121a/4, 121a/6, 121b/4, 122a/1, 122a/5, 122b/13, 122b/16, 122b/4, 122b/6, 122b/9, 123a/11, 123a/14, 123a/2, 123a/3, 123a/9, 123b/1, 123b/15, 123b/5, 123b/8, 124b/14, 124b/16, 124b/9, 125a/2, 125b/16, 126a/1, 126a/3, 126a/5, 126b/2, 126b/5, 126b/5, 127a/15, 127a/17, 127b/11, 127b/13, 127b/15, 127b/3, 127b/5, 127b/6, 127b/7, 128a/12, 128a/2, 128b/12, 128b/17, 128b/4, 128b/7, 128b/8, 129a/10, 129a/2, 129b/12, 129b/2, 129b/7, 129b/9, 130a/9, 130b/6, 131a/10, 131a/4, 131b/15, 131b/15, 131b/3, 132a/11, 132a/14, 132a/4, 132a/9, 132b/1, 132b/15, 132b/4, 134a/8, 134b/9, 135a/3, 136a/5, 136b/1, 137b/12, 137b/13, 137b/15, 137b/16, 138a/12, 138b/13, 140a/11, 140a/12, 140b/12, 140b/14, 140b/15, 140b/5, 141a/14, 141b/11, 141b/9, 142a/15, 142a/8, 142b/11, 142b/13, 142b/16, 142b/8, 142b/9, 143a/10, 143a/11, 143a/14, 143b/11, 143b/13, 143b/14,

143b/14, 143b/2, 143b/9, 144a/1, 144a/12, 144b/12, 144b/13, 144b/14, 144b/4, 144b/9, 145a/16, 145a/2, 145b/16, 145b/6, 145b/8, 145b/9, 146a/16, 146a/5, 146b/1, 146b/11, 146b/17, 147a/3, 147a/5, 147a/5, 147b/15, 148a/4, 148a/7, 148a/9, 148b/3, 149a/11, 149a/13, 149a/2, 149a/5, 149a/7, 149b/4, 150a/12, 150a/5, 150b/1, 150b/12, 150b/12, 151b/1, 151b/12, 151b/12, 151b/8, 152a/11, 152a/7, 152a/7, 153b/2, 155a/16, 155b/6

[=586]

İyelik ekli sözlerden sonra

b. 1b/11, 1b/3, 2a/11, 2a/16, 2a/8, 2b/1, 2b/16, 2b/2, 2b/9, 3b/11, 3b/2, 4b/15, 4b/17, 4b/8, 5a/13, 5a/14, 5a/15, 5a/16, 5a/4, 5a/8, 5a/9, 5a/9, 7a/13, 7a/14, 8b/10, 8b/12, 8b/13, 8b/15, 9a/7, 9b/4, 10a/5, 10b/11, 11b/1, 11b/1, 11b/15, 12a/6, 12a/7, 12b/17, 14a/12, 14a/5, 14a/6, 14b/1, 14b/15, 14b/16, 14b/5, 15a/6, 15a/9, 15b/11, 16a/10, 16a/3, 17a/15, 17b/1, 17b/13, 17b/9, 19a/10, 19a/2, 19b/13, 19b/6, 20b/12, 21a/6, 22a/2, 22a/3, 22a/5, 22b/16, 22b/5, 23a/1, 23a/4, 23b/5, 24a/17, 24b/15, 25a/5, 25a/6, 25b/2, 27b/11, 27b/12, 27b/8, 28a/2, 28a/9, 29a/1, 29b/1, 31a/11, 31a/12, 31a/14, 31a/9, 31b/16, 31b/9, 32a/11, 32b/12, 32b/9, 33a/15, 33a/16, 33a/8, 33b/10, 33b/11, 34a/14, 35b/12, 36a/7, 37a/5, 37b/13, 37b/9, 38a/1, 40b/11, 40b/12, 40b/13, 40b/9, 41a/4, 41a/5, 42a/5, 42b/2, 43a/13, 43a/3, 43b/1, 44a/16, 45a/10, 45a/14, 45b/12, 46a/2, 47a/10, 47b/3, 47b/4, 48b/10, 49a/1, 49a/12, 49a/6, 49b/2, 49b/7, 50a/6, 50b/1, 50b/8, 51a/5, 51b/12, 51b/17, 51b/4, 52a/12, 53a/11, 53a/14, 53a/15, 53a/9, 53b/7, 54b/4, 55b/9, 55b/9, 56a/17, 56a/6, 56a/7, 56b/1, 57b/12, 58a/14, 58a/3, 59b/1, 59b/1, 59b/8, 60a/12, 60a/12, 60b/17, 60b/2, 60b/7, 60b/8, 61b/12, 61b/17, 61b/9, 62a/5, 62b/10, 62b/11, 62b/4, 62b/5, 63a/10, 63b/14, 64a/12, 65a/6, 65b/5, 66b/2, 67a/5, 67b/12, 67b/14, 67b/3, 67b/6, 68a/10, 68a/12, 68a/5, 68b/15, 69a/1, 69a/11, 69a/14, 69a/7, 69b/2, 69b/6, 70b/14, 71a/13, 71a/8, 71a/9, 71b/3, 71b/9, 72a/7, 72b/5, 73b/14, 73b/7, 73b/8, 74a/4, 74a/7, 74b/14, 74b/2, 74b/3, 75a/8, 75b/2, 76a/16, 76b/16, 76b/6, 77a/4,

78a/17, 78a/6, 78b/10, 79a/3, 81a/10, 81a/9, 81b/1, 81b/11, 81b/12, 81b/15, 82b/1, 82b/16, 82b/6, 83a/1, 83a/12, 83b/11, 83b/16, 83b/17, 84a/2, 84a/3, 84b/11, 85b/1, 85b/2, 85b/4, 86a/15, 86a/6, 86a/8, 87a/12, 87a/14, 87a/15, 87a/3, 87b/16, 87b/4, 88b/15, 88b/16, 88b/2, 89a/2, 89b/13, 90a/10, 90a/2, 90b/10, 92b/7, 94a/2, 95a/16, 95a/4, 95b/1, 95b/10, 95b/13, 95b/15, 96a/17, 96a/7, 96b/1, 96b/16, 96b/17, 96b/7, 97a/16, 98a/11, 98a/11, 98a/14, 98b/11, 98b/17, 98b/5, 98b/7, 99a/11, 99a/13, 99a/3, 99a/7, 99b/2, 99b/3, 99b/4, 100a/12, 100a/5, 100a/6, 100b/13, 100b/3, 100b/9, 101b/13, 102a/13, 102a/14, 102a/9, 103a/3, 103a/3, 104a/11, 104b/4, 105a/16, 105a/7, 105a/9, 105b/9, 106b/13, 107a/13, 107a/6, 107a/7, 107b/13, 107b/2, 108b/5, 108b/9, 109a/7, 109a/8, 109b/10, 109b/3, 109b/4, 109b/6, 110a/3, 110a/7, 110a/9, 111b/15, 113a/12, 113a/14, 113a/7, 113b/11, 113b/6, 114a/17, 114a/3, 114a/3, 114a/6, 114a/8, 114b/16, 115a/5, 115b/11, 115b/3, 116a/1, 116a/13, 116a/15, 116a/5, 116a/6, 116b/1, 116b/13, 116b/4, 117a/3, 117a/8, 117b/11, 117b/12, 117b/13, 117b/17, 117b/5, 117b/6, 117b/8, 117b/8, 118a/11, 118a/4, 118a/9, 118b/14, 118b/16, 119a/1, 119b/1, 119b/10, 119b/12, 119b/14, 119b/7, 120a/9, 120b/10, 120b/7, 121a/10, 121a/15, 121a/9, 121b/10, 121b/12, 121b/13, 121b/9, 122a/3, 122b/11, 122b/2, 122b/9, 123a/4, 123b/13, 124a/10, 124a/15, 124a/17, 124a/2, 124a/9, 124b/12, 124b/3, 124b/5, 126a/11, 126a/13, 126b/17, 127a/12, 127a/5, 127a/6, 128a/16, 128a/5, 128b/5, 129a/3, 129b/3, 130a/4, 130a/6, 130a/7, 131a/16, 132b/11, 132b/14, 132b/14, 132b/17, 132b/3, 132b/4, 133a/15, 133a/2, 133b/15, 134a/16, 134a/17, 134a/3, 134a/7, 134b/11, 134b/13, 134b/15, 135a/7, 135b/10, 136b/6, 137a/15, 138a/15, 138b/10, 138b/5, 138b/7, 139b/14, 140a/8, 140b/14, 141a/10, 141a/11, 141a/12, 141a/2, 141b/15, 141b/16, 141b/5, 142b/3, 142b/4, 143a/16, 143b/16, 143b/3, 143b/6, 145a/6, 145b/15, 146a/11, 146a/8,

146b/15, 147a/14, 147a/9, 147b/2, 148a/1, 148a/12, 148b/2, 149a/17, 149a/4, 149a/6, 149b/16, 149b/8, 150a/9, 150b/7, 151a/11, 151a/12, 151a/13, 151a/17, 151b/4, 152a/8, 153a/17, 154a/8, 154b/10, 155b/7, 155b/7
[=466]
İlgi hâlinden sonra
b. 14b/15, 26b/6, 50b/7, 56b/13, 62a/13, 80b/12, 81a/7, 86b/2, 89b/5, 103b/1, 120b/13, 122b/17, 147b/11, 147b/5
[=14]
Bağlama edatı durumunda
b. 14a/16, 15a/12, 23b/1, 25a/10, 28a/16, 33b/15, 41b/14, 41b/8, 45b/16, 46b/10, 46b/16, 46b/9, 47a/3, 50a/1, 51a/11, 51b/12, 52b/4, 53b/17, 54a/3, 54a/5, 56b/5, 57b/11, 59a/5, 61b/5, 69b/5, 78b/14, 79a/8, 79b/15, 80a/14, 80a/9, 80b/11, 80b/5, 81a/13, 82a/1, 88a/14, 88a/4, 94a/16, 96b/2, 99a/5, 100b/12, 103a/14, 109b/2, 109b/8, 110a/13, 112a/6, 116a/7, 116b/10, 119a/13, 125a/13, 126a/8, 147b/9
[=51]

bilen İle. Krş. ile, birle, bile
b. 97a/11
[=1]

biliklig Bilgili.
b. édi 152a/5
[=1]

bīm Far. Korku.
b.+ıdın 3a/15, 5a/11, 60a/17
b. ol- 15a/16
[=4]

bīm-bar Far. Korkan.
b. 152a/6
b.-ı Ḥaḳ 18a/2
[=2]

bīmārlıġ Far. Hastalık
b. 46a/2
[=1]

bin (< Ar. bün) İki ismin arasında "oğul" anlamında kullanılır. Krş. ibn
b. 18b/2, 19a/14, 20a/14, 20a/5, 48b/1, 150b/16
[=6]

bīnış Far. Görüş, basiret, ileri görüşlülük.
b. (aṣḥāb-ı bīnış u fırāsat) 140a/2
[=1]

bir 1. Bir.
b. 1b/4, 1b/4, 1b/7, 3a/13, 3b/4, 3b/4, 5a/4, 5a/6, 5a/7, 5a/8, 6b/8, 6b/9, 7b/10, 8b/6, 9a/16, 9b/5, 9b/6, 11a/8, 11a/9, 12b/17, 12b/5, 14a/3, 16b/9, 17a/6, 18a/5, 18b/12, 21a/14, 21a/17, 21b/8, 22b/16, 22b/2, 22b/8, 23a/11, 23a/5, 23b/10, 25b/16, 26a/5, 26a/9, 26b/13, 27a/15,

27a/2, 27b/16, 28a/10, 28a/4, 28b/5, 28b/6, 28b/7, 29a/14, 29a/17, 29b/4, 29b/5, 30a/10, 30a/9, 30b/11, 30b/2, 31b/3, 33a/15, 33a/16, 33a/17, 33a/8, 33a/9, 33b/1, 33b/8, 34a/10, 34b/10, 34b/17, 35a/16, 35a/2, 40a/11, 40a/2, 41a/12, 44a/6, 44b/17, 45b/4, 46b/10, 47a/12, 48b/11, 48b/9, 50a/14, 50b/16, 51b/13, 52a/1, 52a/12, 52a/5, 52b/5, 53a/5, 54b/14, 56a/1, 56a/14, 57b/11, 57b/13, 58a/15, 58b/1, 58b/16, 58b/17, 58b/17, 58b/17, 59a/1, 59a/1, 60a/14, 61a/14, 61a/17, 61b/1, 61b/4, 61b/5, 62a/14, 62a/16, 62b/17, 62b/2, 62b/2, 62b/8, 63a/4, 63b/13, 63b/4, 65a/2, 67a/12, 68a/7, 69a/11, 69b/1, 70a/7, 70b/4, 70b/9, 71a/3, 71b/1, 71b/2, 72b/11, 73a/8, 75a/5, 76a/16, 76a/17, 76b/13, 76b/13, 76b/8, 78a/15, 79b/11, 79b/14, 80b/1, 80b/7, 80b/8, 81a/3, 81b/6, 84b/2, 84b/3, 84b/9, 84b/9, 85a/3, 85a/8, 85a/8, 85b/13, 86a/7, 87a/5, 88b/9, 89a/2, 89a/6, 89b/3, 90b/10, 90b/10, 90b/13, 92a/3, 92b/1, 92b/3, 93a/10, 93b/10, 93b/2, 93b/7, 93b/7, 93b/8, 93b/8, 95b/3, 96b/10, 96b/11, 100a/12, 100b/11, 101b/7, 102b/7, 105b/11, 105b/17, 106a/12, 106a/3, 106a/4, 107a/9, 109a/13, 109b/13, 110b/14, 111a/17, 113b/11, 113b/11, 114a/13, 114a/17, 114a/17, 114b/5, 121a/6, 122a/7, 122b/16, 122b/3, 123a/15, 127b/12, 128b/13, 130a/17, 130b/14, 130b/2, 132a/1, 133a/5, 136b/16, 136b/17, 138b/15, 139a/11, 139b/6, 140a/4, 142b/4, 144b/8, 147b/15, 149b/2, 150a/2, 152a/12, 153a/2, 153a/2, 153b/11, 154b/12, 155a/7, 155b/1, 155b/3

b. (bir bir) 2a/7

b. (on bir) 23a/7, 58a/14, 75b/13, 80a/12, 96b/6, 136b/9, 150a/6, 155b/10

b. (on bir miñ altı yüz) 47b/17

b. (seksen bir) 89a/7

b. (yigirme bir) 17a/11

b. (yüz dağı bir) 38b/16

b. akça 86a/7

b. avuç 14a/15, 20b/9, 62b/5, 111b/4, 112a/11

b. başka 40a/13

b. bir 2a/7

b. cuft 21a/1, 89a/16

b. dam 44b/5, 103a/9, 153b/3

b.+de (altı yüz otuz bir) 87a/5

b.+de (altı yüz yigirme bir) 40a/6

b.+de (miñ dağı yüz éllik bir) 72a/5

b.+de (miñ dağı yüz seksen bir) 78a/6
b.+de (miñ ikki yüz yigirme bir) 83b/8
b.+de (miñ on bir) 54b/17
b.+de (miñ yüz yétmiş bir) 76b/11
b.+de (toḳḳuz on bir) 46b/8
b.+de (toḳḳuz yüz on bir) 45b/12
b.+de (toḳḳuz yüz seksen bir) 92b/15
b. farsaḫ 113a/5
b. farsaḫlıġ 33a/8, 63a/9
b.+ge (altmış bir) 136b/10
b.+ide (on bir) 51a/16, 120a/2
b.+ide (yigirme bir) 72b/3, 77a/11
b.+ide durur érdi (on bir) 76b/12
b. ignesin ḳoy- 50a/4
b. ikki 146a/9
b.+in (miñdin biri) 151a/5
b.+in (toḳuzdın biri) 52b/15
b.+i (miñdin biri) 152b/13
b.+i (miñidin biri) 13b/10
b.+i (yüzdin biri) 64b/3
b. ḳatla 60a/7
b. keçe 108a/4
b. kéçe 32b/13, 33a/17, 36a/17, 36b/5, 46a/2, 51b/14, 62a/16, 63a/15, 68b/7, 70b/12, 91a/3, 98a/10, 109a/8, 143a/10
b. kerret 60a/7
b. kün 18a/4, 20b/4, 22a/7, 23b/10, 26a/10, 26b/9, 27a/2, 31a/14, 34b/13, 38a/6, 43b/12, 62b/7, 80b/4, 89a/15, 89b/12, 92a/17, 96b/10, 101a/6, 106a/3, 106b/9, 109b/11, 110a/8, 114a/13, 122a/17, 130b/14, 139b/5, 145b/1
b. künlik yol 130b/12
b. laḥża 2a/11, 18a/7
b. loḳma 23b/11, 114a/16
b. neççe 29a/15, 36a/12, 65a/5, 65a/9, 105a/6, 107a/11, 107b/12, 108a/10, 118a/4, 119a/9, 120a/6, 122b/17, 125b/17, 130a/7, 132a/17, 133b/5, 134a/1, 140b/3, 145a/17
b. neçe 32a/7, 64b/17, 95b/7, 105a/2, 124a/10, 129a/2, 129a/8, 133a/10, 138b/3, 145a/14, 150b/8, 152b/9
b. néççe 23a/15, 29a/8, 30a/5, 38a/2, 38b/1, 42b/17, 43a/17, 53a/10, 54a/7, 61b/14, 80b/2, 81a/12, 83a/5, 85a/10, 90a/11, 93a/2, 101b/14, 132b/12
b. néççe furṣat 24b/14, 47a/6, 91a/5
b. néçe furṣat 51b/10
b. néme 106a/17, 135b/6, 152b/9
b.+ni 42b/13, 42b/13
b. pāra 140b/4, 141a/14
b. pārça 62a/14
b. pārça nān 139b/4
b. tün 7a/16
b. türlüg 31b/7

b. yaġaç yol 147a/6

b. yan 150b/1

b. yarım 56a/3, 64b/13, 77b/13

b. yarmaḳ 120b/4

b. yaşa- "Bir yaşında olmak" 26a/14

b. yaşar "Bir yaşında" 56a/3

[=440]

2. Aynı.

b. 26b/6, 37b/1, 41b/5, 55b/8, 63b/6, 63b/7, 94b/3, 114a/5, 136b/16, 137a/1, 137b/9, 156a/5

b. durur 37a/16

[=13]

3. Birlikte.

b. tut- 40a/11

[=1]

4. Farklı.

b. 15b/8, 15b/8, 26b/8, 34a/4, 34a/5, 47a/5, 47a/5, 59a/4, 59a/5, 59a/6, 59a/8

[=11]

biraz Bir parça, azıcık.

b. 34b/16, 60b/7, 60b/9

[=10]

birbiri İki veya daha fazla şey yahut kimse, biribiri, biri öteki, yek diğeri.

b.+ge 42b/5, 87b/12

b.+ġa 33a/12, 38a/12, 72a/11

b.+niñ 24b/5, 25a/6, 32b/8, 114b/13, 154b/10

birer Bir sayısının her birine bir veya her defasında bir tane anlamına gelen üleştirme şekli.

b. 28b/4

[=1]

birev Her bir, her biri.

b. 9a/5, 27b/4, 27b/5, 27b/6, 27b/6, 38a/16, 63b/7, 87b/11, 93a/14, 106a/16, 107b/9, 108a/13, 113a/1, 131b/12, 153b/4

b.+din 36a/11, 105b/14

b.+ge 42b/13, 61b/16, 95a/11, 106a/12

b.+ġa 114a/17

b.+idin 36a/11, 77a/14

b.+ni 42b/14, 95b/17

[=26]

biri Bir kimse, herhangi bir şahıs yahut şey. Krş. birisi

b. 16a/9, 19b/14, 22b/7, 26a/17, 36b/10, 36b/11, 36b/9, 45b/16, 45b/17, 45b/17, 56a/3, 56a/3, 93b/2, 93b/3, 95a/14, 95a/14, 95a/15, 125b/1, 125b/2, 128a/4, 128a/5, 130b/10, 139a/12, 139a/13, 144b/2

b.+ġa 114b/8

b.+din 21b/9, 21b/9, 30b/2, 39b/10, 114b/4

b.+in 16a/10, 25b/13

b.+ini 131a/6, 131a/6

b.+iniñ 22b/7

[=36]

birisi bk. biri

b. 63a/17, 63a/17, 127b/2

[=3]

bīrī Far. Emektar.

b.+ġa (tört bīrī) "Dört büyük sahabe" 3b/13

[=1]

birle İle. Krş. bile, ile, bilen

Yalın sözlerle

b. 4a/16, 6a/8, 6a/11, 7b/16, 12b/6, 13a/10, 13a/7, 18a/17, 18a/3, 23a/13, 29b/5, 30a/16, 31b/3, 40b/14, 50b/14, 53a/17, 58b/7, 77b/1, 99b/8, 103b/15, 122a/7, 123b/15, 140b/2, 146a/13, 154b/11

[=25]

İyelik ekli sözlerden sonra

b. 4b/13, 6a/7, 6a/9, 7a/2, 13b/16, 20b/5, 25b/14, 55a/4, 84a/15, 112b/4, 121b/1, 150b/8, 151a/6

[=13]

İlgi hâlinden sonra

b. 27a/10

[=1]

Bağlama edatı durumunda

b. 49b/13, 82a/17, 153b/5

[=3]

bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm Ar. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

b. 1b/1

[=1]

bīş Far. Çok, fazla, iyi.

b. 117b/11

bīşa Far. Orman.

b. 79b/8, 105b/3

b.+ġa 105b/16

b.+sı 18b/9

b.+sıdın 105a/5

b.+sınıñ 4a/14

b.+sı içren (vaġā bīşası) 100b/8

[=7]

bişür- Pişirmek.

b.-üp 105b/16

b.-ür 106a/6

b.-ür érken 106a/7

[=3]

şorbā bişür- 106a/6

[=1]

bit- Bitmek, sona ermek. Krş. büt- I

b.-meyin 9a/16

[=1]

biti- Yazmak.

b.-gey sen 93b/17

b.-p 13a/10, 22b/16, 35a/4, 48b/13, 60a/14, 69a/4, 87b/6

b.-p durur 25a/17, 70b/4, 70b/9

[=11]

bitil- Yazılmak.

b.-ip durur 18b/12, 23a/8

[=2]

bīva Far. Dul.

b.+lar 69a/17

[=1]

bīva-zen Far. Dul kadın.

b. 75a/7

b.+ge 75a/5

[=2]

biy Devletin ileri gelenlerine verilen bir unvan, bey. Metinde özel isim yerine de kullanılmıştır. Krş. bég

b. 89b/11, 103b/3

b. 89b/13

b. niñ 89b/16

b. (tört biy) 58b/17

b. (uluġ biy) 91b/12

[=6]

biylik Beylik. Krş. béglik

b. 89b/10, 95b/9

[=2]

biz Biz (şahıs zamiri).

b.+din 93b/12

b.+ge 46a/12

b.+iñ 46b/4

b.+ni 49b/17

b.+niñ 8b/9, 20b/8, 34a/8, 34a/9, 66a/12, 89b/13, 89b/16, 91b/10

[=12]

bizler Biz, bizler (şahıs zamiri).

b. dék 93b/8

b.+din 68b/13

b.+ge 27a/8, 144b/7

b.+ni 27a/6, 27a/7, 105b/16

[=7]

boġuz Boğaz.

b.+ıġa (boġzıġa) 62b/7, 123a/15

[=2]

bol- 1. Olmak. Krş. ol-

b. 82b/2, 82b/2, 87b/13, 91b/12, 95a/10, 95a/11, 96a/4

b.-a al- 11b/10, 77a/12, 88a/10, 104a/14, 107b/14, 108b/2, 144b/7

b.-a başla- 39a/13, 119b/5

b.-ay 13b/17, 156b/1

b.-dı 3a/13, 4a/12, 5a/16, 5a/17, 5a/4, 5a/8, 5a/9, 5b/17, 5b/8, 6b/10, 7b/8, 8a/12, 9a/16, 9b/5, 10b/10, 12b/11, 13a/5, 14a/10, 14a/11, 14a/2, 14b/10, 14b/12, 15a/1, 15a/14, 15b/10, 16b/2, 17a/11, 17a/14, 17a/16, 17a/2, 19a/10, 19a/15, 19b/17, 19b/5, 20a/7, 20b/13, 21a/1, 21a/5, 21a/8, 21b/1, 22a/9, 22b/13, 22b/7, 23a/15, 23a/3, 23b/1, 23b/13, 23b/6, 24a/11, 24a/12, 24b/13, 24b/16, 25a/5, 25a/9, 25b/16, 25b/2, 25b/7, 26a/17, 26a/6, 27b/7, 28b/12, 29a/15, 31a/10, 32a/15, 32b/12, 36a/1, 36a/3, 36a/5, 36a/7, 36b/1, 36b/10, 36b/2, 37a/1, 37a/12, 37a/14, 37a/4, 37b/13, 37b/2, 37b/3, 38a/11, 38a/2, 38b/3, 38b/5, 38b/5, 39a/1, 39a/13, 39a/9, 39b/14, 40b/3, 41b/1, 41b/3, 42a/11, 42a/14, 42b/15, 42b/17, 42b/9, 43b/14, 43b/15, 44a/14, 44b/17, 44b/2, 45a/14, 45a/7, 45b/4, 45b/7, 47a/1, 47a/5, 47b/2, 48a/17, 48a/5,

50a/12, 50a/7, 50a/9, 50b/8, 51a/15, 51a/6, 51b/5, 52a/3, 52a/5, 52a/9, 54b/5, 55a/6, 56b/6, 57a/14, 57a/6, 57b/13, 57b/16, 58a/10, 58a/6, 58a/8, 59a/15, 60b/17, 60b/3, 60b/5, 61b/2, 62a/1, 62a/17, 62b/13, 64a/12, 64b/17, 65a/1, 65a/14, 65a/15, 66a/17, 66a/6, 67b/8, 68a/13, 68a/17, 68a/2, 69a/10, 69b/17, 70b/2, 72a/7, 72b/4, 73a/2, 73b/13, 74a/7, 74b/14, 75a/12, 75b/16, 75b/2, 76b/11, 77a/14, 77a/6, 77b/13, 78a/10, 78a/5, 78b/10, 78b/15, 79b/4, 79b/8, 80a/5, 80a/7, 80b/1, 81b/12, 81b/16, 81b/2, 82a/14, 82a/6, 82a/7, 82a/8, 82b/12, 82b/5, 83a/11, 83b/14, 83b/4, 84a/11, 84b/12, 84b/14, 85a/10, 85b/5, 86a/11, 86a/17, 86a/2, 86a/9, 87a/4, 87b/8, 88a/10, 88a/14, 88a/9, 88b/11, 88b/3, 90a/16, 91a/14, 91b/7, 92a/11, 92a/8, 93a/11, 94a/6, 94b/2, 94b/5, 95a/16, 95a/8, 95b/1, 95b/16, 95b/4, 95b/9, 96a/11, 96a/8, 96b/17, 97a/13, 97a/4, 97b/6, 98a/15, 99b/7, 100a/13, 100b/10, 100b/10, 101b/17, 102b/17, 103a/4, 104a/4, 105a/15, 105b/10, 105b/17, 105b/4, 106a/11, 106a/14, 106a/4, 106a/6, 107a/16, 107a/8, 108a/12, 109b/10, 111a/8, 113b/10, 113b/15, 113b/3, 116a/15, 116a/16, 116a/16, 116a/17, 117a/3, 118b/16, 124b/2, 125a/1, 125a/12, 125a/4, 125b/4, 126b/4, 128b/12, 130b/8, 130b/9, 131b/8, 133a/5, 133b/17, 134a/6, 144a/11, 147b/12, 150b/15, 154a/11, 154a/16, 154a/17, 154a/8, 154b/1, 154b/12, 154b/2, 154b/3, 154b/4, 154b/5, 154b/7, 154b/7

b.-dılar 7a/3, 17b/5, 19b/7, 21a/12, 22a/6, 22b/8, 24b/2, 27a/12, 43b/10, 51a/13, 56a/13, 60a/6, 66b/16, 66b/3, 67a/2, 69b/4, 69b/8, 71a/11, 76b/10, 87b/12, 89a/3, 93a/17, 97a/1, 97b/17, 98a/2, 99b/7, 101a/16, 101b/10, 102b/13, 102b/9, 105a/17, 111b/11, 113a/9, 113b/4, 113b/5, 127a/12, 130b/17

b.-dum 8a/5, 9a/12, 9a/2

b.-duñ 153b/2

b.-ġaç 14b/10, 29b/7

b.-ġan 28b/7, 33a/8, 40a/15, 43a/13, 49b/15, 69b/16, 77a/15, 92b/14, 117a/15, 128a/9, 133b/10

b.-ġanda 12b/8, 57b/13, 136b/9

b.-ġandın 56a/17

b.-ġandın soñra 21b/5, 36a/3, 41b/13, 135b/4
b.-ġanı 34b/6, 98a/8, 118a/8, 128a/3, 145b/17
b.-ġanımdın 117a/8
b.-ġanın 33a/14, 46a/6, 103b/8, 127b/6
b.-ġanını 63b/9
b.-ġanınıñ 137a/10
b.-ġanlardın 94b/12, 136b/14
b.-ġanlarnı 27b/13
b.-ġannı 46a/8
b.-ġan durur 26a/17, 35a/1
b.-ġan érmiş 34a/9
b.-ġan kibi 6a/5
b.-ġa sén 144b/13
b.-ġay 6a/12, 6a/12, 6a/3, 8a/6, 8a/8, 8b/12, 8b/8, 11a/17, 15a/16, 15b/9, 18a/5, 18a/7, 20b/16, 27a/8, 29b/3, 30a/1, 31a/1, 44b/14, 68b/14, 68b/16, 89b/11, 90a/3, 93b/12, 105a/12, 136b/2, 146b/12, 148b/2
b.-ġaylar 30a/14, 142b/12
b.-ġay éken 105a/6
b.-ġay kim 30a/1, 30a/3, 44b/14
b.-ġay mén 14a/9
b.-ġay men 48a/11
b.-ġay mu 40b/17
b.-ġıl 20b/6, 107b/16
b.-ġuluk durur 148b/1
b.-ġunça 8b/13, 87b/13, 144a/2
b.-ġusı 28a/1
b.-ġusı durur 16b/1, 83a/11, 125a/14, 131a/6
b.-ma 15a/14, 58b/11, 96a/3
b.-madı 11a/5, 72b/12, 79a/12, 81a/1, 90b/7, 94a/8, 102a/3, 125b/5, 126b/14, 139a/1
b.-madılar 154b/10
b.-maġan 26b/6, 31a/3, 155a/6
b.-maġay 12a/16, 18a/8, 31b/2
b.-maġay érdi 151b/5
b.-maġay kim 14a/7
b.-maġu dék 116a/3
b.-maḳ 3b/12, 21b/3, 58b/11, 90a/7, 92a/15, 107a/3, 150b/9
b.-maḳnı 72a/12, 112a/8
b.-maḳ bile 5a/5, 5a/6
b.-mañ 155b/4
b.-mañız 155b/5, 155b/6
b.-mas 5b/16, 11b/17, 99b/9, 107a/4, 107a/4, 133a/7, 133a/8, 133a/9, 136b/3, 138b/9, 146a/13
b.-masa 21b/3, 23b/14, 40a/16, 148a/16
b.-masam 103a/10
b.-masam érdi 103a/9
b.-masdın burun 63a/13, 143a/8
b.-masun 23a/9
b.-mas durur érdi 152b/2
b.-mas érdi 12b/14, 152a/14
b.-may 12b/15, 13b/10, 36b/9, 46a/11, 53b/12, 90a/6, 93a/12, 122b/3, 124a/17, 133a/5, 139a/2, 142a/11
b.-maydur érdi 102b/8

b.-mayın 28b/5, 50b/13, 108b/2
b.-may durur érdi 29b/14, 129b/13
b.-mış 5b/14, 27a/7, 30a/1
b.-mış durur 79b/12
b.-mış édim 7a/15
b.-sa 4a/17, 8b/6, 9b/3, 10a/5, 11a/8, 11b/6, 13b/7, 15b/2, 18a/5, 18b/2, 18b/9, 31a/1, 31a/15, 31b/4, 32b/16, 33a/2, 38a/16, 39b/11, 40a/17, 42a/5, 49b/13, 63b/7, 73a/12, 97a/4, 99b/9, 114a/5, 114b/6, 115b/14, 119b/6, 143a/6, 152b/13
b.-salar 13b/9
b.-sañ 26b/14
b.-sañız 9b/3, 31b/1, 40a/13, 40a/14
b.-sa érdi 15b/7, 31a/15
b.-sun 8b/4, 13b/15, 35b/8, 40b/5, 46a/11, 46a/12, 46a/3, 47b/15, 55a/16, 56a/5, 57a/6, 71b/9, 82b/2, 89b/16, 94a/7, 97a/9, 98a/3, 108b/10, 112a/15, 115b/12, 118b/12, 125a/15, 129a/14, 131a/5, 134a/14, 140a/3, 151a/7, 151b/15, 154a/15
b.-uban 82a/4, 106a/15, 136b/8, 154b/13
b.-uñ 75b/17, 110a/11
b.-up 3b/1, 3b/1, 4a/13, 5a/15, 5a/17, 5a/3, 6b/12, 6b/13, 6b/14, 6b/14, 6b/17, 7b/10, 7b/2, 8b/12, 10a/14, 10a/16, 10a/5, 10b/9, 11a/14, 11a/2, 11a/2, 11b/10, 11b/15, 12a/1, 12a/14, 12b/3, 13a/16, 13a/4, 13b/14, 13b/15, 13b/17, 13b/3, 13b/6, 14b/12, 14b/4, 15a/16, 15a/17, 15b/4, 16a/14, 16a/14, 16a/7, 16b/4, 17b/1, 17b/2, 17b/8, 18a/16, 18b/10, 18b/12, 18b/8, 18b/9, 19b/6, 20a/16, 20a/7, 20b/10, 20b/12, 21a/14, 21a/15, 21b/12, 22b/16, 22b/3, 22b/3, 22b/7, 23a/4, 24b/12, 24b/14, 25a/1, 25a/6, 26a/12, 26a/4, 27a/12, 27a/13, 27a/9, 27b/10, 27b/11, 27b/2, 27b/4, 28a/8, 28b/11, 28b/16, 29a/14, 29a/5, 31b/10, 32a/11, 32b/10, 32b/11, 32b/8, 33a/11, 34a/3, 34a/4, 34b/1, 37a/11, 37b/6, 38a/13, 38a/13, 38a/2, 39a/17, 42a/12, 42a/8, 42b/1, 43a/3, 43a/9, 44b/3, 45b/4, 46a/4, 46b/17, 47b/1, 48a/10, 48b/12, 48b/15, 48b/2, 49b/13, 49b/3, 50a/16, 50a/4, 50a/8, 50b/1, 50b/17, 51a/15, 51a/6, 52b/10, 53a/10, 53a/17, 53b/16, 53b/17, 53b/3, 54a/1, 55b/9, 56b/4, 57a/13, 57b/3, 57b/4, 58a/12, 58a/13, 58b/5, 59a/4, 59a/5, 59a/6, 59a/8, 59b/17, 59b/4, 60a/8, 60b/8, 61b/14, 61b/3, 61b/4, 62a/16, 62a/6, 62a/8, 62b/17, 63a/16,

64b/3, 65b/1, 65b/13, 65b/2, 66a/4, 66b/7, 68a/1, 68a/10, 68a/17, 68b/15, 68b/17, 68b/5, 69b/11, 69b/11, 69b/12, 69b/15, 69b/7, 71a/10, 71a/15, 71a/3, 71a/8, 71b/1, 72b/10, 72b/15, 72b/5, 75a/10, 75b/9, 76b/1, 77b/1, 77b/4, 77b/5, 79a/16, 79a/17, 79a/2, 79a/3, 79b/14, 79b/16, 80b/1, 80b/12, 80b/3, 81a/10, 81a/3, 81a/5, 81a/7, 81b/12, 81b/3, 81b/3, 81b/6, 82a/17, 82a/3, 82b/12, 82b/14, 82b/16, 82b/5, 83a/13, 83b/13, 84a/13, 84b/1, 86a/6, 87a/6, 87b/5, 88a/12, 88b/10, 88b/14, 88b/4, 88b/8, 89a/4, 89b/7, 89b/9, 90a/15, 90a/4, 91b/10, 93a/17, 93a/9, 93a/9, 93b/8, 95a/3, 95b/5, 96a/11, 96a/16, 96a/17, 96b/11, 96b/15, 96b/2, 97a/15, 97a/3, 97b/16, 98a/1, 98a/13, 98a/15, 98a/7, 98b/14, 98b/16, 98b/9, 99a/4, 100a/3, 100a/7, 100a/9, 100b/13, 100b/16, 101a/2, 101a/3, 101a/6, 101a/6, 101b/1, 101b/15, 101b/7, 101b/8, 102a/3, 102a/7, 102b/1, 102b/15, 102b/8, 104a/11, 104a/16, 104a/6, 104b/8, 105a/3, 105a/5, 105b/3, 105b/4, 106a/11, 106a/5, 106b/12, 107a/14, 108a/10, 108a/12, 108b/5, 108b/6, 109a/17, 109b/14, 109b/6, 109b/6, 110a/17, 110a/8, 110b/13, 110b/16, 110b/2, 110b/3, 110b/5, 110b/5, 111a/12, 111a/4, 111b/12, 112a/15, 112a/15, 112a/16, 112a/5, 112b/11, 113a/16, 113a/17, 113a/2, 113b/10, 113b/14, 113b/17, 113b/2, 114a/1, 114a/1, 114a/9, 115a/13, 115a/14, 115a/15, 115a/17, 115b/16, 115b/17, 115b/6, 115b/9, 116a/3, 117a/10, 117b/5, 118b/10, 118b/9, 119a/13, 119a/9, 119b/1, 119b/16, 120a/15, 120a/4, 120b/6, 121a/10, 121a/3, 121b/16, 121b/3, 121b/8, 122a/12, 122b/14, 123b/13, 123b/17, 124a/1, 124a/3, 124a/7, 124b/1, 124b/1, 124b/15, 124b/17, 125a/13, 125a/8, 125b/11, 125b/14, 126a/17, 126a/6, 126b/11, 126b/14, 126b/15, 126b/15, 126b/15, 126b/8, 127b/1, 127b/10, 128a/12, 128b/12, 129b/14, 129b/16, 130a/12, 130a/13, 130a/2, 130a/8, 131b/10, 131b/3, 132a/14, 132a/15, 132b/2, 132b/3, 133a/15, 133b/14, 133b/2, 134a/3, 135a/10, 135a/10, 135a/11, 135a/16, 135b/2, 135b/3, 137b/15,

138b/6, 139a/9, 140a/17, 140a/8, 141b/8, 142b/13, 143a/12, 143b/1, 144a/1, 144a/6, 145a/3, 145a/9, 145b/7, 146a/14, 146b/14, 147b/14, 148b/10, 148b/11, 148b/13, 148b/15, 149b/14, 150a/13, 150a/16, 150a/16, 150a/17, 150a/17, 150b/13, 150b/4, 152a/16, 152a/3, 152b/7

b.-uptur 153a/14

b.-up durur 14a/13, 14a/2, 15b/1, 17a/7, 18a/14, 21b/2, 34a/1, 36a/8, 42a/4, 50a/3, 51b/12, 56b/2, 57b/10, 59a/10, 62a/13, 65a/5, 65a/6, 65b/9, 66a/11, 69b/10, 70a/2, 71b/4, 79b/3, 80a/16, 80b/3, 81b/7, 83a/3, 85a/6, 85b/1, 86a/4, 90a/13, 92a/16, 99b/5, 100a/10, 103b/11, 104a/12, 104b/17, 105b/5, 108a/1, 108a/15, 122b/6, 123a/15, 125b/3, 126a/13, 126b/7, 129b/12, 132b/3, 133b/2, 136b/13, 136b/6, 142a/5, 144b/1, 146a/17, 146a/7, 147a/15, 148b/16, 152b/10, 155b/12, 156a/10, 156b/1

b.-up dururlar 19b/11, 49b/4, 56a/5, 66a/15, 87b/7, 104a/7, 104b/10, 108b/1, 110a/8, 114b/12, 114b/5, 116b/6, 119b/4, 120b/2, 123b/14, 123b/8, 124b/5, 126a/14, 127a/15, 127a/9, 127b/15, 133b/15, 139b/10, 140a/15, 144b/2, 145b/7, 148a/8, 149a/8

b.-up durur érdi 22a/14, 32b/6, 36b/6, 51a/11, 56b/14, 59b/15, 63b/15, 87b/6, 92a/11, 103b/3, 148a/16, 149a/4

b.-up durur érdiler 30b/8, 74b/16

b.-up érdi 15a/3, 28b/6, 29a/8, 38a/5, 52b/11, 58a/16, 66b/7, 100b/14, 138a/15, 138a/4

b.-up érdiler 13a/4, 17b/4, 30b/7, 37a/6, 47b/6, 56b/10, 73b/5, 97a/11

b.-up mén 9a/14

b.-ur 5b/9, 10b/1, 10b/2, 10b/3, 13b/4, 38a/16, 42b/11, 50a/2, 57a/4, 62b/10, 62b/11, 62b/12, 72b/8, 84b/14, 93b/10, 93b/6, 96b/12, 97a/6, 97a/6, 97a/7, 116a/5, 130a/16, 131a/1, 133a/8, 143b/1, 144a/16

b.-ur érdi 43b/12, 62a/12, 86b/14

b.-ur érmiş 34a/8

[=1154]

2. Asıl yardımcı fiil olarak.

b.-mek bolur 24a/6, 33b/15, 37b/5, 41a/14, 86b/13

b.-sa 44b/14, 112a/14, 112a/14

b.-ur 3a/9, 5a/10, 5a/8, 8b/5, 9b/10, 10a/6, 10b/3, 11a/9, 14a/1, 14b/9, 22b/17, 28a/16, 28a/17, 29b/9, 31b/1, 35a/14, 38b/14, 44a/11, 45a/5, 53a/3,

86b/9, 96a/12, 97a/5, 143a/16, 144b/11, 152b/11
b.-ur érdi 92a/4, 152a/10
b.-ur érdüm 96a/15
[=37]
3. Muktedir olmak (Yeterlik yardımcı fiili olarak).
b.-mas 8a/1, 32b/16
b.-mas durur 18a/6
b.-mayın 88b/11
b.-ur 20a/3, 52b/16, 73a/14
[=7]
ābād bol- 32a/15, 82b/2
ābādān bol- 5a/15, 61b/3
ʿācız bol- 72b/15, 81b/3, 124b/17, 142b/13
afzūn bol- 6b/13, 12a/14, 18b/10, 118b/9
āgāh bol- 27a/12, 29b/7, 98b/9, 143a/12, 144a/2
āḫır bol- 44b/2
ʿāḳ bol- 55b/9
al-amānu'l-amān bol- 128a/12
āmāda bol- 27a/13
amr bol- 14a/2
ārām-gāh bol- 14b/12
arcmand bol- 6b/10, 90a/16
ʿārıż bol- 101b/15, 135b/2
artuḳ bol- 69b/11, 69b/11
arzān bol- 114a/1
arzānlıġ bol- 113b/10
ʿāṣī bol- 93a/9
āsūda bol- 133a/5
āsūda-ḥāl bol- 5a/17, 108b/1, 113b/5
āsūda-ḫāṭır bol- 148b/13
āşkār bol- 27b/7
atalıḳ bol- 92a/8, 98a/7
āvāra bol- 113a/9, 133b/10
āvvāra bol- 124b/1, 125a/12
ayman bol- 13a/16
āzārda-ḫāṭır bol- 115a/17
ʿāzım bol- 25a/5, 51a/13, 65a/1, 87b/8, 102b/15
ʿazīz bol- 40a/15
bad-gümān bol- 58a/12
bāġī bol- 59b/15
bahramand bol- 6b/12, 31a/3, 97b/17
bāʿış bol- 133a/5
bāḳī bol- 114b/6
bāl-afşān bol- 9a/2
bam bol- 65a/14
bar-ham bol- 102b/1
bar-ḳarār bol- 113a/16
bar-pā bol- 82b/14
bar-ṭaraf bol- 28b/5, 68b/16, 86a/6, 116a/16, 126a/6, 150b/13
barī bol- 133a/8
barḳ-ḫīz bol- 27b/2
bınā bol- 62b/13
bıryān bol- 101a/6
bī-dār bol- 130a/16
bī-ḫod bol- 8a/8, 136b/8
bī-mudārā bol- 135a/16
bī-tāb bol- 93a/17
bī-taġyīr bol- 148b/1

bī-ṭāḳat bol- 48b/15
buland bol- 116a/3
buland-pāya bol- 5a/4
bunyād bol- 16b/2
buyruḳ bol- 14a/13
calā' bol- 113b/3
calīs bol- 125a/13
camʿ bol- 30a/14, 57b/4, 69b/7, 88b/4, 150b/4
Cannat-mışāl bol- 113b/17
cārī bol- 26a/17, 152b/2
cāẕıb bol- 66a/4
cāzım bol- 75a/12, 97a/15
cılā bol- 28a/1
cılā-paẕīr bol- 116a/3
cilve-ger bol- 27b/4, 63b/7, 90a/6
cilve-sāz bol- 90a/7
cudā bol- 33a/11, 63a/16, 103a/9
cuft bol- 36b/9
çıḳmaḳçı bol- 100b/14
dafʿ bol- 113a/17
dāḫıl bol- 8a/5, 11a/17, 49b/4, 57a/13, 64a/12, 90a/4, 107a/8
dar-ba-dar bol- 106a/15
dar kārlıḳ bol- 37b/3
dast-gīr bol- 50b/8, 52b/10, 57b/13, 93a/9, 108a/1
davāc bol- 5a/6
dımn bol- 105a/5
dūçār bol- 96b/11
duşman-ı cān bol- 84b/14
ége bol- 54b/5
él bol- 60a/6
esīr bol- 6a/3, 32b/12, 49b/15, 115b/6, 122b/14, 144b/1, 145b/7
fadā bol- 46a/11, 89b/16, 112a/15
faraḫnāk bol- 108a/12
farāvān bol- 114a/1
fārıġ bol- 41b/13
fārıġ-bāl bol- 5a/16
farmān bol- 14a/11
farmān-ravā bol- 95a/8
faryād u fiġān bol- 154b/4
fāş bol- 7b/2, 69b/12, 111b/12, 114a/9
fatḥ bol- 10b/3
favt bol- 36a/3, 42a/14, 47a/1, 48a/5, 52b/11, 61b/14, 95b/4, 96a/8, 107a/14, 114b/12, 133b/2, 136b/14
fāyız bol- 95b/16
fırārī bol- 76b/10, 82b/5, 111b/11, 125a/1, 127a/9, 132b/3, 143b/1
fırīfta bol- 17a/14, 140a/17
fırḳa bol- 71b/1
fīrūzmand bol- 11a/8, 24a/12, 58b/11
furṣat bol- 93a/12
fuzūn bol- 13b/15, 40a/17
gerdnāk bol- 54a/1
germ bol- 129b/14
ġāfıl bol- 15a/14, 18a/5
ġālıb bol- 12b/11, 28b/16, 51a/6
ġarḳ bol- 21a/12, 23a/3, 88b/10

ġażabnāk bol- 47b/1, 60b/8, 88a/12, 115b/17
giriftār bol- 56a/17, 133b/14, 134a/3, 139b/10, 148b/15
gürüh bol- 61b/4
ḫabar-dār bol- 29b/3, 56b/4, 107b/16, 144a/1
hādış bol- 33a/14, 46a/6
ḥākim bol- 84b/14
ḥākim-i bi'l-ıstıḳlāl bol- 100a/10
ḥal bol- 116a/5
ḥalāl bol- 105b/10
ḫalāş bol- 48b/12, 142b/12
ḫāma-zan bol- 13b/17
ḥāmıla bol- 15b/7
ḫāmūş bol- 77b/1
ḫan bol- 51b/5
ḫanda-zan bol- 150a/16
ḥarāb bol- 73a/2, 79b/4, 105b/3, 155b/12
ḥarām bol- 46a/12
ḥāṣıl bol- 9a/16
ḫāṭır-camʿ bol- 38a/2, 112a/16
ḫavfnāk bol- 3b/1, 109a/17
ḥāżır bol- 20b/6, 43b/12, 75b/17, 97b/16, 108a/10
helāk bol- 21b/1, 21b/12, 84b/12
hem-dam bol- 82a/7
hem-dāstān bol- 74b/16
hırāsān bol- 10b/2, 11b/10, 98b/14, 121b/3, 148b/10
ḥışārī bol- 24a/11
ḥukm bol- 14a/10
ḫūn-rīz bol- 129b/16
ḫurram bol- 82a/6, 152a/16
ḫurramkār bol- 144a/6
ḫursand bol- 73b/13
ḥuṣūl bol- 10b/1
ḫuşnūd bol- 16b/1
huvaydā bol- 134a/14
ıclāl-ı rıfʿat bol- 152a/3
ıḫtıyār bol- 77a/12
ʿışrat bol- 98a/1
ʿışrat-afzā bol- 5a/3
ʿıyān bol- 11a/5, 14b/10, 102b/17, 107a/4, 107a/4, 150a/16, 154a/17
kāfir bol- 46a/8, 88a/9
kāfir-ı nıʿmat bol- 125b/14
ḳahrnāk bol- 88b/14
ḳaḥṭ bol- 106a/11
ḳānıʿ bol- 52a/5
ḳanlıġ bol- 37a/6
ḳatl bol- 117a/15
ḳāyım bol- 69b/16, 98a/13, 126b/14
ḳāyım-maḳām bol- 25a/9, 36a/5, 87a/6, 105b/5
ked-ḫudā bol- 33a/8
kem bol- 125b/5
keselmend bol- 100b/16
ḳılıp bol- 8a/1, 18a/6, 32b/16, 88b/11
ḳılsa bol- 20a/3, 52b/16, 73a/14
ḳolıda bol- 99b/5
köp bol- 18b/8, 20a/7, 22b/3, 22b/7, 23a/4, 34a/1, 91b/10
lāl bol- 62a/6

lāyıḥ bol- 40b/5, 97a/9, 125a/15
mabʿūş bol- 17a/2
madfūn bol- 17a/7, 44a/14, 57a/6, 90a/13, 134a/6, 136b/13
madrasa-nışīn bol- 65b/13
mafāḫır bol- 11b/15
mafḳūd bol- 106a/4
mafḳūdu'l-aṣar bol- 96a/11
maflūc bol- 91a/14
maftūḥ bol- 148a/16
maġlūb bol- 28a/8, 32b/11
maġlūl bol- 144b/2
maġmūn bol- 16a/14
maġrūr bol- 155b/5
maḫluʿ bol- 80b/1
maḥrūm bol- 147b/12
maḫṣūṣ bol- 10a/5, 66b/3
maḳhūr bol- 49b/13
maḳhūrāna bol- 121b/16
maḳrūn bol- 6b/14, 15a/17, 20b/12
maḳtūl bol- 29a/15, 56a/13, 77a/15, 117a/8
maʿlūm bol- 35b/8, 47b/15, 48a/10, 50a/2, 57a/4, 57a/6, 71b/9, 105b/17, 106a/6, 108b/10, 115b/12, 118b/12, 131a/5
maʿmūr bol- 20b/13, 23b/6
manşūb bol- 83a/11, 94b/2, 98a/8
manşūr bol- 100b/10, 127b/1
marḳūm bol- 93b/6, 125b/3
maʿrūf bol- 151b/15
maṣal bol- 50a/3, 70a/2
masdūd bol- 148b/16
masmuʿ bol- 42a/8
masrūr bol- 26a/12
mast bol- 13b/17, 118b/10
maşġūl bol- 15b/4, 19b/6, 37a/1, 37a/12, 41b/1, 45b/7, 57a/14, 57b/3, 62a/1, 92a/16, 97a/1, 99b/7, 104a/11, 107a/16, 108a/12, 113b/14, 120b/2, 126b/4, 148a/8, 152b/10
maşġūl-ı kelām bol- 155b/6
maşhūr bol- 4a/17
mātam-sarā bol- 65a/15
mavcūd bol- 146a/13
mavsūm bol- 9b/5, 15b/1, 19b/5, 30b/8, 36b/10
maʾyūs bol- 58b/11, 106a/5
maẓhar-ı fayż-ı cūd bol- 84a/13
maʿzūl bol- 15a/14, 65a/5, 78a/10, 80a/16, 80b/3, 81b/7, 83a/13, 83b/13
mekān bol- 154b/2
menkūb bol- 82b/5
metrūk bol- 66a/6
meẕkūr bol- 22a/14, 36b/6, 40b/3, 51a/11, 83a/11, 128a/9
mıḥan bol- 68a/17
mıhmān bol- 103b/8
muʾaşşır bol- 112a/15
muʿayyan bol- 12b/3
mubaddal bol- 16b/4, 38b/3
mubāḥ bol- 15a/1
mubārek bol- 46a/3

mubarhan bol- 56a/5, 140a/3
mubarrā bol- 26b/14
mubtadıʿ bol- 46a/4
mubtalā bol- 15a/16
mucavvaf bol- 28b/7
mucrā bol- 150b/15
mufavvaż bol- 60b/3
muftaḫır bol- 48a/11
muġtanam bol- 106a/15
muḥarrik bol- 124a/7
muḥarrik-i sılsıla-ı fasād bol- 124b/2
muḳābala bol- 65b/2
muḳābıl bol- 11b/10, 11b/6, 38a/13, 49b/13, 72a/12, 72b/10, 72b/5, 89a/3, 92b/14, 102b/8, 107b/14, 111a/4, 112a/8, 126b/8, 144b/7
muḳarrar bol- 5a/8, 31b/4, 103a/4, 104b/17, 133b/2
muḳayyad bol- 130b/9
muḳīm bol- 23a/15, 96b/2
muḳtażī bol- 14a/2
mulabbıs bol- 140a/15
mulāḳī bol- 128b/12, 130b/17
mulaḳḳab bol- 30b/7, 60b/5, 106a/11
mulāzım bol- 88b/3
multahıb bol- 121b/8, 131b/3, 147b/14
mumtanıʿ bol- 122b/3
munfaʿıl bol- 62a/8
munhadım bol- 105b/4, 116a/17
munḥarıf bol- 138b/6
munḥarıṭ bol- 119b/5
munhazım bol- 33a/2, 91b/7, 100b/10, 145a/9
munḳād bol- 87b/12
munḳaṭıʿ bol- 22a/9, 44b/3, 52a/3, 77b/13, 81b/12, 83b/14
munḳażī bol- 24b/12, 135b/4, 143a/8
munşaʿıb bol- 34a/4, 34b/6, 59a/10
muntaşır bol- 104b/10, 105a/17
munżam bol- 23b/14
muraffatu'l-aḥvāl bol- 64b/17
murtafiʿ bol- 31a/10, 79b/14, 96a/4, 108a/15, 113b/10
musaḫḫar bol- 29a/14, 47a/5, 124a/1
muṣāḥıb bol- 149a/4
musallam bol- 136b/3
musallaṭ bol- 11a/2, 78a/5
mustacāb bol- 22b/16
mustaġnī bol- 113b/4
mustaḫlıṣ bol- 69a/10
mustaʿıd bol- 69b/8, 87b/13, 126b/11
mustaḳıl bol- 73b/5, 75b/2, 80a/7
mustavlī bol- 30a/1, 37b/6, 39a/17, 51a/15, 56b/6, 79a/16, 86a/9, 93a/17, 101a/16, 124a/3, 132b/2
mustaẓhar bol- 86a/17, 108b/6, 115a/15, 132a/14
Musulmān bol- 26a/4, 27b/13, 42a/4, 43a/13, 87a/4, 89b/9

muşāhada-gāh bol- 131a/1
muşarraf bol- 4a/12, 9a/12, 12a/16, 20a/16, 39a/9, 41b/3, 65b/1, 66a/15, 67a/2, 95b/9, 96a/17, 104a/7, 110a/8, 119b/4, 123b/14, 124b/15, 124b/5, 133b/17, 138a/4
muşayyad bol- 31b/10, 135a/10, 146b/12
muşta'ıl bol- 126a/17
muta'ahhıd bol- 43b/14, 149a/8
muta'allıḳ bol- 32b/6
muta'arrıż bol- 139a/1
muta'aṣṣır bol- 20b/10, 110b/5
mu'tabar bol- 85b/5, 92a/11
mutafarrıḳ bol- 17b/5, 22b/8, 43b/10, 59b/17, 89a/4, 110b/2, 112b/11, 113a/2, 127a/12
mutaġayyır bol- 27a/9
mutaḥaṣṣın bol- 10b/9, 71a/11, 81b/2, 132b/3, 133a/15
mutaḥayyır bol- 16a/7, 110b/13
mutaḳabbıl bol- 26b/6, 115a/14
mutaḳallıd bol- 27a/7, 123b/13
mutanabbıh bol- 124a/17, 139a/2
mutaraḳḳī bol- 101b/8, 125b/11, 138a/15
mutarannım bol- 77b/5, 103b/11, 149b/14
mutaraṣṣıd bol- 98a/15
mu'tarıf bol- 14b/4
mutaṣaddī bol- 24b/13, 106b/12, 137a/10
mutaṣarrıf bol- 28b/11, 34a/9, 48b/2, 78b/10, 118b/16, 126a/14, 143b/1
mutavaccıh bol- 22b/13, 27a/12, 37b/13, 38a/11, 43b/15, 56b/2, 57b/16, 59b/4, 66b/16, 104a/4, 109b/6, 110a/11, 110b/5, 116b/6, 117a/3, 120b/6, 126a/13, 145b/17, 146a/17, 146a/7
mutavahhım bol- 68a/1, 68a/10, 75b/9, 79a/2, 87b/5, 100a/3, 100b/13, 104a/6, 139a/9
mutavaḫḫış bol- 16a/14
mutavaḳḳıf bol- 62a/16, 110a/8, 112a/5, 130a/8
mutavallıd bol- 15b/10, 19b/17, 25b/16, 44b/17, 82a/14
mutavārī bol- 42b/17, 87b/6, 96a/11, 96a/16, 96b/17, 104b/8
mutavaṭṭın bol- 28b/12
mutazalzıl bol- 71a/15, 81a/3, 98a/15, 115b/16, 120a/4, 130a/12
mutazāyıd bol- 79b/12
muṭī' bol- 81a/10, 150b/9
muttafiḳ bol- 31b/1, 34b/1, 76b/1, 80b/12, 81a/7, 87b/7, 100a/7, 104a/16, 108b/5, 117b/5, 119b/1
muttafiḳu'l-kelime bol- 112a/15
muṭṭalı' bol- 17b/4, 62a/17, 146a/14
muvāfiḳ bol- 21a/5, 40a/14, 88a/10

muyassar bol- 13b/14, 87b/13, 123b/17
mużāʿaf bol- 39a/13, 124b/1, 135b/3
muẕabẕab bol- 82b/12, 130a/13
muẓaffar bol- 102a/7
muzāḥım bol- 104a/14, 142a/11
mükedder-ḫāṭır bol- 115a/13
müteḥarrik bol- 69b/15, 71a/8, 96b/15, 137b/15
mütekeffil bol- 50a/4, 104a/12
mütekessir bol- 145b/7
mütemekkin bol- 37b/2, 42b/1, 43a/9, 52a/9, 86a/2, 94a/6, 109b/14, 140a/8
mütemessik bol- 122a/12, 141b/8
müttekī bol- 24b/14
nā-būd bol- 17a/16
nā-çār bol- 154a/11
nā-ʿılāc bol- 13a/4, 81a/5
nā-tābıʿ bol- 58b/5
nādım bol- 146b/14
nāfıẕ bol- 24b/16
nālān bol- 150a/17
nām-zad bol- 66a/17
naṣb bol- 83b/4
nāzıl bol- 17a/11, 17b/2, 21b/2, 50a/7
ne bol- 93b/10, 105a/6
néçük bol- 27a/8, 105a/12
nıhān bol- 37a/4, 154a/16
nızār bol- 154a/8
nigūn bol- 13b/15
pād-şāh bol- 22b/3, 29b/14, 31a/1, 36a/1, 36a/8, 37a/11, 42b/15, 45a/14, 53a/10, 56b/14, 58a/13, 79b/16, 80b/1, 80b/3, 85a/6, 89b/7
pād-şāh-ı ʿaẓīmu'ş-şān bol- 147a/15
panāh bol- 18a/7
parāgende bol- 68a/17
parīşān bol- 8b/12
parīşān-aḥvāl bol- 125a/8
parīşān-ḫāṭır bol- 110b/16
past bol- 82a/3
paşīmān bol- 68b/15, 68b/17, 132a/15, 142a/5
paydā bol- 18b/12, 21a/15, 22b/7, 31b/2, 34a/3, 45b/4, 47b/2, 69b/10, 79a/17, 79b/3, 88a/10, 96b/12, 101b/7
pıyāda bol- 57b/13, 93a/11, 101a/6, 144a/11
pīrāsta bol- 10a/14
rafʿ bol- 82a/8, 113b/2
rafīʿ bol- 39a/13, 135a/11
rāhī bol- 101b/10, 102b/13, 127a/15
raʿıyyat bol- 47b/6
raʿıyyat-nuvāz bol- 18a/14
raḳam bol- 13b/10
rām bol- 136b/2
rancīda bol- 71a/3, 75a/10, 81b/6, 95a/3
rancūr bol- 38a/2
raṭbu'l-lısān bol- 98a/2

ravāc-paẕīr bol- 97a/4
ravān bol- 27b/10, 38b/5, 97b/6
rāżī bol- 99a/4
rıżā bol- 117a/10
roşan bol- 36b/2, 55a/16, 129a/14, 131b/8, 133a/8
roşanraḳ bol- 131b/10
rozī bol- 5b/17
rū-ba-rūy bol- 60a/8
rūy gerdān bol- 38a/13, 68b/5, 118a/8, 119b/16
saʿādat bol- 97a/4
şābıt-ḳadam bol- 32b/10
şādıḳu'l-vaʿd bol- 107a/3
şādır bol- 66a/11, 79a/12, 102a/3, 129b/13
ṣaffī bol- 46b/17, 76b/11, 125a/4
ṣāḥıb-ı ıḫtıyār bol- 97a/11
sāʿī bol- 56b/10, 94b/12
sāḳıt bol- 93b/12
sākin bol- 19a/10, 21a/14
salṭanat bol- 25a/1
şanā-ḫ(v)ān bol- 150a/17
sar-afrāz bol- 10a/5, 17b/1, 25b/2, 27b/11, 36a/7, 50b/1, 63b/15, 65a/6, 74b/14, 80a/5, 85b/1, 95a/16, 123b/8, 127b/15
sar-buland bol- 3b/1, 43a/3
sar-farāz bol- 12a/1
sar-gerdān bol- 19b/7, 24b/2, 64b/3, 110a/17
sar-ḫūş bol- 32a/11
sar-mast bol- 154a/15
sāya bol- 101a/2
sazāvār bol- 13a/5, 56a/5
secdeger bol- 3a/13
ṣubḥ bol- 63a/13
surūr bol- 15b/2, 101b/1
sust bol- 127b/10
şād bol- 13b/3, 82a/17, 82b/2, 92a/15, 96a/3, 153b/2
şād-kām bol- 7a/3
şāh bol- 6a/12, 50a/16, 86a/11
şahīd bol- 28b/6, 39b/14, 71a/10, 95b/1, 114b/5, 136b/9
şārıʿ bol- 19a/15
şāyıʿ bol- 74a/7, 105a/15
şınāvar bol- 50b/17
şīfta bol- 155b/4
şikeste-ḫāṭır bol- 110b/3
şīşa-band bol- 53b/3
tābıʿ bol- 58a/16, 90b/7
tadbīr bol- 148b/2
tafāvut bol- 72b/12
taḫt-ı ravān bol- 154b/1
talaf bol- 68a/13, 68a/2, 69b/17
ṭālıʿ bol- 75b/16
ṭārī bol- 152b/7
taʾrīḫ bol- 61b/2, 77a/6
taʿyīn bol- 109b/6
tekellüm bol- 8a/12
teng bol- 82b/16
tüz bol- 50b/13
uruş bol- 65b/9
vāḳıʿ bol- 18a/5, 23b/1, 26a/17, 35a/1, 39a/1, 42a/11, 42a/12, 42b/9, 45b/4, 51a/15, 51a/6, 51b/12, 57b/10, 62a/13, 71b/4,

81a/1, 81b/3, 82b/12, 83a/3, 86a/4, 88a/14, 88b/11, 98b/16, 100a/9, 102a/3, 102b/8, 109b/10, 119a/13, 119a/9, 121a/10, 121a/3, 126b/7, 128a/3, 128b/12, 129b/12, 130b/8, 145a/3, 153a/14, 156b/1

vāḳıf bol- 9b/3

vaḳt-ı ʿaṣr bol- 60b/17

valī-ʿahd bol- 36a/3

vārıd bol- 72a/7, 72b/4

vārış bol- 4a/13

vāṣıl bol- 77b/4, 101b/17, 136b/6, 156a/10

vaṭan bol- 105a/3

vīrān bol- 8b/13

yār bol- 32b/8

yav bol- 25a/6, 69b/4, 79a/3, 122b/6

yaz bol- 31a/15

yek-cihet bol- 6b/14, 115b/9

yıraḳ bol- 103a/10, 151b/5

yoḳ bol- 38a/5, 46a/11

yoldaş bol- 93b/8

zabūn bol- 115b/14

ẓāhır bol- 11b/17, 12b/14, 12b/15, 21a/1, 36b/1, 68b/14, 94a/7, 94a/8, 108b/2, 126b/14, 126b/15

zaḫm-dār bol- 67b/8, 95b/5, 123a/15, 130a/2

zarvār bol- 50a/9

żāyıʿ bol- 100a/13

ẕikr bol- 125a/14

zīvar bol- 5a/5

zor bol- 58a/6

[=988]

Borçaġın (< Moğ. börçegin < Börte Tigin) Cengiz Han'ın soyundan gelenler.

b. (Moġul Borçaġın) 38b/13

[=1]

bostān Far. Bahçe. Krş. bustān

b. 150a/12

b. (zıynat-afzā-yı bostān-ı ayet) 116a/15

b.+ı 152a/16

b.+ıġa 95a/9

b.+ın 31a/11

b.+ınıñ 146a/1

[=6]

boy (Nehir, deniz vb. kelimelerle) Kenar, kıyıl, sahil.

b.+ıda (Kürgen boyı) 59b/15

b.+undaġı (Sır boyu) 79b/16

[=2]

boyaḳ Renkli kumaş.

b. (ḳırḳ boyaḳ) 58b/1

[=1]

boyun Boyun.

b.+ıġa (boynıġa) 14b/8, 53b/13, 109a/3

b.+ın (boynın) 34b/15

b. ḳoy- "İtaat etmek" 88a/9

b.+larıġa 66a/15

b. tolġa- "İmtina etmek, asi olmak" 14b/7, 122b/15, 129a/6

[=9]

Bozuḳ Cengiz'in üç oğlunun lakabı ve bu soydan gelenler. Krş. Üç Oḳ

b. 30b/14, 30b/17, 30b/17, 31a/1

b.+ġa 30b/7

[=5]

Bögeceli Ḳoñrat kv.a. Konratların önemli bir boyu.

b.+dın 95b/14

[=1]

Böke Ḫan bk. Börke Ḫan

b. 87a/14

[=1]

bölek Bölük, grup.

b. 81a/3, 102b/7, 109b/13, 121a/6, 122b/16, 147b/15

b.+in (bölegin) 130b/2

b.+i (bölegi) 71b/2

[=8]

Bölekey Ḫan k.a. Er Ali Han'ın oğludur. Metinde yanlışlıkla Er Ali Han yerine ağabeyi Nur Ali Han, Bölekey'in babası olarak gösterilmiştir.

b.+dın soñra 80a/4

b. ibn Nūr ʿAlī Ḫan ibn Abu'l-ḫayr Ḫan 79b/12

b.+nı 104b/11

[=3]

böri Kurt.

b. 6a/8

b.+si érdi (yav börisi) 109b/15

[=2]

börk Börk.

b.+in 109a/2

[=1]

Börke Temür Biy'in oğludur. Bk. Témür Biy

b. 90b/12

[=1]

Börke Ḫan k.a. Cüci Han'ın oğludur. Ağabeyi Batu Han'dan sonra tahta oturdu. Metne göre Cengiz soyunda ilk Müslüman olan kişidir. Bu yüzden Hülegü ve onun oğlu Abaka Han ile savaştı. Krş. Böke Ḫan

b. 42a/12, 42a/15, 87a/11, 87a/9

b.+dın soñra 42a/17

b. ibn Cüci Ḫan 42a/1

[=6]

Börke Sulṭān k.a. Yadigar Han'ın oğludur. Şıbani Han tarafından öldürüldü.

b. 45a/11, 45a/14, 45a/7, 45a/8, 91b/14, 91b/9

b. (Élbars Ḫan ibn Börke Sulṭān) 45b/11

b.+nı 45a/12, 45a/17, 92a/1

b.+nıñ 91b/9, 92a/4, 92a/4

[=13]

Börte Çene k.a. Moğolların Ergenkon'dan çıktıkları sırada başlarındaki handır. Korlas boyundandır. Cengiz Han ve Emir Timur'un soyu buna dayanır.

b. 34a/17, 35b/15, 35b/4

b.+din 35b/13

[=4]

Börte Ḳavçın Ḫātūn k.a. Dey Noyan Han'ın kızıdır. Cengiz Han'ın eşidir.

b. 85b/13

[=1]

böyle Böyle.

b. 9b/3, 12b/15, 82a/4, 103b/17

[=4]

bu Bu.

Sıfat görevinde

b. 2b/11, 2b/11, 2b/16, 2b/17, 3a/12, 3b/12, 4b/1, 4b/1, 4b/8, 5b/14, 5b/8, 6a/11, 6b/7, 6b/8, 7a/13, 7a/6, 7a/7, 7a/9, 7b/5, 8a/15, 8a/16, 8b/16, 8b/5, 9a/1, 9a/11, 9a/15, 9a/3, 9a/5, 9a/6, 9a/7, 9b/15, 12a/1, 12a/8, 12a/9, 12b/4, 13a/3, 14a/5, 14a/7, 15a/3, 15b/15, 16a/1, 16a/11, 16a/12, 16a/13, 16b/15, 16b/17, 16b/5, 17a/1, 17a/1, 17a/2, 20a/2, 20a/4, 20b/6, 20b/8, 21a/4, 21a/5, 21b/8, 22a/4, 22a/5, 22b/1, 22b/15, 22b/6, 23a/5, 23a/7, 23a/8, 23a/8, 23b/13, 24b/2, 24b/8, 25a/15, 25a/17, 26a/12, 26a/14, 26a/14, 26b/14, 26b/7, 27a/12, 27a/9, 28a/1, 28a/11, 29a/11, 30a/10, 30a/2, 30a/2, 30a/3, 30b/9, 31a/1, 33a/1, 33a/10, 33a/4, 33a/9, 33b/17, 35a/11, 35a/5, 35a/5, 35b/1, 35b/12, 36a/17, 36b/1, 36b/11, 36b/12, 36b/2, 38b/15, 39a/2, 39a/4, 40b/13, 40b/14, 41b/10, 41b/15, 42a/13, 42a/14, 42b/12, 43a/15, 43a/2, 44a/1, 44a/3, 44b/16, 45a/1, 45a/17, 45b/13, 45b/16, 46a/10, 46b/3, 46b/8, 48a/7, 48b/14, 49a/1, 49a/16, 49a/7, 50a/2, 50a/3, 50b/16, 51a/14, 51a/17, 51b/2, 52b/17, 53a/1, 53a/13, 53a/2, 53a/3, 53b/13, 54a/11, 54a/14, 54a/15, 54a/2, 54b/11, 54b/14, 54b/16, 54b/2, 55b/12, 55b/13, 56a/14, 56a/8, 57a/4, 58a/5, 58b/2, 59a/13, 59a/2, 59b/16, 60b/14, 60b/8, 62a/17, 62b/1, 62b/8, 62b/9, 63a/15, 63b/16, 64a/10, 64a/12, 64a/12, 64a/4, 64b/11, 64b/4, 64b/5, 65a/3, 65b/16, 65b/9, 66a/1, 66a/11, 66a/3, 66a/5, 66b/15, 68a/17, 68a/2, 68b/10, 68b/12, 69b/13, 69b/17, 69b/2, 70a/1, 70a/7, 70b/16, 70b/17, 71a/14, 71a/16, 71a/4, 71a/7, 72a/15, 72a/9, 73a/5, 73b/2, 74a/12, 74a/8, 74b/2, 75a/10, 76a/14, 76a/4, 76b/11, 77a/4, 77b/4, 77b/5, 79a/11, 81a/2, 81a/9, 81b/1, 81b/4, 81b/5, 83a/2, 83b/5, 85b/7, 86a/5, 87b/12, 88a/3, 89a/1, 89a/3, 89a/7, 90a/1, 90a/2, 90a/2, 90b/11, 90b/3, 92a/14, 92b/1, 93b/10,

93b/11, 93b/12, 93b/17, 93b/7, 94a/17, 94a/2, 94b/10, 95a/1, 95b/11, 96a/12, 96b/16, 97a/16, 97a/17, 98a/14, 98b/11, 98b/9, 99b/11, 99b/11, 99b/12, 100a/13, 100b/16, 101a/17, 101a/9, 101b/1, 101b/15, 102a/14, 102a/15, 102a/15, 102a/2, 102a/4, 102b/17, 102b/3, 102b/4, 102b/9, 103a/1, 103a/16, 103b/11, 103b/11, 104a/1, 105a/5, 105b/13, 106a/13, 106a/17, 106a/17, 106b/16, 107a/1, 107b/13, 108a/12, 108a/16, 108b/6, 109a/15, 109b/11, 109b/7, 110a/16, 110a/5, 110b/16, 110b/2, 111a/14, 111b/10, 111b/4, 111b/6, 112a/1, 112a/13, 112a/14, 112a/16, 112b/4, 114a/7, 114b/11, 114b/12, 115a/17, 115a/2, 115a/2, 115b/5, 117a/1, 117a/8, 117a/9, 117b/17, 118b/17, 119a/12, 119a/16, 119a/9, 119b/10, 119b/4, 120a/4, 121b/7, 122a/8, 123b/7, 124a/8, 125a/14, 125a/16, 125a/7, 125b/15, 125b/2, 125b/3, 125b/4, 125b/5, 125b/6, 126a/15, 126a/16, 128a/7, 128a/8, 129a/12, 129a/12, 129a/15, 129b/1, 130a/11, 130b/15, 130b/16, 130b/6, 131a/10, 131a/17, 131a/7, 131b/2, 132a/12, 132a/16, 132a/2, 132b/10, 134a/7, 135b/10, 135b/17, 135b/17, 136a/11, 136a/2, 136a/8, 136b/16, 136b/3, 137a/12, 138a/7, 138b/17, 139a/17, 139a/4, 139a/6, 140b/15, 140b/2, 140b/3, 140b/4, 141a/16, 141a/2, 141a/7, 142a/13, 142a/14, 142b/17, 143a/1, 143a/8, 143b/17, 144b/11, 144b/3, 144b/9, 145a/13, 145a/14, 145a/9, 145b/12, 145b/3, 146a/1, 146a/1, 146b/7, 147b/13, 147b/6, 148a/13, 148a/17, 148b/17, 148b/5, 148b/8, 149a/14, 149b/8, 150a/9, 150b/1, 150b/1, 150b/10, 150b/8, 150b/9, 151a/8, 151b/4, 153a/14, 153b/14, 154a/5, 154b/15, 154b/5, 155b/4, 156a/13, 156a/2, 156a/4

b. cıhatdın 21b/17, 22a/3, 22b/8, 31b/10, 36b/1, 39a/5, 42b/16, 43b/9, 44b/12, 45b/3, 47a/17, 47b/9, 49a/4, 49b/4, 50b/4, 54a/10, 55b/10, 56b/11, 58b/7, 59b/10, 61a/12, 63a/1, 64a/8, 65a/10, 67b/8, 68a/4, 71a/2, 71b/17, 75a/1, 75a/12, 75b/6, 75b/9, 76b/1, 78a/6, 78b/1, 78b/5, 79a/13, 79b/3, 80a/6, 81a/13, 85b/3, 86a/3, 86b/10, 86b/4, 87b/1, 87b/8, 88a/9,

88b/13, 91a/12, 95a/3, 97a/14, 98a/12, 98b/15, 99a/2, 100a/3, 100b/12, 102a/1, 102a/11, 105a/14, 106b/16, 112a/3, 115a/11, 115b/15, 116b/1, 119b/2, 120a/17, 121a/2, 123a/17, 125a/17, 125b/10, 129a/7, 130a/13, 131a/2, 132a/13, 132a/7, 132b/2, 133b/15, 140a/11, 140b/9, 145b/13, 146b/13, 156a/17

b. dam 150b/1

b. kün 18a/13

[=500]

Zamir görevinde

b. 2b/7, 13a/5, 29b/15, 93a/10, 103b/12, 103b/14, 114a/6, 114b/16

b.+dur 20b/8, 42b/13

b. durur 23a/8, 26a/17, 27a/8, 77b/16, 114b/1, 153b/16, 153b/7, 154a/15, 154a/7, 154b/17, 154b/8, 155a/17, 155a/8

b. durur érdi 22a/6, 26a/9, 75a/3

b. durur erdi 33a/7

b. édi 54a/2

b. ése 43b/15

b.+lar 75b/15, 96a/7, 111b/8, 137a/1

b.+lardın 21a/17

b.+larnıñ 22b/1, 37a/16, 38a/5, 38b/13, 45b/1, 71b/13, 85a/15, 137a/2

b.+lar durur 62b/10

b. yañlıġ 11a/4

[=44]

munça Bunca, bu kadar.

m. 2b/4, 21a/6, 109b/11, 153a/15, 154a/12

m. bile 17a/1, 23a/9

[=7]

munda Bunda; burada.

m. 20b/15, 46a/6, 146b/12, 146b/16, 155a/7

[=5]

mundaġ bk. mundaḳ

m. 27a/8, 118a/13, 135b/8, 138a/11, 140a/17, 144b/10, 146a/2, 146b/7, 153a/3

[=9]

mundaḳ Bunun gibi, bunun kadar. Krş. mundaġ

m. 4b/6, 7a/13, 8a/5, 9a/1, 9a/13, 35b/14, 68b/10, 68b/12, 84b/4, 88b/6, 89a/17, 89b/16, 98a/8, 99b/12, 106b/4, 114a/16, 115a/3, 115a/9, 116b/8, 122a/2, 126a/9, 128a/9

m. ése 13b/11

[=23]

mundın Bundan; buradan

m. 9a/10, 16a/6, 16b/6, 35a/1, 52b/16, 52b/16, 55a/13, 58b/2, 73a/14, 111a/16, 135a/12, 152a/13

m. burnaraḳ 108b/4

m. soñ 43a/14, 59b/2, 112b/10, 125a/3
m. soñra 24b/7, 54b/12, 55b/3, 60a/6, 71b/6, 81a/3, 81b/6, 81b/8, 89b/11, 92b/3, 99b/5, 101b/10, 119b/16, 124a/3, 131a/10
[=32]

munıñ Bunun. Krş. munuñ
m. 20b/7
b. dék 8a/15, 20b/10, 138b/3
[=4]

muña Buna
m. 15a/7, 41a/3
[=2]

munuñ bk. munıñ
m. dék 11a/3, 11a/6, 21b/7, 39b/8, 90a/3
[=4]

Buçuġa bk. Buçuġa Ḫan
b. 45b/10
[=1]

Buçuġa Ḫan k.a. Amenek Han'ın oğludur. Ürgenç hakimi idi. Şah Tahmasb yapılan akınlardan aciz kalınca barış teklif etti. Bu yüzden akraba oldular. Krş. Buçuġa
b. (Dost Ḫan ibn Buçuġa Ḫan) 51b/4
b. ibn Amenek Ḫan 48a/6
b.+nıñ 48a/17, 52a/3, 92a/11
[=5]

bu'd Ar. Uzaklık.
b. u ḳurb 118b/9
[=1]

Budan Ḳıyan k.a. Kabul Han'ın oğludur. Bk. Ḳabul Ḫan
b. érdi 38a/4
[=1]

buġday Buğday.
b. 15a/1, 113b/11
b. dıravı 106a/17
b. ḫarmanı 132b/16
b.+ın 143b/17
b. yé- 15a/7
[=6]

Buḫārā y.a. Şimdi Özbekistan sınırları içinde bulunan tarihi meşhur şehir.
b. 29b/11, 49a/13, 49b/8, 50a/7, 55a/4, 58b/13, 61a/7, 70b/6, 71b/17, 72b/1, 82b/8, 94b/8, 99a/11, 104b/10, 105a/17, 105b/15, 107a/8, 112a/8, 127a/12, 132a/8, 145b/15
b. (şāh-ı Buḫārā) 50a/7
b.-yı şarīf 60b/6, 65b/13
b. bile 64b/17
b.+da 50a/5, 61a/10, 104a/6, 104b/6, 115a/13, 146a/9
b.+dağı 61a/12
b.+dın 50b/15, 65b/14, 68a/11, 76b/13, 78a/12, 79b/9, 80b/10, 80b/11, 82b/11, 82b/3, 94b/9, 108a/17, 108a/2, 114b/15, 118a/5, 118b/13, 126a/11, 126a/7, 127b/16, 127b/4,

128a/13, 128a/3, 129b/4, 130b/13, 133b/11, 133b/9, 146a/16
b.+dın (ẓāhır-ı Buḫārā) 72b/2
b.+ġa 47b/3, 49a/7, 49a/8, 49b/5, 50b/4, 51a/16, 54a/13, 54a/6, 55b/16, 56b/16, 60a/6, 64a/2, 64a/8, 72a/2, 74b/12, 76a/10, 76b/9, 79a/14, 79a/16, 79b/3, 80b/16, 81b/3, 82b/5, 94b/12, 99b/10, 101b/14, 102a/9, 103a/4, 103b/7, 104a/15, 105a/9, 107a/14, 108b/12, 117b/3, 118a/3, 121b/17, 124a/15, 124b/1, 125a/1, 125a/12, 126a/9, 132b/9, 133a/17, 133a/2, 134a/7, 146b/10, 152a/10
b.+nı 60a/7
b.+nıñ 61a/5
b.+nıñ şaharı 104a/4
b. şaharı 107b/11
b. üsti 60b/10
[=112]

buḫārāt Ar. mec. Seyyal, latif şeyler.
b. (ıstıʿārāt u buḫārāt) 70b/5
[=1]

Buḫārī Far. Buhara ahalisine verilen ad, Buharalı.
b.+lardın 132a/17
[=1]

buḫtī Far. İki hörgüçlü güçlü deve.
b.+sıġa 101b/10
[=1]

Buḫtun-naṣar k.a. Meşhur Nebuçednezzar.
b. 22b/10
[=1]

Buḳa I bk. Buḳa Ḫan II
b. 36b/15
[=1]

Buḳa II k.a. Börke Han'ın askeri idi. Savaş sırasında gözüne ok değince yenildi.
b. 42a/12, 42a/9
[=2]

buḳʿa Ar. Yer, diyar, ülke.
b.+lar 22b/9
[=1]

būḳalamūn Far. Bukalemun
b.+nıñ (felek-i būḳalamūn) 2a/8
[=1]

Buḳa Ḫan I k.a. Tatar Han'ın oğludur. Babasından sonra padişah oldu.
b. 24b/11
[=1]

Buḳa Ḫan II k.a. Buzancar Han'ın oğludur. Babasından sonra padişah oldu. Krş. Buḳa I
b. 36b/16
[=1]

bu'l-ʿacab Ar. Şaşılacak şey.
b. 99b/7
[=1]

bu'l-başar Ar. İnsanlığın babası, Hz. Adem.
b. 3a/12
[=1]

bulaḳ Çeşme, pınar.

b. 101a/6

[=1]

buland Far. Yüksek, yüce.

b. 6b/17

b. (past u buland) 11a/8

b. bile (āvāz-ı buland) 108a/14

b. bol- 116a/3

b. eyle- 95b/17

b.+ıñġa (hımmat-ı buland) 12a/10

b. ḳıl- 87a/1

b. ol- 65a/14

b. u arcmand 90a/16

b. u rafīʿ 39a/13

[=10]

buland-āvāza Far. Yüksek ses.

b. (mażamīn-ı buland-āvāza) 121b/17

[=1]

buland-pāya Far. Yüksek rütbeli.

b. bol- 5a/4

[=1]

bulandraḳ Daha yüce, daha yüksek.

b. durur 14a/15

[=1]

bulbul Far. Bülbül.

b. 150a/17

[=1]

Bulcar Vaġlan k.a. Tümene Han'ın oğludur. Vağlan halkı bunun soyundan gelir.

b. 37a/15, 37a/17

[=2]

Buldımsar y.a. Harezm'de Porsı denen yerin 11.5 km. güneydoğusundaki bölgedir. Muhammed Said Bay'ın boyu burada idi.

b. 109b/2

[=1]

bulġak Fitne, fesat.

b.+lar 82b/12

[=1]

Bulġar kv.a. Şu anda Balkanlarda yaşayan Bulgarlar.

b. 41a/16, 87a/15, 88a/16

b.+da 89a/10

b.+ġa 89a/15

b.+nı 39a/15

b. üsti 42b/3

[=7]

bulūġ Ar. Büluğ, ergenlik.

b. ḥaddı 26b/3

[=1]

Bundaş Mīrzā k.a. Umbay Inak'ın babası idi. Hacım Han babasının görevini ona verdi. Ancak o derviş tabiatlı olduğundan bir süre sonra makamını terk ederek inzivaya çekildi. Arap Han zamanında öldü.

b. 92b/17

[=1]

bunyād Far. Temel, yapı, kök; yapı, bina.

b. (ḳāmıʿ-ı bunyād-ı küfr ü ṭuġyān) 6b/3

b. bol- 16b/2
b.+ı 31b/10
b. ḳıl- 42b/16
[=4]

burangar Ordunun sağ tarafı.
b. 88b/16
b.+ıġa 128b/14
b.+ın 30b/8
[=3]

burc Ar. Kale surlarının gerekli yerlerine yapılan savunma külesi.
b. u bārū 120b/2, 135a/8
[=2]

burc Ar. 1. Zodyak üzerine yer alan on iki takım yıldızdan her biri, burç.
b.-ı Bādī 39a/1
b.-ı şaraf 116b/2
b.+da érdiler 39a/2
b.+ıda (Asad burcı) 57b/9
b.+ıda durur érdi (Asad burcı) 74b/14, 116a/10
b.+ıda durur érdi (Cadīnıñ burcı) 70a/2, 128a/11
b.+ıda durur érdi (Cavzā burcı) 146a/16
b.+ıda érdi (Sunbula burcı) 122a/9
b.+ıġa (Cadī burcı) 66b/3
b.+ıġa (Ḥaml burcı) 82a/12
b.+ıġa (Mīzān burcı) 146b/17
b.+ıġa (Saraṭān burcı) 55a/8
b.+ınıñ 3b/9
b.+ı (ʿarş burcı) 3b/4
[=16]
2. mec. Yükseklik, azamet.
b.-ı ayālat 95a/14
b.+ıda (ʿadam burcı) 32a/9
b.+ıda (amārat burcı) 84b/3
b.+ıda (cahān-gīrlik burcı) 84a/6
b.+ıdın (salṭanat burcı) 36a/14
b.+ıġa (salṭanat burcı) 31b/15
b.+ınıñ (ḫılāfat burcı) 35a/6
b.+ınıñ (şaraf burcı) 155b/13
[=8]

Būrc k.a. Sam'ın oğludur. Bk. Sām
b. 22b/1
[=1]

burd-bār Far. Sabırlı.
b.+dın (kemāl-i ḥılm u burd-bār) 138b/17
[=1]

burda Far. Savaş esiri, tutsak, köle.
b. 68a/8
b. (éllik burda) 73a/13
b.+sı (Ḳızılbaş burdası) 73a/12
[=3]

burhān Ar. Kanıt, delil.
b. 3b/3
b.+u'l-ḥaḳīḳa 137a/7
b.+u's-sālikīn 62b/14, 136b/12
[=4]

burhānī Far. Bir delil, bir kanıt.
b. durur 11a/11
[=1]

būrıyā Far. Hasır, kilim.
b.+dın 62a/15

b.+mız 62b/2

[=2]

Burḳay bk. Burḳay Ḫahn

b.+nıñ 84b/17

[=1]

Burḳay Ḫan k.a. Salcıday Han'ın oğludur. Burkut boyu onun soyundan gelmektedir. Krş. Burḳay, bk. Salcıday Ḫan

b. (Ḳaravul Ḫan ibn Tīmāc Ḫan ibn Küskün Ḫan ibn Urancı Ḫan ibn Burḳay Ḫan ibn Salcıday Ḫan) 84b/16

[=1]

Burḳut kv.a. Burkay Han'ın neslinden gelen bir Konrat kabilesi.

b. 84b/16

b. uruḳı 35a/4

[=2]

Burlaḳ kv.a. Bir Özbek boyudur. Nayman boyu ile birleşmiştir.

b. bile 59a/5

[=1]

Burlı y.a. Konrat'ın 37 km. güneydoğusundaki bölgenin adı.

b.+dın 55a/15

[=1]

burnaraḳ Daha önce.

b. (mundın burnaraḳ) 108b/4

[=1]

burrān Far. Keskin.

b. çék- (tīġ-ı burrān) 27b/5

b.+ı (ḫancar-ı burrān) 11a/11

[=2]

burūc Ar. Burçlar.

b. 116a/11

[=1]

burūdat Ar. Soğukluk.

b. bile 66b/6

b.+dın 66b/6

[=2]

burun Koklama organı; uç.

b.+ını (ḳulaḳ burnı) 73b/2

b.+ın (iti burnı) 40b/15

[=2]

burun Önce, evvel.

b. 6a/8, 16a/7, 39a/9, 41b/6, 63a/13, 67a/14, 86a/2, 143a/8

b. (-dın burun) 90b/12, 97b/2, 98b/13

b. (-din burun) 36a/14, 69b/5

b. (mundın burun) 16a/7

b. érdi (-din burun) 110a/6

[=15]

burunġı Önceki, evvelki.

b. 27a/3, 27a/4, 69a/2, 104b/15, 126a/4, 137b/13, 147b/12

b. (-dın burunġı) 137a/14

b. dék 101a/9

[=9]

burunraḳ Daha önce.

b. 104a/6, 122b/10

[=2]

burūt (Far. burūt < T. burut) Bıyık.

b. (bād-ı burūt) 120a/13

[=1]

Buryaçı y.a. Şahabad'ın yaklaşık olarak 9 km. doğusundaki yer.

b. 109b/9
b. üsti 109b/8
[=2]

būsa Far. Öpücük.
b. ḳıl- "Öpmek" 8a/9, 142b/6
b. ḳıl- (ayaġın būsa ḳıl-) 60a/6
[=3]

Busḳun Salcı k.a. Alankava'nın oğludur. Çalcut boyu onun neslindendir.
b.+ġa 36b/10
[=1]

bustān Far. Bahçe. Krş. bostān
b.+ı 81b/12
b.+ıġa 135b/9
b.+ın 138a/12
[=3]

busyār bk. bısyār
b. (tavārīḫ-ı busyār) 153a/1
[=1]

But bk. But Bahādur
b. 129a/13
[=1]

but-parastlıġ Putperestlik. Krş. but-perestlik
b.+ġa 19b/6
b.+nı 19b/9
[=2]

but-perestlik bk. but-parastlıġ
b. 19a/15
[=1]

buṭlān Ar. Boşluk, anlamsızlık.
b. ur- (ḫaṭṭ-ı buṭlān) 139b/1
[=1]

But Bahādur k.a. Can Murad Inak'ın adamlarındandır. Can Murad ile birlikte Mankıt'ı ele geçirdiler. Krş. But
b. 128a/15
[=1]

būy Far. Koku.
b.+ın 6b/11
[=1]

buyruḳ Buyruk, emir, ferman.
b. bol- (farmān u buyruḳ) 14a/13
b.+ı bile 77a/4
[=2]

buyur- 1. Emretmek, buyurmak.
b.-dı 39b/1, 60b/11
b.-up 23b/10, 78b/16, 100a/3, 139a/5
b.-up durur 15b/13, 56b/10, 96b/16, 131b/5, 132b/17
b.-up dururlar 130a/10, 131b/4
b.-up érdiler 117a/16
[=14]
2. Göndermek.
b.-dı 98b/10, 148a/4
b.-ġay 149b/6
b.-up durur 124b/15, 143a/5
[=5]
ḳatl-ı ʿām buyur- 39b/1, 56b/10, 131b/5
kişi buyur- 96b/16, 117a/16, 132b/17
ḳurbān buyur- 15b/13
rukūb buyur- 130a/10, 131b/4
tanāvul buyur- 23b/10

[=10]

buʿż Ar. Düşmanlık, kin.

b.-ı ḫaşmıyyat 133a/14

[=1]

buz- Bozmak.

b.-armız 124a/8

b.-dı 117b/8

b.-maḳ 121a/2

b.-salar 69a/5

b.-up 30b/13, 69a/6, 69b/17, 76b/1, 100b/11, 100b/14, 102b/12, 115b/12, 119b/1

[=13]

paymānın buz- 117b/8

[=1]

Buzancar Ḫan k.a. Alankava'nın oğludur. Lakabı Buzancar Munkak'tır. Çok iyi bir idareciydi. Türk kabileleri onun hizmetindeydiler. Krş. Buzancar Munḳaḳ

b. 36b/13, 36b/15

[=2]

Buzancar Munḳaḳ bk. Buzancar Ḫan

b. 36b/11

[=1]

buzuġlıġ Bozukluk, düzensizlik, karmaşa.

b. 30a/3

[=1]

buzuḳ Bozuk, bozulmuş.

b. 62b/5

b. ḥucra 155b/1

[=2]

buzul- Bozulmak, dağılmak, düzenini yitirmek.

b.-dı 61a/13

b.-ġan 58a/10, 99a/14

b.-may 46b/9

b.-up 47b/2, 56b/12, 56b/3, 69a/7, 79a/14, 79b/3, 98b/16, 102b/13, 139b/12

b.-up durur 130a/12, 131b/1

b.-ur 102b/9

b.-urġa 64a/4

[=17]

Büke Bindün k.a. Moğol hanı Kuçum Bural'ın oğludur. Babasından sonra padişah oldu.

b. 36a/4

[=1]

büt- I Bitmek, sona ermek. Krş. bit-

b.+gü dék 116a/4

[=1]

büt- II (Tohum için) Yeşermek, yetişmek, büyümek.

b.-ti 102b/2

b.-üp 53b/13, 53b/8

[=3]

büte Filiz, kök, çalı.

b. 111a/12

[=1]

bütker- Bitirmek, sonuna gelmek; tekmil etmek, tamamlamak.

b.-di 45b/5

b.-mek 101b/13

[=2]

pūl bütker- 101b/13

[=1]

büyüklik Büyüklük.

b.+de 7b/13

b.+i bile (büyükligi bile) 21a/6

[=2]

büzürgvār Far. Büyük, mükemmel, çok güçlü.

b. 137a/16

b.+ı (ʿamm-ı büzürgvār) 141b/1

b.+ı (vālıd-ı büzürgvār) 126b/17, 156a/8

[=4]

C

cā Far. Yer. Krş. cāy

c.-yı ġam 19a/13

c.-yı malāmat 9b/3

c. tut- 32a/8

[=3]

cabbār-ṣıfatlıġ Zorbalık.

c. bile 99b/17, 117b/6

[=2]

cabha Ar. Alın, yüz.

c.+sıda 40b/3

[=1]

cabha-sāylıḳ Yalvarma, yalvarış, niyaz.

c. ḳıl- 151b/3

[=1]

cabīn Far. Alın, yüz.

c.+ıda 7b/17

c.+ıdın 101b/7

c.+ı üze 154a/5

[=3]

Cabrāʾīl Ar. Dört büyük melekten biri, Cebrail.

c. 15b/3, 16b/17

c.-ı Amīn 14a/2

c. ʿalayhi's-salām 14a/4, 14a/9, 16b/14, 20b/12

c.+dın 16b/13, 16b/16

c.+dur 3b/6

c. taʿlīmı 22b/16

c. ve ʿAzrāʾīl 21b/6

[=12]

Cācarm y.a. Horasan bölgesinde Curcan'a yakın bir yer.

c.+nı 52a/15

[=1]

cad (< Ar. cadd) Ata, dede.

c. (ab u cad) 101b/6

c. (ata birle cad) 82a/17

c. (cadd-ı mādarī) 88a/7

c.+ım (caddım) 68a/6

c.+ınıñ (caddınıñ) 85a/5

c.+ı (caddı) 68b/6, 70b/16, 73a/12, 85a/9, 91a/1

c.+ı durur (caddı) 37b/4, 84b/5

c. u ata (cadd u ata) 82b/1

[=13]

cadal Ar. Mücadele, savaş, kavga.

c.+dın (razm u cadal) 67b/16

c. u fitna 87b/9

[=2]

Cadī Ar. Oğlak burcu.

c. burcı 66b/3

c.+da 141a/1

c.+nıñ burcı 70a/2, 128a/11

[=4]

cadīda Ar. Yeni.

c. (avāşım-ı cadīda) 151b/2
[=1]

cafā Üzme, eziyet etme, cefa
c. 106b/17
c. (rasm-ı cafā) 65a/14
c. (tīġ-ı cafā) 40b/10
c.-yı ahl-ı ṭuġyān 108a/5
c. birle 153b/5
c.+lar 113a/1
c. otı 155b/5
[=7]

Caʿfarī k.a. Cafer bin Muhammedü'l-Hüseyni tarafından 1433 yılında yazılmış Farsça bir tarih kitabıdır. Baysungur Mirza'nın vefatına kadar olan olayları ele almıştır. Metnimizin kaynaklarındandır.
c.+da (Taʾrīḫ-ı Caʿfarī) 18b/12
[=1]

Caʿfar ʿAlī Ḫan k.a. Nişabur hakimi Hasan Han'ın büyük oğludur. Şir Gazi Han'ın Nişabur'u fethettiğinde öldürüldü. Cesaretiyle meşhurdur.
c. 67a/17
[=1]

cafāyī Far. Eziyet, işkence, üzme.
c. (tanḳīş-ı cafāyī) 153b/8
[=1]

cāh Far. Makam, mevki.
c. 6b/16, 13b/7, 155b/3
c. (davlat u cāh) 82a/9
c. (ḳaʿr-ı cāh) 5b/17
c. (martaba-ı cāh u şevket) 39a/13
c.+ı 82a/12
c.+ıñ (mülk ü cāh) 95a/11
c. u calāl 82b/3
[=9]

cahālat Ar. Cahillik, bilgisizlik.
c. 4b/9
c. (āvāra-ı şaḥārī-i cahālat) 141a/9
c.-ı cıbıllī 129a/4
c. ahlı 4b/13
[=4]

cahān Far. Dünya, âlem.
c. 3a/16, 5a/3, 8a/13, 8b/14, 8b/15, 11a/5, 12a/9, 13b/12, 18a/13, 18a/13, 18a/3, 18b/1, 21b/8, 21b/8, 24a/12, 31a/16, 31a/7, 33b/7, 37a/4, 40b/14, 40b/4, 43b/2, 45a/16, 49b/12, 77b/7, 78a/9, 81b/16, 81b/16, 82a/10, 82b/2, 84a/4, 84a/7, 92a/14, 95a/10, 96a/2, 96a/3, 116a/11, 134b/2, 151a/4, 154b/5
c. (ahl-ı cahān) 44a/9, 155a/16
c. (ʿarṣa-ı cahān) 12a/8
c. (ṣaḥrā-yı cahān) 153b/17
c.-ı ba-vucūd 19a/12
c.-ı bāḳī 65a/13, 117a/13, 152b/17
c.-ı fānī 17b/16, 32a/13
c. ahlı 13b/13, 13b/8, 18b/1, 31b/12, 40b/7, 126a/5
c. birle 18a/3

c. cahān 11b/17

c.+da 23b/6, 43b/15, 51b/2, 72b/8

c.+dadur 148a/17

c.+dın 17b/7, 20a/4, 53a/17, 65b/10, 75b/17, 77a/6, 79b/17, 135a/12

c.+ġa 32a/3, 36a/5, 36b/15, 82a/7, 88b/4, 113b/2

c.+ġa (ahl-ı cahān) 56a/15

c.+ġa (ʿarṣa-ı cahān) 138a/1

c.+ġa (bāḳī cahān) 83b/5

c.+ġa (şah-an-şāh-ı cahān) 3a/1

c. içre 19a/6, 20a/13, 40b/4, 82a/11, 117b/2

c. ḳıl- (terk-i cahān) 154b/17

c. külbesi 65a/15

c.+nı 6a/2, 36b/8, 84a/14, 97b/7, 129b/16, 155a/3

c.+nı (bāḳī cahān) 12a/11

c.+nı (roşan-ı cahān) 88b/6

[=96]

cahān-dārī Far. Bir büyük hükümdar, bir imparator.

c. érdi (kām-rān u cahān-dārī) 37b/3

[=1]

cahān-dārlıġ İmparatorluk.

c. 84a/6

c. (navbat-ı ḫılāfat u cahān-dārlıġ) 83b/14

[=2]

cahān-gerdlik Far. Büyük turist olma durumu, gezgin olma hâli.

c. ḳıl- 96b/1

[=1]

cahān-gīr Far. Büyük hükümdar, imparator.

c. érür 32b/15

[=1]

cahān-gīrlik İmparatorluk.

c. 24a/16, 28b/17, 41b/1

c. burcı 84a/6

[=4]

Cahān-gīr Ḫan k.a. Gayıp Han'ın oğludur. Yomutlar tarafından Hive'de han tahta oturtuldu. Metne göre onun zamanında Harezm'de salgın hastalık ve kıtlık baş gösterdi. Halk dağıldı. Bir yıl sonra Buhara'ya gitmiş olan Muhammed Emin Inak döndü ve Cihangir Han'ı tahttan indirdi. Krş. Cahān-gīr Sulṭān

c. 75b/15

c.+dın soñra 79b/13

c. ibn Ġāyıb Ḫan 79a/15

c.+nı 79b/10, 113b/9

[=5]

Cahān-gīr Sulṭān bk. Cahān-gīr Ḫan

c.+nı 104b/11

[=1]

cahān-küşāylıġ Dünyayı fethetme durumu.

c. 2a/17

[=1]

cahān-numā Far. Dünya atlası.

c. (rāy-ı cahān-numā-yı arbāb-ı başārat) 56a/5
[=1]
cahān-şāhlıġ Far. Dünya hükümdarlığı.
c. 13b/14
c. (maydān-ı cahān-şāhlıġ) 10a/10
[=2]
cahān-tāb Far. Dünyayı aydınlatan.
c. (āftāb-ı cahān-tāb) 2a/9
[=1]
cahānbān Far. Hükümdar.
c. 84a/5
[=1]
cahānbānlıġ Hükümdarlık.
c. 5a/5, 24b/14, 25a/15, 42a/2
[=4]
cahāndār Far. Büyük hükümdar.
c. (mīr-ı cahāndār) 154b/17
c.-ı farḫunda-aḫtar 32a/4
[=2]
cahāndārlıġ bk. cahāndarlıḳ
c. 35a/6
c. (memleket u cahāndārlıġ) 137b/10
[=2]
cahāndārlıḳ İmparatorluk. Krş. cahāndarlıġ
c. 39a/8
c.+ġa 41b/1
[=2]
cahānī Far. Bir dünya, bir âlem.
c. 33b/7
[=1]
Cahānnam Ar. Cehennem.
c. 62b/11
c.+ġa 43b/15
c.+ġa (dar-köh-i cahānnam) 73b/10
[=3]
cahd Ar. Çalışma, çabalama, gayret.
c.-ı mā-lā-kelām 118a/2
c.-ı mavfūr 116a/8, 121a/7, 125b/8
c.-ı tamām 66b/11, 72b/11, 97a/2
c. bile (cıdd u cahd) 93b/3
c.+ıdın 84a/10
c. ḳıl- 136a/17, 150b/8
c. ḳıl- (cıdd u cahd) 91b/6
c.+lar 146a/13
c. u köşiş 134b/8, 152b/3
[=15]
cāhılıyyat (< Ar. cāhiliyyat) Cahillik, bilgisizlik.
c.+dın érür (ʿayn-ı cāhılıyyat) 116a/5
[=1]
calā (< Ar. calāʾ) Göç etme.
c. 105a/16, 107a/7
c. bol- 113b/3
c. u musāfarat 113b/12
[=4]
calādat Ar. Yiğitlik.
c. 4a/14, 67b/7, 102a/5, 126b/12, 127a/10, 128b/17, 144a/16
c.+da (şucāʿat u calādat) 94b/14, 134b/3
c.+ın (bāzū-yı calādat) 145a/4

c.+ı (tīġ-ı calādat) 84a/2
c. sarı 150b/11
[=12]

calādat-nıẓām Far. Yiğitlik düzeninde olan, cesur.
c.+nıñ (şacaʿā-yı calādat-nıẓām) 151a/13
[=1]

calāl Ar. Ululuk, azamet, hiddetlilik.
c. (anvār-ı calāl u ʿaẓamat) 96b/12
c. (ʿaẓamat u calāl) 97b/11
c. bile (ʿaẓamat u calāl) 98a/2
c.+ıñdın (dar-gāh-ı calāl) 103a/10
c.+ıñ (cāh u calāl) 82b/3
c.+ı dék 84a/14
c. ile 82a/7
c. u davlat 101b/7
[=8]

calālu'l-millati ve'd-dīn ve'd-davla Ar. "Devlet, din ve milletin büyüğü olan" anlamında övgü amacıyla söylenmiştir.
c. 156a/4
[=1]

calālat Ar. Ululuk, büyüklük, yücelik.
c. 151a/8, 152a/4
c. (masnad-ārā-yı calālat) 6a/15
c.-ı vıfāḳ 155b/14
c. dék (bınā-yı calālat) 82b/2
c.+ı 84a/1
c.+ıda (nāşıya-ı calālat) 11b/17
c.+ıġa (şaḥn-ı calālat) 10b/8
c.+ı bile 5a/9
c.+nı (evreng-i calālat) 155a/12
[=10]

calālıyyat (< Ar. calāliyyat) Büyüklük, ululuk.
c. bile (ġayat-ı calālıyyat) 2a/14
[=1]

Calayır kv.a. Bir Moğol kabilesi.
c. 37a/2, 37a/6, 37a/6, 59a/5
[=4]

Calayır Éş Naẓar bk. Éş Naẓar Calayır Gürlenī
c. 111a/6
[=1]

cald Ar. Hızlı, süratli.
c. u çālāk 109a/1
[=1]

caldū Far. Ödül, hediye.
c.+ġa 82a/9
c.+lar 101b/4
c. üçün 101b/2
[=3]

calīl Ar. Ulu.
c. (ġılʿatu calīlı'l-ḳadr-ı vazārat) 76a/13
[=1]

calīs Ar. Arkadaş.
c.-ı muvāfiḳ 14b/13
c. bol- (anīs u calīs) 125a/13
c.+ıdur 4b/16
c.+ı durur érdi (anīs u calīs) 129a/15
[=4]

callād Ar. Cellat.

c. 94b/15

c.-ı acal 96a/1

[=2]

Calla ve ʿAlā Ar. Allah'ın adından sonra "celil" ve "yüce" anlamında övgü sözü olarak söylenir.

c. (Ḥaḳ Calla ve ʿAlā) 26a/2

[=1]

cām Far. Kadeh.

c. 114a/3, 136b/7, 137b/8, 155a/13

c. (sarşār-ı cām-ı ʿışrat) 98a/1

c.-ı Cam 97a/7

c.-ı ḥayāt 135b/12

c.-ı lāl 13b/16

c.-ı pur-zahr 90b/15

c.+ıdın 128b/15, 136b/5, 143a/11

c.+ıġa 18b/2

c.+ını 154a/12

c.+ı bile 32a/11

[=15]

camʿ Ar. Toplama, topluluk olma.

c.-ı ʿāfir 130a/2

c.-ı keşīr 52b/10

c. bol- "Toplanmak" 30a/14, 57b/4, 69b/7, 88b/4, 150b/4

c. ḳıl- "Toplamak, bir araya getirmek" 106a/1, 110a/10, 149a/1, 149b/6, 155a/12, 156b/2

[=13]

Cam Far. İran mitolojisi kahramlarından biri; hükümdar, padişah.

c. (cām-ı Cam) 97a/7

c. (ḫusrav-ı Cam-ı canāb) 55a/2

[=2]

Cām y.a. Horasan bölgesinde bir yer.

c. 52a/15

[=1]

Cam-cāh Far. Cem makamlı, hükümdar.

c. (sulṭān-ı Cam-cāh) 2b/16

c.+ġa (sulṭān-ı Cam-cāh) 150b/16

[=2]

Cam-ıḳbāl İkbali Cem gibi olan, hükümdar.

c. (ḫıdīv-ı Cam-ıḳbāl) 84a/5

[=1]

cāma-şūlıḳ Çamaşırcılık, çamaşır yıkama işi yapma durumu.

c. ḳıl- 26b/12

[=1]

cāma-zar Far. Altın işlemeli elbise.

c. 65a/16

[=1]

camāʿa Ar. Cemaat, topluluk, grup. Krş. camāʿat

c. 65b/2, 122b/12, 123a/10, 123b/5, 139a/17

c. (ol camāʿa) "Olay, hadise" 150a/8

c.-ı bāġıyya 145b/5

c.+dın 75a/15, 95a/1, 99a/11

c.+dın durur 65a/3

c.+ġa 99b/15

c. ḳasdıġa 94a/13

c.+nı 29a/10

c.+nıñ 61b/7

c.+sı 59a/4, 78a/4, 84b/16, 98a/12, 99a/15

c.+sıdın 38a/7, 74a/16, 125a/1

c.+sıġa 71b/15, 109b/2, 152b/3

c.+sın 64a/3, 122b/10, 143b/6

c.+sınıñ 75a/9, 101b/9, 111b/9, 146b/4

[=33]

camāʿat Ar. Cemaat, topluluk. Krş. camāʿa

c. 46a/4

c.+ı 36b/11

c.+ıdın 31a/13

[=3]

camāl Ar. Güzellik, güzel yüz.

c. 2b/5

c. (mavfūr-ı camāl) 12a/6

c.-ı ḥużūr 37b/9

c.-ı sūrī 16a/2

c. édi 62a/6

c.+ıdın 101b/6

c.+ıġa 26a/6

c.+ın 7a/9

c.+ıñdın 103a/9

c.+ıñnı 46b/1

c.+ı bile (şamʿ-ı camāl) 62b/4

[=11]

camālu'd-davlati ve'd-dīn Ar. "Din ve devletin güzeli" anlamında övgü ifadesi olarak kullanılmaktadır.

c. 83a/10, 83b/4, 136b/15, 151b/15

[=4]

camālu'l-mülki ve'l-millati ve'd-dīn Ar. "Din, millet ve mülkün güzeli" anlamında övgü ifadesi olarak kullanılmaktadır.

c. 137a/9

[=1]

cāmıʿ (< Ar. cāmiʿ) 1. Cami, ibadet edilen yer.

c.+ıda (mascıd-ı cāmıʿ) "Cuma namazlarının kılındığı cami" 108a/13

c.+ınıñ (mascıd-ı cāmıʿ) 139b/8

[=2]

2. Toplayan, toplayıcı

c.+ı 4a/9

[=1]

camʿıyyat (< Ar. camʿiyyat) Cemiyet, topluluk.

c. 6b/13

c. (şīrāza-ı camʿıyyat) 9a/3

c.+ıġa 118a/12, 119b/15

c.+ın 8b/2, 121a/2

c. tap- 17b/8

c.-ı bısyār 50a/10

c.+ın (ḫarman-ı camʿıyyat) 114a/12

[=9]

camīʿ Ar. Tümü, bütün.

c. 11a/16, 14b/3, 22a/6, 29a/1, 66a/14, 69a/9, 71b/13, 71b/15, 72b/7, 75a/16, 76a/8, 76b/10, 79b/8, 95a/7, 100a/10, 105a/10, 110b/5, 113b/4, 125a/3

[=19]

camīl Ar. Güzel.

c. (ẕikr-i camīl) 8a/16, 24a/1, 43a/15

c.+ı (ẕikr-i camīl) 96a/10, 156a/5

[=5]

camīlraḳ Daha güzel, yüze daha güzel olma.

c. érdiler 27a/1

[=1]

Camşīd Cem, İran mitoloji kahramanı.

c. (şāh-ı Camşīd-ı şavlat) 60a/16

c. (taḫt-ı Camşīd) 11a/1

c.+nıñ 30a/2

[=3]

Camuḳa k.a. Mönge Han'ın oğludur. Bk. Mönge Ḫan

c. 85a/14

[=1]

cān Far. Can, ruh.

c. 27b/6, 62a/9, 114a/5, 155b/7

c. (īṣār-ı cān) 114a/10

c. (mūnıs-ı cān) 2a/8

c.-ı şīrīn 26b/14, 47a/9

c. ara 7a/15, 103b/12

c. bér- 30b/4, 106a/11, 106a/13, 111b/2

c. bile 96a/1

c. bol- (duşman-ı cān) 84b/14

c. çék- 27b/6

c. çék- (naʿra-ı cān) 126b/10

c.+dın 69b/11, 113a/2, 139b/5, 146b/9

c.+dın élik yu- 77b/3

c.+dın öt- 112b/2

c.+dur 103b/12

c. fadā eyle- 94a/4

c.+ġa 15a/15, 77b/3

c.+ġa (māl u cān) 105a/14

c. havlı 143a/12

c.+ığa 78b/4, 107a/8, 114b/14

c.+ıma 25a/12

c.+ımız 46a/11, 68b/14, 89b/16, 112a/15

c.+ımnı 112a/12

c.+ımnı (cavhar-ı cān) 103b/12, 111b/5

c.+ın 45b/9, 55a/1, 93b/15, 132b/9

c.+ıñız 112a/14

c. kibi (şīra-ı cān) 53b/14

c.+lar 62a/10

c.+ları 33a/11, 150b/13

c.+larıġa yét- 27a/5

c.+ların 114b/13

c.+nı 155b/5

c.+nı bér- (cavhar-ı cān) 154a/13

c. şarābı 30a/16

c. tap- 86a/5

c. taslīm ḳıl- 24b/17, 89a/6, 142b/6

c. u ten 4a/16

c. yétkür- 7b/3

[=61]

cān Ar. Cinler.

c. (ıns u cān) 17b/1, 82a/11, 154b/10

[=3]

cān-āfarīn Far. Yaratıcı, Allah.

c.+ġa 45b/9

[=1]

cān-bāzlıġ bk. cān-bāzlıḳ

c. ḳıl- 68b/14, 113b/8

[=2]

cān-bāzlıḳ Canını hiçe sayma, fedailik. Krş. cān-bāzlıġ

c. 11b/16

c.+ıġa (hımmat u cān-bāzlıġ) 94a/4

c.+ımdın (cān-bāzlıġımdın) 93b/17

c. ḳıl- 114a/7

[=4]

cān-faşānlıġ Canını hiçe sayma, fedailik.

c. ḳıl- 112b/4

[=1]

cān-gāh Far. Can azaltıcı.

c.+ı (ḫādıṣa-ı cān-gāh) 154b/16

[=1]

cān-gezāy Far. Ruh sıkıcı, öldürücü.

c.+nı (manşūba-ı cān-gezāy) 117b/2

[=1]

cān-sıpārlıġ Canını feda etme.

c. 104a/11

[=1]

cān-sūz Far. Can yakıcı, yürek tutuşturan.

c. (daşt-ı cān-sūz) 101a/4

[=1]

canāb Ar. Büyüklük ifade etmek için hürmet maksadıyla söylenir, hazret gibi.

c. (ḫūrşīd-ı canāb) 77a/6

c.-ı amārat-ma'āb 143a/7

c.-ı fażāyıl-ma'āb 25a/16

c.-ı 'ıffat-ma'āb 36b/7

c.-ı maġfırat-ma'āb 155b/9

c. édi (ḫusrav-ı Cam-ı canāb) 55a/2

c.+ıda 6b/15, 84a/9

c.+ıġa 7b/4, 12b/17, 13a/6, 151b/3

c.+ıñġa 46b/1, 123b/15

[=14]

canāza Ar. İnsan ölüsü, cenaze.

c. oku- "Cenaze namazı kılmak" 106a/2

[=1]

canb Ar. Taraf.

c.+ı 8a/7

[=1]

cānıb (< Ar. cānib) Taraf.

c.+da bolur 45a/5

c.+ı 19a/13, 23b/5, 50a/13, 82a/2, 106b/2, 117a/3

c.+ıda 49a/13, 51a/6, 59a/11, 61b/5

c.+ıdın 50b/15, 51a/2

c.+ıġa 20a/17, 25b/5, 38a/11, 42a/11, 72a/13, 105a/17, 105b/15, 145b/17

c.+ın 98a/16, 129b/1

[=23]

cānıstān Far. Can alan.

c. bile (sınān-ı cānıstān) 111b/10, 120b/13, 127b/7

c. bile (zaḫm-ı cānıstān) 27b/9

c.+ı (sınān-ı cānıstān) 3a/14

[=5]

Cānı Bég Ḫan k.a. Özbek Han'ın oğludur. çok dindar ve adaletli bir padişahtı. O sıralarda Azerbaycan ve Irak bölgesinde hüküm süren Melik Eşref adında çok zalim bir padişah vardı. Canı Beg Han onun üzerine sefer çıktı ve onu öldürdü. Tebriz'i ele geçirdi.

c. 43b/11, 90a/16

c. ibn Özbek Ḫan 43b/4

c.+nıñ 44a/1, 90a/15, 90b/1

[=6]

Cānik Şayḫ y.a. Hive'nin kuzeydoğusunda bir yer.

c.+nıñ 105b/10

[=1]

Cannat Ar. Cennet.

c.+da 6a/6, 17a/14, 20a/4

c. dék 30a/15

c. érdi (ḫāzın-ı Cannat) 15a/4

c. içre 23a/13

c. üyi 135a/14, 135a/15

[=8]

Cannat-mekān Far. Mekanı Cennet olan. (Ölen kişilerin arkasından söylenir.)

c. 116a/12, 147b/4

c. (ḫan-ı Cannat-mekān) 83a/14, 149b/6

[=4]

Cannat-mışāl Far. Cennet gibi, Cennet'e benzer.

c. bol- 113b/17

[=1]

cānsız Cansız, ölü.

c. 33a/12, 46b/2

[=2]

canūb Ar. Güney.

c.+ıda 59a/16

c.+ıdaġı 70a/14

c.+ıdın 61a/17, 75a/9, 144a/1

[=5]

canūbī Far. Güneye ait, güneyde olan.

c. 58b/10, 102b/6

[=2]

cānvar Far. Canavar.

c.+lar 79b/7, 105b/5

[=2]

Cān Fulad Biy k.a. Hoca Eli'nin hakimi idi. Muhammed Emin Inak'ın hakimiyetini uzun süre kabul etmedi. Ancak sonunda Hoca Eli'nin terkedip Buhara'ya gitmek zorunda kaldı. Krş. Cān Pūlād Biy, Cān Pūlād Biy Ḫ(v)āca Éli

c. 122b/14

c. érdi (Ésen Ḳābıl ibn Cān Fulad Biy) 130b/10

c.+niñ 125a/11

[=3]

Cān Muḥammad ʿAzīzān k.a. İsfendiyar Han'ın şeyhidir. Harezmlidir. Kabri Meyvestan yakınlarındadır. Krş. Cān Muḥammad ʿAzīzān Ḫ(v)ārazmī

c. (Ḥażrat-ı Cān Muḥammad ʿAzīzān) 57a/13

c.+nıñ 57a/6

[=2]

Cān Muḥammad ʿAzīzān Ḫ(v)ārazmī bk. Cān Muḥammad ʿAzīzān

c. (Ḥażrat-ı Cān Muḥammad ʿAzīzān Ḫ(v)ārazmī) 57a/7

[=1]

Cān Muḥammad Biy k.a. Nöküz'ün ileri gelenlerindendi. Can Murad Inak barış yaparak Nöküz'ü aldığında onunla birlikte Mankıt'a döndü. Can Muhammed Biy, aslında Can Murad Inak'ı öldürmeyi düşünüyordu. Bu yüzden Can Murad Inak tarafından öldürüldü. Krş. Nöküz Cān Muḥammad Biy

c. 128b/5

[=1]

Cān Murād Atalıḳ k.a. Çakan'ın ağabeyidir. Can Murad Inak, Hoca Eli'ni aldığında Eş Kabil Biy tarafından öldürüldü.

c.+nı 131a/2

[=1]

Cān Murād ʿInaḳ k.a. Baba Beg ile birlikte Muhammed Emin Inak'a isyan etti. Uzun yıllar Muhammed Emin Inak ve adamları ile savaştı. Sonunda yenildi. Muhammed Emin Inak ona atalık makamı verdi. Ancak o yine fitne çıkarmaya başlayınca ailesi ve çocuklarıyla birlikte öldürüldü. Krş. Cān Murād Inaḳ

c. 82b/10, 82b/13, 115a/5, 121a/16, 129b/2, 130a/3, 130a/7, 130b/13, 130b/15, 130b/6, 130b/8, 131a/1, 133a/14, 133b/15

c. bile 128b/11

c.+ġa 129a/11, 130a/11, 130a/14, 132a/10, 132b/2, 133b/8

c.+nı 117b/4, 131a/14, 133b/14

c.+nıñ 129a/1, 129a/15, 130b/4

c.+nıñ ḳaşıġa 132a/12

c.+nıñ üstıġa 131b/15

[=29]

Cān Murād Inaḳ bk. Cān Murād ʿInaḳ

c. 82b/16, 115b/1, 115b/9, 117a/13, 117a/5, 117a/9, 117b/2, 120a/10, 126a/11, 127b/15, 128a/11, 128b/3

c. bile 127b/3

c.+dın 117a/7

c.+ġa 125a/13

c.+nı 117a/16, 117a/5, 124a/11

c.+nıñ 115b/13, 126a/6, 127a/7

[=21]

Cān Pūlād Biy bk. Cān Fulad Biy
c. 125a/12, 125a/4
[=2]
Cān Pūlād Biy Ḫ(v)āca Éli bk. Cān Fulad Biy
c. durur érdi 127b/3
[=1]
carāḥat Ar. Yara.
c.+ġa 40b/11
[=1]
carāḥatī Far. Bir yara.
c. 40b/10
[=1]
carāyım (< Ar. carā'im) Suçlar, cinayetler.
c.-ı ḳadīma 151b/2
c.-ı sābıḳa 141b/13
c.+ıdın 69a/2, 75b/3, 78b/3
c.+ın 132b/7
[=6]
cārī Ar. Geçerli, yürürlükte.
c. 33b/10
c. bol- 26a/17, 152b/2
c. ḳıl- 2b/14
[=4]
carīda Ar. Tutanak, yazılı belge.
c.+sıda 93b/6
[=1]
carla- bk. çarla-
c.-dı 118b/4
[=1]
carrār Ar. Yavaş yavaş giden asker alayı veya ordusu, teçhizatlı ordu.
c. (leşker-i carrār) 102b/14, 123a/2, 128b/4
c. (sıpah-ı carrār) 144b/17
c. bile 98b/16
c. bile (leşker-i carrār) 88a/4
c. bile (sıpāh-ı carrār) 66b/10, 74a/10, 118a/6, 132a/9
c.+ın (leşker-i carrār) 38a/10
[=11]
cārūb Far. Süpürge, fırça.
c.-ı mulamma' 97b/12
[=1]
Cārūd k.a. Hz. Nuh zamanında yaşamış Kusay adlı bir kafirin oğlu.
c.-ı mardūd 20b/9
c.+ġa 20b/5
[=2]
casad Ar. Ceset.
c.+ı 77a/16
c.+ın 16a/11, 16a/7, 107a/14
c.+ların 17a/8
[=5]
caşn Far. Ziyafet, şölen.
c. ('aẓīm caşn) 30a/9
c.-ı ārāsta 27a/2
c.-ı 'aẓīm 137b/4
[=3]
cavāb Ar. Cevap, yanıt.
c. bér- 21b/8, 80a/15, 133a/12
c.+ıda 129a/16
c.+lar bile 146b/17
[=5]
cavāhır (< Ar. cavāhir) Mücevherler.
c. (zar u cavāhır) 43b/17

c.-ı ın‘ām 139b/3
c.-ı kerān-bahā 4b/1
c.-ı kerān-māya 30a/10
c.-ı kerem-i cıbıllī 121a/14
c.-ı vucūd 1b/11
c. birle 7b/16, 30a/16
c.+ıġa 101b/9
c.+ınıñ 4a/8
c.+ın saç- 31a/3, 135b/8
c.+ı bile 11b/1
[=13]

cavalān Ar. Dolaşma, gezinti.
c.+ı 3a/6, 3b/14
c. ḳıl- (kerem-i cavalān) 84b/5
[=3]

cavalānlıḳ Dolaşma, gezinti yapma durumu.
c. ḳıl- 126a/10
[=1]

cavān Far. Genç, civan.
c. 97b/7
[=1]

cavān-mard Far. Cömert; asil.
c. 52a/10
c. dék 93b/15
[=2]

cavān-mardlıḳ Cömertlik.
c.+ıda (mekremet u cavan-mardlıġ) 93b/9
[=1]

cavānıb Ar. Yanlar, yönler
c.+dağı (aṭrāf u cavānıb) 137b/12
c.+dın (aṭrāf u cavānıb) 120a/6
c.+ġa 144a/6
c.+nıñ (aṭrāf u cavānıb) 101b/11
[=4]

cavāzçı Yolcu, yolda nöbet bekleyen asker?
c. 150a/2
[=1]

Cavçın k.a. Kaydu Han’ın üçüncü oğludur. Cicütlerin soyu ona dayanır.
c. 37a/10
[=1]

cavhar Ar. Mücevher, elmas; öz.
c. 13a/13
c.-ı bī-nışān 13a/12
c.-ı cān 103b/12, 111b/5, 154a/13
c.-ı raḳam 11a/7
c.-ı vucūd 33a/5
c.+ı (ḥayā cavharı) 13a/13, 52a/11
[=9]

cavhar-afşānlıġ Mücevher dağıtıcılık.
c. ḳıl- 137a/12
[=1]

cavharāsā Far. Mücevher gibi.
c. 13a/12
[=1]

cāvıdān Far. Sonsuz, ebedi. Krş. cāvīd
c. 91a/8
c. (la‘īn-ı cāvıdān) 14b/11
c.+ġa (bahışt-ı cāvıdān) 17b/17
c. içre (‘umr-ı cāvıdān) 20a/13
[=4]

cāvıdāna Far. Sonsuz gibi, ebedicesine.

c. 12b/16

[=1]

cāvıdānī-ṣıfāt Far. Kalıcı özellikler, sonsuz sıfatlar.

c.+ın (rāḥat-ı cāvıdānī-ṣıfāt) 17b/3

[=1]

cāvīd Far. Sonsuz, daimi. Krş. cāvıdān

c. 20a/4

c. (davlat-ı cāvīd u ıḳbāl) 97b/6

c. (şaḳāvat-ı cāvīd) 14b/8

[=3]

cavvād Ar. Çok cömert, çok çok ihsan eden.

c. 41a/8

c. u baẕl-andīşa 139a/17

[=2]

Cavzā (< Ar. Cavzāʾ) İkizler burcu.

c. 74a/13, 121a/9

c. burcı 146a/16

c.+da durur érdi 142b/17

c.+da érdi 76a/14

[=5]

cāy bk. cā

c. tut- 26a/12, 31b/17

[=2]

cayb Ar. Cep

c.+ıġa 111b/5

[=1]

Cayḥūn bk. Amu Suyı

c.+dın 39b/1, 69a/9

[=2]

Cayılġan Ḫan k.a. Kadan Han'ın neslindendir. Bütün Konratlar onun idaresi altındaydı. Kızı Aruca Hatun'u Cengiz Han'ın üçüncü göbek dedesi olan Tümene Han'ın oğlu Kabul Han ile evlendirdi.

c. 84b/17, 85a/11, 85a/4

c. ibn Aġanay Ḫan ibn Suntay Témür ibn Ḳavçın ibn Ḳadan Ḫan 85a/1

[=4]

cāyız (< Ar. cāʾiz) Uygun, caiz.

c. 33a/2

c. tut- "Uygun bulmak, uygun kabul etmek" 19a/4, 20b/8, 32a/17, 135b/16

[=5]

cāyī Far. Bir yer.

c. 153b/14

[=1]

cazā (< Ar. cazāʾ) Ceza, karşılık.

c.+sıġa 133a/1, 134a/4, 139b/10, 139b/15

c.+sın bér- 56a/15

c.+sın kör- 64b/6

[=6]

cāẕıb (< Ar. cāẕib) Çekici.

c. bol- 66a/4

[=1]

cāzım (< Ar. cāzim) Kesin karar veren.

c. bol- 75a/12, 97a/15

[=2]

cazīl Ar. Bol, çok.

c. (acr-ı cazīl) 43a/16

[=1]

Cazīra-ı Ābiskūn y.a. Hazar Denizi'nde bir ada.
c. 39b/7
c.+ġa 39b/4
[=2]

cazm Ar. Kesin karar.
c. ḳıl- 7b/4
[=1]

ceng Far. Savaş.
c. 116b/13
[=1]

cengel-mışāl Far. Sık orman gibi.
c. 120a/12
[=1]

Cém Müren suyı y.a. Nayman taraflarında bir nehir adı.
c.+nıñ kenārı 86a/16
[=1]

céren Ahu, ceylan.
c.+ler bile 33b/12
[=1]

Cette Noyan k.a. Cengiz Han'ın komutanlarındandır. Cengiz Han onu Terk Amal Han'ın emri altında Harezmliler üzerine gönderdi. Asıl adı Cebe Noyan'dır. Metnimizde Cette Noyan şeklinde yazılmıştır.
c. 39b/2, 86b/2, 86b/4
[=3]

cıbāh (< Ar. cibāh) Alınlar, cepheler.
c. (sacda-ārā-yı cıbāh) 6a/13
[=1]

cıbıllī Far. Karakter, yaratılış olarak.
c. (cahālat-ı cıbıllī) 129a/4
c. (cavāhır-ı kerem-i cıbıllī) 121a/14
c. (şarārat-ı cıbıllī) 137b/14
c. durur 13a/13
[=4]

cıd (< Ar. cidd) Gayret, çaba.
c. u cahd (cıdd u cahd) 91b/6, 93b/3
[=2]

cıdāl (< Ar. cidāl) Mücadele, savaş.
c. bile (ḳıtāl u cıdāl) 34b/2
[=1]

Cıdda y.a. Kızıl Deniz kıyısında Arabistan'ın bir liman şehri.
c.+ġa 15a/11
[=1]

cıhād (< Ar. cihād) Din uğrunda savaş.
c. (ġazv u cıhād) 27b/11
c.+ıġa 91b/4
[=2]

cıhat (< Ar. cihat) Sebep, vesile, için, yüzden, yüzünden.
c.+dın 26b/6, 52b/1, 54b/3, 58a/3, 64b/12, 142a/4
c.+dın (bu cıhatdın) 21b/17, 22a/3, 22b/8, 31b/10, 36b/1, 39a/5, 42b/16, 43b/9, 44b/12, 45b/3, 47a/17, 47b/9, 49a/4, 49b/4, 50b/4, 54a/10, 55b/10, 56b/11, 58b/7, 59b/10, 61a/12, 63a/1, 64a/8, 65a/10, 67b/8, 68a/4, 71a/2, 71b/17, 75a/1, 75a/12, 75b/6, 75b/9, 76b/1,

78a/6, 78b/1, 78b/5, 79a/13, 79b/3, 80a/6, 81a/13, 85b/3, 86a/3, 86b/10, 86b/4, 87b/1, 87b/8, 88a/9, 88b/13, 91a/12, 95a/3, 97a/14, 98a/12, 98b/15, 99a/2, 100a/3, 100b/12, 102a/1, 102a/11, 105a/14, 106b/16, 112a/3, 115a/11, 115b/15, 116b/1, 119b/2, 120a/17, 121a/2, 123a/17, 125a/17, 125b/10, 129a/7, 130a/13, 131a/2, 132a/13, 132a/7, 132b/2, 133b/15, 140a/11, 140b/9, 145b/13, 146b/13, 156a/17

c.+dın (ol cıhatdın) 14b/14, 18b/7, 46b/11, 60b/5, 66a/5, 92a/17, 94b/3, 100b/1, 119a/8, 130b/1

c.+ı 22a/6

c.+ıdın 15a/3, 15b/12, 17a/1, 19b/5, 29a/10, 31b/2, 34a/6, 35b/3, 50a/2, 68a/1, 77a/4, 88a/13, 91a/9, 106b/5, 110b/13, 111a/15, 122b/1, 122b/17, 123a/8, 146a/5, 147b/11, 148a/12

[=121]

cıhāt (< Ar. cihāt) Gelir giderler.

c.+ıġa (amvāl u cıhāt) 127a/16

c.+ınıñ (amvāl u cıhāt) 143a/5

c.+ın (amvāl u cıhāt) 137b/15

c.+ın (māl u cıhāt) 117a/14

[=4]

cılā (< Ar. cilāʾ) Parlatma, parlaklık.

c. bol- 28a/1

c. yétkür- 40b/10

[=2]

cılā-paẕīr Far. Parlayıcı, parlayabilen.

c. bol- 116a/3

[=1]

cıld (< Ar. cild) Cilt.

c.-ı ḳudrat 9a/3

[=1]

cılva (< Ar. cilva) Görünme. Krş. cilve

c.+ġa kirgüz- 67b/7

c.+ġa körgüz- 119a/14

[=2]

cın (< Ar. cin) Cin.

c. ṭāyıfası 14b/6

[=1]

cınān (< Ar. cinān) Bahçeler.

c. 53b/9

[=1]

cıns (< Ar. cins) Tür, soy, cins.

c. 21a/1

c.+ıdın 14b/13, 15b/15

c.+ıdın (abnā-yı cıns) 14b/13

c.+ıdın (davāb cınsı) 41b/4

c. kiye 13b/7

[=6]

cırm (< Ar. cirm) Vücut, ten, cüsse, hacim.

c.-ı bayżā 11b/3

c.+ını 33b/3

[=2]

cısm (< Ar. cism) Vücut, beden, cisim.

c. 103b/12
c.-ı nāzük-andām 77b/2
c. dék 150b/13
c.+ıġa 86a/4, 154b/2
c.+ını 150b/12
c.+ı (yılan cısmı) 37b/11
c.+larġa 46b/3
[=8]

cıvār (< Ar. civār) Ar. Yakın çevre, civar.
c.-ı fāyıżu'l-anvār 77b/8, 134a/6, 136b/13
c.-ı fayż-āşār 90a/12
c.+ıda 93a/4, 120b/9, 129b/12
c.+ıġa 82b/6, 90b/11, 92a/12, 94a/14, 136b/6, 153a/1
c.+ıġaça 112b/13
c.+ın 110a/15
c.+larıda 57a/6
[=16]

cızya (< Ar. cizya) Vergi, haraç.
c. 67a/9
c. al- 70a/11, 89a/13
c. u ḫarāc 65a/8
[=4]

Cicüt kv.a. Kaydu Han'ın oğlu Cavçın'ın soyundan gelenlerin oluşturduğu bir kavim.
c. 37a/10
[=1]

ciger Far. Ciğer.
c. 102b/17, 134b/5
c.-ı pur-dard 89a/6
c. ḳan bol- 125b/4
c.+leri 3a/14
c.+ni 102b/17
[=6]

ciger-göşe Far. Evlat.
c.-i Bılḳīs-nısbat 80a/1
[=1]

cilve bk. cılva
c.+ge kirgüz- 73b/4
[=1]

cilve-gāh Far. Görünme yeri.
c. eyle- 13b/14
c. ḳıl- 38a/17
[=2]

cilve-ger Far. Görünen.
c. 13a/10
c. bol- 27b/4, 63b/7, 90a/6
c. eyle- 2a/5, 32a/9
[=6]

cilve-güster Far. Görünen.
c. 7b/17
[=1]

cilve-sāz Far. Görünen.
c. bol- 90a/7
[=1]

Cincel Uşaḳ kv.a. Yomut ve Çavdurların emri ile Miskin Mehter'i öldürdü.
c.+ġa 100a/2
[=1]

Ciyen Biy bk. Ciyen Biy Yüz
c.-i meẕkūr 64a/10
c.+niñ 61b/9
[=2]

Ciyen Biy Mīr-āb Ciyen Biy Yüz

c. 64a/11

[=1]

Ciyen Biy Yüz k.a. Munis'in dedelerindendir. Adine Muhammed Mirab'ın oğludur. Areng Han zamanında yaşamıştır. Areng Han onu İsfahan'a Sultan Hüseyin Şah'a elçi olarak gönderdi. Areng Han'ın ölümünden sonra Adine Muhammed Atalık ile birlikte idi. Adine Muhammed Atalık onun da yardımlarıyla Harezm'e hakim oldu. Ciyen Biy, Özbeklerin Yüz boyuna mensuptu. Mirablık görevinde bulundu. Krş. Ciyen Biy, Ciyen Biy Mīr-āb

c. 63b/13

c. bile 95a/6

[=2]

Ciyen Fulad Bég k.a. Hassa Kuş Begi'nin kardeşi, Elçi Beg'in oğludur. Şahabad savaşında esir düşünce öldürüldü.

c. ibn Élçi Bég 115b/6

[=1]

Ciyen Ḳuş Bégi k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Muhammed Emin Inak, Fitnek'e giderken onu başka komutanlarla birlikte Hezaresp'te bıraktı.

c.+ni 103a/13

[=1]

Ciyen Parvānçı k.a. Allah Nazar Inak'ın kardeşidir. Allah Nazar Inak ile birlikte Eş Muhammed Biy'e kızarak Şahabad'ı ele geçirdiler ve orasını yağmaladılar.

c. 71a/2

[=1]

Ciyen Vekīl Yomut k.a. Elbars Han'ın adamlarındandır. Elbars Han, onu üç bin Türkmen askeri ile Horasan'a akına gönderdi.

c.+nı 71a/17

[=1]

coşan Far. Zırhlı giysi, zırh.

c.+ıġa 107b/9

[=1]

cū (Ar. cūʿ) Açlık.

c. 105a/17

c. (ḳaḥṭ u cū) 107a/6

c. u ʿaṭş 59b/17

[=3]

cū Far. Nehir, ırmak, çay.

c.-yı kevṣer-mıṣal 53b/10

c.+da (lab-ı cū) 26b/11

[=2]

cubn Ar. Korkaklık.

c. ahlı 13a/16

c. ġarīzīsı 69b/15

[=2]

cūd Ar. Cömertlik.

c. (sulṭān-ı ṣāḥıb-ı cūd) 146a/4

c. bol- (maẓhar-ı fayż-ı cūd) 84a/13

c.+ıdın 84a/13
c.+ıdın (tīşa-ı cūd) 154a/6
c.+ın (vaşf-ı cūd) 6a/10
c.+ı (keff-i cūd) 12a/17, 24a/8
[=7]

cudā Far. Ayrı, ayrılmış.
c. 103a/9
c. bol- 33a/11, 103a/9
c. bol- (atdın cudā bol-) 63a/16
c. ét- 103a/10
[=5]

Cūdī y.a. Nuh peygamberin tufandan sonra gemisinin karaya oturduğu dağın adıdır. Bugünkü Şırnak ilinin 6 km. güneydoğusunda bulunmaktadır.
c. tağı 21a/13, 22b/12
[=2]

cuft Far. Çift.
c. (bir cuft) 21a/1, 89a/16
c. (ikki cuft) 89a/16
c. bol- 36b/9
c. ol- 61b/16
[=5]

cuhhāl Ar. Cahiller.
c.+ınıñ (ʿavām u cuhhāl) 130a/6
c.+ı (ʿavām u cuhhāl) 140a/16
c. u ʿavāmu'n-nās 104a/16
[=3]

culūs Ar. Tahta geçme.
c.-ı maymanat-ı ma'nūs 35b/12
c.+ıdın 52a/9, 53a/4, 74b/15
c.+ıdın (āvāza-ı culūs) 66a/2
c.+ıdın (ayyām-ı culūs) 55a/7
c.+ıdın soñra 39a/12
c. ḳıl- 58b/5, 66a/9, 67b/3, 70b/15, 77a/11, 79b/13, 80b/16, 83b/12, 83b/8, 86a/12, 136b/10, 137a/16, 147a/10, 155b/9
[=21]

cumʿa Ar. Cuma günü.
c. (namāz-ı cumʿa) 108a/14
c.+da (namāz-ı cumʿa) 79b/6, 105b/7
c. durur érdi 70a/17
c.+ġa (namāz-ı cumʿa) 70a/17
c. küni 76b/15, 97b/1, 135b/5, 148a/3
c. namāzı 97b/2
[=10]

cumāda'l-āḫīra Ar. Hicri aylardan altıncısı.
c.+nıñ 76b/12
[=1]

cumāda'l-avval Ar. Hicri aylardan beşincisi.
c. ayı 83a/13
c.+nıñ 83a/17, 83b/10, 108b/3, 147a/12
[=5]

Cumaḳ Bég k.a. Baba Beg'in kardeşidir. Kat'ın ileri gelenlerindendi. Baba Beg'in isteği üzerine oğlu Şah Niyaz Beg ile birlikte Töre Murad Sufi'nin Kat'ı ele geçirmesini kolaylaştırdı.
c. 149a/6
[=1]

Cumʿa Ḳulı Atalıḳ k.a. Eş Muhammed Biy ile birlikte Elbars Han'ın tahta geçmesini sağladı. Şah Temür Han ve Şir Dalı Biy ile Beş Kale yakınlarında Kara Tal bölgesinde yapılan savaşta öldürüldü.

c. 71a/10

c.+nıñ 70b/14

[=2]

cumhūr Ar. Halk, topluluk.

c.-ı muvarrıḫīn 21a/5

[=1]

cumla Ar. (-dın eki ile birlikte kalıplaşmış olarak) Bahsedilen bütünün içinden bir kısmını veya bir tanesini anlatmak için kullanılır. .. arasından bir tanesi.

c.+dın (ol cumladın) 39a/4, 39b/12, 43b/10, 66b/16, 73a/12, 73a/6, 81a/14, 100a/13, 100a/3, 102a/3, 104b/13, 125b/11, 135a/13, 153a/2

c.+dın biri (ol cumladın biri) 26a/17, 144b/1

c.+dın durur 95b/10

c.+dın durur (ol cumladın) 10b/12, 62a/13, 68a/13, 75b/15, 139b/4

c.+dın durur érdüm (ol cumladın) 68a/9

c.+sıdın durur érdi 56b/8

[=24]

cumlat Ar. bütün, herkes.

c.+u'l-melik "Herkesin padişahı" 95a/8

[=1]

cunbış Far. Kıpırtı, hareket, sallanma.

c. ḳıl- 88b/5

[=1]

cunūd Ar. Askerler, ordular.

c.-ı mavfūr 143b/9

c.-ı nā-maʿdūd 42a/8, 49a/10, 53a/12, 67b/13, 68b/3, 72b/7, 76a/15, 81a/4, 82b/13, 88b/6, 124b/14, 127a/3, 129b/9, 131b/3

[=15]

cunūn-tāz Far. Deli gibi koşan.

c. érdüm 4b/9

[=1]

curʿat Ar. Yiğitlik, cesaret, korkmayarak ileri atılmak.

c. 140b/8

c. ét- 19b/7

c.+ın (ḳadam-ı curʿat) 11b/9

c. ḳıl- 7a/6, 149b/16

c. körgüz- 125b/1

[=6]

Curcān y.a. Astarabad yakınlarında bir yer.

c. 52a/15

[=1]

curda Far. Sakalsız ya da az sakallı adam.

c. (sıyah curda) 22a/6, 83a/16

[=2]

Curḳa Lanḳum k.a. Kaydu Han'ın ikinci oğludur. Taycut boyu onun neslindendir.
c. 37a/10
[=1]

curm Ar. Suç, günah.
c.+ı 12b/17
c. köhi 13a/6
[=2]

cust-cū Far. Arayış, arama. Krş. cust-cūy
c. ḳıl- 9a/15, 94b/17
[=2]

cust-cūy bk. cust-cū
c.+ıġa 93b/2
c. u taraddud 156a/15
[=2]

cuvanġar Ordunun sol tarafı.
c.+ıġa 88b/16
c.+ın 30b/9
[=2]

cūy-bār Far. Irmak.
c.-ı ʿadl 32b/3
c.-ı raʾfat 138a/11
[=2]

cuyūş Ar. Askerler, ordular.
c.-ı nā-maḳdūr 143b/9
c.-ı nuṣrat-koş 126b/1
[=2]

cuz I Far. Başka, ayrı dışında. (Ön çekim edatı olarak kullanılır.)
c. 155b/7
c. at 91a/17
c. bir dere 33b/8
c. āh 6a/7
[=4]

cuz II (< Ar. cuzʾ) Kısım, parça, az.
c. (cuz u cuz) 70b/7
c. u cuz 70b/7
[=2]

cuzʾī Far. Çok az.
c. (küllī u cuzʾī) 94a/11, 97a/12
[=2]

Cüci bk. Cüci Ḫan
c. 38b/14, 43a/14, 87b/12, 89b/10, 93b/16, 93b/2
c. ibn Çingiz Ḫan 44b/6
c.+niñ 89b/7
[=8]

Cüci Buḳa k.a. Cengiz Han'ın soyundan Şıban Han'ın torunudur.
c. (Témür Şayḫ ibn Ḥācī Tüli ibn ʿArab Şāh ibn Fulad ibn Mengü Témür ibn Badaḳul ibn Cüci Buḳa ibn Bahādur Ḫan ibn Şıban Ḫan ibn Cüci Ḫan ibn Çingiz Ḫan) 44b/9
[=1]

Cüci Ḫan k.a. Cengiz Han'ın oğludur. Cengiz Han zamanında Harezm, Deşt-i Kıpçak, Bulgar, Alan, As ve Rus bölgesi onun hakimiyeti altındaydı. Babasından altı ay önce öldü. . Krş. Cüci
c. 40b/17, 41a/15, 64b/6, 85b/14, 87a/1, 87a/3, 89a/12
c. (Batu Ḫan ibn Cüci Ḫan) 41b/6, 87a/6

c. (Börke Ḫan ibn Cüci Ḫan) 42a/1
c. (Témür Şayḫ ibn Ḥācī Tüli ibn ʿArab Şāh ibn Fulad ibn Mengü Témür ibn Badaḳul ibn Cüci Buḳa ibn Bahādur Ḫan ibn Şıban Ḫan ibn Cüci Ḫan ibn Çingiz Ḫan) 44b/9
c.+ġa (Batu Ḫan ibn Cüci Ḫan) 41b/8
c.+nıñ 41b/7, 44b/3, 64b/13
[=15]

Cüci Ḳasar k.a. Yesügey'in ikinci oğlu, Cengiz Han'ın kardeşidir.
c. 38b/12
[=1]

Cüci Sulṭān k.a. Hacım Han'ın oğludur. Ciyen Biy Mirab ve etrafındaki Özbekler tarafından han ilan edildi ve Harezm üstüne sefere çıkıldı.
c.+nı 64a/17
[=1]

cülge bk. çülge
c.+sıġa 71b/1
[=1]

cüveri Mısır darısı, mısır.
c. 113b/12
[=1]

Ç

çābük Far. Çabuk, hızlı.
ç. édi 109a/1
[=1]

çābük-ḫırām Far. Çabuk yürüyen.
ç. 145b/13
[=1]

çābük-raḳam Far. Çabuk yazan.
ç. (ḳalam-ı çābük-raḳam) 125a/17
[=1]

çābüklik Çabukluk, hızlılık.
ç.+din (ḳuvvat u çābüklik) 127b/9
[=1]

çaġ Zaman, vakit; mevsim. Krş. çaḳ
ç.+da 11a/6, 13b/3, 27b/15, 28b/9, 29a/13, 29b/9, 32b/7, 34a/16, 45a/8, 46b/9, 47a/1, 51a/11, 54b/5, 56b/2, 58a/16, 60b/11, 71b/6, 72a/7, 82a/4, 84b/6, 90a/1, 102b/11, 109a/2, 111a/15, 113a/1, 113b/10, 126b/16, 129a/2, 130b/16, 132b/16, 144a/3
ç.+ı 5b/14, 37a/12, 103a/11, 110a/16, 114b/2, 151a/2, 155b/6
ç.+ıda 12b/13, 65a/7, 92a/17, 149b/10
ç.+ı (küz çaġı) 82b/3
ç.+ı durur 114a/14
ç.+larda 92b/1, 96a/15, 101a/10
[=47]

Çaġatay y.a. Anbar ile Şahabad arasındaki bir kaledir. Şahabad'ın yaklaşık olarak 5 km. kuzeybatısındadır.
ç. 45a/12, 61b/7, 104a/15, 123b/2

ç. ahlı 121a/5
ç.+dın 117b/3
ç.+ġa 61b/6, 117a/14
ç. ḳorġanı 100b/2, 101a/16
[=10]

Çaġatay Ḫan k.a. Cengiz Han'ın ikinci oğludur. Metne göre Maveraünnehir, Uygur bölgesi, Harezm'in bazı yerleri ile Kaşgar, Bedahşan, Belh, Gaznin'den İndus nehrine kadar olan bölgeler onun hakimiyetinde idi.
ç. 41a/1, 85b/14, 86a/1
ç.+nıñ 41a/4, 41b/14
[=5]

Çaġatay ʿınaḳı Ebülgazi Han zamanında Çağatay elinden olanlara verilen bir ınaklık makamı.
ç. (tört Çaġatay ʿınaḳı) 59a/1
[=1]

çaġlıġ Yaklaşık, kadar anlamında bir edat. Krş. çaġlıḳ
ç. 95a/1, 107b/10, 111a/7
[=3]

çaġlıḳ bk. çaġlıġ
ç. 105b/14
[=1]

çaġz Far. Kurbağa.
ç. 105a/5
[=1]

çāh Far. Kuyu, çukur.
ç. ara 133a/8
ç.+ġa 131b/12
ç.+ı 131b/11
[=3]

Çahār-cūy y.a. Horasan'ın bir eyaleti.
ç. 54b/8
[=1]

çahār-şanba Far. Çarşamba günü.
ç. 118b/5, 120a/2, 147b/17, 149b/10, 149b/6
[=5]

çahra Far. Yüz, çehre
ç.-ı aḥvāl-ı kesāfat-amṣāl 99b/13
ç.-ı davlat 10b/6
ç.-ı dıl-ārā 77a/17
ç.-ı ḫucasta 96b/13
[=4]

çāk Far. Yırtık.
ç. (çāk çāk) 25b/14
ç. çāk 25b/14
[=2]

çaḳ bk. çaġ
ç.+ġaça 24b/2
[=1]

Çaḳan k.a. Avaz Inak zamanında Hoca Eli'nin hakimi idi. Töre Murad Sufi tarafından Hoca Eli ele geçirilince Çakn da Avaz Inak'ın yanına kaçmak zorunda kaldı. Krş. Çaḳan Atalıḳ, Çaḳan Biy
ç. 131a/3, 141a/1, 144b/3
ç. (Nurman ibn çakan) 143a/15
ç.+ġa 142a/10, 142a/16
ç.+nı 141b/16
ç.+nıñ 131a/2, 143a/9
[=9]

Çaḳan Atalıḳ bk. Çaḳan

ç.+nı 142a/8

[=1]

Çaḳan Biy bk. Çaḳan

ç. 143a/10, 143b/7

[=2]

çāker Far. Kul, hizmetkâr.

ç.+i érdi 117a/12

[=1]

çaḳır- bk. çaḳur-

ç.-ıp 118b/13

ç.-up 135b/7

[=2]

Çaḳsu k.a. Tümene Han'ın oğludur. Mankıt boyu onun soyundan gelmektedir.

ç. 37a/16

ç.+nıñ 37a/16

[=2]

çaḳur- Çağırmak. Krş. çaḳır-

ç.-up 26b/13, 68b/8, 120a/3

ç.-up durur 147b/14

[=4]

çal- Musikî aletlerinden herhangi birine vurmak, üflemek vs.

ç.-dı 97b/5

[=1]

çālāk Far. Çevik, kıvrak.

ç. (cald u çālāk) 109a/1

ç. (çust u çālāk) 30b/3

ç. ol- 51a/4

[=3]

Çalcut kv.a. Alankava'nın oğlu Buskun Salcı'nın soyundan gelenler bk. Busḳun Salcı

ç. camāʿatı 36b/11

[=1]

çaman Far. Çimenlik, çayırlık, yeşillik.

ç. 23a/13

ç.+ı 154a/14

ç.+lar 53b/8

[=3]

çaman-pardāz Far. Bahçıvan. Krş. çaman-ṭarāz

ç. bolur 8b/5

[=1]

çaman-ṭarāz Far. Bahçıvan**. Krş.** çaman-pardāz

ç.+ı 115a/2

[=1]

çamanzār Far. Çimenlik.

ç. 11a/7

[=1]

Çamişgezek y.a. Aladağ ve Balkan bölgelerine verilen ad.

ç.+niñ (Ekrād-ı Çamişgezek) 71b/2

[=1]

çand Far. Ne kadar, kaç tane.

ç. (her çand) 93a/3

[=1]

Çandur Ḳıyatı kv.a. Büyük ihtimalle Şahabad'ın doğusunda Şahabad kanalının üzerindeki birkaç köprünün bulunduğu yer.

ç.+nıñ köprügi 102b/5

[=1]

çangāl Far. Pençe.

ç. u mınḳār 16a/10

[=1]

çangalıstān Far. Orman, ağaçlık yer.

ç. 105b/3

[=1]

çap I Far. Sol.

ç. 45a/5

ç. ṭaraf 45a/6

ç. yan 14b/15

[=3]

çap II Yağma.

ç. ḳıl- "Vurmak, yağmalamak" **(küren ü çap)** 147b/9

[=1]

çap- Yağmalamak, akın etmek.

ç.-ar érdi 91a/13

ç.-a başla- 25a/6

ç.-ġanda 68a/8

ç.-ıp 48a/7, 60b/3, 91b/15, 110a/1

ç.-ıp durur érdi 60a/4

ç.-maḳġa 48b/7

ç.-tı 38b/8, 58b/6, 63a/1, 95a/4

[=13]

çapaḳ İri bir göl balığı türü.

ç. ḳılçıḳı 69b/11

[=1]

çapavul Moğ. Düşmen üzerine akın etmek; yağma, hücum.

ç. 68a/5, 98b/17, 111a/1, 121a/8, 143b/15

ç.+ġa 58b/12, 67a/16, 123a/9

ç.+ıġa 71b/1, 110b/16

ç. ḳıl- 46b/13

ç.+lar 67a/14

ç.+lar ur- 110b/9

ç. ur- 34b/2, 44b/10, 45a/12, 52b/17, 55a/15, 59b/13, 74a/16, 120b/3, 131b/2

ç. yiber- 58b/9

[=23]

çapavulçı Yağmacı, akıncı.

ç.+lar 144b/2

[=1]

çapġun Serseri, ayak takımı.

ç.+ıdın 37a/2

[=1]

çapḳula- Savaşmak, vuruşmak, kıyasıya dövüşmek.

ç.-p 129b/6

[=1]

çapḳulat- Savaştırmak, yağmalatmak.

ç.-ıp 144b/16

[=1]

çaptur- Yağmalatmak, akın ettirmek.

ç.-up dururlar 126a/15

[=1]

Çār-cūy y.a. Buhara'dan Harezm'e giderken Amu Derya deltasında bir yer.

ç.+dın 72a/4

ç.+ġa 126a/12, 129b/4

ç. üsti 60b/8, 72b/3

[=5]

çār-pā Far. Dört ayaklı hayvan.

ç.+ların (amvāl u çār-pā) 101a/13

[=1]

çarā Far. Niçin.

ç. 2b/3

çāra Far. Çare, ilaç, derman.

ç.+sı yoḳ 19b/2

ç. tap- 154a/10

[=3]

çarḫ Far. Felek; talih.

ç. 6a/3, 31a/8, 31b/13, 33b/3, 74b/11, 95b/17, 97b/8, 113b/1

ç. (ḫar-gāh-ı çarḫ-ı kebūd) 34a/12

ç. (ḳadar-ı çarḫ) 6a/4

ç. (kec-i çarḫ-ı nā-pāy-dār) 45a/16

ç. (mah-ı çarḫ) 133a/9

ç.-ı aḫżar "gök kubbe" 53b/1

ç.-ı gerdān 53b/2

ç.-ı gerdūn 151a/6

ç.-ı muʿallā 7b/8

ç.-ı nigūn 43b/3, 102a/17

ç.-ı sıfla-parvar 96b/8

ç.-ı vālā 155a/16

ç. érür 5b/3

[=21]

çarḫ-āşyān Far. Evi felek kadar yüce olan.

ç. (Bahrām-ı çarḫ-āşyān) 35a/9

[=1]

çarla- Moğ. Bağırmak, çağırmak, davet etmek. Krş. carla-

ç.-p 59b/1

[=1]

çaşm Far. Göz.

ç.-ı fıtna-engīz 77b/1

[=1]

çaşma Far. Çeşme, pınar.

ç.-ı anvār 155a/4

ç.-ı ḫayvān suyı 154a/11

ç.-ı ḫūş-güvār 23a/12

[=3]

çaşmasār Far. Pınarların olduğu yer.

ç.+lar 33b/10

[=1]

çāştgāh Far. Seher vakti.

ç. 150a/4

ç.+da 83a/13, 110b/12, 130b/14, 130b/16

ç.+da durur érdi 139a/8

ç.+da érdi 109b/7

ç.+dın 60b/13, 126b/12

[=9]

Çavdur kv.a. Yirmi dört Oğuz boyundan biri.

ç. 78a/4, 79a/9, 98a/12, 100b/1, 100b/9, 101b/9, 137b/14

ç. (ḳabīla-ı Çavdur) 99b/14

ç. durur 47b/17

ç.+ġa 78a/6, 101a/13

ç.+nı 79a/10

ç.+nıñ 101a/15

ç. şālātı 129a/17

[=14]

çéçek Çiçek.

ç.+ler 150a/12

ç. zaḥmatı "Çiçek hastalığı" 82b/6

[=2]

çek- bk. çék-
ç.-diler 48a/4
ç.-meyin 9a/15
[=2]
āfātını çek- 48a/4
élik çek- 9a/15
[=2]
çék- Çekmek. Krş. çek-
ç. 145b/10
ç.-di 125b/1
ç.-er 10a/6
ç.-erde 11a/15
ç.-er sén 12a/11
ç.-ey 84b/1
ç.-gen 52a/5
ç.-gende 87a/11
ç.-gil 13b/12
ç.-ip 1b/7, 12b/1, 13a/10, 19b/9, 27b/5, 27b/6, 33b/3, 39a/6, 46a/11, 49b/10, 53b/1, 53b/12, 55b/10, 59b/7, 68b/4, 72a/17, 84a/8, 88b/7, 94a/13, 101b/13, 102a/5, 120a/15, 125b/5, 126b/10, 136a/4, 138a/2, 140a/7, 145a/4, 145b/10, 150b/10
ç.-ip durur érdi 80a/2
ç.-ip durur érdüm 150a/9
ç.-mek 13a/8
ç.-mekdin 142b/13
ç.-mey 8a/13, 124a/1
ç.-meyin 4b/15
ç.-se 10b/3, 11a/10, 49b/12, 153b/2
ç.-seler 155a/15
ç.-sem 109a/15
ç.-ti 5b/12, 26b/8, 29a/13, 30a/5, 43a/17, 60a/13, 60a/15, 67a/5, 87a/9, 88b/7, 94b/12, 102a/1, 111a/4, 147a/13, 154b/6
ç.-tiler 32b/9, 48a/4, 144a/14, 150a/5, 153a/2
[=72]
ʿalam çék- 124a/1
baş çék- 10a/6, 53b/12
cān çék- 27b/6
çerik çék- 19b/9, 94a/13
élik çék- 8a/13
fiġān çék- 153b/2
ġāma çék- 84b/1
ıḳāmat çék- 140a/7
ıntıḳām çék- 94b/12
ızdıvācıġa çék- 80a/2
ḳalam çék- 13b/12
ḳayd-ı ınḳıyādga çék- 68b/4
ḳaydġa çék- 49b/10
ḳaydıġa çék- 12a/11, 144a/14, 147a/13, 150a/5
kenger çék- 53b/1
ḳılıç çék- 142b/13
ḳılıçlar çék- 136a/4
kilk-i ḳażā çék- 13a/10
kilk-i sebk-tāz çék- 125b/5
ḳol çék- 4b/15, 72a/17
leşker çék- 10b/3, 32b/9, 43a/17, 55b/10, 59b/7, 145b/10, 145b/10, 155a/15
mıḥnatlar çék- 39a/6
mükāfātını çék- 48a/4

nafīr çék- 46a/11
naḳşın çék- 1b/7
naʿra-ı cān çék- 126b/10
naʿra-ı dıl-ġırāş çék- 120a/15
nīza çék- 150b/10
rancı çék- 52a/5
rancış çék- 101b/13
şaf çék- 88b/7, 88b/7, 111a/4
sıpah çék- 49b/12
sıpāh çék- 29a/13, 60a/15, 87a/11
sıpāh-ı bī-kerān çék- 67a/5
silk-i ızdıvāc çék- 26b/8
silkige çék- 13a/8, 109a/15, 125b/1, 150a/9, 153a/2
şarbat-ı nā-güvārın çék- 60a/13
şermendelik çék- 12b/1
tīġ çék- 5b/12, 30a/5, 33b/3
tīġ-ı burrān çék- 27b/5
tīġ-ı sıyāsat çék- 138a/2
ün çék- 154b/6
zabāna çék- 11a/10
[=66]

çékdür- Çektirmek
ç.-üp 147a/10
[=1]
mil çékdür- 147a/10
[=1]

çerik Asker, ordu. Krş. çérik
ç. 30b/9, 38a/12, 89a/4, 109b/16, 111a/14, 126a/14, 130a/16, 143b/8
ç. al- 72a/16, 128a/15
ç. bér- 28b/10
ç. bile 29b/8, 51a/12, 59b/16, 86a/14, 112a/17, 112a/2, 112a/4, 115b/2, 119a/10, 119a/6, 141a/14, 147b/15, 148a/4
ç. çék- 19b/9, 94a/13
ç.+din 107b/7
ç.+idin (çerigidin) 110b/14, 130b/9
ç.+ige (çerigige) 38a/15, 139b/16
ç.+iniñ (çeriginiñ) 7a/3, 123b/4, 127a/1, 149a/12
ç.+ini (çerigini) 149b/6
ç.+in (çerigin) 29a/1, 81a/8, 98b/3, 99a/8, 102a/4, 110a/1, 110a/7
ç.+i (çerigi) 49a/13, 49b/8, 51a/7, 79a/14, 86b/4, 100b/11, 100b/13, 102b/13, 102b/9, 111a/1, 111a/7
ç.+i bile (çerigi bile) 69b/4, 72b/5, 88b/16, 88b/2, 98b/11, 98b/17, 100b/3, 119a/1
ç.+ni 27a/11, 110a/15
ç.+niñ 107b/9, 110b/1, 145b/1
ç. tart- 29b/1, 58b/14, 87a/15
ç. yıġna- 51a/14
[=71]

çérik bk. çerik
ç. tart- 89a/11
[=1]

çeng Far. Çengel.
ç.-i ıʿtışām 107b/5, 111b/8
ç.-i nāzük 97b/13
[=3]

çerge Göçme çadırı, halka.

ç. égir- 67a/6

[=1]

çeriksiz Askersiz, ordusuz.

ç. 136b/3

[=1]

Çerkes kv.a. Kuzeybatı Kafkasya'da yaşayan bir halk, Çerkezler.

ç. 41b/14, 88a/16

ç.+din 89b/5

ç.+ge 89b/4

ç. üsti 89a/11

[=5]

çıḳ- 1. (Bulunduğu yerden) Dışarıya varmak, içeriden dışarıya çıkmak.

ç.-ar 44a/9, 127b/7

ç.-arġa 33b/5

ç.-a al- 100b/17, 132a/16

ç.-dılar 101a/9

ç.-dum 21b/9

ç.-ġalı 148b/13

ç.-ġanda 27a/2

ç.-ġandın soñ 36a/7

ç.-ıp 10b/10, 13a/4, 21a/14, 23b/10, 48b/16, 51a/5, 51b/12, 55a/12, 61a/6, 71a/9, 78b/1, 78b/8, 80b/8, 98b/12, 99a/1, 99a/14, 99a/4, 100a/8, 104a/8, 109a/7, 113a/3, 119a/12, 130a/11, 142b/9, 148b/3, 150a/1

ç.-ıp durur érdi 80b/6

ç.-ıp érdi 109a/10

ç.-ma 115b/8

ç.-madı 5b/12

ç.-maḳ 34a/6

ç.-mas durur érdiler 87b/17

ç.-sa 62a/9, 144b/8

ç.-tı 50b/15, 63b/17, 72b/15, 127a/5, 142b/13, 149b/15

ç.-tılar 72b/15, 148a/13

[=52]

2. Kurtulmak

ç.-dı 94a/3

ç.-ġay men 94a/8

[=2]

3. Bir yerden uzaklaşmak, ayrılmak, gitmek, kaçmak.

ç.-arġa 107b/11

ç.-ġan 55a/10

ç.-ġandın soñra 66a/13

ç.-ıp 50b/17, 54a/8, 55a/15, 56a/17, 57b/13, 82b/17, 93a/10, 96a/17, 99a/11, 104b/5, 109b/1, 110a/16, 120b/7, 123a/9, 132b/3, 143b/16, 144a/2, 146a/16

ç.-ıp dururlar 143a/16

ç.-tı 98a/14

ç.-tılar 33a/15, 33b/1, 131a/17

[=26]

4. Dışarıya fışkırmak, akmak.

ç.-ıp 20b/17

[=1]

5. Etrafa yayılmak, dağılmak.

ç.-a başla- 47b/2

ç.-ıp 69a/6, 100b/11, 102b/12

[=4]

6. Huzura çıkmak çıkmak.

ç.-ıp 124b/5

[=1]

7. Taşınmak, göç etmek.

ç.-ıp 68a/15, 98a/17, 128a/5

ç.-tı 78a/6

ç.-tılar 34a/15

[=5]

8. Tırmanmak, yukarıya çıkmak.

ç.-ıp 51a/1

[=1]

9. Meydana gelmek, zuhur etmek.

ç.-a kél- 80b/7

ç.-ġusı 123b/10

ç.-ıp 53a/1, 97a/1, 123a/12

ç.-mış 10b/15

ç.-tı 129b/17

[=7]

10. (İşten) Ayrılmak, (işi) bırakmak, ilgisini kesmek.

ç.-ıp 68b/16

[=1]

aradın çıḳ- 36a/7

ʿarşa-ı ẓuhūrġa çıḳ- 10b/15

at çıḳ- 44a/9

avġa çıḳ- 23b/10, 27a/2, 80b/6

ḳarşu çıḳ- 51a/5

mudāfaʿaġa çıḳ- 51b/12, 71a/9

pīşvāz çıḳ- 10b/10, 104a/8, 130a/11

sözümdin çıḳ- 87b/17

şıkārġa çıḳ- 48b/16, 63b/17

taşḳarı çıḳ- 115b/8

[=16]

çıḳar- 1. Çıkarmak.

ç.-a al- 5a/11, 124a/4

ç.-dı 2b/2, 78a/14

ç.-dılar 143a/1, 145b/5

ç.-ġa 132a/7

ç.-ġalı 131a/12

ç.-ġanıġa 26b/1

ç.-ıp 7b/12, 34b/14, 74b/5, 123a/12, 126b/12, 128b/17, 145a/4

ç.-up durur 138b/13

ç.-urġa 46a/14

[=18]

2. Kurtarmak.

ç.-dılar 99b/2

ç.-ıp 144b/16, 146b/13

ç.-maḳ 93a/14

[=4]

3. Fışkırtmak, dışarıya akıtmak.

ç.-dı 19a/16

[=1]

4. Göçürmek.

ç.-dı 95b/11, 141a/5

ç.-dılar 15a/10, 99a/8

ç.-ıp 77b/11, 79a/10

ç.-ıp durur 129a/8

ç.-ıp dururlar 123b/5

ç.-masun 120a/17

ç.-mış durur érdi 18b/14

ç.-ur sen 107b/15

[=11]

5. Tırmandırmak, yukarıya çıkarmak.

ç.-dı 126a/3

[=1]

6. Meydana getirmek.

ç.-a bil- 74a/6

ç.-ıp 16b/11

ç.-ur 2a/1, 21b/4

[=4]

amān çıḳar- 143a/1

aradın çıḳar- 46a/14, 78a/14, 138b/13

baş çıḳar- 5a/11, 124a/4, 131a/12

damār çıḳar- 145b/5

til çıḳar- 26b/1

[=9]

çıḳmaḳçı Huruç ve tecavüz eden.

ç. bol- 100b/14

[=1]

Çılpuḳ y.a. Şeyh Celil dağlarının kuzeybatı uçlarında bir tepenin ve buradaki kalenin adı.

ç. 74a/16

[=1]

Çınaran y.a. Büyük ihtimalle Horasan'da Bocnurd adlı vilayetin 24 km. güneydoğusundaki bir yerin adı.

ç. 68a/1

[=1]

Çıntay k.a. Tümene Han'ın oğludur. Bk. Tümene Ḫan

ç. 37a/16

[=1]

çırāġ Far. Mum, kandil.

ç. 10a/10

ç.-ı şarī'at 3a/17

[=2]

çırāġān Far. Mumlar, kandiller.

ç. 62b/5

ç.+dur 103b/16

[=2]

çırāġānlıḳ Mumların bulunduğu yer.

ç. 7b/10

[=1]

çıray Moğ. Çehre, sima, yüz.

ç.+ı 28a/17

[=1]

Çiçi Ḳorġanı y.a. Horaz Beg'in atalık arnası denen yerin kuzeyinde yaptırmış olduğu kale.

ç. 74b/9

[=1]

Çigil k.a. Türk'ün ikinci oğludur. Bk. Türk

ç. 23b/3

[=1]

Çīn I y.a. Doğu Asya'da bulunan bölge, Çin. Metne göre Çin adlı şehri Nuh peygamberin oğlu Yafes inşa etmiştir. Krş. Çorçut, Ḫaṭāy

ç. 28a/6

ç. (vılāyāt-ı Çīn) 39a/14

ç. ġazalı 26a/8

ç. naḳşı 7b/9

ç.+nı (Rūm ile Çīn) 154a/1

ç. şaharı 23a/2

[=6]

Çīn II k.a. Yafes'in oğlu, Türk'ün kardeşidir. Bk. Yāfaş

ç. 23a/6
[=1]

çīn Far. Kırışıklık.
ç. 154a/5
[=1]

Çingiz bk. Çingiz Ḫan
ç. 5b/5, 39a/11, 48a/10, 93b/16
[=4]

Çingizī bk. Çingiziyye
ç.+ler 5b/5
[=1]

Çingiziyye Cengiz Han'a mensup kişiler. Krş. Çingizī
ç. 34b/8, 83b/13, 84a/15, 156a/12
[=4]

Çingiz Ḫan k.a. Yesügey'in oğludur. Moğol İmparatorluğu'nun kurucusudur. Asıl adı Temüçin idi. Ancak metne göre han olduktan üç yıl sonra Cengiz adını aldı. Cengiz, Moğolcada güçlü, kuvvetli anlamına gelmektedir. Cengiz Han güçlü ve zalim bir imparatordu. Devletinin sınırlarını çok genişletti. Ülkeyi oğulları arasında paylaştırdı. Onun soyundan gelenler daha sonra Müslümanlığı kabul ettiler. 1229'da öldü. Krş. Çingiz
ç. 11a/2, 28b/13, 34a/17, 35b/5, 38b/12, 39a/10, 39a/11, 39a/17, 40a/6, 41b/11, 41b/2, 41b/7, 86a/12, 86a/7, 86b/1, 86b/11, 86b/13, 86b/8, 87a/1
ç. durur (Témür Şayḫ ibn Ḥācī Tüli ibn ʿArab Şāh ibn Fulad ibn Mengü Témür ibn Badaḳul ibn Cüci Buḳa ibn Bahādur Ḫan ibn Şıban Ḫan ibn Cüci Ḫan ibn Çingiz Ḫan) 44b/9
ç. aldıġa 86a/17
ç. bile 40a/5
ç.+dın 38b/13
ç.+ġa 40a/3, 85b/13
ç.+ġaça 35b/13
ç. ibn Yesügey Bahādur 38b/16
ç.+nıñ 37b/4, 40a/3, 40b/17, 40b/2, 41b/10, 42a/4, 85a/9, 86b/4
ç.+nıñ (Cüci ibn Çingiz Ḫan) 44b/6
ç.+nıñ ḳaşıda 86b/14
[=37]

Çingiz Ḳırı y.a. Amu Derya'nın sol kenarında, Fitnek'in yaklaşık 10 km. kuzeybatısında bir yer.
ç.+nıñ 126b/6
[=1]

Çizmandı y.a. Buhara yakınlarında bir yer adı.
ç. 107a/16
[=1]

çofan (< Far. çūbān) Çoban.
ç.+ı (gelle çofanı) 99b/9
[=1]

çolġa- Çevirmek, ihata etmek, kaplamak.
ç.-p 51a/10
[=1]

Çong Ḳara Salur k.a. Baba Beg'in adamlarındandır. Hive nehri ile Yeni Arık arasında yapılan savaşta öldürülmüştür.
ç. 119a/14
[=1]

Çonı Şaraf k.a. Gürgen ve Balkan dağları arasında yaşayan Yomutların bir koludur. Kara Çoka da denir. Krş. Ḳara Çoḳa
ç. 131a/7
[=1]

Çorçut y.a. Oğuz Han zamanında Tatarların oturduğu büyük bir yurttur. Metne göre Hıtay'ın kuzeyinde birçok kale ve köyden oluşan bir bölgedir. Diğer bir adı Çin'dir. Krş. Çin, Ḫaṭāy
ç. 28a/4
ç.+ġa 28a/4
ç.+nı 28a/14
[=3]

Çotaḳ Ḳır y.a. Balkan ve Mankışlak taraflarında muhkem ancak susuz bir bölgedir.
ç.+ıġa 47b/11
[=1]

çū Far. Çünkü, vakta ki, gibi, için, eğer. Krş. çūn
ç. 13b/11, 13b/5, 19a/6, 24a/12, 27a/8, 27b/10, 31a/7, 31b/12, 31b/16, 32a/14, 37a/4, 38b/4, 44a/10, 45a/16, 45b/6, 47a/7, 50a/7, 50b/12, 55a/3, 56a/14, 63a/14, 70b/2, 75b/16, 84a/15, 84a/8, 84b/13, 90b/15, 92b/10, 109a/3, 119a/15, 123b/14, 142a/7
[=32]

çuhra Far. Ev içinde hizmet eden genç uşak.
ç.-ı maymūn 101b/5
[=1]

çūn Far. Çünkü, vakta ki, gibi, için, eğer. Krş. çū
ç. 2b/3, 4b/11, 6b/7, 7b/5, 8a/5, 8a/9, 9a/1, 9a/11, 9a/16, 9b/4, 11b/9, 13a/4, 13a/6, 14a/1, 14b/12, 14b/2, 14b/7, 15a/7, 15b/17, 16a/6, 16b/2, 17a/2, 17b/15, 17b/9, 18a/3, 19a/2, 19b/6, 20b/17, 21a/12, 22b/12, 23b/12, 23b/5, 23b/8, 24a/15, 24a/3, 24a/9, 24b/16, 24b/4, 25b/2, 26a/5, 26b/3, 27b/1, 28b/2, 29b/2, 30a/4, 30a/8, 32a/12, 32b/1, 36b/15, 36b/2, 37a/12, 37a/5, 37b/2, 39a/12, 39a/9, 40a/3, 40a/5, 41b/6, 42a/16, 43b/2, 45a/11, 45b/4, 48a/16, 48b/15, 49a/11, 50a/16, 51b/8, 57b/15, 60b/17, 62a/17, 63b/17, 64a/11, 64a/6, 64b/2,

65a/5, 66a/13, 66a/3, 66a/7, 68b/11, 71b/13, 73b/17, 77b/4, 78a/13, 84b/11, 85a/12, 85b/10, 85b/8, 86a/1, 87b/13, 89b/8, 93a/15, 93a/8, 93b/16, 96a/1, 97b/5, 101a/3, 103a/1, 105b/17, 107b/10, 107b/3, 112b/5, 114b/10, 114b/4, 114b/8, 116b/2, 137a/12, 140b/3, 141a/6, 148a/10
[=109]

Çurlıḳ Mergen k.a. Kıyan Han'ın torunlarındandır. Konrat'ın babasıdır. Okçuluğu ile meşhurdur.
ç. 34b/12, 34b/13, 34b/16, 35b/8
[=4]

çust Far. Çevik, kıvrak.
ç. 144a/6
ç. u çālāk 30b/3
[=2]

çülge Moğ. İki dağın ortasındaki ova, köy; dere. Krş. cülge
ç.+side (Ḳuçand çülgesi) 52b/17
[=1]

çürük Bozulmuş olan, çürük.
ç. 28b/6
[=1]

D

da Bağlama edatı. Krş. dağı
d. 53a/4
[=1]

da'b Ar. Alışkanlık.
d.+ıġa 8b/6
[=1]

dabdaba Ar. Gösteriş.
d.-ı ḥaşamat 1b/2, 154a/1
d.-ı mā-lā-kelām 71a/12, 138b/13
d.-ı tamām 96b/10
[=5]

dād Far. 1. Hak, adalet.
d. 112b/17
d. (ʿadl u dād) 90b/17
d. (āyīn-ı dād) 31b/12
d. ʿadl 28b/12, 37a/1, 37a/12, 43a/3, 45b/7, 50b/2
d. bér- 90a/1
d. eyle- (ʿadl u dād) 18a/14
d.+ıġa 75b/6, 115a/9
d.+ıġa (ʿadl u dād) 92a/16
d.+ıñızını bér- 89b/14
d.+ın bér- 43a/4, 91a/5, 92b/13, 123a/16, 126b/13
d. u ʿadl 152a/14
[=21]
2. Nasip, kısmet, ihsan.
d.+ın (ʿışrat dādı) 32a/11
[=1]

dād-ḫ(v)āh Far. Davacı, adalet isteyen.
d. ahlı 154b/3
d. (naḳş-ı dād-ḫ(v)āh) 5b/11
d. édi (ḳıbla-ı dād-ḫ(v)āh) 45a/16
d.+nıñ 104a/1
[=4]

dādger Far. Doğru, insaflı, âdil.
d. (ḥākim-i dādger) 25a/3
[=1]

daf' Ar. Ortadan kaldırmak, engel olmak.
d.-ı bī-dād 57b/6
d.-ı külfet 5a/2
d.-ı żarar 142b/4
d. bol- 113a/17
d.+ıġa 5b/12, 91a/2, 91b/14, 148b/1
d.+ı üçün 60b/12, 74a/9, 98b/3, 109b/16
d. ḳıl- 19b/9, 43b/14, 89b/17, 144a/13
[=16]

dafn Ar. Gömme, cenazenin mezara gömülmesi.
d. ét- 17a/6, 106a/2
d. ḳıl- 17a/9, 39b/9, 50b/9, 63b/3, 106a/16
[=7]

daftar Ar. Defter, liste.
d.+ı 3b/5
d.+ıġa 9a/3
[=2]

dāġ Far. Kızgın demirle vurulmuş işaret, yara.
d. 10a/10
d.-ı fırāḳ 16a/4
[=2]

dağdağa Ar. Telaş, karışıklık; tereddüt etmek, karar verememek.
d.-ı żalālat-afzā 149a/7
d. ḳıl- 11b/13
d. u vasvasa 141b/15
d. yét- 68b/13
[=4]

dağı dahi, bile, da, de. Krş. da
d. 8a/3, 12a/11, 13b/10, 13b/7, 14a/11, 14a/13, 15b/3, 17b/7, 18a/2, 18a/3, 24a/8, 29b/16, 31b/13, 38a/11, 38b/16, 43b/3, 50a/6, 50b/5, 52a/2, 54a/14, 54b/13, 55a/13, 55b/17, 56a/12, 56a/9, 56b/9, 57b/1, 58a/5, 58b/12, 58b/2, 58b/3, 58b/7, 58b/8, 59a/13, 59b/5, 61a/16, 61a/6, 62b/6, 64b/9, 64b/9, 65a/11, 65a/3, 65a/4, 65b/9, 66a/12, 67a/2, 68b/10, 68b/15, 68b/5, 69b/8, 70b/10, 70b/15, 70b/8, 72a/10, 72a/5, 73a/6, 74a/4, 75b/17, 75b/8, 75b/9, 76a/10, 76b/10, 78a/6, 78a/7, 79b/17, 79b/4, 80b/12, 81b/7, 83b/2, 87a/3, 88a/16, 88a/17, 88b/14, 89b/2, 90b/2, 91a/6, 93a/10, 93a/9, 93b/15, 93b/3, 94a/2, 94b/5, 95b/13, 97b/16, 97b/3, 98a/1, 98b/10, 98b/8, 99a/10, 99a/17, 101b/3, 103a/10, 104a/3, 104b/16, 105a/14, 105b/2, 106a/14, 109b/1, 114a/14, 116a/11, 119b/7, 123a/15, 124a/11, 127b/3, 132a/6, 132b/10, 133a/1, 133a/9, 134a/10, 134a/2, 135a/12, 135a/5, 136b/17, 138b/15, 139a/11, 139a/7, 140a/9, 142b/12, 144a/17, 144b/4,

146b/5, 147a/11, 147a/5, 147a/7, 147a/8, 147b/12, 148b/11, 149a/14, 150a/5, 151a/3, 152a/8, 152b/4, 155b/8, 156a/14, 156a/6 [=135]

dāġlıġ Yaralı, işaretli, dağlanmış, dağlı.
d. (ʿadū dağlıġ) 150a/16
d. lālā 154b/12
[=2]

dāh Far. Aşağılık, adi kimse.
d. 107a/2
[=1]

dāḫıl (< Ar. dāḫil) İç, içeri.
d. 40b/8
d. bol- 8a/5, 11a/17, 49b/4, 57a/13, 64a/12, 90a/4, 107a/8
d. durur 80a/3
d. ḳıl- 125b/16
d. u muzāḥım 104a/14, 142a/11
[=12]

daḫl Ar. Müdahale etme, karışma.
d. ḳıl- 24b/15, 94a/5
[=2]

dahr Ar. Dünya; devir, zaman.
d. 9b/1, 23b/6, 82a/6, 90b/16, 110a/4, 116a/16, 137b/5, 151a/3, 153b/7, 155a/17, 155b/4
d.-ı dūn 18b/17
d. ahlı 24a/12
d. ara 4a/1
d.+dın 113b/1
d.+ġa 10b/17
d.+nı 90b/15, 90b/15, 129b/15
d.+nıñ 40b/14
[=20]

dahr-band Far. Felek ile bağlı
d. (dāyıra-ı dahr-band) 113a/15
[=1]

dahşatan ʿalā-dahşatan (< Ar. dahşatan ʿalā-dahşatin) bk. dahşatan ʿalā-dahşatin
d. 102a/14
[=1]

dahşatan ʿalā-dahşatin Dehşet üstüne dehşet, çok dehşetli. Krş. dahşatan ʿalā-dahşatan
d. 151a/16
[=1]

daḳīḳa Ar. İnce fikir, nükte.
d.-ı nā-marʿī 37b/10, 104a/3
[=2]

dāl (< Ar. dāll) Delalet eden, kanıt olan.
d. durur 14b/3
[=1]

dalālat Ar. Yol gösterme.
d. ḳıl- 15a/6, 20b/1, 26b/6, 141b/2
[=4]

dalāyıl (< Ar. dalāʾil) Deliller, kanıtlar.
d.-ı ḳāṭıʿa 107b/2
[=1]

dalīl Ar. Delil, kanıt.
d.-ı ḫayrat-āfarīn 3b/4
d. bile 49b/17
[=2]

dam Ar. Kan.
d. érür (tīġ-ı dam) 11a/6

d.+ıdın ötker- (ḳılıç damı) 59b/4, 145a/9

d. şıddatı (ınficāru'd-dam) 127b/10

[=4]

dam Far. 1. Zaman, an.

d. (bir dam) 44b/5, 103a/9, 153b/3

d. (bu dam) 150b/1

d. (her dam) 7a/2, 40a/17, 43a/15

d. ki (ol dam) 5b/15, 39a/10

[=9]

2. Nefes.

d.-ı musāvāt 135a/13

d. bér- 34a/11

d.+ıdın (Masīḥā damı) 23a/14

d.+ları 120a/15

d. ur- "Bahsetmek" 13b/4, 34a/11, 109a/2, 114a/7

[=8]

3. İçki

d. tart- "İçki içmek" 36a/15

[=1]

dām Far. Tuzak, kapan.

d. 140b/2

d.-ı ʿanā 61b/17

d.+ıġa (acal dāmı) 27a/11

[=3]

dam-ba-dam Far. Her an.

d. 97a/5, 101b/8, 111a/8, 125b/9, 142a/3

[=5]

dam-sāz Far. Arkadaş, dost.

d.+ı 97a/4

[=1]

dāmād Far. Damat, güveyi. Krş. küyev

d.+ı durur érdi 49a/2

[=1]

dāman Far. Etek.

d.+ıdın 4b/14

d.+ıñ 46b/4

[=2]

dāmana Far. Yamaç, dağ eteği.

d.+sıda 126b/6

[=1]

damār Ar. Yıkım, tahrip.

d. (-dın damār çıḳar-) "Tahrip etmek, yıkmak, yok etmek" 145b/5

[=1]

dāma davlata-hu Ar. "Devleti devam etsin." anlamında Arapça bir ibare

d. 2b/16

[=1]

damī Far. Bir nefes.

d. 10b/17, 18a/15, 86a/4

d. ki (ol damī) 3b/6

[=4]

dāna Far. Tohum; yem; tane.

d. 53b/16

d. (bir dāna) 12b/5

d. (bu dāna) 140b/2

d.+sın 134b/14

d.+sı birle (kerem dānası) 121b/1

[=5]

dānā Far. Bilgili, bilgin. Krş. dānışmand

d. (ʿāḳıl u dānā) 65a/12
d. (dānışmand u dānā) 74b/6
d. (hımmatlıġ u dānā) 20a/6
d. (Sulṭān-ı dānā) 57b/8
d.-yı bī-naẓīr 35a/3
d.-yı mükerrem 65b/16
d.-yı şāḥib-ı tamayyuz 40a/15
[=7]

dānış Far. Bilgi, bilim.
d. (arbāb-ı dānış u kiyāsat) 140a/1
d. (kesret-i dānış) 22a/11
d. (ḳuvvat-ı dānış) 134b/10
[=3]

dānışmand Far. Bilgin, âlim. Krş. dānā
d. 9b/17, 35a/2
d. (ʿāḳıl u dānışmand) 31a/13, 46a/1, 84b/17
d. (fāżıl u dānışmand) 133a/3
d. u dānā 74b/6
d. u kār-dān 134a/15
[=8]

Dānıyāl Atalıḳ bk. Amīr Dānıyāl
d.+nıñ 108a/5
[=1]

dār Ar. Yurt, memleket.
d. (evreng-i zīb-ı dāru'l-ḫılāfa) 3b/15
d.-ı ḫılāfat "Hilafet merkezi, başkent" 7b/5
d.+u'l-ammāra "Başkent" 116b/5, 152a/13
d.+u'l-baḳā "Âhiret" 21a/15, 41a/9, 43a/6
d.+u'l-fanā "Bu dünya" 41a/9, 43a/6
d.+u'l-ḫılāfa "Hilafet merkezi, başkent" 132b/8
d.+u'l-memleket 19a/10
d.+u'l-mülk "Başkent" 38a/12
d.+u's-salṭana "Saltanat yeri, başkent" 29b/17, 49b/3, 50b/1, 51b/5, 55a/5, 63b/8, 64a/2, 64b/1, 65a/11, 65b/15, 66b/14, 73a/7, 74a/11, 74b/3, 74b/4, 80b/5, 90a/7, 90a/9, 104a/13, 104b/1, 105b/4, 113a/7, 116a/15, 118a/10, 120a/7, 120b/6, 124a/9, 129b/8, 131b/16, 135a/5, 141b/9, 145b/2, 151b/12, 156a/11
[=46]

dar Far. Kapı.
d.-ı davlat 123b/16
d.-ı masnad-ı salṭanat 136b/7
d. u dīvār 135a/16
[=3]

dar-ba-dar Far. Aylak, avare.
d. bol- 106a/15
[=1]

Dar-band y.a. Deşt-i Kıpçak yakınlarında bir yer.
D. 40a/2

dar-band Far. Sınır kalesi, hudut.
d.-ı Şırvān 43b/14
d.+dın 42a/9
d.+ınıñ allıda (Derrīgez dar-bandı) 50a/13

[=4]

dar-gāh Far. Dergah; saray; huzur. Krş. der-geh

d. (maḳbūl-ı dar-gāh-ı şāḥıb-ḳırānī) 9a/5

d. (mardūd-ı dar-gāh-ı şamadī) 15a/3

d. (muḳarrab-ı dar-gāh-ı subḥānī) 6a/14

d.-ı ʿālam-panāh 66b/16, 142a/12, 146b/15, 151b/1

d.-ı ʿālī 68b/15

d.-ı ʿazīmat 1b/4

d.-ı calāl 103a/10

d.-ı felek-ışţıbāh 83b/15

d.-ı gerdūn-ışţıbāh 7a/4, 40b/11

d.-ı ıḥsān 12a/15

d.-ı ıţāʿat 10b/10

d.-ı ʿızzat 14a/9

d.-ı ḳāżı'l-ḥācāt 110b/4

d.+ı 45a/16

d.+ıda 11b/14

d.+ıdur (hāk-i dar-gāh) 84a/4

d.+ıġa 47b/13, 54a/10, 78b/3, 90b/7, 111b/7, 121b/16

d.+ımız (ḳadīmu'l-ḫıẕmat-ı dar-gāh) 8a/12

[=27]

dar-köh Far. Dağda.

d.-i cahānnam 73b/10

[=1]

dārā Far. Büyük hükümdar, imparator.

d.-yı mükerrem 34b/8

[=3]

Dārā Far. Eski İran hükümdarlarından Keykubat'ın adı.

d. (zarrīn-rā-yı Dārā-yı zarrīn-ʿalam) 35a/8

d.-yı zamān 154b/16

[=3]

Dārā-calāl Far. İran mitoloji kahramanlarından Dara gibi ulu, büyük imparator.

d. 84a/4

[=1]

daraca Ar. Derece, mertebe, rütbe.

d.-ı aʿlā 138a/15

d.-ı salţanat 9a/8

d.-ı şahādat 39b/17, 54a/14, 95b/15

d.+ġaça 22b/9

d.+sıġa 15b/14, 136b/1

d.+sıġa (şahādat daracası) 44b/11, 49a/1, 50b/8, 56a/11, 67b/5, 72b/17, 78b/11, 81b/9, 90b/2, 92b/16, 99a/17, 100a/14, 104b/2, 115b/7, 123a/17, 129b/6, 143a/14, 148a/15, 148a/2

d.+sın (şahādat daracası) 95a/16

[=28]

daraca-ba-daraca Far. Derece derece, kat kat.

d. 152b/8

[=1]

daracāt Ar. Dereceler, rütbeler.

d.-ı aʿlā 57a/15

[=1]

darāhım Ar. Dirhemler.

d.-ı davlat 5a/8

[=1]

dārālıḳ İmparatorluk.

d. sür- 24b/6

[=1]

darbānlıḳ Kapıcılık.

d.+ıda (darbānlıġıda) 8a/3

[=1]

dard Far. Dert, acı, elem.

d.-ı hecr 77b/4

d.+ı 152b/8

d.+ıġa 154a/10

d. u alam 16b/6

[=4]

Darġan y.a. Amu Derya'nın sağ kıyısında, Sedver denen bölgenin 25 km. güneyindeki bir yer adıdır. Krş. Daruġan

d. 63b/11

d.+dın 59a/9

d.+ġaça 60a/4

d. yolı 63b/3

[=4]

Darıtay bk. Dey Noyan Ḫan

d. 85b/9

[=1]

darīça Far. Küçük kapı.

d.+sıdın 150a/1

[=1]

dars Ar. Ders.

d. ayt- 19b/5, 20a/3

[=2]

daruġa Moğ. Vali, bey, şehrin idarecisi.

d. 29a/4, 45b/16, 45b/17

d.+nı 46a/2

[=4]

Daruġan bk. Darġan

d. Türkmanı 63b/1

[=1]

darvāza Far. Ana kapı, şehir kapısı, kale kapısı.

d. 127b/7

d.+da 149b/13

d.+dın (ḳıbla darvāza) 109b/3

d.+ġa 149b/17

d.+larda 120b/1

d.+larġa 46b/6

d.+nıñ 150a/1

d.+nıñ (yañı darvāza) 120b/1

d.+sıdın (ata darvāza) "Batı kapısı" 113a/3

d.+sıġa 116b/14

d.+sınıñ (erg darvāza) 77a/15

d.+sınıñ aldıda 100b/15

d.+sınıñ allıda 102b/6

[=13]

darvīş-nıhād Far. Derviş yaratılışlı, mütevazı ve kanaatkar kimse.

d. 51b/6

d. (faḳīr-maşrab u darvīş-nıhād) 92b/17

d. (faḳīrvaş u darvīş-nıhād) 77b/12

[=3]

Darvīş Biy k.a. İran padişahı Ubeydullah Han'ın

adamlarındandır. Ubeydullah Han'ın emirleri Din Muhammed Han karşısında yenilince Darviş Biy canını zor kurtardı.
d. 49b/11
[=1]

dar kārlıḳ Far. Gereklilik.
d. bol- 37b/3
[=1]

daryā Far. Deniz.
d. 147b/8
d. (ġark-ı daryā-yı nı'mat) 98a/1
d.-yı bī-kerān 1b/11
d. daryā 11b/6
d.+dın 103a/15, 118b/14, 124b/6, 124b/7, 148b/16
d.+ġa 40b/17, 151b/11
d.+ġa sal- 86b/17
d. kenārı 55a/12
d. labı 56b/3, 58b/12
d.+lar 154b/11
d.+nıñ 72a/4, 149a/2
d.+nıñ ḳırağı 143b/10
d. sāḥılı 76a/8
d.+sı 144b/11
d.+sıdın 53b/5
d.+sıġa (acalnıñ daryāsı) 21b/6
d.+sıġa (acal daryāsı) 23a/3
d.+sınıñ 4a/13
d. suyı 13b/7
[=26]

daryā-dıl Far. Gönlü zengin, himmeti yüksek.
d. 84a/5
d. érdi (şah-ı baḫşanda-ı daryā-dıl) 32a/16
[=2]

daryā-navāl Far. Çok bahşiş, çok ihsan.
d. 84a/12
[=1]

daryāça Far. Göl, küçük deniz.
d.-ı muḫtaṣar 23a/13
[=1]

dast Far. El.
d.-ı rad 146b/16
d.-ı ta'addī 108b/5, 115a/10
d.-ı taṣarruf 14a/5
d.-ı taṭāvul 100a/1
d. bér- 32b/9
d. tap- 56b/13, 111b/13
d. u pā 9a/14, 144a/15
[=10]

dast-burd Far. Kuvvet, kudret; zafer, muvaffakiyet.
d.-ı 'aẓīm 74a/6, 145b/11
d.-ı ḳażā 55a/4
d.+ıdın 33a/5, 128a/4, 148b/4
d.+ıġa 127a/8
d.+lar 101a/13, 102a/9, 132a/4
d.+lar körgüz- 101b/12
d. yetkür- 108b/13
[=12]

dast-būslıġ bk. dast-būslıḳ
d.+ġa 110a/8
[=1]

dast-būslıḳ El öpme durumu. Krş. dast-būslıġ
d.+ġa 104a/7

d.+ıġa (dast-būslıġıġa) 41b/3
d.+ı bile (dast-būslıġı bile) 116b/4
[=3]

dast-gāh Far. Tezgah, atölye.
d. 5b/8, 97b/11
[=2]

dast-gīr Far. Esir, tutucu.
d. (esīr u dast-gīr) 115b/17
d.-ı balā 68a/17
d. bol- 50b/8, 52b/10, 57b/13, 93a/9, 108a/1
d. ét- 68a/3, 125b/17
d. ḳıl- 38b/10, 49a/13, 71a/16, 100b/15, 104b/2, 109b/4, 139a/6, 150b/15
[=17]

dast-gīrlik Yardımlaşma, muavenet etme.
d. 114a/13
[=1]

dast-yārlıḳ Yardımlaşma, muavenet etme.
d.+ı bile 118b/16
d.+ı bile (dast-yārlıġı bile) 60b/2
d.+ı bile (muʿāvanat u dast-yārlıġı bile) 146a/8
[=3]

dasta Far. Demet.
d. gül 62b/10
[=1]

dāstān Far. Hikaye, destan, olay.
d. 146a/1
d.+ıdın 70b/7
d.+ın 132a/5
d.+ı durur 147b/5
[=4]

dastūr Far. Model, kural, temel, düstur.
d.-ı maʿhūd 149a/17
d.-ı mükerrem 68b/7
d.+ıda 43a/4, 43a/9, 137b/11
d.+ı bile 14a/12, 42b/2
[=7]

Dastūr-ḫ(v)ānçı k.a. Muhammed Emin Inak'ın yakın adamlarından ve komutanlarındandır. Krş. Altun Cılav Dastūr-ḫ(v)ānçı
d. 110b/14, 110b/7
d.+nı 110b/10
d.+nıñ 110b/11, 110b/13
[=5]

daşt Far. Kır, ova, çöl.
d. (vuḥūş-ı daşt) 101a/5
d.-ı cān-sūz 101a/4
d.-ı ġurbat 10b/5
d.+ıda (Ernek daştı) 11b/12
d.+ıda (Kerbalā daştı) 93a/16
[=5]

Daşt-ı Ḳıpçaḳ y.a. Dinyester ile İrtiş arasında bulunan geniş step, Kıpçak Çölü.
d. 28b/15, 39a/14, 41a/16, 45a/8, 79a/4
d.+dın 40a/2, 113b/9
d.+ġa 43b/10, 64b/12, 75b/12
[=10]

davā (< Ar. davāʾ) İlaç, çare, deva.
d. 106b/17

[=1]

daʿvā Ar. Dava, mesele.

d.-yı muḥāl 2b/11

d. ét- 111b/2

d. eyle- 6a/4

d. ḳıl- 30a/2

d.+sını 6a/9

[=5]

davāb (< Ar. davābb) Yük veya binek hayvanları.

d. cınsı 41b/4

[=1]

davāc Far. Üste örtülecek şey, yorgan.

d. bol- 5a/6

[=1]

davāmat Far. Devam, devamlı olma.

d. (duʿā-yı davāmat) 98a/1

d.+da 98a/3

[=2]

dāvar Ar. Yönetici, naip.

d. 105a/13

[=1]

davarān Ar. Dönme, dolaşma.

d. (ḫalīfatu'd-davarān) 81b/13

[=1]

dāvarlıġ Yöneticilik.

d. (ḥukūmat u dāvarlıġ) 137b/9

[=1]

daʿvat Ar. Davet, çağrı.

d. ét- 27a/6

d.+ınıñ 3a/10

d. ḳıl- 19b/12, 27b/13, 115a/14, 140b/5

[=6]

davlat Ar. 1. Hükumet, yönetim. Krş. devlet

d. 31b/1

d. (āġāz-ı davlat) 97b/4

d. (ahl-ı davlat) 67b/17

d. (aʿyān-ı davlat) 116a/6

d. (erkān-ı davlat) 63a/10, 124a/8, 134b/6, 137a/14

d. (ḫānadān-ı davlat) 125a/7

d. (mülk ü davlat) 135b/17

d.+durlar (erkān-ı davlat) 136a/15

d. édi (taḫt-ı davlat) 154a/17

d.+ġa (erkān-ı davlat) 23b/4

d.+ı 44b/5

d.+ıda (avāḫır-ı davlat) 78a/4

d.+ıda (ayyām-ı davlat) 19a/7, 24a/2, 32a/10, 61a/13

d.+ıda (zamān-ı davlat) 152a/15

d.+ıġa 51b/7

d.+ıġa (erkān-ı davlat) 26a/13

d.+ı (ıbtıdā-yı davlat) 77a/2

d. kör- (munāsıb-ı davlat) 119a/2

d.+nı 138b/8

d. üze (taḫt u davlat) 153b/16

d. u memleket 136a/2

[=27]

2. Baht, saadet, talih.

d. 7a/16, 18b/10, 90b/15, 103b/14, 104a/1, 122a/13, 139b/11, 142a/2

d. (āṣār-ı ıḳbāl u davlat) 96b/11

d. (bahramand-ı davlat) 101b/2

d. (calāl u davlat) 101b/7

d. (duʿā-yı davlat) 62b/6
d. (gül-i bāġ-ı davlat) 34b/5
d. (ıḳbāl u davlat) 84a/9, 123b/14, 143a/17
d. (rutba-ı davlat u ıḳbāl) 125b/10
d. (şamʿ-ı davlat) 103b/15
d.-ı bī-şumār 50a/10
d.-ı cāvīd u ıḳbāl 97b/6
d.-ı maymūn 6b/7
d.-ı sarmad 96a/4
d.-ı ʿuẓmā 141a/13
d.+dur 62b/3
d. durur 90a/6
d.+ġa 123b/9
d.+ı 12a/14, 39a/12, 40a/5, 79b/11, 83b/13
d.+ıda (nāṣıya-ı davlat) 12a/3
d.+ıġa 15a/13, 96b/15, 131b/8, 142b/2
d.+ıġa (çahra-ı davlat) 10b/6
d.+ıġa (ẓuhūr-ı davlat) 14a/2
d.+ın 18b/1
d.+ınıñ (bınā-yı davlat) 139a/3
d.+ıñ (bāda-ı davlat) 98a/3
d.+ın (duʿā-yı davlat) 6a/10
d.+ı (āftāb-ı davlat) 82b/15
d.+ı (furūġ-ı davlat) 97a/5
d.+ı (ıḳbāl u davlat) 96b/5
d.+ı (kiffe-i davlat) 101b/9
d.+ı (ʿumr u davlat) 139b/12
d.+ı birle 84a/15
d.+nı (dībā-yı davlat) 97b/8
d. tap- (ıḳbāl u davlat) 152a/3
d. üzre (baḫt-ı davlat) 82a/11
d. u cāh 82a/9
d. u ıḳbāl 151b/12
d. u ıḳbāl u ıstıdāmat 98a/1
d. u nuṣrat 67b/9
d. u ṣarvat 84b/8, 125b/12
d. u şevket 138b/4
[=58]
3. Siyasi topluluk, devlet.
d. (aʿdā-yı davlat) 68b/16, 68b/8, 82b/16, 100b/16, 101b/8, 104a/14, 107a/17, 123a/13, 136a/4, 145a/6, 149b/13
d. (aʿdā-yı davlat-ı ber-geşte) 126a/11
d. (asbāb-ı davlat u ḥaşamat) 12a/5
d. (darāhım-ı davlat) 5a/8
d. (dāya-ı davlat) 82a/10
d. (puşt-ı davlat) 107b/7
d. (şor-baḫt-ı davlat-ı bar-geşte) 141b/14
d. (vāya-ı davlat) 82a/10
d.-ı Ḫ(v)ārazm-şāhī 5b/4
d.-ı sarmad 131b/7
d. bile (aʿdā-yı davlat) 111a/5
d.+dın (aʿdā-yı davlat) 102a/6, 107a/13, 109a/16, 120b/15
d.+ġa (aʿdā-yı davlat) 101a/16, 101b/11, 105a/8, 111b/8
d.+ġa (ḫılʿat-ı davlat) 12a/16
d.+ı 31b/11, 50a/12
d.+ıdın 6a/13
d.+ıġa 39a/8

d.+ıġa (lıvā-yı davlat) 2a/17
d.+ını 12b/6
d.+ınıñ 4b/3, 69a/3
d.+ıñ 40b/1
d.+ıñ allıda (dar-ı davlat) 123b/16
d.+ın (tārek-i davlat) 2a/17
d.+ı (kevkebe-i davlat) 1b/2
d.+ı (lıvā-yı davlat) 84a/2
d.+ı bile (manşūr-ı davlatı) 10a/5
d.+ı bile (tārek-i davlatı) 5a/6
d.+nıñ (aʿdā-yı davlat) 113b/3, 127a/4
d. nışānı 67b/17
d.+nı (aʿdā-yı davlat) 66b/11, 106b/3, 108b/14, 113a/6
d. sarı 7b/5
[=53]

davlat-ḫāna Far. Ev, köşk, konak.
d.+sıġa 146b/1, 147a/4
[=2]

davlat-ḫ(v)āh Far. İyilik isteyen, uğur isteyen, dost
d.-ı ḳadīmī 98b/1, 136a/11
d.-ı şamīmī 116b/16
d. durur érdi 98a/12
d.+ı 154b/15
d.+ı durur érdüm 87b/17
d.+ı érdi 125a/8
d.+ların 117b/6
[=8]

davlat-ḫ(v)āhlıġ Dostluk, danışmanlık, ahbaplık.
d. ét- 104b/12
[=1]

davlat-ışārat Far. Talihli, uğurlu, bahtlı.
d. (başārat-ı davlat-ışārat) 7b/5
[=1]

davlat-yār Far. Kudretli, zengin.
d. u ḫusravī 24b/9
[=1]

Davlat-yār k.a. Eş Murad Konrat'ın oğludur. Miskin Mehter'i öldürdü. Töre Murad Sufi'nin isteği üzerine hile ile Kat'ı ele geçirdi. Kat'ın ileri gelenlerinden Kurban Kulı Beg daha sonra Muhammed Niyaz Beg ile Devletyar'ın gaflet anında bastı. Devletyar canını zor kurtardı ise de yolda onu bir asker öldürdü.
d. 149b/13, 150a/1
d.+ġa 78b/16
d. ibn Éş Murād Ḳoñrat 100a/2
d.+nı 149a/11
d.+nıñ 147b/3
d.+nı (Ḫudā-yār ibn Davlat-yār) 147b/15
[=8]

davlatlıġ Far. Talihli, bahtlı.
d. (ʿāḳıl u davlatlıġ) 23b/7
[=1]

Davlat Bay k.a. Muhammed Emin Mehter'in dedesidir.
d.+nıñ (Muḥammad Amīn Mehter ibn Küçek Bay ibn Davlat Bay) 76a/12

[=1]

Davlat Berdi Atalıḳ k.a. Kancıgalı Konrat'tan Dost Muhammed Atalık'ın babasıdır.

d. (Dost Muḥammad Atalıḳ ibn Davlat Berdi Atalıḳ) 95b/14

[=1]

Davlat Biy k.a. Munis'in dedelerindendir. Özbeklerin Yüz kabilesine mensuptur. Geray Bi'yin oğludur.

d.+niñ (Ādīna Muḥammad Mīr-āb ibn Davlat Biy) 61b/9

d. (ʿAvaż Mīr-āb ibn Şīr Muḥammad Mīr-āb ibn Éşim Biy Mīr-āb ibn Ḥasan Ḳulı Atalıḳ ibn Oraż Muḥammad Bekevül ibn Davlat Biy ibn Gerāy Biy ibn Muḥammad Cān Ṣūfī Biy-i Yüz) 156a/9

[=2]

Davlat Gerāy k.a. Asıl adı Aleksandır Bekoviç'tir.Rus hizmetinde bulunan bir Çerkez'dir.

d. 67b/10

d. bile 67b/13

[=2]

Davlat Nıyāz Atalıḳ k.a. Konrat boyuna mensuptur. Büyük ihtimalle Muhammed Emin Inak'ın zamanında atalık görevinde bulunmuştur. Kendisinden sonra yerine Bay Nazar Biy geçmiştir.

d.+nıñ 138a/3

[=1]

davlıḳ Geniş ovalık yer, çöl.

d.+ġa 109a/7

[=1]

davr Ar. 1. Zaman, çağ, devir, dönem. Krş. davrān

d. 28a/1

d.-ı taḳāżā-yı zamān 64b/5

d.-ı zamāna 30b/2

d.+dın 32a/14, 82a/7

d.+ıda 6a/8, 20a/7, 31b/13, 45b/7, 50b/2, 55b/13, 97a/1, 150b/4

d.+ıdın 21b/13, 28b/13

d.+ıġaça 21b/14

d.+lardın soñ 34a/2

[=17]

2. Dönme, dönüş.

d. 151a/7

d.-ı ʿālam 10b/17

d.-ı ḫāma 11a/6

[=3]

davrān Ar. 1. Zaman, çağ, dönem. Krş. davr

d. (ḫudāvand-ı davrān) 84a/7

d.-ı ḥukūmat 152a/16

d. érdi (farmān-dıh-ı davrān) 153b/16

d.+ıda 95b/7

d.+ıġaça 55a/17

[=5]

2. Dünya, felek, çarh.

d. 8b/12

d. (gerdiş-i davrān) 50b/6

d. (ḥavādıṣ-ı davrān) 8b/1, 108a/4
d. (rasm-ı davrān-ı nā-pāy-dār) 42b/13
d.-ı nā-pāy-dār 65a/13
d. ara 28a/1, 32a/8, 62a/10
d.+dın 102a/16
d.+dın (ḥavādıṣ-ı davrān) 146a/6
d. durur érdi (vaḥīd-ı davrān) 134b/3
[=12]

Dāvūd Ḳaryası y.a. Hive'nin yaklaşık olarak 15 km. kuzeydoğusunda bir yer.
d.+n 76a/15
[=1]

dāya Ar. Dadı, mürebbi.
d.-ı davlat 82a/10
[=1]

dāyıra (< Ar. dā'ira) Daire.
d. (merkez-i dāyıra-ı vahdat) 137a/8
d.-ı dahr-band 113a/15
d.+sıġa 142a/11
[=3]

dayyār Ar. Bir kimse, yurt sahibi biri.
d.+ı 38b/9, 102b/16
[=2]

dé- Demek, söylemek.
d.-ben 150b/10
d.-di 7b/3, 12a/7, 12a/9, 14a/14, 16b/14, 18a/6, 18a/9, 26b/13, 29a/10, 29b/8, 30b/15, 40a/12, 40a/15, 41a/13, 46a/3, 46a/6, 49b/16, 50a/1, 50b/12, 62b/8, 68b/8, 87b/16, 91a/9, 93b/11, 93b/9, 96b/13, 102b/10, 108a/14, 109a/12, 109a/12, 111a/16, 111b/5, 112a/12, 112a/13, 112a/13, 112a/15, 130b/14, 130b/16
d.-diler 12a/4, 22b/3, 34a/1, 36b/12, 39a/10, 43a/14, 46a/10, 46a/5, 86b/10, 87b/1
d.-gen 21a/17, 24a/10, 27a/14, 28b/1, 34a/17, 35b/15, 35b/4, 38b/17, 44a/15, 45b/1, 48a/14, 49a/13, 52a/1, 54b/7, 55b/1, 55b/3, 58b/7, 59a/16, 59b/12, 59b/15, 59b/5, 60a/3, 60a/5, 84b/6, 84b/7, 85a/8, 85b/12, 85b/13, 85b/4, 87a/7, 88a/8, 89a/14, 89b/5, 91a/2, 91b/2, 92a/5, 92b/15, 106a/3, 112a/5, 112b/9
d.-genġa 50b/14
d.-genni 55b/1, 70a/16, 146b/14
d.-me 85b/8, 107a/3
d.-meklikdür 6a/8
d.-mekniñ 46a/5
d.-mek bolur 24a/6, 33b/15, 37b/5, 41a/14, 86b/13
d.-mek durur 18a/1
d.-mey 44b/5, 92b/10, 135a/15
d.-p 20b/3, 23a/9, 50b/14, 63b/12, 63b/8, 107a/9
d.-p durur 14a/6, 23a/7, 26b/15, 39b/11, 41a/10, 49a/17, 53a/3,

56a/8, 60b/14, 65b/16, 89b/14, 89b/17, 91b/10, 93b/5, 93b/7, 107b/13, 107b/17, 108a/10, 114b/1, 114b/8

d.-p dururlar 15a/1, 15a/11, 17a/4, 17a/9, 18b/14, 18b/17, 19a/10, 19b/4, 20a/10, 20b/4, 21a/10, 21a/7, 21b/5, 21b/6, 22a/1, 22a/15, 22a/17, 22a/4, 22a/5, 22b/12, 22b/4, 22b/8, 23a/17, 26a/16, 28a/12, 28a/6, 30a/13, 32a/6, 33a/3, 34b/12, 36b/12, 37b/5, 38a/6, 39b/5, 43a/6, 43b/16, 48a/11, 51b/2, 56b/17, 63a/4, 64b/14, 67a/11, 76a/2, 77b/16, 78a/15, 85b/2, 86a/2, 87a/6, 87b/4, 89a/7, 90b/14, 91a/13, 92b/3, 126a/16, 130b/12

d.-p durur érdi 144b/7

d.-r 28a/15, 38b/13, 92b/2, 92b/2

d.-rler 16b/10, 17a/11, 18b/3, 19b/3, 20a/13, 22a/3, 22b/10, 22b/17, 23a/10, 23a/12, 23b/7, 24b/2, 25b/8, 28b/15, 29b/8, 35a/4, 44b/2, 50a/15, 59a/1, 69b/3, 72b/8, 75b/8, 86b/10, 92b/1, 98b/6, 118b/13, 130b/11, 131a/6, 131a/7, 145a/10

d.-rler érdi 94b/4

d.-r érdi 26a/1, 68a/7, 87b/8

d.-r érdiler 28b/9, 41b/16, 77a/9

d.-se 90a/3

d.-señ 25a/12

d.-sünler 89b/11

[=232]

söz dé- 22b/3

[=1]

dégil Değil (olumsuzluk edatı).

d. 94a/4

[=1]

dehşet-engīz Far. Ürkütücü, dehşet verici.

d.+din soñra (muḳātala-ı dehşet-engīz) 148b/8

[=1]

dék Gibi, benzer, eş.

d. 3b/17, 6a/13, 6a/16, 6b/14, 8a/14, 8a/14, 8a/3, 8a/7, 8b/17, 9a/10, 11a/10, 12b/17, 12b/7, 13a/16, 13b/8, 23b/15, 24a/7, 26b/12, 32a/3, 32b/14, 33a/7, 33b/12, 33b/13, 33b/14, 34a/14, 37b/11, 40a/13, 42b/10, 42b/11, 43b/3, 48b/14, 52a/12, 54a/2, 56a/12, 57b/15, 62a/3, 62a/3, 66b/7, 75b/16, 75b/17, 82a/16, 82a/17, 82b/2, 84a/11, 84a/14, 91a/10, 93b/15, 93b/5, 95b/10, 96b/12, 97a/5, 97b/6, 101a/12, 101a/2, 101a/3, 101a/4, 101a/4, 101a/9, 101b/5, 101b/6, 101b/6, 103a/9, 103b/17, 113b/17, 116a/3, 116a/3, 116a/4, 117a/7, 120a/14, 120a/15, 120a/15, 120a/15, 128a/1, 130b/17, 134b/4, 134b/5, 135a/15, 135a/16, 135a/6, 135a/7, 138a/2,

150b/13, 150b/13, 154a/10, 154a/8, 154a/9
d. (anıñ dék) 7b/10, 8b/4, 12b/16, 18a/14, 30a/14, 49b/10, 55b/11, 63b/6, 72b/8, 89b/1, 105b/5, 112a/17, 118b/1, 118b/2, 129b/15, 137b/5, 141a/13
d. (anıñ dék ki) 3b/1, 6b/13, 27b/3, 53b/16, 126b/10, 148b/12
d. (bizler dék) 93b/8
d. (men dék) 103b/16
d. (munıñ dék) 8a/15, 20b/10, 138b/3
d. (munuñ dék) 11a/3, 11a/6, 21b/7, 39b/8, 90a/3
d. (séniñ dék) 62b/2
[=120]

der-geh bk. dar-gāh
d.-i ʿālī 97b/6
[=1]

dere (< Far. derre "ova") Dere, küçük akarsu.
d. (cuz bir dere) 33b/8
d.+din 33b/14, 33b/8
d.+ni 33b/17
[=4]

derek Ar. Urgan ucuna eklenip kovanın kulpuna bağlanan ip parçası.
d. (fartūt derek) 68a/7
[=1]

derk Ar. Anlama, idrak etme.
d.+i 13b/5
[=1]

Derrīgez y.a. Horasan'ın kuzeydoğusundaki bir bölgenin adı.
d. dar-bandı 50a/13
d.+ni 50a/13
[=2]

dervīşī Far. Bir derviş.
d. 114a/11
[=1]

dervīşlik Dervişlik.
d.+niñ 114a/14
[=1]

destlik Yardım.
d. ḳıl- 117b/11
[=1]

devlet bk. davlat
d.+iñe 90b/4
[=1]

Dey Noyan bk. Dey Noyan Ḫan
d. 85b/9
d. érdi 85b/6
[=2]

Dey Noyan Ḫan k.a. Asıl adı Darıtay'dır. Cengiz Han'ın babası Yesügey'e muasırdı. Börte Kavçın Hatun adlı kızını Cengiz Han ile evlendirdi. Böylece Cengiz Han'ın kayınpederi olmuş oldu. Krş. Dey Noyan
d. 85b/15, 85b/8, 86a/1
[=3]

dıhīm Far. Taç.

d.-ı saʿādat 155a/11

[=1]

dıhḳān Ar. Çiftçi.

d. érdiler 48a/2

[=1]

dıhḳānlıġ bk. dıhḳānlıḳ

d.+ġa 15b/4

[=1]

dıhḳānlıḳ Çiftçilik. Krş. dıhḳānlıġ

d. 93a/7

[=1]

dıḳḳat (< Ar. diḳḳat) Dakiklik, incelik, dikkat.

d. (ahl-ı faẕl u dıḳḳat) 8b/15

d. ara 13b/4

[=2]

dıl Far. Gönül, kalp.

d.-ı ʿuşşāḳ 101a/4

[=1]

dıl-ārā Far. Gönül süsleyen.

d.+sı (çahra-ı dıl-ārā) 77a/17

[=1]

dıl-āvar Far. Yürekli, yiğit.

d. 100b/9

d.+lar 128b/16, 145a/3

d.+ları 120b/7

d. u bahādur 46b/12

[=5]

dıl-āvarlıḳ Yiğitlik.

d. 92b/13

[=1]

dıl-cūylıġ bk. dıl-cūylıḳ

d. körgüz- 146b/6

[=1]

dıl-cūylıḳ Far. Güzellik, sevgililik, dostluk. Krş. dıl-cūylıġ

d. 18a/7

d. körgüz- 69b/2

[=2]

dıl-dār Far. Gönül tutan, sevgili.

d.+ıġa 11a/14

[=1]

dıl-dārlıġ Sevgililik, dostluk.

d. körgüz- 9a/7, 118a/3

[=2]

dıl-ḫırāş Far. Yürek parçalayan.

d. çék- (naʿra-ı dıl-ḫırāş) 120a/15

[=1]

dıl-keş Far. Cazibeli, gönül çekici.

d. 62b/13

[=1]

dıl-nışīn Far. Makbul, hoş.

d. tüş- 97a/4

[=1]

dıl-nuvāzlıḳ Far. Gönül okşayış, sevgililik.

d. ḳıl- 104a/10

[=1]

dıl-pasand Far. Gönlün beğendiği.

d. 53b/2

[=1]

dıl-paẕīr Far. Hoşa giden, sevimli.

d. 77a/7

d. eyle- 44a/11

[=2]

dıl-rubā Far. Gönül alan, gönül kapan, sevgili.

d.+sıġa 25b/13

[=1]

dılī Far. Bir gönül.

d. 62b/10

[=1]

dılīr Far. Yürekli, yiğit.

d. 88b/9, 108b/13

d. (peleng-i dılīr) 105a/5

d. durur érdi (şucāʿ u dılīr) 50b/13

d. érdiler (ʿāḳıl u dılīr) 38a/3

d.+ı (şahsuvār-ı dılīr) 4a/14

[=6]

dılīrāna Far. Yiğitçesine.

d. 38a/13, 40a/5, 101a/10, 148b/3

[=4]

dılīrlıḳ Yiğitlik, cesaret

d.+da (şucāʿat u dılīrlıḳ) 17b/10

[=1]

dımāġ (< Ar. dimāġ) Bilinç.

d.+ıġa 97a/13, 115a/5, 134a/2, 138a/8

d.+ın 7b/6, 118a/13

[=6]

dımn Ar. Gübre.

d. bol- 105a/5

[=1]

dıraḫt Far. Ağaç.

d.-ı bārvar-ı aġşān 138b/9

[=1]

dıram Far. Dirhem, akçe, gümüş para. Krş. direm

d. 106a/14

[=1]

dırav Far. Hasat.

d.+ıdın soñ (buġday dıravı) 106a/17

[=1]

dırāyat Far. Zeka, bilgi, tecrübe sahibi olma.

d.+ıda durur érdi (ḳabża-ı dırāyat) 102a/8

d.+nıñ (aṣḥāb-ı dırāyat) 125a/15, 134a/13

[=3]

dırīġ Far. Eyvah, yazık!

d. 154a/16, 154a/17, 154b/1, 154b/2, 154b/3, 154b/4, 154b/5, 154b/7

d. ét- "Esirgemek" 9a/15

[=9]

dırīġā Far. Yazık, eyvahlar olsun!

d. 65a/13

[=1]

dıyār (< Ar. diyār) Ülke, topraklar, memleket.

d. 40b/13

d.+da 38b/9, 105a/12, 121b/11

d.+dın 34b/3

d.+ġa 10b/7, 121b/10, 141b/3

d.+ı 5a/2

d.+ıda 15b/6, 66a/3, 70a/1, 73a/4, 105a/14, 155b/12

d.+ıda (Saġanc dıyārı) 54a/13

d.+ıdın 77b/13, 107a/6

d.+ıġa 22b/4, 37a/3, 37b/2, 45a/12, 99b/4, 121b/3, 123b/6, 140a/6

d.+ıġaça 39b/7
d.+ın 29a/3, 87a/15
d.+ınıñ 5a/10, 10b/13, 41b/2
d.+ın (Şām dıyārı) 30b/10
d.+ı (mülk ü dıyār) 143a/17
d.+nı 42b/3, 47a/5, 87a/16
d.+nıñ 29a/1, 140b/5
[=39]

dıyārī Far. Bir diyar.
d. 40b/12
[=1]

dıyyat (< Ar. diyyat) Can değeri, kan pahası, diyet.
d.+ıġa 47b/14
[=1]

dib Moğ. Taht yeri.
d.+niñ 24a/5
[=1]

dībā Far. İpekli kumaş.
d. (naḳş-ı dībā) 86a/11
d.-yı davlat 97b/8
[=2]

dībāça Far. Ön söz, giriş.
d.+nıñ 8b/1
d.+sıda 8a/17
[=2]

Dib Baḳuy Ḫan k.a. Almanca Han'ın oğludur. Babasından sonra padişah oldu.
d. 24a/5
[=1]

dīda Far. Göz.
d.-ı ḳamar 10b/15
d.-ı maḳṣad 37b/9
d.-ı ramd 151b/4
d.+sın 151b/4
[=4]

dīdār Far. Görüşme, buluşma.
d. 48b/14, 148b/16, 155a/7
d. (āftāb-ı dīdar-ı fāyıżu'l-anvār) 151a/11
d. (matā'-ı dīdār) 154a/13
[=5]

dīdavar Far. Gözcü.
d. 26a/6
[=1]

diger Far. Diğer, başka.
d. 102b/17
d.+ni 102b/17
[=2]

dīn Ar. Din. Metinde daha çok İslamiyet anlamında kullanılmıştır.
d. 3b/17, 10a/10, 25b/13, 26b/8, 31a/8, 46a/10, 154a/3
d. (ahl-ı dīn) 3b/1, 6a/7
d. (ancum-ı dīn) 29b/1
d. (ḳıvām-ı dīn) 136a/9
d. (şevket-i dīn) 13b/15
d. (yañı dīn) 46a/3, 46a/5
d.-ı ḫucasta 4a/2
d.-ı Islām 42a/5, 43a/11
d. ahlı 27b/11
d.+ıda ('aḳl u dīn) 106b/8
d.+ıġa 27a/6
d.+ıġa (Islām dīnı) 27b/13
d.+ımızġa 27a/10
d. şevketi 25b/12

d. üzre 46a/11

[=24]

dīnār Ar. Eskiden kullanılan altın ve sikkeli para.

d. 106b/9

d.+ġa 113b/11

[=2]

Dīn Muḥammad Ḫan k.a. Avanış Han'ın oğludur. Şehzade iken Nesay, Abıvar ve Durun hakimi Muhammed Gazi Sultan'ın bir keçisini adamlarından zorla aldı. Muhammed Gazi Sultan onun akrabasıydı. Onu yakalatıp babasının yanına gönderdi. Ancak o Ürgenç'e geldiğinde Muhammed Gazi Sultan'ın kız kardeşi olan üvey annesinin diliyle ölmek üzere olduğunu yazdı. Muhammed Gazi Sultan da tedbirsizce oraya gelince Din Muhammed Han adamlarıyla onu öldürdü. Bu yüzden bir savaşın başlamasına sebep oldu. Krş. Dīn Muḥammad Sulṭān

d. 49b/2, 49b/7, 92b/7, 112a/1, 112a/11, 112a/7

d. (Nūr Muḥammad Ḫan ibn Abu'l-Muḥammad Ḫan ibn Dīn Muḥammad Ḫan) 54a/7

d.+ġa 49b/1

d. ibn Avānış Ḫan 92b/5

d. ḳasdıġa 49b/5

d.+nıñ ḳasdıġa 112a/4

[=11]

Dīn Muḥammad On Bégi k.a. Ebülgazi Han zamanında Türkmenlerin serdarlarından biri idi. Ebülgazi Han tarafından hile ile öldürüldü.

d. 59a/15

[=1]

Dīn Muḥammad Sulṭān bk. Dīn Muḥammad Ḫan

d. 48b/17, 48b/6, 48b/7, 49b/15, 49b/16, 50a/2

d.+nıñ 51b/16

[=7]

direm bk. dıram

d. bér- 94a/3

[=1]

direng Far. Yavaşlama.

d. 108b/16

[=1]

dīrīna Far. Eski, kadim.

d. érdi (nemek-parvarda-ı dīrīna) 138a/14

[=1]

dīv Far. Dev; iblis, ifrit.

d. dék 120a/14

d.+lar 133a/6

[=2]

dīvān Ar. 1. Meclis, padişah meclisi.

d. (ṣāḥıb-ı dīvān u nıẓāmu'l-mülk) 97b/9

d.+ıda 8b/9, 10a/4

d.+ıġa 9a/3

d.+ınıñ 4a/3, 78a/7, 137a/11

[=7]

2. Şairlerin şiirlerini bir araya getirdikleri eser.

d.+ıdın (Mīrzā Nāẓım Haravī) 9a/6

[=1]

dīvān-ḫāna Far. Divan kurulacak büyük oda.

d.+sıda 137b/9

[=1]

dīvār Far. Duvar.

d.-ı ḫuld 53a/17

d.+ı 7b/9, 53a/17

d.+ıdın (dar u dīvār) 135a/16

d.+ıġa 51a/1

[=5]

Dobun Bayan bk. Dobun Bayan Ḫan

d. 36a/11, 36a/16

[=2]

Dobun Bayan Ḫan k.a. Moğol hanlarından Menli Han'ın oğlu Yulduz'un torunudur. Amcasının kızı Alanḳava ile evlendi. Yulduz Han'dan sonra tahta geçti. Genç yaşta ölünce yerini karısı Alanḳava aldı. Metnin bir yerinde (84b/5) yanlışlıkla Dobun Bayan'ın Alanḳava'nın dedesi olduğu söyleniyor. Bk. Dobun Bayan

d. 84b/5

d.+nıñ 36a/13

[=2]

Dorcı Tayşı k.a. Kalmakların Koşut boyuna mensuptur. Ebülgazi Han zamanında Kat'ı yağmaladı. Ebülgazi Han da onun peşinden yetişip ordusunu mağlup etti.

d. 59b/12

[=1]

Dosım Biy bk. Dosum Biy

d.+ġa 143b/6

[=1]

Dosım Inaḳ k.a. Hezaresp'in ileri gelenlerindendir. Karısı Kunduz Atalık adlı biridir.

d.+nıñ 118b/14

[=1]

dost Far. Dost.

d. 150a/14, 155b/6

d. bil- 27a/7

d.+ı 89b/5, 114a/14

d.+ıġa 5b/17, 114a/13, 114b/1

d.+ınıñ 37b/16

d.+ıñ 98a/4

d.+ı durur érdi 44b/16

d.+ı érdi 37b/15

d.+lar 111b/13, 155a/17

d.+larġa muruvvat 25a/4

d.+larnı 102a/17

d.+lar dék 6b/14

d. pandı 142a/1

d. tut- 56b/11, 94b/5

d. u duşman 18a/4

d. u yek-cihet 133a/11

[=22]

dost-dār Far. Dost, sevgili.

d.-ı şamīmī 98b/1, 136a/11

[=2]

Dostān Ḳuş Bégi k.a. Konrat soyuna mensuptur. Adine Muhammed Atalık'ın oğludur. Şir Gazi Han zamanında kuş begi oldu.

d. 95a/15, 128b/14

d.+ġa (ʿAbdu'l-kerīm Bég ibn Seyyid Naẓar Bég ibn Dostān Ḳuş Bégi) 120b/16

[=2]

dostlıġ Dostluk. Krş. dostlıḳ

d. 37b/10, 37b/7, 40b/12, 106b/14, 106b/6, 119b/14, 124a/13, 136b/1, 146b/12

d. birle 123b/15

d.+da (dostlıġda) 98b/11, 113b/7

d. ḳıl- 142a/1

d.+ların (muḥıbb u dostlıġ) 136a/14

d. tüz- 6a/8

[=15]

dostlıḳ bk. dostlıġ

d.+ı bile (dostlıġı bile) 3b/11

[=1]

Dost Ḫan k.a. Buçuğa Han'ın oğludur. Metne göre Hive'de tahta oturan ilk kişiydi. Kardeşi Eş Sultan ona isyan etti. Hacım Sultan onunl savaştı ve yendi. Sonunda öldürüldü. Ancak bir adam gönderip Dost Sultan'ı da öldürttü. Ondan sonra Akatay Han'ın oğlu Hacım Han padiah oldu. Krş. Dost Sulṭān

d. ibn Buçuġa Ḫan 51b/4

d.+nı 52a/2

[=2]

Dost Muḥammad Arbāb k.a. Yarım Divan'ın oğludur. Şah Temür Han'ın yakın adamlarındandı. Muhammed Emin Inak'ın çocukluğunda ona bakan kişidir. Krş. Dosum Arbāb

d. 73a/3, 96b/6

d. (ʿAbdu's-sattār bay ibn Dost Muḥammad Arbāb ibn Yārım Dīvān) 98b/1

d. (Seyyid Muḥammad Bay ibn Dost Muḥammad Arbāb) 112b/14

[=4]

Dost Muḥammad Atalıḳ k.a. Kancıgalı Konrat'a mensuptur. Devlet Berdi Atalık'ın babasıdır.

d. ibn Davlat Berdi Atalıḳ 95b/14

[=1]

Dost Sulṭān bk. Dost Ḫan

d. 48a/16

[=1]

Dosum Arbāb bk. Dost Muḥammad Arbāb

d.+dın 68b/7

[=1]

Dosum Biy k.a. Hace Eli'nin ileri gelenlerindendi. El Tüzer Bahadır karşısında yenildi. El

Tüzer onu affetti. Krş. Dosım Biy

d. 13a/2

[=1]

Dosum Çura Aġası k.a. Begi Can Inak'ın torunudur.

D. (Şāh Nıyāz Atalıḳ ibn İskender Biy ibn Dosum Çura Aġası ibn Rustam ʿInaḳ ibn Bégi Cān ʿInaḳ) 94b/1

[=1]

dölte böri Sırtlan kurdu.

d. 92b/1

[=1]

Dönmes Sar-dār k.a. Yomut boyuna mensuptur. Buhara'ya elçilik görevi ile gitti. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır.

d. 107a/12, 107b/12, 108a/2

[=3]

dū Far. İki.

d. nīm 62b/10

d. şāḫa 62b/10

[=2]

dū-şanba Far. Haftanın ikinci günü, pazartesi.

d. 57b/10, 72b/4, 83a/13, 83b/7, 148a/5, 152b/16

[=6]

dū-tāh Far. İki katına çıkarma.

d. 5b/14

[=1]

dū-zabān Far. İki dil, iki dili olan.

d. (ḫāma-ı dū-zabān) 146a/2

[=1]

duʿā Ar. Dua, niyaz, yakarış.

d.-yı bī-rıyā 62b/2

d.-yı davāmat 98a/1

d.-yı davlat 6a/10, 62b/6

d. eyle- 13b/3, 151a/6

d. içre 13b/12

d. ḳıl- 12b/6, 20b/10

d. ḳıl- (yaman duʿā) 22a/8

d.+sı 22b/16

d.+sıdın 21b/11

d.+sıġa 13b/12

d.+sı (tīr-ı duʿā) 20b/11

d.+sı bile 114a/3

d.+sı birle 6a/9

[=16]

duʿā-gūy Far. Dua söyleyen, dua eden.

d.+ı 4b/2

[=1]

duʿāyī Far. Bir dua.

d. 22b/14

[=1]

dūçār Far. Uğramış, yakalanmış, maruz kalmış.

d. bol- "Uğramak, müptela olmak" 96b/11

[=1]

dūd Far. Duman.

d. 7b/13, 34a/12

d.+ı (otınıñ dūdı) 153b/6

[=3]

dūda Far. Kavim, aile.

d.-ı pāk-zād 82a/15

[=1]

dūdmān Far. Soy, sülale.
d.-ı ʿālıyya 13a/3
d.-ı humāyūn 35a/11
d.+ı 35a/3
d.+ıdın 63a/2, 95b/12
d.+ıdın (ḫulafā-yı ʿAbbāsıyya dūdmānı) 56a/9
d.+ıġa 93b/16
d.+ınıñ 34b/8, 83b/13, 151b/16, 156a/12
d.+nıñ 125a/7
[=12]
dūḫa Far. Büyük ağaç.
d.-ı ıḳbāl 125b/9
[=1]
dūn Ar. Aşağı, alt, adi.
d.+dın (dahr-ı dūn) 18b/17
[=1]
dūnlıġ Aşağılık, adilik.
d. eyle- 102b/1
[=1]
dunyā Ar. Dünya.
d. 44b/1, 154a/14
d. ʿarūsı 31b/3
d.+dın 40a/8, 41a/6, 45a/15, 113b/4
d.+ġa 61b/15, 62a/14
d.+nıñ 15a/16
[=10]
dunyā-dost Far. Dünyayı seven, dünya ehli.
d. 43b/9
[=1]
dunyavī Far. Dünya ile ilgili.
d. (laẕẕat-ı dunyavī) 17b/6
[=1]
dur- 1. Asıl yardımcı fiil (İsimlerden sonra).
d.-émes durur 15a/15
d.-érmes durur 12a/10, 12a/15, 34b/10, 65a/1, 71b/12, 90a/13, 91b/11, 92a/6, 93a/6
d.-érmes durur érdi 70a/5, 91a/14, 105b/7, 133a/4
d.-mes durur érdi 91a/10
d.-ur 1b/11, 1b/4, 1b/5, 1b/9, 2a/1, 2b/10, 2b/16, 2b/17, 2b/6, 2b/7, 2b/9, 3a/10, 3a/11, 3a/13, 3a/3, 3a/4, 3a/9, 4b/14, 5a/1, 5a/13, 5a/5, 5a/7, 8a/14, 8a/16, 8b/11, 9a/11, 9a/8, 9b/12, 10a/15, 10a/16, 10a/2, 10b/12, 11a/11, 11a/12, 11a/15, 11a/8, 11a/9, 11b/13, 11b/16, 11b/6, 12a/13, 12a/14, 12a/16, 12a/7, 12b/12, 12b/16, 12b/2, 12b/4, 12b/8, 13a/1, 13a/13, 13a/7, 13a/8, 13a/9, 14a/15, 14b/3, 16b/7, 17a/1, 17a/12, 17a/12, 17a/13, 17a/4, 17b/12, 18a/1, 18a/4, 18b/15, 18b/16, 18b/17, 18b/3, 18b/5, 19a/17, 19a/5, 19a/6, 19b/12, 19b/13, 19b/14, 19b/4, 19b/6, 20a/1, 20a/14, 20a/14, 20a/15, 20b/14, 20b/16, 20b/6, 21a/6, 21b/12, 21b/13, 21b/14, 21b/17, 21b/17, 22a/10, 22a/16, 22a/3, 22b/12, 22b/9,

23a/11, 23a/17, 23a/8, 23a/8, 24a/5, 24b/8, 25a/12, 25a/13, 25a/15, 25a/15, 26a/15, 26a/17, 26a/2, 26b/2, 27a/17, 27a/8, 28a/16, 28a/4, 28a/5, 28a/5, 28b/13, 28b/17, 29a/16, 29a/17, 29b/10, 29b/16, 30a/10, 30a/4, 30b/10, 30b/15, 30b/15, 31a/6, 31b/4, 33a/15, 33b/13, 33b/15, 34b/7, 35a/16, 35a/3, 35a/5, 35b/1, 35b/10, 35b/11, 35b/12, 35b/5, 36b/12, 36b/16, 37a/10, 37a/10, 37a/16, 37a/16, 37a/17, 37b/4, 38a/5, 38b/12, 38b/15, 38b/16, 39a/1, 39b/10, 39b/14, 39b/15, 39b/3, 40a/9, 40b/2, 40b/3, 40b/6, 40b/7, 40b/7, 41a/12, 41a/15, 41a/6, 41b/8, 42a/6, 43a/7, 44a/3, 44b/1, 44b/15, 44b/7, 44b/9, 45a/4, 45a/4, 45a/5, 45b/14, 46a/5, 46a/7, 47b/11, 47b/17, 48b/17, 49b/17, 50b/10, 52b/14, 52b/3, 53a/14, 53a/15, 53a/3, 53b/4, 54a/3, 57a/5, 57b/8, 59a/12, 59a/12, 60b/14, 61b/2, 61b/7, 62a/12, 62a/13, 62a/17, 62b/10, 63a/11, 63a/9, 64a/11, 64b/13, 64b/14, 64b/9, 65a/11, 65a/2, 65a/3, 65a/5, 65b/12, 65b/13, 67b/11, 68a/13, 68a/15, 68b/14, 70a/1, 70a/1, 70a/14, 70a/15, 70a/15, 70a/4, 70a/6, 70a/7, 70b/10, 70b/10, 70b/13, 70b/5, 70b/8, 72a/14, 73a/15, 73a/15, 73b/16, 73b/6, 74a/14, 74b/11, 74b/6, 74b/9, 75a/2, 75b/1, 75b/14, 75b/15, 76a/2, 76a/2, 76a/6, 76a/8, 77a/3, 77b/15, 77b/16, 77b/17, 77b/9, 77b/9, 78a/11, 78a/12, 78a/15, 79b/11, 80a/11, 80a/3, 80a/4, 80b/9, 81a/17, 81b/10, 82b/8, 82b/9, 83a/17, 83a/7, 83a/7, 83b/17, 84a/1, 84a/2, 84b/17, 84b/3, 84b/3, 84b/5, 85a/1, 85a/15, 85a/3, 85b/9, 87b/10, 88a/2, 88a/7, 89b/11, 90a/13, 90a/6, 90b/7, 91a/8, 92a/10, 92b/1, 93b/10, 93b/11, 94a/17, 94a/9, 94b/17, 95b/10, 96a/10, 96b/11, 96b/14, 97b/16, 97b/5, 99a/6, 99b/14, 102a/10, 103b/3, 105a/13, 105a/14, 105b/10, 105b/14, 106b/11, 106b/15, 107a/5, 107a/5, 108a/14, 108a/14, 108b/11, 108b/12, 109a/14, 109b/16, 110a/5, 111b/3, 112a/17, 114a/14, 114a/3, 114b/1, 114b/12, 114b/4, 114b/9, 116b/12, 117a/11, 117a/8, 119b/10, 120a/17, 121a/16, 124b/2, 125b/2, 129a/14, 129a/5, 130a/10, 130b/15, 131a/7, 131b/6, 133a/4, 133a/8, 134a/11, 135a/13, 135a/14, 135b/10, 135b/13, 136a/6, 136b/15,

136b/16, 136b/4, 139a/13, 139a/13, 139b/11, 139b/4, 139b/9, 141a/15, 144b/7, 146a/12, 146b/6, 146b/7, 147b/5, 147b/9, 149b/16, 149b/9, 153b/16, 153b/7, 153b/8, 154a/15, 154a/7, 154b/17, 154b/8, 155a/17, 155a/8, 155b/14, 155b/14, 155b/3, 156a/5, 34a/15

d.-urlar 3b/9, 16b/15, 16b/16, 22a/15, 22b/10, 29a/11, 29b/8, 34b/7, 35a/14, 35b/7, 36b/10, 36b/11, 95b/7, 96a/9, 101a/11, 120a/1, 136a/11, 137a/1, 137a/3

d.-ursa 6a/3

d.-ur érdi 4b/10, 14b/13, 15b/12, 15b/15, 15b/17, 16a/2, 16a/6, 16b/14, 16b/2, 17b/15, 17b/15, 18b/15, 19a/14, 20a/17, 20a/6, 20b/15, 20b/5, 21a/17, 21b/1, 22a/16, 22a/16, 22a/6, 22b/5, 23a/10, 23a/4, 23b/3, 23b/7, 24a/11, 24a/6, 24a/7, 24b/15, 24b/3, 25a/3, 25a/9, 25b/1, 25b/3, 26a/16, 26a/9, 26b/4, 27b/15, 27b/16, 28a/13, 28b/1, 28b/1, 29a/14, 29b/4, 30a/13, 30b/6, 31a/13, 31a/5, 31b/12, 31b/14, 32a/9, 32b/4, 33a/1, 33a/7, 34a/10, 34a/17, 34b/10, 34b/11, 34b/12, 34b/13, 34b/14, 34b/17, 35a/13, 35a/15, 35a/17, 35a/2, 35b/15, 35b/2, 35b/5, 36a/9, 36b/13, 37a/15, 37a/2, 37b/10, 37b/16, 38a/3, 38a/6, 38a/9, 38b/11, 38b/2, 38b/3, 38b/4, 38b/7, 38b/8, 39a/12, 39a/9, 39b/13, 39b/6, 40a/8, 40b/17, 41a/15, 41a/16, 41a/3, 41a/8, 42a/15, 42a/4, 43a/2, 43b/4, 43b/8, 43b/8, 43b/9, 44a/14, 44a/17, 44a/6, 44b/12, 44b/16, 45b/11, 45b/3, 45b/4, 46a/1, 46b/8, 47a/12, 47a/14, 47a/4, 48a/15, 48b/13, 48b/6, 48b/8, 49a/12, 49a/2, 49a/8, 49a/9, 50a/15, 50a/17, 50b/10, 50b/13, 50b/14, 51a/2, 51a/7, 51a/9, 51b/1, 51b/6, 51b/7, 52a/11, 52a/14, 52a/6, 52a/7, 53a/5, 55a/17, 55a/2, 55a/6, 55a/6, 55b/12, 55b/5, 56a/14, 56a/16, 56b/8, 57a/12, 57b/1, 57b/10, 57b/8, 58a/13, 58b/2, 59a/14, 59b/11, 59b/9, 60a/13, 60a/16, 60b/10, 62a/11, 62a/11, 62a/15, 62a/2, 62a/4, 62b/13, 62b/17, 63a/11, 63b/1, 63b/16, 63b/4, 64a/8, 64b/11, 64b/15, 64b/4, 64b/7, 65a/12, 66a/1, 66a/6, 67b/1, 67b/3, 67b/6, 68a/7, 69a/3, 69b/16, 69b/9, 70a/12, 70a/17, 70a/2, 70a/4, 71a/1, 71a/2, 71b/11, 71b/12, 71b/2, 72a/14, 72a/15, 72a/9, 73a/7, 74a/10, 74a/13, 74a/2, 74b/13, 74b/14, 74b/16, 74b/17,

74b/7, 74b/7, 74b/8, 75a/1, 75a/2, 75a/3, 75a/6, 75b/1, 75b/4, 76a/3, 76b/12, 76b/13, 76b/5, 77a/11, 77a/12, 77a/7, 77a/8, 79a/5, 79b/5, 80a/5, 80a/8, 80b/4, 81b/4, 81b/8, 81b/9, 83a/16, 83a/2, 83b/2, 84b/17, 84b/6, 84b/7, 84b/8, 84b/9, 84b/9, 85a/13, 85a/14, 85a/3, 85a/8, 85b/13, 85b/3, 85b/6, 85b/9, 86a/3, 86b/8, 87a/5, 88a/17, 88b/17, 89a/1, 89a/10, 89a/13, 89a/7, 89a/8, 89a/8, 89b/12, 89b/3, 89b/4, 89b/5, 90a/10, 90a/3, 90b/1, 90b/16, 90b/3, 90b/8, 90b/8, 91a/15, 91a/16, 91a/2, 91a/7, 91b/1, 91b/2, 92a/15, 92a/3, 92a/9, 92b/12, 92b/17, 92b/4, 92b/8, 93a/1, 93a/10, 93a/17, 93a/5, 94a/14, 94a/15, 94b/16, 94b/7, 95a/12, 95a/13, 95a/17, 95b/3, 96a/5, 96a/7, 96b/6, 97b/4, 98a/12, 99a/15, 99b/16, 100a/6, 102a/10, 102a/7, 102a/8, 103b/1, 103b/10, 103b/2, 104a/17, 105b/8, 107b/10, 108a/10, 108a/6, 108a/9, 108b/11, 108b/4, 110a/17, 114a/12, 115b/1, 116a/10, 116b/16, 119b/11, 119b/11, 119b/14, 120a/3, 120b/12, 122b/17, 123a/7, 126a/15, 126a/16, 127a/2, 127b/3, 128a/11, 129a/15, 129a/9, 130a/11, 131b/6, 132b/10, 133a/11, 133a/16, 133a/3, 133a/9, 133b/6, 134b/1, 134b/11, 134b/17, 134b/3, 135a/2, 135a/7, 135b/5, 136b/11, 136b/13, 136b/17, 136b/4, 136b/9, 137a/14, 137a/4, 138b/12, 139a/17, 139a/8, 139b/4, 139b/5, 139b/7, 140a/4, 141b/4, 142b/17, 143a/11, 143a/14, 144a/12, 144a/4, 144b/2, 144b/9, 145a/11, 146a/16, 146b/2, 147b/10, 147b/17, 148a/10, 148a/17, 148b/8, 149b/2, 151a/15, 151b/17, 152a/14, 152a/7, 152a/9, 152a/9, 152b/3, 155b/10, 156a/7

d.-ur érdiler 51a/12, 51a/14, 55b/8, 55b/8, 69a/10, 69a/4, 71b/10, 71b/2, 137a/9, 146b/5, 149a/12, 149b/14

d.-ur érdük 105b/15

d.-ur érdüm 68a/9, 80a/12, 87b/17, 149b/1

d.-ur érken 44b/15

d.-ur mén 26a/3

d.-ur men 48b/14, 93b/5, 96b/14

d.-ur siz 40a/13

[=833]

2. Asıl yardımcı fiil (Fiillerden sonra).

d.-ar durur érdiler 15b/16

d.-a durur 89b/13
d.-a durur érdi 56b/13, 135a/3
d.-er durur érdi 16a/3
d.-e durur 61b/3
d.-gen durur 26b/5
d.-gen durur érdi 114a/15
d.-ġan durur 26a/17, 35a/1
d.-ġuluḳ durur 148b/1
d.-ġum durur érdüm 26b/14
d.-ġusı durur 9b/16, 15b/14, 16b/1, 83a/11, 89b/17, 125a/14, 131a/6, 136a/17, 148b/17
d.-ġusı dururlar 43a/14
d.-güsi durur 46a/9, 69a/5, 137a/2
d.-ıp durur 10a/2, 11b/1, 25b/1, 27a/14, 53a/5, 53b/3, 55b/16, 56b/16, 56b/6, 56b/8, 58a/1, 60a/14, 60b/8, 61b/6, 64b/7, 65a/10, 67a/9, 70a/3, 70a/7, 74b/1, 77a/17, 77a/6, 82a/13, 87a/13, 87b/9, 92a/13, 95b/12, 96b/2, 99b/11, 110a/11, 118a/16, 119b/8, 120b/10, 120b/14, 123b/7, 126a/2, 129a/8, 130a/17, 132a/11, 135b/8, 139a/12, 147a/14, 148a/9, 148b/7, 150a/8, 155b/13
d.-ıp dururlar 21a/2, 29a/12, 44a/2, 45a/2, 61a/8, 70a/15, 70b/7, 78b/6, 84b/5, 93a/15, 93b/8, 123b/5, 140a/13, 143a/16, 144b/3, 145b/5
d.-ıp durur érdi 20a/6, 22b/13, 27a/16, 32b/7, 35b/3, 48b/10, 53a/11, 55b/14, 55b/16, 58b/9, 60a/4, 60b/12, 63b/6, 74b/5, 75b/11, 80b/6, 81a/6, 85b/15, 86a/1, 89a/4, 90a/5, 91a/9, 92b/6, 93a/13, 93a/13, 93b/9, 94a/12, 94b/3, 94b/9, 104b/4, 108b/14, 108b/6, 110b/2, 115a/13, 117a/17, 119a/8, 122b/12, 123b/12, 124a/12, 129b/3, 141a/16, 144b/4, 150a/1, 152a/11
d.-ıp durur érdiler 56b/3, 99a/12, 119a/3, 125b/16, 137b/16, 141a/17
d.-ıp durur érdüm 143a/1
d.-ıp durur mén 12b/13
d.-ıp durur men 136a/5
d.-ip durur 16a/9, 18b/12, 19b/13, 23a/8, 41b/15, 41b/9, 58b/9, 65a/4, 69b/5, 79a/6, 86b/12, 87b/6, 110b/15, 110b/16, 114a/13, 114b/1, 115b/2, 119a/7, 120a/5, 123a/3, 125a/11, 129a/12, 129a/16, 129b/5, 130a/13, 131a/9, 133a/12, 133a/2, 133b/8, 135b/11, 139a/8, 141a/6, 142a/14, 143b/10, 143b/5, 146b/11, 146b/15, 147b/16, 148b/15, 148b/3, 149a/2, 151a/10

d.-ip dururlar 16a/1, 61a/15, 67a/16, 81a/16, 83a/6, 110b/7, 119a/15, 120b/16, 123a/9, 124a/7, 126b/13, 129a/11, 143b/15, 148a/3, 149a/12
d.-ip durur érdi 45a/10, 54b/7, 57a/16, 61b/8, 72b/5, 80a/2, 86b/3, 87a/2, 88a/8, 94a/2, 104b/15, 120a/16, 135b/1, 140a/7, 142a/5, 149a/5
d.-ip durur érdiler 108b/7, 127a/13, 127b/4
d.-ip durur érdüm 150a/10
d.-ip durur men 93b/7
d.-mas durur 5a/12, 18a/6, 39b/12
d.-mas durur érdi 62a/14, 90a/6, 96a/6, 104a/15, 152b/2
d.-mas durur érdiler 27a/5, 85a/7, 87b/17, 120b/4
d.-may durur 10b/16
d.-may dururlar 46a/7
d.-may durur érdi 29b/15, 67b/3, 70b/6, 108a/4, 116a/4, 129b/13
d.-mek durur 2b/5
d.-memiş durur érken 156a/14
d.-men durur men 93b/12
d.-mes durur érdi 18b/8, 51b/10, 94b/6
d.-mey durur 10b/15, 26b/2, 64a/7
d.-mey durur érdi 60b/6, 111b/8, 149b/7
d.-mey durur érdiler 16a/7
d.-mey durur érdüm 122b/5
d.-mış durur 19b/16, 67a/12, 79b/12, 90b/13, 90b/13, 91a/7, 104b/7
d.-mış dururlar 44b/13
d.-mış durur érdi 18b/14, 40b/9
d.-mış durur érken 107b/13
d.-miş durur 44b/15
d.-p durur 14a/6, 25a/17, 26a/14, 26b/15, 39b/11, 56a/8, 60b/14, 65b/16, 70b/4, 70b/9, 89b/14, 89b/17, 91b/10, 93b/5, 93b/7, 107b/13, 107b/17, 108a/10, 114b/1, 114b/8
d.-p dururlar 15a/1, 15a/11, 17a/4, 18b/14, 18b/17, 19a/10, 19b/4, 20a/10, 20b/4, 21a/10, 21a/7, 21b/5, 21b/6, 22a/1, 22a/15, 22a/17, 22a/4, 22a/5, 22b/12, 22b/4, 22b/8, 23a/17, 26a/16, 28a/12, 28a/6, 30a/13, 32a/6, 33a/3, 34b/12, 36b/12, 37b/5, 38a/6, 39b/5, 43a/6, 43b/16, 48a/11, 51b/2, 56b/17, 63a/4, 64b/14, 65b/4, 67a/11, 76a/2, 77b/16, 78a/15, 85b/2, 86a/2, 87a/6, 87b/4, 89a/7, 90b/14, 91a/13, 92b/3, 105b/10, 126a/16, 130b/12
d.-p durur érdi 43b/17, 66b/6, 110b/13, 123a/8, 144b/7
d.-r durur érdi 56a/3
d.-r durur érkenler 105b/12

d.-up durur 14a/2, 15b/1, 15b/13, 17a/7, 18a/14, 21b/2, 30b/9, 34a/1, 36a/8, 39b/5, 42a/4, 47a/10, 50a/3, 51b/13, 53a/15, 56b/10, 56b/2, 57b/10, 59a/10, 59a/7, 60b/5, 61b/1, 61b/14, 61b/5, 62a/13, 62a/2, 62b/3, 64b/8, 65a/5, 65a/6, 65a/7, 65b/9, 66a/11, 66a/16, 69b/10, 70a/2, 71b/4, 79b/3, 80a/16, 80b/3, 81b/7, 83a/3, 85a/6, 85b/1, 86a/4, 90a/13, 92a/16, 96b/16, 99a/16, 99b/5, 100a/10, 103b/11, 104a/12, 104b/17, 104b/8, 105b/5, 107b/1, 108a/1, 108a/15, 114b/11, 119b/16, 122b/6, 123a/15, 124b/15, 125b/3, 126a/13, 126b/7, 129b/13, 130a/12, 131b/1, 131b/5, 132b/17, 132b/3, 133b/2, 135b/3, 135b/9, 136b/11, 136b/13, 136b/6, 137b/2, 138b/13, 142b/15, 143a/5, 144b/1, 144b/4, 144b/5, 146a/17, 146a/7, 147a/16, 147b/14, 148b/16, 152b/10, 155b/12, 156a/10, 156b/1

d.-up dururlar 19b/11, 22a/17, 45a/1, 49b/4, 56a/5, 66a/15, 70b/14, 76a/7, 87b/7, 90b/14, 104a/7, 104b/10, 105b/16, 108a/11, 108b/1, 110a/8, 114b/12, 114b/5, 116b/6, 119b/4, 120a/11, 120b/2, 120b/6, 121a/13, 123a/5, 123b/14, 123b/8, 124b/6, 126a/14, 126a/15, 127a/9, 127b/15, 130a/10, 130a/7, 131b/4, 133b/15, 139b/11, 140a/15, 140b/8, 144b/2, 145b/7, 148a/8, 149a/8, 150a/7

d.-up durur érdi 22a/14, 23b/10, 32b/6, 36b/6, 51a/11, 56b/14, 59a/17, 59b/15, 59b/6, 63b/15, 64b/10, 87b/6, 88b/2, 92a/11, 103b/3, 103b/8, 117a/10, 148a/16, 149a/4

d.-up durur érdiler 30b/9, 74b/16

d.-üp durur 16a/10, 16a/4, 16a/6, 16b/13, 17b/14, 22a/10, 22b/4, 29b/14, 34a/3, 41b/6, 52a/2, 55b/11, 56a/6, 61b/4, 62b/1, 62b/1, 65a/9, 65b/13, 69b/2, 72b/17, 74a/4, 79a/12, 81b/9, 86b/1, 88b/13, 89b/15, 91a/4, 91b/8, 97a/17, 104a/9, 108a/6, 108b/3, 110b/14, 110b/9, 116b/8, 122b/13, 122b/9, 123a/1, 124b/10, 124b/13, 127b/12, 129b/4, 130a/11, 131a/15, 131a/3, 131b/5, 132a/17, 132a/5, 135a/9, 142a/16, 142b/7, 143a/8, 143b/4, 145a/14, 145b/2, 146b/2, 147a/15, 147a/8, 147b/9, 148a/10, 148b/6, 149b/15, 149b/5, 150a/2, 150a/6, 151b/11, 151b/13, 151b/2

d.-üp dururlar 35b/14, 79b/1, 90a/5, 99a/13, 103a/15, 105b/13, 117a/14, 119a/12, 119b/13, 121a/4, 123b/2, 123b/4, 127b/2, 127b/8, 129a/7, 129b/6, 130a/14, 131b/17, 132a/2, 140b/17, 144a/3, 145b/11, 148a/1, 148a/11, 148a/15, 148a/2, 149b/12, 149b/17

d.-üp dururmız 148b/16

d.-üp durur érdi 21a/8, 33a/4, 55b/2, 74b/12, 77a/16, 102a/9, 131a/2, 132a/8, 132b/14

d.-üp durur érdiler 139b/2

d.-üp durur men 67a/13

[=615]

dur (< Ar. durr) İnci, inci tanesi.

d. (fātıḥ-ı ḳufl-ı durr-ı ıḥsān) 154a/4

d. (māl-ı dur) 136a/6

d.-ı kerān-māya (durr-ı kerān-māya) 82a/4

d.-ı meknūn (durr-ı meknun) "mahfazalı parlak inci" 8b/11

d.-ı nāb (durr-ı nāb) "beyaz, parlak inci" 84a/6, 155b/14

d.-ı şamīn (durr-ı şamīn) 35a/7

d.-ı yatīm (durr-ı yatīm) "sadef içinde tek inci" 4a/6

d.+ıġa (durrıġa) 4a/12

d.+ını (durrını) 151a/1

d.+nı 96b/9

[=11]

dūr-bīn Far. Uzak gören.

d. (tīz-naẓar u dūr-bīn) 130b/11

[=1]

durar Ar. İnciler.

d.+ı bile 134a/16

[=1]

durc Ar. Mücevher kutusu, kutu.

d. (gevher-i durc-ı ʿışmat) 80a/1

d.+ıda 84a/6, 84b/3

d.+ınıñ 3b/9, 35a/6, 155b/14

d. u aṣālat 95a/14

[=7]

Durġadük y.a. Hankah'ın yaklaşık olarak 5 km. güneybatısında bir yer.

d. ḳalʿası 119a/13

d. mavżıʿı 119a/10

[=2]

Durman kv.a. Özbeklerin bir boyudur. Uygurlarla birleşti. Bu halkın yaşadığı yere de Durman denmektedir.

d. 59a/4, 109b/8

[=2]

durrat Ar. İri inci.

d.+u't-tāc 3b/10

[=1]

durūd Far. Övgü, selam.

d.-ı nā-maʿdūd 3a/2

[=1]

duruḫşān Far. Parlak.

d. 5a/13

d. édi 25b/16

[=2]

duruḫşanda Far. Parlak, göz alıcı.

d. 3b/9
d.+dur (mıhr-ı duruḫşanda) 95a/14
d.+sı (mıhr-ı duruḫşanda) 35a/6
[=3]
duruḫşandalıġ Parlaklık.
d. ét- 82a/17
[=1]
Durūn y.a. Aşkabat'ın yaklaşık olarak 90 km. kuzeybatısında bir yer.
d. 48b/8, 56b/1
d.+da 49b/1, 92b/5
d.+ġaça 47a/3
[=5]
durust Far. Tam; doğru.
d. 117b/9, 144a/6
[=2]
duş-nām Far. Küfür, sövgü.
d. (fuḥş u duş-nām) 152a/14
[=1]
duşman Far. Düşman, hasım.
d. 6a/8, 11a/11, 12b/9, 15a/13, 33a/2, 33a/5, 38a/14, 94a/4
d. (dost u duşman) 18a/4
d.-ı cān 84b/14
d.-ı ḳadīm 15a/15, 38b/8
d.-ı ḳavī 95b/10
d.-ı zīr-dast 144a/8
d.-ı zorger 17b/12
d. bile (ḫayl-ı duşman) 108b/15
d.+dın (kemīn-gāh-ı duşman) 144a/10
d.+dın (keyūd-ı duşman) 15a/14
d. durur érdi 59a/14
d. érdi 35b/16
d.+ġa (ḫayl-ı duşman) 150a/13
d.+ı 38a/16
d.+ıdın 84b/13
d.+ıġa 5b/17, 107b/9
d.+ımnıñ 117a/7
d.+ın 40b/16
d.+ıñ 98a/5
d.+ıñnı 108a/11
d.+ıñnıñ ḳasdıġa 91b/12
d.+lar 89a/3, 144a/7
d.+larġa 25a/4
d.+larımġa 48a/10
d.+nı 111a/17
d. tut- 27a/7
[=36]
duşman-şikār Far. Düşman avcısı.
d. bile (şacaʿā-yı duşman-şikār) 148b/3
d.+nı (şacaʿā-yı duşman-şikār) 143b/8
[=2]
duşmanī Far. Bir düşman.
d. 40b/11
[=1]
duşmanlıġ Düşmanlık.
d. 142a/1
[=1]
Dutumenen bk. Dutumenen Ḫan
d. 37a/4
[=1]
Dutumenen Ḫan k.a. Buka Han'ın oğlu, Kaydu Han'ın babasıdır.

Babasından sonra padişah oldu. . Krş. Dutumenen Ḫan

d. 37a/1

[=1]

Duvāz-dah Ruḫ Far. Şehname'ye göre İranlılar ile Turanlılar arasında yapılan bir savaş.

d. kār-zārı 132a/5

[=1]

duyūnat Ar. Borçlar.

d. 106b/13

[=1]

dūzaḫ Far. Cehennem.

d. ara 6a/1

d.+dın 101a/1

d.+ġa 55a/13

d. otı 21a/10

[=4]

Dürlikin bk. Nöküz

d. 34a/2

[=1]

E - É

ebkem Ar. Dilsiz.

e. durur (elken ü ebkem) 2b/10

[=1]

ecel bk. acal

e.+ge 43b/3

[=1]

edeblig Edepli, terbiyeli.

e. 23a/10

[=1]

é- 1. Asıl yardımcı fiil (İsimlerden sonra). Krş. ér-

e.-di 6b/16, 7a/14, 7a/15, 23a/12, 23a/13, 24a/7, 25b/16, 25b/17, 25b/5, 25b/6, 26b/12, 26b/12, 27b/10, 30a/15, 32a/15, 45a/16, 48a/3, 52a/12, 54a/2, 55a/3, 62a/6, 77b/6, 81b/17, 81b/17, 82a/2, 90a/3, 108b/16, 109a/1, 109a/4, 109a/5, 114a/10, 114a/11, 114a/15, 114a/15, 116a/10, 116a/11, 116a/12, 134b/2, 134b/5, 151b/17, 152a/5, 154a/12, 154a/17, 154a/5, 154a/6

e.-ken 21b/8, 105a/6

e.-mes 6a/2, 7b/8, 11b/4, 21b/3, 23b/14, 103b/13, 112b/2, 112b/3, 112b/5

e.-mes durur 15a/15

e.-mes mü 90a/1

e.-miş 27a/10

e.-se 13b/11, 40b/16, 43b/15, 153b/13, 153b/8

e.-señ 51b/2, 61b/15

[=66]

2. Asıl yardımcı fiil (Fiillerden sonra). Krş. ér-

e.-ıp édi 42a/15

e.-mas édi 67b/16

e.-mes ése 93b/15

e.-mış édim 7a/15

e.-r édi 62a/7

e.-urlar édi 114a/10, 114a/9

[=7]

éçkü Keçi.

e.+sin (sarıġ éçkü) "Bir cins değerli keçi cinsi" 48b/9
[=1]

efkār Ar. Fikirler, düşünceler mec. Üzüntü, endişe, kaygı.
e. 155a/6
[=1]

eflāk Ar. Gökler, felekler.
e. ara 53b/15
e.+ni (yétti eflāk) 13b/8
[=2]

Égder kv.a. Yirmi dört Oğuz boyundan biridir.
e. 47b/17
[=1]

ége Sahip.
e. bol- 54b/5
e.+si 48a/17
e.+sige 108a/16
[=3]

eger Far. Eğer. Krş. er, ger
e. 2b/6, 2b/6, 4b/15, 4b/16, 8b/4, 9a/13, 11a/8, 11b/16, 11b/5, 11b/6, 11b/8, 12b/17, 13b/4, 13b/7, 18a/4, 21a/3, 21a/9, 25b/10, 25b/13, 26b/13, 30b/4, 39b/11, 40a/13, 40a/13, 40a/16, 44b/14, 46b/3, 61b/15, 62a/9, 62b/11, 67b/15, 69a/5, 70b/1, 87b/11, 88a/1, 88b/5, 88b/5, 89b/17, 91a/16, 93b/10, 93b/14, 93b/5, 95b/17, 99b/9, 109a/14, 111a/17, 112a/14, 114a/5, 114a/7, 114a/9, 136a/5, 142a/10, 142a/12, 144b/8, 145b/11, 148a/15, 148b/16, 151a/5, 151b/3, 152b/13, 155a/10, 155a/9
[=62]

egerçi Far. … ise de, her ne kadar, … olsa da. Krş. gerçi
e. 20a/4, 25a/7, 93b/11, 98a/16, 141b/4, 146b/8
[=6]

égil- Eğilmek.
e.-ip 34b/15
[=1]

égin Omuz, sırt.
e.+ide (égnide) 65a/16
[=1]

égir- Eğirmek, çevirmek, döndermek.
e.-ip 67a/6, 128b/2
e.-ip (égrip) 132a/1
[=3]
çerge égir- 67a/6
ḳorġan égir- 128b/2
senger égir- 132a/1
[=3]

ehl bk. ahl
e.+ige (kerem ehli) 146b/9
e.+ige (maclıs ehli) 135b/8
[=2]

ék- Toprağa tohum atmak veya gömmek.
e.-genni 44a/10
e.-ti 18b/11, 20b/12
[=3]

ekābır (< Ar. ekābir) Büyükler, ileri gelenler.

e. (maḳṣad-ı ekābır-ı anām) 57b/7

e. (umarā u ekābır) 80b/5

e.+ı 46b/6, 76a/8, 99a/6, 105a/7, 118a/7, 119a/16

e.+ıdın 109a/9, 119b/17, 128b/5, 143b/2, 147a/6

e.+ıdın durur érdi 133b/6

e.+ıġa 78b/8

e.+ın 46a/3, 122a/5, 143b/5

e.+ınıñ 126a/13

e.+ı bile 81a/13, 108b/5, 110a/7, 121b/12, 130a/7

e.+larıdın durur érdi 108a/9

e.+nı 116b/7

e.+nıñ 99b/2

e. u maʿārıf 141b/16

[=28]

ekāsıra (< Ar. ekāsira) Şahlar, eski Acem padişahları.

e. ḫānadānı 56a/5

[=1]

ekber Ar. En büyük.

e. (naḥs-ı ekber) 82a/2

e. (ṣıddīḳ-ı ekber) 4a/1

[=2]

ekl Ar. Yeme.

e. ü şurb 118b/9

[=1]

ekmel Ar. Mükemmel, tam.

e.+i 3b/14

e.+i durur érdi 151b/17

e.+ü'l-kāmilīn 120b/8

[=2]

eknāf Ar. Yerler, yöreler, taraflar.

e. (aṭrāf u eknāf) 2a/16

[=1]

Ekrād Ar. Kürtler.

e.-ı Çamişgezek 71b/2

[=1]

ekṣer Ar. En çok; genellikle.

e. 12b/13, 17b/2, 19b/6, 31a/5, 35b/15, 39a/3, 39a/5, 41a/13, 42a/4, 43b/10, 45a/11, 45a/14, 49a/12, 49b/10, 49b/6, 54b/1, 59b/17, 63a/9, 68a/13, 68a/2, 68a/5, 69b/17, 70a/11, 70a/4, 73a/2, 74b/13, 77a/9, 79b/3, 79b/6, 85a/15, 86b/14, 89a/13, 90b/6, 90b/8, 91b/4, 92b/13, 92b/17, 94b/7, 96a/12, 98b/3, 100a/3, 100a/6, 100b/10, 100b/12, 102b/3, 104a/13, 104b/9, 105a/15, 105b/2, 105b/7, 106a/9, 112a/6, 112b/2, 119a/5, 119a/8, 123a/7, 128b/7, 129b/9, 135a/4, 141b/9, 147a/15, 152a/17, 155b/12, 156a/16

e.+i 99a/10, 112b/11, 144b/2

e.+in 40b/4

e.+iniñ 127a/11

[=69]

eksūn Far. Şehzadelerin özel olarak giydikleri bir tür elbise.

e. (ṣāḥıb-ı eksūn u parand) 95b/17

e. u parand 96a/1
[=2]

él 1. Yurt, memleket, il.
e. 12b/5, 116a/16
e.+din 87b/6
e.+din taşḳarı 33a/8
e.+ge 25a/7
e.+ġa 11a/2, 91b/4
e.+ıġa 91b/3
e.+ige (küfr éli) 6a/7
e.+in 140b/6
e.+i (küfr éli) 3b/1
e.+ler 28b/1
e.+lerin 25a/6
e.+ni 24b/4, 130a/5, 131b/4, 138a/1, 153b/9
e.+niñ 91a/10, 134a/11, 135a/15, 142a/16
e. u amvāl 84b/10
[=23]
2. Yabancı, başkası.
e. 3b/6, 9a/17, 18a/16, 131b/11, 153a/15, 154b/7
e.+ge 98a/4, 154a/17
e.+ni 99b/8
[=9]
3. Halk, ulus, herkes.
e. 6a/9, 10b/2, 12b/3, 13b/2, 28b/5, 43a/5, 43a/5, 50a/12, 64b/7, 65a/16, 70a/2, 91a/10, 133b/14, 153b/8
e. (tamāmat-ı él u ulus) 43a/11
e. ara 106a/11
e. bol- 60a/6
e.+ge 23a/9, 27a/13, 44b/14, 51b/3, 57b/6, 94a/3, 106a/13, 109b/14, 154b/5
e.+ġa 55a/15
e.+ıġa 45a/12
e.+i 61a/13
e.+idür 18a/15
e.+ige 90b/5
e.+imiz 91b/10
e.+in 28b/16, 87b/1
e.+ini 113a/16
e.+iniñ 130a/6
e.+i bile 50a/6
e.+i birle 150b/8
e.+lerge 23a/14
e.+ni 31a/4, 43a/13, 44b/10, 54a/1, 82b/1, 91b/16, 93a/14, 128b/10, 134a/9
e.+niñ 27a/9, 85b/7, 92a/16, 109b/3, 119b/10, 128a/17, 142b/12
e. üze 86a/11
e. u aḥşām 85a/4
e. u ulus 24b/11, 27b/13, 42b/1, 87a/3, 88a/16, 90b/16, 90b/6
[=64]
4. Kabile, boy.
e. 28b/14, 32b/7, 34a/9, 45b/8
e. ara 105a/13
e.+din 27b/15
e.+ıġa 89b/7
e.+i 37a/10, 43a/14, 44b/12, 45b/8, 87b/12, 123b/15, 123b/16
e.+idin 60a/3, 88a/17

e.+idin durur 61b/7
e.+in 91b/8
e.+ini 43a/14, 89b/10
e.+iniñ 25a/10, 36a/16, 38b/14
e.+i (Ḳıpçaḳ éli) 28b/13
e.+ler 27b/15, 27b/16, 45a/1
e.+lerge 27b/17, 28b/11, 34b/1
e.+leri 27b/17
e.+lerni 85a/6
e.+ni 37a/11, 50a/4, 91b/13, 150b/5
e.+niñ 27b/15, 35b/2, 143a/6
e.+niñ arası 25b/2
[=40]
5. El, kol. Krş. él, kol
e.+idin 155a/13
[=1]
Élbars I bk. Élbars Ḫan II
É. 57b/12
[=1]
Élbars II bk. Élbars Ḫan I
e. 45b/1
[=1]
Élbars Ḫan I k.a. Börke Sultan'ın oğludur. Harezm'in tamamını ele geçirdi. Şah İsmail önderliğindeki Kızılbaşlarla savaştı. Onların elinden Vezir'i kurtardı. Krş. Élbars I
e. 45b/1, 46b/14, 46b/4, 47a/7, 55b/1
e. (Muḥammad Ġāzī Sulṭān ibn Élbars Ḫan) 48b/7
e.+dın 47b/6
e. İbn Börke Sulṭān 45b/11
e.+nıñ 46a/15, 47a/11, 49a/5
[=11]
Élbars Ḫan II k.a. Arap Muhammed Han'ın oğludur. Ebülgazi Bahadır Han'ın kardeşi idi. Aynı anadan kardeşi olan Habeş Sultan ile birlikte babasına karşı çıktılar. Yapılan savaşta babasını esir alıp gözlerini oydular. Bu olaydan altı ay sonra da büyük kardeşleri İsfendiyar Han onları öldürdü. Krş. Élbars I, Élbars Sulṭān
e. 55b/17, 60b/7
e.+ġa 56b/9
e.+nıñ 92a/10
e.+nıñ ḳaşıda 92a/8
[=5]
Élbars Ḫan III k.a. Şah Niyaz Han'ın oğludur. Eş Muhammed Biy ve Cuma Kulı Atalık'ın gayretleriyle tahta oturdu. Ancak idarede Eş Muhammed Biy, Elbars Han'dan daha fazla söz sahibi gibiydi. Bu yüzden Allah Nazar Inak ve Ciyen Pervançı Şir Gazi Han'ın oğlu Er Gazi Sultan'ı Şahabad'da han ilan ettiler. Bu yüzden aralarında savaşlar oldu.
e. 70b/13, 71a/17, 71b/17, 72a/10, 72b/16, 72b/6, 92a/6, 92a/9, 95a/16, 95b/11

e.+nıñ 71b/14, 72a/1, 72b/9
e.+nıñ (Safar Sulṭān ibn Élbars Ḫan) 82b/8
e.+nı (Abu'l-ġāzī Sulṭān ibn Élbars Ḫan) 73b/15
[=15]

Élbars Sulṭān bk. Élbars II
e. 55b/6, 55b/7, 56a/12, 93a/8
e. bile 56b/4
e.+nı 56b/7
e.+nıñ 49a/7
[=7]

Élcik y.a. Çarcuy yakınlarında bir yer.
e.+de 103a/16
[=1]

élçi Elçi
e. 30b/15
e. bile 37b/7, 48a/8
e. ét- 63b/15
e.+ler 38a/8
e.+lerin 107a/17
e.+lerni 37b/14, 46b/5
e.+sin 146b/17
e. yiber- 34b/1, 37b/13, 48b/2, 54a/6, 60b/17, 132b/6, 145b/7, 146b/11
[=17]

Élçigen k.a. Tosboday'ın torunu olan Mişer'in küçük oğludur. Onun soyundan gelenlere de Elçigen denmiştir.
e. 35b/6, 35b/6
[=2]

Élçi Bég k.a. Muhammed Emin Inak tarafından kuş begi yapılan Hassa Beg'in babasıdır.
e. (Ciyen Fulad Bég ibn Élçi Bég) 115b/6
e.+ni (Ḫāṣṣa Bég ibn Élçi Bég) 121b/9
[=2]

élçi-ḫāna Far. Elçilerin kabul edildiği salon.
e.+ġa 104a/9
[=1]

Élçi Inaḳ k.a. Uygur boyuna mensuptur. Muhammed Emin Inak'ın vermiş olduğu elçilik göreviyle Buhara'ya gitti.
e. 107a/13
[=1]

Élçi Noyan k.a. Terk Amal Han'ın oğlu, Tenim Kürgen'in kardeşidir.
e. 86b/11
[=1]

Elencik bk. Ḳabul Ḫan
e. 37b/5
[=1]

élik El, kol. Krş. él, ḳol
e. 106a/12
e. çék- 8a/13
e. çek- 9a/15
e.+din bér- "Bırakmak, terk etmek" 107b/6
e.+i 154a/4
e.+ide (élgide) 3b/5, 68a/13
e.+ide (umarā élgide) 77a/14

e.+idin (ayaḳçı élgidin) 137b/8
e.+idin (élgidin) 112b/17, 142a/6
e.+ige tüş- (élgige tüş) 55b/11
e.+ini kés (oġrı éligi) 18a/15
e.+i bile (ḳudrat éligi bile) 14b/1
e. ur- 110a/5
e. yu- (cāndın élik yu-) "Ölmek" 77b/3
[=16]

élikle- Yardım etmek, kollanmak.
e.-p 69a/15
[=1]

éllig Tabiyet, bağlılık.
e. 66b/2
[=1]

éllik Elli (sayı).
e. 109b/17
e. (ikki yüz éllik) 20a/15, 23a/2
e. (miñ dağı éllik altı) 59a/13
e. (miñ dağı éllik ikki) 58b/2
e. (miñ dağı éllik toḳḳuz) 59b/5
e. (miñ dağı éllik tört) 58b/3
e. (miñ dağı yüz éllik bir) 72a/5
e. (miñ ikki yüz éllik iki) 95b/13
e. (miñ yüz dağı éllik altı) 74a/4
e. (miñ yüz éllik ikki) 72b/1
e. (miñ yüz éllik toḳḳuz) 74a/17
e. (sékkiz yüz éllik altı) 91a/15
e. (toḳḳuz yüz éllik) 20b/1
e. (yeti yüz éllik sékkiz) 44a/12
e. (yetti yüz éllik sékkiz) 90a/16
e. béş 90b/11
e. burda 73a/13
e.+de (altı yüz éllik) 41b/16
e.+de (miñ yüz éllik) 71b/16
e.+ge 39a/7
e. kişi 110b/7
e. miñ 44a/11
e. ṣaḥīfa 17b/2
e. üç 92a/15, 100a/12, 155b/10
[=27]

elken Ar. Dilinde tutukluk olan, kekeme, peltek.
e. ḳıl- 155b/6
e. ü ebkem 2b/10
[=2]

élt- İletmek, getirmek, göndermek.
e.-di 42a/16
e.-düm 114b/9
e.-gen durur érdi 114a/15
e.-ip 32b/8, 56b/16, 58b/1, 78a/1, 80b/15, 81a/3, 96b/4, 98a/11, 108a/6, 141b/13, 146b/5
[=14]
taşrif élt- 146b/5
[=1]

Él Cigitey Noyan k.a. Cengiz Han'ın adamlarındandır. Cengiz Han onu seksen bin askerle Harezmşahlar üzerine Herat'a gönderdi. O da Herat'ı ele geçirince orayı yakıp yıktı.
e.+nı 86b/5
[=1]

Él Ḫan k.a. Moğol hanlarının en sonuncusudur. Tur Han ile Tatar hanı Söyünç Han ile savaştı ve yenildi. Tüm Moğollar kılıçtan

geçirildi. Kalan birkaç kişi de kaçıp Ergenekon denen yere sığındılar.

e. 25a/14, 25a/16, 32b/4, 32b/7

e.+dın 32b/10

e.+nı 32b/1

e.+nıñ 32b/17

[=7]

Él Keldi Sar-dār k.a. Yomut emirlerindendir.

e. 76b/6

[=1]

Él Tüzer bk. Él Tüzer Muḥammad Bahādur Ḫan

e. 116b/1, 116b/3, 116b/3

[=3]

Él Tüzer Bég bk. Él Tüzer Muḥammad Bahādur Ḫan

e. 83b/3

e.+ni 121a/17, 149b/7

[=3]

Él Tüzer ʿInaḳ bk. Él Tüzer Muḥammad Bahādur Ḫan

e. 83b/7

[=1]

Él Tüzer Mīr-āb k.a. Hace Kulı Inak'ın oğludur. Muhammed Emin Inak'a isyan etti. Muhammed Emin Inak da onu hapsetti ve bir süre sonra öldürdü.

e. 81a/15

e. ibn Ḫ(v)āca Ḳulı Inaḳ 125b/11

[=2]

Él Tüzer Muḥammad Bahādur Ḫan k.a. Avaz Inak'ın oğludur. Babasından sonra ınak oldu. Bir süre sonra da hanlığını ilan etti. Ancak kısa bir süre sonra öldürüldü. Firdevsü'l-ikbal'in yazılmasını emreden kişidir. Krş. Amīr Él Tüzer Ḫan, Sulṭān Él Tüzer Muḥammad Bahādur Ḫan, Él Tüzer, Él Tüzer Bég, Él Tüzer ʿInaḳ

e. 6b/6, 10a/12, 35a/10, 40b/6, 155b/15

e. anāra'llāhu burhānah 116a/12

e.+nı 151a/9

e.+nıñ 83a/14, 83b/9, 114b/17, 147b/4

e. taġammada'llāhu bī-ġufrānıh 66a/4

[=12]

ém- Emmek.

e.-medi 25b/17

[=1]

émçek Meme.

e.+iñni (émçegiñni) 26a/3

[=1]

émdi Şimdi.

e. 8b/8, 30b/16, 68b/10, 71b/13, 75b/15, 91b/11, 96a/10, 104a/12, 117b/3, 135b/13, 147a/13, 151a/6

[=12]

émgek Emek, zahmet, çaba.

e. bile 33b/8

[=1]

endek Far. Az, çok az.

e. 98a/15, 128b/14, 130a/9

[=3]

Enek y.a. Derrigez yakınlarında biryer.

e.+de 50a/13

[=1]

Engerik y.a. Hive'nin 1 km. kuzeyinde bir yer.

e. bile 99a/5

[=1]

éndür- İndirmek.

e.-ürler 16b/13

[=1]

engüşt-numā Far. Parmakla gösterilen.

e. 3b/4

e. durur érdi 67b/1

e. érdi 94b/14

er Far. Eğer. Krş. eger, ger

e. 109a/5

[=1]

ér İnsan; erkek; yiğit.

e. 107a/3, 107a/8, 111b/1

e.+ge 36b/9

e. u ḫātūn 68a/8, 73a/13

[=6]

ér- 1. Asıl yardımcı fiil (İsimlerden sonra). Krş. é-

e.-bolur érdi 92a/4, 152a/10

e.-bolur érdüm 96a/15

e.-di 4b/11, 7a/13, 7a/6, 7b/11, 9b/8, 10a/3, 12a/3, 13a/15, 13a/5, 15a/4, 15b/10, 15b/10, 16b/6, 17a/11, 17a/16, 17b/10, 17b/2, 18b/11, 18b/15, 18b/4, 18b/5, 18b/7, 19a/16, 19a/17, 19b/5, 21a/7, 22a/6, 23a/10, 23a/12, 23b/11, 23b/17, 23b/17, 23b/2, 23b/9, 24a/15, 24b/13, 24b/17, 24b/9, 24b/9, 26b/1, 26b/4, 28a/10, 28a/7, 28b/14, 28b/2, 28b/5, 29a/17, 29a/5, 29b/17, 29b/2, 29b/4, 30a/3, 30a/9, 30b/2, 31a/10, 31a/11, 32a/1, 32a/16, 32a/16, 32a/4, 32b/3, 33b/8, 35a/3, 35b/16, 36b/16, 37a/14, 37b/11, 37b/11, 37b/11, 37b/12, 37b/15, 37b/2, 37b/3, 38a/4, 39a/1, 39a/5, 39a/7, 39b/8, 40a/7, 41a/13, 41b/4, 41b/5, 42a/14, 42a/9, 44a/3, 44a/4, 44a/8, 45a/11, 45a/13, 45a/16, 45a/8, 45a/9, 46b/11, 46b/11, 46b/12, 47a/11, 48a/12, 48a/3, 48a/5, 48b/1, 48b/16, 49a/16, 50a/16, 50b/9, 51a/17, 51b/5, 52a/17, 52b/7, 54a/14, 54a/8, 57b/14, 57b/15, 59a/13, 60a/13, 62a/5, 63a/11, 64b/13, 69a/16, 73a/7, 73b/17, 75a/10, 75b/13, 76a/14, 76a/17, 76a/5, 77b/12, 77b/7, 78a/13, 78a/8, 80b/3, 82a/3, 85a/4, 85b/12, 85b/6, 87a/10, 87b/2, 88a/10, 88a/7, 89a/14, 89a/17, 89b/1, 89b/3, 90a/2, 90b/11, 90b/11, 91a/12, 91a/5, 92a/13,

92a/17, 92a/17, 92b/6, 93a/1, 93b/3, 94b/14, 95a/8, 95b/16, 95b/16, 95b/8, 97b/1, 97b/9, 98a/10, 98b/1, 98b/11, 100b/1, 100b/2, 102b/3, 103b/14, 106a/5, 106a/8, 106b/12, 106b/13, 108b/15, 109a/17, 109a/9, 109b/1, 109b/11, 109b/15, 109b/2, 109b/7, 110a/6, 111a/4, 111a/7, 111b/10, 112a/1, 113b/12, 114b/2, 115b/10, 115b/13, 117a/1, 117a/12, 117b/16, 117b/17, 118a/1, 118b/15, 118b/5, 121a/14, 121a/17, 121b/2, 122a/17, 123a/14, 125a/5, 125a/8, 126b/16, 128b/13, 130b/10, 130b/11, 130b/14, 133a/10, 134a/17, 134b/17, 134b/4, 134b/5, 149a/15, 150b/2, 152a/16, 153b/17, 154a/1, 154a/3, 154a/5, 154a/6, 154a/6, 154a/7, 155b/11

e.-diler 12a/3, 15b/6, 19a/8, 24a/3, 24b/3, 27a/1, 28a/13, 32b/10, 36b/4, 39a/2, 47b/7, 47b/7, 48a/2, 50b/3, 54a/6, 63b/10, 76a/9, 77a/13, 88a/3, 98b/4, 103a/17, 103b/6, 108b/17, 108b/17, 123b/11, 128a/13, 128b/2, 129a/4

e.-dim 4b/12

e.-durur érdi 4b/10, 14b/13, 15b/12, 15b/15, 15b/17, 16a/2, 16a/6, 16b/14, 16b/2, 17b/15, 17b/15, 18b/15, 19a/14, 20a/17, 20a/6, 20b/15, 20b/5, 21a/17, 21b/1, 22a/16, 22a/16, 22a/6, 22b/5, 23a/10, 23a/4, 23b/3, 23b/7, 24a/11, 24a/6, 24a/7, 24b/15, 24b/3, 25a/3, 25a/9, 25b/1, 25b/3, 26a/16, 26a/9, 26b/4, 27b/15, 27b/16, 28a/13, 28b/1, 28b/1, 29a/14, 29b/4, 30a/13, 31a/13, 31a/5, 31b/12, 31b/14, 32a/9, 32b/4, 33a/1, 33a/7, 34a/10, 34a/17, 34b/10, 34b/11, 34b/12, 34b/13, 34b/14, 34b/17, 35a/13, 35a/15, 35a/17, 35a/2, 35b/15, 35b/2, 35b/5, 36a/9, 36b/13, 37a/15, 37a/2, 37b/10, 37b/16, 38a/3, 38a/6, 38a/9, 38b/11, 38b/2, 38b/3, 38b/4, 38b/7, 38b/8, 39a/12, 39a/9, 39b/13, 39b/6, 40a/8, 40b/17, 41a/15, 41a/16, 41a/3, 41a/8, 42a/15, 42a/4, 43a/2, 43b/4, 43b/8, 43b/8, 43b/9, 44a/14, 44a/17, 44a/6, 44b/12, 44b/16, 45b/11, 45b/3, 45b/4, 46a/1, 46b/8, 47a/12, 47a/14, 47a/4, 48a/15, 48b/13, 48b/6, 48b/8, 49a/12, 49a/2, 49a/8, 49a/9, 50a/15, 50a/17, 50b/10, 50b/13, 50b/14, 51a/2, 51a/7, 51a/9, 51b/1, 51b/6, 51b/7, 52a/11, 52a/14, 52a/6, 52a/7, 53a/5, 55a/17, 55a/2, 55a/6,

55a/6, 55b/12, 55b/5, 56a/14, 56a/16, 56b/8, 57b/10, 57b/8, 58a/13, 58b/2, 59a/14, 59b/11, 59b/9, 60a/13, 60a/16, 60b/10, 62a/11, 62a/11, 62a/15, 62a/2, 62a/4, 62b/13, 62b/17, 63a/11, 63b/1, 63b/16, 63b/4, 64a/8, 64b/11, 64b/15, 64b/4, 64b/7, 65a/12, 66a/1, 66a/6, 67b/1, 67b/3, 67b/6, 68a/7, 69a/3, 69b/16, 69b/9, 70a/12, 70a/17, 70a/2, 70a/4, 71a/1, 71a/2, 71b/11, 71b/12, 71b/2, 72a/14, 72a/15, 72a/9, 73a/7, 74a/10, 74a/13, 74a/2, 74b/13, 74b/14, 74b/16, 74b/17, 74b/7, 74b/7, 74b/8, 75a/1, 75a/2, 75a/3, 75a/6, 75b/4, 76a/3, 76b/12, 76b/5, 77a/11, 77a/12, 77a/7, 77a/8, 79a/5, 79b/5, 80a/5, 80a/8, 80b/4, 81b/4, 81b/8, 81b/9, 83a/16, 83a/2, 83b/2, 84b/17, 84b/6, 84b/7, 84b/8, 84b/9, 84b/9, 85a/13, 85a/14, 85a/3, 85a/8, 85b/13, 85b/3, 85b/6, 85b/9, 86a/3, 86b/8, 87a/5, 88a/17, 88b/17, 89a/1, 89a/10, 89a/13, 89a/7, 89a/8, 89a/8, 89b/12, 89b/3, 89b/4, 89b/5, 90a/10, 90a/3, 90b/1, 90b/16, 90b/3, 90b/8, 90b/9, 91a/15, 91a/16, 91a/2, 91a/7, 91b/1, 91b/2, 92a/15, 92a/3, 92a/9, 92b/12, 92b/17, 92b/4, 92b/8, 93a/1, 93a/10, 93a/17, 93a/5, 94a/14, 94a/15, 94b/16, 94b/7, 95a/12, 95a/13, 95a/17, 95b/3, 96a/5, 96a/7, 96b/6, 97b/4, 98a/12, 99b/16, 100a/6, 102a/10, 102a/7, 102a/8, 103b/1, 103b/10, 103b/2, 104a/17, 107b/10, 108a/10, 108a/6, 108a/9, 108b/11, 108b/4, 110a/17, 114a/12, 115b/1, 116a/10, 119b/11, 119b/11, 119b/14, 120a/3, 120b/12, 122b/17, 123a/7, 126a/15, 126a/16, 127a/2, 127b/3, 128a/11, 129a/15, 129a/9, 130a/11, 131b/6, 132b/10, 133a/11, 133a/16, 133a/3, 133a/9, 134b/1, 134b/11, 134b/17, 134b/3, 135a/2, 135a/7, 135b/5, 136b/11, 136b/13, 136b/17, 136b/4, 136b/9, 137a/14, 137a/4, 139a/17, 139a/8, 139b/4, 139b/5, 139b/7, 140a/4, 141b/4, 142b/17, 143a/11, 143a/14, 144a/12, 144a/4, 144b/2, 144b/9, 145a/11, 146a/16, 146b/2, 147b/10, 147b/17, 148a/10, 148a/17, 148b/8, 149b/2, 151a/15, 151b/17, 152a/14, 152a/7, 152a/9, 152a/9, 152b/3, 155b/10, 156a/7

e.-durur érdiler 30b/6, 51a/12, 51a/14, 55b/8, 55b/8, 57a/12,

57b/1, 69a/10, 69a/4, 71b/10, 71b/2, 75b/1, 76b/13, 99a/15, 105b/8, 116b/16, 133b/6, 137a/9, 138b/12, 146b/5, 149a/12, 149b/14

e.-durur érdük 105b/15

e.-durur érdüm 68a/9, 80a/12, 87b/17, 149b/1

e.-durur érken 44b/15

e.-dur érdi 92b/16, 136b/14

e.-düm 4b/9, 7a/4

e.-érmestür érdiler 101a/12

e.-érmes durur érdi 70a/5, 91a/14, 105b/7, 133a/4

e.-érmes érdi 98a/16

e.-keni 3b/2, 29b/13, 32a/6

e.-kenin 130b/13

e.-mes 4a/17, 5b/10, 8a/17, 9a/10, 18a/15, 23a/3, 29b/13, 32a/5, 32a/6, 49b/17, 89a/9, 92a/14, 96a/10, 153b/5, 153b/6, 154b/12, 155a/7, 155a/8

e.-mestür érdiler 101a/12

e.-mes durur 12a/10, 12a/15, 34b/10, 65a/1, 71b/12, 90a/13, 91b/11, 92a/6, 93a/6

e.-mes durur érdi 70a/5, 91a/10, 91a/14, 105b/7, 133a/4

e.-mes érdi 98a/16

e.-miş 27a/6, 34a/8, 77b/3

e.-se 14b/11, 37a/8, 94a/3, 94a/7, 153a/16

e.-señ 88a/1

e.-se (yoḳ érse) 2b/7

e.-ür 1b/7, 1b/8, 2b/7, 2b/8, 3a/6, 3a/7, 3b/16, 3b/5, 4a/7, 5b/1, 5b/2, 5b/3, 6a/10, 8b/5, 9b/1, 11a/6, 11b/11, 12a/1, 12b/16, 13a/12, 13a/14, 13b/1, 13b/5, 13b/5, 14b/10, 17b/11, 17b/11, 17b/7, 21a/5, 23b/14, 25a/7, 30b/2, 31b/3, 32b/15, 32b/15, 33a/13, 33a/3, 44a/11, 46b/2, 49a/3, 67b/16, 85b/7, 85b/8, 86a/10, 93a/13, 96a/3, 103b/11, 106b/17, 111b/3, 115b/15, 116a/5, 116a/6, 150b/4, 150b/9, 151a/1, 152b/12, 153b/12

[=780]

2. Asıl yardımcı fiil (Fiillerden sonra). Krş. é-

e.-arlar érdi 20b/3

e.-ar durur érdiler 15b/16

e.-ar érdi 26b/9, 36b/1, 43b/5, 62a/9, 68a/4, 77a/8, 91a/13, 106a/10, 135a/13, 150a/3

e.-a durur érdi 56b/13, 135a/3

e.-dılar érse 46a/15

e.-dı érse 14a/10, 22a/9, 27a/4, 29a/10, 89a/17, 106a/6

e.-di 7a/10

e.-diler érse 89b/16

e.-di érse 41b/7, 91b/9

e.-er durur érdi 16a/3

e.-er érdi 12b/9, 16a/15, 26b/17, 77a/10, 86b/9, 134b/13, 134b/2

e.-er érdiler 101a/16

e.-geli érdi 106a/12

e.-gen durur érdi 114a/15
e.-gen érmes 11b/3, 26b/2
e.-ġan érken 63b/11
e.-ġan érmiş 34a/9
e.-ġum durur érdüm 26b/14
e.-ıpdur érdi 46b/9
e.-ıp durur érdi 20a/6, 22b/13, 27a/16, 32b/7, 35b/3, 48b/10, 53a/11, 55b/14, 55b/16, 58b/9, 60a/4, 60b/12, 63b/6, 74b/5, 75b/11, 80b/6, 81a/6, 85b/15, 86a/1, 89a/4, 90a/5, 91a/9, 92b/6, 93b/9, 94a/12, 94b/3, 94b/9, 104b/4, 108b/14, 110b/2, 115a/13, 117a/17, 119a/8, 122b/12, 124a/12, 129b/3, 141a/16, 144b/4, 150a/1, 152a/11
e.-ıp durur érdiler 56b/3, 99a/12, 119a/3, 123b/12, 125b/16, 137b/16, 141a/17
e.-ıp durur érdüm 143a/1
e.-ıp dur érdi 41a/4
e.-ıp érdi 9b/4, 14b/7, 15a/7, 22a/12, 22a/7, 34b/4, 35b/6, 40a/5, 41a/3, 45b/14, 45b/7, 52a/16, 52b/6, 54b/2, 55a/13, 56b/1, 70b/8, 77b/10, 77b/17, 80a/11, 81b/17, 82a/2, 87a/11, 89a/15, 91b/4, 92a/6, 93a/2, 109a/10, 113a/10, 113b/8, 115b/10, 130b/2, 134b/1, 143b/3, 150b/3, 153a/3
e.-ıp érdiler 17b/8, 29a/7, 30b/11, 65b/7, 95a/2, 99a/17, 100b/2, 118b/13, 127b/1
e.-ıp érdüm 80a/13
e.-ip durur érdi 45a/10, 54b/7, 57a/16, 61b/8, 72b/5, 80a/2, 86b/3, 87a/2, 88a/8, 94a/2, 104b/15, 120a/16, 135b/1, 140a/7, 142a/5, 149a/5
e.-ip durur érdiler 108b/7, 127a/13, 127b/4
e.-ip durur érdüm 150a/10
e.-ip érdi 18a/2, 79a/2, 85a/4, 102b/16, 104a/14, 106b/14, 117a/5, 127b/6, 128b/8
e.-ip érdiler 111a/1, 111a/5
e.-maġay érdi 151b/5
e.-masam érdi 103a/9
e.-mas durur érdi 62a/14, 90a/6, 96a/6, 104a/15, 152b/2
e.-mas durur érdiler 27a/5, 85a/7, 87b/17, 120b/4
e.-mas érdi 12b/14, 25a/11, 27a/1, 93a/12, 152a/14
e.-mas érdiler 22b/7, 26a/10
e.-mas érse 4b/11
e.-mas turur érdi 62a/15
e.-maydur érdi 102b/8
e.-may durur érdi 29b/15, 67b/3, 70b/6, 108a/4, 116a/4, 129b/13
e.-memiş durur érken 156a/14
e.-memiş érdiler 46a/4
e.-mes durur érdi 18b/8, 51b/10, 94b/6

e.-mey durur érdi 60b/6, 111b/8, 149b/7
e.-mey durur érdiler 16a/7
e.-mey durur érdüm 122b/5
e.-mış durur érdi 18b/14, 40b/9
e.-mış durur érken 107b/13
e.-mış érdi 12b/4, 82a/4
e.-miş érdi 40b/10, 50a/9, 50a/9
e.-miş érdiler 44b/17
e.-p durur érdi 43b/17, 66b/6, 123a/8, 144b/7
e.-p durur érdiler 110b/13
e.-p érdi 44b/5, 85a/12
e.-rlar érdi 79b/6
e.-rler érdi 94b/4
e.-r durur érdi 56a/3
e.-r durur érkenler 105b/12
e.-r érdi 25b/9, 26a/1, 68a/7, 87b/8, 130b/13
e.-r érdiler 28b/9, 41b/16, 77a/9, 129a/6
e.-salar érdi 114a/10
e.-sa érdi 15b/7, 31a/16
e.-ti érse 46a/16, 63b/12
e.-up durur érdi 22a/14, 23b/10, 32b/6, 36b/6, 51a/11, 56b/14, 59b/15, 59b/6, 63b/15, 64b/10, 88b/2, 92a/11, 103b/8, 117a/10, 148a/16, 149a/4
e.-up durur érdiler 30b/9, 59a/17, 74b/16
e.-up érdi 15a/3, 28b/6, 29a/8, 29b/3, 38a/5, 52b/11, 58a/16, 66b/7, 100b/14, 138a/16, 138a/4
e.-up érdiler 13a/4, 17b/4, 30b/7, 33a/9, 37a/6, 47b/6, 49b/2, 56b/10, 58a/11, 59b/3, 64a/15, 73b/5, 97a/11, 104a/6, 109b/13, 117a/16
e.-urlar érdi 20b/2, 28a/4, 31b/9, 36b/14, 128b/3
e.-ur érdi 13a/3, 16a/16, 19b/12, 20a/9, 27b/16, 32a/3, 33a/9, 38a/7, 43b/12, 46b/14, 48a/7, 51a/8, 51b/13, 52a/13, 52a/15, 52a/15, 62a/12, 62a/8, 62a/9, 63a/14, 70a/11, 74b/7, 75a/10, 86b/14, 88b/17, 89a/14, 89b/1, 90a/11, 96b/10, 101a/9, 105b/7, 109a/3, 114a/7, 114a/8, 122a/16, 125a/9, 125b/1, 125b/10, 132b/16, 134b/14, 134b/9, 135a/4, 140a/10, 143b/17, 149a/16, 149a/17, 149b/10
e.-ur érdiler 20b/4, 26b/1, 32b/8, 42b/5, 86a/16, 93a/6, 102a/4, 109a/8, 114b/7, 122a/4, 131a/11, 140a/9, 142b/5
e.-ur érdüm 4b/16, 5a/2, 52b/15
e.-ur érkenler 106a/1
e.-ur érmiş 34a/8
e.-ur érmiş sen 49b/17
e.-üp durur érdi 21a/8, 33a/4, 55b/2, 74b/12, 77a/16, 102a/9, 131a/2, 132a/8
e.-üp durur érdiler 132b/14, 139b/2

e.-üp érdi 29a/6, 38a/8, 51b/3, 72a/11, 85b/3, 90b/2, 118b/11

e.-üp érdiler 33a/16, 37a/3

e.-ürler érdi 15b/9, 32a/11, 67a/4

e.-ürler érdiler 65a/8

e.-ür érdi 15a/17, 16b/9, 18b/13, 25a/11, 25b/11, 25b/11, 26b/10, 28a/2, 31a/14, 32a/14, 36a/17, 43b/6, 48b/9, 52a/17, 62a/10, 63a/15, 70a/11, 73b/2, 73b/2, 86a/14, 89a/5, 90a/15, 90b/1, 90b/9, 91a/11, 93a/8, 109b/14, 123a/16, 134b/6, 134b/7, 139b/6, 144a/17, 148a/14, 152a/13

e.-ür érdiler 15b/8, 16a/8, 17b/9, 34a/7, 38a/1, 47b/16, 49b/8, 96b/8, 99b/17, 101a/14, 105b/13, 112b/15

e.-ür érdim 12b/13

e.-ür érken 106a/7

[=427]

erg Far. Kale, iç kale, yüksek hisar, saray. Krş. arg

e. darvāza 77a/15

e.+ge 73b/11

e.+ide (Ḫīvaḳ ergi) 62b/12

[=3]

éren Eren, yiğit.

e.+ler 107a/4

[=1]

érevül Önde olan, öncü.

e. bile 46b/13

e. ḳıl- 54b/7

[=2]

erkān Ar. 1. Temel, esas.

e. (ḳavāyım-ı erkān) 83b/17

e.+ı (ḳavāyım-ı erkān) 53a/15

[=2]

2. İleri gelenler.

e. (umarā u erkān) 10b/14

e.-ı davlat 23b/4, 26a/13, 63a/10, 124a/8, 134b/6, 136a/15, 137a/14

[=8]

3. Âdab, usul (Fıkhî anlamda).

e. (şarāyıt ve erkān ve aḥkām) 61b/12

[=1]

Erkene Ḳun y.a. Metne göre son Moğol hanı El Han'ın ve halkının Tatarlar tarafından tamamen ortadan kaldırıldıktan sonra kurtulan birkaç kişinin sığındıkları bir yerdir. Ergenekon'un kelime anlamı keskin kemer demektir. Moğollar orada dört yüz sene yaşadıktan sonra dağı eriterek oradan çıkmışlar ve eski topraklarını tekrar ele geçirmişlerdir.

e. 33b/14

e.+dın 35b/4

e.+dın taşḳarı 34a/7

e.+ġa 34a/6

e.+nı 33a/5

e. tağı 35b/14, 34a/15

[=7]

érit- Eritmek.

e.-ip (értip) 101a/3

[=1]

Ernek y.a. El Tüzer Muhammed Han'ın Yomutları yendiği yer.

e. daştı 11b/12

[=1]

Érsarı y.a. Sarık, Teke ve Yomutlarla birlikte Horasan Salurlarını oluşturan Türkmen kavimlerinden biri. 16. yüz yılda bu kabilelerin en yaygını Ersarılar idi.

e. 47b/7

[=1]

Érümçi Barlas kv.a. Cengiz Han'ın babası Yesügey Bahadır'ın yakın adamlarındandır. Yesügey hayatta iken öldü.

e. 38b/6

[=1]

Ér ʿAlī Ḫan k.a. Ebülhayr Han'ın oğludur. Deşt-i Kıpçak sınırında çok güçlü bir padişahtı. Kazak padişahı idi. Muhammed Emin Inak'ın yardımına beş yüz kişi ile geldi.

e. 79a/9, 100a/16, 100b/13, 100b/2, 102b/13, 102b/4

e. ibn Abu'l-ḫayr Ḫan 79a/4, 100a/15

e.+nı 99b/10

[=9]

Ér Ġāzī Sulṭān k.a. Şir Gazi Han'ın büyük oğludur. Allah Nazar Inak ve Ciyen Pervançı tarafından Şahabad'da han ilan edildi.

e. 71b/7

e.+nı 71a/3

[=2]

Ér Naẓar Biy k.a. Karakalpak valisi idi.

e.+ni 69b/6

[=1]

Ér Naẓar Nāyıb k.a. Konratların Bögeceli boyuna mensuptur. Hankah'ta Nadir Şah tarafından öldürülen Seyyid Nazar Beg'in babasıdır.

e. bile (Seyyid Naẓar Bég ibn Ér Naẓar Nāyıb) 95b/15

[=1]

Ér Nıyāz Ḫan k.a. Umbay Inak'ın torunlarındandır. Babası Seyyid Inak'tır. Adine Muhammed Atalık zamanında yaşamıştır. Konrat boyuna mensuptur.

e. 95a/1

e. ibn Raḥīm Atalıḳ ibn Ḫudāy Ḳulı ʿInaḳ ibn Seyyid ʿInaḳ ibn Umbay ʿInaḳ 73a/9

[=2]

ér tañ Erken, sabahın erken vakti.

e. 89b/15, 109b/4

e. bile 46b/7

[=3]

esīr Ar. Esir, tutsak, kul, köle.

e. (kul u esīr) 19b/11

e.-i mıḥan 68a/17

e. bol- 6a/3, 49b/15, 115b/6, 122b/14, 144b/1

e. bol- (ḳatl u esīr) 32b/12, 145b/7

e. eyle- 61b/17, 150b/15

e.+i érdi 77b/7

e. ḳıl- 59b/2, 110b/14, 112b/2, 112b/9, 114b/2

e. ḳıl- (ḳatl u esīr) 47b/11

e. ḳıl- (olca u esīr) 86a/17, 91a/4

e. ḳıl- (talap u esīr) 91b/8

e.+lerni 73a/9

e.+lerniñ 130b/10

e. u dast-gīr 115b/17

e. u māl 55a/16

[=25]

esīrlik Esirlik, tutsaklık.

e.+din 67a/9

[=1]

és- Esmek.

e.-e kiriş- 127a/6

e.-ip 27b/8, 39a/3, 101a/2

[=4]

Ésen Ḳābıl k.a. Can Fulad Biy'in oğludur. Can Murad Inak'ın yanında savaşmış ve esir düşmüştür. Metinde onun bir hatta iki günlük yoldaki kişileri görebildiği rivayet edilmiştir.

e. ibn Cān Fulad Biy 130b/10

[=1]

Ésen Ḳābıl Ṣūfī k.a. Konrat'ın ileri gelenlerindendir. Kardeşi Tilev Kabil Sufi ile birlikte "kâfir sufi" lakabıyla anılırlar.

e. 119b/17, 120b/11

[=2]

éşek Eşek.

e. göşti 105b/9

e. kellesi 106a/14

e. soy- 106a/10, 106a/9

[=4]

éşik Eşik, kapı; giriş.

e.+ıġa (éşigıġa) 26b/10

e.+ide (éşigide) 107b/12

e.+ide (ḫucra éşigi) 62a/16

e.+in (éşigin) 63a/3, 85b/10, 116a/1, 134b/12, 135b/7

e.+i (éşigi) 154a/3

e.+i dék (éşigi) 33b/14

[=10]

éşiklig Eşikli, kapılı; girişli.

e. 21b/9

[=1]

Éşim Biy k.a. Munis'in dedesidir. Biylik ve mirablık yapmıştır. Krş. Amīr Éşim Biy, Éşim Biy Mīr-āb

e. 70b/16

e.+din 68a/7

e.+din (Şīr Muḥammad Mīr-āb ibn Éşim Biy) 73a/12

[=3]

Éşim Biy Mīr-āb bk. Éşim Biy

É. ʿAvaż Mīr-āb ibn Şīr Muḥammad Mīr-āb ibn Éşim Biy Mīr-āb ibn Ḥasan Ḳulı Atalıḳ ibn Oraż Muḥammad Bekevül ibn

Davlat Biy ibn Gerāy Biy ibn Muḥammad Cān Ṣūfī Biy-i Yüz 156a/8

[=1]

Éşim Ḫan k.a. 1598-1614 yıllarında hüküm süren büyük Kazak hükümdarıdır. Krş. Éşim Sulṭān

e. 58a/7, 58a/8, 66a/13, 66a/2

[=4]

Éşim Sulṭān bk. Éşim Ḫan

e.+nı 65b/7

[=1]

éşit- İşitmek, (kulak yoluyla) duymak.

e. 88a/1

e.-di 64a/6

e.-diler 68b/12

e.-dim 96a/15

e.-di érse 41b/7

e.-düm 105b/6, 142a/3

e.-geç 46a/10

e.-gen 26a/7

e.-gendin soñ 118b/17

e.-gendin soñra 54a/15, 89b/4, 90b/5

e.-gen érmes 26b/2

e.-iñ 117b/4

e.-iñler 104a/12

e.-ip 14a/11, 17b/4, 39b/5, 42b/8, 45a/1, 51a/12, 54a/11, 54b/11, 64a/5, 69b/13, 72a/12, 72a/9, 74b/2, 74b/4, 87b/15, 89a/6, 92a/15, 94a/8, 96b/16, 99a/12, 102b/4, 103b/9, 105b/13, 111a/1, 112a/2, 117a/2, 117b/2, 119a/12, 120a/4, 128b/8, 129b/1, 130a/4, 132a/12, 134a/7, 142a/14, 146b/10, 149b/15

e.-ip durur men 93b/7

e.-ip mén 77a/14

e.-ip men 62b/16

e.-meli 20b/3

e.-memiş érdiler 46a/4

e.-se 25b/10

e.-üp 26b/14, 71a/7, 72a/15, 87b/12, 94b/10

e.-ürmiz 75b/14, 147a/13

e.-ür érdiler 34a/7

[=67]

éşitil- İşitilmek, (haber olarak) duyulmak.

e.-di 83a/15

[=1]

Éş Bol Atalıḳ k.a. Konrat'ın ileri gelenlerindendir.

e. bile 121b/4

[=1]

Éş Ḳābıl Bay bk. Éş Ḳābıl Bay Ḫānḳāhī

e. bile 103a/7

[=1]

Éş Ḳābıl Bay Ḫānḳāhī k.a. Eş Niyaz Bay'ın kardeşidir. Muhammed Emin Inak kardeşiyle birlikte onu Hankah'ın koruması için geride bıraktı ve kendisi Buhara'ya doğru yola çıktı. Kıyat boyuna mensuptur. Krş.

Éş Ḳābıl Bay, Éş Ḳābıl Biy, Ḳıyat Éş Ḳābıl Yasavul

e. 103b/5

[=1]

Éş Ḳābıl Biy bk. Éş Ḳābıl Bay Ḫānḳāhī

e. 131a/1

[=1]

eşk Far. Gözyaşı.

e. (şab-nam-güzīn-i eşk) 2a/6

e.-i rıyāyī 140b/1

e.+i bile (közler eşki) 154b/10

[=3]

eşk-faşān Far. Çok ağlayan, gözyaşı döken.

e. 154b/6

[=1]

Éş Ḳulı k.a. Temür Biy'in torunudur. Babasının adı İdris Beg'tir. Metinde bir rivayete göre Eş Kulı boyunun onun soyundan geldiğinin söylendiği belirtilmektedir.

e. 90b/13

e. uruġı 90b/13

[=2]

Éş Muḥammad Bég k.a. Muhammed Emin Inak'ın oğlu, Avaz Biy Inak'ın kardeşidir.

e. 137a/1

[=1]

Éş Muḥammad Biy k.a. Muhammed Emin Inak'ın babası, Adine Muhammed Atalık'ın oğludur. Şir Gazi Han'ın yakın adamlarındandı. Munis'in dedesi Eşim Biy ile aynı dönemde yaşamıştır. Krş. Amīr Éş Muḥammad Biy

e. 68b/12, 69a/10, 69a/4, 69b/13, 69b/4, 70b/11, 70b/14, 71a/6, 71a/9, 72b/16, 72b/6, 136b/9, 156a/13

e. (Muḥammad Amīn Bég ibn Éş Muḥammad Biy) 76b/16

e. bile 95a/16

e.+din 71a/3, 72a/1

e. ibn Ādīna Muḥammad Atalıḳ 67b/5

e.+ni 72a/6

e.+niñ 69a/1, 69b/1, 71a/13, 96b/14

[=23]

Éş Murād Ḳoñrat k.a. Konrat boyuna mensuptur. Devletyar'ın babasıdır.

e. (Davlat-yār ibn Éş Murād Ḳoñrat) 100a/2

e.+nıñ 78b/16

[=2]

Éş Naẓar bk. Nöküz Éş Naẓar Mīr-āb

e. 111a/15, 124b/11

[=2]

Éş Naẓar Calayır Gürlenī k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Yomutlarla yapılan savaşta Yomutların yenilmesinde önemli bir rolü olmuştur. Krş. Calayır Éş Naẓar

e. 111b/9

[=1]

Éş Naẓar Mīr-āb bk. Nöküz Éş Naẓar Mīr-āb

e. 105a/7

[=1]

Éş Naẓar Ṣūfī k.a. Engerik ile Kara Töpe arasında kanalın kenarında mescidi bulunan bir sufidir.

e.+nıñ 99a/4

[=1]

Éş Nıyāz bk. Éş Nıyāz Gülbān Bāġī

e.+nı 109b/3

[=1]

Éş Nıyāz Bay bk. Éş Nıyāz Bay Ḫānḳāhī

e. 108b/8, 110a/7

e.+nıñ 103a/7

[=3]

Éş Nıyāz Bay Ḫānḳāhī k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Muhammed Emin Inak kardeşiyle birlikte onu Hankah'ın savunması için görevlendirdi. Muhammed Emin Inak, hizmetlerinden dolayı ona vezirlik makamını verdi. Krş. Éş Nıyāz Bay, Éş Nıyāz Mehter

e.+ġa 103a/5

e.+nı 113a/12

[=2]

Éş Nıyāz Gülbān Bāġī k.a. Palak'ın kardeşidir. Kardeşi ile birlikte Hive'de hilekârlık yapmakta idiler. Krş. Éş Nıyāz

e. 108b/17

[=1]

Éş Nıyāz Mehter bk. Éş Nıyāz Bay Ḫānḳāhī

e. 80a/6, 116b/15

[=2]

Éş Nıyāz Nāyıb k.a. Nöküz boyuna mensuptur. Gayıp Han'a başkaldırdı. Diğer adı Şankay'dır. Krş. Nöküz Éş Nıyāz Nāyıb, Şanḳay

e. 76b/9

[=1]

Éş Pūlād Atalıḳ k.a. Uygur boyuna mensuptur. Yomutlar Harezm'i ele geçirdiklerinde onun atalık görevine devam etmesine izin verdiler. Krş. Uyġur Éş Pūlād Atalıḳ

e. 104b/15

[=1]

Éş Pūlād Bég k.a. Niyaz Pervançı'nın amcasının oğludur. Bagi Beg Desturhançı tarafından öldürüldü.

e.+ni 115b/4

e.+niñ 115b/7

[=2]

Éş Sulṭān k.a. Buçuğa Han'ın oğludur. Babasından sonra tahta kardeşi Dost Han geçince ona karşı ayaklandı ve yapılan savaşta

yenildi. Kendi hizmetçilerinden Tin Ali Durman tarafından öldürüldü.
e. 48a/16, 51b/13, 51b/6
e.+nı 52a/1
[=4]

ét Et.
e. 23b/11
e.+in 19a/15
[=2]

et- bk. ét-
e.-ti 112a/3
e.-tiler 77b/15, 78b/14
[=3]
ḫal‘ et- 77b/15
[=1]

ét- Etmek. Krş. et-
e. 2b/13, 141a/3
e.-di 15a/14, 18b/16, 22a/5, 54b/1, 59b/14, 62a/3, 67a/7, 67b/9, 82a/17, 84a/15, 92a/7, 137b/13, 139a/6, 141a/8, 151b/6
e.-diler 64b/16, 97b/3, 115b/17, 133b/14
e.-dük 106a/2
e.-er 13a/1, 40b/16, 40b/16, 45b/6, 96a/2, 102b/1, 155a/1
é.-erde 103a/10, 103a/10, 114a/9
e.-er érdiler 101a/15
e.-geli 23b/17, 154b/6
e.-gen 67a/9, 104b/12
e.-gendin soñ 128b/4
e.-gendin soñra 145b/8
e.-genge 111b/2
e.-geni 97a/9, 118a/11, 121b/16, 126a/7, 139b/15
e.-genlerni 27b/14
e.-gey 63b/8, 106b/7
e.-gil 2b/17
e.-güsi 50b/7
e.-ip 2a/10, 2a/12, 2a/3, 5b/4, 7a/16, 16a/11, 16a/16, 19a/9, 19b/7, 19b/9, 22a/8, 26a/7, 29a/4, 32a/3, 36b/3, 42b/2, 47a/14, 47b/1, 55a/9, 56b/11, 57b/6, 57b/6, 60a/10, 63b/15, 64a/16, 65b/3, 66a/2, 66b/14, 67a/9, 68a/10, 68a/3, 68a/6, 68b/2, 69a/12, 69a/16, 69a/9, 69b/2, 70b/7, 71b/15, 72a/17, 73a/3, 73b/17, 76a/12, 76a/16, 76a/5, 79b/10, 80a/15, 80b/14, 83a/1, 83a/4, 83b/7, 89b/10, 90a/17, 91b/5, 97b/8, 99a/8, 99b/16, 99b/4, 102a/5, 103a/11, 103a/16, 103a/2, 104b/11, 105b/16, 107a/7, 112b/15, 113a/6, 113b/1, 113b/6, 115a/11, 115a/7, 116b/14, 119b/3, 120a/1, 123a/10, 123b/3, 123b/6, 125a/11, 125b/17, 126a/1, 126b/1, 126b/3, 131b/16, 131b/17, 133b/16, 134b/8, 138a/1, 139a/2, 139b/10, 140b/12, 141a/4, 142a/3, 142b/14, 145a/2, 145b/1, 146a/15, 149b/11, 150b/14,

151b/10, 151b/12, 151b/6, 154a/10, 154b/12, 155a/2
e.-ip durur 19b/13
e.-ip durur érdi 104b/15, 140a/6
e.-ip érdi 104a/13
e.-mek 14b/10, 19a/6, 62b/4, 111b/3, 134b/17, 135b/13, 144a/6
e.-mes ése 93b/15
e.-mey 26b/9
e.-meyin 9a/15, 10b/3, 10b/3, 19a/13
e.-miş 12b/1, 155b/2
e.-se 4b/17, 6a/3, 13b/9, 20b/2, 111b/2, 139b/12
e.-sem 2b/14, 6a/9, 151a/5
e.-señ 26b/15
e.-sün 155a/14
e.-ti 2a/15, 6b/11, 7a/9, 16b/17, 17a/6, 22a/14, 27a/6, 29a/9, 31a/4, 31b/13, 31b/8, 39b/1, 41a/8, 42b/17, 42b/4, 50b/17, 52b/5, 56b/9, 63a/2, 67b/13, 67b/2, 68b/4, 69a/17, 74a/14, 82a/5, 82a/5, 84a/11, 85a/12, 85a/13, 86b/12, 86b/6, 91a/5, 92b/12, 101b/15, 102b/2, 103a/8, 112b/1, 117b/16, 117b/8, 117b/9, 121b/10, 132b/13, 134a/1, 134a/11, 138a/1, 138a/2, 142a/10, 146a/15, 147a/5, 148a/1, 151a/14, 153b/4
e.-tiler 28a/8, 34b/2, 47b/15, 79b/2, 93a/16, 99a/9, 100b/15, 100b/16, 102a/1, 103a/6, 104b/14, 108a/11, 112b/9, 129a/2
e.-ti érse 46a/16
[=251]
ʿācız ét- 2a/12
ʿācızlıḳ ét- 154a/10
ʿafv ét- 113b/6
āġāz ét- 68a/10, 120a/1, 139a/2, 139b/15, 141a/4
ʿahd ét- 117b/8
ʿamal ét- 42b/2
ʿanā ét- 115b/17
ārām ét- 19a/13
ʿarż-ı ıṇḳılāb ét- 85a/12
āşkār ét- 6b/11
ʿavd ét- 59b/14
ʿazīmat ét- 19a/6, 50b/17
ʿazl ét- 73b/17, 76a/5
ʿazm ét- 103a/10, 135b/13
ʿazmın ét- 117b/9
bahāna ét- 146a/15
bahramand ét- 2a/10
bārūmand ét- 147a/5
basīṭ ét- 138a/1
bayān ét- 46a/16
baẕl ét- 114a/9
bınā ét- 19b/13
bī-dād ét- 57b/6
cudā ét- 103a/10
curʿat ét- 19b/7
dafn ét- 17a/6, 106a/2

dast-gīr ét- 68a/3, 125b/17
daʿvā ét- 111b/2
daʿvat ét- 27a/6
davlat-ḫ(v)āhlıġ 104b/12
dırīġ ét- 9a/15
duruḫşandalıġ ét- 82a/17
élçi ét- 63b/15
fadā ét- 93b/15
farḳ ét- 63b/8
fāş ét- 6a/9, 32a/3, 91a/5, 117b/16
fatḥ ét- 67a/7, 128b/4
fırār ét- 111b/3
ġārat ét- 72a/17
ġarḳ ét- 69a/12
ġażab ét- 115a/11
ġuluv ét- 4b/17
giriftār ét- 40b/16
gülşen ét- 151a/14
ḥākim-i bi'l-ıstıḳlāl 140a/6
ḥal ét- 83a/4, 83b/7
ḫan ét- 76a/12
ḫarāb ét- 39b/1, 68a/6, 85a/13, 86b/6, 138a/2
ḥareket ét- 103a/6
ḥāṣıl ét- 7a/9, 146a/15
hem-dast ét- 132b/13
hem-rāhlıġ ét- 103a/16
hucūm ét- 99a/8
ḥukm ét- 26b/15
humāyūn ét- 2b/17
ḫurūc ét- 42b/17, 82a/5
ıḫtılāf ét- 10b/3
ıḫtırāz ét- 141a/3
ıḫtıyār ét- 28a/8, 90a/17, 107a/7
ımtınāʿ ét- 27b/14
ınʿām ét- 22a/5
ıntıḳāl ét- 139b/12
ırşād ét- 57b/6
ışrār ét- 142a/3
ıstıfsār ét- 29a/9, 80a/15
ıstıḳbāl ét- 91b/5, 140b/12
ıṭāʿat ét- 67a/9
ḳabūl ét- 15a/14, 16a/16, 64b/16, 67a/9, 151b/10
ḳahr ét- 155a/1
kām-yāb ét- 138a/1
ḳatl ét- 111b/2, 112b/9
ḳatl-ı ʿām ét- 112b/1, 113a/6
ḳāyım-maḳām ét- 97b/3
kebāb ét- 105b/16
köşiş ét- 134b/8
ḳūt ét- 79b/2
küşiş ét- 99a/9, 126b/3
leşker-gāh ét- 68b/4, 74a/14, 131b/17
maḥbūs ét- 100b/15, 139a/6, 148a/1
maḫlūʿ ét- 79b/10
maḥṣūṣ ét- 22a/14
maḥv ét- 150b/14
maḳhūr ét- 108a/11
maḳṭūʿ ét- 70b/7
manʿ ét- 22a/8
manzıl ét- 155b/2
marḥamat ét- 69b/2, 71b/15
maṣāf ét- 10b/3, 47b/1
masdūd ét- 149b/11

maṣḥūb ét- 126b/1
ma'sūr ét- 101a/15
maʿṭūf ét- 103a/2, 116b/14, 119b/3
mayl ét- 26a/7
maʿzūl ét- 83a/1, 104b/11
muʿasker ét- 123b/3
muʿāvadat ét- 47b/15, 67b/2, 151b/12
muʿayyan ét- 31b/8
mudārā ét- 26b/9
mufavvıż ét- 86b/12
muḫālafat ét- 34b/2, 56b/11
muḥtāc ét- 50b/7
muḳaddam ét- 41a/8
muḳarrar ét- 54b/1
muḳātala ét- 76a/16
mulḥaḳ ét- 56b/9
mumtāz ét- 121b/10
munḳaṭıʿ ét- 126a/1
murācaʿat ét- 93a/16, 129a/2, 145b/8
murattıb ét- 103a/11
muruvvat ét- 125a/11
musaḫḫar ét- 23b/17, 68b/2, 69a/16, 126a/7
Musulmān ét- 89b/10
muşāhada 16a/11, 102a/5
muşarraf ét- 19b/9
nā-būd ét- 133b/14
nā-farcām ét- 155a/14
nahżat ét- 42b/4, 102a/1, 145a/2
nām-zad ét- 52b/5, 67b/13, 141a/8
nuzūl ét- 62b/4, 67b/9, 101b/15, 151b/6
nuzūl-ı ıclāl ét- 131b/16
pād-şāh ét- 60a/10
parāgende ét- 19a/9
pāy-taḫt ét- 47a/14
raḳam ét- 151a/5
ravāc ét- 97b/8
rıʿāyatlar ét- 155a/2
rucūʿ ét- 7a/16
rukūb ét- 151b/6
ṣāḥıb-ı ıḫtıyār ét- 99b/16
sākin ét- 2a/15
sar-afrāz ét- 13a/1, 66b/14, 113b/1
sar-buland ét- 137b/13
sar-keşlik ét- 6a/3
ṣayd ét- 63a/2
senger ét- 100b/16
soyurġal ét- 92b/12
sucūd ét- 14b/10
ṣulḥ ét- 80b/14, 133b/16
ṣūrat-ārālıġ ét- 102b/2
suvāl ét- 16b/17
şafḳat ét- 134a/1
şahīd ét- 62a/3
şarar-afşānlıġ ét- 154b/12
şarḥ ét- 154b/6
şikār ét- 134b/17
şurūʿ ét- 13b/9
taʿāḳub ét- 112b/15
tacāvuz ét- 139b/10
tadbīr ét- 145b/1
tafvīż ét- 99b/4, 142a/10

taḥakkumāt ét- 115a/7
taḥrīr ét- 2b/14
taḫt u tāz ét- 123a/10, 123b/6
taḳrīr ét- 36b/3
tamām ét- 84a/15
taʿmīr ét- 2a/3
tārāc ét- 55a/9, 65b/3, 69a/17
taslīm ét- 5b/4
tavaccuh ét- 121b/16
tavahhum ét- 66a/2
tavaḳḳuf ét- 73a/3
tavallud ét- 92a/7
taʿyīn ét- 29a/4, 104a/13, 134a/11
tekrār ét- 142b/14
tekye ét- 97a/9
terk ét- 45b/6, 96a/2
ʿubūr ét- 69a/9
ʿurūc ét- 82a/5
umīd ét- 106b/7
vadāʿ ét- 18b/16, 84a/11, 103a/8
vaʿż ét- 20b/2
yār ét- 40b/16
yav ét- 144a/6
yürüş ét- 118a/11
ẓāhır ét- 31b/13
zīr u zabar ét- 64a/16
ẓulm ét- 102b/1
[=245]

étek 1. Etek.
e.+in (ġayrat étegin) 101a/6
[=1]
2. Dağ, tepe, yığın gibi yüksekliği olan şeylerin aşağı kısmı.
e.+ıdaġı (taġ étegi) 65a/8
e.+ide (taġ étegi) 66b/1
[=2]

Etrāk Ar. Türkler.
e. 28a/2, 85a/7
e. (tamāmat-ı Etrāk) 39a/13
e. arasıda 25a/17
e. bile 87a/17
e.+dın 88b/3
[=6]

evreng Far. Taht.
e. (sākin-i evreng) 10a/9
e.-i calālat 155a/12
e.-i zīb-ı dāru'l-ḫılāfa 3b/15
e.-i zīb-ı ḫılāfat 6a/15
[=4]

évrül- Dönmek, çevrilmek.
e.-gendin soñra 133b/5
[=1]

évür- Döndürmek, çevirmek.
e.-geni 106b/2, 139b/17
[=2]
yüz évür- 106b/2, 139b/17
[=2]

ey Ey! (Seslenme edatı). Krş. éy
e. 3b/4, 8a/12, 12a/4, 20b/6, 26a/1, 40a/15, 49b/16, 87b/16, 90b/3, 107b/13, 136a/2, 151a/6, 153a/14
[=13]

éy bk. ey

e. 96a/3, 138b/9
[=2]
eyle Öyle. Krş. öyle
e. 8b/17, 88b/7, 101b/7, 126b/15
e. kim 5b/5, 6a/6, 12b/7, 102b/14
[=8]
eyle- Eylemek.
e. 136b/2
e.-ben 2a/7, 7b/14, 13a/12, 18a/11, 18a/14, 18a/14, 30b/4, 33b/6, 40b/15, 40b/15, 46b/3, 47a/8, 53b/14, 53b/17, 108b/15, 120a/13, 120a/14
e.-di 2a/3, 2a/4, 2a/5, 2a/6, 2a/7, 2a/8, 18a/2, 18a/3, 30a/5, 31b/17, 32a/4, 32a/9, 36b/8, 37b/4, 55a/3, 55a/4, 60a/15, 82b/1, 95b/17, 95b/17, 102b/1, 113a/16, 119a/15, 119a/16, 152b/11, 154a/14
e.-düm 54a/3, 125b/4, 125b/5
e.-gen 8a/12
e.-gey 140b/2
e.-gil 151a/6, 151a/6
e.-megil 51b/2
e.-mek 2b/3, 13b/11, 44a/11, 117b/1, 117b/2, 144a/15, 144a/7, 153a/15
e.-mekdin 111b/4
e.-meklik 94a/4
e.-mes 117b/1, 141b/17
e.-miş 10a/17
e.-ñ 155b/7
e.-p 2a/5, 6a/11, 6a/11, 6a/13, 12b/7, 13b/3, 17a/15, 25b/14, 54a/2, 55b/13, 56a/14, 56a/15, 77b/2, 81b/17, 82a/1, 82a/1, 82a/16, 84a/16, 102b/1, 105a/3, 111a/9, 117b/10, 118a/17, 120a/11, 122a/14, 131b/9, 133a/13, 144a/8, 144b/12, 148b/12, 150b/11, 150b/15, 152a/3, 152a/4, 152a/6, 152a/6, 155b/3
e.-p érdi 44b/5, 85a/12
e.-r 2b/4, 5b/6, 5b/7, 6a/4, 34a/13, 42b/13, 44a/10, 61b/17, 94b/15, 94b/16, 115b/14
e.-rde 154a/12
e.-r édi 62a/7
e.-se 9a/14, 10a/17, 10b/1
e.-sün 13b/14, 155a/12
e.-yin 84a/16
e.-y almas 33b/5
[=125]
ābād eyle- 155b/7
ābādān eyle- 85a/12
adā eyle- 151a/6
āġāz eyle- 102b/1
ʿaḳl eyle- 33b/5
aṣar eyle- 117b/10
asıġ eyle- 117b/1, 141b/17
ʿaṭā eyle- 40b/15
ʿazīz eyle- 42b/13
bālış eyle- 152a/3
bar eyle- 36b/8
bayān eyle- 84a/16

bendelik eyle- 62a/7
buland eyle- 95b/17
cılva-gāh eyle- 13b/14
cilve-ger eyle- 2a/5, 32a/9
dād eyle-18a/14
daʿvā eyle- 6a/4
dıl-paẕīr eyle- 44a/11
duʿā eyle- 13b/3, 151a/6
dūnlıġ eyle- 102b/1
esīr eyle- 61b/17, 150b/15
fadā eyle- 94a/4
fahm eyle- 2b/3
fatḥ eyle- 6a/11, 30a/5
fırār eyle- 113a/16, 117b/2
gerdān eyle- 2a/4
gülşen eyle- 154a/14
gümān eyle- 122a/14
güẕer eyle- 54a/2
ḫan eyle- 55a/3
ḫandān 2a/7
helāk eyle- 25b/14, 53b/17
hucūm eyle- 111a/9, 120a/11, 150b/11
ḥulūl eyle- 13a/12
ḫurūş eyle- 120a/14
ḫuṭūr eyle- 10a/17
ʿıbrat eyle- 56a/15
ıfāda eyle- 152a/6
ıḫtıyāṭ eyle- 144a/7
ıḳtırān eyle- 82a/1
ıltıfāt eyle- 9a/14, 46b/3
ımdād eyle- 94b/16
ʿıyān eyle- 34a/13, 120a/13
ızṭırāb eyle- 18a/11
ızṭırār eyle- 117b/1
kār u zār eyle- 119a/15
kemīn eyle- 144a/8
ḳırān eyle- 55a/4, 82a/1
kiçiklik eyle- 152a/6
kīn eyle- 47a/8
kiyāsat eyle- 94b/15
küşād eyle- 18a/14
mā-carā eyle- 13b/11
maḳām eyle- 155a/12
mucallā eyle- 133a/13
muḫtaṣar eyle- 54a/3
munḫasıf eyle- 32a/4
mūnıs-ı cān eyle- 2a/8
murattıb eyle- 152b/11
muṭīʿ eyle- 136b/2
muvāfiḳ eyle- 2a/7
naburd eyle- 108b/15
naṣīb eyle- 10a/17
naşyān eyle- 115b/14
naẕar eyle- 155b/3
nāzış eyle- 152a/4
neng eyle- 7b/14
nızāʿ eyle- 18a/2
numāyān eyle- 2a/3
padrūd eyle- 17a/15
pāk eyle- 144b/12
parand eyle- 95b/17
pınhān eyle- 2a/6
puf eyle- 131b/9
rām eyle- 77b/2
rıvāyat eyle- 125b/5
rucūʿ eyle- 82a/16
saḫā eyle- 40b/15

ṣayd eyle- 140b/2
sıtam eyle- 153a/15
sıyāh 60a/15
sulṭān eyle- 2a/5
şād eyle- 82b/1
şahīd eyle- 44b/5
şarmsār eyle- 33b/6
şıtāb eyle- 8b/17
şurūʿ eyle- 84a/16
şükr eyle- 154a/12
tabāh eyle- 5b/7
taḥaşşun eyle- 148b/12
taraddudkār eyle- 144a/15
tarannum eyle- 30b/4
tār u mār eyle- 119a/16
taşḥīḥ-ı bısyār eyle- 125b/4
taslīm eyle- 2b/3
tavba eyle- 81b/17
ṭulūʿ eyle- 31b/17
ʿubūr eyle- 10b/1
vadā eyle- 18a/3, 105a/3
vaṭan eyle- 6a/13
vırd eyle- 6a/11
yārlıḳ eyle- 37b/4
yüziñni ḳara eyle- 111b/4
zabūn eyle- 5b/6
ẓulm eyle- 51b/2, 55b/13, 56a/14
[=121]

éz- Ezmek.
e.-ip 150b/12, 153b/1
[=2]
[=3]

F

fadā (< Ar. fidāʾ) Yoluna can koyma, uğruna verme, feda.
f. 33a/12
f. bol- 46a/11, 89b/16, 112a/15
f. ét- 93b/15
f. eyle- (cān fadā eyle-) 94a/4
[=6]

faġfūr Ar. Eski Roma ve Bizans imparatorlarının lakabı.
f. (ḳaysar birle faġfūr) 49b/13
[=1]

fāḥışa (< Ar. fāḥişa) Fuhuş yapan (kadın).
f. bile (żuʿafā-yı fāḥışa) 143a/11
[=1]

faḫīm Ar. İtibar ve nüfuz sahibi kimse, büyük zat.
f. (sūr-ı faḫīm) 137b/4
[=1]

fahm Ar. Anlama.
f. eyle- 2b/3
f. ḳıl- 26b/1
[=2]

faḫr Ar. Övünç, kıvanç.
f. (aşar-ı faḫr) 11b/17
f. édi 151b/17
f. ḳıl- 151b/17
f.+u'l-aşfıyā 134a/5
f.+u'l-atḳıyā 120b/8, 137a/5
[=6]

Faḫru'd-dīn Muḥammad Ḫ(v)ārazmī k.a. Harezmli bir tüccardır.
f. 89a/14
[=1]

faḥvā Ar. Mefhum, kavram, anlam.
f.+sıdın 3a/9
f.+sı bile 14b/16, 33b/10, 60a/12, 100a/5, 105a/16, 114a/8, 117b/11, 127a/5, 134b/13, 138b/7, 148a/12, 152a/8
[=13]

fāḳa Ar. Yoksulluk.
f. bile 114a/15
f.+nıñ 114a/12
[=2]

faḳīr Ar. Bendeniz. Metinde yazar kendisi hakkında tevazu kasdı ile kullanmaktadır.
f. 7a/3, 12b/13, 67a/12, 96a/12, 143a/1, 149b/1, 150a/9, 153a/2, 156a/15
f.+ġa 30a/1, 80a/11
f.+nıñ 61b/9, 63b/13, 68a/6, 68b/6, 70b/16, 73a/12, 82a/13, 95a/6, 103b/1, 122a/15, 125a/9, 126b/17, 143a/4, 156a/8
f.+u'l-ḥaḳīr 66a/10
[=26]

faḳīr-maşrab Far. Derviş yaratılışlı.
f. 51b/6
f. u darvīş-nıhād 92b/17
[=2]

faḳīrī Far. Bir yoksul, bir fakir.
f. 12a/16
[=1]

faḳīrvaş Far. Yoksul gibi, derviş gibi.
f. u darvīş-nıhād 77b/12
[=1]

faḳr Ar. Yoksulluk.
f. 4a/15, 5a/17, 114a/12
f. ile 57b/5
[=4]

Falāṭūn Ar. Büyük Yunan filozofu, Eflatun, Platon.
f. 13b/4
[=1]

Falāṭūn-fiṭrat Far. Eflatun yaratılışlı.
f. 10a/1
[=1]

fan (Ar. fann) Bilim, teknik.
f.+ıda (fannıda) 34b/13
f.+ıda (kuşçılıġ fannıda) 90b/7
f.+ıġa (fannıġa) 109a/3
f.+ınıñ (fannınıñ) 154a/7
[=4]

fanā (< Ar. fānāʾ) Yokluk, geçicilik.
f. 8b/12, 21a/12, 21b/12, 39a/3, 60a/12, 85b/8, 85b/8, 95a/9, 135b/12, 155a/9
f. (rāh-ı fanā) 70b/2
f. (sayl-ı fanā) 8b/5
f.+dın (dāru'l-fanā) 41a/9, 43a/6
f. sırrı 57b/7
[=15]

fānī Ar. Yok olucu, geçici, ölümlü.
f. (ʿālam-ı fānī) "dünya" 64b/8
f. ʿālam "dünya" 12a/11
f. ara 90b/3
f.+dın (ʿālam-ı fānī) 36b/17, 65a/13, 83b/5, 117a/13, 152b/17
f.+dın (cahān-ı fānī) 17b/16
f.+ġa (cahān-ı fānī) 32a/13

[=10]

farāġat Ar. Bırakma, rahatlama; zenginlik.

f. 15b/4, 18b/10, 32a/10

f. (tafayyuẓāt-ı bahār-ı farāġat) 152a/15

f. bile 47a/6, 126a/5

f.+da érdi (āsāyış u farāġat) 70b/16

f. tap- 16b/9, 135b/1

[=9]

farāġatlik Rahatlık, zenginlik.

f. tap- 152b/14

[=1]

faraḥ Ar. Sevinç, sürur.

f. (sar-şār-ı naşā'-ı faraḥ u surūr) 101b/1

f. u ʿayş 16b/6

[=3]

farāḫ Far. Geniş, büyük, çok.

f. ḳıl- 136a/17

faraḥ-afzā Far. Sevinç artıran, mutluluk veren.

f.+dın (kelām-ı faraḥ-afzā) 68b/12

[=1]

faraḥnāk Far. Sevinçli.

f. bol- 108a/12

[=1]

farāşlıḳ Ar. Işıklı kandilin etrafında dolaşan pervane olma durumu.

f.+ġa 97b/13

[=1]

farāvān Far. Bol, çok.

f. 13a/7, 50a/12

f. (ġanāyım-ı farāvān) 38a/14, 59b/11

f. (leşker-i farāvān) 31a/16

f. (nıʿmat-ı farāvān) 17b/3

f. bile (tuḥaf-ı farāvān) 48b/2

f. bol- 114a/1

f. érdi 154a/5

[=9]

fard Ar. Bir, tek. Metinde manzume başlığı olarak geçmektedir.

f. 21b/8, 28a/1, 29b/1, 37b/3, 40b/4, 43a/4, 45b/5, 107a/10, 134b/2, 138b/8

[=10]

farḫāş Far. Savaş, muharebe, dövüş.

f.-ı ḫar 126b/15

[=1]

farḫunda Far. Kutlu, uğurlu.

f. 4a/10, 21b/16, 116b/2

f. (amīr-zāda-ı farḫunda-sıyar) 156a/3

f. (nebīre-i farḫunda) 116b/4

f. nām 3a/8, 4a/1

f.+sıdın (nāşıya-ı farḫunda) 96b/12

[=8]

farḫunda-aḫtar Far. Uğurlu yıldız, yıldızı uğurlu olan.

f. (cahāndār-ı farḫunda-ahtar) 32a/4

[=1]

farḫunda-āṣār Far. Uğurlu işaretliler, kutlu olanlar. Krş. farḫunda-āyāt, farḫunda-ṣıfāt

f. 24a/1

[=1]

farḫunda-āyāt Far. Uğurlu olanlar, kutlular. Krş. farḫunda-āṣār, farḫunda-ṣıfāt

f.+ı bile (ṣıfāt-ı farḫunda-āyātı) 2b/16

[=1]

farḫunda-ṣıfāt Far. Uğurlu özellikleri olanlar, kutlular. Krş. farḫunda-āyāt, farḫunda-āṣār

f.+ı (ẕāt-ı farḫunda-ṣıfāt) 121a/14

[=1]

fārıġ (< Ar. fāriġ) Boş, rahat, huzurlu. Krş. fırāġ

f. bol- 41b/13

f. oltur 148b/11

[=2]

fārıġu'l-bāl (< Ar. fāriġu'l-bāl) Bağımsız, hali iyi olan. Krş. fārıġ-bāl

f.+u'l-bāl 23b/2

f.+u'l-bāl érdi152a/16

[=2]

fārıġ-bāl Far. Bağımsız, hali iyi olan. Krş. fārıġu'l-bāl

f. (āsūda-ḥāl u fārıġ-bāl) 37a/14

f. bol- 5a/16

f. u āsūda-ḥāl 113b/5

f. u muraffatu'l-aḥvāl 64b/17

[=4]

farīb Far. Yalancı, yanıltıcı.

f. yüzi 37b/10

[=1]

farīb-āmīz Far. Yalancı bir şekilde, yanıltıcı.

f. 37b/15, 87b/12

[=2]

farībanda Far. Yanıltıcı.

f. 20b/7

[=1]

farībī Far. Yanıltıcı bir şekilde, yalancı bir şekilde.

f. 153b/9

[=1]

farīd Ar. Biricik, tek.

f.-ı zamān 134b/3

[=1]

Farīdūn k.a. Tûr'un oğludur. Bk. Tūr

f. 11a/5

f.+ġa (Tūr ibn Farīdūn) 32b/5

[=2]

Farīdūn-ḥaşm Far. İran'ın mitolojik padişahlarından Feridun gibi haşmetli.

f. 35a/7

[=1]

farīḳayn Ar. İki askeri fırka, iki mukabil taraf.

f. (talāḳī-ı farīḳayn) 32b/9, 42b/9, 68a/15, 102a/3, 119a/13, 126b/6, 145a/3

[=7]

farḳ Ar. 1. Fark, ayrıcalık.

f. ét- 63b/8

f.+ı 15b/9
f. ḳıl- 4a/7, 8a/2, 88b/11
[=5]
2. Baş, zirve.
f. 10b/11
f.-ı farḳad "Yıldızları uzatan baş" 7b/13
f.+ıdın 13a/14
f.+ıġa 45b/13
[=4]
farḳad Ar. Kuzey kutbuna yakın iki parlak yıldızdan biri.
f. (farḳ-ı farḳad) 7b/13
[=1]
farmān Far. Buyruk, ferman.
f. 14a/5
f.-ı lāzımu'l-ıẕʿān 100a/10, 123b/2, 150a/5
f.-ı vācıbu'l-ıẕʿān 66a/11, 129a/5, 131a/4
f. bol- 14a/11
f.+ı 3b/14, 24b/16
f.+ıda érdi (taḫt-ı farmān) 39b/8
f.+ıġa 66a/6
f.+ıġa (taḫt-ı farmān) 11a/16, 71b/14, 79b/10, 89a/12, 104b/10, 106b/3, 113b/5, 147a/11
f.+ıġa kiyür- (taḫt-ı farmān) 29a/13
f.+ı bile 15b/11, 69a/11, 81a/10, 104b/4, 117b/13, 121b/9, 143b/3
f. u buyruḳ 14a/13
f. u ḥukm 14a/10
[=30]
farmān-bar Far. Buyruğuna uyan, itaatli.
f.+ıñ men 26b/15
[=1]
farmān-bardārlıḳ Emre uyma durumu, itaat.
f. (ıṭāʿat u farmān-bardārlıḳ) 141a/10
[=1]
farmān-dıh Far. Hükmü geçen, verdiği emri dinlenen.
f.-ı davrān 153b/16
[=1]
farmān-farmā Far. Emir veren, hüküm süren.
f.+sı (pād-şāh-ı farmān-farmā) 146a/4
[=1]
farmān-farmālıḳ Hüküm sürme durumu, padişahlık.
f.+ın (farmān-farmālığın) 140a/6
[=1]
farmān-ravā Far. Emri kabul edilen, padişah.
f. bol- 95a/8
[=1]
farruḫ-fāl Far. Bahtı açık, talihli.
f. 39a/12
[=1]
farruḫ-ıḳbāl Far. Geleceği uğurlu olan.
f. (farruḫ-ıḳbāl u ʿālī-şıfat) 57b/4
f. u ʿālī-şıfat 57b/4
[=2]
farruḫ-nıjād Far. Soyu uğurlu olan.

f. 31a/10, 82a/15
[=2]

farruḫ-şamāyıl Far. Tavırları uğurlu olan.
f. (şāh-ı farruḫ-şamāyıl) 50a/7
[=1]

farruḫ-zād Far. Uğurlu çocuk.
f. 101b/5
[=1]

Fārs Far. Fars, İran.
f. 10a/9
f. ahlı 29b/16
[=2]

farsaḫ Ar. Uzunluk ölçüsü birimi (Yaklaşık olarak 6 km.).
f.+ġaça (bir farsaḫ) 113a/5
[=1]

farsaḫlıġ Fersahlık. Krş. farsaḫlıḳ
f. (bir farsaḫlıġ) 33a/8, 63a/9
f. (farsaḫlıġ) 72a/10
[=3]

farsaḫlıḳ bk. farsaḫlıġ
f. (iki farsaḫlıḳ) 32b/13
f.+ıda (farsaḫlıġıda) 73a/8
[=2]

Fārsī Far. Farslar, İranlılar.
f. 92b/2
[=1]

farsūda Far. Solgun, yıpranmış.
f. 77b/2
[=1]

farṭ Ar. Aşırı, aşırılık.
f.-ı kiyāsat 36b/13
[=1]

fartūt Far. Eskimiş, yıllanmış, hemen hemen kullanılmaz hale gelmiş.
f. 107a/8
f. derek 68a/7
[=2]

fārūḳ-ı aʿẓamlıḳ En büyük fark edici olma durumu.
f.+da 4a/7
[=1]

faryād Far. Bağırma, çığlık, feryat.
f. (āvāz-ı faryād) 92a/15
f. tart- (fiġān u faryād) 89b/16
f. u fiġān 154b/4
[=3]

farz Ar. Çukur yer.
f.+ın 50a/16
[=1]

farzand Far. Evlat, çocuk.
f. 15b/8, 20b/6, 26a/9, 36a/15, 36b/8, 37a/9, 56b/16, 85a/10, 92a/13, 101b/7
f.-ı arcmand 26a/14, 35a/13, 95a/13, 136a/2, 155b/12
f.-ı gerdūn 2a/4
f.-ı maḳbūl 101b/5
f.-ı nām-dār 96a/6
f.-ı nūrmanand 36b/7
f.+ı 15b/9, 35a/17, 38b/3, 48a/15, 48b/6, 50a/15, 56a/2, 85a/14, 85b/6
f.+ınıñ 16b/2
f.+lar 15b/7, 87b/16
f.+ları 17a/10
f.+larıdın 22a/11

f.+larıġa 20b/4
f.+ların 37a/7, 79b/1
f.+larınıñ 56a/16
[=37]

farzandlıḳ Evlatlık, çocukluk. Krş. farzandlik
f.+ġa 28b/8
[=1]

farzandlik bk. farzandlıḳ
f.+ge 48a/9
[=1]

farzīn Far. Satrançta vezir.
f. (asb u farzīn) 128a/1
[=1]

fasād Ar. Fesat, bozukluk, kötülük, fitne.
f. 24b/1, 139b/13
f. (arbāb-ı fasād) 145a/13
f. (fitna u fasād) 66a/3, 81b/11, 86a/15
f. (ʿınād u fasād) 81a/7, 141b/11
f. (ḳavānīn-ı fısḳ u fasād) 75a/17
f. (mādda-ı fasād) 129a/9
f. (rusūm-ı fasād) 130a/15
f. (sar-ḥalḳa-ı arbāb-ı ṭuġyān u fasād) 99b/15
f. ahlı 113b/2
f. bol- (muḥarrik-i sılsıla-ı fasād) 124b/2
f.+dın (ahl-ı fasād) 133b/10
f. érdi (sar-daftar-ı ahl-ı fasād) 113a/9
f.+ġa 86a/3
f.+ġa (sılsıla-ı fasād) 124a/6
f.+ı (fısḳ u fasād) 42a/8
f.+nı (arbāb-ı bāġī u fasād) 144a/17
f. u bī-rāhlıḳ 87b/11
f. u ʿınād 17b/8, 19b/10, 48a/3, 149a/4
f. u tamarrud 139a/2
[=26]

fasād-āmīz Far. Fesat verici, kötülük verici.
f. (ḫādıṣa-ı fasād-āmīz) 102a/15
[=1]

fasād-āvār Far. Fesatlı, bozuk.
f.+dur 116b/13
[=1]

faṣāḥat Ar. Fesahat, güzel ve düzgün konuşma.
f. 137a/11
f. (arbāb-ı faṣāḥat) 156a/11
f. bile (kemāl-i faṣāḥat) 26a/15
[=3]

faṣāḥat-naġam Far. Fesahat nağmeli olan.
f. (ḳalam-ı faṣāḥat-naġam) 122a/1
[=1]

fasāna-tarāzlıġ Masal veya efsane anlatımını süsleme durumu.
f. ḳıl- 138a/11
[=1]

fāsıd (< Ar. fāsid) Bozulmuş, bozuk, ifsat olmuş.
f. (ḫayāl-ı fāsıd) 97a/7, 146a/14
f.+ıdın (savdā-yı fāsıd) 124a/16

f.+ı (savdā-yı fāsıd) 138b/5
f. tüş- (savdā-yı fāsıd) 138a/8
[=5]

fāsıḳ **(<** Ar. fāsiḳ) Kötülük düşünen.
f. durur érdi 43b/8
[=1]

fāsıḳ-fıṭrat Far. Kötü düşünceli, fasık yaratılışlı.
f. 44a/16
[=1]

fāṣıla (< Ar. fāṣila) Ara, fasıla.
f. durur érdi 127a/2
[=1]

faṣl Ar. Mevsim.
f. 4b/8
f.-ı bahār 150a/11
[=2]

fāş Far. İfşa olmuş, aşikar olmuş.
f. 11a/15, 106a/11
f. bol- 7b/2, 69b/12, 111b/12, 114a/9
f. ét- 6a/9, 32a/3, 91a/5, 117b/16
f. ol- 99b/8
[=11]

faṭānat Ar. Zihin açıklığı, çabuk kavrayış ve anlayış. Krş. fırāsat, kiyāsat
f. (arbāb-ı faṭānat) 125a/15, 134a/13
f.+nıñ (arbāb-ı faṭānat) 151b/14
f.+nıñ (aṣḥāb-ı faṭānat) 97a/9
[=4]

fatḥ Ar. Fetih; açma.
f. (abvāb-ı fatḥ) 10b/6
f.-ı ʿālam 13b/14
f.-ı bāb 110a/5
f. bol- 10b/3
f. ét- 67a/7, 128b/4
f. eyle- 6a/11, 30a/5
f.+ıdın soñra 72b/1, 94b/8
f.+ıġa 49a/10
f.+ınıñ 67b/12
f. ḳıl- 41b/15, 71b/6, 72a/15, 84a/8, 108a/17, 125a/1, 150b/7
f. ol- 113a/17
f. üçün 11a/14
f. u fīrūzmendlik 131b/15
f. u nuṣrat 42b/4, 109b/12, 111b/13, 113a/4, 125a/2
[=27]

fatḥ-nāma Far. Fetih mektubu.
f. 110a/3
[=1]

Fatḥ ʿAlī Ḫan k.a. İran padişahı Nadir Şah'ın seraskeridir. Nadir Şah onu Terakime'nin saldırılarını durdurmakla görevlendirdi.
f. ibn Ibrāhīm Ḫan 74a/9
[=1]

fātıḥ (< Ar. fātiḥ) Fetheden; açan.
f. (Ḥażrat-ı fātıḥu'l-abvāb) 68b/15
f.-ı ḳufl-ı durr-ı iḥsān 154a/4
[=2]

fātıḳ (< Ar. fātiḳ) Yer açan kişi.
f.-ı mahāmm-ı salṭanat 94b/4
[=1]

fatḳ Ar. Yer açma, ayırma.

f.+ın (ratḳ u fatḳ) 138b/1
[=1]

favākih Ar. Meyveler, yemişler.
f. 30a/17
[=1]

favt Ar. Ölüm.
f. bol- "Ölmek" 36a/3, 42a/14, 47a/1, 48a/5, 52b/11, 61b/14, 95b/4, 96a/8, 107a/14, 114b/12, 133b/2, 136b/14
f.+ı 41a/5
f.+ıdın 41b/6, 53a/10, 92b/14
f.+ıdın soñ 29b/16, 62a/4, 138a/3
f.+ıdın soñra 24b/5, 25a/3, 87a/14, 89b/7, 90b/2, 92a/8, 94b/13, 96b/8
f.+ıġa 77a/5
f. içre (maġrıb-ı favt) 154a/16
f. ḳıl- "Öldürmek" 146b/8
[=30]

fāyıda (< Ar. fāʾida) Fayda, yarar.
f. ḳıl- 96a/1, 142a/5
[=2]

fāyiż (< fāʾiz) Ar. Taşan, taşma.
f. (āftāb-ı dīdār-ı fāyiżu'l-anvār) 151a/11
f. (cıvār-ı fāyiżu'l-anvār) 77b/8, 134a/6, 136b/13
f. bol- 95b/16
[=5]

Faylaḳūs bk. İskender I
f. (ḳadr-ı İskender-i Faylaḳūs) 6b/15
[=1]

fayṣal Ar. Karar, hüküm.
f. bér- 31a/14, 67b/15
[=2]

fayż Ar. Bereket, bolluk, feyz.
f. 135a/16
f. (maẓhar-ı fayż-ı cūd) 84a/13
f.-ı saḥar 3a/14
f.+ı 13b/16
f.+ıdın 61b/3, 104a/1
f.+lar 153b/17
[=7]

fayż-āṣār Far. Feyiz işaretliler, feyiz veren.
f. cıvārı 110a/15
f.+ıda (cıvār-ı fayż-āṣār) 90a/12
[=2]

Fayżu'llāh On Bégi k.a. Hazar Eli'nin ileri gelenlerindendi. Mankıtlar tarafından öldürüldü.
f. 148a/13
[=1]

fażā Ar. Uzay, sema; geniş düzlük, zemin.
f.-yı ʿızzat 126a/3
f.-yı melekūt 1b/4
f.-yı vusʿat-afzā 53b/3
f.+sıda 14b/17
f.+sı (musaṭṭaḥ u fażā) 53a/16
[=5]

fażāyıl (< Ar. feżāʾil) Faziletler, hünerler, erdemler.
f. 13a/10, 18a/11
f. (hunar u fażāyıl) 152b/1
f.-ı nā-mutanāhī 10a/13

f. u kemālāt 65b/14
[=5]

fażāyıl-ma'āb Far. Faziletli, faziletlerin sığındığı yer.
f. (fażāyıl-ma'āb) 25a/16
[=1]

fāżıl (< Ar. fāżil) Faziletli, erdemli.
f. (ʿādıl u fāżıl) 23b/2, 70a/4, 84b/7
f. érdi 32a/16
f.+lar 9b/17
f. u dānışmand 133a/3
[=6]

fāżılān (< Ar. fāżilān) Faziletliler, erdemliler.
f. (mesken-i fāżılān) 70a/15
[=1]

Fāżıl Bég k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Muhammed Emin Inakla birlikte birçok kez savaştı. Hive'nin önde gelen kumandanlarındandı. Krş. Amīr Fāżıl Biy, Fāżil Biy
f. 81a/10, 81a/2, 103a/13, 119a/1, 119a/5, 119b/11, 119b/9, 123a/10, 123a/14, 123a/5, 123a/6, 124a/8, 128b/11, 128b/6, 129a/8, 131a/11, 131b/17, 141b/10, 141b/3
f. bile 116a/7, 116b/10, 152a/11
f.+din 118a/7
f.+ge 123a/1, 131b/14, 141b/16
f.+ni 113a/5, 141b/1, 142a/4
f.+niñ 118a/6, 119a/11, 124a/2, 129a/6, 131a/17, 131a/8, 141b/5, 141b/9
[=37]

Fāżıl Biy bk. Fāżıl Bég
f. 128b/13, 130b/2, 135b/1
[=3]

fażīlat Ar. Fazilet, erdem.
f. 93b/12
[=1]

fażīlatmand Far. Faziletli kimse.
f.+lar 6a/5
[=1]

fażl Ar. Erdem, üstünlük, fazilet.
f. 18a/17
f. (ahl-ı fażl u dıkkat) 8b/15
f. (ahl-ı fażl u hunar) 18a/10
f. (ahl-ı fażl u ıḥtırām) 18a/16
f. (ʿılm u fażl) 152a/17
f.+ıġa (ʿılm u fażl) 14b/4
f.+ı bile 86a/6
[=7]

felek Ar. Talih, kader, felek.
f. 1b/7, 10b/16, 27b/3, 30b/1, 32a/3, 34a/12, 37b/4, 42a/1, 47a/8, 55b/13, 56a/15, 65a/15, 81b/17, 84a/7, 84b/13, 85a/12, 90b/4, 96a/2, 97b/5, 116a/10, 134b/5, 152a/1, 155a/14
f. (ey felek) 153a/14
f. (şīr-ı felek) 33b/4
f.-i būḳalamūn 2a/8
f.-i ġaddār 4b/15, 33a/13
f.-i ẓālım 155a/5

f. ahlı 129b/17

f. ʿarṣası 120a/11

f. Bahrāmı 11b/15

f. bınāsı 135a/12

f.+din 6b/8, 10b/4, 53a/16, 64b/6, 135a/11

f. fülki 21a/5

f.+ge 7a/12, 21b/4, 40b/13

f. ḥalḳası 33b/6

f. ḫar-gāhı (yeti felek) 154b/12

f. ḥışārı 135a/8, 148b/7

f. ḳaşrı 2a/3

f. ḳullası 135a/9

f. ṭaştı 30a/17

f. üyi 30a/11

f. üzre 26a/12, 53b/12

f. Zālı 65b/11

f. zırvası 141b/7

[=54]

felek-cāhlıġ Felek makamlı, makamı felek gibi yüce olan.

f. 10a/9

[=1]

felek-cāy-gāh Far. Felek makamlı, makamı felek gibi yüce olan.

f. 150b/17

f. (şahr-yār-ı felek-cāy-gāh) 46a/17

f. u muʿallā-çaşm 6a/16

[=3]

felek-ıḳtıdār Far. Felek iktidarlı, hakimiyeti felek gibi yüce olan.

f.+nı (kübarā-yı felek-ıḳtıdār) 138b/14

[=1]

felek-ışţıbāh Far. Feleğe benzeyen, felek gibi yüce.

f.+ı (dar-gāh-ı felek-ışţıbāh) 83b/15

[=1]

fiġān Far. Feryat etme, ah çekme.

f. 31a/8

f. bol- (faryād u fiġān) 154b/4

f. çék- 153b/2

f. u faryād 89b/16

[=4]

fiḳdān (< Ar. fiḳdān) Yokluk, bulunmama, yoksunluk.

f.+ġa (manāzıl-ı fiḳdān) 2a/1

[=1]

fiʿl (< Ar. fiʿl) Hareket, davranış, fiil.

f.-ı bad 115b/14

f.-ı ẕamīma 91a/5, 117b/16

f.+ıġa 37a/8

f. u ḥaşlat 139b/12

[=5]

fi'l-badīhıyya (< Ar. fi'l-badīhiyya) Açıkça, kuşkusuz bir şekilde.

f. 62b/9

[=1]

fi'l-ḥaḳīḳat (< Ar. fi'l-ḥaḳīkat) Gerçekte, hakikatte, aslında.

f. 136a/9

[=1]

fiʿlī Far. Bir iş, bir davranış.

f. érdi 91a/5, 117b/16

[=2]

fırāġ (< Ar. firāġ) Bırakma, boş durma, rahatlama, dinlenme, işi bırakma.

f. 46a/12, 137a/17

f. (rāh-ı fırāġ) 156b/1

f.-ı kenār 130a/15

f. tap- 118b/3, 131b/14

f. u amn 105a/12

[=7]

fırāḳ (< Ar. firāḳ Ayrılık, ayrılık acısı.

f. 62b/11, 95a/9

f.+ıda 61b/16

f.+ıdın 16b/2

f.+ıġa (dāġ-ı fırāḳ) 16a/4

[=5]

fırār (< Ar. firār) Kaçış, kaçma.

f. 11b/10, 28a/8, 34b/5, 49a/12, 121b/3, 126b/11

f. ét- 111b/3

f. eyle- 113a/16, 117b/2

f. ḳıl- 113a/4

[=10]

fırārī Far. Kaçak.

f. bol- 76b/10, 82b/5, 111b/11, 125a/1, 127a/9, 132b/3, 143b/1

[=7]

fırāsat (< Ar. firāsat) Anlayışlılık, çabuk seziş.

f. (ʿaḳl u fırāsat) 134a/16

f. (ṣāḥıb-ı fırāsat) 80a/8

f. bile 37b/12

f. bile (kemāl-i fırāsat) 36b/13

f.+nıñ (aṣḥāb-ı bīnış u fırāsat) 140a/2

f. u kiyāsat 94b/14

f. yüzi 9a/6

[=7]

fırāş (< Ar. firāş) Yatak, döşek.

f.+ıġa 36a/17

[=1]

fırdavs (< Ar. firdavs) Cennet.

f. 15a/14

f. (ġayrat-ı fırdavs-ı rıżvān) 103b/14

f. (ṣuḥbat-ı fırdavs-ı nuzhat) 8a/5

f.-ı aʿlā 14b/16, 20a/2

f.-ı rıżvān 110a/9

f.-ı tazyīn 151a/11

[=7]

fırdavs-āyīn Far. Cennet süsü, cennet gibi süslü.

f. 2b/17

[=1]

fırdavs-mekān Far. Mekanı cennet olan, cennet mekanlı.

f. (ḫan-ı fırdavs-mekān) 83b/9

[=1]

fırdavs-nışān Far. Cennet gibi.

f. ḳıl- 113a/7

[=1]

fırdavs-nışāna Far. Cennet gibi.

f. (āsıtāna-ı fırdavs-nışāna) 7a/5

[=1]

Fırdavsu'l-ıḳbāl Ar. "Geleceğin Cenneti" anlamındaki bu söz üzerinde çalıştığımız kitabın adıdır.

f.+ġa 9b/5

[=1]

fırīfta Far. Aldanmış, aldatılmış.

f. bol- 17a/14, 140a/17

[=2]

fırḳa (< firḳa) Ar. Bölük, zümre, grup.

f.-ı maẕkūra 98a/13

f. bol- 71b/1

[=2]

fırḳat (< Ar. firḳat) Ayrılık.

f.+ıdın 154b/9

f.+ıġa 15a/16

[=2]

fısḳ (< Ar. fisḳ) Kötülük, sefihlik.

f. (anvāʿ-ı fısḳ u fucūr) 19b/8

f. (ḳavānīn-i fısḳ u fasād) 75a/17

f. u fasād 42a/8

[=3]

fısūs Far. Doğru yoldan ayırmak, iğfal etmek.

f. (kiẕb u fısūs) 110b/15

[=1]

fıtan (< Ar. fitan) Fitneler.

f. (ẓulumāt-ı fıtan) 116b/2

[=1]

fıtna (< Ar.fitna) Bölücülük, kargaşa, fitne.

f. 116a/16, 116a/2

f. (cadāl u fıtna) 87b/9

f. (küllü fıtna) 49a/3

f.-ı bısyār 98a/12

f. durur érdiler (mādda-ı fıtna) 69a/10

f.+lar 82b/10, 102a/16, 130a/16

f.+nı (ġubār-ı fıtna) 115b/11

f. turġuz- 76b/8

f. u āşūb 77b/13

f. u fasād 66a/3, 81b/11, 86a/15

f. u rastaḫīz 102a/15

[=16]

fıtna-angīzlıġ Fitnecilik, kötülük.

f.+dın (şarārat u fıtna-angīzlıġ) 133a/4

[=1]

fıtna-engīz Far. Fitneci, kargaşa verici.

f.+i (çaşm-ı fıtna-engīz) 77b/1

[=1]

fiṭr Ar. Oruç açmak, iftar etmek.

f. namāzı (ʿīd-ı fiṭr) 76b/15, 97b/1

[=2]

fiṭrat (< Ar. fiṭrat) Yaratılış.

f.+ınıñ 3a/9

[=1]

fī-ġurra Ar. Ayın ilk gününde.

f. şavvāl 76b/15

[=1]

fī-şuhūr Ar. Aylarında.

f. 147b/7

f. sana 74a/2, 75a/4, 76a/14, 77b/14, 78a/12, 80a/16, 146a/2

[=8]

figār Far.Yara, yaralı, incinmiş.

f. 154a/8

[=1]

fikr Ar. Fikir, düşünce.

f.+ide 59a/15

[=1]

fikret Ar. Fikir, düşünce.

f. (aṣar-ı fikret) 12a/4

[=1]

fīl Ar. Fil.

f. 28a/7

f.+ni 5b/6

[=2]

fīl-ten Far. Fil vücutlu, fil gibi iri bedenli.

f. 28a/7

[=1]

firişte Far. Melek.

f. érse 14b/11

[=1]

fīrūz-baḫt Far. Bahtı uğurlu, şanslı.

f. (ṭālıʿ-ı fīrūz-baḫt) 10a/8

[=1]

fīrūzmendlik Muvaffakiyet, başarı, zafer kazanma durumu.

f. bile (fatḥ u firuzmendlik) 131b/15

[=1]

fīrūza-taḫt Far. Uğurlu taht.

f. 10a/9

[=1]

fīrūzmand Far. Başarılı, muzaffer.

f. bol- 11a/8, 24a/12, 58b/11

[=3]

Fitnek y.a. Harezm'in güney sınırlarına yakın bir yerdir. 1842 yılında Allah Kulı Han tarafından kurulduğu sanılmaktadır.

f. 72b/10, 126a/13, 126a/13, 127b/5

f.+ge 81b/2, 82b/4, 103a/14, 125a/13, 127b/13

f.+ni 124b/16, 124b/17, 125a/1, 127a/15

f.+niñ 124b/14, 124b/7, 126a/7, 126b/3

[=17]

Födek bk. Tüñ

f. 23b/7

[=1]

fucūr Ar. Günahkarlık, kötülük, sefihlik. Krş. fucura

f. (anvāʿ-ı fisḳ u fucūr) 19b/8

[=1]

fucura Ar. Aşağılık, sefihlik yapan erkekler.

f. (küffār u fucura) 42a/4

[=1]

fuḥş Ar. Fuhuş.

f. u duş-nām 152a/14

[=1]

fuḳarā Ar. Yoksullar, fakirler, avam.

f. 5a/17, 13a/4, 47b/2, 74b/16, 78b/4, 89b/12, 89b/15, 108b/1, 113b/5, 152a/16, 154b/15

f. (raʿāyā u fuḳarā) 113b/4

f. allıda (ʿāmma-ı fuḳarā) 139b/3

f. amvālı 12b/3

f.+dın 79b/5

f.+ġa 64b/2, 86a/6

f. ḫālı 155a/3

f.+lar 64a/4, 85b/10

f.+nıñ 90a/15

f.+nı (raʿāyā u fuḳarā) 23b/2

f. u ʿacaza 75b/6
f. u mesākīn 93a/1, 97b/17, 134b/13, 137b/1
f. u raʿāyā 65a/6, 99b/17, 99b/7, 105a/10, 105a/15, 115a/7, 137b/17
[=34]

fulad (< pūlād) Far. Çelik.
f. 66b/8
[=1]

Fulad k.a. Cengiz Han'ın torunlarındandır.
f. (Témür Şayḫ ibn Ḥācī Tüli ibn ʿArab Şāh ibn Fulad ibn Mengü Témür ibn Badaḳul ibn Cüci Buḳa ibn Bahādur Ḫan ibn Şıban Ḫan ibn Cüci Ḫan ibn Çingiz Ḫan) 44b/8
[=1]

Fulad Ġāzī Ḫan k.a. Buhara sultanlarından Sefer Sultan'ın oğlu, Elbars Sultan'ın torunudur. Yadigar Han'dan sonra padişah oldu. Bir süre sonra azledildi. Yerine tekrar Yadigar Han getirildi. Krş. Fulad Ġāzī Sulṭān
f. 82b/7
f.+nı 82b/11, 83a/1, 83a/3
[=4]

Fulad Ġāzī Sulṭān bk. Fulad Ġāzī Ḫan
f.+nı 132a/9, 132b/8
[=2]

Fulad Sulṭān k.a. Akatay Han'ın oğludur.
f. 50b/11, 51a/13, 76b/2
f. (Bābā Sulṭān ibn Fulad Sulṭān ibn Aḳaṭay Ḫan) 54b/9
f. bile 54a/4
f.+nı (Ḥamza Sulṭān ibn Fulad Sulṭān) 54b/10
[=6]

Fulad Töre k.a. Kazakların ileri gelenlerindendir. Şir Gazi Han'a itaat etmiştir.
f. 66b/17
[=1]

funūn Ar. Teknikler.
f.-ı mubārazat 132a/4
[=1]

Furḳān Ar. Kur'an-ı Kerim.
f.-ı Ḥamīd 137b/1
[=1]

furṣat Ar. Fırsat; an, uygun an, zaman.
f. 57b/15, 100a/6
f. (bir néççe furṣat) 24b/14, 47a/6, 91a/5
f. (sarmāya-ı furṣat) 142a/7
f.-ı şurb-ı mul 150a/12
f. bér- 35a/12, 145a/8
f. bol- 93a/12
f.+da 15b/14, 37b/17, 54b/9, 63b/3, 68b/17, 75a/5, 97b/4, 108a/17
f.+dın soñ 98b/2
f.+dın soñra 34b/16
f.+dın soñra (az furṣat) 47a/15, 64a/3, 120b/5

f.+dın soñra (bir néçe furṣat) 51b/10
f.+ġaça 12b/10
f.+ıda 155a/1
f.+ını 142a/6
f.+ıñızġa 155b/5
f.+nı muġtanım bil 27a/5
f. öt- 131b/13
f. tap- 16a/15, 16a/3
[=32]

furūd Far. Alçak, adi.
f. ol- 82a/4
[=1]

furūġ Ar. Işıltı, parıltı, ışık.
f.-ı davlat 97a/5
[=1]

fuṣaḥā Ar. Güzel ve düzgün konuşanlar.
f. 3b/2
[=1]

futūḥāt Ar. Fetihler.
f.-ı nā-mutanāhī 2b/10
f.+ıda 70b/4
f.+ımız bile 8b/10
f.+ı (ḥālāt u futūḥāt) 156a/14
f.+ı (taḥkiyye-i futūḥāt) 96b/5
f. u kerāmat 57a/14
[=6]

futuvvat Ar. Yiğitlik.
f.+da (muruvvat u futuvvat) 52a/7
[=1]

fuyūżāt Ar. Feyizler, bereketler, bolluklar
f.-ı ılāhī 2b/9
[=1]

fużalā (< Ar. fużalāʾ) Faziletliler, üstünler.
f. 4b/13, 154a/3
f. (ʿulamā u fużalā) 43b/5, 70a/5, 97b/16
f. (zubdatu'l-fużalā) 65b/15
f.-yı nām-dār 153a/1
f.+dın 70b/3
f. durur (mesken-i fużalā) 135a/14
f.+ġa 93a/1
f.+nıñ (ʿulamā u fużalā) 134b/6
f.+sınıñ 70b/6, 77a/14
f. u şuʿarā 74b/8, 133a/3
[=15]

fuzūn Far. Fazla, çok.
f. 6a/17, 53b/10
f. bol- 13b/15, 40a/17
f. érdi 29b/2
[=5]

fülk Ar. Gemi, sandal, kayık.
f.+i (felek fülki) 21a/5
[=1]

G - Ġ

gāh Far. Bazen, kimi zaman, ara sıra. Krş. gāhā, gāhī, gehī
g. 2a/5, 4b/11, 4b/12
g. gāh 90a/10, 90a/11
[=5]

gāhā Far. Bazen, kimi zaman, ara sıra. Krş. gāh, gāhī, gehī
g. 36b/1, 129a/6
[=2]

gāhī Far. Bazen, kimi zaman, ara sıra. Krş. gāh, gāhā, gehī

g. 15b/5, 15b/6, 135a/2, 140a/7, 140a/8

[=5]

ġaddār Ar. Zalim, acımasız.

g.+dın (felek-i ġaddār) 33a/13

g.+nıñ (felek-i ġaddār) 4b/15

[=2]

ġafara'llāhu taʿālā sayyiāti aʿmāli-hi ve tacāvaza ʿani'ş-şādirāti afʿālih Ar. "Allah onun işlerindeki kötülükleri bağışlasın ve onun hareketlerinden çıkanlara cevaz versin." anlamında bir dua ibaresi.

g. 4b/5

[=1]

ġafara'llāhu ẕunubah ve satara ʿuyūbah Ar. "Allah onun günahlarını bağışlasın ve ayıplarını gizlesin." anlamında bir dua ibaresi.

g. 122a/15

[=1]

ġāfil (< Ar. ġāfil) Habersiz, gafil.

g. bol- 15a/14, 18a/5

g. érmes 18a/15

g. érür 150b/9

g. ol- 33a/2

g. tap- 32b/16, 54b/11, 89a/1, 91b/15

[=9]

ġāfılraḳ Daha gafil, daha habersiz

g. tap- 150b/5

[=1]

ġaflat Ar. Dikkatsizlik, dalgınlıklık, habersizlik.

g. bile 90b/10

g. bolur (sar-mast-ı ġaflat) 143a/16

g.+ı 18a/8

g.+nıñ 143a/11

g. u kāhıllıġ 143a/9

[=5]

ġalaba Ar. Üstün gelmek, yenmek, bozmak; çokluk, bastırmak, yeğin olmak.

g. 21a/6, 35b/3, 79b/8, 126b/14

g.-ı ḫavāṭır 121a/4

g.-ı tamām 118a/10, 120a/6, 123a/9, 126b/5

g. bile 148a/9

g. ḳıl- 78a/5, 102a/3, 120b/5

g.+sıdın 7a/4, 59b/17, 93a/17, 105b/9

g.+sı (şafrā ġalabası) 152b/7

[=18]

ġālıb (< Ar. ġālib) Galip, üstün gelmiş.

g. bol- 12b/11, 28b/16, 51a/6

g. durur érdi 69b/16

g. érdi 128b/13

g. kél- 25a/11, 28a/2, 28b/2, 35b/1, 59b/8

g. ol- 7a/15

g. u muẓaffar 102a/7

[=12]

ġalla Ar. Mahsul geliri, ekin, gelir.
g. 48a/3, 73a/11, 73a/13, 133b/13
g.+sıġa 124b/15
[=5]

ġallā (< Ar. ġalāʾ) Yüksek kıymet, pahalılık.
g. (ḳaḥṭ u ġallā) 86a/4, 105a/15

ġam (< Ar. ġamm) Keder, üzüntü.
g. (āvā-yı ḳānūn-ı ġam) 65a/14
g. (mıḥnat u ġam) 7a/14
g. (né ġam) 38a/16, 129a/13, 129a/17
g. (zengī-i ġam) 102b/2
g.-ı yatīm 62b/11
g.+dur (cā-yı ġam) 19a/13
g.+ġa bat- 153b/3
g.+ıda 46a/10
g.+ıdın (uyḳu ġamı) 109b/1
g.+ñıznı yé- 46a/9
g. ur- (naştar-ı ġam) 153a/15
[=13]

ġam-engīz Far. Acı, üzüntü veren.
g. 92a/14
[=1]

ġam-farsā Far. Üzüntü bırakmayan.
g. ḳıl- 142a/7
[=1]

ġam-fazā Far. Üzüntü artıran.
g.+ġa (manā-ı ġam-fazā) 7a/10
[=1]

ġam-ḫāna Far. Hüzün ve tasa yeri.
g.+sınıñ 4b/3
[=1]

ġam-parvar Far. Üzüntülü, mükedder.
g. érdi 4b/11
[=1]

ġamza Ar. Süzgün bakış.
g. birle 77b/1
[=1]

ġanāyım (< Ar. ġanāʾim) Ganimetler.
g. 47a/1, 110a/3
g.-ı bısyār 48b/6, 60b/3, 67a/7, 68a/6, 71b/5
g.-ı farāvān 38a/14, 59b/11
g.-ı keşīre 110a/2
g.-ı mā-lā-kelām 30a/6
g.-ı mavfūr 67a/16, 113a/6
g.-ı tamām 60a/1
g. atı 52b/15
g. bile (amvāl u ġanāyım) 60a/8
g.+nı 28a/11
g. u amvāl 64b/16
[=18]

ġanī Ar. Zengin.
g.+larġa 6b/13
[=1]

ġanīmat Ar. Ganimet.
g. bil- 100a/6, 142a/6
g. tüş- 28a/9
[=3]

ġār (< Ar. ʿār) Utanma.
g.+ġa 126b/12
[=1]

ġarāmat-heneggāma Far. Nazik, ince veya hoş ses ya da gürültü.
g. (ḫāma-ı ġarāmat-heneggāma) 138a/10

[=1]

ġārat Ar. Yağma.

g. (nahb u ġārat) 38b/9, 127a/10, 127a/16

g. bile (ḳatl u ġārat) 27b/14

g. ét- 72a/17

g.+ġa (ḳatl u ġārat) 148a/7

g.+ıdın 5a/16, 33a/14, 109a/17

g.+ıġa 99b/7

g. ḳıl- 48a/7, 60b/13, 90b/6, 101a/14, 121b/7, 137b/16

g. ḳıldur- 121a/9

g. ḳıl- (tārāc u ġārat) 109a/8

g. u ḳatl-ı ʿām 39b/1, 39b/10

[=20]

ġārat-gar Far. Yağmacı.

g.+ıġa 107a/11

[=1]

ġarāyıb (< Ar. ġarāʾib) Gariplikler, tuhaflıklar.

g. (umūr-ı ġarāyıb) 10b/13

[=1]

ġaraż Ar. Maksat, kasıt, amaç. Krş. al-ġaraż, ġarraż

g. 2b/6, 8a/15, 13a/12, 68a/9, 93b/15, 140b/2

[=6]

ġarb Ar. Batı.

g. 109a/3

g.+ıda 74a/14

g. u şarḳ 126b/8

[=3]

ġarbī Far. Batı, batı ile ilgili.

g. 128b/2

[=1]

ġārıb (< Ar. ġārib) Batan, gurub eden.

g. ḳıl- 75b/17

[=1]

ġarīb Ar. Tuhaf, garip, acaip. Krş. ġarība

g. 43b/8, 132a/2

g. (gīr u dār-ı ġarīb) 120b/10

g. (muḥārabāt-ı ġarīb) 148b/6

[=4]

ġarība Ar. Tuhaf, garip, acaip. Krş. ġarīb

g. (muṭāyabāt-ı ġarība) 62a/13

g. (umūr-ı ġarība) 10a/1

[=2]

ġarīḳ Ar. Boğulmuş.

g. ḳıl- 21b/12

[=1]

ġarīzī Far. Yaradılışa ait, içgüdüsel.

g.+sı (cubn ġarīzīsı) 69b/15

[=1]

ġarḳ Ar. (Suda) Boğulma, batırma.

g. 126b/9

g.-ı daryā-yı nıʿmat 98a/1

g.-ı ḫūn-āb 27b/6

g. bol- 21a/12, 23a/3, 88b/10

g. ét- 69a/12

g. ḳıl- 8a/1

[=8]

ġarrā (< Ar. ġarrāʾ) Parlak, beyaz, şaşaalı.

g. (şarīʿat-ı ġarrā) 134b/7

g. (tamhīd-ı ḳavānīn-ı ġarrā) 137b/3

g.+nıñ (şarīʿat-ı ġarrā) 136a/10

g.+nı (şarīʿat-ı ġarrā) 43b/5

[=4]

ġarraż (< Ar. ġaraż) bk. ġaraż

g. 2b/4

[=1]

ġāşıya bar-dūş Far. İtaatkâr.

g.+ı (ġulām-ı ġāşıya bar-dūş) 95a/12

[=1]

ġavāmıż (< Ar. ġavāmiż) Anlaşılması zor hakikatler, ince ve derin meseleler.

g.-ı rısālat 22a/12

[=1]

ġavāyat Ar. Hata yapma, aldatılma.

g. ḳıl- (āvvāra-ı ṣaḥārī-ı ġavāyat) 122a/4

[=1]

ġavġā Far. Savaş, kavga.

g.+sıda 92a/5, 96a/16

[=2]

ġavş Ar. Yardım edici, medet verici.

g.+u'l-aʿẓam 70a/13, 89b/8, 108a/8, 120b/8, 137a/6

[=5]

ġavvāṣ Ar. Dalgıç, dalış yapan.

g. érür 3a/7

g.+ı 4a/13

[=2]

ġāyat Ar. Son, çok, son derece.

g. 33b/10, 35b/1, 62b/7, 66b/6, 127b/8, 152b/8

g.-ı ʿacz 124b/4

g.-ı calālıyyat 2a/14

g.-ı cān-sıpārlıġ 104a/11

g.-ı inkisār 7a/6

g.-ı kerem 124b/8

g.-ı naşāṭ 62b/3

g.-ı şafḳat 138a/16

g.-ı şarārat 124a/17

g.+da 105b/8

g.+da durur 12a/14

g.+da durur érdi 39b/6, 89b/12, 134b/1

g. içre 114b/12

[=20]

ġayb Ar. Gözle görülmeyen, gizli.

g.+ı (saroş-ı ġayb) 9a/6

[=1]

ġaybat Ar. Başka yerde bulunmak, hazırda bulunmamak.

g.+ıda 74b/1, 94b/9

[=2]

ġāyıb (< Ar. ġā'ib) Ortada görünmeyen, kayıp.

g. ol- 75b/17

[=1]

ġāyıbāna Far. Görmeden, görmemiş bir şekilde.

g. 46a/16, 141a/6

[=2]

Ġāyıb Bahādur k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır.

g. 100b/5

[=1]

Ġāyıb Ḫan k.a. Bahadur Han'ın oğludur. Önceleri İran şahı

Nadir Şah'ın yanında idi. Horaz Beg, onu Şah'tan aldı ve Harezm'de han ilan etti. Ancak memleketin yönetimi Horaz Beg'in elinde idi. Ancak bir sebepten dolayı Horaz Beg'i öldürünce yönetimde tek başına söz sahibi oldu. Çok zalim bir handı. Krş. Ġāyıb Sulṭān

g. 74b/11, 75b/16, 75b/2, 77b/17, 96b/17

g. (ʿAbdu'l-aziz Ḫan ibn Ġāyıb Ḫan) 80b/2

g. (Cahān-gīr Ḫan ibn Ġāyıb Ḫan) 79a/15

g.+da 75a/1

g.+dın 76a/7

g.+dın soñra 97a/10

g.+nıñ 77b/15, 81b/10, 96b/10, 104b/11

[=14]

Ġāyıb Parvānçı k.a. Şir Gazi Han'ın adamlarından Eş Muhammed Biy tarafından Uşak Uruk'un yardımına gönderildi. Bu yüzden Ak Kale'de Şir Dalı ile birçok kez savaştı.

g. 69b/8

g.+nı 69b/4

[=2]

Ġāyıb Sulṭān bk. Ġāyıb Ḫan

g.+nı 74b/2

[=1]

ġayr Ar. Başka; yabancı; olmayan, değil.

g. (mahāmm-ı ġayr-ı mülkiyye) 136a/13

g.-ı maʿmūr 75a/9

g.-ı mülk 99b/6

g.-ı mülkiyye 115a/6, 134b/11

g.+dın 77b/4

g.+ı 141b/17

[=7]

ġayr-ı ẕālik Far. Bundan başka, bunların dışında.

g. 30a/13

[=1]

ġayrat Ar. Dikkatle ve sebatla çalışmak, çabalamak; kıskanmak, çekememek.

g. 52b/12

g.-ı bahışt 65b/5

g.-ı bahışt-barīn 8b/8

g.-ı firdavs-ı rıżvān 103b/14

g.+da (hımmat u ġayrat) 47b/5

g. étegi 101a/6

g. ḳıl- 87b/8, 109b/10

[=8]

ġayru-hum Ar. Onlardan başka, onların dışında.

g. 76b/4, 107a/13, 120a/11, 122a/6, 124a/6, 131a/16

g. bile 130a/17

g.+ġa 124b/9, 130b/3

[=9]

ġayru-humā Ar. O ikisi dışında, o ikisinden başka.

g.+nıñ 141a/1

[=1]

ġayruh Ar. Ondan başka, onun dışında.

g.+nı 122a/11

[=1]

ġayūr Ar. Çok çalışkan, hamiyetli.

g. u ẓālım-tabʿ 75b/4

[=1]

ġāza Far. (Yüz için) Allık.

g.+sıdın 3a/5

[=1]

ġażab Ar. Hiddet, kızgınlık, kahr.

g. 129b/15

g.-ı nā-mutanāhī 40b/3

g. ét- (ḳahr u ġażab) 115a/11

g.+ınıñ 144b/11

g.+ı (ātaş-ı ġażab) 121b/7

g.+ı (nīrān-ı ġażab) 126a/17, 131b/3

g.+ı (şuʿla-ı ġażab) 116a/7

[=8]

ġażabnāk Far. Hiddetli, kızgın.

g. bol- 88a/12, 115b/17

g. bol- (ḳahr u ġażabnāk) 60b/8

g. bol- (muşaddad u ġażabnāk) 47b/1

[=4]

ġazal Ar. Lirik şiir, gazel.

g. 103b/11

g.-ı badīha 62b/8

g.+nı 62b/9

[=3]

ġazāl Ar. Ceylan.

g.+ıġa (Çīn ġazālı) 26a/8

ġazāt Ar. Muharebe, düşmana kasdetmek, cenk etmek.

g. 19b/10, 53a/11

g.+ıda 92b/15

g.+ıdın soñra 67a/13

g.+ıġa 92b/13, 92b/6

g. ḳıl- 52b/17, 89a/11, 91a/16

g. üçün 46b/17

[=10]

ġāzī Ar. Savaşmış, gaza yapmış.

g.+lar 67a/7, 71b/5, 72a/11

g.+larnı 67a/16

g.+larnıñ 67b/1

[=5]

Ġaznīn y.a. Gazne şehri. Bugün Afganistan sınırları içindedir.

g. 41a/2

g.+nı 29a/13

[=2]

ġazv Ar. Savaşmak, küffarla cenk etmek, cihat.

g. u cıhād 27b/11

[=1]

gedā Far. Dilenci, fakir, yoksul, kimsesiz.

g. 40b/1, 86a/11, 89b/1

g.+larġa 114a/10

g.+nı 9a/8

g.+sın 62b/3

[=6]

Gedāy Bahādur k.a. Mankıt'ın ileri gelenlerindendir. Muhammed Emin Inak'a başkaldırdı. Ancak

korkusundan Mankıt'ı terkedip Buhara'ya gitti.

k. 133b/5, 134a/7

[=2]

Gedāy Ḫ(v)āca İşen k.a. Avaz Inak zamanında yaşamış bir şeyhtir. Hoca Eli'de oturmaktaydı. Yahşılık Biy, Hoca Eli'nde halk tarafından linç edilmekten kurtulmak için çocuklarıyla birlikte onun evine sığındı.

k. sallamahu'llāh 142b/10

[=1]

gedāyī Far. Bir dinleci, bir fakir.

g. 7a/10, 153b/10

[=2]

gehī Far. Bazen, kimi zaman, ara sıra. Krş. gāh, gāhā, gāhī

g. 57b/5, 57b/6, 57b/6

[=3]

gelle Far. Sürü.

g. çofanı 99b/9

[=1]

genc Far. Hazine.

g. saç- 8a/4

[=1]

Gence y.a. Kuzey Azerbaycan bölgesinde büyük bir şehir.

g. üsti 71b/6

[=1]

gencīne Far. Hazine.

g.+si dék 135a/16

[=1]

gencver Far. Hazinedar.

k.+i 89a/17

[=1]

Gendüm-kān y.a. Hive'nin 2 km. doğusundaki bir yer adı.

g. 118a/15

g.+ġa 58b/9

g.+nıñ 74a/14

[=3]

Geniges kv.a. Özbeklerin bir boyudur. Nöküzlere katılmıştır. Bu halkın yaşadığı kaleye de Geniges denir.

g. 59a/6, 143b/13

[=2]

Geniges Amān Ḳulı Biy k.a. Geniges boyundandır. Askerleriyle Muhammed Emin Inak'a katılmıştır.

g. 100b/4

[=1]

ger Far. Eğer,. Krş. eger, er

g. 8b/4, 9b/2, 19b/2, 19b/2, 51b/2, 51b/2, 62a/10, 63b/7, 90a/1, 94a/3, 95a/10, 103b/12, 136b/6, 150b/7

[=14]

Gerāy k.a. Şıban Han'ın bir kölesinin adı.

G. 92a/5

[=1]

Gerāy Biy k.a. Munis'in büyük dedelerindendir.

g. (ʿAvaż Mīr-āb ibn Şīr Muḥammad Mīr-āb ibn Éşim Biy

Mīr-āb ibn Ḥasan Ḳulı Atalıḳ ibn Oraż Muḥammad Bekevül ibn Davlat Biy ibn Gerāy Biy ibn Muḥammad Cān Ṣūfī Biy-i Yüz) 156a/9
[=1]

gerçi Far. … ise de, her ne kadar, … olsa da. Krş. egerçi
g. 4b/13, 8b/15, 16b/5, 32a/14, 74b/10, 155a/4
[=6]

gerd Far. Toz toprak.
g. 7b/2, 27b/2, 77b/6
g.-i bıdʿatī 40b/9
g.-i rāh 6a/4
g.-i vaḥşat 116a/3
g. ara 27b/2
g.+i 88b/6, 129b/16
g.+niñ 11b/4
g. u ḳan 77a/17
[=11]

Gerd y.a. İran'da bir bölge adı.
g. kenārı 42a/13
[=1]

gerdān Far. Dönen, dönücü.
g. eyle- 2a/4
g.+ġaça (çarḫ-ı gerdān) 53b/2
[=2]

gerden-keşlik Asilik, isyan, başkaldırma.
g. ḳıl- 102a/13
[=1]

gerdiş Far. Dönüş.
g. (zamān-ı gerdiş) 150b/6
g.-i davrān 50b/6
g.-i muḫtalıf 32a/3
[=3]

gerdnāk Far. Tozlu, topraklı.
g. bol- 54a/1
[=1]

gerdūn Far. Felek, dünya; dönen, dönücü.
g. 5b/2, 7b/14, 8a/2, 27b/2, 96b/4
g. (farzand-ı gerdūn) 2a/4
g.+ġa 130a/1
g.+ġa (çarḫ-ı gerdūn) 151a/6
g. ḳulaḳı 120b/11
g.+nı (aṭlas-ı gerdūn) 97b/8
g. Zālı 11b/14
[=11]

gerdūn-dar-gāh Far. Felek gibi yüce saraylı.
g. (pād-şāh-ı gerdūn-dar-gāh) 5a/4
g. (sulṭān-ı gerdūn-dar-gāh) 53a/13
[=2]

gerdūn-fiken Far. Feleği kıran.
g. 88b/10
[=1]

gerdūn-ıḥtışām Far. Felek gibi görkemli.
g.+ıdın (ḫavāḳīn-ı gerdūn-ıḥtışām) 10a/14
[=1]

gerdūn-ıştıbāh Far. Felek gibi yüce.
g. (dar-gāh-ı gerdūn-ıştıbāh) 7a/4

g.+ıġa (dar-gāh-ı gerdūn-ışţıbāh) 40b/11

[=2]

gerdūn-masāḥat Far. Felek kadar geniş.

g.+ı (sāḥat-ı gerdūn-masāḥat) 53a/15

[=1]

gerdūn-sarīr Ar. Felek tahtlı, tahtı felek olan.

g. 11a/1

[=1]

gerdūn-tuvān Far. Çok güçlü, çok cesur.

g. 1b/2, 37b/3

g. (aʿlā-ḫāḳān-ı gerdūn-tuvān) 155b/16

g. (ḫān-ı gerdūn-tuvān) 60b/17, 61a/15

g. (Ḥażrat-ı aʿlā-ḫāḳān-ı gerdūn-tuvān) 66a/7

g.+dın (umarā-yı gerdūn-tuvān) 135a/1

g.+ġa (Ḥażrat-ı sulṭān-ı ṣāḥıb-ḳırān-ı gerdūn-tuvān) 118a/16

g.+ın (avlād-ı gerdūn-tuvān) 146a/17

g.+nıñ (ḫāḳān-ı gerdūn-tuvān) 83b/11

g.+nıñ (Ḥażrat-ı aʿlā-ḫāḳān-ı gerdūn-tuvān) 83b/15

[=11]

germ Far. Sıcak.

g. (ḥarb-ı germ) 5b/13, 12b/8

g. bol- 129b/14

g. érdi 37b/12

[=4]

gevher Far. Elmas, mücevher; öz. Krş. guhar, güher

g. 9a/11

g.-i durc-ı ʿışmat 80a/1

g.-i nā-sufta "Delinmemiş, tüm inci" 1b/5

g.-i raḫşān 84b/3

g.-i raḫşanda 35a/6, 95a/13

g.+i 5a/5

g.+i (vafā gevheri) 13a/13

g.+i bile 3b/2

g.+i dururlar 3b/9

[=10]

gevher-afşān Far. Mücevher saçan, çok değerli.

g. 8a/11

[=1]

gevher-afşānlıġ Far. Mücevher dağıtma durumu.

g. ḳıl- 68b/12

[=1]

gevher-bār Far. İnci yağdırma, inci yağması.

g. ḳıl- 136a/2

[=1]

gevher-faşān Far. Mücevher saçan, çok değerli.

g. 24a/8

[=1]

gezend Far. Aksilik.

g.+i 95b/17

[=1]

ġınā (< Ar. ġināʾ) Zenginlik.

g. ahlı 30b/4
[=1]

ġırīv Far. Haykırış, çığlık.
g.-ı āfarīn 148b/7
g. kop- 111b/6
[=2]

ġıyāṣu'l-mülki ve'd-dīn Ar. "Din ve mülkün yardımcısı" anlamında övgü ifadesi olarak kullanılır.
g. 155b/15
[=1]

gīhān-pūy Far. Dünyayı araştırma, dünyayı koşma.
g. bile (mevkeb-i gīhān-pūy) 66b/9
g.+ı (mevākib-i gīhān-pūy) 10b/7
[=2]

gil Far. Çamur, çamurlu.
g. (pā-yı gil) 62a/8
[=1]

gird-āb Far. Suların dönerek çukurlaştığı yer, girdap.
g.+ıda 21a/12, 21a/5
g.+ıda (Amuya gird-ābı) 68a/13
g. ḳıl- (ġurḳa-ı gird-āb) 32b/4
[=4]

giriftār Far. Yakalanmış, tutulmuş, müptela.
g. bol- 56a/17, 133b/14, 134a/3, 139b/10, 148b/15
g. ét- 40b/16
g. ḳıl- 27a/11, 40b/16
g. ḳıl- (sazāvār u giriftār) 133a/1
[=9]

giriftārī Far. Yakalanma, tutulma.
g. ḳıl- 2b/15
[=1]

girih-gīr Far. Dolaşık.
g.+ler (mavc-ı girih-gīr) 53b/11
[=1]

gīr u dār Far. Savaş, kargaşa, kavga.
g.-ı ġarīb 120b/10
[=1]

giryān Far. Ağlayan.
g. 101a/6
[=1]

Gīv k.a. İran mitoloji kahramanlarından Güderz'in oğludur.
g. dék 120a/15
[=1]

giyāh Far. Bitki, taze ot. Krş. giyeh
g. 5b/10
[=1]

giyeh bk. giyāh
g.+din (zahr-ı giyeh) 115b/15
[=1]

ġonça Far. Açmamış tomurcuk, gonca.
g.-ı nastarān 150a/15
g.-ı nav-şüküfte 1b/5
g. aġzın 2a/6
g.+sı 150a/13
[=4]

ġonça-küşāylıḳ Açılmış gonca olma durumu.
g.+ıdın 3a/16
[=1]

goş-māl Far. Azar, cezalandırma.

g. 40a/17, 148b/11
g.-ı ʿaẕīm 137b/16
g.-ı balīġ 145b/11
g.+ı üçün 115b/17, 143b/9
g.+ı üçün (taʾdīb u goş-māl) 140b/9
[=7]

Göklen kv.a. Bir Türkmen boyu.
g.+din 48a/1
g.+din érdi 52b/7
[=2]

gör Far. Mezar.
g. (maḥbas-ı gör) 23b/7
[=1]

göşe Far. Köşe.
g. 9a/16, 9a/17
g.-i ʿafv 5b/15
g.-i ḫumūl 142a/17
g.+de 9a/16
g.+ġa 26b/13
g.+side (ınzıvā göşesi) 32b/2
g.+sin 8a/8
[=8]

göşe-nişīnlik Köşesine çekilme, inziva hayatı sürme.
g. 93a/3
[=1]

göşelik Köşelik.
g. 9a/17
[=1]

göşt Far. Et.
g.+in 79b/1
g.+ini 105b/17
g.+in (balıḳ göşti) 19a/15
g.+i (éşek göşti) 105b/9
g.+lerin 106a/1
[=5]

göyā Far. Güya, sanki. Krş. göyiyā
g. 135b/12
[=1]

göyiyā Far. Güya, sanki. Krş. göyā
g. 86a/4, 88b/9, 150b/2
g. kim 7b/11
[=4]

ġubār Ar. Toz.
g. 7a/12
g.-ı fitna 115b/11
g.-ı ıdbār 127a/7
g.-ı ẓulm 40b/9
g.+ı 116a/3
g.+ıdın 2b/9, 3b/12
g.+ıġa 109a/1
g.+ın 133a/14
[=9]

ġubārī Far. Bir toz.
g. 111a/13
[=1]

ġulām Ar. Kul, köle.
g.-ı ġāşıya bar-düş 95a/12
g.-ı māh-rū 30b/3
[=2]

Ġulām Bahādur k.a. Ebülgazi Han zamanında Türkmenlerin serdarlarından biri idi. Ebülgazi Han tarafından hile ile öldürüldü.
g. 59a/15
[=1]

ġulġul Far. Kargaşa. Krş. ġulġula
g.+ıdın 111a/10
[=1]

ġulġula Far. Kargaşa, bağrışıp çağrışma, gürültü. Krş. ġulġula
g.-ı taḥsīn 148b/7
g.+sıdın 143a/12
g.+sın 149b/15
[=3]

ġulū Far. (Birçok kez) Çok kuvvetli şekilde vurmak, darbetmek.
g.+sıdın 142b/12
[=1]

ġuluv (< Ar. ġuluvv) Ayaklanma, taşkınlık, saldırı, hücum.
g. ét- 4b/17
[=1]

Ġūr y.a. Muhtemelen Gürcistan yakınlarında bir bölge. Metinde daha çok Gürcistan ile birlikte kullanılmaktadır.
g. 29a/11, 29a/4
g.+nı 29a/8
g.+nıñ taġları 29a/5
[=4]

ġurāb Ar. Karga.
g.+nı 16a/8
[=1]

ġurabā (< Ar. ġurabāʾ) Garipler, miskinler.
g.+lar 85b/11
[=1]

ġurbat Ar. Gariplik, miskinlik.
g. (āvāra-ı ġurbat) 128a/13
g. (āvvāra-ı ġurbat) 10b/9
g. (mıḥnat-ı ġurbat) 124a/15
g. ara 50b/7
g.+da (daşt-ı ġurbat) 10b/5
g. u musāfarat 107a/7
[=6]

Ġurcıstān y.a. Gürcistan.
g. 29a/4
g.+dın 29a/11
[=2]

ġurḳa Ar. Çok nemli, neme doymuş yer.
g.-ı baḥr-ı ḫabar 7b/1
g.-ı gird-āb 32b/4
g. ḳıl- 154b/11
[=3]

ġurra Arap aylarının ilk günü. Krş. fī-ġurra
g.-ı ẕu'l-ḥıcca 83b/4, 152b/17
g.+sı 97b/1
[=3]

ġurrān Far. Gürleyen.
g. peleng 100b/8
[=1]

ġurranda Far. Şiddetle gürleyen.
g. 4a/14
[=1]

ġurrat-gāh Far. Beyaz olma, parlaklık; bir şeyin en mükemmeli.
g. (güher-i ġurrat-gāh) 18a/11
[=1]

ġurūb Ar. Batış.
g. 50b/15
g. ḳıl- 31b/15, 36a/13
[=3]

ġurūr Ar. Mağrurluk; aldanış.
g. 97a/13
g.+ıdın 138a/8, 138b/4
g. u ma'yūs 58b/11
[=4]
ġusl Ar. Yıkanma, gusul.
g. bér- "Cenazeyi yıkamak" 17a/5
[=1]
ġuṣṣa merg Far. Ölecek kadar üzüntü, tasa ya da kaygı.
g. ḳıl- 42b/14
g. ol- 42b/12
[=2]
Ġuz k.a. Yafes'in oğludur. Bk. Yāfaṯ
g. 23a/7
g. bile 23b/1
[=2]
güstāḫ Far. Kendini beğenmiş, küstah.
k.+larġa 152a/5
[=1]
güstaḫlıġ Küstah olma durumu.
k.+ların 138b/17
[=1]
guhar Far. Elmas, mücevher. Krş. güher, gevher
g.+ġa 7a/11
[=1]
gün-ā-gün Far. Rengârenk.
g. 4b/15, 8b/11, 33b/11, 54a/17
g. (ınḳılāb-ı gün-ā-gün) 96b/4
[=5]
Güş k.a. Ham'ın oğludur. Bk. Ḥām
g. 22b/10, 22b/6
[=2]
güş-tāb Far. Ceza, azarlama.
g. bér- 26a/9
[=1]
güyā Far. Konuşma, konuşturma.
g. ḳıl- 2b/11, 9a/10
[=2]
guzīr Far. Derman, çare.
g.+ġa 52a/5
[=1]
güher Far. Elmas, mücevher. Krş. guhar, gevher
g.-i ġurrat-gāh 18a/11
g. dék 82a/17
g.+ini 2b/14
g. saç- 8b/16
[=4]
güher-keş Far. Elmas işlemeli, mücevher kakmalı.
g. 7b/12
[=1]
gül Far. Gül.
g. (dasta gül) 62b/10
g. (reng-i gül) 11a/7
g. (vaḳt-ı gül) 150a/11
g.-i bāġ-ı davlat 34b/5
g. dék 154a/8
g.+i 53b/9, 150a/14
g.+in 150b/1
g.+leri 23a/13
g. ü rayḥān 2a/11
[=10]
gül-çahra Far. Gül yüzlü.
g. 77a/10

g. ḳızlar 63a/13

[=2]

gül-dasta Far. Gül demeti.

g.-ı naẓm u sunbul 8b/7

[=1]

gül-gūn Far. Gül renkli.

g. (ʿārıż-ı gül-gūn) 77b/6

g.+ınıñ (ruḫ-sār-ı gül-gūn) 77a/8

[=2]

gül-rūy Far. Gül yüzlü.

g.+lar 26b/11

[=1]

Gülbān Bāġ y.a. Hive'nin 8 km. doğusunda bir yer.

g.+da 110b/8

g. ḳaryası 106a/2

g. köli 113a/10

[=3]

gülbün Far. Gül ağacı, güllük.

g.+iniñ 4a/8

[=1]

gülistān Far. Gül bahçesi, güllük.

g. 5a/17

g. érdi 154a/1

g.+ı 4a/8, 41b/17, 64b/8

g.+ıdın 1b/5, 95a/9

g.+ıġa 25b/15

g.+ın 7b/6

g.+ınıñ 3a/11

g.+ı bile 81b/12

g.+lar 6b/11, 150a/12

[=13]

gülistān-reng Far. Gül rengi, pembe.

g. 6b/10

[=1]

gülşen Far. Gül bahçesi.

g. 2a/11, 3a/16, 81b/16

g.-i ḫāṭır 121b/6

g.-i naʿīm 62b/11

g. ét- 151a/14

g. eyle- 154a/14

g.+ıġa 43b/2

g.+idin 53b/9

g.+in 32b/3

[=10]

Gülşen-i Iḳbāl Seyyid Muhammed Ahund tarafından yazılan bir tarih kitabıdır. Metinde bu kitabın daha çoğaltılmadan bazı kıskançlar tarafından imha edildiği ifade edilmektedir.

g. 70b/4

[=1]

gülşen-pardāz Far. Gül bahçesi yapan.

g.+ı 99b/11

[=1]

gülzār Far. Gül bahçesi.

g. (reşk-i gülzār-ı ayet) 116a/14

g. (reşk-i gülzār-ı ıram) 81b/12

g. (reşk-i gülzār-ı ʿıllıyyīn) 8b/7

[=3]

güm-rāh Far. Yoldan çıkmış.

g.+ġa 122a/14

[=1]

güm-rāhlıġ Yoldan çıkma durumu.

g. 123b/10

[=1]

gümān Far. Zan, tahmin, şüphe.

g. eyle- 122a/14
g. ḳıl- 13a/12, 30a/2, 97b/15, 141a/13, 145b/3
g. tart- 117a/17
g. yoḳ 117b/1
[=8]

günāh Far. Günah, suç.
g. (ahl-ı günāh) 6a/1
g.-ı bī-andāza 13a/3
g.+ın 47b/14, 50a/2, 113b/6, 118a/5
g.+ı bile (köh-i günāhı) 12b/17
g. ḳıl- (ʿafv-ı günāh) 13a/7
[=8]

günahkār Far. Günah sahibi, suçlu.
g.+larġa 40b/15
g.+nıñ 73b/1
[=2]

günbeẕ (< Far. günbed) mec. Gökyüzü, felek.
g.+niñ (yeti günbeẕ) 61a/14
[=1]

güncāyış Far. Kapasite, içerme.
g. ḳıl- 109a/15, 145b/12
[=2]

güng Far. Dilsiz, konuşamayan.
g. maḳāl 152b/11
g. u lāl 13b/4
[=2]

gürd Far. Cesur, kuvvetli, kahraman.
g.+ler 126b/10
[=1]

gürg-āşтī Far. Samimiyetsiz barış.
g. ḳıl- 67b/14, 116b/11, 140b/14
[=3]

Gürlen y.a. Amu Derya deltasında Ürgenç ve Şahabad yakınlarında bir yer. Beş Kale'den biridir.
g. 68b/1, 75a/9, 76a/4, 76a/8, 81a/11, 81a/13, 100b/3, 105a/7, 118a/7, 119a/16, 119b/1, 122a/12, 122a/5, 123a/6, 123b/4, 130b/7, 131a/14, 132a/1, 132b/4
g.+de 75a/5, 75b/6, 80a/17, 80b/13, 80b/17, 81a/6, 82b/14, 101b/14, 117a/2, 119b/9
g.+din 81b/1, 82b/16, 108b/6, 123a/8, 128a/5, 132b/3
g.+ge 76b/9, 119b/1, 122a/7
g.+ġa 101b/13, 104b/7, 119b/8, 122a/17, 122b/12, 122b/15, 131a/15, 132a/12
g. Naymanı 117a/6
g.+ni 76b/13, 81a/4, 124b/4
g.+niñ 61b/4, 81a/12, 108b/5, 119b/6, 121b/12, 122b/5, 123b/3, 124b/11, 126a/4, 132a/1
g.+niñ üsti 123a/2
g. Özbegi 76a/3
g. üsti 130b/6, 132b/1
[=64]

gürūh Far. Topluluk, zümre, bölük.
g. 34a/4
g. (gürūh gürūh) 19a/2
g.-ı anbūh 65a/17
g.-ı keşr 130a/3
g.-ı melek 3b/2
g. bol- 61b/4

g. gürūh 19a/2, 34a/4, 67a/16
g.+ı 61b/4, 61b/5, 71b/1
g.+ınıñ 10b/12
g. ḳıl- 59a/3
[=14]

gürūh-ā-gürūh Far. Bölük bölük.
g. 100b/7, 108b/16
[=2]

gürūhī Far. Bir bölük.
g. 10b/4, 16b/13, 127a/13
[=3]

Gür Ḫan k.a. Moğol Han'ın oğlu, Kara Han'ın kardeşidir. Oğuz Han Gür Han'ın kızı ile evlenmiştir.
g. 25b/4
g.+nıñ 26b/3
[=2]

güvāh Far. Tanık, şahit.
g. érür 6a/10
[=1]

Güyük Ḫan II k.a. Dib Bakuy Han'ın oğlu, Alanca Han'ın babasıdır. Babasından sonra tahta geçti. Ölmeden önce yerini oğluna bıraktı.
g. 24a/11
g.+nı 24a/10
[=2]

Güyük Ḫan I k.a. Ögetey Kaan'ın oğludur. Cengiz'in ölümünden sonra Ögetey Kaan Güyük Han'ı Batu Han ile sefere yolladı.
g. 41b/13
g. ibn Ögetey Ḳa'an 85b/17
[=2]

Güyük Ḳal'a y.a. Hocaeli yakınlarında bir kaledir.
g.+nı 145a/1
g.+nıñ üsti 144b/14
[=2]

güẕār Far. Geçme, geçiş; yol. Krş. güẕer
k.+ı tüş- "Yolu düşmek" 26b/10
[=1]

güẕāranda Far. Geçen, geçici, geçiren.
g.+sı 128a/9
[=1]

güẕāriş Far. Geçme, geçiş.
g.-ı ḫayrat-afzā 128a/8
[=1]

güẕer Far. Geçme, geçiş; yol.
g. eyle- 54a/2
k.+im tüş- "Yolum düşmek" 77a/16
[=2]

güẕereş Far. Geçme, geçiş.
g. tap- (samt-ı güẕereş) 39a/4
[=1]

güzīde Far. Seçilmiş, beğenilmiş.
g. 61b/11, 109b/17, 149a/11
[=3]

H - Ḥ - Ḫ

ḫ(v)īş Far. Akraba, yakın.
ḥ. u aḳrabā 73a/5
[=1]

ḫabar Far. Haber, bilgi.

h. 10b/7, 48b/15, 51a/14, 54b/16, 66b/15, 72b/11, 98b/11, 102a/15, 126a/16, 143a/4
h. (arbāb-ı ḫabar u şamārīḫ) 118a/13
h. (ġurḳa-ı baḥr-ı ḫabar) 7b/1
h. (ḳaysı ḫabar) 7b/1
h.-ı vaḥşat-aṣar 42b/12, 49a/1, 71a/14, 130a/11, 134a/7, 141a/7, 148b/17
h.-ı vılādat 101a/17, 114b/17
h. ayt- 150b/1
h. bar- 60b/6
h. bér- 14b/2, 20a/2, 22b/17, 63b/1, 110b/15, 124a/11, 141a/2
h.+ı 41b/10, 54a/4, 64a/12, 72a/3, 83a/15, 109b/5, 155a/8
h.+ın 39b/5, 51a/12, 72a/12, 74b/3, 89b/4, 90b/5, 111a/1, 122b/7, 130a/4
h.+ını 41b/7
h.+ınıñ 121b/7
h. kéltür- 101b/2
h.+lar 44b/17
h.+larnı 129b/1
h.+nı 54a/11, 54a/15, 54b/11, 72a/15, 72a/9, 94b/10, 120a/4, 146b/10
h.+nıñ 60b/8, 110b/16
h. tap- 28b/8, 67b/4, 97a/16, 111a/14, 125b/15, 143a/9, 145b/3
h. yet- 63b/12
h. yetüş- 91b/3
[=71]
ḫabar-gīrlik Haber verme, haber tutma.
h.+ge 72a/16
h. ḳıl- 101a/14
[=2]
ḫabar-rukūb Far. (Savaş için) Biniş haberi.
h. u āvāza-vuṣūl 151a/16
[=1]
ḫabar-dār Far. Haberli, bilgili.
h. (āgāh u ḫabar-dār) 155a/3
h. bol- 29b/3, 56b/4, 107b/16, 144a/1
h. ḳıl- 27a/13
[=6]
ḫabar-dārlıġ bk. ḫabar-dārlıḳ
h. 144a/5
[=1]
ḫabar-dārlıḳ Haberlilik. Krş. ḫabar-dārlıġ
h. ḳıl- 107b/17
[=1]
ḫabarlaş- Haberleşmek.
h.-ıp 100b/11, 109b/3, 121a/1
h.-up 149a/7
[=4]
ḫabarsız Habersiz, bilgisiz.
h. 33a/10, 150b/6
h. émes durur 15a/15
[=3]
ḫabāṣat Ar. Kötülük, alçaklık.
h. (żamīr-ı ḫabāṣat) 121a/3
[=1]

ḫabāṣat-taḫmīr Far. Alçalıkla, kötülükle yoğrulmuş.

h.+ıda (żamīr-ı ḫabāṣat-taḫmīr) 151a/17

h.+larıda (żamīr-ı ḫabāṣat-taḫmīr) 141b/4

[=2]

Ḥabaş I k.a. Ham'ın oğludur. Bk. Ḥām

h. 22b/6

[=1]

Ḥabaş II bk. Ḥabaş Sulṭān

h. 57b/12

[=1]

Ḥabaş Ḫan bk. Ḥabaş Sulṭān

h. 56a/12

[=1]

Ḥabaş Sulṭān k.a. Arap Muhammed Han'ın oğlu, Ebülgazi Bahadır Han'ın ağabeyidir. Habeş Sultan kardeşi Elbars ile babasına karşı çıktı. Babasını yenince gözünü oydurdu. Ağabeyleri İsfendiyar Han da onları öldürdü. Krş. Ḥabaş II, Ḥabaş Ḫan

h. 55b/11, 55b/17, 55b/6, 55b/7, 56b/4, 56b/7, 93a/8

h. bile 57b/11

[=8]

Hābıl k.a. Hz. Adem'in oğlu, Kabil'in kardeşidir. Kıskançlıktan dolayı kardeşi tarafından öldürüldü.

h. 16a/15, 16a/7, 16b/2

h. (Ḳābıl u Hābıl) 15b/9

h. érdi 15b/10

h.+ġa 15b/11, 19a/10

h.+nıñ 16a/1, 16a/11

h. yañlıġ 16a/2

[=10]

ḥabīb Ar. Sevgili, sevilen.

h.+u'r-Raḥmān "Hz. Osman" 4a/10

[=1]

ḫabīṣ Ar. Kötü, pis.

h.+dın 106b/6

[=1]

ḥabs Ar. Hapis.

h.+da 84b/12

h.+dın 75a/11, 99b/2, 144b/15, 145a/16

h.+ige 45a/13

h. ḳıl- 84b/14

[=7]

ḥac (< Ar. ḥacc) Hac.

h. 65b/6, 146a/15

h.+nı (manāsik-i ḥac) 16b/8, 61b/12, 65a/17

[=5]

ḥac-rav Far. Hacca giden.

h.+lar 96a/17

[=1]

ḫacal Ar. Bitkilerin uzun ve bereketli büyümesi.

h.-ı sunbula 53b/15

[=1]

ḫacālat Ar. Utanma, sıkılma.

h. bile 68b/15

h.+ıdın 151b/2

[=2]

ḥacaru'l-maṭar Ar. Yağmur yağdırdığına inanılan bir taş, yağmur taşı, yada taşı. Krş. yada taşı
h. 22b/17
[=1]

ḥācat Ar. İhtiyaç.
h. (ne ḥācat) 67b/15
h.+dın taşḳarı 120b/3
h. durur 106b/11
h. émes "Lüzum yoḳ" 6a/2
h.+ı 114a/5
h. ḳıl- (ıẓhār-ı ḥācat) 114a/5
[=6]

ḥācat-ravālıġ İhtiyacı giderme.
h. 114a/6
[=1]

Ḥācım bk. Ḥācım Ḫan
h. 51b/3, 55a/2
[=2]

Ḥācım Ḫan k.a. Akatay Han'ın oğludur. Ürgenç'te padişah oldu. Ancak bir süre sonra Ubeydullah Han onun topraklarını ele geçirdi. O da Irak'ta Şah Abbas'tan yardım istedi ve topraklarını geri aldı. Ubeydullah Han yeni bir seferle Hacım Han'ın elindeki toprakları yeniden işgal etti. Hacım Han yine Şah Abbas'a sığındı. Ülkesine ancak Ubeydullah Han ölünce geri dönebildi. Bir süre sonra o da öldü. . Krş. Ḥācım, Ḥācım Sulṭān
h. 49b/1, 50a/7, 53a/11, 53a/4, 54a/10, 54a/11, 54a/15, 54a/8, 54b/11, 54b/16, 54b/3, 64a/17, 65a/11, 93a/1
h.+ġa 51b/17
h. ibn Aḳaṭay Ḫan 52a/5
h.+nıñ 54a/4, 64b/9, 92b/14
[=19]

Ḥācım Sulṭān bk. Ḥācım Ḫan
h. 50a/5, 50b/10, 51b/11, 51b/15
h. bile 51a/11, 51b/8
[=6]

Ḥācī Tarḫan Ḳal'ası y.a. Volga nehrine yakın bir kalenin adıdır. Cüci Han zamanından beri kullanılmazken Ağaday Bahadur tarafından tekrar imar edildi.
h. 89a/12
[=1]

Ḥācī Tüli k.a. Cengiz Han'ın soyundan Arap Şah'ın oğludur.
h. (Témür Şayḫ ibn Ḥācī Tüli ibn 'Arab Şāh ibn Fulad ibn Mengü Témür ibn Badaḳul ibn Cüci Buḳa ibn Bahādur Ḫan ibn Şıban Ḫan ibn Cüci Ḫan ibn Çingiz Ḫan) 44b/8
[=1]

ḥad (< Ar. ḥadd) Sınır, uç.
h. (ḥadd-ı ı'tıdāl) 75b/5, 78b/4
h. (ḥadd-ı ıżṭırār) 124b/5
h. (ḥadd-ı maşrıḳ) 31b/17
h. (ḥaddıdın) 39b/6
h.+dın 53b/9, 57a/14

h.+ıda (ḥaddıda) 143b/15

h.+ıġa (bulūġ ḥaddı) 26b/3

h.+ıġa yétkür- (ḥaddıġa yétkür) 13a/9

h.+ıġa yetkür- (ḥaddıġa yetkür) 139b/2

h.+ıġa yet- (ḥaddıġa yet) 128a/4

h.+ın bil- (ḥaddın bil) 124a/16

h.+ın öt- (ḥaddın öt) 105a/11

h.+ın taşḳarı (ḥaddın taşḳarı) 60a/8

h.+ın zıyāda (ḥaddın zıyāda) 89a/14

h.+ı (ḥaddı) 149b/2

h.+ı yoḳ (ḥaddı yoḳ) 44a/6

h.+larıdın 139b/10

[=19]

ḫad Ar. Yanak, yüz

h. érdi (ṣabīḥul-ḫad) 78a/8

[=1]

hadaf Ar. Hedef.

h.-ı ıcābat 20b/11

[=1]

ḫadam Ar. Hizmetçiler.

h. u ḫaşam 12a/5, 116b/13

[=2]

hadāyā Ar. Hediyeler, armağanlar.

h.-yı kāfī 146b/11

h.+sı (tuḥaf u hadāyā) 96b/2

[=2]

ḫadeng Far. Ok yapılan beyaz kavak ağacı; ok.

h. 11a/11

[=1]

ḥādıṣ (< Ar. ḥādiṣ) Meydana gelen; yeni.

h. bol- 33a/14, 46a/6

[=2]

ḥādıṣa (< Ar. ḥādiṣa) Olay, mesele.

h. 14a/5, 16a/13, 36b/2, 42a/14, 48b/17, 49a/7, 54a/14, 71a/5, 86a/5, 89a/7, 119b/4, 121b/7

h.-ı cān-gah 154b/16

h.-ı fasād-āmīz 102a/15

h.-ı kübrā 106a/17

h.-ı muvaḥḥışa 117b/17

h.+da 144b/4

h.+dın 125b/15, 144b/3

h.+nı 74a/8, 74b/2, 96b/16, 102b/4, 103a/1, 118b/17

h.+nıñ 33a/10, 64a/4, 122b/7

h.+sıdın soñra 95a/6

[=29]

ḥādıṣāt (< Ar. ḥādiṣāt) Olaylar.

h. 84a/17

h.-ı samāvī 108a/15

h.+ı 4b/15

[=3]

hadıyya (< Ar. hadiyya) Armağan, hediye.

h. durur 146b/7

h. şükri 146b/7

[=2]

hādī Ar. Doğru yolu gösteren.

h.+ların 122a/3

[=1]

ḥadīḳa Ar. Bahçe.

h.-ı taʿaccub-numā 99b/11

[=1]

ḫafāça Far. Eşkıya takımı.

h. 105a/13

[=1]

ḫafaẓahu'llāhu ʿani'l-ḥarki ve'l-ġarḳ Ar. "Allah sel ve yangından korusun." anlamında Arapça dua ibaresi.

h. 116a/15

[=1]

ḫafaẓa salṭanata-hu ʿani'l-iḫtilāl Ar. "Onun saltanatını ihtilalden korusun." anlamında Arapça dua ibaresi.

h. 66a/8

[=1]

Ḥāfıẓ bk. Ḥāfıẓ Ḳoñrat

h. 49b/16

[=1]

Ḥāfıẓ-ı Abrū Taʾrīḫı Asıl adı *Mecmau't-tevarih* veya *Zübdetü't-tevarih-i Baysungurī* olan FArsça bir tarih kitabıdır. Yazarı Hafız-ı Abru'nun asıl adı Şihabüddin Abdullah bin Abdürreşidü'l-Bihdadeni'dir. Hafız-ı Abru, Mirza Şahruh döneminin en önemli tarihçisidir. Herat'ta yaşamış, Emir Timur'un da hizmetinde bulunmuştur. 1430 yılında ölmüştür. Yazar bu kitabı dört bölüme ayırarak yazmıştır. Kitabı metnimizin kaynaklarındandır.

h.+da 19a/5

[=1]

Ḥāfıẓ Başīr Muḥammadu'l-vāʿıẓı'l-ḫuzārī k.a. Orta Asya'da muhtemelen Yesevi geleneğine mensup bir sufi.

h. (murīd-ı Ḥāfıẓ Başīr Muḥammadu'l-vāʿıẓı'l-ḫuzārī) 57a/9

[=1]

Ḥāfıẓ Ḳoñrat k.a. Ubeydullah Han'ın adamlarındandır. Din Muhammed Han ile savaştı. Pirim Oğlan ile birlikte Din Muhammed Han'a esir düştü. Din Muhammed Han onun canını bağışaladı. Krş. Ḥāfıẓ

h. 50a/1, 112a/5, 112b/1

h.+ġa 49b/16

h.+nı 49b/10, 49b/6

[=6]

hafta Far. Hafta.

h. 51b/13

h.+da 70a/11

h.+dın soñra 139a/11

[=3]

ḥaḳ (< Ar. ḥaḳḳ) 1. Allah.

h. 3a/6, 13a/9, 94a/14, 131b/9

h. (kemāl-i ḳudrat-ı Ḥaḳ) 2a/2

h. (luṭf-ı Ḥaḳ) 10a/16

h. (taʾyīd-ı Ḥaḳ) 30a/4

h. Calla ve ʿAlā 26a/2

h. érdi (bīm-bar-ı Ḥaḳ) 18a/2

h.+ġa 89a/6

h. ḥażratı 155a/2
h.+nıñ 65a/1, 90b/11
h.+nıñ raḥmatı 156a/10
h. raḥmatı 44a/13, 48a/14, 92a/2
h. raḥmeti 30a/7
h. Subḥāna-hu ve taʿālā 14b/2, 19b/15, 24b/16
h. ẕikri 155b/6
[=22]
2. Doğru.
h. 34b/5, 59b/8, 93b/16, 113a/16, 135a/16
h. ara (tūda-ı ḥaḳ) 154b/2
h. içre (parda-ı ḥaḳ) 2a/5
[=7]
3. Pay, hisse.
h.+ıda (ḥaḳḳıda) 62b/6
h.+ıñda (ḥaḳḳında) 136a/15
[=2]

ḫāk Far. Toprak.
h.-i dar-gāh 84a/4
h.-i maẕallat 2a/15
h.-i rāh 8a/12, 86a/12
h.-i sıyāh 5b/9, 60a/15
h.-i ten 17a/15
h.-i tīra 96b/9
h.+din 21b/4
h.+i 103b/15
h.+ni (ʿarṣa-ı ḫāk) 13b/8
h. sarı 111b/12
[=12]

ḫāk-būs Far. Toprağı öpen.
h. (banda-ı ḫāk-būs) 6b/15
[=1]

ḫāk-nışīn Far. Toprakta oturan.
h.+ın 2a/13
[=1]

ḥaḳad Ar. Nefret eden.
h. u ḥasad 147b/13
[=1]

ḫāḳān Ar. Hükümdar, padişah.
h. (Ḥażrat-ı ḫāḳān-ı aʿẓam) 10a/11
h.-ı aʿẓam 34b/8
h.-ı gerdūn-tuvān 83b/11
h.-ı nāmvar 24a/11
h.-ı tuvānā 57b/8
h. érdi (ḳayṣar u ḫāḳān) 154a/2
h.+larnıñ 1b/2
[=7]

ḥaḳārat Ar. Hakaret, kötü söz veya davranış.
h. (īẕā u ḥaḳārat) 67a/4
h. bér- 99b/17
h.+ıġa (īẕā u ḥaḳārat) 20b/8
h.+ı bile (sıyāsat u ḥaḳāratı) 117a/8
h. u ıhānat 138b/16
[=5]

ḫākī Far. Toprakla ilgili.
h. 111b/5
[=1]

ḥaḳīḳa Ar. Gerçek, hakikat. Krş. ḥaḳīḳat
h. (burhānul-ḥaḳīḳa) 137a/7
[=1]

ḥaḳīḳat Ar. Gerçek, hakikat. Krş. ḥaḳīḳat
h. 61b/16

[=1]

ḥākim Ar. Hükümdar, vali, idareci.

h. 54a/13, 54a/9, 61a/10, 61a/12, 127b/13

h.-i Astar-ābād 52b/8

h.-i bi'l-ıstıḳlāl 62b/17, 94b/7, 100a/10, 140a/6

h.-i dādger 25a/3

h.-i Taşkend 49a/9

h. bol- 84b/14

h. durur érdi 88a/17, 130a/11

h.+i 50b/14, 65b/4, 67a/17, 69a/3, 71b/17, 72a/15, 78b/11, 78b/14, 103b/9, 109b/14, 117a/2, 117a/3, 119b/13, 122b/14, 147b/10

h.+i durur érdi 48b/8, 91b/2

h.+i érdi 54a/8

h.+i érdiler 50b/3

h. ḳıl- 87a/17

h.+ler 30a/6, 89a/12

h.+leri 98b/7

h.+lerin 54b/5

[=39]

ḥakīm Ar. Hikmet sahibi, bilge, filozof.

h. 19b/5

h. (Arisṭaṭālīs ḥakīm) 12a/3

h.+lerniñ 46a/7

h.+nı 12a/12

[=4]

ḥakīmī Far. Bir bilge, bir hikmet sahibi.

h. 2a/8

[=1]

Ḥakīm Atalıḳ k.a. Mankıt boyundan Ebü'l-feyz Han'ın veziri idi.

h. 71b/17

h. ileyige (Raḥīm Ḫan ibn Ḥakīm Atalıḳ) 76a/10

[=2]

ḥaḳīr Ar. 1. Değersiz, alçak.

h. 5b/2

h. u bī-navāyī 7a/11

[=2]

2. Bendeniz, ben. Burada yazar kendini kastetmektedir.

h. (faḳīru'l-ḥaḳīr) 66a/10

[=1]

ḫāksār Far. Toz toprak içinde kalmış, perişan halli.

h. 9a/1

[=1]

Ḥaḳ Naẓar bk. Ḥaḳ Naẓar Sırtlan

h. 92a/13

[=1]

Ḥaḳ Naẓar Sırtlan k.a. Akman Bahadır'ın oğludur. Avanış Han'ın ınakı idi. Herkesin korktuğu bir sırtlanı öldürdüğü için sırtlan lakabı ile anılmaya başladı. Akatay Han zamanında öldü. Krş. Ḥaḳ Naẓar

h. 92a/15, 92b/9

h.+nıñ 49b/14

[=3]

ḥāl Ar. Hâl, durum. Krş. ḥālet

h. (muraffatu'l-ḥāl) 23b/2

h. (şāmılu'l-ḥal) 10a/17

h. bol- 116a/5
h.+da 29b/6, 61a/8, 72a/15, 142b/15
h.+dın 28b/8
h. édi (ahl-ı ḥāl) 90a/3
h. ét- 83a/4, 83b/7
h.+et 77b/15
h.+ı 9b/3, 43b/16, 105a/6
h.+ıda (avāyıl-ı ḥāl) 65b/13, 74b/11
h.+ıdın 18a/15, 18a/5, 29b/7
h.+ıdın (fuḳarā ḥālı) 155a/3
h.+ıġa 5b/12, 12b/14, 12b/15, 106a/13, 150a/15
h.+ıġa köre 101b/3
h.+ım (ṣūrat-ı ḥāl) 7a/9
h.+ın (ṣūrat-ı ḥāl) 36b/3
h. ḳıl- 113b/9
h. ḳıl- (mużṭarıbu'l-ḥāl) 108b/14
h.+ların 29a/9
h. tili 14a/6
h. u ʿaḳd (ḥall u ʿaḳd) 70b/17, 74b/17, 90a/15, 138a/7, 138b/2
[=38]

hālā Ar. Şimdi, hâlâ.
h. 16a/17, 22b/17, 25b/8, 28a/12, 29b/8, 31a/17, 35a/3, 46a/6, 50a/14, 53a/12, 59a/1, 59a/11, 61b/6, 74b/9, 80a/2, 90a/13, 94a/16, 96a/9, 101a/10, 103b/2, 109b/16, 112a/17, 114b/1, 118a/15, 145a/10
[=25]

Ḫalaç kv.a. Metne göre Oğuz Han'ın bir sefer esnasında karısı hamile bir adamına "kal, aç" dediği için onun ve yanında bıraktığı adamların soyundan gelenlere Halaçlar denmiştir.
h. 29b/8, 29b/8
[=2]

ḫalaf Ar. Evlat, oğul.
h.-ı arşad 83a/10
[=1]

halākat Ar. Yıkılma, mahvolma, felaket.
h.+ġa 94a/1
h.+ġa (varṭa-ı halākat) 121b/11
[=2]

ḫalal Ar. Bozukluk, eksiklik; zarar.
h. 18a/5
h. yet- "Zarar gelmek" 15a/13
[=2]

ḫalāl Ar. Helal.
h. bol- 105b/10
h. nemek 56b/8
h. ol- 106a/13
[=3]

ḫalalī Far. Bir zarar.
h. yet- 96b/3
[=1]

ḫalāṣ Ar. Kurtuluş, kurtulma.
h. bol- 48b/12, 142b/12
h. ḳıl- 75a/11, 94a/2, 126a/2
[=5]

ḫalāṣlıḳ Kurtulma durumu.
h. bér- "Kurtarmak" 78b/13
h. tap- "Kurtulmak" 105b/1

[=2]

ḥālat Ar. Hal, durum. Krş. ḥāl

h.-ı nazʿ 40a/10

h.+da 48b/17, 77b/5

h.+ı 62a/8

h.+ıda 75a/5

h.+ıda (nazʿ ḥālatı) 24a/14

h.+ıdın 144a/5

h.+nı 2a/7

[=8]

ḥālāt Ar. Hâller, durumlar.

h.+ı 89a/9, 92a/6, 140a/1

h.+ıda 95b/12

h.+ıdın 134b/9, 141a/2

h.+ımız 8b/10

h.+ın 16b/14

h.+ını (taẕkār-ı ḥālāt) 84a/17

h.+ı (teẕkire-i ḥālāt) 96b/5

h.+ı (vaḳāyıʿ-ı ḥālāt) 145b/17

h.+nıñ 17a/2

h. u futūḥāt 156a/14

h. u vāḳıʿāt 95b/9, 156a/15

[=15]

ḫalāyıḳ (< Ar. ḫalāʾik) Yaratıklar, canlılar.

h. 137b/7

h. (anvāʿ-ı ḫalāyıḳ) 137b/6

h.+dın 84a/11

h. durur (maḳbūl-ı ḫalāyıḳ) 10a/16

h.+ġa 18b/12

h.+ġa (ʿāmma-ı ḫalāyıḳ) 105b/9

h.+nı 19b/12, 140b/2

h. üze 18a/12

[=9]

ḫālıf (< Ar. ḫālif) Ters, aşağılık.

h.+u'l-ḳavl 107a/3

[=1]

Ḫālıḳ (< Ar. ḫāliḳ) Yaratıcı, Allah.

h. 2b/4

h. (Ḥażrat-ı Ḫālıḳ-ı bī-çūn) 18b/6

h. (ırāda-ı Ḫālıḳ-ı bī-çūn) 14a/1

h.+u'l-barāyā 146b/7

[=4]

ḫālış (< Ar. ḫāliṣ) Katıksız, saf, halis.

h. 75a/9

h. (zar-ı ḫālış) 5b/8

[=2]

ḥālıyan (< Ar. ḥāliyan) Şimdiki zaman, şu anda. Krş. ḥālā

h. 150b/4

[=1]

Ḫālī k.a. Nöküz'ün babasıdır.

h.+nıñ 32b/17

[=1]

ḫālī Ar. Boş, sahipsiz, içinde bir şey olmama.

h. érdi 29b/17

h. érmes durur érdi 70a/5, 133a/4

h. tap- 53a/12, 63b/17, 102a/12

[=6]

ḫalīfa Ar. Halife. Krş. ḫalīfat

h.+sı durur érdi 57b/1

[=1]

ḫalīfat Ar. Halife. Krş. ḫalīfa

h.+u'd-davarān 81b/13

h.+u'z-zamān 96a/12

[=2]

ḫalīfat'uz-zamāni fi'l-āfāḳ Ar. "Göklerde zamanın halifesi" anlamında bir dua ibaresi.

h. 6b/3

[=1]

Ḫalīlu'llāh Ar. "Allah'ın dostu" anlamında Hz. İbrahim'in lakabı.

h. (Ibrāhīm Ḫalīlu'llāh) 21b/14

[=1]

ḥalīm Ar. Yumuşak huylu.

h. u kem-āzār 45b/3

h. u kerīm 32b/4

[=2]

ḫalḳ Ar. İnsan topluluğu, insanlar, halk.

h. 18a/9, 19b/6, 26b/1, 57b/3, 65b/11, 99b/8, 105b/1, 113b/2, 142b/16, 155a/1

h.+dın 16a/14

h.+ı 20a/16, 26b/2, 27a/17, 28a/3, 34a/2, 37a/17, 37a/2, 40b/8, 46a/16, 61b/4, 68a/13, 69a/10, 79a/13, 102b/13, 104b/10, 109b/12, 128b/2, 129a/3, 139a/9

h.+ıdın 104a/15

h.+ıdın durur érdi 103b/10

h.+ıġa 29b/9, 32b/8, 44b/16, 123b/4

h.+ın 59a/11

h.+ını 131b/1, 152a/6

h.+ınıñ 73b/8

h.+ı (şahar ḫalḳı) 78b/9

h.+ı dék 33b/13

h.+nı 93b/1, 153b/10, 154b/16

h.+nıñ 102b/11, 105b/11, 114b/2, 114b/3

[=49]

ḥalḳa Ar. Halka.

h. (kümüş ḥalḳa) 34b/17

h.-ı amr 6a/2

h.-ı ırādat 57a/13

h. içre 33b/7

h.+nı 34b/17

h.+sın (felek ḥalḳası) 33b/6

[=6]

ḥalḳavār Far. Halka gibi.

h. 33b/6

[=1]

ḥalḳa ba-goş Far. Kulağı halkalı, kulağında halka olan.

h.+ı durur érdi (banda-ı ḥalḳa ba-goş) 95a/12

[=1]

Ḫalluḫ k.a. Yafes'in oğludur. Bk. Yāfaş

h. 23a/7

[=1]

ḫalvat Ar. Tenha, kimsesiz; baş başa kalma.

h. ara 155b/8

h.+da 31a/15

h.+ġa 68b/8

h. yer 52a/13

[=4]

Ḫāl Naẓar Bahādur k.a. Adak Terakimesi'ndendir. Şir Gazi Han'a itaat etti.

h. 66b/17

[=1]

Ḫāl Nıyāz On Bégi k.a. Yomutların Hive'yi ele geçirdiklerinde Abdurrahman Mehter onun evine sığınmıştır.

h.+niñ 104b/8

[=1]

ḥaly Ar. Mücevher ve süsler ile kendini bezemek, süs.

h.-ı kiyāsat 152a/7

[=1]

Ḥām k.a. Hz. Nuh'un oğludur. Tufan'dan sonra Nuh peygamber ona Hindistan ve çevresini verdi. Bu yüzden Ebülhind olarak da anılır. Metne göre Nuh peygamberin uyurken açık bir yerini gördüğünden dolayı bedduaya uğrayarak rengi kararmıştır. Dokuz oğlunun on sekiz farklı dil konuşmaya başladı söylenmektedir.

h. 21a/17, 22a/7, 22b/4, 22b/9

h.+ġa 22a/5

h.+nı 22a/8

h.+nıñ 22a/5, 22b/10

[=8]

ḫam Far. Eğik, bükülmüş.

h.-ı ḳāmat 11b/14

h. ḳıl- 153b/2

[=2]

ḫām Far. Çiğ, ham.

h. (ḫayāl-ı ḫām) 139a/4

[=1]

ḫāma Far. Yontulmuş kalem.

h. 13b/7

h. (davr-ı ḫāma) 11a/6

h.-ı anbar-şamama 115a/3, 128a/9, 147b/6

h.-ı dū-zabān 146a/2

h.-ı ġarāmat-heneggāma 138a/10

h.-ı ıbtıdā 9b/4

h.-ı müşkīn-şamāma 35b/14, 98a/8

h. çék- 84b/1

h. sür- 156b/2

[=12]

ḫāma-zan Far. Kalemin sivri ucu.

h. bol- 13b/17

[=1]

Hamadān y.a. İran'da bir şehir.

h.+da durur érdi 58a/13

[=1]

ḥamalāt Ar. Hamleler, saldırışlar.

h.-ı mutaʿāḳıb 102a/5, 123a/16, 128b/17

[=3]

hamān Far. Derhal, hemen.

h. 80a/13, 86a/11, 86a/11, 107b/15, 109b/6

[=5]

hamānā Far. Adeta, tıpkı.

h. 135b/10, 144b/9

[=2]

ḥāmıla (< Ar. ḥāmila) Gebe, hamile.

h. 28b/5

h. bol- 15b/7

h. durur érken 44b/15

h. érdi 29b/4
[=4]
ḫāmıs (< Ar. ḫāmis) Beşinci.
h.+ı (band-ı ḫāmıs) 154a/15
[=1]
Ḥamīd Ar. Övülmüş. Krş. ḥamīda
h.+nı (Furḳān-ı Ḥamīd) 137b/1
[=1]
ḥamīda Ar. Övülmüş, yüce. Krş. Ḥamīd
h. 53a/14
h. (afʿāl-ı ḥamīda) 97a/2
h. (aḫlāḳ-ı ḥamīda) 11a/17
h. (avṣāf-ı ḥamīda) 46a/16, 134a/12, 156a/2
h. (ḫıṣāl-ı ḥamīda) 139b/9
h.+mız (avṣāf-ı ḥamīda) 8b/13
[=8]
ḫamīr Ar. Hamur.
h.-ı māya-ı ʿınād 129a/9
[=1]
hamīşa Far. Daima, her zaman.
h. 12b/12, 15a/16, 25a/11, 42b/5, 49b/16, 61b/16, 134b/9, 139b/2, 144a/6, 152a/13
[=10]
ḥaml Ar. 1. Gebelik; taşıma, yükleme; isnat etme.
ḥ. aṣarı 36b/1
h.+ım 44b/15
h. ḳıl- 26b/1, 153b/1
h. nışānı 44b/13
[=5]
2. Koç burcu.
h. 65b/14, 97b/1, 149a/15
h. burcı 82a/12
h.+da 82b/10, 100a/16
h.+da durur érdi 132b/10
h.+nıñ 74a/2
[=8]
ḥamla Ar. Saldırı, atak, hamle.
h.-ı ṣarṣarvaş 5b/15
h.+da 144b/8
h. ḳıl- 92b/2, 102b/8, 111a/17, 111b/8, 112b/7
h.+sıdın 108b/16
h.+sıġa 92b/2
[=9]
ḫamsa Ar. Beş.
h. ve sitta-miya 42a/7
h. ve ʿaşar ve miʾatayn ve alf 147b/8
h. ve ḫamsīn ve miya ve alf 74a/2
h. ve sabʿīn ve miya ve alf 76b/15
h. ve ṣamānīn ve miya ve alf 80a/16
h. ve sittīn ve miya ve alf 75a/4
[=6]
ḫamsīn Ar. Elli (sayı).
h. (ḫamsa ve ḫamsīn ve miya ve alf) 74a/2
h. (sana-ı tısʿa ve ḫamsīn ve sabʿa miya) 44a/3
[=2]
hāmūn Far. Düz yer, çöl.
h. ḳıraġı 34a/15
h.+lar 5a/16

[=2]

ḫāmūş Far. Suskun, sessiz.

ḥ. bol- 77b/1

[=1]

Ḥamza Sulṭān k.a. Fulad Sultan'ın oğludur. Hacım Han zamanında Hankah'ta yaşamaktaydı. Hankah'ı ele geçiren Hocam Kulı Biy tarafından öldürüldü.

ḥ. ibn Fulad Sulṭān 54b/10

[=1]

ḫan Devlet başkanı veya beylere verilen isim, emir. Metinde bazen özel şahıs adları yerine de kullanılmıştır.

ḥ. 25a/17, 25b/7, 27a/16, 29a/10, 29a/6, 29a/8, 29a/9, 29b/7, 30b/12, 30b/13, 30b/14, 34b/6, 37a/7, 37a/7, 38b/5, 41a/1, 41b/5, 43b/13, 43b/13, 44a/1, 44a/11, 44a/6, 45b/9, 47b/12, 47b/9, 48a/13, 48b/16, 50a/6, 55b/10, 56b/9, 57b/15, 57b/16, 58b/12, 58b/8, 59a/17, 59a/8, 59b/10, 59b/13, 59b/16, 59b/17, 60a/10, 60a/17, 60a/4, 60a/6, 60b/3, 61a/13, 61a/6, 61b/10, 61b/13, 61b/14, 62a/13, 62a/15, 62b/12, 62b/2, 62b/7, 63a/1, 63a/11, 63a/16, 65b/6, 65b/9, 66b/13, 67b/12, 67b/8, 68a/2, 69a/1, 69b/1, 72a/16, 72a/2, 72a/6, 72b/15, 75a/1, 75a/5, 75a/7, 75b/4, 75b/9, 78a/2, 80b/4, 80b/7, 85b/14, 86b/15, 86b/17, 87a/15, 87a/2, 88b/14, 88b/15, 91b/17, 93a/12, 93a/3, 93a/9, 94a/11, 94a/12, 94b/12, 94b/5, 97a/13, 97a/15, 97a/2, 97b/16, 112a/15, 112a/9, 117b/13

ḥ. (ḫan ibn ḫan) 34b/9

ḥ.-ı ʿālam-panāh 60a/14

ḥ.-ı Cannat-mekān 83a/14, 149b/6

ḥ.-ı firdavs-mekān 83b/9

ḥ.-ı gerdūn-tuvān 60b/17, 61a/15

ḥ.-ı Ḫīvaḳ 150b/16

ḥ.-ı şāḥıb-davlat 60a/16

ḥ. bile 63b/6

ḥ. bol- 51b/5

ḥ.+dın 62b/17, 68a/10, 68b/11, 68b/5, 75a/11, 81b/6

ḥ. durur érdi 76a/3

ḥ. érdi 37a/14, 47a/11

ḥ. ét- 76a/12

ḥ. eyle- 55a/3

ḥ.+ġa 54b/8, 63b/5, 68b/7, 69a/10, 75a/11, 89a/3, 89a/5, 97a/3, 100b/3

ḥ.+ı 27b/16, 28a/6, 32b/6, 34b/8, 58a/17, 86a/14

ḥ.+ıġa 28a/3, 58b/1

ḥ. ibn ḫan 34b/9

ḥ. ḳasdıġa 88b/15

ḥ. ḳıl- 23b/16, 73b/15, 73b/16, 79a/17, 80b/15

ḥ. körnüşi 97a/16

h. köter- 35b/17, 47a/14, 48a/6, 55b/4, 64a/17, 68a/12, 70a/17, 73b/7, 76a/12, 78a/13, 80b/10, 80b/13, 83a/1, 87a/14, 91b/11, 119b/9, 128b/1
h.+lar 77a/12
h.+lardın 65a/9
h.+ları 34a/17, 85a/6
h.+larıdın durur 77b/9
h.+larınıñ 23a/11, 25a/13, 25a/9, 73a/15, 76a/7, 85b/5
h.+larnıñ 125b/2
h.+nı 46b/7, 64b/2, 77a/5
h.+nıñ 29b/6, 44a/4, 44b/14, 47b/8, 48b/6, 56b/16, 59a/2, 60a/6, 61a/6, 62b/6, 63b/9, 66a/16, 66b/13, 68b/16, 68b/5, 69a/11, 74b/11, 75a/12, 77a/3, 80b/6, 88b/16, 91b/11, 94b/10, 94b/11, 97a/16
h.+nıñ (ḥażrat-ı ḫan) 68b/13
h.+nıñ aldıġa 29b/6
h.+nıñ ileyıġa 69a/6
h.+nıñ keynidin 51a/8
[=208]

ḫāna Far. Ev, hane.
h. (ḫıyāṭ-ı ḫāna-ı ınʿām) 12a/16
h.+sıda (acal ḫānası) 50a/16
[=2]

ḫāna-vār Far. Ev, aile.
h. 37a/6, 64a/10, 85a/16
[=3]

ḫānadān Far. Sülale, hanedan.
h.-ı davlat 125a/7
h.+da 31b/11
h.+dın 135b/17
h.+ıdın (ekāsıra ḫānadānı) 56a/5
h.+ıġa 93b/16
h.+ınıñ 34b/8, 151b/16
h.+nıñ 66a/1
[=8]

ḫancar Ar. Hançer.
h. 62b/10
h.-ı burrān 11a/11
h.-ı nuṣrat-cavhar 5a/13
h.-ı sıtam 40b/10
h.-ı tīz 27b/4
h. bile 150b/12
h.+ın 62b/8
h.+ı birle 25b/14
h. suyı 62b/8
[=9]

ḫand Far. Gülümseme, gülüş. Krş. ḫanda
h. (nūş-ı ḫand) 24a/12
[=1]

ḫanda Far. Gülüş. Krş. ḫand
h.+sıdın 78a/9
[=1]

ḫanda-zan Far. Gülen.
h. bol- 150a/16
[=1]

ḫandaḳ Ar. Hendek.
h.+dın taşḳarı 100b/17
h.+ı (ḳaʿr-ı ḫandaḳ) 135a/9
[=2]

ḫandān Far. Güleç, gülen.
h. eyle- 2a/7

[=1]

handasa Ar. Geometri.

h. 17a/12

[=1]

ḫanım Hanım, eş, karı, zevce.

h.+dın 44b/17

h.+larda 44b/13

[=2]

ḫanī Far. Bir han, bir bey.

h. durur érdi 24a/6

h. érdi 23b/17

[=2]

Ḫānḳāh y.a. Beş Kale'yi oluşturan kalelerden biri. bk. Béş Ḳalʿa

h. 68b/2, 72b/13, 100a/11, 102b/16, 103a/1, 104b/9, 105a/10, 109b/6, 110a/7, 116b/14

h. (ahl-ı Ḫānḳāh) 6a/11

h.+da 95b/15

h.+dın 73a/1, 83b/1

h.+ġa 108b/7, 109a/6, 110a/7

h.+ıġa 140a/14

h.+ıñ içre 3b/5

h.+nı 54b/10

h.+nıñ 59a/11, 61a/16, 108b/12

[=23]

ḫanlıġ bk. ḫanlıḳ

h. 36a/7, 42b/1, 44a/16, 52a/8, 64b/6, 77a/13, 79b/15

h.+dın 77b/15

h. sür- 23b/6, 31a/6, 75b/12

[=11]

ḫanlıḳ Hükümdarlık, hanlık. Krş. ḫanlıġ

h. 24b/12, 32a/17, 37a/5, 38b/3, 45b/12, 70b/11, 73a/16, 80a/4, 86b/13, 104b/12

h.+ġa 74a/1, 81b/7, 132a/10

h.+ı (muddat-ı hanlığı) 51b/1, 64b/13, 76a/5

h. sür- 32a/7

[=17]

Ḫan Balıġ y.a. Çin'in başkenti Pekin'e Türkler tarafından verilen ad.

h. 85b/4

[=1]

Ḫan Keldi bk. Ḫan Kéldi Biy

h.+ni 100a/9

[=1]

Ḫan Keldi Biy bk. Ḫan Kéldi Biy

h. 98a/7

[=1]

Ḫan Keldi ʿInaḳ bk. Ḫan Kéldi Biy

h. 100a/7

[=1]

Ḫan Kéldi Biy k.a. Aral hakimi iken Muhammed Emin'in atalık olmasından dolayı onun yerine ınak oldu. . Krş. Ḫan Keldi, Ḫan Keldi Biy, Ḫan Keldi ʿInaḳ, Ḫan Kéldi ʿInaḳ

h. 98b/7, 99b/1

h.+ni 78b/14, 99b/3

[=4]

Ḫan Kéldi ʿInaḳ bk. Ḫan Kéldi Biy

h. 78b/15, 79a/6

h. bile 99b/5

h.+nı 99b/15

[=4]

ḫar (< Ar. ḫarr) Ölüm, ölüme sebebiyet veren şey.

h. (farḫāş-ı har) 126b/15

[=1]

ḫār Far. Diken.

h.+ı bile (ranc-ı ḫārı) 154a/8

h. u ḫas 77a/17, 111a/12, 138b/9

h. u ḫas-ı kerāhıyyat 102b/2

[=5]

har-āyīna Far. Mutlaka.

h. 93b/6

[=1]

ḫar-çeng Far. Yengeç.

h. 101a/6

[=1]

ḫar-gāh Far. Otağ.

h. 23a/16, 30a/9, 36a/17

h.-ı çarḫ-ı kebūd 34a/12

h.+da (ḥavālī-ı ḫar-gāh) 36b/5

h.+ı (felek ḫar-gāhı) 154b/12

[=6]

ḫārā Far. Çok sert taş, çakmak taşı.

h. 97a/6

h.+nı 101a/3

[=2]

ḫarāb Ar. Viran, ıssız, yıkık, perişan.

h. bol- 73a/2, 79b/4, 105b/3, 155b/12

h. durur érdi 89a/13

h. édi 32a/15

h. ét- 39b/1, 68a/6, 85a/13, 86b/6, 138a/2

h. u ābād 6b/8

h. u vīrān 31a/12

[=13]

ḫarāb-ābād Far. Harabiyetle dolu olan, tam harabe olan.

h. 8a/14, 135a/6

[=2]

ḫarāba Ar. Yıkıntı, harabe.

h.+lar 5a/15

[=1]

ḫarāc Ar. Haraç, vergi.

h. 64b/16

h. (bāc u ḫarāc) 138b/11

h. bér- (cızya u ḫarāc) 65a/8

h.+ını al- 40b/15

h. u tansuḳāt 66b/2

[=5]

ḫarācāt Ar. Haraçlar, vergiler.

h.+ı bile (zakāt u ḫarācātı) 140b/14

[=1]

ḫarācāt mā-yaḥtāc Ar. İhtiyaç duyulan her şey, zorunlu olan şeyler.

h.+ıġa 104a/11

[=1]

ḥarakat bk. ḥareket

h.+ġa kir- "Harekete geçmek" 8a/10

ḥarakāt Ar. Hareketler.

h. u sekenāt 11b/2

[=2]

ḥaram Ar. 1. Kafir ve müşriklerin girmesi ve canlıların öldürülmesinin yasak olduğu yer, Ka'be.

Ḥ. 21a/11, 90a/7

Ḥ.+ın 61b/12, 65a/17

Ḥ.+ınıñ 4a/13

[=5]

2. Kadınlara mahsus yer, harem.

h.+ıñġa 3b/6

h. sarı 26a/10

[=2]

3. Eş, zevce.

h.+ı 44b/15, 118b/15

h.+ları 39b/4

h.+larıġa 80a/2

[=4]

ḥarām Ar. Haram, yasak.

h. (ṭaʿām-ı ḥarām) 106a/14

h. bol- 46a/12

h. nemeklik 132b/14

h.+nıñ (muḥarramu'l-ḥarām) 128a/10

[=4]

ḥaram-ḫāna Far. Kadınlara mahsus bölüm, haremlik.

h.+ġa 48b/16

[=1]

ḥarām-zāda Far. Gayr-i meşru doğmuş çocuk.

h. (kūr-nemek-i ḥarām-zāda) 142a/17

h.+ları 115a/7

[=2]

Ḥaramayn Ar. İki mukaddes harem, Mekke ve Medine.

h. 96a/17

[=1]

ḥarāmī Ar. Eşkıya.

h.+larınıñ 147b/7

h.+sı 118b/12

[=2]

ḥarāmī-saffāk Far. Kan dökücü eşkıya.

h. (mufsıd u ḥarāmī-saffāk) 150a/2

[=1]

ḥarāmīlıḳ Haramilik, eşkıyalık, haydutluk.

h. ḳıl- 100b/14

[=1]

ḥarārat Ar. Sıcaklık.

h. 93a/17

h.+dın 101a/1, 101a/6

[=3]

ḥarb Ar. Harp, savaş, cenk.

h. 6a/2, 102b/8, 109b/10

h.-ı ʿaẓīm 145a/3

h.-ı germ 5b/13, 12b/8

h.+ġa 101a/8

h.+ıda 114b/4

h.+larda 132a/3

h. u nızāʿ 18a/2

[=10]

ḥarba Ar. Kısa mızrak tarzında bir nevi silah, demirli çubuk.

h. 144a/15, 149b/16

h.+sı 144a/16

[=3]

harc u marc Far. Kargaşa, dağınıklık, düzensizlik.

h. 45b/4

[=1]

ḥareket Ar. Hareket. Krş. ḥaraḳat
h. ét- 103a/6
h.+ge kéltür- (maḥall-ı ḥareket) 9a/9
h.+idin 115b/11, 124a/6, 129a/4, 137b/15
h.+i bile 54b/4, 74a/4, 79a/3, 87a/15
h. ḳıl- 10b/6, 21a/10, 38a/12, 39a/16, 41b/11, 47b/10, 49a/11, 60b/10, 69b/6, 88a/15, 98b/5, 102a/1, 110b/11, 112a/4, 120a/7, 127a/4, 128b/4, 130b/6, 132b/5
[=29]
ḥareketsiz Hareketsiz, felç.
h. (ḳuvvat u ḥareketsiz) 46b/12
[=1]
ḥarf Ar. Söz.
h.+lar bile 75a/7
[=1]
Ḫargird y.a. Horasan bölgesinde bir yer.
h.+din 52a/15
[=1]
ḫārıc (< Ar. ḫāric) Dış, dışarı.
h.-ı muḫīṭ-ı ʿadam 82a/4
h. ḳıl- 133a/17
[=2]
ḫārıc-āhenglik Uyumsuzluk, ahenksizlik.
h. 153b/11
[=1]
ḥārış (< Ar. ḥāriṣ) Çiftçi.
h. 3a/12
[=1]
ḫārıstān Far. Dikenlik.
h.+ı 3a/16, 81b/16
h.+lar 6b/10
[=3]
ḥarīf Ar. Meslektaş.
h. 5b/16
[=1]
ḥarīṣ Ar. Hırslı.
h. durur érdi 43b/9
h. durur érdi (rāġıb u ḥarīṣ) 139b/7
h. u maṣʿūf 134b/17
[=3]
ḫarman Far. Harman.
h.-ı camʿıyyat 114a/12
h.-ı ıʿmār 39a/3
h.-ı vucūd 11a/10
h.+ıġa 11a/12
h.+ın (buġday ḫarmanı) 132b/16
[=5]
Harmas Ḫakīm k.a. Eski Yunan inanışına göre Tanrıların habercisi olan, ilim ile seyahat ve belağat tanrısıdır. Metinde Yunan inancındaki Hermes'in İdris peygamber olduğu belirtilmektedir.
h. 19b/4
[=1]
Hārūn k.a. Abbasi Halifelerinden beşincisi olan meşhur halife Harun Reşit (766-809).
h.+nı (Mütevekkil ibn Muʿṭasım ibn Hārūn) 56a/9

[=1]

Hārūn Mīrzā k.a. Babası Nağday Biy, kendisine mürşit edindiği Seyyid Ata ile Harezm'e gidince Özbek Han ona babasının görevini verdi. Canı Beg Han'ın zamanında makamı yükseldi. Ancak Canı Beg'in oğlu Berdi Beg Han, tüm akrabalarını katlederken onu da öldürdü.

h. 90a/14

h.+nı 90a/8

[=2]

ḫarvār Far. Eşek yükü.

h. 5b/10, 73a/11

h.+ı 33b/12, 73a/11

[=4]

ḫāṣ Ar. 1. Özel, özgü.

h. 8b/17

h. érür (maḥram-ı ḫāṣ) 3a/6

h.+ı (maḥram-ı ḫāṣ) 4a/13

[=3]

2. İleri gelenler.

h. u ʿām 106a/13, 142b/2

[=2]

ḫas Far. Çer çöp, ot parçaları. Krş. ḫāşāk

h. (ḫār u ḫas) 111a/12, 138b/9

h. (ḫār u ḫas-ı kerāhıyyat) 102b/2

h.+ġa (ḫār u ḫas) 77a/17

h. u ḫāşāk 77b/8

[=5]

ḥasab Ar. Birinin sülalesi yönüyle saydığı iyilik, şeref, soy.

h. 21b/4

h. (kemāl-i ḥasab) 21b/2

[=2]

ḥasad Ar. Kıskançlık.

h. 32b/8

h. (ḥaḳad u ḥasad) 147b/13

h. (nāyıra-ı ḥasad-ı nā-pāk) 15a/4

h.+dın 70b/6

[=4]

Ḥasan ʿAlī Ḫan k.a. Alak Bahadır'ın Tahran seferinde iken öldüren kişidir. Metinde kâfir olarak nitelendirilmiştir.

h. 92b/15

[=1]

Ḥasan Bég Fatḥ Oġlı k.a. Şah Tahmasb'ın emirlerinden Bedr Han Ustaclu'nun adamlarından idi. Yapılan savaşta Bedr Han yenildi, Hasan Beg Feth Oğlu canını zor kurtardı.

h. 52b/10, 52b/3

[=2]

Ḥasan Éli kv.a. Mankışlak'ta yaşayan Çavdur, Egder, Bozaçı, Abdal ve Arabaçı kavimlerine verilen genel isim.

h. 47b/17

[=1]

Ḥasan Ḫan k.a. Nişabur hakimi idi.

h.+nıñ 67a/17

[=1]

Ḥasan Ḫan Rūmlu k.a. Safevi devrinde yaşamış Türk asıllı meşhur bir

tarihçidir. Şah İsmail'in hizmetinde bulunmuştur. Eserinin adı *Ahsenü't-tevarih*'tir. Hasan Rumlu 1577 yılında ölmüştür. Bu kitap metnimizin kaynaklarındandır. Kitap hakkında ayrıntılı bilgi için bk. *Rumlu Hasan, Şah İsmail Tarihi, çev. Cevat Cevan, Ardıç yay., 2004.* Krş. Ḥasan Rūmlu

h. 49a/16

[=1]

Ḥasan Ḳulı bk. Ḥasan Ḳulı Ḫan

h. 45b/4

[=1]

Ḥasan Ḳulı Atalıḳ k.a. Munis'in dedelerindendir.

Ḥ.(ʿAvaż Mīr-āb ibn Şīr Muḥammad Mīr-āb ibn Éşim Biy Mīr-āb ibn Ḥasan Ḳulı Atalıḳ ibn Oraż Muḥammad Bekevül ibn Davlat Biy ibn Gerāy Biy ibn Muḥammad Cān Ṣūfī Biy-i Yüz) 156a/9

[=1]

Ḥasan Ḳulı ʿAzīzān bk. Ḥasan Ḳulı ʿAzīzān Ḫ(v)ārazmī

h. 57a/5

[=1]

Ḥasan Ḳulı ʿAzīzān Ḫ(v)ārazmī k.a. Büyük ihtimalle Orta Asya'da Yesevi geleneğine mensup bir sufidir. Krş. Ḥasan Ḳulı ʿAzīzān

h. (murīd-ı Ḥasan Ḳulı ʿAzīzān Ḫ(v)ārazmī) 57a/7

[=1]

Ḥasan Ḳulı Ḫan k.a. Ebulek Han'ın oğludur. Ürgenç'in hakimi idi. Diğer şehzadeler ona isyan ettiler. Ürgenç'i ele geçirip onu öldürdüler. Krş. Ḥasan Ḳulı

h. ibn Abulek Ḫan 47a/13

h.+nı 47b/2

h.+nıñ 55b/3

[=3]

Ḥasan Murād Bég k.a. Mankıt boyuna mensuptur. Eş Muhamed Biy'in tahriki ile Hezaresp'te Şah Temür Han'ı öldürdü. Elbars Han tarafından ınak yapıldı. Mankıtların idaresi ona verildi. Krş. Ḥasan Murād Inaḳ, Manḳıt Ḥasan Murād Bég

h. 81b/5, 155b/16

h.+ni 71b/14

h.+niñ 71b/8

[=4]

Ḥasan Murād Inaḳ bk. Ḥasan Murād Bég

h.+nıñ 133b/1, 134a/10

[=2]

Ḥasan Murād Parvānçı k.a. Hezaresp'in ileri gelenlerindendi. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Muhammed Emin Inak'ın oğlu için ziyafet verdi. Hezaresp elden çıkınca o

da Muhammed Emin Inak'ın yanına kaçtı.
h. 118b/3, 118b/5, 123b/7
[=3]

Ḥasan Rūmlu bk. Ḥasan Ḫan Rūmlu
h. ta'rīḫı 53a/2
[=1]

ḫasarāt Ar. Zarar etme, hüsrana uğrama.
h.-ı tamām 124a/4
[=1]

ḫasbatan li'llāh Ar. Allah rızası için.
h. 93b/5
[=1]

ḫāṣıl (< Ar. ḫāṣil) Ortaya çıkan, var olan.
h. bol- 9a/16
h. érmes 8a/17
h. ét- 7a/9, 146a/15
h. ḳıl- 57a/15, 57b/2, 65b/14, 78a/2, 90a/4, 106b/13, 117b/12, 137a/17, 155a/10
[=13]

ḫāṣıyyat (< Ar. ḫāṣiyyat) Kuvvet ve menfaat, tesir, fayda.
h.+ın 115b/15
[=1]

ḫaṣīn Ar. Sağlam, muhkem.
h.+ġa (ḥışn-ı ḫaṣīn) 24a/10
[=1]

ḫaṣlat Ar. Tabiat, yaratılıştan gelen huy.
h.-ı zışt 115b/14
h.+ı (fi'l u ḫaṣlat) 139b/12
[=2]

ḫaṣm Ar. Düşman, hasım.
h. 42a/11, 112b/4, 150a/17, 155a/14
h.-ı sar-keş 123b/16
h.+ġa 111b/13
h.+ın 75b/16
h.+lar 150a/14
h.+nıñ 11a/10
[=9]

ḫaṣmıyyat (< Ar. ḫaṣmiyyat) Düşmanlık, rakiplik.
h. (bu'ż-ı hasmıyyat) 133a/14
[=1]

ḫasrat Ar. Özlem, hasret.
h. 3b/11
h.-ı nān 106a/15
[=2]

ḫāṣṣa Ar. Özellikle, bilhassa.
h. 15a/15, 93a/14
[=2]

Ḫāṣṣa Bég bk. Ḫāṣṣa Ḳuş Bégi
h. ibn Élçi Bég 121b/9
[=1]

Ḫāṣṣa Ḳuş Bégi k.a. Elçi Beg'in oğludur. Muhammed Emin Inak tarafından kuş begilik makamı verildi. Muhammed Emin Inak tarafından birçok kez görevlendirildi. Bu nedenle Baba Beg ile savaştı.
h. 62b/14, 103a/17, 126b/2, 129b/8, 130a/17, 132a/6, 133b/16, 140b/9, 143b/10, 143b/8, 144b/17, 145a/11, 145b/9

h. bile 126a/8
h.+din 139b/17
h.+ge 126b/1, 138b/2
h.+niñ 115b/5, 131a/9, 142a/13
[=20]

ḫasta Far. Hasta.
h.+lar 7b/3
[=1]

ḫāşāk Far. Çer çöp.
h. (ḫas u ḫāşāk) 77b/8
h. dék (ḳoruḳ u ḫāşāk) 11a/10
[=2]

ḥaşam Ar. Aile, akraba, hizmetçi, maiyet.
h. (ḫadam u ḥaşam) 12a/5
h.+ın 59b/2, 91a/4, 109a/14, 109a/8
h.+ı bile (ḫadam u ḥaşamı) 116b/13
[=6]

ḥaşamat Ar. Görkem, haşmet.
h. (asbāb-ı davlat u ḥaşamat) 12a/5
h.-ı tamām 28a/6, 138b/13
h.+ı 11b/13, 79b/12
h.+ı (dabdaba-ı ḥaşamat) 1b/2
h. ile (dabdaba-ı ḥaşamat) 154a/1
[=7]

ḥaşamat-panāh Far. Görkemli; padişah.
h. (Amīr Él Tüzer Ḫan-ı ḥaşamat-panāh) 18a/13
[=1]

ḥaşr Ar. Kıyamet, haşir.
h. 46b/4
[=1]

ḥaşv-ālūda Far. Yararsız, faydasız söz.
h. (maḳālāt-ı ḥaşv-ālūda) 2b/10
[=1]

ḫaṭ (< Ar. ḫaṭṭ) Sınır; çizgi; yazı; geometride bir terim.
h. (ḫaṭṭ-ı buṭlān) "İptal etmek için bir kaydın üzerine çekilen çizgi" 139b/1
h. (ḫaṭṭ-ı ınḳıyād) 28a/13
h. (ḫaṭṭ-ı ıstıvā) "Ekvator" 22b/8
h. (ḫaṭṭ u nucūm) "Geometri ve astronomi" 19b/16
h.+ıdın (ḫaṭṭıdın) 115b/8
[=5]

ḫaṭā (< Ar. ḫaṭāʾ) Hata, yanlış. Krş. ḫaṭıyya
h. durur érdi 148a/10
[=1]

ḫaṭāʾan Ar. Hata olarak, yanlışlıkla.
h. (sahvan u ḫaṭāʾan) 11b/2
[=1]

ḫātam Ar. Mühür, mühür yerine kullanılan yüzük; son, en son.
h.+ı 5a/8
h.+ıda 8b/10
h.+ın 97a/8
h.+u'n-nabıyyīn "Peygamberlerin en sonuncusu, Hz. Muhammed" 15a/8
[=4]

ḫaṭar Ar. Tehlike, korku.
h. 105a/14
[=1]

ḫaṭarāt Ar. Tehlikeler, korkular.
ḫ.+ġa (mehālik ü ḫaṭarāt) 39a/7
[=1]
Ḫaṭā bk. Ḫaṭāy
ḫ. (bılād-ı Ḫaṭā) 39a/14
[=1]
Ḫatāy bk. Ḫaṭāy
ḫ. 28a/14, 28a/16, 37a/2, 37b/6, 38a/11, 38a/13
ḫ.+nı 86b/13
ḫ.+nıñ 85b/4
[=8]
Ḫaṭāy y.a Çin'in kuzeyinde büyük bir bölgedir. Krş. Ḫaṭā, Ḫatāy, Çīn, Çorçut
ḫ. 60b/12, 85b/3
ḫ.+dın 28a/17
ḫ.+nı 28a/15
ḫ.+nıñ 28a/5
[=5]
Ḫatāy Ḳara Ḳalpaḳ bk. Ḫaṭāy Ḳara Ḳalpaḳ
ḫ.+nıñ 117a/3
[=1]
Ḫaṭāy Ḳara Ḳalpaḳ kv.a. Karakalpakların Hıtay bölgesinde yaşayan boyu. Krş. Ḫatāy Ḳara Ḳalpaḳ
Ḫ.+dın 128a/15
[=2]
Ḫatāy Ḳurbān Tay Biy bk. Ḳurbān Tay Biy
ḫ. 100b/4
[=1]
Ḫātım bk. Ḥatım-ı Tāyī
ḫ. 12b/1
ḫ. dék érdi 134b/5
ḫ.+dın 114a/11
[=3]
Ḫātım-āyīn Far. Hatem-i Tâî gibi.
ḫ. 151a/3
[=1]
Ḫātım-ı Ṭāyī k.a. Asıl adı Ebu Adi bin Abdullah bin Said'dir. Arab kabile reislerinin büyüklerinden ve şairlerinden olup, cömertliği ile meşhurdur. Adı, cömertlik ve keremde darb-ı mesel halini almıştır. Krş. Ḫātım
ḫ. 95a/12
[=1]
Ḫātım-nışān Far. Hatem-i Tâî'ye benzer.
ḫ. durur érdi 75b/1
[=1]
ḫātıma (< Ar. ḫātima) Son, hatime.
ḫ. 9b/16
ḫ.-ı ancām 9b/7
ḫ.+ġa 9b/6
[=3]
ḫāṭır (< Ar. ḫāṭir) Gönül, kalp, zihin, fikir.
ḫ. (ıṭmīnān-ı ḫāṭır) 116b/6, 125b/7
ḫ. (taʿalluḳ-ı ḫāṭır) 62a/12
ḫ.-ı aşraf 11a/17
ḫ.-ı ʿāṭır 68b/13
ḫ.-ı bayżā-naẓīr 140a/2
ḫ.-ı ḫaṭīr 10a/6

h. ara 7a/14, 16b/6
h.+ġa 12a/1
h.+ıda 140b/4
h.+ıda (lavḥ-ı ḫāṭır) 10a/15
h.+ıdın (mayalān-ı ḫāṭır) 26b/16
h.+ıġa 10a/17, 11b/7
h.+ıġa kéltür- 138b/16
h.+ım 4b/11, 7a/13, 7b/6, 9a/2
h.+ın 9a/2, 63a/2
h.+ıñ 8b/3
h.+ı üçün (ıṭmīnān-ı ḫāṭır) 121a/15
h.+ı üçün (raʿāyā-ı ḫāṭır) 124b/12
h. ḳıl- (pīş-nıhād-ı ḫāṭır) 132b/12
h.+larıda (gülşen-i ḫāṭır) 121b/6
h.+ların 134b/14
[=28]

ḫāṭır-camʿ Far. Teselli olma, tatmin etme.
h. bol- 38a/2, 112a/16
[=2]

ḫāṭır-camʿlik Tatmin olmuş bir şekilde.
h. bile 45b/9, 140b/5
[=2]

ḫaṭıyya (< Ar. ḫāṭiyya) Hata, günah, suç. Krş. ḫaṭā
h.+lardın 139a/2
[=1]

ḫaṭıyyāt (< Ar. ḫaṭiyyāt) Hatalar, suçlar.
h.+ıdın 141b/12
[=1]

ḫaṭīb Ar. Hatip.
h.+lar 61a/8
[=1]

ḫaṭīr Ar. Tehlikeli; yüce.
h.+ıdın (amr-ı ḫaṭīr) 70b/13
h.+ıdın (ḫāṭır-ı ḫaṭīr) 10a/6
h.+ıġa 19a/3
[=3]

ḫatm Ar. Hatim, hatim indirme.
h. ḳıldur- "Kur'an'ın tamamını okutmak" 137b/1
[=1]

ḫātūn Ar. Kadın, hanım, zevce.
h. 17a/13, 106a/5, 107a/8
h. (ér u ḫātūn) 68a/8, 73a/13
h.+ıdın 25b/16
h.+nı 106a/7
h.+nıñ 106a/5
[=8]

havā (< Ar. havāʾ) İstek, düşkünlük, heva.
h.-yı ʿışk 2a/6
h.+sı 4b/9

havā (< Ar. havāʾ) Hava.
h. 51a/7, 93a/16, 101a/1, 101a/5
h.+sı
h. (sar-keşte-i havā-yı ıżṭırāb) 8a/6
h.+sı 4b/8, 23a/14
h.+sıda 9a/2, 26a/7
h.+sıġa 7b/7
[=12]

havā-ḫ(v)āh Far. Sevilen, dost.
h. 53b/10
h.-ı ḳadīmi 116b/16
h. durur érdi 108b/4

h.+ı érdi 117b/17
h. u yek-cihet 115b/9
[=5]

ḥavādıṣ (< Ar. ḥavādiṣ) Olaylar, haberler.
h. 7a/3
h.-ı ayyām 135a/6
h.-ı davrān 8b/1, 108a/4, 146a/6
[=5]

ḫavāḳīn Ar. Hakanlar.
h. (aʿdal-ı ḫavāḳīn-ı muʿaẓẓam) 66a/7
h. (aʿdal-ı ḫavāḳīnu'l-ʿArabu ve'l-ʿAcam) 155b/17
h. (afżal-ı ḫavāḳīn-ı muʿaẓẓam) 6b/1
h. (ʿālam-ı ḳudvatu'l-ḫavāḳīn) 81b/14
h. (tāc-ı ḫavāḳīnu'l-aʿẓam) 35a/9
h.-ı gerdūn-ıḥtışām 10a/14
[=6]

ḥavāla Ar. Ismarlama, havale; görmeyi engelleyen duvar gibi perde.
h. ḳıl- "Üzerine atmak" 57b/1, 142b/15
h. yasat- 131a/12
[=3]

ḥavālī Ar. Yöre, civar, etraf.
h.-ı ayvān 84a/1
h.-ı ḫar-gāh 36b/5
h.+sıda 67b/3, 76b/3
h.+sıġa 74a/16, 80b/6
h.+sın 68b/4
[=7]

ḫāvand Far. Efendi, hakim.
h.+ı 4a/3
[=1]

ḫavānıḳ (< Ar. ḫavāniḳ) Tekkeler.
h. (madārıs u ḫavānıḳ) 134b/8
[=1]

ḫavārıḳ (< Ar. ḫavāriḳ) Harikalar.
h.-ı adat 26a/16, 57a/14
[=2]

ḫavāṣ (< Ar. ḫavāṣṣ) Seçkin kişiler, ileri gelenler. Krş. ekābır
h. (ḫavāṣṣ u ʿavām) 7a/2, 10a/7, 46b/6, 78a/10, 97a/4
h. (marcıʿ-ı ḫavāṣṣ u ʿavām) 57b/8
h. (marġūb-ı ḫavāṣṣ u ʿavām) 2b/13
[=7]

ḫavāṭır (< Ar. ḫavāṭir) Fikirler, düşünceler.
h. (ḳaṭra-ı ḫavāṭır) 11b/7
h.-ı ḫūrşīd-naẓāyır 151b/15
h. bile (ġalaba-ı ḫavāṭırı) 121a/4
h. tart- 69b/15
[=4]

ḫavātīn Ar. Hatunlar, kadınlar, zevceler.
h.-ı sābıḳ 27a/1
h. u kélinler 27a/2
[=2]

ḥavāyıc (< Ar. ḥavāʾic) İhtiyaçlar, gerekli olan şeyler.
h. tap- 57b/5
[=1]

ḫavf Ar. Korku.

h. 68b/8
h. (ḫavf üstıġa ḫavf) 151a/17
h.+ıdın 77b/4, 109a/16
h. ḳıl- 111a/10
h. üstıġa ḫavf 151a/17
[=6]

ḫavfnāk Ar. Korkmuş.
h. bol- 3b/1, 109a/17
[=2]

ḫāvī Ar. İçine alan, kapsayan.
h.+ları (āṣār ḫāvīları) 35b/13, 106b/4
[=2]

havl Ar. Korku.
h.+ıdın (cān havlı) 143a/12
[=1]

ḫavlı (< Ar. ḫavl) Etraf, çevre.
h.+dın 142b/8
h.+sıda 118a/15, 132b/16
h.+sınıñ 142b/3
[=4]

ḫavrā (< Ar. ḫavrāʾ) Çok beyaz, beyaz gözlü (kadın).
h. 154a/15
[=1]

Ḥay (< Ar. Ḥayy) Diri olan Allah.
h. (muʾayyad-ı ba-taʾyīd-ı Ḥayy u Ḳadīm) 84a/6
[=1]

ḫayā Ar. Utanma, haya, ar.
h. 4a/8, 107a/3
h. cavharı 13a/13, 52a/11
h.+da (ḫılm u ḫayā) 152a/6
[=5]

ḫayāl Ar. Hayal, düş.
h. 130b/17
h. (peyk-i ḫayāl) 109a/1
h.-ı fāsıd 97a/7, 146a/14
h.-ı ḫām 139a/4
h. durur (maḫż-ı ḫayāl) 13a/9
h.+ıda 97b/15
h.+ım 87b/10
h.+ıñdın 97b/16
[=9]

ḫayāt Ar. Hayat, yaşam.
h. 4b/7, 8a/14, 17a/3, 19a/12, 25a/2, 36a/10, 46b/3, 47a/6, 53a/1, 86b/7, 114b/10, 134b/15, 153b/13
[=13]

ḫayāt Ar. Hayat, yaşam.
h. (may-ı āb-ı ḫayāt) 97a/6
h.+ıda 21b/7
h.+ıda (ayyām-ı ḫayāt) 136b/14
h.+ım (ayyām-ı ḫayāt) 135b/12
h.+ım (cām-ı ḫayāt) 135b/12
h.+ın 32b/4, 142b/2
h.+ınıñ 11a/11
h.+ınıñ (mıʿmār-ı ḫayāt) 139a/3
h.+ını (rışta-ı ḫayāt) 127b/11
h.+ın (matāʿ-ı ḫayāt) 121b/7
h.+ın (rışta-ı ḫayāt) 49a/3, 142a/12
h.+ı (āftāb-ı ḫayāt) 31b/15, 137a/13
h.+ı (aḫtar-ı ḫayāt) 36a/10
h.+ı üçün 114b/13
h. içre 153b/3

h.+ların (rışta-ı ḥayāt) 126a/1
h.+nıñ 136b/10
h. tap- 7a/2, 13b/9
[=22]

hay'āt Ar. Heyetler, kısımlar, parçalar.
h.-ı ıctımāʿ 32b/14, 123b/1
[=2]

haybat Ar. Sakınılıp korkulacak hal, azamet.
h.+ıdın 14a/6, 134b/2
h. u şavlat 134b/1
[=3]

haybatu'llāh Ar. "Allah'ın azameti" anlamında gelen bu tamlama metne göre Şit'in Süryanice karşılığıdır.
h. 18a/1
[=1]

ḥayf Ar. Yazık, vah vah!
h. kim 89b/1
[=1]

ḫāyıf (< Ar. ḫā'if) Korkak. Krş. hırāsān.
h. u hırāsān 98b/14, 148b/10
[=2]

hāyıla (< Ar. hā'ila) Trajedi.
h.+da (vāḳıʿa-ı hāyıla) 69b/17
h.+dın (vāḳıʿa-ı hāyıla) 115a/17, 131a/17
h.+dın soñra (vāḳıʿa-ı hāyıla) 45b/16
h.+nı (manşūba-ı hāyıla) 111b/10
h.+sıdın soñra (vāḳıʿa-ı hāyıla) 83b/9
h.+sı (vāḳıʿa-ı hāyıla) 66a/5
[=7]

ḥayl Ar. Akıllılık.
h.+dın 67b/16
h.+ġa (ahl-ı ḥayl) 32b/16
[=2]

ḫayl Ar. Zümre, grup.
h. 126b/15
h.-ı Aral 150b/4
h.-ı āzāda 11a/1
h.-ı bāṭıl 111b/13
h.-ı bī-bāk 150b/8
h.-ı bī-ḥad 52b/13
h.-ı duşman 108b/15, 150a/13
h.-ı melāyik 14b/10
h.-ı şayāṭīn 3b/1
h.+ġa 144a/8
h.+ı 59b/10, 66a/2, 146b/7
h.+ıdın 100b/13
h.+ıdur 49b/12
h.+ıġa 17b/12, 18b/10, 155a/7
h.+ıñ 58b/11
h.+ı (rusul ḫaylı) 3a/7
h.+ı bile 69a/7
[=22]

haylāc Ar. Maddi vücut.
h. 82a/2
[=1]

ḫaylī Ar. Çok, fazla, hayli.
h. 10b/8, 110a/17
[=2]

ḫayma Ar. Çadır.
h. 23a/16
h. kur- 59a/17

h.+lardın 33a/13
[=3]

ḫayr Ar. İyilik, hayır.
h. (āṣār-ı ḫayr) 116a/11
[=1]

ḫayr-dost Far. İyi dost.
h. 77b/11
[=1]

ḥayrān Ar. Şaşkın, hayran, tutkun.
h. édi 25b/17
h. u lāl 62a/6
[=2]

ḫayrāt Ar. Hayırlar, hayratlar, iyilikler.
h.+ġa (ʿımārāt u ḫayrāt) 135a/4
h.+larıdın durur 139b/9
h. u mubarrāt 139b/7
[=3]

ḥayrat-āfarīn Far. Hayret yaratan, hayrat uyandıran.
h. (dalīl-ı ḥayrat-āfarīn) 3b/4
[=1]

ḥayrat-afzā Far. Hayret artıran.
h. (güẕāriş-ı ḥayrat-afzā) 128a/8
[=1]

ḥayvānāt Ar. Hayvanlar.
h. 23a/16
h.+nı (māl u ḥayvānāt) 33a/14
[=2]

ḥayvān suyı Can suyu, ab-ı hayat.
h. (çaşma-ı ḥayvān suyı) 154a/11
h.+dın 53b/11
h.+ġa 23a/13
[=3]

ḫazān Far. Güz, sonbahar.
h.+ıdın 153b/13
[=1]

ḥaẕar Ar. Sakınma.
h. (āvāzu'l-ḥaẕar) "Zarar verebilecek şeylerden çekinme sesi" 120b/11
h. ḳıl- 25a/12
[=3]

Ḫazar k.a. Yafes'in oğludur. Bk. Yāfaş
h. 23a/6

Hazār-asb y.a. Hive ve Amu Derya yakınlarında Harezm bölgesinin en eski ve muhkem yerlerinden biri.
h. 46b/16, 49b/7, 51b/11, 52a/13, 54a/3, 54b/9, 59a/16, 59a/17, 64a/12, 81a/11, 81a/12, 81a/14, 81a/15, 81a/9, 98b/10, 98b/11, 98b/8, 100a/11, 102b/15, 103a/6, 104b/10, 104b/5, 105a/9, 110a/7, 110b/17, 115a/7, 118b/11, 119a/7, 119b/7, 121a/10, 122b/9, 123b/11, 123b/6, 124a/2, 126a/14
h. bile 79a/8
h.+da 55b/15, 68b/3, 69a/8, 71a/14, 72b/12, 103a/14, 118b/17, 118b/3, 126b/5, 152a/11
h.+dın 54a/5, 54b/8, 56a/17, 60a/4, 81a/8, 115a/15, 118a/2, 123b/8
h.+ġa 45b/17, 71a/11, 72b/7, 79a/2, 98b/13, 100a/3, 108b/3,

108b/8, 109b/4, 110a/6, 112a/7, 112b/1, 115a/11, 115a/14, 121a/11, 122b/8, 124b/15, 126b/2, 129b/5, 130a/3, 132a/10
h. Ḳañlısı 118b/12
h. ḳorġanı 103a/11
h.+nı 54b/13, 68b/2, 80b/12, 82b/11, 118a/6
h.+nıñ 110b/15, 122b/11, 129b/10, 129b/9
h. üsti 53a/12
[=87]

Hazār-asbī Far. Hezarespliler.
h.+lar bile 119a/9
[=1]

Ḫażar Éli y.a. Üsti karyesi yakınlarında yaşayan bir halk.
h. 103b/10
h.+niñ 148a/13
[=2]

haẕayān Ar. Kötü sözler, saçma sapan konuşma, sayıklama.
h. 20b/8
[=1]

ḫazāyın (< Ar. ḫazā'in) Hazineler.
h. 31b/6
h. (amvāl u ḫazāyın) 41a/13
h.-ı bī-kerān 31a/16
h.+ı 39b/5
[=4]

ḫāẕıḳ (< Ar. ḫāẕiḳ) Usta, yetenekli, ehil.
h.+niñ (aṭıbbā-yı ḫāẕıḳ) 152b/15
[=1]

ḫāzın (< Ar. ḫāzin) Bekçi.
h.-ı Cannat 15a/4
[=1]

ḥāżır (< Ar. ḥāżir) Hazır, mevcut.
h. 27a/11
h. bol- 20b/6, 43b/12, 75b/17, 97b/16, 108a/10
h. durur érdi 16b/14, 93a/10
h. érdi 118a/1
h. u ḫurramkār 144a/6
[=10]

hazīmat Ar. Bozgun.
h. 42a/11, 145a/6
h. ḳıl- 27b/9
h.+lar tap- 49b/13
h. tap- 28b/3, 28b/4, 40a/5, 42b/11, 44b/11, 65b/3, 68a/13, 76b/2, 78b/6, 82b/4, 87a/13, 88b/15, 99a/1, 101a/8, 111b/11, 112b/5, 115b/16, 126a/8, 127a/8, 130b/8
h. tap- (şikest u hazīmat) 146a/7
[=25]

hazīmatī Far. Bozguna uğrayan, bozulmuş.
h.+lar 127a/10
h.+larnı 127a/17
h.+lar bile 127b/5
[=3]

ḥazīn Ar. Hüzün dolu
h.+lar 135a/6.
[=1]

ḫazīna Ar. Hazine.
h.+ġa (zar u ḫazīna) 136a/6

h.+sıġa 106b/16
[=2]
ḫazīna-küşā Far. Hazine açan. Krş. ḫazīna-küşāy
h.+sı 137a/12
[=1]
ḫazīna-küşāy bk. ḫazīna-küşā
h.+ı 4a/3
[=1]
ḫaẕīra Ar. Etrafı çevrili yer (mezarlık vs.).
h.+sınıñ 76b/2
[=1]
ḫażīż Ar. Alçak yer.
h.-ı maẕallat 66a/10
[=1]
hazl Ar. Şaka yapmak.
h.+ġa (mızāḥ u hazl) 135a/2
[=1]
ḫazm Ar. Doğru karar.
h.+dın 72a/13
h. u ıḥtıyāṭ 98a/16, 129b/1, 148a/8
[=4]
ḫażrat Ar. Sayın, hazret, saygı sözüdür. Metinde özel adların yerine de kullanılmaktadır; huzur, makam, kat.
h. 11b/12, 13a/4, 68b/14, 149b/7, 151a/10, 151b/10, 151b/11, 151b/5
h. (aʿyān-ı Ḥażrat) 26a/13
h. (humāyūn-ı Ḥażrat-ı ṣāḥıb-ḳırān) 3a/1
h. (muḳarrab-ı Ḥażrat-ı ʿızzat) 16b/15
h. (muḳarrab-ı Ḥażrat-ı Sulṭāni) 9a/5
h. (murīd-ı Ḥażrat-ı Mavlānā ʿAlī Bāvardī) 57a/9
h.-ı Ādam 9b/9, 16b/8, 17b/3, 18b/13, 22a/1
h.-ı Ādam ʿalayhi's-salām 13b/17
h.-ı aʿlā-ḫāḳān 96a/12
h.-ı aʿlā-ḫāḳān-ı gerdūn-tuvān 66a/7, 83b/15
h.-ı aʿlā-ḫāḳānī 6a/14
h.-ı ʿālī-martabat 35a/10
h.-ı Bārī taʿālā 37a/9
h.-ı Cān Muḥammad ʿAzīzān 57a/12
h.-ı Cān Muḥammad ʿAzīzān Ḫ(v)ārazmī 57a/7
h.-ı fātıḥu'l-abvāb 68b/15
h.-ı ḫāḳān-ı aʿẓam 10a/11
h.-ı ḫālıḳ-ı bī-çun 18b/6
h.-ı ḫan 68b/13
h.-ı ḫılāfat-ma'āb 4a/5
h.-ı Ḥovvā 17a/7
h.-ı Ḫ(v)āca Bāhau'l-ḥaḳḳı ve'd-dīn 57a/12
h.-ı Idrīs 19b/8
h.-ı Imām ʿAlıyyu'r-rıżā 60b/4
h.-ı Ism-ı Maḥmūd Ata 139b/8
h.-ı İşen Bāḳī Ḫ(v)āca 129b/11
h.-ı İşen Seyyid Muḥammad Panāh Ḫ(v)āca 108a/8

h.-ı Īzıd-kām 9b/6
h.-ı Ḳāżı'l-ḥācat 22b/15
h.-ı Kerīm-i Mutaʿāl 15b/6
h.-ı ḳuṭbu'l-ʿālam 70a/13
h.-ı ḳuṭbu'l-avlıyā 120b/7
h.-ı maġfūr "Él Tüzer Ḫan" 66a/5
h.-ı Mavlānā Vafā 62a/11
h.-ı Nūḥ 21a/1, 22a/10, 22b/12
h.-ı Nūḥ ʿalayhi's-salām 22b/15
h.-ı pād-şāh 10a/1, 13b/13
h.-ı pād-şāh-ı ʿālī-cāh 53a/13
h.-ı pād-şāh-ı ḫuld-ı milke 2b/15
h.-ı pād-şāh-ı maġfırat-nışān 151a/9
h.-ı pād-şāh-ı marḥūmī "Él Tüzer Ḫan" 114b/16
h.-ı pād-şāh-ı meẕkūr-ı marḥum "Él Tüzer Ḫan" 57a/12
h.-ı pād-şāh-ı ṣāḥıb-ḳırān 9b/13, 9b/14, 40b/5, 84b/1, 94a/17
h.-ı pād-şāh-ı ṣāḥıb-ḳırān-ı kişvarıstān 116a/12
h.-ı pād-şāh-ı ẓıll-ı ılāhī 39b/2
h.-ı Pahlavān Maḥmūd 77b/8
h.-ı Rabbu'l-arbāb 16a/8
h.-ı rısālat-panāh 21b/16
h.-ı ṣāḥıb-ḳırān 80a/2, 93b/16
h.-ı ṣāḥıb-ḳırānī 35b/11
h.-ı Seyyid 90a/10
h.-ı seyyidu'l-mursalīn "Hz. Muhammed" 15a/8
h.-ı Seyyid Aḥmad Seyyid Ata 89b/9
h.-ı Seyyid Ata 90a/14, 90a/4, 90a/7, 90a/9
h.-ı Seyyid Muḥammad Panāh Ḫ(v)āca 62b/15
h.-ı Sulṭān-ı ṣāḥıb-ḳırān 81b/13, 83b/10, 147a/16
h.-ı Sulṭān-ı ṣāḥıb-ḳırān-ı gerdūn-tuvān 118a/16
h.-ı Şayḫ ʿAbbās 90a/12
h.-ı Şayḫ ʿAzīzān 57a/16
h.-ı ustād-ı kirāmī 150a/7
h.-ı Vāhıbu'l-ʿaṭāyā 11a/17, 14b/14, 16b/3, 19a/16
h.-ı Yāfaş 22b/13
h.+dın 21b/7
h.+ġa 14b/12
h.+ıda 61a/6
h.+ıda (Ḫaḳ Ḫażratı) 155a/2
h.+ıdın 146b/7
h.+ıġa 7b/7
h.+ınıñ (aʿyān-ı Ḫażrat) 134b/7
h.+ı bile (aʿyān-ı Ḫażratı) 63a/10
h.+nıñ 3a/8, 10b/14, 11a/17, 11b/10, 12b/12, 16b/4, 17b/15, 63b/17, 96a/15, 142b/11, 151a/16, 151b/1, 151b/3, 151b/7, 156a/2
h.+nıñ (aʿyān-ı Ḫażrat) 118a/4, 137a/15
h.+nıñ aldıġa 20b/5
h.+nıñ ḳaṣdıda 132b/12 [=117]

Ḥażrat-ı nıẓāmu'l-millati ve'd-dīn Ar. "Din ve millet nizamının hazreti" anlamında övgü ibaresi.
h. Amīr ʿAlī Şīr 17b/14
[=1]

hecr Ar. Ayrılık.
h. (dard-ı hecr) 77b/4
h. dék (tannūr-ı hecr) 101a/4
[=2]

helāk Ar. Yok olma; ölme.
h. 3b/1
h. bol- "Yok olmak; ölmek" 21b/1, 21b/12, 84b/12
h. érdi 109b/1
h. eyle- "Yok etmek; öldürmek" 25b/14, 53b/17
h.+in 131b/11
h. ḳıl- "Yok etmek; öldürmek" 89a/2, 150a/4
[=10]

helāket Ar. Yıkılma, mahvolma, felaket.
h. 93b/13, 94a/2, 114b/14, 138a/9
h. (şamşīr-ı helāket) 93a/14
h.+din (varṭa-ı helāket) 127a/14, 142b/17, 150a/6
[=8]

hem Da/de, dahi, ve.
h. 3b/5, 3b/6, 3b/7, 6a/10, 6a/10, 6a/3, 8a/17, 8b/3, 9a/11, 13b/11, 16a/17, 18b/3, 20a/10, 20a/11, 20a/13, 21b/11, 21b/12, 22a/17, 22b/17, 22b/4, 23a/10, 23a/12, 23b/7, 24a/13, 26b/8, 27b/5, 28a/15, 28a/16, 29a/4, 29b/10, 29b/12, 29b/9, 32a/8, 33a/13, 33a/9, 34b/14, 35a/1, 35a/15, 35a/4, 36a/10, 40a/10, 40a/12, 41b/5, 42b/8, 43a/14, 44b/5, 45a/1, 46a/2, 47b/12, 47b/16, 49a/7, 51a/13, 55a/13, 56a/10, 61b/2, 61b/2, 68a/14, 69b/16, 69b/3, 70b/9, 74b/7, 75b/8, 80a/11, 80a/11, 81b/10, 87a/6, 88a/9, 88b/2, 88b/3, 95b/6, 98b/6, 99b/2, 100b/2, 105b/10, 105b/12, 107b/1, 110b/11, 114a/5, 120a/5, 133a/10, 134b/2, 135b/10, 149b/1, 150b/2, 152b/13, 154a/12, 154b/13, 154b/14
[=88]

hem-ʿaṣr Far. Muasır, aynı dönemde yaşamış.
h. durur érdiler 137a/9
[=1]

hem-dam Far. Arkadaş, yakın dost.
h. bol- 82a/7
[=1]

hem-dast Far. Birlikte çalışan, müttefik, arkadaş.
h. 3b/3
h. ét- 132b/13
h. ḳıl- 97a/16
[=3]

hem-dastān Far. Birlikte çalışanlar, müttefikler, arkadaşlar.
h. bol- 74b/16

[=1]

hem-dastānlıġ Far. Arkadaşlık, ortaklık.

h. ḳıl- 94b/11, 124a/12

[=2]

hem-ḳad (< Far. hem-ḳadd) Boyları birbirine eşit olan.

h. (hem-sınn u hem-ḳad) 63b/5

[=1]

hem-ḳadam Far. Eş.

h.+dur 19a/13

[=1]

hem-nışīn Far. Aynı yerde oturan, birlikte oturan.

h. durur érdi 93a/1

[=1]

hem-pīşa Far. Aynı meslekten olanlar.

h.+larıdın 109a/6

[=1]

hem-pişk Far. Eş.

h. 14b/11

[=1]

hem-rāh Far. Yoldaş, yol arkadaşı.

h. durur érdi 88b/17, 92a/9, 92b/8, 94b/7

h.+ı 154b/13

h. ḳıl- 74a/12

h. ol- 155a/15

[=7]

hem-rāhlıġ Far. Yol arkadaşlığı. Krş. hem-rāhlıḳ

h. ét- 103a/16

h. ḳıl- 141b/15

[=2]

hem-rāhlıḳ bk. hem-rāhlıġ

h.+ıġa (hem-rāhlıġıġa) 108b/9

[=1]

hem-rāz Far. Sırdaş.

h. ol- 7a/12

[=1]

hem-sar Far. Eş.

h. émes 7b/8

h.+ı 133a/9, 135a/10

h. ḳıl- 40b/13

[=4]

hem-sarlıḳ Eş olma durumu, eşitlik.

h. körgüz- 135a/9

[=1]

hem-sāya Far. Komşu.

h. 106a/4

h. durur 80a/11

[=2]

hem-sın (< Far. hem-sinn) Yaşları aynı olan.

h. (hem-sınn u hem-ḳad) 63b/5

[=1]

hem-vāra Far. Daima, her zaman.

h. 139b/3, 152a/10

[=2]

hem ol O.

h. 9a/17, 14a/11, 14a/12, 18b/14, 21a/14, 23b/11, 26a/16, 29b/15, 33b/7, 39a/2, 39b/14, 66a/17, 71a/17, 73b/11, 74b/1, 75b/3, 76b/17, 78a/17, 80a/5, 82a/13, 83a/2, 88b/7, 88b/9, 90a/13, 97b/2, 105a/6, 108a/13, 118a/14, 124a/12, 130a/3, 138a/2, 147a/16, 147b/16, 155b/8

h. dam 39a/10
[=35]

heneggām (< Far. hengām) Vakit, zaman.
h.+da 69b/17
h.+ı 17a/2
h.+ıda 78b/8, 117b/13, 121b/6, 127b/7, 137b/14
h.+ıda (körnüş heneggāmı) 139a/5
[=8]

heneggāma (< Far. hengāma) Kargaşa.
h.-ı kār-zār 129b/14
h.-ı kār u zār 27b/7
[=2]

henüz Far. Ancak, daha, henüz.
h. 19a/13, 29b/14, 36a/14, 44a/10, 54a/3, 60b/6, 63a/13, 67b/2, 70b/5, 72a/2, 102b/8, 108a/3, 111b/8, 116a/2, 118b/1, 122b/4, 149b/7
[=17]

her Far. Her.
h. 2a/12, 2b/12, 2b/14, 3b/10, 3b/11, 5b/6, 6b/15, 6b/8, 6b/9, 7a/12, 7b/1, 7b/10, 7b/11, 7b/2, 9b/15, 10a/15, 10a/15, 10a/4, 10a/5, 10a/7, 10b/10, 10b/2, 10b/5, 10b/7, 10b/8, 11a/10, 11a/7, 11a/9, 11b/4, 13b/1, 16b/8, 21a/1, 22b/8, 23a/12, 25b/17, 26a/6, 27b/15, 27b/4, 28a/2, 28b/5, 31b/6, 33b/10, 33b/11, 34a/4, 34a/5, 37b/3, 39b/12, 39b/9, 40b/1, 40b/1, 40b/10, 40b/11, 40b/12, 40b/9, 41b/4, 42a/5, 42b/9, 43b/10, 47a/5, 47a/5, 47b/14, 52a/14, 52b/5, 53b/1, 53b/10, 58a/11, 59a/9, 60a/15, 62b/11, 70a/11, 70b/7, 73a/11, 87b/8, 88b/8, 88b/8, 88b/9, 92a/15, 100b/7, 102a/15, 102a/17, 107a/6, 111a/12, 111a/9, 119b/5, 126b/15, 127b/17, 130a/15, 135a/14, 135b/8, 137b/6, 138b/8, 141b/17, 148a/17, 149a/1, 150a/16, 150b/13, 150b/7, 153a/15, 155b/6, 156b/2
h. çand 93a/3
h. dam 7a/2, 40a/17, 43a/15
h. ḳaçan 22b/14, 149a/9, 155a/15
h. ḳaçan kim 15b/7
h. ḳayan 5b/6
h. ḳaysı 15b/17, 22b/1, 23a/4, 65b/8, 84b/2, 95a/13, 122a/6, 127b/16, 136a/14
h. kéçe 63a/12, 63a/14
h. kim 15b/13, 17a/13, 24b/6, 31a/1, 31a/2, 31b/4, 31b/8, 40a/9, 43a/10, 73a/12, 93b/2, 101b/3, 102b/15, 113b/13, 114b/6, 121a/12, 134b/1, 143a/6
h. kimse 43a/10, 84b/13, 112b/4
h. kimse kim 50a/9
h. kim ki 3b/12, 51a/4
h. kişi kim 9a/10, 43a/15, 113b/7, 131b/11

h. kün 54a/17, 89b/12, 98a/4, 121a/8, 129b/10, 146b/3, 149a/16
h. ne 96a/3, 118b/8
h. neççe 13b/5, 32b/16
h. neççe kim 72b/11, 122a/10
h. neçe 33a/3, 94b/17, 97b/15
h. néççe 23b/14, 106a/4
h. néççe kim 9a/11
h. néçe 8a/4, 96b/4
h. némerse 25a/17
h. né kim 154a/6
h. sarı 6a/6, 30a/5, 53b/17, 84a/8, 111a/13, 150b/10, 154a/8, 154b/7, 155a/15
h. taḳdīr bile "her halde" 9b/3, 14a/17, 33b/1, 67a/14, 110a/6, 119b/11
h. tün 34a/12
h. yan 117b/2, 143b/1
[=189]

Herāt y.a. Horasan bölgesinde bir yer.
h.+da 72a/8
h.+dın 39b/17
h. ḳasdıġa 86b/5
h.+nı 86b/6
h.+nıñ üsti 86b/3
[=5]

hergiz Far. Asla.
h. 33a/3, 90b/7, 103a/10, 106b/17, 106b/17, 118b/1
[=6]

her biri Teker teker, hepsi.
h. 84b/3, 101a/12, 120a/14, 155a/11, 155a/11, 155a/12, 155b/13
h.+ge 155a/2
h.+n 73a/5
h.+niñ 31b/7, 156a/5
h.+ñiz 40a/13
h.+ñizdin 31a/17
[=13]

hıcā (< Ar. hicā') Hicivler, alaylar.
h. 100b/9
[=1]

Ḥıcāz y.a. Mekke ve Medine'nin bulunduğu bölge.
h.+nıñ 96b/1
[=1]

ḫıcīr Far. Yakışıklı, sevimli, çekici.
h. 43b/16
[=1]

hıcr (< Ar. hicr) Ayrılık.
h.+ıda 154b/14
[=1]

hıcrat (< Ar. hicrat) Göç, hicret.
h. bile 150b/1
h. ḳıl- 104a/6
[=2]

hıcrıyya (< Ar. hicriyya) Hicretle ilgili, hicrî. Krş. hıcrī
h. (sana-ı hıcrıyya) 115a/4, 135a/17, 135a/4, 140a/9, 141a/17, 147a/8, 156a/6
h. (sana-ı nāḳışa-ı hıcrıyya) 132b/10

h.+nıñ (sana-ı hıcrıyya) 122a/8, 126a/10
[=10]

hıcrī Far. Hicrete ait, hicretle ilgili.
h. (sana-ı hıcrī) 67a/2
h. (ta'rīḫ-ı hıcrī) 53a/2, 58a/1, 61a/16, 64b/14, 65b/9, 72a/5, 86a/14, 87b/1, 91a/6
[=10]

hıdāyat (< Ar. hidāyat) Doğru yolu gösterme, hidayet.
h. 20a/17
h. (mesālik-i hıdāyat) 122a/3
h.+ı 141b/17
h.+ınıñ (bahār-ı hıdāyat) 3a/16
h.+ı bile 132b/14
h. ḳıl- 122a/13
h. tap- 42a/5
[=7]

hıddat (< Ar. ḥiddat) Öfke, hiddet.
h.+ıdın 8a/7
[=1]

ḫıdīv Far. Vezir.
h.-ı Cam-ıḳbāl 84a/5
[=1]

ḫıdmat bk. ḫıẕmat
h.+ıdın 4b/12
[=1]

ḥıkāyat (< Ar. ḥikāyat) Hikaye, mesel. Metinde daha çok başlık olarak geçmektedir.
h. 62a/14, 75a/2, 77a/14, 93b/7
h.+da 90a/5
h.+ġa (rıvāyat-ı muḫtalıfu'l-ḥıkāyat) 125a/17
h.+ı 15b/9
h.+ıda 92a/10
h.+ın 139b/2
h. ḳıl- 93a/15, 114a/11
h.+nı 93b/17
[=12]

ḥıkāyāt (< Ar. ḥikāyāt) Hikayeler.
h.-ı ʿacība 62a/13
h.+ıġa 10a/2
[=2]

ḫılāf (< Ar. ḫilāf) Aykırı, zıt.
h. 88a/11
h. (ahl-ı ḫılāf) 113b/1, 135a/11
h.+ıġa 10b/4, 91a/17
[=5]

ḫılāfa (< Ar. ḫilāfa) Halifelik, hilafet. Krş. ḫılāfat
h. (evreng-i zīb-ı dāru'l-ḫılāfa) 3b/15
h.+sıġa (dāru'l-ḫılāfa) "Hilafet merkezi, başkent" 132b/8
[=2]

ḫılāfat (< Ar. ḫilāfat) Halifelik, hilafet. Krş. ḫılāfa
h. 3b/9, 4b/2, 5a/7, 7b/17, 22a/12, 27a/8, 50b/1, 135b/15
h. (evreng-i zīb-ı ḫılāfat) 6a/15
h. (navbat-ı ḫılāfat u cahāndārlıġ) 83b/14
h. (şarārat u ḫılāfat) 128a/12
h. burcı 35a/5
h.+da 32a/2

h.+ıġa (masnad-ı ḫılāfat) 2a/14
h.+ı (muddat-ı ḫılāfat) 31b/11
h. sarı (dār-ı ḫılāfat) "Hilafet merkezi, başkent" 7b/5
[=16]

ḫılāfat-ma'āb Far. Halife, padişah.
h. (Ḥażrat-ı ḫılāfat-ma'āb) 4a/5
[=1]

ḫıl'at (< Ar. ḫil'at) Yüksek makamdaki zatların beğendiği kimseye giydirdiği kıymetli, süslü elbise, kaftan.
h. (zar u ḫıl'at) 46a/1
h.-ı davlat 12a/16
h.-ı īmān 43b/3
h.-ı kerān-māya 91b/17
h.-ı kerān-māya-ı ayet 107a/4
h.-ı marḥamat 10a/4, 13a/1
h.+ıñız (yañı ḫıl'at) 46a/3
h.+ı bile (vazārat ḫıl'atı) 113a/12
h. u calīlı'l-ḳadr-ı vazārat 76a/13
[=10]

ḫılḳat (< Ar. ḫilḳat) Yaratılış.
h.+da 115b/13
h.+ı 14a/2
[=2]

ḫılm (< Ar. ḥilm) Yumuşaklık.
h. 4a/8, 13a/14, 154a/5
h. (kemāl-i ḫılm u burd-bār) 138b/17
h. u ḫayā 152a/6
[=5]

ḫımāyat (< Ar. ḥimāyat) Koruma, esirgeme.
h.+ıda (mıhād-ı ḫımāyat) 96b/7
h.+ıda (sāya-ı ḫımāyat) 23b/2
h. ḳıl- 104b/9
h. körgüz- 142b/17
h. u şafā'at 142b/11
[=5]

hımmat (< Ar. himmat) Himmet, çaba.
h. 4a/15, 9a/12, 52b/12, 114b/3, 139a/3
h. ('uluvv-ı hımmat) 146b/2
h.-ı 'ālī 125a/6
h.-ı 'ālī-nahmat 137b/10
h.-ı buland 12a/10
h. bile (tāc-ı hımmat) 12a/1
h.+dın (kemāl-i hımmat) 94a/8
h. édi 114a/10
h. érür 93a/13
h.+ı 12a/13, 93a/7, 151a/1
h.+ı ('uluvv-ı hımmat) 11b/16
h.+ı allıda 5b/3
h.+ı bile (ḳudūm-ı hımmatı) 5a/4
h.+larıġa 101a/7
h. u cān-bāzlıġ 94a/4
h. u ġayrat 47b/5
[=22]

hımmatlıġ Himmetli, gayretli.
h. u dānā 20a/6
h. u şucā'atlıġ 45a/8
[=2]

Hınd k.a. Ham'ın oğludur. Bk. Ḥām
h. 22b/6
[=1]

Hınd y.a. Hindistan'ın kısa adı. Krş. Hındūstān

h. dıyārı 22b/4
h. savādı 15b/5
[=2]
Hındūstān y.a. Hindistan. Krş. Hınd
h. 146a/3, 147a/15
h. aḳṣāsı 39b/7
h. bile 28a/16
h.+da 17a/6
h.+dın 72a/8
h.+ġa 15b/3, 28b/17, 40a/6
h.+nı 22a/4
h.+nıñ 29b/10
[=11]
ḫırad Far. Akıl.
h. 13a/17, 88b/5
h. (kemāl-i hırad) 22a/10
h.+dın (ʿaḳl u hırad) 55a/3
[=4]
ḫıradmand Far. Akıllı.
h. 88a/1
[=1]
ḫıradmandī Far. Bir akıllı kişi.
h. 88a/1
[=1]
ḫırām Far. Zerafetle yürüyüş.
h. ḳıl- 155a/9
[=1]
ḫırāmān Far. Salınarak nazla yürümek.
h. 62a/7
[=1]
hırās Far. Korku.
h. (ruʿb u hırās) 37b/6, 39a/16, 51a/15, 121a/3, 132b/2
h. ur- 111a/11
[=6]
hırāsān Far. Korkmuş, korkutulmuş.
h. bol- 10b/2, 11b/10, 121b/3
h. bol- (ḫāyıf u hırāsān) 98b/14, 148b/10
[=5]
hırāsat (< Ar. hirāsat) Korkuya sebep olan şey.
h. (muḥāfażat u hırāsat) 104a/14
h.+ıda 121a/7
h.+ıġa 123b/11
h.+ı üçün 94b/8
[=4]
ḫırḳat-engīz Far. Yakıcı.
h. 101a/2
[=1]
ḫırş (< Ar. ḥirṣ) Hırs.
h.+ıdın 44a/17
[=1]
ḥısāb (< ḥisāb) Hesap.
h.+ġa kir- 68a/9
h.+ġa kiyür- 138b/14
h.+ıdın 84b/9
h.+ın bil- 18b/8
[=4]
ḫışāl (< Ar. ḫiṣāl) Huy, haslet.
h.-ı ḥamīda 139b/9
[=1]
ḥışār (< Ar. ḥiṣār) Kale, hisar.
h. 73a/8
h. (kent u ḥışār) 19a/3
h.+ġa 145a/13
h.+ı 5a/3
h.+ıda 31b/17

h.+ıġa 11b/7, 109b/13, 110a/1, 123b/2

h.+ın 139b/16

h.+ınıñ 5a/11

h.+ınıñ (felek ḥışārı) 135a/8, 148b/7

h.+ınıñ (Ḫ(v)āca Éli ḥışārı) 10b/13

[=14]

ḥışārī Far. Kaleye girme, hisarlı olma.

h. bol- 24a/11

[=1]

ḥışn (< Ar. ḥişn) Kale.

h.-ı ḥaşīn 24a/10

[=1]

ḥışşa (< Ar. ḥişşa) Pay, hisse

h.+ñnı 93b/5

h.+sın 93b/4

[=2]

ḫışt (< Ar. ḫişt) Küçük mızrap şeklinde, ortasında ipten örtülü bir halka olan ve orta parmağa geçirilerek atılan eski bir savaş âleti.

h. (altun ḫışt) 48a/12

h. (kümüş ḫışt) 48a/12

[=2]

ḫıṭāb (< Ar. ḫiṭāb) Konuşma, hitap etme.

h. (mücıb-ı ḫıṭāb u ʿıtāb) 14a/9

h. ḳıl- 62a/17

[=2]

ḫıyābān Far. Cadde.

h. suṭūrı 8b/7

[=1]

ḥıyal (< Ar. ḥiyal) Kandırma, oyunlar, hileler.

h. içre 109a/4

h.+ġa (laṭāyıfu'l-ḥıyal) 122a/12

[=2]

ḫıyām (< Ar. ḫiyām) Çadırlar.

h. (muḫīm-ı ḫıyām) 119a/10, 123a/3

h. (muḫīm-ı ḫıyām-ı maymanat-ancām) 145a/15

[=3]

ḫıyāṭ (< Ar. ḫiyāṭ) İplik.

h.-ı ḫāna-ı ınʿām 12a/16

[=1]

ḫıyra-çaşm Far. Arsız, hayasız.

h. 3b/12

[=1]

ḫızāmāt (< Ar. ḫiẕamāt) Hizmetler.

h.-ı pasandīda 97a/3

[=1]

ḫızāna (< Ar. ḫizāna) Hazine.

h. 12a/5

[=1]

ḫızmat (< Ar. ḫiẕmat) Hizmet. Krş. ḫıdmat

h. 9a/4, 30b/3

h. (ḳadīmu'l-ḫızmat) 138a/14

h. (ḳadīmu'l-ḫızmat-ı dar-gāh) 8a/12

h.+ıda 36b/15, 87b/16, 146b/5

h.+ıdın 68b/16

h.+ıġa 12b/13, 37a/7, 49a/9, 56b/9, 57b/17, 58a/8, 87a/2, 91b/16, 106b/9, 113b/7
h.+ı üçün 97b/11
h. içre 8b/16
h. ḳıl- 90a/11, 93a/7, 140b/15
h.+lar 11b/15, 103a/12, 104a/3
h.+lar ḳıl- 103a/15
[=27]

ḫızmat-parvar Far. Hizmetçi.
h.+ıñ men 26b/15
[=1]

ḫızmat-şınāslıḳ Hizmet bilme, hizmet etme durumu.
h.+da 135a/1
[=1]

ḫızmatkār Far. Hizmetçi, hizmetkâr.
h.+ı bile 142b/4
[=1]

ḫızmatkārlıġ Hizmetçilik, hizmetkârlık.
h. (kemāl-i ḫızmatkārlıġ) 104a/11
[=1]

ḫızmatlıḳ Hizmet etme durumu.
h. (ḳadīmu'l-ḫızmatlıḳ) 139a/1
[=1]

Ḫıżr k.a. Kur'ân'da kıssası geçen ve Hz. Musa ile görüşen nebi mi veli mi olduğunda farklı görüşler bulunan ve hâlâ yaşadığı belirtilen kişi, Hızır
h. dék 13b/8
[=1]

Ḫıżr Éli y.a. Çarcuy bölgesinde bir yer.
h. 48a/2
h.+din 49b/3
[=2]

hīç Far. Hiç.
h. 11b/1, 12b/14, 21a/12, 26a/10, 44b/13, 51b/8, 87a/4, 90b/6, 91b/10, 92b/14, 94b/5, 112b/10, 126b/14, 141b/17
h. kim "Hiç kimse" 5b/16, 12b/4, 16a/7, 18b/8, 29a/6, 35b/4, 40a/14, 44a/6, 74a/6, 87b/9
h. kimse 44a/8
h. némerse "Hiçbir şey" 25a/11
[=26]

hikmet Ar. Hikmet, bilgelik; sebep.
h. 2a/11
h.-i bālıġa 2a/8
h.+de 20a/3
h.+idin (rābıṭa-ı hikmet) 1b/6
h.+in 2b/3
h.+iñ 3b/5
[=6]

ḥīla Ar. Hile, düzen, oyun.
h. 32b/12
h. bile 37b/13, 51b/14, 54a/12, 59a/17
h. ḳıl- 11b/5
h. u tadbīr 149a/6
h. u talbīs 140a/13
[=8]

hīn Ar. Zaman, vakit, esna.
h.-ı türk-tāzlıḳ 71b/2
h.+da 101a/17, 131b/1
[=3]

ḥīṭa Ar. Zapt altına almak.
h.-ı ıṭā‘at 133b/1
h.-ı żabṭ 39a/15
[=2]

Ḫīva-ābād y.a. Abıvard'ın yakınlarında bir hisar.
h.+ġa 73a/9
[=1]

Ḫīvaḳ y.a. Hive'nin eski adı. Metinde Hive şekli hiç geçmemektedir.
h. 51b/10, 56b/5, 58b/10, 62b/17, 68a/17, 68b/5, 68b/9, 70a/12, 73a/4, 73a/9, 76a/9, 76b/1, 76b/3, 76b/4, 79b/4, 80b/16, 98b/16, 98b/17, 98b/17, 100b/13, 100b/16, 100b/3, 102b/15, 108b/12, 109a/16, 130b/7, 149b/6
h. (dāru's-salṭana-ı Ḫīvaḳ) 116a/15, 120a/7
h. (ḫan-ı Ḫīvaḳ) 150b/16
h. batmanı 113b/12
h. bile 45b/16, 46b/16, 54a/3
h.+da 54a/6, 55b/14, 55b/8, 56a/2, 71a/11, 76a/12, 79a/17, 79b/2, 81a/5, 111a/1, 119b/3
h. dāru's-salṭanası 49b/3, 51b/5, 55a/5, 63b/8, 65a/11, 65b/15, 80b/5, 118a/10, 120b/6
h.+dın 49b/7, 55a/10, 55b/4, 59b/3, 112a/7, 73a/17
h.+dın érdi (dāru's-salṭana-ı Ḫīvaḳ) 73a/7
h. ergi 62b/12
h.+ġa 52a/2, 55b/2, 56b/4, 58a/9, 58b/14, 59b/11, 60a/1, 60b/9, 63a/13, 63a/9, 67b/9, 69a/6, 75a/10, 80a/9, 80b/15, 83a/1, 99a/16, 113a/2, 117a/7, 119a/4, 120a/5, 121a/12
h.+ġa (ahl-ı Ḫīvaḳ) 120a/14
h.+ġa (dāru'l-ammara-ı Ḫīvaḳ) 116b/5
h.+ġa (dāru's-salṭana-ı Ḫīvaḳ) 66b/14
h.+nı 58b/6, 73a/1, 79a/14, 109a/6, 110a/11, 112a/2
h.+nıñ 65a/9, 74a/14, 108a/13, 108b/17, 120b/2
h.+nıñ nahrı 119a/13
h.+nıñ üsti 73b/7
h.+nı (dāru's-salṭana-ı Ḫīvaḳ) 104b/1, 113a/7
h. taşı 73a/11, 113b/11
h. Türkmanı 58b/5
h. üsti 71a/12, 95b/5
[=107]

Ḫīvanīk y.a. Hive Hanlığı'nın güneyinde büyük bir kanalın adıdır.
h. arıġı 58b/10
h. arıḳı 149a/16
h. kenārı 58a/3, 101b/17, 120b/6
h.+niñ 110b/3
[=6]

ḫod Far. Kendi, kendisi.
ḫ. 27a/5, 57b/14, 115b/9, 151a/14

[=4]

ḫod-şınāslıḳ Derin düşünme durumu.

ḥ. 138b/5

[=1]

Ḫoraz Bég k.a. Şir Dalı'nın oğludur. Bk. Şīr Dalı

ḥ. 71b/13, 73b/6, 74b/1, 74b/14, 74b/2, 74b/3, 74b/8, 75a/15, 75a/9, 96b/10, 96b/14, 97a/10

ḥ. bile 74a/1, 74b/13

ḥ.+ge 74a/11

ḥ.+ni 74b/5, 96b/17

ḥ.+niñ 74b/17, 75a/14, 75a/3, 75b/1

[=21]

Ḫovvā k.a. (< Ar. Ḥavvā) Hz. Adem'in eşi Havva.

ḥ. 15a/11, 15a/16, 15b/7

ḥ. (Ḫażrat-ı Ḫovvā) 17a/7

ḥ. ʿalayhima's-salām (Ādam u Ḫovvā) 14b/16, 15a/10

ḥ.+dın 15b/10

ḥ.+ġa 15b/1

ḥ.+ġa (Ādam u Ḫovvā) 15a/6

ḥ.+nı 14b/15

[=10]

Ḫoy y.a. Azerbaycan bölgesinde bir yer.

ḥ. ḫudūdı 43b/15

[=1]

ḫūb Far. Güzel, iyi.

ḥ. (manāzıl-ı ḫūb) 124b/10

ḥ. (manzıl-ı ḫūb) 116b/8, 146b/1

ḥ. édi 116a/10

ḥ. émes 23b/14

[=5]

ḫubāb Ar. Sevgi, arkadaşlık.

ḥ.-ı nigūn-sār 1b/7

[=1]

ḫūbān Far. Güzeller, iyiler.

ḥ. (şāh-ı ḫūbān) 77a/9

[=1]

ḫūblıḳ Güzellik.

ḥ.+da (malāḥat u ḫūblıḳ) 26a/5

[=1]

ḫubs-ṭabīʿat Far. Kötü düşünceli fıtrat, yaratılışı kötü olan.

ḥ. 106b/4

[=1]

ḫuc (< Ar. ḫucc) Senet, delil, vesika.

ḥ. (ḫucc-ı sāṭıʿa) 107b/2

[=1]

ḫucasta Far. Kutlu, uğurlu.

ḥ. 53a/14

ḥ. (dīn-ı ḫucasta) 4a/2

ḥ.+sıdın (çahra-ı ḫucasta) 96b/13

[=3]

ḫucasta-āṣār Far. Kutlu eserler, uğurlu olanlar.

ḥ.+ı durur (ayyām-ı ḫucasta-āṣār) 4b/7

[=1]

ḫucasta-aṭvār Far. Tavırları kutlu olan.

ḥ. 24a/7, 31b/14

[=2]

ḫucasta-saʿādat Far. Uğurlu mutluluk.

ḥ.+ın (vılādat-ı ḫucasta-saʿādat) 101b/4

[=1]

ḫucasta-ṣıfāt Far. Uğurlu sıfatları olan.

ḫ. érdi 114b/2

ḫ.+ı (ẕāt-ı ḫucasta-ṣıfāt) 3a/10, 10a/13

[=3]

ḫucasta-sımāt Far. Uğurlu izi olan.

ḫ.+ı bile (avṣāf-ı ḫucasta-sımātı) 2b/17

[=1]

ḫuccat Ar. Delil, kanıt.

ḫ.-ı sāṭıʿa 132b/15

[=1]

ḫucla-nışīn Far. Kargaşa, velvele.

ḫ.+larıġa 148b/7

[=1]

ḫucra Ar. Odacık, küçük ev.

ḫ.+dur (buzuḳ ḫucra) 155b/1

ḫ. éşigi 62a/16

ḫ.+nı 155b/1

ḫ.+sı 135a/14

ḫ.+sıda 62a/14

ḫ.+sın 62b/4

[=6]

hucūm Ar. Saldırı, akın.

h. ét- 99a/8

h. eyle- 111a/9, 120a/11, 150b/11

h.+ıdın 2b/10, 9a/17, 13a/4

h. ḳıl- 4b/15, 64b/2, 112b/16, 118a/1, 123a/14, 142b/16, 142b/3, 144a/13, 148a/11, 148a/14, 149b/17

[=18]

Ḫudā Far. Allah. Krş. Ḫudāy

h. 141b/17

h.-yı ʿAzza ve Calla 26b/13

[=2]

Ḫudā-bandī Far. Bir Allah kulu.

h. 3b/16

[=1]

Ḫudā-yār k.a. Devletyar'ın oğludur. Bk. Davlat-yār

h. ibn Davlat-yār 147b/15

[=1]

ḫudamā Ar. Hizmetçiler.

ḫ.+sıdın 154a/1

[=1]

ḫudāvand Far. Hükümdar, hakim.

ḫ.-ı davrān 84a/7

ḫ.+ı 4a/4

[=2]

Ḫudāy bk. Ḫudā

h. taʿālā 111b/7

h. Tebārek u taʿālā 86a/6

[=2]

Ḫudāy-dād bk. Tevke Ḫān

h. durur 77b/9

[=1]

Ḫudāy-dād Bég k.a. Musa Biy'in oğludur.

h. 92a/3

h.+niñ 92a/6

[=2]

Ḫudāy-dād Ḫan k.a. Anuşah Han'ın büyük oğludur. Babasının vasiyeti üzerine padişah oldu.

Daha on yedi yaşında iki yıllık han iken kardeşi Areng tarafından öldürüldü. Metinde Anuşah'ın gözüne mil çekildiğinden ve bu yüzden Emir Seyyid Inak tarafından han ilan edildiğinden bahsedilmektedir. Krş. Ḫudāy-dād Sulṭān

h. 61b/17, 62a/2, 94b/13

h. bile 61b/10

[=4]

Ḫudāy-dād Sulṭān bk. Ḫudāy-dād Ḫan

h.+nı 94b/11

[=1]

Ḫudāy Berdi Bay k.a. Çağatay halkına mensuptur. Muhammed Emin Inak zamanında Hive'nin Yomutlara geçmesine sağladı.

h. 104a/16

[=1]

Ḫudāy Berdi Daruġa k.a. Avaz Inak'ın oğludur.

h. (valadān-ı Ḫudāy Berdi Daruġa ibn ʿAvaż ʿInaḳ) 103b/4

[=1]

Ḫudāy Berdi ʿInaḳ k.a. Muhammed Niyaz Beg'in babasıdır. Bk. Muḥammad Nıyāz Bég

h. (Muḥammad Nıyāz Bég ibn Ḫudāy Berdi ʿInaḳ) 148a/6, 148b/5

[=2]

Ḫudāy Ḳulı Inaḳ bk. Ḫudāy Ḳulı ʿInaḳ

h.+dın 94b/16

[=1]

Ḫudāy Ḳulı ʿInaḳ k.a. Umbay Inak'ın torunlarındandır. Areng Han onun yardımlarıyla tahta oturdu. Huday Kulı Inak Veli Han zamanında öldü. Krş. Ḫudāy Ḳulı Inaḳ

h. 62a/1, 64b/10

Ḫ. (Ér Nıyāz Ḫan ibn Raḥīm Atalıḳ ibn Ḫudāy Ḳulı ʿInaḳ ibn Seyyid ʿInaḳ ibn Umbay ʿInaḳ) 73a/10

h.+nıñ 62a/5, 63b/14, 94b/17

[=6]

Ḫudāy Ḳulı İşen k.a. Sufiler olarak bilinen Hoca Murad ve Töre Murad'ın tekkesine gidip geldikleri mutasavvıf

h.+niñ 140a/14

[=1]

Ḫudāy Naẓar Biy k.a. Nayman boyuna mensuptur. Daha sonra ınak oldu.

h. 117b/5

[=1]

ḥudūd Ar. Sınır, hudut.

h.+ı 33b/14

h.+ıda 42a/6, 72b/10, 79a/4, 80b/14, 87a/12, 98b/4, 100a/17, 102a/3, 112a/1, 112a/16, 120a/12, 120a/8, 129a/3, 147b/8

h.+ıda (Ḫoy ḥudūdı) 43b/15

h.+ıda (Ḳara Ḳurum ḥudūdı) 25b/8

h.+ıda (Ṣafça ḥudūdı) 101b/17

h.+ıdın taşḳarı 122a/12

h.+ıġa 67b/12, 68a/1

h.+ınıñ 71b/1

[=22]

ḥudūş Ar. Sonradan meydana gelme, yeniden vuku bulma.

h.+ıdın 75a/10, 119b/4

h. u ḳadm 1b/4

[=3]

ḫuffāş Ar. Yarasa.

h. 7a/11, 52b/13

[=2]

ḫuftan Far.Uyuma, uyumuş.

h. çaġı "Uyuma zamanı, geceleyin" 110a/16

[=1]

ḫūk Far. Kurbağa.

h. dék 120a/15

[=1]

ḥukamā Ar. Bilgeler, hikmet sahipleri.

h.-yı ṣādıḳ 152b/14

h.+nıñ 19b/11

[=2]

ḥukkām Ar. Hakimler.

h.+ı 71b/3, 81a/2

[=2]

ḥukm Ar. Hüküm, emir, kesin karar.

h.-ı şahlıḳ 40b/1

h. bol- (farmān u ḥukm) 14a/10

h. ét- 26b/15

h.+ı 27b/10

h.+ıdın érür 3b/16

h.+ıġa 5b/4, 86b/12

h.+ın 45b/5

h.+ı bile 14b/5, 19b/13, 95b/15, 124a/9

h.+ı dék 97b/6

h. ḳıl- 29a/6, 30a/13, 43a/12

h. sür- 17b/17, 25a/15, 45a/15

[=19]

ḥukm-rān Far. Hüküm süren, hakim olan.

h. édi 27b/10

[=1]

ḥukm-rānlıġ Hüküm sürme durumu. Krş. ḥukm-rānlıḳ

h. 32a/1

h. ḳıl- 17b/1, 138b/8

[=2]

ḥukm-rānlıḳ Hüküm sürme durumu. Krş. ḥukm-rānlıġ

h. 25a/5

[=1]

ḥuḳūḳ Ar. Hukuk; haklar.

h.+ın 124a/13, 136a/16, 139a/1

[=3]

ḥukūmāt Ar. Hükumet, hakimiyet, devlet.

h. 24a/4, 24b/10, 24b/8, 115a/2, 117b/5, 137a/10, 138b/1, 138b/10

h. (manṣab-ı ḥukūmat) 147b/11

h. (rıyāsat u ḥukūmat) 142b/1

h.-ı salṭanat 64b/8

h.+da 80a/7

h.+ı 12a/9, 32b/5, 57b/11, 92a/9

h.+ıda 73b/5, 113b/7

h.+ıda (ayyām-ı ḥukūmat) 38b/6, 89a/10
h.+ıda (davrān-ı ḥukūmat) 152a/16
h.+ıda (zamān-ı ḥukūmat) 24a/16
h.+ıdın 140a/5
h.+ığa 51a/11, 66a/17, 133b/1
h.+ın 99b/4, 133b/4, 143b/6
h.+ınıñ 121b/8
h.+ı (ayyām-ı ḥukūmat) 155b/10
h.+ı (muddat-ı ḥukūmat) 44a/13, 95b/16, 136b/11
h. sür- 34b/4, 35b/3, 73b/1, 75a/16, 78a/13, 121b/12
h. u dāvarlıġ 137b/9
[=41]

ḥukūmat-dıṣār Far. Hakim.
h. 150b/17
[=1]

ḥukūmat-alḳāb Far. Hakimiyet sahibi.
h.+ı (rıḳʿa-ı ḥukūmat-alḳāb) 5a/9
[=1]

ḥulā Ar. Cevherler, mücevherler.
h. u zīvar 133a/6
[=1]

ḫulafā (< Ar. ḫulafāʾ) Halifeler.
h.-yı ʿAbbāsıyya 56a/9
[=1]

ḥulal Ar. Giysiler, süslü elbiseler.
h.+ı bile 134a/17
[=1]

ḫulāṣa Ar. Kısaca.
h. 91a/2
[=1]

ḫuld Ar. Cennet.
h. (dīvār-ı ḫuld) 53a/17
h. (Ḥażrat-ı pād-şāh-ı ḫuld-ı milke) 2b/15
h. (namūdār-ı ḫuld) 53a/17
h. (ravża-ı ḫuld-ı barīn) 2a/4
[=4]

ḫallada'llāhu mülke-hu ve sulṭāna-hu Ar. "Allah onun saltanatını ve mülkünü daim etsin." anlamında Arapça bir dua ibaresi.
h. 10a/12, 35a/11, 81b/15
[=3]

ḫallada āṣāri şevketih Ar. "Onun yüceliğinin izleri daim olsun." anlamında Arapça bir dua ibaresi.
h.+nıñ 147a/17
[=1]

ḫallada mülke-hu ve sulṭānah Ar. "Onun saltanatı ve mülkü daim olsun." anlamında Arapça bir dua ibaresi.
h.+nıñ 40b/6
[=1]

ḥulūl Ar. Gelme, gelip çatma.
h. eyle- 13a/12
[=1]

ḫulūṣ Ar. İçtenlik.
h.-ı nıyyat 107b/16
[=1]

Humā Far. Mitolojik Anka kuşu. Krş. Humāy
h. 26a/12

[=1]

ḫumār Ar. İçki içtikten sonra gelen şiddetli baş ağrısı, sersemlik.

ḥ.+ın 133a/13

[=1]

Humāy bk. Humā

ḥ. 105a/4

[=1]

humāyūn Far. Padişahla ilgili.

ḥ. 11b/7, 101b/5

ḥ. (navbat-ı humāyūn) 6b/8

ḥ.-ı Ḥażrat-ı şāḥıb-ḳırān 3a/1

ḥ.+dın (mevkib-i humāyūn) 29a/7

ḥ. ét- 2b/17

ḥ.+ġa (alḳāb-ı humāyūn) 61a/8

ḥ.+ġa (dūdmān-ı humāyūn) 35a/11

ḥ.+ġa (muʿasker-i humāyūn) 151b/10

ḥ.+ġa (ordu-yı humāyūn) 63b/12

ḥ.+ıdın (vılādat-ı humāyūn) 9b/14

ḥ.+ımızını (nasab-ı humāyūn) 8b/9

ḥ.+ı bile (ısm-ı humāyūnı) 83b/16

ḥ.+ı bile (vılādat-ı humāyūnı) 81b/15

ḥ.+nı (muʿasker-i humāyūn) 151a/10

[=15]

humāyūn-nasab Far. Soyu padişaha dayalı olan.

ḥ. 21b/3, 82a/15

[=2]

ḫums Ar. Beşte biri.

ḥ.+ı bile 110a/3

[=1]

ḫumūl Ar. Aşağılık, alçak.

ḥ. (göşe-i ḫumūl) 142a/17

[=1]

ḫūn Far. Kan.

ḥ. 134b/5

ḥ. tök- 29b/2

[=2]

ḫūn-āb Far. Su ile karışık kan.

ḥ. (ġarḳ-ı ḫūn-āb) 27b/6

[=1]

ḫūn-afşān Far. Kan saçan. Krş. ḫūn-faşān

ḥ. émes 112b/5

[=1]

ḫūn-faşān Far. Kan saçan.

ḥ. 25b/6

ḥ.+ı (tīġ-ı ḫūn-faşān) 3a/15

[=2]

ḫūn-ḫ(v)ār Far. Öldüren, öldürücü.

ḥ. bile (leşker-i ḫūn-ḫ(v)ār) 42a/12, 144b/17

ḥ. bile (sıpāh-ı ḫūn-ḫ(v)ār) 128b/7

[=3]

ḫūn-rīz Far. Kan dökücü, kan döken.

ḥ. bol- 129b/16

ḥ. ile (tīġ-ı ḫūn-rīz) 27b/5

[=2]

ḫūn-rīzlik Kan dökücülük.

h. ḳıl- 145a/5
[=1]

hunar Far. Sanat, ustalık, beceri, hüner.
h. 13a/11, 133a/6
h. (ahl-ı fażl u hunar) 18a/10
h. (ahl-ı hunar) 6a/5
h. ahlı 6b/15
h. birle 18a/17
h. ḳıl- 90a/3
h. u fażāyıl 152b/1
[=8]

hunarmand Far. Marifetli, becerikli, hünerli.
h. 32a/16
h.+lar 10a/1
[=2]

ḫūnīn Far. Kana bulanmış, kanlı.
h. 3a/15
[=1]

ḥūr Ar. Cennet kızı, huri. Krş. ḥūrī
h. érdi 18b/5
[=1]

Ḫurāsān y.a. İran'ın doğusunda bir memleket adı.
h. 29b/11, 29b/9, 50a/13, 51a/11, 71b/1, 73a/6, 112a/1, 131a/4, 146a/3
h.+da 147a/15
h.+ġa 39a/17, 46b/17, 47a/2, 52b/16, 53a/11, 73a/17, 73a/8, 112a/9
h. ḳasdıġa 72a/7
h.+nı 52a/14
h.+nıñ 54b/1, 59b/5, 70a/11
h. Salurı 47b/7
h. tağı 47a/2
h. Türkmanı 48b/9, 52b/5
[=27]

ḫurd Far. Küçük, ehemmiyetsiz, az.
h. 101b/3
[=1]

ḥūrī Ar. Cennet kızı, huri. Krş. ḥūr
h. érdi 26b/4
[=1]

ḫurmā Far. Hurma.
h. yaġaçı 18b/11
[=1]

ḥurmat Ar. Hürmet, saygı.
h.-ı mā-lā-kelām 50a/6
h. bile (ʿızzat u ḥurmat) 91b/10
h. ḳıl- 43a/10
[=3]

ḫurram Far. Sevinçli, şen.
h. bol- 82a/6
h. bol- (sar-sabz u ḫurram) 152a/16
h. ḳıl- 153a/17
h. ḳıl- (nışīman-ı ḫurram) 155b/8
h. ḳıl- (sar-sabz u ḫurram) 138a/12
h. u şādān 38a/17
[=6]

ḫurramkār Far. Mesrur.
h. bol- (ḥāżır u ḫurramkār) 144a/6
[=1]

ḫursand Far. Tokgözlü, kanaatkâr.
h. bol- 73b/13

h. u bārūmand 147a/5
[=2]

ḫūrşīd Far. Güneş.
h. 7a/9, 13a/17, 25b/17
h. (Keyvān-ı panāh-ı ḫūrşīd) 6a/15
h.-ı anvār 7b/10
h.-ı calālat 7b/7
h.-ı canāb 77a/6
h.-ı raʾfat 5b/1
h. dék 97a/5
h.+dın 8a/2
h. lamʿası 96b/12
h. u māh 5b/3
[=12]

ḫūrşīd-cāh Far. Güneş gibi yüce makamlı.
h. 6a/5
[=1]

ḫūrşīd-naẓāyır Far. Güneşe benzeyenler.
h.+ıġa (ḫavāṭır-ı ḫūrşīd-naẓāyır) 151b/15
[=1]

ḫūrşīd-tāc Far. Güneş taçlı.
h. 52b/12
[=1]

ḫurūb Ar. Harpler, savaşlar.
h.+da 100b/10, 128b/13, 148b/5
h. u yürüş 74b/13
[=4]

ḫurūc Ar. Çıkma.
h. ét- 42b/17, 82a/5
h.+ıda durur (ayyām-ı ḫurūc) 36b/12
h. ḳıl- 33a/7, 35b/15, 35b/4, 84b/12, 85a/5, 118a/6, 147a/12
[=10]

ḫurūf Ar. Harfler.
h.+ınıñ 4b/1
[=1]

ḫurūş Far. Coşku, coşma.
h. eyle- 120a/14
h. ḳıl- 100b/8
[=2]

ḫurūşanda Far. Coşmuş, çağlamış.
h. 88b/9
[=1]

Ḫusayn bk. Sulṭān Ḥusayn Mīrzā
h. 13b/6
[=1]

ḥusn Ar. Güzellik.
h. 2b/6, 78a/7
h. (ızhār-ı ḥusn-ı kelām) 13b/3
h.-ı şūrat 17a/16
h.-ı tābān 23b/15
h.-ı tadbīr 31b/9
h.+ı 15b/12
h.+nı (māhıyyat-ı ḥusn) 2b/5
h. u şabāhat 77a/7
[=9]

ḥusnu maʾāb Ar. İyi sonuç.
h. 93b/6
[=1]

ḫusrav Far. Padişah, hükümdar.
h.-ı Cam-ı canāb 55a/2
h.-ı lāl-afsar 10a/9
h.-ı mülk-gīr 11a/2
h.-ı raʿıyyat-parvar 25a/3

[=4]

ḫusravāna Far. Padişaha yaraşır şekilde, hükümdar gibi.

ḫ. 94a/10

ḫ. (ʿınāyat-ı ḫusravāna) 124b/9

ḫ. (marāḥım-ı ḫusravāna) 73b/14, 138a/15, 142a/8

ḫ. bile (marāḥım-ı ḫusravāna) 66a/10, 147a/3

ḫ. bile (mavaid-ı ḫusravāna) 69b/2

ḫ.+ġa (navāzış-ı ḫusravāna) 66b/3

ḫ.+sı bile (marāḥım-ı ḫusravānası) 83b/11

[=10]

ḫusravī Far. Bir padişah.

ḫ. érdi 23b/17

ḫ. érdi (davlat-yār u ḫusravī) 24b/9

[=2]

Ḫusrav Parvīz k.a. İran'ın mitolojik padişahlarından Hüsrev. Perviz lakabıdır.

ḫ.+nı 56a/6

[=1]

Ḫusrav Şāh k.a. Elbars Han soyundandır. Arap Han tarafından öldürülmüştür.

ḫ. 55b/1

ḫ. bile 55b/2

[=2]

ḫuşūl Ar. Ortaya çıkma, gerçekleşme, var olma.

ḫ.-ı maṭlab 107b/3

ḫ. bol- 10b/1

ḫ.+ıdın 53b/6

ḫ.+ıġa 18a/11

ḫ.+ın (sar-māya-ı ḫuşūl) 2b/11

ḫ. tap- 106b/1, 113a/1

[=7]

ḫuşūmat Ar. Düşmanlık.

ḫ. 47a/15

ḫ.+dın 15a/3, 16a/1

[=3]

ḫuşūṣan Ar. Özellikle.

ḫ. 2b/15, 52a/11, 99b/14, 105a/17, 132a/3, 137b/6, 139b/6, 150a/17

[=8]

ḫūş Far. İyi, güzel, hoş.

ḫ. (kelām-ı ḫūş) 2b/14

ḫ. (ne ḫūş) 15b/2, 32b/15, 40a/15, 103b/13, 114b/2

ḫ. tut- 135a/3

ḫ. u kiyāsat 134a/16

[=8]

ḫūş-alḥān Far. Hoş sesli, güzel nağmeli.

ḫ.+ı (ʿandalīb-ı ḫūş-alḥān) 146a/2

[=1]

ḫūş-gūy Far. Güzel sözlü.

ḫ. (ḫūş-ḫūy u ḫūş-gūy) 94a/14

[=1]

ḫūş-güvār Far. Leziz, hazmı kolay.

ḫ. (çaşma-ı ḫūş-güvār) 23a/12

ḫ. (zulāl-ı ḫūş-güvār) 2a/2

h.+ıdın (şarāb-ı ḫūş-güvār) 101b/1
h.+ın (şarāb-ı ḫūş-güvār) 128b/16, 141a/11
[=5]
ḫūş-ḫūy Far. İyi huylu.
h. u ḫūş-gūy 94a/14
h. u küşāda-rūy 152a/9
h. u şīrīn-kelām 52a/10
[=3]
ḫūş-mażmūn Far. Hoş söz, güzel kavram.
h. durur 70b/10
[=1]
ḫūş-muḥāvara Far. Güzel konuşma.
h. 80a/8
[=1]
ḫūş-navā Far. Hoş sesli.
h.+sı (ʿandalīb-ı ḫūş-navā) 121b/17
[=1]
ḫūş-ṣūrat Far. Güzel yüzlü.
h. u pākīze-sīrat 80b/3
h. u şīrīn-şamāyıl 38a/6
[=2]
ḫūş-ṭabʿ Far. İyi yaratılışlı.
h. (ẓarīf u ḫūş-ṭabʿ) 106a/8
h. u ṣāḥıb-ı vuḳūf 133a/9
[=2]
ḫūşa Far. Salkım, başak.
h. 44a/6, 121b/1
h.+sı (üzüm ḫūşası) 53b/14
[=3]
Ḫūşeng k.a. İran'ın mitolojik kahramanlarından bir padişah.
h. 29b/14, 29b/16
[=2]
ḫuşk Far. Kuru.
h. 153b/17
[=1]
ḫūşnūd Far. Hoşnut, memnun.
h. bol- 16b/1
h. érdiler 32b/10
[=2]
ḫuşūʿ Ar. Allah'a karşı duyulan korku ve saygı duygusu.
h.-ı mā-lā-kelām 110b/4
[=1]
hūşyār Far. Akıllı.
h. (ey hūşyār) 90b/3
[=1]
hūşyārlıġ Akıllılık.
h. 144a/5
[=1]
Ḫūt Ar. Balık burcu.
h. 131a/11
h.+da 52a/14, 147b/16
h.+nıñ 131a/13, 152b/16
[=5]
Ḫutan y.a. Miskiyle meşhur bir Tatar şehri, Hoten.
h. 39a/14
h. (muʿaṭṭar-ı Ḫutan) 23a/14
[=2]
ḫuṭba Ar. Hutbe.
h.-ı ayet 83b/16
h. oku- 58b/6

h.+sı 5a/7, 53a/13
[=4]

ḫuṭūr Ar. Hatıralar.
h. eyle- "Hatırlamak" 10a/17
[=1]

ḫuṭūṭ Ar. Hatlar, yazılar.
h.-ı ayet 99b/14
[=1]

huvaydā Far. Açık, aşikar, besbelli.
h. 8a/1, 96b/13
h. bol- (maʿlūm u huvaydā) 134a/14
h. durur 13a/8, 40b/7
h. ḳıl- 2a/11
[=6]

ḫūy Ar. Boş olma.
h. tut- "Bol tutmak, temiz tutmak" 144b/12
[=1]

ḥuzn Ar. Hüzün, üzüntü.
h. (anvāʿ-ı ḥuzn) 153a/16
[=1]

ḫużūʿ Ar. Alçakgönüllü olma.
h.-ı tamām 110b/4
[=1]

ḥużūr Ar. Huzur, kat, makam.
h. (iʿtıbār-ı ḥużūr) 10b/1
h. (saḥāb-ı ḥużūr-ı kāmilu's-surūr) 151a/13
h.-ı bāḥıru'n-nūr 59a/2
h.+ıda 8a/6, 151b/7
h.+ıġa 49b/15, 142a/15
h.+ınıñ (āftāb-ı ḥużūr) 151b/4
h.+ı bile 149a/17
h.+ı bile (camāl-ı ḥużūrı) 37b/9
[=10]

ḥużżār Ar. Hazır olanlar, bulunanlar.
h.-ı maclıs 26a/15
[=1]

ḥükkām Ar. Hakimler.
h.+ı 85a/7
h.+ınıñ 4a/4
[=2]

Hülegü bk. Hülegü Ḫan
h. bile 42a/6
[=1]

Hülegü Ḫan k.a. Cengiz Han'ın torunu, Tüli Han'ın oğludur. 1258 yılında Bağdad'ı ele geçirerek halkını kılıçtan geçirdi. Metinde Hülegü'nin Tarakay Hatun adlı kızını Musa Kürgen ile evlendirdiği belirtilmektedir. Cüci Han'ın oğlu Börke Sultan ile Şirvan'da savaştı. Krş. Hülegü
h. 87a/7
h. (Abaḳa Ḫan ibn Hülegü Ḫan ibn Tüli Ḫan) 42a/7
h. (Sulṭān Aḥmad Neküder ibn Hülegü Ḫan) 87a/8
[=3]

ḫ(v)āca Far. Hoca; vezir. Metinde özel adların yerine de kullanılmıştır.
h.-ı meẕkūr 94a/13
h.-ı muşār ılayh 80a/12
h.+ları 109b/9
h.+larınıñ 108a/8

[=4]

Ḫ(v)ācam Berdi Ḳuş Bégi k.a. Baba Beg'in babasıdır. Daha önce Muhammed Emin Inak'ın adamlarından iken Niyaz Pervançı'nın da teşvikiyle baş kaldırdı. Bu yüzden Muhammed Emin Inak ile savaştı. Can Murad Inak da ona destek oldu. Savaş sonunda barış yaptılar. Ancak Hocam Berdi, Muhammed Emin Inak'ın aleyhinde bulunmaya devam edince Muhammed Emin Inak'ın adamları tarafından öldürüldü. Krş. Ḳoñrat Ḫ(v)ācam Berdi Ḳuş Bégi

h. 115a/12, 115a/14, 116a/9, 116b/3

h. (Bābā Bég ibn Ḫ(v)ācam Berdi Ḳuş Bégi) 149a/3

h. bile 117b/5

h.+ge 115b/12

h.+ġa 116a/8

h.+ni 114b/15, 117b/15

h.+niñ 115b/3

[=11]

Ḫ(v)ācam Ḳulı Biy bk. Ḫ(v)ācam Ḳulı Ḳuş Bégi

h. 54b/8

[=1]

Ḫ(v)ācam Ḳulı Ḳuş Bégi k.a. İran hakimi Ubeydullah Han'ın emirlerindendir. Krş. Ḫ(v)ācam Ḳulı Biy

h. 54b/6

[=1]

Ḫ(v)āca ʿAlāu'd-dīn ʿAṭṭār k.a. Muhtemelen Orta Asyada Yesevi geleneğine mensup bir sufi.

h. (murīd-ı Ḫ(v)āca ʿAlāu'd-dīn ʿAṭṭār) 57a/11

[=1]

Ḫ(v)āca Bahāu'l-ḥaḳḳi ve'd-dīn k.a. Muhtemelen Orta Asyada Yesevi geleneğine mensup bir sufi.

h. durur érdi (murīd-ı Ḥażrat-ı Ḫ(v)āca Bahāu'l-ḥaḳḳi ve'd-dīn) 57a/12

[=1]

Ḫ(v)āca Éli y.a. Hocaların veya seyyidlerin çok olduğundan bu adla anılan Hive yakınlarında bir yer adı.

h. 13a/1, 59a/6, 108a/8, 125a/10, 125a/4, 143b/2

h.+de 140a/12

h.+ge 141b/10, 143a/5, 144b/15

h.+ġa 144b/16

h. ḫışārı 10b/13

h.+ni 131a/1

h.+niñ 64b/1, 108a/9, 122b/14, 129b/2, 130a/7, 139b/16, 141a/1, 141a/4, 141b/16, 142a/9, 142b/2,

143a/10, 143b/15, 143b/16, 143b/5
h.+niñ ḳasdıġa 145b/10
h.+niñ üsti 130a/5, 143b/9, 145a/1
[=32]

Ḫ(v)āca Köli y.a. Amu Derya'nın sağ kıyısında, Kıpçak'ın 8 km. doğusunda, Şeyh Celil dağlarının 4 km. kuzeybatısında yer alan bir göl.
h.+de 58a/4
h.+din 55a/14
h.+ġa 64a/10
h.+niñ 74a/15
[=4]

Ḫ(v)āca Ḳulı Inaḳ bk. Ḫ(v)āca Ḳulı ʿInaḳ
h. (Muḥammad Nıyāz Bég ibn Ḫ(v)āca Ḳulı Inaḳ) 149a/11
[=1]

Ḫ(v)āca Ḳulı ʿInaḳ k.a. Konrat boyuna mensuptur. Gayıp Han tarafından ınak yapıldı. Hive emirlerindendi. Yomutlara karşı savaştı. Temür Gazi Han'ın emri ile öldürüldü. Krş. Ḫ(v)āca Ḳulı Inaḳ, Ḳoñrat Ḫ(v)āca Ḳulı Bég, Ḳoñrat Ḫ(v)āca Ḳulı ʿInaḳ, Pīr Ḫ(v)āca Ḳulı ʿInaḳ
h. 76a/9, 76b/3, 97a/14
h. (Él Tüzer Mīr-āb ibn Ḫ(v)āca Ḳulı Inaḳ) 125b/11
h. bile 76a/17
h.+ġa 76b/11
h.+nı 76b/16, 97a/16
h.+nıñ 81a/14, 97a/7, 104b/13
[=11]

Ḫ(v)āca Murād bk. Ḫ(v)āce Murād Biy
h. 139b/13, 140a/4, 140a/7
[=3]

Ḫ(v)āca Murād Bég k.a. Baba Beg'in amcasının oğludur.
h.+ni 123b/12
[=1]

Ḫ(v)āca Murād Biy k.a. Muhammed Nazar Biy'in oğlu, Töre Murad Sufi'nin kardeşidir. Kardeşi ile birlikte kendilerine sufi lakabını verdiler. Birçok kez Muhammed Emin Inak ile savaştılar. Krş. Ḫ(v)āca Murād Ṣūfī
h. 147b/14, 148b/17
h.+ġa 148b/15
[=3]

Ḫ(v)āca Murād Ṣūfī bk. Ḫ(v)āce Murād Biy
h. 141b/1
[=1]

Ḫ(v)āca Muẓaffar Bitikçi k.a. Muhammed Salih Bitikçi'nin babasıdır. Bk. Muḥammad Ṣālıḥ Bitikçi
h. (Muḥammad Ṣālıḥ Bitikçi bin Ḫ(v)āca Muẓaffar Bitikçi) 48b/1
[=1]

Ḫ(v)āca Naẓar Mīr-āb k.a. Muhammed Emin Inak tarafından Nöküzlerin

kalesi yıkıldıktan sonra Nöküzler üzerine hakim tayin edilip Beş Kale'ye gönderildi.

h.+nı 128b/10

[=1]

ḫ(v)āh Far. İster… ister…

h. 107a/8, 107a/8, 107a/8, 107a/8

[=4]

ḫ(v)āhar-zāda Far. Yeğen, kız kardeşin çocuğu.

h.-ı Baraḳ Ḫan 49a/8

[=1]

ḫ(v)āhış Far. Rica, istek.

h. 123b/17

h.+ımız (bahār-ı ḫ(v)āhış) 8b/5

[=2]

ḫ(v)āhla- İstemek.

h.-dı 14a/5

[=1]

ḫ(v)ān Far. Sofra.

h.-ı baẕl 30a/14, 93a/1

h.-ı ıḥsān 139b/3

h.-ı zar-andūd 30b/2

[=4]

ḫ(v)ānīn Ar. Hanlar, beyler.

h. u umarā 95a/8

[=1]

ḫ(v)ār Far. Aşağılık, adi, hor.

h. 42b/13, 155a/13

h. ḳıl- 146a/14

h. tut- 88a/9

h. u zār 64a/3

[=5]

Ḫ(v)ārazm y.a. Şimdiki Özbekistan ve Türkmenistan devletlerinin birleştiği bölgede Amu Derya boyunca uzanan bölgedir. Bölgede tarih boyunca İranlılar, Araplar, Selçuklular, Harezmşahlar, Moğollar ve Timurlular hüküm sürdü. 16. yüzyılın başına kadar Hive Hanlığı'nın merkezi oldu. 1873'te Ruslar tarafından işgal edildi. Metinde birçok kez "irem-bezm" tamlaması ile birlikte kullanılmaktadır. Kendine has bir elma cinsi de vardır.

h. 41a/16, 49a/10, 54a/12, 54b/17, 55a/17, 60b/12, 64a/11, 67b/12, 70a/1, 72b/3, 73a/4, 77a/9, 77b/12, 105a/14, 106b/3, 145b/17

h. (bılād-ı Ḫ(v)ārazm) 50a/12

h. (memālik-i Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm) 113b/4, 125a/3

h. (mülk-i Ḫ(v)ārazm) 113b/17

h. (nāhıyyat-ı Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm) 116a/13

h. (şah-an-şāh-ı Ḫ(v)ārazm) 153b/15

h. (umarā-yı Ḫ(v)ārazm) 72b/7

h.-ı Iram-bazm 39b/12, 64a/2, 66a/3, 74b/3, 74b/4, 79b/5, 80a/17, 90a/7, 90a/9, 92b/4, 92b/7, 94b/8, 97a/12, 99b/10,

104a/12, 104a/13, 104a/6, 104b/10, 104b/4, 104b/5, 105b/4, 107a/6, 107b/11, 107b/4, 108a/17, 112a/2, 112a/6, 112a/8, 116b/17, 119b/9, 120b/5, 124a/9, 124b/10, 126a/12, 127b/16, 129b/8, 131b/16, 132b/1, 132b/8, 135a/5, 139b/5, 139b/8, 140a/11, 140a/7, 141b/9, 143a/7, 145b/2, 146a/16, 151b/12, 155b/12, 156a/11

h.-ı Iram-bazm (ḳubbatu'l-Islām) 74a/11

h. alması 89a/16

h. dāru's-salṭanası 64b/1

h.+da (bılād-ı Ḫ(v)ārazm) 95a/7

h.+dın 41a/2

h.+dın (umarā-yı Ḫ(v)ārazm) 72b/17

h.+ġa 45b/16, 48b/2, 75a/16, 90a/14, 111b/15

h.+ġa (memālik-i Ḫ(v)ārazm) 105a/10

h. ḳasdıġa 60b/7

h. memāliki 44b/7, 46b/17, 75b/13

h.+nı 45b/13, 47a/7, 49a/15, 53a/11, 61b/7, 111b/16

h.+nıñ 54a/12, 59a/12, 83b/13

h.+nı (ḳubbatu'l-Islām) 65b/5

h.+nı (memālik-i Ḫ(v)ārazm) 79b/9

h.+nı (umarā-yı Ḫ(v)ārazm) 96a/11

h. Özbegi 48a/7

[=103]

Ḫ(v)ārazm-şāh bk. Sulṭān Calālu'd-dīn Mengüberni

h. 5b/5

[=1]

Ḫ(v)ārazm-şāhī Far. Orta Asya'da Harezm bölgesinde Muhammed Harzemşah tarafından kurulan bir devlettir. Harzemşahlar olarak da bilinir (1097-1231).

h. (davlat-ı Ḫ(v)ārazm-şāhī) 5b/4

[=1]

Ḫ(v)ārazm-şāhlıḳ Harzemşahlılık.

h. 45b/13, 74b/14

[=2]

Ḫ(v)ārazm-şāh Sulṭān k.a. Arap Muhammed Han'ın oğlu, Ebülgazi Bahadır Han'ın kardeşidir. Diğer kardeşleri Elbars Han ve Habeş Sultan babalarına isyan edip onu kör ettikten bir yıl sonra Harezmşah Sultan'ı da öldürdüler.

h. 55b/7, 56a/2

h. bile 55b/15

[=3]

ḫ(v)ārlıġ Aşağılık, horluk, adilik.

h. 69b/12

[=1]

ḫ(v)ūn-dārlıġ Kanlılık, düşmanlık.

h. (ʿadāvat u ḫ(v)ūn-dārlıġ) 133a/10

[=1]

I

ıbā (< Ar. ibā) İtaat etmeme, itaate razı olmama.

ı. ḳıl- 14b/7

ı. u ımtınāʿ 26b/9, 141b/15

[=3]

ʿıbādāt (< Ar. ʿibadāt) İbadetler.

ı.+ġa (ṭāʿāt u ıbādāt) 17b/6

ı. u rıyāżāt 57b/3

[=2]

ʿıbārat (< Ar. ʿibarat) İbaret.

ı. 129a/14

ı.-ı karġa 16a/8

[=2]

ʿıbārat (< Ar. ʿibārat) Cümle, paragraf.

ı. (laṭāfat-ı ʿıbārat) 8b/8

ı.-ı mavcūdat 1b/11

[=2]

ʿıbārāt (< Ar. ʿibārāt) İbareler, kavramlar, cümleler.

ı.-ı maʿnā 4b/1

ı. bile (lıbās-ı alfāẓ u ʿıbārāt) 2b/12

[=2]

ʿıbbād (< Ar. ʿibād) Kullar.

ı. (aḫḳaru'l-ʿıbbād) 4b/4

[=1]

ıbdāʿ (< Ar. ibdāʿ) İcat etmek.

ı. 23a/17

[=1]

ıbḳā (< Ar. ibḳāʾ) Devamlılık kazandırma.

ı.+sıġa 24a/1, 93b/12

[=2]

Iblīs (< Ar. iblīs) Şeytan.

ı. 14b/6, 15a/10, 15a/11, 15a/14, 16a/15, 25b/12

ı.+dın 109a/2

[=7]

ıbrā (< Ar. ibrāʾ) Aklanma, temize çıkma.

ı.-yı ẕammat 36b/3

[=1]

Ibrāhīm k.a. Hz. İbrahim.

ı. ʿalayhi's-salām 21b/14

ı. Ḫalīlu'llāh 21b/14

[=2]

Ibrāhīm Bég k.a. Avaz Inak'ın oğludur.

ı. 152b/5, 156a/4

[=2]

Ibrāhīm Ḫan k.a. Feth Ali Han'ın oğludur.

ı. 52b/8

ı.+nı (Fatḥ ʿAlī Ḫan ibn Ibrāhīm Ḫan) 74a/9

[=2]

Ibrāhīm ʿInaḳ k.a. Muhammed Inak'ın yerine ınak yapıldı. Temür Gazi Han'ın emri ile öldürüldü.

ı. 76b/9, 97a/11

ı.+ġa 76b/14, 97b/3

ı.+nı 76b/17, 97a/15, 97a/17

[=7]

Ibrānī Far. İbrani dili, ibranice.

ı. lafẓı 19b/3
[=1]

ʿıbrat (< Ar. ʿibrat) İbret, ders.
ı. eyle- 56a/15
[=1]

ıbtıdā (< Ar. ibtidāʾ) İlkin, başlangıç, başlama.
ı.-yı amārat 97b/5
ı.-yı davlat 77a/2
ı.+sın (mesālik-i ıbtıdā) 2b/12
ı. sürül- (ḫāma-ı ıbtıdā) 9b/4
[=4]

ıbtılā (< Ar. ibtilā) Müptelalık.
ı.+sıdın 3b/11
[=1]

ıcābat (< Ar. icābat) Kabul edilme, uyma.
ı. (lebbeyk-i ıcābat) 91a/6
ı.+ġa 15a/17
ı.+ġa (hadaf-ı ıcābat) 20b/11
[=3]

ıclāl (< Ar. iclāl) Ululama, yüceltme.
ı. (nuzūl-ı ıclāl) 60b/11, 63b/4, 117a/14, 122b/1, 123b/2
ı.-ı rıfʿat 152a/3
ı. ét- (nuzūl-ı ıclāl) 131b/16
ı.+ġa (masnad-ı şevket u ıclāl) 125b/11
ı. ḳıl- (nuzūl-ı ıclāl) 126b/3
ı. körgüz- (nuzūl-ı ıclāl) 148a/1, 151b/13
[=11]

ıcmāl (< Ar. icmāl) Özetleme, özet.
ı. 45b/13, 145b/13, 149b/8
[=3]

ıctıhād (< Ar. ictihād) Çalışma, çabalama.
ı. 117b/8, 125b/15
ı. (ıhtımām u ıctıhād) 104a/14
ı.+ın 134b/7
ı.+ı bile (ıhtımām u ıctıhādı) 128a/16
[=5]

ıctımāʿ (< Ar. ictimāʿ) Toplanma.
ı. bile (ḥayʾāt-ı ıctımāʿ) 32b/14, 123b/1
ı.+nıñ 39a/2
[=3]

ıʿdām (< Ar. iʿdām) İdam.
ı. (vāḳıʿa-ı ıʿdām u ıstīṣāl) 128a/7
[=1]

ıdbār (< Ar. idbār) Talihsizlik.
ı. 5a/2, 131b/9
ı. (ġubār-ı ıdbār) 127a/7
ı.+ıdın 123b/10
[=4]

Idrīs k.a. Hz. İdris.
ı. 20a/3
ı. (Mutavvaşlıḫ bin Idrīs) 20a/5
ı. ʿalayhi's-salām 19b/3
ı.+ge 19b/5
ı.+nı 19b/1
ı.+nı (Ḥażrat-ı Idrīs) 19b/8
[=6]

Idrīs Bég k.a. Temür Biy'in oğludur. Bk. Témür Biy
ı. 90b/12, 90b/12

[=2]

ıfāda (< Ar. ifāda) İfade, beyan.

1. eyle- 152a/6

[=1]

ʿıffat-maʾāb Far. Namuslu, iffetli.

1.+ı (canāb-ı ʿıffat-maʾāb) 36b/7

[=1]

ıfnā (< Ar. ifnāʾ) Yok etme.

1.+sın 93b/12

[=1]

ıfrāṭ (< Ar. ifrāṭ) Aşırıya kaçma.

1.+ıdın 106b/14

[=1]

ıfşā (< Ar. ifşāʾ) Açığa vurma.

1.+sıġa 7a/7

[=1]

ıftırā (< Ar. iftirāʾ) İftira.

1. (ʿayn-ı ıftırā) 125b/16

[=1]

ıftıtāḥ (< Ar. iftitāḥ) Başlama.

1.+ın (ʿunvān-ı ıftıtāḥ) 9b/6

[=1]

ıġmāż (< Ar. iġmāż) Görmezden gelme.

1. ḳıl- 139a/1

[=1]

ıġvā (< Ar. iġvā) Azdırma, ayartma.

1.-yı mükerrer 122a/5

1. ḳıl- 15a/5, 16a/15

1.+sı bile 56a/6, 84b/11, 132b/11

1.+sı bile (ıżlāl u ıġvāsı) 141a/12

[=7]

ıhānat (< Ar. ihānat) İhanet, hainlik.

1. (ḥaḳārat u ıhānat) 138b/16

[=1]

ıḫbār (< iḫbār) Haber verme.

1.+ı 134a/12

[=1]

ıḫlāṣ (< iḫlāṣ) Dürüstlük, samimiyet.

1. 8b/16

[=1]

ıḫlāṣ-nāma Far. Bağlılık mektubu.

1.+sı 147b/1

[=1]

ıḫrāc (< Ar. iḫrāc) Çıkartma.

1.+ı 10b/13

1.+ıġa 98a/12

1. ḳıl- 50b/6, 51b/15

[=4]

ıḥsān (< Ar. iḥsān) İhsan, karşılıksız verme.

1.-ı bī-ġāyat 8a/11

1. érdi (fātıḥ-ı ḳufl-ı durr-ı ıḥsān) 154a/4

1.+ıdın (dar-gāh-ı ıḥsān) 12a/15

1.+ınıñ 139b/1

1.+ı (keff-i ıḥsān) 84a/12

1.+ı (panca-ı ıḥsān) 6a/6

1. ḳıl- (ınʿām u ıḥsān) 86b/17

1.+ları (ḫ(v)ān-ı ıḥsān) 139b/3

[=8]

ıḥsānāt (< Ar. iḥsānāt) İhsanlar, bağışlar.

1.-ı mutakāṣır 101b/2, 127b/15, 147a/5

1.+ı (ınʿāmāt u ıḥsānāt) 89a/17

[=4]

ıḥsās (< Ar. iḥsās) Hissetme, hissettirme, sezme.

1. ḳıl- 135b/11

[=1]

ıġtıfā (< Ar. iġtifāʾ) Gizlenme, saklanma.

1.+dın (sıpar-ı ıġtıfā) 5a/10

[=1]

ıġtılāf (< Ar. iġtilāf) İhtilaf, ayrılık.

1. 18b/16, 18b/3, 20b/16, 98b/15, 126a/6

1. (aṣar-ı ıġtılāf) 113b/1

1. ét- 10b/3

1.+ı 125b/5

1.+ıda 125b/3

1.+ıdın 145b/15

1. ḳıl- 125a/16

[=11]

ıġtılāl (< Ar. iġtilāl) İhtilal.

1. 131b/8

1. (mūcıb-ı ıġtılāl) 142b/2

1. ol- 105a/6

[=3]

ıġtılāṭ (< Ar. iġtilāṭ) Görüşme, kaynaşma.

1.+ı 74b/8

1.+ıġa 15a/6

1. ḳıl- 93a/6

[=3]

ıhtımām (< Ar. ihtimām) Gayret ve dikkat etmek.

1.+ıġa (ḳabża-ı ıhtımām) 98a/12

1.+ı bile 81b/11, 118a/9, 126a/13

1. u ıctıhād 104a/14, 128a/16

[=6]

ıġtırāʿ (< Ar. iġtirāʿ) İcat, buluş.

1. ḳıl- 19a/15, 23a/16

[=2]

ıḫtırām (< Ar. iḫtirām) Saygı duyma, hürmet etme.

1. (ahl-ı faẕl u ıḫtırām) 18a/16

1. bile (nudamā-yı vācıbu'l-ıḫtırām) 118b/4

1. ḳıl- (ʿızzat u ıḫtırām) 146a/11

[=3]

ıḫtırāz (< Ar. iḫtirāz) Sakınmak, çekinmek.

1. ét- 141a/3

1. ḳıl- 132b/15

[=2]

ıġtışār (< Ar. iġtişār) Kısaltma, özetleme.

1. ḳıl- 23a/9

1. tap- 17a/1

[=2]

ıġtışāṣ (< Ar. iġtişāṣ) Kendine mahsus kılmak.

1. tap- 83b/16

[=1]

ıḫtışām (< Ar. iḫtişām) Görkem, ihtişam.

1. (ṣāḥıb-ı ıḫtışām) 18a/16

1.+ın (avlād-ı ṣāḥıb-ı ıḫtışām) 135b/6

[=2]

ıġtıtām (< Ar. iġtitām) Sona erme.

1.+ġa (tatımma-ı ıġtıtām) 9b/7

[=1]

ıḫtıyāc (< Ar. iḥtiyāc) İhtiyaç, gerek.

ı. yoḳ 25b/12

[=1]

ıḫtıyār (< Ar. iḫtiyār) Seçme özgürlüğü.

ı. bol- (ṣāḥıb-ı ıḫtıyār) 77a/12, 97a/11

ı. ét- 28a/8, 107a/7

ı. ét- (ṣāḥıb-ı ıḫtıyār) 90a/17, 99b/16

ı.+ı 47a/11, 77a/13, 78b/15, 97a/13, 99b/5

ı.+ıda durur érdi (panca-ı ıḫtıyār) 74b/17

ı.+ın 36a/6, 74a/12, 94a/11, 95a/5, 117b/5, 139b/14

ı.+ıñ 95a/11

ı.+ıñızını 46a/7

ı.+ın (ʿınān-ı ıḫtıyār) 35b/2

ı.+ın (zımām-ı ıḫtıyār) 60a/17, 128a/17

ı.+ı (ṣāḥıb-ı ıḫtıyār) 95a/10

ı.+ı bile 52a/12, 90b/10

ı. ḳal- 105a/11, 115a/8

ı. ḳıl- 9a/16, 11b/11, 17b/5, 34b/5, 43a/2, 49a/12, 60a/11, 65a/3, 71b/15, 91a/12, 93a/3, 93b/13, 105a/16, 113b/13, 114b/14, 118b/17, 121b/3, 142a/17, 146a/12

ı. ḳıl- (ṣāḥıb-ı ıḫtıyār) 91b/17

ı. ḳoy- 140b/7

[=49]

ıḫtıyāṭ (< Ar. iḥtiyāṭ) Tedbirli davranış.

ı. 148a/9

ı. (ḥazm u ıḫtıyāṭ) 98a/16, 129b/1, 148a/8

ı. eyle- 144a/7

ı. ḳıl- 105b/17

[=6]

ıḫtıyāṭ-āşnā Far. Tedbirli davranmaya alışkın.

ı. (leşker-i ıḫtıyāṭ-āşnā) 144a/10

[=1]

ıḫtıyāṭla- Tedbirli davranmak.

ı.-p 73a/1

[=1]

ıhtızāz (< Ar. ihtizāz) Titreme, titreyiş.

ı.-ı nasīm-ı ʿınāyat 125b/9

[=1]

ıḫvān (< Ar. iḫvān) Dostlar.

ı.+ıdın 129a/1

[=1]

ıḥżār (< Ar. iḥżār) Huzura getirmek.

ı.+ın 37b/8

[=1]

ʿıḳ (< Ar. ʿiḳ) Derin çukur, hendek.

ı.+dın 53b/15

[=1]

ıḳāmat (< Ar. iḳāmat) Oturma.

ı. (raḫt-ı ıḳāmat) 101b/17

ı. çék- (raḫt-ı ıḳāmat) 140a/7

ı.+ın (raḫt-ı ıḳāmat) 56a/7

ı. ḳıl- "Yerleşmek, oturmak" 8a/15, 68b/10, 77b/10

[=6]

ıḳbāl (< Ar. iḳbāl) Talih, mutluluk.

ı. 5a/3, 5a/6, 9b/4, 11a/3, 18a/12, 34b/4, 84b/13, 153b/16
ı. (āṣār-ı ıḳbāl-ı ṣāḥıb-ḳırānī) 9b/8, 10a/3
ı. (āṣār-ı ıḳbāl u davlat) 96b/11
ı. (davlat-ı cāvīd u ıḳbāl) 97b/6
ı. (davlat u ıḳbāl u ıstıdāmat) 98a/1
ı. (ʿızz u ıḳbāl) 10a/17
ı. (marcaʿ-ı ıḳbāl) 97a/5
ı. (nıhāl-ı ıḳbāl) 12a/6
ı. (rutba-ı davlat u ıḳbāl) 125b/10
ı. (sāḳī-ı ıḳbāl) 136b/6, 155a/12
ı.-ı Sulaymān 6a/14
ı.-ı tevekkül 107b/8
ı. bile (davlat u ıḳbāl) 151b/12
ı. birle (maşʿal-ı ıḳbāl) 103b/15
ı.+dın (zırva-ı ıḳbāl) 2b/1
ı. durur érdi (ṣāḥıb-ı ıḳbāl) 39a/12
ı. érdi 103b/14
ı.+ı 6a/2
ı.+ıdın (mujda-ı ıḳbāl) 97b/7
ı.+ıġa 39a/8
ı.+ıġa (tārek-i ıḳbāl) 127a/7
ı.+ın (ḳadr-ı ıḳbāl) 5b/16
ı.+ı (āftāb-ı ıḳbāl) 36a/13, 68b/1
ı.+ı (şamʿ-ı ıḳbāl) 131b/8
ı. ile 98a/3, 123b/9
ı.+ların (dūḫa-ı ıḳbāl) 125b/9
ı.+nı (bār-gāh-ı ıḳbāl) 60b/11
ı. u davlat 84a/9, 96b/5, 123b/14, 143a/17, 152a/3
[=43]

ıḳdām (< Ar. iḳdām) Girişim.
ı. 14a/8
ı. körgüz- 73b/3, 94b/6, 98a/12, 115a/12, 121b/13, 129a/5, 135b/16
ı. yétkür- 90b/17
[=9]

ıḳlīm (< Ar. iḳlīm) Ülke, yer.
ı. (tört yarım ıḳlīm) 39b/7
ı. (yeti ıḳlīm) 155a/10
ı.+da (yetti ıḳlīm) 31a/6
ı.+ı 13a/14
ı.+ıda 152a/1
ı.+nıñ (yeti ıḳlīm) 95a/11
ı. üzre (yétti ıḳlīm) 6a/12
[=7]

ıḳtıdār (< Ar. iḳtidār) İktidar, hakimiyet.
ı. (ḳabża-ı ıḳtıdār) 74b/17
ı. (keşīru'l-ıḳtıdār) 24a/6
ı.+ġa (sar-panca-ı ıḳtıdār) 14a/4
ı.+ı 6a/17
ı.+ıda (ḳabża-ı ıḳtıdār) 97a/13
ı.+ıġa (ḳabża-ı ıḳtıdār) 35b/3, 40a/3, 60b/1, 94a/11, 95a/5, 99b/6, 113a/13, 117b/6, 138b/11
[=14]

ıḳtırān (< Ar. iḳtirān) Ulaşmak, yaklaşmak, yetişmek.
ı. (ẓafar-ı ıḳtırān) 11a/6
ı. eyle- 82a/1
[=2]

ıḳtıżā (< Ar. iḳtiżāʾ) Gerekme.
ı.-yı ḳażā-yı Yazdānī 148a/16

ı.+sı bile 43b/1, 116a/1
[=3]

ıl- Dikkate almak.
ı.-madı 97a/14
ı.-madılar 99b/17
[=2]

ilā-ḳiyāmi'ş-sāʿati Ar. Kıyamet zamanına kadar.
ı. 16b/11
[=1]

ılāh (< Ar. ilāh) Allah, ilah, tanrı.
ı. (luṭf-ı ılāh) 5b/4
ı. (ẓıll-ı ılāh) 46b/1
[=2]

ılāhī Far. Allahla ilgili, Allah'a bağlı, ilahi.
ı. 2b/8, 13b/12, 18b/1, 82b/2, 84a/13
ı. (āṣār-ı ḳahr-ı ılāhī) 40b/2
ı. (fuyūżāt-ı ılāhī) 2b/9
ı. (taʾyīdāt-ı ılāhī) 106b/2
ı. (ẓıll-ı ılāhī) 152a/2
ı. bile (ʿavn-ı ılāhī) 11a/15
ı. bile (ʿınāyat-ı ılāhī) 10a/13
ı. bile (ḳudrat-ı ılāhī) 107b/17
ı. bile (taʾyīdāt-ı ılāhī) 35b/16
ı.+nıñ (Ḥażrat-ı pād-şāh-ı ẓıll-ı ılāhī) 39b/2
ı. tap- (taʾyīd-ı ılāhī) 49b/12
[=15]

ıʿlām (< Ar. iʿlām) Bildirmek, belli etmek, anlatmak.
ı.+ınıñ 134b/8
ı. ḳıl- 88a/12
[=2]

ılġa- Atla hücum etmek, akın etmek.
ı.-p 66b/11, 91a/3
[=2]

ıllā (< Ar. illā) …den başka; ancak.
ı. 125a/4, 152a/10
[=2]

ʿıllat (< Ar. ʿillat) Hastalık.
ı.+ıdın soñra (vabā ʿıllatı) 22a/1
ı.+ı (vabānıñ ʿıllatı) 79b/2
ı.+ı (vabā ʿıllatı) 21a/15
[=3]

ʿıllıyyīn (< Ar. ʿilliyyīn) Cennetin en yüksek tabakası.
ı. (reşk-i gülzar-ı ıllıyyin) 8b/7
[=1]

ʿılm (< Ar. ʿilm) İlim, fen.
ı. 4a/13, 135a/16
ı.-ı kemālāt 133a/7
ı. ahlı 4b/14
ı.+dın 6b/16
ı.+ın 19b/16
ı.+ı (mūsīḳī ʿılmı) 17a/12
ı. ṭalabı 65b/13
ı. u faż̧l 14b/4, 152a/17
ı. u şıʿr 70a/5
[=11]

ıltıcā (< Ar. iltiqāʾ) Sığınma.
ı. ḳıl- 28a/3, 84a/15, 87b/7
[=3]

ıltıfāt (< Ar. iltifāt) İlgi gösterme, gönül alma.
ı. (nasāyım-ı ıltıfāt-ı Sulṭānī) 8a/9
ı. bile (partav-ı ıltıfāt) 9a/1

ı. eyle- 9a/14, 46b/3

ı.+ı 63b/13

ı.+ıdın 6a/4

ı.+ınıñ (mı'mār-ı ıltıfāt) 135a/7

ı.+ı (şafḳat u ıltıfāt) 145b/17

ı.+ı bile (marḥam-ı ıltıfātı) 40b/11

ı.+ı bile (mı'mār-ı ıltıfātı) 62b/5

ı.+ı bile (partav-ı ıltıfātı) 29b/1, 31b/16

ı. ḳıl- 20b/7, 27a/1, 62a/16

ı. kör- 7a/1

[=16]

ıltıhāb (< Ar. iltihāb) Alevlenme, yanma.

ı. tap- 75a/12

ı. tap- (ıştı'āl u ıltıhāb) 25a/10

[=2]

ıltımās (< Ar. iltimās) Yapılmasını isteme, rica, istirham.

ı.+ıġa (sīna-ı ıltımās) 146b/16

ı.+ın 147a/2, 151b/5

ı. ḳıl- 22b/14, 48a/9, 117a/7, 132b/6, 146b/15, 147a/1

ı. körgüz- 151b/2

[=10]

ıltıẕāẕ (< Ar. iltiẕāẕ) Lezzet alma.

ı.-ı nı'am 118b/9

[=1]

'ımād (< Ar. 'imād) Direk.

ı.-ı şar'-ı mubīn 136a/9

[=1]

'imādu'l-millati ve'd-dīn Ar. "Din ve milleti ayakta tutan direk" anlamında övgü amacıyla ile söylenir.

ı. 120b/8

[=1]

ımāmat (< Ar. imāmat) İmamlık, önderlik, halifelik.

ı. 3b/9, 4a/6

[=2]

Imām 'Alıyyu'r-rıżā k.a. On iki imamın yedincisidir. İmam-ı Musa Kâzım'ın oğludur. Tus; yani Meşhed'de medfun olup kabri ziyaretgâhtır. Metinde Anuşah Han'ın burayı ziyaret ettiği belirtilmektedir.

ı. (Ḥażrat-ı Imām 'Alıyyu'r-rıżā) 60b/4

[=1]

Imām Ḳulı Biy k.a. Emir Danyal'ın adamlarından idi. Daha sonra Muhammed Emin Inak tarafına geçti.

ı. 106b/14, 107b/1

ı. bile 104a/9

[=3]

Imām Ḳulı Ḫan k.a. Buhara'da 1612-1642 yılları arasında hüküm süren padişahtır.

ı. 58a/8

ı.+nıñ 57b/17

[=2]

ı'mār (< Ar. i'mār) Yapmak, tamir etmek.

ı. (mah-ı ı'mār) 75b/16

ı.+ı (ḫarman-ı ı‘mār) 39a/3
[=2]
‘ımārat (< Ar. ‘imārat) Aşevi, imar edilmiş yer; imar etme.
ı. durur 70a/15
ı.+ı 139b/9
ı.+ġa (zırā‘at u ‘ımārāt) 113b/14
ı.+ıġa 19a/3
ı.+ıda 90a/12
ı. ḳıl- 62b/12, 74b/9, 134a/6
ı.+lar 135a/12
ı.+ları 105b/4
ı.+larnıñ 90a/13
ı.+nıñ 62b/12
ı. u zırā‘at 22b/2
[=13]
‘ımārāt (< Ar. ‘imārāt) İmar edilmiş yerler, aşevleri, konaklar, yapılar.
ı. 8a/16, 73a/2, 155b/12
ı. ile 8b/3
ı. u ḫayrāt 135a/4
ı. (ḳal‘a u ‘ımārāt) 63a/9
ı.-ı ‘ālıyya 53a/14
ı.+ını (ḳal‘a u ‘ımārāt) 86b/6
ı.+nı 68a/5
[=9]
ımdād (< Ar. imdād) İmdad, yardım.
ı. 106b/8, 118a/3
ı. eyle- 94b/16
ı.+ıġa 78b/17, 84a/16, 131a/9, 131a/9
ı.+ı bile 109b/3
ı.+ı üçün 69b/4, 127a/3
ı. üçün 27a/16, 128a/3
ı. u mu‘āvanat 147a/9, 151a/9
[=14]
ımkān (< Ar. imkān) İmkan.
ı. émes 112b/3
[=1]
ımtıdād (< Ar. imtidād) Uzayıp gitmek, uzanmak.
ı.-ı muḫālafat 140a/1
ı.+ıdın 135b/3, 148b/10
ı. tap- 152b/16
[=4]
ımtıḥān (< Ar. imtiḥān) İmtihan.
ı.+da (mekmen-i ımtıḥān) 36b/5
[=1]
ımtınā‘ (< Ar. imtinā‘) Kaçınma, çekinme.
ı. ét- 27b/14
ı. ḳıl- 15a/5, 46a/15, 142a/2
ı. ḳıl- (abā u ımtınā‘) 26b/9
ı. körgüz- (abā u ımtınā‘) 141b/15
[=6]
‘ınād (< Ar. ‘ināt) İnat, dediğinden vaz geçmeme.
ı. 138b/6, 148a/7
ı. (ahl-ı ‘ınād) 130a/15
ı. (fasād u ‘ınād) 17b/8, 19b/10, 48a/3, 149a/4
ı. (küfr ü ‘ınād) 42a/7
ı. (marāsım-ı ẓulm u ‘ınād) 75a/17
ı. (sar-daftar-ı aṣḥāb-ı ‘ışyān u ‘ınād) 99b/15

ı. (ṭuġyān u ʿınād) 122b/2

ı. dururlar (sar-daftar-ı aṣḥāb-ı ʿışyān u ʿınād) 99b/15

ı. durur érdi (ḫamīr-ı māya-ı ʿınād) 129a/9

ı.+nı (ahl-ı ʿınād) 101a/8

ı.+nı (aṣḥāb-ı ʿınād) 145a/13

ı. u fasād 81a/7, 141b/11

[=17]

ʿınaḳ bk. Inaḳ

ı. 78b/1, 78b/14, 81a/7, 94b/10, 94b/13, 100a/16, 102b/9, 103a/1, 107b/13, 113a/11, 119a/5, 120a/17, 121a/17, 122a/9

ı. (tört ʿınaḳ) 58b/17

[=15]

ınaḳ Hanın en yakın danışmanıdır. Metinde özel isimlerin yerine de kullanılmıştır.

ı. 104b/14, 117b/5, 119a/4, 124a/10, 125a/5

ı.-ı muşār ılayh 121a/6

ı. bile 81a/5, 121a/1

ı. érdi 95b/8

ı.+ġa 81a/10, 81a/2, 100b/6, 102a/10, 103b/10, 106b/14, 106b/14, 111a/14, 119a/4

ı.+ı durur érdi 92b/4

ı. ḳasdıġa 117b/9

ı.+nı 119a/2

ı.+nıñ 81a/10, 99b/10, 103b/8, 104b/6, 107b/2, 114a/3, 117b/13, 120b/7, 124b/5, 147b/12

[=31]

ʿınaḳıyyat Ar. Inaklık.

ı. 78a/3, 97b/2

[=2]

ʿınaḳlıḳ bk. ınaḳlıḳ

ı. 67b/6, 71b/14, 83b/4, 94a/10, 95a/3, 99b/3, 133b/3

ı.+nıñ 75b/3

[=8]

ınaḳlıḳ Inak olma durumu.

ı. 104b/16

[=1]

ınʿām (< Ar. inʿām) Nimet vermek, ihsan etmek.

ı. bér- 43a/11

ı. ét- 22a/5

ı.+ıdın 6b/12

ı.+ıdın (ḫıyāṭ-ı ḫāna-ı ınʿām) 12a/16

ı.+ınıñ 139b/2

ı. ḳıl- 31a/2

ı.+ları (cavāhır-ı ınʿām) 139b/3

ı.+lar bér 42a/3

ı. tap- 137b/6

ı. u ıḥsān 86b/17

ı. u soyurġal 42b/2

[=11]

ınʿāmāt (< Ar. inʿāmāt) İnamlar, nimetler.

ı.-ı bılā-ġāya 63a/2

ı.-ı vāfir 66b/14, 101b/2, 127b/14, 147a/4

1. u ıḥsānāt 89a/17

[=6]

ʿınān (< Ar. ʿinān) Atın dizgini.

1.-ı ʿāṭıfat 103a/1

1.-ı ʿazīmat 64a/9, 72a/13, 116b/14, 119b/3

1.-ı ıḫtıyār 35b/2

1.+ıdın 51a/8

1.+ı (ranc u ʿınān) 113a/1

1. ḳıl- (mutlaḳu'l-ʿınān) 116a/9, 146b/13

[=10]

Inanç Oġlan k.a. Cüci'nin torunlarındandır. Metinde Emir Celal Hamid ile ikisi arasında geçen bir hikâyeye yer verilmiştir.

1. 93b/2, 93b/4, 94a/1

[=3]

ınāṣan (< Ar. ināṣan) Erkekler olarak.

1. (ẕukūran u ınāṣan) 73a/5

[=1]

ʿınāyat (< Ar. ʿināyat) Yardım.

1. 4a/3, 14a/17

1. (ʿayn-ı ʿınāyat) 122a/10, 141a/7

1. (ıhtızāz-ı nasīm-ı ʿınāyat) 125b/9

1.-ı bī-nıhāya 63a/1

1.-ı ḫusravāna 124b/9

1.-ı ılāhī 10a/13

1.-ı pād-şāhāna 123b/8

1. érdi (ʿafv u ʿınāyat) 13a/5

1.+ıdın (raşaḥāt-ı saḥāb-ı ʿınāyat) 2a/10

1.+ıdur 58b/12

1.+ıġa (ʿafv u ʿınāyat) 13a/5

1.+ınıñ (saḥāb-ı ʿınāyat) 6b/9

1.+ı (ʿafv u ʿınāyat) 12b/16

1.+ı bile (ʿafv u ʿınāyatı) 40b/12

1.+ı bile (şaraf-ı ʿınāyatı) 10b/11

1.+ı bile (taşrīf-ı ʿınāyatı) 8a/11

1. körgüz- 132b/8

1.+lar bile 86a/17

[=20]

ʿInāyatu'llāh Bég bk. ʿInāyatu'llāh Inaḳ

1. 133b/2

[=1]

ʿInāyatu'llāh Biy bk. ʿInāyatu'llāh Inaḳ

1.+ni 133b/3

[=1]

ʿInāyatu'llāh Inaḳ k.a. Hasan Murad Inak'ın çocuklarındandır. Mankıt'ta ınak yapıldı. Muhammed Emin Inak için birçok kez savaşa katıldı. Bu savaşların birinde esir oldu. Krş. ʿInāyatu'llāh Bég, ʿInāyatu'llāh Biy, ʿInāyat Inaḳ

1. 143b/11, 143b/14

1.+nı 134a/8, 144b/15

1.+nıñ 139b/16, 144a/1

[=6]

ʿInāyat Inaḳ bk. ʿInāyatu'llāh Inaḳ

1.+nıñ 144a/11

[=1]

ınbısāṭ (< Ar. inbisāṭ) Gönül açıklığı, kalp ferahlığı.

1. (kemāl-i ınbısāṭ) 62b/3

1. (sāġar-ı ınbısāṭ) 118b/10

[=2]

ıncılā (< Ar. incilāʾ) Parlama, görünme.

1. 13a/17

[=1]

ınfiʿāl (< Ar. infiʿāl) Gücenme, canı sıkılma.

1. tap- 84a/12

[=1]

ınficār (< Ar. inficār) Sıvı şeylerin kaynaması.

1.+u'd-dam 127b/10

[=1]

ınhıdām (< Ar. inhidām) Yıkılma, çökme.

1.+ıġa 125b/14, 139a/3

[=2]

ınḥırāf (< Ar. inḥirāf) Doğru yoldan sapma.

1. 19a/4, 135b/16

[=2]

ınḥıṭāṭ (< Ar. inḥiṭāṭ) Aşağı inme, düşme.

1. 144a/10

[=1]

ınhızām (< Ar. inhizām) Askerin bozulup dağılması.

1. u şikest 111b/14

[=1]

ınʿıdām (< Ar. inʿidām) Mahvolma, yok olma.

1.+ıġa 93b/11, 139a/3

1. u ıstīṣāl 125a/5

[=3]

ınḳılāb (< Ar. inḳilāb) Değişim, inkılap.

1. 32a/14

1.-ı gün-ā-gün 96b/4

1.-ı zamān 146a/6

1. ét- (ʿarż-ı ınḳılab) 85a/12

1.+ı 151a/7

1.+ıdın 145b/14

1. ḳıl- 65b/11

1. körgüz- 102a/17

[=8]

ınḳırāż (< Ar. inḳirāż) Sönme, zeval bulma.

1. bile (mıḳrāż-ı ınḳırāż) 8b/1

[=1]

ınḳıṭāʿ (< Ar. inḳiṭāʿ) Tükenme, kesilme.

1. (tacarrud u ınḳıṭāʿ) 17b/5

1.+ıġa 11a/11

1. tap- 95b/4

1. tüş- 88a/11

[=4]

ınḳıyād (< Ar. inḳiyād) Boyun eğme.

1. 66b/16, 121a/5

1.+ġa çék- (ḳayd-ı ınḳıyād) 68b/4

1.+ıġa (ḫaṭṭ-ı ınḳıyād) 28a/13

1.+ıġa (taḥt-ı ınḳıyād) 37a/12

1. ḳıl- (ıẕhār-ı ınḳıyād) 26b/14

1. körgüz- 149b/10

1. u ṭāʿat-dārlıġ 141a/11

[=8]

ınḳıżā (< Ar. inḳiżāʾ) Sonu gelme, bitme.

ı.+sıdın soñ 138b/3

ı.+sıdın soñra 36b/7, 119a/16

ı. tap- 150b/3

[=4]

ınıs (< Ar. ins) İnsan.

ı. 18b/4

ı. u cān 17b/1, 82a/11, 154b/10

[=4]

ınṣāf (< Ar. inṣāf) İnsaf.

ı. bér- 94a/5

ı. ile (ʿadl u ınṣāf) 40b/14

ı. ḳıl- 90a/1

[=3]

ınsān (< Ar. insān) İnsan.

ı. 2b/3, 37a/8

ı. aṣnāfı 2a/15

ı. kisveti 14b/2

ı. u melek 2a/12

[=5]

ınṣırāf (< Ar. inṣirāf) Çekilip gitme, geri çekilme.

ı. (ruḫṣat-ı ınṣırāf) 9a/16

[=1]

ınşā (< Ar. inşāʾ) Yazı yazmak.

ı. 128a/8

[=1]

ınşāʾ-allāh bk. ınşāʾ-allāh taʿālā

ı. 57b/15, 59a/7, 75b/15, 96a/10, 107b/17, 125a/14, 137a/2

[=7]

ınşāʾ-allāhu taʿālā Ar. İnşallah. Krş. ınşāʾ-allāh

ı. 24b/7, 25a/13, 35a/12, 39a/5, 45b/1, 83a/11, 83b/5, 124b/3, 156a/5

[=9]

ınşā-bendlik Yazı yazma durumu.

ı. ḳıl- 147b/6

[=1]

ıntıʿāş (< Ar.intiʿāş) Neşeli olma.

ı. körgüz- 150b/3

[=1]

ıntıbāh (< Ar. intibāh) Uyanış.

ı. (ʿadl-ı ıntıbāh) 152a/2

ı. (rāh-ı ıntıbāh) 5b/12

ı. (tayaḳḳuẓ u ıntıbāh) 16b/12

[=3]

ıntıhāz (< Ar. intihāz) Beklemek.

ı.+ıġa 100a/6

[=1]

ıntıḳāl (< Ar. intiḳāl) Nakletme, intikal.

ı. 40b/1, 95a/9, 131b/13

ı. (rıḥlat u ıntıḳāl) 135b/11

ı. ét- 139b/12

ı. ḳıl- 19b/2, 24b/11, 36a/1, 38a/2, 56b/15, 64b/10, 65b/10, 82b/6, 117a/13, 125b/1

ı. tap- 79b/17

[=16]

ıntıḳālī Far. Bir göç.

ı. 20a/5

[=1]

ıntıḳām (< Ar. intiḳām) İntikam.

ı. çék- 94b/12

ı.+dın (nıyām-ı ıntıḳām) 102a/5, 123a/12, 126b/12, 128b/17, 145a/4

[=6]

ıntışār (< Ar. intişār) Yayılma.

ı. tap- 66b/15, 102a/15

[=2]

ıntıza‘ (< Ar. intiza‘) Koparıp alma, çekip koparma.

ı. ḳıl- 35b/4

[=1]

ıntıẓām (< Ar. intiẓām) Düzen.

ı. bér- 36b/17

ı.+ıġa 61b/17

ı.+ınıñ 138a/7

ı. tap- 1b/3

[=4]

ıntıẓār (< Ar. intiẓār) Bekleme, bekleyiş.

ı.+ın (‘uyūn-ı ıntıẓār) 151a/12

[=1]

ınzıvā (< Ar. inzivā’) Köşesine çekilme, tek başına yaşama.

ı. (uzlat u ınzıvā) 24a/4

ı. göşesi 32b/2

[=2]

ırāda (< Ar. irāda) İrade, istek. Krş. ırādat

ı. 15b/9

ı.-ı ḫālıḳ-ı bī-çun 14a/1

ı.-ı murāca‘at 108a/4

ı.+sın 146a/15

ı.+sı bile 99a/11, 117a/3, 127a/12

[=7]

ırādat (< Ar. irādat) İrade, istek. Krş. ırāda

ı. 107b/6

ı.-ı bī-ıllat 2a/13

ı.+ı 1b/5

ı.+ıġa (ḫalḳa-ı ırādat) 57a/13

ı.+ın (ḳadam-ı ırādat) 67a/11

[=5]

ırādatu’llāh (< Ar. irādatu’llāh) Allah’ın iradesi.

ı. 15a/7

[=1]

‘Irāḳ y.a. Dicle nehrinden aşağı Basra'ya kadar Şat Suyu'nun iki tarafı olan memleket, Irak.

ı. 58a/12

ı.-ı ‘Acam 29b/11, 43b/8

ı.-ı ‘Arab 29b/11, 39b/6

ı.+da 29b/9, 54a/16, 74b/2

ı.+ġa 29a/16, 52b/17, 55b/16, 56b/13, 74b/1

[=13]

Iram k.a. Sam’ın oğludur. Bk. Sām

ı. 22b/1

[=1]

Iram y.a. Şeddad’ın Cennet bahçelerine öykünerek yaptırdığı efsanevi bahçe.

ı. (reşk-i gül-zār-ı Iram) 81b/12

[=1]

Iram-bazm Far. İrem bahçesi meclisi. Metinde Harezm’in sıfatı olarak kullanılmaktadır.

1. (Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm) 64a/2, 74a/11, 74b/3, 74b/4, 90a/7, 90a/9, 94b/8, 97a/12, 99b/10, 104a/12, 104a/13, 105b/4, 107a/6, 107b/11, 112a/8, 124a/9, 126a/12, 127b/16, 129b/8, 131b/16, 132b/8, 135a/5, 139b/5, 139b/8, 141b/9, 145b/2, 146a/16, 151b/12, 155b/12, 156a/11

1. (memālik-i Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm) 113b/4, 125a/3

1. (nāhıyyat-ı Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm) 116a/13

1.+da (Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm) 39b/12, 79b/5, 80a/17, 124b/10

1.+dın (Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm) 104a/6, 104b/5, 107b/4, 140a/11

1.+ġa (Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm) 92b/7, 104b/4, 112a/6, 116b/17, 140a/7, 143a/7

1.+nıñ (Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm) 66a/3, 119b/9, 132b/1

1.+nıñ üsti (Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm) 120b/5

1.+nı (Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm) 92b/4, 104b/10, 108a/17, 112a/2

[=55]

Irdar y.a. Büyük ihtimalle Aral'dan Buhara'ya gidiş yolu üzerinde bir yer.

1. yolı 134a/7

[=1]

Irḳıl Ḫ(v)āca k.a. Uygur boyuna mensuptur. Oğuz Han'ın ve daha sonra oğlu Kün Han'ın veziri idi. Akıllı olması ile meşhurdur.

1. 31a/13, 31b/5

1.+nıñ 31b/5

[=3]

ırsāl (< Ar. irsāl) Gönderme.

1. ḳıl- 48b/4

[=1]

ırşād (< Ar. irşād) Doğru yolu gösterme.

1. (ruḫṣat-ı ırşād) 57b/2

1. ét- 57b/6

1.+ıġa 57b/3, 108a/9

[=4]

ırtıfāʿ (< Ar. irtifāʿ) Yükseklik, yükselme.

1.-ı madārıc 125b/8

1.-ı manāşıb 136a/12

1.-ı marātıb 125b/8

1.+ġa (kemāl-i ırtıfāʿ) 26b/5

1.+ı 20b/15

1.+ıġa 134b/8

1. tap- 11a/9, 31b/16, 32a/3, 36a/9, 68b/1, 82b/16, 84a/11, 98a/11

[=14]

ırtıfāʿāt (< Ar. irtifāʿāt) Yükseklikler.

1.+ı 116a/11

[=1]

ırtıḥāl (< Ar. irtiḥāl) Göçme.

1. ḳıl- "Ölmek" 95a/10, 105a/3

[=2]

ırtıḳā (< Ar. irtiḳāʾ) Yükselme, yüksek mevkiye gelme.

ı.-yı marātıb 67b/8, 136a/12

[=2]

ırtıżā (< Ar. irtiżāʾ) Razı olma, beğenme.

ı. içre 4a/17

[=1]

Işfahān y.a. İran'da bir şehir.

ı.+da 63b/15

ı.+dın 64a/11

ı.+ġa 15a/11, 58a/13

[=4]

Isfandyār k.a. İran mitolojisinde adı geçen bir hükümdar. Guştab'ın oğludur.

ı. 11a/5

ı. dék (Rustam u Isfandyār) 101a/12

ı.+dın (Rustam u Isfandyār) 79a/12, 102a/2

[=4]

Isfandyār Ḫan k.a. Arap Muhammed Han'ın oğlu, Ebülgazi Bahadır Han'ın kardeşidir. Babalarını kör ederek idareyi ele geçiren Habeş ve Elbars'a karşı mücadele etti ve sonunda onları yendi. Daha sonra Ebülgazi ile de mücadele etti ise de sonunda Ebülgazi onunla barıştı. Ölümünden sonra yerine Ebülgazi geçti. Krş. Isfandyār Sulṭān

ı. 47b/15, 55b/14, 55b/6, 56a/13, 56a/15, 56b/4, 56b/5, 58a/11, 58b/3

ı. bile 58a/9

ı.+dın soñra 94a/6

ı.+nıñ 56b/9

ı.+nıñ ileyige 58a/2

[=13]

Isfandyār Sulṭān bk. Isfandyār Ḫan

ı. 55b/16

ı.+nıñ 56a/2

[=2]

Isfarāyın y.a. Kuçend yakınlarında bir yer.

ı.+ġaça 48a/7

[=1]

ısıġ Sıcak.

ı. 93a/16

ı.+dın 101a/3

ı. durur érdi 51a/7

[=3]

Isıġ Köl y.a. Türkistan'da Deşt-i Kıpçak'ta bulunan bir göl. Metne göre buraya Silük de denir. Yafes'in oğlu Türk, burasını vatan olarak kabul edip buraya yerleşmiştir. Krş. Silük

ı. 23a/11

[=1]

Islām (< Ar. İslām) İslamiyet, Müslümanlık.

ı. 20b/1, 24b/1, 28a/9, 42a/16, 55a/11

ı. (ahl-ı Islām) 114b/5

ı. (leşker-i Islām) 67b/4
ı. (sıpāh-ı Islām) 72b/14
ı.+dın 46a/9
ı. dīnı 27b/13
ı.+ġa 26b/6
ı.+ġa (dīn-ı Islām) 42a/5, 43a/11
ı.+ġa (ḳılāda-ı Islām) 27a/7
ı.+ġa (şaraf-ı Islām) 43a/12
ı.+Ḫ(v)ārazm (Ḳubbatu'l-Islām) 65b/5, 74a/11
ı.+ın 25b/10
ı.+nı (mülk-i Islām) 154a/2
ı. rıbḳası 27b/16
[=20]

ısm (< Ar. ism) Ad, isim.
ı. 61b/2
ı.-ı aʿẓam "Allah'ın büyük ismi" 22b/16
ı.-ı humāyūn 83b/16
ı.-ı meẕkūr 101b/4
ı.+ıġa 76a/1, 77a/13
i.+ı bile 116b/1
[=7]

Ism-ı Maḥmūd Ata k.a. Harezm'de yaşamış bir mutasavvıf.
ı. ḳaddasa'llāhu arvāḥıh (Ḥażrat-ı Ism-ı Maḥmūd Ata) 139b/8
[=1]

Ismāʿīl Ata k.a. Büyük ihtimalle 14. yüz yılda Ahmet Yesevi geleneğine bağlı bir sufi. Metinde bu sufinin mezarının bulunduğu yer kastedilmektedir.
ı.+nıñ 102b/12
[=1]

Ismāʿīl Biy k.a. Mankıt hakimi idi. Yunus Han'ın damadı idi.
ı. 50b/14
[=1]

ʿışmat (< Ar. ʿişmat) Masumluk.
ı.+ın (gevher-i durc-ı ʿışmat) 80a/1
[=1]

ışnā ʿaşar (< Ar. işnā ʿaşar) On iki.
ı. ve miyatayn ve alf 146a/3
[=1]

ısnād (< Ar. isnād) İftira.
ı.+ıdın 1b/9
[=1]

Isrāfīl Ar. Dört büyük melekten biri, İsrafil.
ı. ʿalayhi's-salām 14a/11
[=1]

ışrār (< Ar. işrār) Israr.
ı. ét- 142a/3
ı. ḳıl- 121a/11, 145b/9
[=3]

ıstıʿārāt (< Ar. istiʿārāt) İstiareler.
ı. u buḫārāt 70b/5
[=1]

ıstıʿcāl (< Ar. istiʿcāl) Aceleci davranış.
ı.-ı mā-lā-kelām 37b/14
ı. bile 122b/6, 143b/13
ı. bile (kemāl-i ıstıʿcāl) 72a/9
[=4]

ıstıcāşa (< Ar. isticāşa) Cesaretlendirme
ı. (ıstımdād u ıstıcāşa) 132a/7, 145b/15

[=2]

ıstıdʿā (< Ar. istidʿā) Rica ile istemek.

ı. ḳıl- 73b/5, 114b/15, 133b/9

ı.+sıġa 14b/14

ı.+sı bile 119b/7

[=5]

ıstıdāmat (< Ar. istidāmat) Bir şeyin devamını isteme.

ı. (baḫt-ı ıstıdāmat) 12a/6

ı. (davlat u ıḳbāl u ıstıdāmat) 98a/1

[=2]

ıstıfsār (< Ar. istifsār) Açıklama isteme.

ı. ét- 29a/9, 80a/15

ı. ḳıl- 27a/4

[=3]

ıstıġnā (< Ar. istiġnā) Tokgözlülük.

ı. (kemāl-i ıstıġnā) 2a/14

[=1]

ıstıḥkām (< Ar. istiḥkām) Sağlamlık; siper.

ı.-ı muvāfaḳat 116b/6

ı.-ı muvālafat 125b/7

ı.+ı 48a/9

i. tap- 27a/16, 140b/4

[=5]

ıstıḫrāc (< Ar. istiḫrāc) Çıkarma.

ı.-ı ẕurrıyyāt-ı Ādam 16b/7

ı. ḳılıl- 25a/17

[=2]

ıstıḥṣāl (< Ar. istiḥṣāl) Elde etme, üretim.

ı.+ıda 136a/3

ı.+ı üçün 143a/5

[=2]

ıstıḥżār (< Ar. istiḥżār) Hazırlama, hazırlanma.

ı.+ı üçün 122a/9

[=1]

ıstıḳāmat (< Ar. istiḳāmat) Doğruluk, dürüstlük, yön.

ı. 12a/6

ı.+ıdın 149a/8

[=2]

ıstıḳbāl (< Ar. istiḳbāl) Karşılama.

ı. ét- 91b/5, 140b/12

ı.+ġa 141a/14

ı.+ıġa 116b/7, 146a/17

ı. ḳıl- 63b/12, 87b/15, 88b/6, 103b/10, 104a/7, 130b/7

[=11]

ıstıḳlāl (< Ar. istiḳlāl) Bağımsızlık.

ı. bile 75a/16

ı.+ı 115a/2

ı. ur- (kös-i ıstıḳlāl) 68a/4

[=3]

ıstıʿlā (< Ar. istiʿlāʾ) Yükselme, artma.

ı. tap- 114a/4, 151a/17

[=2]

ıstımāʿ (< Ar. istimāʿ) Dinleme, kulak verme, duyma.

ı.+ıdın 42b/12, 48b/15, 51a/14, 60b/8, 71a/14, 110b/16, 130a/12, 148b/17, 151a/16

ı.+ıġa 9a/12

[=10]

ıstımālat (< Ar. istimālat) Gönül almak.

ı. 60b/17, 65a/7, 131a/8

ı.+ıġa 24b/15
ı. ḳıl- (navāzış u ıstımālat) 61a/7
ı. körgüz- 86a/6
[=6]

ıstımdād (< Ar. istimdād) Yardım isteme.
ı. ḳıl- 48b/3, 49a/9, 51b/16, 72a/1, 103a/4
ı. üçün 76a/10, 79a/5
ı. u ıstıcāşa 132a/7, 145b/15
[=9]

ıstımrār (< Ar. istimrār) Süreklilik.
ı.-ı muʿānadat 140a/1
[=1]

ıstırdād (< Ar. istirdād) Geri isteme, geri alma.
ı. ḳıl- 137b/16
[=1]

ıstışvāb (< Ar. istişvāb) Doğru bulma, beğenme.
ı.+ı bile 31a/14
[=1]

ıstışhād (< Ar. istişhād) Delil gösterme.
ı.+ı bile 107b/2
[=1]

ıstıvā (< Ar. istivāʾ) Eşitlik, düzlük.
ı.+dın (ḫaṭṭ-ı ıstıvā) 22b/8
[=1]

ıstıẓhār (< Ar. istiẓhār) Aşikar etmek.
ı.-ı mā-lā-kelām 38b/10
[=1]

ıstīlā (< Ar. istīlāʾ) Yayılma, ele geçirme.
ı.+sıdın (ışṭıdād u ıstīlā) 124a/15
ı.+sı bile 7a/13
ı.+sı bile (uyḳu ıstīlāsı) 14b/15
ı. tap- 24a/4, 32b/1, 42a/14, 42a/8, 64a/4, 68b/8, 78b/15, 98a/13, 105a/10, 105b/8, 121a/4, 140b/6
[=15]

ıstīṣāl (< Ar. istīṣāl) Kökten koparıp çıkarmak.
ı.+ıda 136a/4
ı.+ıġa 66b/4
ı.+ınıñ 59a/14
ı.+ın (ınʿıdām u ıstīṣāl) 125a/5
ı.+ı (vāḳıʿa-ı ıʿdām u ıstīṣāl) 128a/7
ı.+ı üçün 120a/7, 123a/1, 126b/2, 133b/7
ı. tap- 5b/5, 102a/7
[=11]

ʿışyān (< Ar. işyān) İsyan, başkaldırma.
ı. (küfr ü ʿışyān) 20a/16
ı. (tamarrud u ʿışyān u ṭuġyān) 120a/1
ı. u müfsidlik 142b/13
ı. u tamarrud 80b/17
ı. u ṭuġyān 140b/8
[=5]

ʿışā (< Ar. ʿişāʾ) Yatsı zamanı.
ı. 103a/11
ı.+dın 12b/14
ı. namāzı 63a/12
[=3]

ışārat (< Ar. işārat) İşaret.
ı.+ı bile 20b/12, 102a/9

ı.+ı ḳılıl- 115b/10

ı. ḳıl- 89a/16, 114b/10, 114b/9

ı. ḳılıl- 35b/6

[=7]

ışġālāt (< Ar. işġālāt) Meşguliyetler.

ı.-ı bī-hūda 2b/8

[=1]

ʿışḳ (< Ar. ʿişḳ) Aşk.

ı. 2b/6

ı.+ı bile 155b/7

ı. ile (havā-yı ʿışḳ) 2a/6

[=3]

ʿışḳ-bāz Far. Seven.

ı. 18a/15

[=1]

ʿışrat (< Ar. ʿişrat) İçki âlemi.

ı. 4b/9, 82a/7, 113b/15

ı. (ayş u ʿışrat) 91a/5

ı. ayaḳı 153a/17

ı. bol- 98a/1

ı. dādı 32a/11

ı.+ġa (bazm-ı ʿışrat) 63a/10

ı. tüz- (bazm-ı ʿışrat) 114a/2

[=9]

ʿışrat-afzā Far. İçkiyi artıran, eğlenceyi çoğaltan.

ı. 6a/12

ı. bol- 5a/3

[=2]

ʿışrat-dost Far. İşreti seven, eğlenceden hoşlanan.

ı. durur érdi 62a/11

[=1]

ʿışrat-goş Far. İşreti arzu eden.

ı. (Zuhra-ı ʿışrat-goş) 97b/13

[=1]

ʿışrat-kede Far. İçki meclisinin olduğu yer.

ı.-i ravża-mışāl 7a/8

[=1]

ıştıʿāl (< Ar. işti ʿāl) Alevlenme, parlama.

ı. u ıltıhāb 25a/10

[=1]

ıştıbāh (< Ar. iştibāh) Çok benzemek.

ı. (maḥall-ı ıştıbāh) 6a/9

[=1]

ıştıdād (< Ar. iştidād) Şiddetlenme, büyüme.

ı.+ı 152b/16

ı. tap- 72a/4, 135b/2, 152b/8

ı. u ıstīlā 124a/15

[=5]

ıştıġāl (< Ar. iştiġāl) Uğraşma.

ı.+ıġa 15b/5, 32b/2, 137a/10

ı. körgüz- 19a/3, 24b/10, 41b/9, 50b/2, 68b/17, 78b/7, 79b/1, 90a/15, 91a/11, 92a/1, 93a/8, 100a/7, 103a/12, 105b/13, 112b/11, 123b/4, 130b/5, 131b/17, 140b/17, 144a/3, 149b/12, 152b/6

[=25]

ıştıġāllıḳ Meşguliyet.

ı. körgüz- 22b/2

[=1]

ıştıhār (< Ar. iştihār) Meşhur olma.

ı. tap- 61b/6, 75a/17, 120b/10

[=3]

ıştıyāḳ (< Ar. iştiyāḳ) Şevk duyma.

ı.+ın (ḳulūb-ı ıştıyāḳ) 151a/13

[=1]

ıṭāʿat (< Ar. iṭāʿat) İtaat, boyun eğme.

ı. 102a/13, 121b/16, 122b/15, 123b/13, 142a/11

ı. (rıbka-ı ıṭāʿat) 66a/15, 123a/4

ı.-ı amr-ı Rabbu'l-arbāb 14a/14

ı. ét- 67a/9

ı.+ġa (dar-gāh-ı ıṭāʿat) 10b/10

ı.+ıdın 141a/4

ı.+ıġa 60a/2

ı.+ıġa (ḫīṭa-ı ıṭāʿat) 133b/1

ı.+ı (vāḳıʿa-ı ıṭāʿat) 121b/14

ı. ḳıl- 18a/9, 34b/1, 81a/2

ı.+nı (kemer-i ıṭāʿat) 36b/15

ı. u farmān-bardārlıḳ 141a/10

[=19]

ıṭāʿat-nāma Far. İtaat mektubu.

ı.+lar 141a/6

[=1]

ʿıtāb (< Ar. ʿitāb) Azarlama, paylama.

ı.+ı (mūcıb-ı ḫıṭāb u ʿıtāb) 14a/9

[=2]

ʿıtāb-āmīz Far. Azarlayıcı.

ı. 75a/7

[=1]

ıʿtıbār (< Ar. iʿtibār) Saygınlık, itibar.

ı.-ı ḥużūr 10b/1

ı.+ġa (naẓar-ı ıʿtıbār) 97a/14, 99b/16

ı. ḳıl- 90b/4

ı. ḳıl- (manẓūr-ı naẓar-ı ıʿtıbār) 115a/6, 138b/7

[=6]

ıʿtıbārāt (< Ar. iʿtibārāt) İtibarlar.

ı. érür 2b/7

[=1]

ıʿtıdāl (< Ar. iʿtidāl) Denge, ölçülü olma.

ı. (sarv-ı ıʿtıdāl) 78a/9

ı.+dın (ḥadd-ı ıʿtıdāl) 75b/5, 78b/4

[=3]

ıʿtıḳād (< Ar. iʿtiḳād) İnanış.

ı.+ı bile 117b/8

ı. körgüz- 140a/17

[=2]

ıʿtımād (< Ar. iʿtimād) Güvenme.

ı. 8b/3, 77b/3

ı. ḳıl- 136a/6

[=3]

ıʿtışām (< Ar. iʿtişām) Bir şeye yapışarak sıkıca tutmak.

ı.+ın (çeng-i ıʿtışām) 107b/5

ı. ur- (çeng-i ıʿtışām) 111b/8

[=2]

ıʿtıẕār (< Ar. iʿtiẕār) Kusurunu bilerek özür dilemek.

ı.-ı mā-lā-kelām 151b/1

ı. bile (ḳadam-ı ıʿtıẕār) 66b/15, 78b/3

[=3]

ıṭlāʿ (< Ar. iṭlāʿ) Zuhur ettirmek, doğdurmak.

ı.+ıġa 5a/1

[=1]

ıṭlāḳ (< Ar. iṭlāḳ) Serbest bırakma, salıverme.

1. tap- 147a/14

[=1]

ıtmām (< Ar. itmām) Tamamlama.

1.+ġa 62b/9, 66a/11

1.+ıġaça 9b/15

[=3]

ıṭmīnān (< Ar. iṭmiʾnān) Emniyet içinde olmak.

1.-ı ḫāṭır 116b/6, 121a/15, 125b/7

[=3]

ʿıṭr (< Ar. ʿiṭr) Güzel kokulu bir bitki.

1. 7b/12

[=1]

ıttıbāʿ (< Ar. ittibāʿ) Uyma.

1.+ı bile 133b/15

[=1]

ıttıfāḳ (< Ar. ittifāḳ) Birleşme.

1. 40a/16, 40a/16

1. bile 34a/10, 41b/12, 64a/14, 76a/12, 91b/11, 91b/12, 98b/3, 105b/11, 119b/8, 122b/9

1.+ıdın (saʿy u ıttıfāḳ) 137a/15

1.+ıñ 40a/16

1.+ı bile 24b/5, 27b/12, 44a/16, 47a/10, 51b/4, 68a/12, 117b/12, 126a/11

1.+ı bile (saʿy u ıttıfāḳı) 31a/9

1. ḳıl- 46a/15, 65a/10, 99a/17

1.+ları bile 49b/2

[=27]

ıttıfāḳan (< Ar. ittifākan) Tesadüfen, rastgele.

1. 48b/15, 52b/5, 93b/8, 94a/9, 143b/16

[=5]

ıttıḥād (< Ar. ittiḥād) Birlik.

1. 106b/14

1. (muvānasat u ıttıḥād) 121b/4

1.+ı 4a/16

[=3]

ıṭṭılāʿ (< Ar. iṭṭilāʿ) Bilgi sahibi olma.

1. tap- 144b/3

[=1]

ıttıṣāl (< Ar. ittiṣāl) Birleşme, kavuşma.

1.+ı 4a/17

[=1]

ʿıyān (< Ar. ʿiyān) Açık, aşikar.

1. 33a/13, 53b/6

1. bol- 11a/5, 14b/10, 102b/17, 107a/4, 107a/4, 150a/16, 154a/17

1.+dır 107b/8

1. eyle- 34a/13, 120a/13

1. ḳıl- 31b/12, 82a/17, 109a/5, 150a/13

[=16]

ʿız (< Ar. ʿizz) Değer, yücelik, izzet.

1. (şaraf-ı ʿızz u nāz) 113b/2

1.+ıdın (ʿızzıdın) 103b/17

1. u ıḳbāl (ʿızz u ıḳbāl) 10a/17

1. u şevket (ʿızz u şevket) 107b/8

[=4]

ızāfa (< Ar. ʿiżāfa) Bir şeyi bir kimseye nispet etmek.
1. ḳılıl- 91a/13
[=1]
ʿızẓām (< Ar. ʿiẓām) Büyükler, ulular.
1. (afżalu'l-maşāyıḫ-ı ʿızẓām) 137a/8
1. (avlıyā-yı ʿızẓām) 9b/16
1. (ʿulamā-yı ʿızẓām) 135b/6
1. (umarā-yı ʿızẓām) 101b/3, 104a/9, 118b/4, 119a/12, 119b/2, 120a/4, 123a/10, 124a/3, 127a/15, 144b/17, 145b/5
1. bile (umarā-yı ʿızẓām) 134b/9
1. bile (umarā-yı ʿızẓām) 127b/13, 145b/8, 145b/9
1.+dın (umarā-yı ʿızẓām) 64a/1, 103a/17
1.+ġa (umarā-yı ʿızẓām) 123a/5
1.+nıñ (umarā-yı ʿızẓām) 140b/13, 151a/12, 151a/8
1.+nı (ʿulamā-yı ʿızẓām) 136a/8
1.+nı (umarā-yı ʿızẓām) 99a/7, 118b/6, 119a/6, 120b/1, 148a/4, 152a/13
[=31]
ızʿān (< Ar. iẕʿān) Kavrayış.
1. (farmān-ı vācıbu'l-ızʿān) 66a/11
1.+dın (farmān-ı vācıbu'l-ızʿān) 129a/5
1.+ı bile (farmān-ı lāzımu'l-ızʿānı) 100a/10, 123b/2, 150a/5
1.+ı bile (farmān-ı vācıbu'l-ızʿānı) 131a/4
[=6]
ıʿzāz (< Ar. iʿzāz) Değer verme, ağırlama.
1.-ı tamām 103a/8
1. ile 50a/10
1. u ikrām 37b/9
[=3]
ızdıḥām (< Ar. izdiḥām) Aşırı kalabalık.
1. 142b/9
1.-ı mā-lā-kelām 120a/6
1.-ı tamām 130b/6
[=3]
ızdıvāc (< Ar. izdivāc) Evlilik.
1.+ıġa (silk-i ızdıvāc) 87a/9
1.+ıġa çék- (silk-i ızdıvāc) 26b/8, 80a/2
[=3]
ızdıyād (< Ar. izdiyād) Artış, çoğalma.
1.-ı vaẓāyıf 67b/9
1. tap- 79b/14
[=2]
ızhār (< Ar. iẓhār) Gösterme.
1.-ı ʿadāvat 10b/9
1.-ı ḥācat 114a/5
1.-ı ḥusn-ı kelām 13b/3
1.-ı ınḳıyād 26b/14
1.-ı muḫālafat 34b/2
1.-ı sıtam 153a/15
1.-ı taẓallum 89b/12
1.+dur 116b/12
1.+ġa (mamarr-ı ızhār) 5a/12
1.+ıdın 2b/5

ı.+ıġa 7a/6, 27a/5

ı.+ı bile 31a/12

ı.+ı durur 94a/9

ı.+ı ḳıl- 66b/2

ı. ḳıl- (şamma-ı ıẕhār) 26b/17

[=16]

ıżlāl (< Ar. iżlāl) Doğru yoldan ayrılmak.

ı.+ı bile 122a/3

ı. u ıġvā 141a/12

[=2]

ıẕn (< Ar. iẕn) İzin.

ı.+ı bile 73b/14, 119b/14

[=2]

ıżṭırāb (< Ar. iżṭirāb) Acı, ıstırap.

ı. (sar-keşte-i havā-yı ıżṭırāb) 8a/6

ı. eyle- 18a/11

ı. ḳıl- 26a/8

[=3]

ıżṭırār (< Ar. iżṭirār) Zorunluluk.

ı. 13b/10

ı. eyle- 117b/1

ı.+ġa (ḥadd-ı ıżṭırār) 124b/5

ı.+ıdın (kemāl-i ʿacz u ıżṭırār) 121b/15

ı. ḳıl- 63b/2

[=5]

ʿızzat (< Ar. ʿizzat) Değer, yücelik, saygı.

ı.-ı tamām 50a/6, 88a/5, 147a/5

ı.+da (dar-gāh-ı ʿızzat) 14a/9

ı. dururlar (muḳarrab-ı Ḥażrat-ı ʿızzat) 16b/15

ı.+ġa (avc-ı ʿızzat) 10b/11, 66a/10

ı.+ġa (fażā-yı ʿızzat) 126a/3

ı. ḳıl- 42b/5, 45a/3

ı. u ḥurmat 91b/10

ı. u ıḥtırām 146a/11

ı. u kām-ravālıġ 155a/13

ı. u mıhrbānlık 147a/7

[=14]

ʿızzat-maʾāb Far. İzzetli.

ı.+ı 4a/9

[=1]

İ - Ī

ibn Ar. Oğul. İki ismin arasına gelir. Krş. bin

i. 4b/4, 12b/2, 22a/9, 31a/9, 31b/14, 32a/5, 32b/5, 34b/9, 38b/16, 41b/6, 41b/8, 42a/1, 42a/17, 42a/17, 42a/7, 42a/7, 42b/14, 42b/16, 42b/6, 42b/8, 43a/8, 43a/8, 43b/4, 43b/7, 43b/7, 44b/6, 44b/8, 44b/8, 44b/8, 44b/8, 44b/8, 44b/8, 44b/8, 44b/8, 44b/8, 44b/8, 44b/8, 44b/8, 45b/11, 45b/6, 47a/13, 47b/4, 48a/16, 48a/6, 48b/7, 49a/2, 50a/11, 50a/17, 50b/13, 51a/1, 51b/4, 52a/5, 54a/7, 54a/7, 54b/10, 54b/9, 54b/9, 56a/11, 56a/9, 56a/9, 61b/9, 62b/16, 66a/14, 67b/5, 70a/13, 73a/12, 73a/9, 73a/9, 73a/9, 73a/9, 73b/15, 73b/15, 73b/3, 74a/9, 75a/4,

76a/10, 76a/12, 76a/12, 76a/6, 76b/16, 76b/17, 77b/17, 78a/15, 79a/15, 79a/4, 79b/12, 79b/12, 80b/11, 80b/12, 80b/2, 82b/8, 84b/16, 84b/16, 84b/16, 84b/16, 85a/1, 85a/1, 85a/1, 85a/1, 85a/9, 85b/17, 85b/2, 87a/6, 87a/7, 87a/8, 87b/5, 92b/5, 94b/1, 94b/1, 94b/1, 94b/1, 95b/14, 95b/15, 98a/9, 100a/15, 100a/2, 103b/3, 103b/7, 104b/1, 104b/7, 105a/8, 111a/6, 111b/14, 112b/14, 113a/11, 113b/9, 115b/6, 118a/5, 119a/17, 120b/16, 120b/16, 121b/9, 122b/16, 124a/14, 125a/6, 125b/11, 130b/10, 140a/3, 140a/3, 143a/15, 147b/15, 148a/6, 148b/5, 148b/5, 149a/11, 156a/13, 156a/8, 156a/8, 156a/8, 156a/8, 156a/8, 156a/8, 156a/8, 156a/8

[=155]

īcāban li'l-multasimih Ar. İsteğe uyarak.

i. 22b/15

[=1]

īcād Ar. Vücuda getirmek.

i.+ıdın 9b/9, 14a/1

[=2]

īcāz Ar. Sözü kısa söylemek.

i. 17a/1

[=1]

iç İç, dahil.

i.+ıġa 28b/7, 58a/9, 69a/8, 71b/7

i.+i 37b/12

i.+ide 23a/17, 28a/17, 41a/4, 70a/12, 79b/6

i.+ide (ḳal'a içi) 47b/1

i.+ide (ḳum içi) 59a/17

i.+ide (künniñ içi) 129b/10

i.+ide (su içi) 113a/10

i.+idin 35a/1, 108b/9, 149a/2

i.+ige 64b/12

i.+indaġı 67a/10

i.+i (ḳum içi) 64a/12

[=20]

iç- İçmek.

i. 136b/7

i.-er 153a/17

i.-er érdi 77a/10

i.-e durur 61b/3

i.-ip 43b/1, 93b/4, 114a/3, 118b/9, 137b/8

i.-se 3b/6, 97a/6, 153b/3

i.-sün 155a/13

i.-ti 24a/14, 154a/13

[=15]

içim Bir defada içilecek miktar.

i. (iki içim su) 93b/4

[=1]

içkeri İçeri.

i. 51a/1, 62b/3, 142b/7, 148b/13

[=4]

İçki Salur kv.a. Salur boyundan bir kabile.

i.+dın 47b/16

[=1]

içre İçine, içinde. Krş. içren

i. 2a/5, 3a/7, 3b/5, 3b/7, 4a/17, 4a/7, 4b/13, 7b/12, 8b/16, 10b/4, 11a/5, 13a/15, 13b/12, 13b/5, 13b/9, 19a/6, 20a/13, 20a/13, 21b/3, 23a/13, 25b/12, 26a/11, 26a/11, 26b/12, 26b/12, 27b/3, 33b/2, 33b/7, 40b/4, 51a/4, 57b/6, 62b/4, 82a/11, 82a/15, 84a/10, 88b/10, 98a/5, 101a/6, 103b/13, 103b/16, 109a/4, 114a/1, 117b/2, 120a/12, 125b/6, 126b/9, 135a/11, 135a/11, 148b/12, 148b/12, 150b/2, 150b/4, 150b/9, 153a/17, 153b/14, 153b/3, 154a/11, 154a/16, 154b/8, 154b/9

i. durur 114b/12

[=61]

içren bk. içre

i. 100b/8

[=1]

içür- İçirmek.

i.-di 59b/2

i.-gey 141a/11

[=2]

ʿīd Ar. Bayram.

i.-ı fiṭr 76b/15, 97b/1

i.-ı ṣıyām 148b/2

i.+ınıñ (Ḳurbān ʿīdı) 120a/2

i.+ı (Ḳurbān ʿīdı) 123a/8

i. ḳıl- 34a/16

i. yañlıġ 98a/4

[=7]

ʿĪd Mīr-āb Nöküz k.a. Muhammed Mirab'ın babasıdır. Nöküz boyuna mensuptur.

i. (Muḥammad Mīr-āb ibn ʿĪd Mīr-āb Nöküz) 73b/3

[=1]

ʿĪd Muḥammad İşen k.a. Harezm'de yaşamış meşhur ve sevilen bir sufi.

i. 137a/7

[=1]

igne İğne.

i.+sin (bir ignesin koy-) 50a/4

[=1]

iḥdā Ar. Bir.

a. ve şamānīn ve miya ve alf 78a/16

[=1]

ikev Her ikisi, ikisi.

i. 63b/7, 88a/10

i.+ge 15b/6

i.+ġa 84b/10

i.+ıġa 15b/13

i.+i 16a/9, 24b/5, 34b/14, 56a/1, 59a/2, 136b/16, 156a/4

i.+in 149a/7

i.+iniñ 36a/10

i.+niñ 14a/12

[=15]

ikfā (< Ar. ikfāʾ) Benzer, benzerlikler.

i.+larıdın (aşbāh u ikfā) 142a/9

[=1]

iki bk. ikki

i. 24b/3, 27b/1, 32b/17, 36a/9, 36b/16, 42b/10, 42b/11, 42b/9, 45b/1, 53a/1, 55a/11, 55b/10, 56a/14, 57b/6, 58a/1, 58a/9, 58b/16, 61b/4, 69a/3, 74b/15, 77a/1, 77b/5, 84b/10, 85b/8, 88b/7, 96a/9, 98b/6, 100b/10, 112a/5, 112b/16, 113a/8, 113b/10, 113b/8, 115a/1, 117b/12, 119b/12, 125b/5, 126b/7, 126b/9, 128b/12, 129b/15, 130a/16, 131a/10, 139a/12, 150b/8, 152b/4

i. (miñ iki yüz iki) 134a/3

i. (miñ iki yüz on) 141a/17

i. (miñ iki yüz on altı) 106a/9

i. (miñ iki yüz otuz üç) 58a/1

i. (miñ ve iki yüz on altı) 150b/2

i. (on iki) 150b/3

i. (on iki miñ) 52b/4, 128b/7

i. (otuz iki) 97b/4

i. (toḳuz yüz on iki) 18b/17

i. (yigirme iki) 89a/10

i.+de (miñ iki yüz iki) 134a/3

i.+de (miñ ikki yüz éllik iki) 95b/13

i. farsaḫlıḳ 32b/13

i. içim su 93b/4

i. künlik yol 130b/12

i. menzillik 91b/3

i. miñ 115b/1

i.+side (on iki) 139a/7, 149a/15

i. üç 121a/8

i. yarım 78a/11

i. yüz 52b/6, 130b/9

[=70]

ikilençi bk. ikkilençi

i. 37a/10, 126a/7

[=2]

ikinçi İkinci. Krş. ikkinçi

i. 19b/14, 20b/16, 29b/1, 35a/16, 35a/4, 38b/12, 41a/1, 99b/10, 114b/11, 121b/12

i. bāb 9b/10, 22b/11

i. ḳısm 38b/13

i.+niñ 114b/9

[=14]

İkinçi Ādam k.a. Nuh peygamber'ın lakabı.

i. 22a/1

[=1]

ikiz İkiz.

i. 24b/3

[=1]

ikki İki. Krş. iki

i. 1b/4, 1b/5, 4a/12, 6a/10, 15b/2, 15b/8, 16a/8, 21b/9, 24b/4, 27a/3, 28b/3, 33a/15, 33b/17, 35a/13, 35a/15, 35a/17, 36a/15, 38a/12, 38b/10, 40a/11, 42b/3, 43a/16, 43b/14, 44a/5, 46a/12, 47b/1, 47b/2, 49a/6, 50a/15, 50b/1, 56a/2, 56a/4, 56b/15, 58a/15, 58b/16, 58b/6, 59a/1, 59a/1, 59a/9, 60a/7, 60a/8, 60b/3, 62a/4, 63a/12, 63b/16, 63b/7, 65b/8, 67a/7, 70a/11, 71b/1, 71b/4, 71b/9, 72a/11,

76a/10, 77a/7, 81b/6, 86a/1, 92a/13, 95b/1, 100a/13, 108b/9, 110b/14, 116b/4, 119a/16, 123a/3, 125a/17, 126b/15, 126b/7, 126b/8, 129b/11, 131a/10, 131a/6, 131b/4, 136b/3, 142b/8, 143a/8, 144b/15, 149a/13

i. (bir ikki) 146a/9

i. (ḳırḳ ikki) 55a/2

i. (miñ dağı ikki yüz) 135a/5

i. (miñ dağı ikki yüz on altı) 149a/14

i. (miñ dağı ikki yüz on béş) 156a/6

i. (miñ dağı ikki yüz on sékiz) 147a/11

i. (miñ dağı ikki yüz on sékkiz) 83b/2, 152b/4

i. (miñ dağı ikki yüz on tört) 147a/8

i. (miñ dağı ikki yüz tört) 81b/7, 81b/7

i. (miñ dağı ikki yüz yetti) 140a/9

i. (miñ ikki yüz béş) 83a/9

i. (miñ ikki yüz dağı altı) 139a/7

i. (miñ ikki yüz dağı yigirme üç) 79b/17

i. (miñ ikki yüz éllik iki) 95b/13

i. (miñ ikki yüz on toḳḳuz) 83b/6

i. (miñ ikki yüz on tört) 95b/3

i. (miñ ikki yüz on üç) 146a/15

i. (miñ ikki yüz on yetti) 83a/12

i. (miñ ikki yüz sékkiz) 140b/11

i. (miñ ikki yüz seksen altı) 122a/8

i. (miñ ikki yüz toḳuz) 140b/17

i. (miñ ikki yüz tört) 135b/4

i. (miñ ikki yüz üç) 135a/17

i. (miñ ikki yüz yigirme bir) 83b/8

i. (miñ ikki yüz yigirme tört) 147a/13

i. (on ikki) 18b/15, 39b/16, 155b/10

i. (on ikki miñ) 69b/13, 73a/7

i. (on üç miñ ikki yüz) 48a/1, 48a/2

i. (toḳḳuz yüz on ikki) 17b/16

i. (yetmiş ikki) 28a/12

i. (yetmiş ikki türlüg til) 19b/12

i. (yigirme ikki) 54a/14

i. cuft 89a/16

i.+de (miñ ottuz ikki) 56b/14

i.+de (miñ yigirme ikki) 93a/4

i.+de (miñ yüz éllik ikki) 72b/1

i.+de (miñ yüz seksen ikki) 100a/1

i.+de (toḳḳuz yüz ottuz ikki) 48a/14

i.+de (yetti yüz altmış ikki) 44b/2

i.+de (yüz toḳsan ikki) 126a/10

i.+de durur érdi (miñ dağı éllik ikki) 58b/2

i.+de durur érdi (toḳsan ikki) 89a/7

i.+de érdi (miñ dağı ikki) 54a/14

i.+ġaça (yetti yüz altmış ikki) 38b/16
i.+ġa (toḳuz yüz altmış ikki) 19b/1
i.+ide (miñ dağı toḳsan ikki) 61a/16
i. miñ 44b/10, 59b/1, 91a/2, 132a/9
i. miñ béş yüz 21b/13
i.+sıġa (otuz ikki) 58b/15
i.+side (on ikki) 83b/10
i.+side (otuz ikki) 136b/9
i. üç 112b/13
i. üzre (sékkiz yüz altmış ikki) 45a/13
i. yarım 100a/9
i. yüz 58b/10, 58b/9, 91b/5, 91b/5, 99a/15, 129b/1, 143a/10, 145b/6
i. yüz éllik 20a/15, 23a/2
i. yüz ḳırḳ 23b/16, 23b/3
[=153]

ikkilençi İkinci. Krş. ikilençi
i. 120a/2
i.+side (yigirme ikkilençi) 83a/13
[=2]

ikkinçi bk. ikinçi
i.+side (on ikkinçi) 83b/7
[=1]

iklīl Ar. Süslü taç.
i.-ı zarrīn 7b/16
i.-i muraṣṣaʿ 2b/1
i.+i 152a/4
[=3]

ikrām Ar. İkram.
i.-ı mā-lā-kelām 103a/8
i. ḳıl- (ıʿzāz u ikrām) 37b/9
[=2]

iktisāb Ar. Kazanma, çalışarak kazanma.
i.+ıġa 15b/4, 18a/17, 152a/17
[=3]

Īlāus k.a. İdris peygamber zamanında liderlik yapan dört kişiden biri.
i. 19b/14
[=1]

ile İle. Krş. bile, birle, bilen
Yalın sözlerle
i. 2a/6, 8b/3, 19a/13, 27b/4, 37b/12, 40b/14, 40b/4, 44a/9, 50a/10, 57b/5, 57b/6, 57b/6, 69b/14, 82a/6, 82a/7, 84a/16, 96b/9, 98a/3, 109a/2, 110a/4, 116a/4, 116a/6, 123b/9, 134b/6, 142a/7, 154a/12, 154b/1
[=27]
İyelik ekli sözlerden sonra
i. 25a/12, 69a/6
[=2]
İlgi hâlinden sonra
i. 90b/3
[=1]
Bağlama edatı durumunda
i. 82a/1, 120a/15, 153b/4
[=3]

iley Ön; huzur.
i.+ıġa 56b/1, 69a/6
i.+idin 109b/1

i.+ige 38a/8, 56b/7, 58a/2, 76a/10, 117a/2
[=8]

ilgeri İleri.
i. 8b/4, 28a/17, 29b/9, 46b/5, 54b/7, 72a/10, 142b/14, 143b/11, 148a/14
[=9]

ilgeriraḳ bk. ilgerirek
i. 112a/10
[=1]

ilgerirek Daha ileri. Krş. ilgeriraḳ
i. 111a/11
[=1]

īmā Ar. Dolaylı anlatım, işaret, ima.
i. ḳıl- 11a/15
i.+sıdın 53b/6
[=2]

īmān Ar. İman.
i. 42a/17
i. (ḫıl'at-ı īmān) 43b/3
i.-ı muşayyad 151b/8
i. bile 50a/4
i.+dın 69b/11
i. érdi (badraḳa-ı leşker-i īmān) 154a/3
i.+ıġa 3b/13
i.+ımız 46a/11
i.+ın 25b/11
i. kéltür- 21a/1, 26a/3
i. keltür- 26b/13
[=12]

imkān Ar. İmkân.
i. (ne imkān) 9b/2, 63b/7
i. durur (ne imkān) 17b/12, 25a/13
i. érmes 155a/7
i.+ġa (ḳabża-ı imkān) 2b/11
i.+ı 20b/8, 99b/9
[=8]

İmlaḳ k.a. Türk'ün oğludur. Bk. Türk
i. 23b/3
[=1]

ini Küçük kardeş.
i.+leridin 70a/16
i.+leridin durur 70b/10
i.+leriniñ 27a/14
i.+leri bile 51b/12, 96b/16, 96b/7
i.+si 26b/3, 26b/8, 32a/5, 32a/6, 34b/13, 34b/16, 37b/8, 41b/10, 42a/10, 44b/12, 46b/10, 49b/14, 51a/15, 51a/2, 51b/6, 62a/3, 66a/17, 73a/13, 74a/1, 75b/10, 79a/3, 81a/11, 81a/15, 84b/9, 86a/15, 92b/8, 98a/6, 98b/14, 100b/6, 103a/7, 104b/14, 115b/6, 119b/17, 129a/10, 140a/4, 147a/12, 149a/1, 149a/6
i.+sidin 26b/8, 58a/12
i.+sin 45b/5
i.+si bile 129b/3
i.+si durur 65a/5, 78a/12, 102a/10, 108b/11
[=52]

inkisār Ar. Kırılma, dağılma.
i.-ı tamām 69a/1
i.-i tamām 151a/17
i. bile ('acz u inkisār) 144b/12

i.+dın (ġāyat-ı inkisār) 7a/6

i.+dın (kemāl-i inkisār) 124b/4

[=5]

inkişāf Ar. Ortaya çıkma, gelişme.

i.+ın 26b/7

[=1]

İñ Miñ k.a. Areng Han'ın kardeşidir. Bk. Āreng Ḫan

i. atlıġ 63b/11

[=1]

īrād Ar. Getirme, söyleme.

i.+ı 12a/2

[=1]

Īrān y.a. Fars memleketi, İran.

i. 22a/3, 29a/16, 29b/12, 40a/3, 41a/14, 42b/4, 43a/16, 48a/8, 73b/12, 87a/11, 87b/4, 90a/17, 147a/1

i.+da 42a/8

i. dāru'ş-salṭanası 29b/17

i.+dın 73b/17, 87a/1

i.+ġa 29b/1, 39b/3, 56b/1, 74a/8, 86b/2, 87b/4

i. mülükı 22a/14

i.+nı 29b/15

i.+nıñ 42b/6

i. üsti 42b/7, 54b/6

[=28]

Īrān-zamīn Far. İran bölgesi.

i.+nı 22a/13

[=1]

irtikāb Ar. Suç işleme.

i.+ıġa 19b/7

[=1]

ʿĪsā k.a. Dört büyük peygamberden birisidir. Hristiyanlık dininin peygamberidir. İncil, mukaddes kitabıdır.

i. ʿalayhi's-salām 13b/4, 21b/15

i. dék 101b/5

i. kibi 30b/4

i. nafası 7b/2

i. Rūḥu'llāh 21b/16

[=6]

īṣār Ar. Cömertlik, ikram.

i.-ı cān 114a/10

i.-ı māl 89b/1

i.+dın 66b/6

i. ḳıl- 50a/8, 103b/12

[=5]

īṣārī Far. Cömertlik, saçma.

i. ḳıl- 2b/14

[=1]

İskender I k.a. M.Ö. 356-323 yılları arasında yaşamış olan, Yunanistan, İran, Suriye ve Hindistan'ı ele geçirmiş olan büyük kumandan. Aristo'dan ders almış bir imparatordu. İskender-i Rumi de denir. krş. Faylaḳūs

i. 12a/12, 12a/2, 12a/7, 67b/16

i. (ḳadr-ı İskender-i Faylaḳūs) 6b/15

i. ü Key 49b/13

[=6]

İskender II k.a. Yaḫşılıḳ Biy'in oğludur. Bk. Yaḫşılıḳ Biy

i. 142b/8
[=1]

İskender Biy k.a. Şah Niyaz Beg'in babasıdır. Begi Can Inak'ın torunlarındandır.
i. 104b/9
i. (Şāh Nıyāz Bég ibn İskender Biy) 111a/6
i. (valad-ı İskender Biy) 120b/13
i. (Şāh Nıyāz Atalıḳ ibn İskender Biy ibn Dosum Çura Aġası ibn Rustam ʿInaḳ ibn Bégi Cān ʿInaḳ) 94b/1
[=4]

iste- İstemek.
i.-ben 131b/11
i.-di 15b/12, 27b/10, 37b/8, 131b/7, 144a/12
i.-me 65b/10, 65b/11, 106b/17
i.-megen 153b/10
i.-mek 2b/6, 7a/5, 46a/12
i.-r 5b/15
i.-seler 155a/14
i.-señ 136a/5
[=16]

istikmāl Ar. Tamamlama.
i.+ıġa 139b/7
[=1]

istikşāf Ar. Keşif çalışması yapma.
i. ḳıl- 126a/1
[=1]

iş İş.
i. 9a/15, 9a/3, 10a/15, 10a/17, 46a/13, 51b/8, 94a/9, 96a/6, 127b/6, 142a/6, 148a/17, 148b/1, 149b/15
i.+de 37b/4, 67b/15, 125b/6
i.+din 13b/1
i. durur érdi 133a/11
i.+ge 94b/5, 106b/12, 136a/13
i.+ġa 87a/4
i.+ıñġa 67b/15
i.+i 13b/1, 37b/3, 39a/7, 109a/14, 115b/8, 116a/17
i.+ide 20a/4, 50b/12, 116b/13
i.+ide (ta'līf işi) 156a/17
i.+idin 18a/7, 57b/5, 152b/13
i.+idür 107a/3, 110a/4
i.+ige 32a/14, 66a/12, 90b/8, 138b/10
i.+in 43a/2, 117a/17
i.+ini 7b/4
i.+in tamām ḳıl- 92b/3
i. ḳıl- 27a/10
i.+larıñġa 40a/16
i.+ler 11b/16, 35a/1, 43b/6, 59b/9, 60b/2, 86a/9, 109b/11, 123b/17
i.+leri 40b/3, 154b/4
i.+leridin 68b/17
i.+lerin 25a/14
i.+leriniñ 140b/16
i.+ni 116a/4, 141a/16, 142a/5
[=64]

İşal Nāyıb k.a. Seyyid Inak'ın oğlu Er Niyaz Han'ın kardeşidir.
i. 95a/1
[=1]

İşen Bāḳī Ḫ(v)āca k.a. Hezaresp yakınlarında kabri bulunan bir sufi.

i. ʿalayhi'r-raḥma ve'l-ġufrān (Ḥażrat-ı İşen Bāḳī Ḫ(v)āca) 129b/11

[=1]

İşen Maḫẕūm Ḥācī k.a. Hive yakınlarında Nan Yemes adlı mevkiye yakın bir yerde kabri bulunan bir sufi.

i. ḳuddisa sirruhu'l-ʿazīz 120b/9

[=1]

İşen Seyyid Muḥammad Panāh Ḫ(v)āca k.a. Hoca Eli'inin ileri gelenlerinden olup Hoca Eli'de tekkesi bulunan bir şeyhtir.

i. navvara'llāhu marḳadah (Ḥażrat-ı İşen Seyyid Muḥammad Panāh Ḫ(v)āca) 108a/8

[=1]

işkāl Ar. Zor, müşkül.

i. 10b/2

[=1]

iştikār Far. Ortaya çıkma, aşikâr olma

i.-ı saḥāb-ı mekremet 125b/9

[=1]

it İt, köpek.

i. 105b/9

i.+i burnı 40b/15

i. ü pişik 79a/17

[=3]

İt Buraḳ bk. İt Buraḳ Ḫan

i. 28b/2

i.+ġa 28b/16

[=2]

İt Buraḳ Ḫan k.a. Çin'in iç bölgelerinde hüküm süren bir hakimdi. Oğuz Hanla yaptığı savaşta Oğuz Han'ı yendi. Metne göre on yedi yıl sonra Oğuz Han onun memleketini de ele geçirdi ve oraları İslamlaştırdı. Krş. İt Buraḳ

i. 28b/1

[=1]

İt yılı 12 Hayvanlı Türk takviminde bir yıl adı, İt yılı.

i. 68a/1, 73b/17, 82a/12, 83a/12, 83a/8, 128a/10, 134a/3, 149a/14

i. durur érdi 81b/8

i.+nıñ 77b/14

[=10]

iz İz, belirti.

i.+idin 28a/9, 37b/13, 37b/14, 37b/17, 42b/8, 49a/13, 58a/1, 59b/13, 60a/5, 61a/10, 65b/3, 67a/14, 67b/4, 70b/2, 72a/2, 108a/3, 110b/10, 110b/11, 112b/13, 113a/8, 117a/5, 118b/2, 127a/14, 133a/2, 139a/11, 148a/10

i. kés- "İz bulmak" 110b/17

[=27]

īẕā (< Ar. īẕāʾ) İncitmek, incitilmek.

i. ḳıl- (terk-i īẕā) 36b/6

i. u ḥaḳārat 20b/8, 67a/4

i. u tamasḫur 20b/2

[=4]

iẓhāru mina'ş-şamsi ve abyan mina'l-ams Ar. Güneşten parlak, dünden açık bir şekilde

i. durur 70a/1

[=1]

Īzıd-kām Far. Allah.

i. (Ḥażrat-ı Īzıd-kām) 9b/6

[=1]

K - Ḳ

ḳabā (< Ar. ḳabāʾ) Kaftan, cübbe.

k. 23a/16

k. kéy- 150a/13

[=2]

Kaʿba Ar. Beytullah, Beytü'l-ma'mur, Beytü'l-atik olarak adlandırılır. Bütün Müslümanların ibâdet esnâsında yöneldikleri merkezdir. Dört köşe olduğu için Kâbe denir. Kabe'nin etrafına Mescidü'l-haram ismi verilir.

k. 16b/8

k.-ı müteberrike 90a/6

k.+nıñ 15b/3

[=3]

ḳaba- Muhasara etmek, kuşatmak.

k.-dı 54b/10, 142b/3

k.-dılar 47b/1

k.-p 47b/12, 51b/17, 54b/13, 55a/12, 60a/5, 124b/16, 129b/11, 131a/12, 131b/1

[=12]

ḳabāḥat Ar. Suç, kusur, kabahat.

k.+ġa (maydān-ı ḳabāḥat) 102a/12

[=1]

ḳabal Muhasara.

k. 148b/10

k. érür 150b/4

[=2]

ḳabal- Kuşatılmak, muhasara edilmek.

k.-dı 29a/2

k.-dılar 47b/11, 72b/13, 148b/4

k.-ıp 55b/15, 71a/4, 73b/9, 142b/4

k.-ıp érdi 55a/13

[=9]

Ḳaban Biy k.a. Kazak boyuna mensuptur. Şir Gazi Han'a itaat etmiştir.

k. 66b/17

[=1]

ḳabāyıl (< Ar. ḳabāʾil) Kabileler, boylar.

k. 34b/7

k.-ı Türkmanıyya 60a/17

k.+dın 38a/11

k.+ı 29b/8, 35b/7, 38a/5, 47b/6, 69b/3, 85a/15

k.+ıdın 67a/6

k.+ın 60a/2

k.+ınıñ 36b/13, 84b/6, 84b/8

k.+ınıñ (Ḳurayş ḳabāyılı) 4a/9

[=15]

Ḳabay Şire k.a. Kıyan Han neslinden adı bilinmeyen birinin oğludur. Metinde kardeşi Çurlık Mergen

ile aralarında geçen bir olay hikâye edilmektedir.

k. 34b/12, 34b/15, 35b/9

k. bile 34b/14

k.+niñ 35a/13

[=5]

Ḳābıl k.a. Hz. Adem'in büyük oğlu olup kıskançlık yüzünden kardeşi Habil'i öldürmüş ve yeryüzünde ilk kan döken insan olmuştur.

k. 15b/12, 16a/1, 16a/11, 16a/5, 16a/7, 16b/1, 17b/8

k. durur érdi 16a/6

k. érdi 15b/10

k.+ġa 15b/11, 16a/14

k.+nıñ 19b/6, 20a/8

k. u Hābıl 15b/9

[=14]

ḳābılıyyat (< Ar. ḳābiliyyat) Yetenek, beceri.

k.+ı 31a/1

k.+ın (ḳāmat-ı ḳābılıyyat) 76a/13, 97b/3

k.+ı (ḳāmat-ı ḳābılıyyat) 20a/15

[=4]

ḳābıż (< Ar. ḳābiż) Kabzeden, tutan.

k.-ı arvāḥ "Azrail" 24b/17

k.+u'l-arvāḥ "Azrail" 17a/3, 47a/7, 86b/7, 114b/11, 136b/11

[=6]

ḳabīla Ar. Kabile.

k. (ḳabīla ḳabīla) 105a/16

k.-ı Çavdur 99b/14

k.+ġa 34a/4

k. ḳabīla 105a/16

k.+ların 65b/3

k.+sı 59b/15

k.+sın 60a/1

k.+sınıñ 10b/12

[=8]

ḳabr Ar. Kabir, mezar.

k.+ġaça 154b/1

k.+ı 43a/7

k.+ım 112a/13

[=3]

ḳabūl Ar. Kabul.

k. 15b/14, 29a/13, 147a/9

k. ét- 15a/14, 16a/16, 64b/16, 67a/9, 151b/10

k.+ġa 15a/11

k. ḳıl- 20b/2, 27a/6, 28b/8, 31b/5, 46a/9, 48a/9, 88a/2, 91b/10, 93a/3, 94a/1, 99b/1, 112a/9, 133b/10, 141b/14

k. tap- 10b/2

[=24]

ḳabūllıḳ Kabul etme durumu.

k. 15b/17

[=1]

Ḳabul Ḫan k.a. Tümene Han'ın oğludur. Cengiz Han'ın üçüncü kuşaktan dedesidir. Moğollar ona Elencik Han da derler. Çok kudretli bir padişahtı. Emir Timur'un soyu Kabul Han'a dayanır. Krş. Elencik Ḫan

k. 37a/17, 37b/1, 37b/12, 38a/1

k. (Yarḳaḳ ibn Ḳabul Ḫan) 85b/2
k. ibn Tümene Ḫan 85a/9
k.+nıñ 37b/8
[=7]

ḳaburġa (Moğ. kabirġa) Kaburga.
k.+ları 141a/16
[=1]

Ḳabu Buḳa k.a. Abaka Han'ın emirlerindendir. Savaş sırasında gözüne ok değdiği için ölmüştür.
k. 42a/11
k.+nı (Amīr Taġaçar ibn Ḳabu Buḳa) 42b/8
[=2]

ḳabż Ar. Tutma, kavrama.
k.-ı rūḥ "Ruhun alınması, ölmek" 24b/16
[=1]

ḳabża Ar. El, pençe; Bir tutam, bir avuç bir şey.
k. (bir ḳabża tofraḳ) 14a/3
k.-ı dırāyat 102a/8
k.-ı ıhtımām 98a/12
k.-ı ıḳtıdār 35b/3, 40a/3, 60b/1, 74b/17, 94a/11, 95a/5, 97a/13, 99b/6, 113a/13, 117b/6, 138b/11
k.-ı imkān 2b/11
k.-ı taṣarruf 11a/15, 12a/11, 117a/14, 128a/17, 132b/4, 139b/14
k.+sı 5a/14
[=22]

ḳabżıyyat (< Ar. ḳabżiyyat) Tutma, kavrama durumu.
k. içre 148b/12
[=1]

ḳaç- Kaçmak.
k. 17b/8
k.-ar 49b/13, 52b/13
k.-ġan 59b/6
k.-ıp 27b/17, 28a/3, 33a/17, 37a/2, 39b/4, 42b/17, 45a/10, 47b/11, 49b/11, 49b/5, 51a/16, 54a/10, 54a/15, 54b/8, 56b/7, 58a/14, 59b/3, 64a/14, 64b/3, 65a/10, 66b/5, 67a/8, 69a/1, 69b/1, 71b/7, 79a/6, 81b/1, 87b/6, 89b/6, 94b/13, 100a/8, 102b/4, 104b/3, 104b/5, 104b/7, 104b/9, 105b/15, 105b/16, 107a/6, 108b/16, 111a/16, 111b/3, 112a/3, 117b/3, 118a/2, 119a/5, 123b/8, 129b/8, 130a/7, 131a/16, 133a/2, 134a/7, 139a/8, 143a/16, 143b/7, 144b/3, 145a/17, 145b/6, 149b/4, 150a/6
k.-ıp durur érdi 150a/1
k.-maḳ 153b/8
k.-maḳġa 105b/1, 112b/11, 148b/13
k.-tı 56b/4, 57b/13, 61a/12, 66a/3, 66b/8, 69b/17, 70b/12, 71a/15, 143a/13, 145b/3
k.-tılar 65b/3, 93a/11, 123a/10
[=82]

ḳaçan Ne zaman.
k. 130b/15

k. (her ḳaçan) 22b/14, 149a/9, 155a/15
k. kim 26a/8
k. kim (her ḳaçan) 15b/7
[=6]

Ḳaçulı Bahādur k.a. Tümene Han'ın oğlu, Kabul Han'ın kardeşidir. Emir Timur onun soyundan gelmiştir.
k. 37a/17
k. (valad-ı Ḳaçulı Bahādur) 38b/6
k.+nı 37b/8
[=3]

Ḳaçun k.a. Yesügey'in üçüncü oğludur. Bk. Yesügey Bahādur
k. 38b/12
[=1]

ḳad (< Ar. ḳadd) Boy
k. érdi (raşīḳu'l-ḳad) 78a/9
k.+ıdın (ḳaddıdın) 62a/8
k.+ın (ḳaddın) 153b/2
[=3]

Ḳadaḳ k.a. Noḳay Noyan'ın kızı. bk. Noḳay Noyan
k. 88a/8
[=1]

ḳadam Ar. Adım, ayak.
k. 101b/5
k.-ı curʿat 11b/9
k.-ı ırādat 67a/11
k.-ı ıʿtıẕār 66b/15, 78b/3
k.-ı murāfaḳat 122a/12
k.-ı şarīf 65b/5
k.-ı tażarruʿ 10b/10, 64b/16
k.+ıdın 7b/2
k.+ın 106b/1, 107b/6
k.+ın koy- 43b/2, 60a/12, 86a/5, 93b/14, 138b/6, 140b/8, 145b/14
k.+ın ur- 135b/9, 142a/11
k. ḳoy- 13a/2, 82a/5, 87a/4, 142a/3, 142b/14
k. ur- 2b/11, 26a/2
[=28]

ḳadam-bar-ḳadam Far. Adım adıma.
k. durur érdi 152a/9
[=1]

ḳadam-gāh Far. Gidilecek yer, durak.
k.+ıġa 103a/2
[=1]

Ḳadan bk. Ḳadan Ḫan
k. 84b/10
k.+nı 84b/14
[=2]

Ḳadan Bahādur k.a. Kabul Han'ın oğludur. Bk. Ḳabul Ḫan
k. 38a/4
[=1]

Ḳadan Ḫan k.a. Kalcıday Han'ın oğludur. Kalcıday ölmeden önce ülkeyi kardeşi ile oğlu arasında paylaştırdı. Ancak kardeşi Salcıday, daha sonra Kadan Han'ı öldürerek tek başına hükümdar oldu. Krş. Ḳadan
k. 84b/11

k. (Cayılġan Ḫan ibn Aġanay Ḫan ibn Suntay Témür ibn Ḳavçın ibn Ḳadan Ḫan) 85a/2
k. ibn Ḳalcıday Ḫan 85a/1
k.+nı 84b/12
[=4]

ḳadar Ar. Kader.
k. (band-ı ḳadar) 78b/13
k. (ḳażā u ḳadar) 117a/17
k.-ı çarḫ 6a/4
[=3]

ḳadarī Far. Bir miktar.
k. 93b/9
[=1]

ḳaddasa'llāhu arvāḥih Ar. "Allah onun ruhlarını mübarek ve mukaddes eylesin." anlamında Arapça bir dua ibaresi.
k.+nıñ 139b/9
[=1]

ḳaddasa'llāhu asrāra-hum Ar. "Allah onun sırlarını, bilgilerini takdis etsin." anlamında Arapça bir ibare
k. 137a/9
[=1]

ḳādır (< Ar. ḳādir) Güçlü, iradesi olan.
k. 2b/4
k.-ı ʿala'l-ıṭlāḳ "Allah" 18b/6
k.-ı bī-çūn "Allah" 34a/13
k.-ı ẕu'l-calāl "Allah" 16b/11
k. érmes durur érdi 91a/14
[=5]

ḳādırī Far. Bir güçlü kişi.
k. 1b/10
[=1]

ḳadīm Ar. Eski, geçmiş; Allah'ın isimlerinden biri. Krş. ḳadīma
k. (duşman-ı ḳadīm) 15a/15
k. (mu'ayyad-ı ba-ta'yīd-ı Ḥayy u Ḳadīm) 84a/6
k. durur érdi (duşman-ı ḳadīm) 38b/8
k.+u'l-ayyām 125a/7
k.+u'l-ḫıẕmat 138a/14
k.+u'l-ḫıẕmat-ı dar-gāh 8a/12
k.+u'l-ḫıẕmatlıḳ 139a/1
[=7]

ḳadīma Ar. Eski, geçmiş. Krş. ḳadīm
k. (ʿadāvat-ı ḳadīma) 124a/6
k. (carāyım-ı ḳadīma) 151b/2
[=2]

ḳadīmī Far. Eskiden beri var olan, eski.
k. 34a/8, 34b/3, 35b/16, 37b/15, 59a/14
k. (davlat-ḫ(v)āh-ı ḳadīmī) 98b/1
k. dururlar (davlat-ḫ(v)āh-ı ḳadīmī) 136a/11
k.+sı durur érdi (havā-ḫ(v)āh-ı ḳadīmī) 116b/16
[=8]

ḳadm Ar. Zaman, yer veya derece yönünden öncelikli olma.
k. (ḫudūş u ḳadm) 1b/4
[=1]

ḳadr Değer, şeref, derece.
k. (ḫılʿatu calīlı'l-ḳadr-ı vazārat) 76a/13

k. (pāya-ı ḳadr u manzılat) 138a/17
k.-ı ıḳbāl 5b/16
k.-ı İskender-i Faylāḳūs 6b/15
k. bile 155a/16
k.+ıdın 5b/2
k.+ıġa köre 31a/2, 136a/14
k.+ıġa lāyıḳ 43a/10, 137b/6
k.+ın 146b/7
k.+ı allıda 5b/3
k. ḳıymat 7a/1
k. u martaba 106b/5, 146a/10
[=15]

ḳadr-şınāslıġ Değerbilirlik.
k.+da 152a/8
[=1]

ḳadrdānlıḳ Değerbilir.
k. 135a/1
[=1]

ḳudvat Ar. Halkın uyup tabi oldukları kimse.
k.+u'l-ʿārıfīn 57a/17
[=1]

kāf Ar. Kef harfi.
k.-ı ʿAcamī "Gef harfi" 35a/4

Ḳāf Ar. Efsanevi Kaf dağı.
k. (köh-i Ḳāf) 135a/10
k. ara 33b/7
k.+nı 35a/4
[=4]

kāffe Ar. Tümü, hepsi.
k.-i barāyā 32a/10, 139b/3
k.-i Özbekiyye 118a/8, 119b/4
[=4]

kāfir (< Ar. kāfir) Kâfir.
k. 20b/5, 21a/8, 88a/10
k.-ı nıʿmat 125b/14
k. bol- 46a/8, 88a/9
k. durur 49b/17
k. durur érdi 21b/1
k.+lar ile 18a/2
k.+nı 67b/7
k.+nıñ 88a/11, 92b/15
[=12]

kāfirlıḳ Kâfirlik.
k. bile 50a/1
k.+da 25b/10
[=2]

Kāfir Ṣūfī k.a. Ésen Ḳābıl Ṣūfī ile kardeşi Tilev Ḳābıl Ṣūfī'nin lakabı bk. Ésen Ḳābıl Ṣūfī, Tilev Ḳābıl Ṣūfī
k. 120a/1
[=1]

kāfī Ar. Yeterli, kâfi.
k. bile (hadāyā-yı kāfī) 146b/11
[=1]

kāfūrī Far. Kafur'dan yapılmış.
k. 35b/13
[=1]

kāh Far. Saman, çöp.
k. 13a/6
k. dék 12b/17
[=2]

kāḫ Far. Köşk, saray.
k.-ı ʿadl 5b/1
[=1]

kāhıllıḳ Ar. Tembel.

k.+ıdın (ġaflat u kāhıllıġ) 143a/9
[=1]

ḳāhır (< Ar. ḳāhir) Kahreden, yok eden.
k. 108b/2
[=1]

Ḳāhır Ḫ(v)āca k.a. Türkmen serdarlarındandı. Umbay Inak tarafından öldürüldü.
k. 59b/9, 94a/12
[=2]

Ḳāhır Ḳulı k.a. Yomut emirlerindendir. Muhammed Emin Inak'ın adamları tarafından öldürüldü. Krş. Ḳāhır Ḳulı Uşaḳ, Yomut Ḳāhır Ḳulı
k. 76b/6, 99a/16
k.+ġa 99a/16
[=3]

Ḳāhır Ḳulı Uşaḳ bk. Ḳāhır Ḳulı
k.+nı 111b/9
[=1]

Ḳaḫlan. Krş. Ḳal Ḫan Ḳal'ası
k. 50a/14
k. ḳal'ası 72a/13
[=2]

ḳahr Ar. Yok etme; çok üzülme.
k. (āṣār-ı ḳahr-ı ılāhī) 40b/2
k. bile 127a/15
k. ét- 155a/1
k.+ġa 134a/17
k.+ı 6a/1, 86b/5
k.+ıdın 3a/17, 5b/5, 144b/12
k.+ıdın (bāda-ı ḳahr) 5b/11
k.+ıdın (tīġ-ı ḳahr) 5b/14
k.+ınıñ otı 144b/10
k.+ıñ 153b/4
k.+ıñdın 153a/16
k. ile 40b/4
k. otı 131b/4
k. u ġażab 115a/11
k. u ġażabnāk 60b/8
k. u saḫṭ 139a/9
[=19]

Ḳahramān y.a. Ürgenç'in yaklaşık olarak 9 km.batısındaki bir yer.
k. 109b/12, 110a/1
k. ayaḳı 109b/13
k.+dın 68b/9
k.+ġa 79a/11, 102a/1
k. ḫalḳı 73b/8
k. ḥışārı 109b/13, 110a/1
[=9]

ḳahramānī Far. Bir kahraman.
k. 5a/10
[=1]

ḳahrnāk Far. Üzüntülü, öfkeli.
k. bol- 88b/14
[=1]

ḳaḥṭ Ar. Kıtlık.
k. 47b/1, 79a/17, 86a/6, 105b/8, 133b/14
k. (balā-yı ḳaḥṭ) 74a/6
k. balāsı 113b/10
k. bol- 106a/11
k.+ıda (Yomut ḳaḥṭı) 139b/4
k. u cu 107a/6
k. u ġallā 86a/4, 105a/15

[=12]

ḳaḥṭçılıḳ Kıtlık durumu.

k. 79b/14

[=1]

ḳaḥṭī Far. Bir kıtlık.

k. 69b/10

[=1]

ḳāʿıda (< Ar. ḳāʿida) Kaide, usul, yöntem.

k. 42b/15

k.+lar 25b/3

k.+sın 23b/9

k.+sı bile 140a/8

[=4]

ḳaḳtur- (Para) Bastırmak.

k.-up durur 65a/7

[=1]

tenke ḳaḳtur- 65a/7

[=1]

kākül Far. Perçem.

k.-i muṭarrā 77a/17

k.-i müşkīn 77b/7

k.+i 77a/8

[=3]

ḳalʿ Ar. Bir şeyi kökünden kesip koparmak, azletmek.

k. u ḳamʿ 42a/8

[=1]

Ḳal bk. Ḳal Ḫan

k. 45b/10, 50a/15

[=2]

ḳal- 1. Kalmak.

k. 29b/8

k.-dı 15a/12, 16a/5, 17a/12, 19b/17, 23a/17, 31b/11, 37a/3, 38a/2, 55a/16, 57b/14, 59b/17

k.-dılar 21a/16

k.-ġan 28b/5, 33a/14

k.-ġay 8a/17, 8b/13, 136a/6

k.-ġusı 20a/13

k.-ıpdur érdi 46b/9

k.-ıp durur 67a/9, 92a/13, 155b/13

k.-ıp durur érdi 81a/6, 104b/4, 110b/2

k.-ıp érdi 113a/10

k.-madı 25a/8, 45a/16, 45b/9, 105a/11, 115a/8

k.-mañ 112a/14

k.-masa 43a/3

k.-masun 156a/11

k.-may 111a/12

k.-mış durur 91a/7

k.-sa 8a/16

k.-ur 19a/1, 65b/11

k.-ur érdi 62a/8

[=41]

2. Ertelemek.

k.-ġusı durur 148b/17

k.-masun 48b/14

[=2]

3. … durumunda kalmak.

k.-dı 65a/15, 93a/12

k.-ıp dururlar 93b/8

[=3]

4. Bir yerde yaşamak, oturmak.

k.-ıp durur érdi 115a/13, 152a/11

k.-ıp durur érdiler 119a/3

[=3]

5. Artmak, ihtiyaç duyulmamak.

k.-ġan 120b/3

[=1]

6. Olmamak, gerçekleşmemek.

k.-ıp 156a/13

[=1]

7. (Her zaman olumsuz olarak kullanılır.) Mevcut durumda olmak.

k.-ıp durur érdi 93b/9

k.-madı 6a/7

[=2]

8. (Genellikle olumsuz şekilde kullanılır.) Ölmek.

k.-dı 25b/6

k.-madı 21a/12, 40a/1

[=3]

9. Hakkı ve hükmü devam etmek.

k.-madı 25b/12, 25b/13

[=2]

10. Geride kalmak; salim kalmak, sağlam kalmak.

k.-dı 100b/14, 105b/6

k.-ġan 33a/17, 46b/15, 47b/3, 59b/6, 99a/10, 100b/14, 106a/1, 119b/10, 123a/11, 126b/4

k.-ġanları 28b/3, 64b/3

k.-ġanların 29a/10

k.-ġanlarını 66b/13

k.-ıp durur érdi 58b/9, 89a/4

k.-ıp érdiler 29a/7

[=19]

11. (Genellikle olumsuz şekilde kullanılır.) Eksiksik olmak, hariçte kalmamak, herşeyi kapsamak.

k.-dı mu 153b/15

k.-madı 31a/3, 68b/7, 68b/9, 69a/17, 69b/1, 102b/16, 104a/4

k.-may 137b/8, 137b/9

[=10]

12. İntikal etmek.

k.-dı 36a/11, 36a/15, 45b/1, 48a/5, 55b/13, 95b/1

k.-ġan 31b/6, 97a/1

k.-ıp durur 36b/16, 56b/16

k.-ıp durur érdi 123b/12

k.-madı 53a/10, 94a/16

k.-mış durur 90b/13

k.-sa 43a/15

k.-ur 95a/11

[=16]

13. Var olmaya devam etmek.

k.-dı 52a/4, 155a/4

k.-ġan 68a/7

k.-ıpdur 34a/13

k.-madı 91a/17

[=5]

14. (Genellikle olumsuz şekilde kullanılır.) Sona ermek.

k.-madı 42a/17, 44b/5, 71b/10, 86b/14

[=4]

amān ḳal- 25a/8, 37a/3, 67a/9

bāḳī ḳal- 8a/17, 8b/13, 15a/12, 31b/11, 65b/11, 136a/6
ıḫtıyār ḳal- 105a/11, 115a/8
maḥal ḳal- 111a/12
muctahāb ḳal- 156a/11
munhazım ḳal- 28b/5
pāy-dār ḳal- 16a/5, 43a/3
sālım ḳal- 21a/16, 33a/14
yād-gār ḳal- 8a/16, 16a/6, 17a/12, 19b/17, 23a/17, 38a/2, 45a/16, 91a/7, 92a/13, 155b/13
[=28]

ḳalʿa Ar. Kale, hisar.
k. 50a/14, 51a/1, 61b/3, 61b/5, 98b/15, 127a/15
k.-ı ʿālī 61b/1
k.-ı meẕkūra 124b/8
k.-ı muʿaẓẓam 61a/14
k.+da 99a/4, 118b/15
k.+dın 13a/4, 61a/6, 72b/15, 99a/8, 100a/8, 127b/6, 129b/7, 131a/12, 143a/13, 144b/8
k.+ġa 52a/1, 56b/4, 60b/13, 60b/17, 118b/14, 118b/16, 127a/13, 142a/16, 144b/13, 145a/9, 149b/9
k.+ġa (ḳalʿa ḳalʿaġa) 105a/12
k.+içi 47b/1
k. ḳalʿaġa 105a/12
k.+nı 61a/12, 73a/3, 119a/1, 128b/5
k.+nıñ 143b/6
k.+nıñ allıġa 145a/12
k. sal- 55a/13, 56b/3, 59a/11, 61b/6, 128b/3, 134a/9
k.+sı 119a/13
k.+sıda 143b/13
k.+sıdın 132a/6
k.+sıġa 127a/12, 131b/1, 141a/14, 143a/10
k.+sıġaça (Tök ḳalʿası) 55a/14
k.+sıġa (Tök ḳalʿası) 64a/6
k.+sıġa (Ürgenç ḳalʿası) 102a/13
k.+sın 79a/13, 128b/10, 141a/5
k.+sını 131b/4
k.+sınıñ (Nīşābūr ḳalʿası) 67a/15
k.+sınıñ (Tersek ḳalʿası) 92a/9
k.+sı (Ḳaḫlan ḳalʿası) 72a/13
k.+sı (Ḳal Ḫan ḳalʿası) 50a/14
k.+sı bile (Tök ḳalʿası) 51b/12
k. u ʿımārāt 63a/9, 86b/6
[=68]

ḳalʿa-dārlıḳ Kaleyi koruma durumu, kale muhafızı olma işi.
k. 68b/16, 100a/7
k.+ġa 99a/14, 120b/2
[=4]

ḳāla'llāhu Ar. "Allah der ki…" anlamında Arapça bir ibare.
k. taʿālā 15a/2
[=1]

ḳalam Ar. Kalem.
k. 13b/11, 54a/2, 66a/3, 126a/9, 151a/6, 152b/13
k.-ı çabük-raḳam 125a/17
k.-ı faṣāḥat-naġam 122a/1

k.-ı müşkīn-raḳam 84b/4, 97b/14, 99b/12, 137a/12
k. çék- 13b/12
k. dék 8b/17
k.+ġa kél- 39b/17
k.+ım sür- 154b/6
k.+ı (til ḳalamı) 152b/11
k.+nıñ 145b/13
k. sür- 2b/11
k. tili 152b/11
[=20]

ḳalam-rav Far. Bir hükümdar veya hükumetin hükmünün geçtiği yer.
k.+ıda 86a/3
k.+ıdın 28a/3
k.+ıġa 91b/17
k.+ımdaġı (macmūʿ-ı ḳalam-rav) 43a/13
k.+ın 147a/11
[=5]

Ḳalandar k.a. Yahşılık Biy'in oğludur. Bk. Yaḫşılıḳ Biy
k. 142b/8
[=1]

Ḳalandar Dastur-ḫ(v)ānçı k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Akım Han ve Muhammed Emin Inak'ın isteği üzerine Hocam Berdi Kuş Begi'ni öldürdü.
k. bile 117b/14
[=1]

Ḳalandar Ḳuş Bégi k.a. Baba Beg ve Can Murad Inak'ın adamlarındandır.
k. 100b/14, 120a/10
k.+niñ 138a/4
[=3]

ḳalb-gāh Far. Ordunun merkez bölümü.
k.+da 120a/11
[=1]

Ḳalcıday Ḫan k.a. Dobun Bayan zamanında Kula nehrinin kenarındaki Konratların başındaki handır. Konratların Balgalı boyuna mensuptur.
k. 84b/10, 84b/7
k.+nıñ (Ḳadan Ḫan ibn Ḳalcıday Ḫan) 85a/1
[=3]

ḳālıb (< Ar. ḳālib) Kalıp, beden.
k.-ı mubārek 21b/9
k.+ıdın 77b/2
[=2]

Ḳalımacu k.a. Sam Savçı'nın oğludur. Bk. Sam Savçı
k. 36a/6
[=1]

ḳalın Yoğun, çok, sayısız.
k. 7b/11, 17b/8, 20a/6, 30a/15, 51a/12, 79b/8
[=6]

ḳalīl Ar. Az.
k. bile (şırẕıma-ı ḳalīl) 108b/7
k.+ı bile (şırẕıma-ı ḳalīlı) 100b/13

[=2]

ḳalḳan Kalkan.

k. 93a/15

[=1]

Ḳalmaḳ kv.a. Çin ve Moğolların karışmasıyla oluşmuş bir ulustur. Kalmuk da denir. bunlar Budist Moğollar olarak bilinir. Krş. Ḳalmaḳıyya

k. 55a/14, 55a/17, 58a/17, 58b/1, 60a/5, 91a/13, 91b/4

k. bile 60a/3

k.+dın 44b/10

k.+ġa 58a/16

k.+nı 59b/14

k.+nıñ 59b/12, 60a/3

[=13]

Ḳalmaḳıyya bk. Ḳalmaḳ

k. 73a/6

[=1]

Ḳalman Bahādur k.a. Temür Biy'in oğludur. Krş. Ḳolman Bahādur bk. Témür Biy

k. 90b/12

[=1]

Ḳalpaḳ bk. Ḳara Ḳalpaḳ

k. 80b/13, 81a/17

k.+ġa 105b/2

[=3]

Ḳal Ḫan k.a. Amenek Han'ın oğludur. Harezm'in hakimi idi. Enek'te Derrigez sınırında bir kale yaptırdı. Bu kale Kal Han kalesi ya da Kahlan olarak bilinmektedir.

k. 49a/14, 50a/3

k. ibn Amenek Ḫan 50a/11

k. ḳalʿası 50a/14

k.+nı 50a/11

k.+nıñ 50b/1, 50b/5

[=7]

ḳamʿ Ar. Kahretmek, ezmek, zaptetmek.

k.+ı üçün (ḳalʿ u ḳamʿ) 42a/8

[=1]

kām Far. Arzu, istek, dilek.

k. 111a/12

k. al- 137b/7

k.+ı 114a/15

k.+ıġa 18b/2

k.+ın 155a/10

k.+ın koy- 38a/16

k.+ın sür- 114a/2

k. sür- 155a/11

k. tap- 84a/15, 123b/9, 126a/5

[=11]

kām-rān Far. Bahtiyar, mesut.

k. 84b/1

k. érdi (maʿīşat-dost u kām-rān) 134a/15

k. u cahān-dārī 37b/3

[=3]

kām-rānlıġ bk. kām-rānlıḳ

k. birle 6a/11

[=1]

kām-rānlıḳ Bahtiyarlık. Krş. kām-rānlıġ

k. bile 45a/15

[=1]

kām-ravā Far. İsteğine erişen, mutlu.

k. 142a/6

[=1]

kām-ravālıġ Mutluluk, saadet.

k. tap- (ʿızzat u kām-ravālıġ) 155a/13

[=1]

kām-yāb Far. İsteğine kavuşmuş.

k.-ı ṣarvat 101b/2

k.+dın (ṣāḥıb-ḳırān-ı kām-yāb) 93b/7

k. édi 55a/3

k. ét- 138a/1

[=4]

ḳamar Ar. Ay.

k. 3b/17, 33b/3

k. (dīda-ı ḳamar) 10b/15

k. dék 101b/6

k.+dın (manāzıl-ı ḳamar) 41a/12

k.+ı 53b/13

[=6]

ḳamar-tanvīr Far. Ay gibi parlak.

k. (żamīr-ı ḳamar-tanvīr) 140a/2

[=1]

ḳāmat Ar. Boy, endam.

k.-ı ḳābılıyyat 20a/15, 76a/13, 97b/3

k.+ı 5b/14

k.+ın (ḫam-ı ḳāmat) 11b/14

[=5]

ḳāmıʿ (< Ar. ḳāmiʿ) Kahreden, ezen, yok eden.

k.-ı bunyād-ı küfr ü ṭuġyān 6b/3

[=1]

kāmil Ar. Bütün, tam, olgun. Krş. kāmile

k. (baṣārat-ı kāmil) 130b/17

k. (nūr-ı kāmilü's-sarvar) 3a/8

k. (saḥāb-ı ḫużūr-ı kāmilü's-sarvar) 151a/13

k.-i mükemmel 90a/3

k. érür 106b/17

[=5]

kāmile Ar. Bütün, tam. Krş. kāmil

k.+si bile (ḳudrat-ı kāmilesi) 1b/11, 34a/14

[=2]

kāmilīn Ar. Olgunlar, mükemmeller.

k. (ekmelü'l-kāmilīn) 120b/8

k. (ḳudvatu'l-kāmilīn) 137a/5

[=2]

kāmkār Far. İsteğine ulaşmış, bahtiyar.

k. 24b/9

[=1]

kāmkārlıġ Mutluluk.

k. (sılsıla-ı salṭanat u kāmkārlıġ) 83b/14

[=1]

kān Far. Maden ocağı, ocak; kaynak.

k.+ı 4a/8

k.+ı érdi 23b/11

[=2]

ḳan Kan.

k. 130a/1, 134b/6, 154b/3

k. (ciger ḳan) 125b/4

k. (kızıl ḳan) 77b/7

k. bile 33a/12

k. édi 134b/5

k.+ġa (gerd u ḳan) 77a/17

k.+ıdın 40b/5, 150a/14

k.+ın 38a/11, 127a/10

k.+ını 155a/14

k.+ın tök- 51b/3, 51b/4

k.+ı (bağırlar ḳanı) 154b/13

k.+ı (toñuz ḳanı) 69b/11

k.+ı birle 112b/4

k.+ı üçün 38a/8, 71a/16, 74b/5, 95b/12, 115b/7, 138a/4

k.+ları 150b/12

k.+larıdın 66b/12

k.+lar tökül- 128b/13, 133a/5

k.+nı tök- 129b/17

k. tök- 16a/6, 27b/5, 111b/2, 115b/8

k. tökül- 49a/4

k. yıġla- 154b/15

[=35]

ḳanā'at Ar. Yetinme.

k. ḳıl- 51b/7, 52a/4

[=2]

ḳanādīl Ar. Kandiller.

k. 7b/9

[=1]

ḳanat Kanat.

k.+ı 148b/14

[=1]

ḳanat- Kanatmak.

k.-may 40b/15

[=1]

Ḳancıġalı Ḳoñrat kv.a. Konratların dört büyük boyundan biri. bk. Ḳoñrat

k.+dın 95b/14

[=1]

Ḳandahār y.a. Kandehar şehri.

k.+nı 147a/14, 147a/9

[=2]

ḳānı' (< Ar. ḳāni') Kanaat eden, yetinen.

k. bol- 52a/5

k. érdiler 77a/13

[=2]

ḳanı Hani, nerede.

k. 42a/1, 155a/1, 155a/1, 155a/2, 155a/3, 155a/4, 155a/5, 155a/6, 155a/7

[=9]

Ḳanḳlı bk. Ḳañlı

k. 28a/11

k. uruġı 28a/11

[=2]

ḳanlıġ Kanlı.

k. bol- "Kan davası içinde olmak" 37a/6

[=1]

Ḳañlı kv.a. Oğuz Han'ın adamlarından arabayı icat eden kişi ve bu kişinin soyundan gelenler. Krş. Ḳanḳlı

k. 28a/12, 59a/7, 64b/1, 80b/11, 115a/7, 117b/17, 123b/7, 125a/1

k.+sınıñ (Hazār-asb Ḳañlısı) 118b/12

[=9]

Ḳañlı Muḥammad Amīn Sarıġ bk. Muḥammad Amīn Sarıġ

k. 111b/9
[=1]

kānūn Ar. Ocak, mangal.
k.-ı sīne 148b/17
[=1]

ḳānūn Ar. Yasa, yol yordam.
k. (āvā-yı ḳānūn-ı ġam) 65a/14
k.+da durur 11b/13
k.+ıġa 139b/13
[=3]

ḳapu Kapı, eşik.
k.+mġa 103b/15
[=1]

ḳar Kar.
k. 29a/5, 29a/7, 29a/9
[=3]

kār Far. İş.
k. (āḫır-ı kār) 115b/8, 154a/14
[=2]

ḳa'r Ar. Derinlik, çukur, dip.
k.-ı cāh 5b/17
k.-ı ḫandaḳ 135a/9
[=2]

kār-dān Far. İşbilir.
k. ('āḳıl u kār-dān) 52a/6
k. (dānışmand u kār-dān) 134a/15
k. u 'āḳıl 43b/4
[=3]

kār-zār Far. Savaş, mücadele. Krş. kār u zār
k. (heneggāma-ı kār-zār) 129b/14
k. (muhaymın-ı kār-sāz) 11b/8
k.-ı 'acāyıb 10b/14
k.-ı 'acīb 120b/10, 148b/6
k.+da (ma'reke-i kār-zār) 126b/13
k.+ġa (maydān-ı kār-zār) 145a/5
k.+ıdın 108b/16, 111b/3, 126a/8
k.+ınıñ (Duvāz-dah Ruḫ kār-zārı) 132a/5
k. ḳıl- 59b/7, 60a/10
[=13]

ḳara Kara, siyah.
k. bolur 28a/17
k. érdi 22a/6
k. eyle- 111b/4
k. ḳayġu 153b/2
k. key- 154b/6
k. ḳıl- 34a/12, 88b/6, 129b/16
k. taş 2a/2, 7a/12
k. tofraḳ 136b/8
[=11]

Ḳarabaş Kéçüy y.a. Yamgurlı nehrinin kenarında yer adı. Krş. Mergen Ḳırılġan
k.+de 145a/2
k.+in 145a/15
[=2]

ḳarābat Ar. Yakınlık, akrabalık.
k. 88a/13, 122b/1
k.+ı 82b/9, 83a/7
[=4]

Ḳarabaylı Üzeki y.a. Kök Üzek'in alt taraflarında bir yer.
k.+niñ 128b/2
[=1]

Ḳaraça Bahādur Vekil k.a. Ubeydullah Han'ın adamlarındandır. Din Muhammed Sultan tarafından esir edilmiştir.

k. 49b/10

[=1]

Ḳaraça Özbek kv.a. Özbeklerin bir boyu.

k.+din 64b/14

[=1]

Ḳaraġay Ḳalmaḳ k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Muhammed Emin Inak onu Ürgenç'in korunması için görevlendirdi.

k.+nı 108b/8

[=1]

ḳaraḳçılıḳ Haydutluk, yol kesicilik, haramilik.

k. üçün 150b/5

[=1]

ḳarañġu Karanlık.

k. 62b/4

k. ton 31b/16

[=2]

Ḳaranut Tosboday'ın oğlu ve bu soydan gelenler. bk. Tosboday

k. 35a/15,

ḳ. ṭāyıfası 35a/15

[=2]

ḳarār Ar. Değişmez hâle gelmek, karar.

k. 154a/12

k. bér- 27a/11

k. bér- "Yer vermek" 16b/12

k. tap- 42b/6

k. tut- 9a/17, 10b/17, 14b/17, 21a/13, 34b/3, 34b/6, 61b/13, 104b/15

k. u ārām 121a/13

k. u ṣabāt 116a/17

[=14]

ḳarar- Kara renge bürünmek, kararmak.

k.-ıp 22a/9

[=1]

ḳarat- Baktırmak.

k.-ıp 63a/3

[=1]

ḳaravul Moğ. Gözcü.

k. 72a/11, 109b/2

k.+ı 72b/9

k.+ıġa 72b/9, 119a/11

k. yiber- 144a/5

[=6]

Ḳaravul Ḫan k.a. Salcıday Han'ın torunlarından gelen en son handır. Kadan Han'ın torunlarından Cayılgan Han tarafından öldürüldü.

k. ibn Tīmāc Ḫan ibn Küskün Ḫan ibn Urancı Ḫan ibn Burḳay Ḫan ibn Salcıday Ḫan 84b/15

k.+nı 85a/5

[=2]

Ḳara Bāġ y.a. İran'da bir yer adı.

k. üsti 42b/9

[=1]

Ḳara Bahādur Bég k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Yomut ve Çavdurlara karşı savaştı. Metnin yazıldığı dönemde hâlâ hayatta idi. Krş. Ḳara Bahādur Mīr-āb

k. 101a/10

[=1]

Ḳara Bahādur Mīr-āb bk. Ḳara Bahādur Bég

k. 122a/10

[=1]

Ḳara Bay bk. Ḳara Bay Ḫan

k.+nı 75b/10

[=1]

Ḳara Bay Ḫan k.a. Bahadur Han'ın oğlu ve Gayıp Han'ın kardeşidir. Abdullah Han olarak da bilinir. Dört ay gibi kısa bir süre hanlık yaptıktan sonra azledildi. Krş. Ḳara Bay

k. 76a/1

k.+nı 76a/4

[=2]

Ḳara Bég Manḳıt k.a. Mankıt boyuna mensuptur. Töre Murad Sufi'nin adamlarındandı. Hapsedilmişken bir şekilde kurtulmayı başardı.

k. 145a/16

[=1]

Ḳara Çoḳa bk. Çonı Şaraf

k. 131a/7

k.+nı 131a/9

[=2]

Ḳara Ḫan k.a. Moğol Han'ın oğlu, Oğuz Han'ın babasıdır. Babasından sonra Moğolların başına geçti. Metne göre onun zamanında Müslüman olanlar öldürülmekteydi. Bu yüzden Kara Han ile oğlu Oğuz Han arasında savaşlar oldu. Sonunda kazanan Oğuz Han oldu.

k. 25b/3, 25b/7, 26a/10, 26b/17, 26b/3, 27a/2, 27a/9, 27b/1, 27b/9, 27b/9

k.+ġa 27b/15

k.+nı 25b/4

k.+nıñ 25b/15, 27a/14, 27b/16

[=15]

Ḳara Ḳalandar k.a. Ḫ(v)āca Ḳulı Inaḳ'ın kardeşidir. Bk. Ḫ(v)āca Ḳulı ʿInaḳ

k.+nı 104b/14

[=1]

Ḳara Ḳalpaḳ kv.a. Moğol kavmine mensup bir boydur. Harezm ve Buhara bölgesinde Amu Derya'nın kenarlarında yaşamaktaydılar. Krş. Ḳalpaḳ, Ḳara Ḳalpaḳıyya

k. 10b/12, 66a/2, 66b/4, 66b/4, 69a/8, 71a/8, 71b/13, 76a/3, 81b/9, 83a/6, 100b/12, 102b/13, 102b/9, 130a/4, 130b/9

k.+dın 71a/15, 100b/4

k.+ġa 79b/16

k.+nıñ 65b/6, 69b/5, 76a/3, 83a/14, 130a/8

[=23]

Ḳara Ḳalpaḳıyya bk. Ḳara Ḳalpaḳ

k. 128b/1

k.+dın 119b/8

[=2]

Ḳara Ḳalpaḳ Buḳan Biy k.a. Şah Temür Han'ın adamlarındandır. Şah Temür ile birlikte Hezaresp'ten Şir Dalı'nın yanına kaçtı.

k. bile 69a/8

[=1]

Ḳara Köl y.a. Buhara'dan Kermine'nin tersi istikametinde bir yer.

k.+ni 60a/7

[=1]

Ḳara Ḳurum y.a. Bugünkü Gobi Çölü. Krş. Ḳum

k.+ġa 40a/7

k. ḥudūdı 25b/8

[=2]

Ḳara Luḳa k.a. Yesügey Bahadır'ın esir aldığı iki Tatar'dan biri.

k. 38b/9

[=1]

Ḳara Māżī y.a. Ürgenç'in yaklaşık 7 km. doğusunda ve Hankah'ın yaklaşık 7 km. kuzeybatısında bir yer.

k.+da 99a/11

[=1]

Ḳara Müren y.a. "Kara nehir" anlamında gelen bu nehir, Moğollar tarafından "Yeşil nehir" olarak adlandırılır. Mönge Han'ın çocukları yirmi bin Konrat ailesiyle bu nehrin kenarına yerleştiler.

k.+dağı 85b/15

k. suyı 85a/16

[=2]

Ḳara Tal y.a. Amu Derya'nın sol kenarında ve Vezir'in 4 km. doğusundaki bölge.

k. 68a/15

k.+da 71a/10

[=2]

Ḳara Töpe y.a. Hive ile Pişkanik arasında, Hive'nin sadece 2 ya da 3 km. güneydoğusunda bir yer.

k. 98b/16, 99a/5, 109b/8

k.+ġa 78b/7

[=4]

ḳardaş bk. ḳarıntaş

k.+ı 84b/14, 146a/5

[=2]

ḳarġa Karga.

k. 16a/10

k.+dın durur (ʿıbārat-ı ḳarġa) 16a/8

k.+nı 16a/10

[=3]

Ḳarġalar Maḥallası y.a. Kılıçbay denen yerin 9.5 km. kuzeyinde ve Gürlen'in 31 km. batısında bir yer.

k.+ġa 117a/6
[=1]

ḳarı Bir uzunluk ölçüsü, kulaç.
k. 20b/15, 21a/4
[=2]

ḳarı- Yaşlanmak, kocamak.
k.-may 153b/1
k.-p 24b/4
[=2]

ḳarılıġ Yaşlılık, kocalık.
k. 87b/9, 88b/14
k.+ġa 89b/2
k. ża' fı 32b/1
[=4]

ḳarın Karın.
k.+dın 15b/8, 15b/8
[=2]

ḳarındaş bk. ḳarıntaş
k.+mız 69a/5
[=1]

ḳarıntaş Kardeş. Krş. ḳardaş, ḳarındaş
k.+ı 50b/5, 63b/11
k.+ın 16a/2
k.+larıdın 133b/4
k.+larıdın durur 80b/9
k.+ların 44b/4
k.+larını 44a/17
[=7]

ḳarıntaşlıġ Kardeşlik.
k. 69a/5
[=1]

ḳarış- Birbirine girmek, karışmak.
k.-tı 42b/10
[=1]

ḳarīb Ar. Yakın.
k. 19a/3, 28a/4, 88b/2, 137a/13
[=4]

Ḳarlıḳ kv.a. Oğuz Han'ın kar yüzünden geride kalan taifeye verdiği isim ve bu soydan gelenler.
k. 29a/10
k. ṭāyıfası 29a/11
[=2]

ḳarn Ar. Yüzyıl, asır.
k.+lar 31b/11
[=1]

ḳarşı Karşı. Krş. ḳarşu
k.+da 56b/16, 72a/3
[=2]

ḳarşu bk. ḳarşı
k. çıḳ- 51a/5
[=1]

kārvān Far. Kervan.
k.+ın (mavcūdāt kārvānı) 2a/1
k. yañlıġ 155b/2
[=2]

kārvān-sarāy Far. Kervansaray.
k.+da 77b/10
k.+dın 77b/11
[=2]

kār u zār bk. kār-zār
k. (heneggāma-ı kār u zār) 27b/7
k. eyle- 119a/15
k. ḳıl- 11a/5
[=3]

ḳarya Ar. Köy.
k.+sıda 105b/11

k.+sıdın 106a/2
k.+sınıñ (Üsti ḳaryası) 103b/9
[=3]

kāsa Far. Kase, çanak.
k. 97a/7
[=1]

ḳaṣaba Ar. Kasaba.
k.+sıġaça (Başḳırd ḳaṣabası) 122b/13
[=1]

ḳaṣabāt Ar. Kasabalar.
k.-ı Astar-ābād 48b/2
k. u mużāfāt 101a/14
[=2]

ḳasamat Ar. Bölme, taksim.
k. ḳıl- 44a/1
[=1]

ḳaṣb Ar. Kesmek.
k.-ı sabḳat 114a/14
[=1]

ḳaṣd Ar. Niyet, tasavvur; istikamet.
k.-ı muʿāvadat 108a/4
k.+ı 117b/10
k.+ıda 131b/12, 132b/13
k.+ıġa 27b/5, 39a/16, 42a/5, 42b/4, 43a/16, 47b/10, 49a/11, 49b/5, 51a/13, 51b/11, 52b/4, 55b/10, 59b/3, 59b/6, 60b/7, 64b/15, 65b/8, 67a/4, 68a/12, 69b/6, 71a/8, 72a/7, 78b/1, 86b/5, 87a/11, 88a/15, 88b/15, 90a/17, 91b/12, 91b/3, 94a/13, 96a/1, 98a/15, 112a/4, 117b/7, 117b/9, 118a/7, 128a/1, 130a/9, 132b/5, 145b/10, 147b/3
k.+ımġa 27a/14, 87b/7
k.+ı üçün 64a/6, 87b/3
k. ḳıl- 34b/17, 129b/3
[=52]

ḳāṣıd (< Ar. ḳāṣid) Kasteden; ulak, elçi.
k.+ı 7a/17, 32a/12
k.+nı 114a/16
[=3]

Ḳāsım bk. Ḳāsım Sulṭān I
k. 51b/3
[=1]

Ḳāsım Bég bk. Ḳāsım Bég Ġut Oġlı
k. 52b/8
[=1]

Ḳāsım Bég Ġut Oġlı k.a. Şah Tahmasb'ın emirlerinden Bedr Han Ustaclu'nun adamlarından idi. Yapılan savaşta Bedr Han yenildi, Ahmed Beg Kubad Oğlu öldürüldü. Krş. Ḳāsım Bég
k. bile durur 52b/3
[=1]

Ḳāsım Sulṭān I k.a. Yunus Han'ın oğludur. Akatay Han'ın öldürülmesine sebep oldu. Bu yüzden daha sonra kendisi de öldürüldü. Krş. Ḳāsım
k. 51a/8
k.+nı 51b/1
k.+nıñ 50b/8
[=3]

Ḳāsım Sulṭān II k.a. Nadr Muhammed Han'ın torunudur. Bk. Nadr Muḥammad Ḫan

k. 58b/7

[=1]

ḳaṣīda Ar. Övgü şiiri, kaside.

k. 5a/17

k. ayt- 70a/7

k.+dın durur 70a/7

[=3]

ḳaṣr Ar. Köşk, saray.

k.+ıdın 53b/1

k.+ını 155b/7

k.+ını (felek ḳaṣrı) 2a/3

k. ile 154b/1

[=4]

kāş Far. Keşke.

k. 103a/8

[=1]

ḳaş 1. Kaş.

k. 11a/14

[=1]

2. Ön, huzur; maiyet, yan.

k.+ıda 8a/13, 8a/3, 58a/7, 63a/17, 64a/7, 86b/14, 90a/15, 90a/8, 92a/8, 111a/4, 144a/4

k.+ıdaġı 57b/14, 89a/4

k.+ıda bolur érdi 92a/4

k.+ıda érdi 92b/6

k.+ıġa 16a/9, 51a/3, 54b/12, 79b/10, 100a/16, 112a/3, 114b/9, 132a/12, 144b/3, 146a/9, 149a/10

k.+ımdın 102b/10

k.+ıñ 14b/11

[=28]

kāşāna Far. Malikane, konak.

k.+sı 8b/13

k.+sınıñ 4b/3

[=2]

Kāşġar y.a. Türkistan'da bir şehir.

k. 41a/2

[=1]

ḳat Kat, tabaka.

k. (yétti ḳat) 13b/8

[=1]

ḳaṭ' Ar. Kesme, kesilme.

k.-ı manāzıl 143b/13

k.-ı masāfat 98b/13, 122b/6, 128b/8

k. ḳıl- 136a/16

[=5]

Kāt y.a. Harezm bölgesinin en eski merkezlerindendir. Amu Derya'nın doğusunda idi. 10. yüzyılda önemini kaybetmeye başladı. Ancak 14. yüz yılda Anuşah Han aynı isimle Amu Derya'nın batısında yeni bir şehir imar etti. Krş. Kühne Kāt, Yañı Kāt

k. 51b/11, 52a/13, 57b/12, 59b/12, 68b/9, 81a/12, 115b/16, 120a/5, 149b/15, 149b/16, 149b/5, 149b/8

k.+da 73b/7, 90a/11

k.+dın 149b/4

k.+ġa 48a/17, 57b/16, 73b/3, 114b/16, 115a/16, 122b/5, 124a/2, 147a/15, 147b/3, 149a/13, 149a/6, 150b/6
k.+nı 50b/2, 119b/12, 120a/4, 123a/3, 123b/3, 131b/17
k.+nıñ 50b/15, 115a/17, 149a/9, 149b/11
k.+nıñ suyı 61a/13
k.+nıñ üsti 149b/7
[=39]

Ḳataġan y.a. Ürgenç'in yaklaşık olarak 16 km. batısında ve Hive'nin yaklaşık olarak 18 km. kuzeyinde bir yer ve burada yaşayan halka verilen ad.
k.+nıñ üsti 120a/4
k. uruġı 36b/10
[=2]

Ḳataġan Yaḫşı Muḥammad k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır.
k. 111a/6
[=1]

ḳaṭar Ar. Birbiri arkasına sıralanmış hayvan dizisi.
k. 43b/16, 43b/16
[=2]

ḳāṭıʿ (< Ar. ḳāṭiʿ) Keskin ve iyi bilenmiş kılıç.
k. 11a/11
[=1]

ḳāṭıʿa (< Ar. ḳāṭiʿa) Kesin, kat'i.
k. (dalāyıl-ı ḳāṭıʿa) 107b/2
k. (şahādat-ı ḳāṭıʿa) 132b/15
[=2]

ḳatıġ Katı, sert, çok.
k. 37a/7, 65b/9, 119a/14, 123a/12, 129b/12, 131b/4, 132a/3, 133b/12, 145a/13
[=9]

ḳatıġlıḳ Sertlik, katılık.
k.+da 66b/8
[=1]

Ḳatıġ Köl y.a. Gürlen yakınlarında bir yer.
k.+niñ 132a/3
[=1]

ḳātıl (< Ar. ḳātil) Katil.
k. 16a/10, 107a/1
k.+ların 121b/11
[=3]

kātib Ar. Katip, yazıcı.
k.-i bi'ş-şabāt 13b/9
[=1]

ḳatīl Ar. Öldürülmüş, katledilmiş.
k. ol- 111b/3
[=1]

ḳatl Ar. Öldürmek.
k. 16a/5
k. bol- 117a/15
k. ét- 111b/2, 112b/9
k.+ġa 42a/11, 52b/9, 56a/6, 149b/12
k.+ġa yét- 71b/4
k.+ġa yétkür- 55b/5, 59b/9, 66b/12, 71a/16, 74b/2, 91a/3, 102a/6, 132a/17, 144a/17

k.+ġa yétüş- 150a/6
k.+ġa yet- 67b/1, 97a/7, 111b/1, 122b/14, 125a/14, 130b/9
k.+ġa yetkür- 64b/3, 69a/13, 72b/11, 78a/2, 80a/7, 88a/5, 91b/6, 94a/13, 95b/12, 96b/17, 97a/17, 112b/15, 117b/15, 124a/10, 129a/2, 149b/17
k.+ġa yetüş- 99a/10
k.+ıda 74b/15
k.+ıdın 73b/13, 100a/2
k.+ıdın soñra 79a/2, 83a/4
k.+ıġa 56b/10, 75a/12, 75a/3, 97a/15, 99a/17, 132b/17
k.+ın 129b/3
k.+ınıñ 121b/8
k.+ın (ruḫṣat-ı ḳatl) 117b/12
k. ḳıl- 38a/9, 39b/15, 40b/4, 44b/1, 54b/5, 112b/9
k. ḳıldur- 49a/14
k. ol- 111b/2
k. u esīr 32b/12, 47b/11, 145b/7
k. u ġārat 27b/14, 148a/7
k. u küşiş 102a/4, 126b/13, 144a/2
k. u racm 36b/3
k. u talāş 126b/16
k. u usār 38a/14
[=75]

ḳatl-ı ʿām Far. Herkesi kılıçtan geçirme, toptan imha.
k. 131b/13
k. buyur- 56b/10, 131b/5
k. buyur- (ġārat u ḳatl-ı ʿām) 39b/1
k.+da 131b/6
k. ét- 112b/1, 113a/6
k.+ıġa 39b/11
k. ḳıl- 34a/9, 46b/7, 55a/12, 60a/1, 69a/16, 86b/6, 144b/8
k. ḳıl- (ġārat u ḳatl-ı ʿām) 39b/10
[=16]

ḳatla Kere, defa, kez.
k. 21a/11, 43a/16, 55b/10, 58a/9, 60a/7, 60b/3, 100b/10, 121a/8, 133b/12, 148b/3
k. (bir ḳatla) 60a/7
[=11]

ḳatlan- Tahammül etmek.
k.-ıp 126b/11
[=1]

ḳatnat- Birçok kez gidip gelmek, gelen giden.
k.-ıp 121a/10
[=1]

ḳaṭra Ar. Damla.
k. 40b/16
k.-ı ḫavāṭır 11b/7
k.-ı uyat 107a/2
k.-ı yaḳīn 8a/6
k.+dur 50b/16
[=5]

ḳav- Kovmak, uzaklaştırmak.
k.-dılar 133b/1
k.-up 28a/9, 37b/17, 78b/9, 99a/8, 112b/12, 113a/8, 123a/11, 123b/5, 127b/1

[=10]

ḳavāʿıd (< Ar. ḳavāʿid) Kaideler, usuller, yöntemler.

k. (muravvıc-ı ḳavāʿıd-ı salṭanat-ı Muḥammad) 6a/14

k. (tamhīd-ı ḳavāʿıd-ı pursış u tafaḳḳud) 104a/8

k.+ıġa 24a/9

k.+ın 148a/8

k.+ın (rusūm u ḳavāʿıd) 24a/2

[=5]

ḳavānīn Ar. Kanunlar.

k. (tamhīd-ı ḳavānīn-ı ġarrā) 137b/3

k.-ı fisḳ u fasād 75a/17

k.-ı muruvvat 114a/4

k.-ı naşāṭ 113b/15

[=4]

ḳavāyım (< Ar. ḳavā'im) Kaimeler.

k.-ı erkān 53a/15, 83b/17

[=2]

Ḳavçın k.a. Kadan Han'ın oğludur. Bk. Ḳadan Ḫan

k. (Cayılġan Ḫan ibn Aġanay Ḫan ibn Suntay Témür ibn Ḳavçın ibn Ḳadan Ḫan) 85a/2

k.-ı meẕkūr 85a/2

[=2]

ḳavī Ar. Güçlü, sağlam, zengin.

k. (şāh-ı ḳavī) 10a/8

k.+dur 107b/7

k.+sı bile (duşman-ı ḳavīsı) 95b/10

k. u mustaẓhar 132a/14

[=4]

ḳavī-baḫt Far. Şanslı, başarılı.

k. 97b/7

[=1]

ḳavl Ar. Söz.

k. 144b/11

k. (ḫālıfu'l-ḳavl) 107a/3

k.-ı avval 22a/16

k. bile 41a/6

k. érdiler (ṣādıḳu'l-ḳavl) 36b/4

k.+ı 14a/16, 40b/1

k.+ıdın 154a/4

[=8]

ḳavla- Kovalamak, uzaklaştırmak.

k.-dılar 50b/4

k.-p 130a/6

[=2]

ḳavm Ar. Kavim, boy.

k. 34a/5

k.+dın (aşraf-ı ḳavm) 36b/4

k.+ı 21b/11, 25b/9, 32b/10, 37a/10, 38a/13

k.+ıġa 21b/10

k.+ınıñ 60b/12

k. ḳavm 34a/4

[=10]

ḳavmī Far. Bir kavim.

k. 10b/10, 16b/16

[=2]

Ḳavruḳ Tām y.a. Yeni Arık'ın 3 km. güneydoğusundaki yer.

k. 80b/5

[=1]

ḳavş Ar. Yay.

k. 135a/17

k.+da 118a/14, 152b/4

[=3]

ḳaya Kaya.

k. taşları 33b/5

[=1]

ḳayan Nereye.

k. 5b/6, 10b/3, 30b/16, 38a/16

[=4]

Ḳaya Ḫan k.a. Dey Noyan Han'ın oğludur. Dey Noyan onu Kara Mürendeki Konratların padişahı olarak görevlendirdi. Kaya Han, Güyük Han zamanında öldü.

k. 85b/12, 85b/17

k.+nı 85b/15

[=3]

ḳayd Ar. Bağ, zincir, kayıt.

k. (bī-dam u ḳayd) 121b/1

k.-ı balā 59b/4

k.-ı ınḳıyād 68b/4

k.-ı raḳıyyat 73a/4

k.-ı usārat 66b/13

k.+ġa 150b/7

k.+ġa çék- 49b/10

k.+ıġa 6a/3, 130b/9, 156a/14

k.+ıġa çék- 12a/11, 144a/14, 147a/13, 150a/5

[=14]

ḳayda Nereye.

k. 63b/10

[=1]

Ḳaydu bk. Ḳaydu Ḫan

k. 37a/3, 37a/4

[=2]

Ḳaydu Ḫan k.a. Dutumenen Han'ın oğludur. Babasından sonra han oldu. Krş. Ḳaydu

k. 37a/11, 37a/5

[=2]

ḳayġu Kaygı, endişe, üzüntü.

k. bile (kara kayġu) 153b/2

k.+dın 42b/14

[=2]

ḳāyıd (< Ar. ḳāyid) Çekici, çeken.

k.+ı 7b/1

[=1]

ḳāyım (< Ar. ḳāʾim) Mevcut, kaim.

k. bol- 69b/16, 98a/13, 126b/14

k. érdi 126b/16

k. ol- 102a/16

[=5]

ḳāyım-maḳām Far. Birinin yerine geçen.

k. bol- 25a/9, 36a/5, 87a/6, 105b/5

k. érdi 13a/15

k. ét- 97b/3

k.+ı 3b/17

k.+ı durur 68a/15

k. ḳıl- 19a/11, 32a/7, 36b/17, 41a/7, 75b/10, 90a/8

[=14]

ḳayın atalıḳ Kayın baba olma durumu.

k. 98a/10

[=1]

ḳayın ini (Küçük) Kayın birader, kayınço.

k.+si 80a/10
[=1]

ḳayna- (Sıvı bir şey için) Kaynamak, çıkmak.
k.-p 20b/17
[=1]

Ḳaynān k.a. Anoş'un oğlu. Krş. Ḳaynānī, bk. Anoş
k. érdi 18b/15
[=1]

Ḳaynānī bk. Ḳaynān
k. 19a/1
[=1]

ḳayṣar Ar. Eski Roma ve Bizans imparatorlarının lakabı.
k. birle faġfūr 49b/13
k. u ḫāḳān 154a/2
[=2]

ḳaysı Hangi, hangisi.
k. 7b/1, 22b/1, 23a/4, 26a/14, 49b/17, 95a/13, 122a/7, 127b/16, 130b/13
k.+da (her ḳaysı) 65b/8
k.+ġa 31b/7
k.+nıñ 136a/14
k.+nı (her ḳaysı) 15b/17
[=13]

ḳayt- Dönmek, geri gelmek, vaz geçmek.
k.-ġaç 14a/11
k.-ġandın soñra 68a/3
k.-ġay 12a/15, 37b/13
k.-ıp 14a/9, 32b/13, 58b/12, 64a/8, 72a/8, 89a/3, 101b/13, 108a/2, 111a/3, 122a/7, 144b/15, 145b/5
k.-ıp érdi 40a/5
k.-maḳnı 119b/2
k.-may 112b/8
k.-tı 28b/16, 30a/7, 44b/10, 54a/13, 55a/10, 59b/13, 59b/2, 60a/8, 60b/4, 61a/10, 62b/5, 64b/16, 69b/10, 72a/4, 85b/5, 87b/4, 98b/14, 111b/17, 145a/12
k.-tılar 28a/11, 113a/8
[=40]
maḥrūm ḳayt- 12a/15
[=1]

ḳaytar- Döndürmek, geri getirmek.
k.-dı 41b/5, 118a/2, 122b/4, 141a/14, 146b/17
k.-dılar 99b/4
k.-ıp 37b/14, 102b/10, 110a/12, 110b/8, 140b/16, 146b/16
k.-ıp durur érdi 94b/9
k.-maḳġa 110b/7
k.-maḳnı 114a/16
k.-urda 87a/2
[=16]

ḳayu Hangi.
k. şāh 3a/7, 150b/15
k. şahar 40b/14
[=3]

ḳaz- Kazmak.
k.-dı 131b/11
k.-ıp 16a/10
[=2]

ḳażā (< Ar. ḳażāʾ) 1. İlahi takdir, kaza; Beklenmedik bela, musibet.

k. 50b/13, 117a/17, 144a/14

k. (dast-burd-ı ḳażā) 55a/4

k. (ıḳtıża-yı ḳażā-yı Yazdānī) 148a/16

k. (tīr-ı ḳażā) 123a/16

k.-yı taḳdīr 148a/17

k. bér- 50a/17

k. çék- (kilk-i ḳażā) 13a/10

k. oḳı 128b/15

k. u ḳadar 117a/17

[=11]

2. Memleket, ülke.

k.-yı muḥaḳḳar 1b/4

[=1]

3. Vaktinde kılınmayan namazı sonradan kılmak.

k. ḳıl- 90b/10

[=1]

Ḳazaḳ kv.a. Orta Asya'da yaşayan bir Türk kavmidir. Daha çok Asya'nın kuzeybatısında bulunurlar. Krş. Ḳazaḳıyya

k. 70a/16, 70b/13, 74a/15, 75b/12, 77b/9, 78a/15, 100a/15, 100b/13, 102b/13, 102b/9, 105b/1

k. bile 75b/11, 100b/12

k.+da 58a/7, 79b/16

k.+dın 74b/12, 100a/17, 122b/9

k.+ġa 56b/12, 76a/5, 79b/2, 79b/4, 81a/16

k.+nıñ 64b/12, 102a/4

[=25]

Ḳazaḳıyya bk. Ḳazaḳ

k. 66b/16

[=1]

Ḳazan y.a. Volga nehrinin kenarında bir şehir.

k. 88a/16

[=1]

ḳazdur- Kazdırmak.

k.-up 19a/16, 61a/17

k.-ur érdi 75a/10, 149a/16

[=4]

Ḳāżı'l-ḥācāt Ar. Bütün ihtiyaçları yerine getiren Allah.

k.+ġa (dar-gāh-ı Ḳāżı'l-ḥācāt) 110b/4

k.+ġa (Ḥażrat-ı Ḳāżı'l-ḥācāt) 22b/15

[=2]

ḳażıyya (< Ar. ḳażiyya) Hüküm, karar.

k.+dın 27a/12

[=1]

ḳāżī Ar. Kadı. Metinde özel adların yerine de kullanılmıştır.

k. 43b/12, 46a/5, 137a/2

k. (iki ḳāżī) 58b/16

k.+sı 46a/1

[=5]

Ḳāżī ʿAzīzān bk. Ḳāżī Muḥammad ʿAzīzān Ḫ(v)ārazmī

k. ʿalayhi'r-raḥma 57a/17

[=1]

Ḳāżī Ḫ(v)āca Naẓar k.a. Muhammed Emin Inak'ın Hive'deki adamlarındandır. Harezm'in âlimlerindendir.

k. 110a/10, 137a/3

[=2]

Ḳāżī Mīr ʿAvaż k.a. Muhammed Emin Inak'ın zamanında yaşamış Harezm âlimlerindendir.

k. 137a/3

[=1]

Ḳāżī Muḥammad ʿAzīzān bk. Ḳāżī Muḥammad ʿAzīzān Ḫ(v)ārazmī

k. 57a/5

[=1]

Ḳāżī Muḥammad ʿAzīzān Ḫ(v)ārazmī k.a. Kabir Meyvestan'da bulunan Orta Asya'nın muhtemelen Yesevi geleneğine mensup sufilerinden biridir. Harezmli olduğu anlaşılmaktadır. . Krş. Ḳāżī ʿAzīzān, Ḳāżī Muḥammad ʿAzīzān

k. (murīd-ı Ḳāżī Muḥammad ʿAzīzān Ḫ(v)ārazmī) 57a/7

[=1]

Ḳāżī Muḥammad Nıyāz Naşāṭī k.a. Can Murad Inak'ın çok yakın arkadaşlarındandır. Metinde onun bir beytine yer verilmiştir. Dolayısıyla şair olduğu anlaşılmaktadır.

k. 129a/14

[=1]

Ḳāżī Muḥyi'd-dīn Bardaʿī k.a. Devrin önemli âlimlerindendir. Melik Eşref'in zulmünden kaçıp Saray şehrine yerleştir. Canı Beg Han onun vaazlarının müdavimi idi. Onun sözlerinden etkilenerek Melik Eşref üzerine savaş açtı.

k. 43b/10

[=1]

Ḳāżī ʿUmar k.a. Vezir şehrinin kadısı idi. Vezir, Şah İsmail'e bağlı Kızılbaşların eline geçince Sünni olan halkı onların aleyhine çevirmeye çalışmıştır.

k. 46a/1

[=1]

Ḳāżī Vays Bég k.a. Abdulcebbar Beg'in oğludur.

k. 95b/6

[=1]

ḳażīya Ar. Kader, talih.

k. 87a/13

[=1]

ḳazu Kazı.

k. 149a/17, 149b/4

k.+nıñ 149b/2

k. üsti 149b/1

[=4]

Ḳazvīn y.a. İran'ın kuzeybatısında bir şehir

k.+da 51a/16, 54b/12

[=2]

ke-ḳavlu-hu Ar. "Onun (Allah'ın) dediği gibi" anlamında Arapça bir ibare.

k. taʿālā 111b/11

[=1]

ke-mā yanbaġī Ar. Uygun olduğu üzere, icap ettiği gibi.

k. 97b/10, 104a/14, 134b/8, 136a/11

[=4]

kebāb Ar. Kebap.

k. ét- 105b/16

k.+ın 23b/10

k.+ı (baṭ kebābı) 30a/17

k. ḳıl- 29b/6, 105b/17

[=5]

kebūd Far. Mavi.

k. (ḫar-gāh-ı çarḫ-ı kebūd) 34a/12

[=1]

Kebūd-cāma y.a. Bir dağ ismi.

k.+nı 52a/16

[=1]

kebūter Far. Güvercin.

k.+i 3b/6

[=1]

kebūter-bāzlıḳ Güvercin besleme, yetiştirme ve onunla ilgilenme işi.

k.+ġa 81b/9

[=1]

Kebūter-ḫāna Maḥallātı y.a. Hive'nin dış mahallelerinden biri.

k.+nıñ 120b/3

[=1]

kec Far. Eğri.

k.-i çarḫ-ı nā-pāy-dār 45a/16

[=1]

kec-nıhād Far. Aksi ve ters huylu olan.

k. u rūy-ı sıyāh 107a/1

[=1]

keçe bk. kéçe

k. 12b/14, 109b/12, 109b/17

k. (bir keçe) 108a/4

k.+de 123b/1

k.+ler 108b/13

k.+ni 118b/13

k.+niñ 118b/11

k.+si 108b/8, 120a/2

k.+si durur érdi 120a/3

[=11]

kéçe Gece. Krş. keçe

k. 49b/14, 49b/8, 49b/8, 54b/15, 103a/15, 103b/11, 109b/1, 110b/15, 143a/10, 144b/15

k. (bir kéçe) 32b/13, 36a/17, 36b/5, 46a/2, 51b/14, 62a/16, 63a/15, 68b/7, 70b/12, 91a/3, 98a/10, 109a/8

k. (her kéçe) 63a/12, 63a/14

k.+de (bir kéçe) 33a/17, 143a/10

k. érmes 153b/5

k.+ġaça 145a/12

k.+ler 109a/7, 146b/5

k.+si 78a/1, 102a/12, 102b/3, 104b/3, 156a/7

k.+side 147b/16

k.+si durur érdi 147b/17

k. ü kündüz 21a/3, 25b/17, 103b/6
[=40]

kéç- Geçmek, vaz geçmek.
k. 17b/7
k.-er 43b/16
k.-e al- 26a/4
k.-mek 93b/14
k.-meyin 112b/3
[=5]
başdın kéç- 112b/3
başıdın kéç- 93b/14
[=2]

ked-ḫudā Far. Kâhya.
k. bol- "Evlenmek" 33a/8
k.+sı 51a/9, 117a/12
[=3]

kef (Ar. keff) Aya, avuç.
k. (keff-i baẕl) 154a/5
k. (keff-i cūd) 12a/17, 24a/8
k. (keff-i ıḥsān) 84a/12
k. (keff-i şafḳat) 13b/2
[=5]

kefālat Ar. Kefalet, kefillik.
k.+ın 141b/14
[=1]

kefen Ar. Kefen.
k. 39b/8, 46b/2
k.+dür 112a/13
[=3]

kefere Ar. Kâfirler.
k. 43b/3, 67a/9
k.+ni 72b/11
[=3]

keftār Far. Sırtlan.
k. 92b/2
[=1]

kehkeşān Far. Samanyolu.
k. 33b/2
[=1]

kehkeşānlıġ Samanyolu olma durumu.
k. 6a/4
[=1]

Keke Bay k.a. Yomutların Koçuk boyundandır. Muhammed Emin Inak tarafından esir edildi.
k. 112b/9
[=1]

kél- 1. Gelmek, uzak bir yerden daha yakın bir yere doğru yol almak, varmak.
k. 151a/6
k.-di 19b/9, 26a/15, 29a/1, 29a/9, 30a/8, 34a/4, 35a/16, 35b/1, 39b/17, 47a/1, 48b/12, 48b/15, 51a/9, 54b/17, 54b/3, 72a/16, 79a/11, 82a/8, 82a/9, 84b/9, 85b/15, 87a/8, 90a/9, 96b/3, 97b/13, 98b/15, 100a/16, 131a/5, 147b/1, 148b/10, 149b/4
k.-diler 28a/10, 33a/17, 37b/1, 38a/15, 67a/8, 69a/1, 72a/12, 102b/4, 110a/7, 119a/5, 120a/5, 129b/8, 145a/17
k.-gen 19a/1, 33b/13, 54a/4, 73a/17, 108b/8, 109b/5, 146b/10

k.-gende 49b/7, 54b/8, 63a/16, 64a/10, 68a/14, 86b/3, 91b/3, 112a/7
k.-gendin 132a/15
k.-gendin beri 135a/6
k.-gendin soñ 100b/2
k.-gendin soñra 29a/9, 58b/8, 116b/9, 119a/4, 143b/7
k.-genini 63a/15
k.-gen érmes 11b/2
k.-gil 87b/14
k.-iben 154b/2
k.-iñ 89b/14
k.-ip 8a/4, 15a/17, 20b/6, 28a/8, 28b/2, 29b/11, 30a/7, 33a/10, 33b/16, 39a/17, 46b/6, 47a/10, 47a/16, 48a/8, 49b/3, 50b/4, 52b/17, 53a/12, 53b/8, 54a/12, 54b/13, 54b/4, 54b/9, 55a/10, 55a/14, 55a/8, 56b/6, 57b/16, 58a/11, 58a/15, 58a/9, 58b/10, 58b/9, 59b/11, 59b/8, 60a/1, 62b/4, 63a/13, 64a/11, 66a/15, 67a/15, 67b/4, 69b/8, 71a/11, 71a/12, 72b/13, 74a/16, 75b/11, 76b/13, 77b/10, 78b/6, 79b/9, 80a/9, 80b/11, 81a/5, 82b/13, 82b/4, 84a/12, 88b/3, 88b/9, 89b/15, 92b/7, 98b/16, 98b/7, 99a/6, 100a/17, 100b/6, 101a/10, 101b/9, 102b/6, 103b/9, 104a/10, 104b/3, 104b/4, 108a/17, 109a/6, 111a/14, 112a/2, 115a/15, 115a/16, 118b/11, 118b/14, 119a/11, 121a/12, 121a/5, 123b/13, 123b/8, 125a/14, 126a/7, 127b/16, 128a/14, 128a/3, 129a/3, 129b/5, 132a/11, 133a/17, 133b/11, 137b/6, 142a/15, 142b/8, 143a/10, 144b/14, 145a/1, 147b/1, 147b/7, 148b/2, 149a/2, 149a/6, 150b/15, 150b/6, 154b/3
k.-ip durur érdi 45a/10, 87a/2, 149a/5
k.-ip durur érdiler 127b/4
k.-ip érdi 18a/2, 102b/16
k.-mediler 122a/8
k.-megi 155a/7
k.-mesdin burun 110a/6
k.-meseñ 46b/3
k.-meyin 106a/16
k.-se 94b/15
k.-ür 13b/1, 123b/15, 140b/14, 150b/7
k.-ürde 90a/7, 94b/9, 130b/14
k.-ürin 87b/15
k.-ür érdi 25a/11, 28a/2, 48b/9, 63a/15
k.-ür érdiler 38a/1, 49b/8
[=210]
2. (Bir düşünce veya kişiyi) Takip etmek.
k.-di 122b/5
k.-gen 46a/6
k.-medi 148a/10
[=3]

3. .. olduğu görülmek, .. olduğu meydana çıkmak.

k.-di 146b/9

k.-ip 53a/17, 86b/5, 151a/3, 151a/3

[=5]

4. Etki bırakmak.

k.-ip 53b/16, 53b/17

[=2]

5. Bir amaç için bir yere uğramak, ziyaret etmek.

k.-di 63b/11, 63b/2

k.-diler 69a/7

k.-ip 54a/10, 60a/6, 64b/16, 66b/2, 91b/9

k.-ip durur érdi 72b/5

[=9]

6. Anlatılmak, rivayet edilmek.

k.-güsi durur 137a/2

k.-ür 45b/2, 71b/13, 96a/10

[=4]

7. Anlamına gelmek.

k.-di 39a/11

[=1]

8. (Bir makamın) Sorumluluğunu üzerine almak; üstesinden gelmek.

k.-di 4a/11

k.-e al- 9a/4

[=2]

9. İsabet etmek, rast gelmek, rastlamak.

k.-ip 7b/17, 11a/13, 11a/14

[=3]

10. Gücü yetmek, elinden gelmek.

k.-se 9a/15

[=1]

11. Doğmak, dünyaya gelmek, yaşamak.

k.-di 82a/7

k.-diñ 19a/6

k.-gen 15b/8, 19a/13

k.-ip 10b/17

[=5]

12. Belli bir durum ya da sıfatın etkisi hissedilir ya da görülür olmak.

k.-ip 13a/10

[=1]

13. Vasıl olmak, erişmek.

k.-di 85b/8

k.-ip 16b/12

k.-ür 133b/13

[=3]

14. Avdet etmek, dönmek.

k.-di 34b/4, 44a/15, 58a/2, 79a/1

k.-diler 44b/17

k.-gendin soñra 79a/9, 129a/8

k.-ip 23a/1, 37b/17, 61b/13, 72a/8, 73b/17, 74b/13, 75a/11, 80a/17, 109b/12

k.-mediler 101b/13

k.-ür 74b/3

k.-ürde 89a/15

k.-ür érdi 26b/10

[=20]

15. Katılmak, dahil olmak.

k.-di 58a/9
k.-ip 27a/16, 28a/7, 44b/10, 49a/10, 51b/17, 86a/8, 118a/8
[=8]
16. Hâkim olmak.
k.-gen 45b/17
[=1]
17. Sürerlilik bildiren tasviri yardımcı fiil.
k.-di 80b/7
[=1]
ʿācız kél- 28a/10, 34a/4, 38a/15, 48a/8, 67a/8, 84b/9, 148b/10
be-teng kél- 133a/17, 142b/8, 147b/7
çıḳa kél- 80b/7
ġālıb kél- 25a/11, 28a/2, 28b/2, 35b/1, 59b/8
ḳalamġa kél- 39b/17
mutaʿāḳıb kél- 67b/4, 72b/13, 78b/6, 98b/16
sebk kél- 101b/9
sözġa kél- 26a/15
vaḥy kél- 19b/9
vucūdġa kél- 11b/2, 35a/16, 37b/1, 85b/15, 87a/8
ẓuhūrġa kél- 50b/4
[=30]
kelām Ar. Kelam, söz.
k. (ıẓhār-ı ḥusn-ı kelām) 13b/3
k.-ı balāġat-nıẓām 136a/2
k.-ı faraḥ-afzā 68b/12
k.-ı ḫūş 2b/14
k.-ı muʿcız-nıẓām 4a/8
k. bol- (maşġūl-ı kelām) 155b/6
k.+ige 13b/5
[=7]
Kelekit kv.a. Elçigen'in soyundan gelen bir Moğol kabilesi.
k. 35b/7
[=1]
kelḫan Far. Hamam ocağı, külhan.
k. ḳıl- 155b/5
[=1]
Kelīm bk. Kelīmu'llāh
k. içre (ʿAzīz-ı Mışr-ı Kelīm) 103b/13
[=1]
kelime Ar. Kelime
k.-i ayet 10a/5, 27b/8
k.-i şahādat "Şehadet ifadesini özetleyen cümle" 142b/14
k. bol- (muttafıḳu'l-kelime) 112a/15
[=4]
Kelīmu'llāh Ar. Hz. Musa'nın bir unvanı. Krş. Kelīm
k. (Mūsā Kelīmu'llāh) 21b/15
[=1]
kélin Gelin.
k. 27a/12, 27a/7
k.+leri 27a/4
k.+lerin (ḫavātīn u kélinler) 27a/2
[=4]
kéliş Geliş.
k. (barış ve kéliş) 81a/1
[=1]

kelle Far. Kelle.
k.+si (eşek kellesi) 106a/14
[=1]
kéltür- 1. Getirmek.
k.-di 24a/9, 40b/12, 46b/16, 49b/15, 56b/11, 65a/11, 73b/5, 78b/2, 98b/2, 100b/4, 104a/2, 106b/13, 113a/11, 118a/5
k.-diler 30b/12, 72b/10, 93b/4, 98b/3
k.-e al- 29a/2, 60a/5, 66b/4, 88b/15, 89a/4, 125a/12, 127a/8, 130b/8, 132b/5, 133b/8
k.-gen 21a/1, 41b/4
k.-gende 95b/5
k.-geni 99b/10
k.-genni 101b/2
k.-gey 14a/13, 14a/8, 133b/9
k.-medi 138b/16
k.-mek 5b/9
k.-meseñ 26a/3
k.-miş érdi 50a/9
k.-se 5b/6
k.-señ 149a/9
k.-üp 26b/13, 40a/10, 46b/7, 48a/6, 50b/9, 51b/1, 55b/4, 61b/12, 63a/1, 63b/12, 65a/17, 65b/15, 65b/7, 68a/11, 69b/6, 70a/17, 70b/11, 71a/4, 71b/14, 73b/7, 76a/4, 78a/12, 79a/16, 80b/10, 80b/13, 80b/17, 81a/17, 81a/8, 82b/11, 82b/7, 83a/1, 83b/1, 86a/17, 94a/10, 95a/5, 95a/7, 99a/12, 99a/16, 104b/12, 113b/10, 119b/8, 122b/10, 122b/11, 122b/16, 131a/15, 132b/8, 133b/3, 139a/9, 143a/7, 146b/1
k.-üp durur 22b/4, 110b/14, 122b/13, 122b/9, 127b/12
k.-üp durur érdi 55b/2
k.-ür 9a/9
k.-ür érdi 16b/9, 89a/5
k.-ür érdiler 101a/14
[=102]
2. Anlatılmak, rivayet edilmek.
k.-üp durur 17b/14, 22a/10, 29b/14, 86b/1
k.-üp dururlar 90a/5
[=5]
3. Doğurmak, dünyaya getirmek.
k.-ür érdiler 15b/8
[=1]
araġa kéltür- 22b/4
ba-cāy kéltür- 16b/9, 61b/12, 65a/17
ḫabar kéltür- 101b/2
ḥareketge kéltür- 9a/9
ḫāṭırıġa kéltür- 138b/16
īmān kéltür- 21a/1, 26a/3, 26b/13
muḳāvamat kéltür- 66b/4, 127a/8, 130b/8, 132b/5, 133b/8
tāb kéltür- 5b/9, 29a/2, 60a/5, 88b/15
ṭāḳat kéltür- 89a/4
taşrīf kéltür- 104a/2
vucūdġa kéltür- 14a/8
yüz kéltür- 40b/12

ẕuhūrġa kéltür- 24a/9
[=24]
kem Far. Az, eksik.
k. 72b/9, 93a/6
k. (kem kem) 148a/12
k. bol- 125b/5
k. érmestür érdiler 101a/12
k. érmes durur 91b/11
k. kem 148a/12
[=7]
kem-āzār Az inciten, halim.
k. 55a/6
k. (ḥalīm u kem-āzār) 45b/3
[=2]
kemāl Ar. Olgunluk, mükemmeliyet.
k. 106b/8
k. (şevket u kemāl) 97b/12
k.-i ʿacz 7a/6
k.-i ʿacz u ıżṭırār 121b/15
k.-i fırāsat 36b/13
k.-i faṣāḥat 26a/15
k.-i ḥasab 21b/2
k.-i ḥılm u burd-bār 138b/17
k.-i hımmat 94a/8
k.-i ḫırad 22a/10
k.-i ḫıẕmatkārlıġ 104a/11
k.-i ınbısāṭ 62b/3
k.-i ırtıfāʿ 26b/5
k.-i ıstıʿcāl 72a/9
k.-i ıstıġnā 2a/14
k.-i inkisār 124b/4
k.-i ḳudrat-ı Ḥaḳ 2a/2
k.-i maʿnavī 16a/2
k.-i marḥamat 138a/16, 138a/7
k.-i muḥabbat 62b/7
k.-i nazāhat 19a/12
k.-i ṣıdḳ 3b/17
k.-i suhūlat 43b/17
k.-i surʿat 65b/3
k.+ġa 69a/5, 134b/7
k.+ġa yét- 57a/15
k.+ġa yétkür- 57b/3
k.+i 4a/17
k. ile 82a/6
k.+in 96b/15
k.+iñ 82b/3
[=33]
kemālāt Ar. Kemaller, olgunluklar.
k. 90a/4
k. (fażāyıl u kemālāt) 65b/14
k. (macmūʿ-ı kemālāt u afżal) 13a/8
k. ile (ʿılm-ı kemālāt) 133a/7
[=4]
kemālī Far. Bir kemal, bir olgunluk.
k. 20a/3
[=1]
kemān Far. Yay.
k. (ẕarra-ı kemān) 8a/5
[=1]
Kemārī k.a. Yafes'in oğludur. Bk. Yāfaş
k. 23a/6
[=1]
kéme Gemi.
k. 21a/10, 21a/12, 148b/16, 149a/1
k. bile 99a/15, 103a/15, 108b/9, 109b/1

k.+de 17a/8
k.+din 21a/14
k.+ge 21a/2
k.+ġa 21b/1, 149a/1
k.+ler bile 149a/2
k.+niñ 20b/14
k. sür- 21b/6
k. yasa- 20b/13, 21a/8
[=18]

kemend Far. Kement.
k. at- 109a/3
k.+i 11a/13
k.+in yay- 150a/14
k.+i durursa 6a/3
[=4]

kemer Far. Kemer.
k.-i ıṭā'at 36b/15
k.-i muraṣṣa' 97b/11
k.-i tund "Metne göre Erkenekon'un anlamı" 33b/15
k.-i zarrīn 91b/17
k.+de 33b/3
k.+din 33b/2
k.+i 101a/7
k.+in 117b/8, 139a/3
k.+in bağla- 125b/15
[=10]

kemīn Far. Pusu, tuzak.
k.+din 144a/8
k. eyle- "Pusu kurmak" 144a/8
[=2]

kemīn-gāh Far. Pusu yeri.
k.-ı duşman 144a/10
[=1]

kemīne Ar. Hakir, aşağı, aciz.
k.+niñ 151b/4
[=1]

Ken'ān I k.a. Nuh peygamberin oğludur. Bk. Nūḥ
k. 21a/17
[=1]

Ken'ān II k.a. Ham'ın oğludur. Bk. Ḥām
k. 22b/6
[=1]

kenār Far. Kıyı, kenar, yan. Krş. kenāra
k. (farāġ-ı kenār) 130a/15
k.+ıda 28a/16, 28b/12, 66b/9, 67a/5, 84b/6, 102b/5, 120b/6, 128b/2, 134a/9, 145a/2, 147b/8
k.+ıda (Aḳ Su kenārı) 42a/10, 54a/13
k.+ıda (Amunıñ kenārı) 58a/4
k.+ıda (arıġ kenārı) 99a/5
k.+ıda (Atıl kenārı) 41b/16, 88b/1
k.+ıda (Cém Müren suyınıñ kenārı) 86a/17
k.+ıda (daryā kenārı) 55a/12
k.+ıda (Ḫīvanīk kenārı) 58a/3
k.+ıda (Ḳulābıyya kenārı) 117a/3
k.+ıda (Kürgen kenārı) 52b/7, 66b/1
k.+ıda (Sınd kenārı) 40a/4, 86b/15
k.+ıda (Sır kenārı) 45b/8, 90b/6
k.+ıda (su kenārı) 55a/14

k.+ıda (téñiz kenārı) 58a/11
k.+ıda (Üç Üzek kenārı) 71b/8
k.+ıġa 109a/10, 110b/3
k.+ıġaça (Gerd kenārı) 42a/13
k.+ıġa (Ḫīvanīk kenārı) 101b/17
k.+ıġa (nahrınıñ kenārı) 86a/8
k.+ıġa (suyınıñ kenārı) 85a/17
[=37]

kenāra Far. Kıyı, kenar, yan. Krş. kenār
k.+da 33a/9
k.+ġa 33a/15
[=2]

Kencek y.a. Büyük ihtimalle Şahabad'ın yaklaşık 3 km. kuzeydoğusunda bir yer.
k. 100a/17
k.+din 100b/15
[=2]

kéñeş Meşveret, görüşüp danışma, celse.
k. bér- 68b/11
k.+i bile 38a/1, 48b/3
k. ḳıl- 27a/9, 110b/6
[=5]

kenger Far. Zirve.
k. çék- 53b/1
k.+i 135a/10
[=2]

kenīzeklik Kızlık.
k.+de 26b/15
[=1]

kent (< E.T. kend) Köy. Krş. ként
k.+lerde 109a/15
k.+ni 21a/14
k. u ḥışār 19a/3
[=3]

ként bk. kent
k.+ler 79b/8, 105b/3
k.+leri (ḳılā' u ként) 28a/5
[=3]

Kepek Sulṭān k.a. Ubeydullah Han'ın adamlarındandır. Din Muhammed Han tarafından bozguna uğratılan ordudan zorla kaçabildi.
k. 49b/11
[=1]

kerāhıyyat (< Ar. kerāhiyyat) Kerih ve çirkin olma.
k. (ḫār u ḫas-ı kerāhıyyat) 102b/2
[=1]

kerāmāt Ar. Olağanüstü hâller, kerametler.
k. (futūḥāt u keramat) 57a/14
[=1]

kerāmet Ar. Cömertlik, kerem.
k.+i bile (taşrīf-ı kerāmeti) 2a/16
k. ḳıl- "İkram etmek" 15b/7, 16b/3
[=3]

kerān Far. Kenar, uç, son, nihayet.
k. 88b/8
k. (sıpāh-ı kerān) 88b/4
[=2]

kerān-bahā Far. Son derece değerli.
k. (cavāhır-ı kerān-bahā) 4b/1
k. bile (taşrīfāt-ı kerān-bahā) 97b/16

[=2]

kerān-māya Far. Son derece değerli ve kıymetli şey.

k. (durr-ı kerān-māya) 82a/4

k. (ḫıl'at-ı kerān-māya-ı ayet) 107a/4

k. (taşrīf-ı kerān-māya-ı amārat) 97b/2

k. bile (cavāhır-ı kerān-māya) 30a/10

k. keydür- (ḫıl'at-ı kerān-māya) 91b/17

[=5]

kerān-pāya Far. Son rütbe, son derece.

k. durur 5a/5

[=1]

kerān-tā-kerān Far. Bir uçtan bir uca.

k. 88b/4

[=1]

Kerbalā y.a. Irak'ta bir yer. Burası Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hüseyin'in ve ailesinin şehit edildiği yer olmasıyla ünlüdür.

k. daştı 93a/16

[=1]

Kerden Ḫ(v)āst y.a. Hezaresp'in yaklaşık 20 km. batısında, Hive yolu üzerindeki bir bölgenin adı.

k.+ġa 49b/8

[=1]

Kerden Ḫ(v)āst Köli y.a. Beş Arık sınırındaki gölün adı. Metnin yazıldığı zamanlarda Nöküz Köli olarak bilinmekteydi. Bk. Nöküz Köli

k.+de 112a/16

[=1]

kerek bk. kérek

k. 28b/4

k. durur 135b/13

k.+dür 144a/5

[=3]

kérek Gerek. Krş. kerek

k. 19a/6, 19a/7

k.+dür 135b/13, 135b/13

k.+dür kim 8b/8

k. kim 30b/16

[=6]

kéreklik Gereklik.

k. durur 135b/10

[=1]

kerem Ar. Cömertlik, kerem.

k. 93b/11, 108b/2, 114b/2

k. (cavāhır-ı kerem-i cıbıllī) 121a/14

k. (ġāyat-ı kerem) 124b/8

k. (saḫā u kerem) 85b/10

k.-i bī-ġāyat 40b/8

k.-i cavalān 84b/4

k.-i mutakāṣır 2a/13

k.-i subḥānī 40b/7

k. ahlı 146b/8

k. birle 40b/14

k. dānası 121b/1

k. dégil 94a/4

k. érse 94a/3

k. ehli 146b/9

k.+i 153b/17

k.+i (saḫā u kerem) 89a/14

k. ḳıl- 84a/17, 110a/3

k. u ʿaṭā 75a/17

k. u muruvvat u mekremet 136a/8

k. u saḫāvat 95a/12

k. u tavażuʿ 136a/14

[=24]

Kereyit Oñ Ḫan k.a. Kereyitlerin hakimi idi. Cengiz Han ile savaştı. Cengiz Han Terk Amal Han'ın yardımı ile onu yendi.

k. bile 86a/7

[=1]

kerīm Ar. Cömert; Allah'ın isimlerinden.

k. 32a/16

k. (ḥalīm u kerīm) 32b/4

k. (Ḫażrat-ı Kerīm-i Mutaʿāl) 15b/6

k.+ler 33b/13

k. u saḫā-pīşa 139a/17

[=5]

kerīme Ar. Yüce. Metinde Kur'an ayetlerinin sıfatı olarak kullanılmaktadır.

k. (ayet).ni 16a/12

k.-i (ayet) 14b/16

[=2]

Kerīm Berdi Inaḳ k.a. Uygurların ileri gelenlerindendir. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Yomutlar üzerine akınlara giriştir. Metnin yazıldığı sırada hâlâ yaşamaktaydı.

k. 109b/17

k.+nı 109b/16

[=2]

Kermine y.a. Buhara ile Semerkant arasında bir yer.

ḳ. 60b/12

k.+ni 60a/7

[=1]

kerratan baʿda uḫrā ve marratan baʿda ūlā Ar. Peş peşe ve arka arkaya

k. 122a/11, 145b/10

[=2]

kerratan marratan Ar. Birçok kez, defalarca. Krş. kerrat marrat

k. 95b/10

[=1]

kerrat marrat Ar. Birçok kez, defalarca. Krş. kerratan marratan

k. tilet 88a/6

[=1]

kerrema'llāhu vachah Ar. "Allah onun yüzünü mükerrem kılsın." manasındaki bu dua Hz. Ali hakkında söylenir.

k. 4a/16

[=1]

kerret Ar. Kere, defa, kez. Krş. ḳatla, martaba

k. (bir kerret) 60a/7

[=1]

Ker Tağı y.a. Diğer adı Kiçik Tağ'dır. Krş. Ar Tağı

k. 25b/8
[=1]
kes- bk. kés-
k.-ip 27b/4, 109a/8
[=2]
baş kes- 27b/4, 109a/8
[=2]
kés- Kesmek. Krş. kes-
k.-ip 18a/15, 27b/11, 72b/10, 148a/2, 150b/13
k.-mekge 110b/17
[=6]
baş kés- 72b/10
başını kés- 27b/11, 148a/2
başların kés- 150b/13
eligini kés- 18a/15
iz kés- 110b/17
[=6]
kések Katı toprak parçası.
k. żarbı 142b/12
[=1]
késil- Kesilmek, gücü kalmamak.
k.-ip 47b/13
[=1]
be-teng késil- 47b/13
[=1]
késtür- Kestirmek.
k.-ür érdi 73b/2
[=1]
két- 1. Hareket etmek, azimet etmek, gitmek.
k.-di 23b/17, 74a/17, 79a/14
k.-diler 52b/11, 56b/12
k.-erġa 148b/14
k.-gen 45a/1, 78b/17
k.-gendin soñra 79a/16, 108b/12, 151b/11
k.-geni 121b/17, 126a/9, 128a/5
k.-ip 26a/8
k.-ip durur 110b/16
k.-ip durur érdi 61b/8
k.-megey 136a/1
k.-mek 102b/15
k.-mekni 151b/10
k.-miş érdiler 44b/17
k.-ti 35a/1, 55a/15, 101a/1, 102b/17
k.-tiler 79b/3, 100b/13
[=27]
2. mec. Ölmek.
k.-erniñ 19b/3
k.-mek 19a/6, 135b/13
k.-ti 31a/17, 44a/13, 130a/3
[=6]
3. Zail olmak, yok olmak, eser kalmamak.
k.-mes 33a/3
k.-mesün 155a/16
[=2]
çıḳıp két- 55a/15
ḳoyup két- 61b/8
köçürüp két-151b/10
ḳutulup két- 52b/11
ötüp ket- 35a/1
talap két- 74a/17
tartıp két- 101a/1
uçup két- 148b/14
[=8]

kétür- Getirmek.

k. 13b/15, 150a/10, 156b/1

[=3]

key- Giymek. Krş. kéy-

k.-di 43b/3, 154b/6

k.-meklik 19b/17

k.-sün 155a/11

[=4]

ḳara key- 154b/6

[=1]

kéy- bk. key-

k.-e al- 143a/13

k.-ip 150a/13

[=2]

kéydür- Giydirmek.

k.-üp 91b/17

[=1]

ḫıl'at kéydür- 91b/17

[=1]

kéyik Geyik.

k. 23b/10

[=1]

kéyin Arka, geri; son. Krş. keyin

k. 28b/3

k.+din 89a/2

k.+idin (kéynidin) 66b/10, 70b/12

k. tart- (kéyn tart-) 148a/12

[=5]

kéyniçe Ardınca.

k. 20a/11

[=1]

kéyinrek Daha geri.

k. 145a/7

[=1]

kéz- Gezmek.

k.-er érdi 16a/15

[=1]

kézle- (Oku) Yayın kirişine takarak kurmak.

k.-di 34b/14

[=1]

oḳın kézle- 34b/14

[=1]

kesāfat Ar. Kararmak, örtmek, bir kimsenin yıldızını söndürmek.

k. (ḳudūm-ı kesāfat) 107a/15

k. u şomlıġ 144b/9

[=2]

kesāfat-amṣāl Far. Kararmış gibi.

k.+larıda (çahra-ı aḥvāl-ı kesāfat-amsal) 99b/13

[=1]

keṣāfat-vuḳūf Far. Yoğun olarak duran, kalabalık.

k.+nı (ṣufūf-ı keṣāfat-vuḳūf) 120a/8

[=1]

kesel Ar. Yorgunluk, tembellik, halsizlik.

k. 101b/15, 135b/2

k.+i 152b/9

[=3]

keselmend Far. Yorgun, tembel, halsiz.

k. bol- 100b/16

[=1]

keṣīr Ar. Çok, bol. Krş. keṣīre

k. (vaḳāyıʿ-ı keşīru'l-badāyıʿ) 125a/16, 145b/12
k. bile (camʿ-ı keşīr) 52b/10
k.+u'l-ıḳtıdār 24a/6
k. u nā-maʿdūd 34a/2
[=5]

keşīre Ar. Çok, bol. Krş. keşīr
k. bile (ġanāyım-ı keşīre) 110a/2
k. bile (maġānım-ı keşīre) 127a/17
[=2]

keşr Ar. Büyük kısım, fazla.
k. (gürūh-ı keşr) 130a/3
[=1]

keşret Ar. Çokluk, bolluk.
k. 34a/6
k.-i dānış 22a/11
k.-i nizāʿ 88b/8
k.+din 35b/1
k.+i 19a/8, 29a/7
k.+idin 11b/12
[=7]

kesrlik Parçalara ayırma işi.
k. bile 7b/12
[=1]

Keşmīr y.a. Keşmir. Günümüzde toprakları Hindistan ve Pakistan arasında bölünmüştür.
k. 29a/13, 29a/13, 29a/14, 147a/15
[=4]

keştī Far. Gemi.
k. yasa- 21a/9
[=1]

keştībān Far. Gemi kaptanı.
k. 21a/3
[=1]

ketm Ar. Gizleme, saklama.
k.+din 82a/5
[=1]

kevākib Ar. Yıldızlar.
k. 7b/9, 116a/11
k.-ı masʿūd 82a/3
k.-i şavābıt u sayyār 2a/9
[=4]

kevkeb Ar. Yıldız.
k.-i vucūd 36a/13
[=1]

kevkebe Ar. Gösteriş.
k.-i davlat 1b/2
k.-i tamām 71a/12, 126b/2
[=3]

kevn Ar. Varlık, evren.
k. 3b/17
k. (maʿmūra-ı kevn ü mekān) 1b/5
k.-i ayvān-ı bī-sutūn 2a/9
[=3]

Kevşer-mışāl Far. Cennetteki havuzlardan biri olan Kevser suyu gibi.
k. (cū-yı Kevşer-mışāl) 53b/10
[=1]

Key k.a. Büyük bir kral.
k. (İskender ü Key) 49b/13
[=1]

Key-ıḳtıdār Far. Key gibi güçlü.
k. 84a/5

[=1]

keyfiyyet Ar. Bir şeyin esası, iç yüzü, niteliği.

k. 9a/6

k. (sabab u keyfiyyet) 5a/1

k.+i 9a/13

k.-i ʿışḳ 2b/5

k.+in 16b/16

[=4]

keyfiyyetī Bir nitelik, bir durum.

k. durur 9a/8

[=1]

keyin Arka, geri. Krş. kéyin

k.+idin (keynidin) 11b/12, 24b/14, 44b/11, 47b/12, 50b/5, 51a/8, 55a/15, 61a/11

[=8]

keyūd Far. Mesele, konu, iş.

k.-ı duşman 15a/14

[=1]

Keyūmarş k.a.Sam'ın oğlu; İlk İran padişahı bk. Sām

k. 22a/17, 22b/3, 29b/14, 29b/16

k. bile 23b/9

k.+ġa 23a/10

[=6]

Keyvān Far. Satürn gezegeni.

k.-ı panāh-ı ḫūrşīd 6a/15

k.+dur 103b/15

k.+ġaça 53b/2

[=3]

Keyvān-sarīr Far. Tahtı Satürn gibi olan, Zuhal tahtlı.

k. 6a/5

[=1]

keẕẕāb Ar. Çok yalancı.

k. durur (sāḥır u keẕẕāb) 20b/6

[=1]

ḳıbla (< Ar. ḳibla) Ka'be tarafı.

k.-ı dād-ḫ(v)āh 45a/16

k. darvāza 109b/3

k.+ġa 63a/3

k.+sıda 119a/13

[=4]

Ḳıbṭ k.a. Ham'ın oğludur. Bk. Ḥām

k. 22b/6

[=1]

Ḳıçı Mergen k.a. Timac'ın oğludur. Bk. Tīmāc

k. 36a/2

[=1]

ḳıçḳur- Ses çıkarmak, dişleri gıcırdamak.

k.-dı 109a/11

[=1]

ḳıl- Kılmak, yapmak.

k. 2b/14, 2b/14, 2b/15, 2b/16, 2b/9, 3a/1, 3b/7, 7b/4, 7b/4, 13b/12, 18b/1, 20b/8, 25a/12, 84a/17, 90a/1, 136a/11, 142a/13

k.-a 89a/15

k.-adur mén 106b/10

k.-alı 91b/12, 111a/17

k.-a al- 9a/4, 11a/4, 35b/4, 60a/17, 85a/7, 105a/12, 108b/15, 112b/10, 138b/4, 145a/6

k.-a başla- 17a/17, 115a/6, 138b/8

k.-a bil 101a/10
k.-a durur 89b/13
k.-ay 9a/15, 84a/17
k.-dı 2a/10, 2a/11, 2a/12, 2a/12, 2a/14, 3b/10, 4a/6, 5b/10, 5b/7, 7a/17, 7b/6, 9a/13, 9a/2, 10b/6, 10b/9, 11b/11, 11b/13, 12a/12, 14b/3, 15a/13, 15a/5, 15a/6, 15a/7, 15b/1, 15b/7, 16a/12, 16a/14, 16a/15, 16a/4, 16b/16, 16b/3, 17a/15, 17a/5, 17a/9, 17b/1, 17b/13, 17b/17, 18b/11, 19a/15, 19a/17, 19a/3, 19b/2, 20a/12, 20a/9, 20b/1, 20b/10, 21a/10, 21b/12, 22a/13, 22a/4, 22b/14, 22b/16, 23a/1, 23a/16, 23a/2, 23b/5, 23b/7, 23b/9, 24a/12, 24b/11, 24b/17, 25a/2, 25a/8, 26a/13, 26a/5, 26b/17, 27a/13, 27a/3, 27a/9, 27b/13, 27b/14, 27b/2, 27b/9, 28a/14, 28a/15, 29a/3, 29a/6, 29b/12, 29b/2, 30a/11, 30a/13, 30b/15, 30b/7, 30b/8, 31a/12, 31a/16, 31a/2, 31a/9, 31b/12, 31b/16, 31b/7, 32a/13, 32a/2, 32b/2, 32b/3, 32b/4, 32b/7, 34a/12, 34b/15, 35b/17, 36a/14, 36a/4, 36b/15, 36b/4, 37a/7, 37a/9, 37b/2, 37b/9, 38a/12, 38a/13, 38a/2, 38a/9, 38b/7, 39a/10, 39a/16, 39a/6, 40a/7, 40a/8, 40a/9, 40b/13, 40b/13, 41a/13, 41a/7, 41a/9, 41b/11, 41b/16, 42a/13, 42a/3, 42a/6, 42b/16, 42b/2, 42b/5, 43a/1, 43a/10, 43a/10, 43a/12, 43a/4, 43a/6, 43b/13, 43b/4, 44a/12, 44a/5, 44b/1, 44b/4, 45a/12, 45b/15, 45b/2, 46b/14, 46b/6, 47a/6, 47a/8, 47b/10, 47b/11, 48a/15, 48a/17, 48a/9, 48b/11, 48b/3, 48b/4, 48b/6, 49a/10, 49a/11, 49a/12, 49a/16, 49a/3, 49b/11, 50a/10, 50a/13, 50a/14, 50a/2, 50a/8, 50b/2, 51b/11, 51b/15, 51b/16, 51b/9, 52a/4, 54a/10, 54a/17, 54a/7, 55a/1, 55a/5, 56b/13, 56b/15, 57a/15, 57b/1, 57b/2, 57b/4, 58a/15, 58a/17, 58a/4, 58a/9, 58b/14, 58b/5, 59b/16, 59b/5, 59b/7, 60a/1, 60a/11, 60b/10, 61a/1, 61b/13, 61b/15, 62a/17, 62b/12, 63a/1, 63b/9, 64a/9, 64b/10, 65a/13, 65a/14, 65a/3, 65a/7, 65b/1, 65b/10, 65b/14, 65b/5, 66a/9, 66b/12, 66b/14, 66b/4, 67a/6, 67b/12, 67b/9, 68a/5, 68b/12, 69a/15, 69a/16, 69a/2, 69b/6, 69b/7, 69b/9, 70b/15, 71a/12, 71a/4, 71a/7, 71a/8, 71b/15, 71b/17, 72a/17, 72a/2, 72b/14, 72b/3, 73a/3, 74a/1, 74a/12, 74a/8, 74b/3, 74b/9, 75a/8, 75b/17, 77a/11, 77a/2, 78b/17, 79a/15, 79a/17, 79b/13, 81a/4, 81b/6, 82a/10, 82a/16, 82a/17,

82a/8, 82b/6, 83b/12, 83b/5, 83b/8, 84b/12, 84b/12, 85b/16, 85b/17, 86a/13, 86b/12, 86b/4, 86b/5, 87a/1, 87a/15, 87b/1, 87b/4, 88a/12, 88a/15, 88a/6, 88b/13, 88b/14, 89a/11, 89a/2, 89a/6, 89b/6, 89b/8, 90a/3, 90b/15, 90b/5, 91a/12, 91a/16, 91a/16, 91a/17, 91b/17, 92b/2, 92b/3, 93a/3, 93a/3, 93b/1, 94a/13, 94a/2, 94b/13, 95a/10, 97a/16, 97b/12, 97b/14, 97b/8, 98a/17, 98b/10, 100a/4, 100b/1, 100b/12, 100b/7, 101b/2, 102a/17, 103a/11, 106a/4, 106b/6, 109b/7, 109b/9, 110a/13, 110a/9, 112a/4, 112b/2, 112b/7, 113a/14, 113a/14, 113a/16, 113a/7, 113b/10, 113b/8, 114b/10, 114b/9, 115a/11, 115a/14, 115a/17, 116a/8, 116a/9, 116b/11, 116b/15, 117a/13, 117a/5, 117a/7, 117b/10, 117b/12, 117b/5, 118a/3, 118b/17, 120b/14, 121a/11, 121a/16, 121a/2, 121a/6, 121b/3, 124a/3, 124b/12, 124b/16, 124b/4, 125b/17, 126a/4, 126b/5, 127a/17, 128b/4, 129b/16, 129b/2, 130a/2, 130a/6, 130a/9, 130b/6, 131a/13, 131a/9, 131b/2, 132a/14, 132b/2, 132b/5, 132b/7, 132b/9, 133a/1, 133a/11, 135a/12, 135a/8, 136a/2, 136b/10, 137a/16, 137b/11, 137b/17, 137b/5, 138a/6, 138b/2, 139a/3, 141b/14, 141b/16, 141b/3, 142a/10, 142a/17, 142b/13, 142b/6, 143b/12, 143b/7, 144b/14, 145a/1, 145b/8, 146b/3, 147a/1, 147a/10, 147a/3, 147a/7, 147a/9, 149b/8, 150a/4, 150b/8, 151a/12, 152a/12, 153b/14, 155a/10, 155a/3, 155a/9, 155b/9

k.-dılar 14b/5, 15b/17, 15b/3, 15b/5, 17b/7, 21a/14, 21b/10, 21b/7, 23a/5, 24b/1, 27a/6, 28a/3, 30b/13, 32b/11, 33b/17, 33b/9, 34a/6, 34b/1, 34b/3, 38a/17, 38b/11, 39b/10, 39b/15, 39b/9, 43a/12, 49a/13, 50a/5, 50b/9, 55a/12, 55b/9, 58b/2, 60b/13, 64a/17, 65a/10, 65b/2, 68a/2, 68b/10, 72a/1, 76a/1, 76b/14, 76b/3, 78a/7, 78b/12, 78b/3, 81a/14, 81a/9, 81b/1, 83a/5, 87b/15, 91b/14, 95a/3, 97b/3, 98b/6, 99a/6, 99a/7, 99b/3, 100a/12, 101a/13, 101b/4, 102a/2, 102b/6, 102b/8, 103a/1, 103a/16, 103a/2, 105a/1, 105b/2, 107b/2, 108a/16, 109a/14, 109b/11, 109b/4, 110a/10, 110a/16, 110a/2, 110b/11, 110b/3, 110b/5, 111b/8, 112a/10, 112a/9, 112b/13,

112b/9, 113a/4, 113b/7, 116b/1, 119a/10, 119a/7, 119b/2, 120b/5, 121b/7, 122a/6, 122b/10, 123a/13, 123a/3, 124a/5, 130b/1, 132b/15, 132b/6, 133b/4, 133b/7, 133b/9, 140b/14, 142b/15, 145a/15, 145a/17, 145a/5, 145b/4, 149b/17, 150b/10, 150b/7

k.-dılar érse 46a/15

k.-dım 77b/5

k.-dıñ 89b/16, 153a/17, 153b/2

k.-dı érse 14a/10, 22a/8, 27a/4, 29a/10, 89a/16, 106a/6

k.-duk 8b/17, 105b/17

k.-dum 8a/5, 8a/9, 9a/16, 23a/9, 66a/13, 114b/8, 156a/16

k.-ġaç 65b/11

k.-ġalı 41b/15, 107b/11

k.-ġan 3a/13, 14a/13, 26b/9, 27b/17, 30a/2, 40b/3, 52b/1, 55a/8, 68b/17, 72a/3, 94a/7, 109a/14, 114a/12, 132b/17, 134a/6, 142a/4, 156a/12

k.-ġanda 29a/12, 35b/15, 35b/4, 66b/3, 82a/12, 92b/5, 94a/11, 103b/7, 112a/11

k.-ġandın soñ 137a/17, 138a/13

k.-ġandın soñra 14b/6, 26b/7, 31b/15, 36a/1, 36a/5, 36a/5, 36a/8, 37a/11, 50b/15, 55b/17, 80b/16, 84b/14, 86a/12, 92a/2, 146b/17

k.-ġanı 25b/15, 27b/12, 30a/7, 33a/7, 114b/15, 114b/16, 145b/16

k.-ġanınıñ 28b/17, 147b/5

k.-ġanı üçün 146b/13

k.-ġanlar 44b/7, 113b/13

k.-ġanları 33a/6

k.-ġanlarnıñ 151b/9

k.-ġan üçün 54a/10

k.-ġa siz 155b/8

k.-ġay 9b/7, 14a/5, 16a/8, 18a/12, 18a/9, 19b/9, 44a/9, 52b/17, 93a/7, 119a/1, 121b/1, 124a/16, 144a/13, 146a/14, 146a/9

k.-ġaylar 48a/9, 72a/15, 140b/15

k.-ġaymız 111a/17

k.-ġay men 87b/12

k.-ġay sen 93b/17

k.-ġıl 12a/10, 108a/10, 136a/15, 136a/16

k.-ġusı durur 136a/17

k.-ġu dék 8a/3

k.-gıl 136a/17

k.-ıñ 88a/2, 88a/3

k.-ıp 4a/7, 6a/10, 6a/6, 7b/2, 7b/9, 8a/11, 11a/15, 11b/14, 12a/4, 12b/6, 13b/10, 13b/6, 14b/7, 15a/5, 16b/1, 16b/13, 17a/3, 17a/7, 17b/5, 18a/9, 18b/16, 19a/11, 20a/2, 20b/3, 21a/12, 22a/12, 22a/2, 22a/8, 23a/1, 23a/11, 23b/16, 23b/4, 24a/1, 24a/10, 24a/14, 24b/12,

24b/15, 24b/4, 25a/4, 25b/5, 25b/8, 26a/16, 26b/14, 26b/17, 26b/6, 27a/2, 27b/14, 27b/4, 28a/2, 28b/10, 28b/16, 28b/8, 29a/12, 29a/14, 29a/2, 29a/8, 29b/1, 29b/6, 30a/6, 30b/1, 30b/4, 31a/4, 31a/8, 31b/5, 32a/14, 32a/7, 32b/1, 32b/13, 33a/6, 33b/16, 33b/17, 33b/3, 33b/4, 34a/9, 34b/17, 34b/5, 35b/11, 35b/16, 36a/13, 36b/17, 36b/6, 37a/13, 38a/12, 38b/10, 39b/1, 40a/2, 40a/5, 40b/4, 40b/9, 41b/11, 41b/5, 42b/15, 43a/11, 44a/1, 44a/13, 44a/15, 44b/4, 45a/3, 45b/13, 45b/5, 46a/12, 46a/15, 46a/16, 46a/6, 46a/8, 46b/17, 46b/6, 46b/7, 47a/15, 47b/10, 47b/14, 47b/2, 47b/8, 48b/1, 49a/9, 49b/6, 49b/9, 50a/11, 50a/13, 50a/16, 50b/6, 51b/8, 52b/4, 53b/1, 54a/12, 54b/5, 54b/7, 55a/11, 55a/9, 55b/12, 58a/10, 59a/10, 59a/3, 59b/14, 59b/2, 59b/9, 60a/1, 60a/10, 60a/6, 60a/9, 60b/11, 60b/17, 60b/5, 60b/9, 61a/12, 61a/14, 61a/7, 62a/12, 62a/16, 62a/3, 62b/5, 63a/13, 63a/14, 63a/9, 63b/12, 63b/3, 64b/12, 64b/2, 65a/15, 65b/4, 65b/6, 66b/2, 66b/9, 67a/10, 67a/7, 67b/14, 67b/2, 69a/11, 69b/14, 70a/17, 71a/16, 71b/5, 71b/6, 72a/13, 72a/14, 72a/17, 72a/9, 72b/14, 73a/8, 73a/9, 73b/13, 73b/15, 73b/16, 73b/5, 74a/13, 74a/5, 75a/11, 75a/7, 75b/10, 75b/3, 75b/8, 76a/15, 76a/16, 76b/7, 77a/9, 78a/2, 78a/5, 78b/13, 79a/10, 79a/7, 79b/9, 80a/13, 80b/15, 80b/17, 81a/2, 81a/7, 82b/15, 82b/4, 83a/6, 84a/13, 84a/14, 84a/15, 84a/8, 84b/10, 85a/11, 85a/5, 85b/16, 85b/4, 86a/17, 86a/5, 86b/16, 86b/17, 86b/6, 87a/16, 87a/17, 87a/3, 87a/6, 87b/8, 88b/6, 89b/14, 89b/15, 90a/8, 90b/6, 91a/15, 91a/4, 91b/10, 91b/6, 91b/8, 92b/11, 93a/14, 93a/16, 93b/13, 93b/15, 94a/1, 94a/10, 94b/11, 94b/17, 94b/3, 94b/7, 95a/5, 95a/7, 95b/10, 95b/8, 96b/1, 96b/13, 97b/2, 98a/11, 98b/13, 98b/15, 98b/16, 98b/5, 98b/6, 98b/8, 99a/9, 99b/2, 99b/3, 100a/11, 100a/5, 100b/14, 100b/15, 100b/9, 101a/1, 101a/14, 101a/14, 101a/14, 101a/16, 102a/1, 102a/13, 102a/3, 102a/6, 102b/9, 103a/15, 103a/5, 103a/7, 103b/10, 103b/6, 104a/10, 104a/4, 104a/6, 104a/7, 104b/2, 104b/9, 105a/16, 105a/3, 105a/4, 105a/8, 105b/12, 105b/15, 106a/1, 106a/10, 106a/7,

106b/13, 106b/3, 107b/15, 108a/17, 108a/2, 109a/7, 109b/10, 109b/12, 109b/13, 109b/9, 110a/1, 110a/10, 110a/15, 110b/14, 110b/6, 111a/10, 111a/17, 111b/11, 111b/17, 111b/7, 112a/2, 112a/5, 112b/1, 112b/16, 112b/6, 113a/13, 113a/5, 113a/6, 113a/6, 113a/8, 113b/13, 113b/15, 113b/6, 113b/9, 115a/16, 115b/16, 116a/9, 116b/16, 117b/11, 117b/3, 117b/7, 118a/1, 118a/5, 118a/6, 118a/8, 118b/1, 118b/17, 118b/8, 119a/6, 119b/12, 120a/13, 120a/7, 120a/9, 120b/13, 120b/2, 120b/5, 120b/5, 121a/15, 121b/16, 121b/6, 121b/9, 122a/11, 122b/2, 123a/11, 123a/14, 123a/2, 123a/3, 123a/6, 123b/1, 124a/10, 124a/13, 124a/9, 124b/16, 124b/4, 124b/6, 125a/1, 125a/10, 125a/2, 125b/13, 126a/1, 126a/12, 126b/10, 126b/13, 126b/3, 126b/6, 127a/15, 127a/2, 127a/4, 127a/9, 127b/1, 127b/12, 128b/10, 128b/11, 128b/8, 128b/9, 129b/10, 130a/5, 130a/5, 130b/3, 130b/5, 130b/7, 131a/8, 131b/4, 132a/10, 132a/6, 132b/12, 132b/15, 133a/15, 133a/17, 133b/10, 133b/13, 133b/7, 134a/1, 136a/10, 136a/14, 136b/5, 137a/10, 137b/12, 137b/16, 138a/12, 138a/17, 138b/12, 138b/15, 139a/1, 139a/11, 139a/6, 139b/13, 140a/14, 140a/15, 140a/5, 140a/6, 140b/1, 140b/5, 140b/7, 141a/13, 141b/11, 141b/12, 142a/9, 142b/16, 142b/3, 142b/6, 143a/6, 143b/13, 143b/15, 143b/6, 144a/13, 144b/8, 145a/12, 145a/7, 145b/3, 145b/9, 146a/5, 146a/9, 146b/15, 146b/6, 147a/10, 147a/12, 147a/15, 147a/4, 147a/6, 147b/15, 147b/9, 148a/11, 148a/14, 148a/5, 148b/4, 149a/1, 149b/11, 149b/13, 149b/16, 149b/17, 149b/5, 149b/6, 150a/13, 150b/15, 151a/11, 151a/2, 151b/1, 151b/17, 151b/8, 152a/5, 152b/14, 152b/17, 152b/3, 153b/1, 153b/10, 154a/2, 154b/11, 154b/17, 155a/12, 156a/15, 156a/16, 156b/2

k.-ıpdur 129b/14

k.-ıp bol 8a/1, 18a/6, 32b/16, 88b/11

k.-ıp durur 11b/1, 53b/3, 60a/14, 70a/3, 87b/9, 126a/2, 130a/17, 132a/11, 148a/9

k.-ıp dururlar 21a/2, 70b/7, 84b/5, 93a/15
k.-ıp durur érdi 20a/5, 22b/13, 55b/14, 74b/5, 90a/4, 91a/9, 108b/14, 108b/6, 117a/17, 119a/8, 122b/11, 124a/12, 129b/3
k.-ıp durur érdiler 99a/12, 125b/16, 137b/16, 141a/17
k.-ıp durur mén 12b/13
k.-ıp durur men 136a/5
k.-ıp érdi 41a/3, 52a/16, 54b/2, 70b/8, 77b/10, 80a/11, 87a/11, 93a/2, 113b/8, 130b/2, 134a/17
k.-ıp érdiler 65b/7, 95a/2, 99a/17, 118b/13, 127a/17
k.-ma 8b/3, 13a/12, 20b/7, 61b/15, 90b/4, 136a/16, 146a/12
k.-madı 52a/4, 52a/4, 90b/10, 93a/3, 94a/5, 134b/16, 142a/5, 146a/11
k.-madılar 20b/2
k.-maduk 27a/6
k.-maġan 14b/11
k.-maġannı 46a/9
k.-maġay 21a/10, 145b/12
k.-maġıl 136a/6
k.-maġımdın 4b/10
k.-maḳ 2b/3, 7a/6, 8a/15, 15b/15, 25a/17, 28b/4, 68b/10, 99a/7, 101b/6, 103a/4, 108a/12, 114a/17, 116a/5, 122a/13, 142a/7
k.-maḳdın 13a/3, 14b/7, 28a/10, 37b/9, 38a/15, 67a/8, 148b/9
k.-maḳġa 27a/11, 36b/3, 75a/10, 79b/1
k.-maḳlıḳ 135b/10
k.-maḳnı 119a/2
k.-maḳnıñ 141b/13
k.-maḳ üçün 141b/2, 152b/6
k.-mañ 125b/6, 135b/15, 155b/1, 155b/1, 155b/2, 155b/3, 155b/4, 155b/5, 155b/6, 155b/7
k.-mañız 9b/2
k.-mas 11b/8, 26a/7, 96a/1, 109a/15, 133a/6, 144a/15, 146b/8, 148b/1
k.-masa 112b/4
k.-masam 89b/17
k.-masun 5b/7, 29a/6
k.-mas durur 39b/12
k.-mas durur érdi 62a/14, 90a/5
k.-mas érdi 27a/1
k.-mas érdiler 26a/10
k.-may 11b/13, 21b/11, 24a/13, 25a/13, 26b/1, 32a/1, 40b/16, 46a/12, 51b/7, 63b/2, 108b/1, 112a/9, 112b/9, 115a/6, 138b/7
k.-mayın 31b/13, 99b/1, 114a/6
k.-may durur 10b/16
k.-may dururlar 46a/7
k.-may durur érdi 67b/3, 108a/4, 116a/4
k.-mış 13a/11, 77b/4, 77b/6, 77b/8, 84a/17
k.-mış durur 19b/16

k.-mış durur érdi 40b/9
k.-sa 2b/2, 4b/15, 10b/4, 11b/5, 12a/13, 13b/4, 84b/13, 87b/11, 88b/5, 96b/9, 109a/5, 110a/3, 114a/5, 142a/1, 142a/2
k.-salar 13b/8, 151b/5
k.-sam 103b/12, 147a/2, 151b/3
k.-sañ 8b/10, 16a/17, 93b/6, 97b/15, 153b/12
k.-sa bol 20a/3, 52b/16, 73a/14
k.-sun 151a/8
k.-ur 4b/6, 9a/10, 10a/7, 11a/8, 11b/16, 12b/17, 13a/7, 13b/2, 13b/3, 16a/12, 25b/14, 26a/8, 29b/15, 30a/2, 38a/17, 40a/16, 42b/14, 43a/2, 62a/8, 88b/6, 98a/8, 99b/12, 113a/2, 114b/13, 114b/14, 114b/2, 114b/3, 115a/3, 122a/2, 123b/14, 123b/16, 126a/10, 128a/9, 131b/12, 131b/13, 133a/13, 136b/8, 137a/12, 138a/11, 142a/1, 142a/2, 143a/17, 146a/2, 147b/6, 151a/4, 153b/11
k.-urda 41b/2, 57a/16, 73a/16, 84b/10, 90a/6, 100b/8, 144b/6
k.-urdın 141b/15
k.-urġa 43b/14, 105b/12, 106a/16
k.-urlar 18a/17, 26b/12, 34a/16, 34b/10, 80b/4, 106b/4, 114a/11, 118a/13, 125a/16, 144b/5
k.-urlar édi 114a/10, 114a/9
k.-urlar érdi 20b/2, 31b/9, 36b/14
k.-urmız 24b/7, 27a/10, 35a/12, 68b/14, 107b/17
k.-ur érdi 13a/3, 16a/16, 19b/12, 20a/8, 38a/7, 46b/13, 48a/7, 51b/13, 52a/13, 52a/15, 74b/7, 89b/1, 90a/11, 101a/8, 109a/3, 114a/7, 122a/16, 125a/9, 125b/1, 125b/10, 134b/14, 134b/9, 135a/4, 140a/10, 149a/17, 149b/10
k.-ur érdiler 20b/4, 26b/1, 32b/8, 42b/5, 86a/16, 93a/6, 102a/4, 109a/8, 114b/7, 122a/4, 131a/11, 140a/8, 142b/4
k.-ur érdüm 4b/16, 5a/2
k.-ur érkenler 105b/17
k.-ur mén 12a/7, 12a/8
k.-ur men 62b/9, 87b/7, 93b/16, 102b/11, 135b/11
k.-ur sén 49b/17
[=1497]
ābād ḳıl- 75a/10, 135a/8
ābādān ḳıl- 62b/5
ʿācız ḳıl- 132a/6
aʿdā ḳıl- 16a/12
ʿadāvat ḳıl- 10b/9
afġān ḳıl- 114b/7
afsāna-ḫ(v)ānlıġ ḳıl- 146a/2
afsurda ḳıl- 77b/6, 93b/1
ʿafv ḳıl- 50a/2, 118a/5, 132b/7
afzūn ḳıl- 52a/4
āgāh ḳıl- 132b/15

āġāz ḳıl- 30b/4, 47b/8, 71a/4, 75b/8, 90b/5, 97b/14, 118a/8, 125b/13, 131b/2, 133b/7
āheng ḳıl- 72b/3, 139b/13
āmāda ḳıl- 147a/3
ʿamal ḳıl- 14a/5, 15a/13, 93b/15
amān ḳıl- 21a/2
amīr-ı leşker ḳıl- 86a/13
amr ḳıl- 18a/9
ʿār ḳıl- 30a/11
ārām-gāh ḳıl- 28b/4
ārasta ḳıl- 97b/3, 120a/9
arcmand ḳıl- 113a/16, 137b/12
ʿarż ḳıl- 4b/6, 14a/10, 27a/6, 29a/10, 74a/8, 112a/10, 112a/11, 112a/9, 114b/8, 140b/1
ārzū ḳıl- 4b/10
aṣar ḳıl- 21a/10
asıġ ḳıl- 144a/15
āsūda ḳıl- 77b/4
āşkār ḳıl- 31a/8, 65a/14, 129b/14
āşkārā ḳıl- 55b/12
āştī ḳıl- 76b/14
at ḳıl- 91a/17
ʿaṭā ḳıl- 19a/17, 37a/9, 41a/13
atalıḳ ḳıl- 63a/1, 78b/13, 88a/6, 95a/5, 99b/3, 138a/6
ʿavd ḳıl- 54a/7, 152b/14
āvvāra ḳıl- 34b/3, 93a/16, 94a/11
ʿazīmat ḳıl- 15b/3, 20a/12, 36a/8, 37b/2, 48a/15, 87b/1, 135b/10, 145b/16
ʿazl ḳıl- 64b/12, 78a/7, 140a/5
ʿazm ḳıl- 7b/4, 72a/9
bad-ḫ(v)āhlıġ ḳıl- 151b/9
badal ḳıl- 116a/5
bahāna ḳıl- 122a/11
bahışt ḳıl- 50a/16, 65b/5
bahramand ḳıl- 127a/17, 136a/10
bahravār ḳıl- 108a/2
baḫş ḳıl- 12b/17
band ḳıl- 109a/3
banda ḳıl- 37a/7, 114b/3
bar-bād ḳıl- 42b/15, 114a/12
bar-güstüvān ḳıl- 97b/8
bar-pā ḳıl- 23b/9, 60b/11, 63a/9, 114b/16, 115a/16, 119b/2, 130a/5
bar-pāy ḳıl- 76a/15, 100a/4
bar-ṭaraf ḳıl- 27b/4
Barahman ḳıl- 155b/4
baş ḳıl- 52b/4
bendelik ḳıl- 151a/4
bınā ḳıl- 21a/14, 23a/2, 23a/5, 53b/3, 55b/14, 135a/12
bī-gāne ḳıl- 54a/10
bī-hānmān ḳıl- 47a/8
bī-ızn ḳıl- 141a/17
bī-rāhlıḳ ḳıl- 87b/11
bī-vafālıġ ḳıl- 62a/3, 68b/10
bīʿat ḳıl- 46a/16, 65b/7
buland ḳıl- 87a/1
bunyād ḳıl- 42b/16
būsa ḳıl- 8a/9, 60a/6, 142b/6
cabha-sāylıḳ ḳıl- 151b/3
cahān-gerdlik ḳıl- 96b/1
cahd ḳıl- 91b/6, 136a/17, 150b/8

camʿ ḳıl- 106a/1, 110a/10, 149a/1, 149b/6, 155a/12, 156b/2
cāma-şūlıḳ 26b/12
cān-bāzlıġ ḳıl- 68b/14, 113b/8
cān-bāzlıḳ ḳıl- 114a/7
cān-faşānlıġ ḳıl- 112b/4
cārī ḳıl- 2b/14
cavalānlıḳ ḳıl- 126a/10
cavhar-afşānlıġ ḳıl- 137a/12
cazm ḳıl- 7b/4
cilve-gāh ḳıl- 38a/17
culūs ḳıl- 58b/5, 66a/9, 67b/3, 70b/15, 77a/11, 79b/13, 80b/16, 83b/12, 83b/8, 86a/12, 136b/10, 137a/16, 147a/10, 155b/9
cunbış ḳıl- 88b/5
curʿat ḳıl- 7a/6, 149b/16
cust-cū ḳıl- 9a/15, 94b/17
çap ḳıl- 147b/9
çapavul ḳıl- 46b/13
dafʿ ḳıl- 19b/9, 43b/14, 89b/17, 144a/13
dafʿ-ı żarar ḳıl- 142b/4
dafn ḳıl- 17a/9, 39b/9, 50b/9, 63b/3, 106a/16
dağdağa ḳıl- 11b/13
dāḫıl ḳıl- 125b/16
daḫl ḳıl- 24b/15, 94a/5
dalālat ḳıl- 15a/6, 20b/1, 26b/6, 141b/2
dast-gīr ḳıl- 38b/10, 49a/13, 71a/16, 100b/15, 104b/2, 109b/4, 139a/6, 150b/15
daʿvā ḳıl- 30a/2
daʿvat ḳıl- 19b/12, 27b/13, 115a/14, 140b/5
destlik ḳıl- 117b/11
dıl-nuvāzlıḳ ḳıl- 104a/10
dostlıġ ḳıl- 142a/1
duʿā ḳıl- 12b/6, 20b/10, 22a/8
durratu't-tāc ḳıl- 3b/10
érevül ḳıl- 54b/7
elken ḳıl- 155b/6
esīr ḳıl- 47b/11, 59b/2, 86a/17, 91a/4, 91b/8, 110b/14, 112b/2, 112b/9, 114b/2
fahm ḳıl- 26b/1
faḫr ḳıl- 151b/17
faraḥ ḳıl- 136a/17
farḳ ḳıl- 4a/7, 88b/11
fasāna-ṭarāzlıġ ḳıl- 138a/11
fatḥ ḳıl- 41b/15, 71b/6, 72a/15, 84a/8, 108a/17, 125a/1, 150b/7
favt ḳıl- 146b/8
fāyıda ḳıl- 96a/1, 142a/5
fırār ḳıl- 113a/4
fırdavs-ı tazyīn ḳıl- 151a/11
fırdavs-nışān ḳıl- 113a/7
gerden-keşlik ḳıl- 102a/13
gevher-afşānlıġ ḳıl- 68b/12
gevher-bār ḳıl- 136a/2
ġalaba ḳıl- 78a/5, 102a/3, 120b/5
ġam-farsā ḳıl- 142a/7
ġārat ḳıl- 48a/7, 60b/13, 90b/6, 101a/14, 109a/8, 121b/7, 137b/16
ġārıb ḳıl- 75b/17
ġarīḳ ḳıl- 21b/12

ġarḳ ḳıl- 8a/1
ġavāyat ḳıl- 122a/4
ġayrat ḳıl- 87b/8, 109b/10
ġazāt ḳıl- 52b/17, 89a/11, 91a/16
ġurḳa ḳıl- 154b/11
ġurūb ḳıl- 31b/15, 36a/13
ġuṣṣa merg ḳıl- 42b/14
gird-āb ḳıl- 32b/4
giriftār ḳıl- 27a/11, 40b/16, 133a/1
giriftārī ḳıl- 2b/15
gūyā ḳıl- 2b/11, 9a/10
gümān ḳıl- 13a/12, 30a/2, 97b/15, 141a/13, 145b/3
günāh ḳıl- 13a/7
güncāyış ḳıl- 109a/15, 145b/12
gürg-āştī ḳıl- 67b/14, 116b/11, 140b/14
gürūh ḳıl- 59a/3
ḫabar-gīrlik ḳıl- 101a/14
ḫabar-dār ḳıl- 27a/13
ḫabar-dārlıḳ ḳıl- 107b/17
ḥabs ḳıl- 84b/14
ḥācat ḳıl- 114a/5
ḥākim ḳıl- 87a/17
ḥākim-i bi'l-ıstıḳlāl ḳıl- 94b/7
ḥal ḳıl- 113b/9
ḫalāṣ ḳıl- 75a/11, 94a/2, 126a/2
ḫam ḳıl- 153b/2
ḥaml ḳıl- 26b/1, 153b/1
ḥamla ḳıl- 92b/2, 102b/8, 111a/17, 111b/8, 112b/7
ḫan ḳıl- 23b/16, 73b/15, 73b/16, 79a/17, 80b/15
ḥaramīlıḳ ḳıl- 100b/14
ḥareket ḳıl- 10b/6, 21a/10, 38a/12, 39a/16, 41b/11, 47b/10, 49a/11, 60b/10, 69b/6, 88a/15, 98b/5, 102a/1, 110b/11, 112a/4, 120a/7, 127a/4, 128b/4, 130b/6, 132b/5
ḫārıc ḳıl- 133a/17
ḥāṣıl ḳıl- 57a/15, 57b/2, 65b/14, 78a/2, 90a/4, 106b/13, 117b/12, 137a/17, 155a/10
ḥavāla ḳıl- 57b/1, 142b/15
ḫavf ḳıl- 111a/10
ḫaẕar ḳıl- 25a/12
hazīmat ḳıl- 27b/9
helāk ḳıl- 89a/2, 150a/4
hem-dast ḳıl- 97a/16
hem-dāstānlıġ ḳıl- 94b/11, 124a/12
hem-rāh ḳıl- 74a/12
hem-rāhlıġ ḳıl- 141b/15
hem-sar ḳıl- 40b/13
hıcrat ḳıl- 104a/6
hıdāyat ḳıl- 122a/13
ḥıkāyat ḳıl- 93a/15, 114a/11
ḥımāyat ḳıl- 104b/9
ḫırām ḳıl- 155a/9
ḫıṭāb ḳıl- 62a/17
ḫıẕmat ḳıl- 90a/11, 93a/7, 140b/15
ḫıẕmatlar ḳıl- 103a/15
ḥīla ḳıl- 11b/5
hucūm ḳıl- 4b/15, 64b/2, 112b/16, 118a/1, 123a/14,

142b/16, 142b/3, 144a/13, 148a/11, 148a/14, 149b/17
ḥukm ḳıl- 29a/6, 30a/13, 43a/12
ḥukm-rānlıġ ḳıl- 17b/1, 138b/8
ḫūn-rīzlik ḳıl- 145a/5
hunar ḳıl- 90a/3
ḥurmat ḳıl- 43a/10
ḫurram ḳıl- 138a/12, 153a/17
ḫurūc ḳıl- 33a/7, 35b/15, 35b/4, 84b/12, 85a/5, 118a/6, 147a/12
ḫurūş ḳıl- 100b/8
huvaydā ḳıl- 2a/11
ḫ(v)ār ḳıl- 146a/14
ıbā ḳıl- 14b/7
ıġmāż ḳıl- 139a/1
ıġvā ḳıl- 15a/5, 16a/15
ıḫrāc ḳıl- 50b/6, 51b/15
ıḥsān ḳıl- 86b/17
ıḥsās ḳıl- 135b/11
ıḫtılāf ḳıl- 125a/16
ıḫtılāṭ ḳıl- 93a/6
ıḥtırāʿ ḳıl- 19a/15, 23a/16
ıḥtırām ḳıl- 146a/11
ıḥtırāz ḳıl- 132b/15
ıḫtışār ḳıl- 23a/9
ıḫtıyār ḳıl- 9a/16, 11b/11, 17b/5, 34b/5, 43a/2, 49a/12, 60a/11, 65a/3, 71b/15, 91a/12, 93a/3, 93b/13, 105a/16, 113b/13, 114b/14, 118b/17, 121b/3, 142a/17, 146a/12
ıḥtıyāṭ ḳıl- 105b/17
ıḳāmat ḳıl- 8a/15, 68b/10, 77b/10
ıʿlām ḳıl- 88a/12
ıltıcā ḳıl- 28a/3, 84a/15, 87b/7
ıltıfāt ḳıl- 20b/7, 27a/1, 62a/16
ıltımās ḳıl- 22b/14, 48a/9, 117a/7, 132b/6, 146b/15, 147a/1
ʿımārāt ḳıl- 62b/12, 74b/9, 134a/6
ımtınāʿ ḳıl- 15a/5, 26b/9, 46a/15, 142a/2
ınʿām ḳıl- 31a/2
ınḳılāb ḳıl- 65b/11
ınḳıyād ḳıl- 26b/14
ınṣāf ḳıl- 90a/1
ınşā-bendlik ḳıl- 147b/6
ıntıḳāl ḳıl- 19b/2, 24b/11, 36a/1, 38a/2, 56b/15, 64b/10, 65b/10, 82b/6, 117a/13, 125b/1
ıntızaʿ ḳıl- 35b/4
ırsāl ḳıl- 48b/4
ırtıḥāl ḳıl- 95a/10, 105a/3
ışrār ḳıl- 121a/11, 145b/9
ıstıdʿā ḳıl- 73b/5, 114b/15, 133b/9
ıstıfsār ḳıl- 27a/4
ıstıḳbāl ḳıl- 63b/12, 87b/15, 88b/6, 103b/10, 104a/7, 130b/7
ıstımālat ḳıl- 61a/7
ıstımdād ḳıl- 48b/3, 49a/9, 51b/16, 72a/1, 103a/4
ıstırdād ḳıl- 137b/16
ışārat ḳıl- 89a/16, 114b/10, 114b/9
ıṭāʿat ḳıl- 18a/9, 34b/1, 81a/2
ıʿtıbār ḳıl- 90b/4, 115a/6, 138b/7

ıʿtımād ḳıl- 136a/6
ıttıfāḳ ḳıl- 46a/15, 65a/10, 99a/17
ʿıyān ḳıl- 31b/12, 82a/17, 109a/5, 150a/13
ızhār ḳıl- 26b/17, 66b/2
ızṭırāb ḳıl- 26a/8
ızṭırār ḳıl- 63b/2
ʿızzat ḳıl- 42b/5, 45a/3
ʿīd ḳıl- 34a/16
ikram ḳıl- 37b/9
īmā ḳıl- 11a/15
īṣār ḳıl- 50a/8, 103b/12
īṣārī ḳıl- 2b/14
istikṣāf ḳıl- 126a/1
iş ḳıl- 27a/10
işin tamām ḳıl- 92b/3
īẕā ḳıl- 36b/6
ḳabūl ḳıl- 20b/2, 27a/6, 28b/8, 31b/5, 46a/9, 48a/9, 88a/2, 91b/10, 93a/3, 94a/1, 99b/1, 112a/9, 133b/10, 141b/14
ḳanāʿat ḳıl- 51b/7, 52a/4
kār-zār ḳıl- 59b/7, 60a/10
ḳara ḳıl- 34a/12, 88b/6, 129b/16
kār u zār ḳıl- 11a/4
ḳasamāt ḳıl- 44a/1
ḳaṣd ḳıl- 34b/17, 129b/3
ḳaṭʿ ḳıl- 136a/16
ḳaṭʿ-ı masāfat ḳıl- 98b/13, 128b/8
ḳatl ḳıl- 38a/9, 39b/15, 40b/4, 44b/1, 54b/5, 112b/9
ḳatl-ı ʿām ḳıl- 34a/9, 39b/10, 46b/7, 55a/12, 60a/1, 69a/16, 86b/6, 144b/8
ḳāyım-maḳām ḳıl- 19a/11, 32a/7, 36b/17, 41a/7, 75b/10, 90a/8
ḳażā ḳıl- 90b/10
kebāb ḳıl- 29b/6, 105b/17
kéñeş ḳıl- 27a/9, 110b/6
kerāmet ḳıl- 15b/7, 16b/3
kerem ḳıl- 84a/17, 110a/3
kerem-i cavalān ḳıl- 84b/5
ḳıyāṣ ḳıl- 73a/14
kör ḳıl- 55b/17
köşiş ḳıl- 24a/1, 38a/13, 67b/9, 106b/6, 125a/10, 134a/1, 136a/11, 138a/17, 152b/3
köşişler ḳıl- 32b/11
kötāh ḳıl- 108b/6, 115a/11
ḳulluġın ḳıl- 5b/7
ḳuraltay ḳıl- 88a/3
ḳurbān ḳıl- 15b/15, 15b/17
kül ḳıl- 25a/13
külfet ḳıl- 5a/2
külḫan ḳıl- 155b/5
küşiş ḳıl- 102a/4, 126b/13
laʿnat ḳıl- 16a/14
leşker ḳıl- 29a/8
leşker-gāh ḳıl- 130b/2, 132a/11, 145a/1, 148a/5
leşker-keş ḳıl- 85b/17
luṭf ḳıl- 3b/7
maʿāş ḳıl- 151a/8
madad ḳıl- 90b/15, 108b/1
maʿdan ḳıl- 33a/6

madfūn ḳıl- 21b/10
maftūn ḳıl- 153b/10
maġlūb ḳıl- 27b/14
maġlūl ḳıl- 116b/16, 124a/9
maḥbūs ḳıl- 74b/5, 75a/8, 81a/14, 84b/12, 124a/10, 125b/17, 147a/10
maḥrūm ḳıl- 113a/2
maḥṣūr ḳıl- 72a/14
maḥṣūṣ ḳıl- 14b/3
maḥv ḳıl- 62b/9
maḳāl ḳıl- 9a/13
maḳām ḳıl- 32a/14, 136b/8
maḳhūr ḳıl- 43a/1, 58b/14, 59b/14, 125a/2
maḳtūl ḳıl- 98a/11, 127b/1, 149b/17, 149b/8
māl ḳıl- 89b/1
malālat ḳıl- 4b/16
malāmat ḳıl- 9b/2
maʿlūm ḳıl- 20a/3, 22a/8, 33b/16
maʾman ḳıl- 33a/6, 155b/2
mamdūd ḳıl- 137b/17
mamnūʿ ḳıl- 142b/13
maʿmūr ḳıl- 19a/3
manʿ ḳıl- 148a/9
manāb ḳıl- 24a/10
manḳlay ḳıl- 87a/11
mansūb ḳıl- 20b/3, 50a/14
marḥamat ḳıl- 69a/2
marḳūm ḳıl- 156a/16
maṣāf ḳıl- 40a/5, 42a/6, 51b/8, 82b/4, 148b/4
masdūd ḳıl- 33b/17, 133b/13
maṣḥūb ḳıl- 119a/6, 123a/2, 141b/16, 147b/15
masrūr ḳıl- 27b/14
maʾsūr ḳıl- 112b/14, 113a/8
maṣġūllıġ ḳıl- 17b/7, 24b/12
maşmūl ḳıl- 9b/7
maşvarat ḳıl- 26a/13
maʿṭūf ḳıl- 64a/9, 72a/13
mavʿıd ḳıl- 110a/15
mavsūm ḳıl- 26a/10, 60a/14, 73a/9, 76a/1, 101b/4, 116b/1
mayl ḳıl- 5b/7, 9a/4, 10b/4, 13b/12, 24b/1, 61b/15, 62a/14
maymanat-ancām ḳıl- 119a/10, 123a/3
maymūn ḳıl- 2b/16
maẓālım ḳıl- 140a/15
maẓanna ḳıl- 36b/4
mazār ḳıl- 31a/9
maʿzūl ḳıl- 35b/11, 79a/15, 81b/6, 83a/6, 99b/2, 138b/12
mekān ḳıl- 39a/10
mekremet ḳıl- 77a/2
menkūb ḳıl- 11b/13, 46b/14, 101a/13, 117b/7
mesken ḳıl- 155b/1
meşk-afşānlıḳ ḳıl- 128a/9
mıhmān-dārlıġ ḳıl- 146a/9
mıhmān-dārlıḳ ḳıl- 103b/6
mīʿād ḳıl- 118b/13
muʿānaḳa ḳıl- 99a/7
muʿasker ḳıl- 76a/16, 98b/6, 100a/11, 119a/7, 119b/12,

123a/6, 128b/11, 129b/10, 130b/1, 130b/5
muʿasker-i leşker-i ḳıyāmat-aṣar ḳıl- 145a/17
muʿaṭṭar ḳıl- 7b/6, 118a/13
muʿāvadat ḳıl- 40a/7, 42b/5, 49a/16, 51b/9, 58a/4, 100b/12, 107b/11, 108a/10, 108a/4, 117a/5
muʿayyan ḳıl- 7b/9
mubārazat ḳıl- 86b/16
mubārek ḳıl- 3a/1
mubāşarat ḳıl- 63a/13
mubtalā ḳıl- 16a/4
mucādala ḳıl- 100a/12
mudāḫalat ḳıl- 115a/6
mudārā ḳıl- 105a/8, 149b/10
mufavvıż ḳıl- 78b/17, 126a/4, 133b/4
muftaḫır ḳıl- 113a/14
muḥāfaẓat ḳıl- 17a/17
muḫālafat ḳıl- 48b/1, 109b/13
muḥāraba ḳıl- 28a/2, 29a/2, 49b/9, 56b/13, 58a/9, 69b/9, 72b/14, 79a/10, 120b/13, 123a/13, 131a/11, 133a/15
muḥārabāt ḳıl- 79a/7, 132a/14
muḥārabāt-ı bī-şumār ḳıl- 82b/15
muḥāṣara ḳıl- 47b/2, 54b/2, 67a/7, 67b/2, 69a/11, 71a/7, 72b/14, 76b/3, 81a/4, 101a/10, 119a/1, 124b/4, 128b/9, 130a/5, 131a/13, 131b/4, 133b/12, 144b/14, 145a/12
muhayyā ḳıl- 113b/15, 118b/8
muḫīm-ı ḫıyām-ı maymanat-ancām ḳıl- 145a/15
muḥkem ḳıl- 140b/7
muḳābalat ḳıl- 145a/6, 148b/9
muḳarrar ḳıl- 31b/7, 38b/7, 47b/14, 89b/8, 113b/7, 146b/3
muḳātala ḳıl- 51b/13, 60a/9, 65b/2, 69b/14
muḳātala-ı bī-şumār ḳıl- 81a/9
muḳātalāt ḳıl- 95b/10, 98b/6, 100b/9, 102a/2, 123a/3
muḳātalāt-ı bī-şumār ḳıl- 124b/16
muḳayyad ḳıl- 99a/7
mulāḳāt ḳıl- 15b/1
munācāt ḳıl- 22b/16
munavvar ḳıl- 9a/2, 29b/1, 31b/16, 151b/5
munḥarıf ḳıl- 122a/6
munhazım ḳıl- 111a/17, 147a/15
munḳasım ḳıl- 22a/2
munḳaṭıʿ ḳıl- 49a/3, 127b/12, 142a/13
munżam ḳıl- 134a/17
murācaʿat ḳıl- 23b/5, 29a/12, 38a/17, 40a/2, 44a/12, 48b/6, 58b/2, 59b/5, 61b/13, 65b/1, 66b/14, 68a/2, 71b/5, 72a/17, 72a/3, 73a/16, 89b/14, 108a/12, 109a/14, 110a/2, 113a/6, 113b/13, 119a/2, 120b/5
murattıb ḳıl- 38a/12
musādara ḳıl- 143a/6

muṣaffā ḳıl- 2b/9
musaḫḫar ḳıl- 4a/6, 28a/15, 29b/12, 40b/13, 45b/13, 50a/13, 54a/12, 74b/3, 87a/15, 101a/16, 107b/15, 109b/7, 112a/2, 127a/15, 130a/6, 147a/9
muṣālaḥa ḳıl- 58a/10, 121b/16, 147b/5
musta'ṣıl ḳıl- 20a/8, 35b/16, 49b/11, 74a/13, 79b/9, 94a/13, 95a/7, 106b/3, 108a/16, 110a/1
mustaẓhar ḳıl- 143b/6
Musulmān ḳıl- 28a/14, 28b/16, 29a/3
muşāhada ḳıl- 10b/16, 12b/13, 16b/16, 33b/9, 77b/5, 102b/11, 103a/1, 111b/11
muşarraf ḳıl- 43a/12, 57b/4
muşāya'at ḳıl- 147a/6
muşta'ıl ḳıl- 80b/17
mutāba'at ḳıl- 119a/8
mutacallī ḳıl- 11b/1
mutaḥaṣṣın ḳıl- 115a/17
muṭālaba ḳıl- 113b/6, 139a/11
muṭī' ḳıl- 84a/14
mutlaḳu'l-'ınān ḳıl- 116a/9, 146b/13
muttafiḳ ḳıl- 32b/7, 74a/5, 109a/7, 149b/11
muvāfaḳat ḳıl- 105b/15
muvāfiḳ ḳıl- 87b/12
muyassar ḳıl- 136a/5
mużā'af ḳıl- 136a/15
mużāyaḳa ḳıl- 114a/6
muzayyan ḳıl- 2a/10, 11b/14, 155b/7
muzdvārlıḳ ḳıl- 114a/17
mużṭarıbu'l-ḥāl ḳıl- 108b/14
mü'ekked ḳıl- 50a/5
mükedder ḳıl- 40b/9, 45a/12, 84a/17, 116a/4
mükerrem ḳıl- 147a/4
mütemekkin ḳıl- 2a/14, 122b/11
nā-kām ḳıl- 153b/11
naburd ḳıl- 27b/2, 76b/7
nafaḳa ḳıl- 105b/2
nahżat ḳıl- 25b/15, 32a/2, 99a/6, 103a/11, 116b/15, 123b/1, 124b/4, 126a/12, 132b/2
naḳl ḳıl- 25a/2, 28a/10, 38a/15, 40a/8, 67a/8, 80b/4, 122a/16
nālış ḳıl- 111b/7
nām-zad ḳıl- 48a/17, 86b/5, 95a/2, 98b/10, 105a/1, 116a/8, 121a/6, 121b/9, 124a/3, 126b/5, 129b/2, 131a/9
namāz ḳıl- 17a/5, 90a/6
naṣb ḳıl- 32b/1, 74a/1, 78b/12, 83a/5, 86b/12, 93a/2, 94a/10, 97b/2
navā-sāzlıġ ḳıl- 122a/2
navāzışlar ḳıl- 41b/5
navḥager ḳıl- 65a/15
nāyıb ḳıl- 41b/11, 44a/15
naẓar ḳıl- 16b/13, 26a/7, 153b/12
naẓāra ḳıl- 118b/1
nāzıl ḳıl- 19b/16
nıfāḳ ḳıl- 32b/8

nışār ḳıl- 114b/13
nısbat ḳıl- 49b/17
nışāna ḳıl- 101a/1
nışīman ḳıl- 105a/4, 155b/1
nışīman-ı ḫurram ḳıl- 155b/8
nızāʿ ḳıl- 146a/5
noyan ḳıl- 87a/3
nuḥūsat-maʾāṣır ḳıl- 71a/12
nūş ḳıl- 136b/5
nuzūl ḳıl- 3a/13, 29b/2, 38b/11, 41b/16, 44a/9, 50a/11, 60a/1, 64a/17, 67b/12, 80a/11, 98a/17, 98b/16, 99a/12, 100b/1, 103a/16, 103a/2, 141b/11, 141b/3
nuzūl-ı ıclāl ḳıl- 126b/3
pād-şāh ḳıl- 85b/16, 113b/10, 122b/10
pād-şāhlıḳ ḳıl- 40a/9, 44b/4, 45b/2, 156a/12
padīd ḳıl- 44b/4
padrūd ḳıl- 23a/1, 144b/6
panāh ḳıl- 34b/15
pandlar ḳıl- 122b/2
parastış ḳıl- 16a/16
parīşān ḳıl- 17b/13, 77b/8
parvarış ḳıl- 26a/5, 82a/10, 94b/3
pāy-taḫt ḳıl- 52a/16
paydā ḳıl- 2a/12, 18b/11, 47a/15, 62a/12
partav-afgan ḳıl- 137b/11
pınhān ḳıl- 16a/12
pīş-nıhād-ı ḫāṭır ḳıl- 132b/12
pursış ḳıl- 146b/6
raʿāyā ḳıl- 31b/9, 124a/13
racm ḳıl- 36b/3
rafʿ ḳıl- 20a/2, 40b/9, 133a/13
raft u āmad ḳıl- 105a/12, 140a/14
raġbat ḳıl- 135a/4
rāḥat ḳıl- 52a/4
rāst ḳıl- 138a/13
rastaḫīz ḳıl- 150b/10
ravāna ḳıl- 73a/8
rayyān ḳıl- 31a/12, 125b/10
rekūb ḳıl- 104a/4
reşk ḳıl- 53b/1
rıʿāyat ḳıl- 136a/16
rıḥlat ḳıl- 17a/7, 17b/17, 37a/11, 41a/9, 43a/6, 57a/16, 65a/13, 83b/5, 94b/13, 152b/17
rıvāyat ḳıl- 29a/12, 34b/10, 144b/5
rıżā ḳıl- 55a/5
rıżvān ḳıl- 110a/9
rīzış ḳıl- 6a/6
roşan ḳıl- 37b/9, 101b/6, 151a/12, 155b/3
rukūb ḳıl- 50a/13, 152a/12
saʿādatmand ḳıl- 133a/6
ṣābıt ḳıl- 93b/16
sacda ḳıl- 14b/11, 14b/5, 14b/7, 16a/17, 16b/1
sāda ḳıl- 5b/10
safar ḳıl- 36a/5
ṣāḥıb-ı ıḫtıyār ḳıl- 91b/17
ṣaḥīfa-ṭarāzlıḳ ḳıl- 98a/8
salḫ ḳıl- 105b/12, 106a/7
salṭanat ḳıl- 44b/7
sanbūse ḳıl- 106a/10

sar-afgandalıġ ḳıl- 123b/16
sar-afrāz ḳıl- 8a/11, 12a/12, 81b/1, 99b/3, 113a/13, 113b/8, 121a/15, 132b/9, 142a/9, 149a/17
sar-andāzlıḳ ḳıl- 27b/12
sar-buland ḳıl- 121a/16, 124b/12
sar-keşlik ḳıl- 13a/3, 27b/17, 29a/14, 39a/6, 55b/9, 65b/6, 109b/9
sar-şār ḳıl- 69a/15
ṣarf ḳıl- 15b/5, 32b/2
ṣarvat ḳıl- 101b/2
satīz ḳıl- 32b/16
savdā ḳıl- 89a/15
savdā-gerlik ḳıl- 140a/10
saʿy ḳıl- 20b/8
sāyabān ḳıl- 18b/1
ṣayd ḳıl- 121b/1, 134b/14
sayl ḳıl- 18a/17
sayr ḳıl- 21a/12, 23a/11, 33b/4, 38a/7, 63a/14, 77a/9, 101a/14
sāzandalıḳ ḳıl- 149b/13
sınat ḳıl- 152b/6
sıpah-sālār ḳıl- 112a/5
sıpārış ḳıl- 103a/5, 142a/10
sırāyat ḳıl- 11b/8
sıyāsat ḳıl- 25a/4
sīr-āb ḳıl- 32b/3
soyurġal ḳıl- 22b/13, 30b/7, 42a/3, 42b/2, 50a/10, 50b/2, 87a/16
sucūd ḳıl- 17a/15
sūd ḳıl- 142a/1
ṣulḥ ḳıl- 116a/9, 145b/8
sulūk ḳıl- 36b/14, 43a/4
sutūh ḳıl- 100b/7
suvāl ḳıl- 21b/7
sürme ḳıl- 7b/2
şād ḳıl- 8b/3
şafāʿat ḳıl- 141b/13
şafaḳ-gūn ḳıl- 66b/12
şahīd ḳıl- 45b/15, 55a/9, 70a/3, 92a/2, 92b/5, 103b/7, 133b/7
şaḳ ḳıl- 33b/3
şar ḳıl- 131b/13
şarḥ ḳıl- 84a/17
şarm ḳıl- 12a/8
şaydā ḳıl- 2a/12
şerīk ḳıl- 138b/2
şıtāb ḳıl- 18a/12
şikār ḳıl- 41b/2
şikār-andāzlıḳ ḳıl- 67a/6
şūḫlıġ ḳıl- 70a/17
şurūʿ ḳıl- 24b/7, 35a/12, 66a/13, 90a/5
taʿaccub ḳıl- 26a/16
taʿāḳub ḳıl- 99a/9, 112b/1, 112b/6, 113a/6, 115b/16, 123a/11, 127a/17, 127a/9
taʾammul ḳıl- 12a/7
ṭāʿat ḳıl- 14b/6
tabassum ḳıl- 62a/8
tacassus ḳıl- 106a/4
tacāvuz ḳıl- 24a/13, 32a/1, 85a/7, 135b/15
taʾdīb ḳıl- 152a/5
tafaḥḥuṣ ḳıl- 106a/6, 134b/9

tafaḳḳud ḳıl- 93b/6
tafarrus ḳıl- 12a/4, 80a/13, 102b/9
tafvīż ḳıl- 22a/12, 22a/4, 30b/8, 41a/3, 47a/6, 67a/10, 95a/3, 95b/8, 111b/17, 113a/14, 130b/3, 140a/6, 143b/7, 149b/5
taḫalluf ḳıl- 29a/6, 142a/4
taḫalluṣ ḳıl- 70b/8, 74b/7
taḥammul ḳıl- 100a/5, 138b/4
ṭahārat ḳıl- 52a/13, 110b/3
taḥayyur ḳıl- 13b/6
tahdīd ḳıl- 75a/7
taḥrīr ḳıl- 99b/12, 115a/3
taḥrīṣ ḳıl- 54a/10, 101a/8, 141b/12
tāḫt u tāz ḳıl- 42a/13, 47b/10, 52a/15
taḥvīl ḳıl- 55a/8, 66b/3, 82a/12, 146b/17
taḳāżā-yı muṣālaḥa ḳıl- 151b/1
taḳrīr ḳıl- 43b/13, 46a/6, 73b/13, 106b/4
taḳsīm ḳıl- 24b/4, 30b/13, 59a/10, 84b/10, 124b/16, 130a/17
taḳvıyya ḳıl- 29b/15
ṭalab ḳıl- 61a/1, 146a/9, 147a/2
talāş ḳıl- 114a/9
tamām ḳıl- 46a/12
tamasḫurlar ḳıl- 20b/2
taʿmīr ḳıl- 61a/14
tanāvul ḳıl- 79b/1, 105b/12
ṭarab ḳıl- 24a/12
tārāc ḳıl- 85b/4, 87b/9, 109b/11, 120b/5
taraddud ḳıl- 120a/13, 156a/15
taraddutlar ḳıl- 46a/12
tarbıyyat ḳıl- 28b/10, 75b/3, 87a/6, 92b/11
tarbıyyatlar ḳıl- 89b/6
tarġīb ḳıl- 49a/10, 88b/14
tartīb ḳıl- 106b/10
tār u mār ḳıl- 69b/7
taṣavvur ḳıl- 72a/17
taṣdīḳ ḳıl- 21b/11
taṣḥīḥ ḳıl- 156a/16
tasḫīr ḳıl- 11a/8, 154a/2
taʾsīr ḳıl- 148b/1
taslīm ḳıl- 24b/17, 55a/1, 73a/3, 89a/6, 142b/6
tavahhum ḳıl- 61a/12
tavaḳḳuf ḳıl- 30a/6, 32b/13, 46b/6, 49b/6, 58a/15, 66b/9, 96b/13, 102b/6, 110a/10, 112b/10, 118b/17, 143b/12, 143b/15
tavāżuʿ ḳıl- 136a/14
tavba ḳıl- 78b/3, 86a/5, 124a/16
taʿyīn ḳıl- 46b/6, 98b/15, 103a/7, 110a/13, 113a/5, 120b/2, 128b/10, 132a/10
ṭayy-ı marāḥıl ḳıl- 143b/13
tażarruʿ ḳıl- 110b/5
taʿẕīb ḳıl- 48b/11
tedārük ḳıl- 39b/12
tedārükin ḳıl- 18a/5
téñ ḳıl- 96b/9

teklīf ḳıl- 27a/3, 43a/11, 46a/8, 93a/3
tekrīm ḳıl- 58a/17
tekye ḳıl- 36a/4
temekkün ḳıl- 137a/10
teng ḳıl- 30b/1
terk ḳıl- 134b/16
terk-i cahān ḳıl- 154b/17
tevekkül ḳıl- 111a/17
tīra ḳıl- 155a/3
tīz ḳıl- 81a/7
toḳuz ḳıl- 25a/17
toy ḳıl- 30a/7
ṭuġyān ḳıl- 60a/17
ṭulūʿ ḳıl- 7a/17, 36a/14, 82a/16
türk-tāz ḳıl- 46b/17
türk-tāzlıḳ ḳıl- 25a/8
türk ü tāz ḳıl- 52b/1
ʿubūr ḳıl- 39b/1, 44a/5, 60b/9, 117b/3, 124b/6, 127a/2
ʿurbada-sāzlıġ ḳıl- 138b/15
üstüvār ḳıl- 139a/3, 151b/8
vadāʿ ḳıl- 32a/13, 35b/17, 36a/5, 36b/15, 61b/15, 82a/8, 91a/16, 142a/2, 143a/17, 147a/7
vaʿdasın ḳıl- 65a/7, 121a/2
vafā ḳıl- 31b/13
vafāt ḳıl- 84b/10
valī-ʿahd ḳıl- 17a/3, 18b/16, 20a/5, 20a/9, 24a/14, 25b/5, 37a/13, 45b/5, 85a/11, 85b/16, 91a/15, 91a/9
vaṣıyyat ḳıl- 20b/4, 22a/13, 23b/4, 30b/15, 44a/13
vīrān ḳıl- 89b/13
vurūd ḳıl- 13a/11
yād ḳıl- 93b/17
yaḫşılıḳ ḳıl- 94a/7
yarġu ḳıl- 89b/15
yārlıġ ḳıl- 84b/13, 123b/14
yaylaḳ ḳıl- 25b/8
yek-cihet ḳıl- 133a/11
yoḳ ḳıl- 130a/2
yürüş ḳıl- 28b/17, 51b/11, 59b/16, 63b/9, 66b/4, 68a/5, 71a/8, 71b/17, 72a/2, 87b/4, 91b/12, 91b/14, 109b/9, 110a/16, 126b/6, 130a/9, 145b/4
żabṭ ḳıl- 12a/13, 31a/16, 43a/10
zabūn ḳıl- 43b/4, 102a/17
ẓāhır ḳıl- 11b/16, 13b/10, 46a/7, 86a/16, 98b/8, 107b/2, 126b/10, 131b/12
zaḫm-dār ḳıl- 88b/13, 120b/14
zalīl ḳıl- 153b/14
żam ḳıl- 12a/10
żarar ḳıl- 117b/10
żāyıʿ ḳıl- 70b/7
zındagānlıġ ḳıl- 33b/17, 124a/5, 125a/9
zındagānlıḳ ḳıl- 23a/1, 140a/8
zıyād ḳıl- 40a/16
żıyāfat ḳıl- 137b/5
żıyāfatlar ḳıl- 54a/17, 65b/4
zıyārat ḳıl- 60b/5
zīb-ı tāc ḳıl- 151a/2
ẕikr ḳıl- 35b/13
zīr u zabar ḳıl- 102a/6

zor ḳıl- 55a/11, 145a/7

ẓuhūr ḳıl- 10a/7

[=1456]

ḳılāʿ (< Ar. ḳilāʿ) Kaleler. Krş. ḳulāʿ

k. u bılād 65a/8, 105b/2

k. u ként 28a/5

[=3]

ḳılāda (< Ar. ḳilāda) Kolye, gerdanlık. Krş. ḳulāda

k.-ı Islām 27a/7

k.+sıdın 122b/15

k.+sıġa 123b/13

[=3]

ḳılçıḳ Balıkların etleri arasında bulunan iğne gibi ince ve sivri kemikçik, kılçık.

k.+ı (çapaḳ ḳılçıḳı) 69b/11

[=1]

ḳıldur- Kıldırmak, yaptırmak.

k.-dı 49a/14, 50a/14, 63a/4, 89a/13, 121a/9, 133b/12, 134a/9, 144b/16

k.-dılar 52a/2

k.-up 73a/8, 76a/11, 94a/6, 107a/16, 137b/1

k.-up durur 53a/14, 137b/2

[=16]

ābād ḳıldur- 89a/13

baḫş ḳıldur- 137b/2

bar-pā ḳıldur- 53a/14, 73a/8, 107a/16

bınā ḳıldur- 50a/14, 63a/4

ġārat ḳıldur- 121a/9

ḫatm ḳıldur- 137b/1

ḳatl ḳıldur- 49a/14

munādī ḳıldur- 94a/6

muṣālaḥa ḳıldur- 76a/11

mütemekkin ḳıldur- 134a/9

şahīd ḳıldur- 52a/2, 144b/16

[=15]

ḳılıç Kılıç. Krş. ḳılınç

k. 32b/16, 86a/10, 142b/16

k. çék- 142b/13

k. damı 59b/4, 145a/9

k.+ın 81a/7, 94b/15, 102a/5, 126b/12, 128b/17, 144a/16, 145a/4

k.+lar çék- 136a/4

k. ur- 32b/16

[=15]

Ḳılıç Inaḳ k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarından cesaretiyle meşhurdur.

k. 148b/5

[=1]

Ḳılıç Nāyıb k.a. Nöküz boyuna mensuptur. Nöküz Eş Nazar Mirab'ın adamlarındandı. Yomut ile müttefikti.

k.+nı 108b/4

[=1]

ḳılıl- Kılınmak, yapılmak.

k.-dı 91a/13

k.-ġan 30a/10

k.-ıp durur 25a/17

k.-ıp érdi 35b/6, 115b/10

k.-sa 145b/12

k.-ur 3a/10, 9b/16, 35b/13, 75b/16, 83b/6, 124b/3
[=12]
bayān ḳılıl- 83b/6
ıstıḫrāc ḳılıl- 25a/17
ışārat ḳılıl- 35b/6, 115b/10
ıżāfa ḳılıl- 91a/13
mafhūm ḳılıl- 3a/10
tarṣīʿ ḳılıl- 30a/10
ẕikr ḳılıl- 9b/16, 75b/16, 124b/3, 145b/12
[=11]

ḳılınç bk. ḳılıç
k.+nıñ 81a/1
[=1]

ḳımız Kısrak sütünün mayalanmasıyla yapılan, az alkollü, ekşi bir Türk içkisi.
k. 30a/13
[=1]

Ḳıpçaḳ kv.a. Metne göre Oğuz Han'ın adamlarından birinin karısı içi kovuk bir ağaçta doğum yapar. Oğuz Han onu ve onun soyundan gelenleri içi çürümüş ağaç anlamına gelen kıpçak lakabıyla adlandırır. Bundan sonra onların yaşadıkları bölgeye ve o soydan gelenlere kıpçak denir.
k. 28b/11, 28b/9, 28b/9, 59a/8, 60b/12, 64b/1, 74a/16
k.+dın 28b/14
k. éli 28b/13
k.+nıñ 147b/9
[=10]

Ḳıpçaḳ Allaş Atalıḳ k.a. Kıpçak boyuna mensuptur. Baba Beg ile savaştı. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandı.
k. bile 81b/2
k.+nı 124b/14
[=2]

Ḳıpçaḳ Ésen Buġa Çeçen k.a. Nağday'ın babası Ağaday Han'ın dostudur. Nağday, babası öldürülünce Kıpçak Esen Buğa Çeçen ile kaçıp Özbek Han'a sığındı.
k. 89b/5
[=1]

Ḳıpçaḳ Matan Atalıḳ bk. Matan Atalıḳ
k. 75b/6
[=1]

Ḳıpçaḳ Raḥīm Berdi Atalıḳ bk. Rahīm Berdi Atalıḳ
k. 123a/15
k.+nı 81a/2, 98b/9
[=3]

ḳır Şehir ve kasabaların dışında kalan, çoğu boş ve geniş yer.
k.+da 49a/13
k.+ıda 127b/9
k.+ınıñ 144a/1
k. yolı "Patika" 117b/3, 128a/13
[=5]

ḳır- Kırmak.
k.-dı 90a/2
[=1]

ḳıraġa Uzağı iyi gören kişi, keskin nazarlı. Metinde bu kelimenin Özbekler arasında kullanıldığı belirtilmiştir.
k. 130b/11
[=1]

ḳıraḳ Çevre, kıyı, kenar, uç.
k.+ıda (ḳıraġıda) 128b/3
k.+ıdın (ḳıraġıdın) 147b/8
k.+ıġa (daryānıñ ḳıraġı) 143b/10
k.+ıġa (hāmūn ḳıraġı) 34a/15
[=4]

ḳırān (< Ar. ḳirān) Yakınlaşma, beraber yaşamak, dost olmak.
k. eyle- 55a/4, 82a/1
[=2]

ḳırānāt (< Ar. ḳirānāt) Yıldızlarla bağlanan birleşmeler, yıldızların birleşmesi.
k.+ı 116a/11
[=1]

ḳırbān (< Ar. ḳirbān) Sadak, yay kabı.
k.+dın 34b/14
[=1]

ḳırġavul Sülün.
k. 29b/5
k.+nı 29b/5
[=2]

ḳırıl- (Askerin veya ordunun) Yenilmesi, bozguna uğraması.
k.-ġanı 147b/3
[=1]

ḳırḳ Kırk (sayı).
k. 19a/17, 20b/13, 21a/3, 21a/4, 47b/8, 50b/14, 55b/15, 56a/17, 58b/4, 64a/8, 79b/5, 101a/12, 105b/6, 108b/13, 108b/15, 108b/9, 109a/6, 113b/11, 155b/9
k. (béş yüz ḳırḳ toḳuz) 38b/17
k. (miñ miñ yetti yüz ḳırḳ yetti miñ) 39b/16
k. (miñ yüz ḳırḳ sékkiz) 71a/5
k. (sékiz yüz ḳırḳ) 19a/5
k. (toḳḳuz yüz ḳırḳ altı) 49a/16
k. (toḳḳuz yüz ḳırḳ béş) 49a/17
k. (toḳuz yüz ḳırḳ altı) 111b/14
k. béş 17b/17, 90b/3
k. boyaḳ 58b/1
k.+da (altı yüz ḳırḳ) 41a/6
k.+da (miñ dağı yüz ḳırḳ) 70b/15
k.+da durur érdi 53a/5
k.+ġa 91a/14
k.+ġa (ikki yüz ḳırḳ) 23b/16, 23b/3
k. ikki 55a/2
k. kün 14a/17
k. miñ 17a/10, 47b/14, 47b/15, 49b/5, 52a/16, 74a/10, 75b/5, 106b/9, 112a/4
k. ṣaḥīfa 17a/11
k. sékkiz 41b/17
k. tört 91a/16
[=49]

ḳısm (< Ar. ḳism) Bölüm.
k. (avvalġı ḳısm) 35b/13
k. (ikinçi ḳısm) 38b/13
k. (üçünçi ḳısm) 44b/6

k.+ġa 22a/2
k.+ġa (üç ḳısm) 35b/12
k.+ıda (üçünçi ḳısm) 125b/2
k.+ın 130a/17
[=7]

ḳışşa (< Ar. ḳiṣṣa) Öykü, olay.
k.+nı 20a/2
[=1]

ḳış Kış mevsimi.
k. 31a/15, 58a/15, 91b/16
k.+da 25b/9
k. érdi 29a/5
[=5]

ḳışla- Kışlamak, kış mevsimini geçirmek.
k.-dı 52b/17
k.-p 91b/16
k.-r érdi 25b/9
[=3]

ḳışlaḳ Kış mevsiminin geçirildiği yer.
k.+da 53a/1
[=1]

Ḳışlıḳ kv.a. Moğolların Elçigen soyundan gelen bir kabilesi.
k. ḳabāyılı 35b/7
[=1]

ḳıṭʿa (< Ar. ḳiṭʿa) En az iki beyitten oluşan manzume. Metinde manzume başlığı olarak kullanılmıştır.
k. 1b/6, 2a/2, 2b/2, 3a/12, 3b/16, 3b/4, 4a/11, 4a/16, 4a/5, 9a/17, 12a/12, 14b/9, 16a/4, 19a/12, 21a/8, 21b/2, 23b/5, 32b/3, 50a/15, 55b/12, 56a/14, 60a/14, 61b/15, 64b/5, 74b/9, 75b/16, 85b/7, 93a/13, 96b/8, 97b/5, 101b/5, 105a/12, 105a/2, 106b/6, 114b/2, 115b/13, 116a/4, 116b/2, 122a/13, 133a/12, 133a/6, 137b/17, 140b/1, 141b/17, 142a/5, 144a/14, 144b/11, 146a/12, 146b/8, 152b/11
[=50]

ḳıtāl (< Ar. ḳitāl) Birbirini öldürme, savaş.
k.+ıdın 134b/5
k. u cıdāl 34b/2
[=2]

ḳıvām (< Ar. ḳivām) Doğrular, dikler.
k.-ı dīn “Dinin direği” 136a/9
[=1]

ḳıyām (< Ar. ḳiyām) Kalkma, ayaklanma.
k.+ġa 62b/1
k. körgüz- 24a/16, 24b/8, 32a/17, 36a/16, 36a/3, 42b/1, 78b/1, 90b/17, 96b/7, 97a/2, 97b/10, 103b/11, 104a/10, 106b/5, 106b/8, 113b/16, 114b/15, 119b/15, 121b/5, 122b/8, 132a/2, 136a/13, 136a/8, 146a/11, 146b/3
k. tap- 46b/4
[=27]

ḳıyāmat (< Ar. ḳiyāmat) Dünyanın sonu, kıyamet.

k. (ṣaḥrā-yı ḳıyāmat) 154b/5
k.+dur (ṣaḥrā-yı ḳıyāmat) 9b/1
k.+ġa 48b/14, 148b/16
k.+ġaça 15a/12, 43a/14
k. küni 129b/14, 155a/6
k. tap- 5b/11
[=9]

ḳıyāmat-aṣar Far. Mec. Çok fazla, sayısız.
k. (leşker-i ḳıyāmat-aṣar) 121b/14
k. bile (leşker-i ḳıyāmat-aṣar) 66b/3, 134a/8, 147b/2
k. ḳıl- (muʿasker-i leşker-i kıyamat-asar) 145a/17
[=5]

Ḳıyan k.a. El Han'ın oğludur. Tur ve Söyünç Han'ın El Han'ı ve halkını kılıçtan geçirdiği olayda tesadüfen kurtulan Kıyan, kalan az sayıdaki kişiyle Ergenekon'a sığınmıştır. Kıyatların soyu Kıyan'a dayanır. Krş. Ḳıyan Ḫan
k. 32b/17, 33a/5, 33a/9, 34a/1, 34a/16, 34b/6
k. bile 33b/15
k.+nıñ 34b/11
[=8]

Ḳıyan Ḫan bk. Ḳıyan
k.+nıñ 34b/10
[=1]

ḳıyāṣ (< Ar. ḳiyāṣ) Benzetmek, karşılaştırmak.
k. bile 52b/16
k. ḳıl- 73a/14
[=2]

Ḳıyat kv.a. El Han'ın oğlu Kıyan'ın soyundan gelen bir Moğol kabilesinin adı.
k. 34a/1, 34b/11, 38a/5, 38a/5, 38b/13, 59a/5, 63a/2, 85a/10
k.+ġa 59a/6
b.+nı
[=10]

Ḳıyat Éş Ḳābıl Yasavul bk. Éş Ḳābıl Bay Ḫānḳāhī
k.+nı 119a/11
[=1]

Ḳıyat Tācī Biy bk. Tācī Biy
k. 104b/3
[=1]

Ḳıyat Yār Muḥammad ʿInaḳ k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Yomutlara karşı savaştı. Krş. Yār Muḥammad ʿInaḳ
k. 76b/4, 97a/10
[=2]

ḳıymat (< Ar. ḳiymat) Değer, kıymet.
k. durur (şāḥıb-ı ḳıymat) 5a/7
k. tap- (ḳadr ḳıymat) 7a/1
k. üçün 106a/12
[=3]

ḳız Dişi cinsten olan, kız.
k. 26b/14, 36a/11, 88a/10, 88a/11, 88a/9
k.+dın 85b/14, 92a/7
k. érdi 17a/11

k.+ı 26b/12, 85a/8, 85b/13, 92a/3
k.+ın 26b/4, 26b/8, 48a/14, 86a/1, 86b/9, 87a/7
k.+ını 88a/13
k.+ın bér- 88a/8
k.+lar bile (gül-çahra ḳızlar) 63a/13
k.+nı 15b/9, 36a/12, 85a/9, 87a/8, 88a/9, 92a/6
k.+nıñ 26b/16
[=28]

ḳız- 1. Harareti artmak, ısınmak.
k.-ġan témür 101a/3
[=1]
2. Şiddeti artmak.
k.-dı 27b/7
k.-ġanda 89a/1
[=2]

ḳızıl Parlak kırmızı renk, kızıl.
k. ḳan 77b/7
k. may 153b/3
[=2]

Ḳızılbaş kv.a. Nadir Şah ile Afganistan seferine katılan ve daha sonra Hindistan'a yerleşen İmâmiye mezhebine mensup Bâtıni inançlarla ilgisi olmayan Türkmen boyu. Metinde Kızılbaşlardan kâfir şeklinde söz edilmektedir. Krş. Ḳızılbaşıyya
k. 46b/7, 52b/13, 66b/2, 72b/9, 92b/6, 95a/16
k. bile 52b/9
k. burdası 73a/12
k.+ġa 67b/8
k.+ın 46b/16
k. ḳasdıġa 64b/15
k.+lar bile 73b/10, 73b/8
k.+nı 47a/8, 52b/1, 72a/11
k.+nıñ 92b/13
k. vālīsı 45b/15
[=18]

Ḳızılbaşıyya bk. Ḳızılbaş
k. 71b/3, 71b/5, 72a/3, 147a/8
[=4]

ki (< Far. ke) Ki (Bağlama edatı). Krş. kim
k. 2a/5, 2b/14, 2b/3, 3b/1, 3b/16, 3b/6, 4a/11, 4a/17, 4b/11, 5b/1, 5b/15, 5b/8, 6b/13, 6b/16, 7a/10, 7b/11, 7b/14, 7b/2, 7b/3, 8b/5, 10b/4, 12a/17, 12a/4, 12b/15, 13a/17, 13b/1, 13b/16, 14b/11, 14b/9, 15a/15, 15b/2, 17a/14, 18a/11, 18a/15, 18a/7, 18a/9, 18b/10, 19a/1, 19a/13, 20a/3, 21a/10, 21a/8, 23a/13, 25a/13, 25b/13, 25b/17, 25b/5, 26a/12, 27b/2, 27b/3, 27b/9, 28a/1, 28b/5, 29b/1, 30a/15, 30a/5, 32b/15, 33b/5, 34b/15, 36b/9, 39a/10, 39a/11, 40a/15, 42a/9, 42b/13, 44a/9, 46a/11, 50a/8, 51b/3, 52b/13, 53b/12, 53b/16, 55a/3, 57b/5, 61b/15, 62a/7, 62b/10, 63a/14, 63b/7, 63b/7, 65a/13, 65b/11, 67b/16, 75b/17,

77b/3, 77b/6, 77b/7, 83b/14, 84a/17, 85b/7, 88a/11, 88b/4, 88b/7, 90a/3, 91a/5, 91b/10, 92a/14, 93b/13, 93b/15, 95b/17, 101b/5, 103b/13, 105a/14, 106b/7, 107a/10, 111a/13, 112b/17, 114a/11, 114b/13, 114b/3, 115b/15, 117b/16, 120a/11, 126b/10, 126b/15, 129b/16, 129b/17, 129b/17, 130a/2, 130b/17, 131b/8, 133a/7, 133a/8, 137b/5, 144a/7, 144a/7, 148a/17, 148a/17, 148b/12, 148b/12, 150a/11, 150b/1, 150b/1, 150b/1, 150b/6, 150b/8, 151a/6, 153b/11, 153b/14, 153b/5, 153b/6, 154b/13, 154b/17, 155a/6, 155a/7

k. (andaḳ ki) 5b/9, 9a/17, 18a/17, 29b/2, 34a/12, 52b/13, 88b/7, 101a/3, 109a/1, 111a/9

k. (ay vāy ki) 155a/5

k. (bas ki) 155a/5

k. (her kim ki) 3b/12, 51a/4

k. (kim ki) 15a/13, 96b/3, 153b/8

k. (néçe ki) 133a/8

k. (ne ki) 26a/12

k. (oldur ki) 111b/1, 142a/6

k. (ol ki) 2a/11, 36b/8, 50b/5, 52a/3, 91a/5, 103b/11, 106a/12, 115b/13, 117b/16, 121b/1, 123b/8, 146a/12

k. (tā ki) 96a/4, 144b/12

k. (vah ki) 77b/6, 77b/7, 155a/4

k. (yā ki) 139b/12

k. (yoḳ ki) 19a/1, 136b/8

[=186]

kibi Gibi.

k. 30b/4, 33a/3, 53b/13, 53b/14, 53b/8, 151a/3, 152a/1, 155a/4

k. (-ġan kibi) 6a/5

[=9]

kibr Ar. Büyüklenme.

k. u naḫvat 120a/13, 138b/5

[=2]

kiçik Küçük.

k. 26b/3, 27a/7, 27b/16, 30b/11, 30b/14, 30b/8, 41b/10, 47a/17, 49a/6, 66a/16, 75b/10, 89b/12, 149a/1, 152b/4

k. (uluġ tā kiçik) 7a/2, 114a/1

k.+iniñ (kiçiginiñ) 35b/6, 93a/5

k.+leriniñ 86b/11

k.+ler allıda 152a/5

[=20]

kiçiklik Küçüklük.

k. 4b/6, 91a/9

k. (uluġ ve kiçiklik) 31b/9

k.+de 136b/14

k.+din 63b/5

k. eyle- 152a/6

k.+idin (kiçikligidin) 27a/15

k.+imde (kiçikligimde) 68a/6

[=8]

kiçikraḳ bk. kiçikrek

k.+ı 19b/13

[=1]

kiçikrek Daha küçük. Krş. kiçikraḳ

k. (kiçikregi) 19a/17

Kiçik Tağ y.a. Karakurum sınırında bir dağ. Krş. Ker Tağı

k. 25b/8

[=1]

kiffe Ar. Kefe, terazi.

k.-i davlat 101b/9

[=1]

ḳīl u ḳāl Far. Konuşma, müzakere.

k. 13b/4

[=1]

ḳīl u ḳālī Far. Bir konuşma.

ḳ. tap- 20a/4

[=1]

kilk Far. Kamış kalem.

k.-i każā 13a/10

k.-i sebk-tāz 125b/5

k.+im 2b/14

k.+iniñ 92a/10

[=4]

kim I Kim (zamir).

k. 3b/12, 5b/16, 9a/15, 16a/7, 17a/13, 18b/8, 24b/6, 29a/6, 29b/13, 31b/8, 35b/4, 40a/14, 40a/9, 51a/4, 74a/6, 93b/2, 101b/3, 102b/15, 113b/13, 121a/12, 134b/1

k. bile 87b/9

k.+de 12b/4, 73a/12, 114b/6, 143a/6

k. érdi 28b/5

k.+ge 5b/7, 31b/4, 90b/4, 96a/2

k. ki 15a/13

k.+ni 153a/17

k.+niñ 15b/13, 31a/1, 31a/2, 43a/10, 44a/6, 96b/13

[=39]

kim II Ki (Bağlama edatı). Krş. ki

k. 1b/10, 1b/10, 1b/10, 1b/11, 1b/3, 1b/7, 1b/8, 2a/1, 2a/2, 2a/8, 2b/10, 2b/11, 2b/11, 2b/12, 2b/16, 2b/17, 2b/7, 2b/8, 3a/10, 3a/12, 3a/12, 3a/13, 3a/2, 3a/9, 3b/10, 3b/11, 3b/8, 4a/5, 4b/16, 4b/17, 4b/6, 4b/6, 5a/10, 5a/12, 5a/14, 5a/16, 5a/5, 5a/6, 5a/8, 5a/9, 5b/10, 5b/11, 5b/14, 5b/17, 5b/7, 6a/3, 6a/8, 6a/9, 6b/16, 7a/10, 7a/3, 7a/8, 8a/12, 8a/16, 8a/6, 8a/6, 8a/7, 8b/1, 8b/10, 8b/12, 8b/6, 8b/6, 9a/10, 9a/13, 9a/2, 9a/5, 9a/7, 9a/8, 9a/9, 9b/12, 9b/15, 9b/3, 9b/6, 9b/8, 10a/1, 10a/15, 10a/16, 10a/3, 10a/4, 10a/6, 10a/7, 10b/10, 10b/14, 10b/2, 10b/5, 10b/7, 10b/8, 11a/10, 11a/15, 11a/8, 11b/1, 11b/11, 11b/13, 11b/16, 11b/6, 12a/13, 12a/15, 12a/15, 12a/16, 12a/2, 12a/3, 12a/4, 12a/8, 12a/8, 12a/9, 12a/9, 12b/10, 12b/11, 12b/13, 12b/14, 12b/16, 12b/2, 12b/5, 12b/8, 12b/8, 13a/2, 13a/6, 13a/8, 13b/1, 14a/13, 14a/14, 14a/16, 14a/3, 14a/5, 14a/6, 14a/7, 14a/8, 14b/1, 14b/3, 14b/6, 14b/8, 15a/1, 15a/11, 15a/15,

15a/2, 15a/4, 15a/5, 15a/8, 15b/13, 15b/15, 15b/9, 15b/9, 16a/12, 16a/13, 16a/15, 16a/2, 16a/5, 16a/6, 16a/8, 16a/8, 16a/9, 16b/10, 16b/13, 16b/14, 16b/14, 16b/16, 16b/17, 16b/5, 16b/7, 17a/11, 17a/13, 17a/5, 17a/9, 17b/11, 17b/14, 17b/2, 17b/8, 18a/10, 18a/4, 18a/5, 18a/6, 18b/11, 18b/12, 18b/13, 18b/14, 18b/15, 18b/3, 18b/5, 18b/5, 18b/9, 18b/9, 19a/10, 19a/16, 19a/17, 19a/5, 19a/8, 19b/12, 19b/13, 19b/14, 19b/4, 19b/6, 19b/9, 20a/1, 20a/16, 20a/9, 20b/11, 20b/14, 20b/16, 20b/4, 20b/5, 20b/6, 20b/6, 20b/8, 21a/10, 21a/16, 21a/4, 21a/5, 21a/6, 21a/7, 21a/8, 21b/1, 21b/12, 21b/2, 21b/2, 21b/5, 21b/6, 21b/7, 21b/8, 22a/10, 22a/10, 22a/13, 22a/15, 22a/3, 22a/6, 22b/1, 22b/10, 22b/13, 22b/14, 22b/14, 22b/7, 22b/8, 22b/9, 23a/11, 23a/17, 23a/5, 23a/8, 23a/8, 23a/17, 23b/11, 23b/14, 24a/7, 24b/2, 24b/8, 25a/11, 25a/15, 25a/17, 25a/7, 25b/10, 25b/11, 25b/16, 25b/8, 26a/1, 26a/14, 26a/15, 26a/16, 26a/17, 26a/17, 26a/2, 26a/7, 26a/9, 26b/1, 26b/11, 26b/13, 26b/15, 26b/4, 27a/1, 27a/10, 27a/13, 27a/15, 27a/6, 27b/3, 28a/12, 28a/15, 28a/5, 28a/6, 28a/9, 28b/3, 29a/16, 29a/17, 29a/6, 29a/8, 29a/9, 29b/1, 29b/14, 29b/15, 29b/16, 29b/3, 29b/4, 29b/5, 30a/10, 30a/11, 30a/2, 30a/5, 30a/9, 30b/10, 30b/15, 30b/6, 30b/7, 30b/8, 31a/13, 31a/15, 31a/3, 31a/8, 31b/2, 31b/4, 32a/10, 32a/6, 32b/10, 32b/11, 32b/15, 32b/16, 32b/17, 32b/17, 32b/6, 33a/10, 33a/15, 33a/3, 33a/7, 33b/13, 33b/15, 33b/2, 33b/7, 33b/9, 34a/12, 34a/17, 34a/3, 34a/7, 34b/10, 34b/13, 34b/7, 34b/17, 35b/11, 35b/11, 35b/14, 35b/16, 35b/2, 35b/5, 35b/8, 36b/12, 36b/14, 36b/4, 37a/2, 37a/6, 37a/17, 37b/13, 37b/15, 37b/16, 37b/17, 37b/3, 38a/13, 38a/15, 38a/16, 38a/6, 38a/8, 38b/11, 38b/7, 38b/8, 39a/1, 39a/7, 39b/10, 39b/14, 39b/15, 39b/2, 39b/5, 39b/6, 39b/9, 39b/9, 40a/12, 40a/7, 40a/9, 40b/10, 40b/11, 40b/12, 40b/16, 40b/2, 40b/5, 40b/9, 41a/10, 41b/16, 41b/8, 41b/9, 42a/15, 42a/3, 42b/11, 43a/13, 43a/15, 43a/2, 43a/6, 43b/13, 43b/16, 44a/2, 44a/3, 44a/4, 44a/6, 44a/8, 44b/1, 44b/13, 44b/15, 44b/16, 44b/2, 45a/5, 45a/9, 45b/14, 45b/7, 46a/17, 46a/3,

46a/5, 46a/6, 46b/11, 47a/4, 47b/11, 47b/15, 47b/17, 47b/6, 47b/7, 48a/11, 48a/2, 48a/3, 48a/9, 48a/9, 48b/1, 48b/11, 48b/13, 48b/13, 48b/17, 48b/7, 48b/8, 48b/9, 49a/2, 49a/3, 49a/8, 49b/1, 49b/12, 49b/16, 49b/17, 49b/8, 50a/1, 50a/14, 50b/16, 50b/2, 51a/13, 51a/2, 51a/9, 51b/5, 52b/14, 52b/17, 52b/6, 53a/13, 53a/15, 53b/3, 54a/5, 54a/8, 54b/1, 55a/16, 55b/12, 56a/3, 56a/5, 56b/10, 56b/12, 56b/8, 57a/15, 57a/17, 57a/4, 57a/7, 57b/10, 57b/2, 58a/1, 59a/1, 59a/14, 59a/7, 59a/9, 59b/11, 59b/15, 59b/3, 59b/6, 59b/9, 60a/2, 60b/10, 60b/14, 60b/14, 60b/6, 61b/16, 62a/11, 62a/12, 62a/14, 62a/17, 62b/1, 62b/16, 62b/16, 62b/8, 62b/9, 63a/11, 63a/4, 63a/9, 63b/1, 63b/13, 63b/16, 63b/9, 64a/4, 64a/5, 64a/6, 64b/5, 65b/16, 66a/11, 66a/5, 66b/5, 67a/11, 67a/13, 67a/3, 67a/7, 67b/1, 67b/11, 67b/2, 67b/6, 68a/14, 68a/14, 68a/8, 68b/13, 68b/13, 68b/8, 69a/10, 69a/16, 69a/16, 69a/17, 69a/4, 69b/10, 69b/16, 69b/3, 70a/14, 70b/3, 70b/8, 70b/9, 71b/10, 71b/2, 72a/14, 72a/14, 72a/15, 72b/11, 72b/14, 72b/5, 72b/8, 73a/15, 73a/4, 73b/13, 73b/4, 74a/10, 74a/14, 74a/2, 74a/6, 74b/15, 74b/15, 75a/3, 75a/3, 75a/9, 75b/11, 75b/14, 75b/7, 76a/17, 76b/5, 76b/7, 77a/14, 77a/16, 77a/6, 77a/8, 77b/16, 79a/1, 79a/12, 79a/4, 80a/11, 80a/13, 80a/14, 80b/4, 80b/8, 81b/16, 82b/1, 83b/16, 84a/3, 84a/8, 84b/2, 84b/5, 84b/5, 85b/2, 85b/2, 86a/15, 86a/2, 86a/4, 86b/1, 87a/1, 87b/10, 87b/13, 87b/16, 87b/2, 87b/5, 87b/6, 87b/8, 88a/16, 88a/2, 88a/3, 88a/5, 88a/7, 88a/7, 88b/1, 89a/12, 89b/1, 89b/10, 89b/11, 89b/11, 89b/12, 89b/12, 89b/14, 89b/16, 89b/16, 89b/17, 89b/9, 90a/1, 90a/17, 90a/5, 90a/6, 90a/9, 90b/11, 90b/11, 90b/2, 90b/7, 91a/13, 91b/10, 92a/17, 92b/1, 92b/6, 93a/12, 93a/15, 93a/16, 93a/7, 93b/1, 93b/11, 93b/12, 93b/16, 93b/2, 93b/5, 93b/7, 93b/7, 93b/9, 94a/16, 94a/17, 94a/2, 94a/6, 94a/7, 94a/7, 94a/9, 94b/8, 95a/13, 95a/15, 95b/1, 95b/10, 96a/15, 96a/8, 96b/11, 96b/11, 96b/13, 96b/13, 97a/10, 97a/4, 97b/1, 97b/10, 97b/9, 98a/10, 98a/12, 98a/8, 98b/1, 98b/11, 98b/6, 99a/1, 99a/14, 99a/5, 99a/9, 99b/11, 99b/12, 99b/12, 99b/15,

99b/15, 100a/4, 100b/1, 100b/10, 100b/17, 101a/10, 101a/12, 101a/8, 101b/7, 102a/10, 102a/2, 102a/7, 102a/8, 102b/10, 102b/11, 102b/16, 102b/17, 103a/17, 103b/10, 103b/11, 103b/13, 103b/14, 103b/16, 103b/2, 103b/3, 103b/7, 104a/1, 104a/10, 104a/17, 104a/5, 104b/15, 104b/3, 105a/13, 105b/10, 105b/14, 105b/15, 105b/17, 105b/6, 105b/8, 106a/2, 106a/5, 106a/6, 106a/8, 106b/10, 106b/12, 106b/15, 106b/15, 106b/4, 106b/9, 107a/6, 107b/12, 107b/13, 107b/14, 107b/17, 107b/8, 108a/10, 108a/11, 108a/13, 108a/14, 108a/14, 108a/15, 108a/6, 108a/8, 108b/10, 108b/17, 108b/4, 109a/11, 109a/12, 109a/12, 109a/9, 109b/15, 109b/16, 109b/2, 110a/11, 110a/11, 110a/5, 110b/15, 110b/5, 111a/1, 111a/16, 111a/17, 111b/14, 111b/5, 111b/9, 112a/12, 112a/13, 112a/13, 112a/15, 112a/16, 113a/1, 113a/9, 113b/10, 113b/7, 114a/11, 114a/13, 114a/3, 114a/4, 114b/1, 114b/2, 114b/4, 114b/6, 114b/7, 114b/8, 114b/8, 115a/12, 115a/3, 115b/1, 115b/13, 115b/9, 116a/5, 116b/16, 116b/3, 117a/1, 117a/10, 117a/11, 117a/12, 117a/16, 117a/7, 117a/8, 117b/16, 117b/17, 118a/14, 118a/15, 118a/17, 118b/11, 118b/12, 118b/13, 118b/17, 119a/3, 119a/8, 119b/10, 119b/13, 119b/5, 120a/1, 120a/13, 120a/16, 120a/17, 120a/2, 120b/11, 120b/12, 120b/4, 120b/9, 121a/14, 121a/17, 121b/2, 122a/10, 122a/10, 122a/13, 122a/16, 122a/17, 122a/2, 122a/2, 122b/10, 122b/16, 122b/5, 123a/13, 123a/7, 123b/11, 123b/12, 124a/11, 124a/11, 124a/15, 124a/7, 124b/17, 124b/6, 125a/16, 125a/4, 125a/7, 125b/1, 125b/16, 125b/2, 126a/10, 126a/16, 127a/13, 127a/17, 127a/2, 127b/3, 128a/10, 128a/12, 128a/9, 128b/13, 129a/14, 129a/15, 129a/4, 129a/9, 129b/1, 129b/13, 129b/3, 130a/10, 130b/11, 130b/11, 130b/12, 130b/14, 130b/15, 130b/15, 130b/16, 130b/2, 131a/5, 131a/7, 131b/11, 131b/12, 131b/13, 131b/6, 131b/7, 132a/15, 132a/5, 132b/13, 133a/10, 133a/11, 133a/12, 133a/12, 133a/4,

133b/14, 133b/5, 133b/9, 134a/10, 134a/14, 134b/1, 134b/10, 135a/12, 135a/13, 135a/17, 135a/5, 135a/8, 135b/11, 135b/14, 135b/5, 135b/8, 135b/9, 136a/11, 136a/15, 136a/16, 136a/2, 136a/3, 136a/6, 136a/6, 136a/7, 136a/9, 136b/2, 136b/3, 136b/4, 137a/12, 137a/14, 137a/3, 137b/14, 138a/11, 138a/14, 138a/3, 138b/12, 139a/8, 139b/4, 140a/10, 140a/3, 140b/14, 140b/3, 141a/15, 141a/2, 141a/3, 141a/8, 141b/10, 142a/1, 142a/10, 142a/2, 142a/3, 142a/7, 142b/13, 143a/14, 143a/16, 143b/12, 143b/2, 144a/12, 144b/10, 144b/6, 144b/7, 144b/7, 145a/11, 145a/5, 145b/12, 146a/13, 146a/2, 146a/7, 146b/1, 146b/11, 146b/15, 146b/4, 147a/1, 147a/13, 147b/17, 147b/6, 147b/9, 148a/10, 148a/13, 148b/15, 148b/6, 149a/11, 149a/3, 149a/8, 149b/15, 149b/2, 149b/9, 150b/3, 151a/14, 151b/15, 151b/2, 151b/3, 152b/10, 153a/14, 153a/16, 153a/17, 153a/3, 153b/13, 153b/16, 153b/2, 153b/3, 153b/7, 153b/7, 153b/9, 154a/15, 154a/6, 154a/7, 154a/8, 154b/15, 154b/15, 154b/17, 154b/8, 155a/17, 155a/8, 155b/11, 155b/13, 156a/11, 156a/2, 156a/6, 34a/15

k. (andaġ durur kim) 12b/12

k. (andaġ kim) 11b/9, 39a/4, 39b/12

k. (andaḳ durur kim) 13a/1, 42a/6, 58b/16, 64a/11, 70a/1, 70a/6, 92a/10, 108b/12, 121a/16, 124b/2, 136b/15, 139a/13, 139b/11, 155b/14

k. (andaḳ kim) 10a/8, 12a/10, 15a/2, 31b/8, 36b/5, 40b/3, 40b/8, 47b/16, 51a/10, 52a/12, 56a/7, 58a/6, 59a/3, 60a/14, 61a/1, 61a/8, 80a/8, 83a/5, 85a/1, 85b/15, 86b/9, 88a/14, 89a/14, 89b/3, 95a/4, 96a/12, 96a/7, 98a/14, 106b/9, 109a/8, 115b/10, 122a/6, 129a/6, 133b/12, 135a/4, 138b/11, 139a/13, 150a/10

k. (anıñ üçün durur kim) 45a/4

k. (anıñ üçün kim) 26b/2, 30b/16, 34a/7, 35a/5, 61b/7, 116a/2

k. (bolġay kim) 30a/1, 30a/3, 44b/14

k. (bolmaġay kim) 14a/7

k. (eyle kim) 5b/5, 6a/6, 12b/7, 102b/14

k. (göyiyā kim) 7b/11

k. (her ḳaçan kim) 15b/7

k. (her kimse kim) 50a/9
k. (her néççe kim) 9a/11
k. (ḳaçan kim) 26a/8
k. (kérekdür kim) 8b/8
k. (kérek kim) 30b/16
k. (neçe kim) 23b/15
k. (néççe kim) 45b/5
k. (néçe kim) 92b/10
k. (néçük kim) 3b/2, 4a/16, 11b/3, 13a/16, 18a/8, 30a/16, 107a/2
k. (né kim) 13a/11, 18a/10, 53b/2
k. (ol kim) 62b/7, 93a/13
k. (ol navʿ kim) 6a/1, 6a/3, 6a/7
k. (öyle kim) 135a/10, 154a/7
k. (tā kim) 5a/2, 15b/6, 26b/9, 30b/1, 96b/10, 96b/17, 100b/17, 101a/16, 123a/7, 131a/11, 135b/16, 139a/1, 140a/16, 140a/9, 142b/11, 142b/5, 146b/12, 147a/1, 149b/5, 155b/8
k. ki 96b/3, 153b/8
[=1131]

kīmiyā (< Ar. kīmiyāʾ) Basit maddelerdeki değişimleri anlamaya çalışan ilim kolu.
k. yañlıġ 5b/8
[=1]

kimse Her hangi bir kişi, kimse.
k. 79b/6, 105b/15, 150a/6, 155a/8
k. (bir kimse) 137b/9
k. (her kimse) 50a/9, 112b/4
k. bile 129a/10, 129b/2, 143a/10, 143b/14, 144b/14, 145a/16, 145b/6
k.+de (hiç kimse) 44a/8
k. durur érdi 55a/6, 92b/17, 96a/5
k. érdi 60a/13
k.+ge (bir kimse) 114a/5
k.+ge (her kimse) 84b/13
k.+ġa 154a/4
k.+lerni 105b/12
k.+ni 39b/12, 39b/15, 64a/1, 88b/13, 91a/4, 96a/2, 112b/13, 115b/17, 150a/4
k.+niñ (her kimse) 43a/10
[=33]

kīn Far. Gizli düşmanlık, kin. Krş. kīne
k. (ahl-ı kin) 150a/15
k. (tīġ-ı kin) 144a/8
k. eyle- 47a/8
[=3]

kīne Far. Kin, garaz. Krş. kīn
k.+si (ātaş-ı kīne) 75a/12
k. ü nıfāḳ 147b/13
[=2]

kīne-güdāz Far. Çok kinli.
k. bile 128b/4
[=1]

kīne-güẕār Far. Kinli, kindar.
k. (şacaʿā-yı kīne-güẕār) 145a/7
[=1]

kir Arka, sırt.
k.+ge 51a/10

[=1]

kir- 1. Dışarıdan içeriye gelmek, girmek.

k.-di 51a/1, 68a/9, 106a/5, 111b/6, 155a/3

k.-düm 21b/9

k.-genlerin 33b/16

k.-ip 8a/10, 15a/6, 21a/2, 24a/11, 26a/11, 26a/11, 28b/7, 36a/17, 48b/16, 62b/3, 73b/3

k.-mey 21b/1

k.-se 107b/9

[=20]

2. Gizlenmek, saklanmak.

k.-diler 105b/17

[=1]

3. (Bir şehre, kaleye vb.) Gelmek.

k.-di 100a/8, 115a/16, 118b/11, 124b/8, 145a/10, 149a/14

k.-diler 149a/2

k.-e al- 127a/12

k.-ip 73b/11, 81b/2, 98b/13, 100a/4, 100a/8, 109b/13, 110a/1, 113a/3, 114b/16, 121a/11, 126a/14, 132b/3, 147b/17, 147b/3

k.-ip durur 139a/8, 148b/3

k.-ip durur érdiler 127a/13

k.-ip érdi 79a/2, 127b/6

k.-mekdin 148a/9

[=28]

4. Suya dalmak.

k.-ip 113a/10

[=1]

5. Bürünmek.

k.-diler 140a/16

[=1]

6. Dahil olmak, .. sınıfına geçmek, sayılmak.

k.-ip 38a/14

k.-memiş durur érken 156a/14

k.-mes 9a/11

[=3]

7. Hakimiyetine geçmek.

k.-di 40a/4, 44a/1, 71b/14

k.-gen 113a/3

k.-gey 11a/16

k.-ip 113b/5, 133b/1

k.-ip durur 120a/5, 130a/13

k.-se 11b/17

[=10]

8. Görünmek.

k.-mey 12b/17

[=1]

9. Uymak, tabi olmak.

k.-ip 133b/16

k.-medi 15b/13

[=2]

10. Ulaşmak, vasıl olmak, erişmek.

k.-megünçe 26a/10

k.-mesdin burun 36a/14

[=2]

11. İçinde yer almak, harekete geçmek.

k.-di 37b/17, 93a/12

k.-ip 82b/10

[=3]
12. İşgal etmek, zorla ya da hile ile ele geçirmek.
k.-di 55a/8, 82b/4, 133b/11, 143a/10
k.-diler 60b/13
k.-gen 130a/4
k.-gende 149b/9
k.-ip 51b/14, 56b/4, 58b/14, 71a/11, 73b/8, 109b/4, 113a/4, 118a/10, 119b/2, 128a/17, 148a/7, 150b/6, 151b/6
k.-ip durur 129b/5
[=21]
13. Başlamak.
k.-gen 102a/12
[=1]
ḥarakatġa kir- 8a/10
ḥısābġa kir- 68a/9
silkige kir- 9a/11, 38a/14, 156a/14
taṣarrufiġa kir- 11b/17, 44a/1, 120a/5
[=8]
kīr Far. Penis.
k.+ımġa 129a/13, 129a/17
[=2]
kirā Far. Kime olursa olsun, her kim olursa.
k. 126b/10
[=1]
kirām Ar. Yüce kişiler.
k. (ābā-yı kirām) 84b/2
k. (acdād-ı kirām) 9b/13
k. (aşrafu's-sādāt-ı kirām) 137a/7
k. (ruasā-yı kirām) 101b/3
k. (ʿulamā-yı kirām) 9b/16
k. (umarā-yı kirām) 135b/6
k.+dın (aṣḥāb-ı kirām) 114b/5
k.+dın (maşāyıḫ-ı kirām) 137a/4
k.+ġa (maşāyıḫ-ı kirām) 134b/16
k.+ı bolur 5a/9
[=10]
kirāmī Far. Bir yüce kişi, bir cömert kişi.
k. 15b/6
k. (Ḥażrat-ı ustād-ı kirāmī) 150a/7
[=2]
kirdār Far. İş, aynı uğraşan adam.
k. 155a/1
[=1]
Kirdigār Far. Allah.
k. bile (luṭf-ı Kirdigār) 144b/13
[=1]
kirgüz- Girdirmek, sokmak.
k. 12a/11
k.-di 39a/15, 60a/2, 73b/4, 102a/13
k.-diler 120a/3
k.-meyin 141a/14
k.-üp 28a/14, 30a/8, 37a/12, 67b/7
k.-üp durur 130a/11, 131a/15, 142a/16, 142b/7
k.-ür 6a/2
[=16]
cilvege kirgüz- 73b/4

taşarrufiġa kirgüz- 30a/8
[=2]

kiriş Ok yayının iki ucu arasına gerilen esnek bağ.
k.+i (yayınıñ kirişi) 144a/13
[=1]

kiriş- (-a/-e zarf-fiili ile) Başlamak.
k.-ti 127a/6
[=1]
ése kiriş- 127a/6
[=1]

kīrvān-tā-kīrvān Far. Doğudan batıya kadar.
k. 97b/7
[=1]

kisvet Ar. Giysi, suret.
k.+in (ınsān kisveti) 14b/2
[=1]

kişi Kişi, adam.
k. 2b/15, 9a/10, 9b/3, 16a/6, 17a/10, 18b/11, 19a/1, 19a/16, 19b/14, 19b/2, 20b/6, 27a/13, 29a/8, 29b/4, 31a/3, 32b/12, 34b/10, 38a/14, 38a/7, 40b/4, 42a/3, 43a/15, 44b/10, 45b/5, 46b/6, 48b/16, 49b/12, 49b/3, 49b/3, 54b/8, 55a/12, 58a/5, 58b/9, 63a/15, 64a/7, 64a/8, 68b/7, 69a/17, 71b/4, 72a/1, 73a/11, 75a/14, 79a/1, 79b/5, 79b/6, 86a/4, 87b/3, 87b/8, 89a/4, 91b/5, 92a/14, 92b/10, 93b/13, 98b/10, 100a/13, 100a/16, 103a/16, 103b/1, 106a/16, 106b/7, 107b/10, 107b/8, 109a/17, 110a/11, 110b/14, 111a/4, 113b/7, 114b/5, 118b/15, 119b/6, 120a/17, 122a/13, 122b/5, 122b/6, 130b/15, 130b/9, 130b/9, 131b/11, 137b/8, 138b/8, 142a/2, 144a/14, 148a/10, 153b/3
k. (avval kişi) 51b/5
k. (üç kişi tört kişi) 105b/7, 105b/7
k. başı 107a/9
k. bile 11b/12, 21a/14, 21a/2, 42b/7, 44a/12, 44b/11, 48b/15, 49a/5, 52b/10, 52b/6, 60a/1, 86b/5, 91b/5, 100b/5, 105b/14, 108b/13, 110b/7, 112a/8, 112b/14, 143b/11
k. buyur- “Adam göndermek” 96b/16, 117a/16, 132b/17
k.+de 86b/14
k.+din 8a/16, 18a/8, 20b/7, 33a/1, 40a/1, 58b/11, 131b/6, 139b/11, 144a/4
k. durur 24b/8
k. durur érdi 19a/14, 20a/6, 23a/10, 31a/13, 32a/9, 43b/4, 44a/17, 45b/3, 46a/1, 51b/7, 64b/11, 75b/4, 80a/8, 83a/16, 84b/17, 84b/8, 89a/10, 90b/1, 90b/16, 92b/12, 94a/14, 108b/11, 110a/17, 133a/3
k.+dür 107a/3

k. érdi 77b/12, 106a/8, 109a/9, 111a/7, 121b/2
k.+ge 2b/2, 52a/13, 58b/15, 93a/7, 106a/14, 136b/3
k.+gedür 107a/1
k. ḳoy- 29b/3
k.+larıġa 65a/16, 149b/4
k.+lerdin 132b/13
k.+leri 29b/6
k.+leridin 146b/14
k.+lerin 98b/14
k.+ni 39b/17, 39b/2, 47b/10, 47b/8, 49b/14, 55a/9, 69a/15, 71a/16, 72b/17, 74a/1, 75a/15, 91b/6, 92b/9, 95b/12, 102a/6, 105b/17, 109a/6, 113a/8, 119a/15, 120b/15, 125a/2, 127a/1, 127b/1, 128b/6, 130b/11, 130b/12, 132a/17, 132b/12, 133b/11, 141b/17
k.+niñ 22b/6, 33a/16, 47b/14
k.+sıġa 147b/15
k.+si 46a/7
k.+sin 107b/5
k. yiber- 37b/15, 44b/13, 46a/17, 47b/9, 51b/16, 52a/2, 54b/9, 64a/13, 73b/4, 76a/11, 87b/13, 88a/17, 93b/3, 99a/12, 100a/14, 114a/13, 115a/13, 118b/12, 118b/14, 120a/16, 120a/17, 122b/15, 122b/8, 132a/7, 133b/9, 147b/14, 148b/15
k. yüber- 100b/4, 106b/9
[=231]

kişt Far. Tohum.
k. 50a/17
[=1]

kişvar Far. Ülke, memleket. Krş. kişver
k. (yétti kişvar) 11a/2
k.+da 96b/2
k.+ġa 10b/5
k.+ı 82a/5
k.+ıġa 18a/13, 50a/7, 50a/9
k.+ın 6a/11, 31a/16, 31a/7, 40b/4
k.+nıñ 87b/1
[=12]

kişvar-küşāylıḳ Ülke fethetme durumu.
k. 24a/16
[=1]

kişvarıstān Far. Ülke, memleket.
k. (Ḥażrat-ı pād-şāh-ı ṣāḥıb-ḳırān-ı kişvarıstan) 116a/12
[=1]

kişvarıstānlıġ Ülke olma durumu.
k. 5a/4
[=1]

kişver bk. kişvar
k.+ige 151a/4
[=1]

kitāb Ar. Kitap.
k. 9a/1, 11a/7, 66a/11, 66a/5
k.-ı muzayyan 8b/6
k.+dın 20a/3
[=6]

kitāb-ḫ(v)ānlıġ Kitap okuma işi.
k. 152b/1
[=1]

kitābat Ar. Yazılı belge.
k. 156a/14
[=1]
kiyāsat Ar. Zekilik, uyanıklık.
k. (arbāb-ı dānış u kiyāsat) 140a/1
k. (arbāb-ı kiyāsat) 97a/9
k. (farṭ-ı kiyāsat) 36b/13
k. (hūş u kiyāsat) 134a/16
k. bile (ḫaly-ı kiyāsat) 152a/7
k.+da (fırāsat u kiyāsat) 94b/14
k.+da (şucā‘at u kiyāsat) 38b/4
k. eyle- 94b/15
k.+ġa (arbāb-ı kiyāsat) 35b/8
k.+niñ (aṣḥāb-ı kiyāsat) 151b/14
[=10]
kiye Ar. Sakız ağacı.
k.+din (cıns kiye) 13b/7
[=1]
kiyev bk. küyev
k. durur érdi 50b/14
[=1]
kiyevlik Damatlık, güveyilik.
k. bile 48a/10
[=1]
kiyür- Girdirmek, sokmak.
k. 2b/11, 66a/12
k.-di 14a/16, 19b/10, 26b/5, 28a/15, 29b/12, 47a/3, 85a/6, 87a/7, 128a/17, 147a/11
k.-diler 14b/2
k.-gendin soñra 79b/10
k.-geni 106b/3
k.-gey 141a/10
k.-gil 46b/3
k.-medi 138b/14
k.-üp 23a/2, 23b/8, 29a/13, 60b/14, 85a/17, 89a/12, 104b/10
[=25]
araġa kiyür- 23a/2, 23b/8
farmānıġa kiyür- 29a/13
ḫısābġa kiyür- 138b/14
naẓmġa kiyür- 60b/14
ortaġa kiyür- 19b/10
silkige kiyür- 66a/12
taṣarrufıġa kiyür- 28a/15, 29b/12, 47a/3
żabṭıġa kiyür- 85a/6
[=11]
kiẕb Ar. Yalan.
k. u fısūs 110b/15
[=1]
Ḳoçaş Mīrzā k.a. Şirin Mirza’nın torunudur. Mankıt’ın hakimi idi. Musa Biy ile savaştı ve öldürüldü.
k. 91b/2, 91b/7
k.+nı 91b/15
k.+nıñ 91b/14
[=4]
Ḳoçḳar Atalıḳ k.a. Muhammed Emin Inak’ın adamlarındandır.
k.+nı 116a/7
[=1]
Ḳoçḳar Bég k.a. Baba Beg’in amcasının oğludur. Muhammed Emin Inak’ın adamları tarafından öldürüldü.

k. 123b/11, 124a/5

k.+ge 104b/9

[=3]

Ḳoçuḳ kv.a. Yomutların bir boyu.

k. uruġı 112b/9

[=1]

ḳol Kol, el. Krş. él

k. 46b/4

k. çék- 4b/15, 72a/17

k.+ġa tüşür- "Esir etmek, ele geçirmek" 64b/16

k.+ı 144a/16

k.+ıda 56a/13, 67b/1, 78b/15, 79a/7, 95a/16, 145b/6

k.+ıda bol- 99b/5

k.+ıda durur érdi 47a/12

k.+ıda érdi 95a/8

k.+ıdın 23b/11, 48b/5, 77a/10, 136b/7

k.+ıdın bar- "Elinden çıkmak" 142a/7

k.+ıdın bér- 67b/17

k.+ıġa 56a/16, 67a/16, 113a/3, 144a/17

k.+ıġa sal- 97a/8

k.+ıġa tüş- 33a/16, 39b/5, 70b/6

k.+ınıñ (sol ḳol) 127b/8

k.+larını 150b/11

k.+uñġa tüş- 107b/16

k.+uñızdın bar- 31b/1

[=32]

ḳol- İstemek, rica etmek.

k.-ur érdi 114a/8

[=1]

ʿuẕrın ḳol- 114a/8

[=1]

Ḳolman Bahādur bk. Ḳalman Bahādur

k. 91a/10

[=1]

Ḳongrat bk. Ḳoñrat

k. 35a/4

[=1]

Ḳonḳlut kv.a. Tosboday'ın oğlu, Mişer'in babasıdır.

k. 35a/16

[=1]

Ḳonḳrat bk. Ḳoñrat

k. 35a/2, 35a/3

[=2]

Ḳoñrat kv.a. (< Moğ. Ḳonggırat < Onggırat) Cengiz Han'ın zamanındaki Moğol kabilelerinin en önemlilerinden biri. Krş. Ḳongrat, Ḳonḳrat, Ḳoñratıyya

k. 9b/10, 10b/13, 12b/8, 34b/6, 34b/7, 35b/2, 59a/5, 64b/1, 69a/6, 71a/16, 84b/6, 84b/8, 87a/17, 88b/1, 91b/3, 95b/12, 121b/4, 139b/14, 140a/5, 142a/9, 144b/16, 151b/17

k. (tamāmat-ı Ḳoñrat) 140b/6

k. bile 85a/16

k.+dın 90b/14, 100a/8, 104b/13

k.+dın (şanādīd-ı Ḳoñrat) 69a/14

k.+dın durur érdi 38a/3

k.+ġa 79a/6, 84b/14, 84b/7, 85a/6, 85b/16, 100a/8, 140a/13,

141b/2, 142b/1, 143b/5, 148a/2, 149a/4

k.+ınıñ (Aral Ḳoñratı) 69a/2

k.+ınıñ (Ḳuş Ḳöprük Ḳoñratı) 119b/16

k.+ı (Aral Ḳoñratı) 78b/14

k.+nı 69a/16, 86b/12

k.+nıñ 85a/15, 91b/4, 91b/7, 140b/12

k. uruḳı 22b/11

k. üsti 140b/11

[=52]

Ḳoñratıyya bk. Ḳoñrat

k. 151b/16

[=1]

Ḳoñrat Él Tüzer k.a. Özbek boyuna mensuptur. Muhammed Emin Inak'ın elçilerindendir.

k. 107a/12

[=1]

Ḳoñrat Ésen Keldi Maḥram k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır.

k. 100b/5

[=1]

Ḳoñrat Éş Muḥammad Nāyıb k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Baba Beg tarafından Hezaresp'te öldürüldü.

k.+nı 129b/5

[=1]

Ḳoñrat Ḥasan Ḳābıl Ṣūfī k.a. Baba Beg'in adamlarındandır. Baba Beg ve yandaşları onun sayesinde Kuş Köprük'ü ele geçirmişlerdir.

k.+nıñ 118a/9

[=1]

Ḳoñrat Ḫ(v)ācam Berdi Ḳuş Bégi bk. Ḫ(v)ācam Berdi Ḳuş Bégi

k. 104a/5

[=1]

Ḳoñrat Ḫ(v)āca Ḳulı Bég bk. Ḫ(v)āca Ḳulı ʿInaḳ

k.+ge 75b/3

[=1]

Ḳoñrat Ḫ(v)āca Ḳulı ʿInaḳ bk. Ḫ(v)āca Ḳulı ʿInaḳ

k. bile 97a/10

[=1]

Ḳoñrat Ḫ(v)āca Nıyāz Ḳuş Köprügī k.a. Hassa Kuş Begi'nin cesaretiyle ünlü bir adamıdır.

k. 145a/10

[=1]

Ḳoñrat Ḳara Nav-roz k.a. Avaz Inak'ın adamlarındandır. Töre Murad Sufi Hoca Eli'ni ele geçirinci onu öldürdü.

k. bile 143b/2

[=1]

Ḳoñrat Ḳul Muḥammad Atalıḳ k.a. Şir Gazi Han'ın adamlarındandır. Adine Muhammed Atalık'ın amcasının oğlu ve vekili idi. Vezir yakınlarında Yomutlarla

yapılan bir savaşta öldürüldü. Krş. Ḳul Muḥammad Atalıḳ

k. 67b/12

[=1]

Ḳoñrat Küçek ʿInaḳ bk. Küçek Inaḳ

k.+nı 74a/3

[=1]

Ḳoñrat Muḥammad Naẓar Biy bk. Ḳoñrat Muḥammad Naẓar Biy

k.+niñ 100b/5

[=1]

Ḳoñrat Raḥman Ḳulı Atalıḳ k.a. Ebülgazi Han'ın adamlarındandır. Konrat boyuna mensuptur.

k. 74a/3

[=1]

ḳop- (Gürültü veya tehlikeli bir olay) Birden bire patlak vermek, ortaya çıkmak.

k.-dı 102a/17

k.-tı 111b/6

[=2]

āşūb ḳop- 102a/17

ġırīv ḳop- 111b/6

[=2]

ḳorġan İstihkâm, kale.

k.+dın 123b/5

k. égir- 128b/2

k.+ġa 109b/4, 127a/8

k.+ıda 108a/9

k.+ıdın 74a/6

k.+ıġa 115a/17, 118b/11, 119b/6, 120a/3, 126a/13, 127b/5, 132b/3, 133a/15

k.+ıġa (Hazār-asb ḳorġanı) 103a/11

k.+ıġa (Ḳuş Köprük ḳorġanı) 118a/9

k.+ın 110a/9, 123a/5, 126a/7, 129b/11, 135a/5, 149a/9

k.+ınıñ 110a/13

k.+ınıñ (Ürgenç ḳorġanı) 102b/6

k.+ınıñ aldıġa 123a/17

k.+ınıñ allıda 148a/5

k.+ın (Çaġatay ḳorġanı) 100b/2, 101a/16

k.+ın (Çiçi ḳorġanı) 74b/9

k.+larġa 29a/2

k.+ların 109b/8

k.+nı 109b/10, 130a/9

[=33]

ḳorḳ- Korkmak.

k.-ar men 31b/2

[=1]

ḳorḳunç Korkunç, korma durumu.

k.+dın 26a/4

k.+ıdın 27b/17

[=2]

ḳorḳut- Korkutmak.

k.-ma 129a/12, 129a/16

k.-maḳ üçün 34b/17

[=3]

Ḳorlas kv.a. Mişer'in oğludur. Onun soyundan gelenlere Korlas denmiştir. Metne göre bu boy

daha kalabalık olduğu için uzun süre hakimiyeti elinde tutmuştur. Moğollar Ergenekon'dan çıktıklarında başlarında bu boydan olan Börte Çene vardı.

k. 9b/11, 35a/17, 35a/17, 35b/10, 35b/15, 35b/2

k. uruḳı 34a/16

[=7]

ḳoruḳ Olgunlaşmamış ekşi ve ham üzüm.

k. u ḫāşāk 11a/10

[=1]

ḳoş Çiftlik, hane

k.+ıġa 151b/6

[=1]

ḳoş- Yanına katmak, bir işte kullanmak, eklemek.

k.-tı 109b/1

k.-up 23b/13, 108b/9, 116b/9, 124b/2, 131b/14, 142a/14, 147a/6, 149a/12, 149a/2, 150b/5

[=11]

baş ḳoş- 116b/9, 124b/2

başlar ḳoş- 150b/5

[=3]

ḳoşul- Dahil edilmek, birleştirilmek, iliştirilmek.

k.-dı 55b/17, 59a/4, 59a/5, 59a/6, 76b/1, 79a/10, 86b/4, 88b/1, 89a/3, 98b/12, 98b/8, 111a/15, 115b/12

k.-dılar 27a/16, 28a/1, 40a/3, 64a/14, 100b/6

k.-ġanda 40b/16

k.-ġandın soñra 108a/3

k.-ġanı 118a/8, 128a/4

k.-ġay 28b/5

k.-ġunça 100a/12

k.-up 51b/17, 59a/6, 68b/5, 75b/12, 100b/3, 126b/5

k.-up durur 59a/7, 119b/16, 144b/5

k.-up érdiler 49b/2

k.-ur 29b/9

k.-ur érdi 27b/16

[=36]

ḳoşun (< Moğ. kosigu) Bölük, ordu.

k. 111a/14

k. bile 68a/15, 145a/2

[=3]

Ḳoşut kv.a. Kalmakların bir boyu.

k. uruġı 59b/12

[=1]

Ḳotu Mengü k.a. Kabul Han'ın oğludur. Bk. Kabul Ḫan

k. 38a/4

[=1]

ḳoy Koyun. Krş. ḳoyun

k. 23a/16, 30a/12, 30a/12, 47b/14, 47b/15, 47b/17, 48a/1, 48a/1, 48a/2, 84b/8, 113b/11

k. birle 6a/8

k.+dın 47b/14

k. érdi 52a/17

k.+ı (barāt ḳoyı) 47b/16, 48b/9

k.+nı 15b/15, 86a/7

[=18]

ḳoy- 1. Koymak, bırakmak.

k.-ar 11b/9, 13a/6, 123b/15, 142a/3

k.-ar durur érdiler 15b/16

k.-ar érdi 77a/8

k.-a al- 111a/11

k.-dı 13a/5, 27a/17, 28b/9, 30b/14, 42a/9, 43b/2, 45b/10, 45b/13, 60a/12, 64a/5, 67a/11, 82a/5, 86a/6, 93b/13, 93b/14, 107b/11, 107b/6, 116a/17, 132a/6, 138b/6, 145b/14

k.-dılar 33b/15, 34a/2, 39a/10

k.-ġan 29b/6

k.-ġanı 128a/1

k.-ġuçı 10a/10

k.-madı 87a/4, 122a/13

k.-madılar 140b/7

k.-maġıl 136a/7

k.-mas turur érdi 62a/15

k.-may 88a/9

k.-sa 12b/17, 38a/16

k.-up 13a/2, 18b/2, 31a/7, 61b/11, 61b/8, 68b/15, 73a/17, 76b/3, 78b/3, 94a/1, 99a/4, 103a/14, 103b/15, 106b/2, 112a/13, 143b/14, 146b/5

k.-up durur 61b/1, 66a/16, 142b/14

k.-up dururlar 45a/1, 140b/8

k.-up érdi 29b/3

k.-up érdiler 64a/15

[=66]

2. Tayin etmek.

k.-dı 89a/12

k.-ġan 54b/5

k.-up 30a/6, 37b/9, 44a/12, 54a/13, 54a/9, 61a/10, 72a/6, 127b/13

[=10]

3. İntikal etmek, miras olarak bırakmak.

k.-up 31a/17

[=1]

4. (Olumsuz olarak kullanılır.) Eksiksik yapmak.

k.-madı 37b/10

k.-may 50a/4

[=2]

5. Öldürmemek, yaşamasına izin vermek.

k.-madı 40b/5, 47a/9

k.-may 38b/9

k.-up 46a/9

[=4]

6. (Herhangi bir şeyi yapmasına) İzin vermek, müsaade etmek.

k.-madı 132a/7

k.-mas durur érdi 93a/7

k.-may 131a/13

[=3]

at ḳoy- 28b/9, 33b/15, 45a/1, 61b/1

ayaḳ ḳoy- 111a/11

baş ḳoy- 13a/6

bir ignesin ḳoy- 50a/4

boyun ḳoy- 88a/9

ıḫtıyār ḳoy- 140b/7

ḳadam ḳoy- 13a/2, 43b/2, 82a/5, 87a/4, 142a/3, 142b/14
ḳadamın ḳoy- 60a/12, 86a/6, 93b/14, 138b/6, 140b/8, 145b/14
kāmın ḳoy- 38a/16
kişi ḳoy- 29b/3
köñül ḳoy- 93b/13, 136a/7
laḳab ḳoy- 27a/17, 30b/14, 34a/2, 39a/10
nāyıb ḳoy- 61b/11
ruḫ ḳoy- 128a/1
ten ḳoy- 94a/1
yād-gār ḳoy- 45b/10
yüz ḳoy- 12b/17, 13a/5, 64a/15, 64a/5, 68b/15, 78b/3, 103b/15, 107b/11, 116a/17, 123b/15
[=43]

Ḳoyçı Ḳayrı y.a. Büyük ihtimalle Amu Derya deltasında bir bölge adı.
k.+da 71b/8
[=1]

ḳoydur- (-p zarf-fiil eki ile) Süreklilik bildirir.
k.-dı 61a/17
[=1]
aşurup ḳoydur-
[=1]

ḳoyul- Hücum etmek, saldırmak, üzerine gitmek.
k.-dılar 32b/14
k.-ġan 140a/12
k.-up 91a/3, 149b/17
[=4]

ḳoyun bk. ḳoy
k. 111a/13
[=1]

Ḳoy Maral k.a. Börte Çene'nin oğludur. Bk. Börte Çene
k.+nı 35b/17
[=1]

Ḳoy yılı 12 Hayvanlı Türk takviminde bir yıl adı, Koyun yılı.
k. 70a/2, 76b/15, 81b/5
k.+da 97a/17
k. durur érdi 46b/8
k.+nıñ 58b/3, 72a/5
[=7]

ḳozġa- Harekete geçmek. (Olumsuz durumlar için kullanılır.)
k.-ban 154b/5
k.-p 82b/10, 111a/13
[=3]

ḳozġal- Harekete geçilmek. (Olumsuz durumlar için kullanılır.)
k.-dı 10b/7, 50b/12, 102a/16, 145a/7
k.-ġanı 118a/7, 147b/3
k.-ıp 109a/3
k.-ur 130a/15
[=8]

kozġala- Kavga etmek, zarar vermek.
k.-maḳ 99b/8
[=1]

köç- Göçmek.
k.-üp 45a/1, 45b/8, 49b/8, 54b/15, 72b/2, 73a/1, 73a/17, 86a/8, 100b/15, 101b/15, 101b/17, 105a/9, 109a/16,

119a/10, 123b/3, 123b/6, 131a/11, 132a/1, 147b/8
k.-üp durur 61b/4, 145b/2
[=21]

Köçe y.a. Ürgenç yakınlarında bir yer.
k. köprügi 110b/1
[=1]

köçür- Göçmesine yardım etmek.
k.-diler 47b/3
k.-üp 49a/16, 54a/13, 59a/11, 64a/13, 69b/10, 90b/6, 91b/16, 128b/10, 134a/9, 143b/5, 151b/10
[=12]

köger- Yeşermek.
k.-di 105b/5
k.-ip 79b/7
[=2]

köh Far. Dağ.
k. (Köh-i Ḳāf) 135a/10
k.-i günāh 12b/17
k.-i vaḳār 154a/12
k.+i 8a/3
k.+i (curm köhi) 13a/6
[=5]

köh-andāz Far. Dağ gibi dehşet verici.
k. 88b/10
[=1]

köhsār Far. Dağ tepesi, dağlık yer.
k. sarı 101a/2
[=1]

kök 1. Gök.
k. 84a/9
k. (yer ü kök) 111b/6
k.+de 11a/3
k.+din 88b/11
k.+din (yétti kök) 6b/17
k.+ni 84a/13, 154b/8
[=7]

2. Gök rengi, yeşile çalan mavi.
k. ḳabā 150a/13
k. témür 88b/10, 126b/9
[=3]

Kök k.a. Oğuz Han'ın altı oğlundan biri, Kök Han.
k. 30b/6
[=1]

köküs Bağır, döş, sine, gögüs.
k.+ige (köksige taş ur-) 154b/14
k.+ini (köksini) 150b/12
[=2]

Kök Orda bk. Kök Ordu
k. 41b/16
[=1]

Kök Ordu y.a. Batu tarafından Deşt-i Kıpçak ve Harezm bölgelerinde kurulan bir devlettir. Daha sonra Altınorda olarak da anılmıştır. Krş. Kök Orda
k.+ġa 42b/4
[=1]

köl Göl.
k.+din 113a/11
[=1]

Köl-i Kelān y.a. Büyük Göl, Buhara'da bir yer.
k.+da 103b/7, 104a/2
[=2]

kölāt Göller
k. 79b/8, 105b/3
[=2]
köm- Gömmek.
k.-üp 73b/9
[=1]
kömdür- Gömdürmek.
k.-üp 127a/2
[=1]
kömek Yardım.
k. 132a/13
k. (madad u kömek) 132a/10
k. al- 98b/12
k. bér- 106b/15
k. üçün (madad u kömek) 129a/11
k. yiber- 58b/6, 72a/1
[=7]
kömül- Gömülmek.
k.-gen 127a/4
[=1]
kömür Kömür.
k. (otun ve kömür) 34a/11
k. dék 101a/4
[=2]
köñül Gönül, kalp.
k. 18b/17, 25a/12, 45a/5, 53b/1, 148b/12
k. (éy köñül) 96a/3, 138b/9
k. al- 23b/15
k. bér- 25b/14
k. bile (tınç köñül) 99b/7
k.+de 16b/7
k.+ıġa (köñlıġa) 13a/17
k.+ide (köñlide) 37b/11, 147b/13
k.+idindür (köñlidindür) 150a/16
k.+ini (köñlini) 2b/15, 43a/5, 43a/5, 84a/7, 154a/13
k.+in (köñlin) 62b/5
k.+in al- 18a/10
k.+i (köñli) 86a/3, 155a/2
k.+i (şarīf köñli) 14b/13
k.+i dék 8a/14, 135a/6
k.+i yañlıġ (köñli yañlıġ) 33b/12
k. ķoy- "Alınmak, gücenmek" 93b/13, 136a/7
k. közi 3b/11
k. közni 155b/3
k.+larġa 19a/12
k.+ler 5b/13, 77b/6, 136b/2, 154b/11, 154b/8
k.+lerin 87b/11
k.+lerni 136b/2
k.+ni 144b/12, 156b/2
k.+ümde (köñlümde) 4b/10
k.+ümge (köñlümge) 7a/5
k.+üm (köñlüm) 2b/8, 7a/14, 9a/3
k.+ünde (köñlünde) 116b/12
k.+üñ (köñlüñ) 110a/4
[=49]
köñüllıġ Gönüllü, kalpli.
k. (yarım köñüllıġ) "Fitneci, şerli, küskün" 119b/6
[=1]
köp Çok, pek çok.
k. 4a/7, 12b/3, 13b/9, 14b/6, 16b/2, 18a/2, 18b/13, 19b/5,

24a/8, 26a/17, 26b/17, 27b/7, 28a/17, 28a/9, 28b/10, 29a/5, 30a/3, 30b/6, 31b/1, 31b/11, 32a/1, 32b/1, 32b/12, 32b/7, 34a/2, 34a/7, 35a/1, 35b/16, 37a/11, 38a/14, 39a/6, 41a/17, 41b/5, 42b/17, 42b/2, 45a/14, 47a/1, 47b/10, 52b/1, 56b/13, 57b/3, 58a/17, 58b/7, 58b/8, 59a/11, 60a/2, 60a/3, 61b/3, 62a/11, 62a/13, 62b/13, 63a/1, 64b/16, 64b/2, 65b/13, 65b/2, 67b/7, 71a/10, 71b/4, 75b/11, 75b/12, 76b/8, 79a/9, 80a/14, 80b/14, 82b/11, 84b/12, 86b/17, 88b/13, 91a/4, 91b/6, 93b/10, 94a/12, 95a/4, 95b/12, 100a/13, 100a/4, 100b/6, 101b/16, 102a/6, 102a/9, 112b/13, 113a/8, 114b/5, 115b/16, 119a/15, 119a/9, 120b/15, 125a/16, 125a/2, 127b/1, 128a/15, 128b/12, 132a/17, 133a/5, 133b/10, 149a/3, 153b/5

k. bol- 18b/8, 20a/7, 22b/3, 22b/7, 23a/4, 34a/1, 91b/10

k. bolur 22b/17, 29b/9, 35a/14

k. durur 17a/1, 17a/12, 20b/16, 23a/8, 28a/5, 109a/14

k. durur érdi 27b/15, 71b/11, 74b/8, 81b/9, 131b/6, 136b/13

k.+dür 8b/15, 144a/7

k. érdi 89a/17

k. érmes durur érdi 105b/7

k.+tür 95b/9

k. ü az 58b/11

[=126]

köpel- Çoğalmak, artmak.

k.-ip 111a/7

k.-ip érdi 85a/4

[=2]

köprek Daha fazla, daha çok.

k. 22a/14, 34a/5

k. durur érdi 89a/1

k. érdi 11b/11

k.+i (köpregi) 111a/5

[=5]

köprük Köprü.

k.+ıġa (köprügıġa) 63a/16, 110b/1

k.+ige (köprügige) 112b/7

k.+iniñ üsti (köprüginiñ) 102b/6

k.+iniñ üsti (köprüginiñ üsti) 138a/5

k.+niñ 120a/3

[=6]

kör Kör.

k. ḳıl- 55b/17

[=1]

kör- 1. Görmek. (Emir kipinde kullanıldığında dikkat çekme ünlemi anlamı taşır.)

k. 2a/2, 36b/9, 48a/4, 93a/13, 153b/11, 153b/14

k.-di 17a/10, 26a/11, 26b/11, 29b/5, 64b/6, 96b/11, 106a/5

k.-diler 33a/10, 33b/13, 36b/6, 140b/3

k.-diñ 153a/17
k.-düm 77a/16
k.-er 37a/8
k.-er sen 40a/17
k.-er siz 26a/14
k.-e al- 11a/4
k.-geç 2a/6, 80a/13, 105b/16
k.-gen 2b/15
k.-geni 139b/17
k.-medi 118b/1
k.-megen 137b/8
k.-memiş érdi 30b/2
k.-men durur men 93b/11
k.-mey 31a/15, 46b/1, 112a/8, 114a/17, 116a/2, 117a/2
k.-meyin 153b/15, 154b/2
k.-mey durur 10b/15
k.-mey durur érdiler 16a/7
k.-se 134b/1
k.-üñ 5b/17, 133a/7
k.-üp 6b/14, 7a/1, 8b/16, 10b/4, 22a/7, 53b/13, 64a/16, 64a/9, 72a/13, 110b/11, 112a/9, 112b/16, 119a/2, 119b/3, 127b/11, 148b/11
k.-üpdür 154b/15
k.-üp durur 16b/13, 108a/6, 147a/7, 148a/10, 149b/15
k.-üp durur men 67a/13
[=68]
2. Ziyaret etmek.
k.-di 50a/5
k.-geli 63b/10
k.-medi 46a/2
k.-mekge 75b/11
k.-üp 73b/12
[=5]
3. Bir şeyin oluşuna şahit olmak.
k.-diler érse 89b/16
k.-üp 111b/6
[=2]
4. Rastlamak, tesadüf etmek.
k.-dük 105b/15
k.-geyler 155a/6
[=2]
5. Sezmek, anlamak, farketmek.
k.-üp 127b/6, 130b/12
[=2]
ansab ḳör- 64a/9, 110b/11, 119b/3
aṣarī ḳör- 154b/2
cazāsın ḳör- 64b/6
ıltıfāt ḳör- 7a/1
marḥamat ḳör- 6b/14
maṣlaḥat ḳör- 64a/16, 112a/8, 117a/2
mıhrbānlıḳ ḳör- 147a/7
mışālın ḳör- 10b/15
munāsıb ḳör- 26a/14, 112a/9, 114a/17
munāsıb-ı davlat ḳör- 119a/2
mustaḥsan ḳör- 116a/2
mükāfāt ḳör- 37a/8
navāzış ḳör- 137b/8
nıfāḳ ḳör- 153b/15
nışāna ḳör- 30b/2
rāḥatın ḳör- 31a/15
ravā ḳör- 93b/11

sıtamkārlıġ ḳör- 10b/4
şikest ḳör- 139b/17
tüş ḳör- 108a/6
yıraḳ ḳör- 72a/13
[=27]

köre Göre (Edat).
k. (-ġa köre) 31a/2, 43a/10, 101b/4, 106b/5, 136a/14, 146a/10
[=6]

körgüz- Yapmak, etmek.
k.-di 9a/7, 14b/14, 23b/13, 24a/16, 32a/17, 36a/3, 42b/1, 50b/2, 63b/4, 73b/1, 73b/3, 74a/6, 75a/5, 75a/7, 75b/4, 75b/8, 80a/15, 86a/6, 96b/7, 97b/15, 98a/12, 100a/7, 101b/12, 103a/12, 103a/6, 106b/15, 115a/12, 118b/7, 128b/6, 132b/9, 141b/12, 146a/11, 146b/6, 152b/6
k.-diler 22b/2, 24b/8, 36b/3, 68b/17, 78b/7, 89b/12, 99a/1, 104a/10, 105a/8, 110a/12, 112b/11, 113b/16, 115b/3, 130b/5, 138b/10
k.-düm 122b/1, 122b/3
k.-e başla- 140a/17
k.-gende 75a/8, 87a/1
k.-gendin soñra 122b/8
k.-me 136a/13
k.-medi 52a/13, 106b/5, 106b/8
k.-mek 7a/7
k.-mes durur érdi 94b/6
k.-seler 109a/4
k.-sün 41b/9
k.-üp 14a/8, 19a/3, 21b/11, 24b/10, 73b/14, 74a/5, 78a/6, 78b/1, 90b/17, 92a/1, 96b/4, 96b/9, 97a/2, 97b/10, 98a/13, 101a/13, 101b/3, 102a/17, 103b/11, 104a/14, 105a/17, 107a/16, 114a/2, 114a/8, 114b/15, 115a/10, 116a/11, 116b/11, 118a/3, 118a/7, 119a/14, 119b/15, 119b/6, 121b/13, 121b/5, 122b/7, 124a/2, 125b/1, 127b/14, 129a/5, 131b/16, 132a/16, 132b/8, 135a/2, 135b/16, 136a/12, 136a/8, 139b/15, 140b/2, 141a/6, 141b/15, 141b/6, 142a/11, 142b/17, 146b/3, 147b/11, 149b/10, 150b/3, 152a/17
k.-üp durur 65b/13, 69b/2, 79a/12, 91a/4, 91b/8, 108b/3, 110b/9, 131b/17, 135a/9, 149b/5, 151b/10, 151b/13, 151b/2
k.-üp dururlar 79b/1, 117a/14, 121a/4, 123b/2, 123b/4, 127b/2, 129a/7, 130a/14, 132a/2, 140b/17, 144a/3, 148a/1, 148a/11, 149b/12
k.-üp durur érdi 21a/8, 132a/8
k.-ür 146a/13

k.-ür érdi 15a/17, 36a/16, 90a/15, 91a/11, 93a/8, 109b/14, 134b/6, 148a/14
k.-ür érdiler 105b/13 [=161]
başāşat körgüz- 141b/6
curʿat körgüz- 125b/1
dast-burdlar körgüz- 101b/12
dıl-cūylıġ körgüz- 146b/6
dıl-cūylıḳ körgüz- 69b/2
dıl-dārlıġ körgüz- 9a/7, 118a/3
hem-sarlıḳ körgüz- 135a/9
ḥımāyat körgüz- 142b/17
ıḳdām körgüz- 73b/3, 94b/6, 98a/12, 115a/12, 121b/13, 129a/5, 135b/16
ıltımās körgüz- 151b/2
ımtınāʿ körgüz- 141b/15
ʿınāyat körgüz- 132b/8
ınḳılāb körgüz- 102a/17
ınḳıyād körgüz- 149b/10
ıntıʿāş körgüz- 150b/3
ıstımālat körgüz- 86a/6
ıştıġāl körgüz- 19a/3, 24b/10, 41b/9, 50b/2, 68b/17, 78b/7, 79b/1, 90a/15, 91a/11, 92a/1, 93a/8, 100a/7, 103a/12, 105b/13, 112b/11, 123b/4, 130b/5, 131b/17, 140b/17, 144a/3, 149b/12, 152b/6
ıştıġāllık körgüz- 22b/2
ıʿtıḳād körgüz- 140a/17
ḳıyām körgüz- 24a/16, 24b/8, 32a/17, 36a/16, 36a/3, 42b/1, 78b/1, 90b/17, 96b/7, 97a/2, 97b/10, 103b/11, 104a/10, 106b/5, 106b/8, 113b/16, 114b/15, 119b/15, 121b/5, 122b/8, 132a/2, 136a/13, 136a/8, 146a/11, 146b/3
maşġūllıġ körgüz- 110a/12
mayl körgüz- 7a/7, 14b/14, 135a/2
muʿāvadat körgüz- 75a/8, 87a/1, 91a/4, 121a/4, 132b/9
muʿāvanat körgüz- 21a/8
mubādarat körgüz- 78a/6, 118b/7, 136a/12
mubālaġa körgüz- 124a/2, 134b/6
mubālaġalar körgüz- 103a/6
mubārazat körgüz- 132a/16, 148a/14
mucādala körgüz- 99a/1
mudāḫalat körgüz- 138b/10
muḫālafat körgüz- 74a/5, 118a/7, 119b/6
muḥāraba körgüz- 148a/11
muḳātala körgüz- 115b/3
muḳātalāt körgüz- 79a/12
mumānaʿat körgüz- 106b/15, 115a/10, 122b/3
munāzaʿat körgüz- 147b/11
murācaʿat körgüz- 73b/1, 91b/8, 110b/9, 127b/14, 127b/2, 128b/6, 131b/16, 149b/5, 151b/10
muruvvat körgüz- 75b/4

musāfarat körgüz- 105a/17

mutāba'at körgüz- 105a/8, 130a/14

muvāfaḳat körgüz- 75b/8, 98a/13, 101b/3, 116b/11, 139b/15, 141a/6

nuzūl körgüz- 108b/3

nuzūl-ı ıclāl körgüz- 148a/1, 151b/13

raġbat körgüz- 152a/17

ṣaḥīfa-ṭarāzlıḳ körgüz- 97b/15

ṣayd körgüz- 140b/2

taḥakkumāt körgüz- 109b/14

taḫalluf körgüz- 129a/7

tahdīd körgüz- 36b/3

taḥẕīr körgüz- 141b/12

tanāvul körgüz- 23b/13

ṭarab körgüz- 114a/2

tarīḳ körgüz- 21b/11

yaḫşılıḳ körgüz- 142a/11

zar-pāşlıġ körgüz- 114a/8

ẓulm körgüz- 96b/9

[=137]

körnüş Görüşme, resmi görüşme, kabul. Krş. körünüş

k. 117b/13

k.-i 'ālī 134b/10

k. heneggāmı 139a/5

k.+ıġa 154b/2

k.+ide (ḫan körnüşi) 97a/16

[=5]

körnüş-ḫāna Far. Resmi görüşmelerin yapıldığı salon.

k. 62b/12

k.+da 76b/17

k.+ġa 118a/1

[=3]

körset- Göstermek.

k.-üp 20b/1

[=1]

körük Açılıp kapandıkça içindeki havayı üflemek suretiyle ateşi canlandırmaya yarayan yabani atın derisinden yapılan âlet.

k. 34a/11

[=1]

körün- Görünmek.

k.-di 7a/7, 33b/2

k.-gey 8a/7, 63b/7

k.-mes 13a/6

k.-mey 144a/6

k.-üp 111a/13

k.-ür 10a/8, 68b/11, 111a/16, 117a/9, 130b/15

k.-ür sen 80a/14

[=13]

ansab körün- 117a/9

muḥāl körün- 7a/7, 111a/16

muşābıh körün- 80a/14

[=4]

körünüş bk. körnüş

k. bér- 70a/11

k.+ge 75a/13

[=2]

kös Far. Savaşlarda ve alaylarda at, deve veya fil sırtında taşınan, askeri musikide ve mehterhanede kullanılan

madenden büyük bir kâse üzerine gerilmiş deve derisinden ibaret büyük davul

k. 11a/3

k.-i ıstıḳlāl 68a/4

k.-i navbat 84a/9

k.+iniñ 6b/8

k.+in ur- 138b/14, 140b/8

k.+i ur- (rıḥlat kösi) 31a/7, 32a/2

[=8]

köse Far. Sakalı ve bıyığı çıkmayan veya çok seyrek olan kimse.

k. 83a/15

[=1]

köşiş Far. Çalışma, gayret, çaba.

k. ét- (cahd u köşiş) 134b/8

k.+i 3b/3

k.+i bile (saʿy u köşişi) 42a/5

k. ḳıl- 38a/13, 67b/9, 106b/6, 134a/1, 136a/11, 138a/17

k. ḳıl- (cahd u köşiş) 152b/3

k. ḳıl- (saʿy u köşiş) 24a/1, 125a/10

k.+ler ḳıl- 32b/11

k. ü küşiş 99a/9, 126b/3

[=15]

kötāh Far. Kısa, küçük, az.

k. ḳıl- "Son vermek, bitirmek" 108b/6, 115a/11

[=2]

köter- 1. Kaldırmak, götürmek, taşımak.

k.-di 34a/5, 34b/16, 46b/16, 59a/8, 128b/1

k.-diler 35b/17, 48a/6, 50a/11, 70a/17, 76a/12, 78a/13, 80b/10, 80b/13, 83a/1, 83b/1, 87a/14, 119b/9, 123a/13

k.-düm 114b/6

k.-eli 91b/11

k.-geni 121b/13

k.-gey 64a/6

k.-ip 46a/14, 47a/14, 64a/17, 68a/12, 73a/1, 73b/7, 154a/13

k.-üp 16a/8

k.-ürde 55b/4

[=31]

2. Ortadan kaldırmak.

k.-di 56a/7

k.-mes 21b/3

k.-ür 133a/13

[=3]

3. Sorumluluğunu taşımak.

k.-e al- 138b/8

[=1]

aradın köter- 46b/16, 64a/6

at köter- 59a/8

atın köter- 34a/5

ḫan köter- 35b/17, 47a/14, 48a/6, 55b/4, 64a/17, 68a/12, 70a/17, 73b/7, 76a/12, 78a/13, 80b/10, 80b/13, 83a/1, 87a/14, 91b/11, 119b/9, 128b/1

pād-şāh köter- 46a/14, 50a/11, 83b/1

sar-köb köter- 73a/1

[=25]

köy Far. Köy.

k.+ler 68a/10
[=1]
köy- Yanmak.
k.-genleridin 131b/7
k.-gey 131b/11
[=2]
köydür- Yakmak, yaktırmak.
k.-medi 16a/17
k.-se 15b/17
k.-üp 129b/15
k.-üp durur 131b/5
k.-ür 11a/11
[=5]
köydürgü Ateş çıbanı.
k. 53a/1
[=1]
köz Göz.
k. aç- 10b/16
k.+ıġa 87a/13
k.+ıġa mīl çékdür- 147a/10
k.+ıġa mīl tart- 94b/10
k.+i 3a/4
k.+ige 7b/2, 42a/12
k.+iniñ 94b/12
k.+iniñ nūrı 55b/13
k.+in (köñül közi) 3b/11
k.+in oydur- 55b/11
k.+in yum- "Ölmek" 64b/8
k.+i dék 33b/12
k.+i nūrı 55b/13
k.+larıġa 111a/12
k.+leridin 154b/3
k.+lerin üçün 101b/6
k.+ler eşki 154b/10
k.+ni (köñül közni) 155b/3
k.+ni aç- 150a/15
k.+ni yum- "Gözünü kapamak" 77b/4
k. sal- 26a/6
k. tut- "Ummak, istemek" 106b/17
k.+üme 16b/5
k.+ümge 7a/6
k. yum- "Ölmek" 39b/5, 41b/17
[=27]
közgü Ayna.
k. érür 153b/12
k.+ġa 40b/10
k.+si 2b/8
k.+sidin 53b/3
k.+sin (rozgār közgüsi) 40b/9
[=5]
Ḳuba Tağı y.a. Harezm'de Mankıt'ın 10 km. güneybatısındaki bir dağ.
k.+ġaça 54a/5
[=1]
ḳubba Ar. Yarım küre şeklinde yapılan bina damı. Krş. ḳubbat
k.+lar (altun ḳubba) 5b/2
k.+sı bile 2a/9
[=2]
ḳubbat Ar. Mec. Bir şeyi kuşatan. Krş. ḳubba
k.+u'l-Islām 65b/5, 74a/11
[=2]
Ḳubday k.a. Mönge Han'ın oğludur. Bk. Mönge Ḫan
k. 85a/15

[=1]

Ḳubla Ḳa'an k.a. Kabul Han'ın oğludur. Babasından sonra han oldu. Kardeşi Ökin Yarkak'ın intikamını almak için Hıtay padişahı Altan Han ile savaştı ve onu yendi.

k. 38a/15, 38a/4, 38a/9, 38b/1

[=4]

ḳuçaḳ Kucak.

k.+ıġa 154a/15

[=1]

Ḳuçand y.a. İran'da bir yer.

k. 48a/7

k. çülgesi 52b/17

k.+nı 48a/13

k. vılāyatı 48a/12

[=4]

Ḳuçan Bég k.a. Can Murad Inak'ın kardeşidir.

k.+ni 129a/1

[=1]

kūçe Far. Sokak, cadde.

k.+de 129b/6

k.+ge 142b/13

k.+ġa 149b/15

k.+leride 148a/14

k.+lerni 149b/11

[=5]

Ḳuçum Bural k.a. Kıçı Mergen'in oğlu

k. 36a/3

[=1]

ḳuddisa sirru-humā Ar. "O ikisinin sırrı ve hakikatı muazzez ve müşerref olsun." anlamında din büyüklerinden sonra söylenen saygı cümlesi.

k. 70a/13

[=1]

ḳuddisa sirruh Ar. "Sırrı ve hakikatı muazzez ve müşerref olsun." anlamında din büyüklerinden sonra söylenen saygı cümlesi.

k. 77b/8, 90a/4

[=2]

ḳuddisa sirruhu'l-'azīz Ar. "Onun yüce sırrı ve hakikatı muazzez ve müşerref olsun." anlamında din büyüklerinden sonra söylenen saygı cümlesi.

k. 120b/9

k.+nıñ 80a/10, 90a/12

[=3]

ḳudrat Ar. Güç, kudret.

k. (cıld-ı ḳudrat) 9a/3

k. (kemāl-i ḳudrat-ı Ḥaḳ) 2a/2

k. (sāḥat-ı ḳudrat) 14a/4

k. (ẕū-şevket u şāḥıb-ı ḳudrat) 79a/5

k.-ı ılāhī 107b/17

k.-ı kāmile 1b/11, 34a/14

k. bile (maşşāṭa-ı ḳudrat) 26b/4

k. éligi 14b/1

k.+ı 107a/9, 144b/7

k.+ıdın (żābıṭa-ı ḳudrat) 1b/6

k.+ım 9a/15, 89b/17

k. tap- (ḳuvvat u ḳudrat) 40a/14

k. u ḳuvvat 105b/1

[=16]

Ḳudu k.a. Merkit Hanı Tokta Begi'nin küçük kardeşi. bk. Toḳta Bégi

k. 86a/15

[=1]

ḳuduḳ Kuyu.

k.+nı 73b/9

[=1]

ḳudūm Ar. Ayak basmak, uzak bir yoldan gelmek, ileri geçmek.

k. 42a/9

k.-ı hımmat 5a/4

k.-ı kesāfat 107a/15

k.-ı maymanat 116a/15

k.-ı saʿādat-luzūm 141b/6

k.+ı 103b/13

[=6]

ḳudvat Ar. İnsanların tabi oldukları kimse, önder, lider.

k. (ʿālam-ı ḳudvatu'l-ḫavāḳīn) 81b/14

k.+u'l-atḳıyā 108a/7

k.+u'l-avlıyā 129b/11

k.+u'l-kāmilīn 137a/5

[=4]

Kūfe y.a. Küfe şehri.

k.+din 21a/10

[=1]

ḳufl Ar. Kilit, kilitleme.

k. (fātıḥ-ı ḳufl-ı durr-ı ıḥsān) 154a/4

[=1]

kufr bk. küfr

k.+ġa 49b/17

[=1]

ḳul Kul, köle.

k.+ları 70a/3

k.+larıdın 140a/12

k. u esīr 19b/11

[=3]

Ḳula y.a. Alankava'nın dedesi Dobun Bayan Han zamanında Moğol kabilelerinden Konratların kenarında yaşamış oldukları nehir.

k. 84b/6

k. nahrı 86a/8

[=2]

ḳulāʿ bk. ḳılāʿ

k.+ın (Ḳulan ḳulāʿı) 69b/7

[=1]

Ḳulab y.a. Hocaeli'nin yaklaşık 3 km. batısında bir yer. Krş. Ḳulabıyya

k.+nıñ 143b/5

[=1]

Ḳulabıyya bk. Ḳulab

k. kenārı 117a/3

[=1]

ḳulāda (< Ar. ḳilāda) bk. ḳılāda

k.+sıdın 102a/13

[=1]

ḳulaḳ Kulak.

k. burnı "Kulak ucu, kulak memesi" 73b/2

k.+ıda 34b/16

k.+ıġa (gerdūn ḳulaḳı) 120b/11

k.+ın tut- (ḳulaġın tut) "Duymamak için kulağını kapamak" 20b/3

[=4]

ḳulan Düz renkli, görünüşü at ile eşek arası olan Orta Asya menşeli yabani at, kolan.

k. térisi 34a/11

[=1]

Ḳulan y.a. Gürlen'in kuzeybatısında bir yer adı.

k. ḳulā'ı 69b/7

Ḳulançı y.a. Hive ile Hezar-esb arasında bir yerleşim yeri.

k. 54a/3

k.+ġa 53a/12

[=2]

ḳulınc Ar. Kalın bağırsakta ve karın boşluğunda duyulan sancı. (Öldürücü bir hastalıktır.)

k.+dın 52b/11

k. marażı 42a/14

[=2]

ḳulla Ar. Zirve, kule.

k.+sı 33b/2

k.+sıda 33b/3

k.+sıdın (felek ḳullası) 135a/9

[=3]

ḳullıḳ bk. ḳulluḳ

k.+ı bile 1b/3

[=1]

ḳulluḳ Kul olma durumu.

k. 8a/3, 8a/4

k.+ıġa 5b/7

k.+ın ḳıl- (kulluġın ḳıl-) 5b/7

[=4]

ḳulūb Ar. Kalpler, gönüller.

k. 6a/12

k.-ı ışṭıyāḳ 151a/13

k.+da (ṣaḥāyıf-ı ḳulūb) 2b/13

[=3]

Ḳul Muḥammad Atalıḳ bk. Ḳoñrat Ḳul Muḥammad Atalıḳ

k. 68a/14

[=1]

Ḳul Muḥammad Ḫ(v)āca k.a. Muhammed Emin Inak zamanında Harezm'de yaşamış bir sufi.

k. 137a/8

[=1]

Ḳul Murād Inaḳ k.a. Beg Murad'ın oğlu, Muhammed Nazar Biy'in babasıdır.

k. (Muḥammad Naẓar Biy ibn Ḳul Murād Inaḳ ibn Bég Murād) 140a/3

[=1]

ḳulzum Ar. Deniz

k.+ıda 100b/9

[=1]

Ḳum y.a. Karakum olarak da bilinen Gobi Çölü.

k. içi 59a/17

k. içi bile 64a/12

[=2]

Ḳum Ḳal'a y.a. Ürgenç yakınlarında bir yer.

k. 51b/8

[=1]

Ḳum Yasḳa y.a. Büyük ihtimalle Hive civarında bir yerdir.

k. 112b/15, 138a/5

k.+ġa 112b/16

[=3]

Ḳunduz Atalıḳ k.a. Dosum Inak'ın karısıdır. Baba Beg'in Hezaresp'i almasını sağlamıştır.

k.+dın 118b/15

[=1]

kūr-nemek Far. Nankör.

k.-i ḥarām-zāda 142a/17

[=1]

ḳur- Kurmak, teşkil etmek, yaopmak.

k.-dı 42b/10

k.-up 59a/17

[=2]

ḫayma ḳur- 59a/17

ṣaf ḳur- 42b/10

[=2]

ḳuraltay (< Moğ. kuriltay) Büyük toplantı, kongre.

k. 118b/2

k.+da 30b/5

k. ḳıl- 88a/3

ḳ. tüz- 31b/5

[=4]

Ḳur'ān Ar. Kur'an-ı Kerim.

k.-ı Macīd 137b/1

[=1]

Ḳurayş Hz. Muhammed'in mensup olduğu büyük bir Arap kabilesi. Metinde Hz. Osman'ın kabilesi anlamında geçmektedir.

k. ḳabāyılı 4a/9

[=1]

ḳurb Ar. Yakınlık, yakın. Krş. ḳurbat

k. (bu'd u ḳurb) 118b/9

[=1]

ḳurbān Ar. Kurban.

k. buyur- 15b/13

k.+ı 15b/14, 16a/1

k.+ın 16a/16

k.+ıñnı 16a/17

k. 'īdı 120a/2, 123a/8

k. ḳıl- 15b/15, 15b/17

[=9]

Ḳurbān Ḳulı Bég k.a. Kat'ın ileri gelenlerindendir. Töre Murad Sufi'nin adamlarından Şah Niyaz Beg'in Kat'ı almalarından sonra bir gece baskınla Kat'ı tekrar ele geçirmiştir. Böylece Kat üzerine gelmekte olan El Tüzer Muhammed Bahadır'a iş kalmamış oldu.

k. 149b/16, 149b/8, 149b/9

k.-i 'ahd 150b/8

k.+ge 149b/16

[=5]

Ḳurbān Ḳulı Ḳāżī k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Muhammed Emin Inak Yomutları yendiğinde o da Yomutları takip ederek birçoğunu öldürmüştür. Ancak

daha sonra Muhammed Emin Inak'ın aleyhine dönmüştür. Krş. Ḳurbān Ḳulı Ḳāżī Nayman

k. 112b/12, 119a/17

[=2]

Ḳurbān Ḳulı Ḳāżī Nayman bk. Ḳurbān Ḳulı Ḳāżī

k. 125b/12

[=1]

Ḳurbān Tay Biy k.a. Hıtay'ın Karakalpaklarının hakimi idi. Önceleri Muhammed Emin Inak'a dost idi. Daha sonra Muhammed Inak'ı yakalayıp Can Murad Inak'a teslim etti. Krş. Ḫatāy Ḳurbān Tay Biy

k.+din 117a/5

k.+niñ 117a/4

[=2]

ḳurbat Ar. Yakınlık. Krş. ḳurb

k. tap- 6b/17

[=1]

ḳurratu'l-'ayn Ar. Göz nuru, çok sevilen ve göz aydınlığına sebep olan. Metinde Oğuz Han kastedilmektedir.

k. 26a/1, 26a/5

[=2]

ḳurt Kurt.

k. 99b/9

k.+nıñ (ḳuzı u ḳurt) 12b/6

[=2]

ḳuru- Kurumak.

k.-p 61a/13

[=1]

ḳurul- Kurulmak, teşkil edilmek.

k.-dı 126b/7

k.-ġan 7b/13

[=2]

ḳurut- (Aşırı sıcaklıktan dolayı sebzeleri) Kurutmak.

k.-ur 153b/13

[=1]

Ḳuşay k.a. Nuh peygamber zamanında yaşamış bir kâfir, Carud'un babası. Krş. Cārūd

k. 20b/5

[=1]

ḳuş Kuş. Metinde güvercin, doğan, şahin gibi kuşlar için de kullanılmıştır.

k. 120a/3

k.+lar 101a/5

k.+lar bile 33b/12

k.+lar nışīmanı 20b/16

k.+lar sal- 80a/14

k.+nıñ 15b/16, 19a/15

k. sal- 80a/8, 90b/8, 134b/17

[=10]

ḳuşçılıġ bk. ḳuşçılıḳ

k. fannı 90b/7

[=1]

ḳuşçılıḳ Kuş besleyiciliği, yetiştiriciliği veya satıcılığı.

k. 93a/7

[=1]

Ḳuş Bégi Türkistan'da sadrazamlık derecesinde büyük bir vezirlik

makamı. Metinde özel adların yerine de kullanılmıştır.

k. 104b/14, 127b/13, 132a/13, 145b/1

k. (bir Ḳuş Bégi) 59a/1

k. durur érdi 115b/1

k.+ge 126b/5, 132a/13, 144b/6

k.+niñ 127a/5, 145b/4

[=11]

Ḳuş Bégilik Kuş Beyi olma durumu.

k. 95a/15, 121b/10

[=2]

Ḳuş Köprük y.a. Hive'nin 15 km. kuzeyinde Gaziabad kanalının üstünde bir köprü.

k. 80b/14

k.+ġa 121a/4

k. Ḳoñratı 119b/16

k. ḳorġanı 118a/9

[=4]

ḳūt Ar. Rızık.

k. ét- 79b/2

[=1]

ḳutalā Ar. Öldürülmüş kimseler, maktuller.

k.+sıdın 127b/2

[=1]

ḳutar- bk. ḳutḳar-

k.-maḳ 93a/15

[=1]

ḳuṭb Ar. Dünyanın güney veya kuzey taraflarının son kısımları; birçok Müslüman'ın bağlandığı din büyüğü.

k. (Ḥażrat-ı ḳuṭbu'l-ʿālam) 70a/13

k. (Ḥażrat-ı ḳuṭbu'l-avlıyā) 120b/7

k.-ı şımāl 28a/5

k.+u'l-ʿālam 89b/8, 108a/7

k.+u'l-aṣfıyā 137a/6

k.+u'l-avlıyā 57a/5, 134a/4

k.+u's-sālikīn 46a/13

[=9]

ḳuṭbu'd-davlati ve'd-dīn Ar. "Din ve devletin önderi" anlamında övgü sözü olarak kullanılmıştır.

k. 136a/1

[=1]

ḳuṭbu'l-millati ve'd-dīn Ar. "Din ve milletin önderi" anlamında övgü sözü olarak kullanılmıştır.

k. 137a/5

[=1]

ḳuṭbu's-samā'i'l-ḥaşamati ve'l-iḳbāl Ar. "Geleceğin ve görkemli semanın kutbu" anlamında övgü sözü olarak kullanılmıştır.

k. 6b/2

[=1]

ḳutḳar- Kurtarmak. Krş. ḳutar-

k.-ıp 127a/14, 127b/9

[=2]

Ḳutluḳ Biy k.a. Temür Biy'in oğludur. Babasından sonra tahta oturdu. Dedesi Ağaday Bahadır'ı öldüren Sonkur Mirza'nın torunu Şirin Mirza'yı öldürdü.

k. 90b/12, 90b/16, 91a/2
[=3]

Ḳutluḳ Muḥammad ʿInaḳ k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Yomutlar Hive'yi alınca Buhara'ya Muhammed Emin Inak'ın yanına geldi. Daha sonra Muhammed Emin Inak tarafından çeşitli yerlerin koruması ile görevlendirildi. . Krş. Ḳutluḳ Muḥammad Inaḳ
k. 104b/5, 130b/3
k. (Muḥammad Cān Bég ibn Ḳutluḳ Muḥammad ʿInaḳ) 148b/5
[=3]

Ḳutluḳ Muḥammad Inaḳ bk. Ḳutluḳ Muḥammad ʿInaḳ
k.+nı 121a/6
[=1]

Ḳutluḳ Murād Ḥācī k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Niyaz Pervançı onu Hankah'a gönderdi. Oradan dan Ürgenç'e hareket etti. Ürgenç'i ele geçirdi. Daha sonra Yomutları yendi. Krş. Ḳutluḳ Murād Ḥācī Biy
k. 109b/5, 110a/2
k.+dın 109b/15
k.+nı 108b/9
[=4]

Ḳutluḳ Murād Ḥācī Biy bk. Ḳutluḳ Murād Ḥācī
k. 108b/6
[=1]

Ḳutluḳ Murād Inaḳ I k.a. Muhammed Emin Inak'ın oğludur.
k. 155b/15
k.+nıñ 101a/17
[=2]

Ḳutluḳ Murād Inaḳ II k.a. Kanlı boyunun ileri gelenlerindendi.
k. 123b/7
[=1]

ḳutul- Kurtulmak.
k.-dı 67a/8, 70b/13, 94b/13, 145b/6
k.-dılar 49b/12, 64b/4
k.-ġanı 145b/16
k.-ġanlarġa 69b/1
k.-ġanları 47b/11
k.-madı 33a/2, 92b/14
k.-maḳ 117b/1
k.-up 33a/5, 33b/16, 49b/1, 52b/11, 55a/12, 142b/9
k.-up durur 104b/8, 144b/4
k.-up dururlar 130a/7, 150a/7
[=22]
sālım ḳutul- 33a/5, 33b/16

vat Ar. Güç, kuvvet.
k. 12b/15
k.-ı bāzū 5b/13
k.-ı dānış 134b/10
k.-ı ṭāmıʿa 71a/7
k.-ı vāhıma 69b/16
k.+ım 9a/14
k.+ıñnı 40a/15

k.+ı (ḳudrat u ḳuvvat) 105b/1
k.+ı bile 2b/2
k.+ı üçün 69b/1
k. tap- 82b/13, 89a/3, 100b/16, 111b/4
k. u çābüklik 127b/9
k. u ḫareketsiz 46b/12
k. u ḳudrat 40a/14
[=17]

kūy-ba-kūy Far. Köy köy, mahalle mahalle.
k. 118b/1
[=1]

ḳuyaş Güneş.
k. 7a/11, 8a/6, 32b/14, 50b/15, 53b/2, 55a/8, 101a/1, 151a/7, 154a/16
k. (ay u ḳuyaş) 7b/2
k. (nucūm u ḳuyaş) 1b/7
k. dék 6a/16, 75b/16, 101b/6, 154a/9
k.+ı 116b/2
k.+ınıñ 6b/7
k.+nı 2a/5, 21b/4
k. sarı 26a/6
k. yañlıġ 82a/16
[=21]

ḳuyaşlıḳ Güneş olma durumu.
k.+ıġa (ḳuyaşlıġıġa) 3b/2
[=1]

ḳuyruḳ Hayvanların büyük kısmında arkalarında yer alan uzun ve esnek organ.
k.+ıdın 80b/8
[=1]

ḳuyūd Ar. Bağlar, kayıtlar.
k.+ıġa 150b/15
[=1]

kūze Ar. Toprak su kabı, testi.
k. 114b/5
[=1]

ḳuzġun Kara Karga.
k.+nı 9a/10
[=1]

ḳuzı Koyunun yavrusu, kuzu.
k. u ḳurt 12b/6
[=1]

kübarā (< Ar. kübarāʾ) Büyükler, ulular.
k.-yı felek-ıḳtıdār 138b/14
k. bile (manāṣıb-ı kübarā) 121a/16
[=2]

kübrā (< Ar. kübrāʾ) Büyük.
k. (ḫādışa-ı kübrā) 106a/17
k.+nı (saʿādat-ı kübrā) 141a/13
[=2]

Küçek Arbāb k.a. Sartların ileri gelenlerindendi.
k. 146b/4
[=1]

Küçek Bay k.a. Muhammed Emin Mehter'in babasıdır.
k. (Muḥammad Amīn Mehter ibn Küçek Bay ibn Davlat Bay) 76a/12
[=1]

Küçek Bég k.a. Muhammed Inak'ın oğludur. Nayman boyuna mensuptur. Halka zulmedince Gayıp Han tarafından hapse atıldı, sonra affedildi. Gürlen'in ileri gelenlerindendi. Muhammed Emin Inak'a başkaldırdı. Daha sonra affedildi ve ınak yapıldı.
k. ibn Muḥammad Inaḳ 105a/8, 119a/17
k. ibn Muḥammad ʿInaḳ Nayman 75a/4
k.+ni 75a/11, 75a/8, 121a/17
k.+niñ 75b/2
[=7]

Küçek Inaḳ k.a. Konrat boyuna mensuptur. Muhammed Inak'ın oğludur. Can Murad Inak ve Baba Be ile ittifak halinde Muhammed Emin Inak'a karşı çıkmıştır. Sonunda Ebülgazi Han tarafından öldürülmüştür. Krş. Küçek ʿInaḳ, Ḳoñrat Küçek ʿInaḳ
k. 120a/10, 122b/7
k. bile 125b/16
k.+ġa 124a/7
k.+nı 126a/2
k.+nıñ 121b/12, 122b/1, 125a/16
[=8]

Küçek ʿInaḳ bk. Küçek Inaḳ
k. 95b/4, 122a/4, 122a/6, 124b/8, 130b/3, 131a/15
k. ibn Muḥammad Inaḳ 80b/12
k.+nıñ 80a/17
[=8]

küçlüg Güçlü, etkili.
k. 8a/7
[=1]

küdūret Ar. Kaygı, tasa.
k. 122a/16
k.+idin 5a/2
[=2]

küffār Ar. Kâfirler.
k. 20b/2, 89b/11
k.+dın 89a/13
k.-ı nā-farcām 3a/14
k.+nı 46b/14
k. u fucura 42a/4
[=6]

küfr Ar. Kâfirlik, küfür. Krş. kufr
k. 3b/13, 13b/15, 25b/12, 27b/10
k. (ḳāmıʿ-ı bunyād-ı küfr ü ṭuġyān) 6b/3
k.-i bī-huda 4a/1
k. ahlı 42a/5
k. éli 3b/1, 6a/7
k.+ge 2b/3
k.+ge (nāṣıya-ı küfr) 10a/10
k. ü ʿınād 42a/7
k. ü ʿışyān 20a/16
k. ü nıfāḳ 4a/9
k. ü şirk 19b/7, 24b/1, 26b/13
[=17]

Kühne Kāt bk. Kāt
k. 90a/9
[=1]

kühūlet Ar. Orta yaşlılık, olgunluk çağı.
k.+de (ayyām-ı kühūlet) 61b/10
[=1]
kül Yanan şeylerden sonra arkada kalan toz şeklindeki madde, kül
k.+i içre (ot küli) 154b/9
k. ḳıl- 25a/13
[=2]
kül (< Ar. küll) Hep, bütün, parçalardan meydana gelen.
k. (küll-i rafāhıyyat) 102b/2
[=1]
kül- Gülmek.
k.-di 22a/7
[=1]
külah bk. külāh
k.+lar (amvāl u külah) 31b/4
[=1]
külāh Far. Külah, takke, kalpak. Krş. külah
k. (ahl-ı külah) 108b/1
k.-ı ʿadālat 6a/16
[=2]
külbe Far. Kulübe, oda.
k.-i aḥzān 114a/12
k.+si (cahān külbesi) "Dünya" 65a/15
k.+si dék 135a/7
[=3]
külfet Ar. Zahmet, külfet.
k. (sabab-ı külfet) 141a/13
k.-i musāfarat 124a/15
k. ḳılur érdüm (dafʿ-ı külfet) 5a/2
k. taşı 155a/5
[=4]
küllī Far. Umumi, bütün, çok.
k. u cuzʾī 94a/11, 97a/12
[=2]
küllü Ar. Her, bütün.
k. fıtna 49a/3
[=1]
kümüş Gümüş.
k. 67b/11
k. ḥalḳa 34b/17
k. ḫışt 48a/12
[=3]
kün 1. Gün.
k. 39b/16, 55a/11, 55a/11, 55a/12, 55a/9, 67b/2, 73a/3, 99a/14, 101b/16, 110a/9, 119a/16, 119a/9, 124a/10, 130a/5, 130a/7, 131b/4, 137a/14, 146a/9, 150b/3, 150b/8, 154a/9
k. (bir kün) 18a/4, 20b/4, 22a/7, 23b/10, 26a/10, 26b/9, 27a/2, 31a/14, 34b/13, 38a/6, 43b/12, 62b/7, 80b/4, 89a/15, 89b/12, 92a/17, 96b/10, 101a/6, 106a/3, 106b/9, 110a/8, 114a/13, 122a/17, 130b/14, 139b/5, 145b/1
k. (bu kün) 18a/13
k. (her kün) 54a/17, 89b/12, 121a/8, 129b/10, 146b/3, 149a/16
k. (ḳırḳ kün) 14a/17
k. (neçe kün) 74b/10, 125b/4
k. (néçe kün) 90b/14

k. (ol kün) 48b/16, 70a/17, 76b/17, 78a/3, 97b/2, 104b/1, 116a/10, 118b/5, 123a/8, 143b/16, 148a/15, 149b/1, 149b/6
k. (soñġı kün) 75a/13, 99a/8, 116b/17, 148a/2
k.+de 59b/13, 103a/15, 118b/13, 144b/17
k. dék 23b/15
k.+de (bir kün) 109b/11
k.+din (kün kündin) 39a/12, 79b/12, 97a/3, 101b/8, 102a/7, 107b/8, 125b/8, 135b/2, 140b/6, 152b/8
k.+din (ol kün) 23b/13, 155b/11
k.+din durur (ol kün) 77a/3, 97b/5
k.+din érdi (ol kün) 115b/13
k.+din soñ 51a/10, 98a/17, 132a/17, 136b/3
k.+din soñra 33a/16, 55b/15, 60a/4, 72b/14, 73a/2, 74b/15, 78b/2, 81a/12, 105a/6, 116b/4, 120a/6, 127b/13, 129a/8, 144b/15, 152b/9
k.+geçe 113a/8
k.+ġaça 67a/7, 99a/1, 155b/11
k.+ġaça (ol kün) 126b/3
k.+i 39a/1, 55a/8, 72b/15, 72b/16, 72b/2, 72b/2, 72b/4, 74a/2, 77a/15, 77b/10, 83a/13, 83b/1, 83b/10, 83b/13, 83b/3, 83b/7, 83b/7, 108b/3, 123a/7, 139a/7, 148a/5, 149b/1, 149b/10, 149b/6, 152b/16, 155b/11
k.+iñ (her kün) 98a/4
k.+in (ḳıyāmat küni) 129b/14
k.+i (cumʿa küni) 76b/15, 135b/5, 148a/3
k.+i (ḳıyāmat küni) 155a/6
k.+i (maḥşar küni) 27b/7
k.+i (nav-roz küni) 82a/13
k.+i (soñġı küni) 33a/10, 60b/12, 69b/14
k.+i durur érdi 57b/10, 136b/4
k.+i érdi 118b/5
k.+i érdi (cumʿa küni) 97b/1
k. kündin 39a/12, 79b/12, 97a/3, 101b/8, 102a/7, 107b/8, 125b/8, 135b/2, 140b/6, 152b/8
k.+niñ içi 129b/10
k.+ni (ol kün) 34a/16
k. soñ 56a/17, 128b/9
[=175]
2. Gündüz. Krş. kündüz
k. 29a/5
k. (tün kün) 118a/17
k. (tün ü kün) 1b/8, 108b/14, 114a/2
k. édi (yaġdu kün) 109a/5
[=6]
3. Güneş.
k. dék 26b/12, 32a/3, 82a/16
[=3]

Kün bk. Kün Ḫan
k. 30b/6, 31b/16
[=2]

künc Far. Köşe.

k.-i ʿuzlat 17b/7, 142a/17

[=2]

künde Her gün.

k. 47b/1

[=1]

kündüz Gündüz. Krş. kün

k. (kéçe ü kündüz) 21a/3, 25b/17, 103b/6

k. érmes 153b/6

k.+ler 108b/13

[=5]

küniyyet (< Ar. künyet) Herhangi bir nispetle verilen lakap.

k.+ıġa 73b/16

k.+i 17a/13

[=2]

künlik Günlük.

k. (bir künlik yol) 130b/12

k. (iki künlik yol) 130b/12

[=2]

Kün Ḫan k.a. Oğuz Han'ın oğlu. Bozokların en büyüğü olması ve babasının vasiyeti gereğince Oğuz Han'dan sonra han oldu. Yetmiş yıl hükümdarlık yaptı. Krş. Kün

k. 30b/17, 31b/12, 31b/5

k. ibn oġuz Ḫan 31a/9

k.+nı 31a/15

k.+nıñ 31b/11, 31b/15

[=7]

Kün Tuġar bk. Kün Tuġar Bahādur

k. 92a/13

[=1]

Kün Tuġar Bahādur k.a. Akman Bahadur'un oğlu, Hak Nazar Sırtlan'ın kardeşidir. Kardeşi ile beraber Din Muhammed Han'ın yanında savaştı. Cesareti ve yiğitliği ile tanınmaktadır. Krş. Kün Tuġar

k. 49b/14, 92b/8

[=2]

kürbet Ar. Zihinsel anlamda çok büyük acı, üzüntü.

k. érdiler (sar-keşte-i kürbet) 128a/13

[=1]

Kürdüş y.a. Eski Ürgenç'in 300 km. güneybatısındaki bir yer.

k. 49b/2

[=1]

Kürel kv.a. Kafkaslarda Çerkez ve Ruslara yakın bir yerde oturan bir kavim.

k. 41b/15

[=1]

küren (< Moğ. küriyen) Çerge, asker halkası, saf.

k. 148a/13

k.+de 148b/10

k.+din 148a/13, 148b/3

k.+ge 148b/4

k.+ġa 148a/7

k.+ıġa 10b/8

k. içre 148b/12

k.+i (Manḳıt küreni) 148a/16

k. tart- 51b/13
k. ü çap 147b/9
[=11]

kürganlıḳ Damatlık, güveyilik.
k. 48a/10
[=1]

kürgen Moğ. Damat, güveyi. Krş. küyev
k. 86b/10, 86b/10
[=2]

Kürgen y.a. Astarabad yakınlarında bir yer. Krş. Kürgeniyye
k. boyı 59b/15
k.+de 108a/2
k.+ge 113a/4
k. kenārı 52b/7, 66b/1
k. Terākimesi 131a/4
[=6]

Kürgeniyye bk. Kürgen
k. salāṭīnı 56a/10
[=1]

Kürlevüt kv.a. Kürley'in soyundan gelen bir Konrat kabilesi. bk. Kürley
k. 35a/4
k. uruḳı 85a/3
[=2]

Kürley k.a. Kadan Han'ın neslindendir. Babasının adı Kavçın'dır. Kürlevüt boyu ondan gelmektedir. Bk. Ḳavçın
k. 85a/3
[=1]

küre Ar. Yuvarlak cisim, küre.
k.+sin (yer küresi) "Dünya" 154b/11
[=1]

kürsī-nışīn Far. Tahtta oturan hükümdar, padişah.
k. 8b/9
[=1]

Küskün Ḫan k.a. Salcıday Han'ın torunlarındandır.
k. (Ḳaravul Ḫan ibn Tīmāc Ḫan ibn Küskün Ḫan ibn Urancı Ḫan ibn Burḳay Ḫan ibn Salcıday Ḫan) 84b/16
[=1]

küşād Far. Açma, açılış, feth.
k. bér- 40a/16
k. eyle- "Açmak" 18a/14
k.+ı üçün 114b/2
k. tap- 53b/9
[=4]

küşāda-rūy Far. Açık yüzlü, mert.
k. durur érdi (ḫūş-ḫūy u küşāda-rūy) 152a/9
[=1]

küşāyış Far. Açıklık, ferahlık.
k. tap- 123b/17
[=1]

küşiş Far. Öldürme, öldürüş, katletme.
k. ét- (köşiş ü küşiş) 99a/9, 126b/3
k.+ġa (ḳatl u küşiş) 144a/2
k. ḳıl- (ḳatl u küşiş) 102a/4, 126b/13
[=5]

küşte Far. Öldürülmüş, maktul.

k.+sidin 123a/13

[=1]

küştī Far. Güreşme, pehlivanlık.

k. yet- "Çevirmek, devirmek" 128a/1

[=1]

küyev Güveyi, damat. Krş. kürgen, kiyev

k. 88a/10, 88a/9

k.+din 88a/13

k.+ni 86b/10

[=4]

küz Sonbahar.

k. çaġı "Sonbahar mevsimi" 82b/3

[=1]

Küz Ḫan k.a. Moğol Han'ın oğlu, Kara Han'ın kardeşi, Oğuz Han'ın amcası. Oğuz Han bunun kızıyla evlenmiştir.

k. 25b/4

k.+nıñ 26b/8

[=2]

L

lā-buddī Ar. Çok lazım, gerekli bir şey.

l. (lāzım u lā-buddī) 125a/6

[=1]

lā-caram Ar. Kesinlikle, şüphesiz.

l. 15b/13, 19a/9, 38b/2, 39a/2, 106a/10

[=5]

lā-curʿa Ar. Son damlasına kadar içmek.

l. 36a/15, 60a/13

[=2]

lā-makān Ar. Mekanı olmayan. Allah kastedilmektedir.

l.+ġa 3b/3

[=1]

lā-rayb Ar. Şüphesiz, elbette, kesinlikle.

l.+ı dék (mulham-ı lā-rayb) 9a/6

[=1]

lā-yazāl Ar. Zeval bulmaz, yok olmaz.

l.+ı (vucūd-ı lā-yazāl) 1b/8

[=1]

lab Far. Dudak.

l.-ı cū "Akarsu kenarı" 26b/11

l.+ıda (daryā labı) "Deniz kıyısı" 56b/3, 58b/12

l.+ıdın 62a/9

l.+larıdın 93b/1

[=5]

laʿb Ar. Oyun, spor.

l. ile 109a/2

[=1]

lācavardī Far. Lacivert renkte.

l. 2a/8

[=1]

lāf Far. Söz, laf.

l.+ın ur- "Söz söylemek" 150a/3

[=1]

lafẓ Ar. Söz, lafız, dil, lugat.

l.+ıda (Ibrānī lafẓı) 19b/3

l.+ıda (Moġul lafẓı) 39a/11

l.+ıġa 38b/3

[=3]

lafẓu'llāh Ar. Allah lafzı, Allah.

l. 26b/2

l. érdi 26b/1
[=2]

laḥd Ar. Mezar.
l.-ı manzıl-gāh 32a/2
l.-ı tengnāy 55a/4
[=2]

laḫlaḫa Ar. Bir çeşit güçlü bir parfüm.
l.-ı naḳl u rāyıḥa 118a/13
[=1]

laḥẓa Ar. An, kısa bir an.
l. (bir laḥẓa) 18a/7
l.-ı mast 156b/1
l.+da (bir laḥẓa) 2a/11
[=3]

laʿīn Ar. Lanetli, lanetlenmiş.
l.-ı cāvıdān 14b/11
l. şayṭān 133a/7
[=2]

laḳab Ar. Takma at, lakap.
l. 31b/7
l. bér- 61a/15, 86b/12, 89b/10, 89b/6
l.+ı 17a/12, 38b/3, 41b/8, 77b/9, 85b/9, 86b/13, 91a/13
l.+ıġa 60b/5, 92a/17, 106a/10, 120a/1, 120b/9, 130a/10, 131a/7
l.+ın 89b/10
l.+ı durur 20a/14
l. ḳoy- 27a/17, 30b/14, 34a/2, 39a/10
l.+larnıñ 30b/9
l. tap- 36b/11, 38b/14
[=28]

lāl Far. Dilsiz.
l. 152b/11
l. (güng u lāl) 13b/4
l. bol- (ḫayrān u lāl) 62a/6
l. til 9a/13
[=4]

laʿl Ar. Kırmızı; lal taşı; kırmızı dudak.
l.-ı nā-yāb 53b/16
l.-ı şeker-āmīz 77b/1
l.+ı (cām-ı laʿl) 13b/16
[=3]

laʿl-afsar Far. La'l taşından yapılmış kırmızı taç.
l. (ḫusrav-ı laʿl-afsar) 10a/9
[=1]

lāla Far. Lale, lale çiçeği.
l. 33a/12
l.+lar 150a/16
l.+lar érmes (dāġlıġ lala) 154b/12
[=3]

lāla-reng Far. Lale renkli.
l. (bāda-ı lāla-reng) 150a/10
[=1]

laʿlī Far. La'lden yapılmış tepsi.
l.+ġa (altun laʿlī) 106b/13
[=1]

laʿlī-muẕāb Far. Kırmızı şarap.
l. (şarāb-ı laʿlī-muẕāb) 77a/10
[=1]

lamʿa Ar. Parıltı.
l.-ı şumūs-ı marḥamat 126a/3
l.-ı tīġı 5b/9
l.+sı dék (ḫūrşīd lamʿası) 96b/12
[=3]

lamaʿāt Ar. Parıltılar.

l.+ı bile 151a/12

[=1]

lāmıʿ (< Ar. lāmiʿ) Parlayan.

l. 11a/12

[=1]

laʿn Ar. Lanet etme, lanetleme. Krş. laʿnat

l.+dın (nıfāḳ u şaytanat u lan) 133a/7

[=1]

laʿnat Ar. Lanet, nefret, tiksinti. Krş. laʿn

l.-ı abadī 14b/8, 56a/4

l. ḳıl- 16a/14

[=3]

larza Far. Titreme, sallantı.

l. tüş- 134b/2

[=1]

laṭāfat Ar. Hoşluk, yumuşaklık, güzellik.

l. 78a/8

l.-ı ʿıbārat 8b/8

[=2]

laṭāyıf (< Ar. laṭā'if) Fıkralar, latifeler.

l.+ınıñ 128a/8

l.+u'l-ḥıyal "Diplomasi oyunları" 122a/12

[=2]

laṭīfa-gū Far. Şaka söyleyen, nüktedan.

l. 8b/15

[=1]

laṭīfa-gūylik Nüktedanlık, şakacılık.

l.+din 152b/1

[=1]

Laṭīf Mīrek k.a. Ubeydullah Han'ın adamlarındandır. Din Muhammed Han karşısında bozguna uğramıştır ve esir düşmüştür.

l. 49b/9

[=1]

laṭma-zan Far. Tokat atan, tokat vuran.

l. 42b/11

[=1]

Lāus k.a. Hz. İdris tarafından hükümdar olarak görevlendirilen dört kişiden biri.

l. 19b/14

[=1]

lavāḥıḳāt (< Ar. lavāḥiḳāt) Ekler, etraftakiler.

l.+ı bile 22a/5

[=1]

lavḥ Ar. Levha.

l.-ı ḫāṭır 10a/15

l.-ı mazār 31a/9

l.+ı (lavḥ lavḥı) 3b/5

l.+larnıñ (sāda lavḥ) 140b/3

l. lavḥı 3b/5

[=5]

lavṣ Ar. Pislik, çirkinlik.

l.+ıdın 11b/3

[=1]

lāyıḥ (< Ar. lāyiḥ) Aşikar, açık.

l. bol- (vāżıḥ u lāyıḥ) 40b/5, 97a/9, 125a/15

l. u mubarhan 140a/3

[=4]

lāyıḳ (< Ar. lāyiḳ) Yakışır, yaraşır, münasip.

l. 31b/4

l. (-ġa lāyıḳ) 37a/9, 43a/11, 137b/1, 137b/6

l. (anīs-ı lāyıḳ) 14b/13

l. (sābıḳ u lāyıḳ) 85b/8

l. bile (marātıb-ı lāyıḳ) 137b/12

l. érmes durur (-ġa lāyıḳ) 12a/10

l. u munāsıb (-ġa lāyıḳ) 67a/1

[=10]

Layūdā k.a. Havva'nın ikinci kızı, Habil'in kız kardeşi.

l. bile 15b/10

l.+nı 15b/11

[=2]

lāzım (< Ar. lāzim) Lüzumlu, gerekli.

l. (farmān-ı lāzımu'l-ıẕʿān) 100a/10, 123b/2, 150a/5

l. durur 30a/4

l. tut- 102b/15

l. u lā-buddī 125a/6

[=6]

laẕīẕ Ar. Lezzetli.

l. (ṣamarāt-ı laẕīẕ) 33b/11

[=1]

laẕīẕraḳ Daha lezzetli, daha tatlı.

l. 23b/12

[=1]

laẕẕat Ar. Lezzet, zevk, tad.

l.-ı dunyavī 17b/6

[=1]

lebbeyk Ar. "Buyurunuz, emredersiniz." anlamında ünlem sözü.

l.-i ıcābat 91a/6

[=1]

leked-köb Far. Saldırı, kötü muamele.

l.+idin 7a/3, 135a/6

[=2]

Lemek bk. Melik

l. 20a/10

[=1]

leng Far. Aksak, topal.

l. 144a/16

[=1]

leşker Far. Asker, ordu. Krş. leşkeriyye

l. 11b/6, 20a/7, 27b/1, 29b/2, 38a/12, 42b/17, 55a/7, 61a/11, 67b/4, 68a/2, 68a/4, 88b/7, 95b/5, 110a/10, 128b/12, 144a/4

l. (badraḳa-ı leşker-i īmān) 154a/3

l. (muʿasker-i leşker-i ḳıyāmat-aṣar) 145a/17

l.-i baḥrvaş 42b/9

l.-i bī-kerān 10b/14, 47b/9

l.-i carrār 38a/10, 88a/4, 102b/14, 123a/2, 128b/4

l.-i farāvān 31a/16

l.-i ḫūn-ḫ(v)ār 42a/12, 144b/17

l.-i ıḥtıyāṭ-āşnā 144a/10

l.-i Islām 67b/4

l.-i ḳıyāmat-aṣar 66b/3, 121b/14, 134a/8, 147b/2

l.-i mā-lā-kelām 28a/6, 42b/3

l.-i muḫālıf 102a/5
l.-i nuṣrat-aṣar 12b/10
l. al- 54b/4, 60b/7, 67a/6, 87b/14, 115a/15
l. bile 49b/5, 60b/9, 67a/15, 72a/2, 110b/8
l. çék- "Savaşmak, sefer düzenlemek" 10b/3, 32b/9, 43a/17, 55b/10, 59b/7, 145b/10, 155a/15
l. érdi 42a/9
l.+ge 44a/1, 111a/15
l.+ge (sāḳa-ı leşker) 111a/2, 145b/4
l.+ġa 52b/4, 136a/7
l.+ıġa 28a/9, 51a/15, 112a/8, 124b/16
l.+i 29a/15, 30a/5, 32b/11, 39b/9, 40a/2, 52a/16, 55a/11, 55a/14, 68a/17, 72a/3, 87a/13, 100b/12, 102b/11, 111a/8, 130b/7
l.+idin 72a/11, 102b/16
l.+ige 98b/15
l.+in 51b/11, 56b/5, 58b/12, 64b/1, 79a/8, 100a/11, 109b/7, 119a/16, 129b/5, 130a/8, 132b/1
l.+i (raʿıyyat u leşker) 24a/2
l.+i bile 49b/7, 76a/16, 76b/4, 81a/9, 87a/12, 98b/5, 120b/10, 121a/10
l. ḳıl- (amīr-ı leşker) 86a/13
l. ḳıl- (ʿarż-ı leşker) 29a/8
l.+ni 49b/11, 69b/17
l.+niñ 28b/3, 110a/16
l. tart- "Sefer düzenlemek, savaşmak" 17b/12, 27a/14, 28b/2, 45a/11, 60a/7, 69a/11
l. yıġna- "Ordu toplamak" 43b/14
l. yiber- 47a/2, 47a/4, 61a/10, 65b/8
[=122]

leşker-gāh Far. Ordu yeri, kışla, ordugâh.
l.+dın 99a/14, 132a/15
l. ét- 68b/4, 74a/14, 131b/17
l.+ġa 145a/12
l. ḳıl- 130b/2, 132a/11, 145a/1, 148a/5
[=10]

leşker-keş Far. Askerleri idare eden, kumandan.
l. ḳıl- 85b/17
[=1]

leşker-şiken Far. Düşman askerlerini kıran, bozguna uğratan.
l. 42b/10
[=1]

leşkeriyye bk. leşker
l. 110b/5, 123a/7
l.+din 29b/3
[=3]

lıbās (< Ar. libās) Elbise, giysi.
l.-ı alfāẓ u ʿıbārāt 2b/12
l.-ı tavāżuʿ 11b/14
l.+ı 46b/2
l.+ıdın 1b/9

l.+ıġa 140a/15
l.+ım 112a/13
l.+ın 143a/12
l.+ı durur 107a/5
[=8]

lısān (< Ar. lisān) Dil, lisan.
l. bol- (raṭbu'l-lısān) 98a/2
[=1]

lıvā (< Ar. livāʾ) Sancak, bayrak; komutan.
l. (nāṣıb-ı lıvā-yı amn u amān) 6b/3
l.-yı davlat 2a/17, 84a/2
l.-yı ẓafar-peyker 5a/12
[=4]

līk Far. Ama, ancak, fakat.
l. 5b/5, 8b/16, 37b/11, 74b/10, 111a/10, 116b/13, 153b/13, 155a/5
[=8]

līkin Far. Ama, lakin, fakat.
l. 21b/1, 30a/1, 82a/6, 82a/7, 87b/10, 90a/2
[=6]

loḳma (< Ar. luḳma) Bir defada ağza götürülen yiyecek miktarı, lokma.
l. (bir loḳma) 23b/11, 114a/16
l.-ı nān 86a/4
[=3]

lucca Ar. Engin denizler.
l.-ı mamāt 94a/3
[=1]

luġat Ar. Dil, söz, kelime.
l. (on sékkiz luġat) 22b/7
l. ahlı 22b/8
l.+da (on toḳḳuz luġat) 22b/3
l.+ıda (Moġul luġatı) 86b/13
l.+ın 22b/7
[=5]

luṭf Ar. İyilik, güzellik, lütuf.
l. (anvār-ı luṭf-ı Yazdānī) 40b/6
l.-ı Ḥaḳ 10a/16
l.-ı ılāh 5b/4
l.-ı Kirdigār 144b/13
l.-ı vāfır 2a/13
l.+ı 13b/6
l.+ıdın 6a/5, 6b/14, 18a/16
l.+ıġa 11b/9
l.+ın 134a/17
l.+ıñ ile 153b/4
l.+ı birle 7a/2
l. ḳıl- 3b/7
l. u malāḥat 77a/7
l. u marḥamat 40b/13
[=16]

Lū yılı 12 Hayvanlı Türk takviminde bir yıl adı, Timsah yılı.
l. 60a/2, 71a/5, 122a/8
l. érdi 69a/16
[=4]

luzūm Ar. Lazım olmak, gereklilik.
l.+ıdın 107a/15
l.+ı bile 116a/15
[=2]

M

mā-cadd-ı şālış Far. Üçüncü dedesi.
m. 37b/5

[=1]

mā-carā Ar. Baştan geçen hadise, olup geçen şey.

m. 70a/1

m. eyle- 13b/11

[=2]

mā-lā-kelām Ar. Diyecek yok, söz götürmez.

m. bile (cahd-ı mā-lā-kelām) 118a/2

m. bile (dabdaba-ı mā-lā-kelām) 71a/12, 138b/13

m. bile (ġanāyım-ı mā-lā-kelām) 30a/6

m. bile (ḥurmat-ı mā-lā-kelām) 50a/6

m. bile (ḫuşūʿ-ı mā-lā-kelām) 110b/4

m. bile (ıstıʿcāl-ı mā-lā-kelām) 37b/14

m. bile (ıstıẓhār-ı mā-lā-kelām) 38b/10

m. bile (ıʿtıẕār-ı mā-lā-kelām) 151b/1

m. bile (ızdıhām-ı mā-lā-kelām) 120a/6

m. bile (ikrām-ı mā-lā-kelām) 103a/8

m. bile (leşker-i mā-lā-kelām) 28a/6, 42b/3

m. bile (marḥamat-ı mā-lā-kelām) 136b/1

m. bile (saʿy-ı mā-lā-kelām) 66b/11, 97a/2

m. bile (surʿat-ı mā-lā-kelām) 122b/4

m. bile (suʿūbat-ı mā-lā-kelām) 123b/5, 142b/9

m. bile (tekrīm-ı mā-lā-kelām) 146b/1

m. bile (ʿuḳūbat-ı mā-lā-kelām) 74b/6

m. bile (usār-ı mā-lā-kelām) 60a/1

m. bile (usrat-ı mā-lā-kelām) 124a/4

[=23]

mā-sıvā (< Ar. mā-sivā) Dünya ile alâkalı şeyler.

m.+dın 12a/1

[=1]

maʿa-ahl Ar. Ehli ile, o işle ilgili olanlar ile birlikte.

m.-ı ayet 124a/6

[=1]

maʿa-aşlıh (< Ar. maʿa-aṣli-hi) Aslıyla beraber.

m. 46a/16

[=1]

maʿa-atbāʿi-him Ar. Ona bağlı olanlarla birlikte.

m. 133a/2

[=1]

maʾāl Ar. Meydana gelen netice, mefhum.

m.-ı aḥvāl 115a/1, 126a/1, 128a/7, 135b/11

m.+ı (ẓālım maʾālı) 43b/16

[=5]

maʿal-atbāʿi ve afrādih Ar. Onun fertleri ve tabileri ile birlikte.

m. 141a/9

[=1]

maʿāl-avlād ve'l-aġnam ve'l-māl Ar. Mal, hayvanlar ve evlatlarıyla birlikte.

m. 50a/10

[=1]

maʿal-mużāfāt Ar. Bir merkezin şubeleri, kolları.

m. 68b/2, 126a/4

[=2]

maʿānī Ar. Anlamlar, kavramlar.

m.-ı tāza-çaman 121b/17

[=1]

maʿārıf (< Ar. maʿārif) Üstadlık. Metinde bilginler, aydınlar anlamında da kullanılmıştır.

m.+ıdın 38a/14, 75a/14

m.+ıdın (maşāhīr u maʿārıf) 74a/1

m.+ıdın érdi 93b/3

m.+ı (maşāhīr u maʿārıf) 61a/5

m.+ı (ṣanādīd u maʿārıf) 66a/14

m.+ı bile (ekābır u maʿārıfı) 141b/16

m.+larınıñ 39b/10

m. u maşāhīr 105a/15

[=9]

maʿāş Ar. Geçinilecek şey, yaşayış.

m.-ı ahl-ı muruvvat 114b/12

m. ḳıl- 151a/8

[=2]

maʿāẕīr Ar. Özürler.

m.-ı vāfır 141b/8

[=1]

mā-bayn Ar. İki şeyin arası.

m.+ıda 72a/14

[=1]

mabda' Ar. Başlangıç, başlangıç noktası.

m.+ı durur 3a/9

[=1]

mablaġ Ar. Tutar, para.

m.-ı vāfır 146b/3

[=1]

mabsūṭraḳ Daha ayrıntılı beyaneden.

m. 20a/3

[=1]

mabʿuṯ Ar. Gönderilmiş.

m. bol- 17a/2

[=1]

mabẕūl Ar. Bol.

m. tut- 117a/9, 132b/7, 147a/2, 151b/5

[=4]

macāʿat Ar. Hile yapma.

m. (ahl-ı macāʿat) 106a/15

[=1]

macāl Ar. Güç, tâkat.

m. tap- 33b/5

[=1]

macālıs (< Ar. macālis) Meclisler, toplantılar.

m.+ıda 8b/14

m.+ınıñ 138a/9

m. u maḫāfil 31b/8, 152b/1
[=4]

macāmır (< Ar. macāmir) Buhurdanlıklar.
m. içre 7b/12
[=1]

macbūr Ar. Zora koşulmuş.
m. (zār-ı macbūr) 125b/6
[=1]

Macīd Ar.Yüceltilmiş, yüce. Metinde Kur'an'ın sıfatı olarak kullanılmıştır.
m. (Ḳur'ān-ı Macīd) 137b/1
[=1]

maclıs (< Ar. maclis) Meclis, toplantı.
m. (ahl-ı maclıs) 43b/13
m. (ḫużżār-ı maclıs) 26a/15
m. (ṣudūr-ı maclıs-ı ʿālam) 97a/6
m.-ı vaʿẓ 43b/11
m. ahlı 50a/8
m. ara 50a/8
m. ehli 135b/8
m.+ġa (ravża-ı tazyīn-ı maclıs) 2b/15
m.+ıġa 93b/17
m.+nı (ṣaḥn-ı maclıs) 30b/1
[=11]

maclıs-afrūz Ar. Meclisi aydınlatan.
m. 7b/11
[=1]

macmūʿ Ar. Toplam, tümü.
m. 14b/17, 29a/3, 35a/3, 49b/3, 50a/6
m.-ı ʿArab 22a/14
m.-ı ḳalam-rav 43a/13
m.-ı kemālāt u afżal 13a/8
m.-ı Māvarau'n-nahr 41a/1
m.-ı rubʿ-ı meskūn 11a/15
m.+ı 31a/17, 32b/8, 107b/10, 110a/16
m.+ın 28a/13, 120b/4
[=16]

macnūnvaş Far. Deli gibi, delice sevmiş gibi.
m. 51b/6
m. u nā-dān 64b/11
[=2]

macrūḥ Ar. Yaralı.
m. 114b/7
[=1]

Macūsī Far. Ateşperest, ateşe tapan.
m. 90a/2
[=1]

Maçar kv.a. Macarlar.
m. 28b/10, 41b/14
[=2]

Māçīn y.a. Güney Çin bölgesi.
m. 39a/14
[=1]

mad (< Ar. madd) Uzatma.
m. (madd-ı nigāh) "Uzağa bakma" 130b/17
m.-ı nigāh (madd-ı nigāh) "Uzağa bakma" 6a/3
[=2]

madad Ar. Yardım, imdat.
m. al- 146a/8

m. bér- 38a/16, 54b/6, 86a/10, 109a/11
m.+ı bile 56b/1
m.+ı bile (muʿāvanat u madadı) 149a/13
m.+ı üçün 126b/4
m. ḳıl- 90b/15, 108b/1
m. tile- 86a/8, 91b/9
m. üçün 106b/10
m. u kömek 129a/11, 132a/10
m. u muʿāvanat 86a/8
[=16]

madadkār Far. Yardımcı.
m. 12b/12
[=1]

madadkārlıġ Yardımcılılık.
m. tap- 84b/13
[=1]

madadlıġ Yardım alan, yardımcısı olan.
m. 86a/11
[=1]

madadsız Yardım almayan, yardımcısı olmayan.
m. 86a/11
[=1]

maʿdalat Ar. Adalet.
m. 18b/9, 24a/8
[=2]

maʿdalat-āṣār Far. Adaletli.
m. (pād-şāh-ı maʿdalat-āṣār) 24a/14
[=1]

maʿdalat-nıhād Far. Yaratılıştan adaletli olan.
m. 31a/11
[=1]

maʿdalat-şıʿār Far. Adaletli, adaletiyle tanınan.
m. 23b/17
m. (melik-i maʿdalat-şıʿār) 24b/17
m. u pasandīda-āṣār 36b/16
[=3]

maʿdan Ar. Maden, ocak, kaynak.
m.+ı (témür madanı) 34a/10
m.+ı durur 67b/11
m. ḳıl- 33a/6
[=3]

madār Ar. Bir şeyin etrafında döneceği nokta.
m.+ı 95a/11
[=1]

mādar Far. Anne, valide.
m.+ıdın 101b/7
[=1]

mādar-zād Far. Anadan doğma, anadan doğan.
m.-ı valī 26a/16
[=1]

madārıc (< Ar. madāric) Dereceler.
m. (ırtıfāʿ-ı madārıc) 125b/8
[=1]

madārıs (< Ar. madāris) Medreseler.
m. u ḫavānıḳ 134b/8
[=1]

mādarī Far. Analık, anne tarafından.
m. érdi (cadd-ı mādarī) 88a/7
[=1]

mādda Ar. Düşünce, mesele.

m.-ı fasād 129a/9

m.-ı fitna 69a/10

[=2]

madda'llāhu ta'ālā ẓilālu 'adli-hi ve ra'fatih 'alā-mufāriḳi'l-anām Ar. "Yüce Allah onun adalet ve şefkatinin gölgesini çeşitli halklar üzerinde devam ettirsin." anlamında Arapça bir dua ibaresi.

m. 96a/13

[=1]

madda'llāhu ta'ālā ẓilālu calāli-hi 'alā-mufāriḳi'l-anām ilā-yavmi'l-ḳiyām Ar. "Yüce Allah onun yüceliğinin gölgesini çeşitli halklar üzerinde kıyamet gününe kadar devam ettirsin." anlamında Arapça bir dua ibaresi

m. 6b/6

[=1]

madfūn Ar. Gömülü, defnedilmiş.

m. 16a/11

m. bol- 17a/7, 44a/14, 57a/6, 90a/13, 134a/6, 136b/13

m. ḳıl- 21b/10

[=8]

madḥ Ar. Övgü. Krş. madḥat

m. u sıtāyış 94a/5

[=1]

madḫal Ar. Giriş yeri.

m.+ı 53b/6

[=1]

madḥat Ar. Övgü, sena. Krş. madḥat

m.+ı 3a/4

m.+ıda durur 139a/13

m.+ı bile (sikke-i madḥatı) 5a/8

[=3]

mādıḥ (< Ar. mādiḥ) Öven, övücü.

m.-ı pād-şāh 13b/6

[=1]

madīd Ar. Uzun.

m. (muddat-ı madīd) 15b/4, 24a/13, 25a/4, 32a/17, 33b/17, 62b/4, 66a/6, 79a/7, 79b/16, 92a/1, 96a/17, 121b/11, 123a/6, 133a/15, 156a/17

[=15]

mādīn Far. Bir dişi.

m.+dın 144b/11

[=1]

madrasa Ar. Ders görülen yer, medrese.

m. 63a/4, 70a/14

m. (ahl-ı madrasa) 6a/10

m.-ı 'Arab Ḫan 62a/15

m.-ı 'Arab Muḥammad Ḫan 55b/14

m.+dın 74b/5

m. sükkānı 62b/6

[=8]

madrasa-nışīn Far. Medrese oturan, orada ders gören.

m. bol- 65b/13

[=1]

Madrasa-ı Inaḳıyya y.a. Harezm'de Muhammed Emin Inak

tarafından yaptırılmış bir medresedir.

m. 135a/13

[=1]

mafāẖarat Ar. Övünme, gururlanma.

m. 141b/6

[=1]

mafāẖır (< Ar. mafāẖir) Övünülecek şeyler.

m. bol- 11b/15

[=1]

mafhūm Ar. Anlama, anlayış.

m. ḳılıl- "Anlaşılmak" 3a/10

[=1]

mafḳūd Ar. Kayıp, yok olmuş.

m. 105a/14

m. bol- 106a/4

m. ol- 105a/14

m.+u'l-aṣar 96a/11

[=4]

maflūc Ar. Felçli.

m. bol- 91a/14

m. érdi 46b/11

[=2]

maftūḥ Ar. Fethedilmiş. Krş. maftūḥa

m. bol- 148a/16

[=1]

maftūḥa Ar. Fethedilmiş. Krş. maftūḥ

m.+larġa (vılāyāt-ı maftūḥa) 29a/3

[=1]

maftūn Ar. Tutkun.

m. ḳıl- 153b/10

[=1]

maġāk Far. Çukur, hendek.

m. içre 10b/4

[=1]

maġānım (< Ar. maġānim) Ganimet malları.

m.-ı keşīre 127a/17

[=1]

maġārāt Ar. Mağaralar.

m.+da (ṣaḥārī u maġārāt) 17b/5

[=1]

maġfırat-ma'āb Far. Affeden, bağışlayan.

m. 122a/15

m. (canāb-ı maġfırat-ma'āb) 155b/9

[=2]

maġfırat-nışān Far. Affedici, affetmesiyle tanınan.

m. 80a/1

m. (Ḥażrat-ı pād-şāh-ı maġfırat-nışān) 151a/9

m. (pād-şāh-ı maġfırat-nışān) 155b/15

m. (Sulṭān-ı maġfırat-nışān) 66a/4

[=4]

maġfūr Ar. Rahmetli, rahmet edilmiş. Ölmüş kişiler için söylenir.

m.+ınıñ (Ḥażrat-ı maġfūr) 66a/6

m.+nıñ (amīr-ı maġfūr) 137a/13

[=2]

maġlūb Ar. Yenik, bozguna uğramış.

m. bol- 28a/8, 32b/11

m. ḳıl- (menkūb u maġlūb) 27b/14
m. u maḫhūr 43a/1, 49b/13, 58b/14, 59b/14
m. u menkūb 11b/13
m. u musta'ṣıl 20a/8, 35b/16, 49b/11
m. u rūy gerdān 38a/13
[=12]

maġlūl Ar. Hapsedilmiş, esir.
m. bol- (ma'sūr u maġlūl) 144b/2
m. ḳıl- (ma'sūr u maġlūl) 116b/16, 124a/9
m. u muḳayyad 99a/7
[=4]

maġmūn Ar. Üzüntülü, hüzünlü.
m. bol- (maḥzūn u maġmūn) 16a/14
m.+lar 4b/16
[=2]

maġrıb (< Ar. maġrib) Batı.
m. 31b/16, 51a/6, 59a/11
m.-ı favt 154a/16
m.-ı mamāt 31b/15, 137a/13
[=6]

maġrūr Ar. Gururlu, kibirli.
m. bol- 155b/5
[=1]

mah Far. Ay. Krş. māh
m.-ı çarḫ 133a/9
m.-ı ı'mār 75b/16
m.-ı ruḫ-sāra 16b/5
m.-ı'umr 32a/4
m.+dın 154b/11
[=11]

mah-ı naḫşab Far. Mukanna adlı bir hokkabaz tarafından dört ayda bir her gece Siyam dağının ayaklarından üretilen aya benzer parlaklık.
m. 133a/8

māh Far. Ay. Krş. mah
m. (ḫūrşīd u māh) 5b/3
m.-ı mazbūr 72b/15
m.+ı (mıhr u māh) 154b/9
m.+ı 154b/11
m.+nıñ 148a/3

māh-rū Far. Ay yüzlü.
m.+lar (ġulām-ı māh-rū) 30b/3
[=1]

mahābat Ar. Heybetlilik.
m.+ı (żabṭ u mahābat) 44a/4
[=1]

mahābat-aṣar Far. Heybetli olan.
m. durur érdi (sulṭān-ı mahābat-asar) 24a/11
[=1]

maḥāfil (< Ar. maḥāfil) Toplantı yerleri.
m.+da (macālıs u maḥāfil) 31b/8, 152b/1
m.+ınıñ 138a/10
[=3]

maḥal (< Ar. maḥall) Yer.
m. (maḥall-ı ḥareket) 9a/9
m. (maḥall-ı ıştıbāh) 6a/9
m.+ıda (öz maḥallıda) 45b/2, 57b/16
m. tap- 27a/5

[=5]

maḥāl Ar. Yerler, mekânlar.

m. ḳal- 111a/12

[=1]

maḥalla Şehir ve kasabaların bölündüğü parçalardan her biri.

m. (maḥalla maḥalla) 105a/16

m. maḥalla 105a/16

m. mascıdı 117a/10

m.+nıñ 117a/12

[=4]

mahām (< Ar. mahāmm) Ciddi meseleler, önemli işler.

m. (fātıḳ-ı mahāmm-ı salṭanat) 94b/5

m. (mahāmm-ı ġayr-ı mülkiyye) 136a/13

m. (mahāmm-ı memleket) 113a/13

m. (mahāmm-ı salṭanat) 135b/14

m.+ıdın (mahāmmıdın) 131b/14

m.+ıġa (mahāmmıġa) 32a/17, 131b/17

m.+ınıñ (mahāmmınıñ) 138b/1

[=8]

maḥāsın (< Ar. maḥāsin) İyilikler, güzellikler.

m.-ı ṣıfāt 152a/7

[=1]

maḥbas Ar. Hapishane.

m.-ı ʿanā 125b/17

m.-ı gör 23b/7

[=2]

maḥbūb Ar. Sevilen, sevgili.

m.-ı ʿāḳıbat-ı Maḥmūd 3a/2

[=1]

maḥbūs Ar. Hapsedilmiş.

m. ét- 100b/15, 139a/6, 148a/1

m. ḳıl- 74b/5, 75a/8, 81a/14, 84b/12, 124a/10, 125b/17, 147a/10

[=10]

mahca Far. Minare, kubbe veya bayrak direğinin üstüne konulan küçük ay, hilâl.

m.+sı 5a/13

[=1]

mahcūr Ar. Ayrı, ayrılmış.

m. (yār-ı mahcūr) 15b/2

[=1]

mahd Ar. Beşik.

m.-ı tofraḳ 2a/4

[=1]

maḫfī Ar. Gizli.

m.+dın (rāz-ı maḫfī) 98b/9

m. u muctahab 156a/11

[=2]

māhır (< Ar. māhir) Meharetli, becerikli.

m. durur érdi 34b/13, 90b/8

[=2]

māhıyyat (< Ar. māhiyyat) Asıl, esas, iç yüzü.

m.-ı ḥusn 2b/5

[=1]

Mahīn y.a. Bugünkü Türkmenistan topraklarındadır. Aşkabat'ın 20-30 km. kuzeybatısında bir yerdir.

m.+da 58a/14

[=1]

maḥkeme Ar. Mahkeme.

m.+siniñ 3b/14

[=1]

maḫlūʿ Ar. Tahttan indirilmiş.

m. bol- 80b/1

m. ét- 79b/10

[=2]

maḫlūḳ Ar. Yaratılan, yaratık.

m. (bu maḫlūḳ) 14a/7

m.+dın 21a/1

m. durur 92b/1

[=3]

maḫlūḳāt Ar. Yaratılanlar, yaratıklar.

m. 3a/8

m. (maṣnūʿāt u maḫlūḳāt) 2b/4

[=2]

maḫlūḳī Far. Bir mahluk, bir yaratık.

m. 21a/12

[=1]

maḫmaṣa Ar. Azlık; açlıktan zayıf düşme.

m. 106a/13

m. u masġaba 105b/9

[=2]

Maḥmūd bk. Muḥammad Rasūlu'llāh

m. édi 116a/12

m.+ġa (maḥbūb-ı ʿāḳıbat-ı Maḥmūd) 3a/2

[=2]

Maḥmūd Nıyāz Bég k.a. Avaz Inak zamanında yaşamış biridir.

m. 149b/2

[=1]

Maḥmūd Sulṭān I k.a. Avanış Han'ın oğludur. Ürgenç valisi idi.

m. 48b/7, 49a/17

m. ibn Avānış Ḫan 51a/1

[=3]

Maḥmūd Sulṭān II k.a. Akatay Han'ın oğludur.

m. 50b/11, 51a/13, 51a/4

[=3]

maḥram Ar. Nikah düşmeyen; zevce; gizli.

m.-ı ḫāṣ 3a/6, 4a/13

m. bile 62a/16, 63a/12

m.+lardın 9a/5

m.+larnıñ 63a/17

[=6]

maḥramlıḳ Gizlilik.

m.+ıġa (mahramlıġıġa) 22a/13

[=1]

maḥrūm Ar. Yoksun.

m. 89b/1, 114a/16

m.-ı raḥmat 16b/17

m. bol- 147b/12

m. kayt- 12a/15

m. ḳıl- 113a/2

[=6]

maḥṣūlāt Ar. Ürünler, sonuçlar.

m.+ıġa 3a/12

[=1]

maḥṣūr Ar. Kuşatılmış.

m. ḳıl- 72a/14

m.+lar 81a/5

[=2]

maḫṣūṣ Ar. Özgü, ayrılmış.

m. 53a/16, 84a/2

m.-ı 84a/1

m. bol- 10a/5, 66b/3

m. durur 10a/2

m. durur érdi 52a/14

m. ét- 22a/14

m.+ı durur 129a/5

m. ḳıl- 14b/3

[=10]

maḫṣūṣāt Ar. Özgü olan şeyler, özel şeyler.

m.-ı aʿlā-ḫāḳānī 9b/8, 10a/3

[=2]

maḫşar Ar. Kıyamet yeri.

m. küni "Kıyametten sonra toplanma günü" 27b/7

[=1]

maʿhūd Ar. Sözü geçen, belli olan.

m. (rasm-ı maʿhūd) 28a/1

m. bile (dastūr-ı maʿhūd) 149a/17

[=2]

maḫūf Ar. Korkulu, tehlikeli.

m. durur 105a/14

[=1]

maḥv Ar. Yok etme, yok olma.

m. ét- 150b/14

m. ḳıl- 62b/9

[=2]

mahvaş Far. Ay gibi parlak.

m. 137b/8

m.+larġa 6a/12

[=2]

maḫż Ar. Sırf, sade, tam.

m. 75a/1

m.-ı ḫayāl 13a/9

m.-ı şafḳat 122a/10

m.-ı tuhmat 125b/16

[=4]

mahzan Ar. Değerli şeyleri koyacak yer, bodrum.

m.-ı asrār 155a/2

[=1]

maḫẕūm (< Ar. mahdūm) Hizmet edilen; oğul.

m.-ı ʿālam "Bütün yaşamların şahı, sınırsız güç" 137a/6

m.+ı 142b/9

[=2]

maḫẕūm-zāda Far. Torun.

m.+larıġa 138b/15

[=1]

maḥzūn Ar. Hüzünlü, üzüntülü.

m. 5b/13, 134b/14

m.+lar 4b/16

m. u maġmūn 16a/14

m. u şikeste-ḫāṭır 110b/3

[=5]

maḫẓūẓ Ar. Hoşnut, memnun.

m. u bahramand 136a/10

[=1]

miya Ar. Yüz (sayı).

m. (iḥdā ve ṣamānīn ve miya ve alf) 78a/16

m. (ḫamsa ve ḫamsīn ve miya ve alf) 74a/2

m. (ḫamsa ve sabʿīn ve miya ve alf) 76b/15
m. (ḫamsa ve ṣamānīn ve miya ve alf) 80a/16
m. (ḫamsa ve sittīn ve miya ve alf) 75a/4
m. (sabʿīn ve miya ve alf) 76a/14
m. (ṣamānīn ve miya ve alf) 78a/13
m. (ṣamān ve sabʿīn ve miya ve alf) 77b/14
[=8]

maʿīşat Ar. Geçim, yaşayış, ömür.
m. (asbāb-ı maʿīşat) 155a/12
m.+ġa (ṭabāyıʿ-ı maʿīşat) 113b/16
[=2]

maʿīşat-dost Far. Geçimi kolay, mutlu.
m. u kām-rān 134a/15
[=1]

maḳāl Ar. Söyleme, söyleyiş, söz.
g. bolur (güng maḳāl) 152b/11
m. ḳıl- 9a/13
[=2]

maḳālāt Ar. Söz ve yazılar, bahisler.
m.-ı ḥaşv-ālūda 2b/10
m.+ı 140a/1
[=2]

maḳām Ar. Yer, kat, huzur.
m. (rāfiʿ-ı maḳām-ı şarīʿat) 6b/2
m.-ı marġūb 116b/8, 146b/2
m. eyle- 155a/12
m.+ı 6b/17, 7b/13, 84a/14
m.+ıda 30b/3
m.+ıġa 16b/12, 40b/12, 106b/14, 121a/5, 142a/15
m. ḳıl- 32a/14, 136b/8
m. tut- 90a/10
[=16]

maḳāmāt Ar. Makamlar, yerler.
m. tap- 57b/2
[=1]

maḳbara Ar. Mezar.
m.-ı müteberrike 57b/7, 60b/4
m.+da 134a/6
m.+sı 77b/8
[=4]

maḳbūl Ar. Kabul edilen, beğenilen.
m. (farzand-ı maḳbūl) 101b/5
m.-ı banī-Ādam 97a/5
m.-ı dar-gāh-ı ṣāḥıb-ḳırānī 9a/5
m.-ı ḫalāyıḳ 10a/16
m.+ın 2a/14
m.+ı (muḳarrab u maḳbūl) 3b/15
m. tüş- 16a/1
m. u masmūʿ 147b/12
m. u mustaḥsan 10a/8
[=9]

maḳhūr Ar. Kahrolmuş, yenilmiş, mağlup.
m. bol- (maġlūb u maḳhūr) 49b/13
m. ét- (menkūb u maḳhūr) 108a/11
m. ḳıl- (maġlūb u maḳhūr) 43a/1, 58b/14, 59b/14
m. ḳıl- (maʾsūr u maḳhūr) 125a/2

m. u menkūb 46b/14, 82b/5, 101a/13, 117b/7

m. u musta'ṣıl 106b/3, 110a/1

m. u parīşān 17b/13

[=13]

maḫhūrāna Far. Kahrolmuşçasına, yenilmiş gibi.

m. bol- (menkūb u maḫhūrāna) 121b/16

[=1]

maḫhūrlıḳ Yenilmek, bozguna uğramak.

m. 111b/13

[=1]

maḳrūn Ar. Yakın.

m. bol- 6b/14, 15a/17, 20b/12

[=3]

maḳṣad Ar. Amaç, maksat.

m. 156a/2

m.-ı ekābır-ı anām 57b/7

m.+ġa (manzıl-ı maḳṣad) 63b/3

m.+ıġa 51a/4

m.+ın (dīda-ı maḳṣad) 37b/9

m.+ın (manzıl-ı maḳṣad) 38a/17

[=6]

maḳṣūd Ar. İstenilen, kast edilen.

m. 156b/2

m.-ı aṣl 35a/5

m.-ı murāca'at 68a/2

m.+ġa (manāzıl-ı maḳṣūd) 57b/4

m.+ı 18b/2

m. sarı 84b/1

m. sarı (manzıl-ı maḳṣūd) 7a/17

[=7]

Maḳṣūd Atalıḳ k.a. Harezm'in ileri gelenlerindendi. Yomutların Harezm'i ele geçirdiklerinde onu eski makamında bıraktılar.

m. 104b/16

[=1]

maḳṭa' Ar. Kaside veya gazelin son beyti.

m. 62b/11

m.+ı (maṭla' u maḳṭa') 62b/10

[=2]

maḳṭū' Ar. Kesilmiş, kesik.

m. ét- 70b/7

[=1]

maḳtūl Ar. Öldürülmüş.

m. 16a/10

m. bol- 29a/15, 56a/13, 77a/15, 117a/8

m. ḳıl- 98a/11

m. ḳıl- (ma'sūr u maḳtūl) 127b/1, 149b/17, 149b/8

m.+ların 39b/15

m.+nıñ (amīr-ı maḳtūl) 77a/1, 121b/10

m. u ma'sūr 101a/15, 112b/13, 113a/8

[=15]

maḳżī Ar. Ümit edildiği üzere tamam olan.

m. (maḳżīyyu'l-marām) "Birinin dileklerinin tamamen yerine gelmesi" 138a/17

[=1]

māl Ar. Mal, servet.

m. (mülk ü māl) 31b/2
m.-ı amān 61a/1
m.-ı dur 136a/6
m.+ı 143a/6
m.+ıdın 18a/16, 107a/11
m.+ını 99b/8
m.+ın yürüt- "Mallarını çalmak" 140a/10
m. ḳıl- (īṣār-ı māl) 89b/1
m.+ların 25a/6
m.+ların (zar u māl) 140a/12
m.+larnı 33a/17
m.+nı 55a/9
m.+nı (esīr u māl) 55a/16
m.+nı (yaman māl) 32b/12
m. u cān 105a/14
m. u cıhāt 117a/14
m. u ḥayvānāt 33a/14
m. u mavāşī 18b/8, 66b/5
[=20]

māl-ā-māl Far. Dopdolu.
m. 82a/7
[=1]

malāḥat Ar. Yüz güzelliği.
m.+da (luṭf u malāḥat) 77a/7
m. u ḥūblıḳ 26a/5
[=2]

malāḥatsız Güzel olmadan, çirkin.
m. 23b/15
[=1]

malālat Ar. Can sıkıntısı, usanç, gamlık.
m. ḳılur erdüm (rafʿ-ı malālat) 4b/16
[=1]

malāmat Ar. Kınanmışlık, rezillik, rüsvaylık.
m. 4b/3
m.+dur (cā-yı malāmat) 9b/3
m. ḳıl- 9b/2
m. yüzi 36b/2
[=4]

malḫ Ar. Cesurca gitme.
m. 120a/14
m. (mavr u malḫ) 111a/9
m. dék (mavr u malḫ) 33a/7
[=3]

Māliku sarīri ḫilāfati bi'l-irşi ve'l-istiḥḳāḳi'l-mu'ayyad min-ʿindi'llāhi'l-Meliki'l-Mannān Ar. Mennan ve Melik olan Allah'ın katından hilafet tahtının güçlendirilmiş hak ve veraset sahibi.
[=1]

malūl Ar. Usanmış, bıkmış, üzgün.
m. u āşufta-ḫāṭır 108a/6
[=1]

maʿlūm Ar. Bilinen, malum.
m. 3b/2, 99b/13
m. bol- "Anlaşılmak, bilinmek" 35b/8, 48a/10, 50a/2, 57a/4, 57a/6, 71b/9, 105b/17, 106a/6, 108b/10, 115b/12, 118b/12, 131a/5
m. bolur 14b/9
m. bolur (roşan u maʿlūm) 3a/9
m. bol- "Anlaşılmak, bilinmek" **(vāżıḥ u maʿlūm)** 47b/15

m. durur 40b/2

m. érmes 23a/3, 29b/13, 32a/6, 89a/9

m. érmes durur 34b/10, 65a/1, 71b/12, 92a/6, 93a/6

m. ḳıl- "Bilinmek" 20a/3, 22a/8, 33b/16

m. u huvaydā 134a/14

m. u roşan 36b/2, 55a/16, 86b/9, 90a/13, 129a/14

[=36]

malʿūn Ar. Lanetli, lanetlenmiş.

m.-ı abadī 15a/3

[=1]

maʾman Ar. Sağlam, güvenilir, emin yer; menzil.

m.-ı ʿulamā 135a/13

m.+ı (başar maʾmanı) 20b/17

m.+ı durur érdi (manzıl u maʾman) 47a/4

m. ḳıl- 33a/6, 155b/2

[=5]

mamar (< Ar. mamarr) Geçilecek yer.

m. (mamarr-ı ıẓhār) 5a/12

m. tap- 33b/8

[=2]

mamāt Ar. Ölüm.

m.+dın (lucca-ı mamāt) 94a/3

m.+dın (varṭa-ı mamāt) 93b/10

m.+ġa (maġrıb-ı mamāt) 31b/15, 137a/13

m. içre 153b/14

[=5]

mamdūd Ar. Uzatılmış, çekilmiş, yayılmış.

m. ḳıl- 137b/17

[=1]

mamlakat bk. Memleket

m.+ġa 22b/5

m.+ġa (nıẓām-ı mamlakat) 36b/17

m.+ıġa 30a/1, 36a/8, 37b/12, 54b/5, 59b/12

[=7]

mamlakatdārlıġ bk. mamlakatdārlıḳ

m. 138a/13

[=1]

mamlakatdārlıḳ Memleket işleriyle uğraşma, idarecilik. Krş. mamlakatdārlıġ

m.+ġa 41b/9

[=1]

mamlū Ar. Dolu.

m. 33b/13

[=1]

mamnūʿ Ar. Yasak, men edilmiş.

m. ḳıl- 142b/13

[=1]

maʿmūr Ar. Bayındır, imar edilmiş.

m. (ġayr-ı maʿmūr) 75a/9

m.-ı memleket 12a/6

m. bol- 20b/13, 23b/6

m. ḳıl- 19a/3

m. u ābād 135a/8

m. u ābādān 59a/12, 113b/14

[=8]

maʿmūra Ar. Bayındır yer.

m.-ı ʿālam 22a/3, 29a/16

m.-ı kevn ü mekān 1b/5

[=3]

manʿ Ar. Engel olma, yasaklama.

m. ét- 22a/8

m. ḳıl- 148a/9

[=2]

Maʿn-ı Zāyıda k.a. Açıkgörüşlülüğüyle bilinen meşhur bir adam.

m. 95a/12, 139b/1

[=2]

maʿnā Ar. Mana, anlam.

m. 2b/12, 2b/14

m.-ı ġam-fazā 7a/10

m. ara (ʿıbārāt-ı maʿnā) 4b/1

m. bile (nükhet-i maʿnā) 8b/8

m.+da 22b/15

m.+ġa 8b/5, 103b/11

m.+sı 24a/5, 39a/11, 40b/8

[=11]

manāb Ar. Birisine vekil olmak, birisinin yerini tutmak.

m. ḳıl- 24a/10

[=1]

manābır (< Ar. manābir) Minberler.

m. üsti 61a/7

[=1]

manāhī Ar. Şeriatça yasak edilmiş şeyler.

m. 84a/11

[=1]

manākıb (< Ar. manāḳib) Menkıbeler, övgüye değer özellikler.

m.-ı mutaʿākıb 3b/8

m.+ıda 70a/7

[=2]

manāṣıb (< Ar. manāṣib) Makamlar, mevkiler, mertebeler.

m.-ı kübarā 121a/16

m.-ı sābıḳ 137b/12

m.+ıġa (ırtıfāʿ-ı manāṣıb) 136a/12

m. u marātıb 69a/2

[=4]

manāsik Ar. İbadet edilirken tutulan yol, tarz.

m.-i ḥac 16b/8, 61b/12, 65a/17

[=3]

maʿnavī Far. Ruh ile ilgili.

m. bile (kemāl-i maʿnavī) 16a/2

[=1]

manāzıl (< Ar. manāzil) Konaklar, menziller; aşamalar.

m. (ḳaṭʿ-ı manāzıl) 143b/13

m.-ı fiḳdān 2a/1

m.-ı ġūb 124b/10

m.-ı ḳamar 41a/12

m.-ı maḳṣūd 57b/4

m.-ı pāyān 2b/12

m.+ı 100b/1

m.+ıġa 38a/17, 50a/11, 100b/13, 141b/3

m.+larıda 34b/3

m. u mesākin 118b/6

[=13]

Māned y.a. İran'da bulunan Bocnurd vilayetinin kuzeybatısındaki bir

bölgenin adıdır. Bu bölge Atrek vadisinin içinde yer alır.

m. cülgesi 71b/1

[=1]

manfaʿat Ar. Çıkar, yarar.

m.+dın 142a/3

m.+ı 120a/17

[=2]

manhıyya (< Ar. manhiyya) Haram olan, yasak olan şey.

m. (şacara-ı manhıyya) 14b/17

[=1]

mānıʿ (< Ar. māniʿ) Engel olan, yasaklayan.

m.+ı 4a/9

[=1]

manḳabat Ar. Menkıbe. Metinde daha çok dört halifeyi anlatan bölüm başlığı olarak geçmektedir.

m. 3b/13, 4a/1, 4a/13, 4a/8

m.-ı muʿallā-manzılat 6a/16

[=5]

Manḳışlaḳ y.a. Hazar Denizi'nin kuzeydoğusunda bir yerdir. Aslı "Miñ Kışlak"tır.

m. 47b/7, 58a/16, 66b/17, 101b/10

m.+ġa 47a/3, 56b/6, 58a/16

[=7]

Manḳıt y.a. Amu Derya deltasında bir yer adı ve burada yaşayan topluluğa verilen ad.

m. 50b/14, 50b/14, 56b/12, 59a/6, 64b/1, 71a/15, 71b/15, 75a/14, 75a/9, 82b/10, 91b/6, 95b/12, 128b/1, 128b/17, 130a/4, 132b/3, 133a/16, 133b/13, 144b/16, 147b/10, 148a/14

m.+da 56b/7, 69b/10

m.+dın 70a/12, 134a/7

m.+ġa 59a/7, 69b/3, 100a/8, 128a/16, 128b/6, 130b/13, 133b/11, 134a/8, 147b/14, 147b/17, 148b/2, 149a/2, 149a/5, 151b/6

m. içre 150b/4

m. küreni 148a/16

m.+nı 91b/15, 128b/4, 147b/2

m.+nıñ 91a/2, 91b/2, 133a/14, 133b/4, 133b/5, 151b/8

m.+nıñ üsti 148a/6, 151a/10

m. uruḳı 37a/16, 147b/7

m. üsti 128b/7, 147b/4, 148a/4

[=57]

Manḳıt Ādīna Ḳulı Atalıḳ k.a. Mankıt boyuna mensuptur. Anuşah Han'ın gözüne mil çeken emirlerin başında gelmektedir.

m. 94b/9

[=1]

Manḳıt Bég Muḥammad ʿInaḳ k.a. Mankıt boyuna mensuptur. Temür Gazi Han zamanında yaşamıştır.

m. 76a/17

[=1]

Manḳıt Ésen Muḥammad Üydeçi k.a. Şir Gazi Han'ın adamlarındandır. Nadir Şah tarafından öldürüldü.

m.+ni 67b/5

[=1]

Manḳıt Ġāyıb ʿInaḳ k.a. Hive emirlerindendir.

m. 76b/4

[=1]

Manḳıt Ḥasan Murād Bég bk. Ḥasan Murād Bég

m. 71a/13

[=1]

Manḳıt Ḳara Ḳalpaḳ k.a. Mankıt bölgesinde yaşayan Karakalpaklara verilen ad

m.+dın 128a/14

[=1]

Manḳıt Muḥammadī Bég k.a. Şahabad'ın ileri gelenlerindendi. Eş Muhammed Biy tarafından öldürüldü.

m. 69a/12

[=1]

Manḳıt Muḥammad Bāḳī Biy k.a. Muhammed Hafız Biy'in oğlu, Şir Dalı'nın babası, Avaz Baki Biy'in kardeşidir. Aral Özbeklerindendir. Krş. Muḥammad Bāḳī Biy

m. ibn Muḥammad Ḥāfıẓ Biy 66a/14

[=1]

Manḳıt Oraż ʿAlī Nāyıb k.a. Vezir'in hakimi idi. Can Murad Inak, Vezir üstüne geldiğinde orayı hemen teslim etti. Lakabı Başmak'tır. Krş. Başmaḳ

m. 130a/10

[=1]

Manḳıt Sonḳur Mīrzā k.a. Mankıt boyuna mensuptur. İdil kenarında Konratlara yakın bir bölgede oturmaktaydı. Korkusundan Nokay Noyan'a katıldı. Aslında Toktağu Han'a bağlı idi. Noyan'ın Toktağu Han ile yapmış olduğu savaşta Mankıt Sonkur Mirza, Noyan'ın büyük oğlu Ağaday Bahadur'u arkadan saldırarak öldürdü ve başını alıp Toktağu Han'a katıldı.

m. 88b/1, 88b/17, 89b/2

m.+nıñ 91a/1

[=4]

Manḳıt Şīr Dalı Biy bk. Şīr Dalı Biy

m. dék 95b/10

[=1]

Manḳıt Téñri Ḳulı ʿInaḳ k.a. Şir Gazi Han'ın adamlarından Aral'a gönderilen Seyyid Baltu Hoca Nakip ile birlikte Şir Dalı Biy ile yapılan savaşta korkusundan dolayı kaçtı. Metinde çok evhamlı olduğu belirtilmiştir.

m. bile 69b/16

[=1]

Manḳıt Yav Böri Nāyıb k.a. Mankıt boyuna mensuptur. Begabad hakimi idi. Cesareti ile tanınmaktadır. Ürgenç'ten yardım isteyip Yomutlar üzerine akın etti. Ganimetlerin bir kısmını Muhammed Emin Inak'a gönderdi. Krş. Yav Böri Nāyıb

m. 109b/14

[=1]

manḳlay Alın. Krş. mañlay

m.+ıdın 142b/5, 142b/6

m. ḳıl- "Lider yapmak" 87a/11

[=3]

mankūḥa Ar. Nikahlı hanım, zevce, eş.

m.+sıġa 27a/3

[=1]

manḳūl Ar. Nakledilmiş, nakledilen.

m.+dur 106a/2, 130b/11

m. durur 19b/6, 33a/15, 39b/10, 75a/2, 88a/7, 89b/11, 114a/3, 114b/4, 141a/15

[=11]

manḳūş Ar. Nakışlı, işlemeli.

m. u marḳūm 99b/14

[=1]

mañlay bk. manḳlay

m.+ıdın 80b/8

[=1]

manṣab Ar. Makam, mevki, mertebe.

m.-ı arcmand 124b/12

m.-ı ḥukūmat 147b/11

m.+dın 54a/9

m.+ġa 62a/1

m.+ı 31b/4, 60b/3, 67b/6

m.+ıda 78b/12, 92a/16, 94a/10, 97b/2, 101a/11, 104b/15

m.+ıġa 61b/10, 61b/14, 83a/10, 83b/4, 94b/2, 104b/16, 128a/6, 138a/3, 155b/9

m.+ın 5b/4, 24a/4, 38b/6, 71b/14, 75b/4, 76b/14, 78a/3, 89b/8, 90a/9, 91a/11, 92b/12, 95a/3, 99b/6, 126a/4, 132b/7, 133b/3, 134a/1, 138a/16, 138a/5

m.+ı bile 95a/16, 99b/3, 103a/17, 121b/10

m.+ların 77a/2

m.+nı 95b/8

m. u martaba 31b/7

m. u soyurġalāt 113b/8

[=49]

mansūb Ar. Bağlı, nispet edilmiş.

m. 35b/9

m. durur 37a/10, 85a/3

m. dururlar 35a/14

m. ḳıl- 20b/3, 50a/14

[=6]

manṣūb Ar. Nasbedilmiş, atanmış.

m. bol- 83a/11, 94b/2, 98a/8

[=3]

manṣūba Ar. Olay, vaka.

m. 33a/14, 33a/4, 53a/2, 64a/12

m.-ı cān-gezāy 117b/2

m.-ı hāyıla 111b/10

m.-ı vaḫşat-engīz 102a/14

m.+ı 117b/2
m.+lar 45b/3
[=8]
mansūḫlıḳ Hükümsüzlük.
m. 139b/2
[=1]
manṣūr Ar. Zafer kazanan.
m. (muʿaẓẓamu'l-manṣūr) 81b/14
m. bol- (muẓaffar u manṣūr) 100b/10, 127b/1
[=3]
manṣūrlıḳ Zafer kazanma durumu.
m. 111b/12
[=1]
manṣūş Ar. Ayetle tespit edilmiş.
m. durur 53a/15
[=1]
manşaʾ Ar. Köken, kaynak.
m.+sı (muvallıd u manşaʾ) 65b/12
[=1]
manşūr Ar. Ferman.
m.-ı davlat 10a/5
[=1]
maʾnūs Ar. Alışılmış, beğenilmiş.
m.+ı bile (culūs-ı maymanat-ı maʾnūsı) 35b/12
[=1]
manẓar Ar. Görünüş.
m.+ı 53b/2
[=1]
manzıl Ar. Konak, ev, gidilecek yer.
m.-ı ḫūb 116b/8, 146b/1
m.-ı maḳṣad 38a/17, 63b/3
m.-ı maḳṣūd 7a/17
m.+da (ol manzıl) 32b/13
m. durur 41a/12
m. ét- 155b/2
m.+ı 37b/15
m.+ıda 3b/17
m.+ıdın 104a/1, 105a/3
m.+ıġa 18a/3, 20b/1, 38b/10, 44a/9, 80a/11, 91a/3, 96b/14, 103a/16, 103b/10, 118b/6, 122b/1, 147b/17
m.+ını tut- 60a/15
m.+ıñ 98a/3
m. tut- 8a/15, 10b/4, 26b/11, 43b/11, 79b/7, 90b/6, 93a/5, 103b/12, 104a/6, 105b/11
m. u maḳām 90a/10
m. u maʾman 47a/4
m. u mekān 103b/8
[=39]
manzıl-gāh Far. Konak yeri.
m.+ıġa (laḥd-ı manzıl-gāh) 32a/2
m.+ınıñ 14b/10
[=2]
manzıla (< Ar. manzila) Derece, rütbe, paye. Krş. manzılat
m.+sıda durur 30b/15
m.+sıda durur siz 40a/12
[=2]
manzılat (< Ar. manzilat) Derece, rütbe, paye. Krş. manzıla
m. (asās-ı manzılat) 6a/15

m. (pāya-ı ḳadr u manzılat) 138a/17
m.+dur (şāḥıb-ı manzılat) 3a/12
m.+nı (umarā-yı şāḥıb-ı manzılat) 137b/12
[=4]

manẓūr Ar. Bakılan, dikkat çekilen.
m.-ı naẓar-ı ʿāṭıfat 97a/3
m.-ı naẓar-ı ıʿtıbār 115a/6, 138b/7
m.+ı 32b/15
[=4]

marāḥıl (< Ar. marāḥil) Menziller, merhaleler, konaklar.
m. ḳıl- (ṭayy-ı marāḥıl) 143b/13
[=1]

marāḥım (< Ar. marāḥim) Merhametler, acımalar, aflar.
m.-ı ḫusravāna 66a/10, 73b/14, 83b/11, 138a/15, 142a/8, 147a/3
m.-ı pād-şāhāna 124b/9
[=7]

marām Ar. Amaç, anlatılmak istenen şey.
m. (maḳẓīyyu'l-marām) 138a/17
[=1]

marāsım (< Ar. marāsim) Tören, törenler.
m. (taḳdīm-ı marāsım-ı mātam) 137b/3
m.-ı ẓıyārat 16b/9
m.-ı ẓulm u ʿınād 75a/17
m.+ı 24a/16
m.+ıdın soñra 137b/9
m.+ı bile 104a/11
[=6]

marāṣī Ar. Mersiyeler, ağıtlar.
m.-ı bī-şumār 153a/2
[=1]

marātıb (< Ar. marātib) Rütbeler, mertebeler.
m. (ırtıḳā-yı marātıb) 67b/8, 136a/12
m.-ı aḳṣā 57a/15
m.-ı ʿālī 132b/14, 136a/9
m.-ı lāyıḳ 137b/12
m.-ı ʿulyā 121a/16
m.+ıda (ırtıfā-ı marātıb) 125b/8
m.+ıġa 9b/11
m.+ın (manāṣıb u marātıb) 69a/2
m. tap- 137b/7
[=11]

maraż Ar. Hastalık.
m. 135b/3, 152b/15
m.+da (bıstar-ı maraż) 101b/16
m.+ġa (bıstar-ı maraż) 152b/8
m.+ı (ḳūlınc marażı) 42a/14
m.+ı bile 56a/7
[=6]

maʿraż Ar. Bir şeyin göründüğü yer, sergi.
m.-ı zavāl 44b/1, 136a/6
[=2]

marbūṭ Ar. Bağlı.
m. 1b/6
[=1]

marcıʿ (< Ar. marciʿ) Başvuru yeri.
m.-ı ḫavāṣṣ u ʿavām 57b/8

m.+ı érdi 154a/3
m.-ı ıḳbāl 97a/5
[=3]
marcıʿ-ı ılayh Far. Ona başvurulan.
m.+ı durur érdiler 146b/5
[=1]
mardāna Far. Yiğitçe, cesurca.
m. 32b/11
[=1]
mardānalıġ Yiğitlik.
m. 123a/16
[=1]
mardūd Ar. Reddedilmiş, kovulmuş.
m. (Cārūd-ı mardūd) 20b/9
m.-ı dar-gāh-ı ṣamadī 15a/3
[=2]
maʿreke Ar. Savaş, savaş alanı.
m.-i kār-zār 126b/13
m.+de 92b/14
m.+din 33a/1
m.+side 4b/9, 32b/10, 139b/1
m.+siniñ 3b/13, 4a/14
[=8]
maʿreke-ārāy Far. Savaş alanını süsleyen.
m.+ı 4a/2
[=1]
maʿreke-sāz Far. Savaş yapan, savaşçı.
m.+ı 147b/6
[=1]
marġūb Ar. Rağbet edilen, aranılan, istenilen.
m.-ı ḫavāṣṣ u ʿavām 2b/13
m. durur érdi (maḳām-ı marġūb) 146b/2
m. érür 23b/14
m.+ġa (maḳām-ı marġūb) 116b/8
m.+ġa (mesākin-i marġūb) 124b/10
[=5]
marḥala Ar. Aşama, konak, menzil.
m.+sıġa 60a/12
m.+sı sarı 155a/9
[=2]
marham Ar. Merhem, ilaç.
m.-ı ıltıfāt 40b/11
[=1]
marḥamat Ar. Merhamet, acıma duygusu.
m. 9a/1, 18a/7, 138a/7
m. (kemāl-i marḥamat) 138a/16
m.-ı mā-lā-kelām 136b/1
m. bile (ḫılʿat-ı marḥamat) 13a/1
m. bile (lamʿa-ı şumūs-ı marḥamat) 126a/3
m.+dın (kemāl-i marḥamat) 138a/7
m. ét- 69b/2, 71b/15
m.+ġa (ḫılʿat-ı marḥamat) 10a/4
m.+ıda 9a/8
m.+ınıñ (āftāb-ı marḥamat) 6b/9
m.+ı bile (luṭf u marḥamatı) 40b/13
m. ḳıl- 69a/2
m. kör- 6b/14
[=16]

marḥūm Rahmetli. Ölen erkek kişiler için kullanılır.

m. (Ḥażrat-ı pād-şāh-ı meẕkūr-ı marḥūm) 57a/12

m.+ı 62b/14, 80a/9, 80b/1, 83a/9

m.+ınıñ 83a/3

[=6]

marḥūmī Far. Bir rahmetli.

m. (amīr-zāda-ı marḥūmī) 81b/5

m. (Ḥażrat-ı pād-şāh-ı marḥūmī) 114b/17

[=2]

maʿrıfat (< Ar. maʿrifat) Bilme, bilgi.

m. (āftāb-ı avc-ı maʿrıfat) 137a/8

[=1]

marʿī Ar. Makbul sayılan, tercih edilen.

m. tut- 98a/16, 129b/1, 139a/1

[=3]

marīż Ar. Hasta.

m. durur 48b/14

[=1]

marḳad Ar. Mezar.

m. ara 154a/15

[=1]

marḳūm Ar. Yazılmış, yazılan.

m. bol- 93b/6, 125b/3

m. durur (manḳūş u marḳūm) 99b/14

m. ḳıl- (mektūb u marḳūm) 156a/16

[=4]

marmat (< Ar. marmatt) Onarım.

m.+ı (marmattı) 139b/8

[=1]

marşıyya (< Ar. marşiyya) Ağıt, mersiye.

m. 153a/14, 153a/2

[=2]

marsūm Ar. İşaretli.

m. bér- 91a/13

[=1]

martaba Ar. 1. Kez, defa.

m. 58b/6, 60a/7, 60a/8, 65b/8, 65b/8, 68a/12, 69b/9, 70a/11, 81b/7, 95b/11, 98a/5, 99b/10, 100a/12, 121b/12, 126a/7, 127b/16, 129b/11, 139b/6, 152a/12

2. Derece, mertebe. bk. mertebe

m.-ı aḳṣā 138a/15

m.-ı cāh u şevket 39a/13

m.+da 60a/9, 154a/5

m.+da durur 11b/16

m.+ġa 19a/8, 21a/4, 34a/3

m.+sı 90a/16

m.+sıdın 136b/1, 147b/12

m.+sıġa 64b/15, 95b/9

m.+sıġa köre 43a/10

m.+sıġa köre (ḳadr u martaba) 106b/5, 146a/10

m.+sıġa yaraşa 136a/14

m.+sın 14b/7, 22a/12, 29b/10, 86b/17, 104b/17

m.+sın (manṣab u martaba) 31b/7

m.+sı bile 98a/11

[=43]

maʿrūf Ar. Bilinen.

m. bol- 151b/15

m. érür 17b/11

[=2]

Marv y.a. Bugünkü Türkmenistan sınırlarında kalan tarihi bir şehir. Bölgeye tarih boyunca Farslar, Araplar, Türkler ve Moğolların hakim olmuştur. 1884 yılında Ruslar tarafından işgal edildi.

m. 54a/8, 66b/1, 123b/6, 146a/7

m.+da 45b/15, 51b/16, 65a/10, 73b/12

m.+dın 65a/8

m.+ġa 65a/10

[=10]

Marv k.a. Sam'ın oğludur. Bk. Sām

m. 22b/1

[=1]

masā (< Ar. masāʾ) Akşam.

m. (ṣubḥ u masā) 12b/6, 154a/17

[=2]

maṣāba Ar. Rütbe, derece.

m.+da 114a/4

m.+da durur 12b/2

[=2]

maṣāf (< Ar. maṣāff) Savaş, çarpışma.

m. 10b/3, 88b/11

m. (maṣāffıda) 11a/10, 132a/4

m. ét- 47b/1

m.+ıġa (maṣāffıġa) 57b/12

m.+ı (maṣāffı) 11a/6

m. içre 13a/15

m. ḳıl- 40a/5, 42a/6, 51b/8, 82b/4, 148b/4

[=12]

masāfat Ar. Mesafe.

m. (ḳaṭʿ-ı masāfat) 122b/6

m. ḳıl- (ḳaṭʿ-ı masāfat) 98b/13, 128b/8

[=3]

maṣal Ar. Özlü söz.

m. bol- 50a/3, 70a/2

[=2]

maṣalan Ar. Örnek olarak.

m. 114a/5

[=1]

maṣālıḥ (< Ar. maṣāliḥ) Çalışmalar.

m.+ın 116a/2

[=1]

masarrat Ar. Sevinç.

m.+ıdın 5a/3

m. u baṣāṣat 141b/6

[=2]

masarrat-vuṣūl Far. Sevinçle.

m.+ı bile (nuzūl-ı masarrat-vuṣūlı) 110a/9, 113a/7, 151a/11

[=3]

Masav Biy k.a. Tenri Berdi Biy'in oğludur. Mankıtların hakimi idi. Oraz Ali Supak tarafından Mankıt'ta önce hapsedildi, sonra da öldürüldü.

m. durur érdi 147b/10

m.+ni 148a/1, 148a/2

[=3]

mascıd (< Ar. mascid) Secde edilen yer, cami.

m.-ı cāmıʿ “Cuma namazının kılındığı cami, Cuma mescidi” 108a/13, 139b/8
m.+ıda (maḥalla mascıdı) 117a/10
m.+ığa 99a/5
[=4]
masdūd Ar. Kapalı, tıkalı, set çekilmiş.
m. 33b/14
m. bol- 148b/16
m. ét- 149b/11
m. ḳıl- 33b/17, 133b/13
[=5]
masġaba Ar. Meşakket ve yorgunluk içinde açlık.
m. (maḫmaṣa u masġaba) 105b/9
[=1]
masḫara Ar. Maskara, soytarı.
m. 150a/2
[=1]
maṣḥūb Ar. Beraber alınıp götürülmüş.
m. ét- 126b/1
m. ḳıl- 119a/6, 123a/2, 141b/16, 147b/15
[=5]
Masīḥā k.a. Hz. İsa’nın elini sürdüğü hastaların derhal iyileşmesi dolayısıyla kendisine isim olarak verilmiştir.
m. damı 23a/14
m. dék 154a/10
[=2]
Masīḥāsā Far. İsa gibi.
m. 9a/10
[=1]
maṣlaḥat Ar. Fayda, maksat.
m. bil- 116a/2, 119a/2
m.+ıdın taşḳarı 87a/4
m.+ın 34a/6
m.+ı bile 74a/7
m.+ı üçün 120a/16
m. kör- 112a/8, 117a/2
m. kör- (maşvarat u maṣlaḥat) 64a/16
m. tile- 134b/13
[=10]
masmūʿ Ar. Duyulan, işitilen.
m. bol- 42a/8
m. tüş- “Uygun olmak, kabul edilebilir olmak” **(maḳbūl u masmūʿ)** 147b/12
[=2]
masnad Ar. Makam. Krş. mesned
m. 5b/17, 61b/17
m.-ı amārat 98a/3
m.-ı ḫılāfat 2a/14
m.-ı reng-ber-reng 7b/14
m.-ı şevket u ıclāl 125b/11
m.+ı 37a/5
m.+ıda 32a/1, 42a/2, 43a/9, 47b/5, 61b/13, 104b/12
m.+ığa 19a/7, 36a/4, 52a/8, 79b/13, 84b/11, 85a/5, 86a/2, 97a/9, 136b/10, 137a/15
m.+ımda 30b/17
m.+ı üzre 155a/9
m. üze (dar-ı masnad-ı salṭanat) 136b/7

m. üzre 7b/15
[=27]

Masnad bk. Mavlānā Yaḥyā
m. 70b/8
[=1]

masnad-ārā Far. Makamı süsleyen.
m.-yı calālat) 6a/15
m.+sı 137a/11
[=2]

masnad-nışīn Far. Makamda oturan.
m.+ı 35a/7, 78a/8
[=2]

maṣnavī Ar. Beyitler halinde ikilik manzume. Her beyti ayrı kafiyeli olan manzume, mesnevi. Metinde manzume başlığı olarak kullanılmıştır.
m. 2b/6, 3a/17, 3a/6, 4b/13, 7a/10, 8b/3, 9a/13, 10a/16, 10a/8, 10b/16, 11a/12, 11b/3, 12a/17, 12b/15, 12b/5, 15a/13, 17b/7, 18a/1, 18a/6, 18b/9, 21a/5, 25b/11, 30a/14, 32a/13, 33b/1, 36b/8, 37b/10, 40a/14, 40b/13, 42a/15, 42b/13, 43a/2, 44a/9, 45a/15, 46a/10, 49b/12, 50a/6, 50b/16, 50b/5, 52b/12, 53a/16, 53b/7, 55a/2, 57b/4, 60b/15, 62a/6, 63b/6, 67b/15, 69b/10, 70b/9, 85a/11, 86a/9, 88a/10, 89b/17, 92b/9, 93b/13, 96b/3, 97a/4, 98a/2, 101a/1, 102a/16, 106a/11, 109a/1, 110a/3, 111a/8, 114b/12, 126b/7, 129b/14, 135a/14, 137b/4, 144a/4, 148b/11, 150a/10
[=73]

maṣnū‘āt Ar. Yapılan şeyler, varlıklar.
m. u maḫlūḳāt 2b/4
[=1]

maṣrūf Ar. Sarf olunmuş, harcanılmış olan.
m. tut- 137b/10
[=1]

masrūr Ar. Sevinçli.
m. bol- (mubtahıc u masrūr) 26a/12
m.+ġa 16b/4
m. ḳıl- (mubtahıc u masrūr) 27b/14
[=3]

mast Far. Sarhoş, kendinden geçmiş.
m. (laḥẓa-ı mast) 156b/1
m. bol- 13b/17, 118b/10
m.+lar dék 8a/7
[=4]

mast-bāzlıġ Sarhoşluk, dengesizlik.
m. 138b/15
[=1]

mastlıġ Sarhoşluk.
m. 75a/5
[=1]

masṭūr Ar. Satırlanmış, dizilmiş.
m. durur (mazbūr u masṭūr) 19a/5, 19b/12
[=2]

Masʿūd y.a. Nayman ve Hezaresp'in arasında, Nayman'ın yaklaşık 6 km. güneydoğusundaki bir köy.

m. üsti119a/11

[=1]

masʿūd Ar. Mutlu, bahtiyar.

m. (kevākib-ı masʿūd) 82a/3

m. édi 81b/17, 116a/11

[=3]

maʾsūr Ar. Esir edilmiş.

m. ét- (maḳtūl u maʾsūr) 101a/15

m. ḳıl- (maḳtūl u maʾsūr) 112b/13, 113a/8

m. u maġlūl 116b/16, 124a/9, 144b/2

m. u maḳhūr 125a/2

m. u maḳtūl 127b/1, 149b/17, 149b/8

[=10]

maşāhīr Ar. Ünlüler.

m. (maʿārıf u maşāhīr) 105a/15

m.+ıdın 121b/4

m. u maʿārıf 61a/5, 74a/1

[=4]

maşaḳḳat Ar. Sıkıntı, güçlük.

m.-ı bısyār 127a/13, 136a/3

m.-ı tamām 49b/11, 100a/7, 101a/9, 120b/14, 123b/5, 142b/9, 144b/4

m. bile 67a/8, 127b/6

m.+ı 15a/16

[=12]

maşʿal Ar. Meş'ale.

m.-ı ıḳbāl 103b/15

m. partavı 96b/13

[=2]

maşāyıḫ (< Ar. maşāyiḫ) Şeyhler.

m. (afżalu'l-maşāyıḫ-ı ʿıẓām) 137a/7

m.-ı kirām 134b/16, 137a/4

[=3]

maşġūl Ar. Meşgul, herhangi bir şeyle uğraşan.

m.-ı kelam 155b/6

m. bol- 15b/4, 19b/6, 37a/1, 37a/12, 41b/1, 45b/7, 57a/14, 57b/3, 62a/1, 92a/16, 97a/1, 99b/7, 104a/11, 107a/16, 108a/12, 113b/14, 120b/2, 126b/4, 148a/8, 152b/10

m. durur 90b/8, 116b/12

m. durur érdi 24b/15, 63a/11, 75a/6, 99a/15, 108a/10, 123a/7, 152a/14

m. durur érdiler 51a/12

m. érdi 123a/14

m. érdiler 54a/6

[=33]

maşġūllıġ Herhangi bir şeyle uğraşma.

m. ḳıl- 17b/7, 24b/12

m. körgüz- 110a/12

[=3]

Maşhad y.a. İran'ın kuzeydoğusunda bir şehir. 1220 yılında Moğolların saldırından zarar gördü. 16.-17. yüzyıllarda da Türkmen ve Özbeklerin akınına uğradı. Şiilerin on iki imamından

yedincisi olan İmam Ali Rıza'nın kabri buradadır. O yüzden kutsal sayılır.
m. 94b/8
m.-ı Muḳaddas 60b/5, 67a/11, 67a/13
m.+da 67a/3
m.+nı 60b/3, 60b/4, 60b/8, 67a/6, 67a/9, 68a/3, 68a/8
m.+nıñ üsti 68a/5
[=13]

maşḥūn Ar. Dolu, dopdolu.
m. 33b/12, 53b/6
m. durur 2b/16, 53a/14
[=4]

maşhūr Ar. Ünlü, tanınmış.
m. 20a/1
m. bol- 4a/17
m. durur 17a/4, 61b/2, 62a/12, 112a/17, 117a/11, 130a/10, 131a/7
m. dururlar 120a/1
m. érdi 46b/11, 92a/17
m. érür 31b/3
[=13]

maşıyyat (< Ar. maşī'at) Dilek, irade, arzu.
m.-ı taḳdīr-ı Rabbānī 148a/16
[=1]

maşmūl Ar. Kaplanmış, bir şeyin içinde bulunan.
m. ḳıl- 9b/7
[=1]

maşrıḳ Ar. Doğu.
m. 61b/1
m.+dın (ḥadd-ı maşrıḳ) 31b/17
[=2]

maşrıḳ-zamīn Far. Doğu bölgesi, doğudaki yerler.
m. 29a/17
[=1]

maşşāṭa Ar. Tarayan, süsleyen.
m.-ı ḳudrat 26b/4
[=1]

maş'ūf Ar. Çılgınca sevmek.
m. 80a/8
m. érdi (ḥarīş u maş'ūf) 134b/17
[=2]

maşvarat Ar. Danışma, toplantı, meşveret.
m. 134b/12
m. ḳıl- 26a/13
m. u maṣlaḥat 64a/16
[=3]

maşvaratsız Danışmadan, toplantı yapmadan.
m. 96a/6
[=1]

matā' Ar. Mal, eşya.
m.-ı dīdār 154a/13
m.-ı ḥayāt 121b/7
m.+ın 101b/9
m.+ınıñ 140a/11
[=4]

mātam Ar. Yas, matem.
m. 92a/14
m. (raḫna-ı matam) 154b/7

m. (taḳdīm-ı marāsım-ı mātam) 137b/3
m. ara (andūh u mātam) 65a/15
m.+ıda 155a/6
m. içre 154b/8
[=6]

mātam-āmīz Far. Matem verici.
m. érmes 92a/14
[=1]

matam-ḫāna Far. Matem evi.
m.+da 92a/14
[=1]

matam-sarā Far. Yas tutulan ev.
m. bol- 65a/15
[=1]

matam-zada Far. Yaslı, matemli.
m. 69a/17
[=1]

Matan Atalıḳ k.a. Gayıp Han zamanında Gürlen'de başkaldırdı. Hivelilerle yapılan savaşta Gürlen'de duramayıp etrafındakilerle birlikte Buhara'ya kaçtı. Kıpçak boyuna mensuptur. Krş. Ḳıpçaḳ Matan Atalıḳ
m. 76b/9
m. bilen 97a/11
[=2]

maṭar Ar. Yağmur.
m. 12b/1
[=1]

maṭar-bārlıḳ Bir atın hızlı gitmesi durumu.
m.+ı bile (maṭar-bārlıġı bile) 5a/16
[=1]

maṭbaḫ-ḫāna Far. Yemek pişirilen yer, mutfak.
m.+sıdın 139b/6
[=1]

matīn Ar. Sağlam, dayanıklı, doğru.
m.+nıñ (ʿaḳl-ı matīn) 60b/1
[=1]

maṭlaʿ Ar. Kaside veya gazelin ilk beyti.
m. 62b/10
m. u maḳṭaʿ 62b/10
[=2]

maṭlab Ar. İstek.
m. (ḥuṣūl-ı maṭlab) 107b/3
m.+ıġa 155a/14
[=2]

mātlıġ Ölüm.
m. tap- 50a/16
[=1]

maṭlūb Ar. İstenilen, aranılan.
m.+ım érür 103b/11
[=1]

maʿṭūf Ar. Bir tarafa meyl etmiş olan.
m. ét- 103a/2, 116b/14, 119b/3
m. ḳıl- 64a/9, 72a/13
[=5]

maʾvā Ar. Mekân, sığınılacak yer.
m.+sıdın 105a/4
m.+sı durur 107a/5
m.+sı içre 62b/4
[=3]

mavaddat Ar. Sevgi.

m. 116b/12

m.+ı (muḥabbat u mavaddat) 97a/3

[=2]

mavāhıb (< Ar. mavāhib) İhsanlar, bahşişler.

m.-ı bī-kerān 37b/7

[=1]

mavā'īd Ar. (Yemin anlamında) Söz vermeler.

m.-ı ḫusravāna 69b/2

[=1]

mavālī Ar. Dost ve komşular, efendiler.

m. (ahālī u mavālī) 104b/9

m.+sın (ahālī u mavālī) 45b/17, 149b/11

m.+sı (ahālī u mavālī) 43b/10

[=4]

Māvarāu'n-nahr y.a. Ceyhun ırmağının doğusunda kalan ülkelere Müslüman coğrafyacıların verdiği ad. Türklerin yaşadıkları bu ülkeler, Ceyhun ve Seyhun ırmaklarının havzalarını ihtiva ediyordu. Krş. Māvarāu'n-nehr

m. 28b/16, 29a/1, 29a/3, 32b/5, 49a/11, 50a/4, 73a/15, 76a/7

m. (macmū'-ı Māvarāu'n-nahr) 41a/1

m.+da 29b/9, 128a/13

m.+dın 39a/17, 60b/6

m.+ġa 39a/17, 45b/8, 57b/16, 71b/17

m.+nı 45a/11, 45b/7, 74b/12

m. sarı 39a/16

[=21]

Māvarāu'n-nehr bk. Māvarāu'n-nahr

m.+ge 40a/2, 56b/12

[=2]

mavāşī Ar. Davar, koyun, keçi gibi hayvanlar.

m. (māl u mavāşī) 66b/5

m.+ları (amvāl u mavāşī) 34a/3

m.+nıñ (māl u mavāşī) 18b/8

m.+sı bile (amvāl u mavāşīsı) 113b/3

[=4]

mavāṭın (< Ar. mavāṭin) Vatanlar, yurtlar.

m.+larıda (mesākin u mavāṭın) 121a/12

m.+larıġa 102b/12

m. u mesākin 84b/6, 113b/13

[=4]

mavc Ar. Dalga.

m.-ı girih-gīr 53b/11

m. dék 42b/10, 42b/11

[=3]

mavcūd Ar. Mevcut, var, varlık.

m. 14b/13, 94a/7

m. bol- 146a/13

m. érmes durur 12a/15

[=4]

mavcūdāt Ar. Varlıklar.

m.+dın durur ('ıbārat-ı mavcādāt) 1b/11

m. kārvānı 2a/1

[=2]

mavfūr Ar. Çok, fazla.

m. (cahd-ı mavfūr) 116a/8, 121a/7, 125b/8

m. (cunūd-ı mavfūr) 143b/9

m. (ġanāyım-ı mavfūr) 67a/16, 113a/6

m.-ı camāl 12a/6

[=7]

mavhıbat (< Ar. mavhibat) İhsan, hediye.

m.+ıdın 146b/6

[=1]

mavhūmī Far. Bir mevhum.

m. érür 85b/7

[=1]

mavʿıd (< Ar. mavʿid) Vaad edilme.

m. 46b/5

m.+ı 25b/4

m. ḳıl- 110a/15

[=3]

mavḳıf (< Ar. mavḳif) Durulan yer, durak.

m.+ıda 12a/5

[=1]

Mavlām Berdi Üydeçi k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Yomutlar Ürgenç'i işgal ettiklerinde Harezm'den Hezaresp'e kaçtı.

m. 104b/5

[=1]

mavlānā Ar. Saygıdeğer, yüce kişi. Metinde özel adların yerine de kullanılmıştır.

m. 62a/17, 62b/6, 62b/9

m.-yı aʿẓam 65b/16

[=4]

Mavlānā ʿAlāu'd-dīn Mektebdār Ābīzī k.a. Muhtemelen Orta Asya'da Yesevi geleneğine mensup bir sufi.

m. (murīd-ı Mavlānā ʿAlāu'd-dīn Mektebdār Ābīzī) 57a/10

[=1]

Mavlānā ʿAlī Bāvardī k.a. Muhtemelen Orta Asya'da Yesevi geleneğine mensup bir sufi.

m. (murīd-ı Ḫażrat-ı Mavlānā ʿAlī Bāvardī) 57a/9

[=1]

Mavlānā Nıẓāmu'd-dīn Ḫāmūş Ferketī k.a. Muhtemelen Orta Asya'da Yesevi geleneğine mensup bir sufi

m. (murīd-ı Mavlānā Nıẓāmu'd-dīn Ḫāmūş Ferketī) 57a/11

[=1]

Mavlānā Pahlavān Ḳulı Ravnaḳ k.a. Baba Beg zamanında yaşamış bir şairdir. Metinde onun iki beytine yer verilmiştir.

m. 77a/5, 129a/11

[=2]

Mavlānā Sekkākī k.a. Metne göre Çağatay Han'ın nedimidir.

Çağatay Han onu zindana atmış ve orada ölmüştür. Ancak başka kaynaklarda onun hayatı hakkındaki bilgilerin yetersiz olduğu söylendikten sonra Timurlular döneminde yaşadığı, özellikle Uluğ Bey zamanında meşhur bir şair olduğunun tahmin edildiği belirtilmektedir.

m. 41a/3

[=1]

Mavlānā Seyyid Muḥammad Āḫūnd k.a. Şir Gazi Han zamanında yaşamış bir bilgindir. Metinde Gülşen-i İkbal adında Şir Gazi Han'ın dönemini anlattığı bir eserden söz edilmektedir. Bk. Gülşen-i İkbāl. Krş. Seyyid Muḥammad Āḫūnd

m. 70a/6, 70b/3

[=2]

Mavlānā Şarāfu'd-dīn ʿAlī Ḫaṭīb k.a. Herat'ta yaşamaktaydı. Cengiz Han zamanındaki Moğolların istilası anında her yerde binlerce kişi ölmüştür. Herat'ta Mevlana Şerafuddin Ali Hatip ve on beş kişi ancak kurtulabilmiştir.

m. 40a/1

[=1]

Mavlānā Şarāfu'd-dīn ʿAlī Yazdī k.a. Zafername adlı meşhur tarih kitabının yazarıdır. Bu kitap metnimizin önemli kaynaklarındandır. Bk. Ẓafar-nāma

m. 25a/16

[=1]

Mavlānā Vafā k.a. Metne göre Areng Han zamanında yaşamış bir şairdir. Areng Han ile yakın dosttu. Han ile aralarında geçen bir olaya da metinde yer verilmiştir. Mevlana Vefa, dünya malına tenezzül etmeyen biriydi. Metinde Areng Han'ın yaptırmş olduğu bir kabul salonunun mimarı ve nakkaşı olduğu da belirtilmektedir. Metinde ayrıca onun bir gazelinin matla ve makta beyitlerine de yer verilmiştir.

m. 62a/14, 62b/12

m. (Ḥażrat-ı Mavlānā Vafā) 62a/11

m.+nıñ 62b/7

[=4]

Mavlānā Yaḥyā k.a. Metinde onun Mevlana Seyyid Muhammed Ahund gibi Şir Gazi Han zamanının önemli şairlerinden olduğu belirtilmektedir. Mahlası "Mesned" idi. Han'ın adına bir mesnevi yazdığı söylenmektedir. Bk. Masnad

m. 70b/8

[=1]

mavlūd Ar. Çocuk, birisinin doğması.

m. (ṭālıʿ-ı mavlūd) 81b/17
[=1]

mavr Ar. Çalkalanmak.
m. u malḫ 33a/7, 111a/9
[=2]

mavrıd (< Ar. mavrid) Geçilen yer, varılan yer.
m. 125b/3, 125b/4
m.+ıda 83a/11, 83b/5, 124b/3, 125a/14, 137a/2, 156a/5
[=8]

mavrūṣ Ar. Miras edilmiş.
m.+ı 93b/12
m.+ı (ʿadāvat-ı mavrūṣ) 96b/15
[=2]

mavrūṣī Far. Veraseten kalmış yer, doğduğu yer.
m. 30a/8
[=1]

Mavṣıl y.a. Mezopotamya ve Babil'i içine alan bir şehir.
m.+da 21a/13
[=1]

mavsım (< Ar. mavsim) Mevsim.
m. 4b/8
[=1]

mavṣūf Ar. Vasıflanmış, özellikli.
m. érür 17b/11
[=1]

mavṣūl Ar. Ulaşma, vasıl olma.
m. 9b/7
[=1]

mavsūm Ar. Adlandırılmış.
m. bol- 9b/5, 15b/1, 19b/5, 30b/8, 36b/10
m. durur 108a/14
m. durur érdi 20b/5, 30b/6
m. ḳıl- 26a/10, 60a/14, 73a/9, 76a/1, 101b/4, 116b/1
[=14]

mavt Ar. Ölüm.
m.+ġa (melekü'l-mavt) 53a/2
[=1]

mavżıʿ (< Ar. mavżiʿ) Yer, mevzi.
m. 15b/1, 23a/15, 118a/15, 120b/9, 147b/9
m.+da 12b/10, 22b/9, 27a/15, 38b/17, 53a/12, 60a/5, 101b/15, 107a/16, 117a/8, 118b/3, 119a/9, 143b/10, 145b/1
m.+dın 54a/2, 127a/4
m. durur 59a/12
m.+ġa 33b/14
m.+ıda 58a/11, 58a/4, 59b/13, 59b/6, 63a/8, 68a/15, 74a/13
m.+ıda (Şaġallar mavżıʿı) 132a/1
m.+ıġa 98b/16, 115b/2
m.+ın 119a/10, 129b/10
m.+nı 16b/10, 85a/17, 128b/11, 145a/10
[=38]

mavzūn Ar. Biçimli, düzgün.
m. 53b/7
[=1]

may Far. Şarap, içki.
m. (ḳızıl may) 153b/3
m.-ı āb-ı ḥayāt 97a/6

m.-ı ahlıyyat 133a/12
m.-ı vaṣl 154a/14
m.+dın (acal-ı may) 136b/8
[=5]

māya Far. Maya.
m. (ḫamīr-ı māya-ı ʿınād) 129a/9
[=1]

mayalān Ar. Eğilimler, meyelan.
m.-ı ḫāṭır 26b/16
[=1]

maydān Ar. Alan.
m.-ı aʿvām 10b/15
m.-ı cahān-şāhlıġ 10a/10
m.-ı ḳabāḥat 102a/12
m.-ı kār-zār 145a/5
m. ara 62a/9, 112b/4
m.+ıda 8a/12, 11b/16, 19b/11, 27b/11, 84b/4, 101a/12, 126a/9, 134b/4
m.+ıdın 114a/14
m.+ıġa 140b/8, 145b/13
m.+ınıñ 3a/6, 78a/8, 147b/5
m.+ınıñ (sıyāsat maydānı) 4a/2
m.+ı içre 120a/12
m. maydān 11b/8
[=23]

māyıl (< Ar. māʾil) Eğimli.
m. durur érdi 86a/3
m. durur érdi (rāġıb u māyıl) 15b/12
[=2]

mayl Ar. Meyl, eğilim.
m. 13b/12, 18a/17, 154a/14
m. ét- 26a/7
m.+ı 50b/15
m. ḳıl- 5b/7, 9a/4, 10b/4, 13b/12, 24b/1, 61b/15, 62a/14
m. körgüz- 7a/7, 14b/14
m. körgüz- (raġbat u mayl) 135a/2
m. u şuḥbat 146a/12
[=16]

maymana Ar. Bir ordunun sağ kanadı.
m.-ı nā-maymūn 76b/5, 120a/8
[=2]

maymanat Ar. Uğur, bereketlilik.
m. (culūs-ı maymanat-ı maʾnūs) 35b/12
m. (ḳudūm-ı maymanat) 116a/15
[=3]

maymanat-ancām Far. Sonu uğurlu ve bereketli olan.
m. (muḫīm-ı ḫıyām-ı maymanat-ancām) 145a/15
m.+da (ayyām-ı maymanat-ancām) 114a/3
m.+ıda (ayyām-ı maymanat-ancām) 10a/2
m. ḳıl- 119a/10, 123a/3
m. ḳıl- (muḫīm-ı ḫıyām-ı maymanat-ancām) 145a/15
[=6]

maymūn Ar. Kısmet, başarı, uğur.
m. (çuhra-ı maymūn) 101b/5
m. (davlat-ı maymūn) 6b/7
m. (mubārek u maymūn) 116b/1
m.+ı (nasab-ı maymūn) 35a/11

m.+ı bile (alḳāb-ı maymūnı) 83b/17
m. ḳıl- 2b/16
[=6]

maysara Ar. Ordunun sol kanadı.
m.-ı nā-maysūr 76b/7, 120a/9
m.-ı sıpāh 127a/1
[=3]

maʾyūs Ar. Umutsuz.
m. bol- 106a/5
m. bol- (ġurūr u maʾyūs) 58b/11
[=2]

maẕāhır (< Ar. maẕāhir) Görünme, görünen.
m. durur 2b/7
m. tile- 2b/5
[=2]

maẕāḳ Ar. Zevk alacak yer, damak.
m. (muḫālıf-ı maẕāḳ) 31b/13
[=1]

maẕālım (< Ar. maẓālim) Zulümler.
m. ḳıl- (radd-ı maẕālım) 140a/15
[=1]

maẕallat Ar. Düşkünlük, alçaklık.
m.+dın (ḫażīż-ı maẕallat) 66a/10
m.+dın (ẓulumāt-ı maẕallat) 126a/3
m.+ıda (ḫāk-i maẕallat) 2a/15
m.+ın 10b/11
[=4]

mażāmīn Ar. Mazmunlar, ima edilen anlamlar.
m.-ı buland-āvāza 121b/17
[=1]

maẕammat Ar. Hiciv, küçümseme.
m.+ıda 139a/12
[=1]

maẕanna Ar. Zan götüren.
m. ḳıl- (rafʿ-ı maẕanna) 36b/4
m. tart- "Şüphe çekmek" 106a/6
[=2]

mazār Ar. Mezar, kabir.
m. ḳıl- (lavḥ-ı mazār) 31a/9
[=1]

mazārıʿ (< Ar. mazāriʿ) Tarlalar, ekili yerler.
m. 120a/12
m.+ı 53b/6
[=2]

mażarrat Ar. Zarar, ziyan.
m.+ıdın 5a/17
[=1]

mazbūr Ar. Adı geçen.
m.+nıñ (māh-ı mazbūr) 72b/15
m. u masṭūr 19a/5, 19b/12
[=3]

mażbūṭ Ar. Kayıt altına alınmış, zabtedilmiş.
m. 1b/6
[=1]

maẕhab Ar. Mezhep.
m.+ıġa (Şīʿa maẕhabı) 46a/4
m.+ın 46a/7
m.+nıñ 46a/6
[=3]

maẕhar Ar. Şereflenme, nail olma.
m.-ı āṯār-ı şarr u ʿudvān 106b/7
m.-ı fayż-ı cūd 84a/13

[=2]

māżī Ar. Geçmiş.

m. (salāṭīn-ı māżī) 8b/6

[=1]

mazīd Ar. Artma, çoğalma.

m. u mużāʿaf 39a/13, 135b/3, 136a/15

[=3]

maẓlūm Ar. Zulme uğramış.

m.+lar 115a/9

m.+lardın 115a/10

m.+ları 64a/14

m.+larnı 116b/17

[=4]

maẓmūma Ar. Kötülenmiş, yerilmiş.

m. (bıdʿat-ı maẓmūma) 12b/3

m.+sıdın 16a/5

[=2]

mażmūn Ar. Kavram, ince söz.

m. 53a/14

m. durur 2b/17

m.+ı 40b/7, 102b/17

m.+ıġa 17b/4, 21a/4

m.+nı 69a/6

[=7]

mazraʿa Ar. Ziraat yapılan yer, mezraa.

m.+lar 79b/8, 105b/3

m.+sınıñ 3a/11

[=3]

mazrūʿāt Ar. Ekili olanlar.

m. u meʾkūlāt 115a/8

[=1]

maʿzūl Ar. Görevden alınma, azledilme.

m. bol- 15a/14, 65a/5, 78a/10, 80a/16, 80b/3, 81b/7, 83a/13, 83b/13

m. ét- 83a/1, 104b/11

m. ḳıl- 35b/11, 79a/15, 81b/6, 83a/6, 99b/2, 138b/12

m.+nı (Yād-gār han-ı maʿzūl) 83a/4

[=17]

maʿẕūr Ar. Özürlü.

m. tut- 114b/1, 125b/6

[=2]

meflūke Ar. Biçare, yoksul.

m.+lerin (aṣḥāl-ı meflūke) 120b/4

[=1]

Megecik Köli y.a. Ürgenç yakınlarında bir göl.

m.+de 110a/17

[=1]

meger Far. Meğer, oysa.

m. 8a/17, 13a/15, 14b/6, 21a/16, 26b/12, 27b/7, 42a/17, 69a/10, 94b/8, 100b/10, 124b/6, 128b/13, 150a/13

[=13]

mehālik Ar. Tehlikeli yerler.

m. ü ḫaṭarāt 39a/7

[=1]

Mehne y.a. Abıvard ve Sarahs arasında bir yer adı. Bugünkü Mayhana şehrinin 8 km. kuzeyindedir.

m.+din 47a/3

[=1]

mehter Far. Vali, vezir. Metinde özel ad yerine de kullanılmıştır.
m. 59a/1, 97a/15
m.-i muşār ileyh 98a/10
m.+ni 97a/14
[=4]

mekān Ar. Yer, mekan.
m. (maʿmūra-ı kevn ü mekān) 1b/5
m. bol- 154b/2
m. ḳıl- 39a/10
m. tut- 17a/14, 20a/2, 20a/4, 151a/4
m. tut- (manzıl u mekān) 103b/8
[=8]

mekkāralıġ Hilekarlık, dolandırıcılık.
m.+da 31b/3
[=1]

mekkāre Ar. Hileci, aldatıcı.
m.+si 153b/7
[=1]

Mekke y.a. Bugünkü Suudi Arabistan'ın en önemli iki şehrinden biri. Müslümanlarca kutsal sayılan Ka'be buradadır. Hacı olmak isteyenlerin burayı ziyaret etmeleri gerekir.
m.-i muʿaẓẓama 16b/8, 21a/11
m. bile 14a/16
m.+ġa 15a/17, 64a/1
[=5]

mekmen Ar. Gizlenilen yer.
m.-i ımtıḥān 36b/5
[=1]

meknī Ar. Lakap verme.
m. érdi 73b/17
[=1]

meknūn Ar. Dizili.
m. (durr-ı meknūn) 8b/11
[=1]

mekr Ar. Hile.
m. 140b/4
m.+in tap- 37b/12
m. u talbīs 109a/2, 139b/13, 141a/3
[=5]

mekremet Ar. Cömertlik, iyilik, ihsan.
m. 94a/2
m. (kerem u muruvvat u mekremet) 136a/8
m. (partav-ı şumūʿ-ı mekremet) 126a/2
m. (taḫt-ı mekremet) 14b/9
m.+idin (iştikār-ı saḥāb-ı mekremet) 125b/9
m. ḳıl- (muruvvat u mekremet) 77a/2
m. u cavān-mardlıġ 93b/9
[=7]

mekş Ar. Durma, bekleme.
m. 119a/9
[=1]

mekşūf Ar. Keşfedilmiş.
m. 151b/14
[=1]

mektūb Ar. Yazılmış
m. u marḳūm 156a/16
[=1]

me’kūlāt Ar. Yiyecekler.

m. 15b/15

m.+larıda (mazrūʿāt u me’kūlāt) 115a/8

[=2]

melā’ike bk. melāyike

m. 14b/7

[=1]

melāyik (< Ar. melā’ik) Melekler. Krş. melāyike

m. 3a/12

m.+din (ġayl-ı melāyik) 14b/10

[=2]

melāyik-sıpāh Ar. Ordusu melekler kadar çok olan.

m. (şāh-ı melāyik-sıpāh) 3a/7

[=1]

melāyike (< Ar. melā’ike) Melekler. Krş. melā’ike, melāyik

m. 14b/4, 20a/1

[=2]

melek Ar. Melek.

m. 2b/4, 17a/15, 33b/3

m. (gürūh-ı melek) 3b/2

m. (ınsān u melek) 2a/12

m.+ge 7a/12

m.+ü’l-mavt “Ölüm meleği, Azrail” 53a/2

[=7]

melekūt Ar. Ruhlar âlemi.

m. (fażā-yı melekūt) 1b/4

[=1]

Melik k.a. Mutavvaşlıh’ın oğlu ve Nuh peygamberin babası. Diğer isimleri Lemek ve Melkân’dır. Babası Mutavvaşlıh’ın sağlığında 160 yaşında iken öldü. Krş. Lemek, Melkān

m. 20a/9

m. ʿalayhi’s-salām (Nūḥ bin Melik) 20a/14

m.+ni 20a/9

[=3]

melik Ar. Padişah.

m. (cumlatu’l-melik) 95a/8

m.-i maʿdalat-şıʿār 24b/17

[=2]

Melik Aşraf k.a. Emir Temür Taş’ın oğludur. İran, Azerbaycan ve Irak’ın bir kısmına hakimdi. Metne göre çok zalimdi. Onun zulmünden Saray şehrine kaçan Kazi Muhyiddin Berdei’nin yönlendirmeleri sonucunda Canı Beg Han, onun üzerine sefere çıktı ve onu öldürdü.

m. ibn Amīr Témür Taş ibn Amīr Çopan Sulduz 43b/7

m. ḳasdıġa 90a/17

m.+nı 43b/15

m.+nıñ 43b/12

[=4]

Melkān bk. Melik

m. 20a/10

[=1]

memālik Ar. Ülkeler, topraklar.

m. 32b/3, 130a/13

m. (aṭrāf-ı memālik) 137b/15

m.-i Āẕarbāycān 43b/7
m.-i Ḫ(v)ārazm 79b/9, 105a/10
m.-i Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm 113b/4, 125a/3
m. ara 25a/7, 155a/4
m.+de 41b/1, 82b/12
m.+din 143b/7
m.+din (aṭrāf-ı memālik) 66b/15, 110a/10
m.+ge 59a/14
m.+ge (aṭrāf-ı memālik) 38a/10
m.+ıġa 100a/10
m.+i 76b/11
m.+ide 29b/12, 88a/16
m.+ide (Ḫ(v)ārazm memāliki) 44b/7, 75b/13
m.+ige 22b/13, 107a/8
m.+in 41b/15, 64a/2, 90b/6, 106b/3
m.+iniñ 97a/12, 104a/12, 105a/1, 121b/5, 127b/17, 146a/3
m.+i (Ḫ(v)ārazm memāliki) 46b/17
m.+niñ 43b/9
m. üze 70b/1
[=37]

memāliksitān Far. Ülkeler.
m. 24a/7
[=1]

memleket Ar. Ülke. Krş. mamlakat
m. 74a/12, 94a/10, 98a/11, 99b/8, 138a/7, 138b/1
m. (maʿmūr-ı memleket) 12a/6
m. (rātıḳ-ı umūr-ı memleket) 94b/4
m. (umūr-ı memleket) 135b/14
m.-i aṣlī 29a/17
m.-i muḫtaṣar 12a/8
m. bolur 28a/16
m.+de (ʿarṣa-ı memleket) 136a/4
m.+din 94a/11, 105a/2
m.+ge 143b/1
m.+ge (umūr-ı memleket) 60b/2
m.+ide 24b/6, 28a/2
m.+ide (Rūm dāru'l-memleketi) 19a/10
m.+idin 50b/6
m.+in 99b/10
m.+iniñ 39b/6
m.+iniñ (aʿyān-ı memleket) 31a/9
m.+ler 30b/7
m.+ni 40a/10, 47a/5, 107b/15, 111b/16
m.+niñ 60a/17, 63b/16, 70b/17, 92a/1, 95a/5, 95a/7
m.+ni (davlat u memleket) 136a/2
m.+ni (mahāmm-ı memleket) 113a/13
m.+ni (muʿaẓẓamat-ı memleket) 68b/9
m. u cahāndārlıġ 137b/10
[=39]

men Ar. Ben (Zamir). Krş. mén
m. 26b/14, 48b/14, 68a/9, 80a/12, 80a/14, 87b/16, 87b/7,

93b/15, 114b/5, 122b/4, 122b/6, 144b/6

m.-i zār 125b/3

m. dék 103b/16

m.+din 112a/14, 114b/8

m.+din soñra 30b/16

m.+i 26a/2, 27a/14, 80a/13, 125b/6, 129a/16

m.+iñ 87b/17, 93b/17, 107b/15

m.+i sarı 129a/12

[=26]

mén bk. men

m. 7a/8, 7a/8, 13b/6, 14a/9

m.-i āşufta 9a/17

m.+i 84a/17, 122b/4

m.+iñ 26a/15, 27a/14, 43a/13, 87b/7, 88a/2, 102b/10, 135b/10

m. sarı 7a/16

[=17]

maña Bana.

m. 3b/7, 7a/17, 27a/17, 52b/15, 93b/10, 93b/6, 94a/7, 103b/12, 103b/12, 103b/13, 103b/14, 103b/15, 103b/16, 103b/17, 104a/1, 135b/14

[=16]

Mengü Ḳa'an k.a. Tüli Han'ın oğludur. Bk. Tüli Ḫan

m. 41b/14

[=1]

Mengü Témür k.a. Cengiz Han'ın torunlarındandır.

M. (Témür Şayḫ ibn Ḥācī Tüli ibn ʿArab Şāh ibn Fulad ibn Mengü Témür ibn Badaḳul ibn Cüci Buḳa ibn Bahādur Ḫan ibn Şıban Ḫan ibn Cüci Ḫan ibn Çingiz Ḫan) 44b/8

[=1]

Mengü Témür Ḫan k.a. Batu Han'ın torunu, Tokay'ın oğludur. Börke'den sonra han oldu. Bulgarlarla savaştı. İran'da Abaka Han ile barış imzaladı. Abaka'nın ölümünden sonra yerine geçen oğlu Argun üzerine sefere çıktı ve yenildi. Üzüntüsünden öldü. Krş. Mengü Temür Ḫan

m. 42b/12, 87a/14

m. (Toktaġu Ḫan ibn Mengü Témür Ḫan) 87b/5

m. (Toktaġu ibn Mengü Témür Ḫan) 42b/16

m.+dın 87b/2

m. ibn Toḳay ibn Batu Ḫan 42a/17

m.+nı 87a/14

m.+nıñ 42b/11

[=8]

Mengü Temür Ḫan bk. Mengü Témür Ḫan

m. (Özbek Ḫan ibn Toġrul Ḫan ibn Mengü Temür Ḫan) 43a/8

[=1]

menkūb Ar. Dert ve meşakkatlere maruz kalmış olan, rütbe haysiyetten düşmüş olan.

m. bol- (maḳhūr u menkūb) 82b/5

m. ḳıl- (maġlūb u menkūb) 11b/13

m. ḳıl- (maḳhūr u menkūb) 46b/14, 101a/13, 117b/7

m. u maġlūb 27b/14

m. u maḳhūr 108a/11

m. u maḳhūrāna 121b/16

m. u musta'ṣıl 108a/16

[=9]

menkūḥa Ar. Zevce, eş, hanım.

m.+sı durur erdi 33a/1

[=1]

menlik Benlik.

m. yüzidin "Benim yüzümden" 144b/6

[=1]

Meñliş Bahādur k.a. Kutluk Biy'in oğludur. Babasından sonra han oldu. Ancak yaşı küçük olduğu için görevlerini Kalman Bahadur'a devretti. Kendisi de uzlete çekildi. Cesaretiyle tanınmaktadır. Bu yüzden ona bahadır lakabı takıldı. Kırk yaşında iken felç oldu. Kırk dört yaşında da öldü. Krş. Meñliş Biy

m. 91a/11, 91a/8, 91a/9

[=3]

Meñliş Biy bk. Meñliş Bahādur

m. 91a/12, 91a/16

[=2]

Meñli Ḫan k.a. Oğuz Han'ın soyundan gelen Yulduz Han'ın oğludur. Babasından sonra han oldu. Adalet ve akıllılığıyla tanınmaktadır. Ölünce yerine oğlu Deniz Han geçti. Bk. Yulduz Ḫan I

m. 32a/13, 32a/9

m.+nı 32a/7

[=3]

Meñli Ḫ(v)āca k.a. Moğol hanlarından Temür Taş'ın oğlu, Yulduz Han'ın babasıdır.

m. 36a/8

[=1]

Meñli Kéldi Saḳav k.a. Yomut emirlerindendir. Muhammed Emin Inak onun evinde misafir olmuştur. Krş. Meñli Keldi, Meñli Keldi Saḳav

m. 99b/1, 107a/11

m.+nı 101a/8

[=3]

Meñli Keldi bk. Meñli Kéldi Saḳav

m. 107a/14

m.+niñ 98a/17

[=2]

Meñli Keldi Saḳav bk. Meñli Kéldi Saḳav

m. 76b/6

m.+nıñ 112b/8

[=2]

menzillik Bir günde gidilebilecek yol olma durumu, konaklık.

m. (iki menzillik) 91b/3
[=1]
merdek Ar. Köpek yavrusu.
m.-i nā-cıns 64b/6
[=1]
merdlik Yiğitlik, mertlik.
m. 106b/7, 111b/2
[=2]
merg Far. Ölüm.
m. 44b/5, 95a/11
m. ile 19a/13
[=3]
mergen Far. Tüfekçi, tüfekli asker.
m. bile 108b/15, 110a/14
m.+larġa 110b/12, 110b/8, 145a/8
m.+ler 110b/10
m.+lerni 110b/7
m. sal- 149a/1
[=8]
Mergen Ḳırılġan y.a. Karabaş Keçüy'de yapılan savaşta tüfekli asker anlamına gelen mergenler kılıçtan geçirildiği için buraya Mergen Kırılgan denmiştir. Krş. Ḳarabaş Kéçüy
m. 145a/10
[=1]
Mergen Ṭayşı k.a. Kalmakların Torgavut elinden bir şehzade.
m. 60a/3
[=1]
merkeb Ar. Binek hayvanı, eşek.
m.+in sür- 25b/5
[=1]
merkez Ar. Merkez.
m.-i dāyıra-ı vaḥdat 137a/8
m.+ide 113a/16
[=2]
Merkit kv.a. Cengiz Han döneminde Orta Asya'da bir boy adı.
m. ḫanı 86a/14
[=1]
mertebe bk. martaba
m.+sige 35b/10
[=1]
mesākin Ar. Meskenler, yurtlar. Krş. mesākīn
m.-i marġūb 124b/10
m.+leri (mavāṭın u mesākin) 84b/6
m. u avṭān 38b/8
m. u mavāṭın 121a/12
[=4]
mesākīn I bk. mesākin
m.+larıġa (manāzıl u mesākīn) 118b/6
m.+larıġa (mavāṭın u mesākīn) 113b/13
[=2]
mesākīn II Ar. Miskinler, yoksullar.
m. 6b/12
m. (fuḳarā u mesākīn) 93a/1, 97b/17
m. érür (muʿīn-ı mesākīn) 151a/1
m.+ge (fuḳarā u mesākīn) 137b/1
m.+ġa 24a/1

m.+ġa (fuḳarā u mesākīn) 134b/13

[=7]

mesālik Ar. Meslekler, yollar.

m.-i hıdāyat 122a/3

m.-i ıbtıdā 2b/12

m.+idin 135b/16

[=3]

mesken Ar. Konut, ev, yer.

m.-ı fāżılān 70a/15

m.-i fużalā 135a/14

m.+i 154a/17

m.+i durur érdi 71b/2

m. ḳıl- 155b/1

[=5]

meslek Ar. Yol, meslek.

m.+idin 122a/13

[=1]

meslūḳ Ar. Yürümek, süluk etmek.

m. tut- 148a/9

[=1]

mesned bk. masnad

m.+ige 24b/14, 137a/10

[=2]

Meşhedlik Meşhed yapımı veya Meşhed'den kalma bk. Maşhad

m. 68a/7

[=1]

meşk-afşānlıḳ Yazı çalışması yapma.

m. ḳıl- 128a/9

[=1]

meşkūr Ar. Şükre layık olan.

m. (saʿy-ı meşkūr) 116a/8, 121a/7

[=2]

Metek Geniges k.a. İnayetullah Inak ve Veli Atalık'ın adamlarındandı. Töre Murad Sufi ile Hoca Eli yakınlarında yapılan savaşta öldürüldü.

m. durur érdi 144b/2

[=1]

metrūk Ar. Terk edilmiş.

m. bol- 66a/6

[=1]

metrūke Ar. Terk edilmiş.

m. (aşyā-yı metrūke) 120b/4

[=1]

mevākib Ar. Cemaatler, topluluklar.

m.-i gīhān-pūy 10b/7

[=1]

mevkib Ar. Atlı veya yaya giden kafile, topluluk.

m.-i gīhān-pūy 66b/9

m.-i humāyūn 29a/7

m.+ide durur érdi 74b/13

m.+i allıda 11b/15

[=3]

Meyvestān y.a. Hive yakınlarında bir yer.

m.+da 57a/6

m.+nı 71a/12

[=2]

meẕkūr Ar. Adı geçen, zikredilen. Krş. meẕkūra

m. 72b/2, 72b/6, 95b/4, 137a/13, 148a/3

m. (Amīr-ı meẕkūr) 66b/14

m. (Atalıḳ-ı meẕkūr) 68a/16
m. (Ciyen Biy-i meẕkūr) 64a/10
m. (Ḥażrat-ı pād-şāh-ı meẕkūr-ı marḥūm) 57a/12
m. (naḳīb-ı meẕkūr) 69b/14
m. (sarāy-ı meẕkūr) 107b/12
m. (Ṣūfī-ı meẕkūr) 120b/14
m. (şā'ır-ı meẕkūr) 61a/1
m. (umarā-yı meẕkūr) 143b/13
m. bile (sıpāh-ı meẕkūr) 122b/13
m. bile (Yolış-ı meẕkūr) 142b/8
m. bol- 22a/14, 36b/6, 40b/3, 51a/11, 83a/11, 128a/9
m. bolur 9b/10, 14a/1, 38b/14
m.+da (safar-ı meẕkūr) 129a/6
m.+da (sana-ı meẕkūr) 79a/1
m. durur 16b/7, 21a/6, 39b/15
m.+ġa (Atalıḳ-ı meẕkūr) 64a/15
m.+ġa (ısm-ı meẕkūr) 101b/4
m.+nıñ (Abu'l-ḫayr Ḫan-ı meẕkūr) 70b/10
m.+nıñ (Amīr-ı meẕkūr) 96a/9
m.+nıñ (Arbāb-ı meẕkūr) 96b/7
m.+nıñ ('Avaż Bég-i meẕkūr) 96a/10
m.+nıñ (Bay-ı meẕkūr) 113b/7
m.+nıñ (Ḳavçın-ı meẕkūr) 85a/2
m.+nıñ (sana-ı meẕkūr) 82b/5
m.+nıñ (zar-ı meẕkūr) 106b/11
m.+nı (Ḫ(v)āca-ı meẕkūr) 94a/13
m.+nı (umarā-yı meẕkūr) 131b/14
[=42]

meẕkūra Ar. Zikredilen, adı geçen. Krş. meẕkūr
m.+da (sana-ı meẕkūra) 74b/13, 83a/17, 83b/12
m.+da (vāḳı'a-ı meẕkūra) 124a/12
m.+ġa (fırḳa-ı maẕkūra) 98a/13
m.+ġa (kal'a-ı meẕkūra) 124b/8
m.+nıñ (balda-ı meẕkūra) 121a/7
m.+nıñ (sana-ı meẕkūra) 123a/7
m.+nıñ (vāḳı'āt-ı meẕkūra) 151a/15
m.+nıñ (vılāyāt-ı meẕkūra) 54a/11
m.+nı (balda-ı meẕkūra) 72b/13, 103a/5
m.+nı (vılāyāt-ı meẕkūra) 54a/8
[=13]

meẕkūrīn Ar. Adı geçenler, zikredilenler.
m.+nıñ (amīrīn-ı meẕkūrīn) 144a/3
[=1]

miyatayn Ar. İki yüz (sayı).
m. (ḫamsa ve aşar ve miyatayn ve alf) 147b/8
m. (iṯnā 'aşar ve miyatayn ve alf) 146a/3
[=2]

mıdād (< Ar. midād) Mürekkep.
m. 13b/10, 13b/7
[=2]

mıftāḥ (< Ar. miftāḥ) Açacak şey.
m.+ın 138b/11

[=1]

mıhād (< Ar. mihād) Yer, beşik.

m.-ı ḥımāyat 96b/7

m.+ıda 24a/3

[=2]

mıḥan (< Ar. miḥan) Sıkıntılar.

m. bol- (esīr-i mıḥan) 68a/17

[=1]

Mıhlāyıl k.a. Kaynani'nin oğludur. Babasından sonra tahta geçti. Onun zamanında insanlar çoğaldılar ve dünyanın değişik bölgelerine dağıldılar. Bk. Ḳaynānī

m. 19a/7

m. (Yazd bin Mıhlāyıl) 19a/14

[=2]

mıhmān Far. Misafir. Krş. mīhmān

m. 103b/17, 146b/6

m. bol- 103b/8

m.+dur 103b/12, 103b/13

m.+ım 103b/13, 103b/17

[=7]

mıhmān-dārlıġ Misafirperverlik. Krş. mıhmān-dārlıḳ

m. (żıyāfat u mıhmān-dārlıġ) 141b/7

m.+da 104a/3

m.+dın soñra (taḳdīm-ı żıyāfat u mıhmān-dārlıġ) 151b/7

m.+ġa 118b/7

m.+ġa (żıyāfat u mıhmān-dārlıġ) 146b/2

m. ḳıl- (mıhmān-dārlıġ ḳıl-) 146a/9

[=6]

mıhmān-dārlıḳ bk. mıhmān-dārlıġ

m. ḳıl- 103b/6

[=1]

mıhmān-ḫāna Far. Misafirhane.

m.-ı asfalu's-sāfılīn 67b/14

m.+sıġa 98a/10

[=2]

mıḥnat (< Ar. miḥnat) Sıkıntı, dert, acı.

m.-ı ġurbat 124a/15

m.+ın 107a/7

m.+lar çék- 39a/6

m. u ġam 7a/14

[=4]

mıḥnat-zada Far. Sıkıntıya uğramış, sıkıntılı.

m.+lar 155a/7

[=1]

mıhr Far. Güneş.

m. 52a/12, 62a/7, 103a/9, 154b/9

m.-ı duruḫşanda 35a/6, 95a/14

m.-ı şāh 84a/14

m. kibi 155a/4

m. yañlıġ 7b/17

[=9]

mıḥrāb (< Ar. miḥrāb) Mihrap.

m. érür 14b/10

[=1]

mıhrbānlıḳ Sevgi dolu olma, şefkatli olma.

m. (şafḳat u mıhrbānlıḳ) 138b/3

m. kör- (ʿızzat u mıhrbānlıḳ) 147a/7

[=2]

mıḳdār (< Ar. miḳdār) Değer, derece.

m. durur 11b/6

[=1]

mıḳrāż (< Ar. miḳrāż) Makasla kesme.

m.-ı ınḳırāż 8b/1

[=1]

mıllat (< Ar. millat) Millet, ulus, ümmet.

m. (aʿdā-yı mıllat-ı bayżā) 67b/14

m.-ı Aḥmadī 151a/2

m.-ı bayżā 134b/8, 136a/10

m.+ġa 3b/16

m.+ıġa 17b/2

[=6]

mıʿmār (< Ar. miʿmār) İmar eden, yapan, mimar.

m. 17b/13

m.-ı ʿadālat 5a/15

m.-ı ḥayāt 139a/3

m.-ı ıltıfāt 62b/5, 135a/7

[=5]

min-āṣāru'l-ḫavāriḳ Ar. Olağanüstü işlerden.

m. 108a/13

[=1]

mina'l-ittifāḳāt Ar. İhtimallerdendir.

m. 107b/10

[=1]

mina'l-laṭāyif Ar. Latifelerden olarak.

m. 49b/15

[=1]

mınḳār (< Ar. minḳār) Kuşun gagası.

m.+ı bile (çangāl u mınḳārı) 16a/10

[=1]

mıntıḳatu'l-burūc Ar. Burçlar mıntıkası. Oniki burcun bulunduğu tutulma dairesi.

m.+nıñ 97b/11

[=1]

mır'āt (< Ar. mirʾāt) Ayna.

m.-ı żamīr 11b/4

m.+ıda 13a/17, 52a/12

[=3]

Mırṣādu'l-ʿıbād Ar. Necmeddin Razi Daye tarafından yazılmış ve tam adı "Mirṣādu'l-ʿibād mina'l-mabdaʾ ila'l-maʿād" olan tarih kitabı.

m.+dın (ṣāḥıb-ı Mırṣādu'l-ʿıbād) 39b/14

[=1]

mıṣāl (< Ar. miṣāl) Örnek, benzer.

m.+ın kör- 10b/15

[=1]

mıṣl (< Ar. miṣl) Benzer, gibi.

m.-ı sayl 10b/4

[=1]

Mıṣr y.a. Kuzeydoğu Afrika'da bir bölge, Mısır ülkesi. Metinde daha çok Yusuf peygamberin yaşadığı bölge olması yönüyle zikredilmiştir.

m. 29b/12

m. (ʿazīz-ı Mışr-ı Kelīm) 103b/13

m. (taḫt-ı Mışr) 62a/6

[=3]

mışrāʿ (< Ar. mişrāʿ) Dize. Metinde manzume başlığı olarak kullanılmıştır.

m. 9a/7, 9a/7, 21a/3, 21a/4, 34b/15

[=5]

mıyāh (< Ar. miyāh) Sular.

m. 6a/7

[=1]

mızāc (< Ar. mizāc) Huy, tabiat, gönül.

m.-ı şarīf 135b/2, 152b/7

m.+ıġa 24a/3, 32b/1

m.+ıġa (şarīf mızāc) 42a/13

[=5]

mızāḥ (< Ar. mizāḥ) Şaka, latife.

m. u hazl 135a/2

[=1]

midādu ẓılāli davlatih ʿalā-mufāriḳi'l-anām ilā-yavmi'l-ḳiyām Ar. "Kıyamet gününe kadar çeşitli halkların üzerinde onun devletinin gölgesi devam etsin." anlamında Arapça bir dua ibaresi

m. 156a/1

[=1]

mīʿād Ar. Vaad edilen gelecek zaman.

m. ḳıl- 118b/13

[=1]

mīhmān (< Far. mıhmān) bk. mıhmān

m. 118b/8, 146b/9

m.+dın 146b/9

[=3]

Mīkā'īl k.a. Dört büyük melekten biri, Mikail.

m. ʿalayhi's-salām 14a/10

[=1]

mīl Ar. Şiş.

m. çékdür- (közıġa mīl çékdür-) 147a/10

m. tart- (közıġa mīl tart-) 94b/10

[=2]

milk Ar. Saltanat, padişahlık.

m.+i (ayyām-ı milk) 57a/5

[=1]

milke Ar. Mülk.

m. (Ḥażrat-ı pād-şāh-ı ḫuld-ı milke) 2b/15

[=1]

min-natāyici'r-ru'yā Ar. Rüyanın sonuçlarından.

m. 108a/3

[=1]

min- Binmek, oturmak.

m.-gen 130b/14

m.-ip 37b/17, 46b/12, 50b/17, 54b/17, 63a/12

[=6]

araba min- 46b/12

atıġa min- 37b/17

taḫtıġa min- 54b/17

téve min- 130b/14

[=4]

mindür- Bindirmek, oturtmak.

m.-diler 77b/11, 81a/6
m.-üp 93a/11, 94b/11, 122b/4
m.-üp durur 124b/13
[=6]
at mindür- 122b/4
atıġa mindür- 93a/11
taḫtġa mindür- 77b/11, 81a/6, 94b/11
taḫtıġa mindür- 124b/13
[=6]
miñ Bin (sayı).
m. 5b/6, 17a/4, 19b/2, 30b/5, 33a/4, 39b/11, 47b/14, 55a/9, 62b/11, 72a/1, 73a/11, 73a/13, 90b/9, 100a/16, 113b/6, 143b/11
m. (béş altı miñ) 111a/8
m. (béş miñ) 66b/10, 73a/11
m. (éllik miñ) 44a/11
m. (iki miñ) 115b/1
m. (ikki miñ) 44b/10, 59b/1, 91a/2, 132a/9
m. (ikki miñ béş yüz) 21b/13
m. (ḳırḳ miñ) 17a/10, 47b/14, 47b/15, 49b/5, 74a/10, 75b/5, 106b/9, 112a/4
m. (miñ miñ altı yüz miñ) 39b/17, 39b/17
m. (miñ miñ yetti yüz ḳırḳ yetti miñ) 39b/16, 39b/16
m. (on bir miñ altı yüz) 47b/17
m. (on iki miñ) 52b/4, 128b/7
m. (on ikki miñ) 69b/13
m. (on miñ) 59b/16, 119a/6
m. (on üç miñ ikki yüz) 48a/1, 48a/2
m. (on yeti miñ altı yüz) 47b/17
m. (ottuz miñ) 39b/2
m. (otuz miñ) 67b/10, 87a/16, 112a/6
m. (seksen miñ) 42b/7, 86b/5, 87b/3
m. (toḳsan miñ) 30a/12
m. (toḳuz miñ) 30a/12
m. (tört miñ) 28b/14, 73a/11, 73a/7, 78b/17
m. (tört miñ tört yüz) 48a/1
m. (tümen miñ) 111a/14
m. (üç miñ) 49b/3, 71a/16, 71a/17, 91a/13, 112a/2, 112a/8
m. (üç tört miñ) 59a/16
m. (üç yüz miñ) 42a/12
m. (yetti yüz miñ) 39b/15
m. (yigirme miñ) 85a/16
m. (yüz miñ) 30b/1, 41b/4, 87a/17, 106a/14, 139b/4
m. altı 54b/14
m. altı yüz 21b/5
m. atlıġ 49b/3, 61b/11, 63b/8
m. béş 54b/2
m. béş yüz 21b/14, 100a/17
m. dağı éllik altı 59a/13
m. dağı éllik ikki 58b/2
m. dağı éllik toḳḳuz 59b/5
m. dağı éllik tört 58b/3
m. dağı ikki 54a/14
m. dağı ikki yüz 135a/5
m. dağı ikki yüz on altı 149a/14

m. dağı ikki yüz on béş 156a/6
m. dağı ikki yüz on sékiz 147a/11
m. dağı ikki yüz on sékkiz 83b/2, 152b/4
m. dağı ikki yüz on tört 147a/8
m. dağı ikki yüz tört 81b/7
m. dağı ikki yüz yetti 140a/9
m. dağı toḳsan ikki 61a/16
m. dağı yüz altmış toḳuz 75b/9
m. dağı yüz éllik bir 72a/5
m. dağı yüz ḳırḳ 70b/15
m. dağı yüz on béş 65a/4
m. dağı yüz sékkiz 64b/9
m. dağı yüz seksen bir 78a/6
m. dağı yüz toḳsan altı 132b/10
m. dağı yüz yigirme béş 65b/9
m. dağı yüz yigirme yeti 67a/2
m.+din 20a/12, 52b/9
m.+din (béş miñ) 68a/8
m.+din (on béş miñ) 11b/11
m.+din (on ikki miñ) 73a/7
m.+din (yüz miñ) 39b/13
m.+din biri 151a/5, 152b/13
m.+ge (ḳırḳ miñ) 52a/16
m.+idin biri 13b/10
m. iki yüz iki 134a/3
m. iki yüz on 141a/17
m. iki yüz on altı 106a/9
m. iki yüz otuz üç 58a/1
m. ikki yüz béş 83a/9
m. ikki yüz dağı altı 139a/7
m. ikki yüz dağı yigirme üç 79b/17
m. ikki yüz éllik iki 95b/13
m. ikki yüz on toḳḳuz 83b/6
m. ikki yüz on tört 95b/3
m. ikki yüz on üç 146a/15
m. ikki yüz on yetti 83a/12
m. ikki yüz sékkiz 140b/11
m. ikki yüz seksen altı 122a/8
m. ikki yüz toḳuz 140b/17
m. ikki yüz tört 135b/4
m. ikki yüz üç 135a/17
m. ikki yüz yigirme bir 83b/8
m. ikki yüz yigirme tört 147a/13
m.+i (yigirme miñ) 41b/4
m. ḳaṭar 43b/16
m. miñ altı yüz miñ 39b/17
m. miñ yetti yüz ḳırḳ yetti miñ 39b/16
m. on bir 54b/17
m. on tört 57b/9
m. ottuz ikki 56b/14
m. otuz 55b/12
m. toḳḳuz yüz otuz 21b/15
m. tümen 54a/17
m. üç yüz 21b/5
m. ve iki yüz on altı 150b/2
m. yétmiş tört 60a/11
m. yıl 13b/1
m. yigirme ikki 93a/4
m. yüz altı 64b/4
m. yüz dağı éllik altı 74a/4
m. yüz éllik 71b/16
m. yüz éllik ikki 72b/1
m. yüz éllik toḳḳuz 74a/17
m. yüz ḳırḳ sékkiz 71a/5

m. yüz on 64b/14
m. yüz ottuz üç 69a/13
m. yüz seksen altı 81b/4
m. yüz seksen béş 115a/4
m. yüz seksen ikki 100a/1
m. yüz seksen tört 80a/4, 104a/17
m. yüz toḳsan 81b/12
m. yüz toḳsan üç 128a/10
m. yüz yétmiş bir 76b/11
m. yüz yetmiş béş 97a/17
m. yüz yetmiş sékkiz 98a/9
m. yüz yigirme altı 65b/14
m. yüz yigirme sekiz 67b/17
[=157]

Miñ kv.a. Özbeklerin bir boyudur. Uygurlara karıştı.
m. 59a/4
[=1]

Mīnsek k.a. Yafes'in oğludur. Bk. Yāfaş
m. 23a/6
[=1]

mīr Ar. Emir, bey.
m.-ı cahāndār 154b/17
m.-ı şikār 64a/8, 90b/9
[=3]

mīr-āb Far. Orta Asyada su ve ziraat işlerinden sorumlu vezir. Metinde özel ad yerine de kullanılmıştır.
m. 111a/15, 121a/17
m. (tört mīr-āb) 58b/17
m.+ġa 124b/11
[=4]

mīr-āblıġ bk. mīr-āblıḳ
m. 103a/17
[=1]

mīr-āblıḳ Mir-ab olma durumu. Krş.mīr-āblıġ
m. 124b/11
[=1]

mīr-āḫūr Far. Padişahın atları ile ilgilenen devlet görevlisi.
m.+ıdın 52b/14
[=1]

mīrāṣ Ar. Miras.
m.+dın 118a/16
[=1]

Mīrḫāvand k.a. Yafes'in oğludur. Bk. Yāfaş
m. 23a/6
[=1]

Mīr ʿAlī Dīvān Bégi k.a. Avaz Inak zamanında vergi ve haraç toplamak ve bunları hesaplamak ile görevli bir vezirdi.
m. 138b/12
m.+ge 139a/5
[=2]

Mīr Atalıḳ k.a. Muhammed Inak'ın babasıdır. Bk. Muḥammad ʿInaḳ
m. (Muḥammad ʿInaḳ ibn Mīr Atalıḳ) 76b/17
[=1]

Mīr Ḥāmıd Vazīr k.a. Şah Mahmud'un veziri.
m.+nıñ 147a/14
[=1]

Mīrzā ʿAlī Dād-ḫ(v)āh k.a. Buhara emirlerindendir. Emir Danyal'ın adamıdır. Emir Danyal onu Gürlen'e Can Murad Inak'ın yardımına gönderdi.

m.+nı 132a/11, 132a/9

[=2]

Mīrzā Nāẓım Haravī k.a. Molla Nazım Heravi (1068/1657-58) olarak bilinen Heratlı meşhur bir şair. Metinde onun divanından alınmış Farsça bir mısraya yer verilmiştir.

m. dīvānı 9a/6

[=1]

miskīn Ar. Zavallı, yoksul, uyuşuk.

m.+ler 85b/11, 135a/7

[=2]

Miskīn Mehter k.a. Yomutlar tarafından öldürtüldü.

m.+ni 78b/15, 100a/2

m.+niñ 79a/1

[=3]

Miskīn Raʾīs k.a. Kat şehrine mensuptur. Şah Gazi Han'ın azledilmesinde önemli rol oynadı. Han Geldi Inak zamanında Yomutlar tarafından vezir yapıldı. Krş. Miskīn Raʾīs Kātī

m. 98a/13, 98b/10

m.+ġa 99b/6

m.+nı 78b/12

[=4]

Miskīn Raʾīs Kātī bk. Miskīn Raʾīs

m. 78a/5

[=1]

Mişer k.a. Konklut'un oğlu, Korlas'ın babasıdır.

m. 35a/17

[=1]

Mītan y.a. Hezaresp yakınlarında bir yer.

m. 129b/10

m.+dın 130a/12

[=2]

mīve Far. Meyve.

m. 54a/1

[=1]

mīve-dār Far. Meyveli.

m. 53b/8

[=1]

Mīzān Ar. Terazi burcu.

m. 79a/1, 98b/6, 100a/1, 101b/8, 111a/2, 122a/17, 126a/16

m. burcı 146b/17

m.+da 129b/4, 130a/3

m. érdi 39a/1

m.+nıñ 108b/3

[=12]

mīzbānī Far. Ev sahipliği yapma.

m. 103b/16

[=1]

mīzbānlıġ Ev sahibi olma durumu.

m. 104a/10

[=1]

Moġul kv.a. Turâni milletlerinin en büyüklerinden bir kabile olup

Türkler ve Mançurlarla cinsi yakınlıkları vardır. Asya'nın ortalarında bugün Çin Devletine tâbi olan ve Moğolistan ismiyle bilinen geniş bir çölde ve Sibirya ve Türkistan'ın da bazı taraflarında bulunurlar. Cengiz Hanla beraber Asya'nın batı taraflarına akın ettikleri zaman Asyanın büyük bir kısmıyla Avrupanın da bir kısmını yakıp yıkmışlardır. Metne göre Moğollar Yafes'in soyundan Alanca Han'ın oğlu, Tatar'ın kardeşi Moğol adlı birinden gelmektedir. Moğol Han, Kara Han'ın babası, Oğuz Han'ın dedesidir. Oğuz Han kâfir olan Moğollarla savaştı ve hepsini hakimiyeti altına aldı. Moğol hanı El Han zamanında Tatarlar birkaç kişi hariç tüm Moğolları kılıçtan geçirdi. Kalanlar Ergenekon'a sığındılar. Dört yüz yıl sonra buradan çıkanca Tatarları mağlup edip eski topraklarını aldılar. Cengiz Han zamanında birçok yeri yağmalayıp yakıp yıktılar.

m. 9b/10, 24b/3, 24b/7, 25a/10, 25a/11, 25a/13, 25a/14, 25a/6, 25b/9, 26a/9, 28a/12, 28a/2, 31a/5, 32b/10, 32b/14, 32b/7, 32b/9, 33a/7, 34b/2, 35b/14, 35b/4, 35b/8, 36a/16, 37a/2, 37b/5, 38a/13, 38a/15, 39b/11, 39b/12, 39b/5, 39b/9, 40a/2, 84b/5, 85a/6, 89a/5, 34a/15

m. Borçaġın 38b/13

m.+dın 32b/13, 35b/9

m.+ġa 24b/5

m. lafẓı 39a/11

m.+lar 39b/13

m.+larnıñ 45a/3

m. luġatı 86b/13

m. tili 41a/14, 86b/10

[=46]

Moġulıstān y.a. Doğu Asya'da Moğolların yaşadıkları bölge.

m. 85b/5

m.+da 35a/14

m.+ġa 29a/16, 30a/7

[=4]

Moġul Ḫan k.a. Alanca Han'ın oğlu, Oğuz Han'ın dedesidir. Ölünce yerine Oğuz Han'ın babası Kara Han geçti. Bk. Moġul

m. 25b/1, 25b/5

m. durur 25a/15

[=3]

Mönge bk. Mönge Ḫan

m. 85a/8

m.+ni 85a/10

[=2]

Mönge Ḫan k.a. Cayılgan Han'ın oğludur. Babasından sonra han oldu. Krş. Mönge Ḫan

m. 85a/13, 85a/15, 85a/17

[=3]

mū-ba-mū Far. Sayısız.

m. 154a/12

[=1]

muʾaddā (< Ar. muʾaddāʾ) Mânâ, anlam, mefhum, kavram.

m.+sı bile 124a/17, 133a/2

[=2]

muʿālaca Ar. İlaç kullanmak, ilaç vermek.

m. u mudāvā 152b/15

[=1]

muʿallā Ar. Yüce, yüksek.

m. 5b/3, 53a/16

m. (çarḫ-ı muʿallā) 7b/8

[=3]

muʿallā-çaşm Far. Gözü yüce olan, yüksek makamlı.

m. (felek-cāy-gāh u muʿallā-çaşm) 6a/16

[=1]

muʿallā-manzılat Far. Menzili yüksek olan, yüce makamlı.

m. (manḳabat-ı muʿallā-manzılat) 6a/16

[=1]

muʿallā-mekān Far. Yüce mekanlı, mekanı yüksek olan.

m. 147a/16

[=1]

muʿāmala Ar. Davranış.

m. bile 14a/14

[=1]

muʿānadat Ar. Karşı çıkan, karşıt, ters.

m. 114b/16

m. (muḫālafat u muʿānadat) 115a/11, 140b/7

m.+ġa (muḫālafat u muʿānadat) 145b/8

m.+ınıñ (ıstımrār-ı muʿānadat) 140a/1

[=5]

muʿānaḳa Ar. Kucaklaşma.

m. ḳıl- (muṣāfaḥa u muʿānaḳa) 99a/7

[=1]

muʿānıd (< Ar. muʿānid) İnatçı, karşıt, muhalif.

m.+lar 5b/12, 101a/7, 101a/7, 101a/9, 102a/3, 102a/7, 105a/9, 105b/7, 111b/11, 112b/16, 115b/17, 119b/12, 120a/5, 120b/10, 120b/2, 121a/1, 123a/14, 123a/8, 124a/4, 124b/4, 126b/6, 127a/2, 127b/2, 143a/12, 143b/9, 144a/13, 145a/7, 148a/10

m.+lardın 119a/14

m.+larġa 115b/6, 119b/16, 132a/4

m.+larnı 17b/13, 94a/13, 112b/6, 120a/3, 149b/17, 149b/8

m.+larnıñ 118a/12, 119b/5, 123a/11, 127a/11

m.+larnıñ üsti 149b/12

m.+lar bile 98b/6, 100b/11, 102a/2, 123a/3, 128a/12, 129b/12, 131a/10, 143a/14

m.+lar kéynidin 66b/10

[=52]

muʾannaṣ Ar. Dişi.

m.-ı adnā 61b/16

[=1]

muʿarrā Ar. Arınmış.

m. durur 1b/9

[=1]

muʿaṣır (< Ar. muʿāṣir) Çağdaş, aynı dönemde yaşayan.

m. durur érdi 91b/1, 137a/4

m. érdi 23a/10, 23b/9, 85a/4, 85b/12

[=6]

muʿasker Ar. Ordu yeri, asker karargâhı. Ordunun muharebe zamanında toplandığı yer.

m.-i ʿālī 104b/3

m.-i ʿasākir-i nuḥusat-maʾāṣır 71a/12

m.-i humāyūn 151a/10, 151b/10

m.-i leşker-i ḳıyāmat-aṣar 145a/17

m.+din 98b/12, 151b/6

m. ét- 123b/3

m. ḳıl- 76a/16, 98b/6, 100a/11, 119a/7, 119b/12, 123a/6, 128b/11, 129b/10, 130b/1, 130b/5

[=18]

muʾaṣṣır (< Ar. muʾaṣṣir) Etkili.

m. bol- 112a/15

[=1]

muʿāşarat Ar. Karşılıklı ilişkide bulunmak.

m. u mubāşarat 63a/13

[=1]

muʿaṭṭar Ar. Güzel kokulu bir lâle çiçeğinin adı; kokulu.

m.-ı Ḫutan 23a/14

m. ḳıl- 7b/6, 118a/13

[=3]

muʿāvadat Ar. Dönme, dönüş.

m. 64a/9, 106b/2

m. ét- 47b/15, 67b/2, 151b/12

m. ḳıl- 40a/7, 42b/5, 49a/16, 51b/9, 58a/4, 100b/12, 107b/11, 108a/10, 117a/5

m. ḳıl- (ḳaṣd-ı muʿāvadat) 108a/4

m. körgüz- 75a/8, 87a/1, 91a/4, 121a/4, 132b/9

[=20]

muʿāvanat Ar. Yardım.

m.+ı bile 32b/9

m.+ı bile (ımdād u muʿāvanatı) 147a/9

m.+ı bile (madad u muʿāvanatı) 86a/8

m.+ı üçün (ımdād u muʿāvanat) 151a/9

m. körgüz- 21a/8

m. üçün 142a/13

m. u dast-yārlıġı 146a/8

m. u madad 149a/13

[=8]

muʾayyad Ar. Güçlendirilmiş.

m. (Sulṭān-ı ṣāḥıb-ḳırānu'l-mu'ayyad) 96a/13
m.-ı ba-ta'yīd-ı Ḥayy u Ḳadīm 84a/6
[=2]

muʿayyan Ar. Belirli.
m. 13b/2
m. bol- 12b/3
m. ét- 31b/8
m. ḳıl- 7b/9
[=4]

muʿāẕadat Ar. Başka birine yardım etmek.
m.+ı bile 114b/16
m. u mużāharat 115a/15
[=2]

muʿaẕẓam Ar. Azametli, ulu.
m. 7b/15
m. (afżal-ı ḫavāḳīn-ı muʿaẕẓam) 6b/1
m. (aʿdal-ı ḫavāḳīn-ı muʿaẕẓam) 66a/7
m. (kalʿa-ı muʿaẕẓam) 61a/14
m. (mükerrem u muʿaẕẓam) 43b/5
m. ayı (şaʿbānu'l-muʿaẕẓam) 72b/4
m.+da (şaʿbānu'l-muʿaẕẓam) 152b/10
m.+nıñ (şaʿbānu'l-muʿaẕẓam) 83b/6, 118b/5, 136b/4
m.+u'l-manṣūr 81b/14
[=11]

Muʿaẕẓama Ar. Yüce, ulu. Metinde Mekke'nin sıfatı olarak kullanılmıştır.
m.+ġa (Mekke-i Muʿaẕẓama) 16b/8, 21a/11
[=2]

muʿaẕẓamāt Ar. Büyük olanlar.
m.-ı memleket 68b/9
[=1]

muʿazzaz Ar. Değerli, aziz.
m. u muʿtabar 85b/5
m. u mükerrem 87a/3, 147a/4
[=3]

mubādarat Ar. Bir işe hemen başlama.
m. körgüz- 78a/6, 118b/7, 136a/12
[=3]

mubaddal Ar. Değişme, başkalaşma.
m. bol- 16b/4, 38b/3
[=2]

mubāḥ Ar. Yapılmasında yasak olmayan şey.
m. bol- 15a/1
[=1]

mubaḥaṣa Ar. Tartışma.
m.+ġa (munāẓara u mubāḥaṣa) 107a/17
[=1]

mubālaġa Ar. Abartma.
m. körgüz- 124a/2, 134b/6
m.+lar bile 103b/10
m.+lar körgüz- 103a/6
[=4]

mubārazat Ar. Savaş, mücadele.

m. 73b/4, 123a/12, 126b/13, 144a/16, 145a/4

m. bile (funūn-ı mubārazat) 132a/4

m. ḳıl- 86b/16

m. körgüz- 132a/16, 148a/14

[=9]

mubārek Ar. Kutlu, bereketli.

m. 3a/7, 7b/15, 12b/9, 14a/2, 17a/8, 20b/9, 26a/17, 53a/13, 96a/15, 110a/4

m. bil- 101b/4

m. bol- 46a/3

m.+de (ramażānu'l-mubārek) 40a/8

m. érdi (ramażānu'l-mubārek) 87b/2

m.+ide (nāṣıya-ı mubārek) 40b/6

m.+in (ḳālıb-ı mubārek) 21b/9

m. ḳıl- 3a/1

m.+niñ (ramażānu'l-mubārek) 147b/16

m. tut- 34a/16

m. u maymūn 116b/1

[=20]

mubārek-bādlıḳ Kutlama durumu.

m.+ı üçün (mubārek-bādlığı) 116b/5

[=1]

mubarhan Ar. Delilli, kanıtlı.

m. bol- (lāyıḥ u mubarhan) 140a/3

m. bol- (roşan u mubarhan) 56a/5

[=2]

mubārız (< Ar. mubāriz) Kavga eden, cidal eden.

m.+lar 123a/12

m.+larınıñ 3a/14

[=2]

mubarrā Ar. Kurtulmuş, temizlenmiş.

m. 1b/9, 5a/3, 11b/3

m. bol- 26b/14

[=4]

mubarrāt (< Ar. mabarrāt) İyi işler, hayırlar.

m. (ḫayrāt u mubarrāt) 139b/7

[=1]

mubāşarat Ar. İşe girişme, başlama.

m. ḳıl- (muʿāşarat u mubāşarat) 63a/13

[=1]

mubīn Ar. Açıklayan, açıklayıcı.

m. dururlar (ʿımād-ı şarʿ-ı mubīn) 136a/9

[=1]

mubtadıʿ (< Ar. mubtadiʿ) Kendi mezhebinin itikatlarına karşı gelen kimse.

m. bol- 46a/4

[=1]

mubtahıc (< Ar. mubtahic) Sevinmiş, sevinen.

m. u masrūr 26a/12, 27b/14

[=2]

mubtalā (< Ar. mubtalāʾ) Uğramış, tutulmuş.

m. bol- 15a/16

m. ḳıl- 16a/4

[=2]

mucādala Ar. Savaş, mücadele.

m. (muḥāraba u mucādala) 42a/11

m. ḳıl- (muḥāraba u mucādala) 100a/12

m. körgüz- (muḥāraba u mucādala) 99a/1

m. u muḥāraba 47a/4, 87b/10

m. u muḳātala 76b/13

[=6]

mucaddadan Ar. Yeni baştan.

m. 135a/8

[=1]

mucaddu'd-davlati ve'd-dīn Ar. Din ve devleti yenileyen.

m. 82a/14

[=1]

mucāhıd (< Ar. mucāhid) Savaşçı, din ve devlet uğruna savaşan.

m.+lar 2b/1

[=1]

mucallā (< Ar. mucallāʾ) Cilalı.

m. 84a/3

m. durur 5a/13

m. eyle- 133a/13

[=3]

mucavvaf Ar. İçi boş, kovuk.

m. 28b/9

m. bol- 28b/7

[=2]

mūcıb (< Ar. mūcib) Sebep, gereken.

m.-ı ġıṭāb u ʿıtāb 14a/9

m.-ı ıġtılāl 142b/2

m.-ı ḳatl 13a/4

m.-ı nekbet 141a/13

m.-ı taraddut 23a/9

m.-ı tefekkür 12a/7

m.-ı tekessür 4a/4

m.-ı vaşıyyat 31a/9, 137a/15

m.+ı bile 115b/11, 134b/15, 151a/17

m. u bāʿış 5a/1, 133a/5

[=14]

muʿcız-bayān Far. Mucize anlatım.

m. 18a/3

[=1]

muʿcız-nıẓām Far. Aczde bırakan bir düzen.

m.+nıñ (kelām-ı muʿcız-nıẓām) 4a/8

[=1]

muʿcızāt (< Ar. muʿcizāt) Mucizeler.

m.+ı 17a/12

m.+ıdın 3b/4

[=2]

mucmalan Ar. Özetle.

m. 125b/3

[=1]

mucrā (< Ar. mucrāʾ) Herhangi bir şeyin koştuğu yer.

m. bol- 150b/15

[=1]

mucrım (< Ar. mucrim) Suçlu.

m. 13a/6

[=1]

mucrımī Far. Bir suçlu.

m. 12b/17

[=1]

muctahab Ar. Örtülü

m. ḳal- (maḫfī u muctahab) 156a/11

[=1]

muctanıb (< Ar. muctanib) Çekinen, uzak duran.

m.+ı 154a/7

[=1]

mudāfaʿa Ar. Savunma, mudafaa.

m.+ġa 42a/10, 42b/8, 67b/13, 68a/15, 72a/9, 99a/1, 119a/12, 119b/10, 120a/17, 123a/14, 128a/2

m.+ġa çık- 51b/12, 71a/9

m.+sıġa 54b/3, 59b/16, 130b/1, 130b/4

m. üçün 72b/7, 112a/7

[=19]

mudāḫalat Ar. Müdahale, karışma.

m.+ı 71a/2

m. ḳıl- 115a/6

m. körgüz- 138b/10

[=3]

mudām Ar. Devam etme, sürme.

m. 144a/7

m. ol- 82a/11, 98a/3

[=3]

mudārā Ar. Dost gibi görünme, yüze gülme.

m. ét- (muvāsā u mudārā) 26b/9

m. ḳıl- 105a/8, 149b/10

[=3]

mudāvā Ar. İlaç verme, tedavi etme.

m.+sıdın (muʿālaca u mudāvā) 152b/15

[=1]

mudavvar Ar. Yuvarlak.

m. tüş- 33b/6

[=1]

muddaʿā Ar. Dava edilen, iddia olunan.

m. 8a/16

m.+nı 113a/1

m.+sı 106b/1

m.+sı bile 114a/3

[=4]

muddat Ar. Müddet, süre.

m. 29a/15, 30a/6, 32a/1, 80b/2, 95b/7

m.-ı ḫanlıġı 51b/1, 64b/13, 76a/5

m.-ı ḫılāfat 31b/11

m.-ı ḥukūmat 44a/13, 95b/16, 136b/11

m.-ı madīd 15b/4, 24a/13, 25a/4, 32a/17, 33b/17, 62b/4, 66a/6, 79a/7, 79b/16, 92a/1, 96a/17, 121b/11, 123a/6, 133a/15, 156a/17

m.-ı pād-şāhlıġ 78a/10

m.-ı salṭanat 32b/2, 38b/15, 42a/15, 48a/5, 50a/17, 55a/2, 56a/13, 60a/13, 65a/1, 77a/12, 78a/14

m.-ıʿumr 19a/5, 40a/8, 41b/17, 62a/4, 90b/3, 155b/9

m.+da 145a/14

m.+dın beri 100a/4, 122b/17

m.+dın soñ 42b/17, 54b/17, 101b/14, 129a/2
m.+dın soñra 23a/15, 38a/2, 54a/7, 61b/14, 65a/9, 83a/5, 85a/10, 90a/11, 93a/2, 107a/11, 125b/17
m.+ı 23a/3, 50b/9
m.+lar 35b/16, 36b/17, 41a/17, 45a/14
m.+lardın soñ 36a/12
m. soñ 53a/10
[=71]

muddatī Far. Bir müddet.
m. 24b/10
m.+dın soñ 24b/12
[=2]

mufārıḳ (< Ar. mufāriḳ) Ayırmak.
m.+ıġa 137b/17
[=1]

mufattın (< Ar. mufattin) Fitneci.
m. (şarīr u mufattın) 119b/5, 121b/2
[=2]

mufavvaż Ar. Görevlendirilmiş.
m. bol- 60b/3
m. durur érdi 71a/1
m. ét- 86b/12
m. ḳıl- 78b/17, 126a/4, 133b/4
[=6]

mufsıd (< Ar. mufsid) Fesat veren, bozucu.
m.+lar 6a/1
m.+larnı 112b/15
m. u ḥarāmī-saffāk 150a/2
[=3]

muftaḫır (< Ar. muftaḫir) İftihar eden, gururlanan.
m. bol- 48a/11
m. ḳıl- 113a/14
m. u sar-afrāz 149a/17
m. u sar-buland 121a/16
[=4]

muġtanım (< Ar. muġtanim) Ganimet olarak alan, ganimet bilen.
m. bil- 114b/13, 132b/9
m. bil- (furṣatnı muġtanım bil) 27a/5
m. bol- 106a/15
[=4]

muhabbat Ar. Sevgi.
m. 31b/10, 93b/14
m.+dın (kemāl-i muḥabbat) 62b/7
m.+ıdın 142b/1
m.+ın 3b/10
m.+ınıñ 27a/4
m.+ın (nuḳūş-ı muḥabbat) 2b/13
m.+ları (ulfat u muḥabbat) 27a/15
m. u mavaddat 97a/3
[=9]

muhācarat Ar. Göç.
m. 101b/10
[=1]

muḥaddaṣāt Ar. Tarihler, olaylar.
m.+ıdın durur érdi 60b/10
[=1]

muḫādīm Ar. Oğullar, mahdumlar.

m.+ġa 23a/7
[=1]
muḥāfaẓat Ar. Koruyucu, muhafız olma.
m.+ġa 113a/5
m.+ı 103a/5
m.+ıġa 98b/10, 98b/15, 104a/13, 109b/5, 110a/13, 115b/2, 121a/5, 129b/2
m. ḳıl- 17a/17
m. u hırāsat 104a/14
m. u muḥāsabat 146a/11
[=13]
muḥaḳḳaḳ Ar. Doğru, kesin.
m. bolur 11a/9
[=1]
muḥaḳḳar Ar. Aşağılık, alçak, değersiz.
m. 5b/3, 50b/16
m.+dur 12a/8
m. durur (ḳażā-yı muḥaḳḳar) 1b/4
[=4]
muḥāl Ar. İmkansız.
m. 5b/9, 131b/9
m. (amr-ı muḥāl) 13a/9
m. érdi 89b/1
m.+ġa (daʿvā-yı muḥāl) 2b/11
m. körün- 7a/7, 111a/16
[=7]
muḫālafat Ar. Muhalif olma, karşıt olma.
m. 31b/10, 73b/3, 76a/15, 78a/5, 98b/8, 100a/4, 114b/14, 115a/16, 115b/8, 119b/15, 121a/3, 121b/12, 122b/8, 125a/4, 130a/4, 139b/14
m. (munāzaʿat u muḫālafat) 31b/2
m.+da 28a/13, 76a/9, 80b/12, 104a/16, 119b/1
m. ét- 56b/11
m. ét- (ıẓhār-ı muḫālafat) 34b/2
m.+ı 115b/13
m.+ıda 32b/7, 100a/6
m.+ıda (ayyām-ı muḫālafat) 80a/17
m.+ıdın 98a/15
m.+ıġa 121a/11
m.+ınıñ (ımtıdād-ı muḫālafat) 140a/1
m. ḳıl- 48b/1, 109b/13
m. körgüz- 74a/5, 118a/7, 119b/6
m. u muʿānadat 115a/11, 140b/7, 145b/8
m. u ṭuġyān 115b/10
[=40]
muḫālaṭ Ar. Karışma, bulaşma.
m.+ı 12b/6
m.+ıdın 4b/11
[=2]
muḫālıf (< Ar. muḫālif) Karşı düşüncede olan, karşıt, hasım.
m. (umarā-yı muḫālıf) 76a/14, 78b/2, 80b/16, 120a/6, 121a/11, 121a/2
m.-ı maẕāḳ 31b/13
m.-ı pāy-band 11a/14
m. émiş 27a/10

m. érdi 117a/1

m.+ġa (sıpāh-ı muḫālıf) 12b/11

m.+lar 28a/3, 76b/2, 81a/3, 119b/15, 119b/7, 120b/17

m.+larnıñ 76b/4, 121b/15

m.+nıñ 11a/9

m.+nıñ (sıpāh-ı muḫālıf) 76a/17

m.+nıñ (umarā-yı muḫālıf) 125b/7

m.+nı (leşker-i muḫālıf) 102a/5

[=23]

muḫallaş Ar. Serbest bırakılan, kurtarılan.

m. tap- 145a/16

[=1]

muḫallış (< Ar. muḫalliş) Serbest bırakan, teslim edici.

m. bér- 99b/1, 117a/16

[=2]

muham Ar. Üzgün olma.

m.+da 142a/13

[=1]

Muḥammad bk. Muḥammad Rasūlu'llāh

m. (muravvıc-ı ḳavāʿıd-ı salṭanat-ı Muḥammad) 6a/14

m. ʿalayhi's-salām 3a/8

[=2]

Muḥammadī Bay k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarından ve Elcik'in ileri gelenlerindendir. Muhammed Emin Inak ve yanındaki altmış kişiyi evinde misafir etti. Krş. Muḥammad Bay

m. 103b/6

m.+ġa 103b/8

[=2]

Muḥammad ʿAlī k.a. Şir Dalı'nın kardeşidir.

m. 71b/10

m.+dın 71b/10

[=2]

Muḥammad ʿAlī Uşaḳ k.a. Özbek Han'ın adamlarındandır. Özbek Han ve Türkmen askerleriyle birlikte Teve Boyun'da Nadir Şah ile savaştı.

m. 72b/4

[=1]

Muḥammad Amīn bk. Muhammad Amīn ʿInaḳ

m. 150b/17

[=1]

Muḥammad Amīn Aḳa I k.a. Çağatay halkındandı. Hive'nin Yomutlara geçmesini sağladı.

m. 104a/16

[=1]

Muḥammad Amīn Aḳa II k.a. Sart boyuna mensuptur. Avaz Inak'ın adamlarındandır.

m. 146b/4

[=1]

Muḥammad Amīn Bég bk. Muḥammad Amīn ʿInaḳ

m. 96b/16, 97a/16

m. bile 77a/1

m. durur 96b/14

m. ibn Éş Muḥammad Biy 76b/16
m.+ni 97b/2
m.+niñ 97a/15
[=7]

Muḥammad Amīn Inaḳ bk. Muḥammad Amīn ʿInaḳ
m. 100b/16, 100b/9, 101b/11, 111a/3, 111b/4, 117b/10, 118a/4, 119b/9, 124a/1, 124b/3
m.+ġa 96b/2, 117a/1, 125a/4
m.+nı 115a/5
m.+nıñ 106b/5, 111a/4, 117b/6, 119b/4, 121b/7, 124a/9, 125b/14
m.+nıñ ḳasdıġa 117b/7
[=22]

Muḥammad Amīn ʿInaḳ k.a. Eş Muhammed Biy'in oğlu, Avaz Biy Inak'ın babasıdır. Temür Gazi Han'ın emri ile Hoca Kulı Inak'ı öldürdü. Bundan sonra ınak oldu. Temür Gazi Han'ın vefatından sonra Niyaz Pervançı'yı da öldürünce iktidardaki gücü arttı. Bir süre sonra hanlardan daha yetkili bir kişi haline geldi. Birçok kez Yomutlarla savaştı. Kendisine başkaldıran Can Murad Inak ve Baba Beg ile de savaşmak zorunda kaldı. Kendinden sonra yerine oğlu Avaz Biy Inak geçti. Metnin son bölümleri neredeyse tamamen bu iki kişinin hayatının anlatılmasıyla geçmiştir. . Krş. Muḥammad Amīn, Muḥammad Amīn Bég, Muḥammad Amīn Inaḳ
m. 78a/14, 78b/5, 79a/13, 79a/14, 79a/15, 79a/3, 79a/8, 79b/14, 79b/9, 80a/7, 80b/15, 80b/4, 81a/4, 81b/5, 82b/6, 83a/9, 96a/8, 97a/14, 97b/4, 98a/15, 98a/16, 98a/7, 98b/17, 98b/4, 99a/3, 99b/16, 100a/12, 100a/14, 100a/4, 100b/3, 101a/17, 101b/7, 102a/1, 102b/4, 103a/13, 103a/3, 103a/4, 104a/13, 104a/15, 106b/11, 107b/10, 107b/16, 108a/1, 108a/17, 108a/3, 108b/12, 108b/2, 108b/8, 110a/12, 110a/6, 110a/6, 110a/8, 110b/10, 110b/2, 112b/5, 113a/4, 115a/17, 115a/9, 115b/17, 116b/6, 118a/14, 118b/16, 121a/5, 123a/1, 124b/8, 125b/15, 125b/7, 126b/4, 128a/2, 128b/6, 129a/17, 129a/7, 129b/8, 130a/16, 131a/7, 131b/13, 132a/12, 132b/1, 132b/16, 132b/3, 132b/6, 133b/11, 133b/17, 133b/7, 134a/14, 134a/8, 135b/1, 140a/5
m. bile 80b/14, 82b/14, 121a/10
m.+dın 78a/2, 115a/13, 119b/15, 131a/3
m.+ġa 107a/17, 110a/3, 119b/13, 120a/16, 122b/7, 132b/6

m.+nı 78b/13, 99b/3, 118b/4, 118b/6, 132b/15
m.+nıñ 77a/2, 78a/16, 78a/17, 79b/11, 81a/8, 81b/11, 82b/15, 95b/2, 95b/6, 96b/5, 97a/7, 99a/17, 99b/9, 100a/10, 102a/9, 104b/3, 106b/1, 106b/9, 107a/15, 109b/4, 113b/4, 115a/1, 116a/7, 116b/16, 116b/4, 119b/14, 120a/7, 121a/12, 121a/13, 121b/13, 121b/2, 122a/7, 123b/13, 123b/2, 125a/3, 126a/17, 127b/14, 128a/1, 131a/4, 131b/3, 132b/11, 132b/13, 133a/15, 133b/1, 133b/17, 134a/11, 137a/13, 137b/14, 138a/14, 156a/13
[=156]

Muḥammad Amīn Mehter I k.a. Yarım Divan'ın oğludur. Ebülgazi Han ve Artuk Inak'ın adamlarındandır.
m. 74a/8
[=1]

Muḥammad Amīn Mehter II k.a. Küçek Bay'ın oğludur. Vezirlik rütbesi kazandı. Temür Gazi Han'ın yanında önemli bir yeri vardı. Muhammed Emin Inak'ın ınak olmasını sağladı. Temür Gazi Han ile araları bozulunca onu öldürttü. Muhammed Emin Mehter'in kayınpederi olan Yarım Divan'ın oğlu Abdurrahim Erbab da onu öldürttü.
m. 97a/1, 97b/9
m. bile 77a/3
m.+ge 98a/12
m. ibn Küçek Bay ibn Davlat Bay 76a/12
m.+ni 78a/1, 98a/9
m.+niñ 76b/16, 77a/1
[=9]

Muḥammad Amīn Sarıġ k.a. Kanlı boyuna mensuptur. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Başkırdlılar tarafından öldürüldü. Krş. Ḳañlı Muḥammad Amīn Sarıġ
m. 111a/6, 122b/13
m.+nı 122b/12
[=3]

Muḥammad Arbāb k.a. Sart boyuna mensuptur. Avaz Inak'ın adamlarındandır.
m.+nı 146b/4
[=1]

Muḥammad ʿAvaż k.a. Menli Keldi Sakav'ın oğludur. Yomutlarla savaşırken Muhammed Emin Inak ve adamları tarafından öldürüldü.
m. 112b/8
[=1]

Muḥammad Bāḳī Biy bk. Manḳıt Bāḳī Biy
m. 66a/15

[=1]

Muḥammad Bay bk. Muḥammadī Bay

m.+nıñ 103a/16

[=1]

Muḥammad Bég k.a. Musa Biy'in oğludur. Börke Sultan'ın yanında savaşırken Şıbani Han'ın bir kölesi tarafından öldürüldü.

m. 92a/3, 92a/4

[=2]

Muḥammad Cān Bég k.a. Kutluk Muhammed Inak'ın oğludur. Töre Murad Sufi ile Mankıt'ta yapılan savaş sırasında cesurca savaştı.

m. ibn Ḳutluḳ Muḥammad ʿInaḳ 148b/5

m.+niñ 148b/8

[=2]

Muḥammad Cān Ṣūfī Biy-i Yüz k.a. Munis'in dedelerindendir.

m.(ʿAvaż Mīr-āb ibn Şīr Muḥammad Mīr-āb ibn Éşim Biy Mīr-āb ibn Ḥasan Ḳulı Atalıḳ ibn Oraż Muḥammad Bekevül ibn Davlat Biy ibn Gerāy Biy ibn Muḥammad Cān Ṣūfī Biy-i Yüz) 156a/9

[=1]

Muḥammad Cuki Mīrzā k.a. Timurlular soyundan gelen Abdullatif Mirza'nın oğludur.

m. 45a/9

[=1]

Muḥammad Ġāzī Sulṭān k.a. Elbars Han'ın oğludur. Nesay, Ebivard ve Durun hakimi idi. Din Muhammed Sultan bir sarı keçisini zorla adamlarından aldığı için onu yakalatıp babasının yanına gönderdi. Buna kızan Din Muhammed Sultan onu hile ile öldürdü. Hâlbuki Muhammed Gazi Sultan Din Muhammed Sultan'ın üvey annesinin ağabeyi idi.

m. 48b/10, 48b/14, 92a/7

m. ibn Élbars Ḫan 48b/7

m.+nıñ 48b/13

[=5]

Muḥammad Ḥāfıẓ Biy k.a. Aral Özbeklerinin ileri gelenlerinden olan Mankıt Muhammed Baki Biy'in babasıdır.

m. (Manḳıt Muḥammad Bāḳī Biy ibn Muḥammad Ḥāfıẓ Biy) 66a/14

[=1]

Muḥammad Inaḳ bk. Muḥammad ʿInaḳ

m. 117a/10, 117a/15

m. (Küçek Bég ibn Muḥammad Inaḳ) 105a/8, 119a/17

m. bile 110a/13

m.+ġa 117a/15

m.+nıñ 117b/4

[=8]

Muḥammad ʿInaḳ k.a. Babasının adı Mir Atalık'tır. Temür Gazi Han'ın emri ile İbrahim Inak'ı öldürdü ve onu İbrahim Inak'ın yerine atadılar. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandı. Muhammed Emin Inak onu bir seferinde Ürgenç'i korumakla görevlendirmişti. Niyaz Pervançı'ya muhalif olduğu için Niyaz Pervançı onu öldürttü. Bunun üzerine Muhammed Emin Inak da Niyaz Pervançı'yı öldürdü. . Krş. Muḥammad Inaḳ, Muḥammad ʿInaḳ Nayman, Nayman Muḥammad Inaḳ, Nayman Muhammad ʿInaḳ

m. 80a/6, 97a/17, 101b/14, 117a/6

m. (Küçek ʿInaḳ ibn Muḥammad ʿInaḳ) 80b/12

m.+ġa 75a/7, 77a/1

m. ibn Mīr Atalıḳ 76b/17

m.+nı 78a/2, 97b/3

m.+nıñ 76b/14

[=11]

Muḥammad ʿInaḳ Nayman bk. Muḥammad ʿInaḳ

m. (Küçek Bég ibn Muḥammad ʿInaḳ Nayman) 75a/4

[=1]

Muḥammad Kerīm Bég k.a. Adil Beg'in oğludur.

m. 96a/9

[=1]

Muḥammad Ḳulı Bég k.a. Muhammed Emin Inak'ın oğludur.

m. 136b/16

[=1]

Muḥammad Mīr-āb k.a. İd Mirab'ın oğludur. Tahir Han'a başkaldırdı ve bu amaçla Kat'a gitti.

m. ibn ʿĪd Mīr-āb Nöküz 73b/3

[=1]

Muḥammad Murād Bég k.a. Muhammed Emin Inak'ın oğludur.

m. 137a/1

[=1]

Muḥammad Naẓar k.a. Yahşılık Biy'in üçüncü oğludur. Hoca Eli'de babasıyla birlikte öldü.

m.+nıñ 142b/5

[=1]

Muḥammad Naẓar Atalıḳ k.a. Yomutlar Hive'yi işgal ettiklerinde onu azledip yerine Muhammed Emin Inak'ı getirdiler.

m.+nı 99b/2

[=1]

Muḥammad Naẓar Bég k.a. Avaz Inak'ın oğludur.

m. 82a/14, 156a/4

[=2]

Muḥammad Naẓar Biy k.a. Kul Murad Inak'ın oğlu, Hoca Murad ve Töre Murad Sufi'nin babasıdır. Konrat boyuna mensuptur. Aral'ın hakimlerindendi.

Yomutlarla birleşti. Yomutlar Hive'yi ele geçirince ona Aral'ı tekrar verdiler. Muhammed Nazar Biy daha sonra Han Keldi Inak ile savaştı ve onu öldürdü. Böylece Aral'ın tek hakimi oldu. Muhammed Emin Inak'tan kaçan Tilev Kabil Sufi'nin fitnesiyle Safardalı ve Eş Bol Atalık tarafından öldürüldü. Krş. Ḳoñrat Muḥammad Naẓar Biy

m. 98b/7, 99b/1, 100a/8, 100a/9

m. bile 79a/7

m.+ġa 99b/4

m. ibn Ḳul Murād Inaḳ ibn Bég Murād 140a/3

m.+niñ 121b/5

m.+niñ ileyige 117a/2

[=9]

Muḥammad Nıyāz Bég I k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Töre Murad Sufi ile Mankıt'ta savaştı. Bu savaşta çok büyük cesaret gösterdi.

m. ibn Ḫudāy Berdi ʿInaḳ 148a/6, 148b/5

[=2]

Muḥammad Nıyāz Bég II k.a. Hoca Kulı Inak'ın oğludur. Töre Murad Sufi'nin adamlarındandır. Töre Murad onu Devletyar ile birlikte Kat'a gönderdi. Ancak daha sonra burada yapılan savaşta yenildi ve öldürüldü.

M. 149b/17, 147b/3

m. ibn Ḫ(v)āca Ḳulı Inaḳ 149a/11

[=3]

Muḥammad Nıyāz Bég III k.a. Muhammed Emin Inak'ın oğludur.

m.+ni 136b/16

[=1]

Muḥammad Nıyāz Inaḳ k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Baba Beg Hezaresp'e girince Hive'ye kaçtı. Muhammed Emin Inak, onunla birlikte başkalarını Baba Beg üzerine gönderdi.

m. 129b/7, 130a/17

[=2]

Muḥammad Panāh Aḳa-yı Rāfanikī k.a. Yomutlardandır. Muhammed Emin Inak'ın adamları tarafından öldürüldü.

m.+ni 112b/8

[=1]

Muḥammad Panāh Bég I k.a. Adil Beg'in oğludur. Muhammed Emin Inak hem kendi oğlu hem de Muhammed Penah için Gendümkan'da bir ziyafet verdi. Muhammed Penah Beg daha sonra Muhammed Emin Inak için savaştı.

m. 96a/9

m.+ni 119a/3

m. üçün 118a/15
[=3]

Muḥammad Panāh Bég II k.a. Seyyid Nazar Beg'in oğludur.
m. 95b/2
[=1]

Muḥammad Raḥīm bk. Muḥammad Raḥīm Bahādur Ḫan
m. 84a/7
[=1]

Muḥammad Raḥīm Bahādur Ḫan k.a. Konrat boyuna mensuptur. Avaz Inak'ın oğludur. Kardeşi El Tüzer'den sonra onun yerine geçti. El Tüzer'in emriyle yazılmaya başlayan bu kitabın tamamlanmasını emretti. Krş. Muḥammad Raḥīm, Muḥammad Raḥīm Ḫan
m. 66a/8, 81b/14, 96a/13, 156a/1
m. şayyada'llāhu ta'ālā 147a/17
[=5]

Muḥammad Raḥīm Ḫan bk. Muḥammad Raḥīm Bahādur Ḫan
m. 79b/17
[=1]

Muḥammad Raḥīm Sulṭān k.a. Şir Gazi Han'ın akrabalarındandır. Temür Gazi Han Yadiğar Han-ı Salis onun oğludur.
m. (Témür Ġāzī Ḫan ibn Muḥammad Raḥīm Sulṭān) 76a/6
m.+nıñ 78a/11
[=2]

Muḥammad Rasūlu'llāh k.a. Hz. Muhammed. Krş. Aḥmad, Maḥmūd, Muḥammad
m. ṣalla'llāhu 'alayhi ve sallam 15a/9
[=1]

Muḥammad Rıżā Bég I k.a. Seyyid Naẓar Beg'in oğludur. Kıyat boyuna mensuptur. Ak Mescid'in karşısında bir medrese yaptırdı. Daha sonra vezirlik rütbesi verildi.
m. 63a/3, 95b/6,
m.+ge 78a/3
[=3]

Muḥammad Rıżā Bég II k.a. Muhammed Emin Inak'ın oğludur.
m. 137a/1
[=1]

Muḥammad Rıżā Bég III k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Muhammed Emin Inak, Elcik'te Muhammad Bay'ın evinde iken o da birlikteydi.
m. ibn 'Āşūr Biy 103b/3
[=1]

Muḥammad Sa'īd Atalıḳ k.a. Nayman İbrahim Inak'ın oğludur. Avaz Inak'ın adamlarındandır. Yazarın yaşadığı zamanlardan Kat'tan kaçarak Avaz Inak'ın yanına gelmiştir.

m. bile 149b/3

[=1]

Muḥammad Saʿīd Bay k.a. Ürgenç hakimi idi. Yomutlarla savaştı. Muhammed Said Bay Muhammed Emin Inak'ın yakın adamlarındandı. Muhammed Emin Inak'ın isteğiyle Buhara'ya gitti. Kardeşi Abdurrahman Bay Ürgençi Yomutların Ürgençi ele geçirmelerine yardım etti. Krş. Muḥammad Saʿīd Bay Ürgençī

m. 102a/8, 102b/3, 104a/10, 106b/12

m.+nıñ 109b/2, 113b/6

[=6]

Muḥammad Saʿīd Bay Ürgençī bk. Muḥammad Saʿīd Bay

m. 104a/5

[=1]

Muḥammad Ṣālıḥ Bitikçi k.a. Hoca Muzaffer Bitikçi'nin oğludur. Avanış Han zamanında Astarabad'da Şah Tahmasb'a başkaldırdı ve Astarabad'ın çevresine hakim oldu. Harezm'e elçi gönderip Avanış Han'dan yardım istedi. Avanış Han da ona asker gönderdi.

m. bin Ḫ(v)āca Muẓaffar Bitikçi 48b/1

m.+ġa 48b/5

[=2]

Muḥammad Zāhıd Āḫūnd k.a. Muhammed Emin Inak zamanında yaşamış bilginlerdendir.

m. 137a/3

[=1]

Muḥammad Żıyā k.a. Can Murad Inak'ın adamlarındandır. Can Murad Inak'ın Mankıt'a girmesini sağlamıştır.

m.+nıñ 128a/16

[=1]

Muḥammad Żıyā Bay Ürgençī k.a. Yomutlarla birlikte Muhammed Emin Inak'a karşı savaşmıştır. Bu savaşlar sırasında Niyaz Pervançı tarafından öldürüldü.

m. 100a/14

[=1]

muḥāraba Ar. Savaş, mücadele.

m. 51a/6

m. (asbāb-ı muḥāraba) 54a/6

m. (mucādala u muḥāraba) 87b/10

m.-ı ʿaẓīm 71b/4, 130b/8

m.-ı bısyār 81a/9

m.-ı vaḫşat-āmīz 148b/8

m.+da 86b/14

m.+dın soñra (mucādala u muḥāraba) 47a/4

m. ḳıl- 28a/2, 29a/2, 56b/13, 58a/9, 72b/14, 79a/10, 120b/13, 133a/15

m. ḳıl- (muḳātala u muḥāraba) 49b/9, 69b/9, 123a/13, 131a/11
m. körgüz- 148a/11
m. u mucādala 42a/11, 99a/1, 100a/12
m. u muḳātala 27b/7, 60a/9, 71a/10, 76a/16, 80b/14, 84b/12, 115b/3, 128b/12
[=33]

muḥārabāt Ar. Savaşlar.
m. 128a/2
m.-ı bısyār 119b/12, 124b/16, 146a/5
m.-ı bī-şumār 82b/15
m.-ı ġarīb 148b/6
m.-ı mutaʿaddıda 145a/13
m. ḳıl- 79a/7, 132a/14
m. u muḳātalāt 23b/1, 79a/12, 81b/3, 95b/10, 98b/6, 100a/9, 100b/9, 102a/2, 123a/3
[=18]

muḥarram Ar. Hicri ayların birincisi.
m. ayı 21a/13
m.+nıñ 104a/17
m.+u'l-ḥarām 128a/10
[=3]

muḥarramāt Ar. Yasaklar, haram olan şeyler.
m. 19b/7
[=1]

muḥarrik Ar. Hareket eden, tahrik eden.
m.-i sılsıla-ı fasād 124b/2
m. bol- 124a/7
m. u sāʿī 115b/10
[=3]

muḥāsabat Ar. Karşılıklı hesaplaşma.
m.+ıġa (muḥāfaẓat u muḥāsabat) 146a/11
[=1]

muḫāṣamat Ar. Düşmanlık.
m. 88a/14
[=1]

muḥāṣara Ar. Kuşatma, sarma.
m. 78b/7
m. bile 130a/9
m.+dın 72a/17, 73a/1
m.+ġa (tengnāy-ı muḥāṣara) 148b/15
m. ḳıl- 47b/2, 54b/2, 67a/7, 67b/2, 69a/11, 71a/7, 72b/14, 76b/3, 81a/4, 101a/10, 119a/1, 124b/4, 128b/9, 130a/5, 131a/13, 131b/4, 144b/14, 145a/12
m. ḳıldur- 133b/12
m.+sıdın 151a/15
m.+sıġa 118a/10, 119a/7, 120a/7, 123a/6, 123b/3, 126b/3, 129b/9, 130b/5, 132a/2, 149b/5
m.+sı üçün 81a/11, 124b/15
m. u muḥāraba 29a/2
[=38]

muḥāsıb (< Ar. muḥāsib) Hesap eden.
m.-ı ʿaḳl 34a/3
[=1]

muḫāṭara Ar. Tehlike, ziyan.
m.+ġa tüş- 148b/15
[=1]

muhaymın (< Ar. mühaymin) Koruyucu.
m.-ı kār-sāz 11b/8
[=1]
muhayyā Ar. Hazır.
m. 12a/5, 30a/16
m. ḳıl- 113b/15, 118b/8
m. u āmāda 30a/13, 147a/3
[=6]
muḥıb (< Ar. muḥibb) Seven, dost.
m. 142a/1
m.+larġa 150a/17
m. u dostlıġ (muḥıbb u dostlıġ) 136a/14
[=3]
muḥıbbāna Far. Dostçasına.
m. 122b/2, 141b/11
[=2]
muḥıḳ (< Ar. muḥiḳḳ) Haklı.
m. mén 6a/9
[=1]
muhım (< Ar. muhim) Önemli iş, önemli mesele.
m. (salṭanat-ı muhım) 19a/3
m.+da 97a/15
[=2]
muhımmāt (< Ar. muhimmāt) Lüzumlu şeyler.
m. 24b/15
m.-ı żarūrıyya 122a/17
m.+ıġa 31a/14, 137b/10
m.+ın 138a/13
m. üçün 143b/3
[=6]
mūḥış (< Ar. mūḥiş) Korku veren.
m. 89b/4
[=1]
muḫīm Ar. Çadır olan sahalar.
m.-ı ḫıyām 119a/10, 123a/3
m.-ı ḫıyām-ı maymanat-ancām 145a/15
[=3]
muḥīṭ Ar. Çevre; saran, kuşatan.
m. 8a/7, 28a/16
m. (ḫārıc-ı muḥīṭ-ı ʿadam) 82a/4
m.-ı rısālat 3a/6
[=4]
muḥkem Ar. Sağlam, sağlamlaştırılmış.
m. 29a/2, 154b/7
m. ḳıl- (muṭīʿ u muḥkem) 140b/7
m. u ayman 33b/1
m. u muşayyad 146b/12
m. u üstüvār 151b/8
[=6]
muḫlıṣ (< Ar. muḫliṣ) Halis, gösterişsiz.
m. u muʿtaḳıd 134b/17, 152b/3
[=2]
muhr Far. Mühür.
m.+ıdın 3b/1
[=1]
muḥtāc Ar. Muhtaç.
m.-ı nān 114a/10
m. ét- 50b/7
[=2]
muḥtācī Far. Bir muhtaç.
m. 114a/5
[=1]
muḥtāclıġ Muhtaçlık.

m. şıddatı 114a/13

[=1]

muḫtalafāt Ar. Çeşitli.

m. (rasm-ı muḫtalafāt) 116a/17

[=1]

muḫtalıf (< Ar. muḫtalif) Çeşitli, türlü.

m. 23a/8

m. (gerdiş-i muḫtalıf) 32a/3

m. (rıvāyat-ı muḫtalıfu'l-ḥıkāyat) 125a/17

m. érdi 78a/13

m.+u'l-alvān 14a/15

[=5]

muḫtalıṭ (< Ar. muḫtaliṭ) Karışık.

m. mén 4b/14

[=1]

muḥtaram Ar. Saygın, saygıdeğer.

m. 101b/6

[=1]

muḫtarı' (< Ar. muḫtari') Yeni bir şey icat eden, mucit.

m. 28a/11

[=1]

muḫtaṣar Ar. Kısa, özlü.

m. 2b/16, 9b/3, 156a/2

m. (daryāça-ı muḫtaṣar) 23a/13

m.+da 17a/1

m. eyle- 54a/3

m.+ġa 109a/15, 145b/12

m.+nıñ 53a/13

m. üçün (memleket-i muḫtaṣar) 12a/8

[=10]

mu'izzu'd-davlati ve's-salṭanati ve'd-dīn Ar. "Din, saltanat ve devletin azizi" anlamında övgü amacıyla söylenmiştir.

m. 66a/8

[=1]

mu'īn Ar. Yardımcı.

m.-ı mesākīn 151a/1

[=1]

mujda Far. Müjde.

m. 101b/1

m.-ı ıḳbāl 97b/7

m.+dın 108b/6

m. durur 108a/14

[=4]

mujdagān Far. Müjdeler.

m.+ı üçün 97b/10

[=1]

mujdagānī Far. Müjdelerle ilgili.

m. üçün (amārat-ı mujdagānī) 137b/4

[=1]

mujgān Far. Kirpik.

m. 88b/7

m.+ıġa (tīr-ı mujgān) 62a/10

[=2]

muḳābala Ar. Karşı gelme, başkaldırma.

m. bol- 65b/2

m.+sıda 63a/3

m.+sıda durur 30b/15

[=3]

muḳābalat Ar. Karşılık.

m. ḳıl- (muḳāvamat u muḳābalat) 145a/6, 148b/9

[=2]

muḳābıl (< Ar. muḳābil) Karşılık.

m. 107a/17

m. bol- 11b/10, 11b/6, 38a/13, 49b/13, 72a/12, 72b/10, 72b/5, 89a/3, 92b/14, 107b/14, 111a/4, 112a/8, 126b/8, 144b/7

[=15]

muḳaddam Ar. Önce.

m. 42a/9

m. ét- 41a/8

m.+ı 5b/8

m.+ıdın 6a/4

m.+ıġa 50a/8

[=5]

muḳaddama Ar. Başlangıç, önsöz.

m. 9b/5, 9b/8, 10a/2

m.-ı āġāz 9b/7

m.+sı 110b/17

m.+sıda 25a/16

m.+sıda (Ẓafar-nāma muḳaddaması) 39b/15

[=7]

Muḳaddas Ar. Kutsal. Metinde Meşhed'in sıfatı olarak kullanılmıştır. Bk. Maşhad

m. (Maşhad-ı Muḳaddas) 60b/5, 67a/13

m.+nıñ (Maşhad-ı Muḳaddas) 67a/11

[=3]

Muḳaddasī k.a. Asıl adı Ebu Abdullah Muhammed ibn Ahmed ibn Ebu Bekr al-Mukaddasi veya al-Makdisi'dir. 10. yüzyılda yaşamış meşhur bir bilgindir. *Ahsenü't-taksim fi marifetü'l-kelim* adlı kitabının ikinci bölümü Orta Asya'nın ve Horasan'ın tarihi ve coğrafyası ile ilgilidir. Bu kitabını 985 yılında yazmıştır. Metnimizin kaynaklarındandır.

m. 22a/10

[=1]

muḳarrab Ar. Yakınlaşmış, yakınlaştırılmış, yakın; Büyük zât veya padişah gibi kimselere hizmette yaklaşmış olan.

m.-ı dar-gāh-ı subḥānī 6a/14

m.-ı ḥażrat-ı ʿızzat 16b/15

m.-ı ḥażrat-ı sulṭānī 9a/5

m. u maḳbūl 3b/15

[=4]

muḳarrar Ar. Kararlaştırılmış, kesin.

m. bol- 5a/8, 31b/4, 103a/4, 104b/17, 133b/2

m. durur érdi 138b/12

m. érdiler 123b/11

m. ét- 54b/1

m. ḳıl- 31b/7, 38b/7, 47b/14, 89b/8, 113b/7, 146b/3

[=14]

muḳaṣṣar Ar. Eksiltimiş, kısaltılmış.

m. (ṣaḥn-ı muḳaṣṣar) 1b/4

[=1]

muḳātala Ar. Adam öldürme, savaş.

m. 51a/15, 118a/11

m. (muḥāraba u muḳātala) 128b/12
m.-ı bī-şumār 81a/9
m.-ı dehşet-engīz 148b/8
m.+da durur érdi (mucādala u muḳātala) 76b/13
m.+dın soñra (muḥāraba u muḳātala) 71a/10, 80b/14, 84b/12
m.+dın soñ (muḥāraba u muḳātala) 27b/7
m. ét- (muḥāraba u muḳātala) 76a/16
m.+ġa 99a/1
m. ḳıl- 51b/13, 65b/2, 69b/14
m. ḳıl- (muḥāraba u muḳātala) 60a/9
m. körgüz- (muḥāraba u muḳātala) 115b/3
m. u muḥāraba 49b/9, 69b/9, 123a/13, 131a/11
[=21]

muḳātalāt Ar. Savaşlar, mücedeleler.
m. (muḥārabat u muḳātalāt) 23b/1, 81b/3, 100a/9
m.-ı bısyār 82b/14
m.-ı bī-şumār 119b/12, 124b/16, 146a/6
m.-ı mutanavvı‘a 145a/14
m. ḳıl- (muḥārabat u muḳātalāt) 95b/10, 98b/6, 100b/9, 102a/2, 123a/3
m. körgüz- (muḥārabat u muḳātalāt) 79a/12
[=14]

muḳāvamat Ar. Karşı koyma, direnme.
m.+ı (tāb-ı muḳāvamat) 49a/12
m. kéltür- (tāb-ı muḳāvamat) 66b/4, 125a/12, 127a/8, 130b/8, 132b/5, 133b/8
m. u muḳābalat 145a/6, 148b/9
[=9]

muḳavvī Ar. Doğrulayıcı.
m. bolur 96a/12
[=1]

muḳayyad Ar. Bağlı, kayıtlı, zincire vurulmuş.
m. 48b/11
m. bol- 130b/9
m. ḳıl- (maġlūl u muḳayyad) 99a/7
[=3]

muḳīm Ar. Yerleşik, oturan.
m. bol- 23a/15, 96b/2
[=2]

muḳtażā Ar. Yapılması gereken.
m.+sıdın 3a/10
m.+sı bile 14a/5, 17b/9, 23b/5, 24a/17, 27b/8, 33b/11, 56a/17, 59b/8, 60a/12, 67a/5, 96b/1, 100a/6, 102a/14, 103a/3, 105a/7, 105b/9, 114a/6, 122b/2, 125b/13, 127a/6, 132b/17, 134b/11, 136b/6, 138b/5
[=25]

muḳtażī Ar. Gereklilik, gerektiren.
m. 86a/3
m. bol- 14a/2

[=2]

mul Far. Şarap.

m. (furṣat-ı şurb-ı mul) 150a/12

[=1]

mulabbıs (< Ar. mulabbis) Giyinme.

m. bol- 140a/15

[=1]

mulāḥaẓa Ar. Düşünce.

m.+sıdın soñra 17a/2

[=1]

mulāḳāt Ar. Buluşma, görüşme.

m. ḳıl- 15b/1

[=1]

mulāḳī Ar. Karşılaşma, görüşme

m. bol- "Karşılaşmak" 128b/12, 130b/17

[=2]

mulaḳḳab Ar. Lakaplanmak, lakap taşımak.

m. bol- 30b/7, 60b/5, 106a/11

m. durur érdi 80a/5

[=4]

mulamma' Ar. Işıklı, parlak.

m. 30a/16

m.+ı bile (cārūb-ı mulamma'ı) 97b/12

[=2]

mulāzamat Ar. Devamlı hizmetinde bulunma, her işini görme.

m. 104a/11

m.+da érdiler 103a/17

m.+ġa 103a/7, 103b/9, 105a/9

m.+ıda 62a/12, 66a/16, 68b/14, 68b/6, 73a/17, 74a/8, 121a/12, 125a/9, 129a/10, 141b/9

m.+ıda bolur érdi 152a/10

m.+ıda bolur érdüm 96a/15

m.+ıda érdi 41a/13

m.+ıdın 72a/8, 129a/7, 142a/4

m.+ıġa 26b/16, 51a/17, 66b/13, 74b/1, 74b/12, 97a/2, 104b/6, 119b/4, 122a/7, 124a/3, 125a/3, 127b/14, 133b/17, 140b/13, 140b/15, 141b/13

m.+ı bile 11b/15

[=38]

mulāzım (< Ar. mulāzim) Devamlı hizmetinde bulunan kişi.

m. bol- 88b/3

m. durur érdi 102a/10

m. érdiler 103b/6

m.+larıġa 83b/16, 147b/1, 147b/12

m.+larınıñ 4b/2

m.+ların (muṣāḥıb u mulāzım) 147a/4

m. u muṣāḥıb 130b/14

[=9]

mulāzım-rikāb Far. Büyük bir kimsenin huzunda bulunan.

m. durur érdüm 149b/1

[=1]

mulaẕẕaẕ Ar. Lezzetli.

m. 53b/15

[=1]

mulḥaḳ Ar. İlave etme, katma.

m. ét- 56b/9

[=1]

mulham Ar. İlham veren.

m.-ı lā-rayb 9a/6

[=1]

mullā Ar. Büyük bilgin, molla.

m.+m 62a/17

[=1]

Mullā Balta k.a. Şah Murad Biy'in güvendiği kişilerden biridir. Şah Murad Biy, Molla Balta'yı Şehzade Mahmud'u Avaz Inak'a götürmekle görevlendirmiştir.

m. 146b/14

[=1]

Mullā Ér Naẓar Buḫārī k.a. Muhammed Said Bay'ın dayısıdır. Onun vasıtasıyla Muhammed Emin Inak'a borç olarak altın vermiştir.

m.+dın 106b/12

[=1]

Mullā Éş Nıyāz k.a. Gülban Bağ karyesinde yaşamakta idi. Kıtlık zamanında çoğu kez eşekleri soyup Yomutlara satardı. Bu yüzden "eşek soyan" lakabı verildi. Zarif ve hoş yaratılışlı biriydi.

m. 106a/8

[=1]

Mullā Seyyidā-yı Buḫārī k.a. Daha çok Seyyidâ-yı Nesefi olarak bilinen meşhur bir şairdir. Metinde Harezmlilerin sabahtan akşama kadar yapmış oldukları yağmadan şikayet amacıyla yazmış olduğu Farsça bir mesnevisine ve bir şiirine yer verilmiştir.

m. 60b/13

[=1]

multahıb (< Ar. multahib) Alevlenmiş, tutuşmuş.

m. bol- 121b/8, 131b/3, 147b/14

m. u muşta'ıl 126a/17

[=4]

multamıs (< Ar. multamis) İltimas gösterme.

m.+ın 117a/9, 132b/7

[=2]

multūḳ Tüfeğe benzer bir çeşit ateşli silah. TTAS'de bu kelimenin *mıltıḳ* "tüfek" şeklinin Taşkent göçmenleri-İstanbul ve Mersin-İçel'de kullanıldığı belirtilmektedir.

m. bile 75a/13

m. oḳı 142b/5

[=2]

mumāna'at Ar. Önleme, mani olma.

m. körgüz- 106b/15, 115a/10, 122b/3

[=3]

mu'mın (< Ar. mu'min) İnanmış, Müslüman.

m.+ġa 21a/9

m.+ıdın 21a/9

m.+larġa 67a/3

[=3]

mūmī Far. Bir mum.

m. 101a/3

[=1]

mu'mınīn (< Ar. mu'minīn) İnananlar, mü'minler.

m. (amīrul-mu'mınīn) 3b/16, 4a/10, 4a/16, 4a/5

[=4]

mumtanı' (< Ar. mumtani') İmkânsız.

m. bol- 122b/3

m. u vabāl 7a/7

[=2]

mumtāz Ar. Seçkin.

m. 8a/11, 52a/7, 85b/2

m. durur 10a/15

m. durur érdi 36b/13, 134b/11

m. durur érdi (munfarıd u mumtāz) 38b/4

m. ét- 121b/10

m. ol- 6b/15

m. tap- (mustaṣnā u mumtāz) 22a/11

m. u sar-afrāz 17b/10, 24b/13, 47b/5, 63b/14, 103b/1, 135a/2, 142a/9

[=17]

mumtāzlıġ Seçkinlik, ayrıcalık.

m. bér- 2a/16

[=1]

munācāt Ar. Allah'a yalvarma, yakarma.

m. 2b/8 "Burada Allah'ın övgüsüne dair bir bölüm başlığı olarak kullanılmıştır."

m.+ıdın 16b/12

m. ḳıl- 22b/16

[=3]

mun'adım (< Ar. mun'adim) Yok olma.

m.+dur 8b/4

[=1]

munādī Kamuya ait işleri duyurmayı iş edinen kimse.

m. ḳıldur- 94a/6

[=1]

munāfaḳat Ar. İkiyüzlülük, münafıklık.

m. 124a/16

m. yüzi 116b/11

[=2]

munāfıḳ (< Ar. munāfiḳ) İkiyüzlü, münafık, arabozan.

m. 37a/8

[=1]

munākaḥat Ar. Nikahla ilgili konular.

m. 14b/15

[=1]

munaḳḳaş Ar. Nakışlı, süslü.

m. 62b/13

[=1]

munāsabat Ar. İlişki.

m.+ı 89a/1

[=1]

munāsıb (< Ar. munāsib) Uygun, yaraşır.

m. 31b/4, 93b/15

m. (arbāb-ı munāsıb) 137b/6

m. (lāyıḳ u munāsıb) 67a/1
m.-ı davlat 119a/2
m. kör- 26a/14, 112a/9, 114a/17
[=8]
munavvar Ar. Aydınlanmış.
m. ḳıl- 9a/2, 29b/1, 31b/16, 151b/5
[=4]
munāzaʿat Ar. Çatışma, çekişme.
m. 88a/9
m. körgüz- 147b/11
m. u muḫālafat 31b/2
[=3]
munāẓara Ar. Tartışma.
m. u mubāḥaṣa 107a/17
[=1]
munbar (< Ar. minbar) Kürsü, mimber.
m.+ı 3b/5
[=1]
munfaʿıl (< Ar. munfaʿil) Alınmış, gücenmiş.
m. bol- "Gücenmek, alınmak" 62a/8
[=1]
munfarıd (< Ar. munfarid) Tek başına, ayrı.
m. u mumtāz 38b/4
[=1]
munhadım (< Ar. munhadim) Yıkılma.
m. bol- 105b/4, 116a/17
[=2]
munḥarıf (< Ar. munḥarif) Ayrılma, sapma.
m. bol- 138b/6
m. ḳıl- 122a/6
[=2]
munḥarıṭ (< Ar. munḥariṭ) Bir yola süluk eden.
m. bol- 119b/5
m. mén 4b/13
[=2]
munḫasıf (< Ar. munḫasif) Tutulma, batma.
m. eyle- 32a/4
[=1]
munhazım (< Ar. munhazim) Bozguna uğramış.
m. bol- 33a/2, 91b/7, 100b/10, 145a/9
m. ḳal- 28b/5
m. ḳıl- 111a/17, 147a/15
m. u āvvāra 93a/16
[=8]
mūnıs (< Ar. mūnis) Cana yakın, alışılmış.
m.-ı cān eyle- 2a/8
[=1]
Mūnıs bk. Şīr Muḥammadu'l-mulaḳḳab bi'l-Mūnıs
m. 17b/7, 30b/5, 151a/6
m. dék 103b/17
m.+nı 155b/8
[=5]
Mūnısā Ey Munis!
m. 13b/11
[=1]
munīr Ar. Nurlu, parlak.
m. (āftāb-ı munīr) 82a/2

m.+ıdın (żamīr-ı munīr) 10a/7
[=2]

munḳād Ar. Uyan, itaat eden.
m. bol- (muṭīʿ u munḳād) 87b/12
[=1]

munḳalıb (< Ar. munḳalib) Değişen, dönüşen.
m.+u'l-aḥvāl 136a/7
[=1]

munḳasım (< Ar. munḳasim) Bölünmüş.
m. durur 35b/12
m. ḳıl- 22a/2
[=2]

munḳaṭıʿ (< Ar. munḳaṭiʿ) Kesilmiş, bitmiş.
m. bol- 22a/9, 44b/3, 52a/3, 77b/13, 81b/12, 83b/14
m. ét- 126a/1
m. ḳıl- 49a/3, 127b/12, 142a/13
m. ol- 96a/4
[=11]

munḳażī Ar. Bitmiş, tükenmiş.
m. bol- 24b/12, 135b/4, 143a/8
[=3]

munşıf (< Ar. munṣif) İnsaflı.
m. u muttaḳī 77b/11
[=1]

munşaʿıb (< Ar. munṣaʿib) Şubelere ayrılma, parçalara bölünme.
m. bol- 34a/4, 34b/6, 59a/10
m. dururlar 29b/8, 35b/7, 36b/10
[=6]

muntahī Ar. Sona erme.
m. durur 3a/10
[=1]

muntaṣaf Ar. Yarıya varılmış, orta.
m.+ıda 65b/14, 79a/1, 128a/10
[=3]

muntaşır (< Ar. muntaşir) Yaygın.
m. bol- 104b/10, 105a/17
[=2]

muntaẓır (< Ar. muntaẓir) Bekleyen.
m. durur érdi 100a/6
[=1]

munżam Ar. İlave edilen.
m. bol- 23b/14
m. durur 146a/12
m. ḳıl- 134a/17
[=3]

mūr Far. Karınca.
m. dék 6a/13
[=1]

murabbaʿ-nışīn Far. Bağdaş kurup oturan.
m.+ı 4a/15
[=1]

murācaʿat Ar. Başvuru, geri dönüş.
m. 119b/3, 123b/1
m. (ırāda-ı muracaat) 108a/4
m. ét- 93a/16, 129a/2, 145b/8
m.+ıdın 67b/4
m. ḳıl- 23b/5, 29a/12, 38a/17, 40a/2, 44a/12, 48b/6, 58b/2, 59b/5, 61b/13, 65b/1, 66b/14, 71b/5, 72a/17, 72a/3, 73a/16, 89b/14, 108a/12, 109a/14, 110a/2, 113a/6, 113b/13, 119a/2, 120b/5

m. ḳıl- (maḳṣūd-ı murāca'at) 68a/2

m. körgüz- 73b/1, 91b/8, 110b/9, 127b/14, 127b/2, 128b/6, 131b/16, 149b/5, 151b/10

[=40]

muraccab Ar. Kutlu, mübarek. Metinde her zaman Hicri aylardan receb ayının sıfatı olarak kullanılmıştır.

m. (racabu'l-muraccab) 147b/7

m. ayı (racabu'l-muraccab) 72b/1

m.+nıñ (racabu'l-muraccab) 135b/4

[=3]

murād Ar. İstek, arzu, emel.

m. 17a/14, 24a/6

m. (bāb-ı murād) 82b/2

m. (bī-ḥuṣūl-ı murād) 98b/14

m.-ı 'adam 2a/1

m.+ı bile 117b/8

m.+ı üçün 114b/3

m. tap- 31b/13

[=8]

Murād Ḳuş Bégi k.a. Allah Berdi Beg'in babasıdır. Bk. Allāh Berdi Bég

m.+ni (Allāh Berdi Bég ibn Murād Ḳuş Bégi) 104b/1

[=1]

murāfaḳat Ar. Yoldaşlık.

m. (ḳadam-ı murāfaḳat) 122a/13

[=1]

muraffah Ar. Refah içinde, bolluk içinde. Krş. muraffat

m. u āsūda-ḫāṭır 24a/3

[=1]

muraffat Ar. Refah içinde, bolluk içinde. Krş. muraffah

m.+u'l-aḥvāl 64b/17

m.+u'l-ḥāl 23b/2

[=2]

murāsalat Ar. Haberleşme, mektuplaşma.

m. 81a/13

m. (rusul u murāsalat) 121a/9

[=2]

muraṣṣa' Ar. Sanatlı, süslü.

m. 5a/14, 30a/16

m.+ı bile (iklīl-i muraṣṣa'ı) 2b/1

m.+ı bile (kemer-i muraṣṣa'ı) 97b/11

[=4]

murattıb (< Ar. murattib) Tertip eden, düzenleyen.

m. ét- 103a/11

m. eyle- 152b/11

m. ḳıl- 38a/12

[=3]

muravvıc (< Ar. muravvic) Revaç veren.

m.-ı ḳavā'ıd-ı salṭanat-ı Muḥammad 6a/14

[=1]

murdārlıġ Murdarlık, pislik.

m. 69b/12

[=1]

murġzār Far. Kuş bahçesi, kuşların bol olduğu yer.

m. 23a/12

[=1]

murġzārī Far. Bir kuş bahçesi.

m. 33b/9

[=1]

murīd Ar. Bir şeyhe bağlı olan kişi.

m.-ı Amīr ʿAlī ʿAzīzān Samarḳandī Muzāḫīnī 57a/8

m.-ı Ḥāfıẓ Başīr Muḥammadu'l-vāʿıẓı'l-ḫuzārī 57a/9

m.-ı Ḥasan Ḳulı ʿAzīzān Ḫ(v)ārazmī 57a/7

m.-ı Ḥażrat-ı Ḫ(v)āca Bahāu'l-ḥakki ve'd-dīn 57a/11

m.-ı Ḥażrat-ı Mavlānā ʿAlī Bāvardī 57a/9

m.-ı Ḫ(v)āca ʿAlāu'd-dīn ʿAṭṭār 57a/11

m.-ı Ḳāżī Muḥammad ʿAzīzān Ḫ(v)ārazmī 57a/7

m.-ı Mavlānā ʿAlāu'd-dīn Mektebdār Ābīzī 57a/10

m.-ı Mavlānā Nıẓāmu'd-dīn Ḫāmūş Ferketī 57a/11

m.-ı Muṣṭafā Ḳulı ʿAzīzān Türkman Ḫ(v)ārazmī 57a/8

m.-ı Saʿdu'd-dīn Kāşġārī 57a/10

[=11]

mursal Ar. Gönderilmiş.

m. (payġam-bar-ı mursal) 22b/12, 22b/4

m. durur (payġam-bar-ı mursal) 20a/14, 22a/10

[=4]

mursalīn Ar. Gönderilenler.

m. (Ḥażrat-ı seyyidu'l-mursalīn) "Hz. Muhammed" 15a/8

m. (seyyidu'l-mursalīn) "Hz. Muhammed" 6b/2

[=2]

murşıd (< Ar. murşid) Doğru yolu gösteren, şeyh.

m.+u's-sālikīn 140a/14, 142b/10

[=2]

murtafiʿ (< Ar. murtafiʿ) Yüksek.

m. bol- 31a/10, 79b/14, 96a/4, 108a/15, 113b/10

m. ol- 113b/1

[=6]

Murtażā k.a. Hz. Ali'nin bir lakabı.

m.+ġa 4a/17

[=1]

Murtażavī Hz. Ali ile bağlı olanlar, onun soyundan gelenler.

m. (afżal-ı avlād-ı Murtażavī) 108a/7

[=1]

Murtażā Ḫ(v)āca k.a. Aral'ın ileri gelenlerindendi. Muhammed Emin Inak ile birleşti.

m. 100b/6

[=1]

muruvvat Ar. İyilik, insanlık.

m. 114a/14, 114b/3

m. (dostlarġa muruvvat) 25a/4

m. (ḳavānīn-ı muruvvat) 114a/4

m. (kerem u muruvvat u mekremet) 136a/8

m. (maʿāş-ı ahl-ı muruvvat) 114b/12
m. (rusūm-ı muruvvat) 114a/9
m. ara 146b/9
m.+dın 114a/16, 151b/5
m.+dın (nıhāyat-ı muruvvat) 124b/8
m. édi 114a/11
m. ét- (şafḳat u muruvvat) 125a/11
m. körgüz- 75b/4
m. u futuvvat 52a/7
m. u mekremet 77a/2
[=16]

Mūsā k.a. Sina yarımadasında, Eymen vadisinde Tur dağından döndükten sonra kavmine "On Emir" adı altında Allah'ın şeriatını bildiren peygamber. Büyük kitaplardan Tevrat ona indirilmiştir.
m. ʿalayhi's-salām 18b/14, 21b/14
m. Kelīmu'llāh 21b/15
[=3]

musaccıʿāt (< Ar. musacciʿāt) Seciler, güzel ve süslü yazılar.
m. u tarşīʿāt 70b/4
[=1]

muşādaḳat Ar. Arkadaşlık.
m. 122a/5, 141b/2
m. u muvāfaḳat 128a/6
[=3]

musādara Ar. Yasak edilen bir şeyin kanuna göre geri alınması.
m. ḳıl- 143a/6
m. u muṭālaba 139a/11
[=2]

muṣāfaḥa Ar. Kucaklaşma, tokalaşma.
m. u muʿānaḳa 99a/7
[=1]

musāfarat Ar. Yolculuk.
m. (calā' u musāfarat) 113b/12
m. (külfet-i musāfarat) 124a/15
m. körgüz- 105a/17
m.+nıñ (ġurbat u musāfarat) 107a/7
[=4]

muṣaffā Ar. Safileşmiş, temizlenmiş.
m. 53b/1, 72b/8, 135a/15
m. ḳıl- 2b/9
[=4]

muṣāḥabat Ar. Sohbet etme, konuşma arkadaşı olma.
m.+ıda 124a/14, 133b/17, 141b/13
[=3]

musāhalat Ar. İşi sıkı tutmama, gevşeklik gösterme, kolaylaştırma.
m.+ı 148a/16
[=1]

musaḫḫar Ar. Esir olma, kayıt altına alınma.
m. bol- 29a/14, 47a/5, 124a/1
m. ét- 23b/17, 68b/2, 69a/16, 126a/7

m. ḳıl- 4a/6, 28a/15, 29b/12, 40b/13, 45b/13, 50a/13, 54a/12, 74b/3, 87a/15, 101a/16, 107b/15, 109b/7, 112a/2, 127a/15, 130a/6, 147a/9

[=23]

muṣāḥıb (< Ar. muṣāḥib) Padişahın özel işlerine bakan, sohbet arkadaşı.

m. bol- 149a/4

m. érdi (mulāzım u muṣāḥıb) 130b/14

m. u mulāzım 147a/4

[=3]

musā'ıd (< Ar. musā'id) Uygun.

m.+dın (ṭālı'-ı musā'ıd) 74b/10

[=1]

muṣālaḥa Ar. Barışma, barış.

m. 121a/10, 128a/5, 141b/10

m.+ġa 118a/11

m. ḳıl- 58a/10, 121b/16, 147b/5

m. ḳıldur- 76a/11

m. ḳıl- (taḳāżā-yı muṣālaḥa) 151b/1

m. suyı 141b/5

[=10]

musallam Ar. Teslim olma, kabul edilme.

m. 13b/14

m. bol- 136b/3

m. tut- 138a/6, 142a/16

[=4]

Muṣallaṣu'n-na'ma k.a. Hz. İdris'in bir lakabı.

m. 19b/4

[=1]

musallaṭ Ar. Rahatsız eden, sataşan.

m. bol- 11a/2, 78a/5

[=2]

musaṭṭaḥ Ar. Düzleştirilmiş.

m. u fazā 53a/16

[=1]

musāvāt Ar. Eşitlik.

m. ur- (dam-ı musāvāt) 135a/13

[=1]

Mūsā Biy k.a. Menliş Bahadır'ın oğludur. Babasından sonra tahta oturdu. Konrat hakimi idi. Mankıt hakimi Şirin Mirza'nın torunu Koçaş Mirza aniden Musa Biy'in üzerine saldırdı ve onu yendi. Musa Biy de Yadigar Han'ın oğlu Börke'den yardım istedi. Birlikte Koçaş Mirza'yı yendiler. Yadiğar'ın han ilan ettiler. Musa Biy de uluğ atalık oldu.

m. 91b/1, 91b/4, 91b/8, 92a/1

m. bile 91b/14

m.+ni 91a/15, 91b/17

m.+niñ 45a/14

m.+niñ ḳasdıġa 91b/2

[=9]

Mūsā Ḫan k.a. Şah Niyaz Han'ın kardeşidir. Han olduğunda kendi adına para bastırdı. Ancak Hive emirleri tarafından öldürüleceğini anlayınca Merv'e

kaçtı. Orada da Avaz Mehter tarafından öldürüldü.

m. 65a/5

m.+nıñ 68a/11

[=2]

Mūsā Kürgen k.a. Tenim Kürgen'in oğludur. Babasının görevini devraldı. Hülegü'nün Tarakay Hatun adlı kızıyla evlendi. Nokay Noyan ve Tüdekü Hatun adlı çocukları oldu. Börke Han zamanında öldü.

m. 87a/5, 87a/6, 87a/9

[=3]

muṣībat-zada Far. Musibete uğramış.

m.+lar 31b/16

[=1]

muṣībat-dārlıġ Musibete düşme durumu.

m. 137b/3

[=1]

mūsīḳī Far. Musiki.

m. ʿılmı 17a/12

[=1]

Muslımān (< Ar. muslimān) Müslüman.

m. érdiler 24b/3

[=1]

musrıʿī Far. Acele giden bir kişi.

m. 27a/12

[=1]

mustacāb Ar. Karşılık verilme.

m. bol- 22b/16

[=1]

mustadām Ar. Sürekli.

m. ol- 82a/12, 98a/2

[=2]

Muṣṭafā Ḳulı ʿAzīzān Türkman Ḫ(v)ārazmī k.a. Orta Asya'da muhtemelen Yesevi geleneğine mensup bir sufi.

m. (murīd-ı Muṣṭafā Ḳulı ʿAzīzān Türkman Ḫ(v)ārazmī) 57a/8

[=1]

mustaġnī Ar. Doygun, istiğna gösteren.

m. bol- 113b/4

m. érür 152b/12

[=2]

mustaḥdaṯāt (< Ar. mustaḥdiṯāt) Sonradan ihdas edilmiş, sonradan meydana çıkarılmış şeyler.

m.+ıdın durur 75b/1

[=1]

mustaḫlıṣ (< Ar. mustaḫliṣ) Kurtarıcı.

m. bol- 69a/10

[=1]

mustaḥsan Ar. İyi görülme, hoş olma.

m. 12a/2, 43b/6

m. (maḳbūl u mustaḥsan) 10a/8

m. kör- 116a/2

m. tüş- 30a/2

[=5]

mustaʿıd (< Ar. mustaʿid) Yetenekli.

m. bol- 87b/13, 126b/11

m. bol- (āmāda u mustaʿıd) 69b/8

m. u āmāda 27a/13

[=4]

mustaḳıl (< Ar. mustaḳil) Bağımsız.
m. bol- 73b/5, 75b/2, 80a/7
[=3]
mustaḳīm Ar. Doğru.
m. (ṣırāṭul-mustaḳīm) 149a/8
m.+ıdın (ṣırāṭ-ı mustaḳīm) 122a/6
m.+ıġa (ṣırāṭu'l-mustaḳīm) 141a/10
[=3]
mustalzım (< Ar. mustalzim) Gerektirme, icap ettirme.
m. durur 93b/11
[=1]
Mustanṣır Ḫalīfa k.a. Abbasi halifelerinden Harun Reşit'in torunu Mütevekkil'in oğludur.
m. 56a/9
[=1]
musta'ṣıl (< Ar. musta'ṣil) Kökünden koparan, ele geçiren.
m. ḳıl- 20a/8, 35b/16, 74a/13, 79b/9, 94a/13, 95a/7
m. ḳıl- (maġlūb u musta'ṣıl) 49b/11
m. ḳıl- (maḳhūr u musta'ṣıl) 106b/3, 110a/1
m. ḳıl- (menkūb u musta'ṣıl) 108a/16
[=10]
mustaṣnā (< Ar. mustaṣnā') Apayrı, seçkin.
m. 94b/14
m. u mumtāz 22a/11
[=2]
mustavlī Ar. İstila etme, ele geçirme.
m. bol- 30a/1, 37b/6, 39a/17, 51a/15, 56b/6, 79a/16, 86a/9, 93a/17, 101a/16, 132b/2
m. bol- (mustaẓhar u mustavlī) 124a/3
m. ol- 107b/9, 154a/8
[=13]
mustaẓhar Ar. Yardım etme.
m. bol- 86a/17, 108b/6, 115a/15
m. bol- (ḳavī u mustaẓhar) 132a/14
m. ḳıl- 143b/6
m. u mustavlī 124a/3
[=6]
Musulmān Ar. Müslüman.
m. 27a/12
m. ('ādıl u Musulmān) 52a/6
m. bol- 26a/4, 27b/13, 42a/4, 43a/13, 87a/4, 89b/9
m. érdi 88a/10
m. érmes 49b/17
m. érmiş 27a/6
m. ét- 89b/10
m. ḳıl- 28a/14, 28b/16, 29a/3
m.+lar 72b/12, 72b/14
m.+lardın 67a/10
m.+lar bile 67a/3
m.+lar üsti 46a/17
m. u 'ādıl 43b/4
[=21]
Musulmānī Far. Bir Müslüman.
m.+nıñ 44a/9

[=1]

Musulmānlıġ bk. Musulmānlıḳ

m. yolı 26a/1

[=1]

Musulmānlıḳ Müslümanlık. Krş. Musulmānlıġ

m. 50a/1

[=1]

muşābıh (< Ar. müşābih) Benzer, eş.

m. 30a/17, 63b/5

m.+da érdi 44a/4

m. érdi 17a/16

m. körün- 80a/14

m. tüş- 63b/6

[=6]

muşaddad Ar. Şiddetli, öfkeli.

m. u ġażabnāk 47b/1

[=1]

muşāhada Ar. Şahit olma, görme.

m. ét- 16a/11, 102a/5

m. ḳıl- 10b/16, 12b/13, 16b/16, 33b/9, 77b/5, 102b/11, 103a/1, 111b/11

m.+sı bile 4b/15

[=11]

muşāhada-gāh Far. Şahit olma yeri.

m. bol- 131a/1

[=1]

muşāreket Ar. Ortaklık.

m. bile 56a/1

[=1]

muşarraf Ar. Şeref kazanma.

m. bol- "Şereflenmek" 4a/12, 9a/12, 12a/16, 20a/16, 39a/9, 41b/3, 65b/1, 66a/15, 67a/2, 95b/9, 96a/17, 104a/7, 110a/8, 119b/4, 123b/14, 124b/5, 133b/17, 138a/4

m. ét- "Şereflendirmek" 19b/9

m. ḳıl- "Şereflendirmek" 43a/12, 57b/4

[=21]

muşār ilayh (< Ar. muşār ilayhi) Anılan, adı geçen. Krş. muşār ileyh

m. 26a/6

m. (amīr-ı muşār ilayh) 66b/11

m. (Inaḳ-ı muşār ilayh) 121a/6

m.+nıñ 57a/13

m.+nıñ (Ḫ(v)āca-ı muşār ilayh) 80a/12

m.+nıñ (Yād-gār Ḫan-ı muşār ilayh) 82b/9

[=6]

muşār ilayhim Ar. Onlara işaret edilen.

m.+nı (umarā-yı muşār ilayhim) 68b/8

[=1]

muşār ileyh bk. muşār ılayh

m.+ge (Mehter-i muşār ileyh) 98a/10

[=1]

muşāvarat Ar. Danışma, müşavere etme.

m. (taḳdīm-ı muşāvarat u tadbīr) 148b/14

m.+dın soñra (taḳdīm-ı muşāvarat) 103a/3

m.+ıdın taşḳarı 136a/13

[=3]

muşavvaş Ar. Karışık.

m.+ları 5a/11

[=1]

muşāyaʿat Ar. Biriyle dostluk etme, birine uyma.

m. ḳıl- 147a/6

[=1]

muşayyad Ar. Sağlam, muhkem.

m. 8b/5

m. bile (īmān-ı muşayyad) 151b/8

m. bile (paymān-ı muşayyad) 116b/10

m. bol- 31b/10, 135a/10

m. bol- (muhkem u muşayyad) 146b/12

[=6]

muşfiḳāna Far. Acırcasına, merhamet edercesine.

m. 122b/2, 141b/11

[=2]

muştaʿıl (< Ar. muştaʿil) Yanma.

m. bol- (multahıb u muştaʿıl) 126a/17

m. durur érdi 141b/4

m. ḳıl- 80b/17

[=3]

Muştarī Ar. Jüpiter.

m. 82a/1

[=1]

mutaʿaddıd (< Ar. mutaʿaddid) Birçok.

m. 70b/6

[=1]

mutaʿaddıda (< Ar. mutaʿaddida) Birçok, birden fazla.

m. (muḥārabāt-ı mutaʿaddıda) 145a/13

[=1]

mutaʿahhıd (< Ar. mutaʿahhid) Taahhüt eden, üstlenen.

m. bol- 43b/14, 149a/8

[=2]

mutaʿāḳıb (< Ar. mutaʿāḳib) Takip eden, ardından.

m. 148a/7

m. (ḥamalāt-ı mutaʿāḳıb) 123a/16

m. (manāḳıb-ı mutaʿāḳıb) 3b/8

m. bile (ḥamalāt-ı mutaʿāḳıb) 102a/5, 128b/17

m. kél- 67b/4, 72b/13, 78b/6, 98b/16

[=9]

Mutaʿāl Ar. Allah'ın isimlerinden.

m. (Ḥażrat-ı Kerīm-i Mutaʿāl) 15b/6

[=1]

mutaʿālī-daracāt Far. Yüksek dereceler, dereceleri yüce olan.

m. 62b/15, 134a/4

[=2]

mutaʿallıḳ (< Ar. mutaʿalliḳ) İlgili, alakâlı.

m. 27b/15, 59b/8

m. bol- 32b/5

m. durur érdi 66a/6

[=4]

mutaʿarrıż (< Ar. mutaʿarriż) Taarruz eden, hücum eden.

m. bol- 139a/1

[=1]

mutaʾaṣṣır (< Ar. mutaʾaṣṣir) Üzgün.

m. bol- 20b/10, 110b/5

[=2]

mutaʿayyın (< Ar. mutaʿayyin) İleri gelen kimse.

m.+ları 37a/6

[=1]

mutābaʿat Ar. Takipçi, tabi olma durumu.

m. 142a/10

m.+ġa (tamhīd-ı mutābaʿat) 141b/12

m.+ıdın 54a/8

m.+ın 22a/13

m. ḳıl- 119a/8

m. körgüz- 105a/8, 130a/14

m. yolı 141b/2

m. yüzi 142a/14

[=9]

mutabaḥḥırīn (< Ar. mutabaḥḥirīn) Derin bilgi sahipleri.

m. dururlar (ʿulamā-yı mutabaḥḥırīn) 137a/3

[=1]

muʿtabar Ar. İtibar sahibi.

m. 88b/12

m. bol- 92a/11

m. bolur 5a/8

m. bol- (muʿazzaz u muʿtabar) 85b/5

m. durur 35b/10

[=5]

mutacallī Ar. Görünen, tecelli eden.

m. érdi 121a/14

m. ḳıl- 11b/1

[=2]

mutacannıda (< Ar. mutacannida) Donanımlı ordu.

m. 29a/7, 69b/17

m.+nı 123a/9

[=3]

mutacāvız (< Ar. mutacāviz) Saldırgan, aşırıya kaçan.

m. durur érdi 73a/7

[=1]

muʿtād Ar. Alışılmış.

m.-ı ṭabāyıʿ 23b/13

m. ol- 113b/16

[=2]

mutadayyın (< Ar. mutadayyin) Dindar, dinine düşkün.

m. (muvaḥḥıd u mutadayyın) 45b/11

m. u mutaşarrıʿ 55a/6

[=2]

mutafarrıḳ (< Ar. mutafarriḳ) Dağınık, dağılmış.

m. bol- 17b/5, 22b/8, 43b/10, 59b/17, 89a/4, 110b/2, 112b/11, 113a/2, 127a/12

[=9]

mutaġayyır (< Ar. mutaġayyir) Başkalaşmış.

m. bol- (āşufta u mutaġayyır) 27a/9

[=1]

mutaḥallī Ar. Süslenmiş, bezenmiş.

m. 11b/1

[=1]

mutaḥaṣṣın (< Ar. mutaḥaṣṣin) Korunma, sığınma.

m. bol- 10b/9, 71a/11, 81b/2, 132b/3, 133a/15

m. ḳıl- 115a/17

[=6]

mutahavvır (< Ar. mutahavvir) Neticeyi düşünmeden saldıran.

m. (şucāʿ u mutahavvır) 89a/10, 91a/2, 92b/12

m. durur érdi 38b/2

m. durur érdi (şucāʿ u mutahavvır) 64b/15

m.+lardın 39b/2

[=6]

mutaḥayyır (< Ar. mutaḥayyir) Şaşkın, şaşırmış.

m. bol- 16a/7

m. bol- (nigerān u mutaḥayyır) 110b/13

m. érdiler 63b/10

[=3]

mutaḳabbıl (< Ar. mutaḳabbil) Kabul eden.

m. bol- 26b/6, 115a/14

[=2]

mutaḳābıl (< Ar. mutaḳābil) Karşı karşıya gelme.

m. bol- 102b/8

[=1]

mutaḳallıd (< Ar. mutaḳallid) Bir vazifeyi üzerine alan.

m. bol- 27a/7, 123b/13

[=2]

mutakāṣır (< Ar. mutakāṣir) Çoğalmış.

m. 4b/10

m. (vach-ı mutakāṣır) 146b/3

m. bile (ıḥsānāt-ı mutakāṣır) 101b/2, 127b/15, 147a/5

m. bile (kerem-i mutakāṣır) 2a/13

m. bile (tekrīm-ı mutakāṣır) 116b/7

m.+ġa (bahāna-ı mutakāṣır) 141b/8

[=8]

muʿtaḳıd (< Ar. muʿtaḳid) İnanan, inanç sahibi.

m. durur érdi (muḫlış u muʿtaḳıd) 134b/17, 152b/3

[=2]

muṭālaʿa Ar. Okuma.

m.+sı bile 4b/17

[=1]

muṭālaba Ar. Hakkını isteme, dava etme.

m. ḳıl- 113b/6

m. ḳıl- (muṣādara u muṭālaba) 139a/11

[=2]

muṭallā (< Ar. muṭallāʾ) Yaldızlanmış, yaldızlı.

m. 5a/14

m. durur 84a/2

[=2]

muʿtamad Ar. Güvenilir.

m. 48b/11, 65a/16, 98b/14, 146b/14, 149b/4

[=5]

mutamādī Ar. Sürekli.

m. 145a/14

[=1]

muʿtamad ʿalayh (< Ar. muʿtamad ʿalayhi) Güvenin birleştiği kişi.

m. durur érdi 119b/14

[=1]

mutamarrıd (< Ar. mutamarrid) İnatçı, hasım, karşıt.

m.+lar 118a/9

m.+lardın 120b/11

[=2]

mutanabbıh (< Ar. mutanabbih) Bir şeyden ders alıp aklına başına toplayan.

m. bol- 124a/17, 139a/2

[=2]

mutanaffis (< Ar. mutanaffis) Teneffüs eden, soluyan, yaşayan.

m.+ı 33a/1, 40a/1

[=2]

mutanavvıʿa (< Ar. mutanavviʿa) Çeşitli, çeşitlenmiş.

m. (muḳātalāt-ı mutanavvıʿa) 145a/14

[=1]

mutaraḳḳī Ar. Artmak, yükselmek.

m. bol- 101b/8, 125b/11, 138a/15

[=3]

mutarannım (< Ar. mutarannim) Şiir terennüm etmek, mırıldanmak, söylemek.

m. bol- 77b/5, 103b/11, 149b/14

[=3]

mutaraṣṣıd (< Ar. mutaraṣṣid) Düşünen.

m. bol- 98a/15

[=1]

muʿtarıf (< Ar. muʿtarif) İtiraf eden.

m. bol- 14b/4

[=1]

muṭarrā (< Ar. muṭarrāʾ) Kokulu, parlak.

m.+sı (kākül-i muṭarrā) 77a/17

[=1]

muṭarraḥ Ar. Dolu.

m. durur 83b/17

[=1]

mutaṣaddī Ar. Bir işe girişen.

m. 25a/1

m. bol- 24b/13, 106b/12, 137a/10

m. u mutaʿahhıd 149a/8

[=5]

mutaṣarrıf (< Ar. mutaṣarrif) Tasarruf sahibi, yetkili.

m. bol- 28b/11, 34a/9, 48b/2, 78b/10, 118b/16, 124b/15, 126a/14, 143b/1

[=8]

Muʿṭasım k.a. Abbasi halifelerinden Harun Reşit'in oğlu. Altıncı Abbasi halifesidir.

m. (Mütevekkil ibn Muʿṭasım ibn Hārūn) 56a/9

[=1]

mutaşarrıʿ (< Ar. mutaşarriʿ) Dini kurallara düşkün kimse.

m. (mutadayyın u mutaşarrıʿ) 55a/6

[=1]

mutavaccıh (< Ar. mutavaccih) Dönük, yönelik.

m. bol- 22b/13, 27a/12, 37b/13, 38a/11, 43b/15, 56b/2, 57b/16, 59b/4, 66b/16, 104a/4, 109b/6, 110a/11, 110b/5, 116b/6, 117a/3, 120b/6, 126a/13, 145b/17, 146a/17, 146a/7

[=20]

mutavahhım (< Ar. mutavahhim) Olmayan birşeyden korkmak, tevehhüm etmek.

m. bol- 68a/1, 68a/10, 75b/9, 79a/2, 87b/5, 100a/3, 100b/13, 104a/6, 139a/9

[=9]

mutavaḫḫış (< Ar. mutavaḫḫiş) Yabani olma durumu.

m. bol- 16a/14

[=1]

mutavaḳḳıf (< Ar. mutavaḳḳif) Durma, bekleme.

m. bol- 62a/16, 110a/8, 112a/5, 130a/8

[=4]

mutavālī Ar. Sürekli, aralık vermeden devam eden.

m. (avḳāt-ı mutavālī) 145a/17

m. bile (vaẓāyıf-ı mutavālī) 136a/9

[=2]

mutavallıd (< Ar. mutavallid) Doğan, doğma.

m. bol- 15b/10, 19b/17, 25b/16, 44b/17, 82a/14

[=5]

mutavallī Ar. Orta Asya devletlerinde üst düzey bir devlet makamı.

m. (bir mutavallī) 58b/17

[=1]

mutavārī Ar. Gizli, saklı.

m. bol- 42b/17, 87b/6, 96a/11, 96a/16, 96b/17, 104b/8

[=6]

mutavaṭṭın (< Ar. mutavaṭṭin) Yerleşik, yurt tutmuş.

m. bol- 28b/12

m.+durlar 22b/9

m. érdiler 128b/2

[=3]

Mutavvaşlıḫ k.a. Hz. İdris'in oğludur. Bk. Idrīs

m. 19b/17, 20a/11

m. bin Idrīs 20a/5

[=3]

muṭāyabāt Ar. Eğlenceli fıkrlaar.

m.-ı ġarība 62a/13
[=1]
mutazalzıl (< Ar. mutazalzil) Sarsılan, zelzeleye uğrayan.
m. bol- 71a/15, 81a/3, 98a/15, 115b/16, 120a/4, 130a/12
[=6]
mutazāyıd (< Ar. mutazāʾid) Artan, artmış.
m. bol- 79b/12
[=1]
muṭīʿ Ar. İtaat eden, boyun eğen.
m. 5b/4, 29a/3
m. bol- 81a/10, 150b/9
m. eyle- 136b/2
m. ḳıl- 84a/14
m. u muḥkem 140b/7
m. u munḳād 87b/12
[=8]
muṭlaḳ Ar. Kesin.
m.+u'l-ʿınān "Özgür bırakmak" 116a/9, 146b/13
[=2]
muṭlaḳā Ar. Kesinlikle.
m. 27a/1
[=1]
muṭrıb (< Ar. muṭrib) Çalgıcı, şarkıcı.
m.-ı ṭarab-afzā 122a/1
[=1]
muttafiḳ (< Ar. muttafiḳ) Birlik olmuş, müttefik.
m. 104b/12
m. ara 31b/3
m. bol- 31b/1, 34b/1, 76b/1, 80b/12, 81a/7, 87b/7, 100a/7, 104a/16, 108b/5, 117b/5, 119b/1
m. érdiler 28a/13
m. ḳıl- 32b/7, 74a/5, 109a/7, 149b/11
m.+u'l-kelime 112a/15
m. u muvāfiḳ 40a/14
[=20]
muttaḳī Ar. Takva sahibi.
m. (munṣıf u muttaḳī) 77b/11
[=1]
muṭṭalıʿ (< Ar. muṭṭaliʿ) Haberli, iç yüzünü bilen.
m.-ı anvār 155a/1
m. bol- 62a/17, 146a/14
m. bol- (āgāh u muṭṭalıʿ) 17b/4
[=4]
muttaṣıl (< Ar. muttaṣil) Sürekli, durmadan.
m. 155b/12
[=1]
muvāfaḳat Ar. Uygun görmek, izin vermek.
m. 102a/14, 115b/8, 135b/17
m. (muṣādaḳat u muvāfaḳat) 128a/6
m. bile 114b/13
m.+ıġa 114b/15
m.+ı bile 121b/13
m.+ı üçün (ıstıḥkām-ı muvāfaḳat) 116b/6
m. ḳıl- 105b/15

m. körgüz- 75b/8, 98a/13, 101b/3, 116b/11, 139b/15, 141a/6

m. u vadād 121b/4

[=16]

muvāfaḳat-nāma Far. Uygunluk mektubu, onay yazısı.

m. 98b/9

[=1]

muvāfiḳ (< Ar. muvāfiḳ) Uygun.

m. 8b/6, 10a/15, 53b/5, 130b/16

m. (calīs-ı muvāfiḳ) 14b/13

m.-ı taḳdīr 10a/6

m.-ı Toñuz yılı 38b/17

m. bol- 21a/5, 88a/10

m. bol- (muttafiḳ u muvāfiḳ) 40a/14

m. érdi 7a/10, 17b/2

m. érse 37a/8

m. eyle- 2a/7

m.+ıġa 115a/14

m. ḳıl- 87b/12

[=16]

muvāfiḳ-tab‘ Far. Yaratılışına uygun.

m. tüş- 23a/15

[=1]

muvaḫḫıd (< Ar. muvaḥḥid) Allah'ın birliğine inanan.

m. 90a/3

m. u mutadayyın 45b/11

m. u valī 18b/7

[=3]

muvaḫḫış (< Ar. muvaḥḥiş) Korkutucu. Krş. muvaḫḫışa

m. 48b/14, 54a/15, 120a/4

[=3]

muvaḫḫışa (< Ar. muvaḥḥişa) Korkutucu. Krş. muvaḫḫış

m.+nı (ḫādışa-ı muvaḫḫışa) 117b/17

[=1]

muvālafat Ar. Alışkanlık hâline getirmek, âdet edinmek.

m.+ı 12b/7

m.+ıdın 4b/12

m.+ı üçün (ıstıḥkām-ı muvālafat) 125b/7

[=3]

muvallıd (< Ar. muvallid) Doğum yeri.

m. u manşa’ 65b/12

[=1]

muvānasat Ar. Dostluk kurmak.

m. u ıttıḥad 121b/4

[=1]

muvarrıḫīn (< Ar. muvarriḫīn) Tarihçiler, tarih yazanlar.

m.+dın (cumhūr-ı muvarrıḫīn) 21a/5

m.+lar 34b/9

[=2]

muvāsā Ar. Rahatlatmak, dinlendirmek.

m. (rıfḳ u muvāsā) 141a/11

m. u mudārā 26b/9

[=2]

muvasvıs (< Ar. muvasvis) Vesvese veren.

m.+larnıñ (muzdvar u muvasvıs) 141b/14

[=1]

muvaşşaḥ Ar. Süslenmiş, süslü.

m. 83b/16

[=1]

muyassar Ar. Gerçek olma.

m. bol- 13b/14, 87b/13, 123b/17

m. ḳıl- 136a/5

[=4]

muz Suyun donmuş hâli, buz.

m.+dın 66b/7

m.+ı 72a/4

m. üsti 66b/11, 118b/14

[=4]

mużā'af Ar. Artma, fazlalaşma.

m. bol- 124b/1

m. bol- (mazīd u mużā'af) 39a/13, 135b/3

m. ḳıl- (mazīd u mużā'af) 136a/15

[=4]

muẕāb Ar. Sıvı, eritilmiş.

m. 13b/16

[=1]

muẕabẕab Ar. Karmakarışık.

m. bol- 82b/12, 130a/13

[=2]

mużāfāt Ar. Bir yerin ekleri, kolları. Krş. mużżāfāt

m. 119a/1

m. (bılād u mużāfāt) 113b/16

m.-ı şaḥrā-nışīn 115a/16

m.+ı 119a/8

m.+ıdın 46b/9

m.+ıdın (ḳaṣabāt u mużāfāt) 101a/14

m.+ın 123a/10

m.+ı bile 22a/3, 132b/4

[=9]

muẓaffar Ar. Zafer kazanmış.

m. bol- (ġalıb u muẓaffar) 102a/7

m. u manṣūr 100b/10, 127b/1

[=3]

muẓāharat Ar. Birbirine yardım etmek, arka olmak.

m. 121b/13

m.+ı bile (mu'āżadat u muẓāharatı) 115a/15

[=2]

muẓahhab Ar. Yaldızlanmış, altın sürülmüş.

m. (ayvān-ı muẓahhab) 154b/1

[=1]

muzāḥım (< Ar. muzāḥim) Saldırmak.

m. bol- (dāḫıl u muzāḥım) 104a/14, 142a/11

[=2]

mużāyaḳa Ar. Sıkıntı, darlık, yokluk.

m. ḳıl- 114a/6

[=1]

muzayyan Ar. Süslü, ziynetli.

m. 3a/5

m. (kitāb-ı muzayyan) 8b/6

m. durur érdi 67b/6

m. ḳıl- 2a/10, 11b/14, 155b/7

[=6]

Muzdıhḳān y.a. Hocaeli'nin 7-8 km.batısında bulunan eski bir Harezm şehri.

m. 143b/17

[=1]

muzdvar Far. Paralı asker.

m. u muvasvıs 141b/14

[=1]

muzdvar-pīşa Far. Paralı askerlik yapan.

m. 141a/12

[=1]

muzdvarlıḳ Paralı askerlik yapma.

m. 94a/9

m. ḳıl- 114a/17

[=2]

mużır (< Ar. mużir) Zararlı.

m. 92b/1

[=1]

mużīḳ Ar. Dar yer.

m.+ını 155a/17

[=1]

muẓlım (< Ar. muẓlim) Karanlık.

m. 103b/16

m. durur (tīra u muẓlım) 2b/9

[=2]

mużmar Ar. Gizli, saklı.

m. 13a/13

m.+dur 116b/12

[=2]

mużṭar Ar. Çaresiz kalmış, zorda kalmış.

m. 134b/3

m. édi 134b/2

m. u sar-āsīma 151a/15

[=3]

mużṭarıb (< Ar. mużṭarib) Acı çeken, ızdıraplı.

m.+u'l-ḥāl 108b/14

m. u bī-ḳarār 16b/2

[=2]

mużṭarıblıḳ Acı çekme durumu.

m. (sar-keşte-i mużṭarıblıḳ) 7a/8

[=1]

Muz Gömgen y.a. Gaziabad'ın yaklaşık olarak 8 km. batısında bir yer.

m.+de 100b/1

[=1]

mużżāfāt (< Ar. mużāfāt) bk. mużāfāt

m.+ıdın 83b/14

[=1]

mü'ekked Ar. Güçlendirilmiş.

m. (ʿahd-ı mü'ekked) 116b/10

m. (paymān-ı mü'ekked) 151b/8

m. ḳıl- 50a/5

[=3]

müfsidlik Ar. Bozuculuk.

m. bile (ʿışyān u müfsidlik) 142b/13

[=1]

mükāfāt Ar. Ödüller, mükâfatlar.

m.+ını çék- 48a/4

m.+ın kör- 37a/8

[=2]

mükedder Ar. Kederli.

m. 4b/12

m. ḳıl- 45a/12, 84a/17, 116a/4

m. ḳıl- (tīra u mükedder) 40b/9

[=5]

mükedder-ḫāṭır Far. Kederli gönül, gönlü kederli olan.

m. bol- 115a/13

[=1]

mükellef Ar. Vazifeli.

m. tap- 9a/12

[=1]

mükemmel Ar. Tam, mükemmel.

m. (kāmil-i mükemmel) 90a/3

[=1]

mükerrem Ar. Değerli, yüce.

m. (dānā-yı mükerrem) 65b/16

m. (dārā-yı mükerrem) 34b/8

m. (dastūr-ı mükerrem) 68b/7

m. érdi (sālār-ı mükerrem) 87a/10

m. ġurrası (şavvalu'l-mükerrem) 97b/1

m. ḳıl- (muʿazzaz u mükerrem) 147a/4

m.+niñ (şavvalu'l-mükerrem) 83b/12

m. tut- (muʿazzaz u mükerrem) 87a/3

m. u muʿaẓẓam 43b/5

[=9]

mükerrer Ar. Tekrarlanmış, yinelenmiş.

m.+de (ıġvā-yı mükerrer) 122a/5

[=1]

mükerreren Ar. Tekrar tekrar.

m. 94a/6, 128a/2, 133a/15, 137b/1, 146a/7

[=5]

mükevvenāt Ar. Bütün yaratıklar.

m. 3a/11

[=1]

mülk Ar. Yurt, yer, mal.

m. 5b/10, 6a/10, 11b/17, 17b/12, 31a/11, 32a/13, 36a/6, 43a/3, 47a/11, 48a/16, 61b/17, 67b/16, 77a/13, 78b/15, 81b/12, 105a/3, 105a/6, 108a/17, 136b/3, 138a/12, 146a/5, 152a/16

m.-i abadī 12a/10

m.-i ārāyış 12b/7

m.-i Ḫ(v)ārazm 113b/17

m.-i Islām 154a/2

m.-i Sulaymān 12a/13

m. ara 50b/12, 130a/14

m.+de 8a/15, 61b/11

m.+din 126a/5, 130a/15

m. érdi (ṣāḥıb-ı dīvān u nıẓāmu'l-mülk) 97b/9

m.+ge 22b/8

m.+ımızġa 34a/9

m.+i 7a/14, 8a/13, 13b/12, 19a/12, 42b/6, 44b/1, 62a/3, 99b/6

m.+ide 2a/5, 18a/10, 38b/5, 40a/15, 45a/16

m.+ide (baḳā mülki) 13b/13

m.+idin 15a/14, 145b/15

m.+idin (dāru'l-mülk) 38a/12

m.+ige 19b/1, 23a/1, 24b/15, 27b/9, 31a/7, 37b/17, 40b/1, 41b/5, 52a/3, 87a/2, 96a/3, 113b/13

m.+in 23b/17, 40b/14, 43b/2, 87b/9, 146a/9, 151a/3
m.+ini 85a/12
m.+iniñ 4a/15, 45a/5, 45a/6
m.+ini (ġayr-ı mülk) 99b/6
m.+i ara 105a/6
m.+i dék 62a/3
m.+i érdi 75a/10
m.+ni 24b/16, 43a/9, 50a/16, 84a/8, 85a/12, 108a/11, 108a/15
m.+niñ 74b/17, 131a/10
m.+ü'l-Vahhāb 4b/4
m. üzre 55a/3
m. ü cāh 95a/11
m. ü davlat 135b/17
m. ü dıyār 143a/17
m. ü māl 31b/2
m. ü sıpāh 131b/16
[=95]

mülk-gīr Far. Ülkeyi elinde tutan, padişah.
m. (ḫusrav-ı mülk-gīr) 11a/2
m. (şah-ı mülk-gīr) 70b/1
[=2]

mülkī Far. Yurtla ilgili.
m. (umūr-ı mülkī) 77a/4
[=1]

mülkiyye Ar. Memleket idaresi ile ilgili işler.
m. 97a/1
m. (umūr-ı mülkiyye) 115a/6, 134b/11, 136a/12
m.+de (ġayr-ı mülkiyye) 134b/11
m.+de (mahāmm-ı ġayr-ı mülkiyye) 136a/13
m.+ġa (ġayr-ı mülkiyye) 115a/6
[=7]

mülūk Ar. Melikler, padişahlar.
m.-ı ṭavāyıf 36b/14
m.+ıdın ('Acam mülūkı) 29b/13
m.+ınıñ ('Arab mülūkı) 4a/4
m.+ı (Īrān mülūkı) 22a/14
m. tarbıyyatı 9a/9
[=5]

mümkin Ar. İmkan dahilinde olan, mümkün.
m. 21a/10
m. (ne mümkin) 30b/5, 108b/1
m. érmes 5b/10
m. ol- 155a/6
[=5]

münkir Ar. İnkâr eden, inkârcı.
m.+dür 3b/13
[=1]

mürtekib Ar. İrtikap eden, bir işi yapan.
m.+i 154a/7
[=1]

müşk-bār Far. Misk yağdıran.
m.+ıdın (zulf-ı müşk-bār) 97b/13
[=1]

müşkil Ar. Zor olan, güç.
m.+ler 104a/1
[=1]

müşkīn Ar. Misk kokulu.
m. 77a/7
m. (kākül-i müşkīn) 77b/7
m. (tār-ı müşkīn) 3b/4

[=3]

müşkīn-raḳam Far. Siyah yazan.

m. (ḳalam-ı müşkīn-raḳam) 99b/12, 137a/12

m.+ın (ḳalam-ı müşkīn-raḳam) 97b/14

m.+nıñ (ḳalam-ı müşkīn-raḳam) 84b/4

[=4]

müşkīn-şamāma Far. Misk kokulu.

m. (ḫāma-ı müşkīn-şamāma) 98a/8

m.+nı sür- (ḫāma-ı müşkīn-şamāma) 35b/14

[=2]

müteberrike Ar. Mübarek sayılan, uğurlu.

m. (Kaʿba-ı müteberrike) 90a/6

m. (ravża-ı müteberrike-i rısālat-panāh) 65b/1

m.+leriniñ (ravża-ı müteberrike) 70a/14

m.+sin (maḳbara-ı müteberrike) 60b/4

m.+si (maḳbara-ı müteberrike) 57b/7

[=5]

müteḥarrik Ar. Harekete geçen, kımıldanan.

m. bol- 71a/8, 96b/15, 137b/15

[=3]

mütekeffil Ar. Başkasının işini üzerine alan.

m. bol- 50a/4, 104a/12

[=2]

mütekessir Ar. Kırılan, parçalanan.

m. bol- (ʿācız u mütekessir) 145b/7

[=1]

mütemekkin Ar. Yerleşen, ikâmet eden.

m. bol- 37b/2, 42b/1, 43a/9, 52a/9, 86a/2, 94a/6, 109b/14, 140a/8

m. dururlar 101a/11

m. durur érdi 62a/15, 105b/8

m. érdi 32a/1

m. érdiler 15b/6, 98b/4, 129a/4

m. ḳıl- 2a/14, 122b/11

m. ḳıldur- 134a/9

[=18]

mütemessik Ar. Sıkı sıkı yapışıp tutan, bir delile dayanan.

m. bol- 122a/12, 141b/8

[=2]

Mütevekkil k.a. Abbasi halifelerinden Harun Reşit'in torunu.

m. ibn Muʿtaşım ibn Hārūn 56a/9

[=1]

müttekī Ar. Yaslanıp oturan.

m. bol- 24b/14

[=1]

müẕekker Ar. Eril.

m. éseñ 61b/15

[=1]

N

nā-būd Far. Yok etme, yok olma. Krş. nabūd

n. bol- 17a/16
n. ét- (pāy-māl u nā-būd) 133b/14
[=2]
nā-cavān-mard Far. Civanmert olmayan.
n. (sufla-ı nā-cavān-mard) 106b/15
[=1]
nā-cıns Far. Cins olmayan.
n. (merdek-i nā-cıns) 64b/6
[=1]
nā-çār Far. Çaresiz.
n. bol- 154a/11
[=1]
nā-dān Far. Bilgisiz, cahil.
n. (macnūnvaş u nā-dān) 64b/11
[=1]
nā-farcām Far. Asılsız, faydasız.
n. (kuffār-ı nā-farcām) 3a/14
n. ét- 155a/14
[=2]
nā-farmānlıġ Emre uymama durumu.
n. 14a/7
[=1]
nā-gāh Far. Birden bire, aniden.
n. 27a/3, 88a/3, 108a/6, 117a/17, 123a/15
[=5]
nā-gahān Far. Birden bire, aniden.
n. dék (balā-yı nā-gahān) 32b/14
[=1]
nā-güvār Far. Yenilmesi veya içilmesi acı veya zor olan şey.
n. 24a/14
n.+ın çék- (şarbat-ı nā-güvār) 60a/12
[=2]
nā-güzīr Far. Çaresiz, dermansız.
n. érür 44a/11
n.+in (şarbat-ı nā-güzīr) 43b/1
[=2]
nā-ḥaḳ Far. Haksız, haksız yere.
n. 16a/6, 44b/1, 133a/5
[=3]
nā-ʿılāc Far. İlaçsız, çaresiz.
n. 133b/16
n. bol- 13a/4, 81a/5
[=3]
nā-kām Far. Muradına eremeyen, talihsiz.
n. ḳıl- 153b/11
[=1]
nā-maʿdūd Far. Sayısız.
n. (cunūd-ı nā-maʿdūd) 49a/10
n. (durūd-ı nā-maʿdūd) 3a/2
n. (keşīr u nā-maʿdūd) 34a/2
n. bile (cunūd-ı nā-maʿdūd) 42a/8, 53a/12, 67b/13, 68b/3, 72b/7, 76a/15, 81a/4, 82b/13, 88b/6, 124b/14, 127a/3, 129b/9, 131b/3
[=16]
nā-maḳdūr Far. Sayısız.
n. bile (cuyūş-ı nā-maḳdūr) 143b/9
n. bile (usār-ı nā-maḳdūr) 113a/6
[=2]
nā-mard Far. Alçak, aşağılık.

n.+larnıñ 107a/5

[=1]

nā-marʿī Far. Görülmeyen, görünmez.

n. (daḳīḳa-ı nā-marʿī) 37b/10, 104a/3

n. bile (sabab-ı nā-marʿī) 115a/12

[=3]

nā-maymūn Far. Başarısız, uğursuz.

n. (maymana-ı nā-maymūn) 120a/8

n.+ın (maymana-ı nā-maymūn) 76b/5

[=2]

nā-maysūr Far. Başarısız.

n.+ın (maysara-ı nā-maysūr) 76b/7

n.+nı (maysara-ı nā-maysūr) 120a/9

[=2]

nā-merdlik Alçaklık, aşağılık.

n. 146a/12

[=1]

nā-musāʿıd Far. Uygun olmayan, müsait olmayan.

n.+ıdın (raʾy-ı nā-musāʿıd) 146a/14

[=1]

nā-musāʿıdlıḳ Uygunsuzluk.

n.+ıdın (nā-musāʿıdlıġıdın) 125a/8

[=1]

nā-mutanāhī Far. Sonsuz, sayısız.

n. (futūḥāt-ı nā-mutanāhī) 2b/10

n. (ġażab-ı nā-mutanāhī) 40b/3

n. bile (fażāyıl-ı nā-mutanāhī) 10a/13

n. bile (tavfīḳāt-ı nā-mutanāhī) 106b/2

[=4]

nā-muvacca Far. Uygunsuz, hoş olmayan.

n. 122a/11

[=1]

nā-pāk Far. Temiz olmayan, pis.

n. 150a/3

n. (nāyıra-ı ḥasad-ı nā-pāk) 15a/4

[=2]

nā-pasandīda Far. Beğenilmeyen, kabul edilmeyen.

n. 50b/4

[=1]

nā-pāy-dār Far. Kalıcı olmayan, süreksiz.

n. (davrān-ı nā-pāy-dār) 65a/13

n. (kec-i çarḫ-ı nā-pāy-dār) 45a/16

n. (rasm-ı davrān-ı nā-pāy-dār) 42b/13

n.+nıñ (zamān-ı nā-pāy-dār) 4b/17

[=4]

nā-sara Far. Geçilmesi zor.

n. 33b/8

[=1]

nā-sāz Far. Münasebetsiz, uygunsuz.

n. (zamāna-ı nā-sāz) 102b/1

n.+dur 50b/6

[=2]

nā-sufta Far. Delinmemiş, tüm.

n. durur (gevher-i nā-sufta) 1b/5

[=1]

nā-şāyast Far. Uygunsuz.

n. 20b/3, 75a/11

n. (amr-ı nā-şāyast) 14a/8

n. (aṣar-ı umūr-ı nā-şāyast) 11b/1

[=4]

nā-şāyasta Far. Uygunsuz.

n. (umūr-ı nā-şāyasta) 117b/11, 129a/5

n.+lardın (umūr-ı nā-şāyasta) 115a/9

n.+sıdın (umūr-ı nā-şāyasta) 122b/3

[=4]

nā-tābıʿ Far. Tabi olmayan, uymayan.

n. bol- 58b/5

[=1]

nā-yāb Far. Bulunmaz, ender.

n. (ʿadam u nā-yāb) 8a/7

n. dék (laʿl-ı nā-yāb) 53b/16

n. durur érdi 93a/17

[=3]

nāb Far. Saf, katışıksız.

n. (durr-ı nāb) 84a/6

n. (yāḳūt-ı nāb) 97a/6

n.+ı durur (durr-ı nāb) 155b/14

[=3]

nabāyır (< Ar. nabā'ir) Erkek torunlar.

n.+ıdın 128b/15

[=1]

nabıyyīn Ar. Nebiler, peygamberler.

n. (ḫātamu'n-nabıyyīn) 15a/8

[=1]

nabī Ar. Peygamber, nebi.

n.+nı (Şīt nabī) 16b/3

[=1]

nabūd bk. nā-būd

n. 84a/12

[=1]

naburd Far. Savaş, muharebe.

n. eyle- 108b/15

n. ḳıl- 27b/2, 76b/7

[=3]

nacābat Ar. Soyluluk, asillik.

n.-ı ẕāt 22a/11

[=1]

nacābat-āgāh Far. Soylu olarak bilinen, soyluluğuyla tanınan.

n. 137a/4

[=1]

nacāt Ar. Kurtuluş, özgür olma.

n. (şarāb-ı nacāt) 84a/17

n. bér- 93b/10

n.+ġa (sāḥıl-ı nacat) 94a/3

n.+ınıñ 21a/7

n.+ı (rāh-ı nacāt) 148b/13

n. tap- 111a/16, 120b/14, 144b/12

n. yolı 148b/16

[=9]

Nacıyyu'llāh Ar. Allah tarafından gönderilen kurtarıcı anlamında Hz. Nuh'un lakabı.

n. 20a/14

n. (Nūḥ Nacıyyu'llāh) 21b/13

[=2]

nadāmat Ar. Pişmanlık.

n. 3b/10, 4b/3

[=2]

nādım (< Ar. nādim) Pişman.

n. bol- (paşīmān u nādım) 146b/14

n. u paşīmān 142a/5

[=2]

nādır (< Ar. nādir) Az bulunan, ender.

n. 11a/3

[=1]

nādıra Ar. Az bulunan.

n.-ı ʿaşr 70b/8

[=1]

nādıra-ınşā Far. Az yazılan.

n.+nıñ (namīḳa-ı nādıra-ınşā) 99b/12

[=1]

Nādır Şāh k.a. İran ve Irak hakimi idi. Şamahini ve Gence'yi ele geçirdikten sonra Belh'i aldı ve Maveraünnehir üzerine harekete geçti. Buhara ve Çarcuy'u işgal ettikten sonra Harezm'e yöneldi. Burada Eş Muhammed Biy ve Elbars Han'ı yendi ve onları öldürdü. Bundan sonra Harezm Nadir Şah'ın himayesinde kaldı. Hanlar Nadir Şah tarafından atanmaya başladı. Harezm ancak Muhammed Emin Inak'tan sonra bu etkiden kurtuldu.

n. 67b/2, 71b/6, 72b/1, 72b/13, 72b/16, 73a/15, 73b/16, 74a/9, 74b/12, 95b/15, 96a/11, 135a/5

n.+nıñ 73b/14, 74b/1, 96a/16

N. (valad-ı Nādır Şāh) 71b/16

[=16]

nadīm Ar. Padişahların ve yüksek rütbeli devlet adamlarını sohbet arkadaşı.

n. durur érdi 41a/3

[=1]

Nadr Muḥammad Ḫan k.a. Buhara'da 1642-1645 yılları arasında hüküm süren bir hükümdardır.

n. 56b/16, 58b/6, 58b/7

n.+nıñ 58b/5

[=4]

Nādır Yasavul Başı k.a. Emir Danyal'ın adamlarındandır. Muhammed Emin Inak'ın karşılanması ile görevlendirilmiştir.

N. 104a/8

nafʿ Ar. Çıkar, yarar, menfaat.

n. tap- 152b/15

n. yetkür- 154a/11

[=2]

nafaḳa Ar. Geçim parası.

n. ḳıl- 105b/2

[=1]

nafar Ar. Kişi; asker; insan topluluğu.

n. 73a/7

n.-ı Türkman 71a/17

n. durur 38b/15

n. durur (toḳuz nafar) 25a/15

n.+nı 150a/4

[=5]

nafas Ar. Soluk, nefes, soluma.

n. 92a/15, 153a/15

n.+ın (Īsā nafası) 7b/2

[=3]

nāfiẕ (< Ar. nāfiẕ) Etkileyici, nüfuz edici.

n. 3b/14

n. bol- 24b/16

[=2]

nāfiẕ-farmān Far. Etkileyici buyruk sahibi.

n. (pād-şāh-ı nāfiẕ-farmān) 29b/17

[=1]

nafīr Ar. Savaş için hazırlanan topluluk.

n. çék- 46a/11

n. tart- 27b/3

[=2]

nafīs Ar. Pek bepenilen, pek güzel.

n. (aḳmışa-ı nafīs) 43b/17

n.+ı bile (nafs-ı nafīsı) 103a/3, 124b/3, 132b/1

[=4]

nafrat Ar. Kin duyma, nefret.

n. (zāvıya-ı nafrat-ı ayet) 107a/5

n.+ıdın 14b/9

[=2]

nafs Ar. Can, kişi, kendi, öz varlık.

n. 18a/8, 30b/2, 144b/10

n. (şalāḥıyyat-ı nafs) 22a/11

n.-ı nafīs 103a/3, 124b/3, 132b/1

n.+ın 114a/7

[=8]

Nafs Darġa k.a. Nayman boyuna mensup Dost Niyaz Bahadır'ın babasıdır.

n. (Nayman Dost Nıyāz Bahādur ibn Nafs Darġa) 113a/11

[=1]

Naġday bk. Naġday Biy

n. 89b/3

[=1]

Naġday Biy k.a. Ağaday Bahadır'ın oğludur. Çerkez valisi idi. Bundan sonra Özbek Han'a sığındı. Özbek Han onu kendine baş vezir yaptı ve ona noyan lakabı verdi. Ancak Seyyid Ahmet Seyyid Ata'nın vesilesiyle Müslüman olunca noyanı biy olarak değiştirdi. Nağday Biy de Seyyid Ata'ya mürit oldu. Ömrünün son günlerini onun yanında geçirdi. Yerine oğlu Harun Mirza'yı bıraktı. Adalet ve dindarlığıyla meşhurdur. Hatta halka zulmeden oğlu Barın Mirza'yı öldürdü. Krş. Naġday

n. 89b/17, 90a/5

n.+ge 89b/10

n.+niñ 89b/11

[=4]

naġma Ar. Ezgi, melodi, nağma.

n. 65a/15

[=1]

nahb Ar. Yağma, yağmacılık, çapul.

n. u ġārat 38b/9, 127a/10, 127a/16

[=3]

nāḥıyyat (< Ar. nāḥiyyat) Yöre, bucak.

n. 133b/13

n.-ı Ḫ(v)ārazm-ı Iram-bazm 116a/13

n.+da 91b/16

n.+dın 64a/5

n.+ġa 28b/2, 126a/14

n.+ıda 96b/1

n.+ıġa 29a/4, 146a/7

n.+nı 123b/6

n.+nıñ 140a/16, 140a/5

[=12]

naḫl Ar. Hurma ağacı.

n.+ıdın 17a/14

[=1]

nahr Ar. Irmak, nehir.

n.+ınıñ 128b/3

n.+ınıñ kenārı 86a/8

n.+ı bile 119a/13

n.+ları 59a/9

n.+nıñ 84b/6

[=5]

naḥs Ar. Talihsizlik.

n. 82a/3

n.-ı ekber 82a/2

[=2]

naḫvat Ar. Böbürlenme, gururlanma.

n. (bād-ı naḫvat) 115a/5

n. (kibr u naḫvat) 120a/13, 138b/5

[=3]

nahy Ar. Yasaklama.

n. içre (amr u nahy) 4a/7

[=1]

nahżat Ar. Ayrılma, yürüme.

n. ét- 42b/4, 102a/1, 145a/2

n. ḳıl- 25b/15, 32a/2, 99a/6, 103a/11, 116b/15, 123b/1, 124b/4, 126a/12, 132b/2

[=12]

Na'īm Ar. Cennet'in dördüncü katı.

n. (gülşen-i Na'īm) 62b/11

[=1]

nāk Far. Tatlı, sulu armut.

n. 54a/1

[=1]

naḳb Ar. Kazmak.

n. bile 73b/9

[=1]

nāḳıṣa (< Ar. nāḳiṣa) Eksik, bitmemiş.

n. (sana-ı nāḳıṣa-ı hıcrıyya) 132b/10

[=1]

naḳīb Ar. Şeyh yardımcısı, reis vekili. Metinde özel ad yerine de kullanılmıştır.

n. (bir naḳīb) 58b/17

n.-ı meẕkūr 69b/14

[=2]

naḳḳāş Ar. Nakış yapan.

n.+ı durur érdi (bannā u naḳḳāş) 62b/13

[=1]

naḳl Ar. Nakil, anlatma.

n. (laḫlaḫa-ı naḳl u rāyıḥa) 118a/13
n. durur 39b/14, 52b/14, 105b/14, 119b/10, 131b/6
n. ḳıl- 25a/2, 28a/10, 38a/15, 40a/8, 67a/8, 80b/4, 122a/16
[=13]

naḳş Ar. Nakış, desen.
n. 2a/12
n.-ı dād-ḫ(v)āh 5b/11
n.-ı dībā 86a/11
n.-ı nigīn 8b/10
n.-ı vucūd 62b/8
n.+ın (Çīn naḳşı) 7b/9
n.+ın çék- 1b/7
n.+ı bile 155b/7
n.+ı érür 5b/2
n.+nı 2a/11
n. tut- 10a/15, 140b/3
[=12]

naḳż Ar. Bozma, çözme.
n.-ı ʿahd 117b/8
n.-ı vużū 109a/10
[=2]

nāla Ar. İnilti.
n. 154b/4
n.+lar birle 154b/11
n. u afġān 114b/7
[=3]

nālān Far. İnleyen.
n. bol- 150a/17
[=1]

nālış Far. İnleyiş.
n. ḳıl- 111b/7
[=1]

nām Ar. Ad, şöhret, adında.
n. (farḫunda nām) 3a/8
n.+ı 5a/9
n.+ını 150b/14
n.+ı (farḫunda nām) 4a/1
[=4]

nām-dār Far. Ünlü.
n. 145a/11
n. (fużalā-yı nām-dār) 153a/1
n. (şacaʿā-yı nām-dār) 120b/12
n. (umarā-yı nām-dār) 138b/14, 143b/8, 148b/3
n.-ı ʿadālat-şıʿār 5a/9
n.+ı (farzand-ı nām-dār) 96a/6
n.+nıñ (umarā-yı nām-dār) 147b/2
n.+nı (şacaʿā-yı nām-dār) 140b/10
[=10]

nām-zad Far. Aday, namzet.
n. bol- 66a/17
n. ét- 52b/5, 67b/13, 141a/8
n. ḳıl- 48a/17, 86b/5, 95a/2, 98b/10, 105a/1, 116a/8, 121a/6, 121b/9, 124a/3, 126b/5, 129b/2, 131a/9
[=16]

naʿmā Ar. Nimet.
n.-yı bahıştī 14b/17
[=1]

namad Far. Keçe, kilim.
n. 62a/14, 62b/2
[=2]

namāz Far. Namaz.

n.-ı ʿaṣr 60b/13, 109b/11

n.-ı cumʿa 70a/17, 79b/6, 105b/7, 108a/14

n.+ıdın burun (cumʿa namāzı) 97b/2

n.+ıdın soñra (fiṭr namāzı) 76b/15

n.+ıdın soñra (ʿışā namāzı) 63a/12

n.+ıdın soñ (ʿīd-ı fiṭr namāzı) 97b/1

n.+ını 90b/10

n.+ın (pīşīn namāzı) 103a/6

n.+ın oku- (bamdād namāzı) 110b/4

n.+ın öt- (pīşīn namāzı) 117a/11

n. ḳıl- 17a/5, 90a/6

n.+nı oku- "Namazını kılmak" 79b/6

[=17]

namīḳa Ar. Mektup, name.

n.-ı nādıra-ınşā 99b/12

[=1]

namīma-āṣār Far. Laf taşıma eserleri gösteren.

n. (asrār-ı namīma-āṣār) 122a/2

[=1]

nammām Ar. Koğucu, dedikoducu.

n.+lar 79b/15

[=1]

Namrūd k.a. Milattan önce 2640 yılında yaşadığı sanılmaktadır. Hz. İbrahim'i ateşe atmıştır. Babil'in kurucusu olduğu söylenmektedir. Zalimliğiyle tanınmaktadır. Metne göre Ham'ın Guş adlı oğlunun soyundandır.

n.+nı 22b/10

[=1]

namūdār Far. Aydınlık, parlak.

n.-ı ḫuld 53a/17

n. édi 26b/12

n. érür 1b/8

[=3]

nāmūs Ar. Dürüstlük.

n. üsti 111b/1

[=1]

nāmvar Far. Kutlu, ünlü.

n. (ḫāḳān-ı nāmvar) 24a/11

[=1]

nān Far. Ekmek.

n. (bir pārça nān) 139b/4

n. (loḳma-ı nān) 86a/4

n. (muḥtāc-ı nan) 114a/10

n. bér- 106a/12

n. birle (ḫasrat-ı nān) 106a/15

n. üzre 106a/11

[=6]

Nān Yémes y.a. Hive yakınlarında İşen Mahzum Hacı'nın türbesinin olduğu yer. Krş. Nān Yemes

n.+de durur érdi 76b/5

[=1]

Nān Yemes bk. Nān Yémes

n. 120b/9

[=1]

naʿra Ar. Nara, haykırma.

n.-ı cān 126b/10

n.-ı dıl-ġırāş 120a/15

[=2]

nard Ar. Tavla, tavla oyuncusu.

n.-ıʿumr 74b/10

[=1]

narm Far. Yumuşak.

n. érdi 37b/12

[=1]

narrād Ar. Tavla oyuncusu.

n.+ıdın 74b/11

[=1]

nās Ar. İnsanlar.

n. bile (cuhhāl u ʿavāmu'n-nās) 104a/16

[=1]

nasab Ar. Soy.

n. 21b/4

n.-ı humāyūn 8b/9

n.-ı maymūn 35a/11

n.+ı 35b/5

[=4]

naṣāyıḥ (< Ar. naṣāʾiḥ) Nasihatlar, öğütler.

n. 31a/2

n. (pand u naṣāyıḥ) 141a/9

n. u vaṣāyā 135b/7

[=3]

nasāyım (< Ar. nasāʾim) Hafif ve serin rüzgârlar.

n.-ı ılṭıfāt-ı sulṭānī 8a/9

[=1]

naṣb Ar. Bir memurluğa tayin etme.

n. bol- 83b/4

n.+ı (ʿazl u naṣb) 77a/13, 95a/8

n. ḳıl- 32b/1, 74a/1, 78b/12, 83a/5, 86b/12, 93a/2, 94a/10, 97b/2

[=11]

naṣfat Ar. Adalet.

n. bile (şārıstan-ı naṣfat) 138a/12

[=1]

nāṣıb (< Ar. nāṣib) Bir şeyi bir şeye diken.

n.-ı lıvā-yı amn u amān 6b/3

[=1]

nāsıḫ (< Ar. nāsiḫ) İptal eden, kaldıran.

n.-ı Şah-nāma 8b/11

[=1]

nāṣıya (< Ar. nāṣiya) Alın.

n.-ı afʿāl-ı şararat-maʾāl 99b/13

n.-ı calālat 11b/17

n.-ı davlat 12a/3

n.-ı farḫunda 96b/12

n.-ı küfr 10a/10

n.-ı mubārek 40b/6

[=6]

naṣīb Ar. Pay, nasip.

n. eyle- 10a/17

n.+ı 55a/6

[=2]

naṣīḥat Ar. Nasihat, öğüt.

n. 87b/16, 122b/2

n. ét- (vaʿẓ u naṣīḥat) 20b/2

n.+ıġa 15b/13

n.+lar bile 141b/11

n. üçün 87b/14
[=6]

nasīm Far. Meltem, esinti.
n. (ıhtızāz-ı nasīm-ı ʿınāyat) 125b/9
n.+ı 3a/16, 7b/6
[=3]

nasḳ Ar. Düzen.
n. 30a/4
n.+ıdın (āyīn u nasḳ) 32a/1
[=2]

nasl Ar. Nesil, soy.
n. 53a/10, 71b/10, 94a/16
n.+dın 35b/5
n.+ı 34a/16, 37b/1, 44b/2, 44b/5, 52a/3, 95b/4
n.+ıdın 22a/9, 29b/8, 31a/1, 34a/2, 34b/10, 34b/6, 35b/15, 35b/7, 42a/4, 44b/7, 46a/14, 55b/2, 90b/14
n.+ıdındurlar 34a/17
n.+ıdın durur 21b/17, 28a/12, 35a/3, 35b/1, 37a/16, 41a/15, 64b/9, 65a/11, 84b/17, 85a/1, 85a/15, 94a/17
n.+ıdın dururlar 22b/10, 29a/11, 31a/6
n.+ıġa 34a/1
n.+ıñdın 16b/17
n.+ı durur 37a/10
n.+ı dururlar 22a/15, 36b/11
[=44]

naṣr Ar. Düz yazı, nesir.
n. 8b/11, 8b/16
n.-ı nezāket 8b/7
[=3]

nasr-ı ṭāyır Far. Batıdaki parlak yıldız.
n. 33b/4
[=1]

nastaran Far. Yaban gülü.
n. (ġonça-ı nastaran) 150a/15
[=1]

nāsūt Ar. İnsanlar, insanlık.
n. (ʿālam-ı nāsūt) 1b/3
[=1]

naʿş Ar. Cenaze, naaş.
n.+ın 50b/9
[=1]

naşā' Ar. Artmak, büyümek, neş'et etmek.
n. (sar-şār-ı naşā'-ı faraḥ u surūr) 101b/1
n.+dın 84b/1
n.+dur 9a/9, 133a/12
n.+sı birle 13b/16
[=5]

naşāṭ Ar. Sevinç.
n. 4b/10, 98a/4
n. (ārām-ı naşāṭ) 155a/15
n. (ḳavānīn-ı naşāṭ) 113b/15
n. (şarāb-ı naşāṭ) 118b/10
n.-ı basāṭ 63a/10
n. bile (ġāyat-ı naşāṭ) 62b/3
n. u ṭarab 114a/2
[=8]

naştar Ar. Ameliyat bıçağı.
n.-ı ġam 153a/15
[=1]

naşv ʾ-numā Far. Büyümek ve gelişmek.

n.+sı bile 2a/11

[=1]

naşv ʾ-numāyī Far. Büyüme ve gelişme ile ilgili.

n. (aṣar-ı naşv ʾ-numāyī) 153b/13

[=1]

naşyān Far. Ortaya çıkma?

n. eyle- 115b/14

[=1]

na ʾt Ar. Hz. Muhammed'i övmek amacıyla yazılmış şeyler. Metinde bölüm başlığı olarak kullanılmıştır.

n. 3a/2

[=1]

natāyıc (< Ar. natā ʾic) Neticeler, sonuçlar.

n. tap- 57b/5

[=1]

nāṭıḳa (< Ar. nāṭiḳa) Konuşma gücü.

n.+m 2b/9

[=1]

naʿūẕu bi'llāhi min-ke Ar. "Senden Allah'a sığınırız." anlamında Arapça bir dua ibaresi.

n. 106a/16

[=1]

navʿ Ar. Çeşit, tür.

n. (bu navʿ) 7a/13, 8a/15, 12a/8, 105a/5, 137a/12, 138b/17, 143a/1, 144b/11, 146b/7, 147b/6, 153a/14

n. (né navʿ) 5b/16, 9a/4, 27a/10, 43b/16

n. (ol navʿ) 6a/1, 6a/3, 6a/7, 11a/13, 12a/17, 14a/11, 18a/7, 27b/1, 30a/4, 69a/17, 93b/1, 102b/14, 106a/11, 114a/10, 129b/17, 148b/12

n. durur (ol navʿ) 6b/15, 12b/8

n. durur érdi (bu navʿ) 148a/17

[=34]

nav-bahār Far. İlkbahar.

n.+ı 4b/7

n.+ınıñ 4b/7

[=2]

nav-mīdlik Umutsuzluk.

n. 7a/13

[=1]

nav-roz Far. Yeni gün, nevruz.

n. érdi (şām-ı nav-roz) 7b/11

n. küni 82a/13

[=2]

nav-şüküfte Far. Yeni açılmış.

n. (ġonça-ı nav-şüküfte) 1b/5

[=1]

navā Far. Ses.

n.-yı ṭarab-afzā 9a/11

[=1]

navā-sāzlıġ bk. navā-sāzlıḳ

n. ḳıl- 122a/2

[=1]

nava-sāzlıḳ Nağme söyleme durumu. Krş. navā-sāzlıġ

n. 97b/14

[=1]

navāhī Ar. Yasak edilmiş şeyler.
n.+da (avāmır u navāhī) 99b/16
n.+sıdın (avāmır u navāhī) 135b/15
[=2]
navāḥī Ar. Taraflar, yanlar, nahiyeler.
n.+dın 141a/5
n.+nıñ (ol navāḥī) 71b/3, 73b/5
n.+sıda 25b/8, 51b/8, 75a/6
n.+sıda (Şāmnıñ navāḥīsı) 65b/1
n.+sıdın (Şām navāḥīsı) 30b/11
n.+sıġa 126a/14
n.+sın 122b/11
[=10]
navāl Ar. Kısmet, talih.
n.+ıdın 134b/5
[=1]
navāyıb (< Ar. navāʾib) Kazalar, belalar, musibetler.
n.-ı sıpāhī 7a/3
[=1]
navāyī Far. Bir güzel sada, bir nağme.
n. 153b/11
n.+dın 13b/7
[=2]
navāzış Far. Okşama.
n.-ı ḫusravāna 66b/3
n.-ı pād-şāhāna 80a/15
n. bile 18a/10, 40b/16
n. bile (baḫşış u navāzış) 27b/14
n. kör- 137b/8
n.+lar 65a/6
n.+lar ḳıl- 41b/5
n. u ıstımālat 61a/7
[=9]
navbat Far. Büyük davul.
n. 44a/5, 93b/7
n.-ı ḫılāfat u cahān-dārlıġ 83b/14
n.-ı humāyūn 6b/8
n.+ım 135b/10
n.+ınıı 97b/5
n. ur- (kös-i navbat) 84a/9
[=7]
navḥager Far. Ölüye sesli olarak ağlayan kimse.
n. ḳıl- 65a/15
[=1]
navʿī Far. Bir çeşit, bir tür.
n. 43b/13
[=1]
navīn Far. Şehzade.
n.-ı aʿẓam 87a/10
[=1]
navvāb Ar. Vekillik eden.
n.+nı (ʿummāl u navvāb) 137b/13
[=1]
navvara'llāhu marḳadah Ar. "Allah onun kabrini nurlandırsın." anlamında ölen önemli kişilerin adından sonra söylenmiştir.
n. 108a/8, 112b/13
[=2]
navvara marḳadah Ar. "Onun kabrini nurlandırsın." anlamında ölen önemli kişilerin adından sonra söylenmiştir.
n. 29b/13, 34b/9, 89b/9

[=3]

Nav Ḫ(v)āst y.a. Hankah'ın 7.5 km. güneybatısında bir yer.

n. 102a/3

n.+dın 79a/11, 102a/1

n.+ġa 79a/11, 101b/15

[=5]

nāyıb (< Ar. nā'ib) Vekil, kadı.

n. 24a/10, 72a/6, 121a/17

n. ḳıl- 41b/11, 44a/15

n. ḳoy- 61b/11

[=6]

nāyıra (< Ar. nā'ira) Alev, ateş.

n.-ı ḥasad-ı nā-pāk 15a/4

[=1]

nayıstān Far. Sazlık, kamışlık.

n. 79b/8, 88b/8, 105b/3, 126b/10

n. ara 126b/11

n.+lar 88b/9

n.+nıñ 80b/7

[=7]

Nayman y.a. Hezaresp'in 20 km. kuzeybatısında ve Hankah'ın yaklaşık olarak 11 km. güneyinde olan bir köy ve burada oturan halk.

n. 44b/16, 45a/3, 51b/14, 59a/3, 86a/15

n.+da 119a/7

n.+dın 51b/9, 104b/16

n.+ġa 59a/5

n.+ınıñ (Gürlen Naymanı) 117a/6

n.+nı 117b/5

[=11]

Nayman Allāh Berdi Bég k.a. Nayman boyuna mensuptur. Yomutların Ürgenç'i kuşattıklarında onlara karşı savaştı.

n. 102b/7

[=1]

Nayman Allāh Berdi Üydeçi k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Yomutların yenilgiye uğramasından sonra onları takip edip birçoğunu öldürdü.

n. 112b/12

[=1]

Nayman Amīr ʿAvaż ʿInaḳ k.a. Şir Gazi Han'ın adamlarındandır. Şir Gazi Han onu düşmanların üzerine gönderdi. O da zaferle geri döndü.

n. 66b/9

n.+nı 67b/13

[=2]

Nayman Amīr Ṣūfī Mīrzā k.a. Arap Han zamanında yaşamıştır. Elbars Han'ın neslinden Hüsrev Şah'ın Hive'ye getirdiği için Arap Muhammed Han tarafından öldürüldü.

n. 55b/1

[=1]

Nayman Bég Fulad Ṣūfī k.a. Nayman boyuna mensuptur. Muhammed Emin Inak'a düşmanları

tarafından elçi olarak gönderilmiştir.

n. 107a/13

[=1]

Nayman Dost Nıyāz Bahādur k.a. Nefs Darga'nın oğludur. Nayman boyuna mensuptur. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Yomutların Araphane'de yenildikleri sırada Yomutların ileri gelenlerinden Abdurrahim Mehter Ürgenç'i saklandığı su içinden yakalayıp Muhammed Emin Inak'a teslim etti.

n. ibn Nafs Darġa 113a/11

[=1]

Nayman Ibrāhīm ʿInaḳ k.a. Gayıp Han zamanında ona başkaldırdı.

n. 75b/7

n.+nıñ 149b/3

[=2]

Nayman Ḳul Muḥammad Biy k.a. Sancar Sultan'ın adamlarındandı. Sancar Sultan onun gayretleriyle Nesay'da yirmi beş sene padişahlık yaptı.

k.+niñ 53a/9

[=1]

Nayman Muḥammad Inaḳ bk. Muḥammad ʿInaḳ

n. 117a/1

[=1]

Nayman Muḥammad ʿInaḳ bk. Muḥammad ʿInaḳ

n. 101b/12, 104a/4

[=2]

Nayman Raḥīm Berdi Bég k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Muhammad Bay'ın evinde iken Muhammed Emin Inak ile birlikte idi.

n. 103b/4

[=1]

Naẓar Atalıḳ k.a. Yomutlar Hive'yi ele geçirdiklerinde onu öldürdüler.

y. 104b/1

[=1]

nazʿ Ar. Can çekişme.

n.+da 106a/16

n.+da (ḥālat-ı nazʿ) 40a/10

n. ḥālatı 24a/14

[=3]

nāz Far. Naz, işve.

n. (şaraf-ı ʿızz u nāz) 113b/2

n. u nıʿmat 113b/17, 137b/5, 137b/7

[=4]

nazāhat Ar. Ahlâk temizliği, incelik.

n. (kemāl-i nazāhat) 19a/12

[=1]

naẓar Ar. Göz atmak, bakmak; düşünmek.

n. (ahl-ı naẓar) 63b/8

n. (manẓūr-ı naẓar-ı ʿāṭıfat) 97a/3

n. (manẓūr-ı naẓar-ı ıʿtıbar) 115a/6, 138b/7

n.-ı ıʿtıbār 97a/14, 99b/16

n.-ı ẕī-baṣar 90a/6

n.+dın 16b/5

n. eyle- 155b/3

n.+ġa 7b/8

n.+ıdın 26b/7

n.+ıġa 12b/17

n. ḳıl- 16b/13, 26a/7, 153b/12

[=15]

naẓar-gāh Far. Bakılan yer.

n.+da 90a/7

[=1]

naẓāra Ar. Yürümek ve bir şey araştırmak.

n. ḳıl- 118b/1

[=1]

Naẓar Ḥācī ʿInaḳ k.a. Şir Gazi Han zamanında yaşamıştır.

n.+nı (valad-ı Naẓar Ḥācī ʿInaḳ) 66b/10

[=1]

Naẓar ʿInaḳ Nayman k.a. Areng Han zamanında Hive'nin emirlerindendi.

n. 64a/1

[=1]

Naẓar Muḥammad Ṣūfī k.a. Gülban Bağ karyesinde yaşamaktaydı. Metinde kıtlık zamanında onun oğlunun kaybolduğu ve komşusunun onu pişirip çorba yaptığı ile ilgili bir hikâye anlatılmaktadır.

n. 106a/3

[=1]

nāzıl (< Ar. nāzil) İnen.

n. bol- 17a/11, 17b/2, 21b/2, 50a/7

n. durur 3a/3

n. ḳıl- 19b/16

[=6]

nāẓım (< Ar. nāẓim) Düzenleyen, nazmeden.

n.+ı 4b/2

[=1]

nāẓır (< Ar. nāẓir) Bakan.

n. édi 82a/2

[=1]

nāzış Far. Yüceltme.

n. eyle- 152a/4

[=1]

naẓīr Ar. Benzer.

n.-ı ʿUmar 90a/3

n.+ın 10b/16

n. u şirket 1b/9

[=3]

naẓm Ar. Kafiyeli ve vezinli söz söyleme. Metinde daha çok manzume başlığı olarak kullanılmıştır.

n. 6a/16, 7a/14, 7b/8, 8a/12, 8b/11, 8b/15, 8b/15, 23a/12, 23b/14, 24a/7, 25a/11, 26a/6, 27b/1, 27b/9, 28a/6, 30a/4, 31a/7, 31b/12, 32a/2, 32a/8, 32b/15, 33a/11, 34a/11, 34b/4, 35a/7, 38a/16, 39a/10, 41a/10, 42b/9, 43b/2, 44b/4, 47a/7, 50b/11, 52a/3, 61a/1, 65a/13, 66b/6, 70b/1, 78a/8, 81b/16,

82a/15, 84a/3, 88a/1, 88b/4, 88b/7, 89b/1, 90b/14, 91a/16, 92a/14, 100b/7, 102b/14, 103a/8, 106b/16, 107b/6, 108b/1, 108b/14, 111b/1, 111b/12, 112b/17, 113a/15, 113b/16, 114a/8, 116a/10, 117a/17, 117b/8, 118b/7, 123b/14, 123b/8, 125b/3, 126b/15, 130a/14, 134b/4, 135a/9, 135b/12, 139b/11, 142a/2, 143a/16, 150a/9, 151b/17, 153a/2

n. (ahl-ı naẓm) 7a/1

n. (gül-dasta-ı naẓm u sunbul) 8b/7

n.+ġa kiyür- 60b/14

n.+ı (ṭabʿ-ı naẓm) 133a/10

[=84]

nāzük Far. İnce, kibar.

n. (çeng-i nāzük) 97b/13

[=1]

nāzük-andām Far. Boyu uzun, ince ve kibar olan.

n.+ı (cısm-ı nāzük-andām) 77b/2

[=1]

ne 1. Hangi şey, ne.

n. 68b/11, 133a/11

n. (her ne) 96a/3, 118b/8

n. bol- 93b/10, 105a/6

n.+yüçün 5b/7, 105a/13

[=8]

2. (Şaşma, beğenme vb.) Aşırılık bildirir; ne, nasıl.

n. 3a/12, 5b/8, 13a/5, 14b/9, 15b/2, 32b/15, 40a/15, 62b/3, 90a/6, 93a/13, 103b/13, 103b/14, 114b/2

[=13]

3. (Şart kipi ile kullanılır.) Her ne, herhangi bir, ne olursa.

n. 2b/2, 10a/17, 18b/1, 26b/15

[=4]

4. Hiçbir şey, çok az.

n. 144b/7

n. ki 26a/12

[=2]

5. Yok, değil.

n. asıġ kim 117a/16

n. bī-bāk 150b/9

n. cadd u ata 82b/1

n. ḥācat 67b/15

n. imkān 9b/2, 17b/11, 25a/13

n. imkān ki 63b/7

n. mümkin 30b/5, 108b/1

n. sūd 142a/7

n. sūd ki 4b/11

n. yara 107b/14, 148b/13

[=14]

6. Belirsizlik zamiri, ne.

n. 33a/14, 48b/17, 63b/9

[=3]

7. .. ne .. ne bağlacı.

n. 2b/3, 2b/3, 25b/6, 33a/13, 33a/13, 63a/14, 63a/15, 90b/15, 94b/15, 94b/15, 144a/15, 144a/15, 148b/13, 148b/13, 148b/14

[=15]

né 1. Bk. ne 1.

n. 16a/8, 106b/7, 107a/3

n. (her né kim) 154a/6

n. durur 12a/7, 46a/5, 91a/8

n.+dür 13b/11, 92a/15, 153a/15

n. kim 13a/11, 18a/10, 53b/2

n.+miz 62b/2, 62b/2

n. navʿ 5b/16, 9a/4, 27a/10, 43b/16

n.+ñiz 62a/17

n. üçün 89b/16

[=21]

2. Bk. ne 2.

n. 9b/3, 101a/1, 115b/14

[=3]

3. Bk. ne 3.

n. 9a/15, 88a/1

[=2]

4. Bk. ne 5.

n. ʿacab 25a/7, 96b/8, 116b/3, 131b/8

n. ġam 38a/16, 129a/13, 129a/17

n. imkān 23b/15

n. sūd 133a/4

[=9]

5. Bk. ne 7.

n. 9a/2, 9a/3, 20a/13, 20a/13, 25b/7, 65b/11, 65b/11, 90b/16, 126b/15, 126b/15, 142a/1, 142a/1

[=12]

nebīre Ar. Torun.

n.-i farḫunda 116b/4

n.+si 34b/11, 36a/13, 45a/17, 58a/13, 80a/3, 91b/1

n.+sin 58b/7

n.+si érkeni 32a/6

[=9]

neççe bk. néççe

n. 33a/2, 107b/12, 108a/10, 133b/12

n. (bir neççe) 29a/15, 36a/12, 65a/5, 65a/9, 105a/6, 107a/11, 118a/4, 119a/9, 120a/6, 122b/17, 125b/17, 130a/7, 132a/17, 133b/5, 134a/1, 140b/3, 145a/17

n. (her neççe) 13b/5, 32b/16

n. (her neççe kim) 72b/11, 122a/10

[=25]

néççe Nice, ne kadar. Krş. neççe, neçe, néçe

n. 54b/17, 57a/13

n. (bir néççe) 23a/15, 29a/8, 30a/5, 38a/2, 38b/1, 42b/17, 43a/17, 53a/10, 54a/7, 61b/14, 80b/2, 81a/12, 83a/5, 85a/10, 90a/11, 93a/2, 101b/14, 132b/12

n. (bir néççe furṣat) 24b/14, 47a/6, 91a/5

n. (her néççe) 23b/14, 106a/4

n. (her néççe kim) 9a/11

n. kim 45b/5

[=27]

neçe bk. néççe

n. 105a/2, 150b/4

n. (bir neçe) 32a/7, 64b/17, 95b/7, 124a/10, 129a/2, 129a/8, 133a/10, 138b/3, 145a/14, 150b/8, 152b/9
n. (her neçe) 33a/3, 94b/17, 97b/15
n.+din 86a/10
n. kim 23b/15
n. kün 74b/9, 125b/4
[=20]

néçe bk. néççe
n. 25a/1, 26b/11, 96b/4
n. (bir néçe furşat) 51b/10
n. (her néçe) 8a/4
n. ki 133a/8
n. kim 92b/10
n. kün 90b/14
[=8]

neçege Belli bir yere.
n. 149b/2
[=1]

néçük Nasıl.
n. 7a/10, 9a/4, 14b/10, 19a/1, 21b/8
n. bol- 27a/8, 105a/12
n. kim 3b/2, 4a/16, 11b/3, 13a/16, 18a/8, 30a/16, 107a/2
[=14]

nédin Neden, niçin.
n. 32b/15
[=1]

nege Niçin, niye.
n. 103b/17
[=1]

neheng Far. Timsah.
n. 100b/9
[=1]

nekbet Ar. Sıkıntı, acı.
n. (mūcıb-ı nekbet) 141a/13
n. içre 98a/5
[=2]

néme Şey, nesne, bir şey, hiçbir şey. Krş. némerse
n. 75a/1
n. (bir néme) 106a/17, 135b/6, 152b/9
[=4]

nemek Far. Tuz; mec. Aş, yemek.
n. (ḥalāl nemek) 56b/8
n.+in 23b/13
[=2]

nemek-parvarda Far. Besleyen, büyüten
n.-ı dīrīna 138a/14
n.+sı 56b/8
[=2]

nemek-sūd Far. Tuza bastırılmış.
n. (bıryān-ı nemek-sūd) 30b/3
[=1]

nemeklik Tuzluk.
n. (ḥarām nemeklik) "Haram yemeklik" 132b/14
[=1]

némerse Şey, nesne, bir şey, hiçbir şey. Krş. néme
n. 33a/11
n. bile (hiç némerse) 25a/11
n.+ni (her némerse) 25a/17
[=3]

Nemeş y.a. Muhtemelen Kafkaslarda bir yer adı ve burada yaşayan halk.
n. 41b/15
[=1]

neng Far. Şöhret, nam.
n. eyle- 7b/14
[=1]

nergis Far. İri papatya biçiminde ortası yeşil veya sarı, yaprakları gri ve sarı bir çiçek. Mahmur bakışı andırır.
n. 150a/15
[=1]

Nesāy y.a. Bugünkü Aşkabat'ın 10 km. batısındaki bir yer. Nesa olarak da geçer.
n. 48b/8, 52a/14, 54a/8, 72a/14, 112a/1
n.+da 51b/15, 53a/9
[=7]

néteñ (< Çağ. niteg, Özb. nitey) Ne gibi, nasıl.
n. 12a/13, 13b/6, 36b/8, 43a/3, 107b/9
[=5]

nezāket Ar. İncelik, hassaslık.
n. (naṣr-ı nezāket) 8b/7
[=1]

nıʿam (< Ar. niʿam) Nimetler.
n. (ıltıẕāẕ-ı nıʿam) 118b/9
n.+dın 137b/8
[=2]

nıdā (< Ar. nidāʾ) Ses.
n.+sıġa 91a/6
[=1]

nıfāḳ (< Ar. nifāḳ) İkiyüzlülük.
n. 31b/13
n. (küfr ü nıfāḳ) 4a/9
n.+ıñ 40a/17
n. ḳıl- 32b/8
n. kör- (sıtam u ẓulm u nıfāḳ) 153b/15
n.+nıñ (kīne ü nıfāḳ) 147b/13
n. u şayṭanat u laʿn 133a/7
[=7]

nıhāl Far. Fidan.
n.-ı ʿadāvat 121b/5
n.-ı āmāl 125b/9
n.-ı ıḳbāl 12a/6
[=3]

nıhān Far. Gizli.
n. 33b/7, 33b/7, 154b/9
n. (āşkār u nıhān) 96b/9
n. bol- 37a/4, 154a/16
n. u ẓāhır 51b/3
[=7]

nıhānī Far. Gizlice.
n. 48b/12
[=1]

nıhāyat (< Ar. nihāyat) Son.
n. 1b/10
n. (bıdāyat u nıhāyat) 1b/8
n.-ı muruvvat 124b/8
n.+dın 118b/9, 126b/9
n.+ıġa 8b/17, 135a/9
[=7]

nıhāyatsız Sonsuz.

n. 38a/12, 53b/15

[=2]

nıḳāb (< Ar. niḳāb) Peçe, örtü.

n. al- 13b/16

[=1]

nıkāḥ (< Ar. nikāḥ) Evlenme.

n.+ıġa (ʿaḳd-ı nıkāḥ) 26b/5

[=1]

nıʿmat (< Ar. niʿmat) İyilik; yiyecek.

n. 50a/12

n. (ġark-ı daryā-yı nıʿmat) 98a/1

n. (nāz u nıʿmat) 113b/17, 137b/5

n.-ı farāvān 17b/3

n. bol- (kāfir-ı nıʿmat) 125b/14

n.+dın (nāz u nıʿmat) 137b/7

n. u ṣarvat 24a/17

[=8]

nıṣār (< Ar. niṣār) Vermek, ihsan etmek.

n. ḳıl- 114b/13

[=1]

nısbat (< Ar. nisbat) Münasebet, ilişki, ilgi.

n.-ı pād-şāh 18a/6

n.+ı 18a/8, 98a/10

n.+ıda 26b/16

n.+ıdın 13a/14

n. ḳıl- "Benzetmek" 49b/17

n. tap- 48a/10

[=7]

nıṣf (< Ar. niṣf) Yarı, yarım.

n.+ı 118b/11

[=1]

nısyān (< Ar. nisyān) Unutma, unutulma.

n.+da (ṭāḳ-ı nısyān) 132a/5

[=1]

Nıṣābūr bk. Nīṣābūr

n. 39b/15

[=1]

nışān Far. İz, belirti. Krş. nışāna

n. 25b/7, 31b/7, 33a/13, 33b/2, 34a/13, 150a/16

n. bér- 11a/4, 23a/14, 72b/9, 152a/1

n.+ı 33a/13

n.+ıdur 5b/2

n.+ın 106b/6

n.+ı (davlat nışānı) "Devlet madalyası" 67b/17

n.+ı (ḥaml nışānı) 44b/13

[=15]

nışāna Far. İz, belirti. Krş. nışān

n. 11a/13, 91a/17

n. érür 12b/16

n. ḳıl- 101a/1

n. kör- 30b/2

n.+sı 15b/17

[=6]

nışīman Far. Oturacak yer, yuva, ev.

n.-ı ḫurram 155b/8

n.+ı (ḳuşlar nışīmanı) 20b/16

n. ḳıl- 105a/4, 155b/1

[=4]

nıtāc (< Ar. nitāc) Doğum.

n.+lar 15b/7

[=1]

nıyābat (< Ar. niyābat) Vekâlet, naiplik.

n. 3b/13

n. bile (ʿamal u nıyābat) 137b/13

[=2]

nıyām Far. Kılıf, kın.

n. (rāh-ı nıyām) 155a/15

n.-ı ıntıḳām 102a/5, 123a/12, 126b/12, 128b/17, 145a/4

n.+ıdın (ẓafar nıyāmı) 2b/2

[=7]

nıyāz Far. Yalvarma, dua.

n. (ṭavḳ-ı nıyāz) 53b/13

[=1]

nıyāzmandlıġ Muhtaçlık.

n. bile 111b/7

[=1]

Nıyāz Bég k.a. Adine Muhammed Atalık'ın oğlu, Emir Eş Muhammed Biy'in kardeşidir.

n. 95a/15

[=1]

Nıyāz Çekçek bk. Nıyāz Çekçik Altun Cılav

n. 117b/15

[=1]

Nıyāz Çekçik Altun Cılav k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Muhammed Emin Inak Abdal Baba'nın türbesi civarına gönderdi. Daha sonra Muhammed Emin Inak'ın emri üzerine isyan etmiş olan Hocam Berdi Kuş Begi'ni öldürdü. Krş. Nıyāz Çekçek

n.+nı 110a/14

[=1]

Nıyāz Ḫ(v)āca k.a. Seyyid Ata'nın torunlarından Abdal Hoca'nın kardeşidir. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Çok cesur ve yiğit biriydi. Muhammed Emin Inak Buhara'ya gittiğinde o etrafındaki yiğitlerle gece gündüz Yomutlara baskın düzenlerdi. Muhammed Emin Inak için birçok yere savaşmaya gitti. Uygur'u ele geçirdi. Yomutlar tarafından öldürüldü.

n. 108b/8, 108b/10, 109b/1, 109b/11, 109b/15, 109b/6, 110a/2, 112b/14

n.+ġa 109b/1

n.+nıñ 109b/10

[=9]

Nıyāz Ḳılıç Bég k.a. Yomutlardan idi. Muhammed Emin Inak'a elçi olarak gönderilenler arasında o da vardı.

n. 107a/12

[=1]

Nıyāz Ḳulı Bay k.a. Ürgenç'in valisi idi. Abdurrahim Mehter ve Abdussettar Bay tarafından öldürüldü.

n.+nı 78b/11

[=1]

Nıyāz Muḥammad Aḳa-yı Ḳahramānī bk. Nıyāz Muḥammad Bay Ḳahramānī

n. 116b/15

[=1]

Nıyāz Muḥammad Bay Ḳahramānī k.a. Muhammed Emin Inak'ın yakın adamlarındandır. Muhammed Bay'ın evinde iken Muhammed Emin Inak'ın yanındaydı. Kahramanlıdır. Niyaz Pervançı tarafından öldürüldü. Krş. Nıyāz Muḥammad Aḳa-yı Ḳahramānī

n. 103b/5

[=1]

Nıyāz Muḥammad Bég k.a. Muhammed Emin Inak'ın oğlu, Avaz Biy Inak'ın kardeşidir. Muhammed Emin Inak onun çocukluğunda bir ziyafet vermiştir.

n. 118a/14, 119a/3, 136b/15

[=3]

Nıyāz Parvānçı k.a. Hezaresp valisi idi. Önceleri Muhammed Emin Inak ile birlikteydi. Ancak bazı sebeplerden Muhammed Emin Inak'a gücendi. Yomutlarla gizli işbirliği yapmaya başladı, Muhammed Emin Inak'ın yakın adamlarından birkaçını öldürdü. Bu yüzden aralarında savaş oldu. Bu savaşların sonunda Muhammed Emin Inak da onu öldürttü. Böylece Muhammed Emin Inak'ın devletteki gücü artmış oldu. Ancak Niyaz Pervançı'nın oğlu Baba Beg Muhammed Emin Inak'a başkaldırdı ve birçok kez onunla savaştı.

n. 79a/1, 79a/7, 80a/6, 98b/8, 100a/11, 100a/3, 102a/1, 102b/4, 103a/11, 108b/6, 110a/7, 110b/10, 110b/16, 111a/3, 112b/6, 115a/11, 115a/13, 115a/8, 116b/10, 116b/9, 117a/4, 134a/2

n. (Bābā Bég ibn Nıyāz Parvānçı) 80b/11, 103b/4

n. bile 101b/11, 103a/13

n.+ġa 79a/10, 115a/9, 115b/9, 116a/7

n.+nı 80a/6, 98b/10, 117a/15

n.+nıñ 79a/13, 81a/11, 114b/14, 115a/4, 115b/4, 117b/3

n.+nıñ (Bābā Bég ibn Nıyāz Parvānçı) 118a/5

[=40]

Nıyāz Şayḫ k.a. Hive'nin gönül ehillerinden biri idi.

n.+ġa 108a/13

[=1]

nıyyat (< Ar. niyyat) Niyet.

n. (ḫulūṣ-ı nıyyat) 107b/16

n. bile 52b/17

n.+dın érür (sū-ı nıyyat) 116a/6

n.+ı bile 53a/11

n.+nı 108a/1

[=5]

nızāʿ (< Ar. nizāʿ) Kavga, çekişme, savaş.

n. 122b/17

n. eyle- (ḥarb u nızā) 18a/2

n. ḳıl- 146a/5

n. sal- 88a/11

n. tüş- 37a/3

[=5]

nıẓām (< Ar. niẓām) Düzen.

n. (ṣāḥıb-ı dīvān u nıẓāmu'l-mülk) 97b/9

n.-ı mamlakat 36b/17

n. bér- 32a/14, 60b/2, 64b/11

n.+ı 3b/17

n.+ın 98a/12

n. tap- 13a/15

[=8]

Nıẓāmu't-tavārīḫ k.a. Meşhur İslam bilginlerinden Kadı Beydavi (öl. 1286) tarafından Hz. Adem'den 1275 yılına kadar olan olayları işleyen Farsça dünya tarihi kitabıdır. Metnimizin kaynaklarındandır.

n.+da 18b/16

[=1]

nızār (< Ar. nizār) Zayıflama.

n. bol- 154a/8

[=1]

nigāh Far. Bakış.

n. (madd-ı nigāh) 6a/3, 130b/17

n.+ı 78a/10

[=3]

nigāranda Far. Ressam.

n.+sı 128a/8

[=1]

nigārıstān Far. Güzelleri çok olan yer.

n.+nıñ 115a/3

[=1]

nigāriş Far. Resim yapma.

n.-ı uʿcūba 128a/7

[=1]

nigerān Far. Bakıveren, bekleyen.

n. u mutaḥayyır 110b/13

[=1]

nigīn Far. Yüzük; mühür.

n. 4a/1

n. (naḳş-ı nigīn) 8b/10

n.+ide 3a/7

n.+i (ṣāḥıb-ı nigīn) 4a/15

[=4]

nigūn Far. Tersine dönmüş, baş aşağı.

n. (çarḫ-ı nigūn) 43b/3, 102a/17

n. (sunbul-ı nigūn) 53b/10

n. bol- 13b/15

[=4]

nigūn-sār Far. Baş aşağı, tersine dönmüş, ters.

n. érür (ḥubāb-ı nigūn-sār) 1b/7

[=1]

nīk Far. İyi, güzel.

n. 97a/4, 116a/11, 116b/12

n. (zāda-ı nīk) 82a/15

n. u bad 82b/1

[=5]

nīk-ḫ(v)āh Far. İyilik isteyen, dost.

n. 6a/14

n. u yek-cihet 99b/16
[=2]

nikāt Ar. İnce anlamlı sözler, nükteler.
n.+dın (şıḳātu ṣādıḳı'n-nikāt) 75a/2
n. (balāġat-fazā-yı nikāt) 9a/14
[=2]

nīkū Far. Güzel, iyi, hoş.
n. (aḫlāḳ-ı nīkū) 13a/10
[=1]

nīm Far. Yarım.
n. (dū nīm) 62b/10
[=1]

nīrān Ar. Ateşler.
n.-ı ġażab 126a/17, 131b/3
[=2]

nīrū Far. Kuvvet, güç.
n.-yı bāzū 86a/10
[=1]

Nirun kv.a. Metne göre Alankava'nın üç oğlunun soyundan gelenlere verilen addır.
n. 36b/12
[=1]

Nīşābūr y.a. Horasan'da önemli bir şehir. Krş. Nışābūr
n. 67a/10, 67a/11, 67a/13, 67b/3
n.+dın 68a/2
n. ḳal'ası 67a/15
n.+nıñ 67a/17
[=7]

nīza Ar. Mızrak, kargı.
n. çék- 150b/10
n.+dın 86a/9
n.+dın (keşret-i nīza) 88b/8
[=3]

Noḳay Éli kv.a. Metne göre Bulgar ülkesinde Nokay Noyan'ın oğlu Ağaday Bahadır'ın liderliğinde Konrat ve diğer Türklerden oluşan halk.
n. 87b/1, 88a/17
[=2]

Noḳay Noyan k.a. Batu Han zamanında doğdu. Börke Han tarafından İran'a Abaka Han'ın üzerine gönderildi. Börke Han'ın ölümünden sonra onun gayretiyle Mengü Temür Han padişah oldu. Daha sonra Mengü Temür'ün oğlu Toktağu Han'a yardım etti. Toktağu Han onu kendine atalık yaptı. Ancak bir kız yüzünden araları açıldı. Yapılan savaşta Nokay Noyan yenildi. Ağaday Bahadır'ın babasıdır. Krş. Amīr Noḳay Noyan
n. 87a/10, 87a/8, 88a/12, 88a/15, 88a/8
n. bile 88a/14
n.+nı 88a/5, 88a/6
[=8]

Noşīrvān k.a. İran'da M.S. 531-579 yılları arasında hüküm süren Sasani padişahı olup adalet ve doğruluğu ile meşhur olmuştur. Metinde adalet ve doğruluk

timsali olması yönüyle telmih edilmiştir. Krş. Anoşīrvān

n. 35a/8

n. (avṣāf-ı Noşīrvān) 44a/10

[=2]

noyan Moğ. Bey, vekil, naip. Metinde noyanın Moğolcada "emirü'l-ümera" anlamına geldiği belirtilmektedir.

n. 86b/12, 86b/12, 88b/14, 89b/6

n.+ġa 88b/3, 89a/3

n. ḳıl- (vekīl u noyan) 87a/3

n.+nı 89a/5, 89b/10

n.+nıñ 88b/2, 89a/3

[=11]

nöker Moğ. Arkadaş, hizmetçi. Krş. C.C. nöger "Arkadaş, yoldaş"

n. 41a/13, 56b/2, 73a/11, 73a/14, 74a/2

n.+ıġa 46b/10, 48b/11

n.+i 52b/5, 92a/5

n.+iniñ (ayaḳ nökeri) 52a/17

n.+leridin 52a/1

n.+leri bile 49a/1, 51b/17

n.+ler bile 54a/16

n.+ni 48b/12

[=15]

nökerlik Hizmetkârlık.

n. 129a/3

[=1]

Nöküz kv.a. Son Moğol hanı El Han'ın zamanında yaşamış olan Hali'nin oğludur. El Han'ın oğlu Kıyan ile Ergenekon'a giren ilk kişilerdendir. Onun soyundan gelenlere Nöküz ya da Dürlikin dediler. Krş. Dürlikin

n. 32b/17, 33a/9, 34a/1, 34a/2, 34b/11, 59a/6, 111a/15, 128b/2, 128b/5, 128b/8

n. érdi 121a/17

n.+ġa 59a/6

n.+niñ 33a/5, 33b/15

n. üsti 128b/4, 128b/9

[=16]

Nöküz ʿĀşūr Nāyıb Gürlenī bk. ʿĀşūr Nāyıb

n. 81a/15

[=1]

Nöküz Bābā Bég bk. Bābā Bég I

n.+ge 119a/17

[=1]

Nöküz Cān Muḥammad Biy bk. Cān Muḥammad Biy

n.+ni 129b/3

[=1]

Nöküz Éş Naẓar Mīr-āb k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Nöküz boyuna mensuptur. Muhammed Emin Inak'la birlikte birçok kez savaşa katılmıştır. Krş. Éş Naẓar, Éş Naẓar Mīr-āb

n. 104b/6, 108b/4

[=2]

Nöküz Éş Nıyāz Nāyıb bk. Éş Nıyāz Nāyıb

n. 75b/7

[=1]

Nöküz Ḫudāy Berdi Nāyıb k.a. Veys Kulı Divan'ın adamlarındandır. Veys Kulı başkanlığında Can Murad Inak'ın Vezir'den Gürlen'e gelmesini sağlayanlar arasındaydı.

n. 131a/14

[=1]

Nöküz Köli bk. Kerden Ḫ(v)āst Köli

n.+ıġa 112a/17

[=1]

Nūba k.a.Ham'ın oğludur. Bk. Ḥām

n. 22b/6

[=1]

nubuvvat Ar. Peygamberlik.

n. 17b/17

n. (asrār-ı nubuvvat) 22a/12

n. tācı 17b/1

[=3]

nucūm Ar. Yıldızlar; astroloji.

n. 120a/12

n. (ḫaṭṭ u nucūm) 19b/16

n. içre 26b/12

n. üzre (sıpāh-ı nucūm) 84a/13

n. u ḳuyaş 1b/7

[=5]

nudamā (< Ar. nudamā') Nedimler.

n.-yı vācıbu'l-ıḥtırām 118b/4

n.-yı ẕu'l-ıḥtırām 135b/6

n.+ġa (umarā u nudamā) 146a/14

n.+sı bile 75a/8

[=4]

Nūḥ k.a. Kur'an'da adı geçen peygamberlerdendir. Ona inanmayanlar su tufanı ile boğulmuşlar. İnananlar ise yapmış olduğu gemiye binerek kurtulmuşlardır. Lakabı Neciyyu'llāh'tır. Metne göre Ham, Sam ve Yafes olmak üzere üç oğlu vardır. Ken'an adlı dördüncü oğlu ise kendisine inanmadığından tufanda ölmüştür. İnsanlık bu üç oğlunun neslinden gelmiştir. O yüzden Nuh'a İkinci Adem de denmektedir.

n. 21a/16, 21a/3, 21b/10, 21b/13

n. (Ḥażrat-ı Nūḥ) 21a/1, 22a/10, 22b/15

n. ʿalayhima's-salām (Sām ibn Nūḥ) 22a/9

n. ʿalayhi's-salām 9b/9, 14a/1, 17a/7, 20b/10, 20b/9, 21a/13, 21a/8, 21b/4, 22a/6, 22a/8, 24b/2

n. bin Melik 20a/14

n.+ġa 21a/9

n. Nacıyyu'llāh 21b/13

n.+nıñ 21b/17

n.+nıñ (Ḥażrat-ı Nūḥ) 22b/12

[=24]

nuḥūsat Ar. Uğursuzluk.

n.+ıdın 81b/17

[=1]

nuḥūsat-aṣar Far. Uğursuz, uğursuzluk eseri görülen.

n. (sıpıhr-ı nuḫūsat-aṣar) 32a/8
[=1]

nuḫusat-ma'āṣır Far. Uğursuzluk izleri görülen.
n. ḳıl- (muʿasker-i ʿasākir-i nuḫusat-ma'āṣır) 71a/12
[=1]

nuḳṣān Ar. Noksan, eksiklik, kusur.
n.+dur 106b/8
n.+ıma 9b/2
[=2]

nuḳūş Ar. Nakışlar, desenler.
n.-ı muḥabbat 2b/13
[=1]

numāyān Far. Görünen.
n. érdi 37b/11
n. eyle- 2a/3
[=2]

numāyış Far. Gösteri, alayiş.
n. bér- 49a/4
n. yétkür- 24a/9
[=2]

nūr Ar. Nur, ışık, parlaklık.
n. 16b/13, 16b/5
n.-ı kāmilü's-sarvar 3a/8
n. dék édi 52a/12
n.+ı 7b/17, 25b/16
n.+ıda (ḥużūr-ı bāhıru'n-nūr) 59a/2
n.+ın (közi nūrı) 55b/13
n.+ı (köziniñ nūrı) 55b/13
n.+nı 36b/5
[=10]

nūrī Far. Bir nur, bir ışık.
n. 36a/17
[=1]

Nurman k.a. Çakan Biy'in oğludur. Bk. Çaḳan Biy
n. ibn Çaḳan 143a/15
[=1]

nūrmanand Far. Nur gibi.
n. (farzand-ı nūrmanand) 36b/7
[=1]

Nūrum Sulṭān k.a. Buçuğa Han'ın oğludur. Bk. Buçuġa Ḫan
n. 48a/16
[=1]

Nūr ʿAlī Ḫan I k.a. Babası Ebü'l-hayr Han'dan sonra Artuk Inak, Seyyid Ali Biy ve Horaz Beg tarafından tahta oturtuldu. 1786'da Rus hükumeti tarafından azledildi ve 1790'da Ufa'da öldü.
n. 73b/11, 73b/6
n. (Bölekey Ḫan ibn Nūr ʿAlī Ḫan ibn Abu'l-ḫayr Ḫan) 79b/12
n.+nı 73b/17
[=4]

Nūr ʿAlī Ḫan II k.a. Kazak sultanlarındandır. Muhammed Emin Inak'ın gayretleriyle Hive tahtına oturdu. Yomutlar Hive'yi ele geçirince onu da azlettiler.
n. ibn Baraḳ Sulṭān 78a/15
n.+nı 79a/15
[=2]

Nūr Muḥammad Ḫan k.a. Din Muhammed Han'ın torunudur. Merv, Ebivard, Nesay ve Bağabad'ın hakimi idi.

n. ibn Abu'l-Muḥammad Ḫan ibn Dīn Muḥammad Ḫan 54a/7

[=1]

nusḫa Ar. Yazılı belge; kitap.

n.-ı taḳdīr 10a/15

n.+da 67a/12

[=2]

nuṣrat Ar. Allah'ın yardımı; üstünlük, zafer, talih.

n. (bāzū-yı nuṣrat) 2b/1

n. bile (davlat u nuṣrat) 67b/9

n. bile (fatḥ u nuṣrat) 109b/12, 113a/4

n. bile (fatḥ u nuṣrat) 42b/4, 125a/2

n.+ġa (fatḥ u nuṣrat) 111b/13

n.+ı bile 68b/15

n. ile 110a/4

n. yéli 27b/8

[=10]

nuṣrat-aṣar Far. Allah'ın yardımının izi görülen.

n. (leşker-i nuṣrat-aṣar) 12b/10

[=1]

nuṣrat-āṣār Far. Allah'ın yardımının izleri görülen.

n. bile (ʿasker-i nuṣrat-asar) 123a/2

[=1]

nuṣrat-āyāt Far. Allah'ın yardımının belirtileri görülen.

n.+ıġa (rāyāt-ı nuṣrat-āyāt) 127a/6

[=1]

nuṣrat-cavhar Far. Yardım cevherli, cevheri yardım olan.

n.+ınıñ (ḫancar-ı nuṣrat-cavhar) 5a/13

[=1]

nuṣrat-ıntımā Far. Yardıma mensup, yardıma bağlanmış.

n. (umarā-yı nuṣrat-ıntımā) 127b/12

[=1]

nuṣrat-koş Far. Yardıma koşan.

n. bile (cuyūş-ı nuṣrat-koş) 126b/1

[=1]

nuṣrat-maʾāṣır Far. Allah'ın yardımının izleri görülen.

n. (ʿasākir-i nuṣrat-maʾāṣır) 130a/12

[=1]

nuṣrat-panāh Far. Yardımın sığınağı, zaferin bulunduğu yer.

n. (sıpāh-ı nuṣrat-panāh) 102a/6, 123a/17, 127a/9, 140b/11, 143b/12, 149a/9

n. bile (sıpāh-ı nuṣrat-panāh) 121a/6, 151b/12

n.+dın (sıpāh-ı nuṣrat-panāh) 127b/4, 139b/17

n.+ġa (sıpāh-ı nuṣrat-panāh) 148b/9
n.+nıñ (sıpāh-ı nuṣrat-panāh) 128b/14, 151a/14
n.+nı (sıpāh-ı nuṣrat-panāh) 124a/7, 127a/16, 140b/16, 145b/3
[=17]

nūş Far. İçen, içme.
n.-ı ḫand 24a/12
n. ḳıl- 136b/5
[=2]

Nūşān Sulṭān k.a. İsfendiyar Han'ın oğlu, Arap Muhammed Han'ın torunudur.
n. 56b/15
[=1]

nuzhat Far. İç açıklığı, gönül ferahlığı.
n.+ġa (şuḥbat-ı fırdavs-ı nuzhat) 8a/5
[=1]

nuzūl Ar. İniş, inmek; konaklamak.
n.-ı ıclāl 60b/11, 63b/4, 117a/14, 122b/1, 123b/2, 126b/3, 131b/16, 148a/1, 151b/13
n.-ı masarrat-vuṣūl 110a/9, 113a/7, 151a/11
n. ét- 62b/4, 67b/9, 101b/15, 151b/6
n.+ıdın 10b/7
n.+ınıñ 5a/2
n.+ı (sabab-ı nuzūl) 3b/15
n. ḳıl- 3a/13, 29b/2, 38b/11, 41b/16, 44a/9, 50a/11, 60a/1, 64a/17, 67b/12, 80a/11, 98a/17, 98b/16, 99a/12, 100b/1, 103a/16, 103a/2, 141b/11, 141b/3
n. körgüz- 108b/3
[=38]

nükhet Ar. Hoş olmayan, günah olan söz.
n.-i ma'nā 8b/8
[=1]

nükte Ar. İnce anlamlı söz.
n. 11a/8, 102b/17
n.-i vaḫşat-āmīz 68b/12
n.+din 77b/1
n.+ge 26a/7
n. sanç- 8b/15
n. üzre 8b/17
[=7]

O

Odur Bayan k.a. Tümene Han'ın oğludur. Bk. Tümene Ḫan
o. 37a/15
[=1]

oġlan Çocuk, genç, oğul.
o. 26a/15, 29b/4
o.+ı 23a/9
o.+ları 21b/9, 24b/4, 27a/15, 34a/1, 35b/2, 49a/7, 50b/3, 117a/4, 138a/4, 142b/4
o.+larıdın 23a/7
o.+larıġa 20a/7, 40a/12, 142b/17
o.+ların 46b/15, 47b/3, 50b/5, 139a/6, 142b/13
o.+larınıñ 21a/16, 44b/3
o.+ları bile 86a/15

o.+ları dururlar 95b/7
o.+nı 28b/9
[=27]

oġrı Hırsız.
o.+éligi 18a/15
o.+lar 155b/2
o.+nı 90a/1
[=3]

oġul Çocuk, evlat.
o. 17a/11, 19a/17, 20a/13, 25b/13, 25b/13, 25b/16, 26a/11, 27b/5, 28b/7, 35a/16, 36a/11, 36b/16, 36b/9, 38a/2, 44b/14, 44b/17, 45b/1, 45b/10, 48a/5, 90b/13, 91a/7, 95b/1
o.+ġa 15b/8, 31a/17, 36a/12
o.+ıdın (oġlıdın) 26a/4
o.+ıġa (oġlıġa) 24a/4, 24b/16, 26a/4, 27b/5, 30b/6, 48b/11, 50b/1, 54b/6
o.+ınıñ (oġlınıñ) 35a/16, 63b/2, 89a/5
o.+ını (oġlını) 26a/11, 36b/17, 49a/6, 85a/16
o.+ıñız (oġlıñız) 27a/6, 89b/12
o.+ın (oġlın) 37a/13, 75b/11, 90a/2, 106a/7
o.+ı (oġlı) 17b/15, 18b/15, 19a/11, 19b/14, 20a/11, 21a/16, 21a/17, 22a/16, 22b/10, 22b/5, 23a/4, 23b/16, 23b/3, 23b/4, 24a/10, 24a/14, 24b/12, 24b/3, 25a/8, 25b/10, 25b/11, 25b/3, 25b/4, 30b/7, 30b/8, 32a/12, 32a/7, 32b/1, 32b/17, 32b/17, 34b/12, 35a/15, 35a/2, 35b/17, 36a/1, 36a/1, 36a/2, 36a/3, 36a/4, 36a/5, 36a/6, 36a/7, 36a/8, 36a/9, 36a/9, 37a/15, 37a/2, 38b/11, 40b/17, 41b/13, 41b/14, 41b/14, 44a/11, 44b/12, 44b/6, 45a/7, 45a/9, 45b/4, 47a/11, 47a/17, 47b/3, 49a/15, 50b/10, 51a/8, 51b/16, 53a/9, 54b/1, 55b/5, 60a/10, 60b/3, 61b/10, 61b/14, 62b/15, 63b/4, 66a/16, 67a/17, 68a/11, 71b/12, 75b/14, 78a/11, 78b/16, 84b/9, 85a/10, 85a/3, 85a/8, 85b/13, 86b/8, 87a/16, 87a/5, 88a/16, 88a/8, 89a/8, 89b/3, 90a/8, 91a/15, 91a/15, 91b/9, 92a/3, 92b/16, 93a/5, 94a/15, 94b/11, 94b/16, 94b/6, 95a/17, 95b/3, 99a/12, 104b/11, 106a/3, 111b/17, 112a/1, 112b/8, 118a/14, 118a/15, 118a/2, 133b/6, 136b/14, 140a/4, 142b/5, 142b/8, 143a/13, 147b/10, 149a/6, 149b/3, 155a/10
o.+ı birle (oġlı) 20b/5
o.+ı dururlar (oġlı dururlar) 96a/9
o.+ı durur (oġlı durur) 22b/12, 32a/5, 64b/13, 65a/2, 70b/13, 73a/15, 73b/6, 74b/11, 77b/15, 77b/17, 80a/3, 81b/10, 82b/8, 83a/17, 83a/7

o.+ı durur érdi (oġlı durur érdi) 85b/3
o.+ı durur men (oġlı durur men) 96b/14
o.+ı érdi (oġlı érdi) 20a/9
o.+ı mu sén (oġlı mu sén) 80a/13
o.+ı sen (oġlı sen) 96b/13
o.+um (oġlum) 135b/14
[=195]

oġulcılay Oğul gibi, evlat gibi görme.
o. 94b/2
[=1]

oġurla- Çalmak, hırsızlık etmek.
o.-p 79b/4, 105b/11, 105b/2, 139b/16
[=4]

Oġuz k.a. Bk. Oğuz Ḫan
o. 27a/10
o. dék 31a/5
o. durur 26a/15
[=3]

Oġuz Ḫan k.a. Metne göre Kara Han'ın oğludur. Doğuştan Müslüman'dır. Kendi adını kendisi koymuştur. Ağzından çıkan ilk kelime "Allah"tır. Amcalarının kızlarıyla evlendi. Evlendiği kızlardan sadece birisi Müslüman oldu. Büyüyünce Müslüman olduğunu anlayan babasıyla savaştı ve onu yendi. Etrafındaki kavimleri kendine bağladı. Birçok yeri fethetti. Oğuzların babasıdır. Üç Ok ve Boz Ok denen altı oğlu vardı. Kendisinden sonra yerine çocukları geçti. Krş. Oğuz
o. 26a/16, 26b/10, 26b/16, 26b/17, 26b/3, 26b/6, 27a/13, 27a/2, 27b/12, 27b/17, 28a/1, 28a/12, 28a/8, 28b/13, 28b/15, 28b/17, 28b/3, 28b/7, 29a/11, 29a/12, 29a/15, 29a/2, 29b/11, 29b/15, 30a/1, 30a/5, 30a/8, 30b/10, 31a/3, 31a/7, 33a/4
o. (Ay Ḫan ibn Oġuz Ḫan) 31b/14
o. (Kün Ḫan ibn Oġuz Ḫan) 31a/9
o. aldıġa 30b/12
o. bile 27a/15
o.+dın 31b/6
o.+ġa 27a/16, 30a/4
o.+nı 27a/12
o.+nıñ 25b/14, 27a/3, 27b/11, 27b/8, 28a/7, 28b/16, 29a/16, 30a/7
[=47]

oḳ Ok; Kurşun, mermi.
o. 11a/12, 30b/13, 30b/15, 35a/1, 40a/12, 80b/8, 80b/8, 81a/1, 142b/7
o. (zarrīn ok) 30b/12
o. at- 34b/13
o. bile 52a/2, 115b/5
o. dék 40a/13
o.+ı 12b/9
o.+ıġa utru 34b/15

o.+ınıñ (zanbūrek oḳı) 73a/2

o.+ın kézle- 34b/14

o.+ı tég- (ḳażā oḳı) 128b/15

o.+ı tég- (multūḳ oḳı) 142b/5

o.+ı tég- (tüfeng oḳı) 120b/17

o.+larnı 30b/13

o.+nı 30b/16, 40a/11, 40a/11, 40a/12

o.+nı (üç oḳ) 30b/14

o. saç- 130a/1

o. tég- 42a/12, 86b/3, 87a/13, 123a/15

[=32]

Oḳça Töbe k.a. Kalmakların Torgavut elinden bir şehzadedir.

o. 60a/3

[=1]

oḳçı Güzel ok atan, okçu.

o. durur érdi 80b/4, 144a/12

[=2]

oḳu- Okumak; (Namaz için) kılmak.

o.-dı 58b/6

o.-p 103a/6, 106a/2, 110b/4

o.-r 23a/7, 23a/9

o.-rlar érdi 79b/6

[=7]

canāza oḳu- 106a/2

ḫuṭba oḳu- 58b/6

namāzın oḳu- 103a/6, 110b/4

namāznı oḳu- 79b/6

[=5]

Oḳ Boyrı y.a. Büyük ihtimalle Amu Derya deltasında bir bölge adı.

o.+ġa 71b/7

[=1]

oḳ yılanı Başı pullu, boyu iki metreyi bulan yılan türü.

o. dın 11a/12

ol O.

Sıfat görevinde

o. 1b/2, 2a/3, 2a/7, 2b/7, 3a/13, 3a/2, 3a/8, 3b/7, 3b/8, 4b/8, 6a/1, 6a/3, 6a/7, 6b/15, 7a/4, 7a/5, 7a/8, 8b/1, 9a/16, 10b/14, 11a/13, 11a/17, 11b/10, 11b/12, 11b/13, 11b/16, 11b/6, 12a/14, 12a/17, 12b/10, 12b/12, 12b/2, 12b/8, 13a/4, 13b/15, 14a/11, 14a/12, 14a/8, 14b/12, 14b/6, 15a/5, 15b/1, 15b/1, 15b/14, 15b/14, 15b/6, 16a/14, 16a/16, 16b/10, 16b/14, 16b/4, 16b/5, 17b/14, 18a/7, 18b/13, 19a/12, 19a/8, 20b/14, 21a/14, 21a/4, 21b/7, 22a/1, 22b/17, 22b/5, 22b/9, 22b/9, 23a/15, 23a/2, 23a/2, 23b/1, 23b/13, 24a/13, 24a/6, 24a/8, 24b/5, 25a/9, 26a/1, 26a/15, 26a/9, 26b/16, 26b/6, 27a/17, 27a/8, 27b/1, 27b/15, 27b/2, 28a/11, 28a/16, 28a/4, 28a/9, 28b/11, 28b/12, 28b/14, 28b/15, 28b/2, 28b/6, 28b/8, 28b/9, 28b/9, 29a/1, 29a/10, 29a/13, 29a/15, 29a/17, 29b/12, 29b/6, 30a/1, 30a/11, 30a/11, 30a/11, 30a/4, 30b/5, 31a/14, 31b/11, 31b/9, 32b/13,

32b/15, 32b/7, 33a/1, 33a/15, 33a/7, 33b/14, 33b/16, 33b/17, 33b/5, 33b/7, 33b/8, 34a/10, 34a/12, 34a/13, 34a/16, 34a/16, 34a/3, 34a/8, 34b/17, 34b/2, 35b/5, 36b/5, 37b/4, 38a/8, 38b/9, 39b/10, 39b/6, 40b/10, 40b/11, 40b/13, 40b/15, 41a/13, 41a/8, 41b/3, 41b/5, 42b/3, 43a/12, 43b/9, 44a/4, 44a/5, 45a/2, 45a/8, 46a/1, 46a/4, 46a/5, 46b/9, 47a/1, 47a/16, 47b/12, 47b/5, 48b/12, 48b/16, 48b/17, 49b/14, 50b/16, 51a/1, 51a/11, 51b/9, 52a/1, 52b/14, 53a/12, 54a/10, 54b/5, 54b/8, 55a/2, 55b/14, 56b/2, 56b/4, 56b/8, 57b/14, 58a/10, 58a/12, 58a/16, 58b/10, 59a/12, 59a/15, 60a/9, 60b/11, 60b/14, 60b/6, 61a/8, 61b/1, 61b/16, 61b/4, 61b/7, 62a/5, 62b/12, 62b/6, 63b/1, 63b/10, 63b/17, 63b/17, 63b/7, 64a/5, 64b/6, 64b/8, 64b/9, 65a/11, 65a/3, 65b/12, 66a/5, 67b/15, 67b/2, 67b/6, 68a/16, 69a/11, 69a/17, 70a/17, 70a/7, 70b/12, 70b/8, 70b/9, 71b/3, 71b/6, 72a/10, 72a/15, 72a/4, 72a/7, 73a/9, 73b/4, 73b/5, 74a/12, 75a/15, 75a/5, 75a/6, 75b/17, 76a/6, 77a/1, 77a/14, 77a/3, 77b/11, 77b/6, 77b/7, 77b/9, 78a/1, 78a/3, 78a/7, 78b/17, 78b/3, 79a/4, 79b/13, 80a/12, 80a/15, 80a/3, 80b/16, 80b/9, 82a/10, 82b/12, 82b/8, 83b/2, 84a/8, 84b/10, 84b/6, 85a/17, 85a/4, 85a/8, 85b/14, 87a/15, 87a/17, 87a/4, 87a/8, 87b/1, 88a/10, 88a/11, 88a/17, 88b/11, 88b/12, 88b/5, 89a/11, 89b/12, 89b/15, 90a/1, 90a/10, 90b/17, 91b/1, 91b/16, 91b/5, 92a/7, 92b/2, 92b/4, 92b/8, 93a/10, 93b/1, 93b/15, 93b/16, 94a/12, 94a/3, 94a/7, 94a/9, 95a/1, 95a/15, 95a/6, 95b/8, 95b/9, 96a/15, 96a/15, 96a/5, 96a/9, 96b/2, 97a/15, 97b/11, 97b/15, 97b/16, 97b/4, 97b/5, 98b/3, 99a/11, 99a/6, 99b/14, 99b/15, 100b/7, 101a/10, 102a/8, 102b/11, 102b/14, 103a/17, 104b/1, 105a/12, 105b/13, 105b/8, 106a/1, 106a/11, 106a/5, 106a/7, 106b/12, 106b/14, 106b/15, 106b/16, 106b/17, 106b/8, 108a/1, 108a/9, 109b/1, 109b/12, 109b/14, 109b/3, 110a/10, 110b/14, 111a/15, 111b/16, 111b/17, 112a/12, 112b/16, 113b/12, 114a/10, 114a/11, 114a/3, 114a/4, 114a/5, 115a/1, 115b/1, 115b/13, 115b/3, 115b/9, 116a/10, 116b/14, 116b/17, 117a/10, 117a/12,

117a/4, 117b/10, 117b/12, 117b/17, 117b/2, 118a/15, 118b/13, 118b/16, 118b/3, 118b/5, 119b/13, 120a/13, 120b/14, 120b/9, 121a/1, 121a/5, 121a/5, 121b/10, 121b/11, 121b/6, 121b/8, 122a/14, 122a/16, 122b/12, 122b/14, 122b/3, 122b/6, 122b/7, 123a/10, 123a/14, 123a/4, 123a/8, 123b/4, 123b/5, 123b/6, 124a/11, 124a/17, 124a/5, 124b/6, 126a/14, 126b/11, 126b/16, 126b/3, 127a/15, 127a/2, 127a/5, 127b/5, 128a/17, 128b/1, 128b/10, 128b/11, 128b/13, 128b/5, 128b/9, 129a/2, 129a/4, 129b/17, 129b/2, 130a/1, 130a/15, 130a/5, 130a/9, 130b/10, 131a/3, 131b/1, 131b/10, 131b/12, 131b/13, 131b/4, 131b/6, 132a/3, 132b/12, 132b/13, 132b/15, 132b/16, 133b/10, 133b/13, 133b/14, 133b/2, 134a/10, 134a/11, 134a/2, 134a/9, 134b/1, 135b/1, 135b/3, 135b/8, 136b/17, 138a/8, 139a/12, 139a/2, 140a/16, 140a/5, 140b/14, 140b/5, 141a/12, 141a/15, 141a/5, 141a/8, 141b/14, 141b/3, 141b/5, 142a/16, 142b/11, 142b/11, 142b/15, 142b/15, 143a/10, 143a/4, 143a/6, 143b/1, 143b/16, 143b/6, 144a/11, 144a/12, 144a/3, 144b/4, 144b/9, 145a/10, 145a/10, 145a/15, 145b/1, 145b/11, 147a/2, 147b/10, 147b/9, 148a/15, 148a/8, 148a/9, 148b/1, 148b/12, 148b/12, 149a/13, 149a/15, 149a/3, 149a/7, 149b/1, 149b/1, 149b/12, 149b/2, 149b/6, 149b/7, 150a/2, 150a/8, 151a/10, 151a/16, 151b/1, 151b/10, 151b/11, 151b/3, 151b/5, 151b/7, 152a/2, 152a/8, 152b/12, 152b/7, 153a/1, 153a/17, 153b/6, 154b/17, 155b/1, 155b/11, 155b/3, 156a/2

o. cıhatdın 14b/14, 18b/7, 46b/11, 60b/5, 66a/5, 92a/17, 94b/3, 100b/1, 119a/8, 130b/1

o. cumladın 10b/12, 39a/4, 39b/12, 43b/10, 62a/13, 66b/16, 68a/13, 68a/9, 73a/12, 73a/6, 75b/15, 81a/14, 100a/13, 100a/3, 102a/3, 104b/13, 125b/11, 135a/13, 139b/4, 153a/2

o. cumladın biri 26a/17, 144b/1

o. dam 5b/15

o. damī 3b/6

Zamir görevinde

o. 9b/6, 18b/11, 19a/15, 19b/16, 20b/2, 20b/5, 22b/4, 27b/10, 31a/1, 31a/10, 31a/6, 32a/7, 34b/1, 35b/17, 36a/1, 36a/12,

36a/2, 36a/3, 36a/3, 36a/4, 36a/5, 36a/6, 36a/7, 36a/8, 36b/3, 37b/13, 37b/2, 37b/4, 37b/9, 38b/2, 39a/5, 39a/6, 40b/4, 41a/17, 44a/16, 45a/13, 46a/15, 46b/11, 48a/17, 52a/10, 58b/8, 60b/2, 66a/1, 68a/7, 70b/10, 73a/14, 74b/11, 76a/17, 76a/2, 77b/16, 78a/15, 79b/16, 80a/5, 80b/3, 81a/17, 81b/10, 83a/16, 83a/7, 84b/12, 85a/1, 85b/12, 85b/9, 86b/6, 87a/12, 87b/16, 88b/2, 90a/2, 92a/17, 94b/14, 95a/3, 103b/12, 104a/2, 104b/4, 106a/14, 106a/9, 110b/15, 114a/16, 114b/8, 114b/8, 114b/9, 115a/8, 116b/8, 117b/10, 118b/1, 127b/3, 127b/8, 130b/10, 130b/12, 130b/14, 130b/16, 131b/7, 133a/12, 136b/8, 138a/8, 138b/12, 138b/3, 142a/1, 142a/17, 143b/2, 150b/3, 152a/2, 152b/2, 154a/16, 155a/10, 155a/4, 155a/9

o. durur 8a/16, 19a/17, 19b/4, 20a/15, 26a/2, 29b/16, 30b/10, 31b/4, 38b/12, 45b/14, 149b/9

o. durur érdi 15b/17, 34b/11, 42a/4, 47a/14, 148b/8

o.+dur ki 111b/1, 142a/6

o. édi 154a/6

o. érdi 18b/11, 19a/16, 21a/7, 51b/5

o. érür 86a/10

o. ki 2a/11, 36b/8, 50b/5, 52a/3, 91a/5, 103b/11, 106a/12, 115b/13, 117b/16, 121b/1, 123b/8, 146a/12

o. kim 62b/7, 93a/13

o. sarı 107a/10

[=133]

ança O kadar.

a. 153b/9

[=1]

anda 1. Orada.

a. 1b/7, 5b/2, 7b/10, 13b/13, 19a/13, 23a/15, 28b/1, 30b/3, 33b/8, 50a/1, 51a/16, 53b/9, 57b/16, 60b/11, 63a/10, 73a/9, 81b/17, 90a/10, 99b/9, 103b/9, 105a/13, 105a/3, 105a/5, 110a/8, 125a/4, 128b/13, 130a/11, 130a/2, 130a/8, 137b/6, 142b/12, 153b/10

2. Onda.

a. 5b/11, 69b/12, 153b/7

a. durur 120a/17

andın 1. Oradan

a. 29a/12, 42b/17, 54b/10, 57b/16, 58a/15, 58a/16, 61b/3, 79a/11, 103a/15, 104a/4, 119a/10, 123b/3, 143a/17, 153b/8, 155b/2

2. Ondan.

a. 4a/6, 11b/5, 13a/15, 14b/2, 15a/16, 17a/12, 19b/17, 20a/2, 23a/17, 24a/12, 26a/17, 27a/1,

35a/1, 35a/16, 36a/15, 36b/10, 36b/15, 38a/2, 43a/15, 45b/1, 48a/5, 49b/13, 49b/13, 50a/8, 52b/13, 53a/10, 54a/1, 56b/15, 84a/12, 85a/9, 87a/8, 90b/13, 91a/7, 94b/5, 96a/3, 98a/4, 113a/2, 115b/14, 117a/10, 118b/3, 124a/11, 133a/10, 138b/7, 141a/17, 146a/13, 151b/17, 152a/2, 152a/3, 153b/13, 153b/15, 154b/3, 155a/8, 155b/12, 155b/3

a. érdi 16b/6

a. soñ 44b/3, 46b/15, 47a/1, 59b/14, 61a/9, 79b/11, 105a/9, 111b/6, 112a/13, 113a/2, 119a/5, 128b/11, 128b/16, 144b/1

a. soñra 14a/17, 23b/12, 28a/14, 28a/15, 30b/17, 35b/17, 42b/4, 47a/3, 54b/15, 58a/7, 58a/9, 59a/13, 69b/10, 70a/16, 75b/1, 84b/15, 91b/12, 93a/3, 96b/17, 116b/13, 120a/5, 122b/6, 123b/10, 124b/13, 124b/3, 136a/1, 142b/7, 145a/17, 145b/7, 149a/10

a. soñraġı 77a/12

alar Onlar.

a. 3b/10, 3b/11, 6b/16, 10a/2, 11b/11, 11b/12, 18a/8, 26b/12, 29a/11, 29a/9, 29a/9, 34a/2, 36b/5, 37b/17, 39b/11, 47b/14, 48a/3, 49b/7, 50a/3, 51b/17, 57a/10, 57a/10, 57a/10, 57a/11, 57a/11, 57a/7, 57a/8, 57a/8, 57a/9, 57a/9, 59a/14, 63b/7, 65b/11, 67b/13, 69a/6, 69b/4, 71b/1, 72a/1, 85a/17, 93a/9, 93b/3, 102b/16, 102b/8, 104a/14, 104a/5, 109a/16, 109a/17, 109a/4, 109a/6, 109b/16, 111a/12, 112a/7, 115b/2, 116a/1, 116a/8, 118a/2, 119a/7, 119b/12, 122a/11, 123a/1, 123a/3, 124b/15, 125b/10, 126b/5, 127b/4, 128a/4, 128b/10, 128b/8, 129a/4, 129b/10, 130b/1, 130b/4, 132a/10, 132b/5, 133b/16, 133b/8, 136a/15, 138a/2, 140a/11, 140b/12, 144a/2, 147b/14, 147b/16, 148a/5, 149a/13, 149a/2, 149a/8, 150a/5, 153a/16, 153b/2

a. arasıda 31b/10

a. ḳasdıġa 59b/6

a. keynidin 11b/12, 47b/12, 50b/5

a.+dın 1b/8, 29b/10, 38b/4, 39b/4, 47b/17, 48a/3, 50b/4, 72a/12, 81a/1, 137b/16, 150b/14

a.+ġa 14a/13, 15a/1, 27a/17, 27b/16, 30b/14, 30b/8, 30b/9, 31b/4, 35a/14, 46b/17, 49b/9, 56b/10, 59a/8, 61a/13, 61a/6, 65b/2, 69a/4, 75b/8, 89b/13, 91b/17, 109a/5, 111a/13, 112a/14, 118a/8, 125b/16,

128a/3, 131a/8, 139b/15, 142a/10, 145a/6

a.+nı 19a/9, 20a/17, 30b/14, 37a/6, 37a/7, 37b/15, 38a/1, 44a/1, 46b/10, 50b/4, 55a/13, 56b/16, 59a/17, 61b/8, 69b/3, 73a/8, 99a/16, 99a/16, 100a/16, 108a/2, 109b/1, 110b/12, 112b/16, 116b/16, 118a/2, 121a/16, 123a/11, 124a/10, 125b/15, 129a/8

a.+nıñ 2a/17, 16b/14, 16b/16, 17a/8, 32b/17, 33a/6, 34b/7, 38b/8, 41b/4, 44b/16, 49b/2, 50a/2, 55b/11, 57a/16, 57b/1, 57b/1, 58b/15, 59a/10, 59b/16, 64b/2, 65b/3, 69a/1, 71b/3, 75a/16, 76b/10, 77a/13, 98a/12, 99b/11, 99b/12, 102b/8, 106b/10, 107a/15, 107b/1, 109a/14, 121a/15, 121b/13, 122a/9, 124a/1, 124b/12, 125b/17, 127a/3, 128a/7, 132b/7, 133b/1, 133b/7, 134b/12, 135b/7, 136a/13, 138b/17, 140a/10, 140a/17, 140b/9, 141a/2, 141b/3, 141b/4, 142a/15, 156a/15

a.+nıñ ḳasdıġa 55b/10, 59b/3

a. bile 59b/7, 125a/13, 128a/2

a. birle 58b/7

a. dék 56a/12

andaġ bk. andaḳ

a. 31a/3, 32b/16, 113b/10, 152a/1

a. durur kim 12b/12

a. kim 11b/9, 39a/4, 39b/12

andaḳ Onun gibi, o şekilde. Krş. andaġ

a. 5b/10, 6a/6, 6a/8, 7a/10, 12a/17, 12b/9, 13a/17, 18a/5, 25a/10, 25b/10, 25b/16, 32a/10, 32b/11, 34b/13, 38a/13, 50a/8, 64a/3, 69a/16, 74a/5, 79a/11, 79a/5, 88a/11, 88b/4, 99a/9, 102a/2, 110b/5, 111b/6, 120a/11, 123a/12, 129b/13, 130b/11, 132a/14, 132a/4, 133a/12, 145a/5, 152a/5

a.+dur kim 93a/12

a. durur kim 13a/1, 35b/5, 42a/6, 58b/16, 64a/11, 70a/1, 70a/6, 92a/10, 108b/12, 121a/16, 124b/2, 136b/15, 139a/13, 139b/11, 155b/14

a. ki 5b/9, 9a/17, 18a/17, 29b/2, 34a/12, 52b/13, 88b/7, 101a/3, 109a/1, 111a/9

a. kim 10a/8, 12a/10, 15a/2, 31b/8, 36b/5, 40b/3, 40b/8, 47b/16, 51a/10, 52a/12, 56a/7, 58a/6, 59a/3, 60a/14, 61a/1, 61a/8, 80a/8, 83a/5, 85a/1, 85b/15, 86b/9, 88a/14, 89a/14, 89b/3, 95a/4, 96a/12, 96a/7, 98a/14, 106b/9, 109a/8, 115b/10, 122a/6, 129a/6, 133b/12, 135a/4, 138b/11, 139a/13, 150a/10

anı Onu.

a. 2a/5, 8a/1, 14b/2, 15a/1, 16a/3, 16a/3, 18b/16, 18b/3, 18b/6, 19b/3, 19b/4, 20a/1, 20a/5, 20a/9, 20b/3, 21b/12, 22a/1, 22a/10, 22a/3, 22a/4, 22a/5, 22a/7, 22a/8, 22b/11, 22b/12, 22b/4, 23a/11, 23a/9, 23b/12, 23b/7, 26b/13, 26b/17, 26b/17, 26b/6, 27a/10, 27a/7, 28a/15, 28a/6, 28b/8, 29a/4, 29b/5, 32a/8, 34b/11, 35b/11, 37b/5, 38a/7, 38a/9, 39a/10, 40b/12, 41a/13, 41a/3, 42a/1, 43b/3, 47a/14, 48a/6, 48b/10, 49a/1, 50a/14, 50b/6, 50b/7, 51a/2, 51b/3, 54a/16, 54a/9, 55a/3, 56a/12, 56b/8, 56b/9, 57b/15, 58a/13, 58a/17, 59b/9, 60a/15, 62a/3, 62b/14, 63a/1, 63b/15, 63b/3, 63b/8, 64b/12, 65a/9, 67b/17, 70b/11, 70b/13, 72a/16, 72b/8, 73a/16, 73b/16, 73b/17, 73b/6, 75b/7, 76a/1, 76a/12, 76a/3, 76a/4, 76a/7, 77a/9, 77b/11, 77b/16, 77b/4, 77b/6, 77b/7, 78a/14, 78b/2, 79a/16, 79b/15, 80b/10, 81a/17, 85b/13, 85b/3, 85b/8, 86a/14, 86b/10, 86b/11, 86b/9, 87a/11, 87a/2, 87a/3, 89b/6, 90a/17, 90a/3, 90b/2, 92b/1, 93a/11, 93a/12, 93a/15, 93a/2, 94a/2, 94b/2, 94b/3, 94b/5, 94b/8, 95a/2, 95a/4, 96b/16, 96b/6, 98b/2, 99a/12, 105a/4, 110a/12, 113a/11, 113a/11, 115b/6, 116a/6, 117a/5, 118b/17, 125b/16, 127b/11, 131a/3, 131b/9, 133a/17, 134b/1, 139a/5, 139a/9, 142b/6, 144a/13, 147a/13, 148a/14, 149b/17, 150a/10, 150a/2, 150a/4, 153b/4, 154b/4, 155a/7, 155b/2, 155b/7

anıñ Onun.

a. 1b/3, 3a/3, 3a/4, 3b/17, 4a/11, 4a/16, 5a/5, 6a/17, 6b/1, 7a/2, 7b/14, 11a/14, 11a/6, 11b/14, 11b/15, 12a/13, 12a/2, 13a/11, 13b/5, 14b/15, 14b/4, 16a/12, 16a/16, 16a/4, 16a/9, 16b/11, 17a/13, 17a/17, 17b/12, 17b/13, 18a/3, 18a/5, 18b/1, 18b/12, 18b/15, 18b/4, 19a/14, 19a/4, 19a/5, 19a/7, 19b/13, 19b/14, 19b/15, 20a/14, 20a/7, 20b/4, 21a/7, 21b/2, 21b/9, 22a/13, 22a/14, 22a/16, 22a/17, 22a/9, 22b/5, 23a/3, 23a/7, 23b/1, 23b/16, 24a/16, 24a/2, 24a/3, 25a/9, 25b/3, 25b/9, 26a/17, 26a/2, 26b/5, 26b/8, 28a/12, 28a/3, 28b/13, 28b/6, 29b/7, 29b/8, 30a/10, 30a/14, 31a/14, 31a/6, 32b/1, 32b/5, 34a/17, 34b/12, 34b/16, 35a/1, 35a/16, 35a/17, 35a/2, 35a/3, 35b/1, 35b/3, 35b/7, 36a/1, 36a/1,

36a/17, 36a/2, 36a/3, 36a/4, 36a/5, 36a/6, 36a/7, 36a/8, 36a/9, 36a/9, 36b/11, 36b/14, 37a/1, 37a/10, 37a/14, 37a/14, 37a/5, 37b/6, 37b/8, 38b/16, 38b/3, 38b/5, 38b/6, 39a/2, 39b/8, 40a/9, 40b/11, 40b/7, 40b/8, 41a/1, 41a/14, 41a/9, 42a/13, 42a/5, 42a/8, 43b/11, 43b/13, 43b/16, 43b/7, 44a/5, 44b/10, 44b/11, 44b/8, 45a/10, 45a/6, 45b/12, 45b/4, 45b/8, 46a/6, 48a/15, 48a/17, 48a/7, 48b/8, 49a/3, 50a/12, 50a/15, 50a/2, 50a/8, 50b/10, 50b/2, 50b/6, 50b/9, 51a/9, 52a/16, 52a/9, 53a/1, 53a/13, 53a/5, 53a/9, 53b/3, 54b/3, 55a/7, 55b/13, 56b/1, 57b/16, 58a/13, 59a/7, 60a/16, 60b/3, 61b/3, 62a/1, 62a/16, 62b/10, 62b/4, 63a/17, 63a/2, 63a/4, 63b/4, 64a/6, 64b/10, 64b/13, 64b/7, 65a/1, 65a/12, 65a/7, 66a/2, 67b/11, 67b/6, 67b/8, 69a/13, 69b/16, 70a/14, 70a/5, 70a/6, 70b/15, 70b/2, 70b/3, 70b/3, 70b/9, 72a/15, 73b/16, 74b/1, 74b/14, 74b/16, 74b/8, 75a/12, 75a/13, 75b/14, 76a/1, 77a/4, 77a/5, 77b/12, 77b/17, 77b/17, 78a/13, 78b/14, 79a/17, 79a/3, 79a/7, 79b/11, 79b/14, 79b/2, 80a/1, 80b/11, 80b/7, 81b/11, 83a/10, 83a/11, 83a/15, 83a/8, 83b/2, 84b/15, 84b/5, 84b/8, 84b/9, 85a/14, 85a/4, 85a/7, 85a/8, 85b/12, 85b/6, 86a/1, 86a/3, 86a/8, 86b/12, 86b/8, 87a/13, 87a/14, 87a/15, 87a/4, 87a/7, 87b/10, 88a/14, 88a/15, 88a/8, 89a/8, 90b/13, 91a/10, 91a/2, 91a/3, 92b/16, 92b/8, 93a/1, 93a/5, 94a/11, 94a/15, 94a/7, 94b/16, 94b/6, 94b/9, 95a/17, 95a/5, 95a/8, 95b/13, 95b/17, 95b/7, 95b/9, 96a/1, 96a/9, 96b/15, 96b/4, 96b/5, 97a/13, 97a/2, 97a/5, 97b/9, 98a/15, 98a/6, 98a/8, 99b/3, 99b/6, 101b/4, 102a/10, 102a/8, 105a/4, 106a/6, 106b/12, 106b/8, 108a/1, 109a/11, 110b/16, 112b/17, 112b/4, 113a/13, 114a/15, 114a/16, 114a/5, 114b/16, 115a/15, 115b/14, 115b/15, 116b/6, 117a/13, 117a/4, 117a/9, 118a/7, 124a/12, 125a/5, 126b/2, 126b/4, 129a/16, 129b/3, 130b/16, 131a/1, 131b/3, 131b/8, 132b/16, 133a/17, 133a/2, 133b/12, 133b/3, 134a/1, 135a/14, 135b/15, 136a/3, 138a/5, 138b/10, 138b/2, 139a/12, 139a/4, 139b/12, 139b/13, 139b/6, 139b/9, 140a/11, 142a/12, 142a/4, 142b/5, 143a/1,

143a/13, 143a/5, 143a/7, 144a/17, 144b/5, 145b/17, 146a/10, 146a/11, 146a/12, 146a/14, 146b/16, 146b/5, 147b/1, 147b/15, 147b/3, 151a/17, 151b/5, 151b/6, 152a/14, 152b/10, 153b/9, 154a/2, 154a/4, 155b/11, 155b/7

a. ḳasdıġa 42a/5, 65b/8, 67a/4

a. allıda 10b/2

a. allıdın 150b/4

a. bile 14b/15, 26b/6, 50b/7, 56b/13, 62a/13, 80b/12, 81a/7, 86b/2, 89b/5, 103b/1, 120b/13, 122b/17, 147b/11, 147b/5

a. birle 27a/10

a. cıhatı 22a/6

a. dék 7b/10, 8b/4, 18a/14, 30a/14, 49b/10, 55b/11, 63b/6, 72b/8, 89b/1, 105b/5, 112a/17, 118b/1, 118b/2, 129b/15, 137b/5, 141a/13

a. dék durur 12b/16

a. dék ki 3b/1, 6b/13, 27b/3, 53b/16, 126b/10, 148b/12

a. kéyniçe 20a/11

a. sarı 146a/12

a. üçün 19b/16, 28b/15

a. üçün durur kim 45a/4

a. üçün kim 26b/2, 30b/16, 34a/6, 35a/5, 61b/6, 116a/2

añа Ona.

a. 1b/10, 1b/10, 2b/3, 6b/14, 7b/8, 8a/4, 10a/17, 10a/17, 10b/3, 11b/6, 12a/10, 12b/12, 12b/12, 13a/10, 13a/12, 13a/13, 13a/15, 13a/16, 13a/6, 13b/11, 13b/14, 13b/14, 14a/13, 14a/6, 14b/11, 14b/3, 14b/5, 16a/1, 16a/15, 16b/3, 17a/11, 17a/2, 17b/2, 18a/15, 18a/9, 18a/9, 19a/17, 19a/2, 21a/10, 21a/9, 22a/12, 22a/14, 22b/13, 22b/14, 23b/14, 25a/9, 25b/6, 26b/8, 27b/1, 28b/5, 28b/8, 31a/8, 31b/13, 32a/14, 33b/2, 35b/5, 36b/1, 36b/2, 37a/10, 37a/9, 37b/1, 37b/3, 37b/6, 38a/16, 38b/2, 39a/11, 39a/6, 41a/12, 41a/17, 41a/3, 41a/7, 42a/16, 42a/8, 43a/16, 43a/3, 44b/10, 45a/11, 46a/16, 47a/14, 47a/15, 47a/8, 47a/9, 49a/4, 49b/13, 50a/16, 50a/6, 50b/13, 50b/6, 52a/14, 53b/1, 53b/17, 53b/17, 55b/13, 55b/17, 56b/13, 57b/11, 57b/14, 57b/5, 58a/2, 58b/5, 61a/15, 61b/1, 62a/12, 64a/14, 72a/1, 73b/14, 74a/12, 77a/6, 80a/14, 82a/10, 84b/13, 84b/14, 85a/3, 85b/17, 85b/7, 85b/8, 86a/10, 86b/3, 86b/9, 87a/16, 87a/3, 87a/6, 88a/9, 88b/17, 89a/17, 89b/6, 89b/8, 90b/15, 90b/16, 91a/12, 91a/17, 92a/9, 92b/11, 92b/11, 92b/11, 92b/14, 92b/2, 93a/15, 93b/13, 93b/14, 93b/15, 93b/9, 94a/1, 96a/12,

96a/6, 96b/3, 98b/1, 98b/11, 106a/13, 106a/4, 109a/10, 114a/10, 114b/8, 115a/13, 116b/9, 124b/2, 125a/12, 130b/14, 130b/15, 130b/17, 133b/3, 137a/4, 141b/17, 142a/1, 142a/11, 142a/13, 142a/2, 145b/17, 146a/9, 149a/11, 153b/1, 153b/11, 153b/12, 153b/8, 154a/3, 154a/5, 154a/8

a. dur 5b/1

ol- Olmak. Krş. bol-

o. 96a/4

o.-a al- 7a/12

o.-dı 5b/11, 6a/5, 16b/7, 54a/2, 65a/14, 65a/16, 75b/17, 93b/14, 99b/8, 102a/16, 106a/13, 113b/1, 113b/2, 115b/8, 116b/2, 116b/3, 150a/11

o.-ġan 5b/13, 155a/2

o.-ġanġa 9b/2

o.-ġay 12b/11, 15a/15, 155a/6

o.-maḳ 33a/2, 111b/3

o.-mas 107a/2, 107a/2

o.-masun 105a/14

o.-may 103b/17

o.-mış 144a/11

o.-mış érdi 82a/4

o.-sa 21a/3, 23b/15, 61b/16, 62b/11, 105a/6, 107b/9, 111b/2, 116b/3

o.-sun 13b/14, 82a/11, 82a/12, 84a/14, 98a/2, 98a/3, 98a/4, 98a/5, 155a/15, 155a/16

o.-up 6b/15, 6b/16, 7a/15, 27b/6, 27b/6, 33a/12, 42b/12, 66b/8, 82a/2, 99b/8, 105a/5, 106a/15, 110a/5, 113a/17, 113b/16, 113b/16, 150a/11, 154a/8

o.-ur 51a/4, 51a/4, 84b/13, 110a/5, 142a/6, 155b/3

[=75]

ābād ol- 113b/16

āşkār ol- 99b/8

bahra-yāb ol- 110a/5

bāl-zan ol- 105a/5

bī-hūş ol- 5b/11

bī-tāb ol- 27b/6

bīm ol- 15a/16

buland ol- 65a/14

cuft ol- 61b/16

çālāk ol- 51a/4

fāş ol- 99b/8

fatḥ ol- 113a/17

furūd ol- 82a/4

ġāfil ol- 33a/2

ġālıb ol- 7a/15

ġāyıb ol- 75b/17

ġuṣṣa merg ol- 42b/12

ḥalāl ol- 106a/13

hem-rāh ol- 155a/15

hem-rāz ol- 7a/12

ıḫtılāl ol- 105a/6

ḳatīl ol- 111b/3

ḳatl ol- 111b/2

ḳāyım ol- 102a/16

mafḳūd ol- 105a/14

mudām ol- 82a/11, 98a/3

mumtāz ol- 6b/15
munḳaṭıʿ ol- 96a/4
murtafiʿ ol- 113b/1
mustadām ol- 82a/12, 98a/2
mustavlī ol- 107b/9, 154a/8
muʿtād ol- 113b/16
mümkün ol- 155a/6
rafīʿ ol- 84a/14
rahā ol- 144a/11
rām ol- 155a/16
rūy gerdān ol- 84b/13
ṣabāt ol- 12b/11
sar-afrāz ol- 6b/16
sar-ba-sar ol- 106a/15
sāyır ol- 82a/2
şād ol- 98a/5, 103b/17, 150a/11
ṭarabnāk ol- 51a/4
tīra ol- 155b/3
vācıb ol- 93b/14
vāḳıʿ ol- 110a/5
ẓāhır ol- 16b/7
[=52]

olca Moğ. Ganimet
o. al- 89a/4
o. u esīr 86a/17, 91a/4
[=3]

oltur- 1. Oturmak. Krş. otur-
o.-a al- 148b/11
o.-mış durur érken 107b/13
o.-up 12b/14, 108b/5, 120b/1, 134b/10, 149b/13
o.-up durur 62b/3
o.-up dururlar 105b/16
o.-up durur érdi 23b/10
[=10]

2. Bir makama geçmek.
o.-dı 23b/8, 24a/15, 32a/15, 36a/2, 44a/16, 45b/9, 47b/5, 51a/3, 51b/5, 61a/7, 62a/5, 73b/11, 84b/11, 85b/10
o.-dılar 34b/4, 85a/17
o.-du 25a/5
o.-ġandın soñra 38a/10, 58b/13
o.-ġay 30b/17
o.-up 17a/17, 19a/7, 24a/13, 27b/13, 31b/8, 37a/1, 41b/9, 42a/2, 47a/13, 61b/17, 65a/2, 68b/3, 85a/11, 85a/5, 92a/16, 137b/10
o.-up durur 47a/10, 60b/5, 61b/14, 62a/2
o.-up durur érdi 64b/10
[=41]

3. Bir yerde devamlı olarak kalmak, ikamet etmek.
o.-alıñ 44b/14
o.-dı 61b/6
o.-dılar 28b/15
o.-ġan 28a/2, 54a/5, 55a/15, 58a/14, 66b/2, 88b/3, 109a/15, 110b/9
o.-up 86a/15
o.-up durur érdi 59b/6, 88b/2
o.-up érdiler 33a/9, 59b/3, 109b/13
o.-urlar érdi 28a/4, 128b/3
o.-ur érdi 33a/9
[=20]

4. Bir yere geçiçi olarak yerleşmek, konaklamak.

o.-dı 49b/8

o.-up durur érdi 59a/17

o.-up érdiler 58a/11

[=3]

fārıġ oltur- 148b/11

[=1]

olturġuz- Oturtmak.

o.-dı 36b/5, 70b/11, 73a/9

o.-dılar 41b/12, 46b/8, 65b/15, 82b/7, 91b/13, 104b/12

o.-up 73a/16, 107a/17

[=11]

olturt- Oturtmak.

o.-up 19b/1, 45a/2, 54a/17

[=3]

on On (sayı).

o. 33a/16, 38b/15, 75a/14, 80a/12, 85b/6, 149a/1

o. (altı yüz on béş) 39a/15, 86a/14

o. (altı yüz on sékkiz) 86b/7

o. (altı yüz on yetti) 39b/1, 86b/1

o. (béş on) 38a/7, 61b/3, 72b/10

o. (miñ dağı ikki yüz on altı) 149a/14

o. (miñ dağı ikki yüz on béş) 156a/6

o. (miñ dağı ikki yüz on sékiz) 147a/11

o. (miñ dağı ikki yüz on sékkiz) 83b/2, 152b/4

o. (miñ dağı ikki yüz on tört) 147a/8

o. (miñ dağı yüz on béş) 65a/4

o. (miñ iki yüz on altı) 106a/9

o. (miñ ikki yüz on toḳḳuz) 83b/6

o. (miñ ikki yüz on tört) 95b/3

o. (miñ ikki yüz on üç) 146a/15

o. (miñ ikki yüz on yetti) 83a/12

o. (miñ on bir) 54b/17

o. (miñ on tört) 57b/9

o. (miñ ve iki yüz on altı) 150b/2

o. (toḳḳuz yüz on bir) 46b/8, 45b/12

o. (toḳḳuz yüz on ikki) 17b/16

o. (toḳuz yüz on iki) 18b/17

o. (yetti yüz on üç) 89a/8

o. (yüz on) 32b/2

o. (yüz on altı) 31a/6

o. altı 45b/2, 49a/5, 52a/17, 52b/16, 57b/10, 65a/4, 72b/2

o. béş 40a/1, 51a/10, 57b/10, 59b/13, 60a/4, 88b/12, 91a/15, 105b/6, 136b/17

o. béş miñ 11b/11

o. bir 23a/7, 51a/16, 58a/14, 75b/13, 76b/12, 80a/12, 96b/6, 120a/2, 136b/9, 150a/6, 155b/10

o. bir miñ altı yüz 47b/17

o.+da (miñ iki yüz on) 141a/17

o.+da (miñ yüz on) 64b/14

o.+ıda 21a/14, 123a/7

o. iki 139a/7, 149a/15, 150b/3

o. iki miñ 52b/4, 128b/7

o. ikki 18b/15, 39b/16, 83b/10, 155b/10

o. ikkinçi 83b/7

o. ikki miñ 69b/13, 73a/7

o. miñ 59b/16, 119a/6

o. sékiz 78a/10, 78b/1, 98a/17

o. sékkiz 74b/15, 83b/2, 91a/11, 156a/7

o. sékkiz luġat 22b/7

o. toḳḳuz 57a/5

o. toḳḳuz luġat 22b/3

o. tört 22b/9, 59a/8, 69b/3, 77a/11

o. üç 39a/5, 43a/8, 70a/15, 72b/4

o. üç miñ ikki yüz 48a/1, 48a/2

o. yeti 56b/14, 71a/5, 73a/17

o. yeti miñ altı yüz 47b/17

o. yetti 28b/15, 44a/13, 62a/4

[=110]

oñ Sağ.

o. 16b/11

o. ṭaraf 45a/4

o. yan 16b/12, 141a/15

[=4]

or- Biçmek, kesmek.

o.-maḳ 44a/10

[=1]

Oraż ʿAlī Supaḳ k.a. Mankıt'ın ileri gelenlerindendi. Mankıt hakimi Masav Biy ile araları bozulunca Avaz Inak onu görevinden aldı. Bunun üzerine Oraz Ali Supak Töre Murad Sufi ve adamları ile yakınlaştı. Onların Mankıt'a girmelerini sağladı ve Masav Biy'i öldürdü.

o. 147b/11, 148a/1, 151b/9

o.+nıñ 147b/1, 147b/17

[=5]

Oraż Bay Çavdur k.a. Ali Bay ile birlikte Ebülgazi Han ve Artuk Inak'a başkaldırdı. Yomutların desteğiyle Beş Kale'yi muhasara etti.

o. 74a/5

[=1]

Oraż Muḥammad Bekevül k.a. Munis'in dedelerindendir.

O. (ʿAvaż Mīr-āb ibn Şīr Muḥammad Mīr-āb ibn Éşim Biy Mīr-āb ibn Ḥasan Ḳulı Atalıḳ ibn Oraż Muḥammad Bekevül ibn Davlat Biy ibn Gerāy Biy ibn Muḥammad Cān Ṣūfī Biy-i Yüz) 156a/9

[=1]

ordu (< Moğ. orda) Padişah çadırı, hakanın oturduğu şehir, karargâh.

o.-yı humāyūn 63b/12

o.+da 48b/16

o.+dın 44b/16

o.+ġa 44b/13, 62b/5

o.+nıñ 45a/2

o.+sıdın 51a/2

o.+sıġa 41b/11, 91b/9

[=9]

Ordu Ḫan k.a. Atsız Han'ın oğludur. Babasından sonra han oldu. Yerine oğlu Baydu Han geçti.
o. 25a/3
[=1]

Orıs k.a. Nuh peygamberin torunlarından Yezd'in oğludur. Asıl adı Ahnuh'tur. Bk. Idrīs
o. 19a/17
[=1]

orta Orta.
o.+da 74a/7, 76a/11
o.+dın raf' ḳıl- 133a/13
o.+ġa 88a/11, 102a/4
o.+ġa kiyür- 19b/10
o.+ġa sal- 78b/8
o.+larıda 19b/8
o.+larıñızda 31b/2
o.+sıda 77a/3, 88a/14
o.+sıda érür 85b/8
[=12]

ortançı Üç kardeşten yaş bakımından ortada olan.
o. 76a/2
[=1]

Orta Ḳuduḳ y.a. Harezm'den Ahal'a giderken bir gurup çok önemli su kuyuları. Bunlar bölgenin tarım suyu için çok önemli idi.
o.+ġaça 99a/9
[=1]

orun Yer, makam.
o. bér- 45a/3, 58b/16
o.+ıda (ornıda) 19b/1, 24a/10, 24a/15, 32b/1, 37a/4, 37b/8, 41b/9, 45a/2, 65a/2, 88a/17, 90a/17, 105a/4, 154b/4
o.+ıġa (ornıġa) 17a/17, 20a/5, 20a/9, 23b/8, 78b/14, 85b/16, 86b/11, 93a/2, 98a/8, 99b/3, 105b/4
[=26]

orunsız Yersiz, makamsız.
o. 59a/2
[=1]

Orus I kv.a. Türkmenlerin Yomut boyuna bağlı bir kabile.
o. 55a/10, 67b/10, 89a/11,
o. bile 67b/11
o.+dın 55a/7
o.+ġa 56a/4
[=6]

Orus II k.a. Moğol boyuna mensup bir askerdir. Toktağu Han'a bağlı idi. Toktağu Han ile Nokay Noyan'ın savaşında Nokay Noyan'ı esir almıştır.
o. 89a/5
[=1]

Orus On Bégi k.a. Ebülgazi Han zamanında Türkmenlerin serdarlarından biri idi. Ebülgazi Han tarafından hile ile öldürüldü.
o. 59a/15
[=1]

oşbu İşte bu, bu.

o. 50a/1

[=1]

oşol İşte o, o.

o. 30a/5

[=1]

ot Ateş, kıvılcım.

o. 15b/16, 15b/17, 33a/2, 105b/16

o. durur 11a/9

o.+ġa 16a/16, 16a/17, 16a/17, 16b/1, 55a/9, 101a/4, 131b/7, 141b/5

o.+ġa (ol ot) 34a/12

o.+ı 141b/4, 147b/13

o.+ıdın 25a/11

o.+ıġa 38b/9

o.+ıġa (cafā otı) 155b/5

o.+ıġa (ḳahr otı) 131b/5

o.+ıġa (ʿuḳūbat otı) 6a/1

o.+ın 80b/17

o.+ınıñ dūdı (āhı otı) 153b/6

o.+ın ur- "Yakmak" 127a/16

o.+ı (ʿadāvat otı) 25a/10

o.+ı (dūzaḫ otı) 21a/10

o.+ı (ḳahrınıñ otı) 144b/10

o.+ı ile (ʿadāvat otı) 25a/12

o. küli 154b/9

o. şuʿlası 34a/13, 153b/6

o. tég 131b/10

o. tüş- 148b/17

[=33]

otaġa Moğ. Taç, savaş sırasında başa takılan sorguç. Krş. ottaġa

o. 112b/3

[=1]

otlıḳ Ateş olma durumu, hararet.

o.+ı (otlıġı) 33a/3

[=1]

ottaġa (< Moğ. otaġa) bk. otaġa

o. 7b/16

[=1]

ottuz bk. otuz

o. 150a/4

o. (altı yüz ottuz toḳḳuz) 41a/9

o. (miñ ottuz ikki) 56b/14

o. (miñ yüz ottuz üç) 69a/13

o. (toḳḳuz yüz ottuz) 17a/4

o. (toḳḳuz yüz ottuz ikki) 48a/14

o. (toḳuz yüz ottuz üç) 92a/12

o.+ġa 36a/14

o. miñ 39b/2

o. üç 91a/7

o. yetti 52a/8

[=11]

otun Odun.

o. ve kömür 34a/10

[=1]

otur- 1. Oturmak. Krş. oltur-

o.-ġan dék 3b/17

[=1]

2. Bir makama geçmek.

o.-mış 7b/15

[=1]

otuz Otuz. Krş. ottuz

o. 75b/14, 112b/12

o. (altı yüz otuz bir) 87a/5

o. (altı yüz otuz sékkiz) 41a/5

o. (altı yüz otuz üç) 87a/5

o. (miñ iki yüz otuz üç) 58a/1

o. (miñ toḳḳuz yüz otuz) 21b/15

o. béş 86b/7, 89b/3

o. çaġlıġ 111a/7

o.+da durur érdi (miñ otuz) 55b/12

o. iki 97b/4

o. ikki 58b/15, 136b/9

o. miñ 67b/10, 87a/16, 112a/6

o. ṣaḥīfa 19b/16

o. üç 20b/15

[=19]

oydur- Oyma işlemini yaptırma, oydurmak.

o.-dı 55b/11

[=1]

közin oydur- 55b/11

[=1]

oyna- Oynamak.

o.-p 80a/13

[=1]

oyun Oyun.

o.+ġa 26a/8

[=1]

Ö

öç- Sönmek, kül olmak.

ö.-megüçe 33a/3

ö.-mek 25a/13

[=2]

öçür- Söndürmek.

ö.-mekdür 131b/9

[=1]

Ögetey Ḫan bk. Ögetey Ḳaʾan

ö. 85b/14

[=1]

Ögetey Ḳaʾan k.a. Cengiz Han'ın oğludur. Cengiz Han'ın ölümünden sonra ittifakla han ilan edildi. Metne göre yirmi beş yıl padişahlık yaptıktan sonra öldü. Krş. Ögetey Ḫan

ö. 41a/7, 41b/12

ö. (Güyük Ḫan ibn Ögetey Ḳaʾan) 85b/17

ö.+nı 41b/11

[=4]

ögey Üvey.

ö. ana 48b/12

[=1]

Ökin Yarḳaḳ k.a. Kabul Han'ın oğludur. Yakışıklılığı ile tanınmaktadır. Bir gün yabanda dolaşırken Tatarlar tarafından yakalanıp Altan Han'ın huzuruna götürüldü. Altan Han da intikam için onu öldürttü. Krş. Yarḳaḳ

ö. 38a/4, 38a/6

[=2]

öl- Ölmek.

ö.-di 42b/12, 53a/10, 58a/5, 70b/1, 79a/7, 85b/17

ö.-er 143a/17, 143b/1

ö.-ermiz 111b/1

ö.-geli 154b/15

ö.-gen 23a/14, 77b/10, 78a/1, 131b/6

ö.-gende 39a/5, 92a/15

ö.-gendin soñra 36a/2, 85b/1

ö.-genin 89a/6
ö.-geniniñ 41b/10
ö.-güçe 40b/5
ö.-günçe 52a/12
ö.-gü dék 48b/14
ö.-gü dék durur men 93b/5
ö.-mekge 26a/3
ö.-üp 29b/14, 58a/12, 62a/1
ö.-üp durur 41b/6
[=29]

öltür- Öldürmek.
ö.-di 18b/13, 30a/12, 39b/13, 45a/17, 54b/11, 54b/13, 54b/16, 55b/3, 56a/10, 56a/12, 56b/7, 71a/14, 71b/9, 74b/16, 74b/6, 75a/13, 76a/4, 78a/1, 80a/6, 85a/5, 86b/16, 89b/3, 90a/2, 92a/5, 97a/17, 109a/13, 115b/5, 117b/14
ö.-diler 37a/3, 43a/1, 47a/17, 49a/5, 51b/2, 56a/14, 64b/4, 76b/17, 76b/8, 77a/5, 81a/16, 91b/15, 95b/14, 106a/8, 111b/10, 138a/5, 142b/16
ö.-e (öltüre öltüre) 112b/6
ö.-e öltüre 112b/6
ö.-gen 91a/1
ö.-gendin soñ 58a/8
ö.-güsi durur 46a/9
ö.-mes durur érdi 51b/10
ö.-meyin 124a/13
ö.-sünler 146b/11
ö.-üp 15b/15, 37a/7, 47b/3, 47b/8, 48b/12, 64b/2, 65a/10, 67b/7, 85b/5, 100a/10, 105b/17, 111b/16, 113a/12, 117a/15, 123b/13, 150a/4
ö.-üp durur 16a/10, 16a/4, 52a/2, 74a/4, 88b/13, 89b/15, 123a/1, 129b/4, 131a/3, 147b/9, 150a/2
ö.-üp dururlar 105b/13, 119a/12
ö.-üp durur érdi 131a/2
ö.-üp érdi 38a/8, 85b/3, 90b/2
ö.-ür 92b/10, 92b/10
ö.-ür érdi 25b/11, 25b/11
[=90]

öltürmeklik Öldürme durumu.
ö.+ge 65a/10
[=1]

öltürt- Öldürtmek.
ö.-di 78b/16, 139a/5
ö.-diler 56a/3, 100a/3
ö.-ti 51a/10
[=5]

ölük Cansız, ölü.
ö. 46b/3, 86a/4
ö.+din 33a/11
ö.+ni 16a/7
[=4]

ölüm Ölüm.
ö. 46a/11
[=1]

öp- Öpmek.
ö.-tiler 61a/6
ö.-üpdür 62a/7
[=2]

örget- Öğretmek.
ö.-gey 22b/14

[=1]

örte- Yakmak.

ö.-di 154b/16

ö.-rge 101a/5

[=2]

örten- Yanıp kavrulmak.

ö.-gen 101a/4

ö.-ür 6a/1

[=2]

öt- 1. Ötmek, geçmek.

ö.-ep 117a/11

ö.-er érdi 12b/9

ö.-geli 33b/4

ö.-mes 131b/13

ö.-mey 112b/2

ö.-ti 55a/11, 59b/10

ö.-üp 11a/13, 35a/1, 127a/1, 143b/14, 155a/16

[=12]

2. Ölmek, yaşamı sona ermek.

ö.-di 36b/17, 41a/6, 45a/15, 92b/9

ö.-gendin soñra 36a/4

ö.-ti 85a/11

ö.-üp 11a/1

[=7]

3. Aşmak, fazla gelmek, yükselmek; üstün olmak.

ö.-di 21a/4, 72a/5

ö.-medi 21a/7

ö.-ti 6b/8

ö.-üp 75b/5, 78b/4, 105a/11, 123b/5, 135a/10

ö.-üp durur 65a/9

[=10]

4. (Zaman veya yer olarak) Geride bırakmak, üzerinden geçmek.

ö.-di 39a/9, 64a/13

ö.-dim 77b/5

ö.-gendin soñra 34a/5, 35b/16, 55a/7

ö.-günçe 127b/1

ö.-medi 56a/10

ö.-ti 42a/9, 86b/17

ö.-üñ 155b/2

ö.-üp 29b/11, 33b/9, 40a/2, 40a/6, 42a/16, 43b/14, 50b/15, 50b/17, 54b/10, 57b/15, 65b/5, 69a/7, 72b/3, 89b/13, 101a/7, 102b/12, 103a/15, 104b/6, 118b/14, 124b/7, 127a/4

ö.-üp durur érdi 33a/4

ö.-üp érdi 72a/11, 118b/11

[=35]

5. Affetmek, nazara almamak.

ö.-di 75b/3

ö.-üp 69a/2

[=2]

6. Sona ermek, bitmek.

ö.-medi 93b/1

ö.-meyin 150b/8

[=2]

cāndın öt- 112b/2

furṣat öt- 131b/13

ḥaddın öt- 105a/11

namāzın öt- 117a/11

tīġıdın öt- 59b/10

[=5]

Ötçigin Noyan k.a. Cengiz Han'ın kardeşinin adı.

ö. bile 41b/8

[=1]

Ötemiş Atalıḳ k.a. Konrat boyuna mensuptur. Şah Temür Han zamanında yaşamıştır.

ö. 69a/14

[=1]

Öte Ḳulı Atalıḳ k.a. Hoca Eli emirlerindendi. Töre Murad Sufi'nin adamlarındandı. El Tüzer Muhammed Bahadur Han'ın zamanında Dosum Biy ile birlikte ondan af dilemişler ve o da onları affetmişti. Krş. Öte Kul Atalıḳ

ö. 143a/15, 144b/5

[=2]

Öte Ḳul Atalıḳ bk. Öte Kulı Atalıḳ

ö. 13a/2

[=1]

ötker- Geçirmek.

ö.-di 2b/1, 138b/1

ö.-diler 24b/6, 75a/15, 141b/7, 145a/9

ö.-ip 23a/3, 38a/1, 59b/4

ö.-ip durur érdi 142a/5

ö.-medi 90b/10

ö.-mey durur 64a/7

ö.-ür érdiler 96b/8

[=13]

ḳılıç damıdın ötker- 59b/4, 145a/9

tīġdın ötker- 38a/1, 75a/15

ʿumr ötker- 23a/3, 24b/6

[=6]

öyle Öyle. Krş. eyle

ö. 5b/11, 13b/1, 13b/3, 114a/9, 129b/16

ö. kim 135a/10, 154a/7

[=7]

öz Kendi.

ö. 5b/12, 8b/10, 13a/2, 14b/13, 15b/12, 17a/2, 17b/10, 20a/11, 20a/9, 22a/10, 23a/4, 24b/6, 27a/6, 28a/13, 29a/12, 30a/6, 31a/2, 31b/8, 32b/1, 33a/8, 34b/5, 35b/12, 37b/12, 37b/17, 38a/17, 38b/10, 40a/9, 41b/15, 41b/2, 41b/5, 49a/2, 50a/11, 50a/14, 51b/17, 52a/1, 52a/7, 52a/7, 54a/16, 54b/17, 54b/5, 56b/8, 58b/15, 60a/14, 63b/14, 64b/17, 65a/7, 74a/10, 77b/14, 83a/11, 83a/12, 83b/5, 85b/16, 87a/17, 87a/2, 88a/5, 88b/2, 89a/2, 90a/17, 90b/2, 93a/11, 93a/14, 93a/2, 93b/4, 93b/5, 96b/15, 99b/4, 100b/13, 101b/3, 102b/12, 102b/13, 102b/15, 103a/3, 104b/17, 107b/14, 108a/3, 108b/4, 109a/6, 113a/16, 113b/13, 114a/2, 114a/7, 114b/15, 115a/14, 115b/12, 117a/17, 117a/8, 117b/8,

118a/14, 118b/6, 121a/12, 123a/8, 124a/16, 124b/2, 124b/3, 125a/14, 129a/10, 131b/8, 132b/1, 132b/9, 136a/15, 137a/2, 137b/6, 138b/15, 139b/10, 140b/16, 141b/12, 142b/2, 142b/9, 146a/5, 147a/4, 150b/5, 150b/7, 156a/5

ö.+din 26a/8

ö.+ıġa 32b/7, 54b/7, 59b/8, 73a/16, 86a/13, 88a/6, 90a/8, 95a/5, 97a/15, 104b/12, 117b/10, 131b/13, 132b/13, 140b/2, 141a/13, 149b/11

ö.+i 2b/6, 19a/9, 25b/7, 42b/8, 46b/5, 49b/6, 54b/9, 57b/14, 60b/9, 72a/2, 72a/6, 83b/8, 90a/8, 90b/2, 91a/12, 93a/12, 94a/2, 95b/8, 107b/1, 110a/15, 110b/8, 111b/2, 112a/4, 113a/5, 118b/17, 120b/1, 131b/11, 131b/15, 134a/6, 136b/16, 142a/16, 142a/4, 143b/12, 144b/13, 146b/5, 147a/5, 152a/13, 155a/5

ö.+idin 54a/12, 54a/9, 61a/10, 89a/12

ö.+idin (öz özidin) 69b/15

ö.+ige 5b/15, 41a/7, 41b/1, 45a/12, 63a/1

ö.+in 81a/7, 86b/17, 114b/2, 117a/12, 120b/14

ö.+ini 127b/9, 142a/7, 144a/15

ö.+iniñ 23a/1, 36a/10, 41b/13, 50a/9, 58a/17, 90a/12, 117a/12, 149b/14

ö.+iniñ (öz özi) 111b/16

ö.+iñizni 155b/4

ö.+iñ yañlıġ 153b/2

ö.+i bile 151b/9

ö.+larıġa 33a/6, 74a/5, 109a/7

ö.+leri 110b/11, 110b/13, 114b/14, 151b/3

ö.+leridin 142b/4

ö.+lerin 120a/14, 127a/14, 129b/7, 140a/15, 142b/11, 145a/8, 148a/12

ö.+leriniñ 120a/17, 140b/5, 141b/8

ö.+leri bile 73b/7

ö. maḫal 45b/2, 57b/16

ö.+ni 77b/4, 93a/13, 101a/5, 114b/3

ö. özi 111b/16

ö. özidin 69b/15

ö.+umġa 136a/4

ö.+ümni 7b/7, 8a/5, 9a/12

ö.+üñ 7b/4

[=230]

Özbek kv.a. Orta Asya'da yaşayan bir Türk boyu ve bu boydan olan kimse. Metne göre Özbek kavimlerinin çoğunun soyu Oğuz Han'a dayanmaktadır. Moğol soyundan gelen Özbek Han da Müslümanlığı kabul etmesinden sonra Müslüman

olan Cüci halkına Özbek denmesini istemiştir. Krş. Özbekiyye
ö. 31a/5, 35b/8, 38b/14, 43a/14, 45b/3, 56b/11, 56b/12, 58a/10, 58a/6, 59b/10, 64a/3, 72a/6, 74a/1, 76a/8, 79b/3, 89b/10, 130b/11
ö. ara 151b/17
ö. bile 46b/15, 64a/10
ö.+din 58a/5, 58b/15, 107a/12
ö.+ge 45a/14, 59a/8
ö.+ıġa (Aral Özbegi) 62b/16
ö.+ige (Aral Özbegi) 94b/6
ö.+ige (Gürlen Özbegi) 76a/3
ö.+iniñ (Aral Özbegi) 66a/14, 68a/12
ö.+i (Aral Özbegi) 58b/1, 65b/6
ö.+i (Ḫ(v)ārazm Özbegi) 48a/7
ö.+ni 49a/16, 51b/10, 54a/13, 54a/5, 59a/3
ö.+niñ 50a/3, 64a/13, 104b/13, 107b/4
[=42]

Özbekiyye bk. Özbek
ö. 34b/8, 151b/16
ö. (kāffe-i Özbekiyye) 118a/8, 119b/4
[=4]

Özbek Ḫan k.a. Cengiz Han'ın soyundan gelmektedir. İslamiyet'i kabul ettikten sonra Cücilere Özbek denmesini istedi. İran şahı Sultan Ebu Said Han ile savaştı. Ölünce yerine oğlu Canı Beg Han geçti.
ö. 43b/2, 72b/5, 89b/6, 89b/7, 89b/9
ö. (Cānı Bég Ḫan ibn Özbek Ḫan) 43b/4
ö. ibn Toġrul Ḫan ibn Mengü Temür Ḫan 43a/8
ö.+nıñ 55a/16
ö.+nıñ ḳaşıda 90a/14, 90a/8
[=10]

özge Başka, gayri.
ö. 15b/15, 22a/11, 27b/17, 34a/9, 35b/1, 35b/9, 38a/11, 41a/8, 44b/12, 44b/3, 52b/15, 56b/11, 63b/15, 65a/9, 71a/1, 85a/7, 86b/17, 87a/17, 99b/16, 99b/2, 102b/16, 120b/1, 121a/11, 127b/6, 153b/11, 155a/2
ö. (-dın özge) 15a/1, 21a/12, 39b/16, 62a/15, 64a/8, 68b/7, 68b/9, 69a/17, 70a/12, 79b/5, 81a/1, 103b/1, 105a/10, 118b/15, 148b/16, 153b/9
ö. (-din özge) 33a/1, 33a/11, 33b/14, 40a/1, 138b/16, 152b/2
ö. (mundın özge) 152a/13
ö. durur 149b/16
ö.+ler 18a/11
ö.+ler dék 43b/3
ö.+ni 73a/14
ö.+sıġa (-dın özge) 131b/5
ö.+si 22a/17, 145b/6
ö.+sin 66b/12

ö.+siniñ (-dın özge) 89a/9, 94b/17
ö.+siniñ (-din özge) 71b/11
[=60]

özgeçe Başka, başka şekilde.
ö. 7a/1, 102b/11
[=2]

Öz Ḫan k.a. Moğol Han'ın oğlu, Kara Han'ın kardeşidir. Kara Han onun kızını oğlu Oğuz Han'a aldı.
ö. 25b/4, 26b/12
ö.+nıñ 26b/10
[=3]

P

pā Far. Ayak.
p.-yı gil 62a/8
p. ur- (dast u pā) 9a/14
p. ur- (dast u pā) 144a/15
[=3]

pād-şāh Far. Padişah, hükümdar.
p. 9a/13, 18a/13, 18a/4, 30b/15, 31a/5, 55a/5, 79a/5
p. (Ḥażrat-ı pād-şāh) 13b/13
p. (Ḥażrat-ı pād-şāh-ı ʿālī-cāh) 53a/13
p. (Ḥażrat-ı pād-şāh-ı ḫuld-ı milke) 2b/15
p. (Ḥażrat-ı pād-şāh-ı maġfirat-nışān) 151a/9
p. (Ḥażrat-ı pād-şāh-ı marḥūmī) 114b/17
p. (Ḥażrat-ı pād-şāh-ı meẕkūr-ı marḥūm) 57a/12
p. (Ḥażrat-ı pād-şāh-ı ṣāḥıb-ḳırān) 9b/13, 9b/14, 40b/5, 84b/1, 94a/17
p. (Ḥażrat-ı pād-şāh-ı ṣāḥıb-ḳırān-ı kişvarıstān) 116a/12
p. (Ḥażrat-ı pād-şāh-ı ẓıll-ı ılāhī) 39b/2
p. (mādıḥ-ı pād-şāh) 13b/6
p. (nısbat-ı pād-şāh) 18a/6
p. (yañı pād-şāh) 46a/3
p.-ı ʿadālat-şıʿār 85b/9
p.-ı ʿādıl 56a/16
p.-ı ʿāḳıl 41a/15
p.-ı ʿala'l-ıṭlāḳ 1b/3
p.-ı ʿālī-cāh 39b/8
p.-ı ʿaẓīmu'ş-şān 147a/15
p.-ı farmān-farmā 146a/4
p.-ı gerdūn-dar-gāh 5a/4
p.-ı maʿdalat-āṣār 24a/14
p.-ı maġfırat-nışān 155b/15
p.-ı nāfıẕ-farmān 29b/17
p.-ı ṣāḥıb-ḳırān 6b/5, 35a/10
p. bol- 22b/3, 29b/14, 31a/1, 36a/1, 36a/8, 37a/11, 42b/15, 45a/14, 53a/10, 56b/14, 58a/13, 79b/16, 80b/1, 80b/3, 85a/6, 89b/7
p. durur érdi 23b/7, 25b/1, 28b/1, 31b/14, 32b/4, 35b/15, 35b/5, 38a/9, 43b/8, 45b/11, 51b/6, 52a/6, 62a/2, 65a/12, 74b/7, 84b/7, 85a/13
p. érdi 19b/5, 36b/16, 112a/1
p. érkeni 29b/13

p. ét- 60a/10
p.+ġa 90b/7
p.+ı 37b/6, 43a/16, 45a/9, 48a/8, 70a/16, 85b/3, 87a/11, 100a/15, 147a/1
p.+ı durur 45a/5
p. ḳıl- 85b/16, 113b/10, 122b/10
p. köter- 46a/14, 50a/11, 83b/1
p.+lar 2a/17
p.+larġa 62b/2
p.+ları 29a/2, 41a/14
p.+larınıñ 9b/10, 23b/9
p.+nıñ 84b/15
p.+nıñ (Ḥażrat-ı pād-şāh) 10a/1
[=99]

pād-şāhāna Far. Padişaha yaraşır bir şekilde.
p. 48a/14, 103b/11
p. (navāzış-ı pād-şāhāna) 80a/15
p. bile (ʿınāyat-ı pād-şāhāna) 123b/8
p. bile (marāḥım-ı pād-şāhāna) 124b/9
[=5]

pād-şāhī Far. Bir padişah.
p. érdi 23b/2, 31a/10
[=2]

pād-şāhlıġ bk. pād-şāhlıḳ
p. 83b/8, 136b/2
p.+da 47a/12
p. sür- 19b/15
[=4]

pād-şāhlıḳ Padişahlık. Krş. pād-şāhlıġ
p. 9b/11, 27b/12, 29b/10, 35b/10, 44a/7, 47b/4, 64b/15, 73b/11, 79b/13, 83b/12, 84b/11, 86a/12, 86a/2
p.+da 75b/2, 88a/5
p.+ġa 65a/4, 67a/1, 78a/17, 81b/11, 81b/8, 83a/5, 83a/8, 137a/17
p.+ıdın (pād-şāhlıġıdın) 39a/9
p.+ıġa (pād-şāhlıġıġa) 24b/11
p.+ınıñ (pād-şāhlıġınıñ) 50b/9
p.+ın (pād-şāhlıġın) 23b/4
p.+ı (muddat-ı pād-şāhlıġı) 78a/10
p.+ı (pād-şāhlıġı) 41a/17, 44b/1
p. ḳıl- 40a/9, 44b/4, 45b/2, 156a/12
p.+nıñ 67b/2, 81a/17
p. sür- 28b/12, 43a/5, 48a/15, 56a/1, 84b/15, 89a/10
p. üçün 56a/4
[=43]

padīd Far. Aşikar, apaçık.
p. ḳıl- 44b/4
[=1]

padīdār Far. Açıkça göstermek.
p.+dur 151a/7
[=1]

padrūd Far. Ayrılmak, veda etmek.
p. eyle- 17a/15
p. ḳıl- 23a/1, 144b/6
[=3]

pahlavān Far. Pehlivan, yiğit.
p. 109a/9

[=1]

pahlavānlıḳ Pehlivanlık.

p. bile 88b/13

[=1]

Pahlavān Ḳulı bk. Pahlavān Ḳulı Sulṭān

p. 48a/6

[=1]

Pahlavān Ḳulı Bay k.a. Abdurrahman Mehter'in oğludur. Avaz Inak'ın zamanında yaşamıştır. Babası gibi o da Avaz Inak'a başkaldırdı. Avaz Inak babasını öldürünce o Yomutlara sığındı. Yomutlar Avaz Inak'tan korktukları için onu teslim ettiler. Avaz Inak da onu öldürttü.

p. 138b/13, 139a/10, 139a/8

[=3]

Pahlavān Ḳulı Bay Toḳsavul k.a. Abdurrahman Mehter'in babasıdır.

p. (ʿAbdu'r-raḥmān Mehter ibn Pahlavān Ḳulı Bay Toḳsavul) 104b/7

[=1]

Pahlavān Ḳulı Sulṭān k.a. Sufyan Han'ın oğludur. Kal Han zamanından kardeşi ile birlikte Ürgenç'in hakimi idi. Krş. Pahlavān Ḳulı

p. 50b/3

p. bile 51a/16

[=2]

Pahlavān Maḥmūd k.a. Pir Yar Veli'nin oğlu olup kabri Hive'dedir. Muhtemelen Yesevi geleneğine mensup bir sufi idi. Metinde kabrinin bulunduğu yer dolayısıyla zikredilmektedir.

p. ibn Pīr Yār Valī 70a/13

p. ḳuddisa sirruh (Ḥażrat-ı Pahlavān Maḥmūd) 77b/8

[=2]

pāk Far. Temiz.

p. eyle- 144b/12

p.+ıġa (rūḥ-ı pāk) 137b/2

[=2]

pāk-zād Far. Temiz soylu.

p. (dūda-ı pāk-zād) 82a/15

[=1]

pākīze Far. Temiz.

p. 72b/8

[=1]

pākīze-gevher Far. Güzel cevher.

p. (zībā-manẓar u pākīze-gevher) 19a/14

p. érdi (şahr-yār-ı pākīze-gevher) 32a/4

[=2]

pākīze-ʿıbārat Far. Güzel ifadeli, güzel beyanlı.

p. 70b/9

[=1]

pākīze-sīrat Far. Güzel huylu.

p. (ḫūş-şūrat u pākīze-sīrat) 80b/3

[=1]

pākīze-ṣūrat Far. Güzel yüzlü.
p. 106a/3
[=1]
pāl-ā-pāl Far. Sert.
p. 82a/8
[=1]
Palaḳ k.a. Eş Niyaz Gülban Bağı'nın kardeşidir. Hive'nin dolandırıcılarındandı. Geceleri Yomutlara yağmaya çıkarlardı. Bir keresinde Yomutların pehlivanlarından Tağı Sultan'a yakalandı. Abdulkayyum Şair tarafından kurtarıldı.
p. 108b/17, 109a/10, 109a/11
p. bile 109b/2
p.+nıñ 109a/10
[=5]
palās Far. Kaba yün.
p. 65a/16
[=1]
panāh Far. Sığınma.
p. 5b/15
p. (keyvān-ı panāh-ı ḫūrşīd) 6a/15
p. bile (sıpāh-ı panāh) 113a/5
p. bol- 18a/7
p. ḳıl- 34b/15
[=5]
panc-şanba Far. Perşembe.
p. 72b/2, 82a/13, 83b/13, 83b/3, 139a/7
[=5]
panca Far. Pençe, el.
p.-ı ıḥsān 6a/6
p.-ı ıḫtıyār 74b/17
p.+sın 127a/10
[=3]
pand Far. Nasihat, öğüt.
p. 141b/11
p. bér- 88a/1
p.+ı 88a/1
p.+ı (dost pandı) 142a/1
p.+lar ḳıl- 122b/2
p. u naṣāyıḥ 141a/9
[=6]
par Far. Kanat.
p.+ın 101a/5
p. u bāl 33b/4
[=2]
pāra Far. Parça.
p. (bir para) 140b/4, 141a/14
p.+ları 154b/13
[=3]
parāgende Far. Perakende, dağınık, ayrı ayrı.
p. 110b/1
p. bol- 68a/17
p. ét- 19a/9
[=3]
parand Far. Çok süslü bir çeşit elbise.
p. (eksūn u parand) 96a/1
p. eyle- (ṣāḥıb-ı eksūn u parand) 95b/17
[=2]
parastış Far. Tapınma.
p. ḳıl- 16a/16
[=1]

pārça Far. Parça.
p. (bir pārça) 62a/14
p. (bir pārça nān) 139b/4
[=2]
parda Far. Perde, örtü.
p.-ı ḫāk 2a/5
p.+sı 3b/13
[=2]
pargarvār Far. Pergel gibi.
p. 33b/13
[=1]
parī Far. Peri.
p. 7a/12, 18b/4, 133a/7
[=3]
parīşān Far. Dağınık.
p. 77a/8
p. bol- 8b/12
p. ḳıl- 77b/8
p. ḳıl- (maḫhūr u parīşān) 17b/13
[=4]
parīşān-aḥvāl Far. Hali perişan olan.
p. bol- (teng-dast u parīşān-aḥvāl) 125a/8
[=1]
parīşān-ḫāṭır Far. Gönlü üzgün olan.
p. bol- 110b/16
[=1]
parīşānlıġ Dağınıklık.
p.+lar bile 9a/3
[=1]
partav Far. Işık.
p.-ı ıltıfāt 9a/1, 29b/1, 31b/16
p.-ı şumūʿ-ı mekremet 126a/2
p.+ı 154a/9
p.+ı dék (maşʿal partavı) 96b/13
[=6]
partav-afgan Far. Işığı söndürme.
p. ḳıl- 137b/11
[=1]
partav-afganlıḳ Işığı söndürme durumu.
p.+ıdın (partav-afganlıġıdın) 6b/10
p.+ı bile (partav-afganlığı) 151b/4
[=2]
partav-andāz Işık veren.
p. 97a/6
[=1]
partav-ārāylıḳ Işığın süslenmiş olması.
p.+ıdın (partav-araylığıdın) 3a/17
[=1]
parvāna Far. Pervane böceği.
p. érür 3b/5
[=1]
parvānçı Sadrazam, kaymakam gibi yüksek dereceli devlet adamlarının yardımcısı. Metinde özel ad olarak da kullanılmıştır.
p. 69b/5, 98b/11, 98b/14, 100a/14, 103a/1
p. (bir parvānçı) 58b/17
p. bile 101b/14
p. dék 117a/7
p.+dın 101b/12
p.+ġa 117a/1
p. ḳaşıġa 100a/16
p.+nıñ 117b/14, 117b/16, 118a/2
p.+nıñ ḳaşıġa 144b/3

[=15]

parvānçılıḳ Pervancı olma durumu.

p. 128a/6

[=1]

Parvardgār Far. Allah.

p.+ım 112a/12

[=1]

Parvardgārā Far. Ey Allah'ım!

p. 111b/5

[=1]

parvarış Far. Terbiye etme, yetiştirme, besleme.

p.+ı bile 132b/14

p. ḳıl- 26a/5, 82a/10, 94b/3

[=4]

parvāz Far. Uçma.

p.+ı 77b/2

[=1]

parvīn Far. Ülker yıldızı.

p.+ġa 30a/17

[=1]

pās Far. Gözetleme, bekleme.

p. tut- "Muhafaza etmek, korumak" 43b/6, 108a/1

[=2]

pasandīda Far. Beğenilmiş.

p. 25b/2, 43b/6, 103a/12

p. (afʿāl-ı pasandīda) 11b/1

p. bile (ḫıẕamāt-ı pasandīda) 97a/3

p.+ları (afʿāl-ı pasandīda) 139b/10

p.+mız (ẕikr-i pasandīda) 8b/14

p.+sınıñ (afʿāl-ı pasandīda) 134a/13

p.+sın (aḫlāḳ-ı pasandīda) 46a/16

p.+sı durur (aḫlāḳ-ı pasandīda) 156a/3

[=10]

pasandīda-āṣār Far. İşleri beğenilmiş olan.

p. (maʿdalat-şıʿār u pasandīda-āṣār) 36b/16

[=1]

past Far. Alçak.

p. bol- 82a/3

p. u buland 11a/8

[=2]

Paşan k.a. Mönge Han'ın oğludur. Bk. Mönge Ḫan

p. 85a/14

[=1]

paşīmān Far. Pişman.

p. bol- 68b/15, 68b/17, 132a/15

p. bol- (nādım u paşīmān) 142a/5

p. u nādım 146b/14

[=5]

paşīmānlıġ Pişmanlık.

p. ile 142a/7

[=1]

pay-ā-pay Far. Art arda.

p. 49b/13

[=1]

pāy-band Far. Ayak bağı, engel.

p.+ı (muḫālıf-ı pāy-band) 11a/14

[=1]

pāy-dār Far. Kalıcı, sağlam.

p. 8a/16
p. ḳal- 16a/5, 43a/3
[=3]

pāy-māl Far. Ayak altında kalmış, mahvolmuş.
p. u nā-būd 133b/14
[=1]

pāy-tā-farḳ Far. Baştan ayağa kadar, tamamıyla.
p. 100b/8
[=1]

pāy-taḫt Far. Başkent, paytaht.
p. 112a/3
p. ét- 47a/14
p. ḳıl- 52a/16
[=3]

pāya Far. Rütbe, derece.
p.-ı ʿarş 135a/10
p.-ı ḳadr u manzılat 138a/17
p.+ları 155a/16
[=3]

payām-bar Far. Peygamber.
p. birle 4a/16
[=1]

pāyān Far. Son, nihayet.
p.+ġa (manāzıl-ı pāyān) 2b/12
[=1]

paydā Far. Ortada, açıkta.
p. 7b/17, 7b/8
p. bol- 18b/12, 21a/15, 22b/7, 31b/2, 34a/3, 45b/4, 47b/2, 69b/10, 79a/17, 79b/3, 88a/10, 96b/12, 101b/7
p. durur 40b/6
p. ḳıl- 2a/12, 18b/11, 47a/15, 62a/12
[=20]

payġām Far. Haber.
p.+ın 32a/12
[=1]

payġām-bar Far. Peygamber.
p. 19b/4, 59a/4
p.-ı mursal 20a/14, 22a/10, 22b/12, 22b/4
[=6]

payġām-berlik Peygamberlik.
p. 22a/9
[=1]

payġūla Far. Köşe, bucak.
p.+ġa 52b/13
[=1]

paykān Far. Okun ucundaki sivri demir, temren.
p.+ı 11a/12
p.+ıdın 150a/14
[=2]

paymān Far. Ant, yemin.
p.-ı muşayyad 116b/10
p.-ı mü'ekked 151b/8
p.+ın buz- 117b/8
[=3]

payvast Far. Ulaşma, kavuşma.
p. 3b/3, 154a/15
[=2]

payvasta Far. Her zaman.
p. 77a/8, 104a/11, 112b/17, 155b/5
[=3]

peleng Far. Kaplan.

p. (ġurrān peleng) 100b/8

p.-i dılīr 105a/5

[=2]

peyk Far. Ulak.

p.-i ḫayāl 109a/1

[=1]

pınhān Far. Gizli, saklı.

p. 26a/11

p. érdi 37b/11

p. eyle- 2a/6

p. ḳıl- 16a/12

[=4]

pınhānī Far. Gizlice.

p. 26a/4, 46a/3, 81a/13, 120a/16, 142a/10, 149a/6

[=6]

Pıstalı bk. Pisteli

p.+ġa 111a/1

[=1]

pıyāda Far. Yaya, yürüyen; askerlikte yaya yürüyen sınıf.

p. 93a/12

p. bol- 57b/13, 93a/11, 101a/6, 144a/11

p.+sı 47a/17

p.+sı bile 143b/16

[=7]

pıyādala- Yaya olarak kalma.

p.-p 129b/7

[=1]

pīl-ten Far. Fil gibi iri vücutlu.

p.+ler 128a/4

[=1]

pīr Far. Tarikat şeyhi.

p.+ıġa 90a/11

[=1]

pīrāna Far. Pir gibi.

p. 60b/2

[=1]

pīrāsta Far. Düzenlenmiş, donatılmış.

p. 12a/7

p. bol- 10a/14

p. durur érdi 152a/7

p. érdi 134a/17

[=4]

pīrāya Far. Süs, ziynet.

p. 82a/4

[=1]

Pīrım Oġlan k.a. Ubeydullah Han'ın adamlarındandır. Ubeydullah Han onu Hafız Konrat ile birlikte Ürgenç'e gönderdi. Yapılan savaşta esir düştü.

p. 49b/6, 49b/9, 112a/5

p.+nı 112b/1

[=4]

Pīrım Yār k.a. Hoca Eli hakimi Yahşılık Biy'in yanında idi. Avaz Inak Hoca Eli'ni ele geçirince Çakan Biy ve Pirim Yar'ı orasını idare etmekle görevlendirdi. Töre Murad Sufi bir gece baskınla Hoca Eli'ni ele geçirince canlarını zor kurtardırlar.

p. 141a/1, 143a/15

p.+nı 141a/14

[=3]

Pīr Ḫ(v)āca Ḳulı ʿInaḳ bk. Ḫ(v)āca Ḳulı ʿInaḳ

p.+nıñ 76a/16

[=1]

Pīr Yār Valī k.a. Pahlavan Mahmud'un babasıdır.

p. ḳuddisa sirru-humā (Pahlavān Maḥmūd ibn Pīr Yār Valī) 70a/13

[=1]

Pisteli y.a. Hive'nin doğu taraflarında bir yer. Krş. Pıstalı

p. 111a/14

p.+ge 111a/5

[=2]

pīş-gāh Far. Ön, huzur, kat.

p.+ıdın 77a/15

p.+ıġa 107b/12

[=2]

pīş-keş Far. Hediye, armağan.

p. 58b/1

p.-i bısyār 41b/2

p.-i bī-şumār 61a/5

p.+leri 48a/11

p.+ler bile 42b/5, 67a/1

p.+ler bile (tansuḳāt u pīş-keşler) 140b/12

p. u tansuḳāt 48a/8

[=8]

pīş-nıhād Far. Temel, esas, usul.

p.-ı ḫāṭır 132b/12

[=1]

pīşa Far. Huy, meslek.

p.+sı édi 48a/3

[=1]

pişik Kedi.

p. (it ü pişik) 79a/17

[=1]

pīşīn Far. Öğle vakti.

p. 109b/8

p. namāzı 117a/11

p. namāzın oku- 103a/6

[=3]

Pīşkānik y.a. Hive'nin yaklaşık olarak 3 km. güneydoğusunda bir yer.

p.+de 110b/9

[=1]

pīşvāz Far. Karşılamaya çıkma.

p. çıḳ- 10b/10, 104a/8, 130a/11

[=3]

puf Ateşi söndürmek için dışarıya üflenen nefesin sesi, püf.

p. eyle- 131b/9

[=1]

pufla- Püflemek, üflemek.

p.-ġanġa 131b/10

[=1]

pūl Far. Para.

p. bütker- 101b/13

[=1]

pūlād-pūş Far. Çelik elbise.

p. 100b/8

[=1]

pur-dard Far. Dert dolu.

p.+ıdın (ciger-ı pur-dard) 89a/6

[=1]

pur-dıl Far. Yürekli, cesur.

p. 2b/1

[=1]

pur-fayż Far. Feyiz dolu, çok feyizli.

p. 61b/2

[=1]

pur-ġam Far. Çok üzüntülü.

p. 125b/4

[=1]

Pur-nav-ḫ(v)āst y.a. Hive'nin 5 km. doğusunda bir yer.

p. 110b/8

p. arıġı 112b/6

p.+dın 109a/16

[=3]

pur-surūrī Far. Sevinç dolu, çok sevinçli.

p. (sūr-ı pur-surūrī) 97b/10

[=1]

pur-zahr Far. Çok zehirli, zehir dolu.

p. (cām-ı pur-zahr) 90b/15

[=1]

pursış Far. Sorguya çekme, soruşturma.

p. (tamhīd-ı ḳavāʿıd-ı pursış u tafaḳḳud) 104a/8

p. ḳıl- 146b/6

[=2]

puşt Far. Arka, geri; nesil, göbek.

p.-ı davlat 107b/7

p.+ġaça (béş puşt) 84b/15

[=2]

puşt-pā Far. Ayıp, rezalet, serzeniş terimi.

p. 40b/1

[=1]

puşta Far. Tepe, yığın.

p.+lar 123a/13

[=1]

R

raʿāyā Ar. Halk, avam.

r. 5a/16, 6b/11, 64b/17, 152a/16

r. (ʿāmma-ı raʿāyā) 32a/10

r. (fuḳarā u raʿāyā) 99b/7, 105a/15, 137b/17

r.-ı ḫāṭır 124b/12

r.+dın 55a/8

r.+ġa 18a/6

r.+ġa (fuḳarā u raʿāyā) 65a/6, 115a/7

r. ḳıl- 31b/9, 124a/13

r.+nı 136b/1

r.+nıñ (fuḳarā u raʿāyā) 99b/17, 105a/10

r.+sıġa 75b/5

r.+sınıñdur 46b/2

r. u fuḳarā 23b/2, 113b/4

[=22]

Rab (< Ar. rabb) Allah.

r. (yā Rab) 2b/13, 6a/11, 82a/10

[=3]

rabāṭī Far. Bir han, bir konak.

r.+dur 155b/2

[=1]

Rabbānī Far. Rabb'e ait, ilahi.

r. (maşıyyat-ı taḳdīr-ı Rabbānī) 148a/16

r. (taʾyīdāt-ı Rabbānī) 97a/8, 136a/5

r. bile (taʾyīd-ı Rabbānī) 11a/16

r. bile (taʾyīdāt-ı Rabbānī) 10a/6

[=5]

Rabbu'l-arbāb Ar. Bütün terbiyecilerin rabbi, Allah.

r. 3b/12

r. (Ḥażrat-ı Rabbu'l-arbāb) 16a/8

r. (ıṭā'at-ı amr-ı Rabbu'l-arbāb) 14a/14

r.+nıñ 92a/12

[=4]

rābı' (< Ar. rābi') Dördüncü.

r.+sı (band-ı rābı') 154a/7

[=1]

rābıṭa (< Ar. rābiṭa) Bağlayan, birleştiren.

r.-ı hikmet 1b/6

[=1]

rabī' ul-avval Ar. Hicri ayların üçüncüsü.

r.+nıñ 57b/9

[=1]

rabī' uṣ-ṣānī Ar. Hicri ayların dördüncüsü.

r. ayı 156a/7

r.+da érdi 51a/17

r.+de 71b/16

[=3]

racā (< Ar. racā') Ümit.

r.-yı vāṣıḳ 11a/15

[=1]

racab Ar. Hicri ayların yedincisi.

r. ayı 51a/16, 137a/14

r.+u'l-muraccab 72b/1, 135b/4, 147b/7

[=5]

racm Ar. Taşlamak.

r. ḳıl- 36b/3

[=1]

rad (< Ar. radd) Ret, kabul etmemek.

r. (radd-ı maẓālım) 140a/15

r. bér- 92b/3

r. ur- (dast-ı rad) 146b/16

[=3]

ra'd Ar. Gök gürültüsü

r. yañlıġ 100b/8

[=1]

raf' Ar. Kaldırma, hükümsüz bırakma.

r.-ı malālat 4b/16

r.-ı maẓanna 36b/4

r. bol- 82a/8, 113b/2

r. ḳıl- 20a/2, 40b/9, 133a/13

[=7]

rafāhıyyat (< Ar. rafāhiyyat) Bol olma durumu, rahatlık.

r. 18b/7, 32a/11

r. (küll-i rafāhıyyat) 102b/2

r.-ı tām 126a/6

r. bile (taraşşuḥāt-ı saḥāb-ı rafāhıyyat) 152a/15

r. sarı 116a/17

[=6]

Rāfanik y.a. Hive'nin güney taraflarında bir yer.

r. 132b/16

r.+niñ 120a/8

[=2]

raʾfat Ar. Esirgeme, acıma, şefkat etme.
r. (ʿadl u raʾfat) 32a/10, 85b/11
r. (cūy-bār-ı raʾfat) 138a/11
r. (sāya-ı raʾfat u ʿāṭıfat) 137b/17
r.+dın (ḫūrşīd-ı raʾfat) 5b/1
r.+ı 84a/8
r.+ı (sāya-ı raʾfat) 151a/1
[=7]

rāfıʿ (< Ar. rāfiʿ) Kaldıran, yücelten.
r.-ı maḳām-ı şarīʿat 6b/2
[=1]

Rāfiżī Far. Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'in halifeliklerini kabul etmeyenler, itikadı bozuk olanlar.
r.-ı bī-īmān 67a/3
[=1]

rafīʿ Ar. Yüksek, yüce.
r. 53a/16, 152a/3
r. bol- 135a/11
r. bol- (buland u rafīʿ) 39a/13
r. ol- 84a/14
[=5]

rafīḳ Ar. Arkadaş, dost, yoldaş.
r.+ıġa 93b/14
r. üçün 93b/14
[=2]

rafīḳlıḳ Dostluk.
r. ṣıfatı 93b/15
[=1]

raft Far. Gidiş, yürüyüş.
r.+ıdın (āmad u raft) 81a/1
r. u āmad 105a/12, 140a/14
[=3]

raġbat Ar. İstek, ilgi duyma.
r. ḳıl- 135a/4
r. körgüz- 152a/17
r. u mayl 135a/2
[=3]

rāġıb (< Ar. rāġib) Rağbet eden, ilgi duyan.
r. u ḥarīṣ 139b/7
r. u māyıl 15b/12
[=2]

raġm Ar. Bir şeyden hoşlanmama, hakaret.
r.+ıġa 96b/4, 107a/15, 153a/16
[=3]

rāh Far. Yol.
r. 5b/6, 111a/10
r. (gerd-i rāh) 6a/4
r. (ḫāk-i rāh) 86a/12
r.-ı fanā 70b/2
r.-ı farāġ 156b/1
r.-ı ıntıbāh 5b/12
r.-ı nacāt 148b/13
r.-ı nıyām 155a/15
r.-ı rāst 141b/17
r.+ımız (ḫāk-i rāh) 8a/12
[=11]

rah-güẕār Far. Geçit, geçilen yer.
r.+da 77a/16
[=1]

rah-numālıḳ Yol göstericilik.
r.+ı bile (rah-numālığı) 123a/4, 141a/10
[=2]

rāh-zan Far. Yol kesen, haydut.

r. 13a/16, 105a/13

[=2]

rahā Far. Kurtuluş, kurtulma.

r. ol- 144a/11

[=1]

Rahā y.a. Edessa şehrinin adı.

r. durur (şahar-ı Rahā) 19b/13

[=1]

rāḥat Ar. Rahat.

r. 18b/10, 102b/1

r.-ı cāvıdānī-şıfat 17b/3

r.+ın kör- (sāya-ı rāḥat) 31a/15

r.+ı tap- 153b/3

r. ḳıl- 52a/4

r.+lar tap- (āsāyış u rāḥat) 64b/7

[=7]

rah-dār Far. Yol kesici, haydut.

r.+larnı (bāc-gīr u rah-dār) 141a/5

[=1]

rāhī Far. Yolcu, seyahat eden.

r. bol- 101b/10, 102b/13, 127a/15

[=3]

Raḥīm Atalıḳ k.a. Umbay Inak'ın torunlarındandır.

r. (Ér Nıyāz Ḫan ibn Raḥīm Atalıḳ ibn Ḫudāy Ḳulı ʿInaḳ ibn Seyyid ʿInaḳ ibn Umbay ʿInaḳ) 73a/10

[=1]

Raḥīm Berdi Atalıḳ k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Vezir'in idaresini ona verdi. Daha sonra da Hezaresp'in kuşatması için gönderdi. Gürlenliler ile yapılan bir savaş sırasında öldü. Krş. Ḳıpçaḳ Raḥīm Berdi Atalıḳ

r. 119a/5, 143b/4

r.+dın burun 98b/13

r.+nıñ 121b/15

[=4]

Raḥīm Ḫan k.a. Hakim Atalık'ın oğludur. Buhara'da yaşamaktaydı. Temür Gazi Han'ın han olmasını sağladı.

r. 76a/11

r. ibn Ḥakīm Atalıḳ 76a/10

[=2]

raḥm Ar. Acıma, merhamet.

r. (şıla-ı raḥm) 122b/2, 136a/17

r.+nı (şıla-ı raḥm) 136a/16

[=3]

Raḥmān Ar. Merhametli olan Allah.

r. (ḥabību'r-Raḥmān) 4a/10

[=1]

Raḥmān Ḳulı Atalıḳ k.a. Töre Murad Sufi'nin Çakan Biy'in idaresindeki Hoca Eli'nin basıp aldığı zaman canını zor kurtaranlardandı.

r. 143a/15

[=1]

raḥmat Ar. Rahmet, acıma.

r. 3a/11, 82b/6

r. (şarāb-ı raḥmat) 154a/13

r. durur 3a/13
r. dururlar (maḥrūm-ı raḥmat) 16b/17
r.+ı 92a/12, 136b/6
r.+ıġa 65a/1
r.+ıġa (Ḥaḳnıñ raḥmatı) 156a/10
r.+ıġa (Ḥaḳ raḥmatı) 44a/13, 48a/14, 92a/2
r.+ıġa (teñri raḥmatı) 101b/16
r. üyi 135a/15
r. yamġurı 14a/17
[=15]

raḥmatu'llāhi ʿalayh Ar. "Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun." anlamında vefat etmiş olan din büyüklerinin adından sonra söylenir.
r. 39b/13
[=1]

raḥmatu'llāhi ʿalayhi ve'l-ġufrān Ar. "Allah'ın rahmet ve mağfireti onun üzerine olsun." anlamında vefat etmiş din büyüklerinin adından sonra söylenir.
r.+nıñ 136b/12
[=1]

raḥmet Ar. Acıma, rahmet.
r.+ige (Ḥaḳ raḥmeti) 30a/7
[=1]

raḫna Ar. Gedik, yarık.
r.-ı mātam 154b/7
r. sal- 60b/13
[=2]

raḫş Ar. Gösterişli, güzel at.
r.+lar 27b/2
[=1]

raḫşān Far. Parlak.
r. durur (gevher-i raḫşān) 84b/3
[=1]

raḫşanda Far. Parlayan.
r. 3b/9
r.+dur (gevher-i raḫşanda) 95a/13
r.+sı (gevher-i raḫşanda) 35a/6
[=3]

raḫşandalıġ Parlaklık.
r. 82a/17
[=1]

raḫt Far. Mallar, meta.
r.-ı ıḳāmat 56a/7, 101b/17, 140a/7
[=3]

raʿıyyat (< Ar. raʿiyyat) Halk, teb'a.
r. 105b/6
r. (sıpāhī u raʿıyyat) 85b/11
r. (sıpāh u raʿıyyat) 18a/4
r. bol- 47b/6
r.+dın 12b/5
r. u leşker 24a/2
[=6]

raʿıyyat-nuvāz Far. Halkı okşayan.
r. bol- 18a/14
[=1]

raʿıyyat-parvar Far. Halka iyi bakan, iyi idare eden.
r. 37b/5
r. durur érdi (ʿādıl u raʿıyyat-parvar) 64b/7

r. durur érdi (ḫusrav-ı raʿıyyat-parvar) 25a/3
[=3]

raʿıyyatlıġ Teb'ası olan.
r. 48a/4, 136b/1
[=2]

raʾīs Ar. Baş, reis, bir devlet makamı.
r. (bir raʾīs) 58b/16
[=1]

raḳam Ar. Yazı yazma.
r. 156a/14
r. (cavhar-ı raḳam) 11a/7
r. bol- 13b/10
r. ét- 151a/5
r. sür- 54a/1
[=5]

raḳam-zada Far. Yazılan, söylenen, yazılmış.
r.+sı 92a/10
[=1]

raḳba Ar. Alan, civar.
r.+larıġa 123a/5
[=1]

rāḳım (< Ar. rāḳim) Yazan.
r.+ı 4b/1
[=1]

raḳıyyat (< Ar. raḳiyyat) Kölelik.
r.+da érdi (ḳayd-ı raḳıyyat) 73a/4
[=1]

rām Far. İtaat eden, boyun eğen.
r. bol- 136b/2
r. eyle- 77b/2
r. ol- 155a/16
[=3]

ramaḳī Far. En son bir nefes.
r. 114b/6
[=1]

ramażān Ar. Ramazan ayı.
r. ayı 39a/8, 72b/17
r.+nıñ 73a/17, 139a/7
r.+u'l-mubārek 40a/8, 87b/2, 147b/16
[=7]

ramd Ar. Göz hastalığı, gözün çapaklanması.
r. (dīda-ı ramd) 151b/4
[=1]

raʿna Ar. Güzel, hoş.
r.+lar 8a/14
r.+larıġa 155b/4
[=2]

ranc Far. Sıkıntı, zahmet, meşakkat.
r. 82a/8
r.-ı ḫār 154a/8
r. ʿanā 7a/14
r.+ı (yaraḳān rancı) 152b/7
r.+ı (żaʿf u ranc) 135b/2
r.+ı çék- 52a/5
r. u ʿınān 113a/1
r. u żaʿf 152b/14
[=8]

rancış Far. Sızlanış, keder.
r. çék- 101b/13
[=1]

rancīda Far. İncinmiş, kırılmış.
r. bol- 71a/3, 75a/10, 81b/6, 95a/3
[=4]

rancūr Far. İncinmiş, rahatsız, dertli.
r. bol- 38a/2
[=1]
ra'ş Ar. Reis, baş.
r.-ı salāṭīnu'l-'ālam 35a/9
r.+ıġa (samtu'r-ra'ş) 11a/9
[=2]
rasāyıl (< Ar. rasā'il) Kitaplar, mecmualar.
r. (rusul u rasāyıl) 124a/7
[=1]
rāsıḫ-dam Far. İyice oturmuş, dem ve damarlarına yerleşmiş.
r. érdi 125a/5
r. érdiler 76a/9
r. u ṣābıt-ḳadam 25b/10
[=3]
rasm Ar. Usül, âdet.
r. 23a/17, 23b/13
r.-ı cafā 65a/14
r.-ı davrān-ı nā-pāy-dār 42b/13
r.-ı ma'hūd 28a/1
r.-ı muḫtalafāt 116a/17
r.-ı ẓulm 55b/13
r. bile 33a/9, 63a/15
r. durur érdi 15b/15
r.+ı 16a/5, 16b/1, 19b/17, 25a/17, 26a/9, 31b/4, 33a/7
r.+ıda 45a/4
r.+ıdur 112b/17
r.+ıġa 89b/11
r.+ın 8a/9, 18b/11, 19b/10, 44b/4, 62b/1, 102b/1
r.+ını 153b/5
r.+ı bile 77b/9, 80a/9, 106b/13, 117b/6, 124b/5, 138b/10, 146a/11, 146b/15
r.+ı dék 84a/11
r.+lar 23a/2, 25b/2
r.+ların 42b/15
r.+larını 12b/4, 23b/8
[=41]
rast Far. Emniyetli, dayanıklı.
r. 117b/9
r. ḳıl- 97b/12
[=5]
rāst Far. Doğru, düz.
r.+dın (rāh-ı rāst) 141b/17
r. ḳıl- 138a/13
r. yürü- 113a/15
[=5]
rastaḫīz Far. Yeniden diriliş günü, mahşer.
r. ḳıl- 150b/10
r.+lar (fıtna u rastaḫīz) 102a/15
r. sal- 139b/16, 148b/7
[=4]
rasūl Ar. Elçi, peygamber.
r. 91a/9, 151b/2
r.+ınıñ 3b/15
r.+lar 99a/2
[=3]
raşaḥāt Ar. Sızıntılar.
r.-ı saḥāb-ı 'ınāyat 2a/10
r.+ıdın 6b/9
r.+ı bile 151a/13
[=3]
raşīd Ar. Ergin, bulüğa ermiş.

r. 15b/7

[=1]

raşīḳ Ar. Boyu latif ve güzel olan.

r.+u'l-ḳad 78a/9

[=1]

raṭb Ar. Yumuşak.

r.+u'l-lısān "Yumuşak sözlü" 98a/2

[=1]

rātıḳ (< Ar. rātiḳ) Bitiştirmek, birleştirmek.

r.-ı umūr-ı memleket 94b/4

[=1]

ratḳ Ar. Bitiştirme, birleştirme.

r. u fatḳ 138b/1

[=1]

ravā Far. Layık, uygun.

r. kör- 93b/11

[=1]

ravāc Ar. Yaygınlık.

r.-ı adab 13a/14

r. bér- 46a/4, 58a/3, 73b/2, 151a/2

r. ét- 97b/8

r.+ıġa 152b/2

r. tap- 6a/7, 25b/12, 27b/10

r. tap- (ravnaḳ u ravāc) 70a/6

[=11]

ravāc-paẕīr Yaygınlık kazanamama.

r. bol- 97a/4

[=1]

Ravāfiż Ar. Hz. Ebu bekir ve Hz. Ömer'in halifeliklerini kabul etmeyenler, Rafiziler.

r. 46a/11

r.+nı 46a/14

[=2]

ravān Far. Giden, gidici; derhal, hemen; ruh, can.

r. 53b/6, 84b/1

r. (rūḥ-ı ravān) 23a/14

r. (sarv-ı ravān) 62a/8

r. bol- 27b/10, 38b/5, 97b/6

r. bol- (taḫt-ı ravān) 154b/1

r. érdi 23a/12

[=9]

ravāna Far. Yürüyen, giden.

r. 11a/13

r. ḳıl- 73a/8

[=2]

ravāyıḥ (< Ar. ravā'iḥ) Güzel kokular.

r.-ı aşfāḳ-ı ṣāḥıb-ḳırānī 8a/10

[=1]

ravġan-gerī Far. Bir yağ yapıcısı veya satıcısı.

r. 150a/4

[=1]

rāvī Ar. Anlatan, rivayet eden.

r.+ları (aḫbār rāvīları) 35b/13, 106b/4

[=2]

ravnaḳ Ar. Parlaklık.

r. u ravāc 70a/6

[=1]

ravża Ar. Bahçe, cennet bahçesi.

r.-ı ḫuld-ı barīn 2a/4

r.-ı müteberrike "Hz. Muhammed'in mezarının bulunduğu yer" 70a/14

r.-ı müteberrike-i rısālat-panāh "Hz. Muhammed'in mezarının bulunduğu yer" 65b/1

r.-ı rıżvān "Cennet" 6b/11

r.-ı tazyīn-ı maclıs 2b/15

r.+da (sékiz ravża) 155a/10

r. dék 12b/7

[=7]

ravża-mışāl Far. Bahçe gibi, cennet bahçesine benzer.

r.+ın (ʿışrat-kede-i ravża-mışāl) 7a/8

[=1]

Ravżatu'ṣ-ṣafā Tam adı *Ravzatu's-safa fī sireti'l-enbiya ve'l-müluk ve'l-hulefā* olan Farsça meşhur bir tarih kitabıdır. 1498 yılında Mirhand tarafından yazılmıştır. Mirhand Sultan Hüseyin Baykara'nın himayesindeki bilim adamlarındandı. Eserini Ali Şir Nevai'nin önerisi ve yardımlarıyla yazmıştır. Bu kitap metnimizin kaynaklarındandır.

r. (ṣāḥıb-ı Ravżatu'ṣ-ṣafā) 14a/16

r.+da 23a/6, 29a/11

r.+nıñ ta'rīḫı 86b/1

[=4]

Ray y.a. İran'da Tahran yakınlarında bir şehir.

r. şaharı 39b/14

[=1]

ra'y Ar. Rey, hüküm, itikat.

r.-ı ʿālam-ārā-yı ʿuḳda-küşāy 71a/1

r.-ı ʿālam-ārāy 134b/12

r.-ı cahān-numā-yı arbāb-ı baṣārat 56a/5

r.-ı nā-musāʿıd 146a/14

r.-ı ʿuḳda-küşāy 138b/2

r.+ı 10b/1

r.+ıdın 85a/7

r.+ın 31b/5, 116a/2

r.+ınıñ 116a/6

r.+ı bile 17b/13

r.+larnıñ 140b/4

[=12]

rāyāt Ar. Bayraklar.

r.-ı nuṣrat-āyāt 127a/6

r.+ı 13b/15

r.+ın 121b/13

[=3]

rayb Ar. Şüphe.

r. u rıyāsız 36b/9

[=1]

rayḥān Ar. Fesleğen.

r. (gül ü rayḥān) 2a/11

[=1]

rāyıḥa (< Ar. rāyiḥa) Koku.

r. (laḫlaḫa-ı naḳl u rāyıḥa) 118a/13

[=1]

ra'yī Far. Bir fikir, bir rey.

r. 10a/15

[=1]

rayyān Ar. Taze, suya kanmış.
r. ḳıl- (sar-sabz u rayyān) 31a/12, 125b/10
[=2]
rāz Far. Sır.
r.-ı maḫfī 98b/9
[=1]
rażıya'llāhu ʿanh Ar. "Allah ondan razı olsun." anlamında sahabelerin adlarından sonra söylenir.
r. 3b/16, 4a/11, 4a/5
r.+dın 20b/14
[=4]
rāżī Ar. Rıza gösteren, razı.
r. bol- 99a/4
r. durur mén 26a/3
[=2]
raẕīla Ar. Fena ve kötü huy.
r. (afʿāl-ı raẕīla) 11b/5
[=1]
raẕīla-ṣıfāt Far. Fena ve kötü özellikleri olan.
r.+ı bile (ẕavāt-ı raẕīla-ṣıfātı) 120a/9
[=1]
razm Far. Çarpışma, savaş.
r. ara 28a/7, 111b/3, 129b/16
r.+ġa 116a/4
r. u cadal 67b/16
r. u savaş 4a/1
[=6]
rekāket-āṣār Far. Kekeleme özellikleri olan, kusurları olan.
r.+ıġa (aşʿār-ı rekāket-āṣār) 149b/14
[=1]
rekūb Ar. Binme, biniş.
r. ḳıl- 104a/4
[=1]
reng Far. Renk.
r. (sıyah reng) 77b/6
r.-ber-reng 30b/1
r.-i gül 11a/7
r.+de érdi 41b/5
r.+de érken 130b/13
r.+i 8a/1, 22a/6, 22a/9, 49a/3, 54a/1, 154a/9
r.+idin 153b/12
[=12]
reng-ā-reng Far. Rengarenk.
r. 4b/17
[=1]
reng-ber-reng Far. Çok renkli, renk üstüne renk.
r. 53b/9
r. (masnad-ı reng-ber-reng) 7b/14
[=2]
reşk Far. Kıskançlık.
r.-i gülzār-ı ayet 116a/14
r.-i gülzār-ı ıram 81b/12
r.-i gülzār-ı ʿıllıyyīn 8b/7
r.+din 27a/5
r. ḳıl- 53b/1
[=5]
rıʿāyat (< Ar. riʿāyat) İyi karşılamak, hürmet etmek; uymak, tabi olmak.

r. ḳıl- 136a/16
r.+lar ét 155a/2
[=2]

rıbḳa (< Ar. ribḳa) Kement, kement bağı.
r.-ı ıṭā'at 66a/15, 123a/4
r.+sıdın (Islām rıbḳası) 27b/16
[=3]

rıdā (< Ar. ridā) Örtü, şal, hırka.
r. u subḥa 140b/1
[=1]

rıf'at (< Ar. rif'at) Yükseklik.
r. bol- (ıclāl-ı rıf'at) 152a/3
r. içre 33b/2, 135a/11
[=3]

rıf'at-baḫş Far. Yükseklik bağışlama.
r. 103b/15
[=1]

rıfḳ (< Ar. rifḳ) Yumuşaklık, nezaket.
r. u muvāsā 141a/11
r. u vıfāḳ 135b/16
[=2]

rıḥlat (< Ar. riḥlat) Göç etmek, ölmek.
r. 17a/2, 37a/12, 43b/2, 60a/12
r.+ıdın soñra 36a/16
r. ḳıl- 17a/7, 17b/17, 37a/11, 41a/9, 43a/6, 57a/16, 65a/13, 83b/5, 94b/13, 152b/17
r. kösi "Göç davulu, ölümvakti" 31a/7, 32a/2
r. u ıntıḳāl 135b/11
[=18]

rıḳ'a (< Ar. riḳ'a) Bir yazı çeşidi.
r.-ı ḥukūmet-alḳāb 5a/9
[=1]

rıḳḳat (< Ar. riḳḳat) Acıma, incelik, yumuşaklık.
r.-ı tamām 77b/5
[=1]

rısāla (< Ar. risāla) Küçük kitap. Metinde bu kelime ile eserin kendisi kastedilmektedir.
r. 2b/17
r.-ı sa'ādat-maḳāla 9b/15
[=2]

rısālat (< Ar. risālat) Birisini bir vazife ile bir yere göndermek; peygamberlik, elçilik.
r. 3b/17, 19b/8, 107a/13, 146b/15
r. (ġavāmıż-ı rısālat) 22a/12
r. (sılsıla-ı rısālat) 3a/9
r.+ġa (muḫīṭ-ı rısālat) 3a/6
r.+ġa (taşrīf-ı rısālat) 20a/16
r.+ıġa 21b/11
r. u safārat 124a/14
[=10]

rısālat-panāh Far. Risaletin kendine istinat ettiği Hz. Muhammed.
r. (Ḥażrat-ı rısālat-panāh) 21b/16
r. salla'llāhu 'alayhi ve sallam (ravża-ı müteberrike-i rısālat-panāh) 65b/1
[=2]

rışta Far. Tel, iplik.
r.-ı ḥayāt 49a/3, 126a/1, 127b/11, 142a/12

r.+sıġa 8b/11
r.+sın 102a/14, 107b/6
[=7]

rıvāyat (< Ar. rivāyat) Anlatılan olay ya da söz.
r. 64b/14
r.-ı muḫtalıfu'l-ḥıkāyat 125a/17
r. bile 118a/13
r. durur 18b/5, 20a/1, 20b/14, 21b/12, 33b/15, 44a/3, 63a/11, 90b/7, 105b/10, 110a/5, 34a/15
r. eyle- 125b/5
r.+ġa 29b/15
r.+ı bile 41a/5
r. ḳıl- 29a/12, 34b/10, 144b/5
[=20]

rıyāḥīn (< Ar. riyāḥīn) Hoş kokulu otlar.
r. 53b/9
r. bile 150a/12
r.+ı birle 23a/13
[=3]

rıyāsat (< Ar. riyāsat) Reislik, başkanlık.
r. 3b/14, 19a/2, 113a/14
r.+ġa 19b/14
r. u ḥukūmat 142b/1
[=5]

rıyāsız Gösteriş yapmaksızın.
r. (rayb u rıyāsız) 36b/9
[=1]

rıyāyī Far. Gösteriş için yapılan bir hareket.
r. (eşk-i rıyāyī) 140b/1
[=1]

rıyāżāt (< Ar. riyāżāt) Nefsi terbiye maksadıyla az gıda ile geçinmek.
r.-ı şāḳa 17b/6
r.+dın 57b/5
r.+ın (ʿıbādāt u rıyāżāt) 57b/3
[=3]

rıżā (< Ar. riżāʾ) Memnunluk, istek, razı olma.
r. bér- 15b/12, 115a/9, 117a/10
r. bol- 117a/10
r. ḳıl- 55a/5
r. u taslīm 142a/15
[=5]

Rıżavī Far. Hz. Ali'ye mensup, onun soyundan gelen.
r. (aşraf-ı seyyid-i sādāt-ı Rıżavī) 108a/7
[=1]

Rıżā Ḳulı Mīrzā bk. Şah-zāda Rıẓā Ḳulı Mīrzā
r. 72a/8
[=1]

rızḳ Ar. Rızık.
r.+nı 136a/17
[=1]

rıżvān (< Ar. riżvān) Cennet.
r. (ravża-ı rıżvān) 6b/11
r.+dur (ġayrat-ı fırdavs-ı rıżvān) 103b/14
r. ḳıl- (fırdavs-ı rıżvān) 110a/9
[=3]

riżvānu'llāhi ʿalayhim Ar. "Allah onlardan razı olsun." anlamında dua ibaresi.
r.+nı 46a/8
[=1]

riżvānu'llāhi ʿalayhim acmaʿīn Ar. "Allah onların hepsinden razı olsun." anlamında dua ibaresi.
r. 4b/1
[=1]

rikāb Ar. Büyük bir kimsenin huzuru; üzengi.
r.-ı ʿazīmat 11b/9, 106b/1
r.+ıda 84a/9
r.+ıġa 42a/9, 67a/11, 107b/6
r.+ıñdın 103a/10
[=7]

rikāb-būslıḳ Makam öpme durumu.
r.+ıġa (rikāb-būslıġıġa) 124b/5
[=1]

rīzış Far. Akış, dökülüş.
r. ḳıl- 6a/6
[=1]

roşan Far. Parlak, açık, belli.
r. 3a/17, 3a/4, 7b/9, 81b/16
r. (vāżıḥ u roşan) 140a/2
r.-ı cahān 88b/6
r. bol- 131b/8, 133a/8
r. bolur (maʿlūm u roşan) 86b/9
r. bol- (maʿlūm u roşan) 36b/2, 55a/16, 129a/14
r. érmes durur (maʿlūm u roşan) 90a/13
r. ḳıl- 37b/9, 101b/6, 151a/12, 155b/3
r. u maʿlūm 3a/9
r. u mubarhan 56a/5
[=19]

roşan-rāy Far. Açık görüşlü.
r. 31a/11
[=1]

roşan-żamīr Far. Gönlü parlak olan.
r. (amīr-ı roşan-żamīr) 141a/8
r.+nı (amīr-ı roşan-żamīr) 117a/4
r. u sāyıb-ı tadbīr 96a/5
[=3]

roşanraḳ Daha parlak.
r. bol- 131b/10
[=1]

roz Far. Gün, gündüz.
r. 53b/2
[=1]

roz-afzūn Far. Günü artıran.
r. 6b/7
[=1]

rozgār Far. Zaman.
r. 13b/9, 125a/8
r.+dın durur érdi (abṭāl-ı rozgār) 120b/12
r. közgüsi 40b/9
r.+nıñ 9a/1
[=5]

rozī Far. Nasip, kısmet.
r. bol- 5b/17
[=1]

rū-ba-rūy Far. Yüz yüze.
r. bol- 60a/8

r.+ıda 56b/3

[=2]

ruʾasā Ar. Reisler, başkanlar.

r.-yı kirām 101b/3

[=1]

ruʿb Ar. Korku, terör.

r.+dın 111a/12

r. u hırās 37b/6, 39a/16, 51a/15, 121a/3, 132b/2

[=6]

rubʿ-ı meskūn Far. Dünyanın kara olan dörtte bir kısmı.

r. 2a/16

r. (macmūʿ-ı rubʿ-ı meskūn) 11a/15

[=2]

rubāb Far. Sap kısmının ucunda Hindistan cevizinden yapılmış, yuvarlak, küçük su kâsesi bulunan, dize veya bir yere dayandırılarak çalınan saz.

r.-ı ṭarab 65a/14

[=1]

rūbāh Far. Tilki.

r.+larġa 105a/5

[=1]

rubāʿıyya (< Ar. rubāʿiyya) Dörtlük. Metinde manzume başlığı olarak kullanılmıştır.

r. 148a/17

[=1]

rubāʿī Ar. Dörtlük. Metinde manzume başlığı olarak kullanılmıştır.

r. 2a/11, 2b/13, 7a/7, 17a/14, 17b/11, 20a/3, 21b/10, 33a/2, 51b/2, 116b/11, 118a/17, 136b/6, 150a/2

[=13]

rucūʿ Ar. Geri dönme, dönüş.

r. ét- 7a/16

r. eyle- 82a/16

[=2]

rūd-ḫāna Far. Bir nehir veya kanal yatağı.

r. 28b/3

r.+larnıñ 44a/8

r.+sınıñ (Ṭajan rūd-ḫānası) 67a/5

[=3]

ruḫ Far. Yüz.

r. ḳoy- 128a/1

[=1]

rūḥ Ar. Ruh, can.

r. 3b/5, 77b/2

r.-ı pāk 137b/2

r.-ı ravān 23a/14

r.+ı 154a/14

r.+ıġa (ḳabż-ı rūḥ) 24b/16

[=6]

rūḥ-afzā Far. Can artıran, cana can katan.

r. 3a/16

[=1]

ruḫ-sār Far. Yüz, çehre.

r.-ı gül-gūn 77a/8

[=1]

ruḫ-sāra Far. Yüz, çehre.

r.+sını (mah-ı ruḫ-sāra) 16b/5

[=1]

ruḫṣat Ar. İzin.

r. 78a/2

r.-ı ʿazīmat 146a/15

r.-ı ınşırāf 9a/16

r.-ı ırşād 57b/2

r.-ı ḳatl 117b/12

r. al- 54b/16

r. bér- 147a/1

r.+ın (tarbıyyat u ruḫṣat) 57a/16

r.+ı bile 22b/5, 120b/7

[=10]

Rūḥu'llāh Ar. Hz. İsa'nın bir lakabı.

r. (ʿĪsā Rūḥu'llā h) 21b/16

[=1]

rukūb Ar. Biniş, binme.

r. buyur- 130a/10, 131b/4

r. ét- 151b/6

r. ḳıl- 50a/13, 152a/12

[=5]

Rūm y.a. Küçük Asya, Anadolu.

r. dāru'l-memleketi 19a/10

r. ile Çīn 154a/1

r.+nı 29b/12

[=3]

rumūz Ar. İşaretler, semboller.

r.+ıdın 25b/6

[=1]

Rus k.a. Yafes'in oğludur. Bk. Yāfaş

r. 23a/6,

Rus kv.a. Rus.

r. 28b/10, 41b/14

r.+nıñ 41a/17

[=4]

Rusıyya bk. Rus

r. 73a/6

[=1]

Rustam k.a. Doğu edebiyatında kuvvet ve cesaret sembolü olan meşhur bir İran mitoloji kahramanı.

r. 13a/15, 129b/13

r. dék érdi 134b/4

r. u Isfandyār 79a/12, 101a/12, 102a/2

[=6]

Rustam-āyīn Far. Rüstem huylu.

r. 151a/2

[=1]

Rustamāna Far. Rüstem gibi, Rüstem'e benzer.

r. 11b/14, 59b/8, 60a/10, 76b/7

[=4]

Rustam ʿAlī Ḫan k.a. Meşhed'in hakimi idi. Rafizidir. Müslümanlara eziyet ettiği gerekçesiyle Şir Gazi Han Meşhed üzerine sefer düzenledi. Rüstem Ali Han canını zor kurtardı. Meşhedli Şerif Han'ı hakim koyup geri döndü. Rüstem Ali Han da Meşhed'i tekrar ele geçirdi. Şir Gazi Han Meşhed'i tekrar Rüstem Ali'nin elinden aldı. Krş. Rustam ʿAlī Ḫan Şāmlu

r. 67a/8, 68a/3

[=2]

Rustam ʿAlī Ḫan Şāmlu bk. Rustam ʿAlī Ḫan

r. 67a/3

[=1]

Rustam Ḫan k.a. Şah Tahmasb'ın adamlarındandır. Şah Tahmasb onu Hacım Han üzerine sefere gönderdi. Rüstem Han bu savaşta öldü.

r. 52b/3, 52b/8

[=2]

Rustam ʿInaḳ k.a. Begi Can Inak'ın oğludur.

r. (Şāh Nıyāz Atalıḳ ibn İskender Biy ibn Dosum Çura Aġası ibn Rustam ʿInaḳ ibn Bégi Cān ʿInaḳ) 94b/1

[=1]

rusūḫ Ar. Sağlamlılık, devamlılık.

r. tap- 147b/13

[=1]

rusul Ar. Peygamberler; elçiler.

r. ḫaylı 3a/7

r. u murāsalat 121a/9

r. u rasāyıl 124a/7

[=3]

rusūm Ar. Âdetler, törenler.

r.-ı fasād 130a/15

r.-ı muruvvat 114a/9

r.-ı savaş 126b/16

r.-ı şucāʿat 132a/4

r.+ıġa 24a/8, 73b/2, 90b/17

r.+ın 22b/4

r.+ınıñ 4a/9

r. u ḳavāʿıd 24a/2

[=10]

ruşvat Ar. Kanunsuz verilen para, rüşvet.

r. bér- 146a/15

[=1]

rutba Ar. Rütbe, derece, makam. Krş. rutbat

r.-ı davlat u ıḳbāl 125b/10

r.-ı vahdat 96a/4

r.+sın 78a/3

[=3]

rutbat Ar. Rütbe, derece, makam. Krş. rutba

r.+ıdın 152a/4

[=1]

rūy Far. Yüz, çehre.

r. bér- 145a/3

r.+ıña (şamʿ-ı rūy) 3b/5

r. (kec-nıhād u rūy-ı sıyāh) 107a/1

[=3]

ruʾyat Ar. Görme.

r.-ı ẓafar-āyat 27b/8

[=1]

rūy gerdān Far. Nefretle geri dönmek.

r. bol- 38a/13, 68b/5, 118a/8, 119b/16

r. ol- 84b/13

[=5]

rükn Ar. Direk, esas.

r.-i aʿẓam 63b/16, 69a/4

r.-i şālış 4a/12

r.+i érdi 76a/17

[=4]

S - Ṣ - Ş

sa-şanba Far. Salı günü.
s. 72b/16, 83b/7, 149a/15, 149b/1, 150b/6
s. durur érdi 74a/2
[=6]
saʿādat Ar. Mutluluk, saadet.
s. 5a/5, 113a/15, 123a/4, 155b/14
s. (dıhīm-ı saʿādat) 155a/11
s.-ı azalī 96b/3
s.-ı kübrā 141a/13
s. bile 123b/15
s. bol- 97a/4
s.+da (avc-ı saʿādat) 32a/8
s.+dur (āşār-ı saʿādat) 5b/8
s.+ġa (baḫt-ı saʿādat) 123b/9
s.+ı 96b/4
s.+ıdın 82a/6
s.+ı bile 116a/13
s. yolı 142a/2
[=17]
saʿādat-luzūm Far. Mutluluk gerektiren.
s.+ıdın (ḳudūm-ı saʿādat-luzūm) 141b/6
[=1]
saʿādat-maḳāla Far. Mutluluk söyleyen.
s. (rısāla-ı saʿādat-maḳāla) 9b/15
[=1]
saʿādatmand Far. Mutlu, bahtiyar.
s. 101b/5
s. ḳıl- 133a/6
[=2]
saʿādatmandī Far. Bir mutlu kişi.
s. 10a/4
[=1]
saʿādat-payvand Far. Saadete ulaşmış, mutluluğa erişmiş.
s. (avlād-ı saʿādat-payvand) 155b/13
[=1]
sāʿat Ar. Zaman, vakit, saat.
s. 15b/2, 103b/13
[=2]
sāʿāt Ar. Zamanlar, saatler.
s.+da (asʿad-ı sāʿāt) 34a/14, 137a/16
[=2]
sāʿatī Far. Bir saat.
s. 81b/16
[=1]
sab (< Ar. sabb) Azarlayan, lanet eden.
s. (sabb-ı ṣaḥāba) 46a/8
[=1]
sabʿa Ar. Yedi (sayı).
s. (aḳālīm-ı sabʿa) 11a/16
s.-ı sayyāra 39a/2
s.+nı (aḳālīm-ı sabʿa) 30a/8
[=3]
sabʿa-miya (< Ar. sabʿa-miʾa) Yedi yüz.
s. (sana-ı tısʿa ve ḫamsīn ve sabʿa-miya) 44a/3
[=1]
sabab Ar. Sebep, neden.
s. 54a/2
s. (bāʿış u sabab) 75a/3
s.-ı külfet 141a/13

s.-ı nā-marʿī 115a/12
s.-ı nuzūl 3b/15
s.-ı şahādat 121b/15
s.-ı tafāḫur 4a/4
s.-ı vuḳūʿ 148b/1
s.-ı zavāl 96b/15, 142b/2
s. bile 81b/6
s.+dın 14a/8, 22a/4, 23a/8, 48a/7, 64a/12, 77a/4, 89a/1, 147b/13
s.+dın (bāʿış u sabab) 26b/9
s.+ı 21a/7, 27a/8, 30b/10
s.+ın 27a/4
s. u keyfiyyet 5a/1
[=25]

ṣabāḥ Ar. Sabah vakti.
s. (ṣām u ṣabāḥ) 154a/3
[=1]

ṣabāḥat Ar. Yüz güzelliği.
s.+da (ḥusn u ṣabāḥat) 77a/7
[=1]

ṣabāt Ar. Yerinden kımıldamama, kararından vaz geçmeme.
s. (ẕarra-ı ṣabāt) 107a/2
s.+ı 12b/8
s.+ıdın 8a/2
s. ol- 12b/11
s. tap- (ḳarār u ṣabāt) 116a/17
[=5]

sābıʿ (< Ar. sābiʿ) Yedinci.
s.+ısı (band-ı sābıʿ) 154b/17
[=1]

sābıḳ (< Ar. sābiḳ) Eski, önceki.
s. (ba-dastūr-ı sābıḳ) 138a/16
s. (manāṣıb-ı sābıḳ) 137b/12
s.+ġa (ḫavātīn-ı sābıḳ) 27a/1
s. u lāyıḳ 85b/8
[=4]

sābıḳa (< Ar. sābiḳa) Geçmiş, önceki.
s.+sın (carāyım-ı sābıḳa) 141b/13
[=1]

sābıḳan (< Ar. sābiḳan) Geçmişte, önceden.
s. 35b/6, 51a/11, 85b/15, 93a/13, 98a/14
[=5]

ṣābıt (< Ar. ṣābit) Yerinde duran, sabit.
s. ḳıl- 93b/16
s. u sayyār 102b/14
[=2]

ṣābıt-ḳadam Far. Kımıldamaz, yerinden oynamaz.
s. 12a/5, 76a/9, 125a/5, 142a/12
s. bol- 32b/10
s. érdiler (rāsıḫ-dam u ṣābıt-ḳadam) 25b/10
[=6]

ṣabīḥ Ar. Güzel.
s.+u'l-ḫad 78a/8
s.+u'l-vach 62a/5
[=2]

sabīl Ar. Su dağıtılan yer.
s. 155a/14
[=1]

sabʿīn Ar. Yetmiş (sayı).
s. (ḫamsa ve sabʿīn ve miya ve alf) 76b/15

s. (ṣamān ve sabʿīn ve miya ve alf) 77b/14
s. ve miya ve alf 76a/14
[=3]
sabḳat Ar. Geçme.
s. (ḳaṣb-ı sabḳat) 114a/14
[=1]
sabḳat-güzīn Far. Geçmeyi seçen.
s.+i érdi 78a/8
[=1]
ṣabr Ar. Sabır.
s.+da 154a/12
s. u taḥammul 100a/5
[=2]
ṣabt Ar. Kayda geçirme.
s. tap- "Kitaba geçirmek" 125b/2
[=1]
sabz Far. Yeşil.
s. 53b/17
[=1]
sabza Far. Yeşillik, çimen.
s.+larnı 153b/12
s.+sı 150a/13
[=2]
sāc Ar. Hindistan'da yetişen siyah ve büyük bir cins ağaç.
s. yaġaçı 20b/12
[=1]
sacda Ar. Secde.
s. ḳıl- 14b/11, 14b/5, 14b/7, 16a/17, 16b/1
[=5]
sacda-ārā Far. Secdeyi süsleyen.
s.-yı cıbāh 6a/13
[=1]
saç Başı kaplayan kıllar, saç.
s.+ı 26b/11
[=1]
saç- Saçmak, dağıtmak, yaymak.
s.-ar 140b/1
s.-ġan 8b/16
s.-ıp 12a/17, 13b/3, 127a/10, 134b/14, 154b/13
s.-ıp durur 135b/8
s.-maḳ 3b/10, 8a/4
s.-tı 31a/3, 85b/11, 130a/1
[=13]
başıġa tofraḳ saç- 154b/13
cavāhırın saç- 31a/3, 135b/8
genc saç- 8a/4
güher saç- 8b/16
oḳ saç- 130a/1
sīm saç- 13b/3
tofraḳın başıġa saç- 3b/10
zar saç- 12a/17
[=9]
saçaḳ Çatının dışarıya taşmış bölümü.
s. 7b/12
[=1]
saçıl- Saçılmak, dağılmak.
s.-ıpdur 154b/13
s.-may 12b/1
[=2]
saçuḳ Saçılmış olan.
s. durur érdi 139b/4
[=1]
saʿd Ar. Saadetli.
s. édi 81b/17

s. édi (aḫtar-ı saʿd) 32a/8
[=2]

ṣadā (< Ar. ṣadāʾ) Seda, avaz, ses.
s.+ġa 111b/6
s.-yı ṣarīr 138a/10
[=2]

sāda Far. Basit, süssüz.
s. ḳıl- 5b/10
s. lavḥ 140b/3
[=2]

ṣadad Ar. Bir şeye yakın olma.
s.+ıda 102b/9, 133b/15
[=2]

ṣadaf Ar. Sadef.
s. dék 24a/7
[=1]

ṣadaġlıġ Ok koymaya yarayan meşin torbası olan, sadaklı.
s. 95a/1
[=1]

ṣadaḳa Ar. Sadaka.
s. (zekevāt u ṣadaḳa) 18b/11
[=1]

ṣadākat Ar. Bağlılık.
s. yüzi 132b/6
[=1]

sādāt Ar. Seyyitler.
s. (aşraf-ı seyyid-i sādāt-ı Rıżavī) 108a/7
s. (aşrafu's-sādāt) 62b/15
s. (aşrafu's-sādāt-ı kirām) 137a/7
s. (zubdatu's-sādāt) 134a/4
s.-ı ẕu'l-ıḥtırām 134b/16
[=5]

ṣādıḳ (< Ar. ṣādiḳ) Doğru.
s. (ḥukamā-yı ṣādıḳ) 152b/14
s. (ṣıḳātu ṣādıḳu'n-nikāt) 75a/2
s. durur 53b/4
s.+u'l-ḳavl 36b/4
s.+u'l-vaʿd 107a/3
[=5]

ṣādır (< Ar. ṣādir) Çıkan, sudur eden.
s. bol- 66a/11, 79a/12, 102a/3, 129b/13
[=4]

sādıs (< Ar. sādis) Altıncı.
s.+ı (band-ı sadıs) 154b/8
[=1]

ṣadr Ar. Başköşe.
s.+ıda 7b/13
[=1]

ṣadr-nışīn Far. Bir toplantıda baş sedirde oturan, lider.
ṣ.+ı 4b/3
[=1]

Ṣadru'd-dīn Ḫan Ustaclu k.a. Astarabad hakimi idi. Ömer Gazi Sultan Astarabad'ı onun elinden alıp Muhammed Salih Bitikçi'ye verdi.
s. 48b/5
[=1]

Sadsān k.a. Yafes'in oğludur. Bk. Yāfaş
s.+nı 23a/7
[=1]

Saʿdu'd-dīn Kāşġārī k.a. Muhtemelen Orta Asya'da Yesevi geleneğine

mensup bir sufi idi. Kaşgarlı olduğu olduğu anlaşılmaktadır.

s. (murīd-ı Sa‘du’d-dīn Kāşġārī) 57a/10

[=1]

şaf (< Ar. ṣaff) Sıra, saf.

s. 42b/10, 88b/8, 126b/8

s. çék- 88b/7, 88b/7, 111a/4

s.+ıġa (ṣaffiġa) 62a/10

s.+ın (ṣaffın) 27b/4

s.+ı (ṣaffi) 88b/7

s. kur- 42b/10

s. yasa- 120b/6

[=11]

şaf-dar Far. Savaşçı, cesur, safları kıran kişi.

s. 88b/10

s. u şaf-şiken 28a/7

[=2]

şaf-şiken Far. Savaşçı, safaları kıran.

s. 88b/10

s. (şaf-dar u şaf-şiken) 28a/7

[=2]

şaf-zan Far. Savaşçı, safları vuran.

s. 88b/9

[=1]

ṣafā (< Ar. ṣafāʾ) Gönül rahatlığı.

s. 13a/17

s.-yı sīrat 17a/16

s.-yı ṭavıyyat 107b/16

[=3]

ṣafā-parvarda Far. Safalı, safa içinde büyümüş.

s. 11b/4

[=1]

safar Ar. Sefer, yolculuk.

s. 25b/5, 103a/12, 147a/3

s.-ı meẕkūr 129a/6

s.+da 59b/16, 72a/4, 103a/16, 119b/10

s.+ı 86b/4

s.+ıda 94b/8

s. ḳıl- 36a/5

[=11]

ṣafar Ar. Hicri ayların ikincisi.

s. ayı 71a/5

[=1]

safārat Ar. Elçilik.

s. (rısālat u safārat) 124a/14

[=1]

Safardalı k.a. Konrat’ın ileri gelenlerindendir.

s. 121b/4

[=1]

Safar Dastūr-ẖ(v)ānçı k.a. Muhammed Emin Mehter’in emri ile Temür Gazi Han’ı öldürenlerden biriydi.

s. 77a/4

[=1]

Safar Sulṭān k.a. Elbars Han’ın oğludur. Temür Gazi Han ile akraba idi.

s. ibn Élbars Ḫan 82b/8

[=1]

ṣafāyıḫ (< Ar. ṣafāʾiḫ) Levhalar.

s.-ı żamāyır 2b/13

[=1]

ṣafāyī Far. Rahatlık, sefalılık.

s. (āṣār-ı ṣafāyī) 153b/12
[=1]

Ṣafça y.a. Hive'nin yaklaşık 10 km. kuzeydoğusunda bir yer.
s. ḥudūdı 101b/17
[=1]

saffāk Ar. Kan dökücü.
s.+ġa (arẕāl-ı saffāk) 150b/9
[=1]

ṣāffī Far. Aynı safa mensup, saftaş.
s. bol- 46b/17, 76b/11, 125a/4
[=3]

Ṣafıyyu'llāh Hz. Adem'in lakabı.
s. 15b/2
s. (Ādam Ṣafıyyu'llāh) 15b/10
s. durur 17a/12
s.+nıñ (Ādam Ṣafıyyu'llāh) 17a/7, 21b/12
[=5]

ṣafīr Ar. İnce ve güzel ses.
s. (āvāz-ı ṣafīr) 138a/10
[=1]

ṣafrā (< Ar. ṣafrā') Karaciğer ile ilgili bir hastalık.
s. ġalabası 152b/7
[=1]

Saġanc y.a. Ak Su yakınlarında bir yer.
s. dıyārı 54a/13
[=1]

sāġar Far. Kadeh.
s.-ı ınbısāṭ 118b/10
s.+ı 3b/7
[=2]

saḫā Ar. Cömertlik.
s.+da 151a/3
s. eyle- 40b/15
s. u ʿaṭā 18b/9
s. u kerem 85b/10, 89a/14
[=5]

saḫā-pīşa Far. Cömertliği huy edinmiş.
s. (kerīm u saḫā-pīşa) 139a/17
[=1]

saḥāb Ar. Bulut.
s. (iştikār-ı saḥāb-ı mekremet) 125b/9
s. (raşaḥāt-ı saḥāb-ı ʿınāyat) 2a/10
s. (taraşşuḥāt-ı saḥāb-ı rafāhıyyat) 152a/15
s.-ı ḥużūr-ı kāmilu's-surūr 151a/13
s.-ı ʿınāyat 6b/9
s.-ı saḫāvat 5a/16
s.+ıdın 14a/17
[=7]

ṣaḥāba Ar. Hz. Muhammed'in arkadaşları, sahabe.
s. (sabb-ı ṣaḥāba) 46a/8
s.+larnıñ 114b/4
s.+nı 114b/7
[=3]

saḥar Ar. Seher vakti.
s. (bir sahar) 52a/1
s. (fayż-ı saḥar) 3a/14
s. (vaḳt-ı saḥar) 50b/17
s.+da 49b/8
s.+nı (bir saḥar) 90b/10
[=5]

saḥar-ḫīzlik Seher vakti kalkma durumu.
s. 152a/8
s.+ni 134b/15
[=2]
ṣaḥārī Ar. Sahralar, çöller, kırlar.
s. u maġārāt 17b/5
s. (āvāra-ı ṣaḥārī-ı cahālat) 141a/9
s. (āvvāra-ı ṣaḥārī-ı ġavāyat) 122a/4
[=3]
sāḥat Ar. Alan, saha.
s.-ı gerdūn-masāḥat 53a/15
s.-ı ḳudrat 14a/4
[=2]
saḫāvat Ar. Cömertlik, eli açıklık.
s.+da 8a/4
s.+da (kerem u saḫāvat) 95a/12
s.+ı 12a/14
s.+ınıñ (saḥāb-ı saḫāvat) 5a/16
s. u samāḥat 134b/3
[=5]
saḫāvatlıġ Sehavetli, cömert.
s. (şucāʿ u sahavatlıġ) 52a/10
[=1]
ṣaḥāyıf (< Ar. ṣaḥāʾif) Sayfalar.
s.-ı ḳulūb 2b/13
s.+ı 8b/12
s.+ınıñ 128a/8
[=3]
ṣahbā Ar. Şarap.
s.+sını 18b/2
[=1]
ṣāḥıb (< Ar. ṣāḥib) Sahip, efendi.
s. (avlād-ı ṣāḥıb-ı ıḥtışām) 135b/6
s. (dānā-yı ṣāḥıb-ı tamayyuz) 40a/15
s. (ḫūş-ṭabʿ u ṣāḥıb-ı vuḳūf) 133a/9
s. (Sulṭān-ı ṣāḥıb-ı cūd) 146a/4
s. (umarā-yı ṣāḥıb-ı manzılat) 137b/12
s. (ẕū-şevket u ṣāḥıb-ı ḳudrat) 79a/5
s.-ı dīvān u nıẓāmu'l-mülk 97b/9
s.-ı eksūn u parand 95b/17
s.-ı fırāsat 80a/8
s.-ı ıḥtışām 18a/16
s.-ı ıḫtıyār 71b/15, 77a/12, 90a/17, 91b/17, 95a/10, 97a/11, 99b/16
s.-ı ıḳbāl 39a/12
s.-ı ḳıymat 5a/7
s.-ı manzılat 3a/12
s.-ı Mırṣādu'l-ʿıbād 39b/14
s.-ı nigīn 4a/15
s.-ı Ravżatu'ṣ-ṣafā 14a/16
s.-ı ṣalābat 96b/11
s.-ı sar-ancām 52a/10
s.-ı sarīr 70b/2
s.-ı sarīrī 152a/1
s.-ı şevket 85a/13
s.-ı tadbīr 141a/8
[=29]
ṣāḥıb-aʿẓam Far. Yüksek, yüce kimse.
s. 68b/6
[=1]

ṣāḥıb-davlat Far. Devlet sahibi.
s. 9b/17
s. (ʿālī-hımmat u ṣāḥıb-davlat) 25b/1
s. (ḫan-ı ṣāḥıb-davlat) 60a/16
s.+nıñ 43a/12
[=4]
ṣāḥıb-davlatī Far. Bir devlet sahibi.
s. 3b/10
[=1]
ṣāḥıb-dıl Far. Gönül sahibi, gönül ehli.
s. 31a/10
s. durur érdi (arıf-ı ṣāḥıb-dıl) 90a/3
s.+lardın 108a/13
[=3]
ṣāḥıb-ġayrat Far. Gayretli, gayret sahibi.
s. (ʿālā-hımmat u ṣāḥıb-ġayrat) 38a/9
[=1]
ṣāḥıb-ḳırān Far. Muzaffer hükümdar.
s. (Ḥażrat-ı pād-şāh-ı ṣāḥıb-ḳırān) 40b/5
s. (Ḥażrat-ı pād-şāh-ı ṣāḥıb-ḳırān-ı kişvarıstān) 116a/12
s. (Ḥażrat-ı ṣāḥıb-ḳırān) 93b/16
s. (Ḥażrat-ı sulṭān-ı ṣāḥıb-ḳırān) 81b/13, 83b/10, 147a/16
s. (Ḥażrat-ı sulṭān-ı ṣāḥıb-ḳırān-ı gerdūn-tuvān) 118a/16
s. (pād-şāh-ı ṣāḥıb-ḳırān) 6b/5, 35a/10
s. (sulṭān-ı ṣāḥıb-ḳırānu'l-mu'ayyad) 96a/13
s. (şah-an-şāh-ı ṣāḥıb-ḳırān) 11a/4, 12a/12
s.-ı kām-yāb 93b/7
s.+ġa (humāyūn-ı Ḥażrat-ı ṣāḥıb-ḳırān) 3a/1
s.+ı bile 9b/4
s.+ı durur érdi 66a/1
s.+nıñ (Ḥażrat-ı pād-şāh-ı ṣāḥıb-ḳırān) 9b/13, 9b/14, 84b/1, 94a/17
s.+nıñ (Ḥażrat-ı ṣāḥıb-ḳırān) 80a/2
[=21]
ṣāḥıb-ḳırānī Bir muzaffer hükümdar.
s. 5a/12
s. (Ḥażrat-ı ṣāḥıb-ḳırānī) 35b/11
s. (ravāyıḥ-ı aşfāḳ-ı ṣāḥıb-ḳırānī) 8a/10
s.+dın (asar-ı ṣāḥıb-ḳırāni) 9b/15
s. érdi (āṣār-ı ıḳbāl-ı ṣāḥıb-ḳırānī) 9b/8, 10a/3
s. érdi (maḳbūl-ı dar-gāh-ı ṣāḥıb-ḳırānī) 9a/5
[=7]
ṣāḥıb-ḳırānlıġ Muzaffer hükümdar olma durumu.
s.+dın 12b/16
[=1]
sāḥıl (< Ar. sāḥil) Kıyı, sahil.
s.-ı nacāt 94a/3
s.-ı ẓuhūr 2a/1
s.+ġa 50b/17
s.+ıdaġı (daryā sāḥılı) 76a/8
s.+ıda (téñiz sāḥılı) 28a/17

[=5]

sāḥır (< Ar. sāḥir) Sihir yapan, büyücü.

s. u keẕẕāb 20b/6

[=1]

sahī Far. Düz, doğru, fidan gibi boy.

s. (sarv-ı sahī) 53b/12

[=1]

ṣaḥīfa Ar. Sayfa.

s. 126a/9, 147b/5

s. (éllik ṣaḥīfa) 17b/2

s. (ḳırḳ ṣaḥīfa) 17a/11

s. (otuz ṣaḥīfa) 19b/16

s.+ġa 35b/13

s.+sıġa 93b/17

s. üzre 2b/14

[=8]

ṣaḥīfa-ṭarāz Far. Sayfayı süsleyen, kalem.

s.+ı 99b/12

[=1]

ṣaḥīfa-ṭarāzlıḳ Sayfayı süsleme durumu.

s. ḳıl- 98a/8

s. körgüz- 97b/15

[=2]

sahīm Ar. Hisse sahibi, hissedar.

s. u şerīk 138b/2

[=1]

sahl Ar. Kolay.

s. añla- 33a/2

[=1]

ṣaḥn Ar. Sahne, boşluk, meydan.

s.-ı calālat 10b/8

s.-ı maclıs 30b/1

s.-ı muḳaṣṣar 1b/4

s.-ı zıynat-ārā 53b/4

[=4]

ṣaḥrā Ar. Sahra, çöl, kır.

s. 33a/12

s. (āvāra-ı ṣaḥrā-yı ʿadam) 153b/4

s. (sākin-i ṣaḥrā-yı ya's) 7a/16

s.-yı bī-kerān 2b/11

s.-yı cahān 153b/17

s.-yı ḳıyāmat 9b/1, 154b/5

s.+da 23b/10, 38a/7

s.+larda (taġ u ṣaḥrā) 16a/14

s.+sıda 10b/9

s.+sı durur 2a/1

s. u bayāban 64b/3

[=13]

ṣaḥrā-nışīn Far. Çölde oturan, kırda yaşayan.

s.+lar 23a/1, 39a/13

s.+ların (mużāfāt-ı ṣaḥrā-nışīn) 115a/16

[=3]

saḫṭ Ar. Hışım, gazap, kızgınlık.

s.+ıdın 150b/6

s.+ıdın (ḳahr u saḫṭ) 139a/9

[=2]

sahvan Ar. Yanlışlıkla.

s. u ḫaṭā'an 11b/2

[=1]

sāʿıd (< Ar. sāʿid) Yükselen, üst taraf.

s.+ıġa 127b/8

[=1]

ṣāʿıḳa (< Ar. sāʿiḳa) Yıldırım.

s. 155a/1

[=1]

sā'ī Ar. Hareket eden.

s. bol- 56b/10, 94b/12

s. érdi (muḥarrik u sā'ī) 115b/10

[=3]

sāḳa Ar. Ordunun gerisinde bulunan asker takımı.

s.-ı leşker 111a/2, 145b/4

[=2]

saḳal Sakal. Krş. saḳḳal

s. 131b/11

[=1]

saḳf Ar. Tavan, çatı.

s.+ıda 7b/9

[=1]

sāḳıṭ (< Ar. sāḳiṭ) Düşen, düşük.

s. bol- 93b/12

[=1]

sāḳıyā Far. Ey içki sunan, ey saki!

s. 150a/10

[=1]

sāḳī Ar. İçki sunan, saki.

s. 13b/15

s.-ı ıḳbāl 136b/6, 155a/12

s.+lar 77a/10

[=4]

sākin Ar. Yerleşik, bir yerde oturan.

s. 15b/5

s.-i evreng 10a/9

s.-i şaḥrā-yı ya's 7a/16

s. bol- 19a/10, 21a/14

s. durur érdi 67b/3, 72a/9

s. éseñ 51b/2

s. ét- 2a/15

[=9]

saḳḳā Ar. Kanal, su kanalı.

s.+sıdın 89b/13

[=1]

saḳḳal bk. saḳal

s.+ıdın 117b/14

[=1]

saḳla- Saklamak, korumak, gizlemek.

s.-dı 49a/15, 117a/4

s.-r 40a/10

s.-sa 40a/10

[=4]

Saḳlap k.a. Yafes'in oğludur. Bk. Yāfaş

s. 23a/6

[=1]

Sakşın y.a. Aşağı Volga bölgesinde olduğu tahmin edilen bir şehir.

s. 39a/14

[=1]

sal- 1. Göndermek, bırakmak, vermek, yapmak.

s.-dı 26b/7, 42a/1, 43a/5, 59b/13, 67b/5, 75b/6, 88a/11, 88b/15, 91b/6, 94a/7, 95a/5, 107a/9

s.-dılar 72b/11, 99b/6, 111a/3, 127a/3, 129b/16, 148a/6

s.-ġanı 139b/16

s.-ġanmız 80a/14

s.-ġay 8b/14

s.-ıban 93a/13

s.-ıp 13b/6, 53b/11, 53b/13, 55a/13, 59a/11, 60b/13, 61b/6, 78b/8, 86b/17, 88b/11, 97a/8,

99a/2, 111a/11, 119a/11, 128b/3, 134a/9, 138b/2, 149a/1, 151a/4
s.-ıp durur 148b/7
s.-ıp dururlar 145b/5
s.-ıp durur érdiler 56b/3
s.-ıp dur érdi 41a/4
s.-madı 90b/4, 96a/2
s.-maḳ 134b/17
s.-maḳġa 80a/8
s.-maḳlıḳ 90b/8
s.-sa 25a/7, 26a/6, 130a/15
s.-ur 31b/3
s.-ur érdi 32a/3, 62a/9
[=56]
2. (Bir şeyi) Geçirmek, takmak.
s.-ıp 66a/15, 123a/5
[=2]
3. Koymak, eklemek, bırakmak.
s.-ıp 106b/13, 111b/5
s.-ur 106b/16
[=3]
4. Hücum ettirmek, saldırtmak.
s.-ıp 107b/1
[=1]
araġa sal- 99a/2
at sal- 88b/15
balāġa sal- 93a/13
daryāġa sal- 86b/17
ḳalʿa sal- 55a/13, 56b/3, 59a/11, 61b/6, 128b/3, 134a/9
ḳolıġa sal- 97a/8
köz sal- 26a/6
ḳuş sal- 80a/8, 90b/8, 134b/17
ḳuşlar sal- 80a/14
mergen sal- 149a/1
nızāʿ sal- 88a/11
ortaġa sal- 78b/8
raḫna sal- 60b/13
rastaḫīz sal- 139b/16, 148b/7
salıġ sal- 75b/6, 107a/9
suraġ sal- 94a/7
süren sal- 88b/11, 129b/16
şaʿb sal- 25a/7
şayn sal- 13b/6
şorış sal- 8b/14, 130a/15
şuʿārʿ sal- 32a/3
şūr sal- 31b/3, 62a/9
ʿulāla sal- 151a/4
uruş sal- 59b/13, 67b/5, 72b/11, 91b/6, 111a/3, 119a/11, 127a/3, 145b/5, 148a/6
zancīrlar sal- 53b/11
[=45]
ṣalābat Ar. Sağlamlık.
s. (ṣāḥıb-ı ṣalābat) 96b/11
[=1]
salaf Ar. Öncekiler.
s. (şuʿarā-yı salaf) 8b/6
[=1]
ṣalāḥ Ar. Düzgünlük, yolunda gitme, kurtulma.
s.+ıñız 88a/2
s. u sudād 19b/10
[=2]
ṣalāḥıyyat (< Ar. ṣalāḥiyyat) Dine bağlılık.
s.-ı nafs 22a/11
[=1]

salām Ar. Selam.

s. bér- 33a/10

s.+ın 104a/8

[=2]

salāmat Ar. Esenlik.

s. 99b/9, 151a/7

s.+dur 9b/2

[=3]

sālār Far. Başkan, reis, başkomutan.

s.-ı mükerrem 87a/10

[=1]

şalāṣa Ar. Üç.

s. (abyāt-ı şalāṣa) 70a/7

[=1]

salāsat Ar. Akıcılık.

s. u ʿuẕūbat 33b/10

[=1]

salāṭīn Ar. Sultanlar, hükümdarlar.

s. 5b/7, 8b/14, 9a/8

s. (afżal-ı salāṭīn-ı ʿālam) 66a/7, 155b/17

s. (aʿẓam-ı salāṭīn-ı ʿālam) 6b/1

s. (raʾs-ı salāṭīnu'l-ʿālam) 35a/9

s. (zubdatu's-salāṭīn) 81b/13

s.-ı ʿālī-maḳām 10a/14

s.-ı ʿālī-şān 135a/1

s.-ı māżī 8b/6

s.+ġa 93a/6

s.+ıdın 24b/13

s.+ıdın (Kürgeniyye salāṭīnı) 56a/10

s.+nıñ 90b/7

s. u umarā 96a/5

[=16]

Salcıday bk. Salcıday Ḫan

s. 84b/9, 88a/13

[=2]

Salcıday Ḫan k.a. Kalcıday Han'ın kardeşidir. Ondan sonra yeğenini de öldürerek tek başına tüm Konratların hükümdarı oldu. Krş. Salcıday, Salcıday Kürgen

s. 84b/11, 84b/14

s. (Ḳaravul Ḫan ibn Tīmāc Ḫan ibn Küskün Ḫan ibn Urancı Ḫan ibn Burḳay Ḫan ibn Salcıday Ḫan) 84b/16

[=3]

Salcıday Kürgen bk. Salcıday Kürgen

s. 88a/7, 88b/12

[=2]

Salcunay Üy k.a. Kabul Han'ın eski bir dostudur. Kabul Han Altan Han'dan kaçarken onun evine uğrayıp atını değiştirmiştir.

s.+ge 37b/15

[=1]

saldur- Yaptırmak, inşa ettirmek.

s.-ġan 90a/12

s.-up 61b/1

[=2]

salḫ Ar. 1. Her ayın son günü.

s.+ı durur érdi 137a/14

[=1]

2. Deri soyma, soyma.

s. ḳıl- 105b/12, 106a/7

[=2]

salıġ Vergi.

s. sal- 75b/6, 107a/9

[=2]

Ṣālıḥ Inaḳ k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Muhammed Emin Inak onu Hassa Kuş Begi ile birlikte Baba Beg üzerine göndermişti. Mankıt'ın Muhammed Emin Inak'a katıldığı zamanlarda öldü. Onun yerine İnayetullah Beg ınak yapıldı.

s. 130a/17, 133b/2

[=2]

Ṣālıḥ Sulṭān k.a. Hasan Kulı Han'ın oğludur. Uygur Bayaş Mirza onu Ürgenç'te han ilan etti. Arap Muhammed Han da Ürgenç'e gelip onu öldürdü.

s.+nı 55b/4

[=1]

sālım (< Ar. sālim) Sağlam, esenlik içinde.

s. ḳal- 21a/16, 33a/14

s. ḳutul- 33a/5, 33b/16

s. tap- 48b/17

[=5]

ṣālıṣ (< Ar. ṣāliṣ) Üçüncü.

s. (rükn-i ṣālıṣ) 4a/12

s.+ı (band-ı ṣālıṣ) 153b/16

[=2]

sālik Ar. Bir yolda giden, tarikat mensubu.

s.+ni 57b/3

[=1]

sālikīn Ar. Salikler.

s. (burhānu's-sālikīn) 62b/14, 136b/12

s. (ḳuṭbu's-sālikīn) 46a/13

s. (murşıdu's-sālikīn) 140a/14, 142b/10

s. (zubdatu's-sālikīn) 89b/8

[=6]

sallallāhu 'alayhi ve sallam Ar. Hz. Muhammed hakkında söylenen bir dua ibaresi.

s. 15a/9, 65b/1

s.+nıñ 21b/16

[=3]

sallamahu'llāh Ar. "Allah esenlik versin." anlamında dua ibaresi.

s.+nıñ 142b/10

[=1]

Sallı Saḳḳā y.a. Harezm'de bir kanal; Sevgenli, Suvallı veya Sualı kanalı olarak da bilinir.

s.+sın 145a/17

[=1]

Salmān Arbāb k.a. Ürgenç'in kedhüdası idi. Akatay Han Ürgenç üzerine sefer yaptığında yenilince esir edildi ve Selman Erbab'ın evine getirilmişti.

s. durur érdi 51a/9

[=1]

salsabīlvaş Far. Cennetteki bir ırmak gibi.

s. 33b/10

[=1]

salṭana Ar. Hakimiyet, padişahlık. Krş. salṭanat

s. (dāru’s-salṭana) 64a/2, 74a/11, 74b/4

s.-ı Ḫīvaḳ (dāru’s-salṭana-ı Ḫīvaḳ) 66b/14, 73a/7, 104b/1, 113a/7, 116a/15, 120a/7

s.+sıda (dāru’s-salṭana) 156a/11

s.+sıda (Ḫīvaḳ dāru’s-salṭanası) 51b/5, 55a/5, 65b/15

s.+sıda (Vazīr dāru’s-salṭanası) 50b/1

s.+sıġa (dāru’s-salṭana) 90a/7, 90a/9, 124a/9, 129b/8, 131b/16, 145b/2, 151b/12

s.+sıġa (Ḫīvaḳ dāru’s-salṭanası) 49b/3, 63b/8, 65a/11

s.+sınıñ (dāru’s-salṭana) 104a/13, 105b/4, 135a/5

s.+sınıñ (Ḫīvaḳ dāru’s-salṭanası) 80b/5, 118a/10, 120b/6

s.+sın (dāru’s-salṭana) 74b/3

s.+sı (Īrān dāru’s-salṭanası) 29b/17

s.+sı üstige (Ḫ(v)ārazm dāru’s-salṭanası) 64b/1

s.+sige (dāru’s-salṭana) 141b/9 [=34]

salṭanat Ar. Hakimiyet, kudret, padişahlık. Krş. salṭana

s. 4b/2, 5a/8, 8a/1, 22b/3, 24a/8, 31a/14, 31b/11, 32a/15, 35a/6, 36a/2, 38b/2, 39a/8, 42a/16, 44a/17, 45b/6, 57b/5, 70b/12

s. (dar-ı masnad-ı salṭanat) 136b/7

s. (fātıḥ-ı mahāmm-ı salṭanat) 94b/5

s. (muravvıc-ı ḳavā‘ıd-ı salṭanat-ı Muḥammad) 6a/14

s. (sılsıla-ı salṭanat u kāmkārlıġ) 83b/14

s. (şaġl-ı avāmır-ı salṭanat) 57b/2

s. (umūr-ı salṭanat) 36b/17, 113a/13

s.-ı muhım 19a/3

s. avcı 31a/10, 36a/9

s. bile 77b/3, 77b/3

s. bol- 25a/1

s. burcı 31b/15, 36a/14

s.+da (mahāmm-ı salṭanat) 135b/14

s.+ġa 45b/5, 51a/3, 62a/5

s.+ġa (asās-ı salṭanat) 4a/12

s.+ġa (daraca-ı salṭanat) 9a/8

s.+ġa (sarīr-ı salṭanat) 77a/11

s.+ı 41b/17, 62a/4

s.+ıda (avāḫır-ı salṭanat) 75b/4

s.+ıda (avāyıl-ı salṭanat) 65a/12, 77b/17, 92a/12

s.+ıda (ayyām-ı salṭanat) 32b/5, 50a/13

s.+ın 12a/10

s.+ın (muddat-ı salṭanat) 78a/14

s.+ı (ayyām-ı salṭanat) 24b/12, 70a/15, 74b/6, 75b/13, 79b/11

s.+ı (muddat-ı salṭanat) 32b/2, 42a/15, 48a/5, 50a/17, 55a/2, 60a/13, 65a/1, 77a/12
s.+ı allıda (bār-gāh-ı salṭanat) 1b/3
s. ḳıl- 44b/7
s.+ları (muddat-ı salṭanat) 38b/15, 56a/13
s.+nıñ 81a/16
s. sarīrı 66a/9, 70b/15, 82b/7
s. sür- 43a/6, 45b/9, 47a/6, 56b/14, 77b/13, 86b/7
s. sür- (ḥukūmat-ı salṭanat) 64b/8
s. tācı 27b/11, 43a/3, 65a/6, 85b/1, 121a/15, 132b/8
s. taḫtı 35b/12, 42a/16, 47a/10, 58b/4, 68b/3, 94a/6, 124b/13, 147a/10
[=91]

Salur kv.a. Türkmenlerin bir koludur. Daha çok Merv'de yaşarlardı.
s. 81a/8, 98b/17, 98b/3, 98b/5, 99a/8, 102b/11, 102b/9, 123b/4, 124b/15, 126a/12
s. bile 99a/11
s.+dın 100a/15, 129a/9
s.+ġa 100a/14
s.+ı érdiler (Ḫurāsān Salurı) 47b/7
s.+nı 78b/9
s.+nıñ 99a/9, 122b/10, 129b/4
[=19]

Salur ʿĪd Muḥarram k.a. Baba Beg'in yakınlarındandı. Muhammed Emin Inak'ın adamları tarafından öldürüldü.
s. 123b/12
[=1]

samʿ Ar. İşitmek, kulak ile dinlemek.
s.-ı şarīf 141a/7
[=1]

Sām k.a. Hz. Nuh'un oğludur. Nuh İran ve çevresini ona verdi. O yüzden Ebülacem de denir. Metne göre Acemler ve Araplar onun soyundan gelmişlerdir. Nuh peygamber onu diğer çocuklarından daha üstün tutardı. Beş yüz yıl yaşadı. Gönderilmiş bir peygamberdi.
s. 8a/3, 21a/17, 22a/10, 22a/15, 22a/8
s.+ġa 22a/3
s. ibn Nūḥ 22a/9
[=7]

ṣamad Ar. Pek yüksek.
s.+ıdın 154a/15
[=1]

ṣamadī Far. Hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah ile ilgili.
s. (mardūd-ı dar-gāh-ı ṣamadī) 15a/3
[=1]

samāḥat Ar. Cömertlik.
s.+da (saḫāvat u samāḥat) 134b/3
[=1]

ṣamān Ar. Sekiz.

s. ve sabʿīn ve miya ve alf 77b/14

[=1]

saman-būy Far. Yasemin gibi kokan.

s.+lar (sarv-ḳadd u saman-būy) 26b/11

[=1]

Samanān y.a. Metne göre Hz. Adem, Hz. Havva, İblis, tavus ve yılanın cennetten kovulduklarından İblis'in dünyada indiği yerin adıdır.

s.+ġa 15a/11

[=1]

samand Far. Güzel ve çevik at.

s.-ı barḳ-raftār 84b/4

s. sür- 46b/3

[=2]

ṣamānīn Ar. Seksen.

s. (iḥdā ve ṣamānīn ve miya ve alf) 78a/16

s. (ḫamsa ve ṣamānīn ve miya ve alf) 80a/16

s. ve miya ve alf 78a/13

[=3]

ṣamara Ar. Meyve; sonuç.

s.+sıdın 14b/17

s.+sın (ṣavāb u ṣamara) 137b/2

[=2]

ṣamarāt Ar. Meyveler.

s.-ı laẕīẕ 33b/11

[=1]

Samarḳand y.a. Günümüzde Özbekistan'ın doğusundaki tarihi şehir, Semerkant şehri.

s. anārı 89a/16

s.+da 57b/17

[=2]

samāvī Far. Sema ile ilgili, ilahi.

s. (ḥādıṣāt-ı samāvī) 108a/15

s. (ṣuḥuf-ı samāvī) 17b/4

[=2]

sāmıʿ (< Ar. sāmiʿ) İşiten, duyan.

s.+ım 7b/6

[=1]

sāmıʿa (< Ar. sāmiʿa) İşitme duygusu.

s. 118a/13

[=1]

ṣāmın (< Ar. ṣāmin) Sekizinci.

s.+ı (band-ı ṣāmın) 155a/8

[=1]

ṣamīma Ar. İç, asıl.

s. (ṣarārat-ı ṣamīma) 124a/6

[=1]

ṣamīmī Far. İçten, samimi.

s. (davlat-ḫ(v)āh-ı ṣamīmī) 116b/16

s. (dost-dār-ı ṣamīmī) 136a/11

s. érdi (dost-dār-ı ṣamīmī) 98b/1

[=3]

ṣamīn Ar. Değerli.

s.+ı (durr-ı ṣamīn) "Kıymetli inci" 35a/7

[=1]

Samḳaçun k.a. Tümene Han'ın oğludur. Bk. Tümene Ḫan

s. 37a/15
[=1]

samt Ar. Taraf, yöre.
s.-ı güẕereş 39a/4
s.+ıġa 71b/2
s.+u'r-ra's 11a/9
[=3]

samūmī Ar. Bir sam yeli.
s. 101a/3
[=1]

Sam Savçı k.a. Büke Bindün'ün oğludur. Bk. Büke Bindün
s. 36a/5
[=1]

sana Ar. Yıl.
s. 38b/15, 38b/17, 39a/15, 39a/7, 39b/1, 40a/6, 40a/7, 41a/15, 41a/5, 41a/8, 41b/16, 42a/14, 42a/6, 42a/7, 43a/2, 43a/7, 44b/2, 45a/13, 45b/12, 46b/8, 48a/4, 49a/16, 51a/17, 52a/8, 52b/1, 54a/14, 54b/14, 54b/2, 57b/9, 58b/2, 59b/5, 64b/4, 64b/9, 65a/4, 65b/14, 67b/17, 69a/13, 70b/15, 71a/5, 71b/15, 72b/1, 74a/17, 74a/4, 75b/9, 76b/11, 76b/15, 78a/16, 78a/6, 79b/17, 80a/4, 81b/12, 81b/4, 83a/12, 83a/9, 83b/6, 83b/8, 86b/1, 87a/5, 87a/9, 89a/8, 89b/2, 90a/16, 91a/15, 92b/15, 95b/13, 95b/3, 97a/17, 98a/9, 100a/1, 104a/17, 106a/8, 111b/14, 128a/10, 134a/3, 135b/4, 139a/6, 140b/11, 140b/17, 146a/15, 147a/11, 147a/13, 147b/8, 149a/14, 152b/4
s. (fī-şuhūri sana) 74a/2, 75a/4, 76a/14, 77b/14, 78a/12, 80a/16, 146a/2
s.-ı hıcrıyya 115a/4, 122a/8, 126a/10, 135a/17, 135a/4, 140a/9, 141a/17, 147a/8, 156a/6
s.-ı hıcrī 67a/2
s.-ı meẕkūr 79a/1, 82b/5
s.-ı meẕkūra 74b/13, 83a/17, 83b/12, 123a/7
s.-ı nāḳışa-ı hıcrıyya 132b/10
s.-ı tısʿa ve ŧamsīn ve sabʿa-miya 44a/3
[=109]

şanā-ŧ(v)ān Far. Öven, övücü.
s. bol- 150a/17
[=1]

sana- Saymak, hesaplamak.
s.-dılar 39b/16
s.-p 23a/7, 120a/14
[=3]

sanad Ar. Belge; üzerine dayanılacak ve itimat edilecek şey.
s.+ı 96a/5
s.+u'l-avlıyā 89b/9
[=2]

şanādīd Ar. Krallar, prensler, beyler.
s.-ı Ḳoñrat 69a/14
s. u maʿārıf 66a/14
[=2]

ṣanam (< Ar. “put”) mec. Çok güzel.

s.-ı şab-rav 63a/14

s.+larġa 155b/4

[=2]

ṣanʿat Ar. Sanat.

s.+ı 1b/5

s.+ıda (terkīb-ı band sanʿatı) 153a/14

[=2]

ṣanʿatkārlıḳ Sanatçılık.

s.+ı bile (ṣanʿatkārlıġı) 5a/15

[=1]

ṣanāyıʿ (< Ar. ṣanāyiʿ) Sanatlar.

s. u badāyıʿ 70b/5

[=1]

sanbūse Ar. Bir çeşit üçgen pasta.

s. ḳıl- 106a/10

[=1]

Sancar Sulṭān k.a. Ali Sultan’ın oğludur. Babasından sonra Nayman Kul Muhammed Biy’in de yardımıyla tahta oturdu. Nesay’da yirmi beş sene hüküm sürdü.

s. 53a/9

[=1]

sanç- Saplamak, batırmak, geçirmek.

s. 8b/15

s.-ıp 49b/14, 92b/9, 111b/10

s.-maḳ 112b/3

[=5]

ükte sanç- 8b/15

sançıl- Saplanmak, geçmek.

s.-dı 80b/8

[=1]

ṣandal Ar. Güzel kokulu bir ağaç.

s. u ʿūd 7b/12

[=1]

ṣānıʿ (< Ar. ṣāniʿ) Sanat yapan Allah.

s. 2b/4

[=1]

ṣāniha’llāhu ʿani’l-āfāti ve’r-razm Ar. “Allah onu savaştan ve afetlerden korusun.” anlamında Arapça bir ibare.

s. 116a/14

[=1]

ṣāniha’llāhu taʿālā ʿani’l-āfāti ve’l-baliyyāt Ar. “Allah Teala onu belalardan ve afetlerden korusun.” anlamında Arapça bir ibare.

s.+nı 152b/5

[=1]

ṣānıʿī Far. Bir Allah.

s. 1b/7

[=1]

ṣānıyan (< Ar. ṣāniyan) İkinci olarak.

s. 15b/10

[=1]

ṣānī Ar. İkinci.

s.+sı (band-ı ṣānī) 153b/7

[=1]

sār Far. Şaraphane.

s.+ıdın (her sār) 156b/2

[=1]

sar-ā-pā Far. Baştan ayağa, tamamıyla.

s. 30a/15

[=1]

sar-ā-sar Far. Bir baştan bir başa.

s. 7b/10, 13a/11, 113b/2

s. (vılādat-ı sar-ā-sar) 116a/13

[=4]

sar-afgandalıġ bk. sar-efgendelik.

s. ḳıl- 123b/16

[=1]

sar-afrāz Far. Başını yükselten, üstün olan.

s. 6a/17, 142a/9

s. bol- 10a/5, 17b/1, 25b/2, 27b/11, 36a/7, 50b/1, 65a/6, 74b/14, 80a/5, 85b/1, 95a/16, 123b/8, 127b/15

s. bol- (mumtāz u sar-afrāz) 63b/14

s. durur érdi 52a/7

s. durur érdi (mumtāz u sar-afrāz) 103b/1, 135a/2

s. érdi (mumtāz u sar-afrāz) 17b/10, 24b/13, 47b/5

s. ét- 13a/1, 66b/14, 113b/1

s. ḳıl- 8a/11, 12a/12, 81b/1, 99b/3, 113a/13, 113b/8, 121a/15, 132b/9

s. ḳıl- (muftaḫır u sar-afrāz) 149a/17

s. ḳıl- (mumtāz u sar-afrāz) 142a/9

s. ol- 6b/16

[=36]

sar-afrāzlıḳ Üstün olma durumu.

s. yétkür- 2a/17

s. yetkür- 124b/9

[=2]

sar-afşānlıġ Baş saçma durumu.

s. 145a/5

[=1]

sar-ancām Far. Son; başa gelen olay.

s. (ṣāḥıb-ı sar-ancām) 52a/10

s. bér- 29a/15, 44b/14, 59a/14, 60b/6, 90b/5

s.+ıġa 152b/9

[=7]

sar-andāzlıḳ Pervasızlık, çekinmezlik.

s. ḳıl- 27b/12

[=1]

sar-āsīma Far. Sersem.

s. 108b/14

s. durur érdi (muẓṭar u sar-āsīma) 151a/15

[=2]

sar-āsīmavār Far. Sersem gibi.

s. 143a/12

[=1]

sar-ba-sar Far. Bir baştan bir başa.

s. 23a/12, 26b/11, 88b/10, 102b/17, 103b/16, 118b/10, 121b/6, 150a/13

s. ol- 106a/15

[=9]

sar-buland Far. Başı yüce olan.

s. 97b/17

s. bol- 3b/1, 43a/3

s.+dur érdim 4b/12

s. ét- 137b/13

s. ḳıl- 124b/12

s. ḳıl- (muftaḫır u sar-buland) 121a/16

[=7]

sar-daftar Far. En ileri geçen, en başta bulunan.

s.-ı ahl-ı fasād 113a/9

s.-ı arbāb-ı şaḳāvat 102a/11

s.-ı aṣḥāb-ı ʿışyān u ʿınād 99b/15

[=3]

sar-dār Far. Askerin başı, kumandan.

s. 59a/16

s.+ı durur érdi 59b/9

[=2]

sar-efgende Far. Baş eğen.

s.+miz 46b/2

[=1]

sar-efgendelik Baş eğme durumu. Krş. sar-afgandalıḳ

s. 12b/1

[=1]

sar-farāz Far. Başı yüce.

s. (ṣıfat-ı sar-farāz) 53b/13

s. bol- 12a/1

[=2]

sar-gerdān Far. Avare, aylak, şaşkın.

s. 16a/15

s. bol- 19b/7, 24b/2, 110a/17

s. bol- (sar-keşte u sar-gerdān) 64b/3

s. durur érdi 20a/17, 75a/2

s. érür 21a/5

[=8]

sar-gerdānlıġ Avarelik, aylaklık.

s.+da 110b/1

[=1]

sar-gerde Far. Şaşırmış.

s. durur érdi 119b/11

s.+sin 38b/10

[=2]

sar-ḥad Far. Hudut başı.

s.+ıġa (sar-ḥaddıġa) 94a/2, 138a/9, 140b/12

s.+ların 47a/2

s.+nı 29a/17

[=5]

sar-ḥalḳa Far. En ileri gelen, halkanın başında olan.

s.-ı arbāb-ı ṭuġyān u fasād 99b/15

s.-ı aṣḥāb-ı şamātat 102a/11

[=2]

sar-ḫūş Far. Sarhoş, kendinden geçmiş.

s. 84b/1

s. bol- 32a/11

[=2]

sar-keş Far. İnatçı, isyan eden.

s. (ḥaşm-ı sar-keş) 123b/16

s.+ler 66b/15

s.+leri 5a/10, 64b/16

s.+lerin 69a/12

s.+leriniñ 152a/12

[=6]

sar-keşlik İnatçılık, isyan etme durumu.

s. 10b/8, 47b/8, 141a/4

s. ét- 6a/3

s. ḳıl- 13a/3, 27b/17, 29a/14, 39a/6, 55b/9, 65b/6, 109b/9

[=11]

sar-keşte Far. İsyankâr.

s. 118a/17
s.-i bavārī-ı żalālat 122a/3
s.-i bavārī-i żalālat 141a/8
s.-i havā-yı ıżṭırāb 8a/6
s.-i kürbet 128a/13
s.-i mużṭarıblık 7a/8
s. dék (ẕarra-ı sar-keşte) 103a/9
s. u sar-gerdān 64b/3
[=8]

sar-köb Far. Yiğitçe savaşma.
s. köter- 73a/1
[=1]

sar-manzıl Far. Durak yeri, konak.
s.+ıġa 19b/11, 20a/10
[=2]

sar-mast Far. Başı dönmüş, kendinden geçmiş.
s.-ı ġaflat 143a/16
s. bol- 154a/15
s. durur érdi 143a/11
[=3]

sar-māya Far. Ana mal, sermaye, esas.
s.-ı ḥuṣūl 2b/11
s.-ı furṣat 142a/7
s.+sı 18a/12
[=3]

sar-panca Far. Güçlü, kuvvetli kimse.
s.-ı ıḳtıdār 14a/4
[=1]

sar-sabz Far. Yeşil, taze.
s. u rayyān 31a/12, 125b/10
s. u ḫurram 138a/12, 152a/16
[=4]

sar-sabzlıḳ Yeşil olma durumu.
s.+ıġa (sar-sabzlıġıġa) 3a/11
[=1]

sar-şār Far. Sarhoş etmek.
s.-ı naşā'-ı faraḥ u surūr 101b/1
s. ḳıl- 69a/15
[=2]

sar-tā-sar Far. Baştan başa.
s. 30a/16, 154a/2
[=2]

sar-vaḳt Far. Kimse bulunmayan boş oda, daire.
s.+ıġa 62a/16, 71b/4
[=2]

sarā-parda Far. Padişah çadırı, otağ.
s. (bār-gāh u sarā-parda) 107a/16
[=1]

Saraḫs y.a. Horasan'da bir şehir.
s.+ġa 72a/9
[=1]

saraḳa Ar. Hırsızlık.
s. u ta'addī 147b/7
[=1]

Sarandīb y.a. Hindistan'ın güneyindeki Seylan adasının ismi. Metinde Hz. Adem'in cennetten kovulduğunda yeryüzüne indiği yer olarak geçmektedir.
s.+ġa 15a/11
[=1]

Saraṭān Ar. Yengeç burcu.
s. 100b/17
s. burcı 55a/8
[=2]

sarāy Far. Saray

s. 107b/12
s.-ı meẕkūr 107b/12
s.+dağı 87b/14
s.+ġa 87b/13, 87b/8
s.+ıdur 92a/14
s.+ığa 24b/11
[=7]

Sarāy y.a. Volga nehrinin aşağılarında bir yerleşim yeri.
s.+ġa 44a/12, 44a/15, 89b/9
s. şaharı 43b/11
[=4]

Sarāycıḳ y.a. Ural nehrinin aşağılarında bir yerleşim yeri.
s.+da 44a/14
s.+nıñ şaharı 43a/7
[=2]

sard Far. Sert, haşin.
s. tart- (āh-ı sard) 89a/6
[=1]

ṣarf Ar. Harcama, sarf.
s. ḳıl- 15b/5, 32b/2
[=2]

sarġar- Sararmak.
s.-ıp 154a/9
[=1]

sarı Doğru, yönünde, karşı (edat).
s. 3a/13, 6a/6, 7a/16, 7a/17, 7b/5, 19a/6, 26a/10, 26a/6, 38b/5, 39a/16, 50b/17, 53b/17, 84a/8, 84b/1, 101a/2, 103a/1, 107a/10, 109a/3, 111a/13, 111b/12, 113a/17, 113a/17, 116a/17, 124a/1, 130a/2, 146a/12, 150b/10, 150b/11, 154a/14, 154a/8, 154b/7, 155a/15, 155a/9
[=33]

sarıġ Sarı renk.
s. éçkü 48b/9
[=1]

Sarıġ Aygır k.a. Kazak padişahı Ebülhayr Han'ın kardeşidir. Şir Gazi Han'dan sonra han oldu. Ancak attan düşerek öldü.
s. 70a/16, 70b/2
s.+dın 70b/11
[=3]

Sarıḳ kv.a. Ersarı, Teke ve Yomutlarla birlikte Horasan Salurlarını oluşturan Türkmen kavimlerinden biri. Krş. Saruḳ
s. 47b/7
[=1]

Sarı Bay y.a. Nöküzlerin oturduğu bir kalenin yakınlarındaki nehir.
s. nahrı 128b/2
[=1]

Sarı Tay bk. Sarı Tay Biy
s. 129a/13
[=1]

Sarı Tay Biy k.a. Karakalpak boyuna mensuptur. Can Murad Inak'a katılarak Mankıt'ı almasına yardım etti. Krş. Sarı Tay
s. 128a/14
[=1]

sarıyya (< Ar. sariyya) Düşman üzerine gönderilen süvari müfrezesi.

s.+larıġa 101a/15

[=1]

sarīʿ Ar. Hızlı, seri.

s.+u'ş-şayrraḳ 37b/16

[=1]

sarīr Ar. Taht.

s. 5b/3

s. (şāḥıb-ı sarīr) 70b/2

s.-ı balāġat-ta'ṣīr 122a/1

s.-ı salṭanat 77a/11

s. bile (sadā-yı sarīr) 138a/10

s.+ı 45b/12

s.+ıda 25a/5, 35a/8, 42b/1, 44a/16, 115a/2, 151a/4, 151a/8, 153b/17

s.+ıġa 67b/3, 83b/12, 97b/8

s.+ıġa (salṭanat sarīrı) 66a/9, 70b/15, 82b/7

[=20]

sarīrī Far. Bir taht.

s. (şāḥıb-ı sarīri) 152a/1

[=1]

sarmad Far. Ebedi, sürekli.

s. (davlat-ı sarmad) 96a/4

s.+ġa (davlat-ı sarmad) 131b/7

[=2]

saroş Far. Melek.

s.-ı ġayb "Cebrail" 9a/6

[=1]

şarşar Ar. Kasırga, fırtına.

s.+ıdın 144b/11

[=1]

şarşar-ḫırām Far. Rüzgar gibi hızlı yürüyen.

s.+ġa (bād-pāy-ı şarşar-ḫırām) 63a/12

[=1]

şarşarvaş Far. Kasırga gibi.

s.+ıġa (ḥamla-ı şarşarvaş) 5b/15

[=1]

sarşār Far. Ağzına kadar dolu.

s.-ı cām-ı ʿışrat 98a/1

[=1]

Sart kv.a. Bir kavim adı.

s. 79b/3, 146b/4

[=2]

Saruḳ bk. Sarıḳ

s. 126a/12

[=1]

sarv Far. Servi.

s. 53b/11

s.-ı ıʿtıdāl 78a/9

s.-ı ravān 62a/8

s.-ı sahī 53b/12

s.+nı 53b/13

s.+nıñ 102b/3

[=6]

sarv-ḳad (< Far. sarv-ḳadd) Servi boylu.

s.+larġa 153b/1

s. u samān-būy (sarv-ḳadd u samān-būy) 26b/11

[=2]

sarvar Ar. Önder, lider, baş.

s.+ı (nūr-ı kāmilü'ş-sarvar) 3a/8

s.+ı érdi 111b/10

s.+ları 36b/14

[=3]

ṣarvat Ar. Zenginlik, varlık, servet.

s. (davlat u ṣarvat) 125b/12

s.+ı (davlat u ṣarvat) 84b/8

s.+ı (nıʿmat u ṣarvat) 24a/17

s. ḳıl- (kām-yāb-ı ṣarvat) 101b/2

[=4]

sarzanış Far. Sitem.

s. (tavbīḫ u sarzanış) 107b/13

[=1]

sat- Satmak.

s.-ar érdi 106a/10

s.-a başla- 105b/2

s.-ıp 79b/2, 105b/2, 114a/7

s.-tı 79b/4

[=6]

sāṭıʿa (< Ar. sāṭiʿa) Parlak.

s. (hucc-ı sāṭıʿa) 107b/2

s. bile (huccat-ı sāṭıʿa) 132b/15

[=2]

sātır (< Ar. sātir) Örten, örtücü.

s.+dur 3b/13

[=1]

satīz Far. Savaş.

s. 33b/6

s. ḳıl- 32b/16

[=2]

saṭvat-āṣār Far. Ezici kuvvetlere sahip olan.

s. érdi (vālī-ı saṭvat-āṣār) 24b/18

[=1]

ṣavāb Ar. Sevap, hayır.

s. u ṣamara 137b/2

[=1]

ṣavāb Ar. Doğruluk, yanlış olmayan.

s.-ı tadbīr 134b/10

[=1]

ṣavābıt (< Ar. ṣavābit) Yıldızlar.

s. (kevākib-i ṣavābıt u sayyār) 2a/9

[=1]

savād Ar. Şehir, kasaba, köy gibi yerleşim yerleri.

s.+ıda 15b/5

s.+ıġa 64a/11

[=2]

savāḥıl (< Ar. savāḥil) Sahiller, kıyılar.

s.+ıdaġı (Yañı Daryā savāḥılı) 79b/16

[=1]

savānīḫ (< Ar. savānıḫ) Hadiseler, olaylar.

s. (aṣḥāb-ı savānīḫ) 84b/4

[=1]

savaş Savaş, harp.

s. (rusūm-ı savaş) 126b/16

s. (uruş u savaş) 120a/16

s.+larıġa (razm u savaş) 4a/1

[=3]

savdā I Far. Heves, istek; sıkıntı, keder.

s. 138a/8

s.-yı fāsıd 124a/16, 138a/8, 138b/5

s.-yı şaḳāvat-farcām 139a/4

s.-yı ya's 7a/15

s.+sı 4b/10

s. u vasvasa 134a/2

[=8]

savdā II Far. Ticaret yapma, pazarlama.

s. ḳıl- 89a/15

[=1]

savdā-gerlik Tüccarlık.

s. ḳıl- 140a/10

[=1]

savdā-ḫāna Far. Ticaret merkezi.

s.+sı durur 59a/12

[=1]

savdāyī Bir aşık.

s. 9b/1

[=1]

şavlat Ar. Ani saldırma.

s. durur érdi (şāh-ı camşīd-ı şavlat) 60a/16

s.+ıdın 11b/10, 134b/2

s.+ın 42a/9

s.+ı (haybat u şavlat) 134b/1

[=5]

Ṣavr Ar. Boğa burcu.

s. 102a/12

s.+nıñ 135b/5

[=2]

savuḳ Soğuk. Krş. savıḫ

s. 29a/5, 72a/4

s. şıddatı 29a/7

[=3]

savur- (Rüzgâr) Önüne gelen bir şeyi kaldırıp sağa sola uçurmak, savurmak.

s.-a al- 8b/2

[=1]

saʿy Ar. Çalışma, gayret, çaba.

s.-ı baliġ 125b/8

s.-ı mā-lā-kelām 66b/11, 97a/2

s.-ı meşkūr 116a/8, 121a/7

s.-ı tamām 118a/2

s.+ıdın 13b/15, 84a/10

s.+ı bile 45a/14, 47b/4, 49a/6, 53a/9, 61b/9, 62a/5, 63b/14, 69b/2, 70b/14, 71b/9, 73b/8, 76b/16, 78a/17, 80b/11, 83a/1, 87a/14, 95b/13, 110b/16, 130a/6, 147a/14, 147b/2

s.+ı birle 6a/7

s. ḳıl- 20b/8

s.+lar 65b/13

s. u ıttıfāḳ 31a/9, 137a/15

s. u köşiş 24a/1, 42a/5, 125a/10

[=37]

sāya (< Far. “gölge”) mec. Himaye, yardım, koruma.

s.-ı ḥımāyat 23b/2

s.-ı raʾfat 151a/1

s.-ı raʿfat u ʿāṭıfat 137b/17

s.-ı rāḥat 31a/15

s.-ı ẕarra 154a/9

s. bol- 101a/2

s.+ları 155a/17

s.+sı 18a/12

[=8]

sāyabān (< Far. “gölgelik”) mec. Koruyan, himaye eden.

s. 5b/2

s. ḳıl- 18b/1

[=2]

ṣayd Ar. Av.

s. ét- 63a/2

s. eyle- 140b/2

s.+ġa 150b/7

s.+ıġa 85b/11
s. ḳıl- 121b/1, 134b/14
[=6]
ṣayd-gāh Far. Av yeri, avlak.
s.+da 27a/11
s.+ġa 27a/12
[=2]
ṣāyıb (< Ar. ṣā'ib) İsabet sahibi, isabetli.
s. (amīr-ı ṣāyıb-ı tadbīr) 126a/17
s. (roşan-żamīr u ṣāyıb-ı tadbīr) 96a/5
s. (vazīr-ı ṣāyıb-ı tadbīr) 31a/14, 70b/17
s.-ı tadbīr 28a/10, 35a/2
[=6]
sāyılī Far. Bir dilenci.
s. 12a/15
[=1]
Ṣayın Ḫan bk. Batu Ḫan
s.+dın 87b/10
s. durur 41b/8
[=2]
sāyır (< Ar. sā'ir) 1. Başkası, diğeri.
s. 22a/13, 23a/16, 84b/8
[=3]
2. Seyreden, harekette olan
s. 51b/2
s. ol- 82a/2
[=2]
ṣayḳal Ar. Cila.
s.-ı ʿadālat 40b/9
s. bér- 13b/1
s.+ı bile 2b/9, 5a/13, 84a/3
[=5]
sayl Ar. Sel.
s. (mışl-ı sayl) 10b/4
s.-ı fanā 8b/5
s. dék 150b/13
s.+ı bile 8b/13, 68a/5
s. ḳıl- 18a/17
[=6]
sayl-āb Far. Sel suyu.
s.+ıdın 114a/12
[=1]
sayr Ar. Seyir; gezi, yürüme; izleme.
s. 116a/11
s. (aṣḥāb-ı sayr u tavārīḫ) 118a/12
s.+ı 64b/8
s.+da (aṣnā-yı sayr) 101a/15
s.+ı 3b/3, 13a/11
s.+ıdın 41b/17, 154a/14
s.+ınıñ 121b/6
s. ḳıl- 21a/12, 23a/11, 33b/4, 38a/7, 63a/14, 101a/14
s. ḳıl- (bazm u sayr) 77a/9
s. u rısālat 80a/9
[=18]
Sayram y.a. Talaş ve Maveraünnehir bölgesine yakın bir yer.
s. üsti 29a/1
[=1]
sayrraḳ Daha hızlı yürüyen.
s. durur érdi (sarīʿu'ş-sayrraḳ) 37b/16
[=1]
sayyār Ar. Hareket eden, gezen.

s. (kevākib-i ṣavābıt u sayyār) 2a/9
s. (ṣābıt u sayyār) 102b/14
s.+dur 13b/13
[=3]

sayyāra Ar. Gezegen.
s. (sabʿa-ı sayyāra) 39a/2
[=1]

sāz I Far. Enstrüman, saz.
s. 30b/4
[=1]

sāz II Far. Düzen, tertip.
s. 125b/6
[=1]

sāz III Far. Güç, kuvvet.
s. u berg 42b/14
[=1]

sāzandalıḳ Çalgıcılık.
s. ḳıl- 149b/13
[=1]

sazāvār Far. Layık, yaraşır.
s. bol- 13a/5, 56a/5
s. u giriftār 133a/1
[=3]

sebk Ar. Üslup.
s.-i Alburz 8a/3
s. kél- 101b/9
[=2]

sebk-tāz Far. Hızlı şekil veren, hızlı tarz oluşturan.
s. çék- (kilk-i sebk-tāz) 125b/5
[=1]

secde-ger Far. Secde eden.
s. bol- 3a/13
[=1]

seffāk Ar. Kan dökücü.
s. durur érdiler (bī-bāk u seffāk) 55b/8
[=1]

sekenāt Durma hâlleri.
s.+ıdın (ḥarakāt u sekenāt) 11b/2
[=1]

sekene Ar. Bir yerde devamlı duranlar, oturanlar.
s.+siniñ 137b/15
[=1]

sékiz bk. sékkiz
s. 70b/16
s. (on sékiz) 78a/10, 78b/1, 98a/17
s.+de (miñ dağı ikki yüz on sékiz) 147a/11
s.+ini 37a/2
s. ravża 155a/10
s. yüz ḳırḳ 19a/5
[=8]

sekiz bk. sékkiz
s.+de (miñ yüz yigirme sekiz) 67b/17
[=1]

sékkiz Sekiz. Krş. sékiz, sekiz
s. 23a/4, 24b/8, 50b/9, 70b/16, 136b/14, 155a/10, 155b/12
s. (altı yüz otuz sékkiz) 41a/5
s. (ḳırḳ sékkiz) 41b/17
s. (on sékkiz) 22b/7, 74b/15, 83b/2, 91a/11
s.+de (altı yüz on sékkiz) 86b/7

s.+de (miñ dağı ikki yüz on sékkiz) 83b/2, 152b/4
s.+de (miñ dağı yüz sékkiz) 64b/9
s.+de (miñ ikki yüz sékkiz) 140b/11
s.+de (miñ yüz ḳırḳ sékkiz) 71a/5
s.+de (miñ yüz yetmiş sékkiz) 98a/9
s.+de (toḳḳuz yüz yigirme sékkiz) 48a/4
s.+de (yeti yüz éllik sékkiz) 44a/12
s.+de (yetti yüz éllik sékkiz) 90a/16
s.+de durur érdi (altı yüz yigirme sékkiz) 41a/15
s.+ide (on sékkiz) 156a/7
s.+ide (yigirme sékkiz) 83a/17, 148a/5
s. yüz 11b/12
s. yüz altmış béş 19a/11
s. yüz altmış ikki 45a/13
s. yüz dağı yigirme üç 91a/6
s. yüz éllik altı 91a/15
[=32]

sékkizinçi Sekizinci.
s. 32b/6
[=1]

seksen Seksen.
s. 21a/14, 21a/2
s. (altı yüz seksen altı) 43a/2, 87b/2
s. (miñ dağı yüz seksen bir) 78a/6
s. (miñ ikki yüz seksen altı) 122a/8
s. (miñ yüz seksen altı) 81b/4
s. (miñ yüz seksen béş) 115a/4
s. (miñ yüz seksen ikki) 100a/1
s. (miñ yüz seksen tört) 80a/4, 104a/17
s. (toḳḳuz yüz seksen bir) 92b/15
s. (yüz seksen) 21b/17
s. bir 89a/7
s.+din 20b/1
s. érdi (toḳuz yüz seksen) 20a/12
s. miñ 42b/7, 86b/5, 87b/3
s. üç 55a/1
[=20]

sen Sen (zamir). Krş. sén
s. 91b/12, 136b/8
s.+de 136a/6
s.+din 8b/16, 15a/15, 16a/17
s.+i 8b/16, 26a/2, 26b/14, 133a/11, 146a/13
s.+iñ 46b/4
saña 14b/10, 40b/1, 46b/1, 87b/7, 88a/1, 107b/14, 108a/11, 110a/4, 110a/4, 111b/5, 112a/12, 112a/15, 123b/17, 123b/17, 136b/2, 144b/9
[=28]

seng Far. Taş.
s.-i bast 66b/7
s.-i sıyāh 96b/9
[=2]

sén bk. sen
s.+i 121b/1
s.+iñ 14a/15, 16a/17, 16b/15, 16b/17, 26b/15, 40a/16, 40a/17, 82b/3, 82b/3
s.+iñ dék 62b/2
[=11]
senger Tabya, siper, istishkâm, hisar.
s. égir- 132a/1
s. ét- 100b/16
s.+ġa 101a/14
s.+ide 111a/2
[=4]
Senger y.a. Büyük ihtimalle Hive'nin kuzeydoğusunda bir yer adı.
s. 74a/13
s.+ni 100b/11
[=2]
Sengi k.a. Mönge Han'ın oğludur. Bk. Mönge Ḫan
s. 85a/14
[=1]
sengīn Far. (Ordu için) Pek çok.
s. (sıpāhī-yı sengīn) 106b/10
[=1]
Sengīn Rıbāṭ y.a. Hezaresp yakınlarında bir yer.
s. 60a/5
[=1]
sengsār Far. Taşlık yer.
s. 106a/7
[=1]
sensiz Sensiz.
s. 46b/2
[=1]
serverlik Önderlik, liderlik.
s.+ige (serverligige) 36a/16
[=1]
sév- Sevmek.
s.-er durur érdi 16a/3
s.-er érdi 26b/17, 86b/9
[=3]
seyyid Ar. Hz. Hasan'ın soyundan gelen; efendi.
s. (aşraf-ı seyyid-i sādāt-ı Rıżavī) 108a/7
s. (Ḥażrat-ı seyyidu'l-mursalīn) 15a/8
s.+niñ (Ḥażrat-ı Seyyid) "Seyyid Ata" 90a/10
s.+u'l-ʿarıfīn 142b/10
s.+u'l-mursalīn 6b/2
[=5]
seyyidü erkāni mülki-hi ve davlati-hi ilā-yavmi'l-ḳiyām Ar. Kıyamete kadar onun mülkünün ve devletinin bakanlarının efendisi.
s. 96a/14
[=1]
Seyyid Aḥmad Seyyid Ata bk. Seyyid Ata
s. ʿalayhi'r-raḥma 46a/13
s. navvara marḳadah (Ḥażrat-ı Seyyid Aḥmad Seyyid Ata) 89b/9
[=2]
Seyyid ʿAlāu'd-dīn Ḫ(v)āca k.a. Hive'de yaşamış bir sufidir (öl.

1303). Metinde onun kabri kastedilmektedir. Bu türbe Hive'de yapılmış olanların en eskisidir.

s. ḳuddisa sirruhu'l-ʿazīz 80a/9

[=1]

Seyyid ʿAlī bk. Seyyid ʿAlī Biy

s.+nı 73b/4

[=1]

Seyyid ʿAlī Biy k.a. Tahir Han zamanında Aral bölgesinin hakimi idi. Nur Ali Han'ın Kat'ta han olmasına yardım etti. Han ile birlikte Hive üstüne yürüdüler ve orasını Tahir Han'dan aldılar. Daha sonra Ebülgazi Han tarafından öldürüldü. Krş. Seyyid ʿAlī

s. 71b/13, 73b/6, 74b/15

s.+ni 74b/2

[=4]

Seyyid ʿAlī Ḫan k.a. Şah Niyaz Han'ın akrabalarındandır. Şah Baht Han'dan sonra hükümdar oldu.

s. 65a/3

[=1]

Seyyid Ata k.a. Asıl adı Seyyid Ahmet'tir. Ancak Seyyit Ata olarak da bilinir. Harezm'de Yesevi geleneğinde bir sufidir. Özbek Han zamanında yaşamıştır. Nağday Biy ona intisap etmiştir. Krş. Seyyid Aḥmad Seyyid Ata

s. 58b/16

s. (Ḥażrat-ı Seyyid Ata) 90a/4

s. ʿalayhi'r-raḥma 103a/2

s. ʿalayhi'r-raḥma (Ḥażrat-ı Seyyid Ata) 90a/7

s. bile (Ḥażrat-ı Seyyid Ata) 90a/14, 90a/9

[=6]

Seyyid Baltu Ḫ(v)āca Naḳīb k.a. Şir Gazi Han'ın adamlarındandır. Şir Gazi Han ve Eş Muhammed Biy onu Aral'a gönderdi. Savaş esnasında korkup kaçtı.

s.+nı 69b/13

[=1]

Seyyid Bég Sulṭān bk. Seyyid ʿInaḳ

s. 94b/3

[=1]

Seyyid Biy k.a. Yomutlardandı. Muhammed Emin Inak'ın adamları tarafından öldürüldü.

s.+ni 76b/7

[=1]

Seyyid Ḥasan Ḫ(v)āca k.a. Orta Asya'da yaşamış bir sufidir. Muhtemelen Seyyid Hüseyin Hoca ile kardeştir.

s. 134a/5

[=1]

Seyyid Ḥusāmu'd-dīn Ḳattāl k.a. Seyyid Ahmet Seyyi Ata'nın torunlarındandır (öl. 1517). Asıl adı büyük ihtimalle Hüsami Harezmi veya Baba Hüsami idi.

s.+nı 46a/14

[=1]

Seyyid Ḥusayn Ḫ(v)āca k.a. Orta Asya'da yaşamış bir sufidir. Muhtemelen Seyyid Hasan Hoca ile kardeştir.

s. ʿalay-hima'r-raḥmatih ve'l-ġufrān 134a/5

[=1]

Seyyid ʿInaḳ k.a. Umbay Inak'ın oğludur. Babasından sonra ınak oldu. Ebülgazi Han onu oğlu gibi severdi. Ebülgazi Han'ın oğlu Enuşeh ile aynı yerde büyüdü. Bu yüzden ona Seyyid Beg Sultan da derlerdi. Enuşeh'in en yakın adamı oldu. Enuşeh'in gözünü oyunları cezalandırdı. Krş. Amīr Seyyid ʿInaḳ, Seyyid Bég Sulṭān

s. 94a/15, 94b/7

s. (Ér Nıyāz Ḫan ibn Raḥīm Atalıḳ ibn Ḫudāy Ḳulı ʿInaḳ ibn Seyyid ʿInaḳ ibn Umbay ʿInaḳ) 73a/9

s.+nı 60b/9

[=4]

Seyyid İşen Ḫ(v)āca k.a. Seyyid Alaeddin Hoca'nın kayınçosudur. Munis onun hem hocası, hem de komşusu olduğunu belirtmektedir.

s.+nıñ 80a/10

[=1]

Seyyid Ḳulı Bay k.a. Muhammed Emin Inak'a başkaldırdı. Ürgenç'in Yomutlar tarafından ele geçirilmesine yardım etti. Yomutlar da Hive'yi ele geçirdiklerinde onu Ürgenç hakimi yaptılar. Muhammed Emin Inak'ın adamlarından Niyaz Hoca Ürgenç'i ele geçirince onu esir aldı. Muhammed Emin Inak Hive'yi tekrar ele geçirince onu diyet karşılığı affetti.

s. 102a/11

s.+dın 113b/5

s.+nı 105a/1, 109b/4

[=4]

Seyyid Ḳulı Bég k.a. Munis'in dedesinin kardeşidir.

s.+ni 73a/14

[=1]

Seyyid Muḥammad Āḫūnd bk. Mavlānā Seyyid Muḥammad Āḫūnd

s. 65b/16

[=1]

Seyyid Muḥammad Bay k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandı. Yomutların takibi sırasında Niyaz Hoca ile birlikte Yomutlar tarafından öldürüldü.

s. ibn Dost Muḥammad Arbāb 112b/14

[=1]

Seyyid Muḥammad Panāh Ḫ(v)āca k.a. Harezm'de Muhammed Emin Inak ile aynı dönemde yaşamış meşhur bir sufi
s. 137a/5
s. ʿalayhi'r-raḥma (Ḥażrat-ı Seyyid Muḥammad Panāh Ḫ(v)āca) 62b/15
[=2]

Seyyid Muẓaffar Ḫ(v)āca Mutavallī k.a. Avaz Inak'ın zamanında yaşamıştır. Metinde Farsça tarih düşüren bir mısraına yer verilmiştir.
a. 150a/7
[=1]

Seyyid Naẓar Bég I k.a. Dostan Kuş Begi'nin torunu, Abdulkerim Beg'in oğludur. Muhammed Nazar Beg'in kardeşidir. Muhammed Emin Inak zamanında Hive'nin mudafaasında Mankıtlar tarafından öldürüldü. Muhammed Penah adlı bir oğlu vardı. Metinde bir yerde yanlışlıkla Dostan Kuş Begi'nin oğlu, Abdulkerim Beg'in babası gibi gösterilmiştir.
s. 95b/1, 95b/2, 100b/6
s. (ʿAbdu'l-kerim Bég ibn Seyyid Naẓar Bég ibn Dostān Ḳuş Bégi) 120b/16
s.+ge 128b/15
[=5]

Seyyid Naẓar Bég II k.a. Bögeceli Konrat'tandı. Emir Eş Muhammed Biy ile Nadir Şah'ın emri üzerine Hankah'ta öldürüldü.
s. ibn Ér Naẓar Nāyıb 95b/15
[=1]

Seyyid Naẓar Biy I k.a. İnayetullah Biy'in kardeşidir. Mankıt'ın Muhammed Emin Inak'a katıldığı sırada onu Mankıt'ın hakimi yaptılar. Daha sonra Mankıt'ın ileri gelenleri tarafından öldürüldü.
s.+ge 133b/4
s.+ni 133b/6
[=2]

Seyyid Naẓar Biy II k.a. Kul Murad Inak'ın oğlu Muhammed Nazar Biy'in kardeşidir. Muhammed Emin Inak tarafından Aral'ın valisi yapıldı.
s. 140a/3, 142a/8
s.+de 140b/7
s.+ge 140a/6
s.+ni 141b/8, 142a/17
[=6]

Seyyid ʿUṣāmu'd-dīn Ḫ(v)āca k.a. Seyyid Muhammed Penah Hoca'nın oğludur. Munis'in kaynaklarından biridir. Harezm bölgesinde meşhur bir sufidir.
s.+dın 62b/15

[=1]

sıʿāyat (< Ar. siʿāyat) Çekiştirme, dedikodu.

s.+ı bile 41a/4, 55b/9, 68a/10, 115a/5

s. u şayṭanat 122a/2

s. u vasvasa 141a/2

[=6]

Sıçḳan yılı 12 Hayvanlı Türk takviminde bir yıl adı, Sıçan yılı.

s. 68a/9, 74a/4, 100a/1

s.+da 139a/6

[=4]

şıddīḳ (< Ar. ṣiddīḳ) Sözünün eri, çok doğru sözlü.

s.-ı ekber "Hz. Ebubekir" 4a/1

[=1]

şıdḳ (< Ar. ṣidḳ) Doğruluk, kalp temizliği.

s. 8a/12, 86a/5

s. birle 12b/6

s.+dın (kemāl-i şıdḳ) 3b/17

[=4]

sıdravār Far. Arabistan kirazı denilen bir ağaca benzer.

s. (ṭūba-ı sıdravār) 53b/8

[=1]

şıfat (< Ar. ṣifat) Vasıf, özellik.

s. (bu şıfat) 5b/14, 43a/15, 154b/15

s. (ol şıfat) 3a/13, 27b/2, 33b/5, 33b/7, 120a/13, 130a/1

s.-ı sar-farāz 53b/13

s.+ıġa 53a/16

s.+ı (rafīḳlik şıfatı) 93b/15

s.+ı bile 12a/6, 53b/7

[=14]

şıfāt (< Ar. ṣifāt) Sıfatlar, özellikler.

s. 93b/12

s.-ı farḫunda-āyāt 2b/16

s. bile (maḥāsın-ı şıfāt) 152a/7

s.+ı (teẕkire-i şıfāt) 151b/13

[=4]

sıfla-parvar Far. Koruyucu.

s.+ın (çarḫ-ı sıfla-parvar) 96b/8

[=1]

sıġ- Bir şeyin sınırları içerisine girebilmek.

s.-may 34a/6, 88b/4

[=2]

Sıġır yılı 12 Hayvanlı Türk takviminde bir yıl adı, Sığır yılı.

s. 74a/12, 75b/10, 78a/16, 132b/10, 140a/9

s.+da durur érdi 83a/2

s. durur érdi 59b/11

[=7]

şıḥḥat (< Ar. ṣiḥḥat) Sağlık, sıhhat.

s. tap- 101b/16

[=1]

şıḳātu (< Ar. ṣiḳātu) Emin arkadaşlar.

s. ṣādıḳu'n-nikāt 75a/2

[=1]

şıla (< Ar. ṣila) Yakınlarını ziyarete gitme özlemi.

s.-ı raḥm "Yakınlarını ziyaret edip özlem gidermek" 122b/2, 136a/16, 136a/17

[=3]

sılsıla (< Ar. silsila) Zincir, dizi.

s. (muḥarrik-i sılsıla-ı fasād) 124b/2

s.-ı fasād 124a/6

s.-ı rısālat 3a/9

s.-ı salṭanat u kāmkārlıġ 83b/14

s.+sıda 60a/14

s.+sıġa 90a/4

[=6]

sınān (< Ar. sinān) Mızrak.

s. 126b/9

s. (tīġ u sınān) 129b/17

s.-ı cānıstān 3a/14, 111b/10, 120b/13, 127b/7

s.+lar 27b/4

s. tart- 111a/9

[=8]

sınānī Far. Bir mızrak.

s. 11a/12

[=1]

sınat (< Ar. sinat) Yok etme, ortadan kaldırma.

s. ḳıl- 152b/6

[=1]

Sınd k.a. Ham'ın oğludur. Bk. Ḥām

s. 22b/6

[=1]

Sınd y.a. Pakistan'ın güneydoğusunda bir nehir.

s. kenārı 40a/4, 86b/15

s. suyı 40a/5, 41a/2

[=4]

sındur- Kırmak, parçalamak.

s.-a al- 40a/12

s.-dı 40a/11, 40a/11

s.-ġay 44a/6

s.-up 84a/7

s.-urlar 40a/13

[=6]

sınuḳ Parçalanmış.

s. 8a/2

[=1]

sıpah bk. sıpāh

s. 144a/5

s. çék- 49b/12

s.+ġa 88b/5

[=3]

sıpāh Far. Ordu, asker. Krş. sıpah

s. 6a/2, 6b/12, 28b/4, 91b/14, 100b/7, 111b/6, 120a/6, 128a/2, 131a/10, 133b/12, 133b/8, 149b/5

s.-ı ʿadū 120a/11

s.-ı bī-kerān 38b/7, 67a/5, 88a/15

s.-ı carrār 66b/10, 74a/10, 118a/6, 132a/9, 144b/17

s.-ı ḫūn-ḫ(v)ār 128b/7

s.-ı Islām 72b/14

s.-ı kerān 88b/4

s.-ı meẕkūr 122b/13

s.-ı muḫālıf 12b/11, 76a/17

s.-ı nucūm 84a/13

s.-ı nuṣrat-panāh 102a/6, 121a/6, 123a/17, 124a/7, 127a/16, 127a/9, 127b/4, 128b/14, 139b/17, 140b/11, 140b/16, 143b/12, 145b/3, 148b/9, 149a/9, 151a/14, 151b/12

s.-ı panāh 113a/5
s.-ı vāfır 48b/4
s.-ı ẓafar-ıntıẓām 124a/3
s.-ı ẓafar-panāh 67a/16
s. al- 64a/5, 88b/3
s. bile 54b/7, 58b/8, 69b/13, 107b/13, 123a/11, 131b/15
s. çék- 29a/13, 60a/15, 87a/11
s.+da 93a/10
s.+ı 23b/6, 38a/13, 51a/6, 58b/10, 60a/15, 72a/16, 93a/9, 98b/16, 99a/8, 100b/13, 100b/16, 101a/8, 110b/15, 112b/10, 112b/5, 131a/17, 145b/2
s.+ıdın (maysara-ı sıpāh) 127a/1
s.+ıġa 30a/4, 49a/11, 68b/5, 128b/17
s.+ın 43a/1, 76b/2, 95a/7, 101b/11, 115b/12, 119b/7, 122b/12
s.+ını 73a/16
s.+ınıñ 144a/2, 147a/8
s.+ıñ 124a/1
s.+ı (mülk ü sıpāh) 131b/16
s.+ı bile 28a/9, 71a/8, 71b/3, 76b/6, 89a/2, 92b/7, 98b/7, 99b/4, 100a/12, 100b/9, 109b/6, 115b/3, 119b/1, 119b/12, 122b/9, 130a/4, 133a/15, 140b/10, 148b/2
s.+ı ile 69a/6
s.+nı 88b/14, 112a/6, 148a/9
s.+nıñ 30b/8, 110b/17
s. tart- 29a/16, 49a/4, 51a/5, 68a/1, 68a/12, 93a/9, 111b/16
s. u raʿıyyat 18a/4
s. yıġna- 56b/6
[=129]

sıpah-būd Far. Hükümdar, başkomutan.
s.+ġa 144a/5
[=1]

sıpah-dār Far. En büyük asker.
s.+lardın 148b/11
s.+larnı 126b/1
[=2]

sıpah-sālār Askerlerin en büyüğü.
s. 74a/13
s.-ı aʿẓam 74a/9
s. ḳıl- 112a/5
[=3]

sıpāhī Far. Süvari, asker.
s. 7a/4, 29b/1, 90a/17, 111a/13, 136a/7
s.-yı sengīn 106b/10
s. u raʿıyyat 85b/11
s. (navāyıb-ı sıpāhī) 7a/4
[=7]

sıpāhī-gerlik Askerlikle ilgili işler.
s.+niñ 90b/1
[=1]

sıpar Far. Arkasına saklanılan şey, sığınak.
s. (ʿacab sıpar) 34b/15
s.-ı ıḫtıfā 5a/10
[=2]

sıpārış Far. Ismarlama.
s. ḳıl- 103a/5, 142a/10

[=2]

sıpıhr Far. Gökyüzü.

s. 94b/15, 97b/10, 118a/17

s.-ı nuḥūsat-aşar 32a/8

s.-ı ẓulm-güster 112b/17

s. ayvānı 2a/5

s.+dın 96b/3

s. üzre 111a/10

[=8]

sıpḳar- Süzerek içmek

s.-ay 150a/11

[=1]

sır (< Ar. sirr) Giz, sır

s. (bu sırr) 26b/7

s. (sırr) 27a/5

s.+dın (ol sırr) 132b/15

s.+ıdın (fanā sırrı) 57b/7

[=4]

Sır y.a. Orta Asya'da, günümüzde Özbekistan, Tacikistan ve Kazakistan sınırlarından geçen büyük bir nehir. Aral Gölü'ne dökülür. Orta Asya'nın en uzun nehridir ancak Amu Derya'dan daha az su taşır. Kızılkum Çölü'nün doğu kenarında suyu iyice azalır. Krş. Sır Daryā

s. boyu 79b/16

s. kenārı 45b/8, 90b/6

s. suyı 25b/9

[=4]

ṣırāṭ (< Ar. ṣirāṭ) Yol.

s.-ı mustakim "Doğru yol" 122a/6

s.+u'l-mustakim "Doğru yol" 141a/10, 149a/8

[=3]

sırāyat (< Ar. sirāyat) Bulaşma, geçme.

s. ḳıl- 11b/8

[=1]

sırışt Far. Yaratılış.

s.+ı 115b/14

[=1]

sırtlan Sırtlangillerden, ana yurdu Afrika olan, iri bir kurt büyüklüğünde, postu benekli, sert ve kalın yeleli, dişleri, tırnakları çok güçlü, leş ve topraktan çıkardığı cesetlerle beslenen, memeli vahşi bir hayvan

s. 92a/17, 92b/1, 92b/10, 92b/10, 92b/3

s.+ı 92b/10

[=6]

Sır Daryā bk. Sır

s.+sınıñ 66b/8

[=1]

sıtam Far. Zulüm, haksızlık.

s. 25b/14, 84a/11

s. bile (ḫancar-ı sıtam) 40b/10

s. eyle- (ızhār-ı sıtam) 153a/15

s. u ẓulm u nıfāḳ 153b/15

[=5]

sıtamkārlıġ Sitem etme durumu.

s. kör- 10b/5

[=1]

sıtāyış Far. Övgü.

s.+ı 13a/7
s.+larıġa (madḥ u sıtāyış) 94a/5
[=2]
sitta-miya (< Ar. sitta-miʾa) Altı yüz.
s.+da (ḫamsa ve sitta-miya) 42a/7
s.+da (sittīn ve sitta-miya) 42a/6
[=2]
sittīn Ar. Altmış.
s. (ḫamsa ve sittīn ve miya ve alf) 75a/4
s. ve sitta-miya 42a/6
[=2]
sıyādat-dast-gāh Far. Seyyit olma durumu.
s. 137a/4
[=1]
sıyah bk. sıyāh
s. curda 22a/6,
s. reng 77b/6
[=2]
sıyāh Far. Kara, siyah. Krş. sıyah
s. (ḫāk-i sıyāh) 5b/9
s. (kec-nıhād u rū-yı sıyāh) 107a/1
s. curda 83a/16
s. eyle- (ḫāk-i sıyāh) 60a/15
s. ile (seng-i sıyāh) 96b/9
[=5]
şıyām (< Ar. ṣiyām) Oruç.
s.+dın soñra (ʿīd-ı şıyām) "Ramazan Bayramı" 148b/2
[=1]
sıyāsat (< Ar. siyāsat) Ceza, kahır, hakaret.
s. 31a/12
s.+ġa 134a/17
s.+ı 60a/17
s.+ıdın 13a/16
s.+ıdın (tīġ-ı sıyāsat) 10b/9, 121b/3
s.+ınıñ 27b/17
s.+ını çék (tīġ-ı sıyāsat) 138a/2
s.+ı (ʿadl u sıyāsat) 44a/4
s.+ı (tīġ-ı sıyāsat) 5a/10
s. ḳıl- 25a/4
s. maydānı 4a/2
s. tīġı 142a/12
s. u ḥaḳārat 117a/8
[=14]
sıyāsat-gāh Far. Uygulama yeri.
s.+da 150a/6
[=1]
sıyāsatlıġ Siyasetli, siyaset sahibi.
s. 62a/2
s. (ʿādıl u sıyāsatlıġ) 52a/11
[=2]
sīb Far. Elma.
s.-i zanaḫdān "Çene elması, iri bir elma çeşidi" 53b/13
[=1]
sih-berge Far. Yonca.
s. 53b/10
[=1]
Sikender k.a. Aristo'dan ders almış bir imparatordu (M.Ö. 356-323). İskender-i Rumi, Büyük

İskender ya da Makedonyalı İskender de denir. Metinde İskender'in cihanın kendine küçük geldiğini düşündüğünden üzüldüğü, veziri Aristo'nun onu teselli etmesi anlatılmıştır. Ayrıca telmih ögesi olarak da kullanılmıştır.

s. 5b/8, 11a/1

s.+din 12a/13, 12a/14

s. kibi 151a/3

[=5]

Sikender-naẓīr Far. İskender'e benzer.

s. 84a/4

[=1]

Sikender-şükūh Far. İskender gibi büyük ve azametli olan.

s. 35a/7

[=1]

sikke Ar. Damga, mühür.

s.-i ayet 83b/17

s.-i madḥat 5a/8

[=2]

silemişi Moğ. İzzet ve ikramda bulunmak.

s. 31a/4

[=1]

silk Ar. Dizi, iplik.

s.-i ızdıvāc 26b/8, 80a/2, 87a/9

s.+ige 119b/5, 121b/12, 141b/2

s.+ige çék- 13a/8, 109a/15, 125b/1, 150a/9, 153a/2

s.+ige kir- 9a/11, 38a/14, 156a/14

s.+ige kiyür- 66a/12

[=15]

Silük bk. Isıġ Köl

s. 23a/11

[=1]

sīm Far. Gümüş, gümüş para.

s.+dın 114a/7

s. saç- 13b/3

s. u zar 6a/6, 12a/17

[=4]

Sīmurġ Far. Kanatlı ve çok büyük olup eski devirlerde yaşadığı rivayet edilen efsanevi bir kuştur.

s. 105a/4

[=1]

sīne Far. Göğüs, sadır, kalp.

s.-i ıltımās 146b/16

s.+si 155a/6

s.+side 147b/13

s.+sige (ḳānūn-ı sīne) 148b/17

s.+si dék 135a/15

[=5]

siñil Kız kardeş.

s.+ısıġa (siñlisiġa) 15b/12

s.+isin (siñlisin) 48b/17

s.+isi durur érdi (siñlisi durur érdi) 48b/13

[=3]

sīr-āb Far. Sulu.

s. dék (yāḳūt-ı sir-ab) 53b/16

s. ḳıl- 32b/3

[=2]

sīrat Ar. Hal ve gidiş.

s.+da (ṣafā-yı sīrat) 17a/16

[=1]

sīt Far. Ün, iyi şöhret.

s.-ı şucāʿat 37b/6

[=1]

siz Siz (zamir).

s. 31a/17

s.+ge 106b/15

[=2]

sizler Siz, sizler (zamir).

s. 40a/12

s.+din 68b/10

s.+ge 46a/8, 88a/3

s.+niñ 40a/14, 88a/2, 112a/13

[=7]

sogī Far. Kederli, dertli.

s. andūhı 154b/6

s.+de 150a/17, 154b/14

[=3]

sol Sol, sol taraf.

s. ḳol 127b/8

s. ṭaraf 16b/11, 16b/16, 45a/3, 45a/4

[=5]

soñ Sonra. Krş. soñra

s. 17a/6, 17a/6, 36a/8, 46b/14, 52a/9, 52b/16, 53a/10, 53a/4, 56a/13, 56a/17, 77b/14, 97b/1, 100a/2, 106a/17, 111b/7, 124b/2, 128b/9

s. (-dın soñ) 24b/12, 25a/1, 29b/16, 31a/1, 34a/2, 36a/12, 38b/1, 42b/17, 44a/14, 45a/7, 45b/12, 45b/14, 45b/6, 51a/4, 54b/17, 56a/1, 62a/4, 63b/13, 64b/17, 65a/5, 81b/1, 98b/2, 100b/11, 101a/9, 101b/14, 109a/6, 113b/8, 116b/10, 118a/4, 118b/3, 129a/2, 134a/1, 137a/17, 137b/3, 138a/13, 138a/3, 138b/3

s. (-din soñ) 51a/10, 58a/8, 78a/13, 98a/17, 100b/2, 117b/4, 118b/17, 128b/4, 132a/17, 136b/3, 143a/4

s. (andın soñ) 44b/3, 46b/15, 47a/1, 59b/14, 61a/9, 79b/11, 105a/9, 112a/13, 113a/2, 119a/5, 128b/11, 128b/16, 144b/1

s. (mundın soñ) 43a/14, 59b/2, 112b/10, 125a/3

s.+ı 25a/14

s.+ıda 29b/3

[=84]

soñġı Sonraki. Krş. soñraġı

s. 9b/12, 27a/4, 35b/11, 55b/10, 58a/3, 59b/11, 60a/9, 68a/11, 68a/14, 69a/15, 74a/15, 81b/7, 84b/15, 130b/16

s. kün 75a/13, 99a/8, 116b/17, 148a/2

s. küni 33a/10, 60b/12, 69b/14

[=21]

soñra Sonra. Krş. soñ

s. 8b/4, 20a/11, 21b/6, 36a/1, 36a/6, 36a/9, 42a/12, 44b/17, 45a/17, 47a/15, 47a/4, 50b/16, 51b/10, 55b/15, 56a/1, 57b/17, 64a/3, 70b/11, 76b/15, 83b/9, 90b/10, 92b/15, 103b/3, 106b/8,

120a/5, 120b/5, 135b/2, 135b/4, 136b/17, 148b/14, 148b/8, 151b/7, 152b/14, 152b/9

s. (-dın soñra) 14a/12, 14b/6, 17a/2, 17a/8, 21b/5, 23a/11, 24b/11, 24b/5, 25a/3, 25b/7, 26b/7, 27b/12, 28b/15, 29a/8, 31b/15, 34b/16, 35b/2, 36a/1, 36a/16, 36a/3, 36a/5, 36a/6, 36b/7, 37a/11, 38a/10, 38a/2, 38b/1, 39a/12, 40a/2, 41b/13, 42a/17, 42a/2, 42b/15, 42b/6, 43a/17, 43a/8, 45b/2, 46a/8, 47b/4, 49a/7, 49b/15, 51b/17, 54a/7, 54b/14, 54b/14, 55a/5, 57b/11, 58a/1, 58a/14, 58a/5, 58b/1, 58b/13, 61b/13, 61b/14, 63b/16, 64a/15, 65a/2, 65a/9, 65b/9, 66a/13, 66a/16, 67a/12, 67a/13, 68a/3, 69b/2, 71a/17, 72b/1, 76a/4, 76b/13, 79a/14, 79a/2, 79b/13, 79b/14, 80a/16, 80a/4, 80b/10, 80b/16, 80b/2, 81b/10, 83a/4, 83a/5, 83a/8, 84b/14, 85a/10, 86a/12, 86a/5, 86b/13, 87a/14, 88a/6, 89b/7, 90a/11, 90a/14, 90b/16, 90b/2, 92a/2, 92a/8, 93a/2, 93b/10, 94a/10, 94a/6, 94b/13, 94b/4, 94b/8, 95a/3, 95a/6, 96a/16, 96b/8, 97a/10, 97a/12, 99b/5, 101b/10, 104a/1, 104a/15, 107a/11, 108a/14, 108a/16, 108a/3, 119a/16, 123b/7, 125b/17, 131b/14, 132a/1, 133a/14, 137b/9, 139a/11, 141b/7, 142a/4, 142b/1, 143a/8, 145a/9, 146a/6, 146b/17, 147a/11, 151a/8, 156a/13

s. (-din soñra) 19a/11, 23b/16, 25b/4, 28b/10, 30b/16, 32b/9, 33a/16, 34a/5, 35b/16, 36a/2, 36a/4, 54a/15, 55a/7, 58b/8, 60a/4, 72b/14, 73a/2, 74b/15, 78b/2, 79a/16, 79a/9, 79b/10, 80a/15, 81a/12, 85b/1, 89b/15, 89b/4, 90b/5, 91a/11, 96b/14, 105a/6, 108b/12, 110b/10, 116b/4, 116b/9, 119a/4, 120a/6, 122b/8, 127b/13, 129a/8, 129a/8, 133b/5, 143b/7, 144b/15, 145b/8, 151b/11

s. (andın soñra) 14a/17, 23b/12, 28a/14, 28a/15, 30b/17, 35b/17, 42b/4, 47a/3, 54b/15, 58a/7, 58a/9, 59a/13, 69b/10, 70a/16, 75b/1, 84b/15, 91b/12, 93a/3, 96b/17, 116b/13, 122b/6, 123b/10, 124b/13, 124b/3, 136a/1, 142b/7, 145a/17, 145b/7, 149a/10

s. (mundın soñra) 24b/7, 54b/12, 55b/3, 60a/6, 71b/6, 81a/3, 81b/6, 81b/8, 89b/11, 92b/3, 119b/16, 124a/3, 131a/10 [=257]

soñrağı Sonraki. Krş. soñrağı

s. (andın soñrağı) 77a/12

[=1]

sor- Sormak.

s.-dı 16b/14, 80a/13, 96b/13, 130b/15

s.-dılar 133a/10

s.-ġalı 62b/4

s.-mış dururlar 44b/13

[=7]

soraş- Soruşmak, karşılıklı sormak.

s.-ġu dék 57b/15

s.-ur 93a/12

[=2]

sovıḫ bk. savuḳ

s. baġla- "Donmak" 66b/6

[=1]

soy- Soymak, derisini soymak.

s.-ġan 106a/10

s.-up 106a/9

[=2]

éşek soy- 106a/10, 106a/9

[=2]

soyurġal Hediye, ihsan, bahşiş.

s. ét- 92b/12

s. ḳıl- 22b/13, 30b/7, 42a/3, 50a/10, 50b/2, 87a/16

s.+lar ḳıl- (ınʿām u soyurġal) 42b/2

[=8]

soyurġalāt Hediyeler, ihsanlar.

s. bile (manṣab u soyurġalāt) 113b/8

[=1]

soyurġamışı Hediye etmek, bağışlamak.

s. 31a/4

[=1]

sögvārlıġ Far. Yaslı olma durumu, matemlilik hâli.

s. 137b/3

[=1]

Söyünç k.a. Mönge Han'ın oğludur. Bk. Mönge Ḫan

s. 85a/15

[=1]

Söyünç Bay k.a. Kara Mazı denilen yerde oturmaktaydı.

s.+nıñ 99a/11

[=1]

Söyünç Ḫan k.a. Baydu Han'ın oğludur. Tatar hanlarının sonuncusudur. Moğollar sürekli galip gelmekteydi. O da Tur'dan yardım istedi. Moğollar üzerine bir baskın düzenledi ve hepsini kılıçtan geçirdi. Kurtulan birkaç kişi Ergenekon'a sığındı. O da o derenin çıkışını iyice kapattı.

s. 25a/8, 32b/12, 32b/6, 33b/16

s. bile 32b/8

s.+nıñ 25a/14

[=6]

söz 1. Söz, konuşma.

s. 135b/8

s. aṣnāsıda 27a/3

s. ayt- "Konuşmak" 26b/1

s.+dé "Konuşmak" 22b/3

s.+ġa kél- "Konuşmaya başlamak" 26a/15

s.+i 26a/17, 142a/1

[=7]

2. Bir fikri, bir isteği anlatmaya, açıklamaya yarayan kelimeler yahut cümleler dizisi, fikir, düşünce, kelam.

s. 6b/17, 8a/17, 8b/4, 8b/9, 13b/16, 13b/17, 152b/2

s. (bu söz) 30a/3, 96a/12, 112a/14

s. (her söz) 2b/14

s. bile 37b/15

s.+de érdiler (bu söz) 88a/3

s.+din (bu söz) 111b/4, 112a/16

s.+ıġa 15a/13, 17a/13

s.+i 7b/2, 17a/13, 107b/17, 147b/11

s.+ide 107a/2

s.+idin 25b/7

s.+in 78b/7, 99a/2

s.+ini 15a/14

s.+i (bu söz) 50a/3

s.+i bile 37b/13

s.+ler 20b/9

s.+lerıġa 20b/7

s.+leridin durur 18a/4, 40a/9

s.+leri bile 79b/15

s.+lerni 87b/12

s.+lerni (bu söz) 26b/14, 46a/10

s.+ler (bu söz) 30a/2

s.+ler ayt- 75a/11

s.+niñ (bu söz) 144b/9

s.+ni (bu söz) 150b/10

s.+ümdin çıḳ- 87b/17

s.+ümni 88a/2

[=42]

su Su; akarsu, nehir.

s. 19a/16, 20b/17, 21a/13, 61b/3, 66b/7, 93a/17, 93b/2, 93b/3, 93b/9, 101a/5, 114b/6, 114b/6

s. bile 93b/10

s. birle 140b/2

s.+da 53b/11

s. dék 34a/14

s.+dın 50b/16

s.+ġa 69a/12, 101a/5

s. içi 113a/10

s. kenārı 55a/14

s.+nı 93b/13, 94a/1, 114b/8

s.+nıñ 21a/6

s. tap- (iki içim su) 93b/4

s.+yı 53b/10, 53b/5

s.+yıdın (daryā suyı) 13b/7

s.+yıdın (Sınd suyı) 40a/5

s.+yıġaça (Sınd suyı) 41a/2

s.+yınıñ (Sır suyı) 25b/9

s.+yınıñ kenārı (Ḳara Müren suyı) 85a/16

s.+yınıñ kenārı (Atıl suyı) 28b/11

s.+yı (Kātnıñ suyı) 61a/13

s.+yı bile (ḫancar suyı) 62b/8

s.+yı bile (muṣālaḥa suyı) 141b/5

s.+yı bile (tīġ suyı) 59b/1

s.+yı bile (Zamzamnıñ suyı) 96b/2

[=38]

sū I Far. Yön, cihet.

s. 96a/3

[=1]

sū II (< Ar. sūʾ) Kötülük, iyi olmayan.
s.-ı nıyyat 116a/6
[=1]

ṣūb Far. Üzerine, tarafına.
s.+ıġa 74a/11, 107b/11, 109b/6, 116b/14, 126a/13, 145b/16, 146a/16
[=7]

subāʿ (< Ar. sibāʿ) Vahşi hayvanlar veya kuşlar.
s. u bahāyım 20b/17
[=1]

ṣubḥ Ar. Sabah.
s. 110a/17
s. (vaḳt-ı ṣubḥ) 150b/6
s.-ı ẓafar 150b/1
s. bol- 63a/13
s.+ı 149a/15, 149b/10
s.+ıda 82a/13
s.+ı (azal ṣubḥı) 13a/9
s. u masā 12b/6, 154a/17
[=10]

subḥa Ar. Nur ve azamet.
s. (rıdā u subḥa) 140b/1
[=1]

Subḥāna-hu ve taʿālā Ar. Allah adından sonra söylenen, onun yücelten, onun eksiksiz olduğunu belirten bir ibare.
s. (Ḥaḳ Subḥāna-hu ve taʿālā) 14b/2, 19b/15, 24b/16
[=3]

subḥānī Far. Allah ile ilgili.
s. (kerem-i subḥānī) 40b/7
s. (muḳarrab-ı dar-gāh-ı subḥānī) 6a/14
s. bile (tavfīḳāt-ı subḥānī) 10a/7, 97a/8
[=4]

ṣubūt Ar. Sabit oluş, sabitleşme.
s. tap- 120a/13
[=1]

sucūd Ar. Secde etme, yere kapanma.
s. ét- 14b/10
s. ḳıl- 17a/15
[=2]

sūd Far. Kâr, fayda, kazanç.
s. 4b/11
s. (ne sūd) 142a/7
s. durur (né sūd) 133a/4
s. émes 21b/3
s. ḳıl- 142a/1
s. yoḳ 122a/14
[=6]

sudād (< Ar. sadād) Haklı ve doğru olan şey.
s. (ṣalāḥ u sudād) 19b/10
[=1]

ṣudūr Ar. Çıkış.
s.-ı maclıs-ı ʿālam 97a/6
[=1]

ṣūfī Far. Mutasavvıf, sufi. Metinde özel ad yerine de kullanılmıştır.
s. 140a/16, 140b/1, 148b/11, 149a/11, 150a/3
s.-ı meẕkūr 120b/14
s.+ġa 144b/5

s.+larġa 141a/6, 149a/4

s.+ler 143a/9

s.+nıñ ḳaşıġa 149a/10

[=11]

sufla (< Ar. sifla) Alçaklık, sıradan insanlar.

s. 146b/7

s.-ı nā-cavan-mard 106b/15

s.+dın 106b/17

s.+dur 107a/1

[=4]

ṣufūf Ar. Saflar, sıralar.

s.-ı keşāfat 120a/8

[=1]

Ṣufyān bk. Ṣufyān Ḫan

s. 45b/10

[=1]

Sufyān Ḫan bk. Ṣufyān Ḫan

s. 92a/11

s. (Yūnus Ḫan ibn Sufyan Ḫan) 50b/13

s. ibn Amenek Ḫan 47b/4

s.+nıñ 50b/3

[=4]

Ṣufyān Ḫan k.a. Amenek Han'ın oğludur. Babasından sonra ittifakla Ürgenç'te tahta oturdu. Ona isyan eden Türkmenleri bastırdı. Krş. Ṣufyān, Sufyān Ḫan

s. 48a/4

s. (ʿAlī Sulṭān ibn Ṣufyān Ḫan) 49a/2

s.+nıñ 47b/6, 48a/13

[=4]

suḫan Far. Söz, kelam. Metinde "güzel söz söyleyen" anlamında da kullanılmıştır.

s. 13b/17

s. érdi (ʿādıl u suḫan) 18b/7

[=2]

suḫanvar Far. Fasih bir şekilde ve düzgün konuşan.

s.+lar allıda 6b/17

[=1]

ṣuḥbat Ar. Sohbet, konuşma.

s.-ı firdavs-ı nuzhat 8a/5

s.+ı 70a/5

s.+ıda 152a/14

s.+ıdın 4b/13, 57b/1

s.+ını (mayl u ṣuḥbat) 146a/12

s. tut- 92b/17

[=7]

ṣuḥuf Ar. Sayfalar.

s.-ı samāvī 17b/4

[=1]

suhūlat Ar. Kolaylık.

s. bile (kemāl-i suhūlat) 43b/17

[=1]

Sulaymān k.a. Hz. Davud'un oğludur. Kudüs'ü inşa ettiren kişidir. Kırk sene hem peygamberlik hem de padişahlık yaptı. Mülkünün ve kudretinin genişliği ile meşhurdur. Metinde telmih ögesi olarak kullanılmıştır.

s. 105a/2

s.+dur (taḫt-ı Sulaymān) 103b/17

s. érdi 153b/17
s.+nı (mülk-i Sulaymān) 12a/13
s. tap- (ıḳbāl-ı Sulaymān) 6a/14
[=5]

Sulaymān-mışāl Far. Süleyman'a benzer.
s. 84a/4
[=1]

Sulaymān Sulṭān k.a. Akatay Han'ın oğludur. Bk. Aḳaṭay Ḫan
s. 50b/11
[=1]

şulb Ar. Döl, soy.
s.+ı 17a/10
s.+ıdın 16b/11
[=2]

şulḥ Ar. Barış, sulh.
s. 48a/9, 69a/14, 78b/7, 82b/16, 99a/2, 101b/9, 116a/2, 124b/5, 128b/5, 132b/2, 132b/6, 151b/8
s. bile 42b/5, 51b/9, 72b/15, 129a/2
s.+da durur 88a/2
s. ét- 80b/14, 133b/16
s.+ġa 99a/3, 116b/12
s. ile 116a/4
s. ḳıl- 116a/9, 145b/8
s.+nıñ 128a/4
s. üçün 48a/8
[=26]

sulṭān Ar. Hükümdar, padişah. Metinde özel adların yerine de kullanılmıştır.
s. 2b/4, 45a/12, 47b/13, 48b/12, 52b/16, 52b/5, 52b/6, 71a/2, 86b/16, 93a/5, 95b/8, 147b/4
s. (Ḥażrat-ı Sulṭān-ı ṣāḥıb-ḳırān) 81b/13, 83b/10, 147a/16
s. (Ḥażrat-ı Sulṭān-ı ṣāḥıb-ḳırān-ı gerdūn-tuvān) 118a/16
s. (ṣāh-ı sulṭān) 13b/6
s.-ı ʿādıl 41a/16
s.-ı Cam-cāh 2b/16, 150b/16
s.-ı dānā 57b/8
s.-ı gerdūn-dar-gāh 53a/13
s.-ı maġfırat-nışān 66a/4
s.-ı maḥābat-aṣar 24a/11
s.-ı ṣāḥıb-ı cuūd 146a/4
s.-ı ṣāḥıb-ḳırānu'l-mu'ayyad 96a/12
s. eyle- 2a/5
s.+ġa 39a/16, 52b/14, 86b/16
s.+ı 3a/5, 34b/8
s.+larıdın 70b/13, 82b/8
s.+larıdın durur 78a/15
s.+larnıñ 1b/2
s.+lar bile 56b/6
s.+nı 55b/5
s.+nıñ 52b/13, 86b/16
s. sén 14b/9
s.+u'l-ʿarıfīn 46a/13, 62b/14, 89b/8, 136b/12
s.+u'l-atḳıyā 57a/5
s.+u'ṭ-ṭarīḳa 137a/6
[=47]

sulṭānu ʿālami'l-muḫtaṣ Ar. Bir kimseye ati olan özel bir âlemin sultanı.

s. 10a/11

[=1]

sulṭānī Far. Sultan ile ilgili, padişahla alakalı.

s. (muḳarrab-ı Ḥażrat-ı Sulṭānī) 9a/5

s. (nasāyım-ı ıltıfāt-ı Sulṭānī) 8a/9

[=2]

Sulṭān Abū Saʿīd Ḫan bk. Sulṭān Abū Saʿīd Mīrzā

s.+nıñ ḳasdıġa 43a/16

[=1]

Sulṭān Abū Saʿīd Mīrzā k.a. İran padişahı idi. ḳrş. Abū Saʿīd Mīrzā, Sulṭān Abū Saʿīd Ḫan

s.+dın 45a/10

[=1]

Sulṭān Aḥmad Calayır k.a. Moğol kavminin bir kolu olup birçok kabileyi bünyesinde toplamış olan Celayirlilerin hükümdarı. Metinde Timurlulara yenildiği ifade edilmiştir.

s.+nı 93a/16

[=1]

Sulṭān Aḥmad Neküder k.a. Hülegü Han'ın oğludur. Nokay Noyan'ın kardeşi Tüdekü Hatun ile evlendi.

s. ibn Hülegü Ḫan 87a/8

[=1]

Sulṭān Bég k.a. Niyaz Pervançı'nın kardeşi, Baba Beg'in amcasının oğludur. Hezaresp'in ilerin gelenlerindendi. Hile ile yakalanıp öldürüldü. Krş. Sulṭān Bég Hazar-asbī

s. 81a/11, 98b/14, 123b/11, 124a/5

[=4]

Sulṭān Bég Hazār-asbī bk. Sulṭān Bég

s.+nı 81a/15

[=1]

Sulṭān Calālu'd-dīn Ḫ(v)ārazm-şāh bk. Sulṭān Calālu'd-dīn Mengüberni

s. bile 86b/15

[=1]

Sulṭān Calālu'd-dīn Mengüberni k.a. Kaynaklar göre asıl adı Mengü Berdi veya Mengübirti 'dir. Celaleddin devrin âdetine uyularak verilmiş bir lakaptır. Harzemşah soyunun yedinci ve son hükümdarıdır. Babası Sultan Muhammed Harzemşah'tan sonra hükümdar oldu. Tarihte cesaret ve irfanı ile tanınmıştır. Cengiz'in ordularını birçok kez mağlub etmiştir. Sultan Celaleddin Sind kenarında Cengiz'in ordularına mağlup olmuştur. Metne göre Cengiz Han'ın adamlarından Tenim Kürgen Sultan'ı yaralamış ve ölmesine neden olmuştur (öl. 1231). Krş. Ḫ(v)ārazm-şāh,

Sulṭān Calālu'd-dīn Ḫ(v)ārazm-şāh

s. 40a/4

[=1]

Sulṭān Él Tüzer Muḥammad Bahādur Ḫan bk. Él Tüzer Muḥammad Bahādur Ḫan

s. anāra'llāhu burhānah 80a/1

[=1]

Sulṭān Ġāzī Sulṭān k.a. Elbars Han'ın büyük oğludur. Muhammed Sultan'ın kardeşidir. Avanış Han zamanında yaşamıştır. Avanış Han tarafından öldürüldü.

s. 49a/1, 92a/7

s.+nı 49a/4

s.+nıñ 47a/11, 48b/3, 49a/5, 65b/12

s.+nıñ (ʿUmar Ġāzī Sulṭān ibn Sulṭān Ġāzī Sulṭān) 111b/14

s.+nı (valad-ı Sulṭān Ġāzī Sulṭān) 48b/4

[=9]

Sulṭān Ḥācī Ḫan k.a. Belikeç Sultan'ın oğludur. Babasından sonra Vezir'de tahta oturdu. Ancak idare Sultan Gazi Sultan'da idi. Tahta oturduktan bir sene sonra öldü.

s. 47a/12

s. ibn Belikeç Sulṭān 47a/9

[=2]

Sulṭān Ḥusayn Şāh k.a. Safevi hükümdarı idi. Munis'in dedesi Ciyen Biy Yüz Areng Han'ın elçisi olarak onun yanına İsfahan'a gitti.

s. 63b/15

[=1]

Sulṭān Ḥusayn Mīrzā k.a. Herat'ta doğmuştur (1438). Şahruh'un ölümü üzerine ülkesinin sınırlarını genişletmiş ve Herat merkezli bir devlet kurmuştur. Baba ve ana tarafından Timur'un soyundan gelmektedir. Tam adı Hüseyin Mirza bin Mansur bin Baykara'dır. Hem hükümdar, hem asker hem de şairdi. Ancak en önemli özelliği sanatçı ve bilim adamlarına çok değer vermesi, çevresine aydın kişileri toplamasını bilmesidir. Bu aydınlardan en önemlisi Nevaî ve Camî'dir. Özbeklere karşı yaptığı bir seferde ölmüş ve Herat'a defnedilmiştir (1507). . Krş. Ḥusayn. Hayatı hakkında ayrıntılı bilgi için bk. *Çağatay Edebiyatı, Hüseyin Baykara* bölümü

s.+dın soñ 45b/14

[=1]

Sulṭān Ḫ(v)āca k.a. Muhammed Emin Inak zamanından Harezm'de yaşamış meşhur bir sufi

s. 137a/6

[=1]

Sulṭān Ḳuṭbu'd-dīn Muḥammad Ḫ(v)ārazm-şāh bk. Sulṭān Muḥammad

s. ḳasdıġa 39a/15

[=1]

Sulṭān Muḥammad k.a. Harzemşahlar Devleti'nin sultanı, Celaleddin Harzemşah'ın babası idi. Cengiz Han ile savaştı. Ya yenildi ya da savaşmaktan kaçındı. Türkistan, Irak ve Hindistan'a kadar geniş toprakların hakimi idi. Bunların hepsi Moğollar tarafından işgal edildi. Kendisi de Hazar Denizi'ndeki Abiskun adasına sığındı ve burada öldü. Ölürken yerine Sultan Celaleddin'i veliaht tayin etti (öl. 1220). Krş. Sulṭān Ḳuṭbu'd-dīn Muḥammad Ḫ(v)ārazm-şāh, Sulṭān Muḥammad Ḫ(v)ārazm-şāh

s. 39b/3, 39b/4

[=2]

Sulṭān Muḥammad Ḫ(v)ārazm-şāh bk. Sulṭān Muḥammad

s. 40a/4

s.+nıñ 86b/2

[=2]

Sulṭān Sarāy y.a. Fitnek'in 25 km. güneydoğusunda bulunan bir vadi.

s. 72b/8

s.+nıñ ḳırı 127b/9

[=2]

Sulṭān Uluġ Bég Mīrzā k.a. Asıl adı Mirza Muhammed Tarık bin Şahruh'tur. 1393-1449 yılları arasında yaşamıştır. Timurluların dördüncü sultanıdır. Matematik ve gökbilimci olarak tanınan bilgin bir kişidir. Oğlu tarafından öldürülmüştür.

s. ibn Şāh-ruḫ Mīrzā 56a/11

[=1]

sulūk Ar. Yola girme; tarikata girme.

s.-ı banī-Ādam 5a/1

s.+ġa 57a/14

s.+ı 57a/15

s.+ıdın 24a/13

s. ḳıl- 36b/14, 43a/4

[=6]

sumuv (< Ar. sumuvv) Yücelik, yükseklik.

s.-ı şafḳat (sumuvv-ı şafḳat) 146b/2

[=1]

ṣun' Ar. Yapma, yaratma.

s.+ıda (yamm-ı sun') 1b/7

s.+ın 2b/4

[=2]

sunan Ar. Sünnetler.

s.+ı 8b/6

[=1]

sunbul Far. Sümbül.

s. 150a/14

s. (gül-dasta-ı naẓm u sunbul) 8b/7

s.-ı nigūn 53b/10
[=3]
sunbul-ālūda Far. Sümbül gibi karışmış.
s. 26b/11
[=1]
sunbula Ar. Başak; başak burcu.
s. 107b/4, 126a/15
s. (ḫacal-ı sunbula) 53b/15
s. burcı 122a/9
s.+da 134a/3
[=5]
sunbulāsā Far. Sümbül gibi.
s. 3b/3
[=1]
Suntay Témür k.a. Kadan Han'ın torunlarındandır.
s. (Cayılġan Ḫan ibn Aġanay Ḫan ibn Suntay Témür ibn Ḳavçın ibn Ḳadan Ḫan) 85a/2
[=1]
sūr Far. Şenlik, düğün, ziyafet.
s. 82a/9, 98a/4
s. 91b/13, 118a/17
s. (ʿaẓīm sūr) 26a/13
s.-ı faḫīm 137b/4
s.-ı pur-surūrī 97b/10
s.+ġa 97b/16
[=8]
surāġ Far. Bir şey için aramak, iz.
s. sal- 94a/7
[=1]
surʿat Ar. Sürat, hız.
s.-ı mā-lā-kelām 122b/4
s.-ı tamām 37b/14, 98b/12
s. bile 46b/5, 54b/9
s. bile (kemāl-i surʿat) 65b/3
s. ur- (bāl-ı surʿat) 7b/7
s. u şıtāb 145b/14
[=8]
ṣūrat Ar. 1. Yüz, surat, çehre.
s. (ḥusn-ı ṣūrat) 17a/16
s.+dın (bu ṣūrat) 26a/12
s.+ı 7b/9
[=3]
2. Suret, durum, tarz, biçim.
s. (bu ṣūrat) 44a/3
s.-ı ḥāl 7a/9, 36b/3
s.-ı vāḳıʿa 14a/10
s.+ıda 15b/16
s.+ıġa 140a/16
s.+nı 9a/9
[=7]
ṣūrat-ārālıġ Yüzü süsleme durumu.
s. ét- 102b/2
[=1]
Ṣurayyā Ar. Ülker yıldızı.
s. avcı 32a/15
s.+dın (avc-ı ṣurayyā) 138b/1
[=2]
ṣūrī Far. Surete ait, görünüşle ilgili.
s. (camāl-ı ṣūrī) 16a/2
[=1]
sūrī Far. Büyük bir ziyafet.
s.-ı ʿaẓīm 152b/10
[=1]
surūr Ar. Sevinç, sürur.
s. 82a/8, 98a/4
s. bol- 15b/2

s. bol- (sar-şār-ı naşā'-ı faraḥ u surūr) 101b/1

s.+ınıñ (saḥāb-ı ḥużūr-ı kāmilu's-surūr) 151a/13

[=5]

Suryānī kv.a. Eski Suriye halkından, Sâmilerin Arami kolundan ve batı kısmından olan.

s. tili 18a/1

[=1]

Sūs y.a. Metne göre Babil'de Şit peygamber tarafından oluşturulan bir şehir.

s. şaharı 17b/13

[=1]

susat- Susatmak, susuz bırakmak.

s.-ıp 73b/9

[=1]

susız Susuz.

s. 47b/11, 93b/8

[=2]

susızlıġ bk. susızlıḳ

s.+dın 56b/2

[=1]

susızlıḳ Susuzluk. Krş. susızlıġ

s. 68a/1

s.+dın 47b/12

[=2]

sust Far. Gevşek; uyuşuk, tembel.

s. 140b/4

s. bol- 127b/10

s.+ını (bınā-yı sust) 2a/3

[=3]

sutāda-ṣıfāt Far. Övülmüş özellikleri olan.

s.+ınıñ (ẕāt-ı sutūda-ṣıfāt) 116b/5

[=1]

sutūh Far. Yorgun, sıkıntılı.

s. édi 108b/16

s. ḳıl- 100b/7

[=2]

suṭūr Ar. Satırlar, yazı dizileri.

s.+ıda (hayābān suṭūrı) 8b/7

[=1]

şu'ūbat Ar. Zorluk, güçlük.

s.-ı bī-şumār 127a/13, 136a/3

s.-ı mā-lā-kelām 123b/5, 142b/9

[=4]

suvāl (< Ar. su'āl) Soru, sual.

s. ét- 16b/17

s. ḳıl- 21b/7

[=2]

suyūf Ar. Kılıçlar.

s.-ı ābdār 39a/3, 120b/15

[=2]

sūzān Far. Yakıcı.

s. durur 25a/12

[=1]

Sübedey Bahādur k.a. Cengiz Han'ın adamlarındandır. Cengiz Han onu İran'a Sultan Muhammed üzerine gönderdi. Sübedey ele geçirdiği ganimetlerle Cengiz Han'ın yanına döndü.

s. bile 86a/16

s.+ġa 39b/3, 86b/4

s.+nı 86b/2

[=4]

südret- Sürümek, sürüklemek.

s.-ip 46b/13, 64b/4

[=2]

sükkān Ar. Oturanlar, sakinler.

s.+ıġa (madrasa sükkānı) 62b/6

s.+ınıñ 28a/17

[=2]

süksük Güzün büyüyüp yazın kuruyan ve kuru değnekleri olan bitkiler.

s. 79b/7, 105b/4

[=2]

sükūn Ar. Sakinlik, hareketsizlik.

s. birle 13a/10

[=1]

sümür- İçmek.

s.-di 128b/16

s.-gen 107a/1

[=2]

süñek Kemik.

s.+lerin 106a/1

[=1]

sür- Sürmek.

s. 46b/3

s.-di 17b/17, 21b/6, 23b/6, 25b/5, 28b/12, 35b/3, 48a/15, 73b/1, 84b/15, 89a/10, 91a/7, 121b/12

s.-diler 19b/15, 25a/15, 56a/1, 75a/16

s.-düm 154b/6

s.-er 40b/1

s.-ey 156b/2

s.-gendin soñ 77b/13, 78a/13

s.-miş érdi 50a/9

s.-sem 54a/1

s.-sünler 155a/11

s.-üp 24b/6, 31a/6, 32a/7, 33a/15, 34b/4, 43a/5, 43a/6, 45a/15, 45b/9, 47a/6, 56b/14, 64b/8, 75b/12, 86b/7, 102a/12, 114a/2, 129b/15, 145a/5

s.-üp durur 62b/1

s.-üp dururlar 35b/14

s.-üp mén 2b/11

[=46]

dārālıḳ sür- 24b/6

ġāma sür- 35b/14, 156b/2

ġanlıġ sür- 23b/6, 31a/6, 75b/12

ġanlıḳ sür- 32a/7

ḥukm sür- 17b/17, 25a/15, 45a/15

ḥukūmat sür- 34b/4, 35b/3, 73b/1, 75a/16, 78a/13, 121b/12

ḳalam sür- 2b/11

ḳalamım sür- 154b/6

kām sür- 155a/11

kāmın sür- 114a/2

kéme sür- 21b/6

merkebin sür- 25b/5

pād-şāhlıġ sür- 19b/15

pād-şāhlık sür- 28b/12, 43a/5, 48a/15, 56a/1, 84b/15, 89a/10

raḳam sür- 54a/1

salṭanat sür- 43a/6, 45b/9, 47a/6, 56b/14, 64b/8, 77b/13, 86b/7

samand sür- 46b/3

şahlıḳ sür- 40b/1

tarannum sür- 62b/1

yegren sür- 102a/12

yegrenin sür- 145a/5

[=42]

sürdevül Moğ. Haberciler.

s. yiber- 91b/5

[=1]

süren Hücum, saldırı, asker sevki, savaş çığlığı.

s. sal- 88b/11, 129b/16

[=2]

surma Far. Süs amacıyla kirpik diplerine sürülen siyah toz, sürme.

s. ḳıl- 7b/2

s.+sidin 3a/4

[=2]

sürtül- Sürtmek işini yapmak.

s.-üp 154a/11

[=1]

sürül- Değdirilmek, dokundurulmak, sürülmek.

s.-di 9b/4

[=1]

ḫāma sürül- 9b/4

[=1]

sürün- (At için) Tökezlemek, yerde sürünmek.

s.-üp 63a/16, 109a/10

[=2]

süt Süt.

s. bér- 26a/4

s.+i 29b/4

s.+in 25b/17

[=3]

süyen- Dayanmak, yaslanmak.

s.-üp 11b/9

[=1]

Süyün Biy k.a. Töre Murad Sufi'nin adamlarındandır. Töre Murad onu Mankıt'a gönderdi.

s. 147b/14

[=1]

Ş

şa'āmat Ar. Uğursuzluk.

ş.+ıdın 97a/7

[=1]

şāb (< Ar. şābb) Genç, delikanlı, yiğit.

ş.+ı bile (şayḫ u şābbı) 142b/3

[=1]

şa'b Ar. Helak etme.

ş. sal- (şūr u şa'b) 25a/7

[=1]

şab-ḫūn Far. Gece baskını.

ş.+ıdın 108b/15

ş. ur- 108b/13

[=2]

şab-nam-güzīn Far. Seçkin çiy tanesi.

ş.-i eşk 2a/6

[=1]

şab-rav Far. Gece giden, gece yürüyen.

ş.+ım (şanam-ı şab-rav) 63a/14

[=1]

şab-revlik Hırsızlık; gece yürüme durumu.

ş. 109a/5, 109a/7

[=2]

şabāb Ar. Yiğit, civan, genç.
ş. 92a/17, 96a/8
[=2]
şa'ban Ar. Hicri ayların sekizincisi, şaban ayı.
ş.+u'l-mu'aẓẓam 72b/4, 83b/6, 118b/5, 136b/4, 152b/10
[=5]
şabıstān Far. Harem dairesi, oda.
ş.+ı 3a/16, 81b/16
ş.+ıdın 25b/15
ş.+ıġa 95a/10, 135b/9
ş.+lar 103b/16
[=6]
şacā'a Ar. Cesaret, yiğitlik. Krş. şacā'at
ş.-yı calādat-nıẓām 151a/13
ş.-yı duşman-şikār 143b/8, 148b/3
ş.-yı kīne-güẕār 145a/7
ş.-yı nām-dār 120b/12, 140b/10
[=6]
şacā'at Ar. Cesaret, yiğitlik. Krş. şacā'a
ş. 4a/14
ş.+da 13a/15
ş.+ın (tīġ-ı şacā'at) 2b/1
ş. tart- (tīġ-ı şacā'at) 4a/6
[=4]
şacā'at-aṣar Far. Cesaretli, yiğit.
ş. 3a/14
[=1]
şacar Ar. Ağaç. Krş. şacara
ş.+lar 53b/8
[=1]
şacara Ar. Ağaç. Krş. şacar
ş.-ı manhıyya 14b/17
[=1]
Şacara-ı Türk Ebülgazi Muhammed Bahadır Han taraından yazılmaya başlanmış, 1663'te ölmesi üzerine yarım kalan oğlu Anuşa Han tarafından tamamlanmıştır. Bu eserde 15. yüzyılın ikinci döneminden itibaren Harezm'de hüküm süren Yadigaroğulları olarak da bilinen Özbek soyu hakkında bilgi verilmektedir. Bu bir bakıma Ebü'l-gazi'nin atalarının şeceresidir. Metnimizin kaynaklarındandır.
ş.+de 29b/14
ş.+ġa 60a/14
[=2]
şād Far. Mutlu, sevinçli.
ş. bol- 13b/3, 82a/17, 82b/2, 92a/15, 96a/3, 153b/2
ş. eyle- 82b/1
ş. ḳıl- 8b/3
ş. ol- 98a/5, 103b/17, 150a/11
[=11]
şād-kām Far. Çok sevinçli.
ş. bol- 7a/3
[=1]
şādān Far. Sevinçli, şen.
ş. (ḫurram u şādān) 38a/17
[=1]
şādlıġ Mutluluk.
ş. tap- 6b/12

ş. tüş- 97b/7
[=2]
şayyada'llāhu taʿālā erkāni davlatih Ar. "Allah Teala onun devletinin temellerini kuvvetlendirsin." anlamında Arapça bir ibare.
ş. 147a/17
[=1]
şādyāna Far. Şevinçli gibi.
ş.+urdur (ṭabl-ı şadyāna) 109b/5
[=1]
şafāʿat Ar. Af için aracılık etme, şefaat.
ş.+ıñ (şarāb-ı şafāʿat) 3b/6
ş.+ı bile 69a/1, 75b/2, 99b/2, 113b/6, 118a/4
ş.+ı bile (ḥımāyat u şafāʿatı) 142b/11
ş. ḳıl- 141b/13
[=8]
şafaḳ Ar. Güneşin doğacağı sıradaki aydınlık, şafak.
ş. 34a/12
[=1]
şafaḳ-gūn Far. Şafak rengi, kızıl.
ş. ḳıl- 66b/12
[=1]
şafḳat Ar. Acıma duygusu, şefkat.
ş. 114b/3, 134b/14
ş. (āyīn-ı şafḳat) 114a/4
ş. (ẓavāhır-ı şafḳat-ı ʿazīzī) 121a/14
ş.-ı ʿām 136a/17
ş.+dın (ġāyat-ı şafḳat) 138a/16
ş.+dın (sumuvv-ı şafḳat) 146b/2
ş.+dın érdi (maḫż-ı şafḳat) 122a/10
ş. ét- 134a/1
ş.+ı 25b/13
ş.+ıdın (keff-i şafḳat) 13b/2
ş.+ıñdın 98a/5
ş. ile (şarāb-ı şafḳat) 138a/1
ş. u ıltıfāt 145b/17
ş. u mıhrbānlık 138b/3
ş. u muruvvat 125a/11
ş. yüzi 28b/8
[=17]
şaft-ālū Far. Şeftali.
ş.+sı 53b/16
[=1]
şaġālī Far. Bir çakal.
ş. 29b/5
[=1]
Şaġāllar y.a. Gürlen'in doğusunda bir yer.
ş. mavżıʿı 132a/1
[=1]
şaġl Ar. İş, meslek.
ş.-ı avāmır-ı salṭanat 57b/2
ş.+ġa 138b/12
[=2]
şāh Far. Padişah, hükümdar. Metinde *şah* şekline de rastlanmıştır.
ş. 3a/7, 3a/7, 7a/10, 7a/8, 7b/4, 12b/6, 39a/11, 54a/16, 60b/5, 62b/4, 73a/3, 74a/8, 74b/10, 74b/3, 82a/10, 84a/16, 86a/11, 150b/16

ş. (mıhr-ı şāh) 84a/14
ş.-ı ʿālam 84a/14
ş.-ı ʿālam-panāh 12a/4
ş.-ı āsmān 42a/1
ş.-ı baḫşanda-ı daryā-dıl 32a/16
ş.-ı bī-ḫurram 144a/9
ş.-ı Buḫārā 50a/7
ş.-ı camşīd-ı şavlat 60a/16
ş.-ı farruḫ-şamāyıl 50a/7
ş.-ı ḥūbān 77a/9
ş.-ı ḳavī 10a/8
ş.-ı melāyik-sıpāh 3a/7
ş.-ı mülk-gīr 70b/1
ş.-ı sulṭān 13b/6
ş.-ı vālā-güher 18a/10
ş. bol- 6a/12, 50a/16, 86a/11
ş.+dın 54b/16, 54b/4, 74b/3, 84a/15
ş. érdi 45a/16
ş.+ġa 28b/4, 63b/15, 73a/3, 74a/2, 150b/15
ş.+ıdur 45a/6, 84a/3
ş.+ıġa (şaṭranc şāhı) 127b/17
ş.+ınıñ 3b/17
ş.+lar 82a/4
ş.+larġa 6a/13, 39a/11, 144a/9
ş.+ları 84a/4
ş.+nı 5b/6
ş.+nıñ 74b/12, 74b/13
ş. u şah-zāda 10b/17
[=59]

şāḫ Far. Dal. Krş. şāḫa
ş.+ı (ṭūbā şāḫı) 6a/6
ş. üzre 54a/1
[=2]

Şāh-ābād y.a. Harezm'de bir kasaba ve kanal adıdır. 18. yüz yıl ve sonrasında Harezm'in Beş Kala'sından biri olarak addedilmiştir.
ş. 61b/1, 61b/5, 68b/2, 69a/10, 69a/12, 100b/15, 115b/2
ş. arıġı 61b/2, 101a/7, 102b/5, 108b/9
ş.+da 79a/9, 100a/17
ş.+ġa 71a/4, 100b/3
ş.+nı 71a/6
ş.+nıñ 115b/2
ş. üsti 71a/9, 121a/8
[=19]

şah-an-şāh Far. Şahlar şahı.
ş. 6a/11
ş.-ı ancūm-sıpāh 5a/6
ş.-ı cahān 3a/1
ş.-ı Ḫ(v)ārazm 153b/15
ş.-ı şāḥıb-ḳırān 11a/4, 12a/12
ş.+dın 150b/16
ş. édi 25b/5
ş.+lar 84a/3
[=9]

şah-an-şāhī Far. Bir şahlar şahı.
ş. 4a/11
ş. érdi 31a/11
[=2]

Şah-nāma Far. Meşhur İran şairi Firdevsi'nin destan şeklindeki eseri.
ş. durur (nāsıḫ-ı Şah-nāma) 8b/11

[=1]

şāh-rāh Far. Ana yol.

ş. 38a/16

[=1]

Şāh-ruḫ Mīrzā k.a. Uluġ Beġ Mirza'nın babasıdır.

ş.+nı (Sulṭān Uluġ Béġ Mīrzā ibn Şāh-ruḫ Mīrzā) 56a/11

[=1]

şah-zāda Far. Padişah oğlu, şehzade. Metinde özel adların yerine de kullanılmıştır.

ş. 30b/11, 30b/11, 30b/13, 30b/14, 31a/17, 33a/16, 33b/17, 47a/5, 72a/16, 73b/13, 147a/1

ş. durur érdi 52a/11

ş. érdi 45a/8

ş.+lar 30b/10, 41b/12, 47a/15, 47b/4, 51a/13, 54a/15, 87b/14

ş.+larġa 31b/6, 47b/9

ş.+larnı 40a/10, 54a/12, 88a/4

ş.+larnıñ 51b/4, 54b/3

ş.+larnıñ (umarā u şah-zāda) 44a/15

ş.+lar (şah u şah-zāda) 10b/17

ş.+nı 54a/14, 146b/11, 146b/13, 146b/15, 147a/3

ş.+nıñ 72a/12

[=35]

Şah-zāda Maḥmūd k.a. Temür Şah'ın oğludur. Babasının ölümünden sonra kardeşi Şah Murad ile taht kavgasına tutuştu. Yenilince Merv'e Şah Murad'ın yanına sığındı. Orada rahat edemeyince de Avaz Inak'ın yanına gitti. Krş. Şāh Maḥmūd

ş. 146a/14, 146a/5, 147a/7

ş.+nıñ 145b/14, 146b/10

[=5]

Şah-zāda Naṣru'llāh Mīrzā k.a. İran şehzadelerindendir. Artuk Inak Merv'e, onun yanına gidip Tahir Han'ın öldürüldüğünü bildirince çok sevindi.

ş.+nı 73b/12

[=1]

Şah-zāda Rıżā Ḳulı Mīrzā k.a. Hindistan'dan babasının yanından ayrılıp Herat'a yerleşmiş ve oranın hakimi olmuştur. Krş. Rıżā Ḳulı Mīrzā

ş. 71b/16

[=1]

şāḫa Far. Dal. Krş. şāḫ

ş. (dū şāḫa) 62b/10

[=1]

şahādat Ar. Şehitlik.

ş. 128b/15

ş.-ı ḳāṭı'a 132b/15

ş. daracası 44b/11, 49a/1, 50b/8, 56a/11, 67b/5, 72b/17, 78b/11, 81b/9, 90b/2, 92b/16, 95a/16, 99a/17, 100a/14, 104b/2, 115b/7, 123a/17, 129b/6, 143a/14, 148a/15, 148a/2

ş.+dın (şarbat-ı şahādat) 69a/15

ş.+dın soñra 96a/16

ş.+ġa 98a/7, 143b/4, 144b/1
ş.+ġa (daraca-ı şahādat) 39b/17, 54a/14, 95b/15
ş.+ġa yétkür- 116b/17
ş.+ġa yetkür- 99a/13, 112b/16
ş.+ı 96a/10
ş.+ıdın 56a/13
ş.+ı (sabab-ı şahādat) 121b/15
ş.+ı (vāḳıʿa-ı şahādat) 115a/1
ş.+nı (kelime-i şahādat) 142b/14
ş. tap- 68a/16, 77a/12, 95b/5, 96a/7, 96b/6, 120b/17, 145a/11
[=45]

şahāmat Ar. Yiğitlik.
ş. 17b/11
ş.+da (şucāʿat u şahāmat) 52a/6
[=2]

şahāmatlıḳ Şehametli, yiğit.
ş. (şucāʿat u şahāmatlıḳ) 90b/16
[=1]

şāhāna Far. Şaha yakışır derecede mükemmel.
ş. 65b/4, 118b/2, 118b/7
ş. (ẓıyāfat-ı şāhāna) 103a/11, 147a/3
[=5]

şahar (< Far. şahr) Kent, şehir, kasaba. Krş. şeher
ş. 19b/13, 99a/8
ş.-ı Rahā 19b/13
ş.+da 72a/6, 105b/6, 116b/8
ş.+dın 51b/15, 120a/16, 120b/7
ş.+ġa 73b/8
ş. ḫalḳı 78b/9
ş.+ıda 151a/7
ş.+ıda (Ray şaharı) 39b/14
ş.+ıda (Sarāy şaharı) 43b/11
ş.+ıda durur (Sarāycıḳnıñ şaharı) 43a/7
ş.+ıdın (Buḫārā şaharı) 107b/11
ş.+ıġa (Buḫārānıñ şaharı) 104a/4
ş.+ıġa (Talaş şaharı) 29b/2
ş.+ını 40b/14
ş.+ın (Çīn şaharı) 23a/2
ş.+ı (Sūs şaharı) 17b/13
ş. içre 150b/9
ş.+lar 23a/5
ş.+nı 63b/17, 76b/3
ş.+nıñ 40b/15, 79b/6, 105b/8
[=28]

şaharıstān Far. Kent, büyük şehir.
ş.+ın 31a/12
[=1]

şahd Ar. Bal.
ş. 153a/17
[=1]

şāhıd (< Ar. şāhid) Bilen, tanıyan, şahitlik yapan.
ş.+ıġa 2b/12
[=1]

şahī Far. Bir şah. Krş. şāhī
ş. 4a/5, 11a/3, 12b/11, 17b/11, 18b/9, 25a/7, 32b/15, 43a/2, 84a/3
[=9]

şāhī Far. Bir şah. Krş. şahī
ş. érdi 24b/9
[=1]

şahīd Ar. Şehit.

ş. (amīr-zāda-ı şahīd) 83a/2

ş. 78a/10

ş. bol- 28b/6, 39b/14, 71a/10, 95b/1, 114b/5, 136b/9

ş. ét- 62a/3

ş. eyle- 44b/5

ş. ḳıl- 45b/15, 55a/9, 70a/3, 92a/2, 92b/5, 103b/7, 133b/7

ş. ḳıldur- 52a/2, 144b/16

ş.+lar 114b/6

[=20]

şāhlıġ bk. şāhlıḳ

ş. tap- 57b/7

[=1]

şāhlıḳ Şahlık, padişahlık. Krş. şāhlıġ

ş. 153b/10

ş. sür- (ḥukm-ı şāhlıḳ) 40b/1

[=2]

şahna Ar. Vekil, vekâlet.

ş.-ı ʿuḳūbat 5a/11

ş. durur 105a/13

[=2]

şahr-yār Far. Hükümdar, şah.

ş. 30a/11

ş.-ı ʿāḳıl 56a/16

ş.-ı felek-cāy-gāh 46a/17

ş.-ı pākīze-gevher 32a/4

ş.-ı şucāʿ at-āṣār 85b/9

ş.-ı şucāʿ at-şıʿār 24a/15

ş.-ı ẕu'l-ıḳtıdār 5a/7

ş. durur érdi 70a/4

[=8]

şahr-yārī Far. Bir hükümdar.

ş. 7b/15

ş. durur érdi 24a/6

ş. érdi 37b/2

[=3]

şahr-yārlıḳ Hükümdarlık.

ş. 25b/2

[=1]

şaḫṣ Ar. Şahıs, kişi.

ş.+ıdın 155a/5

[=1]

şahsuvār Far. Usta binici.

ş.-ı dılīr 4a/14

[=1]

Şāh ʿAbbās bk. Şāh ʿAbbās Māżī

ş. 54b/2, 58a/12

ş. ḳaşıġa 54b/12

[=3]

Şāh ʿAbbās Māżī k.a. Irak ve İran hakimi idi. Hacım Han Ubeydullah Han'a karşı ondan yardım aldı. Daha sonra Arap Han'ın oğlu İsfendiyar Han da ondan yardım istedi. Onun yardımıyla tahta oturan İsfendiyar Han kardeşi Ebülgazi Bahadır Han'ı onun yanına gönderdi. Bu sıralarda Şah Abbas öldü, yerine Şah Safi geçti. Krş. Şāh ʿAbbās

ş. aldıġa 54a/16

ş. ileyiġa 56b/1

[=2]

Şāh Baḫt Ḫan k.a. Şah Niyaz Han'ın oğludur. Babasından sonra tahta

oturdu. Bir yıl sonra tahttan feragat etti.

ş. 65a/1

[=1]

Şāh Cahān y.a. Merv ve Astarabad bölgesinde bir yer.

ş.+dın 66b/1

[=1]

Şāh Fulad Bég k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır.

ş. 103b/2

[=1]

Şāh Fulad Parvānçı k.a. Hassa Kuş Begi'nin adamlarındandır. Hassa Kuş Begi onu Hoca Eli üzerine gönderdi. Daha sonra Güyük Kale'nin hakimi oldu. Töre Murad burayı bir süre kuşattı.

ş.+nı 143b/11, 143b/13, 144b/14

[=3]

Şāh Ġāzī Ḫan k.a. Metinde Gayıp Han'ın oğlu olarak da bilindiği ancak aslında Ebülgazi Han'ın oğlu olduğu söylenmektedir. Muhammed Emin Inak onun zamanında idi. Saltanatının son zamanlarında Yomut ve Çavdurlar galip gelince azledildi.

ş. 75b/15, 77b/15

ş.+nı 78a/7

ş.+nıñ 78a/4

[=4]

Şāh Ismā'īl k.a. 1487-1524 yılları arasında yaşamıştır. Safevi Devleti'nin kurucusudur. Kızılbaşların birçok kabilesi ona tabi olmuştur. 1510 yılında Şıban Han'ı yenmiş, 1514'te ise Yavuz Sultan Selim'e yenilmiştir. Şair bir padişah olup şiirlerinde Hatayi mahlasını kullanmakta idi. Şiirlerini Azeri Türkçesi ile kaleme aldı.

ş. 45b/15, 45b/16, 47a/1

ş.+nıñ 46a/4

[=4]

Şāh Ḳulı Ḫalīfa-ı Muhr-dār k.a. Şah Tahmasb'ın adamlarındandır. Tahmasb onu Ali Sultan üzerine gönderdi. Çıkan savaşta öldürüldü. Krş. Şāh Ḳulı Ḫalīfa

ş. 52b/2

[=1]

Şāh Ḳulı Ḫalīfa bk. Şāh Ḳulı Ḫalīfa-ı Muhr-dār

ş. 52b/11

[=1]

Şāh Maḥmūd bk. Şāh-zāda Maḥmūd

ş. 147a/14

[=1]

Şāh Murād k.a. Muhammed Nazar Beg'in oğlu, Hoca Murad ve Töre Murad'ın kardeşidir. Krş. Şāh Murād Bég, Şāh Murād Biy

ş. 145b/16, 146a/8, 146a/10, 146b/10

[=4]

Şāh Murād Bég bk. Şāh Murād

ş. 140a/4

ş.+ge 149a/1

[=2]

Şāh Murād Biy bk. Şāh Murād Biy

ş. 146b/13

[=1]

Şāh Naẓar k.a. Kal Han'ın oğludur. Bk. Ḳal Ḫan

ş. 50a/15

[=1]

Şāh Nıyāz Atalıḳ bk. Şāh Nıyāz Bég

ş. 94a/16, 148a/3, 148a/8

ş. ibn İskender Biy ibn Dosum Çura Aġası ibn Rustam ʿInaḳ ibn Bégi Cān ʿInaḳ 94b/1

ş.+nı 141a/8

ş.+nıñ 148a/15

[=6]

Şāh Nıyāz Bég k.a. Begi Can Inak'ın torunlarındandır. Munis'in zamanında atalık görevi yapmaktaydı. Yomut ve Çavdur üzerine akın yapıyorlardı. Esen Kabil Sufi'yi bir savaş sırasında öldürdü. Muhammed Emin Inak'ın yakın adamlarındandı. Beg iken Avaz Inak tarafından atalık makamına getirildi. Avaz Inak tarafından Yahşılık Biy'e gönderildi ancak Yahşılık Biy onu huzuruna almadı. Avaz Inak onu Mankıt üstüne gönderdi. Oradaki hatasından dolayı ordu yenildi. . Krş. Şāh Nıyāz Atalıḳ

ş. 101a/10, 103b/2, 120b/12, 149b/15

ş.+ge 138a/6, 149a/6

ş. ibn İskender Biy 111a/6

[=7]

Şāh Nıyāz Ḫan k.a. Cüci Han'ın oğludur. Kızılbaşlarla savaştı.

ş. 64b/13, 64b/17

ş.+nıñ 65a/2, 65a/5, 70b/13

[=5]

Şāh Ṣāfī k.a. Şah Abbas'ın torunudur. Dedesinden sonra tahta oturdu. Ebülgazi Bahadır Han'ı Hemedan'dan Isfahan'a gönderdi.

ş. 58a/13, 58a/13

[=2]

Şāh Şucāʿu'l-mülk k.a. Şehzade Mahmud'un kardeşidir. Şehzade Mahmud diğer kardeşi Şah Zaman'ı yenip gözüne mil çektirince Şah Şucaülmülk Şehzade Mahmud üzerine yürüdü ve onu esir etti. Şehzade Mahmud ise Munis'in zamanında oradan kurtulup Şah Şucaülmülk'i yendi.

ş. 147a/12

ş.+ni 147a/14

[=2]

Şāh Ṭahmāsb k.a. Şah İsmail'in oğludur. Babasından sonra tahta çıktı.

Özbeklerle ve Osmanlılarla savaştı. Hayatının sonlarına doğru Osmanlılarla barış imzaladı. 1514-1576 yılları arasında yaşadı. Krş. Ṭahmāsb Şāh

ş. 51a/17, 52b/1

ş.+ġa 48b/1

[=3]

Şāh Témür bk. Şāh Témür Ḫan

ş.+ni 68a/11

[=1]

Şāh Témür Ġāzī bk. Şāh Témür Ḫan

ş. 77a/6

[=1]

Şāh Témür Ḫan k.a. Musa Han'ın oğludur. Hezaresp'te tahta oturdu. Şir Dalı Biy ile yakın ilişkiler içerisinde idi. Eş Muhammed Biy ile Kara Tal denen yerde savaştı ve onu yendi. Böylece yeniden Hezaresp'i ele geçirmiş oldu. Ancak Eş Muhammed Biy'in yönlendirmesiyle orada Mankıt Hasan Murad Beg tarafından öldürülüdü. Krş. Şāh Témür, Şāh Témür Ġāzī

ş. 68b/1, 68b/3, 69a/14, 69a/3, 69a/8, 71a/11, 71a/7

ş.+nı 71a/14

[=8]

Şāh Zamān k.a. Şehzade Mahmud'un kardeşidir. Taht kavgasını önce kazandı ise de Şehzade Mahmud'un yardım alıp yeniden hücuma geçmesi sonucunda yenildi. Şehzade Mahmud tarafından gözüne mil çekildi. Krş. Zamān Şāh

ş. 146b/10

ş. bile 146a/5

ş.+nıñ 147a/9

[=3]

şā'ır (< Ar. şā'ir) Şiir söyleyen, şair.

ş. 53a/5

ş.-ı meẕkūr 61a/1

ş.-ı şīrīn-kelām 62a/11

ş.+lar 9b/17

ş.+lar içre 13b/5

[=5]

şaḳ (< Ar. şaḳḳ) Yarılma, çatlama.

ş. ḳıl- (şaḳḳ ḳıl-) 33b/3

[=1]

şāḳa Ar. Meşakkatli ve güç.

ş. bile (rıyāżāt-ı şāḳa) 17b/6

[=1]

şaḳāvat Ar. Haydutluk, her çeşit kötülük içinde olmak.

ş. 117b/10, 133a/6

ş. (sar-daftar-ı arbāb-ı şaḳāvat) 102a/11

ş.-ı cāvīd 14b/8

ş.+ıdın 128a/12

[=5]

şaḳāvat-farcām Far. Haydutluğun sonu, ucu.

ş.+ıdın (savdā-yı şaḳāvat-farcām) 139a/4
[=1]

Şākir Bég k.a. Horaz Beg'in adamlarındandı. Horaz Beg'ten hemen sonra onu da öldürdüler.
ş.+ni 75a/13
[=1]

şal Far. Felçli.
ş. 144a/16
[=1]

şālāt Ar. Yünden yapılmış şallar.
ş.+ıñdın (Çavdur şālātı) 129a/17
[=1]

şam' Ar. Mum, ışık, ateş, kıvılcım.
ş. 131b/10
ş. (ẓulmat-ı şam'-ı aza) 154a/16
ş.-ı camāl 62b/4
ş.-ı davlat 103b/15
ş.-ı ıḳbāl 131b/8
ş.-ı nav-roz 7b/11
ş.-ı rūy 3b/5
ş. durur 155b/3
ş.+ġa 155b/3
ş.+ı 7b/10
[=10]

şām I Ar. Akşam.
ş. u ṣabāḥ 154a/3
[=1]

Şām II y.a. Suriye ve Lübnan memleketleri, Şam.
ş. 29b/12
ş. dıyārı 30b/10
ş. navāḥīsı 30b/11
ş.+nıñ navāḥīsı 65b/1
[=4]

Şamāḫī y.a. Şirvan şehrinin başı.
ş.+nı 71b/6
[=1]

şamārīḫ Ar. Tarihlerle ilgilenenler.
ş. (arbāb-ı ḫabar u şamārīḫ) 118a/13
[=1]

şamātat Ar. Kuru gürültü, şamata.
ş. (sar-ḥalḳa-ı aṣḥāb-ı şamātat) 102a/11
ş.+ıdın 133a/17
ş. u bī-muruvvatlıġ 108a/5
[=3]

şamāyıl (< Ar. şamā'il) Huylar, tavırlar.
ş.+ı (şekl ü şamāyıl) 63b/5
[=1]

şāmıl (< Ar. şāmil) İçine alan, çevreleyen.
ş. 8a/17
ş. durur 3a/4, 40b/7
ş.+u'l-ḥāl 10a/17
[=4]

şāmıt (< Ar. şāmit) Birisinin kaybına veya talihsizliğine sevinen.
ş.+ıdın 132b/14, 138a/9
[=2]

şamma Ar. En küçük miktar.
ş.-ı ızhar 26b/17
[=1]

şamsu feleki'l-'aẓamati ve'l-calāl Ar. "Celal ve azamet feleğinin

güneşi” anlamında övgü sözü olarak kullanılmıştır.

ş. 6b/1

[=1]

şamsa Ar. Güneş.

ş.+sı 2a/9

[=1]

şamşīr Far. Kılıç.

ş.-ı helāket 93a/14

ş. tart- 67b/16

[=2]

şāmyāna Far. Şemsiyelik, örtü.

ş. tart- 120b/1

[=1]

şān Ar. Şöhret, şan.

ş.+ıda 3a/3

[=1]

şa’n Ar. İş, tavır, hadise.

ş.+ıda 18a/8, 21b/2, 40b/7, 153b/8

ş.+ıġa 3a/13

[=5]

şāna Far. Kürek kemiği.

ş.+sınıñ 53a/1

[=1]

Şānek Mīrzā k.a. Arap Muhammed Han’ın adamlarındandır. Habeş Sultan ona sığınınca onu İsfendiyar Han’a teslim etti. Mankıt’ta oturmaktaydı.

ş.+nıñ ileyige 56b/7

[=1]

şanīʿ Ar. Kötü, fena iş.

ş. 150b/10

[=1]

Şanḳay bk. Éş Nıyāz Nāyıb

ş. 75b/7

[=1]

şar Ar. Kötülük, şer.

ş. 131b/12

ş. ḳıl- 131b/13

[=2]

şarʿ Ar. Din yolu, şeriat. Krş. şarīʿat

ş. (ʿımād-ı şarʿ-ı mubīn) 136a/9

ş. (maẓhar-ı āṣār-ı şarr u ʿudvān) 106b/7

ş.-ı şarīf 73a/4

ş.+ın (şarrın) 43b/13

ş. u şūr (şarr u şūr) 50b/12

[=5]

şarāb Ar. Şarap.

ş. 30a/13

ş.-ı ḫūş-güvār 101b/1, 128b/16, 141a/11

ş.-ı laʿlī-muẕāb 77a/10

ş.-ı nacāt 84a/17

ş.-ı naşāṭ 118b/10

ş.-ı raḥmat 154a/13

ş.-ı şafāʿat 3b/6

ş.-ı şafḳat 138a/1

ş.-ı vaṣl 15b/2

ş.+ıdın 125b/13

ş.+ın 136b/5

ş.+ı (cān şarābı) 30a/16

[=14]

şaraf Ar. Üstünlük, şeref.

ş. 82a/16, 113b/1, 152a/1

ş.-ı ʿınāyat 10b/11

ş.-ı Islām 43a/12
ş.-ı ʿızz u nāz 113b/2
ş.-ı ẕāt 152a/6
ş. burcı 155b/13
ş.+dın 135a/15
ş.+dın (burc-ı şaraf) 116b/2
ş.+ıġa 67a/2
ş.+ı bile 12a/7
ş. u yumn 116b/3
[=13]

şarāfat Ar. Şereflilik, soyluluk.
ş.+ıdın 43a/12
[=1]

şarar Ar. Kıvılcım.
ş. (ʿumr-ı şarar) 155b/5
ş.+ı 116b/12
[=2]

şarar-afşānlıġ Kıvılcım saçma durumu.
ş. ét- 154b/12
[=1]

şarārat Ar. Kötülük, şerlilik.
ş. (ʿadāvat u şarārat) 141b/4
ş. (tund-bād-ı şarārat) 115b/11
ş.-ı cıbıllī 137b/14
ş.-ı şamīma 124a/6
ş.-ı ẕātī 129a/4
ş.+dın (ġāyat-ı şarārat) 124a/17
ş.+ı 147b/13
ş.+ı bile 55b/9
ş. u fitna-angīzlıġ 133a/4
ş. u ḫılāfat 128a/12
[=10]

şarārat-andīşa Far. Kötülük düşünen.
ş.+larnıñ 141a/12
[=1]

şarārat-aṣar Far. Kötülük izi olan.
ş. bile (żalālat-ı şarārat-aṣar) 122a/5
[=1]

şarārat-maʾāl Far. Kötülük eseri olan.
ş.+larıda (nāṣıya-ı afʿāl-ı şarārat-maʾāl) 99b/13
[=1]

şarārat-naẓīr Far. Kötülük düşünenlere benzer.
ş.+larıġa (taḫmīr-ı şarārat-naẓīr) 121a/3
[=1]

şarāyıʿ (< Ar. şarāyiʿ) Şeriat hükümleri.
ş. 3a/10
[=1]

şarāyıṭ (< Ar. şarāʾiṭ) Şartlar.
ş. 61b/12
[=1]

şarbat Ar. Şurup, şerbet.
ş. 93b/10
ş.-ı nā-güvār 60a/12
ş.-ı nā-güzīr 43b/1
ş.-ı şahādat 69a/15
ş.+ı 62a/9
ş.+ın 24a/14, 36a/15, 59b/1
[=8]

şarḥ Ar. Şerh, açıklama.
ş.-ı aḥvāl 41a/1
ş. ét- 154b/6
ş. ḳıl- 84a/17
ş. tap- 38b/14
[=4]

şārıʿ (< Ar. şāriʿ) Başlayan.
ş. bol- 19a/15
[=1]
şārıstān Far. Şehir dışındaki kasabalar.
ş.-ı naṣfat 138a/12
[=1]
şarīʿat Ar. Din yolu, şeriat. Krş. şarʿ
ş. 4a/3, 84a/10, 151a/1
ş. (rāfiʿ-ı maḳām-ı şarīʿat) 6b/2
ş.-ı ġarrā 43b/5, 134b/7, 136a/10
ş.+ı 17b/2
ş.+ınıñ (çırāġ-ı şarīʿat) 3a/17
ş.+nıñ 152b/2
[=10]
şarīf Ar. Şerif.
ş. (vaẕīʿ u şarīf) 113b/15
ş. bile (şarʿ-ı şarīf) 73a/4
ş.+dın (Buḫārā-yı şarīf) 60b/6
ş. durur (Buḫārā-yı şarīf) 65b/13
ş.+ıġa (mızāc-ı şarīf) 135b/2, 152b/7
ş.+ıġa (samʿ-ı şarīf) 141a/7
ş.+ı (vılādat-ı şarīf) 83a/3
ş.+ı bile (ḳadam-ı şarīfi) 65b/5
ş. köñli 14b/13
ş. mızāc 42a/13
ş.+nıñ (balda-ı şarīf) 116b/14
ş. vucūd 15a/9
[=13]
Şarīf Ḫan k.a. Meşhedli Müslümanların ileri gelenlerindendi. Şir Gazi Han Meşhed'i aldığından geri dönerken onu Meşhed hakimi olarak tayin etti. Şir Gazi Han dönünce eski Meşhed hakimi Rüstem Ali Han onu esir etti.
ş.+ġa 67a/10
ş.+nı 68a/3
[=2]
Şarīf Muḥammad Sulṭān k.a. Arap Muhammed Han'ın oğludur. İsfendiyar Han ona Ürgenç'in idaresini verdi.
ş. 55b/15, 55b/17, 55b/6, 57b/17
[=4]
şarīr Ar. Kötü, şirret.
ş. u mufattın 119b/5, 121b/2
[=2]
şarḳ Ar. Doğu.
ş. (ġarb u şarḳ) 126b/8
ş. (şımāl u şarḳ) 22b/13
ş.+ıda 70a/12
ş. sarı 109a/3
[=4]
şarḳī Far. Yönü doğuya doğru olan.
ş. 126b/6, 128b/3
ş.+sıda 132a/1
[=3]
şarm Far. Utanma, utanç.
ş. ḳıl- 12a/8
[=1]
şarmsār Far. Utangaç.
ş. eyle- 33b/6
[=1]
şarṭ Ar. Şart, durum.
ş. bile 93b/16, 140b/14
ş.+ı birle (adab şarṭı) 151a/6
[=3]

şast Ar. Tuzak, olta.

ş.+ıdın (acal şastı) 117b/1

ş. bér- 62a/10

[=2]

şaş-der Far. Altı kapı.

ş.+ge 74b/10

[=1]

şaş-par Far. Eski savaş âletlerinden altı dilimli topuz.

ş. bile 150b/12

[=1]

şaʿşaʿa Ar. Parlama, parlak görünüş.

ş.-ı tīġ 11a/8

ş.+sı 6b/7

[=2]

şaṭ (< Ar. şaṭṭ) Büyük nehir.

ş.-ı vucūd (şaṭṭ-ı vucūd) 82a/5

[=1]

Şaṭ y.a. Yeni Arık bölgesinde bir yer.

ş.+da 79a/10, 79a/8

ş.+ge 101b/11

ş.+ġa 104a/13

ş. ḥavālīsı 68b/4

ş.+nı 100a/11

[=6]

şaṭranc Ar. Satranç.

ş. şāhı 127b/17

[=1]

şavvāl Ar. Hicri ayların onuncusu.

ş. (fī-ġurra şavvāl) 76b/15

ş.+u'l-mükerrem 83b/12, 97b/1

[=3]

şāyad Far. Belki, şayet.

ş. 124a/15

[=1]

şāyasta Far. Yaraşır, lâyık.

ş. 104a/3, 141b/7

[=2]

şayāṭīn Ar. Şeytanlar.

ş. 11b/5

ş. (ḫayl-ı şayāṭīn) 3b/1

[=2]

şayd Far. İkiyüzlülük, hilekârlık.

ş. körgüz- 140b/2

[=1]

şaydā Ar. Mecnun, tutkun, divane.

ş. ḳıl- 2a/12

[=1]

Şayḫ kv.a. Özbeklerin bir boyudur. Metind "peygamber evladı" olarak nitelendirilmiştir.

ş. 59a/5

[=1]

şayḫ Ar. Tarikatta müritlerin reisi; yaşlı adam.

ş.+u'ş-şuyūḫ 57a/17

ş.+u'ş-şuyūḫı'l-ʿālam 120b/8

ş. u şāb 142b/3

[=3]

şayḫūḫıyyat (< Ar. şayḫūḫiyyat) Yaşlılık.

ş. 24a/3

[=1]

şayḫu'l-Islām Ar. Din işlerine bakan devlet adamı.

ş. (ikki şayḫu'l-Islām) 58b/16

ş. bile 125a/1

[=2]

Şayḫ ʿAbbās k.a. Harezm'de yaşamış bir sufi. Kabri büyük ihtimalle Kat şehrindedir.

ş. ḳuddisa sirruhu'l-ʿazīz (Ḥażrat-ı Şayḫ ʿAbbās) 90a/12

[=1]

Şayḫ Arığı y.a. Bağ-ı Murad'ın batısında bir yer.

ş.+nıñ 70a/12

[=1]

Şayḫ ʿAzīzān k.a. Orta Asya'da muhtemelen Yesevi geleneğine mensup bir sufi.

ş. ʿalayhi'r-raḥma (Ḥażrat-ı Şayḫ ʿAzīzān) 57a/16

[=1]

Şayḫ Calīl Tağı y.a. Amu Derya'nın sağ kenarındaki Sultan Üveys dağlarının en batısındaki bir dağ.

ş. 67b/11

ş.+nıñ 75a/6

[=2]

Şayḫ Muḥammad k.a. Kal Han'ın oğludur. Bk. Ḳal Ḫan

ş. 50a/15

[=1]

Şayḫ Nacmu'd-dīn Kübarā k.a. Harezm'de yaşamış bir sufidir. Moğolların işgali sırasında öldürüldü.

ş. 39b/13

ş. ʿalayhi'r-raḥma 51a/6

[=2]

Şayḫ Naẓar Biy k.a. Ubeydullah Han'ın adamlarındandır. Din Muhammed Han ile yaptıkları savaşta esir düştü.

ş. 49b/9

[=1]

Şayḫ Nıẓāmī k.a. Büyük ihtimalle İran şahiri meşhur Genceli Nizami'dir (1141-1209). Metinde Farsça bir beytine yer verilmiştir.

ş. ʿalayhi'r-raḥma 56a/7

[=1]

şāyıʿ (< Ar. şāyiʿ) Yayılmış.

ş. bol- 74a/7, 105a/15

[=2]

şayn Ar. Kusur, ayıp, kabahat.

ş. sal- 13b/6

[=1]

şayṭān Ar. Şeytan, iblis.

ş. 15a/12, 15a/2, 16a/3, 84b/11, 132b/11

ş. (laʿīn şayṭān) 133a/7

ş.+dın 141a/3

[=7]

şayṭanat Ar. Şeytanlık, aldatıcılık.

ş. (nıfāḳ u şayṭanat u laʿn) 133a/7

ş. (sıʿāyat u şayṭanat) 122a/2

[=2]

şeher bk. şahar

ş.+ge 75a/8, 78b/9, 87b/15, 113a/4, 149b/5

[=5]

şek (< Ar. şekk) Şüphe, zan.

ş. 12a/9
ş. yoḳ 136b/8
[=2]

şeker Far. Şeker.
ş. 78a/9, 115b/14
ş. bile (şīra şeker) 53b/17
[=3]

şeker-āmīz Far. Şekerli.
ş.+ı (laʿl-ı şeker-āmīz) 77b/1
[=1]

şeker-bayān Far. Şeker gibi tatlı söz.
ş.+ı (ṭūṭī-ı şeker-bayān) 146a/1
[=1]

şekeristān Far. Şeker kamışı tarlası.
ş.+ınıñ 146a/1
[=1]

şekl Ar. Şekil, biçim, dış görünüş.
ş. ü şamāyıl 63b/5
[=1]

şerīk Ar. Ortak.
ş. ḳıl- (sahīm u şerīk) 138b/2
[=1]

şermendelik Utangaçlık.
ş. çék- 12b/1
ş. tap- 62a/7
[=2]

şevket Ar. Ululuk, yücelik, azamet.
ş. (davlat u şevket) 138b/4
ş. (ʿızz u şevket) 107b/8
ş. (masnad-ı şevket u ıclāl) 125b/11
ş. (şāḥib-ı şevket) 85a/13
ş.-i din 13b/15
ş.-i tamām 30a/6, 38b/10, 42b/2
ş.+i 71a/15
ş.+idin 152a/3
ş.+in 84a/7
ş.+i (ʿaẓamat u şevket) 65a/8
ş.+i (dīn şevketi) 25b/12
ş.+i (martaba-ı cāh u şevket) 39a/13
ş. u ʿaẓamat 24b/13
ş. u kemāl 97b/12
[=16]

Şıbanī Ḫan k.a. 1451 yılında doğmuştur. Baba tarafından soyu Cengiz Han'a kadar ulaşmaktadır. Henüz çocukken babası, Yunus Han tarafından öldürüldü. O yüzden küçük yaşta Özbeklerin başına geçti. Yıllar sonra güçlenir ve Timurluların başkenti Herat'a hakim olur. Şah İsmail ile savaşır ve yenilir. Şah İsmail de onu öldürtür (1510). Metinde Börke Han'ın Şıban Han tarafından öldürüldüğü, Merv'de yapılan savaşla da Şah İsmail'in onu öldürdüğü belirtilmektedir. Krş. Şıban Ḫan
ş. 45a/17, 45b/7, 92a/1
ş. bile 45b/15
ş.+ġa 45b/14
ş.+nıñ 92a/5
[=6]

Şıban Ḫan bk. Şıbanī Ḫan
ş.(Témür Şayḫ ibn Ḥācī Tüli ibn ʿArab Şāh ibn Fulad ibn Mengü

Témür ibn Badaḳul ibn Cüci Buḳa ibn Bahādur Ḫan ibn Şıban Ḫan ibn Cüci Ḫan ibn Çingiz Ḫan) 44b/9 **ş.+nıñ** 44b/6

[=2]

şıddat (< Ar. şiddat) Sertlik, aşırılık, fazlalık.

ş. bile 90a/2

ş.+ıdın (dam şıddatı) 127b/10

ş.+ıdın (muḥtāclıġ şıddatı) 114a/13

ş.+ıdın (savuḳ şıddatı) 29a/7

ş.+ıdın (teşnelikniñ şıddatı) 114b/7

[=5]

şıfā (< Ar. şifāʾ) İyileşme, şifa.

ş. yétkür- 40b/11

[=1]

şılan Moğ. Askere yemek ve şölen vermek, ziyafet vermek.

ş. tart- 59b/1

[=1]

şımāl (< Ar. şimāl) Kuzey. Krş. şımālıyya

ş. 49a/13, 50b/15, 61b/5, 74b/9, 124b/7

ş. (aṣḥāb-ı şımāl) 16b/17

ş. (bād-ı şımāl) 109a/1

ş.+ıda 61a/14, 74a/14

ş.+ıdın 74a/15

ş.+ıġa 127a/1

ş.+ı (ḳuṭb-ı şımāl) 28a/5

ş. u şarḳ 22b/13

[=13]

şımālıyya (< Ar. şimāliyya) Kuzey taraf. Krş. şımāl

ş. 61a/16

[=1]

şımālī Far. Kuzeye ait olan.

ş. 47a/2

[=1]

şınāvar Far. Yüzücü.

ş. bol- 50b/17

[=1]

şıʿr (< Ar. şiʿr) Şiir.

ş. 4b/15, 19a/6, 25a/7, 25b/5, 26a/10, 27a/8, 31a/3, 65b/10, 77a/17, 77b/6, 84b/13, 90b/3, 95b/16, 99b/7, 102b/16, 112b/2, 116a/16, 120a/11, 131b/7, 156b/1

ş. (ʿılm u şıʿr) 70a/5

ş.-ı ātaş-andūz 101a/4

ş.+da 74b/7

ş.+ı (ṭabʿ-ı şıʿr) 74b/7

[=24]

şıʿr-şınāslıġ Şiirden anlama ve hoşlanma durumu.

ş. 152b/1

[=1]

Şırvān bk. Şīrvān

ş.+dın (dar-band-ı Şırvān) 43b/14

[=1]

şırzıma (< Ar. şirẕima) Küçük, ehemmiyetsiz cemaat.

ş.-ı ḳalīl 100b/13, 108b/7

[=2]

şıtāb Far. Çabukluk, acele etmek, koşmak.
ş. (surʿat u şıtāb) 145b/14
ş. bile 146a/16
ş. eyle- 8b/17
ş. içre 13b/9
ş. ḳıl- 18a/12
[=5]

Şīʿa Ar. Ehl-i sünnet ve cemaat mezhebinden ayrılan bir mezhep, Şiilik.
ş.+dın 67b/7
ş. maẕhabı 46a/4
ş.+nıñ 73b/2
[=3]

şīfta Far. Hayran, meftun.
ş. bol- 155b/4
[=1]

şikār Far. Av.
ş. 80b/6
ş.+da 64a/5, 94a/9
ş.+da érdi 92a/17
ş.+dın 26b/10, 89a/15, 89b/14
ş.+dın (mīr-ı şikār) 64a/8
ş. ét- 134b/17
ş.+ġa 30b/10, 89b/12
ş.+ġa çıḳ- 48b/16, 63b/17
ş.+ġa (mīr-ı şikār) 90b/9
ş. ḳıl- 41b/2
[=15]

şikār-andāzlıḳ Avcılık, ava çıkma durumu.
ş.+ġa 75a/6
ş. ḳıl- 67a/6
[=2]

şikār-gāh Far. Avlak, av yeri.
ş.+da 87a/2
[=1]

şikārīvār Far. Bir av hayvanı gibi.
ş. 27a/11
[=1]

şikāyatan Ar. Şikayet olarak.
ş. 60b/14
[=1]

şikest Far. Yenilgi, kırılma, kırık.
ş. 126b/14
ş. (ınhızām u şikest) 111b/14
ş. bér- 52b/7, 60a/9, 62a/10, 67b/8, 72b/6, 76b/7, 87a/12, 129a/1, 144a/9, 148a/7
ş. ber- 112a/17
ş.+ıñızġa 40a/14
ş. kör- 139b/17
ş. tap- 51a/7, 56b/5, 57b/13, 58b/11, 59b/10, 61a/11, 71a/10, 71a/15, 71b/5, 72b/12, 72b/14, 82a/2, 86b/17, 89a/5, 91b/7, 93a/9, 100b/10, 113a/10, 123a/17, 127b/5, 141a/16, 148b/4
ş. u hazīmat 146a/7
ş. yet- 113a/17, 128b/14
[=40]

şikeste-ḫāṭır Far. Gönlü kırık olan.
ş. bol- (maḥzūn u şikeste-ḫāṭır) 110b/3
[=1]

şīr I Far. Aslan.

ş. 27b/3, 88b/9, 126b/11
ş.-ı felek 33b/4
ş.-ı terkib 96b/11
ş.-ı zan 63b/2
ş.+ı 4a/14
[=7]

şīr II Far. Süt.
ş. 53b/17
[=1]

şīra Far. Şıra; can suyu.
ş.-ı cān 53b/14
ş.+larda 30a/16
ş.+sı 53b/14
ş. şeker 53b/17
[=4]

şīrāza Far. Düzen.
ş.-ı baḳā 8b/1
ş.-ı camʿıyyat 9a/3
[=2]

şīrīn Far. Tatlı, şirin, sevimli.
ş. 2b/17, 9a/13
ş. (cān-ı şīrīn) 47a/9
ş.+dın (cān-ı şīrīn) 26b/14
[=4]

şīrīn-kelām Far. Tatlı sözlü olan.
ş. (ḫūş-ḫūy u şīrīn-kelām) 52a/10
ş. durur érdi (şāʿır-ı şīrīn-kelām) 62a/11
[=2]

şīrīn-şamāyıl Far. Sevimli ve güzel huyları olan.
ş. durur érdi 38a/6
[=1]

Şīrīn Mīrzā k.a. Mankıt Sonkur Mirza'nın torunudur. Mankıt valisi idi. Kutluk Biy, dedesi Ağaday Bahadır'ı öldüren Mankıt Sonkur Mirza'dan intikam almak için onu öldürdü.
ş. 91a/1
ş.+nı 91a/3
ş.+nıñ 91b/1
[=3]

şirk Ar. En büyük günah olan Allah'a ortak koşmak, şirk.
ş. (küfr ü şirk) 19b/7, 24b/1
ş.+din (küfr ü şirk) 26b/13
ş. ü but-parastlıġ 19b/9
[=4]

şirket Ar. Ortaklık.
ş. (bā-vucud-ı şirket) 21a/7
ş. (naẓīr u şirket) 1b/9
[=2]

Şīrvān y.a. İran'da bir şehir. Krş. Şırvān
ş. 87a/12
ş.+da 42a/10
ş.+nıñ 42a/6
[=3]

Şīrvıyya k.a. İran padişahlarındandır. Babası Hüsrev Perviz'i öldürerek tahta oturdu.
ş. 56a/6
[=1]

Şīr ʿAlī Calayır k.a. Gürlen emirlerindendi. Baba Beg'e katıldı. Muhammed Emin Inak'ı

öldürme planlarından dolayı Muhammed Emin Inak tarafından önce hapsedildi, sonra da öldürüldü.

ş. 119a/17, 125b/12

[=2]

Şīr Bābā Ḳuş Bégi k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandı. Onun izniyle Beg Muhammed Inak'ı öldürdü.

ş. 78a/2

[=1]

Şīr Dalı k.a. Muhammed Baki Biy'in küçük oğludur. Şir Gazi Han'a başkaldırdı. Şah Temür Han'ı han ilan etti. Şir Gazi Han'a karşı bazı başarılar kazandı. Şah Temür'ün Hezaresp'te öldürülmesi üzerine geri çekilmeye başladı. Sonunda Açamaylı Konrat boyuna mensup iki kişi tarafından öldürüldü. Krş. Manḳıt Şīr Dalı Biy, Şīr Dalı Biy

ş. 67b/8, 68a/9, 69a/7, 71b/10

ş. bile 67b/7, 69b/9

ş.+nı 66a/16, 71b/9

ş.+nıñ 69a/9, 71b/12

[=10]

Şīr Dalı Biy bk. Şīr Dalı

ş. 68b/3, 69a/13, 71a/11, 71a/7

ş. bile 69b/5

ş. ile 69b/14

ş.+ni 95b/13

ş.+niñ 68b/1, 71a/14

[=9]

Şīr Ġāzī bk. Şīr Ġāzī Ḫan

ş. 49a/6, 70b/1

[=2]

Şīr Ġāzī Ḫan k.a. Sultan Gazi Sultan'ın oğludur. Buhara'da doğdu. Babasının öldürülmesinden Buhara'ya gönderdiler. Çocukluğunda medrese öğrenimi gördü. Daha sonra onu Hive'de han ilan ettiler. Meşhed üzerine yürüdü. Birçok ganimetle geri döndü. Köleleri tarafından öldürüldü. İlme ve âlimlere çok değer vermesiyle tanınmıştır. Krş. Şīr Ġāzī

ş. 65b/12, 66b/8, 67b/1, 68a/4, 68a/8, 69b/12, 95a/15, 95b/11, 95b/7

ş.+nı 70a/2

ş.+nıñ 71a/3, 76a/6

[=12]

Şīr Muḥammadu'l-mulaḳḳab bi'l-Mūnıs k.a. Firdevsü'l-ikbal yazarı Munis Harezmi (1778-1829). Krş. Mūnıs. Hayatı hakkında ayrıntılı bilgi için elinizdeki çalışmanın bk. *Çağatay Edebiyatı, Munis Harezmi* bölümü.

ş.+ġa 66a/10

ş. ibn Amīr ʿAvaż Biy Mīr-āb 4b/4

[=2]

Şīr Muḥammad Mīr-āb k.a. Munis'in dedelerindendir.

Ş.(ʿAvaż Mīr-āb ibn Şīr Muḥammad Mīr-āb ibn Éşim Biy Mīr-āb ibn (9) Ḥasan Ḳulı Atalıḳ ibn Oraż Muḥammad Bekevül ibn Davlat Biy ibn Gerāy Biy ibn Muḥammad Cān (10) Ṣūfī Biy-i Yüz) 156a/8

ş. ibn Éşim Biy 73a/12

[=2]

şist Far. Nişan almak, hedef almak.

ş. bér- 80b/8

[=1]

şīşa Far. Şişe.

ş.+larda 30a/16

[=1]

şīşa-band Far. Parmaklarının kıvrımları ile ıslık sesi çıkarmak.

ş. bol- 53b/3

[=1]

Şīt k.a. Hz. Adem'in oğlu olup ondan sonraki ikinci peygamberdir. Metne göre Kabil'in Habil'i öldürmesinden sonra dünyaya geldi. Habil'in evleneceği Aklima ile evlendi. Kabil'in çocukları ile mücade etti. Elli sayfalık suhuf sahibi bir peygamberdir.

ş. 18a/1, 18a/1, 18a/6

ş. (Anoş bin Şīt) 18b/2

ş. ʿalayhi's-salām 17a/16, 17a/3, 17a/5, 17b/4, 17b/9, 18b/6, 19a/9

ş.+ge 16b/4

ş. nabī 16b/3

[=13]

şīva Ar. Söyleyiş; tarz.

ş. birle 31b/3

ş.+sıġa 14a/7

[=2]

şomlıḳ Far. Uğursuzluk.

ş.+ıdın durur érdi (kesāfet u şomlıġı) 144b/9

[=1]

şor-baḫt Far. Biçare, aşağılık.

ş. 141a/12

ş.-ı davlat-ı bar-geşte 141b/14

ş.+lar 121b/8

ş.+larġa 124a/12

ş.+nıñ 149a/13

[=5]

şorbā Far. Çorba.

ş. bişür- 106a/6

[=1]

şorış Far. Karışıklık, kargaşalık.

ş. 52a/4

ş. érür 49a/3

ş.+ı 154b/5

ş.+lar 82b/14, 154b/9

ş. sal- 8b/14, 130a/15

ş. u ṭuġyān 127b/17

[=8]

şuʿāʿ Ar. Işık.

ş. 7b/17

ş.+ınıñ 97b/12

ş. sal- 32a/3
[=3]
şuʿarā (< Ar. şuʿarāʾ) Şairler.
ş. 8b/15
ş.-yı balāġat-şıʿār 153a/1
ş.-yı salaf 8b/6
ş. bile (fużalā u şuʿarā) 74b/8
ş.+lardın 70a/5
ş.+lardın (fużalā u şuʿarā) 133a/3
ş.+sıdın durur 60b/14
[=7]
şuʿba Ar. Kol, dal, şube.
ş.+sıġaça 9b/10
[=1]
şubbāb (< Ar. şabāb) Gençler.
ş. 93a/6
[=1]
şucāʿ Ar. Cesur. Krş. şucāʿa
ş. 18a/2, 38b/2, 112b/12
ş. érdi 91a/12
ş. u bahādur 100a/17, 108b/11
ş. u dılīr 50b/13
ş. u mutahavvır 64b/15, 89a/10, 91a/2, 92b/12
ş. u saḫāvatlıġ 52a/10
[=12]
şucāʿa Ar. Cesur. Krş. şucāʿ
ş.-yı bāġıyya 120a/9
ş.+sı bile 95a/4
[=2]
şucāʿat Ar. Cesaret, yiğitlik.
ş. 94b/15, 101a/12, 119a/14, 127a/10, 151a/2
ş. (rusūm-ı şucāʿat) 132a/4
ş.+da 35a/9, 67b/1, 109b/15
ş.+dın (āstīn-ı şucāʿat) 145a/3
ş.+ġa 17b/11
ş.+ı 148b/8
ş.+ı (sīt-ı şucāʿat) 37b/6
ş. u calādat 94b/14, 134b/3
ş. u dılīrlık 17b/10
ş. u kiyāsat 38b/4
ş. u şahāmat 52a/6
ş. u şahāmatlıḳ 90b/16
[=19]
şucāʿat-āṣār Far. Cesur olan.
ş. durur érdi (şahr-yār-ı şucāʿat-āṣār) 85b/9
[=1]
şucāʿat-maʾāl Far. Cesur, cesareti ile bilinen.
ş. bile (abṭāl-ı şucāʿat-maʾāl) 123a/14
[=1]
şucāʿat-şıʿār Far. Cesur, cesareti ile tanınan.
ş. érdi (şahr-yār-ı şucāʿat-şıʿār) 24a/15
[=1]
şucāʿatlıġ Cesaretli, cesur, yiğit.
ş. (hımmatlıġ u şucāʿatlıġ) 45a/8
[=1]
şuġl Ar. Çok ilgilenme, meşguliyet.
ş.+ı 81b/9
[=1]
şūḫ Neşeli ve güzel, hareketlerinde serbest olan.
ş. 3a/6, 3b/14, 126a/10

ş.+lar 33b/12
[=4]
şūḫ-ṭabʿ Far. Şuh yaratılışlı.
ş. 62a/11
[=1]
şūḫlıġ Şuh olma durumu, şuhluk.
ş. 62b/7
ş. ḳıl- 70a/17
[=2]
şuhrat Ar. Şöhret, ün.
ş.-ı tamām 93b/9
[=1]
şuhūd Ar. Görme, görünme.
ş. tap- 84a/11
[=1]
şuhūr Ar. Aylar.
ş.+da (ʿarṣa-ı şuhūr) 10b/16
[=1]
şuʿla Ar. Alev, şule.
ş. 11a/11
ş.-ı barḳ 5b/9
ş.-ı ġażab 116a/7
ş.+sı 3a/17
ş.+sıdın 131b/10
ş.+sıdın (ot şuʿlası) 34a/13
ş.+sı (ot şuʿlası) 153b/6
ş. ur- 15a/4
[=8]
şumār Far. Sayı.
ş.+ın 88b/5
[=1]
şumūʿ Ar. Mumlar, kandiller.
ş. (partav-ı şumūʿ-ı mekremet) 126a/2
[=1]
şumūs Ar. Güneşler.
ş. (lamʿa-ı şumūs-ı marḥamat) 126a/3
[=1]
şūr Far. Gürültü, şamata, karışıklık.
ş. (şarr u şūr) 50b/12
ş. sal- 31b/3, 62a/10
ş. u şaʿb 25a/7
[=4]
şurb Ar. İçme.
ş. (ekl ü şurb) 118b/9
ş. (furṣat-ı şurb-ı mul) 150a/12
[=2]
şūrıstān Far. Çorak yerler, kırlar.
ş.+ın 98b/5
[=1]
şurūʿ Ar. Başlama.
ş. ét- 13b/9
ş. eyle- 84a/16
ş.+ıġa 9a/4, 9b/4
ş. ḳıl- 24b/7, 35a/12, 66a/13, 90a/5
[=8]
şuyūʿ Ar. Yayılma, dağılma.
ş. tap- 12b/4, 19b/8
[=2]
şuyūḫ Ar. Şeyhler.
ş. (şayḫu'ş-şuyūḫ) 57a/17
ş. (şayḫu'ş-şuyūḫı'l-ʿālam) 120b/8
[=2]
şuyūnāt Ar. Haller, işler, talepler.
ş.+dın 96a/3

[=1]

şükr Ar. Şükür, teşekkür.

ş. 16b/5

ş. eyle- 154a/12

ş.+in (hadıyya şükri) 146b/8

ş.+i bile 2b/10

[=4]

şükūh Far. Görkem, ululuk.

ş. 152a/2

ş.+ı 8a/2, 84a/7

ş.+ıdın 8a/2

[=4]

şükūsat Ar. Aynalar

ş.+ıdın 82a/1

[=1]

T - Ṭ

tā Far. Kadar, dek (edat).

t. 4a/6, 5b/11, 5b/12, 7a/2, 8a/1, 8b/12, 8b/17, 9a/15, 13b/12, 13b/13, 16b/9, 18a/11, 18a/9, 18b/1, 20a/9, 20b/8, 24b/2, 25a/12, 26a/1, 26a/9, 28b/5, 30a/13, 33a/3, 39a/7, 41a/2, 43a/14, 45a/15, 55a/17, 68b/14, 82a/10, 82a/11, 84a/13, 88a/3, 88b/8, 90a/6, 108b/1, 114a/1, 136a/17, 136b/2, 141a/8, 141b/10, 143b/12, 146a/13, 146a/7, 151a/6, 154b/11

t. bu dam 150b/1

t. ki 96a/4, 144b/12

t. kim 5a/2, 15b/6, 26b/9, 30b/1, 48a/9, 89b/11, 96b/10, 96b/17, 100b/17, 101a/16, 123a/7, 131a/11, 135b/16, 139a/1, 140a/16, 140a/9, 142b/11, 142b/5, 146b/12, 147a/1, 149b/5, 155b/8

[=71]

taʿaccub Ar. Şaşma, hayret etme.

t. ḳıl- 26a/16

t. yüzi 46a/5

[=2]

taʿaccub-numā Far. Şaşma gösteren, hayrette bırakan.

t.+nıñ (ḥadīḳa-ı taʿaccub-numā) 99b/11

[=1]

taʿaccubraḳ Daha acaip, daha tuhaf.

t. 35a/1

[=1]

taʿaddī Ar. Saldırma, zulmetme.

t. 138a/2

t. (ẓulm u taʿaddī) 75a/5

t. bile (taşaddud u taʿaddī) 140a/12

t.+ġa 73b/2

t.+ġa (ẓulm u taʿaddī) 86a/3

t.+sı 123b/4

t.+sıdın 64a/14, 88a/12, 104a/5, 105b/14

t.+sıdın (saraḳa u taʿaddī) 147b/7

t.+sın (dast-ı taʿaddī) 108b/5, 115a/10

t.+sın (tehettük u taʿaddī) 73b/12

t.+sın (ẓulm u taʿaddī) 43b/12

t.+sı (ẓulm u taʿaddī) 75b/5, 78b/4, 105a/11

t.+sı bile 107a/6
[=19]
taʿāḳub Ar. Birbirini izleme.
t. ét- 112b/15
t. ḳıl- 99a/9, 112b/1, 112b/6, 113a/6, 115b/16, 123a/11, 127a/17, 127a/9
[=9]
taʿālā Ar. Yüce (Allah).
t. (Bārī taʿālā) 19b/8
t. (Ḥażrat-ı Bārī taʿālā) 37a/9
t. (Ḫudāy tebārek u taʿālā) 86a/6
t. (kalallahu taʿālā) 15a/2
t. (ke-ḳavlu-hu taʿālā) 111b/11
t. (téñri taʿālā) 16a/12, 144b/10
t. (teñri taʿālā) 111a/16, 136b/6
t.+nıñ (Bārī taʿālā) 14a/9
t.+nıñ (Ḫudāy taʿālā) 111b/7
t.+nıñ (téñri taʿālā) 14b/5, 15b/11
[=13]
taʿalluḳ Ar. İlgili olma, ait olma.
t. 54b/7, 73a/16
t.-ı ḫāṭır 62a/12
t. tap- 15a/7, 19a/2, 38b/2, 41a/17, 41b/1, 45b/14
t. tut- 57b/11, 58a/3, 92a/9
[=12]
taʿallul Ar. Vesile ve bahana arama, kaçınma.
t. u tavaḳḳuf 141b/8
[=1]
ṭaʿām Ar. Yemek.
t. 30a/17
t.-ı ḥarām 106a/14
t.+ġa 23b/12
t.+ı 114a/16
[=4]
ṭaʿāmī Far. Bir yemek.
t. 23b/14
[=1]
taʾammul Ar. Çok düşünme, iyice düşünme.
t.+dın soñra 93b/10
t. ḳıl- 12a/7
[=2]
taʾannī Ar. Dikkat gösterme.
t. bile 13b/1
[=1]
taʿarruż Ar. Saldırı, sataşma.
t. bile 140a/11
t. yüzi 129a/12
[=2]
taʾassuf Ar. Üzülme, hayıflanma.
t. u taḥassur 103a/8
[=1]
ṭāʿat Ar. İbadet; itaat.
t. 15b/5, 32b/2
t. ḳıl- 14b/6
t. tut- 18a/9
[=4]
ṭāʿāt Ar. İbadetler.
t. u ʿıbādāt 17b/6
[=1]
ṭāʿat-dārlıġ İtaat etme.
t. (ınḳıyād u ṭāʿat-dārlıġ) 141a/11
[=1]
ṭabʿ Ar. Huy, tabiat, yaratılış.

t.-ı naẓm 133a/10
t.-ı şıʿr 74b/7
t.+ı 86a/3
t.+ıġa 13a/17
t.+ımġa 9b/1
[=5]

tāb Far. 1. Isıtma, kızma, hararet.
t.+ıdın 101a/6
[=1]
2. Güç, kuvvet, takat.
t.-ı muḳāvamat 49a/12, 66b/4, 125a/12, 127a/8, 130b/8, 132b/5, 133b/8
t. kéltür- 5b/9, 29a/2, 60a/5, 88b/15
[=11]

tabādīl Ar. Değişmeler.
t.-ı aʿvām 96b/1
[=1]

tabāh Far. Yok olma, yıkılma.
t. eyle- 5b/7
[=1]

tabāhī Far. Yok olma ile ilgili, yıkılış.
t. 49b/12
[=1]

tabahkār Far. Mahveden, bitiren.
t. 13a/15
[=1]

ṭabaḳ Ar. İçine yiyecek konan yayvan kap, tabak.
t.+lar 30b/1
[=1]

ṭabaḳa Ar. Katman, sınıf, kat.
t. 16b/17, 20b/16, 24b/8, 35b/1, 38b/15, 131a/7
t.-ı ʿalıyya 35a/5
t.-ı Yomut 99b/14
t. durur 35a/5
t.+sı 35a/17
t.+sıdın 18b/4
t.+sın 24b/6
t.+sınıñ 24b/8, 34b/6
[=14]

tābān Far. Parlak, aydınlık.
t. (ḫusn-ı tābān) 23b/15
t. durur (aḫtar-ı tābān) 84b/3
[=2]

tabar Far. Balta.
t. (tīr u tabar) 129b/17
[=1]

Ṭabarī k.a. Asıl adı Ebu Cafer Muhammed bin Cerir ibn Yezid'tir. İslâm tarihçisi ve müfessiri olup Taberistan'da doğmuş, 7 yaşında Kur'an'ı hıfz edip bütün ömrünü ilme vakf etmiştir. Babasının adına izafetle Ceririye adlı bir fıkıh mektebi kurmuştur. İbn Cerirü't-Taberî adı ile meşhurdur. Kur'an-ı Kerim'in bütün kat'i sarih mânâlarını müteselsilen, an'aneli senetle menba-ı risalete îsal ederek tefsirini yazmıştır. Metnin kaynaklarından biridir.
t.+da 18b/17
[=1]

tabassum Ar. Gülümseme.

t. ḳıl- (tekellüm-i tabassum) 62a/8

[=1]

ṭabāyıʿ (< Ar. ṭabāyiʿ) Mizaçlar, huylar.

t. (muʿtād-ı ṭabāyıʿ) 23b/13

t.-ı maʿīşat 113b/16

[=2]

tabcīl Ar. Ululama, yüceltme.

t. bile (taʿẓīm u tabcil) 54a/16

t.+ıda (taʿẓīm u tabcil) 124a/2

t.+ıġa (taʿẓīm u tabcil) 107a/16

t. u tekrīm 134b/7

[=4]

tābıʿ (< Ar. tābiʿ) Boyun eğen, itaat eden.

t. 44b/10

t. bol- 58a/16, 90b/7

[=3]

tābıʿlıġ Tabi olma durumu.

t. 104b/15

[=1]

ṭabīʿat Ar. Yaratılış, huy.

t.+ı 135a/2

[=1]

ṭabl Ar. Davul.

t.-ı şādyāna 109b/5

[=1]

Tabrīz y.a. İran'ın önemli ve tarihi şehirlerinden biri.

t. 44a/6

t.+da 44a/12, 44a/15

t.+ġa 113b/12

[=4]

tābūt Ar. Tabut.

t.+ġa (taḫta-ı tābūt) 25a/2

[=1]

tāc Ar. Taç, sorguç.

t. 27b/11

t. (durratu't-tāc) 3b/10

t.-ı adab 13a/14

t.-ı ḫavāḳīnu'l-aʿẓam 35a/9

t.-ı hımmat 12a/1

t. édi 24a/7

t.+ı 4a/7, 5a/6

t.+ıġa 5a/5

t.+ın 45b/13

t.+ınıñ 35a/7

t.+ı bile 25b/2, 36a/7, 50b/1, 74b/14, 80a/4, 81b/1

t.+ı bile (nubuvvat tācı) 17b/1

t.+ı bile (salṭanat tācı) 27b/11, 43a/3, 65a/6, 85b/1, 121a/15, 132b/8

t. ḳıl- (zīb-ı tāc) 151a/2

[=25]

tāc-dārī Far. Bir taç sahibi, bir padişah.

t. 7b/15

[=1]

tacammul Ar. Ululuk göstermek.

t. (āṣār-ı tacammul) 107b/8

[=1]

tacarrud Ar. Soyutlanma.

t. u ınḳıṭāʿ 17b/5

[=1]

tacassus Ar. Arama, sorma.

t.+ıġa 93b/3

t. ḳıl- (taraddud u tacassus) 106a/4

[=2]

tacāvuz Ar. Haddini aşma, sınırı geçme.

t. 32a/17

t. ét- 139b/10

t. ḳıl- 24a/13, 32a/1, 85a/7, 135b/15

[=6]

tacdīd Ar. Yenilenme, yenileme.

t.-ı ṭahārat "Yeniden abdest alma" 110b/3

[=1]

tācır (< Ar. tācir) Ticaret yapan.

t. 89a/15

[=1]

Tācīk kv.a. İran ve Türkistan'da yaşayan İran asıllı, Farsça konuşan halktan olan kimse.

t. 28a/15

[=1]

ta'cīl Ar. Acele etme.

t.-i tamām 122b/4, 128b/8

t. bile 145b/3

[=3]

Tācī Bahādur Teveçi Başı k.a. Ubeydullah Han'ın adamlarındandır. Din Muhammed Han ile yapılan savaşta yenilmiş ve esir düşmüştür.

t. 49b/9

[=1]

Tācī Bay Çolaḳ k.a. Hoca Eli hakimi Can Fulad Biy'in adamlarındandır. Yar Muhammed Biy'i öldürenler arasındadır.

t.+nı 122b/16

[=1]

Tācī Biy k.a. Kıyat boyuna mensuptur. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır. Can Murad Inak ile savaştı. Krş. Ḳıyat Tācī Biy, Tācī Biy Ḳıyat

t. 104b/6, 130a/6

t.+niñ 115a/5, 118a/4

[=4]

Tācī Biy Ḳıyat bk. Tācī Biy

t. 117b/16

t.+nı 129b/1

[=2]

ta'dād Ar. Sayma.

t.+ıdın 34a/3

[=1]

tadbīr Ar. Tedbir, önlem.

t. 67b/15, 116a/5, 148b/1

t. (amīr-ı ṣāyıb-ı tadbīr) 126a/17

t. (roşan-żamīr u ṣāyıb-ı tadbīr) 96a/5

t. (ṣāḥıb-ı tadbīr) 141a/8

t. (ṣāyıb-ı tadbīr) 28a/10, 35a/2

t. (vazīr-ı ṣāyıb-ı tadbīr) 31a/14, 70b/17

t. bile 145b/16

t. bol- 148b/2

t.+de (ṣavāb-ı tadbīr) 134b/10

t.+dın soñra (taḳdīm-ı muşāvarat u tadbīr) 148b/14
t. érür 67b/16
t. érür (āyīn-ı tadbīr) 32b/15
t. ét- 145b/1
t.+ı bile 118a/11, 121a/9, 126b/17
t.+ı bile (ḥīla u tadbīr) 149a/6
t.+ı bile (ḥusn-ı tadbīrı) 31b/9
t. u tazvīr 37b/7
[=23]

tadbīrī Far. Bir tedbir, bir önlem.
t. 10a/6
[=1]

tadfīn Ar. Gömme, defnetme.
t.+ıdın (tekfīn u tadfīn) 137a/17
[=1]

taʿdıyyāt (< Ar. taʿdiyyāt) Tecavüz ettirmeler, sınırı geçirmeler.
t. u taḥakkumāt 115a/7
[=1]

taʾdīb Ar. Terbiye etme, cezalandırma.
t.-ı balīġ 137b/16
t.+ı üçün 93a/9, 121b/14
t. ḳıl- 152a/5
t. u goş-māl 140b/9
t. u tahdīd 152a/12
[=6]

taf-āmīz Far. Buhar çıkararak.
t. 101a/2
[=1]

tafaḥḥuş Ar. Bir şeyin, bir meselenin iç yüzünü dikkatle araştırma.
t. ḳıl- 106a/6, 134b/9
[=2]

tafāhur Ar. Övünme, övünç.
t.+ı (sabab-ı tafāḫurı) 4a/4
[=1]

tafaḳḳud Ar. Arayıp sorma, araştırma.
t. 18a/14
t. bile 18a/7
t.+dın soñra (tamhīd-ı ḳavāʿıd-ı pursış u tafaḳḳud) 104a/8
t. ḳıl- 93b/6
[=4]

tafarrus Ar. İleri görüşlülükle bir şeyi kestirmek.
t. ḳıl- 12a/4, 80a/13, 102b/9
[=3]

tafāvut Ar. Uygunsuzluk, farklılık.
t. bol- 72b/12
[=1]

tafayyużāt Ar. Bollaşmalar, feyizlenmeler.
t.-ı bahār-ı farāġat 152a/15
[=1]

ṭafīl Ar. Çamurlu su.
t. 3a/12
[=1]

tafrıḳa (< Ar. tafriḳa) Bölücülük, ayrılma.
t. 119b/15
t. bile (tund-bād-ı tafrıḳa) 8b/2
t. yét- 118a/12
[=3]

tafṣīl Ar. Ayrıntılı açıklama.
t.+ı 45b/13, 149b/8
[=2]

tafṣīlan Ar. Ayrıntılı olarak.

t. 25a/14, 83b/6, 95b/12, 109a/14, 145b/12

[=5]

tafvīẓ Ar. Birisine bırakma.

t. ét- 99b/4, 142a/10

t. ḳıl- 22a/12, 22a/4, 30b/8, 41a/3, 47a/6, 67a/10, 95a/3, 95b/8, 111b/17, 113a/14, 130b/3, 140a/6, 143b/7, 149b/5

[=16]

taġ Dağ.

t. 33a/12

t. (ʿacab taġ) 33b/2

t. dék 66b/7

t. étegi 65a/8, 66b/1

t.+ġa 33b/16

t.+ġa (bir taġ) 33b/1

t.+ıda (Cūdī taġı) 21a/13

t.+ıdın (Cūdī taġı) 22b/12

t.+ıdın (Erkene Ḳun taġı) 35b/14, 34a/15

t.+ınıñ (Ḫurāsān taġı) 47a/2

t.+ı üzre 27b/3

t. içre 101a/6

t.+lardın 6a/17, 21a/4

t.+larıġa (Ġūrnıñ taġları) 29a/5

t.+larnıñ (bérk taġ) 28a/17

t.+nıñ 15b/16, 34a/10

t. u ṣaḥrā 16a/14

[=21]

Taġ k.a. Oğuz Han'ın oğlu Tağ Han. bk. Oġuz Ḫan

t. 30b/6

[=1]

ṭaġa (< Moğ. taġayı) Dayı. Krş. Özb. *tağa*

t.+sınıñ 83b/1

t.+sı érdi 106b/13

[=2]

Taġaçar Noyan k.a. Cengiz Han'ın adamlarındandır. Cette Noyan ile birlikte Cengiz Han'a hizmet etmiştir.

t. 39b/2

[=1]

taġallub Ar. Zorbalık.

t.+ı (tasalluṭ u taġallub) 78b/4

t. u tasalluṭ 138b/10

[=2]

taġammada'llāhu bi-ġufrānih Ar. "Allah bağışlamasıyla onu affına mazhar kılsın." anlamında Arapça bir ibare.

t. 151b/16, 156a/10

t.+nıñ 66a/5

[=3]

Taġay Bég k.a. Temür Biy'in oğludur.

t. 90b/12

[=1]

taġayyur Ar. Değişme, başkalaşma.

t. 12b/14, 12b/15

t. tap- 119b/5

[=3]

ṭāġıyya (< Ar. ṭāġiyya) İnatçı ve kibirli adam.

t. (umarā-yı ṭāġıyya) 120a/9

[=1]

ṭāġī Ar. İsyancı.
t.+lar 99a/1, 99a/2
t.+larınıñ 74a/9
t.+larnı 131a/12
[=4]
Ṭāġī Sulṭān k.a. Yomutların ileri gelenlerinden pehlivan birisiydi. Hırsızlık için gelen Palak ile mücadele ederken Abdulkayyum Şair tarafından öldürüldü.
t. 109a/11, 109a/9
t.+nı 109a/13
[=3]
taġyīr Ar. Değiştirme, başkalaştırma.
t. béril- 89b/11
t. tap- 139b/10
[=2]
taḥakkumāt Ar. Hükmü altında tutmalar, baskılar.
t. bile 48b/9, 99b/17
t. ét- (taʿdıyyāt u taḥakkumāt) 115a/7
t. körgüz- 109b/14
t. u tasalluṭāt 100a/4
[=5]
Taḫaḳu yılı bk. Tavuḳ yılı
t. 75a/3
[=1]
taḫalluf Ar. Uygunsuzluk, uymama.
t. 20b/7
t. ḳıl- 29a/6, 142a/4
t. körgüz- 129a/7
[=4]
taḫalluṣ Ar. Mahlas kullanma.
t. ḳıl- 70b/8, 74b/7
[=2]
taḥammul Ar. Dayanma, tahammül.
t. ḳıl- 138b/4
t. ḳıl- (ṣabr u taḥammul) 100a/5
[=2]
ṭahārat Ar. Temizlik, temizlenme.
t. ḳıl- 52a/13
t. ḳıl- (tacdīd-ı ṭahārat) 110b/3
[=2]
taḥaṣṣun Ar. Korunmak, istihkâma çekilmek.
t. eyle- 148b/12
[=1]
taḥassur Ar. Üzülme.
t. bile (taʾassuf u taḥassur) 103a/8
[=1]
tahavvur Ar. Küplere binme, köpürme.
t. 145a/4
[=1]
tahavvur-parvar Far. Köpüren, çok öfkelenen.
t. 3a/15
[=1]
taḥayyur Ar. Hayrette kalma.
t. ḳıl- 13b/6
[=1]
tahdīd Ar. Tehdit, gözdağı.
t.+ı üçün (taʾdīb u tahdīd) 152a/12
t. ḳıl- 75a/7
t. körgüz- 36b/3
[=3]

taḫfīf Ar. Hafifleşme, azalma.

t. tap- 106a/17, 135b/6, 152b/9

[=3]

Ṭāhır Ḫan k.a. Veli Muhammed Han'ın oğludur. Nadir Şah tarafından han yapıldı. Şiiliğin yaygınlaşmasına çalıştı. Nur Ali Han ile yaptıkları bir savaşta öldürüldü.

t. 73a/14, 73b/1, 73b/10, 73b/13, 73b/8

t.+nıñ 73b/12

[=6]

tahıyya (< Ar. tahiyya) Hazırlık.

t.-ı asbāb 106b/10

t.+sıġa 54a/6, 103a/12, 108a/12, 110a/12, 152b/6

[=6]

taʾḫīr Ar. Erteleme, geciktirme.

t. tap- 66a/6

t. u taʿvīḳ 156a/17

[=2]

taḥḳīḳ Ar. Araştırma, gerçeği arama; gerçekten.

t. 148a/17, 122a/14

t.+ı 30a/3

t.+ıġa 117b/11

[=4]

taḥḳīr Ar. Küçümseme, aşağılama.

t. u taḳṣīr 106b/6

[=1]

taḥkiyye Ar. Anlatılma, hikâye edilme.

t.-i futūḥāt 96b/5

[=1]

Ṭahmāsb Şāh bk. Şāh Ṭahmāsb

t. 48a/8

[=1]

taḫmīr Ar. Mayalandırma, yoğurma.

t.-ı şarārat-naẕīr 121a/3

t.+ı üçün 14a/3

t. tap- 14b/1

[=3]

tahnıyyat-gū Far. Kutlayan, tebrik eden.

t. 82a/9

[=1]

tahnıyyat-gūyān Far. Tebrik edenler.

t. 97b/6

[=1]

Ṭahrān y.a. Bugünkü İran'ın başkenti.

t. 92b/15

t.+ġa 147a/7

[=2]

taḫrīb Ar. Tahrip etme, yıkma.

t.+ı 10b/13

[=1]

taḥrīma Ar. Namaza başlarken söylenen tekbir.

t.+ġa (tekbīr-ı taḥrīma) 90a/5

[=1]

taḥrīr Ar. Yazma, yazılma.

t. 13a/8, 66a/12, 125b/1

t. ét- 2b/14

t. ḳıl- 99b/12, 115a/3

[=6]

taḥrīṣ Ar. Hırslandırma, cesaretlendirme.

t. (tarġīb u taḥrīṣ) 111a/15

t.+ı bile 51a/5, 109b/10

t.+ı bile (tarġīb u taḥrīṣı) 71a/13, 99a/3, 111b/15
t. ḳıl- 54a/10, 101a/8
t. ḳıl- (tarġīb u taḥrīṣ) 141b/12
t. u tarġīb 49a/10
[=10]

taḥṣīl Ar. Elde etme, toplama.
t.+ıdın 106b/11
t.+ıġa 92b/6
t.+ı üçün 122a/17
t. u takmīl 140b/16
[=4]

taḥsīn Ar. Takdir etme, beğenme.
t. (ġulġula-ı taḥsīn) 148b/7
[=1]

taḫṣīṣ Ar. Ayırma, özgü kılma.
t. tap- 118a/16
t. tut- 89b/10
[=2]

taḥt Ar. Alt, aşağı.
t.-ı ayālat 37b/2
t.-ı farmān 11a/16, 29a/13, 39b/8, 71b/14, 79b/10, 89a/12, 104b/10, 106b/3, 113b/5, 147a/11
t.-ı ınḳıyād 37a/12
t.-ı taṣarruf 28a/15, 30a/8, 85a/17
[=15]

taḫt Far. Saltanat koltuğu, taht.
t. 74b/10, 108b/1
t.-ı Batu 42a/1
t.-ı Camşīd 11a/1
t.-ı davlat 154a/17
t.-ı mekremet 14b/9
t.-ı Mışr 62a/6
t.-ı ravān 154b/1
t.-ı Sulaymān 103b/17
t.+da 46b/7
t.+ġa 51b/5, 64b/10, 65b/15, 91b/13
t.+ġa mindür- 77b/11, 81a/5, 94b/11
t.+ı 5a/4, 5b/1, 7b/13
t.+ıda 17b/17, 24a/13, 25a/15, 27b/13, 32a/15, 36a/2, 38a/9, 58b/13, 70b/11, 73a/16
t.+ıda (salṭanat taḫtı) 42a/16, 68b/3
t.+ıdın 25a/2
t.+ıdın tüşür- 79b/15, 81a/16
t.+ıġa 5a/6, 37a/1, 41b/12, 54a/16, 60b/5, 61a/7, 73b/11, 80b/16, 83b/8, 85b/10, 86a/12
t.+ıġa (salṭanat taḫtı) 35b/12, 47a/10, 58b/5, 94a/6, 147a/10
t.+ıġa min- 54b/17
t.+ıġa mindür- (salṭanat taḫtı) 124b/13
t.+ın 32a/14, 85b/11
t.+ını 13b/13, 31a/8
t.+ınıñ 4a/15, 35a/7
t.+ı bile 85b/2
t.+nı 50b/12, 105a/2
t. üze 18a/13, 85a/11
t. üzre 39a/10
t. u davlat 153b/16
t. yeri "Başkent" 24a/5
[=67]

taḫt-gāh Far. Taht yeri, başkent.

t. 5b/1, 84a/13

t.+ı 14b/12

t.+ıġa 41b/15

[=4]

taḫt-gīrī Far. Bir tahtı ele geçiren, padişah.

t. 7b/15

[=1]

taḫta Far. Tahta.

t.-ı tābūt 25a/2

[=1]

taḥta'ş-şarā Ar. Yerin altı, toprağın altı.

t. 135a/9

[=1]

tāḫt u tāz Far. Aniden saldırmak, yağmalamak.

t. bile 60a/2

t. ét- (tāḫt u tāz) 123a/10, 123b/6

t. ḳıl- 42a/13, 47b/10, 52a/15

[=6]

taḥvīl Ar. Değiştirme.

t. ḳıl- 55a/8, 66b/3, 82a/12, 146b/17

[=4]

taḫẕīr Ar. Korkutmak.

t. körgüz- 141b/12

[=1]

Ṭajan y.a. Meşhed yakınlarında, Horasan bölgesinde bir yer.

t.+dın 72a/10

t.+ġa 72a/7

t. rūd-ḫānası 67a/5

[=3]

tāk Far. Asma.

t. ara 53b/15

[=1]

ṭāḳ Ar. Küçük kubbe.

t. 111a/10

t.-ı nışyān 132a/5

[=2]

taḳābul Ar. Karşılama.

t.+ıda 67a/15

t.+ıdın 80b/7

[=2]

ṭāḳat Ar. Dayanma gücü, takat.

t. kéltür- 89a/4

t.+ların 111a/10

[=2]

taḳāżā Ar. Talep etme, ısrar etme.

t. 7a/7

t. (davr-ı taḳāżā-yı zamān) 64b/5

t.-yı muṣālaḥa 151b/1

t.+sı bile 4b/8, 28b/17, 77b/14, 83a/12

[=7]

taḳdīm Ar. Sunma, sunuş, takdim.

t.-ı marāsım-ı mātam 137b/3

t.-ı muşāvarat 103a/3

t.-ı muşāvarat u tadbīr 148b/14

t.-ı żıyāfat u mıhmān-dārlıġ 151b/7

t.+ġa 116a/9, 121a/7, 125b/8

t.+ġa yetkür- 104a/3

[=8]

taḳdīr Ar. Değerlendirme; Allah'ın isteği; beğenme.

t. 9b/3, 14a/17, 33b/1, 67a/14, 110a/6, 119b/11
t. (ḳażā-yı taḳdīr) 148a/17
t. (maşıyyat-ı taḳdīr-ı Rabbānī) 148a/16
t. bile 53a/4
t. bolur (muvāfiḳ-ı taḳdīr) 10a/6
t.+ġa (nusḫa-ı taḳdīr) 10a/15
[=11]

takmīl Ar. Tamamlama.
t.+ıġa (taḥşīl u takmīl) 140b/16
[=1]

takrīm Ar. Saygı gösterme.
t.+ıġa (taʿẓīm u takrīm) 106b/5
[=1]

taḳrīr Ar. Anlatma.
t. 13a/9
t. ét- 36b/3
t. ḳıl- 43b/13, 46a/6, 73b/13, 106b/4
[=6]

taḳsīm Ar. Bölme, bölüm.
t. ḳıl- 24b/4, 30b/13, 59a/10, 84b/10, 124b/16, 130a/17
t. tap- 9b/6, 31b/4
[=8]

taḳṣīr Ar. Kusurunu gösterme, aşağılama.
t.+ıġa (taḥḳīr u taḳṣīr) 106b/6
[=1]

taḳvıyya (< Ar. taḳviyya) Kuvvetlendirme, takviye. Krş. taḳvıyyat
t. ḳıl- 29b/15
[=1]

taḳvıyyat (< Ar. taḳviyyat) Kuvvetlendirme, destekleme. Krş. taḳvıyya
t.+ıġa 97b/9
t.+ıġa (tarbıyyat u taḳvıyyat) 125a/10
t.+ıġa (tartīb u taḳvıyyat) 138a/17
t.+ın (tarcīḥ u taḳvıyyat) 107b/2
t.+ı bile 74b/3, 77a/1, 143b/6
[=7]

ṭāḳıya Far. Takke.
t. tik- 23a/16
[=1]

ṭalā (< Ar. ṭalāʾ) Altın.
t. 75b/5
[=1]

tala- Talamak, yağmalamak.
t.-maḳ 99b/8
t.-p 74a/17, 91a/4, 109a/14
[=4]

ṭalab Ar. Talep, istek.
t.+ıda (ʿılm ṭalabı) 65b/13
t.+ıġa 39b/3, 51b/7, 54a/11, 117b/4
t. içre 51a/4
t. ḳıl- 61a/1, 146a/9, 147a/2
[=9]

talaf Ar. Ölme, boşa gitme.
t. bol- 68a/13, 68a/2, 69b/17
[=3]

talāfī Ar. Zarar karşılama.
t. 39b/11

[=1]

talāḳī Ar. Kavuşma, buluşma, karşılaşma.

t.-ı farīḳayn 32b/9, 42b/9, 68a/15, 102a/3, 119a/13, 126b/6, 145a/3

[=7]

talan Yağma, çapul.

t. 42a/16

[=1]

talap Yağma.

t. u esīr 91b/8

[=1]

Talaş y.a. Amu Derya'nın Semerkant tarafında Sayram yakınlarında bir yer.

t. 29a/1

t.+dın 29b/11

t. şaharı 29b/2

[=3]

talāş Ar. Dağılma, telaş.

t. (ḳatl u talāş) 126b/16

t. ḳıl- 114a/9

[=2]

tālāş Far. Yaygara koparmak, kargaşa çıkarmak.

t. 106a/12

[=1]

talaş- Dalaşmak, kavga etmek, çatışmak.

t.-urda 27b/6, 109a/10

[=2]

talat- Yağmalatmak.

t.-ıp 51b/14

[=1]

talāṭum Ar. Çarpmak, örselemek.

t.+ıdın 21a/9

[=1]

talaẕẕuẕāt Ar. Lezzet almalar, lezzetlenmeler.

t.-ı bī-muntahā 97b/17

[=1]

talbīs Ar. Hile yaparak aldatma.

t. (mekr u talbīs) 139b/13, 141a/3

t.+dın (mekr u talbīs) 109a/2

t. yüzi 140b/13

t. yüzi (ḫīla u talbīs) 140a/13

[=5]

talḫ Ar. Acı.

t. 40b/17

t. édi 114a/15

t. ése 40b/16

[=3]

talḫ-kām Far. Acı ağzı bir tada sahip olma.

t. 78a/9

[=1]

ṭālıʿ (< Ar. ṭāliʿ) Baht, kısmet.

t. (aḫtar-ı ṭālıʿ) 7a/16

t.-ı bī-dār 123b/9

t.-ı firūz-baḫt 10a/8

t.-ı mavlūd 81b/17

t.-ı musāʿıd 74b/10

t. bol- 75b/16

t. érdi 82a/3

t.+ı 39a/1, 45a/11

[=9]

ṭālıb (< Ar. ṭālib) İsteyen, talep eden.
t.+lar 108a/9
[=1]
Talış Bég k.a. Kutluk Biy'in oğludur. Bk. Ḳutluḳ Biy
t. 91a/8
[=1]
taʾlīf Ar. Kaleme alma, yazma.
t. 66a/12
t.+ı 66a/5
t.+ıdın 156a/2
t.+ın 66a/11
t. işi 156a/17
[=5]
taʿlīm Ar. Öğretmek, alıştırmak.
t.+ıġa 14b/3
t.+ı bile 15b/3, 16a/3
t.+ı bile (Cabrāʾīl taʿlīmı) 22b/16
[=4]
tam Çatı, dam.
t.+nıñ üsti 142b/15
[=1]
tām (< Ar. tāmm) Eksiği olmayan, tam.
t. tap- (rafāhıyyat-ı tām) 126a/6
[=1]
tamām Ar. Tamam, eksik olmayan .
t. 150b/8
t. (cahd-ı tamām) 66b/11, 97a/2
t. (ġalaba-ı tamām) 120a/6
t. (ġanāyım-ı tamām) 60a/1
t. (ḫasarāt-ı tamām) 124a/4
t. (ḥaşamat-ı tamām) 28a/6, 138b/13
t. (ḫużūʿ-ı tamām) 110b/4
t. (ıʿzāz-ı tamām) 103a/8
t. (ʿızzat-ı tamām) 50a/6
t. (inkisār-i tamām) 151a/17
t. (işin tamām ḳıl-) 92b/3
t. (kevkebe-i tamām) 71a/12
t. (maşaḳḳat-ı tamām) 123b/5, 142b/9
t. (saʿy-ı tamām) 118a/2
t. (surʿat-ı tamām) 37b/14
t. (şevket-i tamām) 30a/6, 38b/10, 42b/2
t. (şuhrat-ı tamām) 93b/9
t. (taʿcīl-i tamām) 122b/4
t. (taʿẓīb-i tamām) 74b/5
t. (taʿẓīm-ı tamām) 146b/1
t. bile (cahd-ı tamām) 72b/11
t. bile (dabdaba-i tamām) 96b/10
t. bile (ġalaba-ı tamām) 118a/10, 123a/9, 126b/5
t. bile (ızdıḥām-ı tamām) 130b/6
t. bile (ʿızzat-ı tamām) 88a/5, 147a/5
t. bile (inkisār-ı tamām) 69a/1
t. bile (kevkebe-i tamām) 126b/2
t. bile (maşaḳḳat-ı tamām) 49b/11, 100a/7, 101a/9, 120b/14, 144b/4
t. bile (rıḳḳat-ı tamām) 77b/5
t. bile (surʿat-ı tamām) 98b/12
t. bile (taʿcīl-i tamām) 128b/8
t. bile (ʿusrat-ı tamām) 96b/8
t. ét- 84a/15
t. ḳıl- 46a/12

[=46]

tamāmat Ar. Bütün.

t.-ı aḫlāḳ u afʿāl 13a/7

t.-ı él u ulus 43a/11

t.-ı Etrāk 39a/13

t.-ı Ḳoñrat 140b/6

[=4]

tamāmī Far. Bütün bir.

t. 25b/7, 54a/12

[=2]

tamannā Ar. İstek, arzu, dilek.

t. 7a/6

t.-yı bāṭıl 97a/7

t.+sı bile 67b/12

[=3]

tamarrud Ar. Dikbaşlılık, isyan.

t. 102a/13, 118a/8

t. (fasād u tamarrud) 139a/2

t. (ʿışyān u tamarrud) 80b/17

t. u ʿışyān u ṭuġyān 120a/1

t. u ṭuġyān 20a/17, 119b/2

t. yolı 142a/12

[=8]

tamasḫur Ar. Alay etme.

t.+lar ḳıl- (īẕā u tamasḫur) 20b/2

[=1]

tamāşā Far. Seyretme.

t.+sıdın 64b/8

t. üçün 150a/15

[=2]

tamāşā-bīn Far. Seyreden, bakan.

t.+lardın 120b/11

[=1]

tamayyuz Ar. Kendini gösterme, ayrıcalık kazanma.

t. (danā-yı şāḥıb-ı tamayyuz) 40a/15

t.+nıñ (ahl-ı tamayyuz) 40b/2

[=2]

tamġa Bir şeyin üzerine belli bir amaç için basılan işaret, mühür, damga.

t. 31b/7

[=1]

tamhīd Ar. Mukaddeme yapma, hazırlama; izah etme.

t.-ı ḳavāʿıd-ı pursış u tafaḳḳud 104a/8

t.-ı ḳavānīn-ı ġarrā 137b/3

t.-ı mutābaʿat 141b/12

t.-ı żıyāfat 137b/5

t.+ıġa 129a/5

[=5]

ṭāmıʿa (< Ar. ṭāmiʿa) İştah.

t.+ları (ḳuvvat-ı ṭāmıʿa) 71a/7

[=1]

taʿmīr Ar. Onarma, tamir etme.

t. ét- 2a/3

t.+ıdın 8a/17

t. ḳıl- 61a/14

[=3]

tamşīl Ar. Hikâye, olay. Metinde konu dışında anlatılan küçük hikâyelerin başlığı olarak kullanılmıştır.

t. 93a/15, 111b/14, 114b/4

[=3]

tamṣīlī Far. Bir hikâye.

t. 12a/1

[=1]

ṭa'n Ar. Ayıplama, kınama, suçlama.

t. içre 125b/6

t. u zanaḫ 120a/14

[=2]

tanāsul Ar. Nesil yetiştirmek.

t. 8b/3

t.+ıġa 8a/17

[=2]

tanāvul Ar. Yemek yeme.

t. buyur- 23b/10

t. ḳıl- 79b/1, 105b/12

t. körgüz- 23b/13

[=4]

tanazzul Ar. Alçalma.

t. tap- 101b/8

[=1]

tanbīh Ar. Uyarı, ihtar.

t. bér- 48b/11

[=1]

ta'neger Far. Söven, çekişen.

t. édi 23a/13

[=1]

tanhā Far. Yalnız, tek başına.

t. 136b/16

[=1]

tanı- Tanımak.

t.-dı 94a/9

t.-mas érdi 93a/12

t.-may 57b/15

t.-p 127b/11

[=4]

tanḳīṣ Ar. Azaltma, eksiltme.

t.-ı cafāyī 153b/8

[=1]

Tanḳut (< E.T. Tañut) y.a. Moğolistan'ın içlerinde tarihi İpek Yolu'nun sınırları içinde yer alan bir bölge. Metne göre Tacikler burya Tübet derlerdi. Bk. Tübet

t.+nı 28a/15

[=1]

tañ I Güneş doğmadan önceki alaca karanlık, fecir.

t. at- "Şafak sökmek, sabah olmak" 49b/15

t. bile "Sabahleyin, yarın" 89b/14, 102b/4, 110a/1

t.+da 102b/14

t. vaḳtı "Fecir" 149a/13, 150a/3

[=7]

tañ II Hayret verici, tuhaf, garip, şaşılacak.

t. émes 103b/13

t. érmes 4a/17

t. yoḳ 43a/15

[=3]

tañla Yarın, sabahleyin.

t. 43b/16, 130b/16

[=2]

tannūr Far. Tandır, fırın.

t.-ı hecr 101a/4

[=1]

tansuḳāt Ar. Kıymetli şeyler.

t. (pīş-keş u tansuḳāt) 48a/8

t.+ı bile (ḥarāc u tansuḳātı) 66b/2
t. u bélekāt 41b/2
t. u pīş-keş 140b/12
[=4]

ṭanṭana Ar. Gürültü patırtı ile gösteri yapma.
t.+sı 6b/8
t.+sın 32a/15
[=2]

tap- Bulmak; elde etmek, kazanmak.
t. 45b/12, 97b/7
t.-ar 1b/3, 6a/4, 10b/2, 10b/5, 38b/14, 39a/4, 49b/13, 84b/13, 107b/8, 113a/1, 123b/17, 123b/9
t.-ar érdi 36b/1
t.-ar mu 7a/11
t.-a al 40a/14, 94b/17, 154a/10
t.-a başla 101b/8
t.-dı 38b/6, 43a/7, 58a/6, 63b/17, 70a/6, 96a/7, 137a/1
t.-dılar 70b/17
t.-dıñ 21b/8
t.-dum 9a/12, 114b/7
t.-ġaç 28b/4, 46b/4
t.-ġan 26b/4, 41b/1, 83a/15, 106a/14
t.-ġanda 96b/6, 113a/10, 127b/5
t.-ġandın soñ 118b/3
t.-ġandın soñra 35b/17, 42b/6, 88a/6, 131b/14, 135b/1, 152b/14
t.-ġanı 38b/14, 42a/8
t.-ġanım 114b/1
t.-ġanınıñ 134a/12
t.-ġanlar 29b/10
t.-ġanlarġa 30b/12, 30b/13
t.-ġa sen 96a/4, 96a/5
t.-ġay 5b/15, 6a/14, 15a/9, 17b/12, 27b/10, 131b/12
t.-ġaylar 102a/7
t.-ġusıdur 41a/1
t.-ġusı durur 9b/16
t.-ıp 4a/7, 5b/5, 6b/12, 6b/15, 6b/17, 7a/1, 7a/1, 7b/16, 11a/7, 12a/12, 13a/14, 13a/15, 16a/15, 16a/3, 16b/9, 18a/16, 21a/13, 21a/4, 25b/12, 28b/8, 30b/12, 31a/15, 31b/16, 31b/4, 32a/3, 32b/1, 32b/16, 37b/12, 42a/14, 44b/11, 53a/12, 53b/9, 54b/11, 56b/13, 56b/5, 57a/15, 57b/13, 57b/2, 57b/5, 57b/5, 57b/7, 58b/13, 58b/3, 59b/10, 60a/1, 60a/5, 60b/2, 62a/7, 65b/3, 66a/17, 66b/12, 66b/15, 67b/4, 68a/16, 68a/16, 68b/1, 68b/8, 71a/10, 71a/15, 71b/5, 72a/4, 72b/12, 75a/12, 78b/15, 79b/12, 82b/13, 82b/16, 83a/9, 84a/10, 84a/11, 84a/11, 84a/12, 84a/15, 86a/17, 86a/4, 86a/5, 86b/17, 89a/1, 89a/3, 90a/11, 91b/15, 91b/7, 93a/4, 93b/4, 97a/12, 97a/13, 97a/16, 97b/7, 98a/13, 100a/9, 100b/10, 100b/16, 101a/8, 102a/12, 102a/15, 105a/10, 106b/10, 107b/17, 107b/3, 111a/14, 111b/11, 111b/13, 111b/4, 115a/5, 116a/7,

118b/9, 119b/5, 120a/13, 121a/4, 123a/17, 123b/9, 124a/9, 125b/15, 126a/8, 127a/8, 130b/8, 132a/3, 135b/12, 135b/2, 135b/6, 137b/6, 137b/7, 139a/4, 139b/10, 141a/16, 143a/9, 144b/12, 144b/3, 145a/16, 145b/3, 146a/7, 147a/14, 147b/13, 148b/13, 148b/14, 148b/14, 148b/4, 150b/5, 151a/17, 152a/3, 152a/4, 152b/16, 152b/8, 152b/9, 155a/13

t.-ıpdur 144a/9

t.-ıp durur 10a/2, 61b/6, 64b/7, 82a/13, 87a/13, 95b/12, 96b/2, 99b/11, 118a/16, 120b/10, 120b/14, 139a/12, 150a/8

t.-ıp dururlar 70a/15, 78b/6

t.-ıp durur érdi 27a/16, 32b/6, 85b/15, 93a/13

t.-ıp durur érdüm 143a/1

t.-ıp édi 42a/15

t.-ıp érdi 9b/4, 14b/7, 15a/7, 22a/11, 45b/14, 82a/2, 150b/3

t.-ıp érdiler 17b/8

t.-madı 152b/15

t.-maḳ 12b/15, 111a/16, 112b/2

t.-maḳġa 99a/1

t.-maḳı 155a/8

t.-maḳ bile 48a/10

t.-mas 5b/12, 5b/15

t.-mas dék 116a/3

t.-mas durur érdiler 27a/5

t.-mas érdi 25a/11

t.-may 33b/5, 93b/4, 106b/1

t.-mayın 154b/4

t.-mış 9b/15, 13a/11, 30a/3

t.-mış durur 67a/12, 90b/13

t.-mış érdi 12b/4

t.-sa 11a/9, 11b/8, 13b/9, 25b/13, 49b/12, 107b/8, 153b/3

t.-salar 105b/12

t.-salar érdi 114a/9

t.-tı 5a/6, 6a/7, 9b/6, 12b/7, 14b/1, 17a/1, 17a/14, 17b/13, 19a/2, 19b/8, 20a/11, 20a/3, 20a/4, 20a/5, 22a/15, 24a/4, 25a/10, 28b/3, 31b/13, 32a/7, 32b/1, 36a/9, 36b/11, 37a/5, 38b/2, 40a/5, 41a/17, 41a/4, 42b/11, 45b/12, 47a/13, 48b/17, 50a/16, 51a/7, 52a/9, 53a/4, 54b/15, 57b/7, 58b/11, 61a/11, 64a/4, 66a/5, 66a/6, 68a/13, 72b/14, 75a/17, 75b/13, 76b/2, 77a/12, 79b/14, 79b/17, 80b/1, 81b/5, 83a/5, 83b/16, 86a/2, 87a/10, 88b/15, 89a/5, 89b/3, 93a/9, 95a/17, 95a/4, 95b/2, 95b/4, 95b/5, 95b/6, 96b/3, 97a/3, 97b/2, 98a/11, 98a/14, 101b/16, 105b/8, 106a/17, 106a/9, 112b/5, 114a/4, 115b/16, 116a/17, 120b/17, 125b/2, 126a/5, 126a/5, 126a/6, 139b/11, 140b/4, 145a/11

t.-tılar 42a/5, 82b/4, 105b/1, 140b/6
[=363]
āgāhlıġ tap- 57b/7, 124a/9, 139a/4
amān tap- 5b/15, 5b/15
amārat tap- 96b/2
ancām tap- 135b/12
ārām tap- 126a/5
ārāyış tap- 26b/4
āvvāralıġ tap- 10b/5
bahra tap- 112b/2
bınā tap- 17b/13
camʿıyyat tap- 17b/8
cān tap- 86a/5
çāra tap- 154a/10
dast 56b/13, 111b/13
davlat tap- 152a/3
farāġ tap- 118b/3, 131b/14
farāġat tap- 16b/9, 135b/1
farāġatlik tap- 152b/14
furṣat tap- 16a/15, 16a/3
ġāfıl tap- 32b/16, 54b/11, 89a/1, 91b/15
ġāfılraḳ tap- 150b/5
güẕereş tap- 39a/4
ḫabar tap- 28b/8, 67b/4, 97a/16, 111a/14, 125b/15, 143a/9, 145b/3
ḫabarı tap- 155a/8
ḫalāṣlıḳ tap- 105b/1
ḫālī tap- 53a/12, 63b/17, 102a/12
ḥavāyıc tap- 57b/5
ḥayāt tap- 7a/1, 13b/9
hazīmat tap- 28b/3, 28b/4, 40a/5, 42b/11, 44b/11, 65b/3, 68a/13, 76b/2, 78b/6, 82b/4, 87a/13, 88b/15, 99a/1, 101a/8, 111b/11, 112b/5, 115b/16, 126a/8, 127a/8, 130b/8, 146a/7
hazīmatlar tap- 49b/13
hıdāyat tap- 42a/5
ḥuṣūl tap- 106b/1, 113a/1
ıḫtıṣār tap- 17a/1
ıḫtıṣāṣ tap- 83b/16
ıḳbāl tap- 6a/14
ılāhī tap- 49b/12
ıltıhāb tap- 25a/10, 75a/12
ımtıdād tap- 152b/16
ınʿām tap- 137b/6
ınfiʿāl tap- 84a/12
ınḳıṭaʿ tap- 95b/4
ınḳıżā tap- 150b/3
ıntıḳāl tap- 79b/17
ıntışār tap- 66b/15, 102a/15
ıntıẓām tap- 1b/3
ırtıfāʿ tap- 11a/9, 31b/16, 32a/3, 36a/9, 68b/1, 82b/16, 84a/11, 98a/11
ıstıʿlā tap- 114a/4, 151a/17
ıstīlā tap- 24a/4, 32b/1, 42a/14, 42a/8, 64a/4, 68b/8, 78b/15, 98a/13, 105a/10, 105b/8, 121a/4, 140b/6
ıstīṣāl tap- 5b/5, 102a/7
ışṭıdād tap- 72a/4, 135b/2, 152b/8

ışṭıhār tap- 61b/6, 75a/17, 120b/10
ıṭlāḳ tap- 147a/14
ıṭṭılāʿ tap- 144b/3
ızdıyād tap- 79b/14
ıstıḥkām tap- 27a/16, 140b/4
ḳabūl tap- 10b/2
ḳadr ḳıymat tap- 7a/1
kām tap- 84a/15, 123b/9, 126a/5
kām-ravālıġ tap- 155a/13
ḳarār tap- 42b/6
ḳıyām tap- 46b/4
ḳıyāmat tap- 5b/12
ḳīl u ḳālī tap- 20a/4
ḳurbat tap- 6b/17
ḳuvvat tap- 82b/13, 89a/3, 100b/16, 111b/4
küşād tap- 53b/9
küşāyış tap- 123b/17
laḳab tap- 36b/11, 38b/14
macāl tap- 33b/5
madadkārlıġ tap- 84b/13
maḥal tap- 27a/5
maḳāmāt tap- 57b/2
marātıb tap- 137b/7
mātlıġ tap- 50a/16
mekrin tap- 37b/12
muḫallaṣ tap- 145a/16
mumtāz tap- 22a/11
murād tap- 31b/13
mükellef tap- 9a/12
nacāt tap- 111a/16, 120b/14, 144b/12
nafʿ tap- 152b/15
natāyıc tap- 57b/5
nısbat tap- 48a/10
nıẓām tap- 13a/15
rafāhıyyat-ı tām tap- 126a/6
rāḥatı tap- 153b/3
rāḥatlar tap- 64b/7
ravāc tap- 6a/7, 25b/12, 27b/10, 70a/6
rusūḫ tap- 147b/13
ṣabāt tap- 116a/17
sabt tap- 125b/2
sālım tap- 48b/17
ṣıḥḥat tap- 101b/16
su tap- 93b/4
ṣubūt tap- 120a/13
ṣādlıġ tap- 6b/12
şahādat tap- 68a/16, 77a/12, 95b/5, 96a/7, 96b/6, 120b/17, 145a/11
şāhlıġ tap- 57b/7
şarḥ tap- 38b/14
şermendelik tap- 62a/7
şikest tap- 51a/7, 56b/5, 57b/13, 58b/11, 59b/10, 61a/11, 71a/10, 71a/15, 71b/5, 72b/12, 72b/14, 82a/2, 86b/17, 89a/5, 91b/7, 93a/9, 100b/10, 113a/10, 123a/17, 127b/5, 141a/16, 148b/4
şuhūd tap- 84a/11
şuyūʿ tap- 12b/4, 19b/8
taʿalluḳ tap- 15a/7, 19a/2, 38b/2, 41a/17, 41b/1, 45b/14
taġayyur tap- 119b/5

taġyīr tap- 139b/10
taḫfīf tap- 106a/17, 135b/6, 152b/9
taʾẖīr tap- 66a/6
taḫmīr tap- 14b/1
taḫṣīṣ tap- 118a/16
taḳsīm tap- 9b/6, 31b/4
tanazzul tap- 101b/8
taraḳḳī tap- 21a/4, 79b/12, 97a/3
taʾrīḫ tap- 139a/12
taʾrīḫın tap- 150a/8
tasallī tap- 12a/12
tekrār tap- 107b/3
temkīn tap- 88a/6
teskīn tap- 21a/13, 25a/11, 93b/4, 116a/3, 116a/7
ʿumr tap- 22a/15, 32b/1
vabāl tap- 131b/12
vafāt tap- 20a/11, 32a/7, 35b/17, 38b/6, 41a/4, 43a/7, 47a/13, 52a/9, 53a/4, 54b/15, 58b/3, 60b/2, 66a/17, 70b/17, 75b/13, 80b/1, 83a/15, 83a/9, 86a/2, 87a/10, 90a/11, 90b/13, 93a/4, 95b/2, 95b/6, 97a/12, 106a/9, 134a/12, 137a/1
vılādat tap- 81b/5
vucūd tap- 13a/11, 17a/14
vuḳūʿ tap- 9b/15, 9b/16, 10a/2, 11b/8, 30a/3, 36b/1, 66a/5, 67a/12, 68a/16, 82a/13, 97b/2, 99b/11, 107b/17, 132a/3
yer tap- 6a/4
yol tap- 7a/11, 97a/13, 115a/5, 123b/9
ẓafar tap- 17b/12, 100a/9
zıynat tap- 5a/6, 9b/4, 15a/9, 37a/5, 45b/12, 45b/12, 97b/7, 97b/7
zīb tap- 13a/14, 152a/4
ẕikr tap- 32b/6, 41a/1, 58a/6, 83a/5, 85b/15, 89b/3, 93a/13, 95a/4, 95b/12, 98a/14, 139b/11
zīvar tap- 4a/7
zor tap- 84a/10
[=317]

tapıl- Bulunmak, mevcut olmak, kazanılmak.
t.-ġanlarnı 156a/15
t.-ıp érdi 153a/3
t.-madı 106a/4, 156a/17
t.-maḳ 5b/10
t.-may 33b/8, 39b/8
t.-mayın 106a/16
t.-ur 29b/9, 95a/2
t.-ur érdi 105b/7
[=11]
mamar tapıl- 33b/8
[=1]

tapşur- Emanet etme, ısmarlamak, tevdi etmek.
t.-dı 17a/3, 47a/7, 53a/2, 54a/9, 60b/1, 73a/5, 86b/8, 94a/11
t.-dılar 81a/3
t.-dım 112a/12
t.-dum 111b/5

t.-up 17b/16, 24a/4, 24b/17, 32a/13, 39b/3, 45b/10, 48b/11, 48b/5, 65a/17, 74a/12, 85b/7, 91a/12, 108a/16, 112a/6, 124b/11, 138a/7
t.-up durur 30b/9, 99a/16, 114b/11, 136b/11
t.-up dururlar 108a/11, 123a/5
t.-urmız 110a/11, 149a/10
[=35]

tar I Dar, sıkışık.
t. érdi (teng ü tar) 33b/8
[=1]

tar II Far. Taze, yeni.
t. (tāza u tar) 7b/6
[=1]

tār Far. Saç teli.
t.-ı müşkīn 3b/4
[=1]

ṭarab Ar. Şenlik, neşelenme.
t. 4b/10, 13b/13, 43a/5, 155a/12
t. (abvāb-ı ṭarab) 154b/7
t. (bazm-ı ṭarab) 97b/7
t. (rabāb-ı ṭarab) 65a/14
t. (zamān-ı ṭarab) 150a/11
t. ḳıl- 24a/12
t. körgüz- (naşāṭ u ṭarab) 114a/2
[=10]

ṭarab-afzā Far. Neşe artıran.
t. (navā-yı ṭarab-afzā) 9a/11
t.+sı (muṭrıb-ı ṭarab-afzā) 122a/1
[=2]

ṭarabnāk Far. Neşeli.
t. 30b/4
t. ol- 51a/4
[=2]

tārāc Far. Yağma.
t. 59b/2
t. ét- 55a/9, 65b/3, 69a/17
t. ḳıl- 85b/4, 87b/9, 109b/11
t. ḳıl- (yaġmā u tārāc) 120b/5
t. u ġārat 109a/8
[=9]

Taracī kv.a. Karakalpakların bir boyu.
t. 10b/12
[=1]

taraddud Ar. 1. Gidip gelme.
t. 34a/14
t. ḳıl- 120a/13
t. ḳıl- (cust-cūy u taraddud) 156a/15
t. u tacassus 106a/4
[=4]
2. Kararsızlık.
t. (mūcıb-ı taraddut) 23a/9
t.+lar ḳıl- 46a/12
[=2]

taraddudkār Far. Gidip gelen.
t. eyle- 144a/15
[=1]

ṭaraf Ar. Yer, yön, taraf. Krş. ṭeref
t. (her ṭaraf) 5b/6, 7b/11, 23a/12, 27b/4, 28b/5, 42b/9, 53b/10, 60a/15, 88b/8, 126b/15, 130a/15, 150b/13
t. (sol ṭaraf) 45a/4
t.+da 126b/14
t.+da (çap ṭaraf) 45a/6

t.+da (her ṭaraf) 33b/11
t.+da (sol ṭaraf) 45a/3
t.+dın 71b/4, 76a/10, 99a/6, 100a/13, 115b/5, 129b/15
t.+dın (bir ṭaraf) 123a/15, 138b/15
t.+dın (her ṭaraf) 58a/11, 100b/7, 102a/15, 111a/9, 150a/16
t.+dın (oñ ṭaraf) 45a/4
t.+ġa (bir ṭaraf) 52b/5, 93a/10, 93b/2, 96b/10
t.+ıda 28a/5, 58b/10, 61b/1, 74b/9, 131a/10
t.+ıda (bir ṭaraf) 34a/10
t.+ıda (her ṭaraf) 127b/17
t.+ıda (sol ṭaraf) 16b/12
t.+ıdın 19b/15, 61a/16, 91a/10, 100a/14, 104a/10, 120b/17, 124b/7
t.+ıdın (bir ṭaraf) 76b/8
t.+ıġa 64a/9, 66b/8, 101b/10, 103a/6, 119b/3, 123a/9, 123b/1, 127a/12, 137b/11
t.+ıġa (bir ṭaraf) 22b/2, 23a/5, 72b/11
t.+ıġa (sol ṭaraf) 16b/16
t.+ın 59a/9, 88a/13
t.+ını tut- 107b/2
t.+ın tut- 56b/12, 107b/1
[=69]

Ṭaraḳay Ḫātūn k.a. Hülegü Han'ın kızıdır. Musa Kürgen ile evlendi. Nokay Noyan'ın annesidir.
t. 87a/7
[=1]

taraḳḳī Ar. İlerleme, gelişme, artma.
t. 66a/11
t.+da 82b/2
t. tap- 79b/12, 97a/3
t. tap- (tazāyud u taraḳḳī) 21a/4
t. u ıstīlā 140b/6
[=6]

tarāna-sāz Far. Şarkı söyleyen.
t.+ı 138a/9
[=1]

tarannum Ar. Şarkı söyleme, dile getirme.
t. eyle- 30b/4
t.+ı bile 9a/7
t. sür- 62b/1
[=3]

taraşşuḥāt Ar. Sızıntılar.
t.-ı saḥāb-ı rafāhıyyat 152a/15
[=1]

ṭarāvat Ar. Tazelik.
t.+ıġa 6b/11
[=1]

tarāzū Far. Terazi.
t.-yı ʿadl 84a/10
[=1]

tarbıyyat (< Ar. tarbiyyat) İdare etme, ceza verme, eğitme.
t.+ıda (mülūk tarbıyyatı) 9a/9
t.+ıġa 96b/7, 97a/2
t. ḳıl- 28b/10, 75b/3, 87a/6, 92b/11
t.+lar ḳıl- 89b/6
t. u ruḫṣat 57a/16

t. u taḳvıyyat 125a/10

[=10]

tarcīḥ Ar. Tercih etme.

t. u taḳvıyyat 107b/2

[=1]

tārek Far. Tepe, başın tepesi.

t.-i davlat 2a/17, 5a/6

t.-i ıḳbāl 127a/7

t.+i üzre 31a/8

[=4]

targīb Ar. Rağbet ettirme, istek uyandırma.

t. ḳıl- 88b/14

t. ḳıl- (taḥrīṣ u targīb) 49a/10

t. u taḥrīṣ 71a/13, 99a/3, 111a/15, 111b/15, 141b/12

[=7]

ṭarḥ Ar. Plan, düzen.

t.+ıġa 121b/5

[=1]

tarıḳ- Darlanmak, sıkışmak.

t.-ıp 88a/12

[=1]

ṭārī Ar. Birden bire çıkan, ansızın görünen.

t. 9b/1

t. bol- (ʿārıż u tārī) 152b/7

[=2]

taʿrīf Ar. Bir şeyi anlatmak, bildirmek.

t.+dın 152b/12

t.+ı 150a/9

t.+ıda 152b/11

t.+ıġa 53b/5

[=4]

taʾrīḫ Ar. 1. Zaman tespiti, tarih.

t. 8b/10, 44a/12, 48a/14, 53a/5, 54b/17, 56b/14, 56b/17, 58b/3, 59a/13, 60a/11, 60a/14, 63a/4, 70b/4, 77a/6, 83b/2, 86b/7, 92a/11, 93b/17, 139a/13, 143a/1

t.-ı hıcrī 53a/2, 58a/1, 61a/15, 64b/14, 65b/9, 72a/5, 86a/14, 87b/1, 91a/6

t.-ı vafāt 41a/9, 70a/3

t. ahlı 30a/3

t. bolur 53a/3

t.+da 108a/13

t.+ı 90a/13, 156a/16

t.+ıda 56b/17, 63a/4

t.+ın 70a/15, 143a/1

t.+nı 23a/7

t. żabṭı 156a/13

[=42]

2. Tarih ilmine ait eser, tarih kitabı.

t. 153a/2, 153a/3, 153a/3

t.-ı ʿĀlam-ārā-yı ʿAbbāsī 49a/17

t.-ı Caʿfarī 18b/12

t.+ıda 22a/10

t.+ıda (Ḥasan Rūmlu taʾrīḫı) 53a/2

t.+ıda (Ravżatu'ṣ-ṣafānıñ taʾrīḫı) 86b/1

[=8]

3. Bir olayın oluş zamanını bildirmek üzere ebcet hesabıyla söylenmiş manzume.

t. 65b/16

t. ayt- 77a/5

t. bol- 61b/2, 77a/6

t.+ıda 53a/5

t.+ın tap- 150a/8

t. tap- 139a/12

t. yüzi 57a/4

[=8]

taʾrīḫ-dān Far. Tarih bilen, tarihten anlayan.

t. 60a/13

[=1]

ṭarīḳ Ar. Yol, yöntem, meslek. Krş. ṭarīḳa

t.+ıda 17b/11, 37b/7, 125a/5

t.+ıdın 19a/4, 19b/10, 66b/16, 138b/6

t.+ıġa 24b/1, 73b/3, 78a/5, 86a/5, 93b/14, 115a/12, 135b/15

t.+ın 11b/10

t.+ı bile 145b/15

t. körgüz- 21b/11

[=17]

ṭarīḳa Ar. Yol, yöntem, meslek, tarikat. Krş. ṭarīḳ

t. (sulṭānu'ṭ-ṭarīḳa) 137a/7

t.+da 94a/17, 114b/11, 135b/10, 145a/13

t.+sıda 36b/14, 133a/16

t.+sın 17b/5, 42b/16

t.+sı bile 23a/1, 32b/12, 87b/16, 96a/17, 107a/13, 107b/13, 109a/7, 124a/15, 129a/3, 145a/6, 149a/4

[=20]

tarḳa- Dağılmak, yayılmak.

t.-dı 102b/14

t.-p 102b/14

t.-p durur érdi 123a/8

[=3]

tarḳat- Dağıtmak.

t.-ıp 137b/1

[=1]

tarṣīʿ Ar. Altın ve mücevherlerle süsleme.

t. ḳılıl- 30a/10

[=1]

tarṣīʿāt Ar. Süslemeler.

t. (musaccıʿāt u tarṣīʿāt) 70b/4

[=1]

tart- Tartmak, çekmek; hizmete sokmak.

t.-ar 2b/3, 59b/1

t.-dılar 94b/10

t.-ġanınıñ 29a/16

t.-ıban 4a/6, 111a/9, 113a/1

t.-ıp 17b/12, 27b/3, 28b/2, 45a/11, 49a/4, 51b/13, 58b/14, 59b/4, 66b/13, 68a/12, 69a/11, 69b/15, 87a/15, 89a/11, 89a/6, 89b/16, 93a/9, 94b/15, 101a/1, 106a/6, 111b/16, 117a/17, 120b/1, 144a/14, 148a/12

t.-ıp durur 27a/14

t.-maḳ 67b/16

t.-may 44b/1

t.-tı 29b/1, 36a/15, 51a/5, 60a/7, 68a/1, 89a/16

[=41]

āh tart- 89a/6
balāġa tart- 59b/4
çérik tart- 89a/11
çerik tart- 29b/1, 58b/14, 87a/15
dam tart- 36a/15
faryād tart- 89b/16
gümān tart- 117a/17
ḫavāṭır tart- 69b/15
kéyin tart- 148a/12
küren tart- 51b/13
leşker tart- 17b/12, 27a/14, 28b/2, 45a/11, 60a/7, 69a/11
maṭna tart- 106a/6
mīl tart- 94b/10
nafīr tart- 27b/3
sınān tart- 111a/9
sıpāh tart- 29a/16, 49a/4, 51a/5, 68a/1, 68a/12, 93a/9, 111b/16
şamşīr tart- 67b/16
şāmyāna tart- 120b/1
şılan tart- 59b/1
tīġ tart- 4a/6, 144a/14
usāratġa tart- 66b/13
uzaḳġa tart- 44b/1
zabāna tart- 101a/1
[=37]

tartīb Ar. Düzen, düzenleme.
t. bér- 26a/13, 30a/15, 30a/9, 34a/11, 42a/2, 61b/5, 68a/4, 91b/13, 97b/10, 103b/6, 118a/17, 137b/4, 152b/10, 153a/2
t. bile 22b/1, 23a/5, 90b/11
t. ḳıl- 106b/10
t. u taḳvıyyat 138a/17
[=19]

tarvīc Ar. Yaygınlaştırma.
t.+ıġa 136a/10
[=1]

tār u mār Far. Dağınık, perişan.
t. eyle- 119a/16
t. ḳıl- 69b/7
[=2]

tasallī Ar. Avutma.
t. tap- 12a/12
[=1]

tasalluṭ Ar. Rahatsız etmek, musallat olmak, baskı yapmak.
t. 117b/6
t. (taġallub u tasalluṭ) 138b/10
t.+ıda (ayyām-ı tasalluṭ) 39a/2
t.+ınıñ 98b/2
t. u taġallub 78b/4
[=5]

tasalluṭāt Ar. Baskıcı bir şekilde hareket etmeler.
t.+ıġa (taḥakkumāt u tasallutāt) 100a/4
[=1]

taṣārīf Ar. Geçmeler, değişmeler.
t.-ı ayyām 96b/1
t.-ı zamān 8b/2
[=2]

taṣarruf Ar. Elinde bulundurma.
t. (dast-ı taṣarruf) 14a/5
t.+ıġa 130a/13

t.+ıġa (ḳabża-ı taṣarruf) 11a/15, 117a/14, 128a/17, 132b/4, 139b/14
t.+ıġa (taḫt-ı taṣarruf) 85a/17
t.+ıġa kir- 11b/17, 44a/1, 120a/5
t.+ıġa kirgüz- 30a/8
t.+ıġa kiyür- 29b/12, 47a/3
t.+ıġa kiyür- (taḫt-ı taṣarruf) 28a/15
t.+ıñġa (ḳabża-ı taṣarruf) 12a/11
t.+ı bile 2a/16
[=17]

taṣavvuf Ar. Tarikat ehli olma.
t. (ahl-ı taṣavvuf) 140a/14
t. bile (ahl-ı taṣavvuf) 108a/10
[=2]

taṣavvur Ar. Zihinde kurma, sanma.
t. ḳıl- 72a/17
[=1]

taṣavvurāt Ar. Tasavvurlar.
t.+ıdın 2a/12
[=1]

taṣdīḳ Ar. Onaylama, doğrulama.
t. ḳıl- 21b/11
[=1]

taṣḥīḥ Ar. Düzeltme, tashih.
t.-ı bısyār 125b/4
t. ḳıl- (taṭbīḳ u taṣḥīḥ) 156a/16
[=2]

taṣḫīr Ar. Ele geçirme.
t.+ı 10b/13
t.+ıġa 12a/2, 72b/3
t.+ı üçün 108b/7
t. ḳıl- 11a/8, 154a/2
[=6]

tāsıʿ (< Ar. tāsiʿ) Dokuzuncu.
t.+ı (band-ı tāsıʿ) 155a/17
[=1]

taʾṣīr Ar. Etki, tesir.
t.+ı 140b/4
t. ḳıl- 148b/1
[=2]

taslīm Ar. Sahibine verme; razı olma.
t. (rıżā u taslīm) 142a/15
t. ét- 5b/4
t. eyle- 2b/3
t. ḳıl- 55a/1, 73a/3
t. ḳıl- (cān taslīm ḳıl-) 24b/17, 89a/6, 142b/6
[=8]

taṣvīr Ar. Resmetme, niteleme.
t.+ı 140b/3
[=1]

taş I Taş.
t. 9a/11, 142b/12
t. (ḳara taş) 7a/12
t. (köksige taş ur-) 154b/14
t.+dın (ḳara taş) 2a/2
t.+ġa (bir taş) 22b/16
t.+ıġa (Ḫīvaḳ taşı) 73a/11
t.+ın (āfat taşı) 153b/5
t.+ı (külfet taşı) 155a/5
t.+ı bile (Ḫīvaḳ taşı) 113b/11
t.+ları (ḳaya taşları) 33b/5
t.+nıñ 142b/7
t.+nı (ol taş) 22b/17
[=13]

taş II Dış.

t. 107b/12
[=1]

taşaddud Ar. Şiddetlenme, çok şiddetli olma.
t. bile 88a/12
t. u taʿaddī 140a/12
[=2]

taşḳarı Dışarı, dışarıya doğru.
t. 148b/13
t. (-dın taşḳarı) 13a/2, 34a/7, 60a/8, 87a/4, 100b/17, 120b/3, 122a/12, 136a/13
t. (-din taşḳarı) 33a/8
t. çıḳ- 115b/8
t.+ġa 129b/7
[=12]

Taşkend y.a. Bugünkü Özbekistan'ın başkenti, Taşkent.
t. durur érdi (ḥākim-i Taşkend) 49a/9
[=1]

taşla- Dışarıya çıkmak, atmak.
t.-dılar 142b/11
t.-p 32b/13, 49a/12, 49a/8, 54b/12, 60b/8, 61a/12, 66a/3, 66b/5, 76b/10, 101a/5, 104b/8, 120a/4, 124b/17, 129b/7, 143a/13, 145b/2, 145b/3, 150b/14
[=19]

taşna-lab Far. Dudağı kurumuş, çok susamış.
t. 93b/8
[=1]

taşnaraḳ Daha susuz.
t. durur 114b/9
[=1]

taşrīf Ar. Şereflendirme; gelme.
t. 149a/16
t.-ı ʿınāyat 8a/11
t.-ı kerāmeti 2a/16
t.-ı kerān-māya-ı amārat 97b/2
t.-ı rısālat 20a/16
t. élt 146b/5
t.+ıġa 19b/8
t.+ı bile 113a/14
t. kéltür- 104a/2
[=9]

taşrīfāt Ar. Protokol.
t.-ı kerān-bahā 97b/16
[=1]

ṭaşt Ar. Tekne, leğen, kap.
t.+ıda (felek ṭaştı) 30a/17
t.+lar üzre (zumurrud ṭaşt) 30a/17
[=2]

taşvīş Ar. Endişe etme, sıkıcı durum.
t.+ı 70a/12
[=1]

Taş Ḳalʿa y.a. Gürlen'in yaklaşık 8 km. kuzeydoğusunda bir yer.
t. 130a/14, 130b/5, 132a/2
t.+nı 131a/12, 132b/4
t. üsti 130b/3, 131a/17
[=7]

Taş Köfrük y.a. Hivenik kanalının üzerinde bir köprü. bk. Ḫīvanīk
t. 58a/4

[=1]

Taş Pūlād Şayṭān k.a. Nayman boyuna mensuptur. Yomutlar Harezm'i ele geçirdiklerinde onu ınak yaptılar.

t. 104b/16

[=1]

Tatar kv.a. Metne göre Alanca Han'ın oğlu, Moğol'un ikiz kardeşidir. Tatarlar onun soyundan gelmektedir. Alanca Han ölünce ülkeyi Tatar ve Moğol arasında paylaştırdı. Ancak daha sonra bu iki kavim arasında uzun süren savaşlar oldu. Moğolların Ergenekon'a girmelerine sebep olanlar Tatarlardır. rş. Tatar Ḫan

t. 24b/3, 24b/6, 24b/8, 25a/9, 28a/3, 28a/3, 28a/6, 32b/11, 34a/8, 35b/15, 38a/11, 38a/7

t. bile 25a/10, 28a/12

t.+ġa 24b/5, 34b/1

t.+nı 34b/2, 38b/8

t.+nıñ 32b/6

[=19]

Tatar Ḫan bk. Tatar Ḫan

t. 24b/9

[=1]

taṭāvul Ar. Birbirine muhalefet etmek, karşı çıkmak.

t. (dast-ı taṭāvul) 100a/1

[=1]

tatbīḳ Ar. Karşılaştırmak.

t. u taṣḥīḥ 156a/16

[=1]

tatımma (< Ar. tatimma) Tamamlama.

t.-ı ıḫtıtām 9b/7

[=1]

ṭā'ūn Ar. Veba.

t.+nıñ 56a/7

t. u vabā 105a/15

[=2]

tavābı' (< Ar. tavābi') Bir kimseye tabi olanlar, maiyet.

t.+ıdın 45b/8, 68a/15, 91b/11

t.+ı bile 109b/4, 148a/1

[=5]

tavābı'āt (< Ar. tavābi'āt) Bir kimseye tabi olanlar.

t.+dın 132a/13

t.+ın 62b/17

t.+ınıñ 149b/6

t.+ı bile 22a/2

[=4]

tavaccuh Ar. Teveccüh, yönelme, ilgilenme.

t. ét- 121b/16

t.+ın (āftāb-ı tavaccuh) 137b/11

[=2]

tavaçı Münadi, dellal, muhbir.

t.+lar 38a/10

[=1]

ṭavāf Ar. Etrafında dönme.

t.+ıġa 96a/17

t.+ı üçün 16b/8

[=2]

tavahhum Ar. Tehlike ihtimali düşük de olsa korkmak.

t. ét- 66a/2
t. ḳıl- 61a/12
[=2]

tavaḳḳuf Ar. Durma, duraklama, eğlenme.
t. ét- 73a/3
t.+ıda (taʿallul u tavaḳḳuf) 141b/8
t. ḳıl- 30a/6, 32b/13, 46b/6, 49b/6, 58a/15, 66b/9, 96b/13, 102b/6, 110a/10, 112b/10, 118b/17, 143b/12, 143b/15
[=15]

tavallud Ar. Doğma.
t. ét- 92a/7
[=1]

tavʾam Ar. İkiz.
t. 82a/7
[=1]

tavʾaman Ar. İkiz olarak.
t. 37b/1
[=1]

tavārīḫ Ar. Tarihler.
t. 4b/17
t. (arbāb-ı tavārīḫ) 84b/4
t. (aṣḥāb-ı sayr u tavārīḫ) 118a/12
t.-ı busyār 153a/1
t. ahlı 18b/3
t.+da 16b/7
t.+ı 23a/8
t.+ıda 19b/12
t.+ıġa 13b/17
[=9]

Tavārīḫ-ı Anbıyā Ali Şir Nevai (1441-1501) tarafından yazılmış peygamberler tarihidir. Metnin kaynakları arasındadır.
t.+sıda 17b/14
[=1]

ṭavāyıf (< Ar. ṭavāʾif) Zümreler, kavimler.
t. 99b/14, 129a/4
t. (mülūk-ı ṭavāyıf) 36b/14
t.-ı banī-Ādam 152a/17
t.-ı Yomutıyya 11b/9
t.+ġa 35b/1
t.+ı 35b/14
t.+ıdın 66b/16, 88a/7, 129a/2, 151b/9
t.+ıġa 17b/1, 110b/9
t.+ınıñ 4a/10, 47a/4
[=15]

tavāżuʿ Ar. Alçakgönüllülük.
t. (adab u tavāżuʿ) 136a/8
t. bile (lıbās-ı tavāżuʿ) 11b/14
t.+da 152a/5
t. ḳıl- 136a/14
[=4]

tavba Ar. Tövbe.
t. eyle- 81b/17
t. ḳıl- 78b/3, 86a/5, 124a/16
t.+sı 15a/17
t. u tażarruʿ 15a/17
[=6]

tavbīḫ Ar. Azarlama, azar.
t. u sarzanış 107b/13
[=1]

tavfīḳāt Ar. Allah'ın kuluna yardımları.

t.-ı nā-mutanāhī 106b/2

t.-ı Subḥānī 10a/7, 97a/8

t.-ı Yazdānī 136a/5

[=4]

tavḥīd Ar. Birlik, Allah'ın birliği.

t. 4a/13

[=1]

ṭavıyyat (< Ar. ṭaviyyat) İnsanın gönlünde gizli olan istek veya niyet.

t. bile (ṣafā-yı ṭavıyyat) 107b/16

[=1]

taʿvīḳ Ar. Geciktirmek.

t. (taʾẖīr u taʿvīḳ) 156a/17

[=1]

ṭavḳ Ar. Gerdanlık.

t.-ı nıyāz 53b/13

t.+ı 14b/8

[=2]

tavḳīr Ar. Hürmetle anmak, tazim.

t.+ıġa (taʿẓīm u tavḳīr) 134a/1

t. u taʿẓīm 134b/6

[=2]

tavsan Ar. Vahşi, idare edilemeyen.

t. at 46b/13

[=1]

tavṣīf Ar. Vasıflandırma, niteleme.

t.+ıġa 3a/4, 53b/4

t.+ı bile 150a/9

[=3]

Tavuḳ yılı 12 Hayvanlı Türk takviminde bir yıl adı, Tavuk yılı. Krş. Taẖaḳu yılı

t. 54b/14, 67a/12, 67b/10

t. érdi 59a/13

[=4]

ṭāvūs Ar. Tavus kuşu.

t. 15a/10, 15a/11

t.+dın 15a/4

[=3]

Tavuşḳan yılı 12 Hayvanlı Türk takviminde bir yıl adı, Tavşan yılı.

t. 57b/9, 59b/14, 69a/13, 74a/17, 76b/12, 83a/4, 115a/4, 132b/11, 141b/1

[=9]

ṭay (< Ar. ṭayy) Geçip gitme.

t.-ı marāḥıl (ṭayy-ı marāḥıl) 143b/13

[=1]

tayaḳ Dövmek işi, kötek, sopa.

t. bile 142b/16

[=1]

tayaḳḳuẕ Ar. Uyanıklık.

t. u ıntıbāh 16b/12

[=1]

tayammunan Ar. Uğur sayarak.

t. 70a/8

[=1]

Taycut kv.a. Metne göre Kaydu Han'ın oğlu Curka Lankum'un soyundan gelenlere Moğol kavmi.

t. 37a/10

t. uruḳı 39a/6

[=2]

Ṭāyıf (< Ar. ṭāʾif) Hicaz'da Mekke'nin 100 km. güney doğusunda bir şehir.
t. 14a/16
[=1]

ṭāyıfa (< Ar. ṭāʾifa) Zümre, kavim.
t. 16b/15, 25a/15, 131a/6
t.+dın durur 27a/17
t.+sı 35a/15
t.+sıdındur érdi 18b/4
t.+sıdın érdi (cın ṭāyıfası) 14b/6
t.+sınıñ 24b/7, 25a/14
t.+sı (Ḳarlık ṭāyıfası) 29a/11
[=10]

taʾyīd Ar. Destekleme.
t.-ı Ḥaḳ 30a/4
t.-ı ılāhī 49b/12
t.-ı Rabbānī 11a/16
t.+ıdın 131b/9
t.+ıġa 111a/16
[=5]

taʾyīdāt Ar. Desteklemeler, yardımlar.
t.-ı ılāhī 35b/16, 106b/2
t.-ı Rabbānī 10a/6, 97a/8, 136a/5
[=5]

taʿyīn Ar. Belirlenme, atanma.
t. bol- 109b/6
t. ét- 29a/4, 104a/13, 134a/11
t. ḳıl- 46b/6, 98b/15, 103a/7, 110a/13, 113a/5, 120b/2, 128b/10, 132a/10
[=12]

tāza Far. Taze.
t. u tar 7b/6
[=1]

tāza-çaman Far. Taze çimen, yeşil çimen.
t.+ınıñ (maʿānī-ı tāza-çaman) 121b/17
[=1]

taẓallum Ar. Sızlanma, yakınma.
t. 75a/7
t. (ızhar-ı tazallum) 89b/12
[=2]

tażarruʿ Ar. Yalvarıp yakarma.
t. bile (ḳadam-ı tażarruʿ) 10b/10, 64b/16
t. ḳıl- (zār u tażarruʿ) 110b/5
t.+lar (tavba u tażarruʿ) 15a/17
[=4]

tażarruʿ-senclik Tazarru ölçme durumu.
t. bile 101b/9
[=1]

tazāyud Ar. Artma, çoğalma.
t.+da 82b/3
t.+ġa 6b/13
t. u taraḳḳī 21a/4
[=3]

taẕhīb Ar. Süsleme, yaldızlama.
t.+ı bile 5a/14, 84a/2
[=2]

Tāzıḫ k.a. Yafes'in oğludur. Bk. Yāfaṣ
t. 23a/6
[=1]

tāzī-nıjād Far. Arap soylu.
t. at 122b/3
[=1]

taʿẕīb Ar. Azap verme, eziyet çektirme.

t.-i tamām 74b/5
t. ḳıl- 48b/11
t. u ʿuḳūbat 107a/10
[=3]

taʿẓīm Ar. Ululama, yüceltme.
t. 8a/9
t.-ı tamām 146b/1
t.-ı ʿulamā 152a/8
t.-ı vāfir 116b/7
t.+ıda (tavḳīr u taʿẓīm) 134b/6
t.+ın 36b/6
t. u tabcīl 54a/16, 107a/16, 124a/2
t. u takrīm 106b/5
t. u tavḳīr 134a/1
t. u tekrīm 58a/17, 62b/1, 142a/15
[=14]

taʿzīt Ar. Yeni ölen birisinin yakınlarının acısını paylaşır söz söylemek, baş sağlığı dilemek, taziye.
t. tut- 41b/7
[=1]

taẕkār Ar. Hatırlama, anma.
t.-ı ḥālāt 84a/17
t.+ı 134a/13
t.+ıdın 156b/2
t.+ıġa 35a/12
[=4]

tazvīr Ar. Yalan söze süs verme, söze yalan karıştırma.
t. 140b/3
t. ara 141a/3
t.+ıġa 25b/12, 140a/17
t. yüzidin (tadbīr u tazvīr) 37b/7
[=5]

tazyīn Ar. Süsleme, süslenme.
t. (ravża-ı tazyīn-ı maclıs) 2b/15
t. (zīb u tazyīn) 7b/16
t. ḳıl- (fırdavs-ı tazyīn) 151a/11
[=3]

tebārek Ar. Taala gibi Allah kelimesinden sonra kullanılır.
t. (Ḫudāy tebārek u taʿālā) 86a/6
t. (teñri tebārek) 110a/3
[=2]

Tecen y.a. Hive ve Hezaresp yakınlarında bir yer.
t.+de 59b/2
[=1]

tedārük Ar. Hazırlık.
t.+in ḳıl- 18a/5
t. ḳıl- 39b/12
[=2]

té- bk. te-
t.-megü dék 130b/17
[=1]

tefekkür Ar. Düşünme, kafa yorma.
t. (mūcıb-ı tefekkür) 12a/7
[=1]

tég- İsabet etmek, değmek, dokunmak.
t.-ip 42a/12, 86b/3, 87a/13, 120b/17, 123a/15, 128b/15, 131b/10, 142b/16, 142b/6
t.-di 23b/12
[=10]

2. mec. Gelmek.
t.-di 52b/15
[=1]
oḳ tég- 42a/12, 86b/3, 87a/13, 123a/15, 128b/15
oḳı tég- 120b/17, 142b/6
ot tég- 131b/10
[=8]

tehettük Ar. Gözden düşme, rezalet.
t. (bāzū-yı tehettük) 100a/1
t. u taʿaddī 73b/12
t. ü ẓulm 137b/15
[=3]

tek-āvār Far. Yavaş yürüyen deve veya at.
t. min- 50b/17
[=1]

tekbīr Ar. Allahuekber deme.
t.-ı taḥrīma 90a/5
[=1]

Teke kv.a. Ersarı, Sarık ve Yomutlarla birlikte Horasan Salurlarını oluşturan Türkmen kavimlerinden biri.
t. 47b/7, 78b/9, 98b/17, 98b/3, 98b/5, 99a/10, 99a/8, 99a/9, 100a/14, 100a/15, 102b/11, 102b/8, 129a/3, 129b/4
t.+din 129a/9
[=15]

tekellüm Ar. Konuşma.
t.-i tabassum 62a/8
t. bol- 8a/12
[=2]

tekessür Ar. Kırılma.
t.+i (mūcıb-ı tekessür) 4a/4
[=1]

tekfīn Ar. Kefenleme.
t. u tadfīn 137a/17
[=1]

Tekke y.a. Balkanlarda bir yer.
t.+de 58a/15
[=1]

teklīf Ar. Öneri, teklif.
t. bile 93a/2
t. ḳıl- 27a/3, 43a/11, 46a/8, 93a/3
[=5]

tekmīl Ar. Tamamlama.
t. bér- 141b/10
[=1]

tekrār Ar. Yineleme, tekrar.
t. 6a/10
t. ét- 142b/14
t. tap- 107b/3
[=3]

tekrīm Ar. Saygı gösterme.
t. (taʿẓīm u tekrīm) 62b/1
t.-ı mā-lā-kelām 146b/1
t.-ı mutakāṣır 116b/7
t.-ı umarā 152a/8
t. bile (taʿẓīm u tekrīm) 142a/15
t.+ide (tabcīl u tekrīm) 134b/7
t. ḳıl- (taʿẓīm u tekrīm) 58a/17
[=7]

tekrīmen Ar. Saygı göstererek.
t. 96a/17
[=1]

tek ü pūy Far. Koşmak ve aramak.

t. 118b/1
[=1]
tekye Ar. İstirahat yeri, köşesi.
t. ét- 97a/9
t. ḳıl- 36a/4
[=2]
temekkün Ar. Yerleşme.
t. 12b/15
t. ḳıl- 137a/10
[=2]
temkīn Ar. Sağlamlık.
t.-i vāfir 12b/15
t.+i 12b/12
t. tap- 88a/6
[=3]
Temüçin I k.a. Yesügey Bahadır'ın oğludur. Cengiz Han'ın asıl adıdır.
t. 38b/11
t. durur érdi 39a/9
[=2]
Temüçin II k.a. Tatarlardandır. Yesügey, Tatarlar üzerine sefere çıktığında Yesügey'e esir düşmüştür.
t. 38b/9
[=3]
Temüge k.a. Yesügey Bahadır'ın oğludur. Bk. Yesügey Bahādur
t. 38b/12
[=1]
témür Demir.
t. 34a/14
t. dék (kızġan témür) 101a/3
t. içre (kök témür) 88b/10, 126b/9
t. ma'danı 34a/10
[=5]
Témür Biy k.a. Harun Mirza'nın oğludur. Babasını Berdi Beg Han öldürdü. O da Berdi Beg Han'ın ülkesine akınlar düzenledi. Sir Derya'nın kenarına yerleşti. Hiçbir padişaha tabi olmadı. Kuşçuluk yapmaktan hoşlanırdı. Dindarlığı ile bilinmektedir.
t. 90b/14, 90b/4
[=2]
Temür Ġāzī Ḫan bk. Témür Ġāzī Ḫan
t.+nıñ 78a/12
[=1]
Témür Ġāzī Ḫan k.a. Muhammed Rahim Sultan'ın oğludur. Rahim Han'ın önerisiyle Hive hanı oldu. Muhammed Emin Mehter de veziri oldu. Ancak devlete karşı isyanlar çıktı. Bunların çoğu bastırıldı. Muhammed Emin Inak'ın ınak olması onun zamanında oldu. Muhammed Emin Mehter ile Temür Gazi Han'ın arası bir sebepten dolayı açılınca Muhammed Emin Mehter onu adamlarına öldürttü. Çok yakışıklı olması ile ünlü idi. Yedi yıl hanlık yaptı. Metne göre ondan sonra gelen hanların

iktidardaki kuvvetleri yok denecek kadar azaldı. Krş. Temür Ġāzī Ḫan

t. 76b/11, 76b/17, 77a/15, 77b/10

t.+ġa 82b/9

t. ibn Muḥammad Raḥīm Sulṭān 76a/6

t.+nı 76a/11

t.+nıñ 76b/15, 77a/16, 80b/9, 97a/1

[=11]

Témür Kürgen k.a. Timurlular Devleti'nin kurucusudur (1336-1405). Türk-Moğol hükümdarı olarak bilinir.

t. 11a/2

[=1]

Témür Sulṭān k.a. Akatay Han'ın oğludur. Babası,Yunus Han tarafından öldürüldüğünde kardeşi Hacım Han ile birlikte Horasan ve Bağabad hakim idi. Bütün kardeşleriyle Yunus Sultan'a saldırdılar ve onu yendiler.

t. 50b/11, 51a/11

t.+ġa 54a/5

[=3]

Témür Şāh k.a. Ahmed Şah-ı Afgani'nin oğlu, Şehzade Mahmud'un babasıdır.

t. 146a/4

[=1]

Témür Şayḫ k.a. Cengiz Han'ın torunlarındandır. Yadigar Han'ın babasıdır. Kalmaklar tarafından öldürüldü.

t. 44b/10

t. ibn Ḥācī Tüli ibn ʿArab Şāh ibn Fulad ibn Mengü Témür ibn Badaḳul ibn Cüci Buḳa ibn Bahādur Ḫan ibn Şıban Ḫan ibn Cüci Ḫan ibn Çingiz Ḫan 44b/8

[=2]

Témür Taş k.a. Kalımacu'nun oğludur. Babasından sonra padişah oldu.

t. 36a/7

[=1]

ten Far. Vücut, beden, ten.

t. ara 2a/7

t.+i 154a/15, 154a/8

t.+ige 154a/9

t.+imni 111b/6, 112a/12

t.+in 12b/1

t. ḳoy- 94a/1

t.+niñ (cān u ten) 4a/16

t.+ni (ḫāk-i ten) 17a/15

[=10]

téñ Denk, eşit.

t. ḳıl- 96b/9

[=1]

teng Far. Dar; üzgün.

t. bol- (ʿācız u teng) 82b/16

t. ḳıl- 30b/1

t. ü tar 33b/8

[=3]

teng-dast Far. Eli darda, yoksul.

t. u parīşān-aḥvāl 125a/8
[=1]

tenglik Darlık.
t.+idin (tengligidin) 19a/8
[=1]

tengnāy Far. Dar yer, sıkıntılı yer; mezar.
t.+ıdın 24b/10
t.-ı muḥāṣara 148b/15
t.-ı zındān 124a/10, 126a/2
t.+ıġa (laḥd-ı tengnāy) 55a/4
[=5]

Tenim Kürgen k.a. Terk Amal Han'ın oğludur. Cengiz Han onu çok severdi. O yüzden Tumayun adlı kızını ona verdi. Celaleddin Harzemşah'ı yaralayarak ölmesine neden oldu. Cüci Han'ın hizmetinde de bulundu. Ömrünün sonlarında İslamiyet'i kabul etti.
t. 86b/11, 86b/14, 86b/15, 86b/8
t.+ni 87a/2
[=5]

téñiz Deniz, derya.
t.+ġaça 59a/9
t. kenārı 58a/11
t.+ler 66b/7
t.+niñ 66b/9
t. sāḥılı 28a/17
t. üsti 66b/5
t. yüzi 66b/12
[=7]

Téñiz bk. Téñiz Ḫan
t.+ġa 30b/6
[=1]

Téñiz Ḫan k.a. Oğuz Han'ın oğlu. Krş. Téñiz, bk. Oġuz Ḫan
t. 32a/15, 32b/3
t.+ġa 32a/12
[=3]

tenke Far. Altın veya bakır renkli para birimi.
t. ḳaḳtur- 65a/7
[=1]

teñri bk. téñri
t.+ġa 154a/12
t. raḥmatı 101b/16
t. taʿālā 111a/16, 136b/6
t. tebārek 110a/3
[=5]

téñri Tanrı, ilah. Krş. teñri
t. 2b/2, 3b/15, 45b/5, 58b/12, 89b/17
t.+din 5b/17, 43a/15, 108b/2
t.+ġa 55a/1
t.+niñ 18a/12
t. taʿālā 14b/5, 15b/11, 16a/12, 144b/10
[=14]

Téñri Berdi Bég k.a. Avaz Inak'ın adamlarındandır.
t. 149b/3
[=1]

Teñri Berdi Biy bk. Téñri Berdi Biy
t.+ni 134a/10
[=1]

Téñri Berdi Biy k.a. Hasan Murad Inak'ın oğlu Mankıtların hakimi Masav Biy'in babasıdır. Muhammed Emin Inak onu Mankıt hakimi yapmıştı. Krş. Teñri Berdi Biy

t.+niñ 147b/10

[=1]

Teñri Yar Bég k.a. Hasa Kuş Begi'nin akrabasıdır. Avaz Inak onu Çakan'a yardım etmekle görevlendirdi.

t.+ni 142a/14

[=1]

tépren- Harekete gelmek, kımıldamak.

t.-di 49b/6

t.-ip 42a/13

t.-medi 12b/10

[=3]

tépret- Harekete getirmek, kımıldatmak.

t.-mek 6a/2

[=1]

tér- Dermek, toplamak.

t.-señ 8b/11

[=1]

Terākime kv.a. Türkmenler.

t. 47b/12, 59a/14, 66b/2, 74a/9, 99b/12, 129a/2

t.+ni 74a/13

t.+niñ ḳasdıġa 47b/10

t.+si 47b/7

t.+sidin 56b/2, 131a/4

t.+sidin (Adaḳ Terākimesi) 66b/17

[=12]

ṭeref bk. ṭaraf. Krş. Özb. *teref*

t.+ge 33a/17, 43b/10

t.+ge durur 130b/15

[=3]

téri Deri.

t.+sidin 23a/16

t.+sidin (ḳulan térisi) 34a/11

[=2]

terk Ar. Bırakma, vaz geçme, ayrılma.

t.-i cahān 154b/17

t.-i īzā 36b/6

t. ét- 45b/6, 96a/2

t.+in tut- 17b/6, 19a/12, 87b/9, 154b/1

t. ḳıl- 134b/16

t. tut- 90a/9, 93a/2

[=11]

terkeş Far. Okluk, sadak.

t.+idin 5b/13

[=1]

terkīb Ar. Birleştirme, terkip.

t. (şīr-ı terkīb) 96b/11

t. bér- 2a/7

[=2]

terkīb-band Far. Birkaç bendden meydana getirilmiş manzumenin özellikle gazel şeklidir.

t. 153a/14

t. sanʿatı 153a/14

[=2]

Terktay Bahādur k.a. Mengü Temür'ün adamlarındandır. Mengü Temür onu İran'a Argun Han üzerine gönderdi. Bu savaşı kaybedince Mengü Temür Han üzüntüsünden öldü. Krş. Amīr Terktay Bahādur

t.+nı 42b/7

[=1]

Terk Amal Ḫan k.a. Dey Noyan Han'ın oğludur. Babasından sonra tahta oturdu. Cengiz Han'a yardımları dokundu.

t. 85b/12, 86a/2, 86b/6

t.+dın 86a/13, 86a/8

t.+nı 85b/16

[=6]

Tersek y.a. Büyük ihtimalle Harezm'in batısında bir kasaba.

t. 46b/9

t. ḳalʿası 92a/9

[=2]

teskīn Ar. Yatıştırma, sakinleştirme.

t. bér- 141b/5

t. tap- 21a/13, 25a/11, 93b/4, 116a/3, 116a/7

[=6]

teşnelik Susuzluk.

t. 93a/17, 93b/1

t.+din 93b/5

t.+i (teşneligi) 93b/4

t.+niñ şıddatı 114b/7

[=5]

téve Deve.

t. min- 130b/14

t. yüki 43b/17

[=2]

Téveçi k.a. Türkmenlerin bir boyu.

t. 48a/2

[=1]

Téve Boyun y.a. Bugünkü adı Tüyamuyun'dur. Amu Derya'nın Fitnek kıvrımına, bu kıvrımın da özel bir parçasına verilen addır.

t.+da 49b/6, 112a/5

t.+ġa 72b/4

[=3]

tevekkül Ar. İşi başkasına ısmarlamak, tevekkül etme.

t. 106b/1, 107b/6, 107b/7, 107b/9, 111b/7

t. (ıḳbāl-ı tevekkül) 107b/8

t.+din 107b/7, 107b/7

t.+i 11b/6

t. ḳıl- 111a/17

[=10]

Tevke Ḫan k.a. Lakabı Hudaydad'tır. Kazak sultanlarındandır. Temür Gazi Han ölünce onu han ilan ettiler. Zamanında Harezm'de huzur hakim oldu. Bir yıldan fazla hanlık yaptıktan sonra kendi isteği ile hal edildi.

t. 77b/9

[=1]

teẕkire Ar. Biyografi.

t.-i ḥālāt 96b/5

t.-i ṣıfāt 151b/13
[=2]

ṭıb (< Ar. ṭibb) Tıp.
t. 17a/12
[=1]

tıcārat (< Ar. ticārat) Alış veriş, ticaret.
t. 77b/9
[=1]

ṭıfl (< Ar. ṭifl) Küçük çocuk.
t. 56a/2, 106a/3, 107a/9
t. durur érdi 35b/2
t.+nı 45a/2
[=5]

Tın y.a. Rusya'nın güneybatısında bulunan bir nehir, Don nehri.
t. 28b/11, 28b/13
[=2]

tınç Rahat, sakin, dinç.
t. köñül 99b/7
[=1]

tındur- Dinlendirmek, rahatlatmak.
t.-up 84a/8
[=1]

tırnaḳ Tırnak.
t.+ı bile (tırnaġı bile) 116a/5
[=1]

tısʿa (< Ar. tisʿa) Dokuz.
t. (sana-ı tısʿa ve ḫamsīn ve sabʿa-miya) 44a/3
[=1]

ṭıynat (< Ar. ṭiynat) Mizaç, yaratılış.
t.+ınıñ 14a/3
[=1]

tīġ Far. Kılıç.
t.-ı ābdār 127b/11
t.-ı Bahrām 82a/2
t.-ı bī-dırīġ 49a/2, 126a/1
t.-ı burrān 27b/5
t.-ı cafā 40b/10
t.-ı calādat 84a/2
t.-ı dam 11a/6
t.-ı ḫūn-faşān 3a/15
t.-ı ḫūn-rīz 27b/5
t.-ı ḳahr 5b/14
t.-ı kīn 144a/8
t.-ı sıyāsat 5a/10, 10b/9, 121b/3, 138a/2
t.-ı şacāʿat 2b/1, 4a/6
t.-ı tīz 150b/10
t. bile (żarb-ı tīġ) 12a/10
t. çék- 5b/12, 30a/5, 33b/3
t.+dın ötker- 38a/1, 75a/15
t.+ı 5b/5, 112b/4
t.+ıdın 92b/16, 127a/10
t.+ıdın öt- 59b/10
t.+ıġa (lamʿa-ı tīġı) 5b/9
t.+ın 67b/7, 119a/14, 123a/12
t.+ı (şaʿşaʿa-ı tīġ) 11a/8
t.+ı bile 8b/15, 62b/11, 102a/13
t.+ı bile (sıyāsat tīġı) 142a/12
t. ile 57b/6, 116a/6
t.+ları 155a/14
t.+larınıñ 5b/14
t. suyı 59b/1
t. tart- 144a/14
t. u sınān 129b/17
[=46]

tik- 1. (Elbise, kumaş vb.) Dikmek.

t.-mek 19b/17, 23a/17

[=2]

2. (Bina için) Kurmak, inşa etmek.

t.-ti 30a/11

[=1]

t.-ṭākıya tik- 23a/17

[=1]

tiktür- (Çadır için) Kurdurmak, yaptırmak, inşa ettirmek.

t.-di 30a/9

[=1]

til 1. Dil.

t. 11a/6

t. aç- 14b/4, 30b/5, 61a/8, 94a/5

t. çıḳar- 26b/1

t.+din 9a/15

t. édi 154a/12

t.+ıġa 26a/17

t.+i 26a/7

t.+idin 16a/12, 48b/13, 96a/15

t.+ime 2b/13

t.+imni (lāl til) 9a/13

t. ḳalamı 152b/11

t.+ni 155b/6

[=17]

2. Lisan.

t. bile (yetmiş ikki türlüg til) 19b/12

t.+ide (Moġul tili) 41a/14, 86b/10

t.+ide (Sūryānī tili) 18a/1

t.+in (ʿArab tili) 26b/2

t.+i (ḳalam tili) 152b/11

t.+i bile (ḥāl tili) 14a/6

[=7]

tile- Dilemek, istemek, arzu etmek.

t.-di 109b/16, 151b/10

t.-di érse 91b/9

t.-gende 46a/2

t.-gey siz 155b/8

t.-me 106b/6, 115b/15

t.-mek 7a/8, 7a/8, 7a/9

t.-mek durur 2b/5

t.-p 40a/11, 40a/11, 47b/14, 64b/6, 74b/3, 86a/13, 86a/8, 107a/10, 131a/3

t.-r érdi 134b/13

t.-se 22b/15

t.-señ 136b/2

[=23]

amn tile- 107a/10

madad tile- 86a/8, 91b/9

maşlaḥat tile- 134b/13

maẓāhır tile- 2b/5

vışālın tile- 7a/8

[=6]

tilet- İstetmek, diletmek.

t.-ip 46a/3, 88a/6

t.-üp 89b/15

[=3]

kerrāt merrāt tilet- 88a/6

[=1]

Tilev Ḳābıl Ṣūfī k.a. Esen Kabil Sufi'nin kardeşidir. Metne göre Çok kötü insanlar oldukları için kardeşi ile birlikte "kâfir sufi" lakabıyla anılırlar. Muhammed

Emin Inak'ın korkusundan Aral'a kaçtı.

t. 121b/2

t. bile 119b/17

[=2]

tīmā-gān Far. Bedevi.

t. 40b/1

[=1]

Tīmāc bk. Tīmāc Ḫan

t. 36a/2

[=1]

Tīmāc Ḫan k.a. Salcıday Han'ın torunlarındandır. Krş. Tīmāc

t. (Ḳaravul Ḫan ibn Tīmāc Ḫan ibn Küskün Ḫan ibn Urancı Ḫan ibn Burḳay Ḫan ibn Salcıday Ḫan) 84b/16

[=1]

Tin ʿAlī Durman k.a. Eş Sultan'ın kölelerindendir. Eş Sultan'ı ok ile vurarak öldürdü.

t. 52a/1

[=1]

Tīr Far. Merkür gezegeni.

t. ile 82a/1

[=1]

tīr Far. Ok.

t.-ı āh 5b/13

t.-ı duʿā 20b/11

t.-ı ḳażā 123a/16

t.-ı mujgān 62a/10

t. u tabar 129b/17

[=5]

tīr-andāzlıġ Okçuluk, ok atma durumu.

t. bile 144a/12

[=1]

tīra Far. Karanlık, koyu.

t. 2a/10, 9a/1, 27b/2

t.+dur 153b/12

t.+ġa (ḫāk-i tīra) 96b/9

t. ḳıl- 155a/4

t. ol- 155b/3

t. tofraḳ 2a/2

t. tün 109a/5, 109a/5

t. tütün 154b/12

t. u mużlım 2b/9

t. u mükedder 40b/9

[=13]

tīra-dıl Far. Gönlü kara.

t. 3b/12

[=1]

tīrelik Karanlık.

t.+din 11b/3

[=1]

tirik Diri, canlı.

t. 33a/1, 49a/15

[=2]

tīşa Far. Savaşta kullanılan başı sivri ve keskin balta.

t.-ı cud 154a/6

[=1]

tişi Dişi.

t. 69b/1

[=1]

tīz Far. 1. Çabuk, tez.

t. 27b/3, 32b/16, 110a/11

[=3]

2. Keskin.

t. (tīġ-ı tīz) 150b/10
t. (tund u tīz) 33b/5
t. bolur 144b/11
t. ile (ḫancar-ı tīz) 27b/4
t. ḳıl- 81a/7
[=5]

tiz Diz.
t.+idin 21a/6
[=1]

tīz-hūş Far. Keskin zekâ.
t. 97b/14
[=1]

tīz-naẓar Far. Keskin bakış sahibi.
t. u dūr-bīn 130b/11
[=1]

tīzrek Daha çabuk.
t. 11a/16
[=1]

tob-ḫāna Far. Tophane.
t.+da 119a/3
[=1]

tofraġ bk. tofraḳ
t.+nı 16a/10
[=1]

tofraḳ Toprak. Krş. tofraġ, topraḳ
t. 2a/3, 12b/1, 14a/13, 14a/3, 14a/7, 20b/9, 97a/6, 111b/5, 112a/11, 112a/13
t. (başıġa tofraḳ saç-) 154b/14
t. (tīra tofraḳ) 2a/2
t. ara 6a/13, 17a/15, 90b/4, 155a/3
t.+dın 114a/1
t.+ġa 16a/12, 96a/2, 111b/6
t.+ı 112a/13
t.+ıġa 8a/8, 14a/17
t.+ın 2a/10, 61a/6
t.+ınıñ 7a/5
t.+ın başıġa saç- 3b/10
t.+nı 14a/15
t.+nı (ḳara tofraḳ) 136b/8
t. üzre 77b/2, 77b/7
[=31]

Tofraḳ Ḳal'a y.a. Gülban Bağ ve Pürnevhast civarında bir yer.
t.+da 110b/12
[=1]

toġrı Doğru.
t. yol 24b/1
[=1]

Toġrul Ḫan k.a. Mengü Temür Han'ın oğlu, Özbek Han'ın babasıdır.
t. (Özbek Ḫan ibn Toġrul Ḫan ibn Mengü Temür Ḫan) 43a/8
[=1]

Toġul k.a. Kalmakların Torgavut elinden bir şehzade.
t. 60a/3
[=1]

Toḫta Ḫanım k.a. Areng Han'ın annesidir. Daruğan Türkmenlerindendi. Areng Han, attan düşüp ölünce onu gizlice defnedip yerine Areng Han'a benzeyen yeğenini getirdi. Daha sonra durum anlaşılınca onu atın arkasında sürükleyerek öldürdüler.

t.+ġa 63b/1

t.+nı 64b/4

[=2]

Toḳay k.a. Batu Han'ın oğlu, Mengü Temür Han'ın babasıdır.

t. (Mengü Témür Ḫan ibn Toḳay ibn Batu Ḫan) 42a/17

[=1]

Toḳay Noyan k.a. Mengü Temür Han'ın adamlarındandır. Ancak bu kişinin metinde yanlış yazılma dolayısıyla Nokay Noyan ile aynı kişi olma ihtimali de vardır.

t. 42b/6

[=1]

Toḳay Témür k.a. Batu Han'ın küçük kardeşidir. Batu Han, Cengiz Han öldüğünde Cengiz Han'ın yanına giderken onu yerine bıraktı.

t.+ni 41b/10

[=1]

toḳḳuz Dokuz. Krş. toḳuz

t. 22a/17, 37a/1, 37a/14, 48a/12, 48a/12, 48a/12

t. (miñ toḳḳuz yüz otuz) 21b/15

t. (on toḳḳuz) 22b/3, 57a/5

t.+da (altı yüz ottuz toḳḳuz) 41a/9

t.+da (miñ dağı éllik toḳḳuz) 59b/5

t.+da (miñ ikki yüz on toḳḳuz) 83b/6

t.+da (miñ yüz éllik toḳḳuz) 74a/17

t.+dın (béş yüz toḳsan toḳḳuz) 38b/15

t. érdi (béş yüz toḳsan toḳḳuz) 39a/7

t.+ıda (yigirme toḳḳuz) 135b/5

t. yüz altmış tört 51a/17

t. yüz altmış yetti 52a/8

t. yüz éllik 20b/1

t. yüz ḳırḳ altı 49a/16

t. yüz ḳırḳ béş 49a/17

t. yüz on bir 45b/12, 46b/8

t. yüz on ikki 17b/16

t. yüz ottuz 17a/4

t. yüz ottuz ikki 48a/14

t. yüz seksen bir 92b/15

t. yüz yétmiş altı 53a/2

t. yüz yigirme sékkiz 48a/4

[=29]

toḳsan Doksan.

t. (béş yüz toḳsan toḳḳuz) 38b/15, 39a/7

t. (miñ dağı toḳsan ikki) 61a/16

t. (miñ dağı yüz toḳsan altı) 132b/10

t. (miñ yüz toḳsan üç) 128a/10

t. (yüz toḳsan ikki) 126a/10

t.+da (miñ yüz toḳsan) 81b/12

t. ikki 89a/7

t. miñ 30a/12

[=9]

Toḳtaġu bk. Toktaġu Ḫan

t. ibn Mengü Témür Ḫan 42b/16

[=1]

Toḳtaġu Ḫan k.a. Mengü Temür Han'ın oğludur. Babasının ölümünden sonra Nokay Noyan'ın yardımıyla tahta oturdu. Ancak daha sonra Nokay Noyan'la araları bozuldu. Onunla savaştı ve yendi. Krş. Toḳtaġu

t. 43a/3, 88a/13, 88a/14, 88a/3, 89b/6

t.+ġa 87b/13, 88a/7, 88b/17, 88b/6

t. ibn Mengü Témür Ḫan 87b/5

[=10]

Toḳtav k.a. Buzancar Han'ın oğludur. Bk. Buzancar Ḫan

t. 36b/15

[=1]

Toḳta Bégi k.a. Cengiz Han döneminde Merkitlerin hanı idi.

t.+niñ 86a/14

[=1]

toḳuş Savaş.

t.+lar 132a/2

[=1]

Toḳu Çingsang k.a. Altan Han'ın emirlerindendir. Arslan Han tarafından öldürülmüştür.

t. 85b/4

[=1]

toḳuz bk. toḳḳuz

t. 22b/5, 22b/6, 50a/17, 52a/9

t. (yigirme toḳuz) 136b/11

t. ay 36b/7

t.+da (béş yüz ḳırḳ toḳuz) 38b/17

t.+da (miñ dağı yüz altmış toḳuz) 75b/9

t.+da (miñ ikki yüz toḳuz) 140b/17

t.+da érdi (yetmiş toḳuz) 92a/13

t.+dın biri 52b/15

t. ḫan 25a/17

t. ḳıl- 25a/17

t. miñ 30a/12

t. nafar 25a/15

t. yüz 30a/12, 34a/11

t. yüz altmış béş 52b/1

t. yüz altmış ikki 19b/1

t. yüz ḳırḳ altı 111b/14

t. yüz on iki 18b/17

t. yüz ottuz üç 92a/12

t. yüz seksen 20a/12

[=23]

tol- Dolmak.

t.-dı 99b/8, 137b/5

t.-updur 135b/12

[=3]

tola Dolu.

t. 135a/16, 156b/1

[=2]

toldur- Doldurmak.

t.-up 2a/6

[=1]

tolġa- Etrafını sarmak, dolamak.

t.-dı 14b/7

t.-p 122b/15

t.-r érdiler 129a/6

[=3]

amr tolġa- 14b/7
boyun tolġa- 122b/15, 129a/6
[=3]

tolġağ Doğumdan önceki acı, büklüm, hâl, sancı.
t.+ı tut- 28b/6
[=1]

ton Don, elbise.
t. 130b/12
t.+ın (karañġu ton) 31b/16
t.+ı bile 39b/8
[=3]

Tonḳamar kv.a. Elçigen'in soyundan gelen bir Moğol boyu.
t. 35b/7
[=1]

toñuz Domuz.
t. 80b/7
t. ḳanı 69b/11
[=2]

Toñuz yılı 12 Hayvanlı Türk takviminde bir yıl adı, Domuz yılı.
t. 68a/4, 82b/10, 83a/9, 135b/5
t. (muvāfiḳ-ı Toñuz yılı) 38b/17
t. érdi 40a/7
[=6]

top Gülle atan ateşli silah.
t. 73a/2
[=1]

topraḳ bk. tofraḳ
t.+ġa 112a/12
t.+nı 112a/12
[=2]

Torġavut y.a. Kalmakların bir boyu.
t. 60a/3
[=1]

Tosboday k.a. Kıyan Han'ın neslinden Kıyat ve Nöküz kabilelerinin en büyüğü olan adamın oğlu.
t. 34b/12, 35b/9
t.+nıñ 35a/14
[=3]

toy Ziyafet, toplu yemek, şölen.
t. 97b/11, 118a/16, 118b/2, 152b/12, 152b/13, 152b/6, 152b/9
t. (uluġ toy) 26a/13, 26b/17, 30a/8
t.-ı ʿaẓīmī 152b/12
t. bér- 118b/3, 118b/4, 135b/1
t.+da 30a/12
t.+dın 135b/1
t.+dın (ʿazā u toy) 41b/12
t. ḳıl- 30a/7
t.+lar 42a/2
t.+nıñ 97b/15
[=20]

toy-nāma Far. Ziyafeti anlatan mektup.
t. 97b/15
[=1]

toy- Doymak.
t.-madı 40b/5
[=1]

Tök y.a. Amu Derya deltasının aşağısında, şimdiki Nüküs vilayetinin 10-12 km. kuzeybatısındaki bölgenin adı.
t.+ge 50b/15

t. ḳal‘ası 51b/12, 55a/14, 64a/6

t.+niñ 56b/3

[=5]

tök- Dökmek.

t.-di 51b/4

t.-mek 115b/8

t.-se 111b/2

t.-ti 14a/16

t.-üp 27b/5, 29b/2, 129b/17, 154a/13

t.-üp durur 16a/6

t.-üp érdi 51b/3

[=10]

ḫūn tök- 29b/2

ḳan tök- 16a/6, 27b/5, 111b/2, 115b/8

ḳanın tök- 51b/3, 51b/4

ḳannı tök- 129b/17

[=8]

tökül- Dökülmek.

t.-di 128b/13

t.-mek 49a/4

t.-mekge 133a/5

[=3]

ḳan tökül- 49a/4

ḳanlar tökül- 128b/13, 133a/5

[=3]

tön- Dönmek.

t.-gül 96a/3

[=1]

töpe Yığın, küme.

t. (bir töpe) 59a/4, 59a/5, 59a/6, 59a/8

[=4]

töre Yöneticilerin soyu veya padişah ailesi, şehzade.

t. 60a/3

t.+ler 47b/1

t.+lerge 44b/12

t.+leridin 65b/7, 67b/10, 80b/13, 128b/1

t.+leridin durur 81a/17

[=8]

Töre Murād bk. Töre Murād Ṣūfī

t. 140a/4, 140a/7

[=2]

Töre Murād Ṣūfī k.a. Muhammed Nazar Biy’in oğlu, Hoca Murad’ın kardeşidir. Muhammed Emin Inak’ın adamları mallarının zekatını alınca ona düşman oldular. Harezm’den kaçtılar. Huday Kulı İşen’in dergahına gidip gelmeye başladılar ve kendilerini sufi diye tanıttılar. Bir süre sonra Konrat’taki halkı kendilerine bağladılar. Bunun üzerine Avaz Inak onların üzerine ordu gönderdi. Önceleri ikiyüzlülük yaptılarsa da sonradan açıkça savaşmaya başladılar. Avaz Inak ve adamları ile birçok kez savaştılar. Bazen galip bazen mağlup oldular. Sonunda barış imzalayıp Aral’a doğru yola koyuldu. . Krş. Töre Murād, Töre Ṣūfī

t. 143a/9, 143b/1, 143b/16, 144b/13, 145a/9, 145b/6, 145b/7, 147b/4, 148b/2, 148b/9, 151a/14, 151b/11, 151b/7
t. bile 149a/5
t.+ġa 141b/1, 145b/11, 147b/14
t.+nıñ 139b/13, 139b/15, 147b/1, 149a/5
[=21]

Töre Ṣūfī bk. Töre Murād Ṣūfī
t. 150b/3
[=1]

töşel- Döşenmek.
t.-gen 7b/11, 30a/15
[=2]

tört Dört.
t. 19b/13, 23b/3, 25b/3, 31a/17, 33a/1, 38b/3, 40b/17, 45a/7, 48a/15, 51b/17, 54b/13, 58b/17, 58b/17, 58b/17, 58b/17, 59a/1, 59a/3, 63b/2, 67b/2, 73a/8, 76a/5, 79b/6, 85a/16, 86b/8, 92a/3, 94a/15, 105b/15, 106b/13, 152b/15
t. (on tört) 22b/9, 59a/8, 69b/3
t. (tört miñ tört yüz) 48a/1
t. (üç kişi tört kişi) 105b/7
t. (üç tört) 46b/12
t. (üç tört miñ) 59a/16
t. (yigirme tört) 39b/12
t. béş 80a/17
t. bīrī "Dört halife" 3b/13
t. bolur (yigirme tört) 31b/1
t.+de (altı yüz yigirme tört) 40a/7
t.+de (miñ dağı éllik tört) 58b/3
t.+de (miñ dağı ikki yüz on tört) 147a/8
t.+de (miñ dağı ikki yüz tört) 81b/7
t.+de (miñ ikki yüz on tört) 95b/3
t.+de (miñ ikki yüz tört) 135b/4
t.+de (miñ ikki yüz yigirme tört) 147a/13
t.+de (miñ on tört) 57b/9
t.+de (miñ yétmiş tört) 60a/11
t.+de (miñ yüz seksen tört) 80a/4, 104a/17
t.+de (toḳḳuz yüz altmış tört) 51a/17
t.+de durur érdi (ḳırḳ tört) 91a/16
t.+de durur érdi (on tört) 77a/11
t.+de érdi (altı yüz altmış tört) 42a/14
t.+ide (yigirme tört) 72b/16
t. miñ 28b/14, 73a/11, 73a/7, 78b/17
t. miñ tört yüz 48a/1
t. yarım ıḳlīm 39b/7
t. yüz 34a/5, 43b/16, 59b/17, 110a/14
t. yüz altmış 21b/15
[=67]

törtev Her dört.
t.+i 142b/8
t.+in 56a/3
[=2]

törtlençi Dördüncü.
t. 38b/12, 108b/3

t. (yigirme törtlençi) 147b/16

[=3]

törtünçi Dördüncü.

t. 19b/15, 41a/12

t. bāb 9b/12, 84b/1

[=4]

Tört Imām Dört halife. Bunlar sırasıyla Hz. Ebu Beki, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'dir.

t.+ġa 3b/8

[=4]

Tört Töpe kv.a. Ebülgazi Bahadır han Özbekleri dört guruba ayırdı ve bunlara "Tört Töpe" adını verdi.

t. 59a/3, 140b/10

[=2]

töşel- Döşenmek.

t.-di 10b/8

[=1]

ṭūbā Ar. Cennette bulunan ve kökü göklerde, dalları aşağıda olan bir ağaç.

t. (arbāb-ı ṭūbā lahum) 93b/6

t.-ı sıdravar 53b/8

t. kibi 53b/8

t. şāḫı 6a/6

[=4]

ṭūbā-ṣıfat Far. Tuba ağacı gibi.

t. aşcar 33b/11

[=1]

Tubulġa Biy k.a. Berdalı Beg'in oğludur. Bk. Berdalı Bég

t. 71b/11

[=1]

tūda Far. Yığın, küme.

t.-ı ḫāk 154b/2

[=1]

Tuda Mengü bk. Tuda Manegü Ḫan

t. ibn Batu 42b/14

[=1]

Tuda Mengü Ḫan k.a. Batu Han'ın oğludur. Çok zalimdi. Mengü Temür Han'ın oğlu Toktağu, onu Nokay Noyan'ın da yardımıyla öldürdü. . Krş. Tuda Mengü

t. bile 43a/1, 88a/4

t.+dın 87b/5

[=3]

ṭūfān Ar. Hz. Nuh zamanındaki büyük su baskını olayı, tufan.

t. 21a/1, 21a/12, 21a/3, 21a/9, 22a/1

t.+da 17a/8, 21b/1, 21b/11

t.+dın soñra 17a/8

t.+ıdın 21a/3

t.+nıñ 21a/2

[=11]

ṭūfān-ḫīz Far. Şiddetli tufan.

t. 144b/11

[=1]

ṭufūlıyyat (< Ar. ṭufūliyyat) Çocukluk.

t. 134b/14

[=1]

tuġ Tuğ, alamet.

t.+ı bile 88b/15

[=1]

tuġ- 1. Doğmak, dünyaya gelmek.

t.-dı 82a/6
t.-ġan 15b/8, 24b/3
t.-ġay 101b/5, 101b/7
[=5]
2. (Güneş, ay, yıldız) Tulu etmek.
t.-dı 116b/2
t.-ġay 101b/6
[=2]

Tuġaçar Bahādur k.a. Terk Amal Han'ın adamlarından iken Cengiz Han'ın ricası üzerine Cengiz Han'ın idaresine girdi. Sübedey Bahadur ile birlikte Cengiz Han'a hizmet etti. Krş. Tuġaçar Noyan
t. 86a/16
t.+nı 86a/13
[=2]

Tuġaçar Noyan bk. Tuġaçar Bahādur
t. 85b/12
t.+nı 85b/16
[=2]

tuġçı Savaşlarda tuğları menzilden menzile taşıyan görevli.
t.+sın 86b/16
[=1]

tuġdur- Doğdurmak, dünyaya getirmek.
t.-sa 36b/8
t.-up 2a/4
[=2]

tuġur- Doğurmak.
t.-dı 28b/7, 36b/7, 36b/9
t.-up 29b/4
[=4]

ṭuġyān Ar. Taşkınlık, azgınlık.
t. 123b/15
t. (ʿışyān u ṭuġyān) 140b/8
t. (kāmıʿ-ı bunyād-ı küfr ü ṭuġyān) 6b/3
t. (sar-ḥalḳa-ı arbāb-ı ṭuġyān u fasād) 99b/15
t. (şorış u ṭuġyān) 127b/17
t. (tamarrud u ʿışyān u ṭuġyān) 120a/1
t. (tamarrud u ṭuġyān) 20a/17, 119b/2
t.+dın (ahl-ı ṭuġyān) 115b/4
t.+dın (cafā-yı ahl-ı ṭuġyān) 108a/5
t.+ıġa (muḫālafat u ṭuġyān) 115b/10
t. ḳıl- 60a/17
t. u ʿınād 122b/2
[=13]

tuḥaf Ar. Hediyeler, armağanlar.
t.-ı bısyār 61a/5
t.-ı bī-şumār 41b/3
t.-ı farāvān 48b/2
t.-ı vafi 146b/11
t. u hadaya 96b/2
[=5]

tuḥfa Ar. Hediye, armağan.
t. 146b/8
[=1]

tuhmat Ar. Suç, töhmet.
t.+dın 125a/6
t.+dın (maḥż-ı tuhmat) 125b/16

[=2]

Tuḳun Ḳataġan k.a. Alankava'nın oğludur. Katağan boyu ondan gelmektedir.

t. 36b/9

[=1]

ṭūl Ar. Uzunluk.

t.+ı 20b/14

[=1]

ṭulū' Ar. (Ay, güneş vb.) Doğmak.

t. eyle- 31b/17

t.+ıdın 32b/14

t. ḳıl- 7a/17, 36a/14, 82a/16

[=5]

Tumayun k.a. Cengiz Han'ın kızıdır. Cengiz Han onu Tenim Kürgen ile evlendirmiştir.

t. 86b/9

[=1]

tund Far. Sert, şiddetli, haşin.

t. (kemer-i tund) 33b/15

t. u tīz 33b/5

[=2]

tund-bād Far. Kasırga.

t.-ı şarārat 115b/11

t.-ı tafrıḳa 8b/2

t.+ı 32b/4, 114a/12

t.+ıdın 121b/7, 126a/16, 131b/2, 144b/10

t.+ınıñ 5a/17

t.+ı bile 8b/12

t. utrusıda 5b/16

[=11]

tund-ḫū Far. Acele, inatçı.

t. érür 25a/7

[=1]

Tūr k.a. Feridun'un oğludur. Maveraünnehir ve Türkistan onun hakimiyeti altındaydı. Söyünç Han ile birlikte El Han'ın halkını kılıçtan geçirdi. Kalanların Ergenekon'a sığınmalarına sebep oldu.

t. 32b/12, 33b/16

t.+ġa 32b/8

t. ibn Farīdūn 32b/5

t.+nı 32b/7

[=5]

tur- 1. Durmak, hareketsiz kalmak.

t.-a al- 44b/5, 51a/16, 57b/16, 69a/8, 71a/15, 72b/13, 76b/9, 101b/14, 113a/3

t.-dı 58a/15

t.-ġıl 108a/10

t.-maḳdın 119b/3

t.-maḳnı 117a/2, 119a/1

t.-may 31a/16

t.-up 63a/17, 71a/9

t.-up dururlar 120a/11

t.-up durur érdi 110b/13

[=19]

2. Kalkmak, ayakta beklemek.

t.-dılar 59a/2, 87b/16

t.-dum 8a/9

t.-ġay 5b/16

t.-sa 142a/12

t.-up 7b/4, 30b/3, 62a/17, 143a/12

t.-up dururlar 120b/6

[=10]

3. Asıl yardımcı fiil (Fiillerden sonra gelir.)

t.-mas turur érdi 62a/15

[=1]

4. Asıl yardımcı fiil (İsimlerden sonra gelir.)

t.-ur 12a/9, 33a/11, 87b/10, 93b/15, 146b/8, 151b/3

[=6]

Tūrān Eski İranlılar tarafından Türkistan ve Tataristan bölgelerine verilen isimdir. Eskiden beri Türklerin oturdukları yerlere Turan denirdi.

t. 40a/3

t.+ġa (ahl-ı Tūrān) 27b/10

[=2]

Tūrān-zamīn Far. Turan bölgesi.

t.+nı 22a/2

t.+nıñ 23a/5

[=2]

Turbat y.a. Horasan bölgesinde bir yer.

t. 52a/15

[=1]

ṭurfa Ar. Görülmemiş, acaip, yeni.

t. 99b/7, 153b/9, 154a/1

[=3]

Turġaḳ Tama k.a. Hankah'ın 6 km. güneydoğusunda bir yer adı.

t. 69b/6

[=1]

turġuz- Koymak, yerleştirmek.

t.-up 115b/12, 127b/17

t.-ur érdiler 76b/8

[=3]

fitna turġuz- 76b/8

[=1]

Tursun Ḫan k.a. Türkistan hakimi idi. Eşim Han tarafından öldürüldü.

t. ḳaşıda 58a/7

t.+nı 58a/8

[=2]

Turşīz y.a. Horasan bölgesinde bir yer.

t. 52a/14

[=1]

Ṭūs k.a. Kral Navzar'ın oğlu, İran'ın önemli generallerinden birinin adı.

t. ile 120a/15

[=1]

tuş Köşe, taraf.

t.+dın (tuşluḳ tuşdın) 111a/2

t.+ıġa 124b/7

[=2]

tuşluḳ Köşelik.

t. tuşdın "Her taraftan" 111a/1

[=1]

tut- 1. Tutmak.

t. 114b/1, 136b/7, 144b/12

t.-ar 10b/4, 34b/15

t.-arlar érdi 20b/3

t.-a durur érdi 56b/13, 135a/3

t.-dı 19a/12, 20a/4, 21a/13, 24a/5, 43b/11, 57b/11, 70b/2, 84b/11, 92a/9, 93a/5

t.-dılar 21a/15, 79b/7
t.-dum 9a/17
t.-ġandın soñra 61b/13
t.-ma 20b/8, 106b/17
t.-maḳda 18a/9
t.-maḳdın 8a/15
t.-mañ 135b/16
t.-mas érse 4b/11
t.-may 10b/17, 19a/4, 32a/17
t.-mış 26a/12, 150a/13
t.-sa 10a/15, 97a/6, 151a/4
t.-sun 155a/10
t.-tı 3b/12, 20a/2, 23b/3, 31b/17, 34b/6, 58a/3, 63a/17, 89b/10, 90a/10, 90b/6, 104b/15, 140b/3, 154a/11
t.-tılar 102b/15
t.-uban 154b/1
t.-uñ 125b/6
t.-up 14b/17, 15a/8, 17a/14, 17b/6, 26b/11, 27a/7, 28b/6, 32a/8, 34a/16, 34b/3, 40a/11, 41b/7, 43b/6, 56b/11, 60a/15, 87a/3, 88a/9, 90a/9, 92b/17, 93a/2, 94b/5, 98a/16, 99b/6, 103b/12, 105a/1, 105b/11, 107a/8, 107b/2, 108a/1, 117b/14, 126a/4, 129b/1, 132b/7, 133b/3, 137b/10, 138a/16, 138a/6, 139a/1, 142a/16, 147a/2, 148a/9, 151b/5
t.-up durur 61b/5, 107b/1
t.-up dururlar 121a/13
t.-up durur érdi 103b/8, 117a/9
t.-up érdiler 104a/6
t.-up men 87b/9
[=102]
2. Beklenen sonucu vermek, .. tutmak.
t.-ġusı durur 89b/17
[=1]
3. Alıkoymak, çıkmasına izin vermemek.
t.-up 145a/13
[=1]
4. Hükmü altında bulundurmak.
t.-masun 155a/14
t.-salar 155a/15
t.-tı 37a/4, 90b/15
t.-up 6a/17, 11a/2, 40b/13, 90b/15, 136a/4, 154a/1
[=10]
5. Benimseyip desteklemek.
t.-up 24a/2, 88a/14, 130a/15
[=3]
6. Tahsis etmek, ayırmak ya da ayırtmak.
t.-up mén 9a/17
[=1]
7. Kabul etmek, saymak.
t.-ar érdi 43b/5
t.-ġum durur érdüm 26b/14
t.-ma 33a/2
t.-up dururlar 22a/17, 70b/14, 76a/7, 90b/14
[=7]
8. Ele geçirmek, yakalamak.
t.-ġanda 96a/11

t.-maḳġa 96b/16, 117a/16
t.-dı 78b/9
t.-tı 29b/5
t.-uban 23b/6
t.-up 37a/6, 38a/7, 43a/1, 43b/15, 51a/3, 51a/9, 51b/1, 51b/3, 54a/12, 56b/7, 56b/9, 58a/12, 64a/1, 72a/12, 74b/4, 75a/8, 76a/3, 76b/8, 81a/14, 84b/12, 89a/5, 91a/3, 97a/17, 99a/12, 99a/16, 99a/7, 100a/10, 100b/15, 113a/11, 117a/4, 123a/1, 123b/12, 133b/15, 138a/5, 143b/4, 144b/5, 146b/11, 147a/13, 148a/1
[=45]
9. Doldurmak, istila etmek, etrafı kaplamak.
t.-up 53b/9
[=1]
10. .. hâlde bulundurmak.
t.-dı 64a/3
[=1]
amān tut- 3b/12
ārām tut- 121a/13, 136b/7, 155a/10
arzānī tut- 99b/6, 105a/1, 126a/4, 133b/3, 138a/16
ārzū tut- 4b/11
avlādıdın tut- 22a/17
ʿazā tut- 150a/13
ʿazīmat tut- 21a/15
bir tut- 40a/11
cā tut- 32a/8
cāy tut- 26a/12, 31b/17
cāyız tut- 19a/4, 20b/8, 32a/17, 135b/16
dost tut- 56b/11, 94b/5
duşman tut- 27a/7
ḫūş tut- 135a/3
ḫūy tut- 144b/12
ḫ(v)ār tut- 88a/9
ḳarār tut- 9a/17, 10b/17, 14b/17, 21a/13, 34b/3, 34b/6, 61b/13, 104b/15
köz tut- 106b/17
kulaġın tut- 20b/3
lāzım tut- 102b/15
mabẕūl tut- 117a/9, 132b/7, 147a/2, 151b/5
maḳām tut- 90a/10
manzıl tut- 8a/15, 10b/4, 26b/11, 43b/11, 79b/7, 90b/6, 93a/5, 103b/12, 104a/6, 105b/11
manzılını tut- 60a/15
marʿī tut- 98a/16, 129b/1, 139a/1
maşrūf tut- 137b/10
maʿẕūr tut- 114b/1, 125b/6
mekān tut- 17a/14, 20a/2, 20a/4, 103b/8, 151a/4
meslūk tut- 148a/9
mubārek tut- 34a/16
musallam tut- 138a/6, 142a/16
mükerrem tut- 87a/3
naḳş tut- 10a/15, 140b/3
pās tut- 43b/6, 108a/1
şuḥbat tut- 92b/17
taʿalluḳ tut- 57b/11, 58a/3, 92a/9

ṭā‘at tut- 18a/9
taḫṣīṣ tut- 89b/10
ṭarafın tut- 56b/12, 107b/1
ṭarafını tut- 107b/2
ta‘zīt tut- 41b/7
terk tut- 90a/9, 93a/2
terkin tut- 17b/6, 19a/12, 87b/9, 154b/1
tolġağı tut- 28b/6
vaṭan tut- 61b/5
yer tut- 24a/5
yolın tut- 84b/11
[=94]

ṭūṭī Far. Papağan.
ṭ.-ı şeker-bayān 146a/1
ṭ. dék 9a/10
ṭ.+nı 9a/10
ṭ.+sı 2b/9
[=4]

tūtıyā (< Ar. tūtiyā) Çinko.
t.+sın 7a/5
[=1]

tutsaḳ Tutsak, tutulmuş, esir.
t. 146a/11
t.+dın 146b/13
t.+ıġa tüş- 145b/16
[=3]

tuttur- Ele geçirmek, yakalatmak.
t.-maḳġa 98b/10
t.-up 48b/10
[=2]

tuvānā Far. Güçlü.
t. durur érdi (ḫāḳān-ı tuvānā) 57b/8
[=1]

tuz Tuz.
t. 23b/13, 23b/14
t.+ı 72b/8
t.+nı 72b/9
t.+nıñ 23b/11
[=5]

Tuzlaḳ y.a. Sultan Saray vadisinin yakınlarındaki bir tuz gölü. Hanların tuz ihtiyaçları buradan karşılanmaktaydı.
t. 127a/12
t.+da 72b/7
t.+dın 127b/1
[=3]

Tübet y.a. Çin'in batısında bir bölge. Metne göre Tacikler Tankut bölgesine Tübet demektedirler. Krş. Tanḳut
t. 28a/15
[=1]

Tüdekü Ḫātūn k.a. Hülegü Han'ın kızı, Nokay Noyan'ın kardeşi.
t. 87a/8
[=1]

tüfeng Far. Bir çeşit ateşli silah, tüfek.
t. 73a/2
t. aġzı 130a/1
t. oḳı 120b/17
[=3]

Tüken k.a. Terk Amal Han'ın oğlu, Tenim Kürgen'in kardeşidir.
t. 86b/11
[=1]

tüken- Tükenmek, bitmek.

t.-gey 13b/10

t.-mes 152b/12

t.-ür 139b/12

[=3]

Tüli bk. Tüli Ḫan

t. 41a/14, 85b/14

[=2]

Tüli Ḫan k.a. Cengiz Han'ın dördüncü oğludur. Metne göre Tüli Moğolcada ayna anlamına gelmektedir. İran padişahlarının onun soyundan geldiği söylenir. Krş. Tüli

t. 41a/12

t.+nıñ 41b/13, 87a/7

t.+nıñ (Abaḳa Ḫan ibn Hülegü Ḫan ibn Tüli Ḫan) 42a/7

[=4]

tümen On bin. (Bin sayısıyla birlikte kullanıldığında aşırı çokluk ifade eder.)

t. (miñ tümen) 54a/17

t. miñ 111a/14

[=2]

Tümene Ḫan k.a. Cengiz Han'ın dördüncü kuşaktan dedesidir. Hükümdarlığı zamanında halk çok rahat bir hayat yaşamıştır.

t. 37a/13

t.+ġa 85a/4

t.+ġa (Ḳabul Ḫan ibn Tümene Ḫan) 85a/9

[=3]

tün Gece.

t. (bir tün) 7a/16

t. (her tün) 34a/13

t. (tīra tün) 109a/5, 109a/5

t. kün 118a/17

t.+ler 120a/11

t. ü kün 1b/8, 108b/14, 114a/2

[=9]

Tüñ k.a. Türk'ün oğludur. Türk'ten sonra saltanat sürmüştür. Metne göre yemeklere tuz koyma âdeti ondan sonra başlamıştır. Diğer adı Födek'tir. Krş. Födek, bk. Türk

t. 23b/3, 23b/7

[=2]

tüñlük Çadırın tepesi, evin bacası

t.+idin (tüñlügidin) 36a/17

[=1]

Türk 1. k.a. Yafes'in oğludur. Babasından sonra tahta geçmiştir. Metne göre Türkistan hanlarının ilkidir. Çadır kurmayı, hayvan derisinden başlık ve elbise dikmeyi icat eden ilk kişidir. Yağmur yağdırdığına inanılan yada taşı için Guz ile çok savaşmıştır. Zamanında halk ferah içinde yaşamıştır. Bk. Yāfaṯ

t. 23a/6, 23a/9, 23b/5, 36b/13

t.+ġa 23a/15

[=5]

2. kv.a. Türkler.

t. arasıda 22b/17
[=1]

türk-tāz Far. Yağmalama, çapul. Krş. türk ü tāz
t.+ı 24a/9
t.+ıdın 25a/8, 55a/17
t.+ıdın soñra 67a/12
t.+ınıñ 5a/15
t.+ı üçün 67a/10
t. ḳıl- 46b/17
[=7]

türk-tāzlıḳ Yağmacılık
t.+da durur érdiler (ḥīn-ı türk-tāzlıḳ) 71b/2
t. ḳıl- 25a/8
[=2]

Türkistān Far. Hive, Fergana, Taşkent, Buhara, Semerkant ve Kırgız şehirlerini içine alan büyük bölge.
t. 23a/10, 29a/3, 32b/11, 32b/5, 35a/14, 39b/6
t.+da 58a/7
[=7]

Türkman kv.a. Oğuz Türklerinin bir kolu ve bu koldan olan kimse. Krş. Türkmanıyya
t. 31a/5, 52b/10, 58a/9, 59b/10, 59b/3, 59b/6, 60a/2, 64b/16, 67a/6, 72a/7, 72b/5, 94a/12, 129a/17
t. bile 59a/16, 63b/11, 63b/8
t. bile (nafar-ı Türkman) 71a/17
t.+din 58a/5
t.+ġa 58a/14, 58a/3, 58b/6, 59b/1
t.+ıdın (Ḫurāsān Türkmanı) 48b/9
t.+ıdın durur érdi (Daruġan Türkmanı) 63b/1
t.+ıġa (Ḫurāsān Türkmanı) 52b/5
t.+ı (Ḫīvaḳ Türkmanı) 58b/5
t.+lardın 47b/16
t.+nı 56b/11, 58b/14, 64a/16, 64a/5, 64b/2, 94a/11, 95a/7
t.+nıñ 59b/9, 64a/14, 71b/7
[=37]

Türkman-zāda Far. Türkmenoğlu.
t. 63b/17
[=1]

Türkmanıyya kv.a. Türkmenler. Krş. Türkman
t. 47a/4, 47b/6, 64a/2
t. (ḳabāyıl-ı Türkmanıyya) 60a/17
t.+dın 54b/4, 92b/6
t.+nıñ 59b/15
[=7]

türk ü tāz bk. türk-tāz
t. ḳıl- 52b/1
[=1]

türlüg Türlü, çeşit.
t. 7b/12, 125b/5
t. (bir türlüg) 31b/7
t. (yetmiş ikki türlüg til) 19b/12
[=4]

tüş I Düş, rüya.
t.+ide 26a/1
t. kör- 108a/6

[=2]

tüş II Kuşluk vakti.

t. bile 109b/8

t.+ġaça 126b/12

[=2]

tüş- 1. Düşmek, inmek.

t.-di 63b/3

t.-diler 89b/16

t.-er érdi 134b/2

t.-gen 39b/5, 64a/16, 86a/10, 134a/2

t.-geni 138a/8

t.-medi 112a/11

t.-mekge 91a/14

t.-mey 30a/2, 54a/3, 147b/12

t.-se 107b/16

t.-ti 23b/11, 26b/10, 28a/9, 57b/15, 68a/16, 77a/4, 88a/11, 97b/7, 119a/14, 138b/5

t.-tiler 32b/13, 78a/4, 109b/12

t.-üben 154b/9

t.-üp 14a/6, 15a/12, 15b/17, 16a/1, 20a/16, 33b/6, 37a/3, 53b/2, 63b/6, 64a/7, 70b/12, 70b/6, 74b/10, 87a/13, 97a/14, 97a/4, 101a/8, 109a/11, 110b/17, 111a/9, 111b/4, 112a/10, 112a/11, 112b/15, 123a/12, 145b/16, 148b/17, 151a/1, 151b/11

t.-üp durur 55b/11

t.-üp dururlar 103a/15

t.-üp dururmız 148b/15

t.-üp durur érdi 77a/16

t.-üp érdiler 33a/16

[=62]

2. Uygun gelmek, yakışmak.

t.-ti 12a/2

t.-üp 23a/15

[=2]

3. Rastlamak, tesadüf etmek.

t.-di 14b/8

t.-geç 154a/10

[=2]

4. Payına isabet etmek.

t.-di 67a/17

t.-gen 52b/14

t.-ti 38a/15

[=3]

5. İstenmeyen bir duruma duçar olmak.

t.-ti 39a/7, 45a/13

t.-üp 131b/12

[=3]

6. Kazanmış olduğu nitelikleri, imkanları kaybetmek.

t.-di 44a/7

[=1]

7. (Savaşta bir kale, yer vb.) Ele geçirmek, bozguna uğratmak.

t.-gen 55a/16

t.-ti 47b/12, 131a/12

[=3]

8. Konaklamak, yerleşmek, mekan tutmak.

t.-di 72a/10

t.-geç 37b/17

t.-gendin soñra 89b/15, 96b/14

t.-ti 28b/3, 50b/15, 53a/12, 59b/11, 67a/15, 98b/6, 100a/12
t.-üp 44a/8, 49b/8, 52b/5, 78b/7, 110b/3, 143b/10
t.-üp érdiler 37a/3
[=18]
9. (Yağmur, kar vb.) Yağmak.
t.-üp érdi 29a/5
[=1]
arzānī tüş- 78a/4
atdın tüş- 101a/8, 111b/4, 112a/10, 112a/11
ayaḳıġa tüş- 89b/16
ayru tüş- 86a/10
bar ʿaks tüş- 87a/13
başıġa tüş- 138b/5
dıl-nışīn tüş- 97a/4
élgige tüş- 55b/11
ġanīmat tüş- 28a/9
ınḳıṭāʿ tüş- 88a/11
ḳolıġa tüş- 33a/16, 39b/5, 70b/6
ḳoluñġa tüş- 107b/16
güẕārı tüş- 26b/10
güẕerim tüş- 77a/16
larza tüş- 134b/2
maḳbūl tüş- 16a/1
masmūʿ tüş- 147b/12
mudavvar tüş- 33b/6
mustaḥsan tüş- 30a/2
muşābıh tüş- 63b/6
nızāʿ tüş- 37a/3
ot tüş- 148b/17
savdā-yı fāsıd tüş- 138a/8
şādlıġ tüş- 97b/7
tutsaḳıġa tüş- 145b/16
uruş tüş- 54a/3, 68a/16, 119a/14, 123a/12
vaḥşat tüş- 77a/4, 97a/14
varṭa-ı muḫāṭara tüş- 148b/15
yerge tüş- 23b/11
yıraḳ tüş- 32b/13
yolġa tüş- 57b/15, 64a/16, 64a/7
yolıġa tüş- 20a/16, 63b/3, 110b/17, 112b/15
zalzala tüş- 14a/6
[=47]

tüşür- 1. Düşürmek, indirmek.
t.-üp 37b/16, 64b/16, 79b/15, 81a/16
[=4]
2. Yerleştirmek.
t.-di 51a/10, 103b/10
t.-diler 63b/12
t.-üp 87b/15, 118b/7
t.-üp durur 104a/9, 116b/8, 124b/10, 146b/2
[=9]
ḳolġa tüşür- 64b/16
taḫtıdın tüşür- 79b/15, 81a/16
[=3]

tütün Duman.
t. (tīra tütün) 154b/12
t. içre 27b/3
t. yañlıġ 101a/2
[=3]

tüz Düzenli, rahat, düz.
t. 116a/16
t. bol- 50b/13

[=2]

tüz- Düzenlemek, tertip etmek, düzenli hâle getirmek.

t.-di 6a/8, 14b/16, 31b/5, 84a/10

t.-e bil- 73b/3

t.-üp 114a/2, 143a/11

[=7]

bazm tüz- 143a/11

bazm-ı ʿışrat tüz- 114a/2

dostlıġ tüz 6a/8

[=3]

tüzet- Düzenletmek.

t.-ey 50b/12

t.-mekni 23a/16

[=2]

yasa tüzet- 50b/12

[=1]

U

u bk. ve

ʿUbaydu'llāh Ḫan k.a. Buhara hakimi idi. Ömer Gazi Sultan'ın yardım istemesi üzerine Harezm'e gitti ve Avanış Han'ı öldürdü. Oğlu Abdulaziz Han'ı Harezm hakimi tayin edip döndü. Ancak Avanış Han'ın çocukları ile Din Muhammed Han birleşik Hive üzerine yürüyünce Abdulaziz Han kaçtı. Din Muhammed Han üzerine yürüyen Ubeydullah Han da yenildi ve barış yaptı. Ancak bir süre sonra tekrar Harezm'e saldırdı. Harezm'in bir kısmını ele geçirdi. Hacım Han bunun üzerine İran'a giderek Şah Abbas'tan yardım aldı. Böylece Harezm'i tekrar ele geçirdi. Ubeydullah Han tekrar Harezm üzerine sefere çıktı. Hacım Han da yine İran'a kaçtı. Ancak bir süre sonra Ubeydullah Han ölünce tekrar memleketine döndü.

u. 49a/10, 49a/14, 49a/9, 49b/5, 50a/7, 53a/11, 54a/11, 54a/9, 54b/12, 54b/14, 54b/6, 92b/4, 111b/14, 112a/3

u. allıda 49b/16

a.+ġa 54a/4, 54a/9

u.+nı 50a/5

u.+nıñ 54b/1, 54b/4, 92b/7

[=21]

ʿubbād Ar. Çok ibadet edenler, âbitler.

u.+nı (zuhhād u ʿubbād) 43b/5

u. u zuhhād 152b/3

[=2]

ʿubūdıyyat (< Ar. ʿubūdiyyat) Kulluk.

u. 8a/8, 10b/10, 61a/6

[=3]

ʿubūr Ar. Suyun öbür tarafına geçmek, atlamak.

u. ét- 69a/9

u. eyle- 10b/1

u. ḳıl- 39b/1, 44a/5, 60b/9, 117b/3, 124b/6, 127a/2

[=8]

uʿcūba Ar. Pek acaip ve garip olan, harika.

u. (nigāriş-ı uʿcūba) 128a/7

u.-ı ayyām 62a/11

[=2]

uç- Uçmak.

u.-maḳ bile 7a/12

u.-up 33b/4, 148b/14

[=3]

uçġun Kıvılcım.

u. kibi 33a/3

[=1]

uçra- Rastlamak, tesadüf etmek, uğramak.

u.-ban 107a/11

u.-p 49b/9, 101a/15

[=3]

uçur Vakit, zaman.

u.+da (ol uçur) 26a/9, 28a/4, 33a/7, 41b/4, 46a/1, 58a/10, 59a/15, 67b/2, 73b/5, 78b/3, 79a/4, 80a/12, 85a/4, 91b/1, 98b/3, 103a/17, 108a/9, 109b/12, 113b/12, 114a/11, 122b/14, 124a/5, 131a/3, 145a/15, 147b/10

[=25]

ʿūd Ar. Öd ağacı.

u. (ṣandal u ud) 7b/12

[=1]

ʿudvān Ar. Düşmanlık, haksızlık, zulüm.

u. 123b/16, 133a/13

u.+dur (maẓhar-ı āṣār-ı şarr u ʿudvān) 106b/7

[=3]

ufḳ Ar. Ufuk.

u.+ıda 36a/13

[=1]

Uġan Sulṭān k.a. Arap Han'ın oğludur. Habeş ve Elbars Sultan babalarının gözünü kör edince onu Orus'a gönderdiler.

u. 55b/7

u.+nı 56a/3

[=2]

uġruḳ Far. Çadır, kamp yapmak.

u. bile 143b/14

u.+ların 76b/3

[=2]

ʿuhda Ar. Sorumluluk.

u.+sıdın 9a/4, 94a/8

[=2]

Uḥud y.a. Medine'nin kuzeyinde kırmızı bir dağdır. Hz. Muhammed ile Kureyşliler arasında Uhud Savaşı olarak bilinen savaş burada olmuştur.

u.+nıñ ḥarbı 114b/4

[=1]

ʿuḳda Ar. Düğüm, sorun.

u. 116a/5

[=1]

ʿuḳda-küşāy Far. Düğüm açan, sorun çözen.

u.+ıġa (raʾy-ı ʿālam-ārā-yı ʿuḳda-küşāy) 71a/1

u.+ıġa (raʾy-ı ʿuḳda-küşāy) 138b/2

[=2]

ʿuḳūbat Ar. Ceza.

u. 150b/15

u.-ı mā-lā-kelām 74b/6

u. bile 37a/7

u. bile (taʿẕīb u ʿuḳūbat) 107a/10

u.+ı (şaḥna-ı ʿuḳūbat) 5a/11

u. otı 6a/1

[=6]

ʿuḳūd Ar. Akitler, şartlar.

u.+ın 151b/8

u.+ınıñ 4b/2

[=2]

ʿulāla Ar. Bilgili adam, bilgin.

u. sal- 151a/4

[=1]

ʿulamā (< Ar. ʿulamāʾ) Alimler, bilginler.

u. 4b/12

u. (afżalu'l-ʿulamā) 65b/15

u. (maʾman-ı ʿulamā) 135a/13

u. (taʿẓīm-ı ʿulamā) 152a/8

u.-yı ʿālī-martabat 137b/11

u.-yı ʿıẓām 135b/6, 136a/8

u.-yı kirām 9b/16

u.-yı mutabaḥḥırīn 137a/3

u. bile 92b/17

u. u fużalā 43b/5, 70a/5, 97b/16, 134b/6

[=14]

ulfat Ar. Dostluk. Krş. ülfet

u. u muḥabbat 27a/15

[=1]

ulġay- Büyümek, yetişmek.

u.-dılar 55b/8

u.-ıp 20b/13, 27a/15

u.-ıp durur érdi 63b/6, 94b/3

[=5]

ʿulūfa Ar. Asker maaşı, ulufe.

u. bér- 52a/17

[=1]

uluġ Büyük, ulu, yüce.

u. 22b/12, 23b/4, 24a/6, 25b/16, 25b/4, 27b/15, 28a/4, 28b/7, 30b/11, 30b/13, 30b/7, 31a/5, 31b/5, 42a/2, 44b/15, 47a/11, 47b/3, 59a/12, 61a/17, 67a/17, 68a/6, 68b/6, 85a/16, 86a/13, 87a/16, 88a/16, 90a/8, 90b/17, 91a/15, 91b/13, 92b/1, 94b/11, 94b/6, 103b/2, 105b/12, 109b/16, 109b/7, 111b/17, 112a/17, 113b/11, 118a/16, 118b/2, 118b/4, 135b/1, 135b/14, 143a/13, 144a/9, 146b/8

u. biy "Başvezir" 91b/12

u.+ı 30b/17, 34b/11, 47a/14

u.+ının 35a/15

u.+ınıñ 35a/17

u.+lardın 34a/7

u.+ları 44b/12

u.+ların 27a/9, 104b/13

u.+nıñ 85b/6, 86b/8

u. tā kiçik 7a/2, 114a/1

u. toy 26a/13, 26b/17, 30a/8

u. ve kiçiklik 31b/9

[=66]

uluġlıḳ Büyüklük.

u. 138b/14
[=1]
uluġraḳ Daha büyük.
u.+ı 17b/15
[=1]
Uluġ Taġ bk. Ar Taġı
u. 25b/8
[=1]
ulūhıyyat (< Ar. ulūhiyyat) Tanrılık, ilahlık
u. 30a/2
[=1]
ūlu'l-ʿaẓm Ar. Büyük peygamber.
u. 20a/15
[=1]
ulus Moğ. Kavim, kabile, millet.
u. 18a/15, 24b/15, 37a/14, 40b/5, 59b/17, 65a/15, 153b/6
u. (aʿyān-ı ulus) 38a/1
u. (él u ulus) 24b/11, 42b/1
u. allıda 146b/8
u. başı 152a/2
u.+dın 17b/8
u.+ġa 25b/7, 151a/1
u.+ı 128b/1, 133a/16
u.+ıdın (uruḳ u ulus) 87b/11
u.+ıġa 88b/1
u.+ın 140b/5
u.+ınıñ 34b/11, 74a/15, 147b/10
u.+ını (tamāmat-ı él u ulus) 43a/11
u.+ın (él u ulus) 88a/16, 90b/6
u.+ı bile (él u ulusı) 87a/3
u. içre 21b/3, 25b/12
u.+nıñ (él u ulus) 90b/16
u.+nı (él u ulus) 27b/13
u. üzre 45a/15
u. yüzi 82b/1
[=33]
ʿuluv (< Ar. ʿuluvv) Yücelik.
u.-ı hımmat (ʿuluvv-ı hımmat) 11b/16, 146b/2
[=2]
ʿulya Ar. Çok yüce.
u. (marātıb-ı ʿulyā) 121a/16
[=1]
ʿUmar bk. ʿUmar ibnu'l-ḫaṭṭāb
u. (naẓīr-ı ʿUmar) 90a/3
[=1]
umarā (< Ar. umarāʾ) Emirler, beyler.
u. 12b/3, 23b/4, 31a/1, 37b/13, 49b/6, 51a/5, 56a/6, 68b/10, 78a/17, 78b/8, 94b/10, 97b/16, 98a/15, 98b/15, 100a/3, 104a/13, 104b/13, 112a/10, 116a/1, 119a/5, 126b/1, 154b/3, 155a/2
u. (salāṭīn u umarā) 96a/5
u. (tekrīm-ı umarā) 152a/8
u.-yı ʿālī-cāh 140b/16, 151b/12
u.-yı ʿālī-mıḳdār 93b/3, 140b/10
u.-yı ʿālī-şān 114b/17, 136a/11, 146a/17
u.-yı ʿāşī 68b/14, 68b/17
u.-yı gerdūn-tuvān 135a/1
u.-yı Ḫ(v)ārazm 72b/17, 72b/7, 96a/11
u.-yı ʿızām 64a/1, 99a/7, 101b/3, 103a/17, 104a/9, 118b/4, 118b/6,

119a/12, 119a/6, 119b/2, 120a/4, 120b/1, 123a/10, 123a/5, 124a/3, 127a/15, 127b/13, 134b/9, 140b/13, 144b/17, 145b/5, 145b/8, 145b/9, 148a/4, 151a/12, 151a/8, 152a/13

u.-yı kirām 135b/6

u.-yı meẕkūr 131b/14, 143b/13

u.-yı muḫālıf 76a/14, 78b/2, 80b/16, 120a/6, 121a/11, 121a/2, 125b/7

u.-yı muşār ilayhim 68b/8

u.-yı nām-dār 138b/14, 143b/8, 147b/2, 148b/3

u.-yı nuşrat-ıntımā 127b/12

u.-yı şāḥıb-ı manzılat 137b/12

u.-yı ṭāġıyya 120a/9

u.-yı ẕu'l-ıḥtırām 9b/17, 128b/7

u.-yı ẕu'l-ıḥtışām 71a/6

u. bile 49b/10, 72b/15, 77a/9, 100a/6, 110a/15, 110b/2, 112a/6, 112b/2, 116b/6, 126b/5

u.+dın 63b/15, 86b/17

u. élgi 77a/14

u.+ġa 112a/13

u.+nı 49b/15, 50a/5, 78b/9, 99b/16, 99b/2, 116a/8, 123a/1, 129b/9

u.+nıñ 71a/1, 75b/2, 99a/3

u.+nıñ (ḫ(v)ānīn u umarā) 95a/8

u.+sı 54b/16, 63b/9, 65a/9, 68b/5, 74b/4, 76a/4, 76b/3, 76b/6, 81a/13, 93a/15, 112a/8

u.+sıdın 13a/1, 42a/11, 132a/8

u.+sıġa 76a/9

u.+sın 119b/9

u.+sı bile 87b/4

u.+sı durur 76a/8

u. u ʿasākir 44a/7

u. u ekābır 80b/5

u. u erkān 10b/14

u. u nudamā 146a/14

u. u şah-zāda 44a/15

[=135]

ʿUmar Ġāzī bk. ʿUmar Ġāzī Sulṭān

u. 49a/6

[=1]

ʿUmar Ġāzī Sulṭān k.a. Sultan Gazi Sultan'ın oğludur. Babası öldürülünce Buhara'ya gönderildi. Ömer Gazi Sultan Ubeydullah Han'dan yardım istedi. Ubeydullah Han da Ömer Gazi Sultan'ın babasını öldüren Avanış Han'ı yenince ona teslim etti. Ömer Gazi Sultan da onu öldürdü. Ömer Gazi Sultan, Din Muhammed Sultan'ın babasıdır. Krş. ʿUmar Ġāzī

u. 48b/4, 48b/5, 49a/8

u.+ġa 49a/14

u. ibn Sulṭān Ġāzī Sulṭān 111b/14

[=5]

ʿUmar Ḫ(v)āca Naḳīb k.a. Metinde onun Farsça tarih düşürmek amacıyla yazmış olduğu bir şiire yer verilmiştir.

u. 139a/12
[=1]

ʿUmar ibnu'l-ḫaṭṭāb k.a. Dört halifeden adaletiyle meşhur olan Hz. Ömer. Krş. ʿUmar
u. razıya'llāhu ʿanh 4a/5
[=1]

Umbay bk. Umbay ʿInaḳ
u. 93a/11, 93a/5, 94a/8
u. érdi 57b/14
u.+nıñ 94a/4
[=5]

Umbay ʿInaḳ k.a. Ebülgazi Bahadır Han'ın hayatını kurtardı. Ebülgazi Bahadır Han da onu kendine ınak yaptı. Böylece Ebülgazi Bahadır Han'a hizmetlerde bulundu. Kendisinden sonra yerine oğlu Seyyid Inak geçti.
u. 59b/8, 93a/6, 94a/13
u. (Ér Nıyāz Ḫan ibn Raḥīm Atalıḳ ibn Ḫudāy Ḳulı ʿInaḳ ibn Seyyid ʿInaḳ ibn Umbay ʿInaḳ) 73a/9
u.+nıñ 60b/1
[=5]

umīd Far. Umut.
u. 9b/6, 111a/17
u. ét- 106b/7
[=3]

ʿummāl Ar. İdare amirleri, tahsildarlar.
u. u navvāb 137b/13
[=1]

ʿummān Ar. Okyanus.
u.+ıdın 1b/5
[=1]

ʿumr Ar. Ömür, yaşayış.
u. 4b/7, 35a/12, 154a/12
u.-ı cāvıdān 20a/13
u.-ı şarar 155b/5
u. bile (uzun ʿumr) 21b/8
u.+dın 112b/2
u.+ı 19a/11, 19b/1, 21b/4, 23b/16, 36a/14, 44b/2, 50b/10, 52a/8, 62a/3, 82a/11, 89a/7, 90a/13, 92a/13, 95b/16, 136b/10, 139b/12
u.+ıda 18b/16, 60a/10, 87a/4
u.+ın 17a/4
u.+ınıñ 85a/12
u.+ınıñ (aḫtar-ıʿumr) 11a/9
u.+ını (mah-ıʿumr) 32a/4
u.+ıñ 98a/2
u.+ıñ ile 90b/3
u.+ın (baḳıyya-ıʿumr) 32b/2
u.+ı (muddat-ıʿumr) 19a/5, 40a/8, 41b/17, 62a/4, 90b/3, 155b/9
u.+ı (nard-ıʿumr) 74b/10
u.+ı dék 62a/3
u.+lar 31a/15
u.+larıda 139b/9
u.+lar "Ömürlerce" 136a/3
u.+nı 91a/8, 136a/17
u. ötker- 23a/3, 24b/6
u. tap- 22a/15, 32b/1
u. u baḳā 13b/12

u. u davlat 139b/12
[=52]
ʿumr-gāh Far. Ömür tüketme.
u. 6a/8
[=1]
ʿumūman Ar. Genel olarak.
u. 132a/3
[=1]
umūr Ar. İşler.
u. (aṣar-ı umūr-ı nā-şāyast) 11b/1
u. (rātıḳ-ı umūr-ı memleket) 94b/4
u.-ı ġarāyıb 10b/13
u.-ı ġarība 10a/1
u.-ı memleket 60b/2, 135b/14
u.-ı mülki 77a/4
u.-ı mülkiyye 115a/6, 134b/11, 136a/12
u.-ı nā-şāyasta 115a/9, 117b/11, 122b/3, 129a/5
u.-ı salṭanat 36b/17, 113a/13
u.+ıda 104a/3, 114a/6
u.+ıġa 68b/16, 92a/1, 100a/7, 104a/10, 134b/17, 136a/8, 141b/10
u.+ın 149b/4
u.+ınıñ 94a/10, 138b/1
u. içre 84a/10
u.+nıñ 99b/6
[=30]
ʿunfuvān Ar. Gençlik ve güzelliğin başlangıcı, zamanı.
u.+ı 4b/6
[=1]
ʿunvān Ar. Unvan.
u.-ı ıftıtāḥ 9b/6
[=1]
ur- 1. Vurmak, darp etmek.
u.-ar 40b/1, 109a/2
u.-ar érdi 68a/4, 135a/13, 150a/3
u.-a al- 144a/15
u.-ay 9a/14
u.-dı 10b/11, 20b/10, 31a/7, 86b/16
u.-dılar 32b/16, 34a/11
u.-dum 7b/7
u.-duñ 153b/5
u.-ġalı 111a/11
u.-mas 11b/5
u.-masañ 26a/2
u.-may 13b/4, 110a/5
u.-sa 114a/7, 142a/11
u.-uban 153a/15
u.-up 12b/4, 15a/4, 16a/4, 18b/13, 32a/2, 34b/2, 44b/10, 45a/12, 47a/17, 52a/2, 52b/17, 55a/15, 59b/13, 74a/16, 84a/9, 89a/2, 105a/4, 106a/7, 107b/6, 108b/13, 109a/13, 110b/9, 111b/8, 115b/5, 120a/14, 120b/14, 120b/3, 127a/16, 131b/2, 138b/14, 139b/1, 140b/8, 142b/16, 146b/16, 150a/2, 154b/14
u.-updur 144a/8
u.-up durur 135b/9
u.-up mén 2b/11
[=62]

2. Öldürmek.

u.-up 29b/5

[=1]

3. Baskın yapmak, hücum edip savaşmak.

u.-up 88b/16, 118a/2

[=2]

bāl ur- 105a/4

bāl-ı surʿat ur- 7b/7

bar-ham ur- 12b/4, 153b/5

başın ur- 10b/11

çapavul ur- 34b/2, 44b/10, 45a/12, 52b/17, 55a/15, 59b/13, 74a/16, 120b/3, 131b/2

çapavullar ur- 110b/9

çeng-i ıʿtışām 111b/8

dam ur- 13b/4, 34a/11, 109a/2, 114a/7

dam-ı musāvāt ur- 135a/13

dast-ı rad ur- 146b/16

dast u pā ur- 144a/15

élik ur- 110a/5

ḫaṭṭ-ı buṭlān ur- 139b/1

hırās ur- 111a/11

ḳadam ur- 2b/11, 26a/2

ḳadamın ur- 135b/9, 142a/11

ḳılıç ur- 32b/16

köksige taş ur- 154b/14

kös ur- 31a/7, 32a/2

kös-i ıstıḳlāl ur- 68a/4

kös-i navbat ur- 84a/9

kösin ur- 138b/14, 140b/8

lāfın ur- 150a/3

naştar-ı ġam ur- 153a/15

otın ur- 127a/16

pā ur- 9a/14

şab-ḫūn ur- 108b/13

şuʿla ur- 15a/4

yüz ur- 11b/5

zaḫm ur- 86b/16

żarb ur- 89a/2

żarbat ur- 109a/13

[=48]

Urancı Ḫan k.a. Salcıday Han'ın torunlarındandır.

u. (Ḳaravul Ḫan ibn Tīmāc Ḫan ibn Küskün Ḫan ibn Urancı Ḫan ibn Burḳay Ḫan ibn Salcıday Ḫan) 84b/16

[=1]

ʿurbada-sāzlıġ Karışıklık çıkarma durumu, kavgacılık.

u. ḳıl- 138b/15

[=1]

urdur- Vurdurmak.

u.-up 109b/5

[=1]

ṭabl-ı şādyāna urdur- 109b/5

[=1]

ʿurūc Ar. Yükselme, göklere çıkma.

u. ét- 82a/5

[=1]

uruġ bk. uruḳ

u. 59a/8, 69b/3

[=2]

uruḳ Soy, aşiret, kabile. Krş. uruġ

u. 34a/5, 35b/9

u.+ı 35a/14, 35a/4, 37a/16, 39a/6, 85a/3, 147b/7
u.+ıdın 34a/16, 84b/7
u.+ıdın (uruġıdın) 59b/12, 108b/4, 112b/9, 148a/13
u.+ınıñ 22b/11
u.+ını (uruġını) 151b/9
u.+ın (uruġın) 90b/13
u.+ı (uruġı) 28a/11, 36b/10
u.+ı érdi 109b/2
u.+nı 34a/9
u.+umġa (uruġumġa) 117a/8
u. u ulus 87b/11
[=23]

uruş Savaş, mücadele.
u. 32b/10, 51b/12, 69b/16, 126b/14, 129b/12, 129b/13, 134b/4
u. bol- 65b/9
u.+da 47a/16, 51b/9, 52b/14, 60a/9, 68a/16, 88b/12, 92b/8, 115b/4, 128b/13, 145a/10
u.+ġa 27a/13, 69b/8, 88b/14, 89a/1, 102b/10, 112a/14
u.+ıġa 67a/14
u.+lar 132a/3
u.+larda 100a/13, 132a/16
u. sal- 59b/13, 67b/5, 72b/11, 91b/6, 111a/3, 119a/11, 127a/3, 145b/5, 148a/6
u. tüş- 54a/3, 68a/16, 119a/14, 123a/12
u. u savaş 120a/16
[=42]

uruş- Savaşmak, mücadele etmek.
u.-dı 55b/10
u.-ġanda 86a/7, 86b/15, 92b/8
u.-maḳ üçün 42b/10
u.-tı 28a/13, 29a/14, 34b/14, 55a/11, 58b/7, 60a/5
u.-tılar 28a/8, 47a/16, 73b/9, 119a/9
u.-up 11b/13, 16a/9, 43a/1, 44b/11, 45b/15, 50b/8, 52b/7, 56b/6, 58a/4, 58a/5, 58b/10, 61a/11, 76b/5, 78b/6, 87a/12, 87b/4, 111a/5, 112a/17, 143a/14
u.-ur 78b/8
u.-ur érdi 88b/17
[=36]

ʿurvatu'l-vuṣḳā Ar. Sağlam kulp, metin ve muhkem olan tutulacak şey.
u. 107b/5
u.+sıġa 111b/7
[=2]

usār Ar. Esirler. Krş. usarā
u. (ḳatl u usār) 38a/14
u.-ı bī-pāyān 59b/11
u.-ı bī-şumār 67a/7, 68a/6
u.-ı mā-lā-kelām 60a/1
u.-ı nā-maḳdūr 113a/6
[=6]

usarā (< Ar. usarāʾ) Esirler, tutsaklar. Krş. usār
u.+sınıñ 73a/6
u.+yı 73a/4
[=2]

usārat (< Ar. asārat) Esaret, esirlik.

u.+ġa tart- (ḳayd-ı usārat) 66b/13

[=1]

ʿUṯmān bk. ʿUṯmān ibn ʿAffān

u.+ġa 13a/15

[=1]

ʿUṯmān Ġāza k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarındandır.

u. 103a/14

[=1]

ʿUṯmān ibn ʿAffān k.a. Dört halifeden üçüncüsü olup haya ve hilm sahibi olmasıyla tanınmıştır. Krş. ʿUṯmān

u. raḍıya'llāhu ʿanh 4a/11

[=1]

ʿusrat Ar. Zorluk, darlık, güçlük, sıkıntı.

u. 114a/16

u.-ı mā-lā-kelām 124a/4

u.-ı tamām 96b/8

[=3]

ustād Far. Üstad, hoca.

u. 80a/11

u. (Ḥażrat-ı ustād-ı kirāmī) 150a/7

[=2]

Uşaḳ Naẓar Atalıḳ k.a. Yomutların ileri gelenlerindendi. Avaz Inak onu Şehzade Mahmud'un hizmeti ile görevlendirdi.

u.+nı 147a/6

[=1]

Uşaḳ Uruġ kv.a. On dört uruktan oluşan boyun genel adı. Mankıtlarla savaştılar. Krş. Uşaḳ Uruḳ

u. 69b/3, 69b/7

u. ḳasdıġa 69b/6

[=3]

Uşaḳ Uruḳ bk. Uşaḳ Uruġ

u.+nı 69b/9

[=1]

ʿuşşāḳ Ar. Aşıklar.

u. yañlıġ (dıl-ı ʿuşşāḳ) 101a/4

[=1]

ʿUṭārıd (< Ar. ʿuṭārid) Merkür gezegeni.

u. 97b/14

[=1]

utru Karşı, üzerine.

u. (-ġa utru) 34b/15

u.+sıda 5b/16, 108b/16

[=3]

uy- Uymak, tabi olmak.

u.-dı 27a/17

[=1]

uyaḳ- (Güneş, yıldız vb.) Gurup etmek, batmak.

u.-tı 36a/11

[=1]

uyat Utanç.

u. (ḳatra-ı uyat) 107a/2

[=1]

uyġan- Uyanmak.

u.-up 22a/8

[=1]

Uyġur kv.a. Günümüzdeki Özbeklerin bir kabilesi; Uygurlar ve bunların yaşadıkları bölgenin adı.

u. 27a/17, 27a/17, 31a/13, 44b/12, 44b/16, 45a/3, 51b/14, 51b/9, 59a/3, 68b/2, 76b/13, 88a/7, 101b/13, 109b/16, 109b/6, 109b/7

u. (bılād-ı Uyġur) 41a/1

u.+dın 104b/15, 107a/12

u.+ġa 59a/4, 99a/14, 99a/15

u.+nı 76b/10

u.+nıñ 78b/11, 119b/13

[=25]

Uyġur ʿAbdu'l-laṭīf Daruġa bk. ʿAbdu'l-laṭīf Daruġa

u. 126b/17

[=1]

Uyġur Bayaş Mīrzā k.a. Hasan Kulı Han'ın çocuklarından Salih Sultan'ın Ürgenç'te han ilan etti. Bu yüzden Arap Muhammed Han tarafından öldürüldü.

u. 55b/3

[=1]

Uyġur Éş Pūlād Atalıḳ bk. Éş Pūlād Atalıḳ

u. 101b/12

[=1]

Uyġur Ḳutlı Ḫan k.a. Tahir Han'ın yakın adamlarındandır. Nur Ali Han zamanından Nur Ali Han'ın adamları ile Tahir Han ve Kızılbaşlar arasında yapılan savaşlar sonunda öldürüldü.

u.+nı 73b/10

[=1]

Uyġur Nayman kv.a. Arap Muhammed Han'ı öldürenler arasında olduğu için İsfendiyar Han tarafından öldürüldü.

u. 56b/10

[=1]

uyḳu Uyku.

u. 108a/6

u.+da 77b/1

u.+dın 130a/16

u. ġamı 109a/17

u.+ġa bar- 16b/10

u. ıstīlāsı 14b/15

[=6]

Uymavut kv.a. Elçigen'in soyundan gelen bir Moğol boyu.

u. 35b/6

[=1]

uyu- Uyumak.

u.-p 22a/7

[=1]

ʿuyūn Ar. Gözler.

u.-ı ıntıẓār 151a/12

[=1]

uzaḳ Uzak.

u.+ġa tart- 44b/1

u. u yıraḳ 68b/11, 72a/13

[=3]

uzat- 1. Göndermek.

u.-dı 48a/14, 60b/9, 80b/16, 88a/5, 124a/15

u.-dılar 49a/7

u.-ġandın soñra 142a/4, 142b/1

u.-ıp 103a/8, 110b/12, 147a/5

u.-tı 65b/5

u.-tılar 141b/10

[=13]

2. (El, kol vb.) Uzatmak.

u.-a başla- 100a/1

u.-up 14a/5

[=2]

ʿuzlat Ar. Köşesine çekilme, yalnızlık.

u. 60a/11, 91a/12

u. (günc-i ʿuzlat) 142a/17, 17b/7

u. u ınzıvā 24a/4

[=5]

ʿuzlat-güzīn Far. Yalnızlık köşesine çekilen.

u.+i 4b/4

u.+ler 140a/16

[=2]

ʿuzlat-güzīnlik Yalnızlık köşesine çekilme durumu.

u. 65a/3

[=1]

ʿuẕmā (< Ar. ʿuẕmāʾ) Büyük, en büyük.

u. (davlat-ı ʿuẕmā) 141a/13

u. (vāhıya-ı ʿuẕmā) 106a/17

[=2]

ʿuẕr Ar. Özür, bahane, mazeret.

u.+ıġa 9a/12

u.+ın kol- 114a/8

u.+lar ayt- 89b/14

u. u bahāna 122a/11

[=4]

ʿuẕr-ḫ(v)āhlıḳ Özür isteme durumu.

u.+ıġa 14b/4

[=1]

ʿuẕūbat Ar. Tatlılık, şirinlik.

u.+da (salāsat u ʿuẕūbat) 33b/10

[=1]

uzun Uzun.

u. ʿumr 21b/7

[=1]

ʿużv Ar. Organ, uzuv.

u.+ını 52a/12

u.+ı (ʿavrāt ʿużvı) 22a/7

[=2]

Ü - Ū

ü bk. ve

üç Üç.

ü. 5b/17, 20b/16, 21a/16, 22a/2, 25b/17, 30b/11, 30b/11, 30b/12, 30b/13, 30b/14, 30b/7, 30b/8, 34b/12, 36b/7, 36b/9, 37a/9, 39a/9, 40a/12, 45b/16, 48a/15, 48b/6, 59a/16, 60a/3, 64b/8, 65b/8, 71b/10, 71b/12, 72a/11, 73a/2, 73a/3, 73b/9, 79b/6, 85b/13, 91a/7, 93a/5, 95a/13, 95a/17, 103a/15, 114b/7, 118b/13, 128b/9, 136b/17, 140a/4, 145a/13, 148b/3

ü. (éllik üç) 100a/12, 155b/10

ü. (iki üç) 121a/8

ü. (ikki üç) 112b/13

ü. (miñ üç yüz) 21b/5
ü. (on üç) 39a/5, 43a/8, 70a/15
ü. (on üç miñ ikki yüz) 48a/1, 48a/2
ü. (seksen üç) 55a/1
ü. (yétmiş üç) 50b/10
ü. (yetmiş üç) 28a/13, 40a/8, 53a/3
ü. (yigirme üç) 43a/6
ü. ay 46b/14
ü. aylıḳ 44b/15
ü.+de (altı yüz altmış üç) 87a/9
ü.+de (altı yüz otuz üç) 87a/5
ü.+de (miñ ikki yüz dağı yigirme üç) 79b/17
ü.+de (miñ ikki yüz on üç) 146a/15
ü.+de (miñ ikki yüz üç) 135a/17
ü.+de (miñ yüz ottuz üç) 69a/13
ü.+de (miñ yüz toḳsan üç) 128a/10
ü.+de (sékkiz yüz dağı yigirme üç) 91a/6
ü.+de (toḳuz yüz ottuz üç) 92a/12
ü.+de (yetti yüz dağı üç) 89b/2
ü.+de durur érdi (éllik üç) 92a/15
ü.+de durur érdi (ottuz üç) 91a/7
ü.+de durur érdi (yetti yüz on üç) 89a/8
ü.+de érdi (altmış üç) 95b/16
ü.+de érdi (miñ iki yüz otuz üç) 58a/1
ü. durur érdi (otuz üç) 20b/15
ü.+ide (on üç) 72b/4
ü. ḳısm 35b/12
ü. kişi tört kişi 105b/7
ü. miñ 49b/3, 71a/16, 71a/17, 91a/13, 112a/2, 112a/8
ü. oḳ 30b/14
ü. tört 46b/12
ü. tört miñ 59a/16
ü. yarım 113b/12, 147a/11
ü. yüz 18b/17, 20b/15, 28b/12, 64a/10, 89a/17, 107b/10, 127a/1, 144a/4
ü. yüz altmış 20b/14, 58b/15
ü. yüz altmış béş 20a/1
ü. yüz miñ 42a/12
[=105]

üçev Her üç.
ü.+iniñ 35b/9
ü.+niñ 36b/11
[=2]

üçlençi Üçüncü.
ü. 37b/4, 41a/6, 60b/4, 85a/9, 112a/11, 127b/16
ü. bāb 125b/2
[=7]

üçün İçin.
ü. 11a/14, 14a/3, 16b/8, 23b/1, 27a/16, 34a/6, 38a/8, 42a/8, 42b/14, 46b/17, 48a/8, 52b/6, 54a/11, 56a/4, 60b/12, 64a/6, 67a/10, 71a/16, 72b/7, 74a/9, 74b/5, 76a/10, 79a/5, 81a/11, 87b/14, 87b/3, 93a/9, 93b/14, 94b/8, 95b/12, 97b/10, 97b/11,

98b/3, 101b/2, 101b/6, 106a/13, 106b/10, 108b/7, 109a/10, 109b/16, 112a/7, 114b/13, 114b/2, 114b/3, 115b/17, 115b/7, 116b/5, 116b/6, 118a/15, 120a/16, 120a/7, 121b/14, 122a/17, 122a/9, 123a/1, 124b/15, 125b/7, 126b/2, 126b/4, 127a/3, 128a/3, 129a/11, 133b/7, 138a/4, 142a/13, 143a/5, 143b/3, 143b/9, 146b/14, 150a/14, 150a/15, 150b/5

ü. (-maḳ üçün) 34b/17, 42b/10, 141b/2, 152b/6

ü. (-mek üçün) 54b/6, 119b/15

ü. (anıñ üçün) 19b/16, 28b/15

ü. (anıñ üçün durur kim) 45a/4

ü. (anıñ üçün kim) 26b/2, 30b/16, 35a/5, 61b/7, 116a/2

ü. (né üçün) 89b/16

ü. (neyüçün) 5b/7, 105a/13

[=89]

üçünçi Üçüncü.

ü. 19b/14, 19b/4, 19b/4, 19b/5, 20b/17, 37a/10, 38b/12, 55a/11, 114b/10, 142b/5

ü. bāb 9b/11, 35b/10

ü.+ge 114b/9

ü. ḳısm 44b/6, 125b/2

ü.+niñ 114b/11

ü.+si (yigirme üçünçi) 118b/5

[=17]

Üç Oḳ kv.a. Oğuz Han'ın üç küçük oğlu ve bu soydan gelenler.

ü. 30b/15

ü.+ġa 30b/8

[=2]

Üç Üzek y.a. Büyük ihtimalle Amu Derya deltasında bir bölge adı.

ü. kenārı 71b/8

[=1]

üleştür- Paylaştırmak, dağıtmak.

ü.-di 31b/6

ü.-üp 62b/6

[=2]

ülfet bk. ulfat

ü.+ige 155a/1

[=1]

ün Ses.

ü. bér- 11a/3

ü. çék- 154b/6

[=2]

ünde- Seslemek, çağırmak.

ü.-p 45b/17, 91b/13, 147a/4

[=3]

Ürgenç y.a. Bugünkü Eski Ürgenç. Diğer adı Köhne Ürgenç'tir. Gürgenç de denir. 1388 yılında Timur tarafından harap edildi, ancak birkaç yıl sonra tekrar imar edildi.

ü. 45b/14, 45b/17, 46b/2, 47a/17, 48b/12, 49b/17, 51a/2, 51a/6, 51b/12, 51b/7, 52a/13, 54a/4, 54b/4, 56b/2, 58a/2, 59a/11, 68b/2, 76a/8, 79a/13, 79a/8,

100a/11, 102a/8, 105a/1, 109b/1, 109b/5, 109b/6, 110a/13, 113a/12, 113b/7
ü.+de 47b/4, 52a/8, 75b/8, 109b/5
ü.+din 52b/16, 55a/10, 104b/3, 110a/16
ü.+ge 49b/7, 56b/2, 109b/12, 109b/15, 131b/2
ü.+ġa 48a/6, 48b/15, 51a/5, 51b/14, 55a/8, 55b/4, 56b/5, 56b/6, 110b/12
ü. ķalʿası 102a/13
ü. ķorġanı 102b/6
ü.+ni 46b/14, 47a/14, 47b/2, 49a/12, 50b/7, 51b/17, 54b/12, 92a/9, 102a/12, 104b/3
ü.+niñ 50b/3, 51a/9, 57b/11, 59a/10, 78b/11, 108b/7, 110a/8
ü.+niñ ķasdıġa 51b/11
ü. sarı 50b/17
ü. üsti 47a/16, 102b/5, 108b/10 [=75]

üst Üst.
ü.+ıġa 77a/8, 102a/15, 102b/8, 108b/10, 109a/11, 109b/8, 121a/8, 126b/6, 128b/10, 128b/4, 128b/7, 128b/9, 130a/5, 130b/3, 131b/15, 131b/3, 133b/12, 143b/9, 144b/14, 147b/4, 148a/4, 148a/6
ü.+ıġa (balda üsti) 69a/11
ü.+ıġa (Buḫārā üsti) 60b/10
ü.+ıġa (Bulġar üstı) 42b/3
ü.+ıġa (Gürlen üsti) 130b/6
ü.+ıġa (ḫavf üstıġa ḫavf) 151a/17
ü.+ıġa (Herātnıñ üsti) 86b/3
ü.+ıġa (Ḫīvaķnıñ üsti) 73b/7
ü.+ıġa (Ḫīvaķ üsti) 71a/12, 95b/5
ü.+ıġa (Īrān üsti) 42b/7, 54b/6
ü.+ıġa (köprüginiñ üsti) 102b/6
ü.+ıġa (Ürgenç üsti) 102b/5
ü.+ıġa (Yomut üsti) 98b/5
ü.+ide 7b/14, 12b/8, 15b/16, 66b/11, 109a/12, 111b/1, 120b/1, 138a/5
ü.+ide (ayaķ üsti) 59a/2
ü.+ide (Ķara Baġ üsti) 42b/9
ü.+ide (manābır üsti) 61a/7
ü.+ide (yolnıñ üsti) 99a/5
ü.+ide (yol üsti) 112a/10
ü.+ide érdi (Gence üsti) 71b/6
ü.+ide érdi (yol üsti) 37b/16
ü.+idin 12b/9, 102b/12, 119a/11, 120a/5, 123a/11, 127b/7, 131a/17, 142b/15
ü.+idin (Astar-ābād üsti) 65b/5
ü.+idin (Çār-cūy üsti) 72b/3
ü.+idin (Hazār-asb üsti) 53a/12
ü.+idin (Şāh-ābād üsti) 71a/9
ü.+idin (téñiz üsti) 66b/5
ü.+ige 20a/8, 28a/8, 28b/11, 29a/13, 32b/14, 32b/9, 63b/2, 64b/1, 79b/2, 120b/5, 123a/2, 125a/11, 130a/8, 132b/1, 140b/11, 145a/1, 148a/11, 149b/1, 149b/12, 149b/7, 151a/10

ü.+ige (Çerkes üsti) 89a/11
ü.+ige (Maşhadnıñ üsti) 68a/5
ü.+ige (Musulmānlar üsti) 46a/17
ü.+ige (Ürgenç üsti) 47a/16
ü.+i bile 29a/1, 29a/15, 118b/14
ü.+i bile (Bıṣṭām üsti) 58a/14
ü.+i bile (Çār-cūy üsti) 60b/8
[=94]

Üsti y.a. Amu Derya'nın sağ kenarında, Farab adlı yerden 35 km. kuzeybatıda bulunan bir yer.
ü. ḳaryası 103b/9
[=1]

üstüvār Far. Kuvvetli, dayanıklı, sağlam.
ü. durur érdi 133a/16
ü. ḳıl- 139a/3
ü. ḳıl- (muhkem u üstüvār) 151b/8
[=3]

üy Ev, hane.
ü. 28b/6, 30a/10, 30a/11
ü.+de 31a/16
ü. éken 21b/8
ü.+ge 135b/13
ü.+ġa 142b/7
ü.+ıġa 51a/10, 63b/4, 80a/12, 89b/14, 98a/17, 99a/11, 104b/8, 137b/5, 142b/10
ü.+i 7a/13, 53b/1, 53b/1
ü. içre 26a/11
ü.+idin 83b/1, 116b/2
ü.+idin (felek üyidin) 30a/11
ü.+idür (Cannat üyi) 135a/14
ü.+idür (raḥmat üyi) 135a/15
ü.+ige 106a/5
ü.+in 64a/13, 74a/17
ü.+ini 40a/9
ü.+in yasa- 15b/3
ü.+i (Cannat üyi) 135a/15
ü.+i bile 33a/8
ü.+i dék 138a/2
ü.+larġa 44a/7
ü.+larıġa 123a/8
ü.+lerde 79b/7
ü.+lerin 66b/5
[=37]

üylen- Evlenmek.
ü.-ip 33a/9
[=1]

üyli Ev sahibi, evli.
ü. 87a/16, 87a/17
[=2]

üylük Evlik.
ü. 79b/5, 105b/6
ü.+din 105b/6
[=3]

üz- Koparmak, kesmek.
ü.-di 102a/14
[=1]

üze Üzerinde, içinde. Krş. üzre
ü. 2a/3, 18a/12, 18a/13, 27b/6, 70b/1, 85a/11, 86a/11, 96a/4, 136b/7, 153b/16, 154a/5, 155a/10
[=12]

üzre Üzerinde, için. Krş. üze

ü. 2a/3, 2b/14, 6a/12, 6b/16, 7a/17, 7b/15, 7b/16, 8b/17, 26a/12, 27b/3, 27b/3, 30a/17, 31a/8, 39a/10, 45a/15, 46a/11, 53b/12, 54a/1, 55a/3, 77b/2, 77b/7, 78a/5, 82a/11, 82a/5, 94b/15, 106a/11, 111a/10, 144a/14, 152a/2, 155a/9
ü.+dür 84a/14
ü. érdi 45a/13
[=32]

üzül- Kopmak, kesilmek.
ü.-di 144a/13
[=1]

üzüm Üzüm.
ü. ḫūşası 53b/14
[=1]

V

vabā (< Ar. vabāʾ) Bir çeşit ateşli öldürücü hastalık, taun.
v. (ṭāʿūn u vabā) 105a/15
v. ʿıllatı 21a/15, 22a/1
v.+nıñ ʿıllatı 79b/2
[=4]

vabāl Ar. Günah, vebal.
v. (mumtanıʿ u vabāl) 7a/7
v. tap- 131b/12
[=2]

vach Ar. Yüz, çehre.
v. érdi (ṣabīḥu'l-vach) 62a/5
[=1]
2. Sebep, ilgi, münasebet, vasıta.
v.-ı mutakāşır 146b/3
v. bile 62b/17
v.+dın (bu vach) 22a/5, 28a/11, 44b/16, 55b/13, 125b/5
v.+dın (ol vach) 15b/1, 16a/16, 19a/12
v.+ı 46a/5
[=11]

vācıb (< Ar. vācib) Gerekli, vacip.
v. (farmān-ı vācıbu'l-ıẕʿān) 66a/11, 129a/5, 131a/4
v. (nudamā-yı vācıbu'l-ıḥtırām) 118b/4
v.+dur 2b/2
v. ol- 93b/14
[=6]

vācıbu'l-vucūdī Far. Varlığı gerekli olan bir Allah.
v. 1b/8
[=1]

vaʿd Ar. Vaat, söz.
v. bol- (ṣādıḳu'l-vaʿd) 107a/3
[=1]

vaʿda Ar. Söz verme, vaat.
v. 106b/8
v.+sı 106b/8, 118a/3, 131a/8
v.+sın ḳıl- 65a/7, 121a/2
v.+sı bile 60b/17, 114a/17
[=8]

vadāʿ Ar. Ayrılış, ayrılma, veda.
v. ét- 18b/16, 84a/11, 103a/8
v. eyle- 18a/3, 105a/3
v. ḳıl- 32a/13, 35b/17, 36a/5, 36b/15, 61b/15, 82a/8, 91a/16, 142a/2, 143a/17, 147a/7
[=15]

vaʿda-gāh Far. Sözleşme yeri.
v.+ıġa 46b/5
[=1]
vadād Ar. Dostluk, sevgi.
v. (muvāfaḳat u vadād) 121b/4
[=1]
vādī Ar. Vadi, alan, sahan.
v.-ı bavvar 120b/16
[=1]
vadīʿat Ar. Emanet.
v.+ın 17a/3, 47a/6, 53a/1, 86b/7, 114b/11, 136b/11
[=6]
Vādı'n-nuʿmān y.a. Arafat arkasında bir vadi adı.
v. 16b/10
[=1]
Vadūd Ar. Çok şefkatli Allah.
v. 133a/13
[=1]
vafā (< Ar. vafāʾ) Sözünde durma, vefa.
v. 106b/17, 107a/4, 153b/5
v. (ahl-ı vafā) 153b/4
v. gevheri 13a/13
v. ḳıl- 31b/13
v.+sıġa 106b/8
[=7]
vafā-dārlıġ Vefalı olma durumu.
v. 65b/10
[=1]
vafāt Ar. Ölüm, vefat.
v. 36a/15, 88a/11
v.+ı 41a/15, 41b/7, 56b/17, 137b/14
v.+ıda (taʾrīḫ-ı vafāt) 41a/9
v.+ıdın 33a/4, 137a/14
v.+ıdın soñra 35b/2
v.+ınıñ 90a/13, 155b/11
v.+ı (taʾrīḫ-ı vafāt) 70a/3
v.+ı (vāḳıʿa-ı vafāt) 151b/14
v. ḳıl- 84b/10
v. tap- 20a/11, 32a/7, 35b/17, 38b/6, 41a/4, 43a/7, 47a/13, 52a/9, 53a/4, 54b/15, 58b/3, 60b/2, 66a/17, 70b/17, 75b/13, 80b/1, 83a/15, 83a/9, 86a/2, 87a/10, 90a/11, 90b/13, 93a/4, 95b/2, 95b/6, 97a/12, 106a/9, 134a/12, 137a/1
[=44]
vafāyī Far. Bir vefa.
v. 153b/7
v.+ge 62b/11
[=2]
vaffaḳa'llāhu lī bi-itmāmih Ar. "Allah tamamlamak için muvaffak etsin." anlamında bir dua.
v. 66a/13
[=1]
vāfır (< Ar. vāfir) Bol.
v. (ınʿāmāt-ı vāfır) 101b/2, 127b/14, 147a/4
v. (luṭf-ı vāfır) 2a/13
v. (maʿāẕīr-ı vāfır) 141b/8
v. (mablaġ-ı vāfır) 146b/3
v. (taʿẓīm-ı vāfır) 116b/7

v. (temkīn-i vāfır) 12b/15
v. bile (ınʿāmāt-ı vāfır) 66b/14
v. bile (sıpāh-ı vāfır) 48b/4
v. durur érdi 4b/10
[=11]

vāfī Ar. Tam, kâfi, yeter.
v. (tuḥaf-ı vāfī) 146b/11
[=1]

vaġā Ar. Kavga gürültüsü, harp yerinden çıkan sesler.
v. bīşası 100b/8
[=1]

Vaġlan y.a. Tümene Han'ın oğlu Bulcar Vağlan'ın soyundan soyundan gelenler.
v. 37a/17
[=1]

vah Acıma, yakınma, esef bildiren ses taklidi bir ünlem.
v. 103b/13
v. ki 77b/6, 77b/7, 155a/4
[=4]

vaḥdat Ar. Birlik, teklik.
v. (merkez-i dāyıra-ı vaḥdat) 137a/8
v. ara 155b/8
v.+ıġa 26a/2
v. üze (rutba-ı vaḥdat) 96a/4
[=4]

Vahhāb Ar. Çok bağışlayıcı olan Allah.
v. (mülkü'l-Vahhāb) 4b/4
[=1]

Vāhıb (< Ar. vāhib) Bağışlayan Allah.
v. (Ḥażrat-ı Vāhıbu'l-ʿaṭāyā) 11a/17, 14b/14, 16b/3, 19a/17
v.+u'l-ʿaṭāyā 146b/6
[=5]

vāhıma (< Ar. vāhima) Vehim veren, vesvese veren.
v.+sı (ḳuvvat-ı vāhıma) 69b/16
[=1]

vāhıya (< Ar. vāhiya) Manasız, saçma.
v.-ı ʿaẓīm 39b/14
v.-ı ʿuẓmā 106a/17
[=2]

vaḥīd Ar. Eşi bulunmaz, tek, yalnız.
v.-ı davrān 134b/3
[=1]

vahm Ar. Kuruntu, vehim.
v.+dın 46a/7, 97b/16
v.+ıdın 3a/14, 5a/10, 5b/5, 88b/2
[=6]

vaḥşat Ar. Yabanilik; korku.
v. (gerd-i vaḥşat) 116a/3
v. tüş- 77a/4, 97a/14
[=3]

vaḥşat-āmīz Far. Korkutan, korku veren.
v. 146b/16
v. (muḥāraba-ı vaḥşat-āmīz) 148b/8
v.+nı (nükte-i vaḥşat-āmīz) 68b/12
[=3]

vaḥşat-aṣar Far. Korkulu, dehşet veren.
v. (ḫabar-ı vaḥşat-aṣar) 71a/14, 130a/11, 141a/7

v.+dın (asrār-ı vaḥşat-aṣar) 124a/8
v.+dın (ḫabar-ı vaḥşat-aṣar) 49a/1
v.+nıñ (ḫabar-ı vaḥşat-aṣar) 42b/12, 148b/17
v.+nı (ḫabar-ı vaḥşat-aṣar) 134a/7
[=8]

vaḥşat-engīz Far. Korkunç, korku salan.
v. (manşūba-ı vaḥşat-engīz) 102a/14
v.+dın (vaḳāyıʿ-ı vaḥşat-engīz) 110b/2
[=2]

vaḥşatlıġ Korkulu.
v. 12b/10
[=1]

vaḥşī Ar. Yabani.
v. cānvarlar 79b/7, 105b/5
[=2]

vaḥy Ar. Vahiy.
v. kél- 19b/9
[=1]

vaḳʿa Ar. Olay, vaka.
v. 59a/13
[=1]

vaḳāḥat Ar. Hayasızlık, utanmazlık.
v. sür- (yegren-i vaḳāḥat) 102a/12
[=1]

vaḳāḥat-ışmā Far. Ahlaksızlık veren.
v. bile (vasvasa-ı vaḳāḥat-ışmā) 149a/7
[=1]

vaḳār Ar. Ağırbaşlılık.
v. (köh-i vaḳār) 154a/12
v.+ı 6b/1
[=2]

vaḳāyıʿ (< Ar. vaḳāyiʿ) Olaylar.
v. 83b/5, 110a/5, 138a/9
v.-ı ḥālāt 145b/17
v.-ı keşīru'l-badāyıʿ 125a/16, 145b/12
v.-ı vaḥşat-engīz 110b/2
v.+dın soñra 65b/9
v. durur 125b/2
v.+ı 9b/15, 83a/11
v.+ıdın 104a/12
v.+nı 132a/12, 150a/9
v.+nıñ 95b/11, 156a/16
[=16]

vāḳıʿ (< Ar. vāḳiʿ) Olan, meydana gelen.
v. 98a/14, 105a/15
v. bol- 18a/5, 23b/1, 26a/17, 35a/1, 39a/1, 42a/11, 42a/12, 42b/9, 45b/4, 51a/15, 51a/6, 51b/12, 57b/10, 62a/13, 71b/4, 81a/1, 81b/3, 82b/12, 83a/3, 86a/4, 88a/14, 88b/11, 98b/16, 100a/9, 102a/3, 102b/8, 109b/10, 119a/13, 119a/9, 121a/10, 121a/3, 126b/7, 128a/3, 128b/12, 129b/12, 130b/8, 145a/3, 153a/14, 156b/1

v. durur 21b/17, 28a/16, 28a/5, 41a/6, 54a/3, 72a/14, 74a/14, 99a/6, 147b/9
v. durur érdi 84b/6
v. ol- 110a/5
[=52]

vāḳıʿa (< Ar. vaḳiʿa) Olay, gerçekleşen şey.
v. 17a/1, 27a/9, 30a/2, 36b/1, 36b/12, 43a/2, 46b/8, 49a/16, 51a/17, 58b/2, 63b/9, 64a/10, 64b/4, 68a/17, 74a/12, 75a/10, 76a/14, 76b/11, 81b/4, 97a/17, 102b/3, 109b/11, 109b/7, 119a/16, 122a/8, 125a/14, 126a/15, 131b/2, 132b/10, 139a/6, 144b/9, 146a/1, 149a/14
v.-ı hāyıla 45b/16, 66a/5, 66a/5, 69b/17, 83b/9, 115a/17, 131a/17
v.-ı ıʿdām u ıstīṣāl 128a/7
v.-ı ıṭāʿat 121b/14
v.-ı meẕkūra 124a/12
v.-ı şahādat 115a/1
v.-ı vafāt 151b/14
v.+da 44a/2, 52a/1, 139a/12, 148a/13
v.+dın 45a/17, 63b/16, 89a/3, 97a/16, 98b/11, 111a/14, 128b/9, 136b/3, 143b/17, 145b/3
v.+dın soñ 81b/1, 101a/9
v.+dın soñra 54b/14, 58a/5, 69b/2, 71a/17, 76a/4, 108a/16, 123b/7, 143a/8, 145a/9, 151a/8
v.+ġa 62a/17
v.+lar 55b/12, 83a/2, 142b/17
v.+lardın 20b/10, 108a/12
v.+larnı 102a/4
v.+mızny 66a/12
v.+nı 16a/11, 29a/11, 45a/1, 60b/14, 69b/13, 71a/7, 89b/15, 102b/9, 105b/13, 111b/6, 112a/1, 117a/1, 119a/12, 142a/14
v.+nı (ṣūrat-ı vāḳıʿa) 14a/10
v.+sıda 89b/2
v.+sın 128b/8
[=96]

vāḳıʿa-pardāz Far. Olay anlatan.
v.+ı 138a/10
[=1]

vāḳıʿāt (< Ar. vāḳiʿāt) Olaylar.
v. 17a/1
v.-ı meẕkūra 151a/15
v.+da 152a/13
v.+ı 99b/11, 156a/12
v.+ıdın 117b/4
v.+ın (ḥālāt u vāḳıʿāt) 156a/15
v.+ı (ḥālāt u vāḳıʿāt) 95b/9
[=8]

vāḳıf (< Ar. vāḳif) Anlama, bilme.
v. bol- 9b/3
[=1]

vaḳt Ar. Vakit, zaman.
v. 39b/10, 56a/17
v. (ʿacab vaḳt) 25b/11
v.-ı ʿasr 60b/17
v.-ı gül 150a/11
v.-ı saḥar 50b/17

v.-ı ṣubḥ 150b/6
v.+da 21a/15, 58b/10, 64a/13, 90a/10, 117a/15, 141a/15, 149b/13
v.+ı 114a/14
v.+ıda 36a/10, 46b/5, 110a/17
v.+ıda (tañ vaḳtı) 149a/13
v.+ıda érdi 109b/11
v.+ıdın 21b/15
v.+ıġaça 21b/15
v.+ın 135a/3
v.+ı (tañ vaḳtı) 150a/3
v.+nı 100a/6, 142a/6
v. soñra 45a/17
[=27]

vālā Far. Yüksek, yüce.
v. 97b/10
v.+dın (çarḫ-ı vālā) 155a/16
[=2]

vālā-güher Far. Elmas gibi değerli.
v. (şāh-ı vala-güher) 18a/10
[=1]

vālā-maḳāmī Far. Bir yüksek makam sahibi.
a. 150a/7
[=1]

valad Ar. Çocuk, oğul.
v.-ı Aḥmad Şāh-ı Afġānī 146a/4
v.-ı amcad 40a/4
v.-ı arşad 71a/3, 146a/4, 149b/3
v.-ı İskender Biy 120b/13
v.-ı Ḳaçulı Bahādur 38b/6
v.-ı Nādır Şāh 71b/16
v.-ı Naẓar Ḥācī ʿInaḳ 66b/10
v.-ı Sulṭān Ġāzī Sulṭān 48b/4
v.+ı 77b/16
[=11]

valadān Far. Çocuklar, oğlanlar.
v.-ı Ḫudāy Berdi Daruġa ibn ʿAvaż ʿInaḳ 103b/4
[=1]

valāyat Ar. Velilik, dervişlik.
v.+dın 55a/6
[=1]

vālıd (< Ar. vālid) Baba.
v.-ı büzürgvār 126b/17, 156a/8
[=2]

vālī Ar. Büyük bir memur, vali, mâlik.
v. durur érdi 89b/4
v.-ı saṭvat-āṣār 24b/17
v.+sı 29a/13, 69b/5, 74a/15, 78b/11, 98b/8, 121b/5, 141a/1
v.+sı (Ḳızılbaş vālīsı) 45b/15
v.+sı durur érdi 51a/2, 91a/2
[=12]

valī Ar. Ermiş, veli.
v. durur érdi (mādar-zād-ı valī) 26a/16
v. érdi (muvaḥḥıd u valī) 18b/7
[=2]

valī-ʿahd Ar. Bir hükümdardan sonra padişah olacak kimse. Krş. valıyyu'l-ʿahd
v. bol- 36a/3
v. ḳıl- 17a/3, 18b/16, 20a/5, 20a/9, 24a/14, 25b/5, 37a/13,

45b/5, 85a/11, 85b/16, 91a/15, 91a/9

[=13]

valī-ʿahdlıḳ Veliahtlık. Krş. valī-ʿahdlik

v.+ın (valī-ʿahdlıġın) 44a/13

[=1]

valī-ʿahdlik bk. valī-ʿahdlıḳ

v. 22a/12

[=1]

Valī Atalıḳ k.a. Muhammed Emin Inak'ın adamlarından Hassa Kuş Begi ile birlikte savaşmıştır. Hoca Eli kuşatmasında bulunmuş ve esir düşmüştür. Daha sonra hapisten kurtulup Hassa Kuş Begi'ye katılmıştır.

v. 130a/17, 132a/16, 143b/11, 143b/14, 144a/1, 144a/16, 144b/6, 145a/15

[=8]

Valī Ḫan k.a. Hacım Han'ın soyundandır. Metne göre mecnun bir kişiliği olduğu için ülkeyi düzene sokamadı. Bu yüzden bir buçuk sene sonra Muhammed Adine Atalık tarafından azledilip Deşt-i Kıpçak'a gönderildi.

v. 64b/11, 64b/9

[=2]

Valī Muḥammad Ḫan k.a. Metne göre Tahir Han'ın babasıdır.

v.+nıñ 73a/14

[=1]

valī'-ı nıʿam Far. İyilik eden kimse, hayır sahibi, velinimet. Metinde her zaman Şah Murad'dan sonra kullanılmıştır.

v.+ı 146a/10

v.+ıdın 146a/8

v.+ıġa 146b/10

v.+ınıñ 145b/16

[=4]

valīyyu'l-ʿahd bk. valī-ʿahd

v. 135b/14

[=1]

vallāhu aʿlam Ar. "Doğrusunu Allah bilir." anlamında Arapça bir ibare.

v. 29a/12

[=1]

varaḳ Ar. Kâğıt.

v. 11a/7, 13b/11, 13b/8, 84b/4, 147b/6

v.+ġa 54a/2

v. varaḳ 70b/7

[=7]

varaḳ-pūy Far. Kâğıt üzerinde koşan. Mec. kalem.

v. 152b/13

[=1]

vārıd (< Ar. vārid) Gelen, ulaşan.

v. bol- 72a/7, 72b/4

[=2]

vārıṣ (< Ar. vāriṣ) Mirasçı.

v. bol- 4a/13

[=1]

varṭa Ar. Tehlike.

v.-ı halākat 121b/11
v.-ı helāket 127a/14, 142b/17, 150a/6
v.-ı mamāt 93b/10
v.-ı muḫāṭara 148b/15
v.+dın 142b/11
v.+sıdın 93a/14
v.+sıġa 93b/13
[=9]

vaṣāyā (< Ar. vaṣāyā') Nasihatlar, öğütler.
v. (naṣāyıḥ u vaṣāyā) 135b/7
v.+dın soñ 31a/1
[=2]

vaṣf Ar. Özellik, nitelik; övgü.
v.-ı cūd 6a/10
v.+dın 57b/1
v.+ıda 30b/5, 54a/1
v.+ıda durur 30a/10
v.+ıdın 11a/6, 11a/8
v.+ıġa 13b/9
v.+ınıñ 152b/12
[=9]

vāṣıḳ (< Ar. vāṣiḳ) Kuvvetli.
v. durur (racā-yı vāṣıḳ) 11a/15
[=1]

vāṣıl (< Ar. vāṣil) Ulaşan, gelen.
v. bol- 77b/4, 101b/17, 136b/6, 156a/10
[=4]

vāṣılīn (< Ar. vāṣilīn) Hakka erenler, yetişenler.
v. (afżalu'l-vāṣılīn) 120b/8
v. (zubdatu'l-vāṣılīn) 57a/17, 137a/5
[=3]

vāsıṭa (< Ar. vāsiṭa) Aracı, araç.
v. bile 6b/8
v.+sı bile 15a/6, 139b/14
[=3]

vaṣıyyat (< Ar. vaṣiyyat) Vasiyet.
v. başla- 20b/6
v.+ımız 20b/8
v.+ı (mūcıb-ı vaṣıyyat) 31a/9
v.+ı bile 19a/2, 24b/15, 25a/5, 61b/17
v.+ı bile (mūcıb-ı vaṣıyyatı) 137a/15
v. ḳıl- 20b/4, 22a/13, 23b/4, 30b/15, 44a/13
[=13]

vasī' Ar. Çok geniş.
v. 22b/5, 33b/13, 53a/17, 135a/12
[=4]

vaṣī Ar. Bir ölünün vasiyetini yerine getirmeye memur kimse.
v. 25b/5
[=1]

vasīla Ar. Sebep, bahane.
v. bile 6b/9
v.+sı bile 128a/5, 128b/5, 132b/3
[=4]

vaṣl Ar. Kavuşma, vuslat.
v. (may-ı vaṣl) 154a/14
v. birle (şarāb-ı vaṣl) 15b/2
v.+ıdın 103b/17

v.+ıġa 7a/11

[=4]

vasvasa Ar. Kuruntu, vesvese.

v.-ı vaḳāḥat-ışmā 149a/7

v.+ġa (savdā u vasvasa) 134a/2

v.+sın 15a/7

v.+sı bile (dağdağa u vasvasası) 141b/15

v.+sı bile (sıʿāyat u vasvasası) 141a/2

[=5]

vaṭan Ar. Vatan, yurt.

v. 13a/17, 19a/8, 103b/17

v. bol- 105a/3

v. eyle- 6a/13

v.+ını 23b/7

v. tut- 61b/5

[=7]

vatan-gāh Far. Vatan yeri.

v.+ıdur 45a/6

[=1]

vāvaylā Ar. Yazık, eyvahlar olsun!

v. 154b/16, 154b/17

[=2]

vāy Far. Kederlenme ünlemi.

v. (ay vāy ki) 155a/5

[=1]

vāya Far. Kısmet, nasip.

v.-ı davlat 82a/10

[=1]

Vays Bay k.a. Temür Gazi Han ve Hoca Kulı Inak'a katıldı. Abbas Atalık ile birlikte Uygur kalesini korumakta iken Yomut Kahir Kulı Serdar'a teslim edildi. O da Veys Bay'ın Hive'ye götürerek öldürdü.

v. 76b/10

v. (Bég Fulad Bég ibn Vays Bay) 103b/7

v.+nı 99a/14

[=3]

Vays Ḳulı Dīvān k.a. Akım Han zamanında Muhammed Emin Inak'a başkaldıran Baba Beg'e katıldı. Kendisinin ınak ilan etti. Muhammed Emin Inak ile savaştı. Bir süre sonra da Can Murad Inak'ı Vezir'den getirtip Gürlen'de han ilan etti.

v. 81a/6, 131a/13

v.+ġa 81a/13

[=3]

vaʿẓ Ar. Vaaz, dini öğüt.

v.+da (aṣnā-yı vaʿẓ) 43b/12

v.+ıġa (maclıs-ı vaʿẓ) 43b/11

v. u naṣīḥat 20b/2

[=3]

vazārat Ar. Vezirlik.

v. 78a/3, 98a/11, 138a/16

v. bile (ḫılʿatu calīlı'l-ḳadr-ı vazārat) 76a/13

v. ḫılʿatı 113a/12

v.+nı 78b/17

v.+nıñ 78b/12, 99b/5

[=8]

vazārat-panāh Far. Vezir.

v. 98a/6, 124a/14

[=2]

vaẓāyıf (< Ar. vaẓā'if) Görevler, vazifeler

v.-ı mutavālī 136a/9

v.+ı 12b/3

v.+ıġa 24a/16

v.+ıġa (ızdıyād-ı vaẓāyıf) 67b/9

[=4]

vāżıḥ (< Ar. vāżiḥ) Açık, aşikar.

v. u lāyıḥ 40b/5, 97a/9, 125a/15

v. u maʿlūm 47b/15

v. u roşan 140a/2

[=5]

vażīʿ Ar. Alçak, adi, bayağı.

v. u şarīf 113b/15

[=1]

vaẓīfa Ar. Vazife, görev.

v. bér- 90b/9

v.+sı 52a/17

v.+sıġa 54a/17, 146b/3

[=4]

vazīr Ar. Vezir, bakan.

v. (bir vazīr) 59a/1

v.-ı aʿẓam 97b/9

v.-ı bī-naẓīr 31b/9

v.-ı şāyıb-ı tadbīr 31a/14, 70b/17

v.+ı 31a/13, 82b/13

v.+ınıñ 41a/3

v.+ı érdiler 12a/3

[=9]

Vazīr y.a. Eski Ürgenç'in 25-30 km. kadar batısındaki bir şehirdir. Mustafa Han tarafından 1464 yılında kuruldu. Krş. Vezīr

v. 45b/17, 45b/17, 46a/16, 46b/6, 46b/9, 51a/7, 68a/15, 68b/1, 81a/2, 100b/3, 119b/1, 121b/14, 123a/17, 123a/4, 123a/5, 130b/5, 132b/4

v. (ahl-ı Vazīr) 46a/10

v.+da 47a/10, 49a/1

v.+dağı 51a/13

v. dāru's-salṭanası 50b/1

v.+dın 131a/14

v.+ge 45b/17, 50b/9

v.+ġa 49a/4, 51a/3, 130a/11

v. ḳasdıġa 130a/9

v.+nı 81a/3, 123a/6

v.+nıñ 46a/2, 49a/13, 61b/4, 123a/10, 123a/9

[=36]

vazīrlik Vezirlik.

v. 104b/17

[=1]

ve Ve (Bağlama edatı). Manzum parçalarda her zaman u, ü şeklindedir. Krş. u, ü

v. 1b/2, 1b/4, 1b/4, 1b/5, 1b/5, 1b/6, 1b/7, 1b/8, 1b/8, 1b/9, 1b/9, 2a/1, 2a/10, 2a/11, 2a/12, 2a/13, 2a/14, 2a/14, 2a/15, 2a/16, 2a/2, 2a/9, 2a/9, 2b/1, 2b/11, 2b/13, 2b/13, 2b/16, 2b/4, 2b/5, 2b/9, 2b/9, 3a/15, 3a/16, 3a/7, 3a/9, 3a/9, 3b/11, 3b/12, 3b/15, 3b/15, 3b/2, 3b/9, 4a/16, 4a/7, 4a/9, 4b/1, 4b/10, 4b/12, 4b/13, 4b/16, 4b/16, 4b/6, 4b/7,

4b/8, 4b/9, 5a/1, 5a/1, 5a/11, 5a/12, 5a/13, 5a/3, 5a/5, 5a/8, 5b/3, 6a/16, 6a/6, 6b/3, 6b/3, 6b/8, 6b/8, 6b/9, 6b/9, 7a/11, 7a/13, 7a/2, 7a/3, 7a/4, 7a/5, 7a/6, 7a/7, 7a/7, 7a/9, 7b/12, 7b/16, 7b/2, 7b/6, 7b/6, 8a/11, 8a/14, 8a/15, 8a/16, 8a/17, 8a/6, 8a/7, 8a/8, 8b/10, 8b/10, 8b/11, 8b/11, 8b/14, 8b/2, 8b/4, 8b/6, 8b/7, 8b/8, 8b/9, 9a/10, 9a/10, 9a/12, 9a/16, 9a/3, 9a/4, 9a/6, 9a/9, 9a/9, 9b/13, 9b/16, 9b/16, 9b/17, 9b/17, 9b/17, 9b/17, 9b/7, 10a/1, 10a/1, 10a/11, 10a/12, 10a/13, 10a/14, 10a/15, 10a/17, 10a/7, 10a/8, 10a/9, 10b/10, 10b/12, 10b/13, 10b/13, 10b/13, 10b/14, 10b/14, 10b/14, 10b/15, 10b/17, 10b/7, 11a/10, 11a/11, 11a/16, 11a/17, 11a/8, 11b/1, 11b/12, 11b/13, 11b/2, 11b/2, 11b/8, 12a/16, 12a/17, 12a/3, 12a/5, 12a/5, 12a/5, 12b/4, 12b/8, 12b/9, 13a/1, 13a/2, 13a/3, 13a/5, 13a/7, 13a/9, 13b/12, 13b/4, 14a/15, 14a/16, 14a/2, 14a/4, 14b/13, 14b/16, 14b/5, 14b/8, 15a/10, 15a/10, 15a/10, 15a/16, 15a/17, 15a/2, 15a/3, 15a/6, 15a/8, 15b/10, 15b/10, 15b/12, 15b/13, 15b/3, 15b/5, 15b/7, 15b/7, 15b/9, 16a/10, 16a/13, 16a/14, 16a/2, 16a/3, 16a/4, 16b/11, 16b/15, 16b/16, 16b/17, 16b/2, 16b/4, 17a/1, 17a/10, 17a/10, 17a/11, 17a/11, 17a/12, 17a/12, 17a/12, 17a/13, 17a/13, 17a/13, 17a/14, 17a/16, 17a/4, 17a/4, 17a/4, 17a/6, 17a/6, 17b/1, 17b/1, 17b/13, 17b/13, 17b/17, 17b/2, 17b/3, 17b/6, 17b/8, 17b/8, 18a/1, 18a/16, 18a/2, 18a/3, 18b/11, 18b/11, 18b/14, 18b/17, 18b/6, 18b/6, 18b/7, 18b/7, 18b/7, 18b/9, 19a/10, 19a/15, 19a/3, 19b/10, 19b/11, 19b/11, 19b/12, 19b/13, 19b/13, 19b/16, 19b/17, 19b/2, 19b/3, 19b/4, 19b/4, 19b/5, 19b/7, 19b/8, 20a/10, 20a/12, 20a/14, 20a/14, 20a/16, 20a/4, 20a/6, 20b/15, 20b/15, 20b/15, 20b/17, 20b/2, 20b/2, 20b/3, 21a/11, 21a/16, 21a/16, 21a/17, 21a/17, 21a/3, 21a/6, 21a/7, 21b/13, 21b/14, 21b/17, 21b/5, 21b/6, 21b/6, 21b/9, 22a/1, 22a/1, 22a/11, 22a/11, 22a/11, 22a/12, 22a/12, 22a/12, 22a/13, 22a/14, 22a/14, 22a/14, 22a/14, 22a/15, 22a/15, 22a/16, 22a/17, 22a/17, 22a/17, 22a/3, 22a/4, 22a/5, 22a/6, 22a/7, 22a/8, 22b/10, 22b/12, 22b/13, 22b/13, 22b/17, 22b/17, 22b/2, 23a/10, 23a/10, 23a/11, 23a/15, 23a/16, 23a/16, 23a/16,

23a/17, 23a/17, 23b/1, 23b/1, 23b/17, 23b/2, 23b/2, 23b/2, 23b/3, 23b/4, 23b/7, 24a/1, 24a/11, 24a/15, 24a/16, 24a/16, 24a/17, 24a/2, 24a/3, 24a/4, 24a/4, 24a/5, 24a/6, 24a/6, 24a/7, 24a/8, 24b/1, 24b/1, 24b/11, 24b/13, 24b/17, 24b/2, 24b/3, 24b/3, 24b/4, 24b/5, 24b/9, 25a/16, 25a/3, 25a/4, 25a/6, 25a/7, 25a/9, 25b/1, 25b/10, 25b/11, 25b/13, 25b/13, 25b/17, 25b/2, 25b/3, 25b/5, 25b/8, 25b/8, 25b/8, 25b/9, 26a/12, 26a/13, 26a/13, 26a/13, 26a/16, 26a/2, 26a/2, 26a/5, 26b/11, 26b/4, 26b/9, 26b/9, 27a/11, 27a/15, 27a/2, 27a/4, 27a/7, 27a/9, 27b/11, 27b/13, 27b/14, 27b/14, 27b/14, 27b/14, 27b/7, 28a/12, 28a/13, 28a/14, 28a/16, 28a/16, 28a/17, 28a/2, 28a/3, 28a/5, 28a/6, 28a/7, 28a/8, 28a/8, 28b/1, 28b/10, 28b/10, 28b/11, 28b/11, 28b/11, 28b/12, 28b/13, 28b/14, 28b/15, 28b/17, 28b/3, 29a/1, 29a/11, 29a/13, 29a/16, 29a/3, 29a/3, 29a/3, 29a/4, 29a/7, 29b/11, 29b/11, 29b/12, 29b/12, 29b/15, 29b/3, 29b/5, 29b/7, 29b/9, 29b/9, 30a/11, 30a/12, 30a/13, 30a/13, 30a/13, 30a/13, 30a/6, 30a/7, 30a/9, 30b/11, 30b/15, 30b/3, 30b/7, 30b/8, 31a/1, 31a/10, 31a/10, 31a/11, 31a/11, 31a/12, 31a/12, 31a/12, 31a/13, 31a/13, 31a/13, 31a/16, 31a/2, 31a/2, 31a/5, 31a/5, 31a/5, 31a/6, 31a/9, 31a/9, 31b/14, 31b/17, 31b/17, 31b/2, 31b/2, 31b/4, 31b/4, 31b/4, 31b/6, 31b/6, 31b/7, 31b/7, 31b/7, 31b/7, 31b/8, 31b/9, 32a/10, 32a/10, 32a/15, 32a/16, 32a/16, 32a/4, 32a/5, 32a/6, 32a/7, 32a/9, 32b/1, 32b/11, 32b/12, 32b/12, 32b/16, 32b/17, 32b/17, 32b/5, 32b/7, 33a/14, 33a/14, 33a/15, 33a/17, 33a/5, 33a/9, 33b/1, 33b/10, 33b/12, 33b/12, 33b/13, 33b/13, 33b/14, 33b/16, 33b/17, 33b/4, 33b/5, 33b/8, 33b/8, 34a/1, 34a/11, 34a/14, 34a/17, 34a/2, 34a/2, 34a/2, 34a/3, 34a/4, 34a/4, 34a/8, 34a/8, 34b/1, 34b/11, 34b/11, 34b/12, 34b/2, 34b/3, 34b/7, 34b/9, 35a/11, 35a/13, 35a/14, 35a/14, 35a/3, 35a/4, 35a/5, 35a/6, 35a/7, 35a/7, 35b/13, 35b/16, 35b/5, 35b/6, 35b/6, 35b/7, 35b/7, 35b/7, 35b/7, 35b/7, 35b/8, 35b/8, 35b/9, 36a/2, 36a/3, 36a/4, 36b/10, 36b/11, 36b/12, 36b/13, 36b/13, 36b/15, 36b/16, 36b/17, 36b/2, 36b/2, 36b/3, 36b/4, 36b/5,

36b/6, 36b/9, 37a/13, 37a/14, 37a/17, 37a/7, 37b/13, 37b/14, 37b/14, 37b/15, 37b/2, 37b/3, 37b/4, 37b/6, 37b/6, 37b/7, 37b/7, 37b/9, 37b/9, 38a/11, 38a/12, 38a/13, 38a/14, 38a/15, 38a/16, 38a/17, 38a/2, 38a/3, 38a/5, 38a/8, 38a/9, 38b/10, 38b/14, 38b/2, 38b/2, 38b/4, 38b/7, 38b/8, 38b/8, 38b/9, 38b/9, 39a/1, 39a/12, 39a/12, 39a/13, 39a/13, 39a/13, 39a/13, 39a/13, 39a/13, 39a/14, 39a/14, 39a/14, 39a/14, 39a/14, 39a/14, 39a/15, 39a/16, 39a/16, 39a/17, 39a/2, 39a/6, 39a/6, 39a/7, 39b/1, 39b/10, 39b/11, 39b/11, 39b/13, 39b/13, 39b/14, 39b/15, 39b/17, 39b/2, 39b/2, 39b/3, 39b/4, 39b/5, 39b/5, 39b/9, 40a/1, 40a/10, 40a/11, 40a/12, 40a/12, 40a/13, 40a/14, 40a/14, 40a/2, 40a/2, 40a/3, 40a/4, 40a/5, 40a/6, 40a/7, 40a/8, 40a/9, 40b/10, 40b/10, 40b/11, 40b/12, 40b/13, 40b/14, 40b/14, 40b/2, 40b/3, 40b/7, 40b/7, 40b/9, 40b/9, 41a/1, 41a/12, 41a/13, 41a/13, 41a/13, 41a/16, 41a/16, 41a/16, 41a/16, 41a/16, 41a/17, 41a/17, 41a/2, 41a/2, 41a/2, 41a/2, 41a/2, 41a/4, 41a/6, 41a/7, 41a/8, 41a/8, 41b/1, 41b/11, 41b/12, 41b/12, 41b/14, 41b/14, 41b/14, 41b/14, 41b/15, 41b/15, 41b/15, 41b/16, 41b/17, 41b/2, 41b/2, 41b/3, 41b/5, 42a/10, 42a/11, 42a/12, 42a/13, 42a/14, 42a/3, 42a/4, 42a/5, 42a/5, 42a/7, 42a/7, 42a/7, 42a/9, 42b/1, 42b/1, 42b/12, 42b/13, 42b/14, 42b/15, 42b/15, 42b/16, 42b/2, 42b/2, 42b/3, 42b/4, 42b/6, 42b/7, 42b/9, 43a/1, 43a/1, 43a/1, 43a/10, 43a/10, 43a/11, 43a/11, 43a/12, 43a/16, 43a/17, 43a/4, 43a/4, 43a/6, 43a/7, 43a/9, 43b/10, 43b/11, 43b/12, 43b/13, 43b/14, 43b/15, 43b/16, 43b/16, 43b/17, 43b/17, 43b/4, 43b/4, 43b/4, 43b/5, 43b/5, 43b/5, 43b/5, 43b/6, 43b/8, 43b/8, 43b/8, 43b/9, 44a/1, 44a/11, 44a/12, 44a/14, 44a/16, 44a/16, 44a/17, 44a/3, 44a/3, 44a/3, 44a/4, 44a/6, 44a/7, 44a/8, 44a/8, 44b/11, 44b/12, 44b/12, 44b/17, 44b/17, 44b/2, 45a/1, 45a/12, 45a/13, 45a/13, 45a/14, 45a/14, 45a/17, 45a/3, 45a/3, 45a/6, 45a/8, 45a/8, 45b/1, 45b/11, 45b/12, 45b/17, 45b/2, 45b/3, 45b/9, 46a/1, 46a/1, 46a/16, 46a/3, 46a/3, 46a/5, 46a/6, 46b/12, 46b/12, 46b/14, 46b/14, 46b/16, 46b/17, 46b/17, 46b/5, 46b/6, 46b/6, 46b/8,

47a/12, 47a/15, 47a/2, 47a/4, 47a/5, 47a/5, 47b/1, 47b/10, 47b/10, 47b/11, 47b/11, 47b/12, 47b/13, 47b/15, 47b/16, 47b/17, 47b/17, 47b/2, 47b/2, 47b/5, 47b/5, 47b/5, 47b/5, 47b/7, 47b/7, 47b/7, 47b/7, 48a/1, 48a/1, 48a/12, 48a/14, 48a/2, 48a/2, 48a/3, 48a/5, 48a/5, 48a/6, 48a/7, 48a/8, 48b/11, 48b/12, 48b/12, 48b/14, 48b/17, 48b/6, 48b/7, 48b/8, 48b/8, 49a/10, 49a/15, 49a/15, 49a/16, 49a/5, 49a/6, 49a/8, 49a/8, 49b/10, 49b/10, 49b/11, 49b/11, 49b/13, 49b/15, 49b/6, 49b/7, 49b/9, 49b/9, 49b/9, 50a/10, 50a/12, 50a/12, 50a/13, 50a/13, 50a/14, 50a/14, 50a/15, 50a/15, 50a/2, 50a/3, 50a/3, 50a/5, 50a/6, 50a/6, 50b/10, 50b/10, 50b/12, 50b/13, 50b/14, 50b/15, 50b/2, 50b/2, 50b/3, 50b/5, 50b/7, 50b/8, 51a/1, 51a/10, 51a/11, 51a/13, 51a/14, 51a/15, 51a/3, 51b/11, 51b/11, 51b/11, 51b/13, 51b/15, 51b/16, 51b/2, 51b/3, 51b/6, 51b/6, 51b/9, 51b/9, 52a/1, 52a/10, 52a/10, 52a/10, 52a/11, 52a/13, 52a/15, 52a/15, 52a/15, 52a/15, 52a/2, 52a/6, 52a/6, 52a/6, 52b/1, 52b/10, 52b/11, 52b/12, 52b/2, 52b/3, 52b/3, 52b/3, 52b/3, 52b/8, 52b/8, 52b/9, 53a/13, 53a/14, 53a/15, 53a/2, 53a/4, 53b/15, 53b/3, 53b/4, 54a/10, 54a/13, 54a/15, 54a/16, 54a/16, 54a/17, 54a/8, 54a/8, 54a/8, 54a/9, 54b/1, 54b/13, 54b/17, 54b/3, 54b/8, 55a/1, 55a/16, 55a/3, 55a/6, 55a/6, 55a/6, 55a/8, 55b/12, 55b/15, 55b/16, 55b/17, 55b/5, 55b/7, 55b/8, 55b/9, 56a/10, 56a/12, 56a/14, 56a/16, 56a/2, 56a/2, 56a/3, 56b/1, 56b/10, 56b/11, 56b/12, 56b/12, 56b/12, 56b/13, 56b/15, 56b/16, 56b/4, 56b/5, 56b/6, 56b/7, 57a/10, 57a/10, 57a/10, 57a/11, 57a/11, 57a/14, 57a/14, 57a/14, 57a/15, 57a/16, 57a/17, 57a/5, 57a/5, 57a/6, 57a/7, 57a/8, 57a/8, 57a/9, 57a/9, 57b/1, 57b/12, 57b/13, 57b/13, 57b/17, 57b/17, 57b/3, 57b/4, 57b/8, 57b/8, 58a/1, 58a/17, 58a/2, 58a/4, 58a/6, 58b/11, 58b/11, 58b/13, 58b/14, 58b/14, 59a/1, 59a/1, 59a/10, 59a/12, 59a/3, 59a/4, 59a/4, 59a/4, 59a/5, 59a/5, 59a/5, 59a/6, 59a/6, 59a/7, 59a/8, 59a/9, 59b/11, 59b/11, 59b/14, 59b/14, 59b/15, 59b/17, 59b/2, 59b/2, 59b/4, 60a/1, 60a/10, 60a/11, 60a/13, 60a/16, 60a/17, 60a/2, 60a/4, 60a/8, 60a/9, 60a/9,

60b/1, 60b/10, 60b/12, 60b/2, 60b/3, 60b/4, 60b/9, 61a/10, 61a/11, 61a/12, 61a/14, 61a/15, 61a/15, 61a/16, 61a/5, 61a/7, 61a/7, 61b/1, 61b/1, 61b/10, 61b/12, 61b/12, 61b/12, 61b/14, 61b/2, 61b/4, 61b/4, 61b/5, 61b/8, 62a/10, 62a/11, 62a/11, 62a/13, 62a/14, 62a/15, 62a/16, 62a/2, 62a/2, 62a/3, 62a/4, 62a/4, 62a/5, 62a/5, 62b/1, 62b/1, 62b/10, 62b/12, 62b/13, 62b/14, 62b/2, 62b/3, 62b/4, 62b/5, 62b/5, 63a/1, 63a/10, 63a/11, 63a/13, 63a/2, 63a/2, 63a/9, 63b/10, 63b/14, 63b/14, 63b/14, 63b/3, 63b/3, 63b/4, 63b/5, 63b/5, 64a/13, 64a/14, 64a/17, 64a/2, 64a/2, 64a/2, 64a/3, 64a/3, 64a/3, 64a/9, 64b/1, 64b/1, 64b/1, 64b/1, 64b/10, 64b/11, 64b/11, 64b/13, 64b/13, 64b/14, 64b/15, 64b/15, 64b/16, 64b/16, 64b/17, 64b/17, 64b/3, 64b/3, 64b/4, 64b/7, 64b/7, 64b/7, 64b/8, 65a/1, 65a/12, 65a/12, 65a/14, 65a/15, 65a/16, 65a/17, 65a/7, 65a/8, 65a/8, 65a/8, 65b/1, 65b/11, 65b/12, 65b/14, 65b/14, 65b/15, 65b/16, 65b/3, 65b/8, 66a/1, 66a/10, 66a/12, 66a/15, 66a/16, 66a/2, 66a/3, 66a/8, 66b/1, 66b/1, 66b/1, 66b/11, 66b/11, 66b/12, 66b/13, 66b/13, 66b/14, 66b/15, 66b/17, 66b/17, 66b/17, 66b/2, 66b/2, 66b/3, 66b/5, 66b/5, 66b/8, 66b/8, 67a/1, 67a/1, 67a/11, 67a/15, 67a/16, 67a/17, 67a/2, 67a/5, 67a/6, 67a/7, 67a/7, 67a/9, 67b/10, 67b/11, 67b/13, 67b/2, 67b/3, 67b/5, 67b/5, 67b/8, 67b/9, 67b/9, 68a/1, 68a/10, 68a/13, 68a/13, 68a/17, 68a/2, 68a/2, 68a/5, 68a/6, 68a/8, 68b/1, 68b/1, 68b/10, 68b/11, 68b/14, 68b/16, 68b/2, 68b/2, 68b/2, 68b/2, 68b/2, 68b/2, 68b/5, 68b/6, 68b/6, 68b/7, 68b/7, 68b/9, 68b/9, 69a/1, 69a/12, 69a/14, 69a/17, 69a/2, 69a/3, 69a/9, 69b/13, 69b/6, 69b/7, 69b/9, 70a/11, 70a/12, 70a/12, 70a/12, 70a/13, 70a/2, 70a/4, 70a/5, 70a/5, 70a/5, 70a/6, 70b/10, 70b/12, 70b/12, 70b/14, 70b/17, 70b/3, 70b/4, 70b/4, 70b/4, 70b/5, 70b/5, 70b/5, 70b/5, 70b/7, 70b/7, 70b/8, 71a/1, 71a/12, 71a/13, 71a/15, 71a/15, 71a/2, 71a/6, 71a/7, 71a/8, 71b/10, 71b/10, 71b/11, 71b/12, 71b/13, 71b/13, 71b/13, 71b/15, 71b/17, 71b/2, 71b/4, 71b/8, 72a/1, 72a/13, 72a/14, 72a/5, 72a/7, 72b/10, 72b/11, 72b/14, 72b/14, 72b/15,

72b/16, 72b/17, 72b/5, 72b/6, 72b/6, 72b/8, 72b/8, 73a/12, 73a/13, 73a/13, 73a/13, 73a/2, 73a/2, 73a/2, 73a/4, 73a/5, 73a/5, 73a/6, 73a/7, 73a/9, 73b/1, 73b/1, 73b/10, 73b/11, 73b/12, 73b/13, 73b/14, 73b/2, 73b/4, 73b/4, 73b/4, 73b/6, 73b/6, 73b/8, 74a/1, 74a/14, 74a/17, 74a/2, 74a/2, 74a/2, 74a/2, 74a/3, 74a/4, 74a/5, 74a/7, 74b/15, 74b/17, 74b/17, 74b/2, 74b/3, 74b/5, 74b/6, 74b/6, 74b/6, 74b/7, 74b/7, 75a/13, 75a/13, 75a/14, 75a/14, 75a/15, 75a/17, 75a/17, 75a/4, 75a/4, 75a/9, 75a/9, 75b/1, 75b/14, 75b/15, 75b/15, 75b/2, 75b/3, 75b/4, 75b/4, 75b/4, 75b/5, 75b/6, 75b/7, 75b/7, 76a/1, 76a/10, 76a/12, 76a/14, 76a/14, 76a/14, 76a/4, 76a/5, 76a/7, 76a/8, 76a/8, 76a/8, 76a/9, 76b/10, 76b/11, 76b/13, 76b/13, 76b/15, 76b/15, 76b/15, 76b/16, 76b/17, 76b/2, 76b/4, 76b/4, 76b/4, 76b/5, 76b/6, 76b/6, 76b/6, 76b/7, 76b/7, 76b/9, 76b/9, 77a/11, 77a/11, 77a/13, 77a/13, 77a/13, 77a/17, 77a/17, 77a/2, 77a/2, 77a/3, 77a/5, 77a/7, 77a/7, 77a/7, 77a/9, 77a/9, 77a/9, 77b/11, 77b/11, 77b/11, 77b/12, 77b/12, 77b/13, 77b/13, 77b/14, 77b/14, 77b/14, 77b/6, 77b/8, 77b/8, 77b/9, 77b/9, 78a/10, 78a/12, 78a/13, 78a/13, 78a/13, 78a/14, 78a/16, 78a/16, 78a/16, 78a/2, 78a/4, 78a/4, 78a/5, 78a/6, 78a/8, 78a/8, 78a/9, 78b/10, 78b/11, 78b/11, 78b/13, 78b/14, 78b/15, 78b/16, 78b/2, 78b/4, 78b/4, 78b/5, 78b/5, 78b/6, 78b/7, 78b/9, 78b/9, 79a/12, 79a/12, 79a/13, 79a/13, 79a/17, 79a/5, 79a/6, 79a/7, 79a/8, 79a/9, 79b/1, 79b/16, 79b/2, 79b/3, 79b/3, 79b/4, 79b/6, 79b/7, 79b/8, 79b/8, 79b/8, 79b/8, 79b/9, 80a/12, 80a/14, 80a/15, 80a/16, 80a/16, 80a/16, 80a/16, 80a/17, 80a/17, 80a/3, 80a/5, 80a/6, 80a/6, 80a/7, 80a/8, 80a/8, 80b/1, 80b/12, 80b/17, 80b/17, 80b/3, 80b/5, 80b/6, 81a/1, 81a/1, 81a/1, 81a/10, 81a/11, 81a/12, 81a/13, 81a/15, 81a/15, 81a/16, 81a/2, 81a/2, 81a/6, 81a/7, 81a/9, 81b/1, 81b/11, 81b/12, 81b/15, 81b/16, 81b/2, 81b/3, 81b/4, 81b/7, 81b/8, 81b/9, 82a/11, 82a/11, 82a/12, 82a/13, 82a/14, 82a/15, 82a/8, 82a/8, 82a/9, 82b/1, 82b/1, 82b/11, 82b/13, 82b/14, 82b/15, 82b/17, 82b/3, 82b/4, 82b/4, 82b/5, 82b/5,

82b/6, 82b/9, 82b/9, 83a/12, 83a/14, 83a/16, 83a/17, 83a/3, 83a/7, 83b/11, 83b/12, 83b/14, 83b/17, 83b/4, 83b/6, 83b/8, 84a/2, 84a/2, 84a/4, 84a/4, 84a/5, 84a/5, 84a/5, 84a/6, 84a/9, 84b/1, 84b/12, 84b/12, 84b/12, 84b/17, 84b/2, 84b/3, 84b/4, 84b/6, 84b/7, 84b/8, 84b/9, 85a/1, 85a/13, 85a/5, 85a/6, 85a/6, 85a/7, 85a/8, 85a/8, 85b/10, 85b/11, 85b/11, 85b/11, 85b/11, 85b/12, 85b/12, 85b/12, 85b/13, 85b/14, 85b/14, 85b/14, 85b/16, 85b/2, 85b/2, 85b/3, 85b/5, 85b/6, 85b/8, 85b/9, 86a/15, 86a/17, 86a/3, 86a/3, 86a/4, 86a/6, 86a/6, 86a/7, 86b/1, 86b/11, 86b/11, 86b/11, 86b/12, 86b/12, 86b/14, 86b/16, 86b/17, 86b/2, 86b/4, 86b/4, 86b/6, 86b/6, 86b/6, 86b/9, 87a/1, 87a/10, 87a/10, 87a/15, 87a/17, 87a/3, 87a/3, 87a/4, 87a/4, 87a/5, 87a/8, 87b/10, 87b/11, 87b/11, 87b/11, 87b/13, 87b/15, 87b/16, 87b/4, 87b/4, 87b/7, 87b/9, 88a/13, 88a/13, 88a/15, 88a/16, 88a/16, 88a/2, 88a/3, 88a/3, 88a/5, 88a/5, 88a/7, 88a/9, 88b/1, 88b/10, 88b/10, 88b/10, 88b/13, 88b/17, 88b/17, 88b/3, 88b/6, 89a/10, 89a/10, 89a/10, 89a/11, 89a/12, 89a/13, 89a/14, 89a/16, 89a/2, 89a/3, 89a/9, 89b/14, 89b/16, 89b/4, 89b/6, 89b/6, 89b/8, 89b/8, 90a/11, 90a/13, 90a/13, 90a/13, 90a/15, 90a/16, 90a/2, 90a/3, 90a/3, 90a/4, 90a/8, 90a/9, 90b/1, 90b/10, 90b/11, 90b/12, 90b/12, 90b/13, 90b/13, 90b/14, 90b/16, 90b/17, 90b/3, 90b/5, 90b/6, 90b/6, 90b/7, 90b/9, 90b/9, 91a/14, 91a/2, 91a/4, 91a/4, 91a/5, 91a/7, 91a/8, 91a/8, 91b/10, 91b/15, 91b/15, 91b/16, 91b/17, 91b/4, 91b/6, 91b/6, 91b/7, 91b/8, 92a/1, 92a/11, 92a/13, 92a/3, 92a/6, 92a/6, 92a/7, 92a/9, 92b/12, 92b/12, 92b/17, 92b/2, 92b/2, 92b/2, 92b/3, 92b/4, 92b/6, 93a/1, 93a/13, 93a/15, 93a/16, 93a/17, 93a/5, 93a/5, 93a/7, 93a/8, 93b/13, 93b/16, 93b/2, 93b/3, 93b/6, 93b/8, 93b/9, 94a/1, 94a/10, 94a/11, 94a/14, 94a/14, 94a/2, 94a/4, 94a/5, 94b/12, 94b/13, 94b/14, 94b/14, 94b/16, 94b/17, 94b/4, 94b/6, 94b/7, 95a/1, 95a/11, 95a/12, 95a/12, 95a/13, 95a/14, 95a/15, 95a/16, 95a/16, 95a/17, 95a/17, 95a/6, 95a/6, 95a/8, 95a/8, 95a/8, 95a/8, 95a/9, 95a/9, 95b/10, 95b/11, 95b/12, 95b/13, 95b/14, 95b/2,

95b/4, 95b/4, 95b/5, 95b/6, 95b/6, 95b/8, 95b/9, 96a/11, 96a/14, 96a/17, 96a/5, 96a/5, 96a/5, 96a/6, 96a/7, 96a/8, 96a/8, 96a/8, 96a/9, 96b/1, 96b/11, 96b/11, 96b/12, 96b/12, 96b/14, 96b/2, 96b/2, 96b/5, 96b/5, 96b/9, 97a/1, 97a/10, 97a/11, 97a/12, 97a/13, 97a/14, 97a/15, 97a/15, 97a/17, 97a/2, 97a/3, 97a/3, 97a/4, 97a/5, 97a/6, 97a/7, 97a/7, 97a/8, 97a/9, 97a/9, 97b/1, 97b/11, 97b/12, 97b/12, 97b/13, 97b/14, 97b/16, 97b/16, 97b/16, 97b/17, 97b/17, 97b/3, 97b/5, 97b/6, 98a/1, 98a/1, 98a/1, 98a/11, 98a/12, 98a/16, 98a/16, 98a/17, 98a/2, 98a/6, 98a/7, 98b/1, 98b/10, 98b/10, 98b/12, 98b/14, 98b/14, 98b/17, 98b/17, 98b/17, 98b/17, 98b/2, 98b/3, 98b/4, 98b/4, 98b/4, 98b/5, 98b/5, 98b/6, 98b/6, 98b/7, 98b/7, 98b/8, 99a/1, 99a/10, 99a/11, 99a/14, 99a/16, 99a/17, 99a/3, 99a/6, 99a/7, 99a/7, 99a/8, 99a/8, 99a/9, 99b/1, 99b/1, 99b/10, 99b/11, 99b/12, 99b/13, 99b/14, 99b/14, 99b/15, 99b/15, 99b/15, 99b/16, 99b/16, 99b/17, 99b/17, 99b/17, 99b/2, 99b/2, 99b/4, 99b/5, 99b/6, 99b/7, 99b/7, 100a/1, 100a/1, 100a/10, 100a/11, 100a/11, 100a/11, 100a/12, 100a/14, 100a/15, 100a/15, 100a/16, 100a/16, 100a/17, 100a/17, 100a/2, 100a/4, 100a/7, 100a/8, 100b/1, 100b/10, 100b/12, 100b/13, 100b/14, 100b/15, 100b/2, 100b/2, 100b/3, 100b/3, 100b/4, 100b/4, 100b/5, 100b/5, 100b/5, 100b/6, 100b/9, 100b/9, 100b/9, 101a/10, 101a/11, 101a/12, 101a/13, 101a/13, 101a/13, 101a/13, 101a/13, 101a/14, 101a/14, 101a/15, 101a/15, 101b/1, 101b/11, 101b/13, 101b/15, 101b/16, 101b/17, 101b/17, 101b/2, 101b/2, 101b/3, 101b/4, 101b/5, 101b/5, 101b/6, 101b/6, 101b/7, 101b/8, 102a/1, 102a/10, 102a/11, 102a/11, 102a/13, 102a/14, 102a/15, 102a/15, 102a/2, 102a/2, 102a/4, 102a/4, 102a/6, 102a/7, 102a/8, 102a/8, 102b/11, 102b/13, 102b/13, 102b/13, 102b/14, 102b/15, 102b/16, 102b/2, 102b/3, 102b/3, 102b/4, 102b/5, 102b/9, 102b/9, 102b/9, 103a/1, 103a/12, 103a/13, 103a/13, 103a/13, 103a/4, 103a/6, 103a/8, 103a/8, 103b/1, 103b/12, 103b/2, 103b/2, 103b/2, 103b/3, 103b/3, 103b/3, 103b/3, 103b/4, 103b/4, 103b/5, 103b/5, 103b/6, 103b/6,

103b/6, 104a/10, 104a/11, 104a/13, 104a/14, 104a/14, 104a/14, 104a/15, 104a/16, 104a/16, 104a/5, 104a/5, 104a/8, 104a/9, 104b/1, 104b/1, 104b/10, 104b/10, 104b/10, 104b/10, 104b/12, 104b/14, 104b/16, 104b/16, 104b/17, 104b/3, 104b/5, 104b/5, 104b/6, 104b/6, 104b/7, 104b/9, 104b/9, 105a/1, 105a/10, 105a/10, 105a/10, 105a/11, 105a/11, 105a/12, 105a/12, 105a/14, 105a/15, 105a/15, 105a/15, 105a/16, 105a/17, 105a/4, 105a/8, 105a/9, 105b/1, 105b/1, 105b/10, 105b/10, 105b/2, 105b/2, 105b/2, 105b/2, 105b/3, 105b/3, 105b/3, 105b/4, 105b/5, 105b/5, 105b/5, 105b/6, 105b/7, 105b/8, 105b/9, 105b/9, 106a/1, 106a/13, 106a/17, 106a/4, 106a/8, 106a/8, 106a/8, 106b/2, 106b/3, 106b/4, 106b/5, 106b/6, 106b/8, 107a/1, 107a/10, 107a/12, 107a/12, 107a/12, 107a/13, 107a/13, 107a/16, 107a/16, 107a/16, 107a/17, 107a/5, 107a/6, 107a/7, 107a/7, 107a/9, 107b/1, 107b/13, 107b/15, 107b/15, 107b/16, 107b/2, 107b/2, 107b/3, 107b/8, 108a/1, 108a/10, 108a/11, 108a/15, 108a/16, 108a/4, 108a/5, 108a/5, 108a/5, 108a/7, 108b/1, 108b/11, 108b/12, 108b/14, 108b/17, 108b/4, 108b/8, 108b/8, 109a/1, 109a/14, 109a/4, 109a/8, 109a/8, 109b/10, 109b/12, 109b/13, 109b/15, 109b/2, 109b/6, 109b/7, 109b/8, 110a/1, 110a/1, 110a/11, 110a/14, 110a/2, 110a/7, 110b/10, 110b/11, 110b/13, 110b/15, 110b/2, 110b/3, 110b/4, 110b/4, 110b/5, 110b/7, 110b/9, 111a/1, 111a/12, 111a/13, 111a/13, 111a/15, 111a/2, 111a/3, 111a/6, 111a/6, 111a/6, 111a/9, 111b/14, 111b/15, 111b/2, 111b/2, 111b/5, 111b/9, 112a/1, 112a/13, 112a/14, 112a/3, 112a/4, 112a/5, 112a/8, 112b/1, 112b/1, 112b/11, 112b/12, 112b/13, 112b/14, 112b/6, 112b/8, 112b/9, 113a/1, 113a/12, 113a/13, 113a/14, 113a/3, 113a/6, 113a/8, 113a/8, 113a/9, 113a/9, 113b/10, 113b/11, 113b/12, 113b/13, 113b/14, 113b/14, 113b/15, 113b/15, 113b/16, 113b/17, 113b/2, 113b/3, 113b/4, 113b/4, 113b/5, 113b/5, 113b/8, 113b/8, 114a/12, 114a/14, 114a/2, 114a/2, 114a/4, 114a/7, 114b/10, 114b/11, 114b/16, 114b/17,

114b/3, 114b/5, 114b/6, 114b/7, 114b/7, 115a/1, 115a/11, 115a/11, 115a/12, 115a/14, 115a/15, 115a/16, 115a/5, 115a/6, 115a/7, 115a/7, 115a/7, 115a/8, 115a/8, 115b/1, 115b/10, 115b/10, 115b/14, 115b/16, 115b/17, 115b/2, 115b/3, 115b/3, 115b/9, 116a/10, 116a/10, 116a/16, 116a/17, 116a/8, 116a/8, 116b/1, 116b/10, 116b/10, 116b/12, 116b/15, 116b/15, 116b/16, 116b/16, 116b/3, 116b/6, 116b/7, 116b/8, 117a/1, 117a/1, 117a/10, 117a/12, 117a/15, 117a/15, 117a/17, 117a/9, 117b/13, 117b/13, 117b/14, 117b/6, 117b/7, 118a/1, 118a/11, 118a/12, 118a/13, 118a/13, 118a/14, 118a/17, 118a/2, 118a/4, 118a/7, 118a/8, 118a/9, 118b/2, 118b/4, 118b/6, 118b/7, 118b/9, 118b/9, 119a/1, 119a/10, 119a/14, 119a/15, 119a/17, 119a/17, 119a/17, 119a/3, 119a/3, 119a/3, 119a/5, 119a/5, 119a/6, 119b/1, 119b/1, 119b/10, 119b/11, 119b/12, 119b/14, 119b/2, 119b/3, 119b/5, 119b/5, 119b/6, 119b/7, 119b/7, 119b/8, 120a/1, 120a/1, 120a/10, 120a/10, 120a/10, 120a/10, 120a/11, 120a/13, 120a/14, 120a/16, 120a/17, 120a/6, 120a/6, 120a/9, 120a/9, 120b/10, 120b/12, 120b/14, 120b/15, 120b/2, 120b/2, 120b/3, 120b/4, 120b/5, 120b/6, 120b/7, 120b/8, 121a/1, 121a/11, 121a/12, 121a/13, 121a/14, 121a/16, 121a/17, 121a/17, 121a/17, 121a/3, 121a/7, 121a/9, 121a/9, 121b/1, 121b/10, 121b/13, 121b/14, 121b/15, 121b/15, 121b/16, 121b/16, 121b/2, 121b/2, 121b/4, 121b/4, 121b/4, 121b/4, 121b/8, 122a/10, 122a/11, 122a/2, 122a/6, 122a/6, 122b/1, 122b/10, 122b/13, 122b/16, 122b/2, 122b/2, 122b/4, 122b/6, 122b/6, 122b/7, 122b/9, 123a/10, 123a/13, 123a/15, 123a/2, 123a/3, 123a/5, 123b/11, 123b/12, 123b/14, 123b/2, 123b/4, 123b/5, 123b/7, 124a/11, 124a/13, 124a/14, 124a/15, 124a/15, 124a/2, 124a/3, 124a/4, 124a/5, 124a/6, 124a/6, 124a/7, 124a/7, 124a/8, 124a/9, 124b/10, 124b/11, 124b/12, 124b/13, 124b/14, 124b/16, 124b/4, 124b/4, 124b/8, 124b/8, 124b/8, 124b/9, 124b/9, 125a/10, 125a/10, 125a/11, 125a/13, 125a/13, 125a/15, 125a/15, 125a/16,

125a/2, 125a/5, 125a/5, 125a/6, 125a/8, 125a/8, 125a/8, 125b/10, 125b/10, 125b/12, 125b/12, 125b/12, 125b/12, 125b/16, 125b/17, 125b/4, 125b/7, 125b/8, 125b/8, 125b/9, 125b/9, 126a/11, 126a/12, 126a/13, 126a/14, 126a/15, 126a/17, 126a/2, 126a/3, 126a/4, 126a/6, 126a/8, 126b/1, 126b/13, 126b/16, 126b/16, 126b/17, 126b/3, 126b/8, 127a/10, 127a/13, 127a/13, 127a/15, 127a/16, 127a/16, 127a/17, 127a/3, 127a/5, 127a/7, 127a/9, 127b/1, 127b/1, 127b/10, 127b/11, 127b/11, 127b/13, 127b/15, 127b/16, 127b/17, 127b/2, 127b/3, 127b/9, 128a/1, 128a/12, 128a/13, 128a/15, 128a/16, 128a/16, 128a/16, 128a/17, 128a/3, 128a/4, 128a/5, 128a/7, 128a/7, 128a/8, 128b/1, 128b/12, 128b/2, 128b/5, 128b/6, 129a/11, 129a/13, 129a/13, 129a/13, 129a/14, 129a/14, 129a/15, 129a/16, 129a/17, 129a/17, 129a/3, 129a/4, 129a/9, 129a/9, 129b/1, 129b/13, 129b/17, 129b/17, 129b/4, 129b/4, 129b/5, 129b/7, 130a/10, 130a/14, 130a/17, 130a/17, 130a/17, 130a/17, 130a/4, 130a/5, 130a/6, 130a/6, 130a/9, 130b/11, 130b/12, 130b/12, 130b/13, 130b/14, 130b/2, 130b/3, 130b/3, 130b/3, 130b/3, 130b/4, 130b/5, 130b/7, 130b/7, 130b/9, 131a/12, 131a/14, 131a/14, 131a/15, 131a/15, 131a/16, 131a/16, 131a/16, 131a/4, 131a/7, 131a/9, 131b/1, 131b/15, 131b/16, 131b/4, 131b/5, 132a/10, 132a/10, 132a/11, 132a/14, 132a/14, 132a/16, 132a/2, 132a/2, 132a/3, 132a/4, 132a/6, 132a/7, 132a/8, 132a/9, 132b/11, 132b/15, 132b/2, 132b/4, 132b/4, 132b/5, 132b/7, 132b/9, 133a/1, 133a/1, 133a/10, 133a/10, 133a/11, 133a/2, 133a/3, 133a/4, 133a/5, 133a/9, 133b/1, 133b/14, 133b/16, 133b/2, 133b/5, 133b/5, 134a/1, 134a/10, 134a/12, 134a/13, 134a/13, 134a/14, 134a/15, 134a/15, 134a/15, 134a/16, 134a/16, 134a/17, 134a/2, 134a/2, 134a/3, 134a/5, 134a/7, 134b/1, 134b/10, 134b/11, 134b/13, 134b/16, 134b/17, 134b/17, 134b/17, 134b/3, 134b/3, 134b/6, 134b/6, 134b/7, 134b/7, 134b/8, 134b/8, 134b/8, 134b/9, 135a/1, 135a/1, 135a/12, 135a/14, 135a/16, 135a/2, 135a/2, 135a/2, 135a/3, 135a/4,

135a/4, 135a/7, 135a/8, 135a/8, 135a/9, 135b/11, 135b/14, 135b/15, 135b/15, 135b/16, 135b/17, 135b/2, 135b/6, 135b/6, 135b/6, 135b/7, 136a/1, 136a/10, 136a/10, 136a/11, 136a/11, 136a/12, 136a/13, 136a/14, 136a/14, 136a/14, 136a/15, 136a/16, 136a/16, 136a/17, 136a/17, 136a/2, 136a/3, 136a/5, 136a/6, 136a/7, 136a/8, 136a/8, 136a/8, 136a/9, 136a/9, 136b/1, 136b/10, 136b/11, 136b/12, 136b/12, 136b/13, 136b/14, 136b/15, 136b/16, 136b/16, 136b/4, 136b/8, 136b/9, 137a/1, 137a/1, 137a/1, 137a/15, 137a/15, 137a/16, 137a/16, 137a/17, 137a/3, 137a/3, 137a/3, 137a/4, 137a/4, 137a/5, 137a/6, 137a/6, 137a/7, 137a/7, 137a/7, 137a/8, 137b/1, 137b/1, 137b/1, 137b/10, 137b/10, 137b/11, 137b/12, 137b/12, 137b/12, 137b/13, 137b/14, 137b/15, 137b/15, 137b/16, 137b/17, 137b/17, 137b/2, 137b/3, 137b/3, 137b/3, 137b/4, 137b/5, 137b/7, 137b/9, 138a/10, 138a/12, 138a/12, 138a/14, 138a/14, 138a/15, 138a/15, 138a/16, 138a/17, 138a/17, 138a/7, 138a/8, 138b/1, 138b/10, 138b/10, 138b/11, 138b/12, 138b/13, 138b/13, 138b/14, 138b/15, 138b/15, 138b/16, 138b/16, 138b/17, 138b/2, 138b/2, 138b/3, 138b/4, 138b/5, 138b/5, 138b/7, 138b/9, 139a/10, 139a/10, 139a/11, 139a/13, 139a/17, 139a/17, 139a/17, 139a/2, 139a/4, 139a/6, 139a/9, 139b/10, 139b/12, 139b/12, 139b/13, 139b/13, 139b/15, 139b/15, 139b/16, 139b/17, 139b/17, 139b/3, 139b/7, 139b/7, 139b/8, 140a/1, 140a/1, 140a/1, 140a/12, 140a/12, 140a/13, 140a/13, 140a/14, 140a/15, 140a/15, 140a/16, 140a/17, 140a/17, 140a/2, 140a/2, 140a/2, 140a/3, 140a/4, 140a/4, 140a/7, 140b/1, 140b/10, 140b/10, 140b/11, 140b/14, 140b/16, 140b/16, 140b/17, 140b/2, 140b/2, 140b/4, 140b/5, 140b/6, 140b/7, 140b/8, 140b/9, 141a/1, 141a/1, 141a/10, 141a/11, 141a/11, 141a/12, 141a/12, 141a/13, 141a/13, 141a/15, 141a/17, 141a/17, 141a/2, 141a/3, 141a/4, 141a/5, 141a/6, 141a/7, 141a/9, 141a/9, 141b/1, 141b/11, 141b/11, 141b/12, 141b/12, 141b/14, 141b/15, 141b/16, 141b/2, 141b/4, 141b/6, 141b/7,

141b/7, 141b/8, 141b/8, 141b/9, 142a/10, 142a/11, 142a/12, 142a/13, 142a/15, 142a/15, 142a/16, 142a/17, 142a/3, 142a/5, 142a/8, 142a/8, 142a/9, 142a/9, 142a/9, 142b/1, 142b/10, 142b/11, 142b/12, 142b/12, 142b/13, 142b/13, 142b/14, 142b/16, 142b/2, 142b/2, 142b/3, 142b/3, 142b/4, 142b/7, 142b/8, 142b/8, 142b/9, 143a/13, 143a/15, 143a/15, 143a/15, 143a/15, 143a/17, 143a/17, 143a/5, 143a/7, 143a/8, 143b/11, 143b/11, 143b/13, 143b/14, 143b/16, 143b/17, 143b/4, 143b/5, 143b/8, 143b/9, 144a/1, 144a/16, 144a/16, 144a/16, 144a/17, 144a/2, 144a/6, 144b/11, 144b/12, 144b/16, 144b/16, 144b/17, 144b/17, 144b/2, 144b/2, 144b/2, 144b/3, 144b/5, 144b/5, 144b/9, 145a/1, 145a/10, 145a/11, 145a/13, 145a/14, 145a/16, 145a/16, 145a/3, 145a/4, 145a/4, 145a/5, 145a/6, 145a/7, 145b/11, 145b/14, 145b/15, 145b/15, 145b/16, 145b/17, 145b/17, 145b/17, 145b/17, 145b/4, 145b/6, 145b/7, 145b/8, 145b/8, 145b/9, 146a/1, 146a/10, 146a/10, 146a/11, 146a/11, 146a/12, 146a/14, 146a/14, 146a/15, 146a/17, 146a/3, 146a/6, 146a/6, 146a/8, 146b/1, 146b/11, 146b/12, 146b/12, 146b/14, 146b/17, 146b/2, 146b/2, 146b/2, 146b/3, 146b/4, 146b/4, 146b/4, 146b/4, 146b/7, 146b/7, 147a/10, 147a/13, 147a/14, 147a/15, 147a/15, 147a/15, 147a/16, 147a/17, 147a/3, 147a/3, 147a/3, 147a/3, 147a/4, 147a/4, 147a/5, 147a/5, 147a/5, 147a/7, 147a/7, 147a/9, 147a/9, 147a/9, 147b/11, 147b/12, 147b/13, 147b/13, 147b/14, 147b/15, 147b/15, 147b/2, 147b/3, 147b/3, 147b/7, 147b/8, 147b/8, 147b/8, 147b/9, 148a/16, 148a/4, 148a/7, 148a/8, 148a/8, 148b/10, 148b/10, 148b/16, 148b/3, 148b/3, 148b/5, 148b/5, 148b/6, 148b/7, 148b/8, 148b/9, 149a/11, 149a/13, 149a/13, 149a/15, 149a/16, 149a/17, 149a/3, 149a/4, 149a/5, 149a/6, 149a/6, 149a/7, 149b/11, 149b/17, 149b/17, 149b/8, 150a/1, 150a/11, 150a/2, 150a/3, 150a/6, 150a/7, 150a/9, 150b/10, 150b/16, 150b/17, 150b/17, 150b/2, 151a/13, 151a/14, 151a/15, 151a/15, 151a/16, 151a/9, 151b/1, 151b/11,

151b/12, 151b/12, 151b/14, 151b/16, 151b/2, 151b/2, 151b/7, 151b/8, 151b/8, 152a/10, 152a/11, 152a/12, 152a/13, 152a/14, 152a/15, 152a/15, 152a/16, 152a/16, 152a/16, 152a/17, 152a/3, 152a/6, 152a/7, 152a/7, 152a/8, 152a/8, 152a/8, 152a/9, 152b/1, 152b/1, 152b/1, 152b/1, 152b/1, 152b/10, 152b/11, 152b/14, 152b/15, 152b/15, 152b/2, 152b/3, 152b/3, 152b/4, 152b/5, 152b/7, 153a/1, 153a/14, 153a/2, 153a/2, 153b/11, 153b/15, 153b/15, 153b/16, 154a/12, 154a/17, 154a/2, 154a/3, 154a/9, 154b/10, 154b/4, 154b/4, 154b/9, 154b/9, 155a/13, 155a/3, 155a/3, 155b/10, 155b/10, 155b/11, 155b/12, 155b/13, 155b/14, 155b/15, 155b/16, 155b/2, 156a/11, 156a/11, 156a/11, 156a/13, 156a/14, 156a/14, 156a/15, 156a/15, 156a/16, 156a/16, 156a/17, 156a/17, 156a/3, 156a/3, 156a/4, 156a/4, 34a/15

[=3445]

vekīl Ar. Nazır, bakan, vezir.

v. u noyan 87a/3

[=1]

velī Far. Fakat, ama.

v. 4b/14, 33a/12, 53b/11, 88b/5, 88b/8, 126b/16, 135a/11, 150a/17, 154a/9

[=9]

velīkin Far. Ama, ancak.

v. 7a/6, 33b/6, 37b/12, 126b/8, 146b/9

[=5]

ve's-salām Ar. İşte o kadar, artık bitti.

v. 46b/4

[=1]

v'ey Far. Ve ey, ey.

v. 3b/5

[=1]

veyā Far. Veya, ya da.

v. 62a/14, 111b/2, 126b/14

[=3]

Vezīr bk. Vazīr

v.+ge 51b/15

[=1]

vıfāḳ (< Ar. vifāḳ) Samimi anlaşmak, barış, uygunluk.

v. (calālat-ı vıfāḳ) 155b/14

v. (rıfḳ u vıfāḳ) 135b/16

[=2]

vılādat (< Ar. vilādat) Doğma, dünyaya gelme.

v.-ı ḫucasta-saʿādat 101b/4

v.-ı humāyūn 9b/14, 81b/15

v.-ı sar-ā-sar 116a/13

v.-ı şarīf 83a/3

v.+ı 38b/16, 57b/9, 82a/13, 87a/10

v.+ıdın 82a/6

v.+ınıñ 116b/5
v.+ı (ḫabar-ı vılādat) 101a/17, 114b/17
v. tap- 81b/5
[=14]

vılāyat (< Ar. vilāyat) Vilayet, memleket, il.
v. 68b/9
v.+da 23a/2
v.+ġa 60b/6
v.+ı 58a/2
v.+ıda 29b/10, 58b/4, 87a/17
v.+ıġa 30a/8
v.+ın 85b/4
v.+ı érdi (Ḳuçand vılāyatı) 48a/12
v.+lar 31a/2, 31a/4, 34a/8, 42a/3
v.+larda 30a/6
v.+larġa 29a/15, 86a/13
v.+larıġa 102b/14
v.+larnı 28a/9, 89a/11
v.+nı 65a/16
v.+nıñ 22b/1
[=22]

vılāyāt (< Ar. vilāyāt) Vilayetler, memleketler, iller.
v. 31b/6,
v.-ı Çīn 39a/14
v.-ı maftūḥa 29a/3
v.-ı meẓkūra 54a/11, 54a/8
v.+ı 52a/14,
v.+ın 54b/2
v.+nı 41b/15
[=8]

vırd (< Ar. vird) Dua.
v. eyle- "Dua etmek" 6a/11
[=1]

vışāl (< Ar. viṣāl) Kavuşma, vuslat.
v. 95a/10
v.+ıñdın 103a/9
v.+ın tile- 7a/8
[=3]

vīrān Far. Yıkık, harap olmuş, perişan.
v. 7a/14
v. (ḫarāb u vīrān) 31a/12
v. bol- 8b/13
v.+ıdın 135b/12
v. ḳıl- 89b/13
v.+lar 6b/13
[=6]

vīrāna Far. Yıkıntı alan, harap yer.
v. 79b/7
v.+da 105b/11
[=2]

vīrānkārlıḳ Viran olma durumu.
v.+ıġa (vīrānkārlıġıġa) 39b/11
[=1]

vucūd Ar. Varlık; beden.
v. 4b/11, 25b/15, 135b/9
v. (ahl-ı vucūd) 84a/13
v. (cavāhır-ı vucūd) 1b/11
v.-ı lā-yazāl 1b/8
v.-ı ẕı'l-cūd 3a/11
v.-ı ẕī-cūd 67b/6, 116b/1
v.+ġa 24a/9
v.+ġa kél- 11b/2, 35a/16, 37b/1, 85b/15, 87a/8
v.+ġa kéltür- 14a/8

v.+ı 5b/12, 11b/3, 84a/12, 116b/2
v.+ıdın 29b/17, 63b/17, 151b/17
v.+ıġa 13a/13
v.+ını 46a/11, 138a/2
v.+ınıñ (bınā-yı vucūd) 125b/14
v.+ın (ḫarman-ı vucūd) 11a/10
v.+ı (kevkeb-i vucūd) 36a/13
v.+ı bile 37a/5, 45b/12
v.+ı bile (şarīf vucūdı) 15a/9
v. içre 82a/15
v.+larıġa (cavhar-ı vucūd) 33a/5
v. tap- 13a/11, 17a/14
v.+um 87b/9, 93b/11
v.+uñnı (naḳş-ı vucūd) 62b/8
v. üzre (şaṭṭ-ı vucūd) 82a/5
v. u ʿadam 1b/5
[=41]

vucūdī Far. Bir varlık.
v. (vācıbu'l-vucūdī) 1b/8
[=1]

vuḥūş Ar. Yaban hayvanları, vahşiler.
v.-ı daşt 101a/5
[=1]

vuḳūʿ Ar. Meydana gelme, cereyan etme.
v.+ıdın 16a/13, 27a/9, 151a/15
v.+ıdın soñra 49a/7, 86a/5, 146a/6
v.+ıġaça 33a/4
v.+ın 9a/6, 64a/4
v.+ı (sabab-ı vuḳūʿ) 148b/1
v. tap- 9b/15, 9b/16, 10a/2, 11b/8, 30a/3, 36b/1, 66a/5, 67a/12, 68a/16, 82a/13, 97b/2, 99b/11, 107b/17, 132a/3
[=24]

vuḳūf Ar. Bir konu hakkında geniş bilgi sahibi olma.
v. durur érdi (ḫūş-ṭabʿ u ṣāḥıb-ı vuḳūf) 133a/9
v.+ıġa 5a/1
[=2]

vurūd Ar. Giriş, geliş.
v.+ını 13a/12
v. ḳıl- 13a/11
[=2]

vusʿat Ar. Genişlik.
v.+ı 39b/6
v. içre 135a/11
[=2]

vusʿat-afzā Far. Genişliği artıran.
v.+sı (fażā-yı vusʿat-afzā) 53b/3
[=1]

vuṣūl Ar. Ulaşma, gelme.
v.+ıdın (āvāza-ı vuṣūl) 10b/6
v.+ınıñ 5a/3
v.+ı (āvāza-ı vuṣūl) 64b/2
[=3]

vużū (< Ar. vużūʾ) Abdest.
v. üçün (naḳż-ı vużū) 109a/10
[=1]

Y

yā I Far. Veya, ya (Bağlama edatı).
y. 10b/4, 11a/9, 15b/15, 17a/6, 18b/4, 20b/13, 21b/7, 32a/6, 33a/2, 37a/8, 44b/13, 65a/4, 79b/6, 80a/12, 109a/12, 146b/11

y. ki 139b/12
[=17]

yā II Ar. Ey! (Seslenme ünlemi).
y. Rab 2b/13, 6a/11, 82a/10
[=3]

yād Far. Hatırlama.
y. ḳıl- 93b/17
[=1]

yād-gār Far. Anı, hatıra, yadigar.
y. ḳal- 8a/16, 16a/6, 17a/12, 19b/17, 23a/17, 38a/2, 45a/16, 91a/7, 92a/13, 155b/13
y. ḳoy- 45a/1, 45b/10
[=13]

Yād-gār I bk. Yād-gār Ḫan I
y. 45a/15
[=1]

Yād-gār II . Krş. Yād-gār Ḫan II
y. 65b/11
[=1]

Yād-gār Bég Türkman bk. Yād-gār Muḥammad Bég Türkman
y. 52b/2
[=1]

Yād-gār Ḫan I k.a. Amenek Han'ın babası, Temür Şeyh'in oğlu olup soyu Şıban Han'dan Cengiz Han'a kadar uzanır. Özbek padişahı idi. Krş. Yād-gār I
y. 44b/7, 45a/13, 45a/6, 47a/13
y. (Amenek Ḫan ibn Yād-gār Ḫan) 45b/6
y.+ġa 91b/1
y.+nı 91b/13
y.+nıñ 45b/8, 91b/16, 91b/8, 95a/9
[=11]

Yād-gār Ḫan II k.a. Hacım Han'ın neslindendir. Hac niyetiyle Arabistan'a gitti. Yolda Araplarla savaştı, Bağdad'a uğradı. Harezm'e döndüğünde Aral Özbekleri Eşim Han'ın han ilan etmişlerdi. Onlar üzerine sefere çıktı. Bir süre sonra da öldü. Yād-gār II
y. 65a/11, 65a/16, 65b/8
y. durur (Abu'l-ġāzī Ḫan ibn Yād-gār Ḫan) 9b/12, 35b/11
[=5]

Yād-gār Ḫan IIII k.a. Kalpak şehzadelerindendir. Han olduğundan Baba Beg Gürlen'den Fitnek'e kaçtı. Muhammed Emin Inak bir sebepten dolayı onu azletti. Bundan sonra iki kez daha han oldu ve azledildi. Avaz Inak zamanında Kalpaklar tarafından öldürüldü.
y. 81a/17
y.-ı maʿzūl 83a/4
y.-ı muşār ilayh 82b/9
y.+ġa 83a/7
y.+nı 82b/7, 83a/1
y.+nıñ 45b/8, 81b/10, 83a/16, 83a/8

[=10]

Yād-gār Muḥammad Bég Türkman k.a. Şah Tahmasb'ın adamlarındanrı. Şah Tahmasb onu Ali Sultan'ın üzerine gönderdiğinde esir düştü. Krş. Yād-gār Bég Türkman

y. 52b/9

[=1]

yada bk. yada taşı

y. 22b/17

[=1]

yada taşı Yağmur yağdırdığına inanılan bir taş. Metne göre Hz. Nuh büyük oğlu Yafes'i Cudi dağının kuzey ve doğusundaki memleketlere göndermek istedi. Yafes de babasından istediği zaman yağmur yağdırmak için bir dua öğretmesini istedi. Hz. Nuh da Allah'a yalvardı. Cebrail'in bildirmesi ile bir taşa ism-i azam yazıp onu Yafes'e verdi. Bu taşa "yada" ya da "hacaru'l-matar" dendi.

y. üçün 23b/1

[=1]

Yāfaṣ k.a. Nuh peygamber'in oğludur. Metne göre Nuh peygamber ona Turan ülkesini vermiştir. O yüzden bir lakabı da Ebu't-Türk'tür. Metind onun peygamber olduğu da ifade edilmektedir. Babasından yada taşını almıştır. Çin'i o inşa etti.

y. 21a/17, 22a/7, 22b/17, 23a/9, 24b/2, 31a/4

y. (Ḥażrat-ı Yāfaṣ) 22b/13

y. ʿalayhi's-salām 9b/10, 22b/11, 22b/16

y.+dın 22b/11

y.+ġa 22a/2

[=12]

yağ- (Yağmur vb.) Gökten yere düşmek, yağmak.

y.-dı 155a/5

y.-ġay 22b/15

y.-ıp 14b/1, 21a/1, 127a/7, 155b/12

y.-maḳ 22b/15

[=7]

yamġur yağ- 21a/1, 22b/15, 155b/12

yamġurı yağ- 14b/1

[=4]

yağaç 1. Ağaç.

y. 20b/13

y.+dın 55a/13, 89b/15

y.+ın (ḫurmā yağaçı) 18b/11

y.+ın (sāc yağaçı) 20b/12

y.+lar 101a/4

y.+nı 28b/9

y.+nıñ 28b/7

[=8]

2. Sapan, değnek, direk.

y. 142b/15, 142b/16

y. bile 51a/1

y. birle 29b/5

y.+ları 30a/9

[=5]

3. Uzunluk ölçüsü, fersah (Yaklaşık olarak 6 km.'lik yol).

y. (bir yaġaç yol) 147a/6

[=1]

yaġdu Aydınlık, ışık.

y. kün 109a/5

[=1]

yaġdur- (Yağmur vb.) Gökten yere indirmek, yağdırmak.

y.-uban 153b/17

y.-up 153b/4

[=2]

yaġı Düşman, hasım.

y. u yav 122b/6

[=1]

yaġı-gerlik Düşmanlık, hasımlık, muhalefet.

y. 68a/10, 71a/4, 75b/8, 90b/5, 131b/2, 133b/7

[=6]

yaġılıḳ Düşmanlık, muhalefet.

y. 133a/16

[=1]

yaġın Yağış, yağmur.

y.+nı 21b/3

[=1]

yaġmā Far. Yağma, çapul, akın.

y.+sı bile 7a/14

y. u tārāc 120b/5

[=2]

Yaġmā k.a. Oğuz Han döneminde Keşmir valisinin adı. Metne göre Oğuz Han, Kabil ve Gaznin'i fethettikten sonra Keşmir üstüne yürüdü. Yağma Oğuz Han'a boyun eğmedi ve bir yıl savaştılar. Ancak sonunda Oğuz Han galip geldi ve Yağma ve askerlerini kılıçtan geçirdi.

y. 29a/14, 29a/14, 29a/14

[=3]

yaḫşı Güzel, iyi, hoş.

y. 8a/16, 20a/7, 22b/7, 23a/17, 23a/2, 23b/8, 24a/9, 25b/2, 34a/8, 40a/10, 46a/11, 72b/14, 90b/1, 91a/17, 103a/14, 103b/6, 153b/12

y.+dur 107b/7

y.+larġa 153a/16

y.+sın (yaman yaḫşı) 13b/2

y. yaman 96a/1

[=21]

yaḫşıġına Güzelce, yakışıklıca.

y. 132a/16, 143a/14

[=2]

yaḫşılıġ bk. yaḫşılıḳ

y. 146a/13

y. bolur 44a/11

y. érdi 154a/6

[=3]

yaḫşılıḳ İyilik, güzellik. Krş. yaḫşılıġ

y. 13a/11, 116b/8

y.+ınıñ (yahşılıġınıñ) 94a/8

y. ḳıl- 94a/7

y. körgüz- 142a/11
[=5]

Yaḫşılıḳ Biy k.a. Beg Turdı Biy'in oğludur. Önceleri Muhammed Emin Inak'ın yakın adamlarındandı. Muhammed Emin Inak ona Hoca Eli'nin idaresini vermişti. Can Murad Inak Hoca Eli'nin ele geçirince kaçmak zorunda kaldı. Avaz Inak zamanında başkaldırıp Töre Murad Sufi'ye katıldı. Daha sonra Avaz Inak'ın hakimiyetini kabul etti. Ancak Seyyid Nazar Biy, onun varlığını kendisi için tehlikeli gördüğünden Hoca Eli'de onu ve çocuklarını linç ettirdi. Avaz Inak onun ölümü üzerine Munis'in babasını Yahşılık Biy'in mallarını tespit edip korumak için Hoca Eli'ne gönderdi.
y. 130a/6, 139b/15, 141a/1, 141a/15, 142a/10, 142a/14, 142b/3
y.+ge 141b/11
y. ibn Bég Turdı Biy 125a/6
y.+ni 141a/9
y.+niñ 142b/1, 143a/6
[=12]

yaḫşıraḳ Daha güzel, daha iyi.
y. (-dın yaḫşıraḳ) 113b/14
[=1]

yāḫūd Far. Yahut, veya.
y. 143b/1
[=1]

yaḳ- Yakmak.
y.-ġuçı 10a/10
y.-ıp 154b/8
y.-ıp (otġa yaḳ-) 55a/9
y.-ıp (otıġa yaḳ-) 38b/9
y.-ıp (ot yaḳ-) 105b/16
[=5]

yaḳa 1. Giyeceklerin boyun kenarına gelen kısmı.
y.+sıġa 112a/12
y.+sınıñ 11a/12
[=2]
2. Kıyı, sahil, kenar.
y.+sıda 25b/9, 28b/14
[=2]

yaḳıl- Yakılmak.
y.-ıp 103b/16
[=1]

yaḳın Yakın, uzak olmayan.
y. 88b/3
y.+da (yaḳın zamānda) 143b/3
y. durur érdi 72a/14, 102a/7
y. yet- "Az kalmak, yaklaşmak" 99a/2
[=5]

yaḳīn Ar. Kesin bilgi, kesin.
y. (aṣḥāb-ı yaḳīn) 3b/14
y. (ḳatra-ı yaḳīn) 8a/6
y. bil- 93b/11
y.+dur 18b/10
y. durur 106b/15, 133a/8
[=6]

yaḳīnī Far. Şüphe edilmeyecek derecede kesin bir şekilde.
y. érmes 96a/10
[=1]

Yaʿḳūb k.a. Yakup peygamber. Kur'an-ı Kerim'de adı geçen peygamberlerdendir.
y. ʿalayhi's-salām 22a/15
[=1]

Yaʿḳūb Bég k.a. Umbay Inak'ın oğludur. Bk. Umbay ʿInaḳ
y. 94a/15
y. bile 94a/16
[=2]

yāḳūt Ar. Çeşitli renkleri olan değerli bir süs taşı.
y.-ı nāb 97a/6
y.-ı sīr-āb "Parlak yakut" 53b/16
[=2]

Yalabca Ḫan k.a. Buka Han'ın oğlu, Atlı Han'ın babasıdır. Babasından sonra tahta geçti. Ölünce de onun yerini oğlu aldı.
y. 24b/12, 24b/13
[=2]

yalañġaç Çıplak, açık olarak.
y. 143a/13
[=1]

yalav Bayrak, alem.
y. 126b/8
[=1]

yaldā Far. En uzun, uzun.
y. (bād-ı yaldā) 109a/4
[=1]

yalġuz Yalnız, ayrı.
y. 18a/2, 18a/3, 105b/12, 136b/17
y.+dur érdi 92b/16
[=5]

yalın Ateş kıvılcımı, alev.
y. 27b/2
y. dék 101a/2
[=2]

yam (< Ar. yamm) Deniz, derya, okyanus.
y.-ı şunʿ (yamm-ı şunʿ) 1b/7
[=1]

yaman Kötü.
y. dua "Beddua" 22a/8
y. érse (-dın yaman) 153a/16
y.+ın (yaḫşı yaman) 96a/1
y.+larġa 64b/5, 150b/3
y. māl "Değerli mal" 32b/12
y. yaḫşı 13b/2
[=7]

yamanlıġ Kötülük.
y. 48a/3, 64b/5
y. birle 146a/13
y. érdi 154a/7
y. yolı 116b/9
[=5]

yamġur Yağmur.
y.+ı yaġ (raḥmat yamġurı) 14a/17
y. yaġ- 21a/1, 22b/15, 155b/12
[=4]

Yamġurlı nahrı y.a. Güyük Kale ile Hoca Eli arasında bir nehir.

y.+nıñ kenārı 145a/2

[=1]

yan 1. Yan, cihet, taraf.

y. (bir yan) 150b/1

y. (bu yan) 46b/3

y. (her yan) 117b/2, 143b/1

y. (ol yan) 22b/9

y.+da 126b/9

y.+dın 126b/7

y.+dın (her yan) 33b/10, 102a/17, 137b/6

y.+ıda 17a/7

y.+ıdın (çap yan) 14b/15

y.+ıġa 114b/11

y.+ıġa (oñ yan) 16b/12

y.+ınıñ (oñ yan) 141a/15

[=15]

2. Kat, huzur, makam.

y.+ıda 58a/10

y.+ıdın 58b/15

y.+ıġa 45a/10, 58a/17, 58a/7, 69a/9, 76a/5

[=7]

3. Birlikte olma ifade eder, yanında olma bildirir.

y.+ıda 58b/9

y.+ıdaġı 110b/8, 144a/1

[=3]

4. Civar, etraf.

y.+ıda (ʿArafāt yanı) 15b/1

[=1]

yan- Dönmek.

y.-dı 45a/13, 68a/6

y.-ġandın soñra 14a/12

y.-ıp 26b/10

y.-ıp érdi 81b/17

y.-maḳ 89b/1

[=6]

yana Yine, tekrar, ikinci defa, bir defa daha.

y. 9b/1, 13b/8, 15b/8, 16a/9, 18a/9, 22b/7, 26b/8, 30b/15, 34b/4, 34b/5, 34b/5, 36a/11, 37b/14, 37b/17, 47a/1, 47b/2, 50a/9, 51b/10, 54a/12, 55a/11, 56b/6, 58b/14, 61b/16, 62b/7, 65a/13, 66a/12, 68a/3, 68b/15, 70b/2, 72b/11, 73a/3, 76a/15, 76b/13, 76b/2, 80a/17, 80b/17, 81a/7, 81b/6, 82b/5, 82b/7, 83a/4, 83a/6, 83b/12, 85a/3, 85b/8, 87a/13, 89a/17, 93a/13, 95a/11, 99b/17, 102b/17, 105b/14, 106a/2, 108b/17, 112a/10, 115b/11, 116b/9, 120b/5, 123b/3, 125b/2, 126a/5, 126a/5, 126a/6, 126a/9, 130b/2, 131a/6, 131b/14, 140b/16, 145b/8, 152b/14, 153b/13, 155a/7

[=72]

yaʿnī Ar. Bundan maksat, demek, demek isteniyor ki, yani.

y. 7a/17, 27a/17, 33a/6, 33b/15, 37b/5, 46b/12, 48a/10, 69b/15, 80a/1, 95b/9, 99b/12, 115a/3, 122a/1, 128a/9, 137a/13, 138a/10, 141a/9, 146a/2

[=18]

yañı Yeni.

y. 26a/7, 26b/1, 33a/7, 33a/9

y. darvāza 120b/1

y.+dın 130a/16, 148a/11

y. dīn "Yeni mezhep" 46a/3, 46a/5

y. ḫıl'at 46a/3

y. pād-şāh 46a/3

[=11]

Yañı Arıġ bk. Yañı Arıḳ

y. 119a/13

y.+dın 111a/3

[=2]

Yañı Arıḳ y.a. Hive'nin yaklaşık olarak 18 km. doğusundadır. Krş.Yañı Arıġ

y. 98b/4, 101b/17, 110b/17, 129a/3

y.+nı 69b/2

[=5]

Yañı Daryā y.a. Sır Derya yakınlarında bir nehir. Krş. Yañı Su

y. savāḫılı 79b/16

[=1]

Yañı Ḳal'a y.a. Hive yakınlarında bir yer.

y. 120b/3

[=1]

Yañı Kāt y.a. Ürgenç'in yaklaşık 25 km. kuzeybatısında bir yer. Krş. Kāt

y.+nıñ 61a/16

[=1]

Yañı Su bk. Yañı Daryā

y. 66b/8

[=1]

Yañı Şahar y.a. Vezir şehrinin mahallelerinden birisi.

y. bile 46b/9

y.+dın 47a/10

y.+nı 49a/7

[=3]

Yañı Ürgenç bk. Ürgenç

y. 61a/16

[=1]

Yañı Yaf k.a. Hoca Eli ve Ürgenç yakınlarında bir yer.

y. 143b/15

y. ayaḳı 143b/17

[=2]

yañlıġ Gibi, benzer.

y. 5b/8, 7b/17, 16a/2, 33b/12, 82a/16, 98a/4, 100b/8, 101a/2, 101a/4, 153b/2, 155b/2

y. (bu yañlıġ) 11a/4

[=12]

yantaş- Yan yana gelmek, eşitlenmek.

y.-ur mu 7a/11

[=1]

yap- Örtmek, kapamak.

y.-tı 16b/5

y.-tılar 22a/8

[=2]

yapuş- Bir şeye yapışmak, bir şeyi kavramak.

y.-ġu dék 54a/2

y.-up 109a/10

[=2]

yār Far. Sevgili, dost.
y. 21a/9, 27a/8, 27a/8
y.-ı mahcūr 15b/2
y. bol- 32b/8
y. ét- 40b/16
y.+ġa 77b/4
[=7]

yar- Kesici bir âletle kesmek, ikiye bölmek, yarmak.
y.-ıp 150b/11
[=1]

yara- 1. Yarar sağlamak, faydalı olmak.
y.-r 107b/4
[=1]
2. Uygun olmak.
y.-may 29a/10, 51a/8
[=2]

yara Uygun, kabul edilebilir.
y. (ne yara) 107b/14, 148b/13
[=2]

yārā Far. Güç, kuvvet.
y. (zuhra u yārā) 12b/4, 44a/8
[=2]

yaraġ Hazırlık.
y.+ın 144a/6, 147a/2
[=2]

yaraḳān Ar. Sarılık.
y. rancı 152b/7
[=1]

yaraş- Barışmak, dost olmak, birleşmek.
y.-ġandın soñra 97a/12
y.-ıp 54a/6, 64b/17, 71b/7, 81a/5, 82b/17
y.-up 72a/3
[=7]

yaraşa Uygun, lâyık.
y. (-ġa yaraşa) 136a/14
[=1]

yarat- Yaratmak.
y.-ġan 26a/2
y.-ıp 14b/15, 18b/6
[=3]

yardur- Yardırmak, ikiye ayırtmak.
y.-up 61a/14
[=1]
arıḳ yardur- 61a/14
[=1]

yarġu Hüküm, dava.
y. ḳıl- "Yargılamak" 89b/15
[=1]

yarıl- Üzerinde yarık veya yara açılmak.
y.-ıp 63a/17
[=1]

yarım Yarım, buçuk.
y. 78a/13, 123b/1
y. (béş yarım) 74b/6, 75a/16
y. (bir yarım) 64b/13, 77b/13
y. (iki yarım) 78a/11
y. (ikki yarım) 100a/9
y. (tört yarım ıḳlīm) 39b/7
y. (üç yarım) 113b/12, 147a/11
y.+ı 110b/1
y.+ın 24b/4, 24b/5
y. köñüllıġ "İsteksiz" 119b/6

y. yaşa- (bir yarım yaşa-) "Bir buçuk yaşında olmak" 56a/3
[=16]

Yārım Dīvān k.a. Şir Gazi Han'ın yakın adamlarındandı. Elbars Han zamanında öldü.
y. 68b/7, 70b/17
y. (ʿAbdu'r-raḥīm Arbāb ibn Yārım Dīvān) 98a/9
y. (ʿAbdu's-sattār Bay ibn Dost Muḥammad Arbāb ibn Yārım Dīvān) 98b/1
y. (ʿAbdu Raḥīm Arbāb ibn Yārım Dīvān) 77b/17
y.+nıñ 74a/7
[=6]

Yarım Şir Buḳa k.a. Tümene Han'ın oğludur. Bk. Tümene Ḫan
y. 37a/15
[=1]

Yarḳaḳ bk. Ökin Yarḳaḳ
y. 38a/11
y. ibn Ḳabul Ḫan 85b/2
[=2]

yarlıġ bk. yarlıḳ
y. 65b/11
y. ḳıl- 84b/13, 123b/14
y. yet- 21a/9
[=4]

yarlıḳ Ferman, irade, emir, buyruk.
y. 41b/8
y. eyle- 37b/4
y.+ım (yarlıġım) 87b/10
y.+ını (yarlıġını) 125a/10
y.+ı (yarlıġı) 121b/8
[=5]

yarmaḳ Altın, para.
y.+ġa (bir yarmaḳ) 120b/4
y.+ġa (iki yarmaḳ) 113b/11
[=2]

Yarmış y.a. Anuşah Han'ın kazdırmış olduğu bir kanalın adı.
y. 61a/15
[=1]

yarut- Aydınlatmak, parlatmak.
y.-dı 3b/11, 6b/7
y.-up 90b/15
[=3]

Yār Muḥammad Bahādur k.a. Hoca Eli hakimi Can Fulad Biy'in adamlarındandı. Can Fulad Biy tarafıdan Gürlen'e gönderildi ve orada Yar Muhammed Biy'i öldürmeye yardım etti.
y. 122b/15, 131a/16
[=2]

Yār Muḥammad Biy k.a. Hoca Eli hakimi Can Fulad Biy ile araları bozuktu. Bu yüzden Can Fulad Biy onu Gürlen'de yakalatıp öldürttü.
y. ibn ʿAvaż Berdi Biy 122b/16
[=1]

Yār Muḥammad ʿInaḳ bk. Ḳıyat Yār Muḥammad ʿInaḳ
y. 97a/12
[=1]

yaʾs Ar. Yeis, üzüntü, hüzün.

y. 7a/13, 82a/8

y. (sākin-i ṣaḥrā-yı ya's) 7a/16

y. (savdā-yı ya's) 7a/15

y.+ı 107b/3

[=5]

yasa (< Moğ. yasaġ) Kanun, ferman, yasa.

y. tüzet- 50b/12

[=1]

yasa- Moğ. Yapmak, inşa etmek; düzenlemek.

y.-dı 15b/3, 104b/13

y.-dılar 27b/1

y.-maḳġa 20b/13

y.-p 28a/10, 33b/3, 67a/15, 81a/7, 120a/12, 120a/8, 120b/6

y.-rda 21a/8, 21a/9

[=13]

araba yasa- 28a/10

āşyān yasa- 33b/3

kéme yasa- 20b/13, 21a/8

keştī yasa- 21a/9

ṣaf yasa- 120b/6

üyin yasa- 15b/3

yasal yasa- 120a/12

yasav yasa- 27b/1, 67a/15

[=10]

yasaḳ (< Moğ. yasaġ) Gelenek görenek, âdet.

y. (yosun u yasaḳ) 31b/17

y. u yosun 90b/1

[=2]

yasal Düzenlenen, yapılan şey.

y. yasa- 120a/12

[=1]

yasal- Yapılmak, inşa edilmek.

y.-dı 20b/16

[=1]

yasat- Yaptırmak, inşa ettirmek.

y.-up 131a/12

[=1]

yasav Saf, dizi, tertip, düzen.

y. 126b/7

y.+ıġa 101a/7

y.+ınıñ allıda 145a/7

y.+larda 126b/7

y. yasa- 27b/1, 67a/15

[=6]

Yasuġu Çaçan k.a. Erümçi Barlas'ın en büyük oğludur. Babasının ölümünden sonra Yesügey, onu babasının yerine geçirdi.

y.+ġa 38b/6

[=1]

yaş I Taze, genç.

y. 36a/15

[=1]

yaş II Doğuştan itibaren geçen ve yıl birimiyle ölçülen zaman, yaş.

y.+ġa 26a/9, 57b/10

y.+ı 17b/15, 18b/17, 20a/10, 20a/12, 23b/3, 39a/7, 53a/4, 77a/11, 89b/3, 90b/10, 91a/14, 91a/16, 91a/7

y.+ıda 19b/17, 43a/9, 55a/1, 58b/4, 78a/10, 136b/17, 155b/9

y.+ıda durur érdi 83b/2, 96b/6, 97b/4, 136b/9

y.+ıda érdi 39a/5
y.+ığa 20a/15, 26a/5, 91a/11
y.+ımda durur érdüm 80a/12
y.+ınıñ 23a/3
[=32]

yaşa- Yaşamak, … yaşında olmak.
y.-p durur 26a/14
y.-r 56a/3
y.-r durur érdi 56a/3
y.-sun 19b/2
[=4]
bir yaşa- 26a/14, 56a/3
bir yarım yaşa- 56a/3
[=3]

yaşun- Gizlenmek, saklanmak.
y.-up 113a/10
[=1]

yaşur- Gizlemek.
y.-dı 27b/2
[=1]

yaşurun Gizlice.
y. 16a/16, 16b/6, 51a/10, 51b/14, 63b/3, 64a/13, 96b/7, 98b/8, 119b/14
[=9]

yat- 1. Yatmak.
y.-ar érdi 26b/9
y.-ġan 26a/11
y.-ıp 33a/11, 101b/16
y.-ıp durur 77a/17
y.-ıp durur érdi 141a/16
y.-may 26b/7
[=7]

2. Belli bir amaç için bir yerde belli bir müddet beklemek, bekletilmek.
y.-dı 79a/8
y.-ġan 145a/8
y.-ıp 69b/8, 98b/6
y.-ıp durur érdi 75b/11
[=5]

yatīm Ar. Biricik, tek; yetim.
y. 13b/3
y. (ġam-ı yatīm) 62b/11
y.+ı (durr-ı yatīm) "Hz. Muhammed" 4a/6
[=3]

yatlığ Uğursuzluk, bedbahtlık.
y. 128a/4
[=1]

yav Düşman.
y. bol- 25a/6, 69b/4, 79a/3
y. bol- (yaġı u yav) 122b/6
y. börisi 109b/15
y.+dın 57b/13, 93a/10
y. ét- 144a/6
y.+nıñ 76b/6
y.+nı yavla- 25a/1
[=10]

yavla- Savaşmak, galip gelmek.
y.-p 25a/1
[=1]
yavnı yavla- 25a/1
[=1]

yavlaş- Savaşmak, düşman olmak.
y.-ıp 78b/6, 99b/9
[=2]

yavuḳ Yakın.

y. 87b/13

y. durur 117a/8

[=2]

yavuş- Yaklaşmak, yakın olmak.

y.-tı 64a/4

[=1]

Yav Böri Nāyıb bk. Manḳıt Yav Böri Nāyıb

y. bile 109b/17

[=1]

yay İki ucu arasında bir kiriş gerili olan eğri ve esnek ok atma âleti, yay.

y. 30b/12, 30b/15, 30b/16

y. (altun yay) 30b/11

y.+ı 11a/14

y.+ın 34b/14

y.+ınıñ kirişi 144a/13

y.+nı 30b/12, 30b/13

[=9]

yay- Sermek, etrafında dağılmasına sebep olmak.

y.-dı 32a/10

y.-ıp 63a/10, 150a/14

[=3]

kemendin yay- 150a/14

[=1]

Yayıḳ Suyı y.a. Günümüzde Rusya ve Kazakistan arasından geçerek Hazar Denizi'ne dökülen Ural nehri.

y.+nıñ 28b/14

[=1]

yayıl- Dağılmak, yayılmak.

y.-dı 22b/5

[=1]

yaylaḳ Yaylak.

y. ḳıl- 25b/8

[=3]

Yaylaḳ k.a. Toktağu Han'ın anne tarafından dedesinin oğlunun adı. Metne göre Nokay Noyan Kadak adlı kızını Yaylak'a vermiştir.

y. 88a/13

y.+ġa 88a/8

yaz Yaz mevsimi.

y. bol- 31a/15

[=1]

yaz- Yazıya geçirmek, yazmak.

y.-ar 11a/6

y.-a al- 151a/5

[=2]

Yazd k.a. Mihlayil'in oğludur. Putperestlik onun zamanda yayıldı. İdris'in babasıdır. Metne göre balık ve kuş etini yemeyi o icat etti. İlk defa yeri kazıp su çıkardı ve su kanalları yaptı.

y. bin Mıhlāyıl 19a/14

y.+nı 19a/11

[=2]

Yazdānī Far. İlâhi, Allah ile ilgili.

y. (anvār-ı luṭf-ı Yazdānī) 40b/6

y. (ıḳtıżā-yı ḳażā-yı Yazdānī) 148a/17

y. bile (tavfīḳāt-ı Yazdānī) 136a/5
[=3]

yazıl- Yazıya geçirilmek, yazılmak.
y.-ġan 3a/8
y.-may durur érdi 70b/6
[=2]

Yazır k.a. Oğuz Han'ın torunu, Ay Han'ın oğludur.
y. ibn Ay Ḫan 32a/5
[=1]

yazuḳ Günah, hata.
y.+ın 12b/17
[=1]

ye- bk. yé-
y.-di 74b/11
y.-mek 19a/15
y.-r durur érkenler 105b/12
[=3]
bāzī ye-
[=1]

yé- Yeme işi, yemek. Krş. ye-
y.-di 23b/12
y.-mek 15a/7
y.-mes 17a/14
y.-meseñiz 46a/9
y.-p 105b/16
y.-p dururlar 105b/10
[=6]
bar yé- 17a/14
buġday yé- 15a/7
ġamñızını yé- 46a/9
[=3]

yel bk. yél

y.+ge bar- "Kaybolmak, uçup gitmek" 102b/2
[=1]

yél Yel, rüzgâr. Krş. yel
y.+i 39a/3
y.+ige 39a/3
y.+i (nuṣrat yéli) 27b/8
y.+i (ẓafar yéli) 127a/6
[=4]

Yél Köprük k.a. Horasan bölgesinde bir yer.
y.+ıġaça (Yél Köprügıġaça) 52a/15
[=1]

yer 1. Yer, zemin, bölge, mahal. Krş. yér
y. 14a/13, 14a/6, 101a/3, 131a/1
y. (bérk yer) 28b/4
y. (ol yer) 23b/11
y. aḫtar- 33b/1
y. astı 82a/3
y. bér- 56b/16, 59a/11
y.+de 33a/8, 55a/11, 63b/6, 63b/7, 94b/3, 105b/10, 112b/10, 112b/13
y.+de (ara yer) 128b/13
y.+de (bu yer) 23a/8, 33b/17
y.+de (ḫalvat yer) 52a/13
y.+de (her yer) 42a/5, 119b/5
y.+de (ol yer) 16b/14, 21a/14, 117b/17
y.+din 130a/1
y. durur 47b/11, 63a/9
y. durur érdi (ol yer) 149b/2

y. édi (ʿacab yer) 23a/12
y. érdi (bérk yer) 28b/2
y.+ge (bir yer) 23a/11
y.+ge (bu yer) 66a/3
y.+ge tüş- 23b/11
y.+ġa (her yer) 39b/9
y.+ġa (ol yer) 34a/10
y.+ide 31b/8, 34b/6
y.+i durur (taḫt yeri) 24a/5
y.+ler 34a/7, 34a/8, 61b/3, 79b/8, 105b/3
y.+lerde 97a/1
y.+lerde (ol yer) 23a/2, 28b/12, 28b/14
y.+lerni 75a/9
y.+ler (ol yer) 34a/8
y.+ni 11a/3, 30a/5
y.+ni (ol yer) 47b/12, 88b/11, 100b/7
y. tap- 6a/4
y. tut- 24a/5
y. ü kök 111b/6
[=60]
2. Dünya.
y. kürresi 154b/11
y.+niñ 2a/10
y. üze 27b/6
y. yüzi 6a/17, 14a/16, 14a/3, 15a/8, 118b/1, 150a/12
[=9]
3. Toprak.
y.+din 14a/11, 20b/17, 111b/4
y.+ge 37a/4, 42a/1, 80b/8
[=6]

yér bk. yer
y. 118b/1
y.+ge 12a/17
y.+idin 12b/10
y. üze 2a/3
[=4]

yet- Erişmek, ulaşmak, yetmek, yetişmek, varmak. Krş. yét-
y.-di 82a/8, 92b/10, 107b/4, 135a/9
y.-er 18b/10, 18b/10
y.-geç 45b/5
y.-gende 112b/16, 149b/2
y.-geni 97a/7, 118a/12, 139b/15
y.-genler 35b/10
y.-genni 130a/2
y.-gen dék 128a/1
y.-günçe 39a/7
y.-güsi durur 69a/5
y.-ip 49a/13, 51a/4, 53b/2, 59b/13, 81b/7, 89b/17, 94a/4, 100b/7, 106a/13, 111a/9, 111b/13, 111b/13, 112b/13, 117b/11, 123a/16, 124b/5, 128a/4, 128b/14, 130b/9, 134a/4, 140b/13, 145b/5, 153a/16
y.-ip durur érdi 94a/2
y.-ip érdi 106b/14
y.-ip érdiler 111a/5
y.-medi 75b/6, 81b/8, 89b/2
y.-megen 105b/1, 153b/14
y.-megendin 107a/9
y.-megüçe 155a/15
y.-mek 30b/5

y.-mes 96b/3
y.-mey 46b/1
y.-meyin 154a/4
y.-mey durur érdi 111b/8, 149b/7
y.-se 15a/13, 21a/9, 43a/15, 95b/17, 117a/17, 131b/8, 139b/12, 150b/7
y.-sek 111b/1
y.-ti 17b/16, 26a/5, 30a/4, 32a/14, 45b/6, 51a/1, 52a/17, 57b/12, 57b/17, 62a/16, 64b/15, 64b/2, 67b/1, 78b/5, 83a/8, 87b/13, 100a/14, 103b/9, 104b/16, 105a/9, 113a/17, 117b/16, 120b/11, 122b/14, 125a/14, 130a/1, 137a/13, 141a/7, 144b/1, 154b/15
y.-tiler 39b/9, 99a/2
y.-ti érse 63b/12
[=98]
acal yet- 45b/5, 45b/6, 150b/7
ḫabar yet- 63b/12
ḥaddıġa yet- 128a/4
ḫalal yet- 15a/13
ḳatlġa yet- 67b/1, 97a/7, 111b/1, 122b/14, 125a/14, 130b/9
küştī yet- 128a/1
şikest yet- 113a/17, 128b/14
yaḳın yet- 99a/2
yarlıġ yet- 21a/9
[=17]

yét- bk. yet-
y.-di 52b/9, 81b/11
y.-er 40a/17, 45b/6, 64b/5, 96a/1
y.-geç 5b/8, 25b/6
y.-gen 18b/14
y.-gende 19b/1, 20a/1, 23b/4, 52a/8, 57b/11, 91a/14, 93a/14, 117a/6, 140b/12
y.-gendin soñ 45a/7, 143a/4
y.-gendin soñra 20a/10, 21b/5, 23b/16, 25b/4, 28b/10, 90b/9, 91a/11
y.-geni 128a/6
y.-genler 9b/11
y.-genlıġda 136b/10
y.-gen durur 26b/5
y.-gey 7a/10, 131b/8
y.-ip 7a/17, 19b/11, 21a/11, 26b/16, 27a/5, 32b/3, 37b/6, 42a/11, 44b/5, 55a/4, 71b/4, 98a/4
y.-ip durur 65a/4, 135b/11
y.-ip durur érdi 57a/16
y.-ip érdiler 111a/1
y.-medi 21a/9
y.-megey 25a/12
y.-mes 7a/12
y.-mesün 68b/13
y.-meyin 56a/15, 72b/12
y.-miş érdi 40b/10
y.-ti 6b/11, 11b/12, 17a/3, 21a/4, 23a/11, 24b/4, 44b/11, 50b/8, 70b/2, 91a/5
y.-üp durur 34a/3
[=67]
acal yét- 70b/2
başıġa yét- 91a/5

cānlarıġa yét- 27a/5
dağdağa yét- 68b/13
ḳatlġa yét- 71b/4
kemālġa yét- 57a/15
tafrıḳa yét- 118a/12
yigit yét- 24b/4, 28b/10
żarar yét- 21a/9, 25a/12
[=11]

yeti bk. yetti
y. 56a/15, 64a/1, 72b/14, 77a/12, 85a/14, 89a/8, 94b/16, 130a/5
y. (on yeti) 56b/14
y. (on yeti miñ altı yüz) 47b/17
y.+de (miñ dağı yüz yigirme yeti) 67a/2
y. felek 154b/12
y. günbeẕ 61a/14
y. ıḳlīm 95a/11, 155a/10
y.+side (on yeti) 73a/17
y.+side érdi (on yeti) 71a/5
y. yüz éllik sékkiz 44a/12
[=18]

yetiş- bk. yetüş-
y.-geç 37b/15, 54b/16
[=2]

yétiş- bk. yetiş-
y.-di 19b/14
[=1]

yetkür- bk. yétkür-
y.-di 56a/11, 67b/5, 69a/13, 73b/13, 78a/2, 88a/5, 91b/6, 95b/12, 96b/17, 97a/2, 98b/11, 99a/17, 104b/2, 124a/10
y.-diler 64b/3, 72b/11, 112b/16, 115b/7, 117b/15, 120b/10, 129a/2
y.-dük 122b/7
y.-megenidin 154a/11
y.-mek üçün 119b/15
y.-üp 80a/7, 94a/13, 104a/3, 108b/13, 116a/9, 121a/8, 121b/11, 124b/9, 125b/8
y.-üpdür 113a/1
y.-üp durur 62b/1, 72b/17, 97a/17
y.-üp dururlar 99a/13, 119b/13, 127b/8, 129b/6, 145b/11, 149b/17
y.-üp durur érdiler 139b/2
y.-ürler érdi 67a/4
y.-ür érdi 43b/6, 134b/7, 139b/6
y.-ür érdiler 112b/15
[=49]
dast-burd yetkür- 108b/13
ḥaddıġa yetkür- 139b/2
ḳatlġa yetkür- 64b/3, 69a/13, 72b/11, 78a/2, 80a/7, 88a/5, 91b/6, 94a/13, 95b/12, 96b/17, 97a/17, 112b/15, 117b/15, 124a/10, 129a/2, 149b/17
nafᶜ yetkür- 154a/11
sar-afrāzlıḳ yetkür- 124b/9
şahādatġa yetkür- 99a/13, 112b/16
taḳdīmġa yetkür- 104a/3
zaḫm yetkür- 127b/8
ẓuhūrġa yetkür- 120b/10

[=25]

yétkür- Yetirmek, ulaştırmak, götürmek. Krş. yetkür-

y. 2b/12, 7b/4, 66a/12

y.-di 2a/17, 10b/11, 19b/16, 25b/3, 32a/12, 32a/16, 40b/10, 40b/11, 40b/12, 49a/1, 54a/14, 55b/5, 57b/3, 59b/9, 60b/2, 61a/15, 62b/9, 66b/13, 74b/2, 90b/17, 90b/3, 103a/12, 116b/17, 149b/16

y.-diler 40a/1, 67b/15, 71a/16, 91a/3, 102a/6

y.-düm 7b/8, 8a/9

y.-e al- 8b/2

y.-geni 98a/7

y.-mek 13a/9

y.-mekdin özge 138b/16

y.-se 5b/6, 10a/16

y.-sün 14a/4

y.-üp 7b/3, 22a/13, 24a/9, 62b/8, 66b/12, 78b/12, 82a/10, 104a/9, 123a/16, 145a/8

y.-üp durur 56a/6, 81b/9, 132a/17, 132a/5, 143a/8, 143b/4, 145a/14, 147a/15, 148b/6

y.-üp dururlar 148a/15, 148a/2

y.-üp durur érdi 102a/9

y.-ür 9a/9, 11b/15

y.-ür érdi 144a/17

y.-ür érdiler 17b/9

[=67]

cān yétkür- 7b/3

cılā yétkür- 40b/10

ḥaddıġa yétkür- 13a/9

ıḳdām yétkür- 90b/17

ḳatlġa yétkür- 55b/5, 59b/9, 66b/12, 71a/16, 74b/2, 91a/3, 102a/6, 132a/17, 144a/17

kemālġa yétkür- 57b/3

numāyış yétkür- 24a/9

sar-afrāzlıḳ yétkür- 2a/17

şahādatġa yétkür- 116b/17

şıfā yétkür- 40b/11

żarar yétkür- 8b/2

żararlar yétkür- 17b/9

zuhūrġa yétkür- 11b/15, 19b/16, 25b/3, 60b/2, 103a/12, 145a/14, 148b/6

[=27]

yetmiş Yetmiş (sayı). Krş. yétmiş

y. 31b/12

y. (miñ yüz yetmiş béş) 97a/17

y. (miñ yüz yetmiş sékkiz) 98a/9

y. (yüz dağı yetmiş) 29b/16

y. ikki 28a/12

y. ikki türlüg til bile 19b/12

y. toḳuz 92a/13

y. üç 28a/13, 40a/8, 53a/3

[=10]

yétmiş bk. yetmiş

y. 37a/6, 58a/5

y. (miñ yétmiş tört) 60a/11

y. (miñ yüz yétmiş bir) 76b/11

y. (toḳḳuz yüz yétmiş altı) 53a/2

y. üç 50b/10

[=6]

yetti Yedi (sayı). Krş. yétti, yeti

y. 17a/6, 17b/15, 55a/12, 55a/9, 55b/5, 95b/11, 110a/9, 144b/17, 145a/16, 145b/10
y. (miñ miñ yetti yüz ḳırḳ yetti miñ) 39b/16, 39b/16
y. (on yetti) 28b/15, 44a/13
y. ābā 8a/13
y. ata 8a/13
y.+de (altı yüz on yetti) 39b/1, 86b/1
y.+de (miñ dağı ikki yüz yetti) 140a/9
y.+de (miñ ikki yüz on yetti) 83a/12
y.+de (toḳḳuz yüz altmış yetti) 52a/8
y.+ġa (ottuz yetti) 52a/8
y. ıḳlīm 31a/6
y.+side 83b/13
y. yüz 52b/15, 143b/14
y. yüz altmış ikki 38b/16, 44b/2
y. yüz dağı üç 89b/2
y. yüz éllik sékkiz 90a/16
y. yüz miñ 39b/15
y. yüz on üç 89a/8
y. yüz yigirme béş 43a/7
[=33]

yétti bk. yetti
y. 50b/9
y. eflāk 13b/8
y. ıḳlīm 6a/12
y. ḳat 13b/8
y. ḳatla 21a/11
y. kişvar 11a/2
y. kök 6b/17
[=7]

yetür- Ulaştırmak, eriştirmek. Krş. yétür-
y. 18b/2
y.-gey sén 136b/1
[=2]

yétür- bk. yetür-
y.-di 16b/5
[=1]

yetüş- Ulaşmak, yetişmek. Krş. yetiş-, yétiş-, yétüş-
y.-di 12a/2, 19a/8, 24a/10, 37a/12, 38a/1, 64a/12, 64a/6, 82a/9, 91b/3, 92b/16, 104b/6, 123a/17
y.-diler 33b/1, 99a/10, 110b/1, 112b/7
y.-gende 107b/12
y.-gendin soñra 19a/11
y.-geni 138a/9
y.-medi 115a/9
y.-mesdin burun 69b/5
y.-mey 72a/2, 109a/1
y.-mey durur érdüm 122b/5
y.-se 15b/14, 144a/14
y.-señ 93b/17
y.-ti 50b/13, 61b/10, 66a/3, 78a/17, 97b/6
y.-tiler 91b/16, 119a/4, 125a/3
y.-üp 39a/8, 41b/10, 51a/8, 54a/4, 63b/4, 67b/4, 71b/4, 88a/4, 101a/17, 109b/5, 110b/8, 111a/2

y.-üp durur érdi 74b/12
y.-ür 35a/12, 35b/5, 37b/1
[=51]
ḫabar yetüş- 91b/3
ḳatlġa yetüş- 99a/10
[=2]
yétüş- bk. yetüş-
y.-di 26b/3, 143a/15
y.-diler 71b/6
y.-gende 20a/15
y.-gey 8b/17, 28b/4
y.-se 13b/7
y.-sün 27a/14
y.-üp 27b/1, 49a/1, 72a/4
y.-üp durur 150a/6
y.-üp durur érdi 132b/14
y.-ür érdüm 12b/13
[=14]
ḳatlġa yétüş- 150a/6
[=1]
yegren Cins bir at.
y.-i vaḳāḥat 102a/12
y.+i 126a/9, 145b/13
y.+in sür- 145a/5
[=4]
yek-cıhatlıḳ bk. yek-cihetlik
y.+da 119b/14
[=1]
yek-cihet Far. Aynı görüşte olan, dost.
y. 117a/1
y. bol- 6b/14
y. bol- (havā-ḫ(v)āh u yek-cihet) 115b/9
y. durur érdi (nīk-ḫ(v)āh u yek-cihet) 99b/16
y. érdi 98b/11
y. ḳıl- (dost u yek-cihet) 133a/11
[=6]
yek-cihetlik Aynı görüşe sahip olma durumu. Krş. yek-cıhatlıḳ
y. 124a/13, 146b/12
[=2]
yek-ḳalam Far. Tamamen.
y. 84a/8, 124a/1
[=2]
yek-sān Far. Birlikte, bir.
y. 96b/9
[=1]
yek-şanba Far. Birinci gün, Pazar.
y. 72b/15, 72b/2, 83b/1, 83b/10, 123a/7, 136b/4, 156a/7
y. érdi 155b/11
[=8]
yeke-tāz Far. Tek koşan.
y.+ı 147b/6
[=1]
Yelün Yolduḳ k.a. Metinde Cengiz Han'ın doğduğu mevki olarak geçmektedir.
y. 38b/17
[=1]
Yesüge Bahādur bk. Yesügey Bahādur
y.+nıñ 38b/11
[=1]
Yesügey bk. Yesügey Bahādur
y. 38b/5
[=1]

Yesügey Bahādur k.a. Cengiz Han'ın babasıdır. Krş. Yesüge Bahādur, Yesügey
y. 38b/4, 38b/5, 38b/7, 85b/13
y. (Çingiz Ḫan ibn Yesügey Bahādur) 38b/16
y.+ġa 85b/12
[=6]

yetker- Yetirmek, ulaştırmak.
y.-ür érdi 18b/13
[=1]

yığ- Yığmak, toplamak.
y.-ıp 64b/1, 76b/2
[=2]

yığıl- Toplanmak, yığılmak.
y.-ıp 59b/6
y.-may 30b/2
[=2]

yığın Öbek, kalabalık, yığın.
y. 99a/14, 133b/9
y. bile 81a/3, 100b/6, 144a/1
y.+ın 100b/4, 126a/12
y.+nı 100b/14
y.+nıġa 76b/1
y.+nı bile 69b/6
[=10]

yığla- Ağlamak.
y.-dılar 43b/13
y.-p 77b/5, 154b/15
[=3]
kan yığla- 154b/15
zār zār yığla- 43b/13
[=2]

yığlaş- Ağlaşmak.
y.-dılar 110b/6
[=1]

yıġna- Toplamak, bir araya getirmek.
y.-p 27a/11, 27a/9, 29a/1, 31a/16, 34a/11, 38a/10, 38b/8, 42b/17, 43b/14, 49a/10, 51a/14, 51b/11, 54a/6, 56b/6, 88a/16, 88b/1, 91b/14, 91b/2, 100a/11, 107b/5, 120a/6, 130a/16, 130a/8, 132a/13, 133b/11, 143b/8
y.-p durur érdi 43b/17
[=27]
çerik yıġna- 51a/14
leşker yıġna- 43b/14
sıpāh yıġna- 56b/6
[=3]

yıġnal- Toplanmak.
y.-dı 91b/5, 119b/6
y.-ġan 107b/9, 110a/15, 113b/3
y.-ġay 143b/12
y.-ıp 58a/11, 65b/2, 123b/1
y.-ıp dururlar 45a/2
y.-ıp durur érdi 94a/12
[=11]

yıḳ- Yıkmak, tahrip etmek.
y.-a al- 135a/11
y.-mas 8b/5
y.-tı 49b/14, 92b/9, 154b/16
[=5]

yıḳdur- bk. yıḳtur-
y.-dı 62b/14
[=1]

yıḳıl- Devrilmek, düşmek; harap olmak

y.-dı 47b/13, 109a/11, 127b/10, 142b/16, 152b/9
y.-dum 8a/8
y.-ġan 114a/13
y.-ıp 57b/13, 70b/1, 93a/11, 141a/15, 144a/11, 144a/17
y.-ıp durur érdi 144b/4
[=14]
atdın yıḳıl- 70b/1, 127b/10, 141a/15, 144b/4
atı yıḳıl- 57b/13, 93a/11, 144a/11, 144a/17
[=8]
yıḳtur- Yıktırmak, tahrip etmek. Krş. yıḳdur-
y.-up 128b/10
[=1]
yıl Sene
y. 13b/1, 16b/8, 16b/9, 17a/4, 17b/17, 18b/17, 20b/1, 21b/15, 21b/16, 21b/17, 22a/15, 23a/2, 28a/2, 28b/12, 29a/14, 29a/17, 29b/1, 30b/5, 31a/6, 32a/7, 39a/9, 39b/11, 40a/9, 41b/17, 41b/17, 43a/5, 43a/6, 44a/5, 45b/2, 47a/12, 48a/15, 50b/9, 52a/14, 53a/3, 53a/9, 56b/14, 58a/12, 58a/15, 58a/3, 59b/11, 64b/8, 66a/17, 69a/16, 70b/16, 71a/17, 73b/12, 74b/1, 75a/15, 75a/16, 75b/12, 75b/3, 76b/13, 77b/13, 78a/13, 78a/17, 78b/17, 80a/5, 80b/1, 81b/5, 82a/13, 83b/2, 86b/7, 89a/10, 118a/14, 135a/11, 140b/14, 147a/16, 147b/16, 150b/1, 155b/10, 155b/10
y. (yüz yıl) 11b/5, 151a/5, 152b/13
y.+da 20b/12, 20b/13, 28a/13, 41a/5, 42b/3, 47b/15, 56a/14, 70b/16, 83a/2, 100a/12
y.+dın 29b/17, 33a/4, 34a/5, 76b/8
y.+dın (yıl yıldın) 39a/12
y.+dın beri 149a/3
y.+dın soñ 56a/1, 64b/17
y.+dın soñra 28b/15, 38b/1, 40a/2, 43a/17, 54b/14, 57b/11, 58a/1, 58a/14, 58b/1, 65a/2, 76b/13, 147a/11
y. durur 18b/17, 19a/6, 21b/13, 21b/14, 38b/16, 50b/10, 57a/5, 70a/15, 74b/6, 78a/11, 79b/11
y. durur érdi 31b/12, 40a/8, 42a/15, 44a/14, 50a/17, 55a/2, 60a/13, 62a/4, 77a/12, 90b/3, 136b/11
y. érdi 32b/3, 48a/5, 64b/13, 75b/13, 95b/16
y.+ġa 17b/16
y.+ġaça 28a/12, 28b/14, 33a/8, 46a/12, 100a/9, 145b/10
y.+ġa (yüz yıl) 19a/3
y.+ı 68a/11, 74a/15
y.+lar 15a/16, 21b/10, 24a/8, 25a/1, 25b/5, 27b/9, 31b/1, 57a/13

y.+lar “Yıllarca” 136a/6

y.+nıñ 65b/10, 138a/3

y. soñ 17a/6, 17a/6, 52a/9, 52b/16, 53a/4

y. soñra 92b/15, 136b/17

y. yıldın 39a/12

[=160]

yılan Yılan.

y. 15a/11, 15a/5, 15a/6

y. cısmı dék 37b/11

y. dék 120a/15

y.+nı 15a/10

[=6]

Yılan yılı 12 Hayvanlı Türk takviminde bir yıl adı, Yılan yılı.

y. 69b/9, 71b/8, 146a/3

y.+nıñ 81b/4

[=4]

yılġun Çorak yerlerde doğal olarak yetişen çalı veya ufak ağaç şeklindeki bitki, ılgın.

y. 79b/7, 105b/5

[=2]

yılḳı Hayvan sürüsü.

y. 30a/12

[=1]

Yılḳı yılı 12 Hayvanlı Türk takviminde bir yıl adı, Yılkı yılı.

y. 71b/16

[=1]

yıraḳ Uzak, ırak.

y. 26b/7, 105a/2

y. (uzaḳ u yıraḳ) 68b/11

y. bol- 103a/10, 151b/5

y. kör- (uzaḳ u yıraḳ) 72a/13

y. tüş- 32b/13

[=7]

yiber- Göndermek. Krş. yüber-

y. 142a/12

y.-di 27a/13, 28b/11, 37b/13, 39b/4, 42a/10, 42b/7, 43b/15, 45b/16, 46b/5, 47a/2, 48b/11, 48b/13, 49b/7, 51a/3, 56b/14, 56b/9, 58a/12, 58a/14, 58b/6, 58b/8, 61a/10, 63b/16, 64a/2, 64b/12, 65b/8, 66b/11, 69a/4, 69b/14, 71b/1, 73b/15, 74a/2, 76a/12, 79b/11, 79b/15, 85a/17, 87a/3, 87b/13, 88a/17, 94b/7, 100a/15, 100a/16, 108a/3, 108b/10, 109b/17, 112a/7, 113a/12, 118b/14, 119b/10, 122a/11, 126b/2, 129b/9, 130b/1, 130b/4, 132a/10, 132a/12, 132a/13, 140b/11, 141b/3, 146a/10, 149b/7, 151b/2

y.-diler 37a/7, 46a/17, 50b/5, 55a/13, 56a/4, 73b/10, 75a/14, 76a/11, 76a/5, 81a/13, 98b/17, 110a/3, 124a/10, 128b/11, 139a/11

y.-e başla- 98b/9

y.-gen 48a/11

y.-gendin soñ 117b/4

y.-gendin soñra 110b/10

y.-geni 121b/14

y.-ip 20a/8, 27a/12, 34b/1, 37b/15, 37b/7, 38a/10, 42b/8,

44b/13, 47a/4, 47b/9, 48a/9, 48b/2, 51b/16, 52a/2, 54a/6, 54b/9, 60b/17, 64a/13, 67a/14, 72a/1, 73b/4, 74a/11, 91b/5, 93b/3, 99a/12, 99a/2, 100a/14, 109b/3, 110a/15, 115a/13, 116a/8, 116b/7, 118b/12, 121a/8, 122b/12, 122b/15, 122b/8, 126a/15, 128a/2, 131b/15, 132a/7, 132b/6, 133b/12, 133b/9, 141a/14, 142a/15, 143b/12, 144b/13, 145b/8, 146b/1, 147b/14

y.-ip durur 16a/9, 41b/15, 41b/9, 58b/9, 69b/5, 79a/6, 87b/6, 114a/13, 114b/1, 115b/2, 119a/7, 123a/3, 125a/11, 129a/12, 129a/16, 131a/9, 133a/2, 133b/8, 141a/6, 142a/14, 143b/10, 143b/5, 146b/11, 146b/15, 147b/16, 148b/15, 149a/2, 151a/10

y.-ip dururlar 67a/16, 81a/16, 83a/6, 110b/7, 119a/15, 120b/16, 123a/9, 124a/7, 129a/11, 143b/15, 148a/3, 149a/12

y.-ip durur érdi 54b/7, 86b/3, 120a/16

y.-ip durur érdiler 108b/7

y.-ip érdi 117a/5, 128b/8

y.-mek 144a/5

y.-mekge 22b/13

y.-meyin 120a/17

y.-miş durur 44b/15

y.-se 30b/16

y.-sünler 146b/12, 146b/16

y.-ürge 50a/4

y.-ürmiz 144b/9

y.-ür érdi 86a/14, 152a/13 [=190]

çapavul yiber- 58b/9

élçi yiber- 34b/1, 37b/13, 48b/2, 54a/6, 60b/17, 132b/6, 145b/8, 146b/11

ḳaravul yiber- 144a/5

kişi yiber- 37b/15, 44b/13, 46a/17, 47b/9, 51b/16, 52a/2, 54b/9, 64a/13, 73b/4, 76a/11, 87b/13, 88a/17, 93b/3, 99a/12, 100a/14, 114a/13, 115a/13, 118b/12, 118b/14, 120a/16, 120a/17, 122b/15, 122b/8, 132a/7, 133b/9, 147b/14, 148b/15

kömek yiber- 58b/6, 72a/1

leşker yiber- 47a/2, 47a/4, 61a/10, 65b/8

sürdevül yiber- 91b/5 [=44]

yiberil- Gönderilmek.

y.-mese 148b/16 [=1]

yigirme Yirmi.

y. 17a/11, 20b/12, 58a/5, 60a/13, 69b/9, 72b/17, 129b/10

y. (altı yüz yigirme sékkiz) 41a/15

y. (altı yüz yigirme tört) 40a/7

y. (miñ dağı yüz yigirme béş) 65b/9
y. (miñ dağı yüz yigirme yeti) 67a/2
y. (miñ ikki yüz dağı yigirme üç) 79b/17
y. (miñ ikki yüz yigirme bir) 83b/8
y. (miñ ikki yüz yigirme tört) 147a/13
y. (miñ yigirme ikki) 93a/4
y. (miñ yüz yigirme altı) 65b/14
y. (miñ yüz yigirme sekiz) 67b/17
y. (sékkiz yüz dağı yigirme üç) 91a/6
y. (toḳḳuz yüz yigirme sékkiz) 48a/4
y. (yetti yüz yigirme béş) 43a/7
y. altı 83b/3, 148a/3
y. béş 40a/8, 41b/17, 42a/15, 53a/9, 69a/15, 95b/16, 155b/11
y. bir 17a/11, 72b/3, 77a/11
y. çağlıġ 95a/1
y. çağlıḳ 105b/14
y. iki 89a/10
y. ikki 54a/14
y. ikkilençi 83a/13
y. miñ 41b/4, 85a/16
y. sékkiz 83a/17, 148a/5
y.+side 72b/6
y. toḳḳuz 135b/5
y. toḳuz 136b/11
y. tört 31b/1, 39b/12, 72b/16
y. törtlençi 147b/16
y. üç 43a/6
y. üçünçi 118b/5
[=50]

yigirmelençi Yirminci.
y. 39a/1
[=1]

yigit Genç, yiğit.
y. 28a/10, 33a/8, 45a/6, 57b/14, 57b/14, 71b/9, 94a/7, 95a/2, 102b/7
y. bile 57b/13, 61b/11, 91a/3, 100a/17, 101a/12, 109b/17, 112b/12, 149a/11
y. birle 50b/14
y. durur 96b/11
y. durur érdi 49a/8, 143a/14
y. érdi 46b/12, 63a/11, 80b/3, 130b/11
y.+ge 91a/13
y.+i bile 108b/9
y.+leridin 108b/13
y.+leri bile 117b/17
y.+lerni 102b/10
y.+ler bile 59b/8
y.+ni 28a/11
y. yét- 24b/4
y. yet- 28b/10
[=34]

yigitlik Gençlik.
y. 4b/6
[=1]

yoḳ Bulunmama durumu, yok; değil.

y. 1b/10, 1b/10, 7a/11, 19b/2, 21a/3, 25b/12, 43a/15, 44b/13, 117b/1, 122a/14
y. (ʿacab yoḳ) 15a/13
y. (yoḳ yoḳ) 119b/17
y. bol- 38a/5, 46a/11
y.+dın bar eyle- 36b/8
y.+dur 92a/14, 153b/10, 153b/11, 153b/12, 153b/13, 153b/14, 153b/7, 153b/8, 153b/9
y. durur 12a/16, 12b/4
y. durur érdi 14b/13, 29b/4, 31a/5, 44b/12, 49a/12, 64a/8, 70a/12, 71a/2, 75a/1, 79a/5, 79b/5, 103b/2, 119b/11, 144a/4
y. durur érdi (ḥaddı yoḳ) 44a/6
y. édi 114a/15
y. érdi 28b/14, 44a/8, 45a/11, 48b/16, 57b/15, 109a/17, 111a/4, 118b/15
y. érse 2b/7
y. ḳıl- 130a/2
y. ki 19a/1, 136b/8
y.+sa 62b/8
y. turur 12a/9, 33a/11, 87b/10, 93b/15, 146b/8
y. turur (yüzüm yoḳ) 151b/3
y. yoḳ 62b/7, 119b/17
[=63]

yoḳarı Yukarı.
y. 21a/7, 109a/16
y.+da 22a/13, 32b/6, 58a/6, 83a/5, 89b/3, 95a/4
y.+ġa 72a/5
[=9]

yoḳarıraḳ Daha yukarı.
y. 115b/10
[=1]

yoḳluḳ Yokluk.
y.+ıdın (yoḳluġıdın) 28b/6
[=1]

yol Yol.
y. 5a/12, 34a/14, 62b/11, 104a/9, 105a/14, 123b/9, 147a/2
y. bér- 15a/5, 150b/9
y.+da 29b/4, 48b/12, 52b/11, 57b/13, 65b/4, 68a/2, 87b/8, 89a/5, 93a/11, 94b/10, 103b/9, 104a/4, 107a/14, 110a/17, 117a/3, 117a/6, 119a/4, 122b/13, 128b/8, 141b/10
y.+dın 51b/1
y.+dın (bir künlik yol) 130b/12
y.+dın (iki künlik yol) 130b/12
y. durur 4b/14
y.+ġa 20a/12, 25a/5, 37a/13, 93a/12
y.+ġaça (bir yaġaç yol) 147a/6
y.+ġa tüş- 57b/15, 64a/16, 64a/7
y.+ıda 11b/8
y.+ıda (tamarrud yolı) 142a/12
y.+ıda (yamanlıġ yolı) 116b/9
y.+ıdın 32a/17, 73b/1
y.+ıdın (saʿādat yolı) 142a/2
y.+ıdın (toġrı yol) 24b/1
y.+ıġa 19a/4, 37b/17, 38b/1, 64a/15, 85b/7, 138b/6
y.+ıġa (Musulmānlıġ yolı) 26a/1

y.+ıġa (mutābaʿat yolı) 141b/2
y.+ıġa tüş- 20a/16, 110b/17, 112b/15
y.+ıġa tüş- (Darġan yolı) 63b/3
y.+ın tut- 84b/11
y.+ı (ḳır yolı) 117b/3
y.+ı (nacāt yolı) 148b/16
y.+ı bile 68a/1
y.+ı bile (Irdar yolı) 134a/7
y.+ı bile (ḳır yolı) 128a/13
y.+lar 13a/16
y.+larġa 44a/7
y.+ların 133b/13
y.+nı 20a/17
y.+nıñ üsti 99a/5
y. tap- 7a/11, 97a/13, 115a/5, 123b/9
y. üsti 37b/16, 112a/10
[=77]

yoldaş Yol arkadaşı, yoldaş.
y. bol- 93b/8
[=1]

Yolış k.a. Yahşılık Biy'in hizmetçisidir. Yahşılık Biy ve çocukları ile Hoca Eli'nde beraberdi.
y. 142b/4
y.-ı meẕkūr 142b/8
[=2]

yolla- Yollamak, göndermek.
y.-p 44b/17
[=1]

Yollı Bay Çavdur k.a. Hoca Murad ve Töre Murad Sufi'nin mallarını idare edip ticaret eden kişidir.
y. 140a/9
[=1]

yoluḳ- Karşılaşmak, rastlaşmak.
y.-dı 64a/10
y.-ġandın soñra 64a/15
y.-sa 87b/8
y.-up 29b/6, 38a/7, 48b/9, 72a/11, 72b/10, 92b/2, 94a/9, 110b/12, 119a/11
y.-urmız 130b/15
[=13]

Yomut kv.a. Ersarı, Teke ve Sarıklarla birlikte Horasan Salurlarını oluşturan Türkmen kavimlerinden biri. Krş. Yomutıyya
y. 68a/13, 76b/6, 78a/4, 78b/9, 78b/9, 79a/14, 79a/16, 79b/4, 98a/12, 98a/13, 98b/15, 98b/2, 98b/3, 99a/12, 99a/6, 99b/10, 100a/12, 100a/6, 100b/2, 100b/9, 101a/13, 101a/15, 101b/17, 102b/7, 103b/7, 104b/10, 104b/3, 105b/2, 107a/6, 109a/16, 109a/6, 109b/14, 109b/15, 110b/15, 111a/1, 111b/9, 112b/10, 112b/5, 112b/7, 113a/10, 113a/2, 132a/16, 137b/13, 139a/9, 147a/6, 147b/7, 152a/12
y. (tabaḳa-ı Yomut) 99b/14

y. bile 78b/14, 78b/8, 79a/11, 79a/3, 79a/9, 99b/9, 107b/12
y.+dın 78b/2, 79a/2, 98b/12, 98b/2, 107a/11
y. érdiler 47b/7
y.+ġa 78b/1, 79a/13, 98a/17, 98b/12, 98b/8, 98b/8, 100b/14, 102a/8, 104b/1, 106a/10, 107b/14, 108b/13, 108b/4, 139a/8
y. ḳaḥṭı 139b/4
y.+lar 78b/6, 131a/6
y.+larnı 109a/7
y.+nı 74a/5, 79b/9, 102a/12, 107b/15, 110a/1, 110b/14, 112b/9
y.+nıñ 76b/5, 78b/15, 78b/3, 78b/8, 98a/5, 99a/8, 99b/5, 100a/4, 104a/5, 105a/11, 105b/14, 108b/5, 109a/9, 111a/7, 112b/13, 131a/5
y. üsti 98b/5
[=103]

Yomutıyya bk. Yomut
y. 10b/12, 110b/9
y. (ṭavāyıf-ı Yomutıyya) 11b/9
[=3]

Yomut Ḳāhır Ḳulı Sar-dār bk. Ḳāhır Ḳulı
y. 99a/15
[=1]

Yomut Ḳara Atalıḳ k.a. Şir Gazi Han'ın adamlarındandır. Şir Dalı ve Şah Temür ile yapılan savaşta esir düşmüştür.
y. 68a/16
[=1]

yosun Gelenek görenek.
y.+da 73a/5
y.+ıñ (yasaḳ u yosun) 90b/1
y. u yasaḳ 31b/17
[=3]

yu- Yıkamak.
y.-p 77b/3
[=1]
cāndın élik yu- "Ölmek" 77b/3
[=1]

yulduz Yıldız.
y.+lar 82a/3
[=1]

Yulduz bk. Yulduz Ḫan I
y. 30b/6, 32a/8
y. érmes 32a/5
[=3]

Yulduz Ḫan I k.a. Oğuz Han'ın oğludur. . Krş. Yulduz
y. 32a/4
[=1]

Yulduz Ḫan II k.a. Moğol hanlarından Menli Hoca'nın oğlu, Dobun Bayan ve Alankava'nın dedesi idi.
y. 36a/9
y.+nıñ 36a/12
[=2]

yum- Kapamak, yummak.
y.-dı 41b/17

y.-up 77b/4

y.-up durur 39b/5, 64b/8

[=4]

köz yum- 39b/5, 41b/17

közin yum- 64b/8

közni yum- 77b/4

[=4]

yumn Ar. Uğur, bereket.

y. (aṣḥāb-ı yumn) 16b/15

y. bile (şaraf u yumn) 116b/3

y.+ıdın 103b/14, 128a/6, 135b/17

y.+ı bile 94a/2

[=6]

Yumrı y.a. Mankıt'ın 14 km. kuzeydoğusunda bir yer.

y. 148a/5

y. bile 147b/9

y.+da 151a/10

y.+nıñ üsti 130a/8

[=4]

Yūnān Ar. Yunanistan halkından olan veya bu soydan gelen kimse.

y. ahlı 19b/3

[=1]

Yūnus bk. Yūnus Ḫan

y. 48a/5

[=1]

Yūnus Ḫan k.a. Sufyan Han'ın oğludur. Mankıt üzerine sefere çıktı ve Ürgenç'i ele geçirdi. Akatay Han Ürgenç'i geri almak için Vezir'den yola çıktı. Yapılan savaşta Akatay Han yenildi ve Yunus Han'ın oğlu Kasım Sultan tarafından öldürtüldü. Akatay'ın çocukları Yunus Sultan üzerine hareket geçtiler ve onu yendiler. Yunus Han önce Buhara'ya, oradan da Kazvin'e Şah Tahmasb'ın yanına kaçtı. . Krş. Yūnus, Yūnus Sulṭān

y. 50b/7, 51a/14, 51a/5

y. ibn Sufyān Ḫan 50b/13

y. ḳasdıġa 51a/12

y.+nıñ 51a/15, 51a/8

[=7]

Yūnus Sulṭān bk. Yūnus Ḫan

y. 49b/1, 50b/3

[=2]

yurt Memleket, ülke, vatan, yurt.

y. 24b/4, 28b/1, 50b/12, 70b/16, 82b/12, 99b/5, 113b/14

y.+da 68b/10

y.+dın 79a/10, 95a/7, 95b/11, 96a/16, 107b/15, 124b/1, 129a/8, 133b/10

y. durur 28a/4

y.+ġa 33a/17, 56b/11, 64b/11

y.+ıda 86a/15

y.+ıġa 29a/12, 30a/6, 87a/17, 88a/5, 102b/15

y.+ıġa (ata yurtı) 79b/15

y.+ımız érmiş 34a/8

y.+ınıñ 140b/14

y.+ıñġa 107b/14

y.+nı 28b/15, 98a/6

y.+nıñ 76b/8
y.+umnı 147a/2
y. üzre 78a/5
[=35]

Yūsuf I k.a. Hz. Yakub'un oğlu olan Yusuf peygamber. Metinde Mısır nazırı olması yönüyle telmih edilimiştir.
y. 62a/6
[=1]

Yūsuf II bk. Yūsuf Sulṭān
y. 48a/5
[=1]

Yūsuf Bég k.a. Umbay Inak'ın oğludur.
y. 94a/15
y.+din 94a/16
[=2]

Yūsuf Sulṭān k.a. Sufyan Han'ın oğludur. Krş. Yūsuf II
y. 49b/1
[=1]

Yuşumut k.a. Abaka Han'ın küçük erkek kardeşi bk. Abaḳa Ḫan
y.+nı 42a/10
[=1]

yüber- bk. yiber-
y.-di 106b/9
y.-ip 100b/4, 134a/9
[=3]
kişi yüber- 100b/4, 106b/9
[=2]

Yügrük Baş y.a. Metne göre Ebü'l-gazi Bahadur Han zamanında ona bağlı olan Kât şehrini Kalmakların Koşut boyundan Dorcı Tayşı adlı birisi yağmaladı. Han da on beş günde onun peşinden yetişip Yügrük Baş denilen yerde Dorcı Tayşı ve askerlerini mağlup etti.
y. 59b/13
[=1]

yügür- Koşuşmak, seğirtmek.
y.-diler 52a/1, 101a/7, 118a/1
y.-üp 109b/10, 122b/14, 148a/11, 149b/12
[=7]

yük Yük.
y.+ıġa 138b/4
y.+in 101b/10
y.+i (téve yüki) 43b/17
y.+lerin 145b/2
y.+ni (aġır yük) 32b/12
[=5]

yükle- Yüklemek.
y.-p 28a/11
[=1]

yükün- Eğilmek, boyun eğmek; ibadet etmek.
y.-üp 12b/14, 50a/1, 112a/10
[=3]

yümkin Ar. Mümkün, olabilir
y. 145b/12
[=1]

yür- bk. yürü-
y.-di 130a/5
y.-diler 73b/7, 102b/5
y.-mek 7b/3, 72b/12

y.-se 96b/4
y.-ür érdiler 16a/8
[=7]
yürek Yürek, kalp.
y. 45a/5
y.+idin (yüregidin) 11a/13
[=2]
yürü- Yürümek, gitmek, ilerlemek. Krş. yür-
y.-di 29a/5, 37b/14, 42a/6, 56b/5, 112a/9
y.-diler 64b/2, 110b/17
y.-p 28a/14, 46b/13, 84a/9, 108b/14, 113a/15, 144a/1, 148a/14
y.-p dururlar 65b/4
[=15]
rāst yürü- 113a/15
[=1]
yürüş Sefere çıkma, savaşma.
y. 110a/12
y.+de 94b/7
y.+de (ḫurūb u yürüş) 74b/13
y. ét- 118a/11
y.+i 67a/11
y. ḳıl- 28b/17, 51b/11, 59b/16, 63b/9, 66b/4, 68a/5, 71a/8, 71b/17, 72a/2, 87b/4, 91b/12, 91b/14, 109b/9, 110a/16, 126b/6, 130a/9, 145b/4
[=22]
yürüt- Yürütmek, hareket etmek.
y.-üp 140a/10
[=1]
mālın yürüt- 140a/10
[=1]
yüz I Yüz (sayı).
y. 2a/11, 5b/6, 8a/4, 19b/13, 19b/2, 26a/8, 30b/5, 31b/3, 33b/8, 62a/9, 67a/8, 106a/13, 127b/6, 128b/6, 129a/10, 130b/9, 149a/1, 149a/11, 151a/5, 153a/15
y. (altı yüz) 110a/16, 144b/14
y. (altı yüz altmış tört) 42a/14
y. (altı yüz altmış üç) 87a/9
y. (altı yüz éllik) 41b/16
y. (altı yüz ḳırḳ) 41a/6
y. (altı yüz on béş) 39a/15, 86a/14
y. (altı yüz on sékkiz) 86b/7
y. (altı yüz on yetti) 39b/1, 86b/1
y. (altı yüz ottuz toḳḳuz) 41a/9
y. (altı yüz otuz bir) 87a/5
y. (altı yüz otuz sékkiz) 41a/5
y. (altı yüz otuz üç) 87a/5
y. (altı yüz seksen altı) 43a/2, 87b/2
y. (altı yüz yigirme bir) 40a/6
y. (altı yüz yigirme sékkiz) 41a/15
y. (altı yüz yigirme tört) 40a/7
y. (béş yüz) 22a/15, 52b/6, 100b/5, 131b/6
y. (béş yüz ḳırḳ toḳuz) 38b/17
y. (béş yüz toḳsan toḳḳuz) 38b/15, 38b/15, 39a/7
y. (iki yüz) 130b/9

y. (ikki miñ béş yüz) 21b/13
y. (ikki yüz) 58b/10, 58b/9, 91b/5, 91b/5, 99a/15, 129b/1, 143a/10, 145b/6
y. (ikki yüz éllik) 20a/15, 23a/2
y. (ikki yüz ḳırḳ) 23b/16, 23b/3
y. (miñ altı yüz) 21b/5
y. (miñ béş yüz) 21b/14, 100a/17
y. (miñ dağı ikki yüz on altı) 149a/14
y. (miñ dağı ikki yüz on béş) 156a/6
y. (miñ dağı ikki yüz on sékiz) 147a/11
y. (miñ dağı ikki yüz on sékkiz) 83b/2, 152b/4
y. (miñ dağı ikki yüz on tört) 147a/8
y. (miñ dağı ikki yüz yetti) 140a/9
y. (miñ dağı yüz altmış toḳuz) 75b/9
y. (miñ dağı yüz éllik bir) 72a/5
y. (miñ dağı yüz ḳırḳ) 70b/15
y. (miñ dağı yüz on béş) 65a/4
y. (miñ dağı yüz sékkiz) 64b/9
y. (miñ dağı yüz seksen bir) 78a/6
y. (miñ dağı yüz toḳsan altı) 132b/10
y. (miñ dağı yüz yigirme béş) 65b/9
y. (miñ dağı yüz yigirme yeti) 67a/2
y. (miñ iki yüz iki) 134a/3
y. (miñ iki yüz on) 141a/17
y. (miñ iki yüz on altı) 106a/9
y. (miñ iki yüz otuz üç) 58a/1
y. (miñ ikki yüz béş) 83a/9
y. (miñ ikki yüz dağı altı) 139a/7
y. (miñ ikki yüz dağı yigirme üç) 79b/17
y. (miñ ikki yüz éllik iki) 95b/13
y. (miñ ikki yüz on toḳḳuz) 83b/6
y. (miñ ikki yüz on tört) 95b/3
y. (miñ ikki yüz on üç) 146a/15
y. (miñ ikki yüz on yetti) 83a/12
y. (miñ ikki yüz sékkiz) 140b/11
y. (miñ ikki yüz seksen altı) 122a/8
y. (miñ ikki yüz toḳuz) 140b/17
y. (miñ ikki yüz tört) 135b/4
y. (miñ ikki yüz üç) 135a/17
y. (miñ ikki yüz yigirme bir) 83b/8
y. (miñ ikki yüz yigirme tört) 147a/13
y. (miñ miñ altı yüz miñ) 39b/17
y. (miñ miñ yetti yüz ḳırḳ yetti miñ) 39b/16
y. (miñ toḳḳuz yüz otuz) 21b/15
y. (miñ ve iki yüz on altı) 150b/2
y. (miñ yüz altı) 64b/4
y. (miñ yüz dağı éllik altı) 74a/4
y. (miñ yüz éllik) 71b/16
y. (miñ yüz éllik ikki) 72b/1
y. (miñ yüz éllik toḳḳuz) 74a/17
y. (miñ yüz ḳırḳ sékkiz) 71a/5

y. (miñ yüz on) 64b/14
y. (miñ yüz ottuz üç) 69a/13
y. (miñ yüz seksen altı) 81b/4
y. (miñ yüz seksen béş) 115a/4
y. (miñ yüz seksen ikki) 100a/1
y. (miñ yüz seksen tört) 80a/4, 104a/17
y. (miñ yüz toḳsan) 81b/12
y. (miñ yüz toḳsan üç) 128a/10
y. (miñ yüz yétmiş bir) 76b/11
y. (miñ yüz yetmiş béş) 97a/17
y. (miñ yüz yetmiş sékkiz) 98a/9
y. (miñ yüz yigirme altı) 65b/14
y. (miñ yüz yigirme sekiz) 67b/17
y. (on bir miñ altı yüz) 47b/17
y. (on üç miñ ikki yüz) 48a/1, 48a/2
y. (on yeti miñ altı yüz) 47b/17
y. (sékiz yüz ḳırḳ) 19a/5
y. (sékkiz yüz) 11b/12
y. (sékkiz yüz altmış béş) 19a/11
y. (sékkiz yüz altmış ikki) 45a/13
y. (sékkiz yüz dağı yigirme üç) 91a/6
y. (sékkiz yüz éllik altı) 91a/15
y. (toḳḳuz on bir) 46b/8
y. (toḳḳuz yüz altmış tört) 51a/17
y. (toḳḳuz yüz altmış yetti) 52a/8
y. (toḳḳuz yüz éllik) 20b/1
y. (toḳḳuz yüz ḳırḳ altı) 49a/16
y. (toḳḳuz yüz ḳırḳ béş) 49a/17
y. (toḳḳuz yüz on bir) 45b/12
y. (toḳḳuz yüz on ikki) 17b/16
y. (toḳḳuz yüz ottuz) 17a/4
y. (toḳḳuz yüz ottuz ikki) 48a/14
y. (toḳḳuz yüz seksen bir) 92b/15
y. (toḳḳuz yüz yétmiş altı) 53a/2
y. (toḳḳuz yüz yigirme sékkiz) 48a/4
y. (toḳuz yüz) 30a/12, 34a/11
y. (toḳuz yüz altmış béş) 52b/1
y. (toḳuz yüz altmış ikki) 19b/1
y. (toḳuz yüz ḳırḳ altı) 111b/14
y. (toḳuz yüz on iki) 18b/17
y. (toḳuz yüz ottuz üç) 92a/12
y. (toḳuz yüz seksen) 20a/12
y. (tört miñ tört yüz) 48a/1
y. (tört yüz) 34a/5, 59b/17, 110a/14
y. (tört yüz altmış) 21b/15
y. (üç yüz) 18b/17, 20b/15, 28b/12, 64a/10, 89a/17, 127a/1, 144a/4
y. (üç yüz altmış) 20b/14, 58b/15
y. (üç yüz altmış béş) 20a/1
y. (üç yüz miñ) 42a/12
y. (yeti yüz éllik sékkiz) 44a/12
y. (yetti yüz) 52b/15, 143b/14
y. (yetti yüz altmış ikki) 38b/16, 44b/2
y. (yetti yüz dağı üç) 89b/2
y. (yetti yüz éllik sékkiz) 90a/16
y. (yetti yüz miñ) 39b/15
y. (yetti yüz on üç) 89a/8
y. (yetti yüz yigirme béş) 43a/7
y. altmış 20a/10
y. atlıġ 149a/2

y. çaġlıġ (üç yüz) 107b/10
y. dağı bir 38b/16
y. dağı yetmiş 29b/16
y.+de (miñ dağı ikki yüz) 135a/5
y.+din biri 64b/3
y.+ġa (miñ üç yüz) 21b/5
y.+i (iki yüz) 52b/6
y. ḳaṭar (tört yüz) 43b/16
y. kişi 55a/12, 111a/4
y. miñ 30b/1, 39b/13, 41b/4, 87a/17, 106a/14, 139b/4
y. on 32b/2
y. on altı 31a/6
y. seksen 21b/17
y. toḳsan ikki 126a/10
y. yıl 11b/5, 19a/3, 135a/11, 151a/5, 152b/13
[=208]

yüz II 1. Çehre, sima.
y. évür- 106b/2, 139b/17
y.+ıġa 20b/10, 50a/8, 85b/11, 116a/1, 154b/7
y.+ıġa (ulus yüzi) 82b/1
y.+i 3a/4, 25b/16, 153b/11, 155a/1
y.+ide 8a/1, 37b/10, 107a/2
y.+idin 62a/7
y.+ige 118b/8
y.+in 27b/2
y.+iñni 111b/4
y. kéltür- 40b/12
y. ḳoy- "Yüzünü koymak; yönelmek" 12b/17, 13a/5, 64a/15, 64a/5, 68b/15, 78b/3, 103b/15, 107b/11, 116a/17, 123b/15
y.+larıġa 134b/12, 135b/7
y. ur- "Ortaya çıkmak" 11b/5
y.+üm yoḳ 151b/3
y.+üñde 116b/11
[=35]
2. Yüzey, satıh.
y.+i 33a/12
y.+idin (yer yüzi) 14a/16, 14a/3, 15a/8
y.+ini (yer yüzi) 118b/1
y.+in (téñiz yüzi) 66b/12
y.+in (yer yüzi) 6a/17
y.+i (yer yüzi) 150a/12
[=8]

yüz III Neden, sebep, vasıta.
y.+idin 13b/16, 82a/17, 110b/15, 151b/4
y.+idin (banda-nuvāzlıġ yüzi) 8a/10
y.+idin (fırāsat yüzi) 9a/6
y.+idin (ḥīla u talbīs) 140a/13
y.+idin (malāmat yüzi) 36b/2
y.+idin (menlik yüzidin) 144b/6
y.+idin (munāfaḳat yüzi) 116b/11
y.+idin (mutābaʿat yüzi) 142a/14
y.+idin (şadāḳat yüzi) 132b/6
y.+idin (şafḳat yüzi) 28b/8
y.+idin (taʿaccub yüzi) 46a/5
y.+idin (taʿarruż yüzi) 129a/12
y.+idin (talbīs yüzi) 140b/13
y.+idin (taʾrīḫ yüzi) 57a/4

y.+idin (tazvīr yüzi) 37b/7
y.+idin durur érdi (farīb yüzi) 37b/10
[=19]

Yüz kv.a. Munis'in de bağlı olduğu Özbeklerin bir boyu.
y. 59a/4
y. (ʿAvaż Mīr-āb ibn Şīr Muḥammad Mīr-āb ibn Éşim Biy Mīr-āb ibn Ḥasan Ḳulı Atalıḳ ibn Oraż Muḥammad Bekevül ibn Davlat Biy ibn Gerāy Biy ibn Muḥammad Cān Ṣūfī Biy-i Yüz) 156a/10
[=2]

yüzlik Yüzlük, yüz kişilik.
y. 107b/7
[=1]

Z - Ż - Ẓ - Ẕ

zabāna Far. Alev.
z. çék- 11a/10
z. tart- 101a/1
[=2]

zabarcad Ar. Zümrüt cinsinden ancak onun kadar kıymetli olmayan sarımtırak yeşil, cam parlaklığında kıymetli süs taşı.
z. 7b/13
[=1]

Zabḥ k.a. Ham'ın oğludur. Bk. Ḥām
z. 22b/6
[=1]

żābıṭa (< żābiṭa) Kayıt, zabıt.
z.-ı ḳudrat 1b/6
[=1]

żabṭ Ar. Kayıt, zabıt, ele geçirme, tutma.
z. 12a/11
z.+ıdın (taʾrīḫ żabṭı) 156a/13
z.+ıġa 42b/1, 90b/17, 91a/10
z.+ıġa (ḥīṭa-ı żabṭ) 39a/15
z.+ıġa kiyür- 85a/6
z. ḳıl- 12a/13, 31a/16, 43a/10
z. u mahābat 44a/4
[=11]

żabuʿ Ar. Sırtlan.
z. 92b/2
[=1]

zabūn Ar. Zayıf, alçak, kötü.
z. bol- 115b/14
z. eyle- 5b/6
z. ḳıl- 43b/4, 102a/17
[=4]

zāda Far. Evlat, soy.
z.-ı nīk 82a/15
[=1]

zādahuma'llāhu tekrīmen ve taşrīfan Ar. "Allah o ikisinin şerefini ve yüceliğini artırsın." anlamında Arapça bir ibare.
z. 96a/17
[=1]

żaʿf Ar. Zayıflık, zaaf, düşkünlük.
z. 154a/8
z.+dın 152b/8
z.+ı 24a/3
z.+ı (ḳarılıġ żaʿfi) 32b/1
z.+ı (ranc u żaʿf) 152b/14

z.+ı érür 9b/1

z. u ranc 135b/2

[=7]

ẓafar Ar. Zafer, muvaffak olma.

z. 11a/14, 126b/15, 144a/10, 155a/15

z. (basāṭ-ı ẓafar) 10b/8

z. (ṣubḥ-ı ẓafar) 150b/1

z.-ı ıḳtırān 11a/6

z.+dur 12b/12

z. nıyāmı 2b/2

z. tap- 17b/12, 100a/9

z. yéli 127a/6

[=12]

ẓafar-āyat Far. Muzaffer, galip.

z.+ıġa (ruʾyat-ı ẓafar-āyat) 27b/8

[=1]

ẓafar-ıntıẓām Far. Muzaffer, galip.

z. (sıpāh-ı ẓafar-ıntıẓām) 124a/3

[=1]

ẓafar-kirdār Far. Zafer için çalışan.

z. 102a/10

[=1]

ẓafar-maʾāṣır Far. Muzaffer, galip.

z. bile (ʿasākir-i ẓafar-maʾāṣır) 71a/6, 82b/4, 132b/4

z.+dın (ʿasākir-i ẓafar-maʾāṣır) 29a/6

z.+ı (ʿasākir-i ẓafar-maʾāṣır) 10b/5, 44a/5

z.+nı (ʿasākir-i ẓafar-maʾāṣır) 119b/1

[=7]

Ẓafar-nāma Mevlana Şerafüddin Ali Yezdi tarafından Farsça olarak yazılmış bir tarih kitabıdır. 1425 kadar olan Timurlular tarihini anlatmaktadır. Emir Timur'un hayatı hakkında da geniş bilgi verilmiştir. Bu eserin bir cilt tutan mukaddemesinde Çağatay hanları ve Türk tarihine ait önemli bilgiler bulunmaktadır. Metnimizin kaynaklarındandır.

z. 25a/16

z. muḳaddaması 39b/15

z.+nıñ 41a/5

[=3]

ẓafar-panāh Far. Muzaffer, galip.

z. (sıpāh-ı ẓafar-panāh) 67a/16

[=1]

ẓafar-peyker Far. Muzaffer, galip.

z.+iniñ (lıvā-yı ẓafar-peyker) 5a/12

[=1]

zāġ Far. Karga.

z. u zaġan 105a/4

[=1]

zaġan Far. Çaylak.

z. (zāġ u zaġan) 105a/4

[=1]

zah-sarālıḳ Kötü sözlülük, uygunsuz konuşma durumu.

z. bile 155b/6

[=1]

ẓāhır (< Ar. ẓāhir) 1. Belli, âşikar, açık.

z. 2b/3, 2b/6, 72b/2, 73a/17
z. (nıhān u ẓāhır) 51b/3
z. bol- 11b/17, 12b/14, 12b/15, 21a/1, 36b/1, 68b/14, 94a/7, 94a/8, 108b/2, 126b/14, 126b/15
z. durur 2b/6, 40b/3
z. érür 33a/13
z. ét- 31b/13
z. ḳıl- 11b/16, 13b/10, 46a/7, 86a/16, 98b/8, 107b/2, 126b/10, 131b/12
z. ol- 16b/7
[=29]
2. Dış, görünüş.
z. 116b/12, 150a/3
z.+ı 37b/11
[=3]

ẓāhıran (< Ar. ẓāhiran) Görünüşte.
z. 119b/15, 140a/15, 141b/5
[=3]

ẓāhırī Far. Görünüşte, asıl ve hakiki olmayan.
z. 69b/15
[=1]

Ẓāhır İşen k.a. Muhammed Emin Inak zamanında Harezm'de yaşamış bir sufi.
z. 137a/6
[=1]

zahī Far. Ne güzel, mükemmel!
z. 1b/6, 2b/4, 2b/4, 2b/4, 2b/4, 12b/15, 12b/15, 52b/12, 52b/12, 52b/12, 52b/12, 57b/4, 82a/15, 101b/5, 130b/17
[=15]

zaḫm Far. Yara.
z.-ı cānıstan 27b/9
z.+ıdın 142b/7
z.+ınıñ 150a/14
z. ur- 86b/16
z. yétkür- 127b/8
[=5]

zaḫm-dār Far. Yaralı, yaralanmış.
z. bol- 67b/8, 95b/5, 123a/15, 130a/2
z. ḳıl- 88b/13, 120b/14
[=5]

zaḫmat Ar. Sıkıntı, meşakkat; hastalık.
z.+da (bıstar-ı zaḫmat) 141a/16
z.+da érdiler 19a/8
z.+ı bile (çéçek zaḫmatı) 82b/6
z.+lar 39a/6
[=4]

zaḫmgīn Far. Yaralı, mecruh.
z. 3a/15
[=1]

zahr Far. Zehir.
z.-ı alam 153b/1
z.-ı giyeh 115b/15
z.+dın 106b/17
z. ile 37b/12
[=4]

zahr-pāş Far. Zehir saçan.
z. 120a/15
[=1]

zahr-sırışt Far. Zehir tabiatlı, zehir yaratılışlı.
z. érür 115b/15

[=1]

ża‘īfa Ar. Kadın, hanım, zevce.

z. 32b/17, 105b/11

z.+dın 106b/7

z.+ları bile 33a/15

z.+nıñ 118b/16

z.+sıġa 29b/5

[=6]

zakāt Ar. Zekat.

z. 92b/6

z. bér- 47b/9

z.+ın al- 140a/11

z. u ḫarācāt 140b/14

[=4]

Zāl Far. Kuvvet ve pehlivanlığı ile meşhur İran mitolojisi kahramanı Rüstem'in babası. Metinde Zal'ın ihtiyarlığına telmih yapılmaktadır.

z.+ıdın (felek Zālı) 65b/11

z.+ı (gerdūn Zālı) 11b/14

[=2]

żalāl Ar. Dalalet, sapkınlık.

z. érdi (ahl-ı żalāl) 90a/2

[=1]

żalālat Ar. Sapkınlık, dalalet.

z. 5a/11, 19b/11, 31a/12

z. (ahl-ı żalālat) 28a/1

z. (sar-keşte-i bavārī-ı żalālat) 122a/3

z. (sar-keşte-i bavārī-i żalālat) 141a/9

z.-ı şarārat-aşar 122a/5

z.+ġa 142a/3

[=8]

żalālat-afzā Far. Sapkınlığı artıran.

z. (dağdağa-ı żalālat-afzā) 149a/7

[=1]

ẓalama Ar. Zalimler.

z. birle 99b/8

z.+nı 108a/16

z.+nıñ 115a/10

[=3]

ẓālım (< Ar. ẓālim) Zulmeden, zalim, acımasız.

z. 43b/8

z.+dın (felek-i ẓālım) 155a/5

z. ma'ālı 43b/16

z.+nı 89b/17

[=4]

ẓālım-tab‘ Far. Zalim yaratılışlı.

z. (ġayūr u ẓālım-tab‘) 75b/4

[=1]

ẓālım-ṭıynat Far. Zalim mizaçlı.

z. 44a/16

[=1]

ẕalīl Ar. Düşkün, zavallı.

z. ḳıl- 153b/14

[=1]

zalzala Ar. Yer sarsıntısı, deprem.

z. tüş- 14a/6

[=1]

żam (< Ar. żamm) Ekleme.

z. ḳıl- 12a/10

[=1]

zamān Ar. Zaman, süre, çağ.

z. 3a/16, 8b/13, 24b/13, 40b/7, 50a/1, 62b/11, 62b/9, 77a/14,

81b/17, 86a/10, 116a/10, 133a/5, 145b/14, 151a/7
z. (ahl-ı zamān) 40b/4
z. (Dārā-yı zamān) 154b/16
z. (davr-ı taḳāżā-yı zamān) 64b/5
z. (farīd-ı zamān) 134b/3
z. (ḫalīfatu'z-zamān) 96a/12
z. (ınḳılāb-ı zamān) 146a/6
z. (taṣārīf-ı zamān) 8b/2
z.-ı davlat 152a/15
z.-ı gerdiş 150b/6
z.-ı ḥukūmat 24a/16
z.-ı nā-pāy-dār 4b/17
z.-ı ṭarab 150a/11
z. ahlı 18a/17, 40b/10
z.+dın 40a/17, 113a/1
z.+dın (abnā-yı zamān) 134b/10
z.+ı 36a/10, 92b/11
z.+ıda 17b/4, 18b/12, 19a/14, 20a/11, 25a/14, 25a/9, 30a/3, 37a/14, 43b/7, 44b/10, 47b/6, 50a/12, 55b/1, 60a/16, 62a/1, 62b/14, 63a/2, 64b/10, 64b/7, 69a/13, 70a/6, 70b/15, 70b/3, 74b/16, 74b/8, 75b/13, 77b/12, 79a/17, 79b/14, 79b/17, 80a/9, 80b/1, 80b/11, 81b/11, 81b/8, 82b/9, 83a/15, 83a/8, 83b/2, 84a/11, 84b/8, 85b/17, 90a/16, 92a/11, 92a/2, 92b/14, 92b/9, 93a/4, 94a/14, 94b/13, 94b/4, 95a/15, 95a/2, 95b/2, 95b/3, 95b/6, 96b/10, 156a/6
z.+ıda érdi 87a/10
z.+ıdın 21b/13, 24b/2, 55a/17, 89a/13
z.+ıdın beri 12b/2
z.+ıġaça 21b/13, 22a/16, 28b/13, 47b/15
z.+nıñ 60b/14
[=102]

zamāna Ar. Devir, felek
z. 91a/17, 101b/7
z.-ı nā-saz 102b/1
z. érür (davr-ı zamāna) 30b/2
[=4]

zamāna-sāzlıġ Döneklik
z. 140a/8
[=1]

Zamān Bég k.a. Teke boyuna mensuptur. Baba Beg tarafından Can Murad Inak'a yardım için gönderildi. Krş. Añġlaḳ
z. 129a/9
z. durur 129a/14
[=2]

Żāmān ḳal'ası y.a. Harezm'de Ubeydullah Han'ın oğlu Abdulmümin'in öldürüldüğü yer olarak geçmektedir.
z.+nıñ allıda 54b/15
[=1]

Zamān Şāh bk. Şāh Zamān
z. 145b/15
[=1]

żamāyır (< Ar. żamā'ir) Gönüller, zamirler.
z. (ṣafāyıḥ-ı żamāyır) 2b/13

z.-ı ẕī-baṣāyır 35b/8, 40b/2, 97a/9, 125a/15, 134a/14, 151b/14, 156a/11
z.+larıġa 111a/11
z.+nı (āyīna-ı żamāyır) 116a/3
[=10]

zamharīr Ar. Çok soğuk günler, kara kış.
z. 66b/7
[=1]

ẕamīma Ar. Beğenilmeyen kötü hâl ve hareket.
z. (fiʿl-ı ẕamīma) 91a/5, 117b/16
[=2]

żamīr Ar. Gönül, iç, zamir.
z.-ı aḳdas 11a/17
z.-ı ḫabāṣat 121a/3
z.-ı ḫabāṣat-taḫmīr 141b/4, 151a/17
z.-ı ḳamar-tanvīr 140a/2
z.-ı munīr 10a/7
z.+ı 106b/7, 150a/3
z.+ıda 13a/13, 140b/3
z.+ıġa 10b/1
z.+ım 4b/12, 125b/4
z.+ı (mırʾāt-ı żamīr) 11b/4
[=14]

ẕammat Ar. Birisinin ayıplarını söylemek, kötülemek.
z. (ıbrā-yı ẕammat) 36b/3
[=1]

Zamzam Ar. Mekke'de Zemzem kuyusu, zemzem suyu.
z.+nıñ suyı 96b/2
[=1]

zamzama Ar. Melodi, mırıltı.
z.+sıġa 62b/1
z.+sın 91a/7
[=2]

zan Far. Kadın, dişi.
z. (şīr-ı zan) 63b/2
[=1]

zanaḫ Far. Çene.
z. (ṭaʿn u zanaḫ) 120a/14
[=1]

zanaḫdān Far. Çene.
z. kibi (sīb-i zanaḫdān) 53b/13
[=1]

zanbūrek Far. Ayakla kurulan, kolları çelikten savaş yayı; bu yayla atılan kalın ve uzun duvar taşlarına bile tesir edebilen delici ok.
z. oḳı 73a/2
[=1]

zancīr Far. Zincir.
z. 11a/13
z.+ıdın 78b/13
z.+ını 6a/2
z.+lar sal- 53b/11
[=4]

ẕannī Far. Zanna dayalı, tahmini.
z. durur 96a/10
[=1]

zar Far. Altın; akçe.
z. 7b/17, 13a/16, 50a/8, 54b/1, 106b/16, 106b/9
z. (sīm u zar) 6a/6

z.-ı ḫālış 5b/8

z.-ı meẕkūr 106b/11

z. bér- 62b/5, 89a/17

z.+larnı 106b/14

z.+nı 62b/6, 106b/16

z. saç- (sīm u zar) 12a/17

z. u cavāhır 43b/17

z. u ḫazīna 136a/6

z. u ḫılʿat 46a/1

z. u māl 140a/12

[=19]

zār Far. Ağlama, inleyiş, inleyen.

z. (ḫ(v)ār u zār) 64a/3

z. (men-i zār) 125b/3

z.-ı macbūr 125b/6

z.+ı édi 77b/6

z. u tażarruʿ 110b/5

z. yıġla- (zār zār) 43b/13

z. zār 43b/13

[=7]

zar-andūd Far. Altın yaldızlı.

z. (ḫ(v)ān-ı zar-andūd) 30b/2

[=1]

zar-keş Far. Elmas işlemeli, mücevher kakmalı.

z. 7b/11

[=1]

zar-pāşlıġ Altın saçma, altın dağıtma durumu.

z. körgüz- 114a/8

[=1]

ẓarāfat Ar. Zariflik.

z. 50a/2

z. u baẕla-güylıḳ 135a/3

[=2]

żarar Ar. Zarar, ziyan.

z.+ġa 142a/3

z. ḳıl- 117b/10

z. ḳıl- (dafʿ-ı żarar) 142b/4

z.+lar yétkür- 17b/9

z.+lar yetker- 18b/13

z. yét- 21a/9, 25a/12

z. yétkür- 8b/2

[=8]

żarb Ar. Vurmak, vuruş.

z.-ı tīġ 12a/10

z.+ıdın (kések żarbı) 142b/12

z. ur- 89a/2

[=3]

żarba Ar. Darbe, vurma. Krş. żarbat

z.+sıda 92b/3

z.+sıdın 73a/2

[=2]

żarbat Ar. Vurma, vuruş. Krş. żarba

z. ur- 109a/13

[=1]

zard-ālū Far. Zerdali.

z.+sı (ālūy u zard-ālū) 53b/15

[=1]

ẓarīf Ar. Zarafet sahibi, nazik, nüktedan.

z. u ḫūş-ṭabʿ 106a/8

[=1]

ẓarra Ar. En küçük parça, zerre, çok az.

z. (sāya-ı ẓarra) 154a/9

z.-ı kemān 8a/5

z.-ı ṣabāt 107a/2

z.-ı sar-keşte 103a/9

[=4]

ẕarra-nuvāzlıḳ Çok küçük şeyi okşama, tenezzül etme durumu.

z. 151b/3

[=1]

ẕarrāt Ar. Zerreler, parçalar.

z.+ġa 7a/9

[=1]

ẕarravār Far. Zerre gibi, küçük bir parça gibi.

z. 7b/7, 9a/2

[=2]

zarrīn Ar. Altından yapılmış.

z. (iḳlīl-ı zarrīn) 7b/16

z. (kemer-i zarrīn) 91b/17

z. oḳ 30b/12

[=3]

zarrīn-ʿalam Far. Altından yapılmış bayrak.

z. 6a/17, 84a/8

z. (zarrīn-rā-yı Dārā-yı zarrīn-ʿalam) 35a/8

[=3]

zarrīn-külāh Far. Altın gibi sarı külahlı olan.

z. (āftāb-ı zarrīn-külāh) 97b/12

z. érür 5b/1

[=2]

zarrīn-rā Far. Altın akıllı.

z.-yı Dārā-yı zarrīn-ʿalam 35a/8

[=1]

żarūrat Ar. Zorunluluk, sıkıntı.

z.+dın 82b/17, 105a/7, 149b/9

[=3]

żarūratan Ar. Mecburen, zorunlu olarak.

z. 88b/2

[=1]

żarūrıyya (< Ar. żarūriyya) Zorunlu, gerekli.

z. (muhımmāt-ı żarūrıyya) 122a/17

[=1]

żarūrī Far. Mecburi, zorunlu olarak.

z. 54a/2

[=1]

zarvār Far. Altın yaldızlı.

z. bol- 50a/9

[=1]

ẕāt Ar. Hürmete layık kimse, kişi, zat.

z. (şaraf-ı ẕāt) 152a/6

z.-ı aḳdas 13a/8

z.-ı bī-mıṣāl 1b/9

z.-ı farḫunda-şıfāt 121a/13

z.-ı ḫucasta-şıfāt 3a/10, 10a/13

z.-ı sutūda-şıfāt 116b/5

z. bile (nacābat-ı ẕāt) 22a/11

z. érür 2b/8

z.+ı 4a/11, 116b/3

z.+ıda 13a/10, 52a/11, 146a/12

z.+ıdın 152a/4

z.+ıdur 3a/12

z.+ıġa 5a/7, 5b/4, 13a/11

z.+ınıñ 93b/12

[=20]

ẕātī Far. Kendine ait, zatı ile bağlı.

z. (şarārat-ı ẕātī) 129a/4

[=1]

zavāhır (< Ar. zavāhir) Süslü, parlak şeyler.

z.-ı şafḳat-ı ʿazīzī 121a/14

z.+ı bile 11b/1

[=2]

zavāl Ar. Batma, yok olma, yok oluş.

z. 131b/8

z. (sabab-ı zavāl) 96b/15, 142b/2

z. durur (maʿraż-ı zavāl) 44b/1, 136a/6

z.+ġa 139b/12

z.+ı 11a/9

[=7]

ẕavāt Ar. Kişiler.

z.-ı razīla-şıfāt 120a/9

[=1]

zavca Ar. Nikahlı kadın, eş, zevce.

z.+ları 21a/16

z.+ları bile 33a/16

z.+sıġa 27a/4

[=3]

ẕavı'l-ıḥtırām (< Ar. ẕavi'l-iḥtirām) Hürmet sahibi, saygıya lâyık.

z.+ınıñ (acdād-ı ẕavı'l-ıḥtırām) 84b/2

[=1]

zāvıya (< Ar. zāviya) Köşe.

z.-ı nafrat-ı ayet 107a/5

z.+sıda 24a/4

[=2]

ẕavḳ Ar. Beğeni, hoşlanma, zevk.

z.+ıġa 43a/5

[=1]

żāyıʿ (< Ar. żāyiʿ) Yitik, zarar, ziyan.

z. 52a/5

z. bol- 100a/13

z. ḳıl- 70b/7

[=3]

zayn Ar. Süsleme.

z. bér- 3b/16

[=1]

zekevāt Ar. Zekâtlar.

z. u ṣadaḳa 18b/11

[=1]

ẕekkī-ṭabʿ (< Far. ẕekī-ṭabʿ) Zeki yaratılışlı.

z. 9b/17

[=1]

zelūça Far. Küçük yün halı.

z.+sınıñ 8a/8

[=1]

zengī Far. Kir, pas.

z.-i ġam 102b/2

[=1]

żıddıyyat (< Ar. żiddiyyat) Karşıtlık

z. (āṣār-ı ʿadāvat u żıddıyyat) 107b/3

[=1]

ẕıhn (< Ar. ẕihn) Zihin, hafıza.

z. 125b/1

[=1]

ẓıl (< Ar. ẓill) Gölge.

z. (Ḥażrat-ı pād-şāh-ı ẓıll-ı ılāhī) 39b/2

z.-ı ılāhī (ẓıll-ı ılāhī) 152a/2

z.-ı ılāh (ẓıll-ı ılāh) 46b/1

[=3]

ẕı'l-cūd (< Ar. ẕi'l-cūd) bk. ẕī-cūd

z.+ı (vucūd-ı ẕı'l-cūd) 3a/11

[=1]

ẕi'l-ʿizzi ve'l-ḳadr Ar. Kıymet ve izzet sahibi.

z. 52b/8

[=1]

ẕı'l-ḳaʿda (< Ar. ẕi'l-ḳaʿda) bk. ẕu'l-ḳaʿda

z. ayı 38b/17

[=1]

[=1]

zımām (< Ar. zimām) Dizgin, yular.

z.-ı ıḫtıyār 60a/17, 128a/17

z.+ı 31b/1

[=3]

ẕı'n-nūraynlıḳ İki nur sahibi olma durumu, Hz. Osman'ın bir lakabı. Metinde Hz. Muhammed'in iki kızı ile evlenen Hz. Osman'a telmih yapılmıştır.

z.+ġa 4a/12

[=1]

zında-dıl Far. Kalbi diri olan, uyanık.

z.+lar 3a/13

[=1]

zındagānlıġ bk. zındagānlıḳ.

z. ḳıl- 33b/17, 124a/5, 125a/9

[=3]

zındagānlıḳ Yaşam sürme durumu, yaşama. Krş. zındagānlıġ

z.+ın (zındagānlıġın) 21b/8

z. ḳıl- 23a/1, 140a/8

[=3]

zındān Far. Hapishane, zindan.

z. 41a/4

z.-ı balā 125b/17

z.+da (tengnāy-ı zındān) 124a/10

z.+dın (tengnāy-ı zındān) 126a/2

z.+ġa 41a/4

z.+ıda 6a/1

[=6]

zınhār bk. zīnhār

z. 141a/3

z.+ıġa 133b/16

[=2]

zırāʿat (< Ar. zirāʿat) Çiftçilik, ekincilik.

z.+ġa 97a/1

z.+ġa (ʿımārat u zıraat) 22b/2

z. u ʿımārat 113b/14

[=3]

zırāʿāt (< Ar. zirāʿāt) Ziraatlar, tarımlar.

z. 44a/5

z.+ın 133b/13

[=2]

ẕırva (< Ar. ẕirva) Zirve, doruk, tepe.

z.-ı ıḳbāl 2b/1

z.+sıdın (felek ẕırvası) 141b/7

z.+sıġa 135a/8

[=3]

zışt Far. Çirkin, kaba.

z. (ḫaṣlat-ı zışt) 115b/14

[=1]

żıyā (< Ar. żiyāʾ) Işık, aydınlık, nur.

z. bér- 13a/17

[=1]

zıyād (< Ar. ziyād) Fazla, artma.

z. 13b/8, 53b/9, 97b/16, 131b/10

z. émes 90a/1

z. ḳıl- 40a/16

[=6]

zıyāda (< Ar. ziyāda) Artma, fazla olma.

z. 52b/9, 57a/14, 62a/2, 136a/17

z. érdi (ḥaddın zıyāda) 89a/14

[=5]

zıyādalıḳ Fazlalık.

z. bile 12b/5

[=1]

żıyāfat (< Ar. żiyāfat) Ziyafet, ikram.

z. 67b/14, 94a/10, 98a/11, 104a/3, 137b/9

z. (taḳdīm-ı żıyāfat u mıhmān-dārlıġ) 151b/7

z.-ı şāhāna 103a/11, 147a/3

z.+ġa 78a/1

z. ḳıl- (tamhīd-ı żıyāfat) 137b/5

z.+lar 103b/6, 104a/1

z.+larġa 103b/11

z.+lar ḳıl- 54a/17, 65b/4

z. u mıhmān-dārlıġ 118b/7, 141b/7, 146b/2

[=18]

żıyāfat-ḫāna Far. Ziyafet verilen yer.

z.+sıġa 104a/2

[=1]

zıyān-būd Far. Ziyan olma, yok olma.

z. 122a/14

z.+ını 122a/14

[=2]

zıyārat (< Ar. ziyārat) Ziyaret.

z.+dın (marāsım-ı zıyārat) 16b/9

z.+ıġa 65b/1

z. ḳıl- 60b/5

[=3]

zıynat (< Ar. zıynat) Süs, bezek.

z.-ı afsāna 8b/10

z. bér- 2b/12, 8b/12, 35b/12

z. tap- 5a/6, 9b/4, 15a/9, 37a/5, 45b/12, 97b/7

[=10]

zıynat-afzā Far. Süsü artıran.

z.-yı bazm 10b/1

z.-yı bostān-ı ayet 116a/15

[=2]

zıynat-ārā Far. Süslenmiş.

z.+sı (şaḥn-ı zıynat-ārā) 53b/4

[=1]

ẕī-baṣar Far. İleri görüşlü, basiret sahibi.

z.+ıġa (naẓar-ı ẕī-baṣar) 90a/6

[=1]

ẕī-baṣāratī Far. Bir ileri görüşlü kişi.

z. 3b/11

[=1]

ẕī-baṣāyır Far. Far. İleri görüşlüler.

z. (żamāyır-ı ẕī-baṣāyır) 35b/8

z.+ıġa (żamāyır-ı ẕī-baṣāyır) 40b/2, 97a/9, 134a/14, 151b/14, 156a/11

z.+larıġa (żamāyır-ı ẕī-baṣāyır) 125a/15

[=7]

ẕī-cūd Far. Cömertlik sahibi. Krş. ẕi'l-cūd

z.+ın (vucūd-ı ẕī-cūd) 116b/1
z.+ı bile (vucūd-ı ẕī-cūdı) 67b/6
[=2]

ẕī-nafs Far. Nefis sahibi, canlı.
z.+nıñ 39a/3
[=1]

ẕī-nafsī Far. Bir nefis sahibi, bir canlı.
z. 135b/8
[=1]

zīb Ar. Güzel, hoş.
z. 30a/15
z. (evreng-i zīb-ı dāru'l-ḫılāfa) 3b/15
z. (evreng-i zīb-ı ḫılāfat) 6a/15
z.-ı tāc 151a/2
z. birle 53a/17
z. tap- 13a/14, 152a/4
z. u tazyīn 7b/16
[=8]

zībā-manẓar Far. Güzel görünüşlü.
z. u ṣabīḥu'l-vach 62a/5
z. u pākīze-gevher 19a/14
[=2]

ẕikr Ar. Zikir, anma.
z.-i camīl 8a/16, 24a/1, 43a/15, 96a/10, 156a/5
z.-i pasandīda 8b/14
z. bol- 125a/14
z.+i 24b/8, 25a/15, 45b/2, 57b/16, 99b/11, 137a/11, 137a/2
z.+ide 9b/11, 9b/12, 9b/13, 9b/8, 10a/3, 35b/11, 84b/2, 125b/3
z.+ide durur 44b/7
z.+ige 24b/7
z.+iġaça 22b/11
z.+in 84a/15
z.+in ayt- 59a/7
z.+i durur 34b/7
z. ḳılıl- 9b/16, 35b/13, 75b/16, 124b/3, 145b/12
z.+ni (Ḥaḳ ẕikri) 155b/6
z. tap- 32b/6, 41a/1, 58a/6, 83a/5, 85b/15, 89b/3, 93a/13, 95a/4, 95b/12, 98a/14, 139b/11
[=45]

zīnhār Far. Sakın, aman. Krş. zınhār
z. 20b/6, 85b/8, 115b/8, 155b/4
[=4]

zīr u zabar Far. Alt üst, perişan, karışık.
z. ét- (zīr u zabar) 64a/16
z. ḳıl- (zīr u zabar) 102a/6
[=2]

zīr-dast Far. Alçak, aşağı, adi.
z. 66b/8
z. (duşman-ı zīr-dast) 144a/8
z. édi 109a/4
z. u ʿācız 98a/16
[=4]

zīvar Far. Süs, ziynet.
z.-ı ʿaḳl 152a/7
z. bol- 5a/5
z. érkeni 3b/2
z. ile (ḫulā u zīvar) 133a/6
z. tap- 4a/7
[=5]

Żoḥḥak (< Far. Żaḥḥāk) İran mitoloji kahramanlarından zalimliğiyle meşhur bir padişah.

z. 11a/5
[=1]

zor Far. Güç, zor.
z. bol- 58a/6
z. érdi 28a/7
z. ḳıl- 55a/11, 145a/7
z. tap- 84a/10
[=5]

zorger Far. Zorlu, güçlü.
z. (duşman-ı zorger) 17b/12
[=1]

ẕū-şevket Far. Yücelik sahibi.
z. u ʿālī-hımmat 37a/13
z. u ṣāḥıb-ı ḳudrat 79a/5
[=2]

żuʿafā Ar. Kadınlar, hanımlar.
z.-yı fāḥışa 143a/11
z.+dın 75a/4
z.+dın (aṭfāl u żuʿafā) 131b/5
z.+nı 105b/13
z. u aṭfāl 69a/17
[=5]

zubda Ar. Bir şeyin en iyisi, öz. Krş. zubdat
z.-ı avlād-ı ʿAlī 150a/7
z.+sı durur érdiler 149a/12
[=2]

zubdat Ar. Bir şeyin en iyisi, öz. Krş. zubda
z.+u'l-atḳıyā 129b/11
z.+u'l-avlıyā 46a/13, 108a/7
z.+u'l-fużalā 65b/15
z.+u'l-vāṣılīn 57a/17, 137a/5
z.+u's-sādāt 134a/4
z.+u's-salāṭīn 81b/13
z.+u's-sālikīn 89b/8
[=9]

zuhd Ar. Zahitlik, aşırı sofuluk.
z. ile 57b/6
[=1]

zuhhād Ar. Zahitler, sofular.
z. (ʿubbād u zuhhād) 152b/3
z. u ubbād 43b/5
[=2]

zuhra Ar. Zahire.
z. u yārā 12b/4, 44a/8
[=2]

Zuhra Ar. Venüs, Çoban yıldızı.
z. 82a/1
z.-ı ʿışrat-goş 97b/13
[=2]

ẓuhūr Ar. Ar. Meydana çıkmak, görünmek.
z.-ı davlat 14a/2
z.+ġa 8a/9, 10a/16, 43b/6, 107b/4, 119b/13
z.+ġa (sāḥıl-ı ẓuhūr) 2a/1
z.+ġa çık- (ʿarşa-ı ẓuhūr) 10b/15
z.+ġa kél- 50b/4
z.+ġa kéltür- 24a/9
z.+ġa yétkür- 11b/15, 19b/16, 25b/3, 60b/2, 103a/12, 145a/14, 148b/6
z.+ġa yetkür- 120b/10
z.+ıdın 68a/17
z.+ıġa 2b/5, 3a/10
z.+ıġaça 29b/16
z.+ı bile 82b/1

z. ḳıl- 10a/7

[=24]

ẕukūran Ar. Kadınlar olarak.

z. u ınāṣan 73a/5

[=1]

ẕu'l-calāl Ar. Celal ve azamet sahibi.

z. 111a/11

z. (Ḳādır-ı ẕu'l-calāl) 16b/11

[=2]

ẕu'l-ḥıcca (< Ar. ẕu'l-ḥicca) Hicri ayların on ikincisi. Bu ayın onuncu günü Kurban Bayramı'dır.

z. 102b/3, 123a/7

z.+da 147a/16

z.+da (ġurra-ı ẕu'l-ḥıcca) 83b/4, 152b/17

z.+nıñ 120a/2

[=6]

ẕu'l-ıḥtırām (< Ar. ẕu'l-iḥtirām) Hürmet sahibi, saygıya lâyık.

z. (nudamā-yı ẕu'l-ıḥtırām) 135b/6

z. (sādāt-ı ẕu'l-ıḥtırām) 134b/16

z. (umarā-yı ẕu'l-ıḥtırām) 9b/17

z.+ınıñ (ābā-yı ẕu'l-ıḥtırām) 9b/13

z.+nı (umarā-yı ẕu'l-ıḥtırām) 128b/7

[=5]

ẕu'l-ıḥtışām (< Ar. ẕu'l-iḥtişām) Görkemli, ihtişam sahibi.

z. (umarā-yı ẕu'l-ıḥtışām) 71a/6

[=1]

ẕu'l-ıḳtıdār (< Ar. ẕu'l-iḳtidār) İktidarlı, kuvvet sahibi.

z. (şahr-yār-ı ẕu'l-ıḳtıdār) 5a/7

[=1]

ẕu'l-ḳa'da Ar. Hicri ayların on birincisi. Krş. ẕi'l-ḳa'da

z. ayı 72a/6

z.+dın 150b/2

z.+nıñ 83b/3, 149a/14

[=4]

ẕu'l-ḳurbā Ar. Yakınlar sahibi.

z. 136a/16

[=1]

zulāl Ar. Berrrak, saf.

z. 53b/11

z.-ı ḫūş-güvār 2a/2

[=2]

zulf Far. Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi.

z.-ı müşk-bār 97b/13

z.+ıdın 3b/3

[=2]

ẓulm Ar. Zulüm, haksızlık.

z. 5a/15, 43a/2, 44b/4, 138a/2, 153b/13

z. (ġubār-ı ẓulm) 40b/9

z. (marāsım-ı ẓulm u 'ınād) 75a/17

z. (rasm-ı ẓulm) 55b/13

z. (sıtam u ẓulm u nıfāḳ) 153b/15

z.-ı āşkār 31a/8

z. bile 43b/17, 90b/4, 113b/3

z. bile (tehettük ü ẓulm) 137b/15

z.+dın 5b/10, 86a/5

z. ét- 102b/1
z. eyle- 51b/2, 55b/13, 56a/14
z.+ı 153b/14
z.+ı (bī-dād u ẓulm) 64a/3
z. körgüz- 96b/9
z. u bī-dād 42b/16, 115a/8
z. u taʿaddī 43b/12, 75a/5, 75b/5, 78b/4, 86a/3, 105a/11
[=31]

ẓulm-güster Far. Zulüm yayan.
z. (sıpıhr-ı ẓulm-güster) 112b/17
[=1]

ẓulmānī Far. Karanlıkla ilgili, kötü.
z. dururlar 16b/16
[=1]

ẓulmat Ar. Karanlık
z.-ı şām-ı ʿazā 154a/16
[=1]

ẓulmat-paẕīr Far. Karanlığı yok eden.
z.+ı émes 11b/4
[=1]

ẓulumāt Ar. Karanlıklar.
z.-ı fıtan 116b/2
z.-ı maẕallat 126a/3
z. içre 154a/11
[=3]

zuʿm Ar. Batıl zan, şüphe.
z.+ı 29b/16
[=1]

zumra Ar. Grup, topluluk.
z. içre 3b/7
[=1]

zumurrud Ar. Cam parlaklığında güzel, yeşil renkte şeffaf süs taşı.
z. ṭaşt 30a/17
[=1]

ẓurafā (< Ar. ẓurafāʾ) Zarif kimseler.
z.+sı 77a/9
[=1]

ẓurrıyyāt (< Ar. ẓurriyyāt) Kuşaklar, nesiller.
z. (ıstıḫrāc-ı ẓurrıyyāt-ı Ādam) 16b/7
z.+ın 16b/11
[=2]

Toplam kelime: 63638
Geçerli kelime: 63638
Geçersiz kelime: 0
Alt madde: 25925
Madde başı: 8569

5. KAYNAKLAR

AKA, İSMAİL: *Timur ve Devleti*, Ankara 1991.

AKALIN, MEHMET: *Tarihi Türk Şiveleri*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yay., Ankara 1988.

AKÜN, ÖMER FARUK: *"Bâbür'ün Sanatkâr ve Fikir Adamı Yönü"* , TDVİA, c.4, s. 396-400, İstanbul 1991.

ALPARSLAN, ALİ: *"Babur'un İcad Ettiği Baburî Yazısı ve Onunla Yazılmış Kur'an",* TM, c. 18, s. 161-168, İstanbul 1976.

_____: *"Babur'un İcad Ettiği Baburî Yazı II",* TM, c. 19, s. 207-209, İstanbul 1980.

ALPAY, GÖNÜL: "*Yusuf Emiri'nin Beng ü Çağır adlı Münazarası*", TDAY Belleten, s. 103-125, Ankara 1972.

ARAT, REŞİT RAHMETİ: *Gazi Zahirüddin Muhammed Babür, Vekayi, Babür'ün Hatıratı,* c. I-II, Ankara 1987.

BARUTÇU ÖZÖNDER, F. SEMA: *Ali Şir Nevayi, Muhâkemetü'l-lugateyn (İki Dilin Muhakemesi),* TDK, Ankara 1996.

BARTHOLD, W.: "*Çağatay*", İA, c. 3, s. 266-270, MEB yay., İstanbul 1988.

BOROVKOV, A. K., "*Özbek Yazı Dilinin Kurucusu Ali Şir Nevai*", Çev. Rasime Uygun, TDAY Belleten, s. 59-96, Ankara 1954.

BREGEL, YURI: *Şir Muhammed Mirab al-mutahallas bi'l-Mûnis ve Muhammed Rıza Mirab al-mutahallas bi'l-Âgehî, Firdevsü'l-ikbâl, H(v)ârezm Tarihi*, E. J. Brill, Leiden, 1988.

_____: *Shir Muhammad Mirab Munis and Muhammad Rıza Mirab Agahi, Fırdaws Al-ıqbāl (History of Khorezm),* Brill, Leiden-Boston-Köln 1999.

CAFEROĞLU, AHMET: *Türk Dili Tarihi II,* İstanbul 1970.

_____: "*Altın-Orda (Altın-Ordu) Türk İlleri ve Çağatay Türkçesi, Gelişmesi, Kaynakları ve Karakteri"*, Türkler, Yeni Türkiye yay., Ankara 2002.

CANPOLAT, MUSTAFA: "*Çağatay Dili ve Edebiyatı*", Türkler, Yeni Türkiye yay., s. 769-776, Ankara 2002.

CLAUSON, SIR GERARD : *Sanglax, A Persian Guide to the Turkish Language, by Muhammed Mahdi Xan, Facsimile Text, with an Introduction an Idices,* London 1960.

_____ : *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish,* Oxford 1972.

COURTEILLE, A. P.: *Dictionnaire Turk-Oriental,* Amsterdam 1972.

ÇAĞATAY, SAADET Ş.: *Türk Lehçeleri Örnekleri, VIII. Yüzyıldan XVIII. Yüzyıla kadar Yazı Dili,* Ankara 1977.

ÇETİNDAĞ, YUSUF: *Ali Şîr Nevâî'nin Osmanlı Şiirine Etkisi*, Kültür Bakanlığı yay., Ankara 2006.

DEVELLİOĞLU, FERİT: *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Ankara 1970.

Divanü Lugati't-Türk Dizini, TDK, Ankara 1972.

ECKMANN, JANOS: *Çağatayca El Kitabı,*Akçağ yay., İstanbul 2003.

_____ : "*Çağatayca",* Tarihi Türk Şiveleri, s. 211-245, Ankara 1988.

_____ : *"Küçük Çağatay Grameri",* TDAY Belleten, s.27-58, Ankara 1959.

_____ : "*Çağatay Edebiyatının Son Devri",* TDAY Belleten, s. 121-156, Ankara 1964.

_____: *Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar,* TDK, Ankara 1996.

_____: "*Çağatay Dili Örnekleri II, Gedaî Divanından Parçalar*", TDED, c. 10, s. 65-110, İstanbul 1960.

_____: "*Çağatay Dili Örnekleri III, Sekkaki Divanından Parçalar*", TDED, c. 12, s. 157-174, İstanbul, 1963.

_____: *The Dîvân of Gedâî*, Bloomington, 1971.

ELÇİN, DİLEK: *Çağatayca Yusuf ve Züleyha Mesnevisi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1984.

ERASLAN, KEMAL: *Mevlana Sekkaki Divanı*, TDK, Ankara 1999.

_____ : *"Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair",* İÜEF TDED, c.18, s.113-124, İstanbul 1970.

_____ : "*Çağatay Şiiri*", Türk Dili, Türk Dili Özel Sayısı II (Divan Şiiri), c. LII, S. 415, 416, 417, s. 564-715, TDK, Ankara 1986.

_____ : "*Çağatay Edebiyatı*", TDVİA, c. 8, s. 168-176, İstanbul 1993.

_____: "*Seydî Ali Reis'in Çağatayca Gazelleri*", TDED, c. 16, s. 41-54, İstanbul 1968.

ERCİLASUN, AHMET BİCAN, vd., *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*, Kültür Bakanlığı yay., 2 c., Ankara 1992.

EREN, HASAN : "*Çağatay Lugatleri Hakkında Notlar",* AÜDTCFD, c. VIII, s.145-163 Ankara 1950.

ERGİN, MUHARREM: *Türk Dil Bilgisi*, Boğaziçi yay., İstanbul 1983.

GABAİN, A. VON: *Eski Türkçenin Grameri*, Çev. Mehmet Akalın, TDK, Ankara 1988.

GROUSSET, RENÉ: *Bozkır İmparatorluğu*, Çev. M. Reşat Uzmen, Ötüken yay., İstanbul 1980.

HACIEMİNOĞLU, NECMETTİN: *Kutb'un Husrev ü Şirin'i ve Dil Hususiyetleri*, TDK, Ankara 2000.

HATUNOĞLU, NURETTİN: "*Buhara Hanlığı'nın Son Emiri Alim Han'ın Vasiyeti ve Hazinesi*", Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi, S. 254, s. 47-52, İstanbul 2008.

İNAN, ABDÜLKADİR: "*Çağatay Yazı Dilinin Kuruluşu Tarihine Dair Düşünceler",* Türk Dili Belleten, s. 531-543, Ankara 1946.

_____: "*XIX-uncu Asır Türkistan şair ve tarihçilerinden Şir Mehmet Munis 1778-1829*", Azerbaycan Yurt Bilgisi, c. 2, S. 13, s. 17-20, İstanbul 1933.

_____: "*Çağatay Edebiyatı*", Türk Dünyası El Kitabı, c. 3., Ankara 1992.

İSEN, MUSTAFA: "*Anadolu Türk Edebî Dili Üzerine Nevâî Etkisi*", Uluğ Bey Sempozyumu, Çorum, 1994.

İZ, FAHİR: "*Yakini's Contest of the Arrow and the Bow*", Nemeth Armağanı, s. 267-287, Ankara 1962.

KAFALI, MUSTAFA: "*Cengiz Han*", TDVİA, c. 7, s. 367-369, İstanbul 1993.

_____: *Altın Orda Hanlığının Kuruluş ve Yükseliş Devirleri*, İstanbul 1976.

KARA, MEHMET: "*Mahtumkulu'nun Şiirlerinde Çağatayca ve Oğuzca Unsurlar*", Bilig, S. 7, s. 131-135, İstanbul 1998.

KARAAĞAÇ, GÜNAY: *Lutfî Dîvânı*, TDK, Ankara 1997.

KARAMANLIOĞLU, ALİ FEHMİ: *Gülistan Tercümesi,* TDK, Ankara 1989.

KARASOY, YAKUP : *Şiban Han Dîvânı,* TDK, Ankara 1998.

Khiva, Uzbekistan Publishers, Taşkent 1994.

KONUKÇU, ENVER: "*Bâbür*", TDVİA, c. 4, s. 395-396, İstanbul 1991.

KÖPRÜLÜ, MEHMET FUAD : *"Çağatay Edebiyatı",* İA, c.3, s. 270-323, MEB yay., İstanbul 1988.

_____ : *Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ yay., Ankara 2003.

_____ : "*Babur*", İA, c. 2, s. 180-187, MEB yay., İstanbul 1991.

_____: "*Risale-i Validiyye Tercümesi"*, Milli Tetebbular Mecmuası, S. 1, s. 113-124, İstanbul 1331/1915.

KUT, GÜNAY: "*Ali Şir Nevâî*", TDVİA, c. 2, s. 449-453, İstanbul 1989.

LEVEND, AGAH SIRRI: *Ali Şir Nevayi I-IV*, Ankara 1965-1968.

Mogolların Gizli Tarihi: Çev. A.Temir, TTK, Ankara 1986.

MUNİS HAREZMİ ve MUHAMMED RIZA AGEHİ: *Firdevsü'l-ikbâl*, İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi, nu: T 82.

ORAK, BAYRAM: *Lutfî'nin Gül ü Nevruz'u Gramer İndeksi*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi, İzmir 1995.

ÖLMEZ, ZUHAL: *Şecere-i Türk'e Göre Moğol Boyları*, Kebikeç yay., İstanbul 2003.

_____: "*Çağatayca Sözlükler*", Kebikeç, S. 6, s. 137-144, Ankara 1998.

_____: "*Çağatay Edebiyatı ve Çağatay Edebiyatı Üzerine Araştırmalar*", Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, c. 5, S. 9, s. 173-219, 2007.

_____: *Ebulgazi Bahadır Han, Şecere-i Terakime (Türkmenlerin Soykütüğü),* Simurg yay., Ankara 1996.

ÖZAYDIN, ABDÜLKERİM: "*Hârizm*", TDVİA, c. 16, s. 217-220, İstanbul 1997.

Özbek Tilining İzahlı Lugati: (Kollektiv), Özbekistan SSR Fenler Akademiyası A. C. Puşkin Namidagı Til ve Edebiyat İnstitüti, 2 c., Moskva 1981.

ÖZGÜDENLİ, OSMAN GAZİ: "*Moğollar*", TDVİA c. 30, s. 225-229, İstanbul 2005.

REDHOUSE, J. W.: *Turkis and English Lexicon*, Çağrı yay., İstanbul 1978.

RIZA NUR: *Türk Şeceresi*, İstanbul 1925.

ROUX, JEAN-PAUL: *Orta Asya Tarih ve Uygarlık*, Çev. Lale Arslan, İstanbul 2001.

SARAY, MEHMET: "*Hive Hanlığı*", TDVİA, c. 18, s. 167-170, İstanbul 1998.

_____: *Rus İşgali Devrinde Osmanlı Devleti ile Türkistan Hanlıkları Arasındaki Siyasi Münasebetler (1775-1875),* TTK, Ankara 1994.

_____: *Özbek Türkleri Tarihi*, Nesil yay., İstanbul 1993.

SERTKAYA, OSMAN F.: "*Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri I"*, TDED, c. 18, s. 133-138, İstanbul 1970.

_____: "*Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri II*", TDED c. 19, s. 171-184, İstanbul 1971.

_____: "*Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri III*", TDED, c. 20, s. 157-184, İstanbul 1972.

SEYHAN, TANJU ORAL: *Zahîrü'd-din Muhammed Bâbur, Mübeyyen Der Fıkh, (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)*, Çağrı yay., İstanbul 2004.

STEINGASS, F.: *Persian-English Dictionary,* London 1930.

ŞEN, MESUT: *Zahirüddin Muhammed Bâbur, Bâburname: Giriş, Metin (Kâbil ve Hindistan Bölümleri) Açıklamalı Dizin*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1993.

_____: *"Tanzimat Aydınlarının 'Çağatay Türkçesi'ne Bakışı ve Şemseddin Sâmi'nin Tesiri"*, Türklük Araştırmaları Dergisi, Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi yay., S. 17, s. 195-227, İstanbul 2005.

_____: "*Tarihî Şivelerde Ek Uyumsuzluğu Var mı?*", 4. Uluslar arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II, (24-29 Eylül 2000), s. 1695-1733, TDK, Ankara 2007.

ŞEYH SÜLEYMAN EFENDİ-Yİ BUHARİ: *Lugat-ı Çağatay ve Türkî-i Osmanî,* İstanbul 1298.

ŞÜKUN, ZİYA: *Farsça-Türkçe Lugat, Gencinei Güftar-Ferhengi Ziya*, 3 c., Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1996.

TAN, İBRAHİM: *Çağatayca Kuran Tefsiri (21a-41b) Giriş-Metin-Dizin,* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2001.

TANERİ, AYDIN: "*Celaleddin Harizmşah*", TDVİA, c. 7, s. 248-249, İstanbul 1993.

TARLAN, ALİ NİHAD: "*Ali Şir Nevâi*", Türkler, Yeni Türkiye yay., s. 796-800, Ankara 2002.

TEKİN, FERİDUN: *Agehî Divanı (Ta'vizü'l-aşıkîn)'nın Dil Özellikleri -Ses ve Şekil Bilgisi-,* Atatürk Ünivesitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum 2001.

TOGAN, A. ZEKİ VELİDİ: *Tarihte Usul*, İÜEF yay., İstanbul 1950.

_____: "*Ali Şir*", İA, c. 1, s. 349-357, MEB yay., İstanbul.

TOLKUN, SELAHATTİN: *"Son Devir Çağatay Şairlerinden Furkat",* Türk Dünyası Tarih Dergisi, s. 44-48, İstanbul 2001.

TOPALOĞLU, AHMET ve İLHAN AYVERDİ: *Kubbealtı Lugati Türkçe Sözlük*, Kubbealtı yay., İstanbul 2007.

VLADİMİRTSOV, B. Y. : *Moğolların İçtimai Teşkilatı, Moğol Göçebe Feodalizmi,* Çev. Abdülkadir İnan, TTK, Ankara 1987.

VURAL, HANİFİ, *"Son Dönem Çağatay Şairlerinden Zakircan Furkat'ın Manzum Mektupları"*, TDAY Belleten, c. 2, s. 147-180, TDK, Ankara 2002.

YAMAN, E., MAHMUD, N. : *Özbek Türkçesi-Türkiye Türkçesi ve Türkiye Türkçesi-Özbek Türkçesi Karşılıklar Kılavuzu,* Ankara 1998.

YAZIR, ELMALILI HAMDİ: *Kur'ân-ı Kerim ve Yüce Meâli*, sadeleştirenler M. Sadi Çögenli, Nevzat H. Yanık, Huzur yay., İstanbul 1996.

YILDIRIM, TALİP: *Hüseyin Baykara Divanı (Metin-İnceleme-Dizin)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2003.

YÜCEL, BİLAL: "*Hüseyn-i Baykara Risalesinin Uzak İki Nushası*", Türklük Bilimi Araştırmaları, c. 2, s. 69-70, 1996.

_____: *Babür Divanı*, Ankara Kültür Merkezi yay., Ankara 1995.

YUVALI, ABDÜLKADİR: "*Çağatay Han*", TDVİA, c. 8, s. 176-177, İstanbul 1993.

_____: "*Çağatay Hanlığı*", TDVİA, c. 8, s. 177-178, İstanbul 1993.